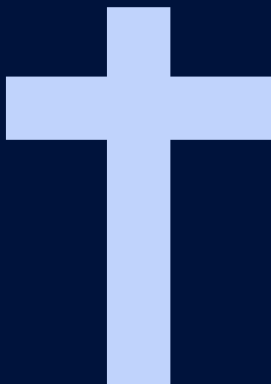

AIREPA VAE REO OVOI

The New Testament in the Rotokas Language of Papua New
Guinea

AIREPA VAE REO OVOI
The New Testament in the Rotokas Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rotokas long Niugini

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rotokas

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

1713bce3-5a15-5918-82c1-6b80c12df3bb

Contents

MATYU	1
MAK	92
LUK	143
JON	246
APOSEL	320
ROM	409
1 KORIN	462
2 KORIN	513
GALESIA	549
EFESAS	568
FILIPAI	585
KOLOSİ	597
1 TESALONAIKA	609
2 TESALONAIKA	619
1 TIMOTİ	625
2 TIMOTİ	640
TAITAS	651
FAİLİMÖN	658
HİBRU	661
JEMS	700
1 PİTA	714
2 PİTA	730
1 JON	739
2 JON	752
3 JON	754
JUT	756
REVELESEN	761

MATYU Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Iravu disaipel irara iava rera ro Matyu. Ira-ia ovaisivu toupaveira vao oiso, Livai. Uva oearovu tarai irara oearoa oiso purapaaveira, Ira vo vuku rigatoreva aue-ia 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Ovusa oearovu oiso purapaaveira aue-ia 80 o 90 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava oa rigatoreva.

Ro Matyu Jiu-pato, riro oirao pie vovouto-a rutu. Osa-a eisi osa iava Jiu vo rugorugooroaro ora voea vo tarairoaro sirova vo vukuo rigatoreva. Uva voari tuariripa vuuta-ia uva oisoa rerare tuepaave, oiso ra voeao Jiu tuvetuvereve Pauto vo Saraaro-ia koatasa. Eva-a oa vituaro iava Matyu Jisas iava rigatoreva, uvare rera raga ita arureva Pauto, oisore ra oirara rutu tuvetuvereve Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piepaoro. Ora oreorovu oureva Olpela Testamen iava varao oara Jisas iava oisoa tavipape. Eisi osa iava uvuipaai ra Jiu-pa irara ora voea vo reoaro raga-ia Jisas eveiive oiso, O ita, Pauto reraaro rutu ro Mesaia.

Jisas riroara ruu reoro vatepareva oirara siposipopaoro. Uva vara rigatoreva Matyu oara Pauto

vo Saraaro iava oisoa tavi-tavipape (Mt 13:1-52).

1. Jisas Kraiss kavauaro iava vo Betlehem urui-ia, ora rera aao iraraaro vaisiaraaro, 1:1-2:23.
2. Jon Baptais ira pievira oirarapa siposiporeva, 3:1-12.
3. Jon Jisas baptaisreva vo uukova Jodan. Oa iava avaroepa Jisas raaka tapi iare vo uva kokarapato Seten rera-ia kokaraparoepa, 3:13-4:11.
4. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaoro, 4:12-18:35.
5. Jisas Galili iava avaroepa oaravu kovoara purapaoro vore Jerusalem-ia, 19:1-20:34.
6. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioipa wik-ia toupasa, ouruia-ia oearu rera kotoiva evao parikou-ia, 21:1-27:66.
7. Jisas tova tapi iava vorevira toreroepa. Oa iava disaipel irara iare ora karekeroepa. Uva voea arureva vorarore Vearo Siposipo kosi piepasa, 28:1-20.

*Jisas Kraiss Aao Iraraaro
Vaisiara-a Voeao
(Luk 3:23-28)*

¹ Voea-a voeao Jisas Kraiss aao iraraaro. Uva vaiterei-a vaitereo Ebrahim vaio ora Devit rera aaotoareiaro ro Jisas.

2 ☆ Oire uva Ebrahim-a Aisak aitearo. Ari Aisak-a Jekop aitearo. Uva Jekop-a Juda aitearo ora araoko irara oaro.

3 ☆ Ari Judas-a Peres aitearo ora Sira vo araorei. Uva aakova oaesi-a o-ia Tema. Uva Peres-a Hesron aitearo. Uva Hesron-a Ram aitearo.

4 Ari Rama-a Aminadap aitearo. Uva Aminadap-a Nason aitearo. Ari Nason-a Salmon aitearo.

5 Uva Salmon-a Boas aitearo. Ari aakova-a o-ia Rehap. Uva Boas-a Obet aitearo ari aakova o-ia Rut. Uva Obet-a Jesi aitearo.

6 Ari Jesi-a King Devit aitearo. Uva Devit-a Solomon aitearo. Oire uva Solomon aakoaro-a Yuraia vatuaaaro tuariri.

7 ☆ Uva Solomon-a Riaboam aitearo. Ari Riaboam-a Abaisa aitearo. Uva Abaisa-a Esa aitearo.

8 Ari Esa-a Jehosafat aitearo. Uva Jihosafat-a Joram aitearo. Uva Joram-a Asaia aitearo.

9 Ari Asaia-a Jotam aitearo. Uva Jotam-a Ehas aitearo. Uva Ehas-a Hesekaia aitearo.

10 Ari Hesekaia-a Manasa aitearo. Uva Manasa-a Emos aitearo. Uva Emos-a Josaia aitearo.

11 Ari Josaia-a Jekonaia aitearo ora oavu araoko irara oaro. Oire uva vo vuuta vao oa-ia vo arao touiva Jekonaia arao osa Babilon vata Isrel-pa irara ouiva voea tovoa vo tauai vego-ia Babilon-ia.

12 ☆ Uva voa Babilon-ia toupaooro Jekonaia Sialtiel

kavaureva. Oa iava Sialtiel-a Serababel aitearo.

13 Uva Serababel-a Abaiat aitearo. Ari Abiata-a Elaiakim aitearo. Uva Elaiakim-a Eso aitearo.

14 Ari Eso-a Sedok aitearo. Uva Sedok-a Ekim aitearo. Ari Ekim-a Elaiat aitearo.

15 Ari Elaiat-a Eliesa aitearo. Uva Eliesa-a Matan aitearo. Uva Matan-a Jekop aitearo.

16 Ari Jekop-a Josep aitearo. Uva Josep-a Maria vatuaatoaro, o-ia iria Jisas kavaueva. Uva rera-a ro ira vaisiiva oiso, Krai.

17 Oire uva Ebrahim isivaaro iava katai tau vo resura (14) aao ora kavakavauaepa. Oa iava Devit-ia aue pura piropa katai tau vo resura (14) aao. Uva rera vo vuutaaro isivaaro iava ora kavakavauaepa. Oa iava oavu ita katai tau vo resura (14) aao ora puraaepa, voeao oea vo karekeepa vao-ia ovuuta-ia touiva vo Babilon-ia. Uva voa toupaooro Babilon-ia oavu ita katai tau vo resura (14) aao ora kavakavauaepa. Uva vo sara-a eva oa isivaaro iava Krai kavauroepa.

*Maria Jisas Kavaueva
(Luk 2:1-7)*

18 Oire uva va-a vao Jisas Krai kavauaro iava vo siposipo. Uva aakova-a o-ia Maria iria reesiiva, oiso ra oira oureve Josep. Uva rera ou asavira toueva osa vagevagevira kakae kovua taraiopa ora oira-ia vao oa purareva Tugoropato Uraurato.

19 ☆ Uva rera ro oira oira-toaaro torevoko vovouto. Ira viapau oiso rugoopaeroepa ra reo goru sirova Maria arii pier eve. Uva oiso ruipaparoepa ra oisivi raga oira kavureve. Reasiparoepa ra riro irara oira-ia tara-iave. ²⁰ Oire uva va-ia Josep rirovira rugorugoo iraoparoepa, osa pura-purapato enselto Turaro reraaro urioroepa aue-ia urusia rera iare. Uva oiso puraroepa purapurapato, “Josep, Devit aaotoaaro-a vii. Opeita uriripau riakova oara ou arapa Maria. Vo reo uyuri! Ari kakaeto karekeroi oira kovuaro-ia. Eera ira vaterevorao Tugoropato Uraurato oirapa. ²¹ ☆ Uva kakaeto kavauevere, ra rera vaisiri oiso Jisas. Eake iava? Uvare oirara oaro rutu iava vuriara verareverea vara opesi pieoro, ra ora rerapa voea oureye vorevira vova vuria iava.”

²² Vara rutu-a varao oiso karekeepa profet vo reoaro oirao piesa. Oreoa vatereva Turaro profet gisipoaro-ia oiso, ²³ ☆ ‘Uvuta! Oiso iriavu iria viapau oiratoa vaiva uusiopa iria oiso kakaeto kavaueve. Oa iava rera vaisiiverea Emanyuel.’ Uva vo vaisio oa vituaro oiso toupai, Pauto vigei tapo toupaveira. ²⁴ Oire uva Josep uusua iava toreroepa. Oa iava oiso pier eve osa Turaro purapurapatoaaro rera tavireva. Oa iava oira oureva Maria. ²⁵ ☆ Uva

viapau oiso oira tapo oisoa uusiparo vore osa kakaeto kavaueva. Oa iava oiso rera vaisireva, Jisas.

2

Tarai Irara Uriaoepa Jisas Kekesa

¹ ☆ Maria Jisas kavaueva Betlehem urui-ia vo Judia taere-ia, vo osa voa oisoa Herot turaroparo. Oire uva vo vuuta-ia eva oeavu riro tarai irara aaviikoara-ia oea taraoro uriaoepa Jerusalem iare tauai iava, vo uva ravireo kae uviroparoveira. ² ☆ Uva oiso akeiva, “Ovu-ia kakaeto kavauroe ro Turaro oae Jiu? Igei aaviiko sirova utuie iria rera reesipae. Iria kae oviro vova uvava ravireo kaeparo viroveira. Oa iava urioiei rera-ia vuurapa vaisi purasa.” ³ Oire uva King Herot vo reo uvureva. Oa iava rikerikeparoepea rirovira uriripaoro ora voea rutu voeao Jerusalem urui sovara-ia. ⁴ Uva Herot va iava reipa irara gurureva voeao pris irara oea oisoa tauopaave, ora riro tarai irara oea oisoa taraipaave aue-ia Reo Taisi. Oa iava voea akepareva oiso, “Aa vo uruio-ia kavaurovere Krais?” ⁵ Uva rera taviiva oiso, “Ari Betlehem urui-ia vo Judia taere-ia osa profet irara voari tuariri Pauto vo reoaro rigatoiva oiso,

⁶ ☆ ‘Vii vao vo Betlehem urui-a vo rasio-ia vo Judia taere-ia. Viapau

☆ 1:19: Diu 24:1

☆ 1:21: Lu 2:21

☆ 1:23: Ais 7:14

☆ 1:25: Eks 13:2

☆ 2:1: Lu 2:4-7

☆ 2:2: Jer 23:5

☆ 2:6: Mai 5:2

oiso gare vaisi urui-a vii vo Judia taere sovara-ia. Uvare vii sovara iava iravu reito karekeroverea. Ira ragai voeaaro tuvutuvereverea voea tokioro voeao Isrel.'

7 Oire uva oisi-a eisi osa iava Herot oavu iare vataua paua riro tarai irarare keeraroepa voeao oea oisoa aaviikoara-ia taraipaave. Oa iava oiso voea akereva, "E ovirovu voki putevoiva, o-ia taraitae vo osa kaeo viro?"
8 Oa iava voea arureva Betlehem iare. Uva oiso voea tavireva, "Kasikasi pievira rutu rerare taraasa avata. Ra rera keketavora, ragai tavisa voreta. Ra ragai tapo rera-ia vuurapa vaisi puraa."

9 Oire uva King Herot vo rearo uvuiva. Uva avaaepa. Oa iava oira eira aaviiko kekeiva oira raga iria keke rovoiva, iria vova kaeo viropa uva ravireo kaeparo viroveira. Uva vo kepao aivaro rueva uvavi-ia kakaeto toupaveva.
10 Oire uva aaviiko kekeoro voeare vovouisiro roru iraova rutu.
11 ☆ Uva koataaepa vo kepa-ia kakaeto kekesa ora rera aakovaaro Maria. Oa iava voa kokoto rekuoro takua viropa rera-ia vuurapa vaisi puraoro. Oa iava moni tagiro oaive karuiva. Oire va iava rerapa oaravu vatevateara vateiva auero gol, ora frankinsens avuo geesi ovi, ora oavu mer vearo geesia iisi ovi.
12 Uva urusia-ia Pauto oiso voea vosireva, "Teapi vorepata Herot iare."

Oire uva va iava oraivavu raga gaeoro kareaepa voea vo taerearo iare.

Josep Aao Avaaepa Isip Iare

13 Oire uva kareaepa vo aao kavuoro. Oa iava enselto Turaro reraaro Josep iare karekeroepa urusia-ia. Uva oiso puraroepa rerare, "Toreu ra ovii avaorei oarava tapo avau torioro Isip iare. Uva voa toupatavere Isip-ia ragai vo reoarore tuepaoro. Oa-ia vii taviavere ra kareu vorevira vo avaoreiva, uvare Herot kakaeto uposa rerare taraaparevere."
14 Uva va-a vao oa iava Josep aao ora vaseaepa vokiario Isip iare.
15 ☆ Uva voa touiva osa Herot kopiieroepa. Uva oisi-a oiso osa pura piropa profetato vo reoaro oirao piesa oiso osa vo reo vatereva Turaro Pauto tuariri oiso puraoro, 'Ragai oviitoa oaare keer-araepa Isip-ia kavusa.'

Herot Voea Tavireva Kakae Vure Uposa

16 Herot oiso tarairoepa, Voeao aaviikoara-ia taraipa irara ragai keaivora. Oa iava rirovira rutu kasipu iraoparoepa. Uva oeavu arureva vo kakaero rutu uposa oea vo peva ivaro-ia tugura asavira toupaiava vo Betlehem urui-ia, ora vo uruiro ouruiroa tutuu pie visivi oisoa toupaiave. Aue iava uvare vaore rugooroepa osa tarai irara aaviiko iava rera taviiva oiso, Tuariri o

aaviiko kaeo viropa. ¹⁷ Oire uva oiso osa varao puraiva Jeremaia vo reoaro oirao pieoro ro profet. Uvare oisi puraroepa voari tuariri oiso,

¹⁸ ☆ ‘Gau guruko uvuivoi Rama urui-ia, sirao pie guruko rutu. Ovusa Resel gau iraopaevoi ovii irarapa. Uva viapau irai uvuiparoi ra oira vovouaro sisireve, uvare ovii vure rutu viapau toupai. Oea rutu kopiiiae.’

Josep Ovii Avaorei Tapo Isip Iava Vorevira Kareroepa

¹⁹ Uva Herot vo kopiiaro isivaaro iava Turaro Pauto reraaro enselto Josep iare karekeroepa urusia-ia, vo osa Isip-ia toupareva. ²⁰ Uva oiso puraroepa, “Toreu! Ra ovii avaorei oarava ora vaseu Isrel iare. Ari ro kopiioera ira kakaeto uposa aueparoera.” ²¹ Oa iava Josep ovii avaoreiario tapo avaroepa Isrel rasi iare.

²² ☆ Uva voa pou virooro Akeleas iava uvureva, uvare aiteto Herot vo tavukiario oureva. Uva Judia taere-ia turaroparoepa. Eva-a oa iava Josep rirovira uririparoepa voa tou arapa. Uva Pauto oavu-ia urusia Josep ravaavira tavireva. Oa iava Galili taere iare avaroepa ²³ ☆ voa tousa atoia Nasaret urui-ia. Oire uva eisi osa piereva oiso osa va puraiva profet irara voari

tuariri. Oreoa oirao piereva oisi voa touoro, uvare oiso puraaepa, ‘Ira vaiiiverea oiso, Nasaret-pato.’

3

Jon Baptais Reoa Kosi Piereva

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:18-19)

¹ Uva vo voki-a vao oa-ia Jon Baptais urioroepa raaka tapi tousa oiso Judia-ia. Uva voa oiso siposipo rovaroepa.

² Oa-ia oiso puraroepa voeare, “Sopaura oavisii poreta, ra vuri vovouro kavuta. Uvare Pauto vo Saraaro tutuu pievoi, ra karekepe vova vuvuiua iava.” ³ ☆ Rera ro Jon ira iava taviroepa profet Aisaia ira oiso puraroepa, ‘Iravu ira keeraparoi vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro viroverea.’

⁴ ☆ Oire uva Jon apota visivi tupaoro aue kamel oruaro iava oisoa rera-ia kuvuparo kuvupato ora takipa iro aue iava bulmakau rakari. Uva aio oaro-a vao-ia siiko ora koisi. ⁵ Uva vo voki-a vao oa-ia voeao Jerusalem vata, ora voea rutu vova Judia distrik, ora voeao vova Jodan taere-ia rutu urioaepa rera iare Jon. ⁶ ☆ Oa iava vuri vovouro oaive kosi pieiva rera iare. Osa iava Jon voea-ia Tugoropa Sisu Baptais purareva vo uukova-ia o Jodan.

☆ 2:18: Jer 31:15 ☆ 2:22: Lu 2:39

☆ 3:4: Sek 13:4 ☆ 3:6: Ap 19:4, 18

☆ 2:23: Ais 11:1 ☆ 3:3: Ais 40:3

⁷ Oire uva Jon riro irara kekereva lotua-ia irapa irara voeao Farisi-pa irara ora oearovu Sadyusi-pa irara, oeara rutu urioaepa Baptais ousa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Visii vao rakoru ovii iraraaro vuri irara. Irouto visii vosipare, oa iava toripata Pauto vo kasipuario asavira?” ⁸ Visii iava sopaura poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava oirao pie vovou oavisii poeravira karekepere oearovupa. ⁹ Opeita oiso vovoupata ora visii raga vovouaro-ia, Ebrahim-a igei aitearo oa iava igei-a Pauto oiraraaro rutu. Easi Pauto raga uvuipa vo avekero iava kakae vure purareve. Ra oiso pieive, Ebrahim ovii iraraaro. ¹⁰ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituario-ia. Oire vo evaro oiso toupai osa visii, varao oara viapau oiso vearovira kuepape oara rutu taru toepaivera vara vikipasa tuitui kasi-ia.

¹¹ “Ragai visii baptais-paavoi uukoa raga-ia visii reesioro visiigoa vovouisiro oavisii poretavora. Ari ro ira ragai sirova uturovere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere, uvare rei vaisito-a. Uva viapau uvuiparai ra rera vaaro tasipa kaea, uvare akukuto-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaaro visii reesipaoro Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora tuituia vo goruaro. ¹² ☆

☆ 3:12: Mal 3:3 ☆ 3:13: Jo 1:31-34 2:7

Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro verapaoro. Oa iava oira aioaro orirurevere vo aio kitupa tapi oira rakariaro vikioro tuitui kasi-ia vao roko asa kasi.”

Jisas Baptaisreva Jon

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ ☆ Vo voki-a vao oa-ia Jisas Galili-ia kavureva uuko ovi iare avaoro vao Jodan, oiso ra baptaisa oureve Jon vavaearo-ia. ¹⁴ Osa Jon rerare korukoruparoepa oiso purapaoro, “Ae, apeisi ragavira ragai iare uriouei? Easi ragai uvuiparai ra vii ruvara-ia Baptaisa oua?” ¹⁵ Oire Jisas rera vo reoaro pukoreva oiso puraoro, “*Eagara, oisi va purave Pauto vo vovouaro sirova utuoro.*” Oa iava Jon rerapa vasereva.

¹⁶ ☆ Oire Baptaisa oureva Jisas. Uva ikauvira uuko ovi iava veraro viropa osa vuvuiua karu piropa. Uva Pauto reraaro Tugoropato Uraurato kekereva osa oiso vararoepa osa kurue. Uva Jisas-ia pitusa rerereva. ¹⁷ ☆ Oa iava reoreoa varaepa vuvuiua iava oreoa-ia oiso puraroepa Pauto, “Rera-a eera Oviitoa oaa. Ira kavikopaaveira rutu rera-ia rorupaoro.”

4

Seten Kokaraparoepa Jisas-ia

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Vo Tugoropato Uraurato Jisas siporeva kuvau rasi iare

☆ 3:16: Ais 11:2, 42:1 ☆ 3:17: Sam

vo uva viapau oirara vai toupave. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa. ² ✱ Uva Jisas oisoa aio kavuvira toupaveve varao-ia vo resura tau (40) vokiyo ora vo resura tau (40) ruparo. Oa iava ogoeroepa. ³ Uva rera ruvara iare kokarapato tutuu pierewa oiso purasa, "Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire ore aveke reou ra opovira ora poreo." ⁴ ✱ Uva Jisas rera aatoreva rera vo reoaro tuoro oiso, "*Tugoropa Reo oiso purapai,*

Viapau oiso opoa raga tootooa vatepai oira-toapa. Ari oirato uvuiparoi ra tootooa oupareve vo reoria oara vatepareveira Pauto.'"

⁵ Uva va-a vao oa iava Seten rerava avaroepa ouruivu iare Jerusalem urui Rovopa Kepa Tugoropa Kepa kukuearo-ia rera tovoa viara-ia rutu. ⁶ ✱ Uva rera tavireva, "Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire ora vikiu vova rasiuaarore. Aue iava uvare Tugoropa Reo oisi purapai,

'Ari ita, ensel irara oaro arurevere Pauto, ra vii pituive vo ora voea vavaearo-ia. Ra viapau vii iava koko-toa tatu piro avekeara-ia.'

⁷ ✱ Uva Jisas rera tavireva ita oiso, "*Tugoropa Reo oiso purapai, 'Opeita Turaro Pautoa oavisii-ia kokarapata.'*"

⁸ Oire va iava Jisas oureva aia ita Seten oavu iare pukuia-ia riro kaekae pukui. Uva voava varao rutu-ia osararovu rutu Jisas kareke piepareva Seten, varao kekekeke pie sararo vo rasio iava. ⁹ Uva va iava oiso puraroepa Seten, "Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purari ragai iare taku virooro, oire eva-a oa iava vii vateavere osararovu rutu." ¹⁰ ✱ Osa iava rerare oiso puraroepa Jisas, "*Verau Seten! Tugoropa Reo oiso purapai,*

Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii reraaro Turaro. Rara rera raga vo kovoaro purapata eera Kataitoa raga.'"

¹¹ Uva oisi-a eisi osa iava Seten rera kavureva. Oa iava oearovu enselpa irara urioaepa Jisas tauvasa.

Jisas Kovo Rovoroepa Vo Galili-ia
(*Mak 1:14-15; Luk 4:14-15*)

¹² Uva Jisas Jon iava uvureva osa rera tovoiva tuukepa kepa-ia. Oa iava Galili taere iare avaroepa.

¹³ Oire uva voava Nasaret-ia kavureva Kapaneam-ia toupasa. Uva voa vo Kapaneam urui oa Galili rovu ruvara-ia toupaveira. Oiso ragavira Sebyulan Distrikrei sovara-ia ora Naptalai. ¹⁴ Vo taererei iare avaoro profetato Aisaia vo reoaro oirao pierewa oreoa-ia oiso puraroepa Jisas iava,

✱ 4:2: Eks 34:28

✱ 4:4: Diu 8:3

✱ 4:6: Sam 91:11-12

✱ 4:7: Diu 6:16

✱ 4:10: Diu 6:13

✱ 4:15: Ais 9:1-2

15 ☆ 'Vo rasio Sebyulan ora vo rasio Naptalai vo raivao-ia vore toko rovu Jodan-ia toapaoro Galili-ia rupa vovou irara voaaro. 16 ☆ Voeao oirara rutu oea rupa pitupitu-ia oisoa toupai-ve oea riroa aviavia kekeiverea. Ora voeao-ia roroverea riroa aviavia, oea vo urauraaro kopi-ivira toupai-veira vo ovusa rupa rugoovira toupai-veira.'

17 Vo voki-a vao oa-ia Jisas ora rera vo siposipoaro rovereva. Va poerapaoro oiso puraroepa, "*Poreta viro vuriara oavisii iava. Ari Pauto vo Saraaro vova vuvuiua oa tutuu pievoi!*"

Vo Jisas Keeraroepa Vo Resurare Oira Atari Oupa Irara Oiso Ra Rera Sirova Utupaave
(Mak 1:16-20)

18 ☆ Jisas vokapareva toko rovu vatuario-ia vao vo Galili. Uva voa vo araoreo kekereva Saimon araorei, ro ira oisoa oiso vaisipaive Pita ora araokoto Andru. Vo osa kuverava vikivikipasiva toko rovu-ia, uvare vo kovo purapatoarei-a aue atari. 19 Uva vaiterei tavireva Jisas oiso, "*Ragai sirova utusi, ra vei siposipoa oira ivupasa ragai iare.*" 20 Uva ikauvira kuverava kavusiva rera taveosa utuoro.

21 Oire gare visivi vokaoro avaroepa. Oa iava vo

araoreo-ia pouro viropa Jems araorei ora Jon, Sebedi oviitoareiaro. Osa oavu sovara-ia toupai-va uvua ora ro aiteto Sebedi. Uva voa kuverava torevokopaiva oira rekorekopaoro. Uva voa vo araorei kekeoro vaitereire keeraroepa. 22 Oa iava ikauvira uvua kavusiva ora aiteto tapo Jisas sirova utuoro.

Jisas Oirara Siposipopareva
Ora Voea Tapo Porete Piepareva
(Luk 6:17-19)

23 ☆ Voraro rutu virireva vo taereo-ia vao vo Galili vo oirara rutupa siposipopaoro Reo Taisi Uvupa Keparo-ia aue Sinagog voea varaaro. Uva voeapa Vearo Siposipo kosi piepareva aue iava Pauto vo Saraaro. Oa iava oupiarovu iava oirara porete piepareva, ora orekerovu rutu varao oara oisoa varaura vuri piepaive oirara rutu iava. 24 ☆ Siposipoara rutu viriva rera iava voraro ruture Siria taere sovara-ia. Uva va-a eva vituario iava vuri upia irara rutu sipopaiva rera iare osasarovu rutuva aue upia, ora voearo oearoa-ia oisoa vuri tugararo toupai-ve, ora voearo oearoa koakoapeko upiarova oisoa toupai-ve, ora voearo oearoa oisoa kerau upiarova toupai-ve. Oa iava voea rutu porete piereva. 25 Uva riro irara rutu vova Galili taere, Dekapolis uruiro, Jerusalem-ia, ora Judia-ia, ora vova uukova

Jodan ivirovira oearoa rutu rera sirova utupaaepa.

5

Vo Jisas Voeapa Siposiporeva Pukuia-ia Kukuearo-ia Toupao

¹ Uva riro irara kekereva. Oa iava iparoepa pukuia-ia. Uva voa rera utuoro ora guraaepa rera voeaaro disaipel. Oa iava voea rutupa voa siposiporeva pauvira toupao.

Jisas Siposiporeva Vao Iava Oiraopa Roru
(Luk 6:20-23)

² Oire uva Jisas voea vatepareva reoa oiso purapao voeare,

³ “Oire voeao oea apotavira toupaveira oea roruiverea. Aue iava rara oiso ora voea-ia taraipaave, Igei apota irara Pauto vo taraiaropa evoea oea Pauto vo Saraaro-ia toupaveira.

⁴ ☆ “Ari voearo oearoa gaupaive siraopaoro, oearoa roruiverea, aue iava rara Pauto voeapa gavaurea vateve.

⁵ “Ari voearo oearoa kave vovouvira toupaveira, oearoa roruiverea. Aue iava rara voeapa vara rutu vateve Pauto varao oarare voeapa reo ovoi purareva vara vatesa ora rera vo Saraaro iavirava.

⁶ ☆ “Ari voearo oearoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa iraopaave, oiso osa ro ira ogoeparo auepa aio ora rogepareve auepa uuko, evoearo oearoa

roruiverea. Uvare Pauto voea vo ruiparoaro uvui pieoro vateroverea voeapa.

⁷ “Ari voearo oearoa oearovupa siraopaave oea roruiverea, rara Pauto voeapa siraoro.

⁸ “Ari voearo oearoa airerei vovouvira toupaveira, oearoa roruiverea, rara Pauto kekeive.

⁹ ☆ “Ari voearo oearoa gavaure vovou kataia goru piepaiveira vo oirara rutu ruvara-ia, oearoa roruiverea. Oeare oiso puraroverea Pauto, Ragai ovii iraraaro visii.

¹⁰ “Ari voeao oea Pauto vo ruipaaro sirova toupaveira, oire va iava vuria oupaiveira voeao ruvara-ia oea viapau oirao pie vovouro vai, oea taru roruiverea, uvare Pauto vo Saraaro-ia toupaveira.

¹¹ “Ari vosa visii kekepaive vo osa ragai sirova utupataveira. Oire visii takaupaive ora visii vuri piepaive, ra oreoreorovu rutu purapaive kuuvu vaisiro visiire ragai iavirava, visiigoa rorutaverea. Oire vo osa oisi eisi visii piepaive visii vuri piepaoro, ra roru iraopata.

¹² ☆ Uvare riroa toupai voria visii vaaro vuvuiua-ia. Ari ita, voari tuariri uva oiso ragavira profet irara oisoa tariopaive voea-ia vuri pitupituro purapao, voeao profet irara oea visiipa oisoa irapaave.

Ro Oirao Pie Vovouto Ira Oiso Toupave Osa Avaka Ora

Aviavia

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Oire visii vao oiso toupata osa avaka voeapa vo rasio-ia. Ari vosa avaka vo sipeiara opesipe, ra apeisi ragavira vorevira avaka vo sipeiara vorepe? Ari vosa oisi pieive vovueoro, ra viapau kovoa vaiaro va vao avaka. Oa iava va vikipaive, ra voava va-ia tasisipaive oirara rutu.

¹⁴ ☆ “Visii-a vao visiigoa oiso toupata osa aviavia rasito vaaro. Oire vosa oai riro urui vai toupave pukuia vai kukuearo-ia, ra viapau voa utopape. ¹⁵ Vosa iravu vuravu rukuerereve, oire ra viapau oiso oira tovoreve baket sopaaro-ia. Ari uvuipa ra oira tovoreve viaevira tebol ivara-ia. Ra voava kepa rutu sopaaro-ia ro-ropaeve voea rutupa aviavia vatepaoro. ¹⁶ ☆ Eisi osa aviavia oavisii roro piepata vo oirara rutu osireiara-ia. Ra vearo kovo oavisii kekepaive vao oa purapata. Oa iava Aite oavisii vaisiara kae piepaivere ro vova vuvuiua.

Pauto Vaaro Iava Reo Taisi

¹⁷ ☆ “Opeita oiso rugoopata, Ragai uriorai Reo Taisi verasa vao Moses vaaro ora voeao profet irara. Viapau! Easi, va uvui piesa uriorai vo reoro rutu oirao pieoro. ¹⁸ Oiraopavira rutu visii tavipaa, Oa-a vao Reo Taisi oa vo tugurasa osa auero rutu karekeperea varao oara Reo Taisi sovara-ia

toupaveira. Uva vuvuiua opesiperea ora rasito, ari viapau oavi gare rigatovi vai opesiperea vova Reo Taisi Pauto vaaro. ¹⁹ ☆ Oire vosa ro ira oavivu gareavi putepareve vao iava Reo Taisi, ora vosa oearovu tarai piepareve oisi piepasa, ira vaisiara gareroverea vo Pauto vo Saraaro-ia. Ari vosa ro ira vearovira Reo Taisi sirova utuparoveira oirara rutu tarai piepaoro oisi piesa, ira riro vaisi ourevere vo Pauto vo Saraaro sovara-ia vao vo vuvuiua. ²⁰ Visii tavipaavoi oiso, Vosa torevoko vovouro oavisii viapau Farisi vo vovouroaro-ia puteve varao torevoko vovouro ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara, oa iava viapau uvuipatai ra Pauto vo Saraaro-ia koatata.

Kasipua Vo Pitupituario Iava

(Luk 12:57-59)

²¹ ☆ “Oire vo reo uvutavora oreoa ouiva aao irara oavi oa oiso purapai, ‘Opeita oira upopau. Oire vosa iravu visii iava iravu uporeve, uva rera-a eera ira kortua-ia kosiro viroverea.’ ²² ☆ Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Ro ira araokotoaarore kasipuparo ira rovirieia-ia kosiro virovere. Ora ro ira araokoto oaro takaupareve eera-a ira rovopatoa-ia kosiro virovere kaunsel. Ora ro ira oiso puraro, Vii-a kokoropatoa rutu, ira tuitui kasi iare avaroverea vo kasio oa viapau rokopaive.

☆ 5:14: Fl 2:15 ☆ 5:16: 1 Pi 2:12

☆ 5:21: Eks 20:13 ☆ 5:22: Je 2:20

☆ 5:17: Ro 3:31 ☆ 5:19: Je 2:10

23 “Oire vosa rovopa kue oavisii vatesa tapo auepata Pautoa iare roru vaisi pura-paoro, oire araokotoa oavisiire rugoo rovota, uvare rera-ia reoai visiire kasipua. 24 Oire rovopa kuero oavisii tovo rovota rerava ora reo rovosa. Ra kasipua opesi pie rovota. Oire ra voreta taru rovopa kue oavisii vatesa.

25 ☆ “Vosa iravu visii tovosu aueparo kortua-ia, oire uva uvuipatai ra ikauvira rera tapo ora agiagi rovota. Teapi rera visiiva avaro reo rovirieipato vavaearo-ia visii tovosu. Oa iava visii vaterevere polis irarapa. Oire evoea visii tovoive tuukepa kepa-ia. 26 Visii tavipaavoi oiraopavira oiso, Vosa vao visii vaaro voria vo osa tuukepa kepa-ia toupata. Ra viapau va rutu opesi pieta ropa reo rovirieipato, ra viapau oiso tuukepa kepa iava kosi uvirota.

Otopa Pitupituario Iava

27 ☆ “Visii vao vo reo uvutavora oa oiso pura-papeira, ‘Opeita ora oupa oaesi vuri piepasi.’ 28 ☆ Ari ita, oiraopavira oiso visii tavipaavoi, Vosa iravu iriavu kekereve riakova, ra rerare sopaua ora sitape oirava garagarakooro. Oire ra va raga rerapa vo vovou purave oirare o riakova. Uva va-a eva oa-ia reo goru gasire vao ora oupa taisi vaaro.

29 “Vosa ro oirapapato osireito vii kove pierëve vuria iare, oire rera tateri

rera-ia vikisa. Vearopai vosa orekerovu vova varaua opesipe. Ra viapau oiso ita vii iava varaua oara rutu vikiive vore tuitui kasi vao oa viapau rokopaive. 30 Ora vosa oirapapa vavae vii kove pierëve vore vuria, oire vo vavae tokori vavia vikisa. Vearopai vosa orekerovu vova varaua oara opesipe, ra viapau oiso vii iava varaua oara rutu vikiive vore tuitui kasi vao oa viapau rokopaive.

Ora Oupa Vo Pitupituario Kavuaru Iava

(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 ☆ “Tuariri vo reo kare-keepa oiso, ‘Vosa iravu oirato iriavu kavureve riakova, oire oira vatereve oavu pepa vao oa-ia reo goru iava oreovu toupave, oiso ra viapau oira oureve vorevira.’ 32 Ari ita, visii tavipaa oiso, Vosa ro ira riakovaaro kavureve o iria viapau otopa pitupitu purapaeve, eera-a ira riakova oaro takau pierëvei reo goru-ia vao ora oupa. Oire ra iravu oueve. Osa iava rera tapo ita reo goru gasirevoi ora oupa.

Reo Ovoi Vo Pitupituario Iava

33 ☆ “Oire oavu reoa vao oa ouva aao irara oavisii tuariri oa iava va uvutavora. Oa oiso purapai, ‘Opeita vii vaaro reo ovoi puteri. Ari varao purari rutu oarare reo ovoi purarivora Turaropa vara purasa.’ 34 ☆ Ari ita, visii tavi iraopaa

☆ 5:25: Pro 25:8 ☆ 5:27: Eks 20:14

☆ 5:33: Lev 19:12 ☆ 5:34: Je 5:12

☆ 5:28: Pro 6:25 ☆ 5:31: Diu 24:1-4

oiraopavira oiso, Opeita viara-ia vaisi ragapata reo ovoi purapaoro. Viapau rutu uvuipatai ra vuvuiua vaisi ragapata oreorovu goru pie ragapaoro. Eake iava? Uvare paupa tugoropa Pauto vaaro aue vuvuiua. ³⁵ ✱ Ora opeita rasitoa tapo vaisi ragapata vo oreorovu goru pie ragapaoro. Oavu eva garea paupa oaro Pauto vo rasito uva tasipareveira. Ora viapau uvuipatai ra Jerusalem-ia vaisi ragapata vo oreorovu goru pie ragapaoro. Uvare rei-a urui Turaro vo uruiaro. ³⁶ Ora opeita ora visii kukuearaoria rei piepata oreorovu ora visii vo rugooaro-ia. Aue iava uvare viapau rutu uvuipatai ra kukue iava oavu orua popote pieta, eke voua rupa pieta. Viapau rutu. ³⁷ O ita, uvuipatai oiso purapasa, Iu ita! ora Viapau rutu! Ari vosa ovaisivu outavere ita uvavuva va siguvasa va vao Iu ora Viapau, ra oiso purape, Seten vaaro.

Ora Tuutuukopa Pitupitu Iava
(Luk 6:29-30)

³⁸ ✱ “Ari ita, visii vo reo uvutavora oreoa tuariri karekeepa oiso, ‘Vosa iravu vii osireiario vuri piereve, oire vii ita rera osireiario vuri pieri. Ari vosa iravu vii reuriario vuri piereve, oire ita vii ita rera reuriario vuri pieri.’” ³⁹ ✱ Ari ita, oiraopavira visii tavipaavo

oiso, Opeita voearova ora tuutuukopata oea visii-ia vuria pura rovopaive. Vosa iravu visii tautauaraaro tapareve, oire rerapa ita ovaratavu poreta aia. ⁴⁰ Ari vosa iravu visii tovo vovouparo kortua-ia, ra visii reraaro oureve siglis, oire vo popota rutu vateta ora kuvupato. ⁴¹ Ari vosa irouto riroto visii kae piereve orekevu-ia, oiso ra katai vuuta-ia va kaepaoro vokata. Oire rera tavita oiso, Erao vuuta-ia viipa va kaepaio. ⁴² ✱ Ari vosa ro ira visii arepareve orekevure, oire rera vateta. Ora vosa ro ira visii ruvara-ia ou ragasa aueparo, opeita rerare isivapata.

Keripa Irara Tapo Ora Agiagipasa
(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ ✱ “Ari ita, vo reo uvutavora oa tuariri karekeepa oiso, ‘Vii vao voeaopa sir-aopau ora vii vate iraraaro. Oire ra voeao raga tapo ora kasipupau oea viiva ora keripaave.’” ⁴⁴ ✱ Ari visii oiso tavipaa, Katai vovou purapata voeaopa siraopaoro oearoa visiiva ora keripaave. Oire Pautoa iare variripata ra voea tauvapareve voeao oea visiire vuri vovoupaave. ⁴⁵ Eisi osa iava oiso uvuipatai oiso kareketa, Aite ovii iraraaro visii ro ira vuvuiua-ia toupareveira oirara rutupa siraopaoro. Oiso osa ravireo kae piepareveira voeaopa vuri irara ora

✱ 5:35: Ais 66:1

✱ 5:38: Eks 21:24

✱ 5:39: Pro 24:29

✱ 5:42: Diu 15:8

✱ 5:43: Lev 19:18

✱ 5:44: 1 Ko 4:12

vearo irara. Ora aue tapo kokeva kove piepareveira voeaopa torevoko irara ora voeaopa tapo riro vakuvaku irara. ⁴⁶ Vosa voeao ragapa siraopata oea visii tapo ora agiagipaaveira, ra eake vori outa rera ruvara-ia Pauto va iava vao? Easi voeao vuri irara takis oupa irara oea vai pasi viapau oisi vai piepaiveira tapo oiso, raa? ⁴⁷ Ari vosa vate irara oavisii raga tapo ora reopata, ra va iava rei vaisi outaverea, raa? Viapau. Uvare voeao rupa vovou irara tapo oisi piepaiveira oiso. ⁴⁸ ☆ Oisi vo vovouo purapataveira osa vo vovouo purapareveira Aite oavisii ro vuvuiua-ia touto torevoko vovoutoa rutu.

6

Oearovivu Tauvapasa

¹ “Oire visii vao-ia vatatopo iraopata. Teapi taavoko ragapata oearovu osireiario-ia visii varaaro purapaoro vearo pitupituro. Vosa oisi piepatavere, ra viapau voria vai oavisii outa vo Aite oavisii ruvara-ia vo vuvuiua-ia.

² ☆ “Vosa apota irarapa orekerovu vatepata voea tauvapasa, ra opeita va kareke piepata oirara rutu osireiario-ia. Uva va-a eva osa voearo toupaveira riro kuvu irara oearoa oiso varao-ia utavepaaveira vo Reo Taisi Uvupa Kepa aue Sinagog vo raivara sirova ora voea vaisiario rei piepaoro. Uva oisi-a eisi osa oiraopavira

rutu visii tavipaa oiso, Voeara evoea riro kuvu irara oea voria oaiave ou ovoivora ora voea vaaro. ³ Oire vosa apota irara tauvapata, ra viapau oiso voearo tavitavipata va iava vate irara oavisii vao iava oa purapata voeapa vatauvira. ⁴ ☆ Oa-ia taraipa Aite oavisii osa eisi vara purapatavoi rera osireiario-ia. Oa iava va-ia voria outavere Pauto ruvara-ia.

Variripa Pitupitu Iava (Luk 11:2-4)

⁵ “Oire vosa visii oiso variria purapata, ra viapau oiso va purapata osa voeao riro kuvu irara. Oearoa tore ruipapaaveira, ra variripaave vo Sinagog Keparo sovora-ia. Ora vo raivara sirova, oiso ra voea kekepaive. Uva oiraopavira rutu visii tavi iraopaa oiso, Voeara evoea riro ratarataa vovou irara oea voria oaiave ou ovoivora vo osa oirara raga rei vaisi pieivora. ⁶ ☆ Oire vosa variri vovoupata, ra tugiaravi iare koatapata rataoara tupapaoro voa variripasa Aite oavisii iare. Ira vo toupaveira vatau urui. Eera Aite oavisii ira visii-ia taraiparoveira osa vatauvira variripata. Oa iava vara-ia voriaro outaverea.

⁷ ☆ “Ora vosa variripata, opeita riroara rutu purapata reo akukuro oiso rutu osa voeao rupa vovou irara. Oea oiso rugoopai ra riro reoreoro vai rutu purapaive ra Pauto voea uvupareve. ⁸ Opeita voeao

vo pitupituroaro sirova utu-pata. Pauto Aite orekerovu rutu-ia taraipa varao oarapa ruipapataveira. Varao oara-ia viapau rera arepata oara-ia taraiparoi.

9 ✱ “Visii uvuipatai ra oiso variripata,

Igei Aitearo eisi toupari vuvuiua-ia, vii vaisiaropa avivike-paiei vii vaisiaro kae piepaoro rutu.

10 Vii vo Saraaro urio pieri. Vii vo vovouaro pu-raive eisi vuvuiua, oiso osa raga igei uvui iraopaiei ra va sirova utuio vo rasito.

11 Vo vokio igei vateri aioa vao vo vokio iare.

12 Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rara ojavu iava oaravu vuri-ara vera rovopaio voeao oea igei vuri piepaiveira.

13 ✱ Opeita igei tovopari kokara-ia. Vara asavira igei vatatopo piepari kokarapatoapa tugarato Seten.

14 “Oire uvuta. Vosa oearovivu iava vuri vovouro vera rovopataveira varao oara purapaiveira visii-ia, osa iava Aite oavisii visii iava vuri vovouro oavisii verapareve. 15 Ari vosa viapau oisi eisi piepata, ra ita viapau Aite oavisii visii iava vuri vovouro verapareve.

Aio Kavupa Pitupitu Iava

16 ✱ “Oire vosa aio kavupata rugoara oavisii

vatepasa Pautoa-pa, ra opeita ora sirakoisi piepata oiso osa voeao riro kuuvu irara. Aio kavupaoro ora sirao keke piepaaveira, oisore ra va iava taraipaave oirara oiso, Eari aio kavupai. Uva oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Oea-a evoea riro ratarataa vovou irara oea voria oaive ou ovoivora, vo osa oirara raga rei vaisi pieivora. 17 Ari vosa aio kavupata rugoo vatepaoro rerapa. Oire korovo tovo rovopata vo ora visii kukuearo-ia, ora puaura oavisii tapo sisu rovopata. 18 Oire eva-a oa iava oearovu viapau oiso taraipaavere oiso, Voeao aio kavupai. Ari ita, Aite oavisii raga vara-ia taraiparovere. Eera Aite ira visii-ia taraiparoveira osa vatauvira aio kavupata. Oa iava vara-ia voria outavere rera ruvara-ia.

Vearopara Gurupa
Pitupitu Iava
(Luk 12:33-34)

19 ✱ “Visii vao viapau oiso uvuipatai ra vearopara gurupata vo-ia vo rasio-ia. Ari ita, vo rasio-ia atarike kare orekerovu vuri piepaiveira ora aue asikauru. Uva aue tapo kavirupa irara kovokovoara kasur-aara tokopaiveira orekerovu kavirupasa. 20 ✱ Ari vosa vearopara gurupata vo Pauto vo uruiaro sovora-ia, uvare voa viapau atarike kare toupaveira, ora viapau varao asikauruara, ora viapau voeao kavirupa irara

✱ 6:9: Jo 17:6 ✱ 6:13: 2 Te 3:3

✱ 6:20: 1 Ti 6:19; 1 Pi 1:4

✱ 6:16: Ais 58:5 ✱ 6:19: Pro 23:4

oea kasuraara tokopaiveira orekerovu kavirupasa.

²¹ Oire vo uva vearopara oavisii toupaverea, vo-a vo uva visii varaaro rutu rugorugooara oavisii toupaveira varaore rugoopasa vearopara.

Osireito-a Aviaviaro Varaua

(Luk 11:34-36)

²² ☆ “Oiso-ia osireitoarei-a aoa auepa sopaua. Vosa osireiara oavisii roroioara, oire sopaura oavisii rutu tapo roroiovira aviavivira toupave.

²³ Ari vosa osireiara oavisii vuriara, oire oisi raga ita sopaura oavisii rupavira toupave. Eisi osa raga ita oiso vosa vo aviavio visii sopaaro-ia rupavira toupave, oire ra voava rirope rutu vo rupa vearo vovou rakusa.

Vaiterei Iava Tokipatoarei, Uva Irai Viapau Uvuiiparoi Ra Vaiterei Roaropa Kovopareve

(Luk 16:13)

²⁴ “Viapau irai uvuiiparoi ra aitereipa kovo tokipatoarei vai kovopareve. Ra ita iravure vuri vovoupaoro iravu ragapa vearovira kovopareve vo iravupa reasipaoro. Oire visii vao-ia viapau rutu uvuiipatai oiso ra kasi pievira rugoopata vaiterei rutu vo kovoreiarore oiso-ia, Pauto vo kovoaro-a vao, ari monito vo kovoaro-a vao.

Pautoa-ia Rugorugoopasa Rutu Rera-ia Raripaoro

(Luk 12:22-31)

²⁵ ☆ “Eisi osa iava oiso visii tavipaavoi, Opeita rirovira rugorugoopata vo ora visii varaarore aue aioara ora uukoara oavisii varao oara visiipa vearo tou vatepaiveira. Ora varao varoara varaura oavisii oritopasa. Eake-a vao rovopa rutu, tootooa eke aioa vore varaua? Ora eake-a vao rovopa rutu, varaua eke varoa varaua oritopasa?

²⁶ ☆ Oire uva kokio kare kekepataveira oea viapau oiso kukara paupaiveira. Ora viapau oiso aio guru-paiveira, ra vo tovopaive aio gurupa keparo-ia. Ari ita, Aite oavisii ro vova vuvuiua-ia voea aio piepareveira. Easi pasi Aite vo tokiaro visiipa kokio kare vaaro-ia putepaiveira vaopa oa vatepareveira visiipa? ²⁷ ☆ Oire iROUTOA vaiei visii iava ira uvuiiparoi ra ivaara vai sigusiguvareve ora rera vo tootooaro uvuioro, vo rara rirovira rutu rugorugooparo ora rera tootooarore?

²⁸ “Visii vao eakere tuu-parare rirovira rutu rugorugoopataveira? Vearovira rutu rugoopata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivaripapeira ora tuupara vaire taraapaoro. ²⁹ Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto ira ora rera

raga ora oritoroepa. Uva viapau oiso vearo oritoa vaiaro rera oaiaro oiso osa vao-ia vearoa rutu kokookoa.³⁰ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Oire uva vokipavira vo kouro tateivere vara vikisa tuitui kasi-ia. Uva vara evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Uva viapau uvuiparoi Pauto ra oisi visii tapo oritopareve? Ari ita oiraopavira, viapau oiso uvuivira rutu raripatai rera-ia!³¹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-a ukaioviovere, o eakero vai-a ora tuupaviovere?³² [Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi rugorugoopaaaveira varare varao.] Oara rutu-ia taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua varao oarapa ruipapataveira.³³ Oire vearovira rutu rugorugoopata, ra vo rugoo-ia tagau rovopata Pauto vo Saraarore rugoo rovopasa ora rera vo ruipaarore tapo. Ra va iava Pauto visii-ia osireoparoverea. Oiso-ia osa iava viapau uvuipatai ra rera vo tokiaropa apotavira toupataverea.³⁴ Eisi osa iava visii viapau uvuipatai ra vo vokiore rugorugoopata vokipavira. Ovokia-ia tavaka uvuivira toupai. Teapi vo vokio iava vo tavakao takuvupata vo vokio iavapa ora vokipavira.

7

Oearovu Vo Rugoru-

gooroaro Rovirieipa Pitupitu Iava

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ ☆ “Opeita oirara togapata ikauvira reoara-ia. Uva va-a eva osa Pauto visii tapo ikauvira togareverea visii rovirieioro.² Uva vo pitupitu-a vao oa purapataveira oearovu-ia oirara voea toga ragapaoro reoara-ia ora voea rovirieipaoro, evo pitupitu purareverea Pauto visii rovirieioro. Vao oa purapataveira oirara-ia voea rovirieipaoro, uva va-a eva oa kareke piereverea Pauto visiipa.³ Eakere koroto kekepaoro rera sisipari eera araokoara osireiario-ia? E viapau ora vii osireiario-ia evo keposire rugoo rovo asapau?⁴ Keposiu-a evoua vii osireiario-ia. Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, oiso ruipaparai ra koroto veraa eera vii osireiario-ia? ⁵ Uva vii-a eva riro kuuvuto. Viigoa ora vii iava evo keposi vera rovorioi vii osireiario tupapai. Oa iava utupavira araokoara osireiario-ia vuravurarivere vearovira ra koro verau.

⁶ ☆ “Oire opeita orekerovu vatepata kaakau karepa varao iava oara tugoropeira. Vosa oisi voeapa vara iava piepata, oa iava visii sirova utuavere visii aiosa. Opeita vearopara tapo varao aasiara vikipata koie karepa. Teapi vara-ia tasisipaive vara uverepaoro ora vo kare tasiario-ia.

*Oirato Uvuiparoi Ra Kasi-
varivira Variriparo*

(Luk 11:9-13)

⁷ “*Aleri variria-ia, ra viipa vatereve oa arepari. Ora taraari, ra va kekeri. Ora rataoa totori, ra viipa karureve Pauto.* ⁸ ✱ *Voea rutu voeao oea Pautoa-pa variripaave oea orekerovu oupaive. Ora ro ira orekerovure taraapareve, ira vara kekepareve. Ora ro ira rataoa totoreve, irapa karureve Pauto.*

⁹ “*Vosa oviitoa vaiaro irai aitetoa vai visii iava, ra irai arepareve oiso purapaoro, Aite, opoa vai ragaipa. Oire ra aveke vai vatereve?* ¹⁰ *Ora vosa aiteto ruvara-ia atari arero, ra rerapa vuriva vai rakoru vai vatereve, raa?* ¹¹ *Eisi osa toupai oiso, Vosa visii vuri irara oaravu vearopara vatevateara vatepata ovii kakaero oavisiipa, uva va-a eva oa iava ro vearotoa rutu Pauto orekerovu vearopara rutu vateparevere pute pievira voeapa oea rerare variripaaveira.*

¹² ✱ “*Ovovourovu rutupa ruipapata oiso ra vara purapaive oirara visiipa. Oire vo vovouro raga pura rovopata voeapa, uvare va-a vao Reo Taisi rutu vituaro ora vao profet irara vo siposipoaro vituaro.*

*Gare Rataovi Tootoopa
(Luk 13:24)*

¹³ “*Visii vao-ia koatapatai gare rataoavi-ia. Ari vao*

raiva vore opesipa tapi riroa rutu ora riro paraka. Oa sirova utupaaveira riro irara oirara. ¹⁴ *Ari vao raiva oa riaaro pipigovira toupaveira vavagisia rutu vore Tootoopa ratao-ia. Oire uva kataipa iraravi raga va vao pipigo raiva gaeivera pasi voa koatasa.*

*Visii Vao Ora Vatatopo
Iraopata Profet Irarapa
Voeao Riro Kuuvu Irara
(Luk 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ ✱ “*Oire voeaoa vatatopopata riro kuuvu irara profet irara. Oea visii iare uriopaavere sip-sip rakariro-ia ora kuvupaoro visii keasa oiso, Vearo pitupitu igei vaaro. Uva oiraopavira rutu vara sovara-ia oiso rutu toupavere osa vavarai kare kaakau kare vo kareo vuri kare.* ¹⁶ ✱ *Uva voea eveipatavere varao iava voea vo kueroaro. Ari ita, viapau uvuipatai ra vearoara vai oupata aioara vai vo evaro iava rokarokapa ovaro.* ¹⁷ *Eisi osa raga vearo ova aio kuero purapaiveira vearopara, ora vao oava vuri kuero purapaiveira vuri ova.* ¹⁸ *Oire vao vearo ova oa viapau uvuipai ra vuri kue vai purave. Ora vosa vao vuri ova oa viapau uvuipai ra vearo kue vai purave.* ¹⁹ ✱ *Oeva toeivere va-ia vikisa tuitui kasi-ia.* ²⁰ *Uva voea eveipatavere varao iava voea vo kueroaro, ra vara iava oiso taraipata voea-ia,*

Riro kuuvu irara voeao-ia profet irara.

Viapau Vii-ia Taraiparai

21 ☆ “Visii rutu vao-ia oirara viapau ra oiso rugoru-goopata, Oirara rutu ragai vaisipaoro keerapaaveira oiso, Turaro, Turaro, oisore ra koataave Pauto vo Saraaro-ia. Viapau rutu. Ari voeao raga oea ragai Aitearo vo ruipaaro sirova utupaaveira ro vo vuvuiua, oea raga rera vo Saraaro-ia koataaverea. 22 Ari ita, riro irara rutu vo vokio-ia vao oa urioperea utupaua ragaire oiso puraaverea, Turaro, Turaro. Igei-a vao igoa vii vaisiaro sovara-ia Pauto vo reoaro vatepaioveira. Ora oearovu tapo iava vuri tugararo kosi piepaioveira vii vaisiaro raga-ia, uvare riro gorutoa vii. Ora oaravu rutu ravoto kovoro oara tapo purapaioveira. 23 ☆ Oire uva vo voki-a eva oa-ia voea taviaverea oiso, Viapau visii-ia taraiparai. Voreta ragai ruvara iava. Visii-a riro vuri pitupituro purapa irara.

Vaitereo Iava Kepa Paupa-toarei

(Luk 6:47-49)

24 ☆ “Ro ira ragai vo reoaro uvureve ra va sirova uturo, eera-a ira oiso touparevere, Ira-ia vearo rugorugoo toupai. Oa iava kepa oaro paureva avekeara ivara-ia. 25 Ra vosa kokeva koveopa, ora vosa pirutupe aue uuko, ora vosa kiuvu vusireve goruava, oire vara rutu

goruaro evara vo kepa-ia ora iupe, ra viapau oiso kovepe. Aue iava uvare simen votopaoi avekeara-ia vo rasito sovara-ia. 26 Ari vosa ro ira ragai vo reoaro viapau uvureve, ora viapau va sirova uturo, ira oiso toupare, Rera-a eera kokoropato. Ira kepa oaro paureva rogara raga ivara-ia. 27 Uva kokeva urioopa koveoro. Uuko oviro tapo pirutuepa, ora kiuvu tapo vusireva goruava, oire vara rutu evara goruaro vo kepa gugiugiva. Oa iava kove ovoiepa vuri ovoioro.”

Pauto Vo Goruaro Iava Oisoa Siposipopareve

28 ☆ Oire uva Jisas vo siposipo opesi pierivoiva, riro irara rutu oirara tave-tave iraopaiva vo reo-ia vao rera vaaro. 29 Eake iava? Uvare viapau oiso voeapa siposiporeva osa voeao tarai irara vao-ia Reo Taisi. Ari oiso rutu toupai, Goruava voeapa siposiporeva.

8

Oirato Porete Piereva Jisas Ira-ia Oisoa Lepra Upia Toupai

(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

1 Oire uva pukui iava vararoepa, oa iava riro irara rutu rera sirova utuaepa. 2 Uva iravu ira-ia oisoa lepra upia toupai Jisas iare tutuu piereva. Oa iava kotupiuarei rekuoro takuro viropa rera

ruvara-ia oiso puraoro, “Turaro. Vosa ruipapau, ra ragai porete pieri.” ³ Uva Jisas rera-ia vavaea taku pieoro oiso puraroepa, “Oiso ruipaparai, ra sisigarueu.” Osa-a eisi osa iava lepra upia opesi ovoiepa. Oa iava sisigarueropa. ⁴ ☆ Uva Jisas rera tavireva oiso, “Vearovira rutu ora vatatopo iraopaei. Opeita irai taviparivere. Viapau. Ari varaua oara karekesa avapau pris irarapa. Ra tauoa vai purari oiso osa Moses tuariri puraroepa. Oa iava oirara rutu taraiavere oiso, Upia rutu vii iava opesiepa.”

Rom Amiaro Reitoaaro Kovopatoaaro Ira Porete Piereva Jisas

(Luk 7:1-10)

⁵ Vo Jisas Kapaneam uruia koataroepa. Uva iravu ami viurupa irara katai vovoto (100) oirara reitoaaro urioroepa rera goruvira rutu aresa. ⁶ “Turaro. Ragai reraaro kovopato upiaparoi. Uva reraei kepa-ia. Ira iava keruara rutu kopiiepa aue-ia kerau upia.” ⁷ Uva Jisas rera tavireva oiso, “Ira porete piesa urioravere rara.” ⁸ ☆ Oire uva rera ro viurupa irara reitoaaro rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Turaro. Viapau oiso veaoto-a ragai ra ragai vo kepaaro-ia ora kiuu. Ari oiso raga ruipaparai ra vo raga touoro rerare reoreou osa poretero. ⁹ Ari ita, ragai

tapo ro reroarovi toupaavoi ira reesiiva kepten rutu ragai tokipasa. Uva ragai raga oearovuva toupaavoi viurupa irara katai vovoto (100), oea ragai reroarovi ita toupai. Oire uva oiso-ia vosa irai arua voea iava oiso, Avau, ra avaro. Oire ita, iraire keerara oiso, Uriou, ra urioro. Ra ita kovopatoa oaa ragai reraaro tavia oiso, Vao purari, oire oai purareve.” Oiso puraroepa ami reitoaaro. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro. ¹⁰ Oire uva Jisas varao rutu uvureva rera ruvara-ia. Oa iava rirovira rutu vara-ia rugorugoo iraoparoepa. Uva voeao tavireva oea rera sirova utupaaepa oiso, “Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso-ia, Viapau oiso irai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia amipa irarapa irapato ira-ia oirao pie vovou toupai.

¹¹ ☆ “Oire vo reore ru-goopatai oiso, Riro irara oirara oisova uriopaavere uvarovu rutuva vo uvava ravireo kaeparo viroveira ora vova uva rokopareveira. Vo uva aueva Ebrahim pauaverea aioa-ia ora Aisak ora Jekop vo vuvuiua Pauto vo Saraaro-ia. ¹² Ari ita, oirara rutu voeao Jiu-pa irara rera voeaaro oea reesireva ora rerapa, oea iava oeavu kosi piereverea vore rupa tapi voea siguoro ora rera vo tokiaro sovava iava. Oea vurivira gaupaiverea ora voea reuriaro kuripaoro ora

voeapa siraopaoro.”

¹³ Oire uva Jisas viurupa irara reitooaro tavireva oiso, *“Kareu vaviopavira. Vii vaaro oirao pie vovou oa oiraopavira karekepere viipa.”* Oa iava vo vuuta raga-ia eva porete ovoiroepa rera kovopatoaaro.

Pita Aigevaaro Iria Porete Piereva Jisas

(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

¹⁴ ☆ Jisas koataroepa Pita vo kepaaro-ia. Voa Pita aigevaaro kekereva osa voa kukue upia iava urua-ia gerevira toupaeava. ¹⁵ Oa iava oira vavaearo-ia pitureva. Oire uva kukue upia oira kavu ovoiva. Oa iava voava porete ovoiro Jisas-pa aioara vatatopo ovoieva.

Jisas Oirara Rutu Ora Riakora Porete Piepareva

(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Uva ovaiaro riro irara rutu oirara ora riakora sipopaiva rera iare Jisas voearo oearoa-ia oisoa vuri tugararo rutu toupave. Oa iava voa voeare reoreoparoepa tugara voea sigupaoro voeao vuri tugararo rutu. Uva voea rutu upiapa irara vorevira poretepaaepa. ¹⁷ ☆ Uva oisi-a eisi osa vara purapareva vo reo oirao piepaoro oa purareva Pauto Aisaia gisipoaro-ia ro profetato oiso puraoro,

‘Eera ira upiara rutu vo vavataaro kaereverea

vara verapaoro vigei iava.’

Voeao Oea Jisas Sirova Utusa Ruipa Ragapaave
(Luk 9:57-60)

¹⁸ Jisas riro irara oirara kekereva oea ora guruaepa rera kovokovopaoro. Oa iava ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, *“Vova iviropaviei vavo varata iare.”*

¹⁹ Oire uva iravu riro taraito Reo Taisi-ia urioroepa oiso rerare purasa, *“Tisato. Vosa ragaipa ruipapau, oire ra vegei rutu avave vo uruiro iare uvaroare avapau.”*

²⁰ Uva Jisas rerare ora rera iavirava oiso puraroepa, *“Ari ita, Akau kare vo tavukiroaro toupai uusipa tavukiro rasiuaaro, ora kokio kare oea vo epitaroaro toupai. Ari ropa Oirato Oviitooaro Ro Ropoto viapau oiso tavukia vaiei rerapa kukuearo vasepasa.”* ²¹ Oa iava iravu disaipelto Jisas tavipareva oiso, *“Ragai ava rovoparai aite tova rovosa, eke?”* ²² ☆ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, *“Eagara, voeaope kopii rugoo irara, oea raga ora tovapaavere osa ragai sirova utuu.”*

Jisas Riroto Kiuvu Rite Piereva

(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

²³ Jisas uvua sovara-ia koataroepa. Oa iava disaipel irara rera sirova utuaepa voa. ²⁴ Oire rirova purepava kiuvuva toko rovu ivara-ia

urioopa. Oa iava rirovira rutu uvuoa petopetopaiva toru kouro osa voa Jisas uusi-paroepa. ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava disaipel urioaepa rera tore piesa oiso puraoro, “Turaro. Igei tauvari! Easi opesipaviei.” ²⁶ ✱ Uva voeare oiso puraroepa, “*E apeisi iava uriripatai? Easi gare visivi raga raripatai ragai-ia.*” Uva voava toreroepa purepava kiuvuva rakote pie ovoisa ora uuko ovi vara ruture reoro. ²⁷ Oa iava ora voea raga va-ia tavetavepaoro oiso ora reopaaepa, “Avoeao, eaketo-a irao ro oirato ira gisipoaro uvu ovoivoi vo vatakore kiuvu ora uuko ovi?”

Oiratoarei Iava Aiterea Iava Vuri Tugararo Verareva Jisas

(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

²⁸ Jisas ovaratavu iava toko rovu-ia pouro viropa vo Gadara vase vaaro. Oire uva voa aitereivu oiratoarei rerava aivarosiva raiyaaro aiterea-ia oisoa vuri tugararo toupave. Oa iava vavaraisiepa tova uruiro-ia uusipaoro. Uva eisi osa iava oisoa oirara ora riakora vo raiva vao viapau oisoa gae-paive waiterei asavira. ²⁹ ✱ Uva rirovira rutu oivepaoro waiterei iava keerapaaepa oiso purapaoro, “Vii Pauto Oviitoaaro! Apeisi vai igei piesa uriouei? Vuuta igei vaaro tugura asavira toupavoi ovusa igei rirovira upia piesa vagevagevira

uriouei.” ³⁰ Ovusa oavu koie ragui tauaivi toupave aiopaoro. ³¹ Uva voea voeao vuri tugararo goruvira rutu Jisas arepaiva oiso purapaoro, “Vosa igei kosi piepari, ra vavore igei sipori koie ragui sovara-ia.”

³² Uva va-a vao oa iava voea tavireva oiso, “*Avata!*” Uva waiterei kavuoro koie ragui-ia koatasa avaaepa. Uva voava vo ragui riro varivarivira rutu ikauoro varaaepa oavu-ia ora vikisa vagapa toko rovu sovara-ia. Oa iava voa gisiaepa kopii ovoiro.

³³ Uva koie tokipa irara toriiva riro urui-ia kare uviroa. Uva voa toupaooro voeapa siposipopaiva varao iava oara rutu karekeepa waiterei-ia tapo aiterea-ia oisoa vuri tugararo toupave. ³⁴ ✱ Oire uva oirara rutu voeao vo uruia iava Jisas-va aivarosa avaaepa. Oa iava rera kekeoro rerare oiso puraaepa, “Vova igei vo rasiaro iava avau uvai ragare.”

9

Jisas Iravu Oirato Porete Piereva Ira-ia Oisoa Kerau Upia Toupave

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas uvuoa sovara-ia koataroepa ovaratavu iare voresa voa vo toko rovu-ia. Uva voava vorevira karero viropa vore rera vo uruiaro torevokoaro-ia. ² ✱ Uva iravu upiapato kaepaoro urioaepa rera iare ira iava

✱ 8:26: Sam 65:7, 89:9 ✱ 8:29: Het 11:12; 2 Sml 16:10 ✱ 8:34: Ap 16:39

✱ 9:2: Ap 23:11

keruara rutu kopiiepa. Oire uva Jisas rera vurareva peperava uru ivara-ia osa voa gerevira toupareva. Oa iava voea varaaro eveioro rari vovouro oiso puraroepa rerare, “*Sopaua oara kavepe viire. Vuria oara vera ovoiavoi vii iava.*”

³ Evo reo uvupaoro voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi oiso rugorugooapaepa, Easi ro Pauto toviparevoi.

⁴ ✧ Ari ita, vo ovusa Jisas voea varaaro-ia tarairoepa rugorugooara. Oa iava oiso puraroepa voeare, “*Eakere eisi ora visii vovouroaro ragaire vurivira rugorugooatai?*” ⁵ Ari aa vo reo irao-a oa avekatapai rutu ragaipa, ra va-ia oiso purara, Vuria oara vera ovoiavoi vii iava, eke oiso purara, Toreu ra vokari? ⁶ Oa-a vao-ia oa purapaavoi visiipa ro vearo pieoro. Oire va kekepaoro oiso purapata ragai iavirava, Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo goruaro vao-ia oiraopa. Oa-a vao *uvuipai vuriara rutu verapasa oirara iava voeao rasitoa-ia tou irara.*” Oire uva va-a vao oa iava rerare upiapato oiso puraroepa Jisas, “*Toreu, ra uruara kaepaoro kareu vii vo kepaaro iare.*” ⁷ Uva oisi-a eisi osa iava avaroepa tore ovoioro rera vo kepaaro iare. ⁸ ✧ Oa iava oirara rutu va vao kekeoro va-ia tavetave iraopaiva. Uva taraipaaepa oiso, Pauto vo goruaro iava vo karopo vao-ia oa vatereva

oirarapa. Oa iava Pauto vaisiaro kae pieiva.

Vo Jisas Matyu-re Keeraroepa

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Jisas vokapaoro iravu kekereva osa pauparoepa moni oupa kepa-ia gavman vo kepaaro. Rera vaisiaro Matyu. Oa iava voa rerare oiso puraroepa, “*Matyu, ragai sirova utuu.*” Uva rera sirova utu ovoisa toreroepa.

¹⁰ Oire uva kepa-ia toupareva voa aiooro. Uva voa riro irara rutu takis oupa irara ora riro irara vuri irara oearea rutu rera tapo aiosa urioaepa. Oa iava voea tapo aiopareva ora rera voeaaro disaipel. ¹¹ ✧ Oire uva Farisi va vao kekeiva. Oa iava disaipelre oiso puraaepa, “Uva apeisi visii reraaro tuvetu-vepato voea tapo takis oupa irara ora voeao vuri vovou irara aiopare?”

¹² Uva Jisas vo reo uvuoro oiso puraroepa, “*Voeao upia asa irara viapau oiso ra avapaave ruvarupatoa iare. Viapau. Ari voeao raga oea-ia upiara toupave, oea raga uvuipaa iare avapaave ruvarupato.*” ¹³ ✧ Visii vao-ia taraia ousa avata vo reo porearo-ia, oreoa Tugoropa Vuku sovara-ia toupaveira oiso, ‘Vaopa reasiparai tauo purapa pitupitu. Ragoa vaopa ruipaparai tauva vatepa pitupitu.’ Oire viapau

✧ 9:4: Lu 6:8, 9:47, 11:17

✧ 9:8: Ap 4:21, 11:18, 21:20

✧ 9:11: Ga 2:15

✧ 9:13: Hos 6:6; 1 Ti 1:15

oiso voeaore keerasa urio-raera torevoko vovou irara. Viapau. Ari voeaore keerasa urioraera rupa vovou irara vuri irara, oiso ra ora voea varaaro iava vuriara oaive poreia viro.”

Jisas Akepaiva Vo Aio Kavupa Pitupitu Iava

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Uva vo vuuta-a eva oa-ia Jon voeaaro disaipel urioaepa oiso purasa rerare, “Uva apeisi iava igei rutu vao-ia aio kavupaioveira ora Farisi-pa irara osa vii voeaaro disaipel viapau oisi piepaive?”

¹⁵ ☆ Oa iava Jisas voea tavireva oiso, “Vosa irai oiratoa vai pitu pie asavira toupave vo raga sara irara ruvara-ia, ra viapau oiso vovousopaave aioa purapaoro vao ora ousapa aio. Aue iava uvare utupauavi ora voea iava rera veraivere vo osa riako ouro. Oire ra viapau ita voea tapo sara irara toupave. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oisoa aio kavupaave taru voea sara irara rerapa siraopaoro, uvare tauaipa voea arova. Osa eisi ragai voeaaro tupaivoi. Oa vituaro iava viapau aio kavupaiveira vo ragai tapo tupaoro.

¹⁶ “Viapau rutu irai uvuiparoi ra ruta vai varoa vai taporeve voava airepa. Vosa oisi pieive, ra ita rutapa karikari piro airepa arova. Ra karia ita riro iraope.

¹⁷ Uva viapau irai uvuipa ra

tuariripa rakari vai sovara-ia wain ovi vai airepa vai kuvureve. Vosa oisi pierleve, ra meme rakariaro kari piro. Ra wain koko viro ovusa va tapo meme rakari opesi ovoipe. Ari vosa aue raga-ia airepa kuvupaave, ra vearovira raga oriruvira tupaive va-ia.” Eisi osa voea vo akearo aatoreva Jon voeaaro disaipel.

Jisas Reito Jiu Oviivaaro Porete Pierveira Ora Iriavu Iria Rera Vaaro-ia Varoa Pitueva

(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

¹⁸ Oire uva Jisas vo reo raga vao purareva, ovusa ro reito urioroepa kokoto rekusa rera ruvara-ia. Oa iava oiso puraroepa, “Vo vokio raga-ia oviiva oaa kopiioi. Uva oiso ruipaparai ra uriou oira-ia vavaea tovisa, ra vorevira tooo.”

¹⁹ Uva va iava Jisas rera sirova uturoepa ora disaipel irara tapo.

²⁰ Uva voa-a evoa uva iriavu riakova tupaeva iria-ia oisoa kekira koveparo vokiara rutu-ia. Uva oisi raga tupaoro katai tau erao (12) ivaro-ia tuguraopa. Oire uva oira o rera isivaaro-ia urioopa varoa vatuario-ia pitusa rera vaaro Jisas.

²¹ Uvare ora vovouaro raga-ia oiso rugorugopaopa, Vosa rera vaaro-ia varoa pitua, ra va iava veavora poreteoro. ²² Oire uva Jisas ora poreroepa oirare oiso purasa, “Oviiva oaa. Vii iava sopaua varaape kaveoro. Ari

vii vaaro oirao pie vovou oa vii ravotovira porete pievoi.” Uva vo vuutavi ragaia eva varaa ovoioipa porete ovoioro.

²³ Oa iava Jisas voa vo pouro viropa reito vo kepaaro-ia ovusa pupipaiva ora riroa gau guruko purapaiva oirapa gaupaoro.

²⁴ Uva oiso puraroepa Jisas voeare, “Verata vova. Viapau oiso o kopiioe kakaeva. Iria uusi ragapaai.” Oa iava rera agesipaiva.

²⁵ Oire uva oirara rutu veraiva. Oa iava koataroepa Jisas oira vo tugiario-ia oira vavaearo-ia pitusa. Oa iava tore ovoioipa.

²⁶ Uva vo tavitavi vao vokava voraro vo taere-ia vo rasio-ia.

Jisas Voosito Vaio Vearo Piereva Ora Iravu Vaaruuto

²⁷ ☆ Uva voava vo urui kavureva Jisas. Oa iava voosito vaio rera sirova keerapaoro utupasiepa oiso purapaoro, “Vii Jisas vegei aaotoaaro, Devit Oviitoaaro. Vegeivipa siraou.” ²⁸ Oa iava koataroepa oavu-ia kepa. Uva voa vaitereo voosito vaio Jisas iare uriosiepa. Uva vaitereire oiso puraroepa, “Easi ragai vai-ia raripasiei, oiso ra vao puraa?” Uva oiso purasiepa, “Iu, Turaro!”

²⁹ Uva vavaerei tovoreva vaiterei osirearo-ia aarovira oiso puraoro, “Va-a vao oa reivira karekepere vei vaarova oirao pie vovou.”

³⁰ Oire uva vaitereire osireiara karu piropa. Uva

va iava Jisas vaitereipa riro goru reo vatereva oiso puraoro, “Opeita irai tavipasi vao iava.” ³¹ Oa iava voava kosi virooro rera iava Jisas siposiposa kosisi viropa. Uva voraro rutu viriva vo taereo-ia vo rasia vao.

³² Oire uva voava avasieiva, iravu ita sipoiva kapuu gisipoto rera iare ira-ia oisoa vurito tugarato toupaveve. ³³ Oa iava rera ro vurito tugarato kosi piereva rera iava. Uva voaviva vorevira reoroepa. Uva va iava vao-ia rirovira rutu tavetave iraopaiva oiso purapaoro, “Viapau rutu oiso oai karekeepa Isrel-ia oiso osa vao-ia.” ³⁴ ☆ Oa iava Farisi oiso ora reopaaepa, “Easi eera tugara kare reitoaaro vo goruaro iava varao purapare ro Jisas.”

Jisas Oirara Rutupa Sir-aoparoepa

³⁵ Uva voava Jisas voraro rutu virireva riropa uruiro-ia ora garepa uruiro-ia Vearo Siposipo kosi piepaoro Pauto vo Saraaro iava. Ora oupiarovu rutu tapo iava voea porete piepareva ora ovovourovu iava raveraveara. ³⁶ ☆ Oire uva voa-ia evoa uva oavu riro irara oirara kekeoro siraoroepa voeapa. Eake iava? Uvare voea varaaro rugorugooara piro piropaepa. Oa iava vurivira rutu toupaiava oiso rutu osa sipsip ragui voeao oea viapau tokipatoa vai oaive. ³⁷ ☆ Uva eisi osa iava oiso disaipelre puraroepa,

“Riroara rutu aioara vioroe oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo voea tavitavipasa. 38 Eisi osa iava uvuipatai ra rore Turaro Pauto variri iraopata ira ruvara-ia toupaveira vo kovo. Ra va iava kovopa irara vai siporeve vo kovo aioaro gurusu.”

10

Katai Tau Erao (12) Aposel Vaivaisiaro
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jisas katai tau eraore keeraroepa voea iava oea oisoa rera sirova utupaave aue disaipel, auere voeapa goruaro karutusa vuri tugararo kosi piepasa, ora aue okopiiroru rutu iava voea porete piepasa, ora oaravu rutu raverave vovouro verapasa vova varaura.

² Oire uva voea katai tau erao (12) vaivaisiaro-a voeao aposel irara oiso-ia, rovopato-a ro-ia Saimon, uva ovaisivu-a vao rera raga-ia aue Pita, ora araokoto aue Andru, ora Jems ro Sebedi oviitoaaro, ora ro araokoto Jon. ³ Ora Filip, ora Batolomyu, ora Tomas, ora Matyu ro moni oupato, ora Jems Alfias oviitoaaro, ora Tadias. ⁴ ☆ Ora Saimon Selot, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaearo iare.

Jisas Katai Tau Eraopa Aposel Kovo Vateroepa
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-15)

⁵ ☆ Oire uva Jisas voea voeao katai tau erao siporeva vao kaepasa Vearo Siposipo. Uva voeapa reo vatereva oiso, “Visii vao opeita ratau toupai irara iare avapatavere aue Jentael. Ora opeita tapo Sameria uruiro-ia ora kiupatavere.

⁶ ☆ Ari visii vao voeao raga iare Isrel-pa irara avapatatai oea opesikoaepa rutu oiso rutu osa sipsip ragui voeao oea opesikopaaveira. ⁷ Ari ava iraopatai ra oiso ragavira siposipota, Pauto vo Saraaro vao vova vuvuiua tutuuvui. ⁸ Uva oearovu porete piepatavere upiapa irara, ora oearovu kopiipa irara rutu vorevira tore piepatavere, ora voeao tapo leprapa irara sisigarue piepatavere, ora oearovu iava vuri tugararo tapo kosi piepatavere. Oire vo goru vao oa outavoi oa-ia viapau oiso voria vaiei. Uva oisi raga ita voea vatetavere akukuvira, ra viapau oiso vori oupata ita va-ia.

⁹ “Viapau oiso uvuipatai ra moniara vai kaeoro avata vo resipotara oavisii-ia. ¹⁰ ☆ Visii vao viapau uvuipatai ra oapara vai-ia pitupaoro tapo avatavere varao vokapa oaparo ora aue kuvupara vai. Ari katakataivira oaraiva avatavere ora aue tasipara aue tapo tooroara. Oire vosa ro ira vearovira rutu

kovoparevere, ira aioa vatea ouparevere voeao ruvara-ia oea tauvaparevere, aue iava uvare voea vaaro-a rerare rugoopasa rera tokipaoro.

¹¹ “Vosa visii vao ouruirovu-ia riropa uruiro karepata virovere, eke ouruirovu garepa uruiro, oire vearovira rutu oirara eveipatavere oiso, Aa ro avuo-a vearo vovouto kovu taraa vovouto. Oire rera tapo tauta vo tugurasa uva vo urui arova ita avata. ¹² Vosa okepavu-ia koatata, oire vearo voki purata oirarava ora riakora voeao vo kepa-ia tou irara. ¹³ Vosa vearo vovou irara vai visiiva ora aatopaavere, oire ra voeapa ita kave vovouro oavisii vatepata. Ari vosa viapau visii aatopaive, oire visii iare ita vorevira visii vararo kave vovouro vorepape varao torevokoara. ¹⁴ ✧ Ora vosa ouruivu iava visiipa reasipaave vo visii uvu arapa ora reasipaave visii tapo paupa arapa, ra voa ita kavuta. Ra kokotoara tovetove rovota auere rasi voare voea vo vuriaro reesipaoro. ¹⁵ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieirevere Pauto, ovokia-ia vo siitoka oa ou-vere vo uruimeo Sodom ora Gomora urui, ouruirea oisoa vuri pitupitu purapaive vo tuariri. Oa-ia putevere vo uruio vo vavataaro oa-ia visiipa reasipaave.

*Okasipurovu
Karekepere*

Rutu

¹⁶ ✧ “Uvuta! Visii sipopaavoi oiso rutu osa sip-sip ragui akau kare vuutaaro iare, riro sipsip aio kare. Eisi osa uvuipatai ra kasivarivira rutu rugoo rovopata oiso osa o rakoru riro kasivari rugorugoova, ora oiso osa ro-ia kurue kave vovouto, aiterea vo pitupituaro sirova utupata. [Ra viapau vuri rugorugooro vai purapata.] ¹⁷ Oire vatatopo iraopata-vere voearopa oearovu oea visii sipopaivere Kaunsel irara iare, ra visii rovirieipaive visii ragipaoro voea vo keparoaro sovara-ia varao Reo Taisi Uvupa Keparo, Sinagog. ¹⁸ Ari ita, oiso purapaavere, Oari Jisas voeaaro-a evoea. Oa iava oiso visii oupaive vore gavman irara oaive vavaearo-ia, ora vore turaro irara oaive vavaearo iare tapo. Oisore ra voea rutupa ora voeao ratau tou irara tavitavipata ragai vaisiario iava. ¹⁹ Uva visii kosi piepaivere kortua iare, ra opeita uriripata oiso rugorugoopaoro, Apeisi purapaiei? O Apeisi ragavira vo reo purapai? Viapau. Ari evo vuuta raga-ia visiipa Pauto rera vo rugooaro vateparevere. ²⁰ Ra viapau oiso ora visii orugooaro iava tavita. Viapau. Ari Tugoropatoaaro Aite oavisii ira raga reoreoparovere visii gisipoaro-ia.

²¹ “Oearovu vearo oea araoko irara oaive oiso vatepaivere vore gavman vavaearo iare, oiso ra voea

kopii piepareve. Ora oearovu oea ovii irara oaive kosi piepaivere gavman vavaearo iare. Ora tapo oiso-ia ovii irara aite irarava ora keripaavere ora aako riako, ra voea vatepaivere gavman vavaearo iare, ra voea kopii piepareve. ²² ☆ Vo vuuta-ia vao riro irara rutu visiire vuri vovou iraopaavere. Eake iava? Uvare ragai vaisiario-ia toupata. Ari vosa ro ira goruvira rutu Pautoa-ia rugooa tovo pareve vo tugurasa Ovoipa Voki-ia, eera-a ira taru ourevere Pauto ora rera vo Saraaro iare. ²³ Ari vosa visii-ia oai puraive vuria vai vo ourui-ia riro urui vai, oire visii vao torioro ita avata ourui iare ita. Ari ita, oiraopavira rutu visii tavipaa, Asi viapau oiso kovoara oavisii potu pietavere vo uruiara rutu-ia varao vo Isrel-ia vo osa Oirato Oviitoaaro ragai vorevira vorera vore rasito.

²⁴ ☆ “Voeao tarai taraapa irara viapau oiso uvuipaai ra tarai vatepatoa-ia putepaive ro voea reraaro. Ora kovopa irara tapo viapau uvuipaai ra reito oaive-ia putepaive. ²⁵ Vosa tarai taraapato oiso toupareve osa ro-ia tarai vatepato rera reraaro, uva vearopai oisi. Ari vosa kovopato oiso toupareve osa ro reito rera reraaro, uva oisi vearopai ita. Vosa vo vaisio vateive ragaipa visii reitoaaro, Bielsebul [ovaisio porearo vao oiso purapai, Seten], ra va iava vearovira

taraipata oiso, Visii-a ra-gai voeaaro visiigoa tapo vurivira rutu takaupaivere.

Opeita Vigei Iavapa
Irarapa Uriripata
(Luk 12:2-7)

²⁶ “Visii vao viapau uvuipatai rutu ra uriripata voeaopa oirara. Ari ita, orekerovu rutu vatauara po-eravira karekeperea utupaua. Ora vara rutu varao vatau reoro oara rutu poeravira karekeperea ra vara-ia tara-iave oirara. ²⁷ Vo reo-a vao oa puraavo visiipa rupa-ia, oreoa taru vatepatavere vo ravireo-ia roroiovira. Ora vo reo oa ogaoga visivi raga oa uvutavoi vao-ia, oreoava uvuipatai ra ora reopa tapiro-ia tupaoro vo reo-ia riropavira reopata. ²⁸ ☆ Ra visii vao opeita uriripatavere voeaopa oea visii varaaro vuri piepaivere. Ari ita, ra ratarataavira kopiipata osa urauraara oavisii viapau kopiipape. Viapau. Ari ro raga Pauto irapa uvuipatai ra avivikepata. Ro ira uvuipa ra visii iava varaura rutu ora urauraara oavisii opesi pierave vo vuri tapi.

²⁹ “Garetoareivi voripaiveira kokiotoarei katai toea-ia akukutoarei. Ari vosa aite oavisii reasiparo, ra viapau oiso kataitoavi kokioto kove ragaro vore rasito. ³⁰ ☆ Ari ita, visii kukuearo-ia oruara oavisii vieirevora Pauto Aite oavisii. ³¹ Eisi osa iava viapau uvuipatai ra uriripata vaopa, uvare

viapau oiso toupataveira osa kokio kare akuku kare vo Pauto osireiario-ia.

Ro Ira Jisas Vaisiario Iava Tavitaviparo

(Luk 12:8-9)

32 ☆ “Ro ira ragai vaisiario iava tavitavirovere oirara rutu osireiario-ia, ira iava ita taru taviraverea Aite osireiario-ia ro vo vuvuiua. 33 Ari ro ira ragaire isivaroverea vo oirara rutu osireiario-ia, ragai tapo ita irare isivaraverea vo Aite osireiario-ia.

Vo Jisas Upoa Kareke Piesa Urioroepa

(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 “Visii vao viapau oiso ra oiso rugoopata, Ragai vo upo vo rasito opesi piesa uri-oraera. Viapau. Ora oiso tapo viapau oiso gavaurea vaiva urioraera, ari aue ragava toorio urioraera upo purapasa. 35 ☆ Ari vao purasa urioraera ora keripa pitupitu oiso ra,

‘Ovii irara aite irara tapo ora upopaave. Osa ita ovii riakoro aako riakoro tapo ora upopaave, oyusa vaireo aako riakoro taato riakoro tapo ora upopaave.

36 Ari ita, katai kepa raga-ia oa-ia tou irara ora voeava upoaverea.’

37 “Oire vosa irouto aite-toarei ragapa siraoparo, ra viapau ragaipa oisi sirao rovoparo rutu, eerapa ira viapau oiso vaisiaverea oiso, Vatettoa oaa. Ora vosa irouto

ovii vavuatareiario ragapa siraoparo, ra viapau oiso ragaipa sirao rovoparo rutu, eera ita-a ira viapau oiso vaisiaverea oiso, Vatettoa oaa. 38 Ari ro ira rera vaaro riro vavata siitoka viapau oiso oureve va kaesa ragai sirova utuoro, eera-a ira viapau vaisiaverea oiso, Vatettoa oaa. 39 ☆ Ari vosa ro ira ora tootooaro ragare taraapareve kovopaoro, ira vaaro tootooa taru ope-siperea. Ari ro ira ragai raga-ia rugooparo rera vaaro tootooa eakapareve, ira oiraopa tootoo rutu ourevereia taru.

Ro Iava Ira Vearoa Voria Ourevereia

(Mak 9:41)

40 ☆ “Ari ro ira visii vearepareve, eera-a ira ragai tapo vearepare. Ari vosa ro ira ragai tapo vearepareve, ira Pautoa tapo vearepare ro ira ragai siporeva. 41 Ari ro ira profetato vearepareve aue iava uvare Pauto reraaro-a, ira voria ourevereia oiso rutu osa vao profet irara vo voriaro. Ari vosa ro ira iravu vearepareve torevoko vovouto, aue iava uvare torevoko vovou-a rera vaaro oa purapareveira, ira-a eera voria ourevereia oiso osa torevoko vovou irara vo voriaro. 42 ☆ Ari vosa irouto voeao iava ragai voeaaaro iravivu vatereve uukoa rera ukaio pieoro, uvare rera-ia taraiparo oiso, Ro Jisas sirova utuparoveira, oire uva oiraopavira oiso visii

☆ 10:32: Ro 10:9; Re 3:5 ☆ 10:35: Mai 7:6 ☆ 10:39: Jo 12:25 ☆ 10:40: Ga 4:14 ☆ 10:42: Mt 25:40; Hi 6:10

tavipaavoi ro iava oirato, Ira vao voria rutu ou iraoreverea taru.”

11

Jon Oearovu Disaipel Irara Rera Voeaaro Arureva Jisas Iare

(Luk 7:18-35)

¹ Jisas vo reo vatereva kovoara purasa auepa katai tau erao (12) disaipel rera voeaaro. Vao isivaaro iava vo uruio kavuoro avaroepa vo uruiro iare tutuu pie uruiro voa voeapa siposiposa.

² Vo osa Jon tuukepa kepaia toupaooro Krai vo kovoaro iava uvureva. Oa iava oavu arureva rera voeaaro iava disaipel rera iare Jisas. ³ Uva rera-ia pou viropaoro rera akepaiva oiso, “Esa vii-a vao viigoa iava taviroepa Jon oiso, Iravu uriorovere? Eke aa ro-a irare tuepaiei, eke irai raga?”

⁴ Oire uva Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Vorepata Jon tavisavarao iava orekerovu rutu oara uvuta ora vara keketa oiso-ia*, ⁵ ☆ Voosi irara vorevira vuraivoi. Ora voearo oearoa iava kokotoara oisoa kopiipape oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao oea-ia lepra upiaaro toupaveira oea tapo sisigarueai. Ora voearo uvagi irara oea tapo reo uvuai vorevira. Ora voeao kopii irara rutu oea vorevira tootoopai. Ora voea tapo apota irara oepa Vearo Siposipo puraavoiva,

va uvuivoi. ⁶ ☆ Ari vosa irouto ragai goruvira oirao pieparevere rutu, eera-a ira taru rorupareve!”

⁷ Oire uva va iava Jon voeaaro disaipel vorevira kareaepa ovusa Jisas voea isivaaro iava oirara rutu tavitavireva Jon iava. Oiso puraroepa voea akeoro, “*Eake-a vao kekesa avataera vo raaka tapi vo vokio-ia oa-ia Jon iare avataera? Esa pito isiva-ia aisia va ratesa avataera ovusa kiuvu vaisi vurevureparevora, raa? Viapau. Uvare Jon viapau oiso raveravea vaiva siposipoparevora oiso osa pito isi.* ⁸ Visii vao eake kekesa avataera? Easi pasi irai vaiva oiratoa vai ratepasa avataera osa veaotoa vai-ia kuvuparoera kuvutoa vai? Voearo iava, pasi, irai oirara oearoa veaopara-ia kuvupaoro kepaara raga sovara-ia toupaveira reipa irara vo keparoaro. ⁹ Ari eake iraoa oare avataera? Irai vai profetatoa vai kekesa, eke? Iu. Visii tavipaavoi oiso, Eera profetato Jon ira oearovu rutu-ia putepareveira profetirara. ¹⁰ ☆ Aue iava uvare rera iava taviepa Tugoropa Vuku oa-ia oiso puraepa,

Uvuta! Ro sipopaavoi reo kaepato. Ira viipa irarovere, eera ira raiva oara vatatoporevere va ravaaoro viipa.’

¹¹ Visii tavipaa oiraopavira oiso, Jon Baptais kataito ira

oirara rutu-ia putereva voeao oea karekeaepa vo rasio-ia. Ari ita, vosa aa ro avuo-a ro ira Pauto vo Saraaro-ia akaipavira toupareve, eera-a ira Jon-ia putepare rei vaisi oupaoro.

¹² “Voea riro kasipu irara oea rirovira kaureopaaveira Pauto vo Saraarore, uvare oiso ruipapaaveira ra Pauto vo Saraaro-ia pituive rutu va vuri piepaoro. Voea vo pitupituario vao oa rovoiva rutu vo Jon Baptais vo vokiario-ia. Uva touvira vo vovou voka piepaivoi vo vokio iare. ¹³ Varao voeao rutu profet irara ora vao Reo Taisi Moses vaaro oearoa rutu Pauto vo Saraaro iava oisoa tavitavipaave vo tugurasa Jon Baptais vo vuutaaro-ia. ¹⁴ Oire vosa vo reo uvu ruipapata, ra oiso ragavira taraita, Jon eera-a Ilaija, ira vo urioaro iava tavitaviepa vo reo. ¹⁵ ☆ Ro ira-ia kokito toupareve, oire uvureve!

¹⁶ “Uva aa voeao-a voeao oea uvuipaai ra voeao tapo ora areiave vo vokio iavapa irara? Uva voea-a evoea oea oiso toupaiivoi osa kakae vure, oea paupaai vo uupa tapi okakaerovure keera-paoro. ¹⁷ Oiso purapaoro, Igei visiipa pupiara-ia pupi ragapaio osa reasipatai roru arapa. Ora vo osa gau guruko tapo pura ragapaio osa reasipatai gau arapa.

¹⁸ Jon urioroepa aio kavuvira ora viapau ukaioparoepa

ae-ia wain ovi vai ae ko-rovo. Oa iava oiso puraaepa, Ira-ia eera tugarato vurito toupare. ¹⁹ Oire uva Oirato Oviitoaaro ragai urioraepa oearovu tapo aiopasa ora ukaiopasa. Oa iava oiso purapaaepa, Rera keketa riro aioto ora riro ukaioto riroara-ia ae wain oviro korovo. Eera-a takis oupa irara vatetoaaro ora voeao vuri irara. Ari ita, Pauto vo goruaro-a vegei vo kovoaro vituario ora Jon. Eva-a oa iava vegei vo kovoaro kuearo eveipaivere.”

Siraovira Rutu Ouruivovu-ia Varao Oara Viapau Sopaura Oaive Porepai
(Luk 10:13-15)

²⁰ Oire ouruivovu-ia uva Jisas riroara purareva ravoto kovoro oirara porete piepara. Uva viapau oiso oearovu iava sopaura oaive porepa piropa. Uva vo voki-a vao oa-ia Jisas voeare kasipuroepa oiso puraoro, ²¹ ☆ “Siraovira rutu visiipa vao Korasin urui, ora sir-aovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Taia uruireipa ora Saidon urui voari rutu tuariri oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oearoa rutu vuri varorovi raga-ia tuupaaeri ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri vovouro oaiveva ariipaoro. Uva va-a eva oa iava vo vovouro evara tavario pirori. ²² Oiraopavira

rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruieo Taia ora Saidon urui, oarea-ia puteverea vo tavaka visii vaaro. ²³ ☆ Ari ita, visii vao Kapaneam vata visiigoa kaeta viroverea vuvuiua iare ora rei vaisipaoro, eke? Viapau. Easi visii oiso vara pieivera vuri tapire. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Sodom urui-ia voari rutu tuariri oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oire ra vo vokio-ia vearovira toupai Sodom urui. ²⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruio Sodom urui, oa-ia puteverea rutu vo siitoka visii vaaro.”

Ragai Iare Uriota Reareaa Ousa
(Luk 10:21-22)

²⁵ ☆ Vo voki-a vao oa-ia Jisas oiso puraroepa, “Aite, vii reipau vo vuvuiua-ia ora vo rasito. Vearovira rutu, uvare varao rutu vatauriva voeao asavira riro tarai irara, oa iava voeaoa vara karekeparivorao akaipa irara. ²⁶ Iu ita Aite, vii vo ruipaaro oisi raga toupai oiso osa va puraparivoi.

²⁷ “Ragai Aitearo vara rutu vasereva ragai vavaearo-ia. Uva viapau irai taraipa Oviitoa-ia, ari Aitetoa raga kataito ira raga taraipa

ragai-ia. Ora viapau oiso irai taraipa Aitetoa-ia, ari Oviitoa raga ragai taraiparai rera-ia, ora voeao oirara oeapa Aite oaa kareke piesa aueparai.

²⁸ ☆ “Oire visii vao raverave vovou irara orekerovu vavataara kaepaoro visiigoa rutu uriota ragai iare ra visii vatea reareaa. ²⁹ ☆ Ragai vo siposipoaro-a oiso osa evaova kaepa ova vao oa ragai vutuoaro-ia toupavoi. Oa outa ra va kaeta vo ora visii vutuoaro-ia, ra ragai ruvara-ia tarai outa. Eake iava? Uvare ragai raga gavaure vovou purapaa vo oirara, uvare ora gare pieparai ragai raga. Auere ra visii vao reareaa outa ora visii varaaro-ia urauraara. ³⁰ Vao kae ova ragai vaaro oa tovopaa visii vutuoaro-ia vearoa rutu, oa-ia visii vutuo piepaavoi oa-ia viapau oiso vavataa vaiei. Uva vao rutu-a Vearo Siposipo oa-ia visii kae piepaa varaata.”

12

Kovo Arapa Tugoropa Pitupitu Sabat-ia

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ ☆ Ovokiyu-ia Sabat voki utupavira Jisas vokapareva kukara kovo sovora-ia rera voeaaro tapo disaipel ogoevira tupaoro. Oa iava vo kovo iava tueapa aue kukara. Uva vara aioiva voea raga disaipel irara. ² Uva va vao kekeiva Farisi. Oa iava rerare oiso puraapaa, “Kekeru vo pitupituo oa purai voeao

disaipel oapa tugoropapeira vo vokio Sabat voki.” ³ ✱ Uva Jisas voea akereva oiso, “*Easi viapau pasi vo siposipo vieipataveira vao iava osa tuariri rutu Devit ogoevira toureva ora rera voeaaro tapo?*” ⁴ Oa-a vao oa iava Pauto vo kepaaria koataaepa oavu bret aiosa. Oa-ia oisoa Pauto-ia vuurapa vaisi purapaive. Oa iava oisoa tugoropape rutu voeaopa akuku irara raga. Uva oisoa pris irara raga va aiopaive. ⁵ Easi pasi viapau vo siposipo vieipataveira oa vo vukuo-ia toupaveira oa-ia Reo Taisi toupaveira vao Moşes vaaro? Oa voea iava tavipapeira pris irara oea oisoa Tugoropa Kepa-ia tauo koko vatatopopaive. Uva oisi eisi kovopaoro Sabat voki-ro rutu-ia oisoa Reo Taisi-ia tagaupaive. Uva va iava viapau vuria vai voea-ia. ⁶ Visii tavipaavo oiso, Orugoovuei oa vo rugoo-ia putepaivoi orugooa purapataveira vore Tugoropa Kepa aue Tempel. ⁷ ✱ Ari vosa vearovira rutu vo reore rugoo rovota oreoa oiso purapai, ‘Ragai reasiparai auepa tauo, ragoa kaviko vovou ragapa ruipaparai oirara ruvara iava.’ Ra va iava viapau voea-ia kasipua tovopata oea-ia viapau vuria vai. ⁸ Easi Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa, varao opitupituroa pura-

paiveira vo Sabat voki-ia.”

Vo Sabat-ia Jisas Vuri Vavaeto Porete Piereva (Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Uva voa vo kavureva Jisas Reo Taisi Uvupa Kepa iare aue Sinagog avaoro voea Jiu vo kepaaro. ¹⁰ ✱ Uva voa toupaveira iravu vuri vavaeto ira iava vavae keruepa. Oa iava oearovu oiso vovoupaaepa ra Jisas tavatavaeive. Oa iava rera akeiva oiso, “E vearopai ra Sabat vokiario-ia vo kovo purapape oirara ruvarupaoro, eke?” ¹¹ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “*Vosa irai visii iava iriaiaro sipsip vai rikui vai-ia koveo Sabat voki-ia, ra va iava oiso taraipavio rera-ia, Easi pasi ro viapau oiso sipsip kae pieparoveira vorevira rikui iava, raa?*” ¹² Easi viapau sipsip ragui voriaro oirato vo voriaro-ia putepaiveira? Viapau. Oire uva va-a eva oa iava uvuipatai ra oirara tapo *tauvapata Sabat voki-ia Reo*

Taisi oavisii sirova utupaoro.” ¹³ Oa

iava oiso rera tavireva rera ro puko vavaeto, “*Vavaea oara irairari va torevokooro.*” Uva oisi va piereva. Oa iava oiso pieva osa ovavaeyu vearo ovoipaoro. ¹⁴ Uva va-a vao oa iava Farisi voava vo toreoro avaaepa ora reosa, oiso ra rera upoive.

Kovopatoa Rutu Jisas Pautoa-pa

✱ 12:3: 1 Sml 21:6 ✱ 12:7: Hos 6:6

✱ 12:10: Jo 9:16

15 Vosa Jisas vo reo-ia vao tarai ovoiroepa, oire va iava voa kavuoro avaroepa. Uva riro irara oirara rera sirova utupaaepa. Uva voa-a vo uva riro irara upiapa irara ravotovira porete piepareva. 16 Oa iava oiso voea tavipareva voea vosipaoro, *“Opeita vao iava tavipatavere ragai iava poeravira.”* 17 Eisi osa iava vo reo purareva Pauto profetato gisipoaro-ia Aisaia vao oirao pieoro oa purareva Jisas,

18 ☆ ‘Ro-ia ragai reraaro kovopato ira ropoa-vora rera reesioro. Ira kavikopaaveira rutu vovouisi-ia rera-ia rorupaoro. Ira-ia ragai reraaro Tugoropato Uraurato tovo pieaverea. Ira vao kosi pier eve ragai vaaro oirara rovirieipa pitupitu vo ratau tou irarapa.

19 Eera ira viapau kaureop-aroverea ora viapau oiso rirovira keera-paroverea takatovira reopaoro vo raivaro.

20 Aisivu pito isi aisia vikopi. Uva viapau oiso ra vaisi sigu pier eve voava. Iravu wik vuravu iava ira gav-agavaruvira rovapa. Oire ra va iava rera viapau oiso roko pier eve rutu. Oire kovopareverea vo toupāoro vo tugurasa uva ovovourovu rutu

vo pitupituroaro-ia rera vaaro torevoko pitupitu puteve.

21 Uva oearovu osararovu iava ratau tou sararo rera-ia rariipaaverea rerare tuepaoro.’

Uva Jisas Vaisiiva Oiso, “Bielsebul Vo, Goruaro-ia Kovopareveira”

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23, 12:10)

22 Uva vo voki-a vao-ia oa-ia iravu sipoiva oirato ira-ia oisoa toupareve vurito tugarato. Ira iava osireitoarei voosisiepa, ora gisipo tapo rera iava tupao viropa. Oa iava Jisas rera ravotovira porete pier eve. Uva vorevira vurareva ora reoreoroepa tapo. 23 Oire uva va-a vao oa-ia voeao riro irara tavetave iraopaiva. Oa iava oiso puraaepa, “Easi pasi Devit Oviitoaaro-a ro-ia ira roporeva Pauto, eke?” 24 Uva va iava Farisi va uvuoro oiso puraaepa, “Easi oiso ragavira vao vituaro toupai. Oa vituaro iava tugara vera purapareveira aue vo goruaro iava Bielsebul tugara kare turaroaro.”

25 Ari ita, tuariri tarai rovoroea voea varaaro-ia rugorugooara. Oa iava voeare oiso puraroepa, *“Vosa oeavu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave ra va iava ora opesi pie ovoiave. Ora vosa oeavu katai urui iava eke katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo sararei puraoro, oire ra ora upoave ra vo*

urui eva eke vo kepa eva viapau toupave, ora opesi pie ovoiave. ²⁶ Ari vosa Seten voeao sigureve ora rera voeaa ro tugara kare, oire ra va iava rera vo saraaro pute ovoireve. Ra apeisi ragavira rera vo saraaro goruvira toupave? ²⁷ ☆

Vosa oiraopavira Bielsebul ragai tauvareve vo tugara kosi piepaoro, oire ra irovoeao oea visii tauvapaiveira vatepaive gorua tugara kosi piepasa? Oire voea evoea visii raga voeaa ro oea raga oiso visii vo vovouroaro ratarataa vovouro oavisii oiso kareke pieive, Visiia vakuvakupaaverea. ²⁸ ☆

Ari ita, vosa Pauto reraaro Uraurato ragaipa gorua vatepareveira, oire ra rera vo goruaro-ia tugara kosi piepaa. Ra va iava oiso taraipata, Pauto vo Saraaro pou pirora visii iare osa viapau va eveitavora.

²⁹ “Apeisi-a uvuipa irai oiratoa vai ra riro varivaritoa vai kepaa vaiaro-ia koataro vore, ra auero vaiaro kavirusa? Easi viapau uvuipai. Ari vosa rera tuuke rovoreve iroiro-ia, oire va iava orekerovu rutu rera varaaro kavirureve.

³⁰ “Vosa irouto ro ira viapau oiso ragai tapo kovopareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irouto ro ira viapau ragai iare oirara gurupareve, uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.

³¹ “Uva eisi osa iava

visii tavipaavoi oiso, Pauto vuriara rutu verarevere ora orekerovu rutu takau reoro varao oara purapaiveira oirara rutu. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takau-pareve rera akai piepaoro, eva-a oa-ia viapau Pauto uvuipa ra va verareve rera iava va vao vuria oaro. ³² Vosa ro ira oavu purareve takau reo ragai-ia, oa-ia uvuipa Pauto ra va verareve. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupareve, oa-ia viapau uvuipa Pauto oiso ra va verareve rera iava. Eva rera vaaro vuria oava touparevere vo vokio ora vo vokiri utupavira rutu. Viapau va-ia opesia vaiei.

Vo Vuri Ova Kuearo Iava Toupai

(Luk 6:43-45)

³³ “Vosa vearo ova, oire vo eva kuearo tapo vearovira toupave. Ari vosa vuri ova, oire vo eva kuearo tapo vurivira toupave. Oire ra va iava vearovira vo evareie eveipari oiso, Vearo ova vao oa kuearo oiso toupai, ari vuri ova vao oa kuearo oiso toupai. ³⁴ Visii vao-ia rakoru ovii iraraaro. Visiigoa uvuipatai vearo reo purasa, raa? Apeisi ragavira? Uvare vuri irara visii! Eake iava? Uvare eakero epao visii sopaaro-ia evara oara raga visii gisipoaro iava kosipa piroveira. ³⁵ Ro vearoto oirato ira sopaaro-ia vearopa rugorugooro toupave. Oire ra oisi raga ita vearo reoro kosi piepareve. Ari ro

vurito ira sopaaro-ia vuri rugorugooro toupave. Ra ita oisi raga ita vuri reoro kosi piepareve.

³⁶ “Ari ita, oiso visii tavi iraopaa, Varao reoreo akukuro raga oara pura-paveira oirara rutu, oarare Pauto voea rutu akereverea vo vokio-ia oa-ia oirara rutu rovirieireverea. ³⁷ Oire uva va-a vao osa ragavira Pauto visii oirara eveipaoro visii rovirieireverea oiso, Vearoto-a ro ari vurito-a ro vara iava varao oara gisipoara oavisii iava kosi-papi.”

Vo Oearovu Oirara Jisas Akepaiva Ravotoara Kekepasa

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ ☆ Uva vo voki-a vao oa-ia tarai irara Reo Taisi-ia oiso puraaepa ora oearovu Farisi-pa irara, “Tisato. Igei oiso ruipapaiei ra oai purari ravotoa vai, ra oai kekeio.”

³⁹ Oa iava oiso puraroepa, “Oirara voeao vuri irara oirao pie asa irara vo vokio iava oea taraa ragapaiveira oiso, Eake ravoto reesi vai kekeoro oirao pieive? Ari ita, ragai arepata, uva viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga vao oa keketaverea oiso osa piereva Jona ravotovira. ⁴⁰ ☆ Vo tuariri uva Jona vo peva-ia voki toureva ora vo peva-ia rupa riroto atarito sopaaro-ia. Uva eisi osa ragai ro Oirato Oviitoaaro vo peva-ia

voki touaverea ora vo peva-ia rupa vo rasito sovara-ia.” Uva Jisas ora rera iava vo reo tavipareva voeapa oiso, ⁴¹ ☆ “Utupaua Pauto oirara rovirieireverea vo vokio-ia oa-ia voeao Niniva kortua-ia toreaverea. Oire ra vo vokio iavapa irara togaive reoara-ia. Eake iava? Uvare Jona vo reoaro uvuiva vao oa-ia voea tavireva. Oa iava sopaura oaive poreiva. Ari ita, vo toupave ro ira Jona-ia putepare vo osa viapau rera vo reoaro uvupata vovouisiro oavisii poresa. ⁴² ☆

Vo osa vo voki-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieireverea ovusa kwin o oisova Siba rovirieia-ia toreoverea. Oire ra voea vo vokio iavapa irara togaeverea reoara-ia. Eake iava? Uvare oira o kwin tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare riro taraito-a. Ari ita, uva vo toupavevoi ro ira Solomon-ia puteparevoi.” [Jisas ora rera raga iava voea tavipareva.]

Vurito Tugarato Voreroepa (Luk 11:24-26)

⁴³ “Vo osa iravu iava kosi-ro viro ro-ia tugarato rera kavuoro vore avaoro raaka tapi voa ora rerapa toua vaire taraasa reareaa taraapaoro. Oire ra taraa ragaparevora. ⁴⁴ Oiso puraro, Voreparai vo kepao iare uva tou rovopaa-vora tuariri. Oire vorero vo kepa kekesa vo rara vo kepa viouive, ra vo kepa-ia viapau irai. ⁴⁵ ☆ Oire uva va-a vao oa-ia oisoa oeavu erao vatara

☆ 12:38: 1 Ko 1:22 ☆ 12:40: Jna 1:17
Kin 10:2 ☆ 12:45: 2 Pi 2:20-22

☆ 12:41: Jna 1:2, 3:5 ☆ 12:42: 1

tugara tuvetuvepareve ora rera iare, voeao oea vo vovouroaro vuri vovouro oisoa rera vo vovouroaro-ia putepaive rutu. Oire uva voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa voa. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraope rutu vo touo-ia puteoro oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopareve. Uva oisi raga ita voeao toupaverea vuri irara vo vokio iavapa irara.”

Jisas Aakoaro Ora Rera Araoko Iraraaro Urioaepa Rerare

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ ☆ Jisas touvira oirara vatepareva reoara osa aakova urioopa ora araoko irara, oisore ra rera tapo ora reoave. Uva ratau toupai. ⁴⁷ Oa iava iravu rera tavireva oiso, “Aako oara uvuri ora araoko irara oara vo avao ratau torepai. Oea vii kekesa auepai.”

⁴⁸ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Trouva aako? Ora irou irara araoko irara oaa?*” ⁴⁹ Oire uva ora rera voeaaro-ia disaipel pirooro oiso puraroepa,

“*Aako keketa ora araoko irara oaa.*” ⁵⁰ ☆ Vosa irouto Aite vo vovouaro sirova utuparo ro ira vuvuiua-ia toupere, eera araokotoa oaa ora taataava oaa ora aako.”

13

Vo Toupai Reo Ruu Oira-toa Iava Ro Aio Takuraro

Vikipato Varuparo

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Uva vo voki raga-ia Jisas kepa iava kosiro viropa toko rovu ruvara-ia pausa.

² Uva riro irara rutu oirara ora guruaepa rera ruvara-ia. Oa iava oavu-ia uvuoa kaero viropa voa pausa ovusa oirara rutu rogaraua-ia torepaaepa. ³ Uva riroara rutu reoara purareva voeapa voa aue-ia ovoovo reo. Oa-ia oiso puraroepa voeare, “*Travu iava uvupata ira avaroera wit kokoro vikisa varuparo.*”

⁴ “*Uva vikivikiparoera aue wit osa oaravu vo kovepaera raivaaro osa kokio kare voa vara aiopasa uriopaaera.*”

⁵ Osa oaravu vo kovepaera avekeara ivara-ia vo uva viapau riroa vai rasia vai toupai. Uva eisi-a osa iava ikauvira kova ragapaera.

⁶ Vo osa ravireo kaeparo viro vara raverave piesa vara erako pieoro, aue iava uvare viapau vavurupara vai vara piepaivora vara wit kovaro. Oa iava kopiipaera.

⁷ Ari oaravu vo kovepaera kokopa kouro sovara-ia varao rokarokapara. Oa iava vara ururao papatapaivora rokarokapa kouro vara ruupasa. ⁸ Vo osa oaravu wicara vo kovepaera veoro rasi-ia, uva voa rirovira rutu wicara kuepaera oiso,

oaravu katai vovoto (100) kuero, ari oaravu katai vatara tau (60) kuero, ari oaravu vo peva tau (30) kuero. ⁹ Vosa irai-ia kokitoa

vai karuvira toupareve,
vearopai ra va uvureve,
uvare uvupatoa ita kokito.”

*Jisas Vo Pitupituario Vo
Reo Ruuro Purapasa*

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Uva disaipel irara
rera voeaaro urioaepa oiso
purasa rerare, “Eakere
reo ruuro purapariveira
voeare?” 11 Oa iava voeare
oiso puraroepa, “Ari ita,
Pauto visii kareke pierevora
aue iava vatau reoro vituario
varao Pauto vo Saraaro-
ia oara toupaveira. Ari
voeao, viapau. 12 Vosa iravu
orekerovu-ia pitupareve.
Ra ita Pauto oaravu ita
vateve, ra riroara rutu
pura piro rerapa. Ari vosa
ro ira oaravu-ia garearavi
pitupareve oara evara opesi
ovoiperea rera arova. 13 ✱
Ari ita, ragai reo ruu vituario
iava voeapa oiso ragavira
puraparai. Uva vura ra-
gapaivo osa viapau vo reo
vituario eveipaivo. Ora va
uru pie ragapaivo osa viapau
va-ia taraipaai. 14 ✱ Oire
voea-a evoea oea-ia vo reo
oirao pievira karekepai oa
purareva Aisaia profetato
oiso puraoro,

*Visii vao reoara uvu ra-
gapata oa iava via-
pau taraipatai vara
vituario-ia. Vara
vura ragapata uva
viapau orekevu avu vai
eveipatavoi.*

15 ✱ *Aue iava uvare voea
ita iava rugoru-
gooara vavagisiepa*

*ora kokiara voea
iava uvagiepa, uvare
voea raga ora uvagi
pieaepa. Ora osireiara
oaive voea iava
aauepa, uvare voea
raga ora voosi pieaepa.
Aue vituario vosa
viapau oisi eisi ra-
gavira toupave, ra
va iava vearovira
vurapaive ora voea
varaaro iava osireiara.
Ora vearovira tapo
uvupaive voea varaaro
iava kokiara vo rara
tapo voea vaaro ru-
gorugooara karuvira
toupave. Ra va
iava ragai iare ora
goripaave, ra voea
porete piepaa vorevira.*

16 “Ari ita, visii vao roru-
pata, uvare visii varaaro
osireiara uvuipai orekerovu
kekepasa, ora kokiara visii
varaaro uvuipai oreorovu
uvupasa. 17 ✱ Oiraopavira
rutu oiso osa visii tavipaa
oiso, Tuariri riro irara profet
irara ora oearovu torevoko
irara oea oisoa ruipapaave
orekerovu Pauto vo Saraaro
iava vara kekepasa, ra va
iava viapau vara kekepaive
varao oara kekepatavoi vo
vokio. Ora varapa ruipa-
paave vara uvupasa varao
reoara raga ita viapau vara
uvupaive, varao-ia oara
oupatavoi ragai ruvara-ia vo
vokio.

*Reo Ruu Vituario Aviavi
Piereva Jisas Aue Iava Ro Aio*

✱ 13:13: Jer 5:21

11:13

✱ 13:14: Ais 6:9-10

✱ 13:15: Hi 5:11

✱ 13:17: Hi

Takuraro Vikipato

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “*Visii uvuta ro iava oirato ira-ia reo ruu vituaro toupai aue iava wit takuraro varao oara vikiparevora varuparo.*

¹⁹ Oire vo osa oisoa oirara rutu voeao vo Pauto vo Saraaro-ia reoara rutu oisoa uvupaive, ra viapau roroiopaave vara-ia. Uva va-a eva oa-ia oiso toupai osa takuraro kove ragapapeira raivaro. Oire ra Seten ikaureve vo takuraro verasa varao oara oisoa pau ragapareve Pauto voea sopaaro-ia. ²⁰ Uva oaravu wit takuraro kovepaaepa vo uva rirovira toupaiava avekeara. Oa oiso toupai, Ro ira ikauvira Pauto vo Saraaro iava vo reo uvureve, ra va iava rorupareve rutu.

²¹ Osa viapau rera sopaaro-ia oriruvira toupaiava vo reo oa uvupareve. Orea oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira pitupare rokopaoro. Oire utupauavi oearovu Pauto vo reoaro tekipasa opitupiturovu purapaive ro oirato vuri piepaoro. Oa iava rera vaaro rari vuku viapau uvupai ra gorupe vo osa va kavureve. ²² ☆ Oire vo osa oaravu wit takuraro kovepaaepa vo uva kokopa kouro toupai uva va-a eva oiso ragavira toupai, Ro ira Pauto vo reoaro uvu ragareve varaore rirovira vovousopaoro vo rasio-ia oiso osa varao orekerovu varaura oritopasa ora auero

moniara. Uva vara-a evara oara oisoa Pauto vo reoaro vuri piepave vo rera sopaaro-ia, ra viapau aio kue vai rera-ia karekepe. ²³ Ari vao wit oa kovepe vo vearo rasia oa oiso toupai, Ro ira reo uvuro vo rara rerapa aviavive, oire ra vare rugoopaoro. Oa iava rerapa kuepe oiso, katai vovoto (100), ora katai vatara tau (60), ora vo peva tau (30).”

Reo Ruu Aue Iava Isiso Kou Vuri Kou Vao Oa Karekepapeira Varuparo

²⁴ ☆ Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva ita voeapa oa-ia oiso puraroepa, “*Pauto vo Saraaro oa oiso toupai, Iravu oirato vearo takuraro wit takuraro vikipareva varuparo vo rera voaro.*

²⁵ Ari ita, vo osa oirara rutu uusiave osa rera ro keripato urioro. Oire ra vuri takuraro isiso takuraro vikireve wit takuraro sovara-ia. Oa iava vorero. ²⁶ Oire uva wit kovo kovaepa. Oa iava kuesa auepaepa. Uva vuriva isiso kekeiva vo kovo sovara-ia. ²⁷ Oa iava kovopa irara avaaepa ro iare ira vo kovoaro-a. Uva rerare oiso puraaepa, Turaro. Igei oiso rugoopaiei, Vearoara rutu wit takuraro vikirivora varuparo. Uva eake iava vuri kou isiso kou karekei?

²⁸ “*Oire uva oiso voeare puraroepa, Easi keripatoa va-ia eera ira eisi evo kovo pierevo. Oa iava kovopa irara oiso rerare puraaepa, Uva apeisi vovoupau? Ra avaio oira aruosa eira vuriva*

isiso? ²⁹ Uva voeare oiso puraroepa, Viapau. Teapi aruopaoro isiso kou vuri kou sovara-ia wit tapo tatepata. ³⁰ Vairei rutu eakata, ra vairei rutu riroere vo tugurasa uva vairei kuearo tokopere. Oire ra visii tavia visiigoa vo kovoaro-a. Ra oira vuriva isiso guru rovatavere oira tutuukeoro vo tuukero kasisa. Oa isivaaro iava wit kuearo gurutavere ragai vo kepaaro-ia aio orirupa kepa.”

Vo Toupai Mastet Kuearo Iava Ora Yis Reo Ruu
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

³¹ ☆ Jisas voea vatereva oavu reo ruu oa-ia oiso puraroepa, “Sara vao Pauto vaaro oa oiso rutu toupaveira, Oavu aioa oa oiso vaisipaiveira, mastet. Uva iravu oirato oaravu oureva vara pausa rera vo kovoaro-ia va kuearo iava. ³² ☆ Gare isivi rutu aisia-ia putepaiveira orekerovu rutu kuearo. Uva vosa kovape, ra kovaoro ipape, ra vara rutu-ia puteve evaoara riropavira rutu rao puraoro. Ra virata kokioro uriopaave epitapasa voa.”

³³ ☆ Oire uva oavu ita kosi pierewa reo ruu voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Vao Sara Pauto vaaro oa oiso rutu toupaveira osa yis. Vosa iri-avu riakova va oueve va tapo uveresa aue tapo plaua, oire va iava va vao plaua kae piro riropaoro.”

Jisas Tavitaviparoepa Reo Ruu Raga-ia
(Mak 4:33-34)

³⁴ Vo reoro rutu varao oara-ia Jisas voeapa oirara rutu oiso siposipopareva ruuvira. Uva viapau oiso oai-ia voeapa aviavi pievira taviparoepa. Ari ruuvira raga voeapa siposipopareva. ³⁵ ☆ Uva eisi-a osa vo reoa vao oa iava siposiporeva voeapa vo reo oirao piesa oa vatereva profetato. Oa-ia oiso puraroepa,

‘Ragai gisipo karuavere ruuvira reooro. Ora vo reoro iava taviravere vatau reoro, oreoroa oisoa toupaveira vova vo rasio rovoaro.’

Reo Ruu Vituaro Aviavi Pierewa Jisas Vuri Kou Iava Isiso Kou

³⁶ Oire uva Jisas voea arova oirara avaroepa kepa iare. Oa iava voa rera iare rera voeaaro disaipel irara utuaepa oiso rerare purasa, “Igei taviri vao iava reo ruu aue iava isiso kou vao oa karekeepa vo varuparo. Va vituaro kosi pieri igeipa.”

³⁷ Uva voea vo reoaro pukooro Jisas oiso puraroepa, “Ro oirato ira vearo takuraro vikireva eera-a Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto.

³⁸ ☆ Uva va-a vao kovoa vo-ia rasitoa rutu-ia. Ari aue-ia vao-ia wit takuraro kuearo, voeao oirara oea Pauto vo Saraaro sovara-ia toupaveira. Uva isiso vuriva oiso osa oearovu vuri irara

Seten voeaaro. ³⁹ ☆ Eera ro-ia keripato ira oisoa isiso takuraro vikipareve, ira-a vuriara aue Seten. Oire uva vo voki-a vao-ia aio kovo aioaro gurupa voki, vao-ia ovoioipa vuuta oa-ia aioara guruiverea voeao-ia purapurapa irara ensel. ⁴⁰ Ovokia-ia taru vuriva isiso guruiverea oira vikisa tuituia-ia. Eisi raga osa pieiverea Ovoioipa Vuuta-ia vao vo rasitua-ia. ⁴¹ Uva Oirato Oviitoaaro enselpa irara siporevere ora rera voeaaro. Ra orekerovu rutu ouive varao oara oirara oirao pie vovouroaro vuri piepaiveira ora voeao tapo oirara oearoa vuri pitupituro purapaiveira. Oea vova veraiverea Pauto vo Saraaro-ia. ⁴² Uva vo voea vikiiverea riroa-ia tuitui kasi. Uva vo kasi-a vao-ia tuitui kasi oa-ia vurivira gaupaiverea siraovira ora reuriara oaive kuripaoro. ⁴³ Oire uva vo voki-a vao oa-ia voeao Pauto voeaaro oirara tore-voko irara sisikorepaiverea aviavipaoro oiso rutu ro-ropaoro osa ravireo vo Aiteto oaive vo Saraaro sovara-ia. Ari ita, ro ira-ia kokito toupaveve oire vo siposipo orirureve.

Reo Ruu Ro Iava Oirato Ira Moni Bokis Kekereva

⁴⁴ ☆ “Vao-ia Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa moni bokis vao oa oisoa vataupape varuparo kovoa-ia. Uva iravu va kekereva. Oa iava va vataureva ita vorevira. Uva va-ia rorupaoro kareroepa

oaravu rutu-ia moni ousa ora rera varaaro. Uva vara voriva rera ruvara-ia. Oa iava vo moni-ia vo rasi vorireva ora rerapa.

Reo Ruu Vao-ia Aue Iava Aasi Isi Riro Vori Isi Rutu

⁴⁵ “Vao-ia Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa ro iravu oirato ira oisoa aasi isirore taraapareve vaisiro voripasa. ⁴⁶ Oire uva aisivu kekereva vearo isi rutu. Oa iava orekerovu rutu-ia ora rera varaaro monia ousa avaroepa. Oa iava vaisi vorireva vaisio vearo isi rutu aasi isi.

Reo Ruu Kuverava Iava

⁴⁷ ☆ “Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa kuverava o iria oisoa vikipaive toko rovu-ia. Oire ra oira-ia osasararovu rutu kuverapaive aue atari. ⁴⁸ Oire vosa agasio kuverava, ra oira ivuoro oira vera pieive. Ra pauave vearopa kare rovirieisa voea guruoro atari kare. Ra vo kareo tovoive vearopa kare vo pekuri-ia vo kareo vuri kare vikipaoro. ⁴⁹ Eisi osa toupai vao-ia Ovoioipa Vuuta osa pieiverea vo rasio-ia voeao enselpa irara. Oea urioaverea vearopa irara sovara iava vuri irara roporopopaoro ⁵⁰ voea vikipasa tuitui kasi-ia. Oire uva voa-a evoa uva vurivira siraopaaverea gaupaoro ora reuri oaive raga kuripaoro.”

Oirato Ro Ira Airepara Ora Rutaara Oupaveira

51 Uva Jisas oiso voea akereva, “Asi visii vai taraipatai varao vituaro-ia reoara?” Uva oiso rera taviiva, “Iu.” 52 Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Oire vo osa voea voeao tarai irara Reo Taisi-ia vao Moses vaaro oea uvuipai ra Pauto vo Saraaro-ia tapo tarai oupaave. Oea oiso toupai voi osa ro ira kepa tokipareve rera vaaro kotokoto gurupa kepa. Oire ra voa koataro oaravu ousa airepara ora rutaara, ra vara rutu kosi piereve.”

Vo Jisas-re Isivaaepa Nasaret Vata

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 ☆ Oire uva Jisas reo ruuro pura rovorevoiva, vo urui kavuoro avaroepa. 54 Uva voare avaroepa vo ora rera vo taerearo rutu-ia voa Pauto vo rearo vatesa oirarapa Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog. Uva va-a vao oa iava ora sitaaepa. Oa iava rirovira tavetave iraopaiva oiso purapaoro, “Vo tarairo-ia ora varao ravotoara, ovu irao vara ourevorao rera ro-ia?” 55 ☆ Esa kepa paupatoa avu oviitoaaro-a ro-ia, eke? Easi viapau oiso Maria oviitoaaro-a ro-ia? Ora viapau oiso rera araoko iraraaro-a voeao-ia, Jems vase ora Josep, ora Saimon, ora Judas evoea? 56 Ora vairo taataa riako rutu airoa vigei tapo tupaiveira? Oire uva ovu rutu-a vo uva varao ou iraorevorao?” 57 Oa iava Jisas voeare

oiso puraroepa, “Ari ita, profetatoapa avivikepaaveira vo uruiara rutu. Ari vo ora rera vo uruiaro rutu uva viapau avivikea vaiei rerapa ora vo rera vo kepaaro rutu-ia.” 58 Uva va-a vao oa iava viapau uvuiparoepa ra riroara vai rutu purareve ravotoara vai vo urui-ia vao rera vaaro. Aue iava uvare viapau rerapa avivikepaaepa ora oisoa rera vo reoroaro reoroaropaive.

14

Jon Baptais Kopiiroepa

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20, 9:7-9)

1 Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Herot ro Galili vata turaroaro Jisas iava uvureva. 2 Oa iava ora rera voeaaro kovopa irara tavireva oiso, “Jon Baptais eera ira tova tapi iava toreroi ravotopa goru ouoro.” Oire oiso-ia osa ragavira iava Jon-ia ru-gooroepa. Aue vituaro iava uvare 3-5 ☆ Herot ira Herodias oureva rera araokotoaaro Filip vatuavaaro. Iriapa oisoa Herot-re oiso puraparo Jon, “Viapau uvuipai ra araokotoara riakovaaro ouri. Viapau oisi torevokopa-peira.” Oa iava Herot Jon-ia rovorovosiparoepa, oiso ra rera uporeve. Uva aue ragapa uririparo Jiu-pa irara, oa iava viapau voa rera uporeva. Aue iava uvare voeao Jiu-pa irara oiso rugorugoopaaepa, Profetato ro-ia Jon. Oa iava Herot Jon raureva rera tuukesa sen

iro-ia. Uva rera tovoreva tuukepa kepa-ia.

⁶ Oire uva vo voki-a vao oa-ia Herot kavaueva aakova ovokia-ia aioa purareva vo voki-a rugorugooro vao oa-ia rera kavaueva. Uva oearovu rutu tapo pauroepa vo aio-ia vao-ia. Uva vo aio aiopaiva osa Herodias oviivaaro urioopa vearovira rekurekusa rauraupaooro voea rutu osireiario-ia. Oa iava oira vurapaoro rirovira Herot rorupareva rutu ovusa rekurekupaeva. ⁷ Uva reo ovoi purareva oirare oiso puraoro, “Vosa eakepa ruipapau, oire ragai taviri, ra vii vatea oai.” ⁸ Uva aakova Herodias oirapa orugoovu vateeva oa-ia oiso puraopa, “Jon Baptais kukuearo tokopari. Ra ragaiapa oira tovoru tauo vai-ia.”

⁹ Uva eisi-a osa puraoiva, King Herot sopaaro vavataroepa. Oire uva vorevira vo reore rugorugooroepa ita oa purareva voea osireiario-ia oiso puraoro, “Vosa eakepa ruipapau, oire ragai taviri, ra vii vatea oai.” Oa iava oira vo rugooaro iava pura ovoi piropa. ¹⁰ Oa iava iravu arureva tuukepa kepa iare Jon Baptais kukuearo tokosa. ¹¹ Uva rera kukuearo sipoiva iriavu-ia tauo. Uva oira vateiva o tavauruva vo koko. Oa iava vo koko siposa avaopa aakovapa. ¹² Uva voeao Jon voeaaro disaipel oea urioaepa varaua ousa rera iava voua tovasa. Uva

rera tovaivoiva Jon, avaaepa Jisas tavisia.

Jisas Ravoto Aio Purareva Vo Vavae Tukupa (5,000) Aue Oira

(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Jisas vo reo uvurevoiva, vo uruio kavuoro avaroepa oavu-ia uvuoa ipasa uvavure avasa kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave. Rera raga voare avaroepa. Oire uva rera iava uvuoro oirara rutu uruiara oaive kavuoro rogaraua-ia utuaepa toko rovu sirova rera iare. ¹⁴ Uva voava Jisas veraro viropa. Oa iava riro irara rutu kekereva oirara. Uva voeapa siraoroepa. Oa iava voea iava oearovu upiapa irara porete pierewa ravotovira.

¹⁵ Uva vokiarovi rera voeaaro disaipel urioaepa rera iare oiso purasa, “Kuvau tapi-a vo-ia uva viapau oirara vai toupaveira. Uva apeisi viapau voeao arupari, ra avaave aioara vai vorisa ora voeapa voraro uruiara vo vuutavio-ia? Teapi ogoevira voeare vokiye.”

¹⁶ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Eake iraore avaavere? Visii raga voea vateta aioara vai.” ¹⁷ Uva oiso puraaepa rerare, “Viapau oiso igei aioa vaiei vo-ia. Ari vo vavaevi raga aue bret oava toupao ora kataitoarei atari.” ¹⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Varaviva uriota vore ragai iare.”

¹⁹ ☆ Uva oirara tavireva ora riakora oiso, “Pauta

evoa isiso kou ivara-ia." Oa iava vo vavae oureva breteara ora ataritoarei. Uva vara-ia pitupaoro vuvuiua-ia vurareva vearo vaisi puraoro. Oa iava breteara rekarekareva disaipel vatesa. Uva oirara vat-evateiva vara. ²⁰ Voea rutu aioiva, oa iava vukuaepa. Oire uva ururukoara guruguruiva varao oara arova vukuaepa. Uva oisi raga disaipel irara katai tau erao (12) agasi pieiva aue pekuri. ²¹ Uva voea voeao oirara oea rutu vo aio aioiva vao vo vavae tuku rutu (5,000). Ari ita, viapau riakora vieiiva ora kakae vure.

Jisas Toko Rovu Ivava-ia Vokapareva

(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² Uva Jisas rera voeaaro disaipel tavireva oiso, *"Uvuoa-ia irata vavo oisore iviropa varata toko rovu iava."* Oire uva oiso ruipaparoepa ra oirara ruture koruro, ra voreave kareoro uruiara oaive iare. ²³ ☆ Uva rera raga oavu-ia pukuia-ia iparoepa voa varirisa. Oire uva voa toupareva osa rerare ovaiaepa. ²⁴ Osa tauai rutu avaaepa uvuoa-ia disaipel irara raga. Oa iava vo rovu toko rovu vuruvu-ruaro rutu-ia ora tovoaepa. Uva voa riroto kiuvu voeare vusireva. Oa iava toruva uvuoa sisiputapaeva voa voeava. ²⁵ Uva avipaepa ovusa Jisas voea iare uturoepa toko rovu ivara-ia vokapaoro voea ruvara-ia

pou virosa, ovusa ravireo kae viro asavira toupareva. ²⁶ Oa iava rera tueiva osa vokapaoro urioparoepa toko rovu ivara-ia voea iare disaipel. Uva rirovira rutu rikerikepaoro oivepaoro uriripaaepa rera asavira. Oa iava oiso puraaepa, *"Avoeao, asi tugarato-a ro!"* ²⁷ Uva ikauvira Jisas voeare oiso puraroepa, *"Opeita uriri ragapata. Sopaura oavisii goru pieta. Easi ragai-a vao ragoo uturai."*

²⁸ Uva Pita rerare oiso puraroepa, *"Vosa vii-a vao Turaro, oire ragaire keerau. Ra vii iare oisi eisi vokaoro uriora, vo vao ivara-ia rovu."* ²⁹ Uva Jisas oiso puraroepa, *"Uriou."* Oa iava Pita uvuoa iava rere ovoiro voka rovoparoepa uuko rovu ivara-ia Jisas iare. ³⁰ Uva kiuvu sovooro uririroepa. Oa iava roko rovosa auepaoro osa oiso puraroepa, *"Turaro! Ragai-ia pituri!"*

³¹ Oire ikauvira Jisas vavaea tovoreva Pita-ia pituoro. Uva oiso puraroepa, *"Gareavi raga-a eva raria oava touparivoi. Eakere vo rugorugoorei rutuva toupari?"* ³² Oire uva voava kaesi viropa uvuoa iare osa kiuvu rakote ovoiroepa. ³³ ☆ Osa voeao oea uvuoa-ia toupaiava oea oiso purapaaepa rera-ia vuurapa vaisi purapaoro, *"Oiraopatoa rutu vii Pauto Oviitoaaro."*

Jisas Riro Irara Upiapa

Irara Porete Piereva Genesaret Urui-ia
(Mak 6:53-56)

³⁴ Uva toko rovu ivirooro rereiva Genesaret iare.
³⁵ Uva voea voeao voava vo-ia rera eveiiva oiso, Eari Jisas-a ro-ia. Oa iava reo vikiaepa uruiara rutu iare varao Genesaret taere sovara-ia. Oa iava upiapa irara rutu sipoiva rera iare.
³⁶ ✱ Osa iava rirovira rutu rerare oiso purapaaepa, “Jisas, igeipa vaseri eera iava kuvupato, ra rera raga vatuario-ia pitupaoro poretepaio.” Uva va iava oisi voeapa rera iava ora vaseroiva, rera vatuario-ia pitupaoro porete ovoipaaepa voea rutu.

15

Pauto Vo Siposipoaro Aao Irara Vo Siposiporoaro-ia Putepaiveira
(Mak 7:1-13)

¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Farisi ora oearovu Reo Taisiro-ia tarai irara oea Jerusalem iava urioaepa Jisas iare. Uva oiso puraaepa, ² “Apeisi iava voeao disaipel Reo Taisi-ia tagau iraopaiveira vigei aao iraraaro varaaro? Aue-ia vosa aiosa auepaave, ra viapau oiso vavaeara sisu rovoave Tugoropa Reo Taisi sirova utupaoro.”

³ Oa iava Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Apeisi ragavira iava ora visii raga vo

pitupituroaro sirova utu-pataveira Pauto vaaro-ia tagaupaoaro Reo Taisi? ⁴ ✱ Pauto oiso puraroepa, ‘Aite-toarei oarapa ora aakoara ora avivikepau. Ari vosa ro ira aitetoarei takaupareve, eera-a ira kopii pieivere oearovu.’ ⁵⁻⁶ ✱ Uva visii oiso purapataveira oirara siposipopaoro, Aako ora aite viapau uvuiiparai ra vei vatea varao vei tauvapasa. Uvare vara rutu varao vate rovoavora Pautoa-pa. Vosa eisi oirara tavitavipata oiso, Eagara, uvuiipatai ra oisi eisi aite irara oavisii piepata. Oire eva-a oa-ia Pauto vaaro Reo Taisi akaipa piepatavere visii vo pitupituroaro rigaoro ora visii iare. ⁷ ✱ Visii vao-ia riro ratarataa vovou irara, visiigoa reesireva Aisaia vearovira rutu oiso puraoro,

⁸ Voea rutu ragai vaisiara kae pie ragapai gisipoara raga iava osa voea sopaaro tauaipai rutu ragaipa.

⁹ ✱ Oea oirara varaaro reo goruro iava tavipaaveira. Uva viapau oiso vo reo-a eva Pauto vaaro. Eisi osa iava ragai-ia vuurapa vaisi pura ragapaiveira.’ ”

Varao Oara Oirara Vuri Piepaiveira
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Oire uva Jisas oirara ruture keeraroepa ora

✱ 14:36: Mt 9:20; Mk 3:10 ✱ 15:4: Eks 20:12; Diu 5:16 ✱ 15:5-6: Eks 21:17

✱ 15:7: Ais 29:13 ✱ 15:9: Kl 2:18-22

rera iare. Uva oiso puraroepa voeare, “*Visii uvuta vearovira rutu, ra vare rugoopata.*” ¹¹ Viapau oiso vao oa aiopare oirato oa rera sopaaro vuri piepaivoi. Ari varao-a oara rera sopaaro iava kosipa piroi, evara oara oirato vuri piepaivoi.”

¹² Uva vo voki-a vao oa-ia urioaepa disaipel rera tavisia oiso, “Farisi vii vo reoaro uvuivo. Oa iava vuri vovoupai. E pasi va vai-ia taraiuei vao?”

¹³ ☆ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Aite toupate eisi vuvuiua ira auero rutu ketoo piepareveira.*” Ari varao oara viapau ketoo piereve oara rutu evara tatereverea iroara tapo. ¹⁴ ☆ Voea eakata uvare voea-a voosi irara oea raiva purapai oearovupa voosi irara. Ari ita, vosa vaiterei raga voositoarei ora tuvetuvepaoro avapasi raiva-ia, ra kovesi rikui-ia vaiterei rutu.”

¹⁵ Uva Pita Jisas aatoreva, “Oire vo reo vituaro karuri vao-ia reo ruu. Ra va uvuio.”

¹⁶ Uva Jisas oiso puraroepa, “*E avoeao, visii tapo viapau rugorugooara vaiiei?*” ¹⁷ Easi visii viapau taraipatai auero rutu-ia varao oara gisipolia rokopaiveira vore sare. Oire ra sare vo vikieve vore gare kepa. ¹⁸ ☆ Ari vao oa gisipo iava kosipa piroveira vovouisi rutu iava, oa-a eva oirato vuri piepaiveira. ¹⁹ ☆ Oire uva vo rugooro-a varao vuri rugooro oara kosipa piroveira oirato

sopaaro iava, oira upo, otopa pitupituro, kaakau kare vo pitupituaro, kaviru, keakea reo, reo toga. ²⁰ Oara rutu oirara vuri piepaiveira. Ari vosa ro ira vavae sisu asavira aioa-ia pitureve, viapau oiso eva-ia vuria vai epao.”

Riakova Kenan Iava Oira Iria Oisoa Jisas-ia Rari Iraopao

(Mak 7:24-30)

²¹ Jisas vo uruio iava avaroepa vo taereo iare oa-ia oisoa vo uruireo toupave Taia urui ora Saidon urui. ²² ☆ Uva iriavu riakova Kenan iava ratau tou irara iava oira, iria oiso keeraopa rerare, “Turaro vii-a Devit Oviitoaaro viigoa roporeva Pauto. Ragaipa sirau. Vurito tugarato kakaeva oaa vuri piepareveira.” ²³ Uva viapau Jisas oira vo reoaro aatopareva. Oa iava disaipel urioaepa rera tavisia oiso, “O riakova keerapaoro vigei sirova utupaoui. Oirare koruu.”

²⁴ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Pauto ragai siporevora voeao raga iare Jiu, oea oiso toupaveira osa sipsip ragui voeao vova Isrel-ia oea opesikoaepa.*” ²⁵ Uva riakova urioopa rekusa ora taku virosa rera ruvara-ia oiso puraoro, “Turaro, ragai tauvari!” ²⁶ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “*Teapi aioara oupe kakae vure varaaro kaakau karepa vara vikisa.*” ²⁷ Uva oiso puraopa, “Turaro,

☆ 15:13: Ais 60:21 ☆ 15:14: Ro 2:19

☆ 15:22: Mt 9:27

☆ 15:18: Je 3:6 ☆ 15:19: Ro 14:14-21

oiraopavira eisi purauei igeire ratau tou irara. Ari ita, kaakau kare ururukoara aiopaiveira varao oara tebol iava kovekovepapeira.” ²⁸ ✱ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Ae auoo, vii vaaro riroa rutu raria. Oapa ruipapauei, oiso ra vii-ia karekepe.*” Uva vo vuuta raga-ia eva voaviva porete ovoioapa kakaeva.

Jisas Riro Irara Upiapa Irara Porete Piepareva Ravotovira
(Mak 7:31-37)

²⁹ Uva voa vo kavuoro avaroepa Jisas toko rovu ruvara iare vao vo Galili. Uva voa pukuia-ia iparoepa pausa. ³⁰ ✱ Uva riro irara oirara ora riakora urioaepa rera ruvara iare ora gurupasa vuri kokoto irara sipopaoro rera iare, ora voosi irara, ora regorepa keru irara, ora voeao oea iava oisoa gisipoara kapuvira raga toupai, ora oearovu rutu oearoa tapo uriopaaepa rera kokotoaro ruvara-ia voea tovopasa. Uva voava voea porete piepareva ravotovira. ³¹ ✱ Uva rirovira rutu tavetave iraopaiva. Aue iava uvare reoreo asa irara reoreoaepa, ora voeao regorepa keru irara oea tapo veaopaaepa vorevira, ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokapaiva, ora voeao voosi irara oea tapo vorevira vuravuraiva. Uva eisi osa iava Pauto vaisiara kae

pieiva rera-ia vuurapa vaisi puraoro ro Jiu reraaro.

Jisas Vo Resura Tuku Rutu (4,000) Aio Piereva Ravotovira
(Mak 8:1-9)

³² ✱ Uva Jisas disaipelre keeraroepa. Oa iava oiso puraroepa voeare, “*Sirao iraoparai voeaopa oirara, uvare vo peva rutu-ia voki ragai tapo toupaivoi aio asavira.*” Uva reasiparai ra ogoevira voea arua. Teapi osireiara voeare avavaraopape rav-eravepaoro ogoetoa iava raivaaro karepaoro.” ³³ Oa iava disaipel rera akeiva oiso, “Uva ovu opoara vai toupai voeapa, ra voea aio piepe? Ari raaka tapi raga vo-ia.” ³⁴ Uva Jisas voea akereva oiso, “*Visii ovirovua toupai aue bret?*” Uva rera taviiva, “Ari erao vatara (7) aue bret oarava toupai ora garearavi atariara.”

³⁵ Oa iava Jisas oirara rutu tavireva oiso, “*Pauta evoa rasiuaaro.*” ³⁶ ✱ Uva erao vatara-ia bret ora aue atariara vearo vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava voava vara rekarekareva. Uva disaipel vatevaterave. Oa iava evoea oirara rutupa vara vatevateiva. ³⁷ Uva voea rutu vukuaepa. Oa iava aio opesiaepa. Uva ururukoara guruguruiva. Oa iava erao vatara (7) pekuri agasi pieiva. ³⁸ Uva voea rutu vieiara-a voeao oirara vo resura tuku (4,000) rutu.

✱ 15:28: Lu 7:50, 17:19 ✱ 15:30: Lu 7:22 ✱ 15:31: Mt 9:8 ✱ 15:32: Mt 9:36 ✱ 15:36: 1 Sml 9:13

Uva viapau oiso riakora tapo vieiiva ora kakae vure.
³⁹ Oa iava Jisas voea aru ovoioro kaero viropa uvuoa-ia avaoro Magadan taere iare.

16

*Ravotoara Kekepasa
 Rirovira Ruipapaaepa Rutu
 (Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Vo Farisi urioaepa voearei ora Sadyusi-pa irara Jisas-ia kokarasa, oiso ra voea osireiario-ia ravotoa vai purareve Pauto vo goruaro-ia karekeoro. ² Ari Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*O ita, visii vao visiigoa oiso purapataveira vo ovaiairovi, Vuvuiua revasivira kekepi. Ari vokitavira raipipere.*”
³ Ora vokitavira oiso purapataveira, Rukuta rupapaoi. Oa iava vuvuiua revasipai. Uva kiuvu vusirevere ora kokeva koveovere vo voki-ia. Iu ita, visii ita vuvuiua vo reesiario kekepataveira. Oire vearovira rutu vara rovirieipata. Ari varao kekepataveira oara vo vu-uta vao reesipaiveira osa viapau vara eveipata. ⁴ ☆ Oiraopavira, oirara voeao vuri irara oirao pie asa irara voeao vo vokio iava oea taraa ragapaiveira oiso, Eake ravoto reesi vai kekeoro Pauto oirao pieve? Ari ita, ragai arepata, uva viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga oa keketaverea oiso

osa piereva Jona vo peva voki-ia ora vo peva rupa peva.” Uva Jisas voea arova avaroepa.

*Reo Ruu Vao-ia Aue Iava
 Yis Farisi Ora Sadyusi Vaaro
 (Mak 8:14-21)*

⁵ Oire voeao-ia disaipel oea toko rovu iviropaoro uriopaaepa auere bret ovaupaoro. ⁶ Uva Jisas oiso puraroepa voeare disaipel, “*Visii vao-ia uutuvira rutu toupata vaore yis Farisi ora Sadyusi vaaro.*”
⁷ Oa iava oiso ora voea raga ora reopaaepa, “Ari eake-a viapau aioara vaiva urioviei, oa iava oiso vigeire reopa?”
⁸ ☆ Oire uva Jisas voea-ia tarairoepa. Oa iava oiso puraroepa, “*Uva eakere oiso ora reopatai, Vigeire reopa aio arapa varao oarare ovauviei uriooro? Ari ita, visii vao gareavi ragava toupatavoi raria.*”
⁹ Easi pasi ragai vo goruaropa sopaivira toupata, raa? E viapau vaore rugoopatai bret vavae oa vateavora voeao vo vavae tuku (5,000) rutu aue oira, eke? Ora ovirovua pekuri oara agasi pietavora aue-ia aio ururukoro? ¹⁰ Ora pasi viapau vaore erao vatara breteara rugoopatai oara vateavora vo resura tuku (4,000) rutupa aue oira? Uva ovirovua pekuri oa agasi pietavora? ¹¹ Apeisi iava viapau oiso taraipatai, Viapau visii tavipaavo aue iava bret? Visii vao ora vatatopo iraopata uutupaoro

vaore yis Farisi ora Sadyusi-pa irara vaaro.”

¹² Oire uva va iava oiso taraiaepa, O asi viapau oiso vigeire reoparoi ra vaopa vatatopopavio yis vao plaua kae piepa. Viapau. Ari vaopa Farisi ora Sadyusi vo siposipoaro oapa vigei vatatopo pieparevoi.

Pita Jisas Vaisireva Oiso, Krai

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Jisas oiso ragavira avaroepa Sisaria taere Filipai-ia. Uva vo vuuta-a vao oa-ia disaipel akereva oiso, “Apeisi ragavira ragai vaisipaiveira oirara?” ¹⁴ ☆ Uva oiso puraaepa, “Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, ovusa oearovu oiso, Ilaija, ari oearovu oiso, Jeremaia, ora oearovu oiso purapaai, Vii iravu voea iava profet irara.” ¹⁵ Uva Jisas oiso voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?”

¹⁶ Uva Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Vii-a Krai Pauto Oviitoaaro, ro Tootoo Ovoi ira vii arureva vore.”

¹⁷ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa rerare, “Saimon, Jona oviitoaaro roruri, uvare viapau oiso vo rasitoa iava irai vii tavirevoi vo vaisio iava. Viapau. Ari Aite raga ro ira toupaveira vuvuiua-ia ira vo vaisio iava vii tavirevoi oiraopa.” ¹⁸ Uva vii tavipaa oiso, Pita, oiso toupari osa aveke o peka pie asava.

Lotua vituaro aveke-ia iria-ia vo Lotu pauavere. Uva kopiia vo goruaro viapau uvuipai oiso ra vo Lotu opesi pieive. ¹⁹ ☆ Uva viipa ki vateavere karupava o iria-ia uvuipau ra karuri Pauto Saraaro-ia oearovu oirara koata piepasa. Vosa eake pitupituro-ia taraipau vova rasito, oire ra vara iava o pitupiturovure korukorupau, oarare korukorurovere vuvuiua-ia. Ari vao oa iava vaseri vo rasito, oa iava vaserevere Pauto vova vuvuiua.” ²⁰ Uva Jisas goruvira rutu voeare oiso puraroepa voeao disaipel, “Opeita irai tavipatavere oiso ragai vaisipaoro, Ro Krai Pauto reraaro vigei Tuvetuvepato.”

Jisas Vo Ora Rera Iava Disaipelpa Ravaa Reo Vatareva Oiso Voea Tavioaro, Ragai Kapiiravere Ora Vorevira Toreravere

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ ☆ Oire vo vuuta-a vao oa iava vo vokia Jisas ora rera iava roroio pievira disaipel tavitavireva voea vosipaoro. Oiso puraroepa, “Jerusalem iare avaravere turaro irara iare voea rutu, ora voeao pris, ora voeao oea Reo Taisi-ia taraipaa, oiso ra voa riroara vai siitokaara ouavere vo osa ragai upoive. Oire ra vo peva voki-ia vorevira torera.”

²² Uva Pita rera auauoro avaroepa vatuarore rerare

oiso pura rovosa, “Turaro. Easi viapau vao vii-ia karekepere!” ²³ Uva Jisas ora poreroepa Pita-re oiso purasa, “Seten. Ragai isivaaro-ia ora tovou. E ragai-ia kokarapau ragaire korupaoro Pauto vo ruipaaro pura arapa? Eva vii vaaro rugorugooa, viapau oiso Pauto vaaro-a. Oirara raga vo rugooaro eva.”

²⁴ ✧ Oa iava voeare disaipel oiso puraroepa, “Vosa irai ragai sirova utu vovouparou, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovereve. Ra ora rerapa vavata siitoka kaeoro uturo ragai sirova, vo vavata vao oa oiso toupai osa evao parikou. ²⁵ Ro ira tootooa virivaripareve, oava eva opesiroverea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vaterere vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro, eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru. ²⁶ Aa vao-a vearoa oa ourevere oirato vo rasio-ia vo rara auero rutu vo rasio iava oureve, vo osa tootooa oaro rutu viki ragapareve rasito oaraaro-ia rugorugooaoro? Eake vai ourevere vorevira tootoo oaro-ia tavariovira? Viapau oavu avu vai erapa. ²⁷ ✧ Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto kerariava voreroverea Aiteto vaaro. Ora aue tapo enselpa irara oirara vorisa kovoara oaive uvuioro oiso osa uvuivira kovoivora. ²⁸ ✧ Oiraopavira visii tavipaa oiso, Oearovuei vo-ia visii iava oea viapau

tuguraaverea kopii-ia oea tootoovira toupavere oia ragai Oirato Oviitoaaro turarovira urioraverea oia ragai kekeive.”

17

Vo Sisikorevira Karekepa Jisas Iava Varaua

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Uva katai vatara (6) aue voki putevoiva, Jisas vo Pita vase oureva, ora Jems araorei ora Jon. Uva voea tapo iparoepa oavu-ia riro pukui, uva voa raga toupai. ² Uva Jisas iava varaua ora tavarioepa vo voea osireiario-ia. Oa iava sisikorevira kekero viropa osa rera iava kagave aviavieva sirusiruoro rutu oiso osa ravireo. Varoara tapo rera varaaro popotevira keke piropa oiso osa aviavia. ³ Uva vao-a evao uva Moses vaio ora Ilaija Pauto ruvara iava ora karekesiepa Jisas iare vo pukuia kukuearo-ia. Uva vao rera tapo ora reopasiepa osa voea disaipel vo peva siituepaiva. ⁴ Uva va-a vao oa kekereva aue Pita. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, “Turaro, vearovira rutu vo touei vigei rutu vao. Apeisi vovoupau ei ra kepa peva vai pauio oiso, vii okepai, ari Moses okepai, ari Ilaija okepai?”

⁵ ✧ Uva oisi raga puraoepa osa rukuta popoteva voea tavurusa urioopa riro avia-viva. Uva oavu reo guruko

karekeepa ruruta sovara-ia. Uva oavu reo guruko karekeepa rukuta sovara-ia oa-ia oiso puraroepa Pauto, “Era-a ira Oviitoa oaa, ira kavikopaaveira rutu rera-ia rorupaoro. Ira vo reoaro uvuta!”

⁶ Uva voea disaipel vo reo-reo vao uvuoro takua viropa rasiuaaro, uvare va uvuoro rirovira rutu uriri iraoaepa. ⁷ Uva Jisas urioroepa voea ruvara iare. Oa iava-ia pituoro oiso puraroepa, “*Opeita uriripata. Toreta.*”

⁸ Oa iava yuravuraiva. Uva viapau oiso irai kekeiva oiratoa vai. Ari Jisas raga.

⁹ Oire uva pukuia iava varapaoro touvira Jisas oiso goruvira rutu voea vosipareva oiso purapaoro, “*Vao-ia oa keketavoi opeita va iava tavipatavere. Ari vo raga osa ragai tova urui iava vorevira tore rovoraverea.*”

¹⁰ ✧ Uva disaipel oiso rera akeiva, “Apeisi ragavira iava tarai irara Reo Taisiro-ia oiso purapaaveira, Ilaija urio rovoroverea, ra rera sirova uturo Pauto reraaro vigei tuvetuvesa?”

¹¹ Uva oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira Ilaija urio rovoroverea orekeroyu rutu torevoko rovosa.*” ¹² ✧ Uva visii tavipaavoi oiso, Ilaija urio rovoroverea uva ora voea-ia rera goguivora. Oa iava rera-ia oiso vo pitupituro pu-raivora eisi raga ita osa ragai pieiverea ragaipa siitoka vateoro ita.” ¹³ Uva oisi-a eisi osa Jisas puraroepa. Oa iava

disaipel rugorugooaepa oiso, O! Ari Jon Baptais iavirava Ilaija vaisirevo.

Jisas Iravu Viovokoto Ravotovira Porete Piereva Ira-ia Oisoa Vurito Tugarato Oisoa Toupareve

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ Oire uva oirara rutu ruvara iare avaaepa. Oa iava voa rera ruvara-ia rekusa urioroepa iravu oirato ¹⁵ ✧ oiso puraoro, “Turaro. Siraou ragai oviitoaaropa. Ira kokopeko upia tapo purapareveira. Oa iava varaua rerare vurivira toupaveira. Ari ita, vokiara rutu-ia koveparoveira tuitui kasiro iare. Ora vokiara rutu-ia tapo uuko oviro iare koveparoveira tuutuusi-paoro. ¹⁶ Rera sipoavorao oeavu iare disaipel vii voeaaro. Uva viapau oiso uvuiaerao oiso ra rera porete pieive.”

¹⁷ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Ae! Visii vao-ia visiigoa-ia viapau oirao pie vovou vai toupai. Visiigoa viapau torevoko vovou vaiei. Uva ovirovu-ia vuuta visii tapo toupaaaverea? Ora ovirovu purapaaverea visii vo vovouroaro-ia kasikasipaoro, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata? Rera sipota ragai iare!*” ¹⁸ Uva Jisas rerare ro tugarato kasipuvira reoroepa rera kosi pieoro viovokotoa iava. Oa iava rera iava upia opesi ovoiepa.

19 Oire uva voea raga disaipel urioaepa Jisas iare rera akepasa oiso, “Apeisi ragavira iava viapau uvuipaiei tugara kosi piepasa?”

20 ☆ Uva voea tavireva oiso puraoro, “*Raria oavisii garepai oa iava viapau uvuipatai. Iu, oiraopavira eisi osa visii tavipaa, Vosa rari vukuro vai toupave oiso osa mas-tet kuearo garepa takurarovi rutu, oire va iava vo pukuio-re oiso purata, Toreu ra vova avau uvaire. Ra avape. Vosa oisi eisi visii varaaro rari-ara oisi toupave, oa iava uvuipatai osasararovu rutu purasa kovo oisi eisi.*” 21 [Uva viapau oraivai epao tugara kosi piepa raiva vai. Ari vao raga vosa aio kavu rovopata variria purapasa katai rugoo raga-ia.]”

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopiravere Ra Vorevira Torera

(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 ☆ Uva avaaepa Galili iare. Oa iava voa Jisas disaipel vosireva oiso puraoro ora rera iava, “*Tutuu pievoi ra Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovoive oirara vavaeoro-ia.*” 23 Ra rera upoive rera kopii pieoro. Oire voava vo pevapa vokia vorevira torerovere.” Oa iava disaipel vovouaro rirovira vavataaepa.

Jisas Moni Vikireva Lotupa Kepa-ia Takisoro

24 ☆ Oire uva Kapaneamia pou virosa avaaepa. Uva voeao moni oupa irara urioaepa Pita ruvara-ia oiso akesa, “E visii tuvetuvepa-toaaro avu moniara vai vikipareveira vo kepa-ia Rovopa Kepa Tugoropa Kepa takis voripaoro, eke?”

25 Uva Pita oiso puraroepa, “Iu.” Oa iava koataroepa kepa-ia. Uva Jisas reo rovoroepea oiso rera akeoro, “*Saimon. Apeisi rugoopau voeao-ia turaro irara vo rasio tokipa irara. Irou ruvara-ia oisoa moni oupaave, ora voea raga vo ovii irara oaive ruvara-ia, eke oearovu raga voeao tauai irara?*”

26 Oire uva va-a vao oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari voeoro ruvara-ia oisoa moni oupaave tauai irara iava voea.” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*O ita, oa vituaro-a vao oa iava voeao ovii irara oaive viapau moni vikipaaveira takispaoro. Osa ita viapau uvuiparai ra monia vai vatea takisoro vo kepao-ia Aite oaa vo kepaaro.*” 27 ☆ Ari ita, teapi voea kasipu piepe. Uva oiso vii tavipaa, Avau toko rovu iare ataritoo vai kaa piesa. Uva rovotoa vai kaa pierivere, ra irai gisipoaro gaari. Ra monia vai ouri. Oire ra oaiva voreu vegeipa takis vorisa Tugoropa Kepa-ia vao uvui pieoro vegei vaaro.”

☆ 17:20: Lu 17:6; 1 Ko 12:9 ☆ 17:22: Lu 18:31, 24:6-7 ☆ 17:24: Eks 30:13, 38:26; Ro 13:7 ☆ 17:27: Jo 6:61

18

Disaipel Jisas Akeiva Oiso, Irou Riropai Sara-ia Vao Vova Vuvuiua?

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Uva vo vuuta-a vao oa-ia disaipel urioaepa Jisas iare oiso akesa, “Irou vai oearovu rutu-ia putepai vo Sarao-ia Pauto vaaro?”

² Oire va iava Jisas iravure kakaeto keeraroepa. Oa iava rera tore pierewa voea vuutaaro-ia. ³ ✱ Uva oiso voeare puraroepa, “*Visii tavi iraopaavoi oiraopavira oiso, Vosa visii vovouisiro oavisii iava viapau poreta viro, ra viapau oiso Pauto vo Saraaropa ruipapata osa ro-ia kakaeto vapa ruipaproveira, uva viapau uvuita koatasa vo Pauto vo Saraaro-ia. Viapau rutu!*” ⁴ Vosa ro ira ora akaipa pieparo ra oiso karekero osa ro-ia kakaeto, ira oearovu rutu-ia putepare Sara-ia Pauto vaaro.

⁵ ✱ “*Ari vosa irai visii iava ragai vaisiarore rugoopaoro oiso irai tauvareve kakaetoa vai, ira-a eera ira ragai tauvareve.*

Vuri Pitupitu Oa Oirato Vaaro Vuri Piepaiveira Raria
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ ✱ “*Ari ita, vosa irai oiratoa vai ira kakaeto raria vaiaro vuri pierewe voeao iava kakae vure oea ragai-ia raripaaveira, uva veaopai oiso ra oeai rera-ia riroa vai aveke vai tuuive rera*

okoearo-ia rera roko piesa avakava vuruvuruaro-ia.

⁷ “*Siraovira rutu oirara-ia voeao vo rasio-ia oea oearovu kove piepaiveira vuri vovou-ia. Oiraopavira rutu vao-ia vuri pitupitu oa karekeperea. Ari ita, uva siraovira rutu-a ropa ira voea kove piepareveira vuria-ia.*

⁸ Oire vosa ovavaevu visii kove pieve ora okokotovu, veaopai va tokooro va-ia vikiu, ra katai vavae ragava ora katai kokoto toupari. Oa iava uvuipau ra vearo tootoo-ia ouri. Teapi vo vavaerei rutuva ora vo koko-toarei rutuva touparivora, vara rutuva vii vikiiverea tuitui kasi iare okasia viapau rokoa vai vo vuri tapi. ⁹ ✱ Ari ita, vosa osireito vii kove pierewe vuri vovou-ia, oire rera tateri rera vikisa, ra kataitoa ragava toupari. Oa iava uvuipau ra tootooa rutu-ia karekeu. Teapi vaiterei rutuva touparivora, vaitereiva vii vikiiverea vo tuituia-ia vao oa viapau rokopaive.

Reo Ruu Aue Iava Sipsip O Iria Opesikoopa
(Luk 15:3-7)

¹⁰ ✱ “*Visii vao vatatopo iraopata. Teapi oiso keapata voeao vuutaaro-ia kakae vure akaipa irara raga. Visii tavi iraopaavoi oiso, Vo vuvuiua uva enselpa irara epao voeao oea kakae vure tokipaiveira oea vokiara rutu-ia Aite puaaro kekepaiveira ira*

✱ 18:3: Mt 19:14; 1 Pi 2:2 ✱ 18:5: Lu 18:17 ✱ 18:6: Lu 17:1-2; 1 Ko 11:19

✱ 18:9: Mt 5:29 ✱ 18:10: Sam 34:7; Ap 12:11 ✱ 18:11: Jo 3:16

touparevoi vo vuvuiua-ia.
 11 ☆ [Eake iava uvare ragai-
 a vao Oirato Oviitoaaro
 Ro Ropoto urioraera oirara
 ousa vorevira voeao oea
 opesikoaepa, ra va iava voea
 vorevira vorea Pautoa-re.]

12 “*Apeisi vai rugoru-
 goopatai? Vosa irai oiratoa
 vai katai vovoto (100) sipsip
 ragui tokipareve. Oire vosa
 iriavu opesikoo, ra viapau
 oirare taraapareve, eke? Iu!
 Ra ita aue raga kavu piro vo
 resura vatara tau vo resura
 vatara (99) pukuia-ia vo uva
 vo ragui tokipareve, ra oirare
 kataiva rororo. Ra voava
 oirare taraasa avaro o iria
 opesikoo.* 13 Oiraopavira

visii tavipaavoi oiso, Vosa
 vorevira oira oureve o
 iria opesikoo, ra rirovira
 rorupareve rutu. Vo roruo-
 ia pute pievira oa tou
 rovopaive vao-ia vo resura
 vatara tau vo resura vatara
 (99) sipsip vo rara vorevira
 oira oureve vo ragui iare.
 14 Eisi osa raga vao toupai
 Aite oavisii vo vovouaro ro
 vova vuvuiua. Ira vaopa
 reasiparoveira, opeita iravu
 opesikoro voeao iava garepa
 kakaerovi.

*Araokoto Torevokopa
 Pitupitu Ro Ira Vuria Pura-
 pareve*

15 ☆ “*Oire vosa araokotoa
 vai oavisii vuria purareve
 visii-ia, oire avata rera iare,
 ra rera tapo pauta rera aviavi
 piesa. Ra rugooro vaore
 vuria oa purareve visii-ia.
 Uva oiso rutu toupai, Rera
 agiagita vo rara visii vo*

reoaro uvureve. 16 ☆ Ari
 vosa viapau visii uvureve,
 oire aitereivu outa ra visii
 peva rutu avata rera iare.
 Uva eva oiso toupai, Vaiterei
 evaiterei o vo peva oea rutu
 katai reo purapaoro vii vo
 reoaro oirao piepai, oiso
 osa purapapeira Tugoropa
 Vuku. 17 Ari vosa viapau
 visii vo reoaro uvureve, oire
 oirao pie vovou irara gururi
 voea tavisa va iava vao-ia
 voeao lotupa irara. Oire
 ra vosa voa evoa viapau
 visii rutu uvureve, ra oiso
 rerare purata, Auoro, oirao
 pie asato rutu vii kaviruto,
 takis oupato.

18 “*Oiraopavira oiso osa
 visii tavipaa oiso, Auero rutu
 varao oarare korukorupatai
 vo rasio-ia, Pautoa tapo
 oarare korukorurovere vo
 vuvuiua-ia. Ari varao oara
 rutu tapo vasepata vo rasito,
 Pautoa tapo-a oara vasepare-
 vere vo vuvuiua-ia visiipa.*

19 ☆ “*Uva vorevira ita
 aia visii tavipaavoi oiso,
 Vosa visii iava aiterei katai
 vovou purasi ora vaiterei-
 ia vo orekevu avu vai-ia,
 oire varirisi. Ra Aite oisi va
 purareve vaitereipa.* 20 Iu,
 vosa vaiterei o vo peva ragai
 vaisiarore rugoo rovoave,
 oire uvavivu ora guruave, ra
 voa voea vuutaaro-ia toua
 voea tapo.”

*Reo Ruu Kovopatoa Iava
 Ro Ira Varao Ou Ragaara
 Kavu Ragapareve*

☆ 18:15: Lev 19:17 ☆ 18:16: Diu 19:15; 2 Ko 13:1 ☆ 18:19: 1 Jo 5:14

☆ 18:21: Lu 17:4

21 ☆ Oire uva vo voki-a vao oa-ia Pita Jisas iare uri-oroea. Oa iava vao oiso rera akereva, “Vosa ovirovu purareve araokotoa oaa vurira ragai-ia, oire ra ovirovu-ia vuuta rera iava vara verra? Erao vatara (7) vuutaro-ia?”

22 ☆ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Easi viapau oiso eisi vii tavipaa oiso, Erao vatara vuutaro-ia. Ari oiso vii tavipaavo, Erao vatara tau vuutaro-ia ora erao vatara vuutaro (77).”

23 “Uva oisi-a eisi osa Sara vao vova vuvuiua oisi toupaveira oiso, Uva iravu turaro oiso ruipaparoepa ra ou ragaaro torevokoreve kovopa irara varaaro voeao rera voeaaro. 24 Oa iava rovroepa vara torevokopaoro. Uva rera iare iravu sipoiva oirato ira varaaro oiso uvuipaepa katai tau ipu kina (Kl0,000) rutu-ia.

25 ☆ Ari ita, osa viapau monia vai tupaiva rera ruvara-ia kovopato. Oa iava turaro rerare oiso puraroepa, Vearopai vii-ia voriparai ora riakova oara ora kakae vure rutu voeao vii voeaaro ora orekerovu rutu varao vii varaaro oara rutu vatepaa irapa. Oire ragaipa visii voriaro vatereve irai vao opesi piesa osa ragai ruvara-ia monia ou ragariva. 26 Oire uva oisi-a oiso-ia osa iava rera ro kovopato takuro viropa vo rasia vao oiso puraoro turarore, Turaro reito ragaivipa sirao tue rovooro ragaire. Oara rutu

vore piepaa varao. 27 Oa iava turaro rerapa siraooroepa. Uva vara eaka ragareva varao ou ragaara.

28 “Uva rera kovopato kosiro viropa iravu iare kovopato ira tapo oisoa kovopareve. Oa iava rerare oiso puraroepa rera okoeario-pituoro, Auoro! Ragai vaaro vore pieri erao vovoto kina (K200) rutu.

29 “Oa iava rera eera ira oisoa tapo kovopareve ira takuro viropa rerare oiso puraoro, Ragaivipa sirao tue rovooro ragaire. Oa vore piepaavere rara viipa. 30 Vo osa roari reasiparoepa. Oa iava rera tovoreva tuukepa kepa-ia, oiso ra vao toureve aue vore piepaoro vao oa ou ragareva.

31 “Oire uva va vao kekeiva kovopa irara. Oa iava rirovira kasipuaepa rutu. Uva vara rutu varao rera vo vovouroaro karekesa avaaepa turaro oaivepa.

32 Oa iava turaro rerare keeraroepa ro kovopato rera akesa oiso, E vii-a vao vurito viigoa vao purarivo? Ari ita, riroara rutu eaka ragaavorao vii vore pieoro, uvare ragaire ora sirao pieuerao. 33 Oa iava ita viipa siraoerao. Uva apeisi iava viapau eerapa ita siraoerao vii tapo kovopato? 34 Uva va-a vao oa-ia rirovira rutu kasipuroepa ro rera reitoaaro. Oa iava rera vatereva voeao vavaeoro iare riro upia vate irara, oiso ra vao toureve vao rutu vore

pieoro oa ou ragareva.” 35 ☆
Oire uva vo reo opesi pieoro
Jisas oiso puraroepa, “Vosa
viapau oisi oiso araoko irara
oavisii iava viapau vuriara
verapata, ra oisi raga ita
Aite ro vova vuvuiua visii oisi
piepareverea oiso-ia.”

19

*Jisas Vao Iava Reoroepa
Ora Oupa Pitupitu Putearo
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)*

1 Oire uva Jisas vo reoara
rutu opesi pierewa. Oa
iava Galili-ia kavureva Judia
taere iare oiso ragavira
ivirovira Jodan. 2 Uva riro
irara rutu oirara rera sirova
utupaaepa. Uva voa voea
iava upiara rutu porete
piepareva ravotovira.

3 Oa iava vo Farisi rera
tavatavaesa urioaepa oiso
rera akepaoro, “Vosa oirato
ora rera vo ruipaaro-ia ri-
akovaaro kavu ovoireve, uva
apeisi-a Reo Taisi vai pasi oisi
purapai, Oiso vearopai oisi?”

4 ☆ ☆ Oa iava vo reo
pukooro Jisas oiso puraroepa
voeare, “*E viapau vo siposipo
vieipataveira oa toupaveira
Tugoropa Vuku-ia vao rovoa
iava? Oa-ia Pauto oiratoarei
pura rovoreva ora riakova
ora oupa pitupitu iava*” 5 ☆ oiso
purapaoro,

*‘Vosa oirato aitetoarei
kavureve ora aakova.
Ora vosa riakova tapo
rera oiraaro ra kataito
purasi ora vaiterei-ia.’*

6 *Eisi osa iava viapau
uvuipasiei ra oiso toupasi,
Vaiterei. Viapau. Ari oiso
piesivoi kataiua varaua. Eisi
osa va vao Pauto otavosia pu-
rareva oa-ia viapau uvuiparoi
irai ra va sikareve.”*

7 ☆ Oire uva Farisi rerare
oiso puraaepa, “Ari eakere
Moses igei vatereva vao Reo
Taisi oiso, Vo osa oirato
reo ovoi rigatooro riakova
vatereve, ra oira sigureve?”

8 Uva Jisas voeare oiso pu-
raroepa, “*Riro kaureo irara
visii visiigoa vo rugooroaro
paivuruvira toupaveira. Oa
iava Moses visii vaipa va
vao karureva, oiso ra riakora
sigupata. Osa viapau rutu
tuariri rutu vo pitupitu oisoa
toupave.*” 9 Ari ita, visii
tavipaa oiso, Vosa ro ira ri-
akovaaro kavureve o iria vi-
apau otopa pitupitu pura-
paeve, eera-a ira ora oupa
vo taisiario-ia tagaure vo osa
iriavu riakova oureva ita.”

10 Va-a vao oa iava disaipel
rerare oiso puraaepa, “O ita,
vosa Reo Taisire rugooro irai
vao ora oupa taisi oiso, Riro
gorua rutu-a vao ora oupa
taisii. Eerapa vearopa-a ira
viapau ousa vo pitupitu pu-
rarevori rovoa-ia.”

11 ☆ Oa iava Jisas voeare
oiso puraroepa, “*Ari ita,
viapau oiso oirara rutupa-a
vo reoa vao-ia ora riakora.
Viapau. Ari voeao raga
vaaro-a oeapa va vatereva
Pauto.*” 12 Aue iava uvare
oearovu kavupaiveira aako
riakoro oisi raga, ra viapau

☆ 19:4: Jen 1:27

☆ 19:4: 1 Ko 14:20; 1 Pi 2:2

☆ 19:5: Jen 2:24; Ef 5:31

☆ 19:7: Diu 24:1-4

☆ 19:11: 1 Ko 7:7-9

va iava riakova vai oureve, ora voearo oearoa kakae pura arapa reasipaoro ora itakorepaaveira, ora voearo oearoa vaore rugoopaaveira Pauto vo Saraaro vova vuvuiua. Ari vosa aa ro avuo ro ira vo reo vao sirova utu ruipaparo, oire rera eakata, uvare rera vo reasiaro-a vao riako ou arapa.”

*Jisas Garepa Kakaero Vi-
raakoreva*

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Va-a vao oa iava garepa kakaero sipoiva rera iare. Oa iava oiso ruipapaaepa ra voea kukuearo-ia ora rera vavaearo tovoreve varirioro, ovusa disaipel voeare korupaaepa. ¹⁴ Uva Jisas oiso puraroepa, “Kakae vure eakata, ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari Pauto vaaro Sara voea vaaro oiso, osa voeao garepa kakaero.” ¹⁵ Oire uva voea kukuearo-ia vavaearei tovoreva. Uva va eva purarevoiva, voea arova avaroepa.

*Vo Viovokotoa Iava
Toupaivoi Ro Riro Kotokoto
Guruto*

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Iravu viovokoto Jisas iare urioroepa oiso purasa, “Tisato. Eake vai puraa vearo pitupitu vai, ra oai iava Tootoo Ovoi oua?”

¹⁷ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “Eakere ragaire eisi purauei? Ari kataitoo raga-a vearotoa rutu Pauto. Vosa rera vaaro Reo Taisi

*rutu sirova utuu vearovira,
oire va iava vo Tootoo ouri.”*

¹⁸ ☆ Oa iava oiso Jisas akereva, “Aa vao-a Reo Taisi?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vao-ia Reo Taisi oiso-ia, Opeita oira upopau, opeita otopau, opeita kavirupau, opeita kuuvupau oearovu iava, ¹⁹ aiteara vaiopa avivikepau ora aakoara, ora oearovu rutupa siraopau oiso osa ora viipa siraopauveira.”

²⁰ Oa iava viovokoto oiso puraroepa, “Otaisiroa rutu varao Reo Taisiro sirova utu-paraveira. Uva eake vai ragapa potepaavoi?”

²¹ Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “Ari ita, vosa vearo vovou rutu purasa auepau, oire auero rutu-ia vii varaaro vori rovou. Oa iava uvuipau vara voriaro vaterivora voearopa apota irara, ra ragai sirova utuu. Eva oa iava viipa varao pere vuvuiua-ia vearopara.”

²² Uva vo reo uvureva rera ro viovokoto. Oa iava rerare sopaua vavataepa. Uva avaroepa, uvare riroara rutu-a orekerovu rera varaaro.

²³ Oire uva va iava Jisas ora rera voearore disaipel oiso puraroepa, “Ari ita, vavagisi-papeira rutu voeaopa riro kotokoto guru irara vore ora kiupa arapa Pauto vo Saraaro sovara-ia. ²⁴ Uva ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito vo osa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auepao. Uva

oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro vori guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.”

²⁵ Uva tavetave iraopaiva rera-ia. Oa iava oiso puraaepa, “Uva apeisi-a? Iroutoa vai-a ira uvuipa Tootoo Ovoi ousa?”

²⁶ ✧ Oa iava Jisas voeava vurapareva tuupavira. Uva oiso puraroepa, “Viapau uvuipa oirato. Ari Pautoa raga uvuiparoi irai oisiri avu pierevora, rera vo Saraaro iare koataro.”

²⁷ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, igei auero oaio rutu kavuiovora vii sirova utupasa. Uva va iava eake vai ouioverea?”

²⁸ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa ora rera iava, “Oiraopavira visii tavipaavoi. Vo utupaua orekerovu rutu isivaaro iava varao oara airepavira karekepaperea osa varao vo rasitoo-ia torevoko rovorevera Pauto, ovuutaroo-ia oiso Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto kerariva pouro viroverea paupa-ia vao king vo vuutaaro. Eva-a oa-ia visii tapo pavetavea aue katai tau erao (12) paupara, visiigoa ragai sirova utupataveira. Oire katai tau erao (12) aue sara vova Isrel oea taavataverea voea rovirieioro.” ²⁹ Voeao oirara ora riakora oea ragai vaisiarore rugoopaoro orekerovu rutu kavuiovora oiso-ia, araoko irara, ora taataa riako, ora aite irara, ora aako riako, ora kakae vure, ora voea varaaro rasiara, oea vara-ia varao

pute pievira rutu oaravu rutu ouiverea taru aue tapo Tootoo Ovoi. ³⁰ Ari ita, uva voeao oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraaverea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.

20

Wain Kovo-ia Kovopa Irara

¹ “Tu, Pauto vo Saraaro oa oiso toupaveira osa iravu oirato ira vaaro-a riroa rasia. Oire vokipaua rutu ovokivu-ia avaroepa oearovu kovopa irara ousa wain kovo-ia kovosa rera vaaro.” ² Uva oearovu tapo kovopa irara ora reoparoepa katai vovou raga-ia, oisore ra katai vovou raga puraive. Ra katakataivira katai voki voriaro oupaive katai kina. Oa iava voea arureva voa kovosa wain kovo-ia. ³ Oire vo peva vuuta isivaaro-ia avaroepa ita oearovu kekesa vo uva oisoa aivaropaive osa tou ragapaiva voa. ⁴ Oa iava oiso voea tavireva, Visii tapo avata wain kovo-ia kovosa, ra va iava uvuivira visiipa monia vai yateavere. ⁵ Uva avaaepa. Oire ravireo vuuta-ia ora ovaiano avaroepa ita. Uva oisi raga ita piereva.

⁶ “Oire vokiarovi vo vavae vuuta-ia avaro oearovu ita kekereva osa touiva. Uva oiso puraroepa voeare, Eakepa tou ragapatavoi vo-ia ro rutu-ia ravireo?” ⁷ Uva rerare oiso puraaepa, Ari aue iava uvare

viapau irai igei vatepare kovoa vai. Oa iava oiso voeare puraroepa, Oire visii tapo avata, ra kovota wain kovo-ia.

8 ☆ “Oire uva vokiepa voeare. Oa iava rera ro ira vo kovoaro-a wain kovo ira tokipato tavireva oiso, Kovopa irarare keerau voea vorisa. Uva voeao iava rovouvere utupa irara voeao-ia rekasipasa irapa kovo irara.

9 “Oire uva voeao oea vo vavae vuuta-ia kovo rovoaepa oea karea viropa katai kina raga ousa katakataivira. 10 Uva voeao oea irapavira rutu kovo rovoiva oea karea viropa ita. Uva oiso keapaaepa, Vigei riroa vai pute pievira oupai, osa viapau. Ari oisi raga ita katai kina katakataivira ouaepa voea rutu. 11 Oire uva oisi-a oiso osa ouaiva, vara agarupaiva rerare reopaoro ro ira vo kovoaro-a. 12 ☆ Oiso puraaepa, Evoeare oea utupavira kovoivo oea katai vuutavi raga-ia kovoivoi. Uva voea vo voriaro vaearivo rutu igei vaarova uvuipai. Ari ita, igei vao riro vavata kovoro rutu pura rovopaiovo rirotoa-ia ravireo.

13 “Oa iava oiso puraroepa iravure oirato voea iava rera, Vatetoa oaa. Katai reo puravevo, oisore ra katai kina raga oupata visii rutu katakataivira. Uva viapau visii vuri pieavoi. 14 Vii vaaro voria ouri, ra

vava kareu, uvare ragai vo ruipaaro-a, oa iava oisi raga eisi voeao voriavoi utupa irara rutu oiso osa vii vo voriaro. 15 ☆ Apeisi ragavira? Ra vosa orekevu avu vai purasa auepara vao-ia monia ragai vaaro, uva viapau oisi uvuiparai, eke? Vearo pitupitu puraavoi, uva va-ia agarupari.” 16 Oire uva vo reo opesi pieoro voea iavirava oiso puraroepa, “Ari ita, uva voeao oea visii sirova oisoo utupaave, evoea oea visiipa iraaverea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoo irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.”

Jisas Ora Rera Iava Vo Pevapa Tavi Purareva Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Jisas Jerusalem iare ipasa aueparoepa. Oa iava disaipel ragare keearoepa, uvare voea raga tapo ora reo ruipaparoepa vo vokapaoro raivaaro. Uva oiso puraroepa voeare, 18 ☆ “Uvuta! Ipaviei Jerusalem iare uva Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovopai reipa irara vavaearo-ia pris irara ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia. Oea rera tovopai kortua-ia. Ora reo goru puraivere rera kopii piesa. 19 ☆ Ra rera vateive oearovupa ratau tou irara iava. Ra rera tovipaive rera ragipaoro. Oire rera tapaive

☆ 20:8: Lev 19:3; Diu 24:15 ☆ 20:12: Mt 16:21 ☆ 20:19: Ap 2:23, 3:13

Je 1:11 ☆ 20:15: Diu 15:9 ☆ 20:18:

evao parikou-ia. Uva taru vo pevapa vokia torerovere kopiia iava tootooro vorevira.” Eisi osa voea tavireva ora rera iava.

Jems Araorei Ora Jon Oiso Vovoupasiepa Ra Reipasi (Mak 10:35-45)

20 ☆ Vo vokio-ia aakova waitereo oviitoarei sipooro Sebedi oviitoareiaro, rekueva rasiuaaro Jisas areoro orekerovure. 21 Oa iava Jisas oira akereva oiso, “Eake vaipa ruipapauiei?” Uva oiso Jisas tavieva, “Oiso ruipaparai ra reo ovoi purari waitereopa oviitoarei oaa. Ra oiso pausiverea utupaua, iravu vo pauroverea oirapapa varata, ari iravu vo koike varata vo osa turarou.”

22 Uva Jisas oiso puraroepa vo araorei iare ovoovovira, “Viapau taraipasiei vao-ia oare akepasi. E uvuipasiei ra o-ia kap ukaiosiri iria-ia ukaioravere, iria agasioi aue iava tavaka?” Oa iava oiso rera tavisiva, “Iu, uvuipaveiei.”

23 ☆ Oa iava Jisas waitereire oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu. O-ia kap iria-ia ukaiosivere ragai oiraaro. Uva irouto-a ira vo oirapapa varata-ia ora koike varata ragai sirova paurovere? Uva vo reoa vao viapau oiso ragai vo reoaro-a. Viapau. Ari varao-ia paupara oara ravaarevora Aite oearovupa oirara voeao oea reesireva.”

24 Uva vo reoa vao uvuiva voea katai tau (10) disaipel. Oa iava vo araoreire aveavepaaepa. 25 Uva

va-a vao oa iava Jisas voeare keeraroepa ora rera iare. Uva oiso puraroepa voeare, “Taraipatai oearovuvia reipa irara oea ratau tou irarapa turaropaa, oea-ia kae pievira oearovupa toupaveira uvare pute pievira goruava toupaveira. Oire ita, oearovu reipa irara rutu voea-ia pute pievira rutu toupave. 26 Uva vo pitupitu-a vao-ia oa viapau uvuipai ra visii vuutaaro-ia toupave. Viapau. Ari ro ira oisi ora rei pieparo vo visii vuutaaro-ia ira oiso toupareverea kovopato visii tauvapaoro. 27 Ari vosa ro ira visiipa rei ruipaparo ira oiso tourevere, Visii reraaro kovopato. 28 ☆ Oiso rutu osa ragai ragoa urioraera vore. Uva viapau oiso ruipapaveira ra oearoi ragai kovopaive oirara vai. Ragoa urioraepa kovoa purasa voea tauvaoro. Ora ragai vaaro tapo tootooa vatesa va iava vaseoro oirara rutupa voea oriruoro.”

Jisas Voositoarei Porete Piereva Ravotovira (Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Oire uva Jeriko iava avaroepa. Oa iava oirara rutu Jisas sirova utuaepa. 30 ☆ Uva voa waiterei voositoarei raiva vatuaro-ia pausiepa, vo osa rera iava

☆ 20:20: Jo 9:38 ☆ 20:23: Ap 12:2; Re 1:9 ☆ 20:28: Fl 2:7; Ais 53:10

☆ 20:30: Mt 9:27; Sam 89:1-5

uvusiva Jisas osa voka-
pareva. Uva oiso puraoro
rerare keerapasiepa, “Tu-
raro. Vii-a Devit Aaotoaaro.
Vegeivipa siraou.” ³¹ Oa iava
riro irara vaitereire koruko-
rupaaepa oiso purapaoro,
“Avaitereo, ora tape piesi!”
Osa gausiva ita rirovira rutu.
Uva oiso purasiepa ita, “Vii-a
Devit Aaotoaaro. Vegeivipa
siraou!”

³² Oa iava Jisas voavi
toupaoro vaiterei aatooro
oiso puraroepa, “*Eake vai-a
oapa ruipapasiei ra oai puraa
veipa?*”

³³ Uva oiso rera tavisiva,
“Turaro. Vegei oiso ruipa-
paveiei ra vegei osireiario
karuri.”

³⁴ Oa iava Jisas vaitereipa
siraoroepa. Uva vaiterei
osireiario-ia vavaea tovoreva.
Uva va iava vorevira vura-
siva. Osa iava rera sirova
utusiepa.

21

Jisas Turarovira Koataroepa
Jerusalem-ia

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-
40; Jon 12:12-19)

¹ Oire Jerusalem iare
avapaoro Betfasi urui iare
tutuu pieivoiva, Oliv Kovo
Pukui varataaro-ia aitereivu
disaipeltoarei ira piereva
vaiterei aruoro oiso, ² “Vo
urui-ia kareu virosa irasi.
Ra voa donki kekesi ovusa
variaua riara-ia toupaave
oviitoo tapo oira reraaro.
Uva vo avaorei rutu karu-
sivere ra vaitereiva vores
ragai iare. ³ Oire ra vosa

irai vei akepareve oiso,
Eakere evaiterei avaorei
oupasi? Ra oiso tavisii, Iria-ia
Turaro vo kovoaro toupaivoi.
*Oai iare vaitereo oupavevoi.
Ra vaiterei iava vasereve
ikauvira veipa.*”

⁴ Vo reo oirao piesa vao
karekei oreoa purareva pro-
fetato oiso,

⁵ ☆ “Vii Saion vata taviuvere
oiso, Eera visii reraaro
King ira urioparoi visii
iare gavaure vovouto.
Ira donki kakae ivara-
ia paupaoro urioparo.”

⁶ Oire uva vaiterei vaitereo
disaipeltoarei oisi vaiterei
piesiva donki avaorei
vaitereiva voreoro oiso
osa Jisas vaiterei tavireva.

⁷ Oa iava varoara tovosiva
vaiterei ivara-ia oara ivara-
ia popotapavira pauparoepa
Jisas. ⁸ Uva riro irara oirara
ora riakora ora voea varaaro
varoara parakapaoro vara
tovopaiva raivaaro. Osa
oearovu evaora tosipaoro
vara tovopaiva voa raga
raivaaro. ⁹ ☆ Uva voea

oirara ora riakora piri-
paoro rerava irapaaepa, osa
oearovu utupaaepa kaku
piepaoro oiso purapaaepa,
“Hosana Devit aaotoaaro-ia
Pauto rera viraakoreve, ro-ia
ira uriopa Turaro vaisiario
sovara-ia! Hosana vore
viara-ia Pauto!”

¹⁰ Oire uva Jisas Jerusalem
urui-ia koataroepa. Oa iava
oirara rutu ora riakora voeao
vo urui-ia tou irara oea rera
kekeoro paripariiva rutu
oiso purapaoro, “Avoeao!
Iroutoa rutu-a ro-ia?”

11 ✧ Oa iava oirara ora riakora vokapaoro oiso puraaepa rerare, “Profetato ro-ia Jisas, Nasaret iava rera vo Galili taere sovara-ia.”

Vo Jisas Oirara Sigureva Tempel Sovara Iava

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Uva Jisas Rovopa Kepa-ia aue Tempel koataroepa. Oa iava voava oirara rutu sigureva vo osa voa ora voripaaepa vo kepa sovara-ia. Uva voa tebolara petopetoreva oara-ia orekerovu-ia moniara ora tuutuukopaaepa, ora varao paupara oara-ia paupaoro ora tuutuukopaaepa kurue kare-ia. 13 ✧ Uva oiso voeare puraroepa, “*Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Ragai vo kepaaro-a vao-ia oa vaisipaiveira oiso, Variripa kepa.*’ Uva oiso rutu va piepatavoi, vataupa tapi kavirupa irara voaro.”

14 Uva voa toureva Tempel sovara-ia osa oearovuva uriopaaepa voosi irara ora kotupipa irara rera iare voa. Oa iava voea ravo-rovira porete pie ovoipareva. 15 Uva reipa irara pris ora oearovu tarai irara Reo Taisi-ia vao ravotoa kekeiva. Oa iava kakae vure uvuiva osa kaku piepaiva Tempel sovara-ia oiso purapaoro, “Hosana Devit Aaotoaaro-ia!” Osa-a eisi osa iava vuri vovou iraopaaepa rutu rirovira kasipupaoro. 16 ✧ Uva oiso puraaepa rerare, “E pasi vo reo uvurivoi oa purai

viire?” Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Iu. Oa uvuavoi. Esa viapau vo reo vieipataveira oa oiso purapai, Vii garepa kakaero oiso pieriva ora voeao sikeo irara roroara-ia tou irara ra vii-ia vuurapa vaisi purapaive?*”

17 Oire uva voea kavuoro kosiro viropa uruia iare vao Betani vao tousa vo rupa-ia vao.

Vo Jisas Reoroepa Oa Iava Fik Ova Erakoepa

(Mak 11:12-14, 20-24)

18 Oire uva vikipaua rutu Jisas voreroepa riro urui iare. Uva voa rirovira rutu ogoeroepa. 19 Oa iava oeyavu kekereva fik ova raivaaro. Uva vo eva iare avaroepa. Uva viapau oiso kuea vai kekereva voa. Ari guruvara raga toupai-va voa. Uva vo evare oiso puraroepa, “*Viapau oiso ra kuepauverea ita.*” Oa iava ikauvira erako ovoiepa.

20 Uva disaipel va vao kekeiva. Oa iava tavetave iraopaiva oiso purapaoro, “Apeisi iava fik ova ikauvira erako ovoiei?”

21 ✧ Uva Jisas voea vaaro pukoreva oiso, “*Ari ita, oiraopavira visii tavipaa oiso, Vosa oirao pie vovou rutu purapata vakuvaku asavira, oire ra oiso piepata osa vo evaore fik ova pieavoi oa iava erakoei. Ari ita, ra viapau oiso va raga vao purapata. Ari uvuipatai ra vaore pukuia*

✧ 21:11: Jo 6:14, 7:40

✧ 21:13: Ais 56:7; Jer 7:11

✧ 21:16: Sam 8:2

✧ 21:21: Mt 17:20; Je 1:6

tapo oiso purata, Toreu ra ora vikiu vore avakava-ia. Oire ra oisi pieive. ²² ☆ Uva vo osa raripaoro rutu variripata orekerovupa ruipapaoro, oa iava uvuipatai ra vara opata.”

Jisas Akeiva Oiso, Irou Vaore Vii Reesiva

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ ☆ Uva Tugoropa Kepa-ia aue Tempel koataroepa Jisas. Oa iava oirara rutu siposiporeva voa. Uva reipa irara pris ora oearovu Isrel iava oearoa rutu urioaepa rera akesa, “Eake reesia vao vii vaaro oa iava vo kovo purapari? Irou vii vateva vo reesi?”

²⁴ Oa iava Jisas voea aatooro oiso puraroepa, “*Ragai tapo ita visii akepaavoi oavure. Vosa ragai gisipoaro pukota, oire ra ragai tapo ita visii aatoa visii taviroo ragai vo reesiaro iava.*” ²⁵ Oire vo baptaiso Jon oa puraparevora, ovuva vo karopoa oa urioera Pauto ruvara-ia, eke vova oiratoa raga? Ra ragai tavita!” Uva ora rugorugoo piepaaepa oiso, Apeisi avu purapaviei? Vosa oiso puravio, Vova Pauto, ra oiso purarovere, Uva apeisi viapau va oirao piepata? ²⁶ ☆ Ari vosa oiso puravio, Oirato vaaro, uva riro irarapa uriripaviei, uvare oirara rutu oiso rugorugoopaa oiso, Jon a profetato rutu. ²⁷ Oa

iava oiso purapaaepa, “*Via-pau taraipaiei.*” Uva Jisas voea tavireva, “*Ragai tapo ita viapau visii tavia vo reesi iava oa iava vo kovo purapaa-vora.*”

Reo Ruu Iravu Ovi-itoareiaro Iava

²⁸ “*Apeisi rugoopatai? Iravu oirato ira oisoa ovi-itoareiaro toupasi. Oa iava avaiotoa iare avaroepa oiso rera arusa, Oviitoa oaa avau wain kovo-ia kovosa vo vokio.*” ²⁹ Uva rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa avaioto, Reasiparai. Oire va isivaaro iava vovouisi poreoro ita avaroepa kovosa. ³⁰ Oire uva kikootoa iare avaroepa aiteto oiso raga ita rera tavisa. Oa iava oiso puraroepa, lu aite. Avaparai! Uva viapau oiso avaroepa ³¹ ☆ Oire uva vaiterei-a vaitereo oviitoarei, uva aa ro aiteto vo reoaro sirova uturoepa?” Oa iava oiso puraaepa, “*Ari avaioto.*”

Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Oiraopavira rutu visii tavi iraopaa oiso, Voeao kavirupa irara takis oupa irara ora vairo otopa riako oea Pauto vo Saraaro-ia koata rovoaverea iraoro visiipa.*” ³² Eake iava? Uvare Jon torevoko pitupitu kareke rovosa urio rovoroea visiipa. Uva viapau rera oirao pietava ovusa voeao takis oupa irara ora otopa riako rera oirao pieiva. Ari ita, uva va keketava oa iava viapau oiso vovouisiro

oavisii poretava rera oirao pieoro.

Reo Ruu Vao Voeao Iava Vuri Irara Oea Oisoa Wain Kovo Tokipaive

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ ✱ “*Reo ruu uvuta vao oa oiso purapai, Iravu wain kovo paureva. Uva vo kovo rirore kasura purareva. Oa iava voa rikui tekareva auere gerepara pigipato masin. Uva voa uutupa kepa paureva vo kovo ruvara-ia. Oa iava oiso oevu kovopa irara tavireva, Vo kovo toki ragapatavere ragai vo kovoaro monia purapaoro ragai vaaro. Voea tavirevoiva, voea tovo pieoro vo kovo-ia otaerevu iare avaroepa.*

³⁴ Uva oivavu sovara-ia oevu arureva kovopa irara rera voeaaro vo kovo iare, oiso ra vo kovo kuearo iava oarai ouive rerapa voea ruvara-ia voeao oea oisoa vo kovo tokipaive. ³⁵ Oire uva voeao oea arureva rera kovopa iraraaro oea ouiva voeao wain kovo tokipa irara. Oa iava voea iava iravu ragipaiva, ari iravu kopii pie

ovoiiva, ari iravu vurokoiva aue-ia aveke. ³⁶ Uva rera ro ira vo kovoaro-a oevu ita arureva kovopa irara rera voeaaro riro iraravi rutu. Oa iava oisi raga ita voea pieiva. ³⁷ Oire uva ovoikuvira rutu rera oviitoaaro rutu siporeva voea iare oiso rugoopaoro, Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere ragai rutu oviitoaaro. ³⁸ ✱ Oa iava oiso ora reoaepa voeao wain

kovo tokipa irara, Rera-a ro-ia turaro oviitoaaro rutu. Irare ra rera upoera, rera varaaro rutu oupe. Ra oisi iavirava kovoa tokipe ora vigeipa. ³⁹ Uva va iava rera-ia pituiva vo kovo sovara-ia. Oire voava rerava kosia viropa vo kovo vatuaro-ia rera kopii piesa. ⁴⁰ Uva apeisi vai rugorugoopatai vo siposipo uvupaoro? E utupavira urioroverea ro ira vo kovoaro-a? Ra eake vai-a vao oa purasa uriorovere voea-ia voeao vo kovo tokipa irara, raa?”

⁴¹ Oa iava Jisas-re oiso puraaepa, “Ari voea rutu taru uporeverea voeao vuri irara. Ra oevu raga ita tovo pierleve vo kovo-ia. Uva vo aio oupa vuutaaro-ia vo kovo iava oupaoro rerapa vatepaaverea torevokovira.”

⁴² ✱ Uva voeare oiso puraroepa Jisas, “*Esa pasi vo reo vaio vieipataveira Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira,*

‘O-ia aveke iria veraiva voeao kepa paupa irara oira-ia kepa paupa arapa, eira rutu ita-avekeva rovpava rutu kukuuvu tuuta oa eisi pierleva Pauto Turaro. Uva evo kovo purareva oa vigei osireiario-ia ravotovira toupaveira.’

⁴³ Ari ita, Pauto rera vo Saraaro-ia visii Jiu rui piereverea oevu raga vatesa

voeao oea vearo kue pura-paiveira va-ia. ⁴⁴ [Ari vosa ro ira kovero oira ivara-ia o-ia aveke ra ora pegepegeoro ita. Ari vosa oira o aveke koveo irai ivara-ia, oire ra garepa visivi rutu rera taritaoro koveo.”]

⁴⁵ Oire uva voea voeao pris ora Farisi va vao reo ruu uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava rera oriorisioro oiso puraaepa, “Asi vigeire oiso puraparo.” ⁴⁶ Uva va-a vao oa iava oiso vovou ragapaaepa ra rera-ia pituive. Uva rirovira rutu uriripaaepa ita oirara rutupa voeao oea oisoa oiso purapaave rerare, Jisas profetato.

22

Reo Ruu Vao Riako Oupa Aio Iava Vao-ia Rei Voki
(Luk 14:16-24)

¹ Oire uva oavu ita purareva reo ruu voeare oa-ia oiso puraroepa, ² ☆ “*Vao Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupai osa iravu reito king, ro ira oiso vo pitupitu purareva vo osa oviitoaaro riako ousa aueparo rei voki-ia. Oire riroa aioa purareva rera ro reito,* ³ *uvare oearovu oisoa reesi rovopareve oiso, Voeaore kaokaoravere rara vo aio iare. Oire pura piro vo voki vao oa-ia vo aio purareve. Oa iava rera voeaaro arureve, Voeaore keerasa avata. Ari vo osa reasipaave vo aio iare urio arapa.* ⁴ *Oa iava oisoa oearu arupareva ita rera voeaaro kovopa irara oiso puraoro,*

Visii avata ita voeare keerasa ita oeare keera ragaraero. Ra oiso voea tavita, Uvuta. Ragai vaaro vatatopoei aioa, varao-ia oa puraavo oiso-ia bulmakau kare ora voeao taoropa kare. Ragai vo karearo oea upoavo. Oa iava vara rutu-ia vatatopoavo. Ari uriota va iare vao riako oupa aio.

⁵ “*Uva eisi-a osa kaokaosa avaaepa voea voeao kovopa irara voeare, osa reasipaaepa ita vo kaokao uvu arapa. Uva voava ora sikasikaaepa oiso oearovu ora voea vo kovoroaro iare vikuiva, osa oearovu ora voea vo kovoroaro purapasa sara kovoro avaaepa.* ⁶ *Osa oearu kovopa irara rauiva reito voeaaro voea vuri piesa voea kopii pieoro.* ⁷ *Uva oisi-a oiso osa iava rera ro reito rirovira rutu kasipuoro rera voeaaro arureva viurupa irara. Oa iava avaaepa voea opesi piesa voeao oea kovopa irara upoiva. Oa iava voea vo uruiaro-ia tapo piuaepa.*

⁸ “*Uva va-a vao oa iava reito rera voeaaro kovopa irara tavipareva oiso, Aioa vao oa vatatopoe tuariri. Oa iare voeare keera ragarae oea reesi rovoavora. Uva viapau uvuipaa ra urioave, uvare viapau uvuivira toupai voea vo rugorugoaro.* ⁹ *Oa iava visii tavipaa oiso, Vusita riro raiva iare voa siituepasa oearoire oirara vai ora riakora vai. Ra oearu keerapaoro oiso purapata, Uriota riako oupa aio iare.* ¹⁰ *Uva eisi-a osa puraroepa,*

oa iava avaaepa kovopa irara riro raiva iare oirara rutu gurusu ora riakora voearo tapo vuri irara ora voeao vearo irara. Oa iava voea rutu pausa urioaepa kavatao kepa-ia. Uva agasiepa voea iava.

¹¹ ✱ *“Oire uva voa paupaaepa oirara rutu vo aio-ia osa reito koataroepa voea kekesa. Oa iava voea soyaria iravu kekereva ira viapau vearovira oritooro urioroepa vo vokia eva riako oupa aio-ia.”* ¹² Oa iava rerare oiso puraroepa reito, *Vatetoo oaa.* Apeisi iava viapau vearotoa vai-ia kuvutoa vai kuvuoro uriovei vo aio iare? *Osa viapau rera aatopareva.* ¹³ Oa iava rera voeaaro tavireva oiso, Rera vavaearo tuuketa ora kokotoarei tapo. Ra oisi rera pieoro rera kosi pieta vova eisire rupa-ia. Ra voa rupavira tupaoro ora reuriaro kuripareve ora rerapa siraopaoro. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa Pauto kaokaoparoveira riro irarare. Ari katakataipa irara raga ora rerapa reesipareve koatapasa rera vo Saraaro-ia.”

Vo Jisas Akeiva Takis Moni Vatesa Sisa-pa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Oire uva Farisi oiso vo reo purasa avaaepa, “Eake reo vai-ia rera tavatavaepe, ra oa iava rera piro piepero Jisas?” ¹⁶ Osa iava Herot aruiva disaipel tapo voeao Farisi voeaaro. Oa iava Jisas iare avaaepa oiso purasa,

“Tisato, igei vii-ia taraipaiei oiso, Vii-a oiraopa reotoa rutu. Uva oiraopa vovou rutu vii vaaro oa iava oirara rutupa siposipopariveira Pauto vo pitupituario iava. Uva viapau oiso oearovure rugoopauveira oiso, Teapi ragaire vuri rugoo puraive. Viapau. Ari katai reoa raga purapariveira oirara rutupa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava igei tavipari, Apeisi rugoopauvei? E torevokopai ra rerapa Sisa takisvio moni vateoro ro gavman vigei reitoaaro, eke viapau?”

¹⁸ Uva Jisas voea vo reoaro oriorisioro oiso puraroepa, *“Visii vao riro ratarataa vovou irara. E ragai tavatavaepata?”* ¹⁹ Ragai roro pie rovota oai iava takispa moni vai.” Oa iava oavuva urioaepa rera vatesa Jisas. ²⁰ Uva oiso voea akereva, *“Trouto puaaro-a ro-ia? Ora irouto vaisiario-a?”*

²¹ ✱ Oa iava oiso puraaepa, *“Ari Sisa.”* Uva oiso puraroepa, *“Vosa Sisa vaaro, oire rera vateta Sisa. Ari vosa Pauto vaaro, oire Pautoa-pa va vateta.”*

²² Uva vo reo-a vao oa uvuoro rirovira rutu va-ia rugorugoo iraoaepa. Oa iava rera arova avaaepa.

Jisas Akeiva Oiratoa Iava Ro Ira Kopiuro Ra Vorevira Torero

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Oire uva vo voki raga vao oa-ia reipa irara Sadyusi-pa irara vova lotua Jisas

akesa urioaepa. [Evoea oea oisoa kopiipa irarare oiso purapaave, “Viapau oiso torepaaverea vorevira kopii tapi iava.”] ²⁴ ☆ Uva oiso rerare puraaepa, “Tisato, Moses oiso puraroepa, Vosa iravu kakae pura asavira kopiipro riakovapa, oire ra araokoto ita oira oureve. Oire rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purareve araokoto. ²⁵ Oire vo tuariri erao vatara (7) rutu oaraovu oea oiso igei ruvara-ia toupave. Oea iava iravu avaioto iriavu arova riakova kopiiproepa kakae pura asavira. Oa iava kikooto ita aia oira oureva. ²⁶ Uva eraopato ora vo pevapato oisi raga ita piesiva oira arova. Oa iava vo arao rutu vo rekasiaepa erao vatara rutu-ia oirapa kakae asavira raga kopiipaoro. ²⁷ Oire uva vo arao rutu opesiaepa kopiioro. Oa iava vo arao isivaaro iava kopiioipa ita oira. ²⁸ Uva vo vokio-ia oa-ia oirara rutu toreaverea vova kopiia-ia. Uva irouto vo arao iava oira ourevere? Aue iava uvare vo arao rutu oisoa oira oupaive oira arova kopiipasa.”

²⁹ Oa iava Jisas oiso voea vo rearo pukooro oiso puraroepa, “Viapau oiso taraipatai Tugoropa Vuku vo rigatoaro-ia. Ora viapau tapo taraipatai Pauto vo goruaro-ia tapo. Eisi osa kokoropavira ora reopatai. ³⁰ Oire vo vokio oa-ia oirara rutu kopiia iava vorevira toreaverea oa-ia viapau oiso voreria vaiei

riako ou vai. Ari oiso raga toupasa vorevira toreaverea osa purapurapa irara ensel voeao vuvuiua.

³¹ “Uva vo reo-a vao oa iava visii akepaa voea iava voeao kopii irara oea torepaaverea. Asi viapau pasi vo reo vieipataveira oreoa iava Pauto visii tavireva? Oa-ia oiso puraroepa, ³² ☆ ‘Ragai-a Pauto oaive Ebrahim, ora Aisak, ora Jekop voeao oea urauraaro tootoovira toupaverea.’ Ari ita, uva va-a vao vituaro iava oiso purapai, Viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Ari Pauto-a voea reraaro oea tootoopai.” ³³ Oire uva voea voeao oea vo reo uvuoro vao-ia ora sitaaepa va-ia tavetavepaoro.

*Vo Toupai Reo Taisi Vao
Rovopa Rutu Pauto Vaaro
(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)*

³⁴ Uva voa-a vo uva Sadyusi-pa irara tape piereva Jisas voea vo rearo tuuoro. Oa iava Farisi va iava uvuoro urioaepa. Oire voava voearei rutu ora guruaepa rera ruvara-ia. ³⁵ Uva voearei rutu iava iravu riro reo kerisito Reo Taisi-ia toupaveva. Ira oiso vovouparoea ra Jisas tavatavaereve rera akeoro. ³⁶ Uva oiso puraroepa, “Tisato. Aa vao-a reo goru oa vara rutu-ia reo goruro pute iraopai?”

³⁷ ☆ Oa iava Jisas vo akeo aatooro oiso puraroepa, “Reito Pauto vii reraaro irapa sopaua oara rutu vateri,

ora rugorugooara rutu, ora taraiara rutu varao vii varaaro rera ragapa vateri.

³⁸ Va vao-ia reo goru oa reipai rutu ora rovopa rutu.

³⁹ ☆ Uva eraopa oa vava areiivira raga oiso purapai, Ora vii sopaaro rutu vatepari voeaopa oea vii ruvara-iavi toupaveira, oiso rutu osa ora viipa siraopauveira. ⁴⁰ Vo taisireo Reo Taisi rutu vituaro varao Moses vase ora profeta irara varaaro.”

Jisas Farisi Akereva Ora Rera Iava Krai

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Vo uvuru raga-ia tupaiva Farisi osa Jisas oiso voea akereva, ⁴² “Apeisi rugorugoopatai Krai-ia. Irou aaotoaaro?” Oa iava oiso rera taviiva, “Ari Devit aaotoaaro.”

⁴³ Uva oiso puraroepa voeare, “Uva apeisi iava Devit vateriva Tugoropato Uraurato vo rugoo oa iava Krai-ia Turaro vaisi tovoreva oiso puraoro,

⁴⁴ ☆ “Turaro Pauto ragai reraarore Turaro oiso puraroepa, Vo paupauvereia oirapapa varata-ia vo tugurasa ovokia-ia voeao vii voeaaro keripa irara tovoavereia vii koko-toaro reroaro.”

⁴⁵ Ari ita, Devit raga turarovira Krai vaisireva. Uva apeisi ragavira? Uvare Devit

aaotoaaro-a ro Krai ira Devit sirova kavauroepa.”

⁴⁶ Oa iava viapau oiso irai uvuiparoepa vo reo pukosa Jisas vaaro. Uva voa-a evoa uva rovoaepa uriripaoro rera ake arapa vorevira.

23

Tisa Irara Vo Pitupituroaro Aue-ia Reo Taisi Voearei Ora Farisi

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46, 20:45-47)

¹ Utupavira Jisas oirara rutu tavireva ora voeao rera voeaaro disaipel. ² ☆ Uva oiso puraroepa, “Voeao tisa irara tarai irara Reo Taisi-ia voearei ora Farisi oearea reesiiva ojavu oavu-ia paupa vo uva oisoa Moses varaaro Reo Taisi aviavi piepaive. ³ Uva oisi-a eisi osa vao oiraopa reo rutu va vatepaiveira visiipa. Uva uvuipatai ra va uvupata, ra va sirova utupata. Ari vao voea vo pitupituroaro, viapau oiso vao Reo Taisi sirova utupaaveira oa-ia voeao oirara siposipopaiveira. Eva-a oa vituaro iava viapau rutu oiso ra voea vo pitupituroaro sirova utupata. ⁴ ☆ Ora riro vavatapa ruuro tuukepaiveira oirara vutuaaro-ia vara tovopasa, vo osa ora voea raga viapau varavi-ia pitupaive sipareoaravi raga iava voea tauvapaoro oea vara kaepaive. ⁵ ☆ Uva vara rutu purapaiveira oiso ra oirara vara kekepaive. Iu. Riropa pakoro oara oisoa

☆ 22:39: Lev 19:18; Ro 13:9; Je 2:8 ☆ 22:44: Sam 110:1; Ap 2:34; Hi 1:13, 10:13

☆ 23:2: Esr 7:6, 25; Nie 8:4 ☆ 23:4: Ga 6:13 ☆ 23:5: Diu 6:8

purapaive Tugoropa Reo-ia pakopasa vara-ia. [Oire varava riro kaekaepavira variripaave.] Ora aue tapo papaapa varoro oara-ia oisoa oritopaave, oara oisoa kokotoara rutu iare vara piepaive. [Oire ra vara vituaro-ia riro paraka turua purapaive va iava ora reesipasa, oiso ra oirara rutu vara iava oiso auepaave vara kekepaoro, O, riro tarai irara voeao Tugoropa Reo-ia.] ⁶ Ora oisoa rovopa tavukipa ruipapaave paupa vo aiopa vokia. Ora vao tapo paupa vo Reo Uvupa Kepa-ia Sinagog oa-ia oisoa paupaave reipa irara. ⁷ Ora oiso tapo ruipapaave ra oirara rutu voeapa ora avivikepaoro oiso voeare purapaave, Vearo voki, vo uruiara rutu sovara-ia. Ora oiso tapo purapaave, ra oiso voea vaisipaive, Tisa irara.

⁸ “Uva oiso ruipaparai ra viapau oisi visii vaisipaive oiso, Tisa irara. Viapau. Ari kataitoa raga, visii reraaro Tisato. Ari visii rutu-a katai arao rutu. ⁹ ☆ Uva vo rasio-ia viapau uvuipatai ra irai rei piepata irai vaisipaoro oiso, Vigei aitearo. Viapau. Ari kataitoa raga Aite oavisii ira oiso toupave vuvuiua-ia. ¹⁰ Ora viapau tapo ra oiso visii vaisipaive, Turaro. Viapau. Ari kataitoa raga visii reraaro, Ragai ita Krai. ¹¹ Ari vosa ro ira visiipa reiparo, ira-a eera uvui iraopa ra ora vaisiro oiso, Visii reraaro kovopato.

¹² Ari ro ira ora vaisiario raga kae piepareve, ira-a eera vaisiario akaipa pierevere Pauto. Ovusa ro ira ora rera vaisiario vara piepareve, ira vaisiario kae pierevere utupaua Pauto.

Jisas Tisa Irara Ora Farisi Tavireva Vao Iava Vuri Pitupitu Oa Oisoa Purapaive

(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ “Oire visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo iraopata riro kuuvu irara rutu visii. Visiigoa rataoa tupapataveira vao Pauto vo Saraaro iava vo oirara rutu osireiario-ia. Ora visii ruture tupapataveira vo osa oearovu koata ruipa ragapaave. Oire ra visii raga vo vovouroaro-ia paipaipaive oearovu rara visii raga voeare tupapata.

¹⁴ “[Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo iraopata riro kuuvu irara rutu visii. Ora riro raro riakore vo kepararo ou raga irara. Visiigoa vao oirara osireiario-ia riro kaekaepa variro purapataveira vuriara oavisii vataupaoro. Oire uva va-a eva oa vituaro iava vuria rutu oupataverea riroa voria vuria.]

¹⁵ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo iraopata, riro kuuvu irara rutu visii. Visiigoa avakava-ia viripataveira ora voraro vo rasio rutu-ia kataitoa ragare taraapaoro disaipelto, oiso ra visiipa disaipelparo. Oire ra oisi rera

pietavora, rera ava pieta Vuri Tapi iare. Ra visii raga vo vovouroaro sirova uturo ita oiso osa vara sirova utupataveira visii. Uva va iava eva visii vo vorioaro-ia vurirara rera vo voriaro vuria rutu pute pievira karekepe.

16 “Visii vao-ia visiigoa oearovu tuvetuvepataveira raivara-ia oiraravoosi-paoro. Visiigoa vatatopo iraopata. Visiigoa ora visii vo siposiporoaro vatepataveira oearovupa. Oire ra oiso voeare purapata, Vosa irouto Tempel vaisi ragapaoro reo ovoi purareve, ra oiso puraparo, Oiraopavira rutu, oa oiso toupai voi kiuvu reo raga eva. Ari vosa irouto ro ira gol vaisioro reo ovoi purareve vao oa Tempel sovara-ia toupaveira, oire ra viapau uvuipa ora rera raga vo reoaro gasireve.

17 ✧ “Visii kokoropa irara ora voosi irara. Eake vai-a vao oa reipai? Gol pasi oa reipai, eke Tugoropa Kepa aue Tempel oa gol tugoro pievira karekepapeira, ra va iava rei vaisipape?” 18 Ora vao tapo osa ora visii vo siposiporoaro iava oaravu vatepataveira oearovupa. Uva voeare oiso purapata, Vosa irouto eravao raga vaisipaoro oiso puraro, Oiraopavira rutu, oa oiso toupai kiuvu reo raga eva. Ari vosa irouto tauoa eravao-ia toupaveira osa oiso puraro, Oiraopavira rutu, oire ra viapau uvuipa ora rera raga

vo reoaro gasireve. 19 ✧ Visii vao voosi irara. Eake vai reipai? E pasi tauoa reipapeira, eke eravao tauoa rei piepaiveira. Oa iava tugoropavira karekepapeira, eke? 20 Uva eisi osa iava oisoa oirato eravao oirao piepaoro oiso puraparo, Oiraopavira rutu, ora orekerovu rutu varao oara oira ivara-ia toupaveira. 21 Ari vosa ro ira Tempel vaisioro oisi puraro oiso, Oiraopavira rutu, oire uva rera-a eera ira vao Pauto tapo vaisire. Eake iava? Uvare Pauto vao toupaveira Tugoropa Kepa vao Tempel. 22 ✧ Ari vosa ro ira vuvuiua-ia vaisioro oisi puraro oiso, Oiraopavira rutu, oire uva rera-a eera ira Pautoa tapo vaisire vao. Eake iava? Uvare Pauto vao pauparoveira.

23 “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visii vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vara vatevate ragapataveira varao iava tautauara rutu iava. Oiso osa varao aiorovi taraipara utuuva geesi piepataveira aue-ia geesi kouro Pautoa-pa tauoa purapasa. Ovusa varaore reipara ovaupataveira rutu oiso osa varao-ia oira rovirieipa pitupitu oiraopa, ora oirarapa siraopa pitupitu, ora oirao piea vo pitupituaro. Oire rovopa vao-ia vosa varao purapata, ra viapau oiso gareparavire tapo ovaupata vara purapa arapa. [Oiso osa vao-ia taraipa aioro utuuva geesi

piepa.] ²⁴ Visii toupata oiso rutu osa voosi irara. Visiigoa oisore auepataveira ra oirara tuvetuvepata vo raivao-ia oa-ia auere ora kasivaripataveira kuvikuvu kare veraverapaoro roviara iava. Ari vosa koie ra oira rutu kopata.

²⁵ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara visii. Visiigoa kap iava varaua raga sisupataveira ora dis, ovusa vara sopaaro agasipape varao iava kavirupa pitupituro ora varao ora aio piepa pitupituro visii raga varaaro. ²⁶ Vii Farisi voosito! Viigoa kap sopaaro sisigarue pie rovopari, ra oira varaaro tapo sisigarue epao.

²⁷ ✧ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visiigoa vatatopo iraopata. Visiigoa oisi rutu toupataveira osa tova urui. Oa ivara-ia vatoe kerarire vearo kekepapeira vo ragava ivara-ia. Ovusa rikuara sovara-ia riroara oira eruro keruara toupave, ora oaravu rutu eruara. ²⁸ Eisi osa visii iava varauro sopaaro toupaveira. Oire ra oearovu rutu oirara visii varaaro kekepaoro oiso keapaave, Torevoko irara, ovusa visii iava sopaura oavisii agasipape varao iava ratarataa vo pitupituro ora varao tapo Reo Taisiva kaureopa pitupituro.

Tavireva Oiso, Vuri Vori Out-averea
(Luk 11:47-51)

²⁹ “Visii tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visiigoa vatatopo iraopata. Visiigoa tova uruiro oritopataveira vo uruiro uva voeao tovaiva torevoko irara ora profet irara. ³⁰ Oire oiso purapataveira, Vosa voari rutu toupaiavori igei aao iraraaro vo vuutaaro-ia tuariri, oire ra viapau voea tauvapaio profet irara upopaoro. ³¹ ✧ Uva evo reo oa purapatavoi ora visii iavirava oa-ia vaisipatavoi oiso, Igei aao iraraaro oea oisoa profet irara upopaive. ³² ✧ Visii vo pitupitu vao ovoi pie iraopata, oa rovoiva visiipa aao irara oavisii voari tuariri. ³³ Visii rakoru kare, ora rakoru kare ovii iraraaro. Apeisi-a oiso osa rugorugoopatai vao-ia reesia vore Vuri Tapi? Viapau visii ouverea, raa? Uva ovu rutu iare toritaverea?

³⁴ “Uva va-a eva oa vituaro iava voeao siposa aueparai visii vuruvuaro iare riro tarai irara profet irara, ora tisa irara. Oea iava oearovu upopataverea, vo rara kare uviropaave visii vuruvuaro iare. Ari oearovu tapapataverea evao parikouro-ia voea iava, ora oearovu ragipataverea Tugoropa Keparo sovara-ia. Ora voea tapo iava oearovu sigupataverea ouruirovu iava, ora voea tariopataverea ra avapaave

Jisas Voea Rutu Tisa Irara

ouruirovu iare. ³⁵ ☆ Uva eisi-a osa iava vao visii-ia karekeperea oa puraiva visii aao iraraaro voeao-ia vo rasio-ia. Ari ita, torevokoto Ebel ira kopii pieiva rera upooro. Oire rera-ia rovoaepa oa iava Sekaraia-ia pou piropa vo pitupitu raga eera Berekaia oviitoaaro. Uva *voea-a evoea oea upoiva Tempel iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao.* Uva *evoea-a oea-ia eva puraiva ovuria eva oa vorevira visii-ia kare piereverea Pauto.* ³⁶ Oiraopavira oiso visii tavipaavoi vao iava oa puraiva voari tuariri oa voriaro vuriaro ouiverea voeao vo vokio iavapa irara.”

Jisas Gaureva Jerusalem-ia

(Luk 13:34-35)

³⁷ ☆ Oiso puraroepa, “Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, visii Jerusalem vata! Visiigoa profet irara upopataveira voea vurukopaoro aveke-ia. Pauto kovopa irara oaro oea sipo ragapareveira vokiara rutu-ia. Ari ita, visii kakae vure oaa guru ragapaaveira oiso osa kokootu aakova ovii irara rakupaeveira putaeuarei-ia, osa ragaire korukorupata ora visii-ia.

³⁸ Oire oiso visii tavipaavoi, Uruia oavisii vao kuvaupai rara. ³⁹ ☆ Uvare oiraopavira visii tavipaa, Viapau oiso ragai keketavere vorevira vo rekasisa utupaua, vo vuuta-a eva uva oiso purataverea, Pauto viraakoa vateri rop

ira urioroi Turaro vaisiaro-ia.”

24

Jisas Tugoropa Kepare Reoroepa Oiso Ra Opesi Ovoipe
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Uva kosiro viropa vova Rovopa Kepa-ia Tempel osa disaipel rerare ravaaepa, vo osa voava urioparoepa. Oa iava Tugoropa Keparore rerare oiso puraaepa, “Auoro, vo keparo kekeri Tugoropara.” ² ☆ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Tu! Oara kekepata evara reipa keparo. Uva oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara evara kururu piroverea koveoro.”

Jisas Voea Tavireva Aue Iava Riroa Tavaka

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Uva vo tou-ia vao-ia pauroepa vo pukuia-ia Oliv Kovo-ia. Oa iava voa rera iare urioaepa disaipel. Uva voa rera eripaiva rera akepaoro oiso, “Igei taviri oiso, Aa vo vuutao-a vao oa-ia evara karekeperea? Uva eake vai-a vao oa iava vo vuuta eveiioverea oiso, Vao vii vo vokiario vao oa-ia kareuvere, ari vao ovoioapa vuuta?”

⁴ ☆ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii ora vatatopo iraopata, teapi irai visii kearevere. ⁵ Riro irara uriopaaverea ragai vaisiaro

raga-ia ora vaisipaoro, ra oiso purapaave, Ragai raga-a vao Krai. Uva riro irara rutu oirara ora riakora keakeapaverea. ⁶ Uva oiso upoa gurukoaro uvutaverea, ora va iava siposipo ovusa uvavu toupave. Ra opeita rirovira rugorugoopata ora sitapaoro vo osa va vao kosi piro. Aue iava uvare va-a eva oa kareke rovperea, ra vovio vo utupaua ovoioipa voki karekeperea rara. ⁷ ☆ Oiso-ia oearovu oirara upoa kosi piepaverea oearovu-ia oirara, ovusa osararovu osararovu ora upoaverea. Ovusa ogoe vuutaro kosi piroverea voraro rutu ora ravurikeara. ⁸ Uva varao oiso rutu toupaveira osa riakova oisoa kakaetoava upia rovpao rera kavausa.

⁹ “Vo vuuta-a vao-ia oa-ia visii oupaverea visii vao kovopa irara oaro Pauto vatepasa upia ora kasipua visii upopaoro tapo. Uva osararovu rutu iava oiso visiire vuri vovoupaaverea rutu. Eake iava? Uvare vaisia oaa visii-ia toupai. ¹⁰ Uva vo vuuta-a vao oa-ia oearovu voea varaaro ovauaverea oirao pie vovouro. Ra araoko irara oaive iava gasipaive keripa irarapa ora voeare kasipupaoro rutu. ¹¹ Riro irara rutu tapo profet irara oea karekeaverea oirara rutu keakeasa. ¹² Oiso-ia vuri pitupituro rutu karekeperea riro irara-ia. Oa iava ora voeapa siraopa vovouro oaive kavuiverea. ¹³ ☆ Ari

vosa ro ira viapau raver-aveparo vo tugurasa ovoioipa vuuta iava vo voki-ia, uva rera-a eera ira ourevere Pauto ora rera iare. ¹⁴ ☆ Ari ita, oearovu Vearo Siposipo kosi piepavere Pauto vo Saraaro iava siposipopaoro voraro rutu rasitoa rutu-ia. Ra va iava oirara rutu vo siposipo-ia taraipaave vao-ia. Oa isivaaro-ia karekeperea vao-ia ovoioipa voki.

Vuri Siitoka Rutu
Karekeperea

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ ☆ “Oire uva va-a vao riroa rutu vuria oa keketaverea. Eva-a oa vituaro iava vo reo purareva Daniel tuariri vao tupaoro vo Tugoropa Tapi. [Ari ita, ro ira vo reo vieireve vao-ia, oire ra vearovira vare rugooparo.] ¹⁶ Uva vo vuuta-a vao-ia oa-ia oirara rutu Judia-ia touiverea, ra uriripaoro voava tori iraoive pukuia iare. ¹⁷ Ari vosa ro ira kepa ivara-ia kiuvu oupaoro uvuruparoverea, ra viapau oiso voava rerereve auero rutu gursa varao rera varaaro. ¹⁸ Ari vosa ro ira varuparo tourevere, oire ra viapau oiso voava ora porero kuvuparare rugooro varao rera varaaro. ¹⁹ Siraovira rutu vairoviopa taruko riako, ora vairo airoa sikeo kakaero roro piepaverea vo voki-ia vao. ²⁰ Variripatavere tuepaoro. Teapi torita vo kiuvupa vuuta eke vao-ia Tugoropa Voki ra Reo Taisi oaro Pauto gasita vokaoro

Tugoropa Voki iava vo reo.
²¹ ☆ Aue iava uvare vo vuuta-ia eva riroa rutu toupavereava
 tavaka. Uva viapau oiso oai va-ia putepai vao iava oa
 pura piropa voari tuariri oa vao vo vokio-ia tugurapai.
 Va rutu vao isivaaro iava viapau oiso otavakai perea
 voari rutu utupaua oiso osa va vao-ia. ²² ☆ Ari
 vosa Pauto viapau vo vuuta vao poteku piepareve, ra
 oirara rutu opesiave. Ari ita, voeao ragare rugooro vo
 vuuta poteku piereverea oea reesireva ora rerapa.

²³ “Vo vuuta-ia vao oire vosa irai visii tavipareve oiso, Krais-a ro vo-ia ira keketa. Eke oiso puraro, Varo vavo-ia, oire ra viapau rera vo reoaro oirao piepata. ²⁴ ☆ Ora oearovu keakea irara krais irara ora oearovu profet irara oearoa rutu toreaverea karekeoro riopara rutu purapaoro ravotoara. Ora oaravu pisipisa kovoro oara tapo ravotovira puraiverea. Ari ita, vosa uvuipaave, oire ra oirara rutu ivuive ora voea iare voeao oea reesireva Pauto ora rerapa. ²⁵ Uvuta! Vao iava visii vosiavo ravaavira, ra uutupata.

²⁶ “Eisi vosa visii tavipaive, Rera keketa varo ira vavo toupave kuvau tapi. Oire ra viapau voea vo reoaro uvupaoro voare avapata. Ora vosa oiso visii tavipaive, Ro-ia kepa sovara-ia ira vataupa. Oire ra viapau oiso voea vo reoroaro oirao

piepata. ²⁷ Taraipataveira varakeotoa-ia ira parakau-paoro voraro rutu avipareveira vuvuiua-ia. Eisi osa parakauoro voreraverea Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo oirara rutu osireiario-ia.

²⁸ “Uva osa-a eisi osa vatau asavira ruela kare ora guru-paaveira eru karero aiopasa.

Utupaua Oirato Oviitoaaro Urioroverea
 (Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ ☆ “Vo osa vo voki vao tavakapa voki isivaaro iava ravireo ruparoverea, ora kekira tapo oiso viapau rororeverea. Aaviikoara kovekoveperea vova vuvuiua iava. Orekerovu rutu goruara vova vuvuiua ravurikeperea.

³⁰ ☆ Uva vo vuuta-a vao oa-ia ragai vo reesiaro vuvuiua-ia karekeperea. Oire uva oirara rutu vo rasio-ia va kekeoro gauiverea, vo rara ragai Oirato Oviitoaaro tueiverea ovusa rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora keraria ragai vaaro. ³¹ ☆ Oire utaveoro varapaaverea vo rara ragai voeaaro aruave enselpa irara, ra voea guruive voeao oea ropoava voraro rutuva vo rasito rekasiario-ia.

Fik Ova Oa Aue
 Reesipaiveira Vuuta Vao
 Rovirieipa Pitupitu Iava

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Visii uvuipatai ra vao-ia fik ova tarai oupata vo rara

☆ 24:21: Dan 12:1 ☆ 24:22: Ais 65:8-9 ☆ 24:24: Re 13:13 ☆ 24:29: Ais 13:10; Esi 32:7 ☆ 24:30: Dan 7:13 ☆ 24:31: Sek 9:14

airepa guruvaro kosi pieive. Oire ra va iava oiso taraita, Uukoa toupai vai-ia, oa iava poretevira toupaivoi. Ra va iava oisi ragavira taraipata raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororovere.

³³ ☆ Eisi ragavira ita osa iava uvuipatai ra ragai iava taraipata oiso, *Reraei ira ratao riaaro-ia ora tovoroi koatasa.* ³⁴ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavoi oiso, Oirara rutu voeao vo vuuta-ia eva viapau oiso voea rutu kopiiaverea vosa vara rutu evara kareke rovpereea. ³⁵ ☆ Oire oiso-ia vuvuiua opesipereea ora rasito. Ari ragai vo rearo viapau rutu oiso opesipereea.

Viapau Irai Taraipa Vuuta-ia Ora Vo Vokio Oa-ia Vorerovere

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Uva viapau irai taraiparoi vo voki-ia ora vo vuuta-ia, ora purapurapa irara voeao ensel oaro tapo voeao vo vuvuiua oea viapau taraipai, ora Oviitoaaro tapo viapau taraipa. Ari Aite-toa raga taraipa Pauto. ³⁷ ☆ Vo pitupituro oara puraiva vo Noa vo vuutaaro-ia osa raga eisi osa ita pieiverea vo vuutao-ia oa-ia voreraverea Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. ³⁸ Voari tuariri uva rirova pirutuva kareke asavira toueva ovusa vo vuuta-ia vearovira aiopaiva, ora vearovira ukaiopaaepa osa oearovu vo vuuta-ia vearovavira raga riako

oupaaepa. Oire vo tugurasa urioaepa oisi raga piepaoro uva Noa uvuoa sovara-ia koataroepa, va vaisiario, aka. ³⁹ Ari ita, viapau oiso oisi rugoopaaepa. Oa iava akukuvira raga toupaiava osa rirova pirutuva urioopa voea rutu oirara ora riakora turosa. Uva oisi raga ita-a eisi osa pieiverea vosa Oirato Oviitoaaro vorero vo uva viapau rera vorearore rugorugoopaaeve. ⁴⁰ Ari vo osa aiterei toupasiverea varuparo vai. Oire uva vaiterei iava iravu ourevere Pauto iravu arova voa raga. ⁴¹ Ari vo osa airei riakorirei vai plaua purapaerevere auere bret, osa Pauto vairei iava iriavu oureve iriavu arova voa raga. ⁴² Uva eisi osa iava vearovira rutu uutupata. Viapau oiso taraipataveira vo vokio-ia oa-ia Turaro oavisii vorerovere. ⁴³ ☆ Vare vao rugoo iraopata. Oire rovvira rutu ro ira vo kepaaro-a kepa oiso rugorugoparo, Esa vokiario vai urio viarovere kavirupato, ra uutuparo. Ra viapau oiso rera eaka ragapareve ovusa rera vo kepaaro tatepareve koatasa. ⁴⁴ ☆ Uva visii tapo vao-ia vatatopopata tuevira vokiara rutu-ia vaore rugooparo oa-ia Oirato Oviitoaaro vorerovere. Vo ovuutai-ia viapau oiso ra oiso rugoopata, *Uriorovere rara. Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia oirara rutu rerapa vovou vakuvakuvira touivereea oiso purapaoro, Viapau*

☆ 24:33: Je 5:9 ☆ 24:35: Mt 5:18 ☆ 24:37: Jen 6:5, 7:6-23 ☆ 24:43: 2 Pi 3:10 ☆ 24:44: 1 Te 5:6

oiso vo vokio uriorovere. Oyoki-a eva oa-ia voea sita piereverea.

Vo Toupai Oiratoarei Iava Kovopatoarei Oiso Iravu-a Vearoto, Ari Iravu-a Vurito (Luk 12:42-46)

⁴⁵ “Oire irouto-a ro kovopato ira oisoa toupareve, Eera vearo rugorugooto ora vearo kovo purapato. Oare rera tovoreva reito ro rera reraaro oearovu-ia kovopa irara vuravurapasa voea tokipaoro ora aio vatepasa vo ora rera vo vuutaroo-ia. ⁴⁶ ☆ Oire utupaua reitoa ro voreroverea, ra rera kekereve ro kovopato ovusa vo kovo purapareve oiso osa vare rera tavireva, ra va-ia rera ro kovopato rorureve. ⁴⁷ Uva oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Auero rutu rera varaaro tokipasa rera tovoreva kovopato. ⁴⁸ Ari vo osa ro kovopato vurito ora rera raga ora keaparo oiso purapaoro, Ragai reraaro reito viapau uvuipa ra ikauvira urioro. ⁴⁹ ☆ Oire rovororo ora rera voeaaro upopaoro kovopa irara aue raga purapaoro ukaio ora aue tapo aio oearovu tapo oirara. ⁵⁰ Oire rera ro vurito kovopato reraaro reito voreroverea vo vokio-ia ovokia-ia viapau oiso rerare tuero. Viapau oiso rrare tueroverea viapau rera-ia taraipaoro osa urioro. ⁵¹ ☆ Ra kovopato oaro vurivira rutu uporeve rera ragipaoro. Ra voava rera tovoreve voeao ruvara-ia riro kuuvu irara.

Ra voea rutu voa ora reuri oaive kuripaive ora voeapa siraopaoro evoa opesipa tapi.

25

Reo Ruu Vao Katai Tau (10) Iava Tavauru Riako

¹ “Vo vuuta-a eva oa-ia Pauto vo Saraaro iava oiso karekeperea osa vairoo tavauru riako katai tau (10) rutu. Airoa vuravuara oaive ouoro avaaepa rova aivarosa ira reesiiva oiso ra riakova oureve. ² ☆ Uva ovavaevu-a vaaru vovou riako vairo raga iava, ari ovavaevu-a vearo rugorugoo riako. ³ Oire uva vairoo vaaru vovou riako vuravuara ragava avaaepa osa viapau aue kerasina vai vara iare auere vosa vara iava ita opesipe, ra ovuva ita oarai tovoive vara-ia? ⁴ Ovusa vairoo vearo rugoo riako kerasin oviro tapo ora vairo varaaro kaeiva vuravuara. ⁵ ☆ Uva rera ro riako oupato viapau urioroepa ikauvira. Oa iava ruraiva. Uva va iava uusiaepea.

⁶ “Uva vo voki vuuta-ia oavu keera urioepa vairore oiso purasa, Rera ro riako oupato ira urioroi. Avata rerare korotosa. Ra rerava aivarooro rerava uriota! ⁷ Oire va iava vuravuara vatatopopaiva. ⁸ Uva vairoo vaaru vovou riako oiso puraaepa vairore vearo rugorugoo riako, Ae, igeipa kerasinara vai vateta. Ari igeli varaaro iava opesiei. ⁹ Oa iava vairoo vearo

rugorugoo riako vo riako aatooro oiso puraaepa, Viapau varao kerasinara vigei rutuva uvuipai. Oara igei raga varaarova uvuipai. Ari avata evoraro voripa kepa vai-ia oarai vorisa. 10 ☆ ☆ Uva avaaepa kerasin vorisa ovusa riako oupato urioroepa. Osa vairo airoa vatatopoaepa airoa raga rera tapo koataaepa kepa-ia rera tapo pausa riroa-ia aioa vao ora oupa aio. Uva rataoa voea ururao tupa piropa.

11 ☆ *“Oire uva utuaepa vairo airoa uutupaaepa. Oa iava voa pou virooro oiso puraaepa, Turaro, turaro, igeivire karuri!”* 12 Oa iava vairo vo keeraaro uvuoro vairore oiso puraroepa, Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, viapau taraiparai visii-ia.” 13 ☆ Uva reo ruu opesioro oiso puraroepa Jisas ora rera iava, *“Eisi osa toupai oiso, Vearovira rutu uutupata. Viapau taraipatai vuuta-ia ora voki-a vao oa-ia urioroverea Oirato Oviitooaaro.*

Reo Ruu Kovopa Irara Iava Voeao Oea Moni Ruuro Ouiva

(Luk 19:11-27)

14 *“Vao Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa ro iravu oirato ira uvavu vokasa aueparoepa. Oa iava rera voeaarore keeraoepa kovopa irara voea vavaearo-ia varao tovoa rera varaaro, oiso ra vara purapaive vara tokipaoro.*

15 *Oire vo voki-a vao oa-ia voea vo pitupituarore rugorugoo rovroepa ora voea varaaro tapo goruara voea voeao kovopa irara katakataivira. Oa iava monia roo piereva voeapa oiso, iravu vatereva vo vavae tuku kina (K5,000), ari iravu vatereva erao tuku kina (K2,000), ari iravu vatereva katai tuku kina (K1,000). Uva oiso va puraoro voeapa avaroepa vokasa.* 16 *Uva avaroepa osa rera isivaaro iava ro ira vo vavae tuku kina oureva, ira va-ia eva oavu sara kovo purareva. Oa iava oavu ita kareke piereva oisi va-ia kovooro pute piea vo vavae tuku.* 17 *Ari ro ira erao tuku kina oureva ira va-ia eva oavu sara kovo purareva. Oa iava oavu ita kareke piereva oisi va-ia kovooro pute piea erao tuku.* 18 *Ovusa ro ira katai tuku kina oureva, oa iava vare rikui tekareva va tovasa rasiuaaro. Uva voa-a vo uva rera reraaro reito vo moniara vataureva.*

19 *“Oire uva riro kaekae vuuta rutu puteva. Oa iava va isiyaaro iava reito oaive voea iare kovopa irara urioroepa vorevira. Uva oiso rugoopaeroepa ra voea tapo reoa torevokoreve varao iava moniara oara-ia voea pitupitu piereva.* 20 *Uva ro ira vo vavae tuku kina oureva, oa iava oavu ita karekereva vo vavae tuku kina va sipooro. Uva oiso puraroepa, Reito, ragai vaterivora vo vavae tuku kina (K5,000). Va kekeri vao-ia oa-ia sara*

kovo puraavora. Uva oavu ita ouvora vo vavae tuku kina pute piea. ²¹ Oa iava rera ro reito oaro oiso rerare puraroepa, Vii veaoto-a rutu kovopato. Viigoa veaora purarivorao ora vearovira kovoa tokirivorao. Oire varavi tapo gareparavi kasivarivira tokipariveira, uva eisi osa iava vii tovopaa riropaara rutu orekerovu tokipasa. Uriou ra roruri ragai tapo.

²² “Ari ro ira erao tuku kina (K2,000) oureva, ira tapo urioroepa. Oa iava oiso puraroepa, Reito, ragai vaterivora erao tuku kina. Va kekeri vao-ia oa-ia sara kovo puraavora. Uva oavu ita ouvora erao tuku kina pute piea. ²³ Oa iava reito oiso rera tavireva, Veaoto ita vii kovopato. Viigoa veaora purarivorao ora vearovira kovoa tokirivorao. Oire varavi tapo gareparavi kasivarivira tokipariveira, uva eisi osa iava vii tovopaa riropaara rutu orekerovu tokipasa. Uriou ra roruri ragai tapo.

²⁴ ☆ “Uva ro tapo urioroepa ira katai tuku kina (K1,000) oureva. Ira oiso puraroepa, Reito, vii-ia taraiparai riro kasivarito vii, viigoa vo kovoro tatepariveira oara viapau oiso paupariveira. Ora varao tapo oara vikipaiveira oearovu vara paupaoro kukaraara vo rasio-ia. Oire uva vara tapo ou raga-pariveira. ²⁵ Uva eisi osa iava uririraepa. Oa iava vao

vatauava katai tuku kina vo rasito. Va kekeri vao-ia vii vaaro!

²⁶ “Uva reito oaro rerare oiso puraroepa, Vurito-a rutu vii kovopato riro reasito. Uva pasi taraipauveira ragai-ia oiso, Ragai vo kovoro tatepaaveira oara viapau oiso paupaaveira. Ora varao tapo oara vikipaiveira oearovu vara paupaoro kukaraara. Uva evara tapo ou ragapaaveira? ²⁷ Uva eakepa ragai vaaro monia tovo asariva beng-ia? Oa iava vao va iava pute piea tapo ouavori? ²⁸ Oire rera ruvara iava va outa ro vatesa ira vo vavae tuku kina-ia (K5,000) pitupareva. ²⁹ Eake iava? Uvare oirara rutu vao raga-ia pitupai uva oavu ita vatepaa voeapa tauvavuvira pute piea. Ari ita, vosa iravu viapau orekerovu-ia pitupareve, oire gareavi raga-ia pitupareve eva oa-ia rera itoavere rera ruvara iava. ³⁰ ☆ Uva oiso voea tavireva rerare vurito kovopato, Rera siguta evoare rupa-ia. Ra vao toupaooro ora rera raga iava reuriara kuripareve ora rerapa siraopaoro.

Oirato Oviitoaaro Oirara Rutu Rovirieireverea Utupaua

³¹ “Utupaua turarovira urioraverea aueva keraria voea tapo enselpa irara. Uva va iava paupa-ia uvururaverea vao king paupaaro. ³² ☆ Oirara rutu vova rasito ragai ruvara-ia ora guruaverea, ra voava voea rovirieiaverea

oiso osa sipsip ragui ora
 meme ragui toupaveira
 oiso, sipsip ragui uvavu,
 meme ragui uvavu. ³³ Eisi
 osa voeao sipsip ragui
 tovoaverea vo ora ragai
 vaaro-ia oirapapa varata,
 ovusa meme ragui oisova
 tovoave koike varata-ia.
³⁴ ☆ Oa iava voea-a voeao
 oirara oea toupai oirapapa
 varata-ia oea taviaverea
 oiso, Visii viraakoreva Aite
 oaa. Visiigoa uriota ra va
 outa Sara oa puraava visiipa
 voari rutu rasito rovoaro-
 ia. ³⁵ ☆ Eake iava? Uvare vo
 tuariri oisova ogoevira toupaa
 osa ragai aio vatepata. Ora
 vosa uuko regapara, ra
 ragai vatepata uukoara.
 Ragai ita vao ouruivu raga
 iava taviteto ragoare oisova
 keerapata vorarore ora visii
 vo keparoaro-ia. ³⁶ Vosa
 tapo oisova varo apotapara, ra
 ragai vatepata varoara. Ora
 vosa tapo oisova upiagara,
 ra ragai ruvarupata. Ora
 vosa tapo oisova tuukea-
 ia toupaa, osa voa ragai
 kekepasa uriopata.

³⁷ “Uva oisi-a eisi osa iava
 voeao torevoko irara ragai
 aatooro oiso puraaverea,
 Turaro. Aa vo vokio vii
 kekeiovora osa ogoepauera
 uva vii vateiovora aioara?
 Ora aa vo vokio uuko rega-
 pauera oa iava vii vateiovora
 aue uuko? ³⁸ Ari aa vo
 vokio-ia vii kekeoro oiso pu-
 raiera, Uriou, vii-a taviteto
 ouruivu raga iava vore igei
 vo kepaaro? Ora aa vo vokio-
 ia apotapauera auepa varo

oa iava viipa vaaro vateiera?
³⁹ Ari aa vo vokio-ia vii
 kekeiovora osa upiapaera,
 ora tuukea-ia touparivora,
 uva aaviopavira vii kekesa
 urioiera?

⁴⁰ ☆ “Uva oiso voeare purar-
 averea, Ragai visii tavipaavo
 oiraopavira oiso, Varao oara
 oisova purapata ro-ia akaipato
 ragai araoko iraraaro iava
 rera, uva ragai-ia ita rera
 ragoa-ia vara puratavora.

⁴¹ “Oa iava voeao tavi-
 averea oea koike varata-
 ia toupai oiso, Opesi irara
 visii. Visiigoa ragai kavupata
 tuitui kasi iare avaoro vao
 oa viapau opesipape. Okasia
 tovoreva Aite auepa Seten
 ora voeao purapurapa irara
 ensel Seten voeaaro. ⁴² Eake
 iava? Vosa oisova ogoevira
 toupaa, osa viapau ragai
 vatepata aioara vai voari
 tuariri. Ora vosa oisova
 uuko regapara tapo, uva
 viapau oisova ragai ukaio
 piepata. ⁴³ Ari ita, ragai-a
 taviteto ouruivu raga iava,
 uva viapau oisova ragaire
 keerapata vorarore ora visii
 vo keparoaro iare. Ora
 vosa oisova varo apotapara,
 osa viapau ragai vatepata
 varoara vai. Ora vosa oisova
 upiagara, ora vosa oisova
 tuukea-ia toupaa, osa viapau
 ragai kekepasa uriopata.

⁴⁴ “Uva eisi osa iava
 voea tapo ragai vo reoaro
 pukopaiverea oiso pura-
 paoro, Turaro. Aa vo vokio-
 ia vii keke ragapaiovora
 osa ogoevira touparivora,

ora vosa uuko regapauera, ora vosa ouruivu raga iava vii-a taveteto, ora vosa varo apotapauera, ora vosa upiapauera, ora vosa tuukea-ia touparivora osa voa viapau vii tauvapaiovora?

⁴⁵ “Uva voea aatoaverea oiso puraoro, Oiraopavira visii tavi iraopaavoi, Ari ita, varao oara oisoa viapau purapata ropa akaipatoavi voeao iava ragai araoko irara oaro rera, oire uva ragai-a ita rera ragoapa oisoa reasipata oisi vara purapa arapa. ⁴⁶ Uva eisi osa ragavira iava voeao oirara vuria oaive voriaro ouiverea aue-ia upia ora siitoka ora voeapa vokiara rutu-ia. Osa voeao torevoko irara Tootoo Ovoi ouive vao oa viapau opesipape.”

26

Turaro Irara Reipa Irara Reo Goru Puraiva Jisas Uposa (Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Oire uva Jisas rera vo siposiporoaro opesi pierewa. Oa iava rera voeaaro disaipel tavireva oiso, ² ☆ “Visii taraipatai oiso ragavira vo vokirei isivaaro iava Tagausapa Vurei Pasova pura pirovere, ra ragai kosi pieivere ragai vuri piesa evao parikou-ia.”

³ Uva vo voki raga-ia Rovopato Pristo tauo pupapato vo kepaaro-ia ora guruaepa Kaiafas voearei rutu pris irara ora reipa

irara vova Isrel. ⁴ Uva oiso ragavira Jisas-re reo goru puraiva ra rera tuve pieive. Oire ra voava kaviruvira rera rauive, ra rera kopii pieive. ⁵ ☆ Uva oiso puraaepa ora voea ragare, “Avoeao, asi viapau uvuipaviei ra vao purape vao-ia vo vokio-ia oa-ia riroa aioa purapapi. Teapi oirara rutu ora sitaoro upoa vai kosi pieive.”

Riakova Riro Geesia Ovi Sanda Ovi Petoeva Jisas Kukuearo-ia

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ ☆ Jisas Betani-ia toureva leprapato vo kepaaro-ia Saimon. ⁷ Uva iriavu riakova urioopa aueva korovo ovi sanda aue-ia popotepa tou vearoa Alabasta, oiso osa aveke. Uva vo ovi koko-eva Jisas kukuearo-ia rera rei pieoro osa tebol-ia pau-paroepa. ⁸ Oa iava oearovu disaipel irara va tueoro oiso ora reopaaepa, “Avoeao, uva apeisi o vao pire ragapae korovo ovi? ⁹ Ari ita, vosa oira vateeri iraipa, oire va iava oira-ia riroa vai voria vai vaterere vigeipa irai. Oire ra oai vatepe voeaopa apota irara.”

¹⁰ Oa iava Jisas voea vo vovouaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Eakere o vovouaro vavata pie ragapata? Iria vearo pitupitu purae ragai-ia! ¹¹ ☆ Easi apota irara visii tapo toupavere vokiara rutu-ia. Ari ragai viapau oiso visii tapo toupavere.

¹² Ari o riakova iria o petoe sanda ragai varaaro-ia tova iare, oa puraevoi ragai-ia ravaavira. ¹³ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vo uvarovu rutu uva Vearo Siposipo kosi piepaivereera rasitoa rutu-ia, ra va-ia vao tapo ora reopaave vare rugoopaoro oa puraevoi o-ia riakova ragai-ia.”

Judas Reo Ovoi Purareva Jisas Iava Vearo Vaisi Puraoro Turaro Irarapa

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Vo vuuta-a vao oa iava vo vokia avaroepa iravu voea iava katai tau erao (12) disaipel. Rera vaisiario, Judas Iskariot. Ira avaroepa reipa irara iare pris ¹⁵ ☆ oiso purasa, “Eake vai vate ruipapatai ragaipa, ra visii riara iare rera karekea?” Oire uva va iava rera vateiva vo peva tau (30) aue silva moniro. ¹⁶ Uva voava rovaroepa rerare raiva taraapaoro oiso, Aa vo voki avuo-ia Jisas kosi piepaa voea vaveaaro iare?

Jisas Ovapa Aio-ia Vao Tagausapa Vurei Pasova Disaipel Tapo Aioreva

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Uva vo rovo vokiario-ia Yis Asa Aio aue bret oa-ia disaipel urioaepa Jisas akesa, “Ovu-ia viipa ravaavira aioa vai puraiovere aue Pasova Vurei vai?” ¹⁸ Oa iava oiso voea tavireva, “Kareta viro evoare Jerusalem urui sovara-ia irai iare. Ra oiso

irai tavita, Tisato oiso puraroi, Ragai vo vuutaaro tutuu pievoi. Uva Pasova Vurei aiosa ruipaparai voea tapo disaipel vo vii vo kepaaro-ia.” ¹⁹ ☆ Oire voea disaipel oisi va puraiva oiso osa voea tavireva Jisas-pa va ravaaoro Pasova Vurei.

²⁰ Oa iava ovaiarovi tebolia pauroepa voea tapo katai tau erao (12) disaipel rera voeaaro. ²¹ Uva aiopaiva ovusa oiso puraroepa, “Oiraopavira visii tavipaa, Iravu visii iava ira ragai kosi pieparevoi rara.” ²² Oa iava vovouisiro rutu vavataepa voeare siraooro. Uva voava rovoaepa rera-ia ora veraoro rera akeoro oiso, “Turaro, esa ragai-a?” ²³ ☆ Uva voea aatoreva oiso, “Easi eera ira bretea rupu piere tapi rovu-ia va aiosa ragai tapo, ira-a eera ira ragai kosi pierevere.

²⁴ Iu. Oirato Oviitoaaro avapa kopiia-ia oiso osa Tugoropa Vuku taviepa ragai iava. Ari ita, siraoovira rutu rerapa ro ira Oirato Oviitoaaro kosi pierevere. Vearopai vosa viapau aakova rera kavauevori?” ²⁵ Uva Judas rera kosi piesoto ira rera akereva oiso, “Tisato. Esa ragai-a pasi?” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Tu ita, vii raga-a eva viigoa eisi purauei.”

Vo Jisas Kovukovu Aio Komunio Vatareva Disaipelapa
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 ✧ Uva voa-a vo aiopaiva uva Jisas bret oureva va-ia vuurapa vaisi purasa Pautoa-ia. Oa iava va puteputereva voeapa disaipel va vatevatesa. Uva oiso puraroepa, “*Va-a eva ragai varaaro oa ouri ra va aiori.*” 27 Oa iava kap-ia wain karo oureva. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva va-ia. Uva voava voea vateoro oiso puraroepa, “*Ieta, visii rutu vao-ia ukaiota.*” 28 ✧ Eira revasiva oaa iria paruevere ragai iava osa kopiira oirara rutu iava vuriara veraoro Pauto vaaro Reo Ovoi oirao pieoro. 29 ✧ Ragai oiso visii tavipaa, Vo vuutao iava vo vokia vo utupaua uva viapau ukaioravere wain karova-ia. Ari ita, vo raga uva airepa karova-ia ukaioraverea utupaua visii tapo Aite vo Saraaro sovara-ia.”

30 Oa iava iriavu-ia eraepa erava. Uva voava kosia viropa Oliv Kovo Pukui iare avasa.

Jisas Vo Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivauvere Rara

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 ✧ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “*Visii rutu varaaro oirao pie vovouro vuripai ragaipa vo rupao-ia vo rara ragai arova torita. Ari ita, aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Pauto sipsip ragui tokipato uporevera,*

ra rerare rorooro sikaa viro sipsip ragui.” 32 ✧ Uva vorevira toreravere kopiia iava, ra va iava visiipa irara Galili iare.” 33 Oire Pita rerare oiso puraroepa, “*Ari ita, vosa voea rutu varaaro oirao pie vovouro vuripere viipa, eagara osa ragai vaaro oirao pie vovou viapau oiso ra vuripe!*” 34 Oa iava Jisas Pita aatoreva oiso purapaoro, “*Pita, oiraopavira vii tavipaa oiso, Vo vokiario vo osa kookai gau asavira tourevere ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapaoro.*” 35 Uva Pita oiso puraroepa rerare, “*Viapau rutu. Asi vii tapo kopiiravere vo rara viapau vii vaisiario taeaa.*” Oa iava voea rutu disaipel oisi aga puraaepa.

Jisas Variriroepa Getsemani

ia (Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Oire uva Jisas voea tapo avaroepa uvavure uva oiso vaisipaive oiso, Getsemani. Oa iava voeare disaipel oiso puraroepa, “*Vovio toupataavora, osa vavoviore avara voa varirisa.*” 37 Oa iava Pita vase oureva ora Sebedi oviitoareiaro. Uva voea tapo avaroepa. Oire uva rerare sopaua rirovira rutu siraoepa. 38 ✧ Uva voa oiso voea tavireva, “*Ragaire sopaua rirovira rutu vavatae siraooro, osiraoa vao oiso rutu sovoa oa iava kopiirai vao-ia. Vo tauta ragai tapo uutupaoro, ra*

✧ 26:26: 1 Ko 10:16 ✧ 26:28: Eks 24:6-8 ✧ 26:29: Ap 10:41 ✧ 26:31: Jo 16:32; Sek 13:7 ✧ 26:32: Mt 28:7, 10 ✧ 26:38: Jo 12:27 ✧ 26:39: Jo 6:38; Fl 2:8

ragai vo vavataaro sovota.”
 39 ☆ Oire voava gare visivi
 avaoro kopukopua ivara-
 ia gerevira koveroepa. Oa
 iava voa variri ovoiroepa
 oiso puraoro, “Aite. Vosa
 ruipapau ra ragai iava o kap
 verari iria agasioi rutu aue
 iava siraoa vo vavataaro.
 Uva viapau uvuipau ra ragai
 vo ruipaaro sirova utuu.
 Viapau. Ari vii raga vo
 ruipaaro sirova utuu.”

40 Uva voreroepa Pita vase
 kekesa osa uusipaaepa. Oa
 iava oiso puraroepa Pita-re,
 “E viapau uvuipatai ra ra-
 gai tapo uututa katai vuu-
 tavi vai raga-ia, raa?” 41 ☆
 Utupaoro variripata. Teapi
 kokarapa vovou visii iare
 uriope visii kove piesa. Ari
 ita, vovouisiro oavisii ruipa-
 pai oiso ra ragai tapo touta,
 ovusa varauraro oavisii raga
 visii iava raveravepai.”

42 Oire uva voreroepa ita
 erao pie vuuta-ia voare ita
 varirisa oiso, “Aite. Vosa o-
 ia kap viapau oiso uvuipauei
 ra oira verari ragai arova,
 iria-ia ukaioparai, uvare vii
 vo ruipaaro-a oa purasa-
 a.” 43 Oa iava voreroepa
 ita voea iare osa uusipaaepa,
 uvare voeare rurapaiva
 osireiara. 44 Uva voava voea
 arova voreroepa ita vo peva
 pie vuuta-ia varirisa oiso
 raga osa variri rovroepa
 rovovira.

45 Oa iava voava voea iare
 urioroepa disaipel. Uva
 voeare oiso puraroepa, “E

*touvira uusipatai rearea-
 paoro? Oire uvuta! Vuuta
 vao tuguraei oa-ia Oirato
 Oviitoaaro kosi piepai vo
 vuri vovou irara vavaearo
 iare.* 46 Toretā ra avavio.
 Rera keketa! Ro-ia ira ragai
 kosi pierevoi. Ira-a ro ira
 urioroi.”

*Judas Jisas Kosi Piereva
 Keripa Irara Vavaearo Iare
 (Mak 14:43-50; Luk 22:47-
 53; Jon 18:3-12)*

47 Oire uva vo Jisas tou-
 vira reoreoparoepa, ovusa
 Judas pouro viropa voea
 iava rera voeao katai tau
 erao (12). Ira riro irara
 tuvetuveoro urioroepa oea
 toorioara kaepaoro urioaepa
 ora aue kakuara voeao oea
 aruiva pris irara voearei
 rutu ora reipa irara vova
 Isrel. 48 Uva rera ro ira
 rera kosi piereva voeapa ira
 oavu reesia tovoreva voeapa
 oiso puraoro, “Vosa rerava
 uugaaravere, oire ra rera-ia
 pitu ovoita.” 49 Uva voava
 ikauvira urioroepa Jisas
 iare oiso puraoro, “Vearo
 rupa Tisato.” Uva rerava
 uugaa ovoiroepa. 50 Oa
 iava Jisas oiso puraroepa
 rerare, “Vatetōa oaa, vao
 oare uriouei oire va pura
 ovoiri ikauvira!” Uva
 evo reo isivaaro iava tupe
 ovoiaepa rera rauoro Jisas.

51 Iravu ro ira Jisas
 tapo toupaveva ira toorio
 gororeva. Oa iava
 Rovopato Pisto kovopa-
 toaaro uvareoaro pakoreva
 rera toeoro. 52 ☆ Oa iava Jisas

rera taviro oiso puraroepa, *“Toorio vore pieri eera rera vo tavukiaro-ia, uvare oirara rutu toorioara-ia ora upopai, oara-a evara voea upoverea voea varaaro vuria oaive kare pieoro.* ⁵³ ☆ Easi pasi vii viapau taraipaei oiso osa ragai uvuiparai vosa oisi oai purasa ruipapara, oire ra Aite area, ra va iava ragai vatereve riro tuku (tausen) vai rutu aue enselpa irara vai ragai-ia tuesa. ⁵⁴ ☆ Ari vosa oisi oai purasa auepara, ra apeisi ragavira Pauto vo reoaro oiraopavira karekepe, vo reo oa oiso puraepa, Oiso ragavira oiso pieri?”

⁵⁵ Uva vo vuuta-a vao oa-ia voeare oiso puraroepa Jisas, *“E ragai ousa uriotai evarava toorioara ora evara ragi vurukoro? Ari ita, oisopai rutu visiipa, Kavirupato ira tuukesa uriotai. Vokiara rutu-ia oirara rutu oisoa siposipopaa Tugoropa Keparo-ia osa eakepa vao ragai rau asapata?* ⁵⁶ Ari ita, profeta irara vo rigatoroaro ragai iava oirao piesa ragai-ia oara rutu varao kareke piepaa.” Oa iava disaipel rera arova tori ovoiiiva.

Jisas Rovirieiiva Kaunsel Irara Osireiaro-ia
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Oire rera rauoro rerava avaaepa Rovopato vo kepaaro iare Pisto Kaiafas vo kepao, oa-ia voeao rutu toupaiiva Reo Taisi-ia tarai

irara ora reipa irara. ⁵⁸ Uva evoa tauaivi Pita rera sirova utuoro riro sitavi-ia kasura-ia rekasiroepa vao Rovopato Pisto vo kepaaro kasuraaro. Oa iava vao koataroepa pausa oeavu ruvara iare polis irara. Aue iava uvare oiso ruipaparoepa ra vao kekereve oa purapai rera-ia Jisas.

⁵⁹ Oire uva reipa irara pris ora Kaunsel irara oea rutu oiso ora reopaaepa, ra irai oiratoa vai reesiive. Ra irai rera iava Jisas kuuvuro kortua-ia vo kuuvu-ia. Ra oa iava rera upoive. ⁶⁰ ☆ Oire uva va iava oearovu riro irara uriopaaepa. Oa iava oaravu-ia kuuvu reoro rera toga ragapaiva. Aue iava uvare viapau oiso oai vituaro oiraopavira kekepaiva, oisore ra oai iava rera kopii pieive. Uva va-a vao isi-vaaro iava aitereivu pousi vi-ropa ⁶¹ oreovuva rera iavirava vo reo oa purareva. Uva oiso purasiepa, “Easi ro oiso puraroepa, Ragai uvuiparai ra Pauto vo kepaaro Rovopa Kepa Tugoropa Kepa pakoa. Ra ita vorevira vo peva raga-ia voki vo kepa paua ita.”

⁶² Oire uva Rovopato Pisto toreoro Jisas-re oiso puraroepa, “E reasipaei vo reo eva aato arapa, raa? Apeisi vo reo-a eva oa-ia vii togapaivoi?” ⁶³ ☆ Osa viapau Jisas reoparoepa. Uva Rovopato Pisto rerare oiso puraroepa ita, “Ragai vii ake iraopaavoi Pauto

☆ 26:53: Dan 7:10 ☆ 26:54: Lu 24:25, 44, 46 ☆ 26:60: Sam 27:12, 35:11

☆ 26:63: Ais 53:2-11

vaisiarore ro Tootoopato, ra igei tavi iraori oiso, E vii-a Krai Pauto Oviitoaaro, viigoa vigei Jiu-pa irara tuvetuvepasa uriouera, eke?”

⁶⁴ ☆ Uva Jisas rera aatooro oiso puraroepa, “Eisi osa purauei. Uva visii tavipaavoi oiso, Vo vuutao iava vo vokia vo utupaua uva ragai-a vao Oirato Oviitoaaro keketaverea, ovusa paupara vo oirapapa varata-ia vao Pauto, ro ira goruara rutuva toupaveira. Uva rukuta sovara-ia tapo vorevira urioraverea vova vuvuiua-ia.”

⁶⁵ ☆ Oire uva oisi-a osa puraroiva Jisas, Rovopato Pisto ora rera iava kuvupato karikarioro kasipuroepa oiso puraoro, “Pauto toviparevoi! Uva viapau ita uvuipaviei ra oeaie keeravio rera vo reoaro rovirieisa. Ira ro Pauto tovipare! Ari ita, rera uvutavoi ita! ⁶⁶ Uva apeisi vai rugoopatai?” Oa iava oiso puraaepa rerare, “Ira-a eera uvuipa ra kopihiro. Ira-ia vuria epao!”

⁶⁷ Oa iava rera kagavearo-ia ruipaaepa oearovu rera tapatapapaoro. ⁶⁸ Uva oiso rerare puraaepa, “Vosa oiraopato-a vii profetato, oire igei taviri, Irouto vii tapare?”

Pita Jisas Taeareva Oiso Puraoro, Viapau Taraiparai Eera-ia

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Uva Pita ratau pau-paroepa kepa kasuraaro sovara-ia osa voa iriavu kovopava rera iare urioopa oiso purasa, “Vii tapo-a ita iravu viigoa oisoa Jisas tapo toupari ro vova Galili.” ⁷⁰ Oa iava Pita oiso puraroepa voea rutu osireiario-ia, “Easi viapau eva-ia taraiparai osa purapauei.” ⁷¹ Oire uva Pita kosiro viropa rataoa riaaro iare. Oa iava voa iriavu ita kovopava oiso puraopa rera kekeoro voeao tavioro oea voa tupaiva, “Easi iravu-a ro ira oisoa Jisas tapo toupaveve ro vova Nasaret.”

⁷² Oa iava Pita taearoepa ita erao pievira oiso puraoro, “Oiraopavira rutu vavo oiso viara-ia, viapau taraiparai rera-ia eera.” ⁷³ Oa iava oearovu ita utupauavi toreoro ita oiso rerare puraaepa, “Oiraopavira rutu. Easi iravu-a ita vii voea iava. Viigoa eveipaio reoa iava vii vaaro.” ⁷⁴ Oire uva ovoioapa reo-ia oiso voeava kau-reopaoro oiso puraroepa, “Avoeao! Oiraopavira rutu viapau rera-ia taraiparai eera. Vosa viapau oiraopa reo vai purapaavori, ra va iava Pauto ragai vuri pier eve rutu.” Oire oisi reoroiva, kookai gaureva. ⁷⁵ ☆ Osa iava Pita vo reore rugooroepa vao oa-ia Jisas rerare oiso puraroepa, “Vo osa kookai gau asavira tourevere, ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapaoro.” Oa iava kosiro viropa Pita rirovira gaupasa.

27

Jisas Sipoiva Pailat Iare

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Oire uva avia sikereva ovusa reipa irara pris ora turaro irara voeao vova Isrel ora reopaaepa, oiso ra rera upoive Jisas. ² ☆ Oa iava rera tuukeiva iroiro-ia rerava avapaoro rovopatoa iare Pailat Rom gavman iava rera.

Judas Kopiiroepa

(Aposel 1:18-19)

³ Oire uva rera ro Judas ira Jisas kosi pierewa, ira rera-ia voea tuereva osa rera Jisas ivaoiva kopiia-ia. Oa iava rerare vovouisi ora poreepa. Uva oiso vovouparoepea ra silva moni vo peva tau (30) vore pierewe voeapa voeao reipa irara pris ora turaro irara. ⁴ Oa iava oiso puraroepa, “Ari ita, ragai vao ragoa vuria puraavo, uvare ro kosi pieavo oirato ira-ia viapau vuria vaiei. Ira ivaoivo kopiia-ia.” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau oiso igei vaaro-a. Vii raga vaaro-a vao vuria.” ⁵ ☆ Uva va iava Judas monia vikireva Tempel sovara-ia. Uva voava voea arova avaroepa iroiro-ia ora kaasa.

⁶ Oire uva voeao reipa irara pris irara vo moni vao silva ouoro oiso puraaepa, “Oira upo voriaro vao-ia oia viapau uvuipaviei ra vao tapo va takuvupe Tugoropa Kepa-ia tou moni.” ⁷ Oa iava

vo moni-ia oreovu goruiva vao. Oa iava iravu vo rasiaro voriiwa katai vovou raga-ia, ira oisoa pitoka puraparo. Oire va iava vo rasi ouiva voeaopa tauaipa irara, auere ra voea tovapaive vao. ⁸ Uva oiso vo rasi vaisiiva, Revasi Tova rasi. Oire uva touvira vo vaisiei toupai vo vokio vao. ⁹ ☆ Eisi osa oreovu toupaveira Pauto oreoa purareva profet Jeremaia gisipoaro-ia. Uva oisi-a eisi osa oiraopavira karekeepa vao-ia oa oiso purapai,

‘Vao ouiverea vo peva tau (30) aue silva moni Isrel-pa irara oa reesi-iva oiso ra ro vorii-ive oirato. ¹⁰ Ro vo rasiaro vorisa pitoka purapato. Eisi osa ragai tavireva Turaro.’

Pailat Jisas Akepareva

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Jisas tore pieiva reito gavman osireiaro-ia. Oire uva rera-a eera rovopato gavman ira rera akepareva oiso, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vii raga ita-a eva viigoa eisi purauei.” ¹² ☆ Oa iava reipa irara pris ora turaro irara rera togapaiva oaravu-ia reoara. Osa viapau oarai pukopareva vo reoro iava. ¹³ Uva va iava Pailat rerare oiso puraroepa, “Easi pasi viapau vo reoro vaio rutu uvupari oara-ia vii togapai?” ¹⁴ ☆ Uva viapau rutu oiso Jisas

☆ 27:2: Ap 3:13 ☆ 27:5: Ap 1:18 ☆ 27:9: Sek 11:12-13 ☆ 27:12: Mt 26:63

☆ 27:14: 1 Ti 6:13

oreoi aatoreva vo Pailat-pa oreoiaro. Uva va-a eva oa iava ro rovopato gavman tavetave iraopareva.

Pailat Taviroepa Jisas Tapasa

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-15; Jon 18:39-19:16)

¹⁵ Uva vo ivara rutu-ia uva oisoa ro rovopato gavman oiratoa vai kosi piepareve tuukepa kepa iava vo vokia vao oa-ia oisoa Tagausapa Vurei Pasova aiopaive, vo rara oirara rutu irai arepaive. ¹⁶ Uva vo voki-a vao oa-ia iravu oirato vuritoa rutu toupareva tuukepa kepa-ia rera vaisiario, Barabas. ¹⁷ Uva oirara rutu ora guraepa. Oa iava Pailat oiso voea akereva, “Aa ropa ruipapatai ra visiipa rera kosi piea Barabas eke Jisas ro ira vaisipaiveira oiso, Krais?” ¹⁸ Ari ita, Pailat voeao-ia tarairoepa oiso osa oisoa rera riiriipaive. Oa-a eva oa iava rera kosi pieivora kortua iare.

¹⁹ ✧ Pailat paupa-ia pau-paroepa vo kepa-ia oa-ia oisoa oirara roviriei-pareve. Oire uva voa-a evoa uva toureva ovusa vatuava rerare oavu tavia ava pieeva oiso puraoro, “Viapau oiso uvuipauei ra orekevu avu vai purari eera-ia torevokoto. Vo vokiario ira kekeavo urusa-ia. Uva riroa rutu sovoavo vavata vo rera kekeoro.”

²⁰ Uva voeao reipa irara pris ora voeao turaro irara

oeara oirara rutu vovouaro tore pieiva, oiso ra Pailat arepaoro oiso puraave, “Barabas eakaoro Jisas kopii pieri!” ²¹ Oire uva ro rovopato gavman oiso voea akereva ita, “Iroutoapa ruipapatai vaitereo iava, ra rera vorevira eakaa visiipa?” Oa iava oiso puraapea ita, “Ari Barabas!” ²² Oire uva oiso puraroepa Pailat, “Ari apeisi ro piepaavoi Jisas ira vaisipaiveira oiso, Krais?” Oa iava oiso puraapea raga pieoro, “Rera kotori evao parikou-ia!” ²³ Uva Pailat oiso voea akereva, “Eake rutupa? Eakea vuri-a oa purarevora?” Osa rirovira rutu raga piepaoro oiso raga purapaaepa oiso, “Rera kotori evao parikou-ia!”

²⁴ ✧ Uva Pailat ora rera-ia oiso aueroepa, Easi viapau uvuiparai ra oavu vai purasa rera-ia. Teapi riroa rutu karekepe upoa. Eisi osa iava uukoa oureva ora rera iava vavaea sisusa voea rutu osireiario-ia oiso puraoro, “Viapau vuria vaiei oiso ra oai iava rera upoa. Ari aue oavisii-a visii raga.” ²⁵ Oa iava voea rutu oiso puraapea, “Oa-a eva vuria uvuipai ra va kekepaioverea ora voeao igei aao kakaeroaro!” ²⁶ ✧ Eisi osa iava Pailat Barabas iava vasereva voeapa. Oire uva Jisas iava vasereva voeapa upo pura irara, oiso ra rera raga rovopaoro rera tapaive vo evao parikou-ia.

Jisas Tovipaiva Upo Pura Irara

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Oire uva voeao upo pura irara oaro ro Pailat oea Jisas koata pieiva gavman vo kepaaro-ia. Oa iava vo rerare voea rutu voeao upo pura irara ora guruaepa.

²⁸ Uva voa rera iava kuvupara veraiva iravu raga tavari pieoro revasito rera reesioro oiso, Vii-a king. ²⁹ ☆ Uva oavu kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Oa iava va tovoiva rera kukuearo-ia. Uva pito isi-ia rera tooro pieiva oisova oirapapa vavae-ia. Oa iava rerare kokoto rekupaoro oiso purapaaepa, “Jiu reraaro king! Vearo voki rutu!” rera tovipaoro. ³⁰ ☆ Uva rera-ia ruipaaepa. Oire voava vaisi pito isi ouoro rera kukuearo ragiiva vaisi-ia. ³¹ ☆ Uva rera tovi rovopaivoiva, kuvupato veraiva rera iava. Uva voava ora rera reraaro-ia kuvupato rera kuvuiva vorevira. Oa iava rerava avaaepa rera tapasa evao parikou-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² ☆ Oire uva voa-a vo uva rera tapo avapaaepa. Oa iava voa avapaoro iravu kekeiva oirato Sairini iava, rera vaisiario, Saimon. Oa iava voa rera aruiva goruvira rutu Jisas vaaro kaesa evao parikou.

³³ Oa iava uvavu poua viropa opukuivu-ia, va vaisiario, Golgota. Oa porearo oiso toupaveira, Kukue Pukui [aue iava uvare oiso kekepa piroveira osa kukue keru]. ³⁴ ☆ Uva voa rera vateiva wain ovi va uvereoro oavu tapo itakopa ovi. Oire uva vapa reasiparoepa ukaio arapa, uvare vo gisipo raga-ia vo ovi sovoreva itakovira. ³⁵ ☆ Oa iava rera tapaiva evao parikou-ia. Uva rera varaaro-ia kuvupara satu visiko purapaiva vara roo piepaoro ora voeapa. ³⁶ Uva voa tupaiva rera-ia uutupaoro. ³⁷ Vo rera kukuearo isivaaro uva vo reo rigatoiva oreoa-ia rera togaiva tavaa iare. Uva oiso vo reo rigatoiva, KING OAIIVE JIU.

³⁸ ☆ Oire uva voa-a vo uva rera ruvara-ia Jisas aitereivu tapaiva riro kavirutoarei oiso iravu vova oirapapa varata, ari iravu vova koiike varata. ³⁹ Uva oirara rutu ora riakora voa rera tovipaoro putepaiva rerare kukue pikupikupaoro oiso purapaaepa, ⁴⁰ “Vii-a vao Tugoropa Kepa pakopato. Vo peva raga-ia voki vo kepa paupasa vorevira! Oire ora vii avu raga ora tauvau ita, uvare vii-a Pauto Oviitoaaro. Evoava evao parikou-ia rereri!” ⁴¹ Uva voea tapo voeao reipa irara pris ora turaro irara oea tapo rera akaipa piepaiva oiso purapaoro, ⁴² “Ari oearovu

☆ 27:29: Sam 69:19; Ais 53:3 ☆ 27:30: Ais 50:6 ☆ 27:31: Ais 53:7 ☆ 27:32: Hi 13:12 ☆ 27:34: Sam 69:21 ☆ 27:35: Sam 22:18 ☆ 27:38: Ais 53:12

raga oisoa tauvapareve. Uva viapau uvuipa ra oisi ora rera raga ora tauvaro? E rera ro Isrel reraaro king? Uva eakepa ra evao parikou kavureve, ra va iava rera-ia oiraovio! ⁴³ ✱ Ira ro oisoa Pauto oirao piepareve oiso purapaoro, Ragai-a Pauto Oviitoaaro. Uva eakepa ra Pauto rera tauvareve, vo rara rera-ia vovouparolo!" ⁴⁴ Oire uva waiterei-a waitereo oira upopatoarei ora kavirupa-toarei aiterea tapo kotoiva evao parikourei-ia uva Jisas vuruvuru-ia siva. Ari ita, waiterei apo akaipavira vo reo raga purapasiva rerare Jisas.

Jisas Kopiiopepa

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ ✱ Oire uva ravireo vuuta-ia ravireo utoroiva, rupa rovoepa vo rasitoa rutu-ia. Uva vo peva rutu-ia vuuta (3 klok) rekasiapa vo rupa. ⁴⁶ ✱ Uva vo peva vuuta ruvara-iavi Jisas koikoiroeva oiso puraoro, "*Eli, Eli, lema sabaktani?*" Oa oiso ragavira porearo toupai, "*Pautoa oaa, Pautoa oaa, Eakere ragaivi kavupari?*"

⁴⁷ Oa iava voearo oea rera ruvara-ia toupaiava oea rera uvuoro oiso puraaepa, "Easi profetatoare keerapa ro Ilaija." ⁴⁸ ✱ Uva iravu ikaureva pupupua rupa piesa aue-ia uureopa ovi viniga ovi. Oa iava evao rao-ia vo ovi vatepareva

rerapa Jisas. Osa oearovu oiso puraaepa, ⁴⁹ "Tue rovou, ra Ilaija rera rere piesa urio rovoro, pasi." ⁵⁰ Oire Jisas rirovira koikoiro vovoua vikireva kopii ovoiro.

⁵¹ Uva vo voki raga-a vao oa-ia riroua varoua vo rataoa-ia touua Pauto vo topisario iava oua vo Tugoropa Kepa-ia aue Tempel vuritavira kari piropa vo rutuva viara-ia vo ruture rasiuaaro. Vouao oua kari pirora, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pieive. Ovusa rasito tapo rikerikeroepa. Oa iava riropa avekero tapo poroporo piropa. ⁵² Osa tova urui tapo karu piropa vo uva voeao Pauto voeaaro oea oisoa tovapaive toreapa tootooro vorevira. ⁵³ Uva voea-a voeao oea tova urui iava toreapa vo vokio isivaaro iava oa-ia toreroepa Jisas. Oa iava voea rutu karea viropa Tugoropa Urui iare Jerusalem. Osa iava voa voea rutu kekeiva oearovu. ⁵⁴ Uva voa reito oaive tapo viurupa irara toupaiava Jisas-re uutupaoro. Uva vao kekeiva osa rasito rikerikeroepa ora orekerovu rutu varao oara rutu karekeepa. Oara rutu kekeoro rirovira rutu uriripaaepa. Oa iava oiso puraaepa, "Oiraopavira rutu rera ro Pauto Oviitoaaro!"

⁵⁵ ✱ Voa riro riako toupaiava vairo airoa Jisas sirova utuaepa Galili-ia kavuoro rera tauvapaoro. Uva vairo-a evairo airoa tauaivi torepaoro rera siituepaiva

✱ 27:43: Sam 22:8 ✱ 27:45: Amo 8:9
69:21 ✱ 27:55: Lu 8:2-3

✱ 27:46: Sam 22:1 ✱ 27:48: Sam

⁵⁶ oiso-ia, iriavu-a o-ia Maria Makdala iava, ora iriavu ita Maria, Jems araorei aakoaro ora Josep. O tapo Sebedi oviitoareiaro aakoaro, ora aiororovu tapo.

Aveke Rikui-ia Jisas Tovoiva

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁵⁷ ☆ Uva vo ovaiarovi iravu Arimatia iava rera riro monito, rera vaisiaro, Josep ira urioroepa. Uvare iravu Jisas disaipeltoaaro rera-a. ⁵⁸ Ira Pailat-ia pouro viropa Jisas kopiire rera aresa. Oa iava Pailat rera voeaaro tavireva, “Vo kopii vatesa rerapa.” ⁵⁹ Uva Josep vo kopii oureva rera tavurusa airepa-ia varoa popotea. ⁶⁰ ☆ Oa iava rera tovoreva aveke rikui-ia rera vaaro oa ravaavira teka ragaiva iriavu-ia aveke. Uva vo rikui iare iriavu rirova aveke perireva vo riku riaaro ivitasa oira-ia. ⁶¹ Ovusa Maria vaio o Makdala iava ora iriavu Maria airea paupaereiepa vo tova ruvara-ia.

Pailat Uutupa Irara Tovoreva Tova-ia Uutusa

⁶² Uva aio ravaapa voki putevoiva vao Sabat iare. Oa iava vo voki isivaaro iava avaaepa reipa irara pris voearei ora Farisi oeara rutu ora guruaepa rera ruvara-ia Pailat. ⁶³ ☆ Oire uva voa oiso puraaepa rerare, “Oreovu vao-ia oare rugooiei Jisas vo reoaro. Oa-ia oiso puraroepa rera

ro riro kuuvuto, *Vo pevapa voki isivaaro iava vorevira toreravere*, vo osa touvira toupareva vo. ⁶⁴ Uva eisi osa iava vii rugoo piepaiovoi, ra taviu va iava. Oire ra vii voeaaro upo purapa irara tovoru vo tova-ia uutupasa vo peva rutu-ia voki. Auepa teapi rera voeaaro disaipel rera kavirusa urioave, ra oirara rutu tavitaviive va iava kuuvuvira oiso, Vorevira toreroe tova urui iava. Teapi vo kuuvuo-ia rovopa puteve vo kuuvuo utupa.”

⁶⁵ Oa iava Pailat oiso voea tavireva, “Oire uutupa irara vai tavita, ra avata avukivira rutu vo tova rukusa oiso osa ruipapatai.” ⁶⁶ ☆ Uva va iava avaaepa vo tova-ia uutupasa. Oa iava pisikui reesivira tovoiva o ivara-ia aveke iria taku pievira tovoiva vo tova-ia. Oisore ra va-ia oovaupaave [auepa teapi irai vo tova kavirureve.]

28

Jisas Vorevira Toreroepa Tova Iava

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ ☆ Oire uva Sabat voki topekakao vo putevoiva, ravireo sikerereva vo vokio iava wiki-ia vituaro vo voki. Oa iava vaireo uri-oereiepa Maria Makdala ora o iriavu Maria vo tova kekesa. ² Vo osa rasito ravurike ovoiroepa rirovira rutu. Uva Turaro reraaro purapurapato ensel vuvuiua iava vararoepa aveke vera ovoisa oira peka pieoro.

☆ 27:57: Ap 13:29 ☆ 27:60: Mk 16:4 ☆ 27:63: Mt 16:21; Mk 8:31; Jo 2:19

☆ 27:66: Mt 28:11-15 ☆ 28:1: Mt 27:56

Oa iava voava oira ivara-ia pauparoepa. ³ ✱ Uva rera iava varaua rutu sisikorepaiva aviavipaoro. Ora varoa kuvupara rera iava oisi raga popotevira rutu toupaooro roropaiva. Viapau oiso oai aviaviaro uvuipa ra rera vo aviaviaro-ia puteve. ⁴ Uva va-a vao oa iava voeao uutupa irara rirovira rutu rope kopii puraiva rirovira rutu uriripaoro. Uva oiso paaepa rutu, Voeapa kopiipai.

⁵ Oa iava enselpato Maria vaiore oiso puraroepa, "Teapi uriripaere. Taraiparai vei-ia veigoa urioereie Jisas-re vuraso ro ira kotoivorao evao parikou-ia. ⁶ ✱ Viapau oiso vo touparevoi. Ira toreroi vorevira oiso osa puraroera voviri. Ari ita, urioereiei vo tavukio raga kekesa uva tupaivo vo kopii. ⁷ Ra ikauvira voreere disaipel irara tavisa oiso, Vorevira toreroe tova iava. Ira visiipa iraroi Galili iare. Rera kekesa utupatai. Uva vo reo-a vao ragai vo reoaro oa vateavoi veipa oare rugoopaerevere." Oiso osa puraroepa enselto.

⁸ Oa iava vaierei riakorirei rirovira rutu uriripaereiepa ora rirovira tapo rorupaereva. Uva ikauvira rikui raga ruvara iava avaereiepa disaipel tavisa. ⁹ ✱ Uva voa-a vo uva Jisas vaierei iare pouro viropa raivaaro. Oa iava vaierei

kekeoro oiso puraroepa, "*Vearo voki rutu.*" Oa iava rera iare tutuu pieereva rerapa avivikepaoro rera kokotoaro-ia pitusa. Uva rera-ia vuurapa vaisi pu-raereva. ¹⁰ Oire uva Jisas vaiereie oiso puraroepa, "*Opeita uriripaere. Avaere araoko irara oaa tavisa, ra Galili iare avaave uva ragai kekeivere.*"

Vo Ututupa Irara Vo Reoaro-a Vao-ia

¹¹ ✱ Oire touvira ava-paereiepa osa oearovu voea iava vo tova-ia uutupa irara karea viropa vo Jerusalem urui iare reipa irara pris tavitavisa varao rutu iava orekerovu oara karekeepa voa. ¹² Uva va-a vao oa iava voea rutu ora guruaepa pris irara ora turaro irara. Oire vo pau-a vao oa-ia oavu reoa goruiva. Oa iava riroa monia vateiva voeaopa vo tova-ia uutupa irara ¹³ oiso voea vosipaoro, "Teapi eisi tavitavipatavere. Ari oiso raga purapatavere, Rera voeaaro disaipel urioae voava rera kavirusa osa uusivira touiovo. ¹⁴ ✱ Ari ita, vosa rovopato gavman vo reo iava vao uvurevere, oire ra rera vovouaro poreio. Ra va iava viapau visii-ia vuria vai karekepe." ¹⁵ Uva eisi osa iava monia-ia pituoro voea vo reoaro sirova utuaepa. Oa iava oisi raga vo reo sikataiva Juda taere iare. Oa iava oisi va purapaivoi vo vokio-ia tapo.

✱ 28:3: Dan 7:9, 10:6 ✱ 28:6: Mt 12:40, 20:19 ✱ 28:9: Jo 20:14-18 ✱ 28:11: Mt 27:65-66 ✱ 28:14: Mt 27:2

Jisas Ora Karekeroepa Disaipel Irara Iare Voea Tavisa, Avata Oirara Siposipopasa

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ ☆ Vo katai tau katai (11) disaipel irara vokapaoro avaaepa Galili iare. Oa iava vo pukuio-ia poua viropa oare Jisas voea tavireva oiso ra voare avaaave. ¹⁷ Uva voa vo uva rera kekeiva Jisas. Oa iava rera-ia vuurapa vaisi puraiva. Ari ita, vosa oearovu voea iava viapau oiso rera oirao piepaiva.

¹⁸ ☆ Oa iava Jisas voea iare tutuu pierewa. Oire voava voea tavireva oiso, *“Pauto vo goruro rutu vuvuiua iava ora vo rasito vatereva ragaipa.”* ¹⁹ ☆ Oiso osa iava uvuipatai ra oirara rutu vo rasitoa-ia disaipel pieta ragai voeaaro. Voea baptaisoro voea reesita Aite vaisiaro-ia, ora Oviito, ora Tugoropato Uraurato. ²⁰ Rara voea siposipopata vo reoro rutu iava oara vateavora visiipa. Oire ra vearovira rutu vara sirova utupaave. Ragai uvu iraopata! Ragoa visii tavipaa oiraopavira rutu oiso, Visii tapo toupaaaverea vokiara rutu-ia vo tugurasa vo rasio vo vuutaaro opesiaro-ia.”

MAK Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ro ira vo vukuo rigatoreva ira oisoa vaisipaive Jon Mak. Rera raga ita ira oisoa Pol vaio ora Pita tauvapareve Pauto vo kovoaro purapaoro (Ap 13:5, 13 ora 1 Pita 5:13). Oearovu oiso rugorugoopaaveira, Ira raga ita ro ira torireva viurupa irara asavira vo osa Jisas ousa urioaepa Oliv Kovo sopaaroia (Mk 14:51-52). Uva vo vuku rigatoreva 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Mak rigatoreva voeaopa Rom-pa irara oea oisoa ruipapaave ra vo siposiporo uvupaive oara oirato vo goruaro iava oisoa tavipape. Eva-a oa iava rirovira tavitaviroepa Mak varao iava riro goru kovoro ravoto kovoro oara oisoa purapareve Jisas vo Pauto vo goruaro iavirava.

Uva vo vukuo sovara-ia Jisas vaisireva oiso, Pauto Oviitoaaro (Mk 1:1 ora Mk 15:39), ora oiso tapo Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ari kataitoa raga-a, Jisas ira riro siitoka ou rovorevoiva, vorevira voreroepa Pauto Aite iare. Uva vo utupavira voreroverea oirao pie vovou irara rera voeaaro ou piesa ita (Mk 8:38; Mk 13:26, ora Mk 14:62).

1. Jon Baptais iava vo osa Vearo Siposipo kosi piereva raiva puraoro oa-ia pouro viropa Jisas, 1:1-13.
2. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaoro, 1:14-9:50.
3. Jisas vova avaroepa Galili-ia vore Jerusalem, 10:1-52.
4. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioapa wiki-ia toupasa, ouruia-ia oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 11:1-15:47.
5. Jisas vorevira toreroepa vova kopiia-ia, 16:1-8.
6. Vorevira toreroepa Jisas vo pevapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia disaipel irara iare ora karekeroepa ora oearovu iare tapo, 16:9-20.

*Jon Baptais Vo Siposipoaro
(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9,
15-17; Jon 1:19-28)*

¹ Rovoaro Vearo Siposipo Jisas Krai iava, Pauto Oviitoaaro.

² ☆ Oa iava oiso va rigatoreva profetato ro reo topa piepato, Aisaia. Orea oiso purapai,

‘Uvuri. Ro iava ira ira pieavoi vii iare reo kaepato. Ira raiva oara vatatopoparevere, va ravaaoro viipa.’

³ ☆ ‘Iravu ira keeraparoi vo raaka tapi oiso

purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va rayaaoro 'oa-ia pouro viroverea.'

⁴ Uva vo reo-a vao oirao pieoro karero viropa Jon baptais vatepato vo raaka tapi. Uva voeapa siposipopareva Jon, oiso ra poreo viro ra baptaisa ouive, vo rara Pauto voea iava vuriara verareve. ⁵ Uva voea rutu avaaepa rera iare voea rutu voeao vova Judia taere ora vova riro urui Jerusalem. Uva vuriara oaive kosi piepaoro vo vuuta raga-ia baptaisa ouiva Jon ruvara-ia vo uukova Jodan.

⁶ ☆ Uva Jon aue kamel oruaro iava oisoa rera-ia oiso kuvuparo kuvupato, ora takipa iro bulmakau rakari. Uva rera vo aioaro-a vao-ia siiko ora koi. ⁷ Uva oisi siposipopareva, "Ro ira utuparoi ira ragaipa reipa. Uva viapau uvuipara ra rerapa akaipa kovo vai pura ragaa, oiso osa vao rera vaaro tasipa oa-ia viapau uvuiparai ra va akaipavira vera ragaa. ⁸ ☆ Uva visii baptaispaavoi aue-ia uukoa. Ari rera visii baptaisrevere Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia visii reesipaoro rutu.

Jon Jisas Baptaisreva

(Matyu 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Oyuuta-a eva isivaaro iava Jisas Nasaret iava Galili-ia urioroepa. Oa iava Jon rera baptaisreva vo Jodan

sir. ¹⁰ ☆ Oa iava veraro viropa voava uukova sirova. Uva voava vuvuiua kekereva osa karu piropa. Uva Tugoropato Uraurato oiso vararoepa osa kurue rera-ia pitusa. ¹¹ ☆ Uva reoreoa varaepa vuvuiua iava oa oiso puraepa, "Vii-a ragai Oviitoaaro rutu. Viigoa-ia roru iraopaavoi rutu vii kavikopaoro."

Seten Jisas-ia Kokara-paroepa

(Matyu 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Uva ikauvira Tugoropato Uraurato rerava avaroepa raaka tapire vo uva viapau oirara vai. ¹³ ☆ Uva voa toureva aue-ia vo resura tau (40) voki, osa Seten voa rera-ia kokara ragaparoepa. Uva okarerovu rutu tapo toupareva vavarai kare, osa enselpa irara voa rera tokipaiva.

Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia

(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Oire uva Jon tovoiva vo tuukepa kepa-ia. Oa isivaaro-ia Jisas urioroepa vore Galili. Uva voa siposipopareva Pauto vaaro iava Vearo Siposipo. ¹⁵ ☆ Uva oiso puraroepa, "Vo vuuta vao-ia oa pou piroi oapa tutuu piei ra karekepe vo vuutao iare oa-ia Pauto ora rera vo Saraaro tokirevere. Poreta viro, ra Vearo Siposipo oirao pieta."

Vo Jisas Ataripa Resua Roporeva

(Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Jisas Galili rovu vatuaro-ia vokareva. Uva Saimon vaio kekereva waiterei ora Andru vo araorei, ovusa varuerepasiepa. Uvare waiterei-a pakupatoarei moni oupasa. ¹⁷ Uva Jisas waitereire oiso puraroepa, “*Ragai sirova utusi, ra vei siposipoa oira ivupasa ragai iare.*” ¹⁸ ☆ Oa iava ikauvira raga kuverava kavusiva rera sirova utuoro.

¹⁹ Uva oisivi vokaoro Jems-ia pouro viropa Sebedi ovitoaaro vo araorei ora Jon, vo osa uvuoa-ia kuverava murupaoro toupasiva. ²⁰ Uva waitereire keeraroepa. Oa iava Sebedi aiteto kavusiva uvuoa-ia ora kovopa irara utupaoro rera sirova.

Jisas Vurito Tugarato Verareva Oiratoa Iava
(Luk 4:31-37)

²¹ ☆ Uva Kapaneam-ia karea viropa. Uva voa-a vo uva Sabat Voki-ia Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Uva voa oirarapa siposiporeva. ²² ☆ Oa iava rera vo siposipoaro-ia tavetaveiva, uvare rera vo reoaro-ia gorua toupai-va. Viapau oiso rera-a osa voeao oea Reo Taisi iava siposipopaiveira.

²³ Uva voa toureva Sinagog sovara-ia evoa uva toupareva iravu oirato ira-ia oiso toupareve tugarato.

²⁴ ☆ Uva-a vo uva oirato iava tugarato oiveoro oiso puraroepa, “Eake vai purari igeire vii Jisas vova Nasaret? Vii uriouei igei opesi ovoi piesa, eke? Ari ita, taraiparai vii-ia. Vii-a Torevokotoa rutu vova Pauto.” ²⁵ Uva Jisas rerare koruoro oiso puraroepa, “*Ora tape pieu, ra eera arova kosiu viro.*” ²⁶ Oa iava voea tugara rera-ia taketokoaepa rera rikerike pieoro, osa rirovira oiveroiva, rera iava kosia viropa. ²⁷ Uva voea rutu tavetaveiva. Oa iava voea raga ora akeakepaaepa oiso, “Eake irao vao-ia? E airepa siposipo-a oa karekei vo goruova oa iava tugara rera uvui?” ²⁸ Osa iava ikauvira rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo Galili taerero sovara-ia.

Jisas Pita Aigevaaro Porete Piereva
(Matyu 8:14-15; Luk 4:38-39)

²⁹ Uva Jisas tapo kosia viroiva Sinagog iava. Oa iava koataaepa voeao disaipel ora Jems vaio ora Jon, vo kepa-ia Saimon vaio vo kepaaro ora Andru. ³⁰ Uva-a vo uva Saimon aigevaaro kukue upia puraiva. Oa iava oira iava Jisas taviiva. ³¹ Uva avaroepa oira-ia pitusa vavaea-ia oira tore pieoro. Oa iava kukue upia oira kavu ovoiva. Oa iava voeapa aioara vatatopo ovoieva.

☆ 1:18: Mt 19:27 ☆ 1:21: Mt 4:23
3:14 ☆ 1:32: Mk 4:24

☆ 1:22: Mt 7:28 ☆ 1:24: Jo 6:69; Ap

*Riro Irara Porete Piereva
Jisas Ovaiairovi*

(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 ☆ Uva vo ovaiairovi ravireo ovusa rokoreva uva rera iare oearovu upiapa irara siposa urioaepa, ora oearovu tugara upo irara. 33 Oirara rutu voeao vo uruio iava vao riroa oea vo uvuraro kepa rataoaro tupaiva. 34 ☆ Uva-a vo uva oirara iava oupirovu rutu ruvarureva, ora oearovu oearoa iava vuri tugararo kosi piereva. Uva tugarare koruroepa oiso ra ora tape pieave, uvare rera-ia taraipaaepa.

*Jisas Siposipopaoro
Virireva Galili-ia*

(Luk 4:42-44)

35 ☆ Vo vokipakou rutu-ia Jisas toreroepa. Oa iava voava kosi virooro avaroepa varirisa kuvau tapi. 36 Uva Saimon vase ora voeao oea rera tapo vokapaiva oea rerare tarapaoro utupaaepa. 37 Oa ava rera kekeoro rera taviiva oiso, “Oirara rutu viire taraapaivoi. 38 ☆ Oa iava voeare oiso puraroepa, *“Irata. Ra voraro tutuu pievira ourui iare avavio, ra oa-ia vao siposipoa vao iava oa vituaro rutu iava vore urioraera.”* 39 ☆ Uva oiso ragavira avaaepa Galili-ia. Uva vao siposiporeva Sinagog sovara-ia Jiu vaaro, ora tugara kosi pie tapo purareva voraro rutu vo Galili taerero sovara-ia.

*Jisas Iravu Lepra Sisi-
garue Piereva*

(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 ☆ Uva rera iare Jisas urioroepa iravu ira-ia oisoa lepra upia toupave. Ira rera areoro rerare rekureva oiso puraoro, “Vosa apeisi vovoupau ra ragaivi porete pieri.” 41 Uva Jisas rerapa sir-aoroepa rutu. Oa iava rera-ia pitureva vavaea tovooro. Uva rera tavireva oiso, *“Ruipaparai ra sisigarueu.”* 42 Uva va-a eva lepra upia rera kavuva. Oa iava veaoroepa. 43 Uva goruvira rera vosipareva rera arupaoro. 44 ☆ Osa iava rerare oiso puraroepa, *“Opeita irai taviparivere. Viapau. Ari varaua oara karekesa avapau pris irarapa. Ra tauoa vai purari oiso osa va iava visii taviva Moses vo rigatoaro. Oire ra oearovu rutu taraiavere oiso, Upia rutu vii iava opesiei.”* 45 ☆ Ari ita, avaroepa voraro rutu siposipopaoro. Osa-a eisi vituaro iava Jisas viapau uvuiparoepa ra avaro ouruirovu iare. Ari ratauro raga toupaveva kuvau tapiro-ia. Osa iava rera iare urioaepa oirara vova voraro rutu.

2

*Jisas Kerauto Porete
Piereva*

(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Uva ovokirovu isivaaro iava vo Kapaneam-ia pouro

viropa. Uva voa rera iava tavia avaepa vo osa kepa sovara-ia toupareva voa. ² Uva riro irara rutu ora guruiva, agasiepa. Uva viapau oiso oavi viapaa vai touva vo kepa rataoaro-ia. Uva-a vo uva voeapa siposiporeva va iava vao Vearo Siposipo. ³ ☆ Uva oresuravu iravuva kerauto kaepaoro urioaepa. ⁴ Ari ita, viapau uvuiaepa vo kaeva koatasa, uvare riroa ita uvurua. Osa iava kepa kukuuvuaro tokoiva Jisas aivarova. Oa iava vo kae vara pieiva. ⁵ Uva Jisas voea varaaro oirao pie vovouro kekereva. Oa iava kerautore oiso puraroepa, “*Oviitoa oaa. Vii vaaro vuria verapi.*”

⁶ Vo osa oearovu voavi paupaaepa Reo Taisi-ia tarai irara, oea oiso ora rugorugoo piepaaepa ora voea raga vovouaro-ia. ⁷ ☆ Eake vituaro iava eisi puraroi rera ro-ia? Ira Pauto toviparevoi rera reroaropaoro. Irou vai uvuipai vuriara verapasa. Easi Pautoa raga. ⁸ Uva Jisas voea sovoreva ora rera iava sopaua-ia. Oa iava voea oiso akereva, “*Eakere eisi ragaire vurivira rugorugoopatai ora visii raga sopaaro-ia?*” ⁹ E aa vo reo irao-a oa avekatapai rutu ragaipa, ra va-ia oiso purara, Vuriara oara verapi, eke oiso, Toreu ra urua vii vaaro kaeri, ra vava kareu vokapaoro? ¹⁰ Ari ita, ragai-ia taraipatai ragoa ro arua oiso, Urua kaeri

ra vava kareu vokapaoro, auere ra va kekepaoro oiso purapata ragai iavirava, Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo goruaro vao-ia oiraopa. Oa vao uvuipai vuriara verapasa oirara iava voeao vo rasitoa-ia tou irara.” ¹¹ Oire kerauto tavireva oiso, “*Vii tavipaavo, Toreu, ra urua oara kaeoro ra kareu vii vo kepaaro iare.*” ¹² ☆ Uva tore ovoiroepa urua oaro kaesa. Uva kareroepa ora karekesa voeare. Oa iava rera-ia tavetavepaiva. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva oiso puraoro, “*Viapau oiso oai kekeiova oiso-ia.*”

Vo Livai Oureva

(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-

32)

¹³ ☆ Uva vorevira pouro viropa toko rovu rogaraaro-ia. Uva riro irara rutu oirara ora guruiaepa voa rera iare. Oa iava voa voeapa siposiporeva. ¹⁴ ☆ Uva Jisas voava avapaoro Livai kekereva, Alfiar oviitoaaro, vo osa vo pauparoepa takis oupa kepa-ia moni vikipa tapi. Uva rera tavireva oiso, “*Ragai sirova utuu.*” Oa iava toreoro rera sirova utu ovoiroepa.

¹⁵ Uva aiosa avaroepa Jisas voavi pauoro Livai vo kepaaro-ia. Uva riro irara voeao moni oupa irara ora voeao vuri vovou irara, oea tapo toupareva, ora disaipel irara voeao rera voeaaro. Aue iava uvare riro irara rutu rerare utupaaepa.

☆ 2:3: Mt 4:24 ☆ 2:7: Ais 43:25

☆ 2:14: Mt 8:22 ☆ 2:16: Ap 23:9

☆ 2:12: Mt 9:33 ☆ 2:13: Mk 1:45

16 ☆ Uva voeao Reo Taisia taraipa irara Farisi iava voea oea rera tueiva osa vuri vovou irara tapo aiopareva ora takis oupa irara. Uva voea disaipel akeiva, “Uva apeisi moni oupa irara tapo aiopare ora vuri vovou irara?” 17 ☆ Uva Jisas va uvureva. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Voea upia asa irara viapau oiso ra avapaave ruvarupatoa iare. Viapau. Ari voeao raga vuri vara irara. Ari ita, voeare torevoko vovou irara viapau oiso keerasa urioraera. Ari voeao-a vuri vovou irara, oiso ra vuriara oaive iava porea viro.”

Aio Kavupa Pitupitu Iava

(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-

39)

18 Uva Jon voeaaro disaipel ora Farisi urioaepa voeao aio kavu irara. Oa iava oavu Jisas akeiva oiso puraoro, “Uva apeisi Jon voeaaro disaipel voearei ora Farisi voeaaro aio kavupai, oiso ra vearovira lotu purapaive, vo osa vii voeaaro disaipel viapau oiso aio kavupaaveira?”

19 Uva Jisas voea akereva, “E vosa voeao oea saratoaaro riakoparo, oea uvuipaai ra aio kavuave rera tapo touoro, eke? Asi viapau, uvare toupave voea tapo. 20 ☆ Ari ita, ovokivu oa uriopere oa-ia ora voea iava rera veraivere vo osa riako ouro. Oire evo voki oa-ia oiso aio kavuavere siraopaoro.”

21 Uva vo reo-a vao oa iava oiso puraroepa, “Viapau rutu irai uvuiparoi ra ruta vai ora airepa varoa vai taporeve. Vosa oisi piereve, ra ita ruta karikari piro airepa arova. Ra karia ita riro iraope. 22 Oire vosa airepa ovi wain ovi ora riro piepe, ra viapau rutu irai uvuiparoi ra va vao airepa ovi wain ovi kuvureve ruta tou-ia aue iava meme rakariaro, auepa uvare tuakaka. Vosa oisi va piereve ra poko piro vo oviva, ra va iava vuri ovoipe. Ari vosa airepa ovi raga kuvureve airepa tou-ia, ra oriruvira toupave.”

Disaipel Kukara Tueiva

Sabat Voki-ia

(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 ☆ Uva poua viropa kukara kovo-ia Sabat voki-ia. Uva rera voeaaro disaipel kukara tuepaoro rovoaepa vo kovo sovara-ia voka-paoro. 24 Uva rerare oiso puraaepa Farisi, “Kekeri. Uva apeisi iava oiso piepai Sabat voki-ia oa-ia viapau uvuipaai, uvare Reo Taisi putepaivoi?”

25 Oa iava voea akereva Jisas, “E viapau va vieipataveira vao iava osa piereva Devit tuariri rutu, ira ogoevira toureva ora voeaovio oea tapo toupaveva? 26 ☆ Oa-ia ita koataroepa Pauto vo kepaaro-ia vo vuutao-ia oa-ia Abaiata prisparoepa. Uva bret aioreva vao oa-ia viapau uvuipa akukutoa vai ra va

aioreve. Va vao bret oa oisoa vatepaive Pautoa-pa ra va kekepareve. Pris irara raga uvuipaa va aiopasa. Uva rera voeao vatereva oea tapo oisoa toupareve?”

²⁷ ☆ Uva voea tavireva, “*Sabat voki oirato tauvapasa pura piropa. Viapau oiso oirato puraro viropa Sabat vokipa oiso ra rera tokipaive.*

²⁸ Easi Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa varao opitupituroa purapaiveira vo Sabat voki-ia.”

3

Jisas Pakoeto Ruvarureva (Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Uva voava ita vo ovokivu-ia uva vorevira koataroepa Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Jiu vaaro, osa voa toupareva iravu oirato kopii vavaeto.

² ☆ Uva rera-ia siituepaaepa oiso vosa rera porete pierve vo Sabat voki-ia, ra rera iava gasiive oai iava. ³ Uva rera pakoeto tavireva, “*Toreu ra uriou vore.*”

⁴ Oa iava voea akereva Reo Taisi iava oiso puraoro, “*Apeisi torevokopai vao Sabat voki vearoa purapasa, eke vuria purapasa? Oira porete piepasa, eke oira upopasa?*”

Oa iava ora tape pieaepa ita.

⁵ Uva kasipuvira poreroepa voeare, uvare voea iava sopaura vavagisipaepa. Oa-a vao oa iava rerere vovouisi vavataepa. Uva rera pakoeto

tavireva, “*Vavaea irairari ya torevokooro.*” Uva va irairareva. Oa iava rerere vavaea vearo ovoiepa. ⁶ ☆

Uva Farisi ora reosa avaaepa voeao tapo King Herot tauvapa irara oiso, “*Apeisi vai iava rera upope?*”

Riro Uvuru Touva Toko Rovu Vatuaro-ia Rogaraua-ia (Matyu 12:15-21)

⁷ ☆ Jisas rera voeaaro tapo disaipel vararoepa vore toko rovu. Oa iava voeareo vova Galili-ia ora Judia-ia oeara rutu rera sirova utupaaepa.

⁸ Ora voeao Jerusalem iava ora vova Idumia, ora vova ivirovira Jodan ora voeao Taia-ia vatuaro ora Saidonia. Ogururoa rutu-a voeao oea rera iare urioaepa, uvare riro-a Jisas vo kovoaro oa iava uvuiva. ⁹ Osa iava voea tavireva disaipel irara

oaro, oiso ra uvuoa vai ravaaive.

Teapi oirara urioave ra rera tavuruoro ora guruave. ¹⁰ Uvare

voa riro irara rutu porete pie rovorevoiva, oearovu oupiarovuva vo uvuru uga-paoro koatapaaepa Jisas-ia rirupasa. ¹¹ ☆ Uva tugarapa irara rera kekeiva. Oa iava rerere takua viropa oiveoro oiso puraoro, “*Vii-*

a Pauto Oviitoaaro.” ¹² ☆ Oa-a eva oa iava voea vosireva riro goruvira oiso puraoro, “*Opeita ragai iava*

tavipatavere poeravira.”

☆ 2:27: Eks 23:12 ☆ 3:2: Lu 14:1, 20:20 ☆ 3:6: Mk 12:13 ☆ 3:7: Mt 4:25

☆ 3:11: Mt 14:33 ☆ 3:12: Mk 1:25, 34

Katai Tau Erao (12) Roporeva Jisas

(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 ☆ Uva Jisas iparoepa pukuia-ia, uvare oiso ruiparoepa ra oeai reesireve. Oa iava voeare voeao keeraroepa. 14 Uva katai tau erao (12) roporeva oiso ra rera tapo toupave. Oa iava voea vaisireva oiso, Aposel irara. Ra va iava voea siporeve oearovu rutupa siposipopasa. 15 Uva gorua voeapa karoporeva vaore, oiso ra va iava tugara kosi piepaive. 16 ☆ Voea-a voeao katai tau erao oiso, Saimon-a ro ira-ia vo vaisio tovoreva, Pita. 17 Ora Jems Sebedi oviitoareiaro ora Jon, vo araorei vaisireva oiso, Boanesis. Va vituaro iava uvare riro varakeo reotoarei-a. 18 Andru ora Filip, ora Batolomyu, ora Matyu, ora Tomas. Jems oviitoaaro Alfias ora Tadias ora Saimon Selot. 19 Ora Judas Iskariot, ro ira Jisas kosi pierewa keripa irara vavaearo iare.

Vo Jisas Vaio Vo Reoaro Toupai Ora Bielsebul

(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23, 12:10)

20 Oire uva Jisas kepa-ia koataroepa. Oa iava voa rera iare vorevira ita ora guruapea oirara rutu. Osa-a eisi osa iava viapau uvuiaepa oiso ra aioive, uvare riro uvuru rutu-a. 21 ☆ Uva Jisas sara iraraaro va iava vao uvuiva. Osa iava urioaepa

rera ou piesa, uvare oevau oirara oiso puraaepa, “Easi ro kokoropa.”

22 Uva voea Reo Taisia tarai irara urioaepa Jerusalem iava varaoro. Uva oiso puraaepa, “Ira-ia pouparo viroveira tugarapa reipato rera vaisiaro, Bielsebul. Ira vo goruaro iavirava tugara kosi piepareveira.”

23 Oa iava Jisas voeare keeraroepa ruu reo purasa voeapa oiso, “*Apeisi ragavira ra Seten uvuipa ra ora siguro?*” 24 Vosa osarai ora aveavepaave, ra viapau vearovira toupave. 25 Ora vosa oaaai ora sikaave katai kepa vai ora upooro, uva viapau uvuipaai ra oisi iava vearovira touive. 26 Ra vosa Seten ora vuri pieparo, ra viapau goruvira toupave. Ra rera vo saraaro toko ovoi piro, ra oisi iava opesi ovoiro.”

27 ☆ Uva vo reo-a vao oa-ia oiso puraroepa, “*Viapau irai uvuipa ra koata ragaro vo goruto vo kepaaro-ia rera varaaro kavirusa. Ari vosa rera tuuke rovoreve iroi-ro-ia ro goruto, oire ra rera varaaro kavirureve.*”

28 “*Oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Pauto vuri-ara rutu verarevere ora orekerovu varao takau reoro varao oara purapaiveira oirara.*” 29 Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupareve rera akaipa piepaoro, eva-a oa-ia viapau Pauto uvuipa ra va verareve rera iava va vao vuria

☆ 3:13: Mt 5:1; Lu 9:1 ☆ 3:16: Jo 1:42
Ais 49:24-25

☆ 3:21: Jo 10:20; Ap 26:24 ☆ 3:27:

oaro. Oa touvira rera vuri piepaiverea vokiara rutu-ia.”
³⁰ Uva Jisas oiso puraroepa uvare oearovu oiso purapaaepa, “Ira sopaaro-ia ro tugarato touparevoi.”

Jisas Aakoaro Iava Ora Araoko Iraraaro
 (Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Uva aakova ora araoko irara oavaoa karea viropa ratau tousa uvava aruaepa rerare, oiso ra vo avao iare urioro. ³² Ari ita, riro uvuru rutu Jisas tavurupaiva. Uva rera taviiva oiso puraoro, “Kekeri. Aakoara ora vii araoko iraraaro oavaoa oiso torepai ratau. Oea vii kekesa auepai.” ³³ Oa iava voea vo reoaro pukooro oiso voea akereva, “*Irouva aako ora irou irara araoko irara oaa?*” ³⁴ Uva ora poreroepa voea iare oea rera tapo toupai va voeare oiso purasa, “*Visii-a aakoa vase ora visii-a vao ragai araoko iraraaro.*” ³⁵ Uvare ro ira Pauto vo vovouaro sirova utuparo, ira ita-a eera araokotoa oaa ora taataava oaa ora aako.”

4

Vo Oirato Vuruara Vikipareva Kovoa-ia
 (Matyu 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ ☆ Uva vorerivira ita voea siposipopaoro rovoroepe vo toko rovu-ia Galili-ia. Uva riro uruiro rera tavuruiva. Oa iava kaero viropa uvuovia voa pausa, osa toko rovu ivara-ia toupavea. Uva va-ia pauroepa ovusa vo uvuru

rogaraua-ia toupai va. ² Uva voava voea siposiporeva riroara rutu-ia ovoovo reoro oara-ia oiso puraroepa voeare,

³ “*Uvuta. Irayu oirato avaroera wit koko vikisa varuparo.*” ⁴ Uva vara vikiparevora osa oaravu vo kovepaera raivaaro. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaaera. ⁵ Ovusa oaravu avekepa tapiro kovepaera vo uva viapai rirovira toupai va rasia vai vearoa vai. Oa iava ikauvira raga kova ovoiera. ⁶ Uva ita, ravireo kaero viro vara raverave piesa vara erako pieoro. Aue-ia ita uvare viapai vavurupatoa vai ita. Oa iava raveraveera. ⁷ Ari oaravu kovepaera kokopa kouro sovara-ia varao rokaroka-paera. Uva kokopa kou varare tavuruoro riroera. Oa iava viapai kueera ita.

⁸ ☆ Ari oaravu koveera vearo rasi-ia. Oa iava vearovira raga kovaera. Uva vearovira kueera rirovira. Oaravu aue-ia uvuipeaera peva tau (30), ari oaravu aue-ia katai vatara tau (60), ari oaravu aue-ia uvuipeaera katai vovoto (100).” ⁹ Uva oiso puraroepa, “*Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupaveve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.*”

Vo Ovoovo Reo Vituaro Toupai

(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Uva oearovu oirara Jisas arova kareaepa ora

katai tau erao (12) disaipel. Ora oearovu oea rera tapo toupai, oea rera akeiva vo reoro porearore varao ovoovo reoro.

¹¹ ☆ Oa iava voea raga tavireva oiso, “Vo reo vao oa vataupai, oa vituaro iava visii tavirevora Pauto ora rera vo Saraaro iava. Ari ita, voeao oea ratauvira toupaveira ragai vo vovouaropa, oeapa vo siposipo puraavoivo oovovovira.” ¹² ☆ Ari ita,

Vura ragapaivo osa viapau vo reo vituaro eveipaivo. Ora va uru pie ragapaivo osa viapau va-ia taraipai oisopa, Teapi poreava viro ra vuriara oaipe vera piro voea iava.”

Ovoovo Reo Aue Iava Wit Koko Vikipato Aviavi Piereva Jisas

(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Uva Jisas voea tavireva, “Vosa viapau vao-ia taraipata ovoovo reo, uva apeisi ragavira oreorovu-ia taraipatavere ovoovo reoro?”

¹⁴ Wit koko vikivikipato ira oiso toupave osa ro ira Pauto vo reoro paupare. ¹⁵ ☆ Uva varao oara kovepai raivaia, uva evoa ora paupai reoa. Ovusa uvupaive ra Seten ita urio ovoiro vo reo kaviru ovoisa vao oa oisoa voea sopaaro-ia toupave. ¹⁶ Ari varao oara ora paupape avekepa tapiro oa oiso toupai, Oea-a vo reo uvuivoi. Oa iava va

ou ovoivoi roruvira raga. ¹⁷ Vo osa viapau ikopitoa vai va-ia, vo osa ovurirovu rutu sasararo pou piro vare vao Pauto vo reoro. Oire ra va iava ikauvira vo reo kavuipe. ¹⁸ Ari oearovu oiso toupai, Oea vuutaaro-ia wit koko kovepai rokarokapa kou sovara-ia. Evoea ita oea vo reo uvuivoi. ¹⁹ Ari ita, rirovira rutu rugorugooapai varao ruture vo rasio iava vara, uvare oiso rugooapai ra riroara vai rutu gurupaive moniara vai ora orekerovu rutu riiriipaive. Oara rutu evara oara Pauto vo reoro tavurupaiveira. Eisi osa vituaro iava viapau vo reo eva kuea vai voea sopaaro-ia. ²⁰ Ari ita, oearovu oiso toupai osa vearoa rasia, oa iava vao vearovira ora paupai. Uva vao vo reo tokiiva va ſirova utuoro. Oa iava rirovira kuepa oiso, oaravu uvuiapaeva peva tau-ia (30), ari oaravu katai vatara tau-ia (60), ari oaravu uvuiapai katai vovoto-ia (100) uvuiapa.”

Vuravu Vatauiava Baket Reroaro
(Luk 8:16-18)

²¹ Uva voea akereva, “E vuravu kaepatavoira ra oira tovota baket sopaaro-ia, ora uruara ita reroaro oira tovota vao? Viapau. Easi tebol ivara-ia oira tovopata.”

²² ☆ Ari ita, orekerovu rutu vatauvira toupaveira oara rutu poeravira kosi pirovere. Ora varao oara rakupareve, oara rutu

☆ 4:11: 1 Ko 5:12; Kl 4:5

☆ 4:12: Ais 6:9; Ro 11:8

☆ 4:15: Mk 2:23, 26

☆ 4:22: Mt 10:26

poerareverea rara utu-paua. ²³ Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupareve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.”

²⁴ ☆ Uva voeare oiso puraroepa, “*Vearovira rutu uvupata. Vosa gare visivi uvupata, eva-a oa iava gare visivi taraipatavere. Ari vosa rirovira rutu uvupata, osa iava uvuipatai ita ra taraipatavere rutu. Vosa vearovira rutu vo reo sirova utupata, eisi osa iava vo reo-ia vearovira tarai iraopataverea.*” ²⁵ ☆ Vosa vo taraio kovo pierleve, ira ita uvuiparoi ita vorerivira ouroverea. Ari vosa ro ira viapau gareva vai-ia pitureve, ira uvuiparoi ita apotaroverea rutu.”

Ovoovo Reo Aue Kovaaro Iava Wit Koko

²⁶ ☆ Uva oiso puraroepa voeare, “*Pauto vo Saraaro oiso rutu toupai osa oirato ira wit takuraro vikiparoi vo rasitoa-ia.*” ²⁷ Uva kareroe vokiario uusisa. *Uva avitoa-ia eraoroe osa kovae. Osa viapau vara-ia taraiparoe.* ²⁸ Rasito raga iava kovapa-peira varao witaru. Uva rovvovira rovopa vakipa kae rovo piro. Ari va isivaaro iava kuele viorosa. ²⁹ ☆ Uva vioroepa vo kue. Oa iava rotureva, vo uvare rotupa vuuta-ia tuguraepa.”

Ovoovo Reo Mastet Vuruaro Iava

(*Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19*)

³⁰ Uva ita oiso akereva, “*Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro? Ora aa vo reo ovoovo reo vava ovoovopai, oa iava uvuipatai oai iava ra va-ia roroiopata?*” ³¹ Oiso rutu toupai voi osa oavu aioa oa oiso vaisipaiveira, mas-tet. Oeva iava oisoa aisivu pauve ra kovape. Ra rirovira rirope. Gare isivi rutu aisia-ia putepaiveira orekerovu rutu kuearo. ³² Uva vosa kovape, ra kovaoro ipape. Ra vara rutu-ia puteve evaoara riropavira rutu rao puraoro. Osa iava virata kokioro pitupaive vuavuapasa voa, ora voa epitapaave tapo.”

Jisas Siposipopaoro Ovoovo Reo Purareva (Matyu 13:34-35)

³³ ☆ Oire uva vo reoro-ia ovoovo reoro voea tavitavireva, oiso ra uvuiave vara uvusa. ³⁴ ☆ Uva ita, viapau oiso voeapa vo reoro aviavi pierleva varao ovoovo reoro. Ari vosa disaipel irara oaro raga tapo oisoa toupareve, ra voea ragapa orekerovu rutu aviavi piepareve.

Purepa Kiuvu Rite Pierleva Jisas

(*Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25*)

³⁵ Ovaiarovi vuri eveivei-ia voea disaipel tavireva oiso, “*Trata, ra ouruiara ivirovio ovarata-ia.*” ³⁶ ☆ Uva vo uvuru arova kaea viropa uvua-ia rera tapo Jisas. Vo osa oaravivu garepa

☆ 4:24: Lu 6:38 ☆ 4:25: Mt 13:12, 25:29 ☆ 4:26: Mt 13:24 ☆ 4:29: Re 14:15 ☆ 4:33: Jo 16:12 ☆ 4:34: Jo 16:25 ☆ 4:36: Mk 5:2, 21

uvuoro oara voea sirova utuepa. ³⁷ Uva vusireva riroto kiuvu. Oa iava sigato kaero viropa uvuoa sovara iare ora va ivara-ia. Uva gareavi raga kavu piropa, ra agasio uukova uvuoa-ia. ³⁸ Vo osa rera oira vituaro-ia uusiparoepa orave ivara-ia kukue otarapaoro. Uva rera eraopaiva oiso pupapaoro, “Tisa, e viapau vao sovoparivoi oa iava viapau igeipa siraopau? Oa-ia igeipa tutuu pievoi ra kopiio.” ³⁹ Oa iava Jisas erao ovoiroepa. Uva kiuvu rakote piesa reoroepa ora rirova toruva tavireva, “*Varau ra ora siroi pieu.*” Uva kiuvu rerereva riteoro. ⁴⁰ ☆ Oa iava Jisas voea akereva oiso, “*Eakepa uriripatai? Ari ita, vosa raria vai toupave, oire ra viapau uriripata.*” ⁴¹ Osa uriri iraopaoro ora voea raga oiso puraaepa, “Easi iroutoa rutu-a ro, uvare kiuvu rera uvu ovoire ora uukova?”

5

Tugara Kosi Piereva Oiratoa Iava Gerasa Taere-ia
(Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Uva Jisas ora rera voeaaro disaipel rereiva ivirovira rovua iava vao Gerasa taere-ia sovara-ia. ² Oire vosa uvuoa iava rereiva uva oiratoava aivaroivoiva, ira tova urui iava kosiro viropa. Ro ira-ia oisoa toupave tugara. ³ Uva voa raga oisoa toupaveve tova urui-ia. Uva viapau oiso

ra oiratoa vai uvuiro rera tuukesa voa aue-ia sen iro vai. ⁴ Ari ita, vokiara rutu-ia oisoa rera vavaearaaro tuuke ragapaive sen iroro-ia. Ora oaravu oara-ia oisoa rera kokotoaro taki ragapaive, ovusa vara rutu tokotokopareve. Viapau rutu irai uvuiaro ra rera tuukereve rera tarai piesa. ⁵ Oire vo osa vokiara rutu-ia aue-ia aviaviaroro ora vo vokiara ora vo oisoa toupaveve vo pukuiara ora vo tova uruiro. Ra gaupareve ora rera raga ora upopaoro vorarova varaua iava aue-ia aveke ora tatupaoro.

⁶ ☆ Uva Jisas tuepaoro tauai ikaureva rerare taku virosa. ⁷ ☆ Oa iava rirovira oivepaoro oiso puraroepa, “Apeisi vai ruipapauei ragaire vii Jisas? Pauto Oviitoaaro ro oiso rutu viara-ia. Ragaiepe. Vii arepaavoi vo Pauto vaisiara sovara-ia oiso, Opeita ragai tekipari.” ⁸ Oiso puraroepa oiso-ia uvare Jisas rerare oiso puraroepa, “*Oiratoa iava kosi virou eera vii tugarato.*” ⁹ Oa iava Jisas rera akereva oiso, “*Iroutoa vii vaisiara?*” Uva rera tavireva, “Vaisia oaa Riro Irara, uvare riro irara igei tugara.” ¹⁰ Uva tuupavira oiso raga rera akepareva oiso puraoro, “Opeita igei sigupari tauai vaire.”

¹¹ Uva oisoa koiepa tapatapa toupaveve pukuia-ia vatuaoro-ia. Oa oisoa aiopaive. ¹² Uva Jisas akeiva oiso puraoro, “Igei siguri ra koie kare sopaaro-ia

rokoio.” ¹³ Uva voea iava vasereva. Oa iava voea tugara kosia viropa vo koie kare-ia koatasa. Uvava koie kare ikauoro varaaepa vaesia-ia ora vikisa rovu-ia. Oa iava kopiiaepa uuko ovi sovara-ia. Voea rutu uvuiaro erao tuku (2,000).

¹⁴ Uva koie tokipa irara toriiva vorarore uruiara-ia ora uvarovu tapo tavitavipasa. Oa iava urioaepa aue kekesa vao oa purareva. ¹⁵ Uva urioaepa Jisas iare. Oa iava rera kekeiva ira-ia oisoa toupave riro irara tugara, osa varo tuuava pauparoepa ora torevoko rugoo tapo. Oa iava uririaepa. ¹⁶ Oire voea-a voeao oea ruvara-ia tugara kosi pierewa rera iava ro-ia, oea oearovupa siposipopaiva vao iava, uvare oisoa tugara rera-ia toupave ora aue iava koie ragui. ¹⁷ Oire eva-a oa iava Jisas aruiva, oiso ra uruia oaive iava avaro.

¹⁸ ☆ Osa-a eisi osa iava koataroepa uvua-ia. Uva rera ro ira-ia oisoa toupave tugara ira ruipaparoepa oiso ra rera sirova utuparo. ¹⁹ Uva Jisas rerare koruoro rera tavireva oiso, “*Avau vore uruia oara ora sara irara oara iare. Ra voea taviri aue iava siraoa oa-ia vo kovo purare Turaro vii-ia.*” ²⁰ Oire uva avaroepa vo uruiro iare Dikapolis oa porearo oiso vaisipaiveira, Katai Tau Uruiro. Uva voa vao iava tavitaviroepa riro kovo oa purareva Jisas rera-ia. Osa iava uruiara rutu

tavetaveiva va iava.

Vo Jisas Reito Oviivaaro Porete Pierewa Ora Iriavu Riakova Iria Rera Varoaro-ia Pitueva

(*Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56*)

²¹ Oa iava Jisas iviromoepa ovaratavu iare. Uva riro irara ora guruaepa rera iare. Uva vo raga toureva uuko ovi vatuario. ²² Uva Jiu vaaro Reo Taisi Uvupa Kepa tokipato urioaroepa. Rera vaisiaro ro-ia, Jairas. Uva Jisas kekeoro takuro viropa vo rera kokotoaro-ia rekuoro. ²³ Oa iava oiso puraroepa rirovira rutu rera areoro, “Kakaeva oaapa tutuu piepai ra kopio. Vii arepaavo ra vavaea oara tovoru oira-ia, ra va iava porete ora tooo vorevira.”

²⁴ Oire uva Jisas rera sirova uturoepa. Uva riro irara vaiterei sirova utuaepa. Oa iava tutututuu piepaiva.

²⁵ ☆ Uva iriavu riakova iria-ia oisoa kekira koveparo vokiara rutu-ia. Uva oisi raga tupaoro katai tau erao (12) ivaro-ia tuguraopa vo upia purapaoro. ²⁶ Uva riro irara rutu iare oisoa ava ragapao, oiso ra oirapa vo ruvaru purapaive, ra opesipe vo kopii. Uva oisoa voeapa ora vori via pie ragapao. Vo ovusa vo kopii oirare riropape rutu, ovusa ora apota pie ragapao.

²⁷ Uva Jisas iava uvueva, oa iava riro uvuru sovara-ia rera iare koataopa, oiso ra oira porete pierewe. Uva varoa vatuario-ia pitueva

vao rera vaaro. ²⁸ Aue iava uvare oira raga oiso ora rugoopaopa, Vosa rera vaaro-ia pitua varoa, ra vearora poreteoro. ²⁹ Uva vo vokia-a eva opesiepa upia. Uva varaua sovoeva uvare varaaepa. ³⁰ ☆ Oisi-a eisi osa iava varaua sovoreva Jisas oiso, Easi iravu iare avai gorua ragai iava. Oa iava ora poreroepa voeare oiso puraoro, *“Trou varoa-ia pituvoui?”* ³¹ Uva rera voeaaro disaipel rera akeiva oiso, *“E vo uvuruo vurapari oea vii iare tutuu piepai. Uva apeisi iava oiso akepari, Irouto ragai-ia piture?”* ³² Oa iava voea vuravurapareva oiso ra ro kekereve ira rera-ia piturevoi. ³³ Osa riakova raga va vao ravaeva oa oira-ia karekeepa. Oa iava rikerikepaopa uriripaoro. Uva rekueva rera kokotoaro-ia. Oa iava oiraopavira rera tavieva. ³⁴ ☆ Uva Jisas oiso puraroepa oirare, *“Oviiva oaa. Vii vaaro oirao piea vii porete pievoi ravotovira. Avau gavaurea-ia, ari vearouei.”*

³⁵ Uva eisi puraparoepa ovusa Sinagog tokipato voeaaro poua viropa oiso tavisia, *“Vii oviivaaro kopiioi. Uva uvuipau ra rerare koruu eera Tisato. Ra oirape iria kopiioi.”* ³⁶ Uva Jisas voea uvupaoro rera tavireva Sinagog tokipato oiso, *“Opeita uriripau. Ragai oirao pieri.”* ³⁷ Uva voeare koruroepa. Oa iava voea raga oureva oiso-

ia, Pita-a ro, ora Jems, ora Jon araokotoaaro Jems. ³⁸ Uva karea viropa voa vo Jairus vo kepaaro-ia. Oa iava gauara uvuiva. Uva voea kekereva vo ovusa siraopaaepa gau iraopaoro rutu. ³⁹ ☆ Uva Jisas koataroepa. Oa iava voeare oiso puraroepa, *“Eake iraopa gaupata? Ari o kakaeva viapau oiso kopiioi. Iria uusipaoi.”* ⁴⁰ Oire uva rera agesipaiva rutu. Oa iava voea kosi piereva. Uva aitetoarei ora kakaeva aakoaro rera sirova utuaepa, ovusa koataroepa vo uva toupaveva kakae kopii. ⁴¹ Oire oira vavaearo-ia pituoro vo reo purareva, *“Talita kumi.”* Oa porearo oiso purapai, *“Tavauruva, ragai vii tavipaa oiso ra toreu.”* ⁴² Oire uva oira-a eira tavauruva vaviopavira raga toreopa voka ovoisa. Oa iava oira-ia tavetave iraoiva rutu. Oira uvuiaro riroaro aue-ia uvuipaoi katai tau erao (12) ivaro. ⁴³ Uva Jisas voea vosireva va iava vao-ia oa purareva oiso, *“Teapi irai uyureve oira iava. Oire ra aiao vai vateta oirapa ra oai aioeve.”*

6

Viapau Jisas-pa Oisoa Avivikepaave Vo-ia Nasaret-ia

(Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Uva Jisas voa kavureva vore rera vo taerearo rutu iare. Oa iava rera sirova utuaepa rera voeaaro disaipel.

2 ☆ Uva Sabat voki tuguraepa. Uva avaroepa siposiposa vo Reo Taisi Uvupa Kepa-ia. Uva tavetave iraopaiva rera vo siposipoaro uvupaoro. Osa iava oiso puraaepa, “Ovu irao ro vo pitupituro ourevora? Iroutoa vai rera vaterevora vo tarairo? Ora vao ravoto kovo, oa purapare ora rera vavaearo-ia?” 3 ☆ Easi viapau oiso kepa paupato rera ro-ia Maria oviitoaaro, raa? Uvare oiratoa raga-a ro-ia. Ari ita, araoko irara voeao Jems vase ora Josis, ora Judas, ora Saimon, ora taataa riakoaro vairo airoa vigei tapo toupaveira.” Uva rerare kasipuaepa. 4 ☆ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Vosa oearovu voeao ouruirovu raga iava, evoea-a oea profetatoapa avivikepaaveira. Ari viapau oiso voeao rera vo taerearo rutu-ia tou irara rerapa avivikepaaveira, ora sara irara oaro, ora voeao oea vo aao vo kepaaro-ia toupaveira.” 5 Osa iava viapau uvuipa ra riropa ravotoro vai purapareve voa. Ari uvuipa ra vavaea raga tovopareve voearovio-ia upiapa irara voea porete piepaoro. 6 Uva Jisas tavetave iraopareva voea vo vovouroaro-ia varao oirao pie asa vovouro. Vo osa avaroepa siposiposa uruiara rutu-ia oirarapa.

Jisas Katai Tau Eraopa Disaipel Kovo Vateroepa

(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 ☆ Uva voea voeao katai tau erao (12) oeare keeraroepa. Oa iava voea arureva toatoa pievira. Uva voeapa gorua karoporeva auere ra va iava tugara kosi piepaive. 8 Uva goruvira voea tavireva oiso, “Teapi oaravu avu vai kaepatavere vokapaoro. Ari aue raga tooroara vai. Viapau aue breteara vai ora oapara vai ora moniara vai. 9 Ari aue raga tasipara. Ora viapau oiso ra vaiterei kuvupatoarei, ari kataitoea raga. 10 Vosa ourui-ia kareta virora, uvuipatai ra koatata katai kepa vai-ia. Evoa uva tupaoro uvuipatai ra oirara-ia kovopata uruia sovara-ia. Oire voaya visii rutu ita kosita viro ita ra avata. 11 Vosa ourui visiipa reasipape visii uvu arapa, ra voa kavuta ora visii iava kokotoara iava poupuu tovetoveoro, voea vo kaureoroaro reesioro.” 12 ☆ Uva avaaepa siposiposa oiso ra oearovu rutu iava sopaura poreive. 13 ☆ Uva riro irara rutu iava tugara kosi piepaiva. Uva gorua ovoovopaoro korovo oviro tovopaiva voeao-ia oea upiaarava tupaiva. Oa iava porete ovoipaaepa.

Jon Baptais Kopiiroepa

(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20, 9:7-9)

☆ 6:3: Mt 12:46, 11:6

☆ 6:4: Jo 4:44

☆ 6:7: Lu 10:1

☆ 6:12: Mt 11:1

☆ 6:13: Je 5:14

14 Uva King Herot uvureva varao iava, uvare uvarovu rutu Jisas vaisiaro virireva. Osa iava eisi ojavu oiso puraaepa, “Easi pasi Jon Baptais vai-a eera, ira vorevira tootooroi. Ira uvuipa ra evo kovoro ravoto kovoro purapareve ita.” 15 ☆ Vo osa oearovu oiso purapaaepa, “Easi Ilaija-a eera profetato.” Osa oearovu oiso purapaaepa, “Profetatoa rutu-a eera oiso rera osa tuariripato.”

16 Oa iava Herot oiso puraroepa, “Easi Jon vai-a eera ro ira tokoavora, ira vorevira toreroe.” 17-19 ☆ Vao iava osa Herot voea arureva tuaririvi oiso ra rera rauive aue Jon. Ra rera tuukeive vo tuukepa kepa auepa Herodias riakovaaro Filip araokoto iria ita oureva Herot. Uva Herodias aveave iraopaopa rirovira rerare, uvare Jon Herot-re kasipuroepa oiso puraoro rerare, “Vuria purari ora vii araokotoaaro riakooro. Viapau oisi torevokopapeira. Oa iava Herodias oiso ruipapaopa ra Jon kopiuro. Uva viapau uvuipaopa. 20 Vo osa Herot avivikeparoepa Jon-pa, uvare rera-ia taraiparoepa oiso, Vearo vovouto ora vearo sopato. Oa iava vearovira rera tokipareva. Oire vosa uvureva, oa iava ruruvutuepa rugooaro rerare. Oa iava oiso ruipaparoepa ra rera rutu fuu pievira rera uvureve.

21 Uva pou piropa vo vuutao oa iava vo vokia kavauroepa Herot, ovokia-ia uvuiopa oiso ra oira vo ruipaaro kosi pieeve. Uva vo vokia voeapa aioa purareva reipa irara oaro, ora ami iava ofisa irara, ora oira vasi irara vova Galili. 22 Oire uva koataopa Herodias oviivaaro rekurekusa. Osa iava eisi Herot vearovira rutu oira vo rekurekuaro tuereva ora voeao oea rera tapo paupaaepa. Uva reito king oira tavireva tavauruva, “Vosa eakepa ruipapau, ra vii vatea va.” 23 ☆ Uva oiso puraroepa oirare reo ovoi puraoro, “Vao oa areri ragai ruvara-ia oa-ia uvuiparai ra viipa va vatea. Eagara vosa eake vatea ragai varaaro iava oara tokipaaveira, oara-ia pute piea vai rutu-ia uvuiparai ra vii vatea oai.”

24 Oire uva va iava avaopa aakova akesa oiso, “Eake vai arepaa?” Uva aakova oira tavieva, “Ari Jon Baptais iava kukue.” 25 Oa iava ikauvira rutu voreopa vore reito. Uva oiso puraopa, “Vao-ia oapa ruipaparai. Ra va vateri ragaipa Jon Baptais iava kukueva, ra rera kukuearo tovoru aue-ia tauo vai.” 26 Uva rerare sopaua vavataepa rutu, uvare viapau oiso uvuiparoepa ora rera vaaro reo ovoi gasireve, vao oa purareva oira uvuru osireiario-ia. 27 Oa iava iravu arureva voeao iava viurupa irara rera voeaaro. Uva rera tavireva oiso ra

Jon kukuearova urioro. Uva avaroepa rera tokosa tuukepa kepa-ia. ²⁸ Uva vo kokova voreroepa tauo-ia. Oa iava vo kokoa vatereva oirapa tavauruva. Uva vo kokova avaopa aakova vatesa.

²⁹ Uva disaipel irara voeao Jon voeaaro rera iava uvuoro urioaepa vo kopii ousa. Oa iava rera tovaiva vo tova urui.

Jisas Riro Irara Rutu Aio Piereva Vo Vavae Tuku Rutu (5,000)

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Uva aposel irara vorevira kareaepa Jisas iare rera tavitavisa varao iava oara puraiva ora varao oara iava siposipoiva. ³¹ ☆ Uva oirara rutu ora voreripaaepa. Oa iava Jisas-pa ora rera voeaaro aposel viapau vuutaa vai toupaiava oiso ra oai-ia aioive. Eisi osa iava Jisas voea tavireva oiso puraoro, “Oire irata ra vigei raga avavio uvavire kuvau tapi vai, ra voa reareata gare visivi.” ³² Oa iava ipaaepa uvuoa-ia. Oa iava rera tapo avaaepa uvavure kuvau tapi.

³³ Uva riro irara rutu voea tueiva vo uva avaaepa. Oa iava taraiaepa voea-ia. Uva rovoaepa ikaupaoro vova atoiaro oaive. Osa iava Jisas-re vage rovopaoro voa poua viropa. ³⁴ Oa iava Jisas vera uviroroepa rogaraua iare, vo osa riro irara rutu kekereva. Oa iava oiso voeapa siraoroepa, uvare

oiso rutu paepa voeapa osa sipsip kare, voeao oea viapau tokipatoa vai. Oire uva Jisas rovroepa voea siposipopaoro riroara rutu iava. ³⁵ Uva ravireo rokosa aueparoepa, oa iava disaipel irara urioaepa rera iare rera tavisia oiso, “Voavi-a vo-ia kuvau tapi. Uva vokiei vigeire. ³⁶ Voea aruri ra avaave uvaire ora ouruiroi iare, ra aioara vai voriiive ora voeapa.” ³⁷ ☆ Oa iava voea tavireva oiso, “Voea vateta aioara vai.” Uva rerare oiso puraaepa, “E apeisi-a, ruipapau ra vaova avaiio vao-ia erao vovoto kina (K200) bret vorisa voeapa, eke?” ³⁸ Uva voea akereva, “Aa voviroa aue bret, oara epao visii ruvara-ia?” Oire uva va iava rera taviiva oiso, “Easi vo vavaevi raga aue bret ora kataitoarei ataritoarei.”

³⁹ Uva voea tavireva oiso ra voea pau pieive isiso kou-ia. ⁴⁰ Uva pauaepa guruvira roopavira. Oeavu aue-ia uvuipaaepa katai vovoto (100), ari oeavu aue-ia uvuipaaepa vo vavae tau (50). ⁴¹ Uva bret vavae oureva ora ataritoarei. Uva viara-ia vurareva vo vuvuiua vuurapa vaisi puraoro. Oa iava vara puteputereva. Uva vara vatereva disaipelpa, oiso ra voea roo pieive vara rutu-ia. ⁴² Oa iava voea oirara rutu aiooro vukuaepa. ⁴³ ☆ Oa iava vara ururukoaro guruguruiva. Uva aue-ia uvuiepa katai tau erao (12) pekuri. ⁴⁴ Voea

uvuiaro voeao oirara raga
ouvurua bret aioiva aue-ia
uvuipaaepa vo vavae tuku
(5,000) oirara.

*Jisas Toko Rovu Ivara-ia
Vokareva*

(Matyu 14:22-23; Jon 6:15-21)

⁴⁵ ☆ Uva Jisas voea disaipel
aru ovoireva uvuoa iare, oiso
ra iraave eisire Betsaida iare
voea iava vaseoro oirara.
⁴⁶ Oa iava voeava tavarioro
varirisa iparoepa pukuia-
ia. ⁴⁷ Uva vokiepa rerare

osa uvuoa touvira vokapaiva
toko rovu vuutaro-ia, vo osa
Jisas raga touvira vo pukuia-
ia toupareva. ⁴⁸ ☆ Uva voea
tuereva Jisas osa ora takau
piepaaepa tuaapaoro kiuvu
iare. Oa iava voea iare
vokipaua rutu vokiropia vo
osa ravireo kae viro asavira
toureva. Uva avaroepa vo
toko rovu ivara-ia vokapaoro
voeava aivarosa. ⁴⁹ Uva

rera siituepaiva osa uuko
rovu ivara-ia vokapaoro
urioroepa. Uva oiso kea-
paaepa, Rera urauraaro.
Uva rerapa uriripaaepa gau-
paoro. ⁵⁰ ☆ Vao iava uvare
rera vurapaoro rirovira
rutu uriri iraopaaepa. Oa
iava voeare reoroepa oiso
puraoro, “Ora tape pieta.
Opeita uriri ragapata. Easi,
ragai-a vao,” osa puraroepa
Jisas voeare. ⁵¹ Uva vo

osa iparoepa uvuoa-ia, uva
kiuvu opesiroepa. Osa-a
eisi osa iava rera-ia tavetave
iraopaiva. ⁵² Ari ita, uvare
viapau roroipaaepa vo

kovo-ia oa purareva bret-ia.
Osa iava eisi rera eveiivori
rera vo goruaro iavirava.
Ari voeare vavagisivira raga
toupaiava rugoora.

*Upiapa Irara Porete
Piereva Jisas Genesaret-ia*

(Matyu 14:34-36)

⁵³ ☆ Uva iviroaepa. Oa iava
veraa viropa vo Genesaret
urui-ia. Oire uvuoa tuuiava
vo toko rovu vatuario-ia.

⁵⁴ Uva vera uviroaepa, oa
iava rera evei ovoiiva. ⁵⁵ Uva
tariripaaepa voraro rutu
upiapa irara kaepaoro rako-
rako ururo-ia rera iare. Uva
ouruirovu iava uriopaaepa
Jisas iava uvupaoro vore
uva toupareva. ⁵⁶ ☆ Oire oa
iava Jisas uvarovure oisoa
avaparo garepa uruirovu
iare ora riropa uruiro.
Uva oisoa upiapa irara
tovopaive vo uupa tapiro.
Uva rera arepaiva oiso ra
varoa vatuario-ia pitupaive
ra porete ovoipaave. Oa iava
va-ia pitupaiva, uva porete
ovoipaaepa voea rutu.

7

*Pauto Vaaro Reo Taisi
Oisoa Voea Aao Iraraaro Vo
Taviaro-ia Putepaive*

(Matyu 15:1-9)

¹ Uva Farisi rera ruvara-
ia ora guruaepa ora Reo
Taisi-ia tarai irara, oea vova
urioaepa Jerusalem-ia. ² ☆
Oa iava eva disaipel irara
tueiva rera voeaaro osa
aiopaiva vavae sisu asavira
raga, vo pitupituo Farisi

☆ 6:45: Mk 8:22 ☆ 6:48: Mt 13:35, 24:43 ☆ 6:50: Mt 9:2 ☆ 6:53: Jo
6:24-25 ☆ 6:56: Mt 9:20 ☆ 7:2: Lu 11:38

vaaro gasipaoro. ³ Uva Farisi-pa irara ora Jiu-pa irara vo pitupituario-a vao-ia vosa viapau vavaeara sisu rovoive, ra viapau uvuipaai ra aioive. Aue iava aao irara vo siposipoaro oisoa sirova utupaave. ⁴ Ora vosa aivaropa tapirova kareave, ra viapau vavae sisuave, ra ita viapau aioive ita. Uvare vo pitupituro rutu-a varao voea aao iraraaro varaaro oisi, vao kap sisupa, ari vao pitoka sisupa, ora tauoara varao oara oisoa purapaive bras-ia. ⁵ Uva Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara rera akeiva oiso, “Uva apeisi iava vii voeaaro disaipel viapau vigei aao iraraaro vo pitupituroaro sirova utupaai? Uva viapau vavae sisuai, oa iava aioivoi.” ⁶ ☆ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraoei ravaa reo vao profetato Aisaia oa-ia torevokovira rutu visii reesioro va rigatoreva riro ratarataa vovou irara visii.

Voea rutu raga vaisiaro kae pie ragapai gisipoara raga iava, osa voea sopaaro tauaipai rutu ragaipa. ⁷ Oirara raga vo siposipoaro iava siposipopaiveira, ra oiso purapaave, Va vao-ia Pauto vo rearo. Eisi osa iava ragaipa akuku-vira rutu lotu raga-paaveira.’

Eisi osa puraroepa Aisaia.

⁸ Oa ita kavutava Pauto

vaaro Reo Taisi oirato raga vo siposipoaro sirova utu-pasa.”

⁹ Uva voea tavireva, “Pauto vaaro Reo Taisi gasi iraopatavoi, oisore ra ora visii vo pitupituario raga tokipata. ¹⁰ ☆ Uvuta! Moses oiso puraroepa,

‘Aako oarapa ora avivikepau ora aiteara. Ari ro ira aitetoarei takau- pareve, eera-a ira kopii pieivere oearovu.’

¹¹⁻¹² Vo osa visii oiso purapataveira, Aako ora aite viapau uvuiparai ra vei vatea varao, uvare Pautoa-pa vara rutu vate rovoavora. ¹³ Vosa oisi piepata eisi, oire eva-a oa-ia Pauto vaaro Reo Taisi akaipa piepataveira visii vo pitupituroaro rigapaoro oearovu iare. Uva riroara rutu-a oara purapataveira.”

Varao Iava Toupai Oara Sopaura Vuri Piepaiveira (Matyu 15:10-20)

¹⁴ Uva Jisas voeare keer-aroepa ita. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Visii rutu uvuta! Ra roroiota vao-ia. ¹⁵ Viapau oiso vao oa aiopare oirato oa rera sopaaro vuri piepaivoi, ari vao-a oa rera sopaaro iava kosipa piroi. Evara-a oara oirato vuri piepaivoi. ¹⁶ [Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupareve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.]”

¹⁷ ☆ Uva koataroepa kepa-ia oirara rutu arova ratau. Oa iava vao disaipel rera

voeaaro rera akeiva vao iava ruu reo. ¹⁸ Oa iava voeare oiso puraroepa. *"E viapau taraia vaiei visii-ia oiso oea evoea oearovu? Uva viapau vara eveipatavoi varao oirato sopaaro-ia ora kiupai. Uva viapau rera vuri piepaivoi.*

¹⁹ ✱ Ari ita, aue iava uvare viapau ora kiupai sopaua-ia, ari vo raga sare-ia. Ra vorevira vusive." Uva vo reo-a vao oa-ia aioara ruture oiso puraroepa, *"Vearoara varao aioara rutu aiopasa."*

²⁰ Uva va-a vao oa iava oiso puraroepa, *"Ari vaoa-ia vuri vovou oa oiratoa iava kosipapi oa rera vuri piepai.* ²¹ Ari ita, vo vuri rugooro-a varao oara kosi-papi oirato sopaaro iava vuri rugorugooro oiso-ia, otopa pitupituro, kaviru, oira upo, riako riirii, ²² ✱ Oearovu vaaro riirii, vuri vovou, keakea reoro, getegete, roruoru, reo toga, egaega, ora kokoropa vovou. ²³ Evara rutu oara kosipa piroveira visii sopaaro iava oara oirara vuri piepaivoi."

O-ia Finisia-pava Iria Jisas Oirao Pieva Rutu (Matyu 15:21-28)

²⁴ ✱ Uva evoava ita toparo viropa Jisas aue iare avaoro Taia-ia. Uva voa okepavu-ia voea asavira koataroepa. Ari ita, viapau oiso uvuiparoepa ra tou ragareve rera raga. ²⁵ Oa iava vo voki raga-ia eva iriavu rera iava uvuoro rera iare urioopa, iria oisoa oviivaaro-ia tugara toupave.

Oa iava rera kokotoaro-ia Jisas rekueva. ²⁶ Oire uva osaravu raga iava oira, vo sarao vo-ia Finisia oea oisoa Siria taere-ia toupave. Iria Jisas areeva oisore ra tugara kosi piereve oviiva iava. ²⁷ Uva oiso oira tavireva, *"Kakae vure aio pie rovopai. Viapau oiso vearopai ra kakae vure vo kuroroaro aio kuroro oupe vara vikisa kaakau karepa."*

²⁸ "Oiraopavira ita Turaro," osa puraopa riakova, "Uvare kaakau kare uvuipaa ururukoara raga aiopasa varao oara kovepa-peira vova tebol iava kakae vure vaaro."

²⁹ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, *"Kareu ari tugarato kosi-rovi oviiva oara iava, uvare vearo reo purari."*

³⁰ Uva pouo viropa oira vo kepaaro-ia. Oa iava oviiva kekeeva urua ivara-ia uuvivira, vo uvare tugarato oira iava kosi-ro viropa.

Jisas Uvagito Vaaruuto Vearo Piereva (Matyu 15:29-31)

³¹ Oire va-a eva oa iava vorevira virireva Taia taere iava vore Saidon-ia putesa aue iare Galili Rovu. Ora aue-ia tapo putereva Katai Tau Uruiro-ia, Dekapolis.

³² ✱ Uva iravuva urioaepa uvagito vaaruuto. Oa iava Jisas areiva oiso ra rera-ia vavaea tovoreve. ³³ ✱ Oa iava voea arova rerava avaroepa

✱ 7:19: Ro 14:1-12; Kl 2:16 ✱ 7:22: Mk 5:23 ✱ 7:33: Mk 8:23

Mt 6:23 ✱ 7:24: Mt 11:21 ✱ 7:32:

kuvau tapire. Uva voa si-
pareo tovoreva rera kokiaro-
ia ora ruiroepa. Oa iava
aia ita arevuotoa-ia pitureva.

³⁴ Uva vuvuiua-ia vurareva.
Uva vovou iparoepa rerare
oiso puraoro, "*Efata.*" Oiso
ragavira oa porearo toupai,
"*Auero rutu karu piroi.*"

³⁵ ✧ Uva karu ovoiro viropa
kokito rerare, osa arevuoto
tapo vase ovoireva. Osa-a
eisi osa iava torevokovira
reo ovoiroepa. ³⁶ ✧ Uva Jisas
riro goruvira rutu voea vosi
ragareva va iava vao oiso
ra viapau iraipa taviave.
Ari ita, riro goruvira rutu
voea vosi ragapareva vo
osa ora gorupaaepa rutu
va iava vao siposipopaoro.
³⁷ Uva tavetaveiya rutu
oiso purapaoro, "*Avoeao,*
vearoa rutu purarevo ro-ia
voeao uvagi irara oea uvu
piepaoro, ora vaaru irara
reoreo pierervo," eisa osa
purapaaepa.

8

Jisas Vo Resura Tuku Rutu
(4,000) Aio Piereva
(Matyu 15:32-39)

¹ Uva vo vokia-a vao oa-ia
riro uvuru toupai. Viapau
aioa vai voeapa. Uva voeare
keeraroepa rera voeaaro
disaipel voea tavisia oiso,
² ✧ "*Siraoparai voeaopa*
uvare vo peva-ia voki touivo
vigei tapo. Uva viapau
aiopaivo." ³ Vosa voeare
koruvio, ra voreave vorarore
ora voea vo uruiroaro. Ra

raveraveave vo raivaaro,
uvare oearovu riro kaekae
tapirova uriopaaerao." ⁴ Oa
iava disaipel rera akeiva
oiso, "Uva ovu vai voea aio
piepai. Ari raaka tapi raga-
a vo." ⁵ ✧ Eisi osa iava oiso
voea akereva, "*Ovirovua bret*
oa epao visii ruvara-ia?" Oa
iava oiso puraaepa, "Ari erao
vatara."

⁶ Uva voea pau pierewa vo
rasito. Oa iava aue oureva
erao vatara (7) bret. Uva
vara-ia vearo vaisi purareva
vara puteputeoro. Osa
iava vara vatereva rera
voeaaropa disaipel, oiso ra
voea vatevateive taru. ⁷ ✧
Uva toupai atari kare
gare karevi raga. Uva vo
kare-ia ita aio vearo vaisi
purareva. Oa iava voea
tavireva oiso, "*Voea vateta*
atari kare." ⁸ Uva voea
aioivoiva, vukuaepa. Oa
iava ururukoara guruiva
erao vatara pekuri agasi
pieoro vara-ia. ⁹ Uva

voea rutu uvuiaro-a voea
oiso toupai, vo resura
tuku (4,000). ¹⁰ Oa iava
voeare koruroepa. Uva rera
tapo voeava tavari ovoiro
uvuoa-ia ipa ovoiroepa ora
disaipel irara tapo vore
avasa vo Dalmanuta taere.

Vo Oearovu Jisas Arepaiva
Oiso Ra Ravotoara Vai
Kekeive

(Matyu 16:1-4; Luk 12:54-
56)

¹¹ ✧ Uva Farisi-pa irara
urioaepa rera akesa oiso,
"Ruipapaiei ra ravotoa vai

✧ 7:35: Ais 35:5-6 ✧ 7:36: Mk 1:44, 5:43 ✧ 8:2: Mt 9:36 ✧ 8:5: Mk 6:38

✧ 8:7: Mt 14:19 ✧ 8:11: Mt 12:38-39; Jo 6:30

purari vo goruo kareke pieoro vuvuiua iava.” Oisi-a eisi osa kokarapaaepa. ¹² Oa iava Jisas-re sopaua vavataepa. Osa iava oiso puraroepa, “*Eake vaire voeao vo vuutao iavapa irara ravoto arepaai? Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Viapau rutu uvuiparai ra ora ragai vo ravotoaro vituaro kareke piepaa visiipa.*” ¹³ Oa iava voea arova voa kae vioroepa uvuoa iare. Uva avaroepa ivirosa ovaratavu iare.

Jisas Ovoovoa Purareva Yis-ia Vao Farisi-pa Irara Ora Herot

(Matyu 16:5-12)

¹⁴ Uva disaipel ovauaepa auere bret ora voeapa osa kataiavi raga toupaiava vo uvuoa. ¹⁵ ✱ Osa-a eisi osa iava Jisas voeare oiso puraroepa ovoovovira, “*Vaopa yis vatatopopatai Farisi-pa irara vaaro ora ro Herot.*” ¹⁶ Uva oiso puraaepa ora voea raga, “*Aue iava ita oiso vigei tavirevoi, uvare viapau bretea vaiiei.*” ¹⁷ ✱ Uva Jisas vo reo sovoreva, oa iava oiso puraroepa, “*Apeisi iava eisi ora reopatai oiso, Viapau vigei bretea vaiiei? E viapau sovopata ora viapau taraipatai? E sopaura oavisii vavagisipai?*” ¹⁸⁻¹⁹ ✱ Ari ita, osireiara oavisii epao, uva viapau vara iava vurapataveira. Ora kokiara oavisii, uva viapau vara iava uvupataveira. E viapau

vaore rugoopatai oa-ia vo vavae tukupa (5,000) vo *vavaea bret puteputeavora. Uva ovirovua pekuri oara agasi pietavora?*” Oa iava rerare oiso puraaepa, “*Katai tau erao (12) aue pekuri.*” ²⁰ Eisi osa iava voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, ovokivua resura tuku (4,000) vao aioivora erao vatara bret. Uva ovirovua aue pekuri oa agasi pietavora aue-ia bret ururukoro?*” Oa iava oiso puraaepa, “*Erao vatara.*” ²¹ ✱ Osa iava eisi voea akereva oiso, “*E touvira vo kovo vituaro iava taraitavere vao-ia, raa?*”

Jisas Voosito Vura Piereva Betsaida-ia

²² ✱ Uva Betsaida urui-ia poua viropa. Oa iava iravu sipoiva rera iare voosito. Uva Jisas arepaiva oiso ra rera-ia pitureve. ²³ ✱ Oa iava Jisas rera vavaearo-ia pituoro rerava kosiro viropa uruia iava. Uva Jisas rera osireiara-ia ruiroiva, rera-ia vavaearei tovoreva. Oa iava oiso rera akereva, “*E oavu avu vai vurapari?*” ²⁴ Uva voosito vurareva viara-ia oiso puraoro, “*Ari ita, oirara siituepaavoi oea vokapaivoi. Uva voeapa oisi pai evaoara oara vokapaivoi.*” ²⁵ Uva Jisas vorerivira ora rera iava vavaearei rera-ia ita tovoreva. Oa iava rera ro voosito tuupavira vurareva. Uva porete ovoiroepa ro-roiovira vuravura ovoioro. ²⁶ ✱ Osa iava eisi Jisas

✱ 8:15: Lu 12:1 ✱ 8:17: Ais 6:9-10

✱ 8:22: Mt 11:21 ✱ 8:23: Mk 7:33

✱ 8:18-19: Jo 6:13 ✱ 8:21: Mk 6:52

✱ 8:26: Mt 8:4

rera aruoro oiso puraroepa, “Kareu vii vo kepaaro iare. Ra opeita vo uruio iare vorevira voreu.”

Pita Jisas Vaisireva Oiso, Kraís

(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 ☆ Uva Jisas avaroepa rera voeaaro tapo disaipel vo urio iare vo Sisaria voa raga Filipai. Uva voare avapaoro voea akereva oiso, “Apeisi oirara ragai vaisipaiveira?” 28 Uva oiso

rera taviiva, “Ari oearovu oiso purapaaveira, Jon Baptais eera, osa oearovu oiso purapaave, Ilaija eera ro profetato. Ari oearovu oiso purapaaveira, Vii iravu voea iava profet irara.” 29 ☆ Oa iava voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Kraís ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.” 30 Uva voea vosireva oiso, “Opeita eisi ragai iava oearoipa tavipatavere.”

Ravaavira Voeapa Tavitaviroepa Ora Rera Vaaro Iava Kopiai Jisas

(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Va vao isivaaro iava voea siposipooro rovaroepa ora rera iava oiso, “Oirato Oviitoaaro riroara siitokaara ourevere. Irare isivaavere taru oira vasi irara, ora pris irara voeao reipa irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora rera upoivere. Ra vo peva

pie voki-ia torero vorevira.”

32 ☆ Uva poeravira eisi voea tavirevoiva, Pita rera-ia pituoro Jisas oureva rera tape piesa oiso puraoro, “Opeita oiso purapau.”

33 Uva voeao disaipel vurasa ora poreroepa. Osa iava Pita vo rugooaro torevokopasa oiso puraroepa, “Seten, ragai isivaaro-ia ora tovou. Viapau rutu rugoopaei Pauto varaarore. Ari varao ragare rugoopau oirato varaaro,” osa puraroepa Jisas.

34 ☆ Oa iava oirara ruture keeraroepa ora disaipel irara ora rera iare. Uva voeare oiso puraroepa, “Vosa ro ira vovouparo ra ragai sirova uturo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovereve. Oa iava uvuipa ra ora rerapa vavata siitoka kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiara rutu-ia. 35 Ari ro ira tootooa virivaripareve, oava eva opesiroverea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro ora vao iava Vearo Siposipo eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru. 36 Aa vao-a vearoa oa ourevere oirato vo rasio-ia, vo rara auero rutu varao vo rasio iava oureve, ovusa tootooa oaro rutu viki ragapareve? 37 Uva eake vai ourevere vorevira tootooaro-ia tavariovira? 38 ☆ Ro ira ragaipa ariiro ora ragai siposipoaropa tapo vo oearovu osireiario-ia voeao iava riro otopa irara ora

voea vuri vovou irara, irapa ita eera utupaua Oirato Oviitoaaro ariiroverea vo vokio-ia oa-ia voreraverea vo Aiteto vaarova keraria, ora voeao tapo tugoropa irara ensel irara.”

9

1 ☆ Uva Jisas voea tavireva oiso, “*Oiraopavira visii tavipaavoi, Oearovuei visii iava oea toupai vo-ia oea kopii asavira tupaoro Pauto vo Saraaro keke rovopaivere, vo osa goruvira karekepe.*”

Jisas Iava Varaua Sisikorevira Karekepa

(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 ☆ Uva katai vatara vokiro putevoiva, Jisas Pita vase tapo iparoepa ora Jems ora Jon pukuia iare riro pukui vo uva varaua rera iava ora tavarioepa. 3 Varoara tapo oara sisikoreva. Uva viapau oiso irai vo rasio iava ra oisi eisi sisikoreve osa evara varoara. 4 Uva Ilaija vaio ora Moses ora karekesiepa. Uva vaiterei siituepaiva ovusa Jisas tapo ora reopasiepa. 5 Oa iava Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Tisa, vo toupai vearovira. Uva igei uvuipaiei ra kepa peva vai pauio oiso, viipa okepai, ari Moses okepai, ari Ilaija okepai aue guruva keparo vai.” 6 Oisi-a eisi osa pura ragaroepa Pita uvare rirovira rutu uririparoepa. Oa-a eva oa iava viapau vearovira rutu reoroepa. 7 ☆

Uva rukuta voea ruueva, osa oavu reo guruko karekepa rukuta sovara-ia, oa-ia oiso puraroepa Pauto, “Eera rutu ragai Oviitoaaro ira kaviko iraopaaveira rutu. Ira uvu iraopata.” 8 Osa iava ora vura ragapaaepa. Uva viapau oiso iravu avu vai kekepaiva, ari Jisas raga.

9 Uva vo osa varapaaepa pukui iava, uva Jisas voea vosipareva oiso ra viapau oearoi tavipaivere vao iava oa kekeivoi. Ari vo raga osa Oirato Oviitoaaro tore rovorovere kopii tapi iava. Uva oisi-a eisi osa ora rera raga iava voea tavireva.

10 Uva vo tavi uvu ovoiiiva, oiso ragavira ora akepaaepa, Eake rutu-a torea vituaro porearo? 11 ☆ Oa iava rera akeiva oiso puraoro, “Uva ari eakere Reo Taisi-ia tarai irara oiso purapaaveira, Ilaija ira urio rovorovere?”

12 ☆ Osa-a eisi osa iava voea tavireva oiso, “*Oiraopavira ita oiso osa ragaipa irarovere Ilaija, ira auero rutu torevokoreve. Ari apeisi vo rigato oa oiso purapapeira, Ro-ia Oirato Oviitoaaro ira taru siitoka ourevere, ora rera akaipa piepaivere?*”

13 Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Ilaija ira urioroera voviri. Uva oirara oisoa ora voea raga vo ruiparoaro sirova oisoa utupaave. Eisi osa vara sirova utuaiva, opitupiturovu rutu puraiva rera-ia oiso osa Tugoropa Vuku purapai.”

☆ 9:1: Mt 24:30; Lu 22:18

☆ 9:2: Mk 5:37

☆ 9:7: Mk 1:11; 2 Pi 1:17-18

☆ 9:11: Mt 11:14

☆ 9:12: Sam 22:6; Fl 2:7

Jisas Viovokotoa Iava Tugarato Kosi Piereva

(Matyu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Oire uva vo peva evoea disaipel iare poua viropa. Uva voa riro irara rutu oirara kekeiva osa voa ora gurupaaepa voeao tapo Reo Taisi-ia tarai irara, oea disaipel irara tapo ora reopaaepa ora kaureopaoro.

¹⁵ ☆ Oa iava voea rutu Jisas kekeiva rera-ia tave-tavepaoro. Uva ikauiva rerava ora reosa. ¹⁶ Uva voea disaipel akereva Jisas, “*Eake-ia evoea tapo ora reopaoro voeava ora kaureopatai?*”

¹⁷ Uva iravu voea iava Jisas iare urioroepa. Oa iava rerare osa puraroepa, “Tisa, ragai oviitoaaro vaaruuto ira vaaru piepareveira vurito tugarato. Irava uriorai vii iare.”

¹⁸ Ovuutarovu rutu-ia vurito tugarato rera-ia goruvira rutu pitupaoro rera-ia vikipareveira rasiuaarore. Oa iava ruiruisoara karekepapeira rera gisipoaro-ia, ora tapo vo osa ora rera iava reuriara aiopareveira. Vo osa ora rera iava varaua rutu tuukaupae.

Uva eva-a oare vii voeaaro ake ragaavora disaipel. Uva viapau oiso uvuipaaerao ra rera kosi pieive tugarato.”

¹⁹ Uva Jisas vo reo uvurevoiva, voeare oiso puraroepa, “*Avoeao! Visii vao-ia visiigoa viapau oirao pie vovou vai toupai. Ovirovuro-ia vuuta uvuiparai ra visii*

tapo toupaa. Ora ovirovuro-ia vuuta uvuiparai ra visii ateate piepaoro ragai eisi piepata? Viovokotoava uri-ota eera ragai iare.” ²⁰ ☆ Uva rera iare rerava avaaepa. Uva Jisas vurareva tugarato, oa iava kakaeto tuutuusi piereva. Oa iava koveroepa rasiuaaro vereverekooro ruiruisopa akutaoro.

²¹ Uva Jisas aiteto akereva oiso, “*Ovirovua voki oa-ia oiso tourevora?*” ²² Oa iava Jisas tavireva aiteto oiso, “Ari ita, riroara rutu vokiara oara-ia oisi raga roveroepa, osa rera tovopareveira tugarato eto kasiro-ia ora vo uuko oviro-ia, oiso ra rera kopii piereve. E uvuipau ei oavu avu vai purasa ra veg-eivipa sirao vegei tauvasa?”

²³ ☆ Eisi osa iava oiso Jisas rera akereva, “*Eakere eisi purauei oiso, E uvuipau? Ari ita, ro ira oirao piepareve rutu, irapa uvuipa ra oaravu rutu oiraopape rerapa.*”

²⁴ Uva aiteto rirovira gauoro oiso puraroepa, “Ragai oirao pie iraopaaveira. Uva oiso ruipaparai ra ragai vo oirao piearo vao-ia riro pieri.”

²⁵ Uva Jisas uvurua kekereva osa ora guru ovoiaepa. Oa iava tugaratoare oiso puraroepa, “*Vii tugarato vaaruuto uvagito, viire goruvira reoparai ra kosiu viro rera varaua iava. Ra opeita vorevira ita voreu rera iava varaua iare.*” ²⁶ Oa iava oiveroepa tugarato kakaeto rirovira tuutuusi

pieoro. Oire uva rera iava ovoivira kosi ovoiro viropa. Uva oiso paepa kopiito kakaeto. Oa iava oearovu oiso purapaaepa, “Kakaeto kopii ovoiroi.” ²⁷ Eisi osa iava Jisas rera vavaearo-ia pitureva rera tore piesa. Oa iava tore ovoiroepa rera ita.

²⁸ Uva Jisas koataparoepea osa oiso rera akepaiva disaipel, “Eake rutu vituaro iava viapau uvuipaierao tугara verapasa?” ²⁹ Uva voea tavireva, “Viapau oiso oavu avu vai-a oa uvuipai. Ari variria raga-ia.”

*Jisas Vorevira Voega
Tavireva Ita Ora Rera Vaaro
Iava Kopii*

(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Oire uva evo urui kavuiva, oa iava Galili-ia puteoro avaaepa. Uva oiso rugoopaepa, Teapi vo voka-ia taraiave oearoi, ³¹ * uvare rera voeaaro raga disaipel ora rera iava siposiposa ruipaparoepa. Uva voeare oiso puraroepa, “Travu Oirato Oviitoaaro kosi pierevere oirara vavaearo iare, oiso ra rera upoive. Vosa kopiiovere, ra torerovere ita vorevira vo pevapa voki-ia.” ³² * Uva viapau roroipaaepa vo siposipo-ia. Oa iava rerapa uriripaaepa rera ake arapa va iava.

*Irouto-a Rutu Rovopato
Oirara Rutu Iava?*

(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Uva Kapaneam-ia poua viropa. Oa iava koata ovoiroepa kepa-ia. Uva voa disaipel akepareva, “Eake-ia ora reopatae eisi raivaaro?” ³⁴ * Uva viapau reopaaepa, uvare ora reopaoro vokapaiva vo raivaaro vao-ia oiso, Irou vai oiso rovope voeapa. ³⁵ * Uva Jisas pauroepa katai tau eraore (12) keeraoro disaipel. Oa iava oiso voea tavireva, “Vosa irai ira vovouparo ra ita ira pievira rutu ora tovero, eera-a ira oirara rutupa kovorevere oiso osa ovoiohoto akaipato.”

³⁶ Oa iava iravu oureva kakaeto rera tore piesa voea vuutaaro-ia. Uva rera kaverukooro rera-ia pitureva oiso puraoro voeare, ³⁷ * “Oire vosa irai tauvareve kakaetoa vai vo ragai vaisiario-ia, ira ita-a eera ira ragai tauvapare. Uva viapau oiso ragai raga, ari ro tapo ira ragai siporeva.”

*Ro Ira Viapau Vigeiva
Keriparo Ira Vigeiva Tavo-
sivira Toupere*

(Luk 9:49-50)

³⁸ * Uva Jon rera tavireva oiso puraoro, “Tisa, iravu kekeiovera ira vuri tugararo kosi pieparevorao vii vaisiario-ia. Uva rerare koruierao uvare viapau oiso vigei iava rera-a.”

³⁹ Oa iava Jisas voeare oiso

* 9:31: Mt 16:21; Mk 8:31 * 9:32: Mt 20:26-27 * 9:37: Jo 12:44, 13:20

Jo 12:16 * 9:34: Lu 22:24 * 9:35: * 9:38: Nam 11:27-29

puraroepa, *“Opeita rerare korupata. Vosa irai vao ravoto kovo purapareve vo ragai vaisiario sovara-ia, oire ra viapau rutu oiso ra ragai takaupareve.* ⁴⁰ Ari ro ira viapau vigeiva keriparo, ira-a eera vigeiva tavosivira toupare. ⁴¹ ☆ Oiraopavira visii tavipaavoi. Vosa irouto voeao iava ragai voeaaro iravivu vatereve uukoa vai rera ukaio piepaoro, aue iava uvare ragai vaisiario-ia Krais kovopareveira ira vo vorio ou iraoreverea taru Pauto ruvara-ia.

Vo Kokara Toupai Auere Vuri Vovou Purapasa

(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² *“Vosa iroutoa vai vo kakaeo kove pier eve ragai-ia kavusa okakaea ragai oirao piepaiveira, uva ita vearopai vosa oiso vo vovou purasa aueparo, oire voea rutu rera-ia rirova vai aveke vai kotoive iriai tuuro rera okoearo-ia rera roko piesa riku rovu-ia.* ⁴³ ☆ Ari vosa vii iava vavaea raga vii kove pieve vore vuria, oire vo vavae tokori. Oa iava vearopai ra vava avau vao katai vavaea vore uva tootooa viapau opesipape. Oa iava viapau oiso avauverea vore opesipa tapi eto kasi-ia vo vavaerei rutuva. ⁴⁴ [Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaoro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.] ⁴⁵ Ari vosa vii iava kokoto vii kove pieve vuria purasa, ra va poturi. Oa iava vearopai

ra katai kokotova avau vore uva tootooa viapau opesipape. Oa iava viapau vii vikiivera vore opesipa tapi vo eto kasi-ia. ⁴⁶ [Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaoro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.] ⁴⁷ Ari vosa iravu vii iava osireito vii kove pier eve vuria purasa, oire vearopai ra rera tateri. Oa iava vearopai ra kataitoava koatau vo Pauto vo Saraaro sovara-ia. Oa iava viapau vii vikiivera vore opesipa tapi eto kasi-ia. ⁴⁸ ☆ Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaoro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.

⁴⁹ ☆ *“Oire uva oirara rutu ruuverea eto kasi oiso osa aioara ruupaiveira avakara vara vearo piepaoro.* ⁵⁰ ☆ Vearoa rutu avaka aioara vearo piepa. Ari vosa opesipe sipeia va iava, ra apeisi ragavira vorevira va sipei pieta ita. Oire oisi ita toupata visii vao-ia oiso osa avaka sipei vuutaaro. Osa ragavira ora vovou oavisii tokita kavevira visii rutu vearoa puraoro oiso osa avaka (sol).”

10

Jisas Siposiporeva Aue Iava Ora Oupa Pitupitu
(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Jisas vo uruio kavuoro avaroepa Judia taere iare.

Oa iava uukova Jodan-ia ivi-roreva. Uva riro irara vorevira voreaepa rera iare, oa iava voea rutu siposiporeva, uvare rera vo pitupituaro-a oirara rutu siposiposa.

² Uva Farisi-pa irara urioaepa rera-ia kokarasa oiso puraoro, “E vearopai oiso-ia vao-ia Reo Taisi, vosa iravu vatuaya vaiaro kavu ovoireve?” ³ Oire uva voea vo rearo pukooro oiso puraroepa, “Ari aa vo reo goru reo vatoreva Moses visiipa?” ⁴ ☆ Oa iava rera aatoiva oiso puraoro, “Moses oiso puraroepa, Uvuipai vosa riakova kavuoro oavu rigatoreve reo ovoi, ra va-ia oira sigureve.” ⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “Ari ita, riro kaureo vovou irara visii, oa iava vo taisi vao reo taisi rigatoreva.” ⁶ ☆ Ari ita, vo rasito rovo oaro-ia, uva Pauto oirato purareva ora riakova.

⁷ ☆ ‘Oire vearopai vosa viovokoto aitetoarei kavureve riako ouoro.

⁸ Ra kataivira rutu toupaooro vo tou-ia kataiua varaua purasi.’

Osa-a eisi osa iava viapau oiso toupasi waiterei, ari oiso piesivoi kataiua-ia varaua toupasivoi. ⁹ Vosa waitereo aiterea pitu pierleve Pauto waiterei aivaro pieoro, uva viapau irai uvuipa ra waiterei vorevira sikareve.”

¹⁰ Uva vorevira koataaepa kepa sovara-ia ita. Oire uva voa disaipel rera akeiva vo

reo iava. ¹¹ ☆ Uva voea tavireva oiso, “Ro ira riakova oaro kavu ovoireve iriavu raga ousa, uva va-a eva oa-ia otopa pitu purare iriavu ita.” ¹² Ora vosa iriavu riakova oirato kavu ovoireve iravu ousa, eva-a oa-ia rerava otopa pitupitu purapaevoi.”

Jisas Kakae Vure Viraakoreva

(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Uva vao isivaaro iava kakae vureva urioaepa oiso ra voea-ia pitureve. Uva disaipel irara voeare korupaaepa. ¹⁴ Oa iava Jisas voea kekeoro kasipuroepa. Uva oiso puraroepa, “Voea eakata oea kakae vure sipopai ragai iare. Opeita voeare korupata. Pauto vo Saraaro-a vao oa toupavoi voeapa oiso osa voeao kakae vure.” ¹⁵ ☆ Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, vosa irouto viapau oiso vo ruipaaro tupaive osa ro kakaeto ira vaopa ruipaparoveira Pauto vo Saraaro, oire uva rera-a eera ira viapau uvuipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovara-ia toupaveve.” ¹⁶ ☆ Oa iava kakae vure oureva voea kaverukooro. Uva voea viraakosa voea rutu-ia vavaeareiaro tovoreva.

Viovokotoa Iava Ro Riro Kotokoto Guruto

(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ ☆ Vo osa Jisas voka rovoreva vo raivaaro uva

☆ 10:4: Diu 24:1-4 ☆ 10:6: Jen 1:27, 5:2 ☆ 10:7: Jen 2:24; 1 Ko 6:16

☆ 10:11: Ro 7:3 ☆ 10:15: Mt 18:3; 1 Pi 2:2 ☆ 10:16: Mk 9:36 ☆ 10:17:

Lu 10:25

iravu rera iare ikaureva. Uva rekuoro rerare oiso puraroepa, “Tisa Vearoto. Eake vai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?”¹⁸ Uva Jisas rera akereva oiso, “Apeisi iava ragai vaisipari oiso, Vearoto? Asi viapau iraiei vearotoa vai. Ari kataitoa raga Pauto Vearotoa rutu.”¹⁹ ☆ Taraipau vao-ia Reo Taisi Pauto vaaro oa oiso purapai,

‘Opeita otopau, opeita oira upopau, opeita kavirupau, opeita oearovu iava kuuvupau, opeita oearovu keakeapari orekerovu karutupaoro, ora aiteara vaio ora aakoarapa avivikepau.’ ”

²⁰ Uva oiso Jisas tavireva, “Tisa, easi varao rutu oisoa tokipaa vova rovoaro osa kakaevira oisoa toupaa.”

²¹ Oa iava Jisas rera-ia vurareva rerapa siraooro. Uva rerare oiso puraroepa, “Ari ita, vosa vearo vovou rutu purasa auelpau, oire auero rutu-ia vii varaaro vori rovou vara-ia moni ouoro apota irarapa oarai vatesa. Eva-a oa iava uvuipau ra vearoa ouriyerea vo vuvuiua. Oire ra uriou ragai sirova utuoro.”²² Uva vo reo-

a vao oa-ia rera tavaka pierewa. Oa iava rerare vovouisi vavataepa. Osa iava avaroepa, uvare riro vori guruto-a.

²³ Uva Jisas voeava vura-paoro ora poreroepa rera voeaaro disaipel tavisa oiso, “Ari ita, vavagisipapeira rutu

voeaopa riro kotokoto guru irara vore ora kiusa Pauto vo Saraaro sovava iare.”

²⁴ ☆ Uva disaipel irara vo reo iava rera-ia tavetave iraopaiva. Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Kakae vure oaa oirara. Vavagisipai rutu voeaopa oea moni raga-ia rugorugoopaaveira vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.”²⁵ Ari ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auelpao. Ari ita, uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro vori guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.”²⁶ Uva tavetave iraopaive rera-ia. Oa iava oiso puraaepa rerare, “Uva apeisi-a. Iroutoa vai-a ira uvuipa Tootoo Ovoi ousa?”²⁷ ☆ Oa iava Jisas voeava vurapareva tuupavira. Uva oiso puraroepa, “Viapau uvuipa oirato, ari Pautoa raga uvuiparoi irai oisiri avu pierevora, rera vo Saraaro iare koataro.”

²⁸ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, igei auero oaio rutu kavuiovora vii sirova utupasa.”²⁹ Uva Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Viapau irai oaravu avu vaiaro rutu kavupare. Ari ita, vosa oiso-ia irai vara rutu kavureve oiso, kepa-a vao, ari araoko irara, ari taataa riako, ora aitetoarei ora aakova, ora kakae vure oaro, ora rasiara oaro rutu

vo ragai tauvasa utuoro
 aue-ia tapo Vearo Siposipo,
³⁰ rera-a eera ira riroara
 pute pievira rutu ourevere
 kepaara, ora araoko irara ora
 taataa riako, ora aite irara,
 ora rasiara oaro rutu, ora
 varao sirova tapo tavakaara
 vo voki-ia uva utupaua taru
 Tootoo Ovoi oupareverea.
³¹ Ari ita, uva voearo oea
 visii sirova oisoa utupaave,
 evoea oea visiipa iraaverea
 vo Pauto vo Saraaro sovara
 iare. Ovusa voeao oea visiipa
 oisoa irapaave, oea taru visii
 sirova utuaverea.”

*Voea Ita Tavireva Ora
 Rera Vaaro Iava Kopii Vo
 Peva Pievira Jisas*

*(Matyu 20:17-19; Luk
 18:31-34)*

³² ☆ Uva vokapaoro
 raivaaro ipapaaepa Jerusalem
 iare vo osa Jisas voeapa
 iraparoepa. Oa iava rirovira
 tavetave iraopaiva disaipel
 irara, vo osa oearovu uriri-
 paaepa oea tapo rera sirova
 utupaaepa. Oa iava rera
 voeaaro ragapa disaipel
 rovoroeпа siposipooro varao
 iava oara karekepape utu-
 paua rera-ia. ³³ Uva oiso
 puraroepa, “Uvuta! Ipaviei
 vore Jerusalem-ia. Uva voea
 ragai-a vao Oirato Oviitoaaro
 Ro Ropoto tovopaivere reipa
 irara vavaearo-ia pris irara
 ora voeao Reo Taisi-ia tarai
 irara. Oea reo ovoi puraivere
 oiso, Rera kopii pieta. Oa iava
 voeaopa ragai kosi pieivere
 osararovu iava voea. ³⁴ ☆

Ra ragai akaipa piepaive,
 ora ragai-ia ruipaave, ora
 ragai ragipaive, ora ragai
 upoive. Oire vosa vo peva
 voki puteve, ra toreravere
 vorevira.”

*Vaitereo Vo Ruipaaro Iava
 Jems Vaio Ora Jon
 (Matyu 20:20-28)*

³⁵ Uva Sebedi oviitoareiaro
 Jems araorei ora Jon
 uriosiepa oiso purasa, “Tisa,
 vaopa ruipapaveiei ra va
 purari vegeipa oa arepave
 vii ruvara-ia.” ³⁶ Oa iava oiso
 vaiterei akereva, “Eake-a vao
 oapa ruipapasiei ra va puraa
 veipa?”

³⁷ ☆ Uva oiso purasiepa,
 “Vegeipa vase ra irai pauro
 vo oirapapa varata oara-ia,
 osa irai vo koike varata oara-
 ia vovio uva tokipauveira tu-
 raropaoro vii vo goruaro-ia.”

³⁸ ☆ Uva Jisas oiso
 puraroepa vaitereire
 ovoovovira, “Viapau
 taraipasiei vao-ia oare
 arepasi. E uvuipasiei ra
 tavakao ousi oa oupaa o-ia
 ukaiooro kap iria agasipaoi
 aue iava siitoka? E uvuipasiei
 ra koatasi vo tavakao-ia oa-ia
 koataparai?”

³⁹ ☆ Oa iava oiso purasiepa,
 “Uvuipaveiei.” Uva Jisas oiso
 puraroepa, “O ita. Ukaiosi-
 vere o-ia iria-ia ukaioparai.
 Ora vo tavakao-ia tapo
 koatasivere oa-ia koataparai.
⁴⁰ Uva viapau oiso ragai
 vaaro-a ra vei pau piea vare-
 ia oiso, iravu oirapapa varata

☆ 10:32: Mk 8:31, 9:31; Lu 9:22 ☆ 10:34: Mt 26:67, 27:30; Mk 14:65 ☆ 10:37:
 Mt 19:28 ☆ 10:38: Jo 18:11 ☆ 10:39: Ap 12:2; Lu 22:25-27

iava, osa iravu koike varata iava. Ari Pauto auearo-a ira aitereivu reesirevora, oa iva tavukiarei vatatoporevora vaitereipa.”

⁴¹ Oire vosa katai tau disaipel va iava vao uvuiva, uva kasipuaepa vaitereire Jems araorei ora Jon.

⁴² Uva Jisas keeraroepa voeareire oiso puraoro, *“Taraipatai voeao-ia ratau tou irara oea vo kovoaro oiso toupaveira, Oearovu oirara tokipasa. Oea ora rei vaisi piepaaveira voeare. Ora voea iava oearovu riro goruva toupaveira oea oirarapa kovo vatepaaveira.* ⁴³ ☆

Ari visii viapau oisi eisi toupatavere osa evoea. Ari ro ira ruipaparo oiso ra rera raga ora rei piero visiire, eera-a ira taru visii tauvapaoro kovorevere.

⁴⁴ Ari ro ira iraparo visiipa, eera-a kovopato oavisii vo utupaua. ⁴⁵ Oiso rutu osa urioraera vore. Uva viapau oiso kovopa irara vai ousa ora ragaipa, ari kovoa purapasa oevu tauvapaoro. Ora vaore tapo ragai vo tootoaro vafepasa voea rutupa oirara voea vorevira voripaoro vuri vovou sovara iava.”

Voositoa Batimias Ira Vura Piereva Jisas

(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Va isivaaro iava Jeriko-ia poua viropa. Oire vo osa vo uruio kavureva disaipel irara tapo, ora

oearovu riro irara, uva iravu voosito Batimias ro oviitoaaro Timias ira raivaaro pauroepa arepaoro.

⁴⁷ ☆ Uva Jisas ro vova Nasaret ira iava uvureva. Oa iava rerare keeraroepa oiso purapaoro, “Jisas Devit Oviitoaaro. Ragaipa sirau.”

⁴⁸ Oa iava riro irara rerare reopaaepa oiso purapaoro, “Auoro, ora tape pieu,” osa keeraroepa ita rirovira rutu. Uva oiso puraroepa ita, “Vii Devit Oviitoaaro. Ragaivipa sirau.” ⁴⁹ Oa iava Jisas voka tuuke piereva oiso puraoro, *“Rerare keerata.”* Uva

rerare keeraaepa voosito oiso, “Toreu, ra roruri, uvare viire keerapa.” ⁵⁰ Osa iava varo rakuraku veraoro tokaoro toreroepa Jisas iare uriooro. ⁵¹ ☆ Oa iava Jisas rera akereva oiso, *“Eake vaipa ruipapau ra oai puraa viipa?”* Uva oiso puraroepa, “Tisa, ragaivi vura pieri vorevira.” ⁵² ☆ Uva Jisas rera tavireva, *“Ora poreu ra avau. Aue iava uvare vii raga vaaro oirao piea vii vorevira ravotovira porete pie ovoivoi.”* Oa iava

vearovira vura ovoirevoiva, Jisas sirova utu ovoiroepa raivaaro.

11

Jisas Turarovira Koataroepa Jerusalem-ia

(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ ☆ Uva tutuu pieiva vokapaoro Jerusalem iare.

☆ **10:43:** Jo 13:14 ☆ **10:47:** Mt 9:27
Lu 7:50, 8:48, 17:19 ☆ **11:1:** Mt 21:17

☆ **10:51:** Jo 20:16 ☆ **10:52:** Mt 9:22;

Oa iava Betfasi urui-ia poua viropa ora Betani-ia vo uva Oliv Kovo Pukui toupaveira. Oa iava Jisas voava aitereivu arureva voea iava voeao katai tau erao (12) disaipel.

² Uva oiso vaiterei tavireva, *"Vavo oiso avasi vavo uruio-ia. Vosa karesi virovere voa, ra gareva vai kekesi donki iria tuu iro riara-ia toupaevoi, o iria-ia viapau irai vokapareva uvare ko-ruova. Ra oira karusi, ra oira ivupaoro uriosi.* ³ Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere purapasi? Ra rera tavisi oiso, Iria-ia Turaro vo kovoaro ei, Iria vore pierevere rara."

⁴ Oa iava avasiepa. Uva oira donki kekesiva kakaeva osa tuu iro-ia toupaeava kepa rataoaro riaaro-ia vo raivaaro. Oire uva oira karusiva. ⁵ Vo ovusa oeavu voa tupaoro vaiterei akepaiva oiso, "Eakere eira donki karupasi?" ⁶ Uva voea tavisiva oiso osa Jisas vaiterei tavireva. Osa iava vaiterei iava vaseiva vorevira. ⁷ Oa iava oirava voriesiepa donki vore Jisas. Oa iava oira ivara-ia varoara tovoiva varao oara-ia pauroepa. ⁸ Uva vo voki-a vao oa-ia riro irara rutu varoara oaive-ia urupaiva raiva-ia, osa oearovu evaoara tosipaiva vegoaro vara tovopasa raivaaro rera-ia rorupaoro. ⁹ ☆ Oire uva oearovu irapaaepa osa oearovu ita utupaaepa. Oearea rutu rerava rorupaoro kaku piepaiva oiso purapaoro,

"Hosana!

Vigei Kae

Pietoaaro! 'Pauto ira viraakopare ro-ia ira uriopa vo Turaro Pauto goruaro sovara-ia.' ¹⁰ Rera-ia vuurapa vaisi purape, eera ira turarorovere oiso rutu osa Devit ro vigei aaotoaaro ira turaro-roepa. Vuurapa vaisi purape Pautoa-ia, Reitoa rutu. Hosana vore viara-ia Pauto!"

¹¹ Uva Jisas karero viropa vo Jerusalem. Uva voa koataroepa Rovopa Kepa-ia Tugoropa Kepa Tempel. Uva voa orekerovu rutu vuravurareva. Oa iava vorevira Betani iare katai tau erao (12) disaipel tapo kareroepa, uvare ravireo rokosa aueroepa.

Fik Ova Vao Oapa Kasipuroepa Jisas (Matyu 21:18-19)

¹² ☆ Oa iava vokiaepa Betani iava voreoro. Uva vo voka-a vao oa-ia ogoeroepa. ¹³ Uva oevavu fik ova evaova kekereva tauaivi, riro guruva ova rutu. Oa iava vo eva iare urioroepa oiso ra voava kueara vai oureve. Uva vo evao-ia pou virooro kasikasioepa vura ragaoro, oiso ra kua vai kekereve osa guruvara raga oisoa voa toupave. Aue iava uvare kuepa vuuta-ia viapau tuguraaepa. ¹⁴ Oa iava Jisas vo evare oiso puraroepa, *"Viapau irai vii kuearo aiopareverea vokiara rutu-ia."* Vo osa rera voeaaro disaipel rera uvuiva.

*Orekerovu Vuriara Sig-
ureva Jisas Tempel Iava*

*(Matyu 21:12-17; Luk
19:45-48; Jon 2:13-22)*

15 Uva urioaepa vore
Jerusalem-ia Tempel-ia
koatasa. Uva oeavu oirara
sigureva osa uupaaepa voa
orekerovu-ia ora tuutu-
paoro vo Tugoropa Kepa
sovara-ia. Uva tebolara
petopetoreva voeare oea
ora tuutuupaaepa aue-ia
moni, ora paupara oaive
voeao oea kurue kare-ia
ora tuutuupaaepa. 16 Uva
voeare korukoruoro rutu
goruvira oiso puraroepa,
“*Viapau rutu oiso ra ora visii
varaarova oapara oavisii
vo Tugoropa Kepa sovara-
ia ora putepata.*” 17 ☆

Uva va isivaaro iava voea
siposiporeva oiso puraoro
voeare, “*Tugoropa Vuku
oiso purapapeira, ‘Ragai vo
Kepaaro-a vao oa oiso vaisi-
paiveira, Variripa Kepa.’ Ari
visii vo kepao oiso piepata,
vataupa tapi kavirupa irara
vaaro.*”

18 ☆ Uva voeao pris reipa
irara ora voeao Reo Taisi-ia
tarai irara oea vo reo uvuiva.
Oa iava raiva taraapaaepa
oiso ra rera upoive. Aue iava
uvare rera uriripaiva, uvare
oearovu rutu tavetavepaiva
rera vo siposipoaro-ia.

19 Oire vo osa vokiariovepa
voeare, oa iava kosia viropa
voava vo riro uruia-ia.

*Fik Ova Iava Vao Raver-
ave Ova Vao Oare Reoroepa*

Jisas

(Matyu 21:20-22)

20 ☆ Oire uva vokipaua
avaaepa. Uva voa avapaoro
fik ova kekeoro puteva
osa raveraveepa vō eva
vavurupaaro tapo. 21 Oa
iava Pita Jisas vo reoarore
rugoooro oiso puraroepa,
“*Tisa. Vao kekeri fik ova oe-
vare ovoieivira reouerao. Oa
iava erakoerao.*” 22 Oa iava
Jisas rera vo reoaro pukooro
oiso puraroepa, “*Pautoa-
ia oirao pie vovouro oavisii
tovota.*” 23 ☆ Oiraopavira rutu
visii tavipaa, Vosa oirao pie
vovou rutu purapata vaku-
vaku asavira, oire ra vaore
pukuia oiso purata, Toreu
ra ora vikiu eisi avakava.
Oire ra oisi pieive, vo rara
evo reo oirao piepata rutu.
24 ☆ Osa-a eisi osa iava visii
tavipaa oiso, Vosa variripata
orekerovure arepaoro, oire
ra vara oirao piepata, ra vara
oupata.

25 ☆ “*Oire vosa torepata
variripasa, ari vosa iravuva
ora aveaveu, oire va eaka pie
rovori. Oisore ra vii vaaro
vuri vovou verareve Aite oav-
isii ro vova vuvuiua.*” 26 [Ari
ita, vosa viapau oiso iravu
iava viapau oiso vuri oaro
vera rovori, ra viapau vii
Aitearo vii iava vuri oara ve-
rareve ro ira vuvuiua-ia tou-
pareveira.]”

*Oeavu Jisas Akepaiva Rera
Vaarore Reesia*

*(Matyu 21:23-27; Luk
20:1-8)*

☆ 11:17: Ais 56:7; Jer 7:11

☆ 11:18: Mt 21:46, 7:28

☆ 11:20: Mt 21:19

☆ 11:23: Mt 21:21

☆ 11:24: Mt 7:7; Jo 14:13-14, 15:7

☆ 11:25: Kl 3:13

27 Uva va vao isivaaro iava voreaepea Jerusalem iare. Uva voa Tempel sovare-ia vokapaoro urioaepea Jisas iare voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora pris reipa irara, ora oira vasi irara. 28 Oa iava oiso rera akeiva, “Eake reesi-a vao vii vaaro oa iava vo kovo purapari? Irou vii vateva vo reesi?”

29 Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii akea ra ragaipa vo reo vituaro pukota. Ra visii tavia ita vo reesi iava oa-ia varao purapaa. 30 Oire e baptaisa vao Jon oa puraparevora, ovuva vo reesia oa urioera Pauto ruvara-ia, eke vova oiratoa raga? Oire ita ragai tavita.”

31 Uva ora rugorugoo piepaaepa oiso, Apeisi avu purapaviei. Vosa oiso puravio, Vova Pauto, ra oiso purarovere, Uva apeisi viapau va oirao piepata? 32 ☆ Ari vosa oiso puravio, Oirato vaaro. Uva ora voea ragapa uriripaaepa, uvare voea rutu oirara oisi taraipaaepa oiso, Rera-a ro profetatoa rutu. 33 Oa iava oiso purapaaepa, “Viapau taraipaiei.”

Uva Jisas voea tavireva oiso, “Ragai tapo ita, viapau oiso ra visii tavia vo reesi iava oa-ia vo kovo purapaavora.”

12

Ovoovo Reo Wain Kovo Iava Ora Vo Kovo Tokipa Irara Iava Tapo

(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 ☆ Uva rovoroepea voeapa siposipopaoro aue-ia ovoovo reoro oiso, “Iravu wain kovo paureva. Uva vo kovo rirore kasura purareva. Oa iava rikui tekareva auepa pigipava masin gerep. Uva voa kepa paureva uutupa kepa vo kovo-ia. Uva oeavu kovopa irara tavireva auere ra vo kovo tokipaive moni oupaoro ora rerapa. Oire uva va-a vao oa iava avaroepa otaerevu iare uvavu. 2 Uva oivavu-ia iravu kovopato rera reraaro siporeva, oiso ra kovoa iava kuearoa vai oureve voea ruvara-ia vo kovo tokipa irara. 3 Oa iava rera rauiva. Uva rera ragipaivoiva, viapavira rera siguiva vorevira. 4 Oire uva iravu ita ava pierewa ita. Oa iava rera kukuearo gagoagoiva rera tapata-paoro. Uva rera vuri pieiva. 5 Oa iava iravu ita arureva ita. Osa iava rera kopii pie ovoiiva. Uva oisi raga oisoa piepaive oiso oearovu oisoa raga ragapaive, ari oearovu oisoa kopii pie ovoipaive. 6 Uva kataitoaviei ira toupere rera oviitoaaro, ira oisoa kavikopareve rutu. Oa iava ovoio kuvira rera utu pierewa ita voea iare oiso rugoopaoro, Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere oviitoa oaa. 7 Oa iava oiso ora reoaepea voea voeao oea oisoa kovoa tokipaive, Rera ro-ia reito oviitoaaro rutu. Irare ra rera upope. Ra rera vaaro ouoro vo kovo vao tokipe ora vigeipa. 8 Oa

iava rera rauiva rera kopii pie ovoisa. Oire wain kovo sovara iava vo kopii kosi pieiva.”

⁹ Uva vo reo-a vao ovoovo reoa oa iava oiso akereva Jisas, “*Uva eake vai purarevere ro ira vo kovoaro-a vao-ia wain kovo? Oire uva ro ira uriorovere voeao vo kovo tokipa irara opesi piesa voea rutu kopii pieoro. Oire ra ita oevu raga ita tovo piereve vo kovo tokipasa ita.* ¹⁰ ☆

E viapau vo reo vieitavora Tugoropa Vuku-ia oiso,

‘*O-ia aveke iria veraiva voeao kepa paupa irara oira-ia kepa pau arapa, eira rutu ita avekeva rovopava rutu kukuuvu tuuta.* ¹¹ Easi, vo kovo purareva Turaro, oa vigei osireiario-ia ravotovira toupaveira?”

¹² Uva oiso ruipa raga-paaepa ra Jisas ouive rera kortusa voeao reipa irara Jiu iava. Ari ita, oevu ragapa oirara uriripaaepa, uvare oiso taraipaaepa, Asi vao ovoovo reo vigei togapare vo-ia. Uva rera kavuoro avaaepa.

Jisas Akeiva Takis Moni Iava

(*Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ ☆ Uva va-a vao oa iava oevu Farisi ora voeao tapo King Herot tauvapa irara oea sipoiva rera iare oiso ra ora rera oaiaro-ia ora rera raga ora kove piero. ¹⁴ Uva

evoearei rutu urioaepa. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa, taraipaiei vii-ia, uvare vii-a oiraopa reotoa rutu. Ari vaeavira rutu voea rutu siposipopari vo Pauto vo pitupituario iava. Oire uva apeisi-a? E torevokopai ra Sisa-pa takisvio moni vateoro, eke viapau?”

¹⁵ Ari ita, tarai ovoiroepa voea vo kuuvaro-ia. Uva voea akereva, “*Eakere ragai-ia kokarapatai? Oire ragai vateta, moni isi vai ra aisi eveia.*” ¹⁶ Uva aisivu

vateiva. Uva voea akereva oiso, “*E irou puaaro-a vao-ia vo kiro-ia?*” Uva rera taviiva, “Ari Sisa.” ¹⁷ ☆

Oire va iava oiso puraroepa, “*Vosa Sisa varaaro, oire Sisa-pa vara vateta. Ari vosa Pauto varaaro, oire Pautoa-pa vara kare pie iraota.*” Oa iava vo reo iava rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa.

Jisas Akeiva Oiratoa Iava Ro Ira Kopiio Ra Vorevira Torero

(*Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40*)

¹⁸ Uva Sadyusi-pa irara urioaepa rera iare voeao oea oisoa viapau kopiia torearo iava oirao piepaive. Oa iava oiso rera akeiva, ¹⁹ ☆ “Tisa, Moses oiso igeipa rigatoroepa, Vosa irai araokotoa vaiaro kopiio, vo osa riakovaaro toupaeve kakae pura asavira raga. Ra ita araokoto oira oureve rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purasa. ²⁰ Uva

☆ **12:10:** Sam 118:22-23; Ap 4:11; 1 Pi 2:7

☆ **12:13:** Mk 3:6; Lu 11:54

☆ **12:17:**

Ro 13:7 ☆ **12:19:** Diu 25:5

erao vatara oaraovu oea oisoa toupaiue. Oea iava avaioto riakoparoepa. Oa iava oira arova kopiioepa osa viapau kakaetoa vai. ²¹ Uva ro kikooto oira ita oureva. Uva kopiioepa ita, osa ita viapau kakaetoa vai. Uva peva piepato oisi raga pie ragareva ita. ²² Uva oisi raga piepaoro oira arova opesiaepa vo arao rutu erao vatara, osa viapau kakaetoa vai kavaupaive. Uva utupaua vo arao isivaaro iava kopii ovoioipa. ²³ Oire uva vo vokio-ia oa-ia oirara rutu toreaverea vova kopiia-ia, uva irouto vo arao iava oira ourevera? Uvare voea voeao erao vatara rutu oea oira ouiva.”

²⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Rugorugooara oavisii pirovira avapai. Aue iava uvare viapau taraipatai aue-ia Tugoropa Vuku vo rigatoaro ora goruaro Pauto. ²⁵ ☆ Vo kopiia iava torea-ia viapau oiso riako ou vai, uvare viapau ora oupaaverea. Viapau. Ari oisi rutu oiso toupaverea osa enselpa irara vo vuvuiua-ia.

²⁶ ☆ “Oire ari voeao-ia kopii irara vosa toreave vorevira, uva viapau voea iava vieipataera vo siposipo-ia oa-ia gare kairi evaoa rovaepa. Osiposipo-ia Moses tavireva Pauto oiso, ‘Ragai-a Pautoaaro Ebrahim, ora Pautoaaro Aisak, ora Pautoaaro Jekop?’ ²⁷ Oire vo Pauto vo rugorugooaro

vuraaro-ia voeao tootoovira toupai oea kopiiaepa. Oa-a vao oa iava oiso puraroepa, Ragai Pauto oaive voeao oea tootoopai. Ari rugorugooara oavisii viapau oiso torevokopai.”

Rovopa Rutu Reo Taisi
(Matyu 22:34-40)

²⁸ Oire uva iravu uri-oroepa Reo Taisi iava siposipopato voea uvusa osa ora akepaaepa. Uva Jisas vo reoaro eveireva osa voea vo reoroaro pukopareva. Osa iava rera akereva oiso, “Aa vao-a rovopa rutu Reo Taisiro rutupa?” ²⁹ ☆ Oa iava Jisas rera vo reoaro pukoreva oiso puraoro, “Vao-ia rovopa rutu Reo Taisi oa oiso purapapeira, Isrel-pa irara uvuta. Ro-ia Turaro Pauto oavi, rera raga ira tararoparoveira.

³⁰ Ira-ia sopaura oavisii rutu tovota, ora rugorugooara oavisii rutu, ora taraiara oavisii rutu, ora goruara oavisii rutu.’

³¹ ☆ Ari erao piepa vao-ia oiso, ‘Voeaopa oea vii ruvara iavi toupaveira siraopau rutu, oiso rutu osa ora viipa siraopauveira.’

Viapau oiso oarai Reo Taisiro, vai vareo-ia putepaveira.”

³² Uva Reo Taisi-ia taraito rera tavireva, “Oiraopavira Tisa. Ari kataitao raga Turaro Pauto. Uva viapau

☆ 12:25: 1 Ko 15:42, 49, 52 ☆ 12:26: Lev 19:18; Ro 13:9; Ga 5:14; Je 2:8

Eks 3:6 ☆ 12:29: Diu 6:4 ☆ 12:31:

iraiei turaro vai oiso osa ro-ia.³³ ☆ Uva vosa rera-ia vii iava sopaua rutu tovoru, ora rugorugooara rutu, ora vii vaaro gorua rutu, ora vao tapo-ia oiso ra iravupa siraopau oiso osa ora viipa siraopauveira, oire uva vara-a varao oara koruoupa pitupitu-ia putepaiveira, opitupitua-ia oisoa koruoupa kare riipu piepaiveira.”

³⁴ Uva Jisas rera-ia tarairoepa uvare vearovira rera vo reoaro pukopareva. Oa iava rera tavireva oiso, “Viapau oiso tauaipaei Pauto vo Saraaropa.”

Osa-a eisi osa iava voea rutu uriripaaepa Jisas ake arapa vorevira.

Vo Devit Oviitoaaro Iava Akea Toupai

(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Vo osa Jisas siposiporeva Tugoropa Kepa-ia Tempel, uva oiso puraroepa, “Easi eake iava Reo Taisi-ia tarai irara oiso purapaai, Asi Krai Devit aaotoaaro ro vo rasio raga iava.”³⁶ ☆ Aue

iava ita uvare rera raga Devit vatereva Tugoropato Uraurato vo rugoo oa iava oiso puraroepa,

Turaro Pauto ira oiso puraroepa rore ragai Turaroaro, Pauu vo oirapapa varata vao-ia vo vuutaore tuepaoro oa-ia vii voeaaro keripa irara tovoaverea vii kokotoaro reroaro, vo rara voea-ia puteri.’

³⁷ ☆ *Ari ita, Devit raga iraturarovira Krai vaisireva. Uva apeisi-a, Krai rera aaotoaaro Devit ira Devit sirova kavauroepa?”* Uva riro uvuru rera vo reoaro roruvira uvuiva.

Reo Taisi-ia Tarai Irara Vo Pitupituroaro

(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54, 20:45-47)

³⁸ ☆ Uva voea siposipopaoro voea tavireva oiso, “Ora vatatopopata evoeapa Reo Taisi-ia tarai irara oea vearovara-ia kuvupaa kuvu-para varoara, ora oiso uvare vaopa tapo ruipapaaveira, oiso ra oearovu oirara voeapa ora avivikepaoro oiso purapaave, Vearo voki voeare vo aivaropa tapi.

³⁹ Ora oiso tapo osa varaopa ruipapaaveira rovopara paupara varao Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia touara. Ora varaopa tapo vasivasi tapiro roro pie visivi vo vureipa voki-ro-ia.⁴⁰ Evoea oea auero ou ragapaiveira raro riako varaaro, ra kuuvuvira riro kaekaepavira variripaaveira ita. Evoea ita oea riroa siitoka ouiverea. Va-a eva vuri oaive voriaro oearovu rutu varaaro-ia oara putepaverea rutu.”

Raroeva Sirao Vatea Moni isi Vikieva

(Luk 21:1-4)

⁴¹ ☆ Uva ipa pie visivi pauroepa Jisas vo moni oupa tapi. Uva voea siituepareva osa moni vikipaaepa voa. Uva voeao riro moni irara

☆ 12:33: Hos 6:6 ☆ 12:36: Sam 110:1; Hi 1:13 ☆ 12:37: Jo 12:9 ☆ 12:38: Lu 11:43 ☆ 12:41: Jo 8:20; 2 Kin 12:9

oea tapo riopara moniara vikipaiva. ⁴² Osa-a eisi osa iriavu urioopa raroeva apotavavi. Uva aisireivivu vikieva moni isirei gare isireivi bokis iare. Uva ora takuvuepa, uva aue ragaia uvuipaepa katai tau toea (10t). ⁴³ ☆ Uva disaipel irarare keeraroepa ora rera iare. Oa iava voea tavireva oiso, “*Oiraopavira rutu vikioi apotavavi ita voeaoia puteoro oea riropa moni vikipai.*” ⁴⁴ Ari ita, voea rutu vikiae riroara iava ita, osa oiravi ita iria ora oira iava sopaua rutu tapo vikievo oia oearovu rutu-ia puteevoi.”

13

Jisas Voea Ravaavira Tavitavireva Tugoropa Kepa Tempel Opesiaro Iava

(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Uva kosiro viropa vova Tempel, osa iravu voea iava disaipel rerare oiso puraroepa, “Tisa kekeri. Vearopara-ia avekeara ora vearo keparo-ia.” ² ☆ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*O ita, oara kekepata riropa keparo. Ari viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro.*”

Vo Siitoka Royoaro Iava Toupai Oa Karekeperea Vo Ovoio Voki

(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ ☆ Uva-a vo uva pau-paroepa Jisas vo pukuio-ia Oliv Kovo Pukui aueva Tempel tuuravira pauparoepa, osa rera akepaiva vatau visivi voeao Pita vase, ora Jems, ora Jon aue tapo Andru. ⁴ “Igei taviri. Aa vo vokio ora purapere vara varao, ora eake ravaa reesiro-a oara ora purapere vara-ia?”

⁵ ☆ Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “*Vatatopopata. Teapi visii piro piereve oiratoa vai.*” ⁶ Riro irara rutu uriopaaverea ragai vaisiaroia, ra oiso puraave, Ragai-a vao Krais. Ra riro irara vai keakeapaive oirara vai.

⁷ “*Vo osa upoara siposipoaro iava uvutavere varao oara tauai toupave visiipa ora tutuu pievira visiipa, ra viapau oiso uriripata. Uvare vara-a varao oara pou piroverea taru. Uva viapau oiso vara varao opesiapa tutuu piepai, ari orekerovu urio rovopapere*” ⁸ oiso-ia, osararovu osararovuva ora upoaverea. Ari gavman tapo ora rera ragava aia ita gavman ora uporoverea. Ravurikeperea otaererovu-ia, ora ogoepa voki oara poupa piroverea voraro rutu. Uva vara rutu-a varao oara-ia siitoka rovoaro pura piroverea.

⁹ ☆ “*Voeaopa vatatopoiiraota oea visii vateiveraea uepa Kaunsel irara oea*

☆ 12:43: 2 Ko 8:12 ☆ 13:2: Lu 19:44; Ap 6:14 ☆ 13:3: Mk 5:37 ☆ 13:5: Ef 5:6; 1 Te 2:3 ☆ 13:9: Mt 10:17

visii ragipaiverea vo keparo-ia Sinagog keparo. Ora oiso tapo osa visii tore piepaiverea vo reipa irara osireiario-ia, ora vo king irara osireiario-ia, uvare ragai sirova utupataveira. Uva voea-a voeao turaro irara oeapa tavitavipatavere ragai vo kovoaro iava. ¹⁰ Ari ita, vo osa Vearo Siposipo uvu rovoiverea oirara rutu osararovu rutu iava. Oa isivaaro iava taru Opesi Voki pou piro. ¹¹ Vosa visii sipopaiverea voeapa oea visii rovirieipaiverea kortua-ia. Oire uva opeita uriripata oiso rugorugooapaoro, Apeisi purapaiei voea vo reoroaro pukopaoro. Rera raga visii vaterevereia eva oa iava tavitavipatavere. Viapau oiso visii-a visiigoa reoreotaverea, ari Tugoropato Uraurato vo visii gisipoaro-ia. ¹² ☆ Oiso-ia tapo, iravu araokoto vaterevereia vore gavman vavaeoro iare, oiso ra rera kopii pierevere. Ora aiteto oviito vaterevereia iravupa ra rera kopii pierevere. Ari ovii irara aite irarava keriaiverea ra voea upoive. ¹³ Ari ita, oirara rutu visiire vuri vovou iraopaaverea, uvare ragai vaisiario-ia toupataverea. Ari ro ira goruvira rutu Pautoa-ia rugooa tovopareve vo tugurasa Ovoipa Voki-ia, eera-a ira taru ourevereia Pauto ora rera vo Saraaro iare.

Utupaua

(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ ☆ "Vosa vao keketaverea oa uvuipai riroa vuria pura iraopasa aue-ia Tugoropa Tapi, oire ra uriripaoro torita visii vao Judia-ia tou irara pukuiara iare. [Ari ro ira vao vieipareve, oire tarairo va-ia vao]. ¹⁵ Ro ira kepa ivara-ia toupareve, viapau oiso uvuipa ra vararo oavu avu vai ousa vo kepa oaro-ia. ¹⁶ Ro ira toupareve varuparo, viapau uvuipa ra ora rakurakupaarore vorero varoa. ¹⁷ ☆ Ari vo riakovio airoa tarukovira toupaverea, oriakoa sirao iraoaverea tavaka ouoro, ora vairo sikeo kakaero roroopa riako vo voki-ia. ¹⁸ Variripata. Oa iava viapau pou piroverea vo tavakaro varao vo kiuvupa vuuta-ia. ¹⁹ ☆ Oire vo vokio-ia oa-ia rasito rovoreva Pauto vo vokio-ia pou virosa vao-ia, uva varej sovara-ia vareo viapau oiso oavu avu vai tavaka vai vareo sovara iava oai vo tavakao-ia putepai oa urioperea utupaua riroa rutu. Oire ita vara isivaaro iava varao viapau oiso otavakai ita urioperea oiso osa vo tavaka vao-ia. ²⁰ Vosa viapau rugorugooapaori Pauto vo vuutao poteku piesa, ra viapau oiso iraipe tootoovira toupaooro. Ari voea ragare rugoooro vo vuuta poteku piereverea voeao oea roporeva ora rerapa.

Vuria Rutu Karekepere Vo

☆ 13:12: Mai 7:6; Mt 10:21 ☆ 13:14: 23:29 ☆ 13:19: Dan 9:26, 12:1; Joe 2:2

Dan 9:27, 11:31, 12:11 ☆ 13:17: Lu

21 “Vosa irai visii tavipareve oiso, Ro keketa Pauto reraaro Ropoto. O ita, Rera keketa ro, oire ra viapau oiso rera vo reoaro oirao piepata. 22 Riro irara rutu krais irara kuuvu irara oea urioaverea. Ora riro irara profet irara kuuvu irara oea ravaavira oreorovu pu-raiverea ora ravoto kovoro. Oara-ia voeao piro pieiverea vosa uvuipaave voea oea roporeve Pauto. 23 Ari ita, visii vatatopo piepaa varao iava visii tavitavi rovopaoro.

Pauto Reraaro Iava Ropoto Vorearo Iava

(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 ☆ “Uva tavakapa vu-uta isivaaro iava ravireo ruparoverea ora kekira tapo. 25 Aaviikoara kovekoveperea vova vuvuiua iava. Orekerovu rutu goruara vova vuvuiua ravurikeperea. 26 ☆ Vo voki-a vao oa-ia ragai Oirato Oviitoaaro tueiverea oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovara-ia uriora riroa rutu va gorua ora riroa ragai vaaro keraria. 27 Uva voea aruaverea enselpa irara oaa, ra voea guruive voeao oea roporeva ora rerapa voraro rutu va vo rasito rekasiaro-ia.

Fik Ova Iava Voea Tavireva

(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 “Oire uva vo evao fik ova taraitavere rara rovvira airepa guruvaro

kosi pieve rovo guruvaro. Ra oiso taraita, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororovere. 29 Ari ita, visii tapo varao iava taraitaverea vara kekeoro, ra oiso aueta, Ragaipa karepa vuuta tutuu pievoi. 30 ☆ Oiraopavira visii tavipaavoi, Oirara rutu voeao vo vuuta-ia eva viapau oiso voea rutu kopiiaverea vo osa vara rufu evara kareke rovoperea. 31 Oire oiso-ia vuvuiua opesiperea ora rasito, ari ragai vo reoaro viapau rutu oiso opesiperea.

Viapau Oiso Oiratoa Vai Taraipa Karepa Vuuta-ia

(Matyu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

32 ☆ “Uva viapau irai taraiparoi vo voki-ia ora vo aua-ia. Ora enselpa irara tapo voeao vo vuvuiua oea viapau taraipaa. Ora Ovi-itooaro tapo viapau taraipa. Ari Aitetoa raga Pauto ira karepa voki rutu-ia taraipa.

33 ☆ “Vearovira rutu uutupata. Uvare viapau taraipatai vo vuuta-ia vao oa-ia urioperea. 34 Oiso rutu osa iravu aapaapuroepa ouruivu iare kepaaro kavuoro. Uva kovoara rovirieireva kovopa iraraaropa. Uva goruvira rutu ratao tokipato tavireva oiso ra vara rutu tokipareve. 35 Oire visii vao vatatopo iraopatai tuepaoro, uvare viapau taraipatai rera-ia eera reito ira voreroverea rera vo kepaaro kekesa

ovaiaro eke voki vuutai-
ia, eke vosa kookai kare
gaupaive, eke vokipaua.
³⁶ Teapi visii sita piesa urioro
visii kekeoro osa uusipata.
³⁷ Uva va-ia vao visii tavipaa
ravaavira ora oearovu rutu,
ra ora vatatopopata rutu.”

14

*Reipa Irara Ora Reoaepa
Oiso Ra Jisas Upoive
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2;
Jon 11:45-53)*

¹ ☆ Oire uva reipa irara pris
irara ora Reo Taisi-ia tarai
irara oea raiva taraapaaepa
ora voea-ia, oisore ra oa-
ia kaviruvira rera rauive.
Ra rera upoive vo vokireo
isivaaro iava, ovokirea-ia
aioa pura pirovere Pasova
Vurei ora oaiorovu Yis Asa
Aioro aue Bret. ² Oire uva
vo voki-ia rugoopaoro oiso
ora reopaaepa, “Teapi vo
vokiro raga-ia varao oara-ia
aioara purapa pirovere rera-
ia pituera, oearoi ora sitaoro
kasipuave vigei uposa.”

*Iriavu Sanda Ovi-ia Rera
Atoatoeva Vo Betani Urui-ia
(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-
8)*

³ ☆ Uva Jisas toureva
Betani-ia ro leprapato vo
kepaaro-ia Saimon. Uva voa
pauroepa aiopaoro ovusa iri-
avu riakova urioopa aueva
korovo ovi sanda, oovia
vaisipai oiso, nad. Oa oisoa
purapaive aue iava airepa
ruu piero. Oa toupaiava
aue-ia popotepa tou vearoa
Alabasta oiso osa aveke. Ipa

pie vori ovi oava urioopa.
Uva vo ovi keeva, oa iava
va kokoeva Jisas kukuearo-
ia. ⁴ Uva oearovu oiso
ora reopaaepa kasipupaoro,
“Apeisi o vao ropi ragapae
korovo ovi? ⁵ Ari uvuipaoi
ra va-ia monia vai oueve
korovo ovi vo peva vovoto
kina (K300), ra oai vateeve
voeaopa apota irara.” Uva
ora reopaaepa rirovira rutu
oirare kasipupaoro. ⁶ Oa
iava oiso puraroepa Jisas,
“Oirape, ra va puraeve.
Eakere oira vovouaro vavata
pie ragapata? Vearo pitupitu
rutu purapae ragaipa. ⁷ ☆
Ari ita, apota irara oea
toupaveira touvira rutu
visii tapo vokiara rutu-ia.
Vosa oisi voeapa oaravu tau-
vaara purasa ruipapata, uva
uvuipatai oisi eisi purapasa.
Ari ragai viapau oiso visii
tapo toupaveira touvira.
⁸ Oira o iria va puraevoi
oiso osa uvui oi va purasa.
Iria ita ragai iava varaua
atoato rovoevo ravaavira
korovo ovi-ia, auere vava
ragai tovasa. ⁹ Oiraopavira
rutu visii tavipaavoi, Vo
uvarovu rutu uva Vearo
Siposipo kosi piepaivereva vo
rasio-ia, ra va-ia vao tapo ora
reopaave vare rugoopaoro
oa puraevoi o-ia riakova
ragai-ia.”

*Reo Ovoi Purareva Judas,
Oiso Ra Jisas Kosi Piereve
Keripa Irarapa
(Matyu 26:14-16; Luk
22:3-6)*

10 ☆ Uva iravu voea iava katai tau erao (12) disaipel ro Judas Iskariot ira avaroepa reipa irara iare pris voea ravaavira tavisia, “Visiipa Jisas kosi pieavere.” 11 Uva Judas vo reoaro uvuoro roruiva rutu. Oa iava ovoivira rera taviiva aue iava moni. Osa-a eisi osa iava ora rerapa raiva taraaroepa, oiso ra Jisas kosi piereve voea vavaearo iare.

Jisas Tagausapa Vurei Aioreva Rera Voearo Tapo Disaipel

(Matyu 16:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

12 ☆ Uva vo rovo vokiario-ia Yis Asa Aio aue Bret oa-ia sipsip kakae-ia koruoua oisoa puraive. Oa iava vo vokia vao disaipel irara Jisas akeiva oiso, “Ovu-ia viipa ravaavira aioa vai puraiovere Tagausapa Aio Pasova Aio vai?” 13 Uva disaipeltoarei arureva oiso, “Karesi viro urui iare. Vosa iravuva aivarosivere osa uuko ovi vai kaepareve rirova-ia pitokava, ra rera sirova utusi. 14 Uva iravu vo kepaaro koatarovere. Oire ro ira vo kepaaro-a irare oiso purasi, Ro-ia Tisato ira oiso puraroī, Ovu-ia ragai vo tugiaro epao tavete tugi uva Pasova Vurei aioavere disaipel irara oaa tapo?” 15 Uva vei kareke pierevere riro tugia oa toupai ravaavira vo viara-ia. Uva voa aioara ravaasivere vigei rutupa.” 16 Uva disaipeltoarei karesi

viropa urui iare. Uva va kekesiva vao oare Jisas taviroepa. Oa iava voa Pasova Vurei vatatoposiva.

17 Uva vokiariovi pouro viropa Jisas ora katai tau erao disaipel. 18 ☆ Oa iava aiopaiva osa Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraopavira visii tavipaa, Iravu visii iava ira ragai kosi pierevere oearovupa.”

19 Oa iava vovouisiro rutu vavataepa voeare siraooro. Uva voea rutu oisi raga puraaepa, “Easi viapau ragai-a?” 20 Oa iava oiso voea tavireva, “Ro katai tau erao iava disaipel, ira vavae roko piere breteva tapi rovu viipaoro va-ia ragai tapo, eera-a ira ragai kosi pierevere. 21 Iu, Oirato Ovi-itoaaro avapa kopiia-ia oiso osa Tugoropa Vuku taviepa ragai iava. Ari ita, siraoivira rutu rerapa ira ragai kosi pierevere. Vearopai ita vosa viapau aakova rera kavau rovoevori.”

Vo Jisas Komunion Aio Vatareva Disaipelpa

(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

22 ☆ Oire vo osa aiopaiva uva Jisas bret oureva va-ia vearo vaisi purasa. Uva va puteputeoro vara vatareva voeapa oiso puraoro, “Teta, vao outa ragai iava varaua.”

23 ☆ Oa iava kap-ia wain karo oureva va-ia vearo vaisi purasa. Uva voea vatareva va. Oa iava voea

rutu ukaioaepa oira iava.
 24 ☆ Uva oiso voea tavireva,
*"Eira ragai iava revasiva
 iria paruevere ragai iava
 vo osa kopiira voea rutupa
 oirara Pauto vaaro Reo Ovoi
 oirao pieoro."* 25 Oiraopavira
 ita visii tavipaavoi, Viapau
 oiso ra vorevira ita vao-ia
 wain ovi ukaioravere. Ari
 vo raga uva airepa karova-
 ia ukaioravere utupau vo
 Pauto vo Saraaro-ia."

26 Uva iriavu-ia eraaepa er-
 ava. Oa iava ipaaepa Oliv
 Kovo Pukui iare.

*Jisas Pita Tavireva Oiso,
 Ragai Taearivere*

(Matyu 26:31-35; Luk
 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 ☆ Uva Jisas voeare
 oiso puraroepa, *"Ragai
 arova toritavere ragai raga
 kavuoro, uvare oisi ita va
 iava rigatoiva vo Pauto vo
 reoaro-ia oiso,*

*'Pauto sipsip ragui tokipato
 uporevere ra rerare ro-
 rooro sikaa viro sipsip
 ragui.'*

28 ☆ *Vo osa kopiia oaa
 iava toreoro visiipa iraravere
 Galili iare."* 29 ☆ Uva

Pita rerare oiso puraroepa,
*"Vosa voea rutu varaaro
 oirao pie vovouro vuripere
 viipa, eagara osa ragai
 vaaro oirao pie vovou
 viapau oiso ra vuripe."*

30 Uva Jisas rerare oiso
 puraroepa, *"Oiraopavira
 rutu vii tavipaavoi, Vo osa
 kookai touvira erao piepa gau
 purarevere vo vokiario, ovusa*

*vo peva purari ragai vaisiario
 ora taeapaoro."* 31 Uva oisi-a
 oiso osa iava Pita goruvira
 rutu rera tavitavipareva
 oiso, *"Viapau rutu. Asi vii
 tapo kopiiravere, vo rara
 viapau vii vaisiario taeaa."*
 Uva voea rutu disaipel oea
 oisi raga puraaepa oiso osa
 puraroepa Pita.

*Jisas Vaaro Variria Oa Pu-
 rareva Getsemani*

(Matyu 26:36-46; Luk
 22:39-46)

32 Uva avaaepa aue iare
 Getsemani-ia. Oa iava rera
 voeaaro disaipel tavireva
 oiso, *"Vovio pautera osa
 avara variri rovosa."* 33 Uva
 Pita vase tapo avaroepa
 voea Jems ora Jon. Oa
 iava rovroepa rirovira
 rutu siraooro osa vovouisi
 rerare vavataepa rutu. 34 ☆

Uva voea tavireva ita oiso,
*"Ragaire sopau rirovira
 rutu vavatae siraooro. Osir-
 aoa vao oisi rutu sovoa,
 oa iava kopiirai vao-ia. Vo
 tou rovopaoro uutupata."*

35 Uva gare visivi avapaoro
 gerevira koveroepa rasiua
 arore. Uva voa variriroepa
 oiso ra rera-ia puteve vao
 tavaka vuuta. 36 ☆ Uva
 oiso puraroepa, *"Aite. Vosa
 ruipapau ra ragai iava o kap
 verari iria agasioi rutu aue
 iava siraoa vo vavataaro.
 Uva viapau uvuipau ra ragai
 vo ruipaaro sirova utuu.
 Viapau. Ari vii raga vo
 ruipaaro sirova utuu."*

☆ 14:24: Eks 24:8; Hi 9:20 ☆ 14:27: Sek 13:7 ☆ 14:28: Mk 16:7 ☆ 14:29:
 Jo 13:37-38 ☆ 14:34: Jo 12:27 ☆ 14:36: Ro 8:15; Ga 4:6; Jo 5:30

37 Uva voreroepa voea kekesa osa uusipaaepa. Uva Pita-re oiso puraroepa, *“Saimon. Eari uusipauiei? E viapau uvuipauiei ovuutavi-ia tokisa?”* 38 ☆ Uutupata ora variripata. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa. Ari ita, vovouisiro oavisii ruipapai oiso ra ragai tapo touta, osa varauraro oavisii raga visii iava raveravepai.”

39 Uva voreroepa ita varirisa. Oa iava oiso raga ita variriroepa. 40 Uva ita voreroepa voea kekesa osa uusipaaepa, uvare rura iraopaiva rutu. Uva viapau reoavi vai ra oai iava rera aatoive.

41 Uva ita, vo peva piepa vuuta-ia voreroepa rera ita. Uva voea tavireva, *“Touvira uusipatai reareapaoro? Oire uvuta! Vuuta-a vao tuguraei oa-ia Oirato Oyiitoaaro kosi piepai vo vuri vovou irara vavaearo iare.* 42 Toretā ra avavio. Ro keketa ira ragai kosi pierevoli. Ira-a ro ira urioroi.”

Jisas Kosi Piereva Judas Keripa Irarapa Oiso Ra Rera Kortuive

(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Uva Jisas touvira reoreoparoepa, ovusa pouro viropa Judas, iravu ita voea iava voeao katai tau erao (12). Ira riro irara tapo urioroepa auerova kakuara ora toorioara, voeao oea aruiva

rovopa irara pris irara ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora oira vasi irara. 44 Uva oisi-a oiso osa voea ravaavira tavireva oiso, *“Ro irava uugaaparai, ira-ia pitu ovoita rerava avasa.”*

45 ☆ Uva urioroepa Judas rera iare ava ovoioro oiso purasa, *“Tisa.”* Oa iava rerava uugaa ovoiroepa. 46 Oa iava rera-ia pituiva rera rauoro.

47 Uva iravu ruvara-ia toupareva ira toorio gororeva. Uva Rovopato Pristo reraaro kovopato iava uvareoua pakoreva voua toeoro. 48 Uva Jisas voeare oiso puraroepa, *“E oiso rutu ragaire taraapata osa kavirupato? Oa iava toorioara kaepata ora aue kakuara vo ragai-ia pitusa?”*

49 ☆ Ari ita, siposipopaavora vokiara rutu-ia visiipa vo Tugoropa Kepa-ia. Uva eakepa viapau vao ragai-ia pitu asatavora? Oire uva va-a eva oa iava vearopai ra va vao Tugoropa Rigato oirao pieve vao oa pura piropa vo ragai-ia.” 50 ☆ Oa iava voeao disaipel rera arova tori ovoiiva.

Vo Viovokoto Torireva Gapuvira

51 Uva iravu viovokoto Jisas sirova uturoepa ira varoa-ia tuuparoepa. Uva rera-ia pituiva. 52 Oa iava varoa iava vase ovoioro gapuvira raga torireva rera ita.

☆ 14:38: Lu 11:4; Ro 7:23; Ga 5:17 ☆ 14:45: Mt 23:7 ☆ 14:49: Ais 53:7; Lu 19:47 ☆ 14:50: Sam 88:8; Mk 14:27

*Jisas Rovirieiiva Kaunsel
Irara Osireiario-ia*

(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Uva Jisas-va avaaepa Pristoa iare ro Rovopato, vo uva ora gurupaaepa pris irara voea reipa irara, ora voeao oira vasi irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara. ⁵⁴ ✱ Uva tauaivi Pita rera sirova uturoepa. Oa iava rera tapo koataroepa vo Rovopato vo tugiario, oa reroarova oisoa toupave rera vo kepaario-ia Pristo. Uva polis irara tapo pauparoepa eto kasi-ia tuituipaooro.

⁵⁵ Oire uva reipa irara pris irara oearovu reipa irara Jiu iava oearea ora reoreopaaepa oiso ra Jisas togapaive oara iava reoara vai, auere ra rera kopii pieive oara iava. Uva taraa ragapaiva. ⁵⁶ Ari ita, oearovu riro irara rera togapaiva oreorovu-ia kuuvu reoro rera vo kovoaro iava. Uva viapau oiso vaea reoro-a. Osa-a eisi iava viapau oreoi puraiva vao oiraopa reo vai rutu. ⁵⁷ Uva va-a vao isivaaro iava oearovu torepaaepa oiso kuuvupasa oiso-ia, ⁵⁸ ✱ “Easi oiso rera uvuiova osa oiso puraroepa, *Avoeao, vao Tempel pakoavere oa puraiva vavaeara iava. Ra vorevira vo kepa paua ita vo pevavi raga-ia voki. Vo kepao oa viapau uvuipaoi ra vavae-ia oira paureve.*” ⁵⁹ Uva ita, viapau vaea reorovi-a varao

oara purapaiva rerare.

⁶⁰ Uva Rovopato Pristo toreroepa voea vuutaro-ia. Oa iava Jisas akereva oiso, “E reasipauei vo reo eva aato arapa, raa? Apeisi vo reo-a eva oa-ia vii togapaivoi?” ⁶¹ ✱ Ora uru pie ragapaoro viapau oiso rera vo reoaro pukopareva.

Oa iava Jisas akereva rera ita Rovopato Pristo, “Easi vii avu-a Ropoto Krai Pauto Reraaro rutu. Ro Oviitoaaro ira-ia vuurapa vaisi purapaiveira?” ⁶² ✱ Oa iava Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Ragai rutu vao-ia. Uva Oirato Oviitoaaro ragai ragoa kekerivera osa paura vo oirapapa varata-ia Pauto vaaro ira-ia riroa gorua toupaveira. Ora vo osa rukuta kouro sovara-ia, voreravere vova vuvuiua.*” ⁶³ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva Jisas, Rovopato Pristo ora rera iava kuvupato karikarioro kasipuroepa rutu oiso puraoro, “Uva aa vo reore taraapai toga reo?” ⁶⁴ ✱ Ari rera uvutavoi osa Pauto tovipare! Uva apeisi vovoupatai?” Oa iava voea rutu katai reo puraoro rera iava vaseiva oiso ra rera kopii pieive.

⁶⁵ Uva oearovu rerapa rui vikipaaepa. Uva rera puaaro tavuruoro rera tapatapapaoro rerare oiso purapaaepa, “Taviu, irouto vii tapare?” Oire uva va-a vao oa iava polis irara rera taparakopaiva.

✱ 14:54: Jo 18:18 ✱ 14:58: Jo 2:19; Ap 6:14 ✱ 14:61: Ais 53:7 ✱ 14:62: Dan 7:13 ✱ 14:64: Lev 24:16

Pita Jisas Taeareva

(*Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Uva Pita otugivivu-ia toupareva reroarovi. Uva Rovopatoapa Pristo oiraaro kovopava urioopa ⁶⁷ ☆ Pita kekesa osa tuituiparoepa. Oa iava rerava vurapaoro rerare oiso puraopa, “Easi vii vai tapo-a iravu Jisas reraaro ro vova Nasaret-ia.” ⁶⁸ Oa iava taeaparoepa oiso purapaoro, “Viapau taraiparai vao-ia oare oisi purapauiei.” Oa iava kosiro viropa rataoa riaaro iare. Uva kookai kokorokureva. ⁶⁹ Oa iava ita rera kekeoro voeao tavieva oira o kovopava oea rera ruvara-ia tupaiva, “Easi iravu-a ro voea iava.” ⁷⁰ ☆ Oa iava ora taearoepa ita.

Oire uva gare visivi rerare Pita oiso purapaaepa, “E auoro. Easi vii-a iravu voea iava, uvare vii-a ita Galili iava.” ⁷¹ Oa iava ora rerare vuri reo purareva goruvira rutu ora takauoro oiso puraoro, “Avoeao, viapau rutu taraiparai eera-ia ira iava ragaire eisi purapatai.” ⁷² Uva kookai erao pie gau purareva. Oa iava Pita ora rugoo pieroepa Jisas vo reoaro, vo reo oa iava rera tavireva Jisas, “*Kookai touvira erao piepa gau purarevere vo vokiario ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapaoro.*” Uva ora rugoo pieoro vo reore Pita gau ovoireva rirovira rutu.

15

Jisas Sipoiva Pailat Ruvara Iare Ro Rom Gavman Iava Rera

(*Matyu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ ☆ Uva vokipakou rutu ora reopaaepa reipa irara pris irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora oira vasi irara, ora voeao rutu Kaunsel irara ora reoaeapa. Oa iava Jisas tuukeiva. Uva voava rera ivuoro avaaepa Pailat iare Jisas vatesa rerapa. ² Uva Pailat rera akereva, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Uva Jisas rera aatoreva, “*Tu. Eisi osa purau.*” ³ Osa iava riroara rutu-ia reoara Jisas togaiva pris irara. ⁴ Oa iava Pailat vorerivira ita rerare oiso puraroepa, “E reasipau voea aato arapa? Oire uvuri. Easi riro reoro-ia vii toga-paivoi.” ⁵ ☆ Osa Jisas viapau reoparoepa. Oa iava Pailat tavetave iraopareva.

Vo Jisas Vatareva Rera Kopii Piesa

(*Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16*)

⁶ ☆ Vo osa Tagausapa Vurei vao Pasova pura piro ra oisoa iravu tuukepato karupareve Pailat voeapa ro irapa ruipapaave rera kosi piesa. ⁷ Oire uva iravu ro-ia Barabas ira toupareva oeavu tapo tuukepa irara voeao-ia oea gavman oaiveva ora upopaoro iravu kopii pieiva. ⁸ Uva poua viropa Pailat ruvara-ia rera aresa oiso,

☆ 14:67: Mk 1:24 ☆ 14:70: Ap 2:7 ☆ 15:1: Mt 5:22; Jo 18:28 ☆ 15:5: Ais 53:7 ☆ 15:6: Mt 27:15; Jo 18:39

“Vo pitupitu purari oiso osa vara purapariveira.”

⁹ Uva Pailat oiso puraroepa, “E oiso vovoupatai ra rera karua visiipa ro Jiu reraaro king?” ¹⁰ Ari ita, rera Pailat voeao-ia tarairoepa oiso osa oisoa Jisas vo goruaro riiri-ipaive. Oa iava Pailat-pa rera vateiva Jisas. ¹¹ ☆ Uva reipa irara pris irara oearovu rutu vovouaro kasipu piepaiva, oiso ra aue Barabas karureve voeapa. ¹² Oa iava Pailat voea akereva ita, “Eake vai purapaa visiipa ro-ia ira vaisipata oiso, Jiu reraaro king?” ¹³ Uva rirovira ora reoaeapa, “Ae! Rera tapata evao parikou-ia!” ¹⁴ Uva Pailat oiso puraroepa, “Eake rutupa? Eakea vuri-a oa purarevora?” Oa iava ita voea rutu rirovira ita oiso puraaepa, “Ae! Rera tapata evao parikou-ia!” ¹⁵ ☆ Uva Pailat oiso vovouparoeapa ra voea rutu vovouaro roru pierve. Oa iava ro Barabas karureva voeapa. Oire uva Jisas vatereva oearovupa. Oa iava rera ragi rovopaoro rera iava taru vasereva voeapa, oiso ra rera tapaive vo evao parikou-ia.

Vo Upo Pura Irara Jisas Akaipa Pieiva

(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ ☆ Oa iava upo pura irara rerava koataaeapa gavman vo kepaaro-ia, okepa oisoa vaisipaive oiso, Pretoriam. Uva voa ora

guruaepa voea rutu upo pura irara. ¹⁷ Uva Jisas tuuiva varoa-ia revasipa varo, ora kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Oa iava rera kukuyaiva va-ia rera turaro pieoro kuuvuvira. ¹⁸ Uva rerare oiso puraaepa avivikevira, “Riro kaekaevira turarovira touri vii vao Jiu reraaro king!” ¹⁹ Oa iava aue-ia pito tapoko rera ragiiva rera kukuearo. Osa ita rera-ia rui vikipaaepa rerare taku viropaoro kuuvuvira. ²⁰ Uva voa rera tovi rovopaivoiva, revasipa varo veraiva rera iava. Oa iava rera vaaro rutu-ia rera tuuiva vorevira. Uva rerava avaaepa rera tapasa.

Jisas Tapaiva Vo Evao Parikou

(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ ☆ Oire uva Saimon ro vova Sairini, Aleksanda vaio ora Rufus aitearo ira urioroeapa uvavuva. Uva rera aruiva goruvira evao parikou kaesa vao Jisas vaaro.

²² Uva avaaepa uvavure voa vaisiaro Golgota-ia. Oa porearo oiso toupaveira, Kukue Keru Pukui. ²³ Oa iava rera vateiva wain ovi va uvereoro oavu tapo itakopa ovi, oiso ra ovirei rutu-ia ukaio. Vo osa vo ovipa reasiroepa. ²⁴ ☆ Oa iava rera tapaiva evao parikou-ia, vo osa rera varaaro-ia varoara ora roo pieaepa ora voeapa.

☆ 15:11: Ap 3:14 ☆ 15:15: Jo 19:1, 16 ☆ 15:16: Ap 10:1 ☆ 15:21: Lu 23:26; Ro 16:13 ☆ 15:24: Sam 22:18

Oa iava varare satu visiko purapaiva.

²⁵ Aue-ia vo resura vatara vuuta-ia (9 klok) vokipaua, ovuuta-ia rera tapaiva. ²⁶ Oa iava vo vaisio rigatoiva oa vituaro iava rera tapaiva oiso puraoro, JISAS KING OAIVE JIU. ²⁷ Uva rera tapo aitereivu tapaiva kavirupatoarei oiso-ia, iravu oirapapa varata iava, ari iravu koike varata iava. ²⁸ [Va vao Tugoropa Vuku iava vo rigato oa oirao pieiva rera-ia va karekeoro, uvare oiso purapapeira, 'Oa-ia oiso rugooaepa, Iravu ro vuri irara iava rera.']

²⁹ ✱ Oire vo osa oearovu rera-ia putepaoro rerare kukue pikupikupaoro oiso purapaaepa, "Aika, ari vii-a vao viigoa Tugoropa Kepa pakosa auepauera. Oire vo kepa vorevira paupari vo peva-ia aue voki!" ³⁰ Oire ora tauvau ra evao parikou iava varau!" ³¹ ✱ Uva pris irara reipa irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara tapo rera akaipa piepaiva rerare oiso purapaoro, "Ia, ari oearovu oisoa tauvapareve. Uva viapau oiso ra oisi ora rera raga ora tauvaro. ³² Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Krai Pauto reraaro vii Isrel reraaro King, oire varau evoava evao parikou. Ra vii oirao pieio va iava!" Vo osa vaitereo tapo aiterea tapo rera tapaiva rera akaipavira reopasiepa.

Jisas Kopiiroepa

(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Oa iava ravireopa vuuta-ia (12 klok), ravireo utoroiva, rupa rovoepa voeare aue-ia rekasisa vo peva vuuta (3 klok) vokiariovi vo taere rutu-ia vao. ³⁴ ✱ Oa iava vo peva vuuta-ia rirovira oiso puraroepa Jisas, "Eloi, Eloi lama sabaktani." Oa vao porearo oiso purapapeira, "Pautoa oaa, Pautoa oaa. Eakere ragaivi kavuri?"

³⁵ Oa iava rera oisi uvuiva voeao oea toupaiava rera ruvara-ia. Oire uva oiso puraaepa, "Uvuta. Keeraroi Ilaija-re." ³⁶ ✱ Uva iravu ikaureva iruta rupu piesa aue-ia uureopa viniga ovi. Oa iava evao rao-ia vo ovi vatepareva rerapa Jisas oiso purapaoro, "Tue rovota osa Ilaija rera rere piesa urio rovoro pasi." ³⁷ Uva Jisas rirovira gauoro vovouisi vikireva kopii ovoiro.

³⁸ ✱ Osa riroua varoua Tempel rataoa-ia kotovira touua, oua vurita piropa varei puraoro vova Pauto vo topisiaro viara iava rovoepa vore rasiuaaro. ³⁹ Oa iava ro ira oisoa katai vovoto (100) viurupa irara tokipareve rera Jisas eveireva vosa kopii ovoiroepa. Oa iava oiso puraroepa, "Oiraopavira! Oviitoaaro Pauto eera-a!"

⁴⁰ ✱ Uva riakora tapo toupaiava voa rerava vura-paoro tauaiva. Uva aue tapo toupaeava vao Maria

aue iava Makdala ora iriavu ita Maria Jems aakoaro ro avaioto, ora Josis, ora Salomi.
⁴¹ Uva voea-a voeao oea rera oisoa sirova utupaave rera tokipaoro vo osa toupaveve Galili, ora airovu riro riako rutu airoa tapo rera sirova utuaepa Jerusalem iare.

Aveke Rikui-ia Jisas Tovoiva
(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴² ✱ Uva vo ovaiairovi vo vokio ovokia oisoa vaisipaive, Aio Ravaapa Voki vo vokio iare Sabat voki. ⁴³ ✱ Ovokia-ia urioroepa Josep vova Arimatia ro torevoko vovouto Kaunselto. Ro ira oisoa Pauto vo Saraarore tapo rugorugoo paro vare tuepaoro. Ira Pailat iare uriri asavira avaroepa. Uva Jisas kopiire rera arepareva.
⁴⁴ Oa iava Pailat rirovira rugorugooroepa, uvare ikauvira kopii ovoiroepa Jisas. Uva ro ira oisoa katai vovoto (100) viurupa irara tokipareve rerare keeraroepa Pailat. Oa iava rera akereva, “E kopiireoe Jisas?” ⁴⁵ Uva viurupa irara tokipato vo taviaro uvureva oiso, Kopiireoe. Oa iava Jisas iava varaua vatereva Josep-pa. ⁴⁶ Oa iava rera Josep ouavu vorireva varoua popoteua. Oa iava Jisas rere pierewa rera tavorusa va-ia varoa popotea. Oa iava rera tovoreva aveke rikui-ia, oa ravaavira teka ragaiva rirova-ia aveke. Uva

vo rikui iare iriavu rirova aveke perireva iria-ia vo riku riaaro ivitasa. ⁴⁷ Uva vao isiavaaro iava Maria Makdala vaierei ora iriavu ita Maria Josis aakoaro airea tapo voa kekeereva vo uva Jisas tovoiva.

16

Jisas Vorevira Toreroepa Tova Iava
(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ ✱ Oire uva Sabat voki isiavaaro iava Maria Makdala, ora Maria aue Jems aakoaro ora Salomi airoa vearo geesipara voriiva, oiso ra varava avaave Jisas varaaro kipusa. ² Vo vokipakou rutuia vo vokio-ia rovopa voki wik iava oa-ia avaaepa tova urui iare. Vo ovusa ravireoe kaeparo viropa. ³ ✱ Oa iava ora akeakepaaepa voa oiso, “Esa, irou vai vigeipa vao aveke verayere vova rikui riaaro iava?” ⁴ Uva voava vurapaiva tuupavira. Oa iava ore rirova aveke vura ragaiva iria voava peri ovoio viropa. ⁵ Uva koatapaaepa rikui-ia. Uva voa iravu kekeiva viovokoto ira oirapapa varata-ia pauparoepa popotetoa-ia kuvupaoro. Oa iava ropeaepa.

⁶ Uva vairo tavireva oiso puraoro, “Opeita uriripata. Jisas ro vova Nasaret-ia, ro ira kopii pieivora, irare taraapatavoi ita, ira vorevira toreroi. Viapau oiso vo toupavevoi. Keketa. Vo uva ita rera tovoivorao. Uva

✱ 15:42: Diu 21:22-23 ✱ 15:43: Ap 13:50, 17:12; Lu 2:25, 38 ✱ 16:1: Lu 23:56; Jo 19:39 ✱ 16:3: Mk 15:46 ✱ 16:7: Jo 21:1-23

viapau. ⁷ ☆ Oire voreta disaipel tavisa rera voeaaro Pita tapo. Ira ita iraroe eisi Galili-ia. Uva voa rera keketavere oiso osa visii tavirevora.”

⁸ Uva rikui iava torioro voreaepa osa rikerikepaoro ora ropepaoro tapo. Uva viapau oiso oearoiva ora reopaaepa, uvare rirovira uriripaaepa.

Jisas Ora Karekeroepa Maria Iare O Vova Makdala
(Jon 20:11-18)

⁹ ☆ Uva toreroepa Jisas vokipakou-ia avitoava rovopa voki rupaaro iava vo wik iava. Oa-ia Maria o vova Makdala iriare ora karekeroepa rovovira. O iria iava erao vatara sigureva aue tugara. ¹⁰ Oa iava voea tavitavisa kareopa voeao oea oisoa rera tapo toupave. Vo osa gau eraro-ia gaupaoro gaupaiva. ¹¹ Oire vo osa oisi uvuiva oiso, Vorevira tootooro toreroi, oa iava rera kekeeva. Uva viapau oiso oira vo reoaro oirao piepaiva.

Jisas Ora Karekeroepa Disaipeltoarei Iare
(Luk 24:13-35)

¹² Oire va isivaaro iava vaitereore ita ora karekeroepa pisavira aiterea raiva-ia vokapasiva. ¹³ Oa iava va iava voeapa tavitavisa karesiepa. Uva ita, viapau oiso vaiterei vo reoroaro oirao piepaiva.

Jisas Katai Tau Katai Siporeva Voraro Ruture Aueva Rera Vo Goruaro
(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ ☆ Oire uva voea-ia katai tau katai (11) iare ora karekeroepa osa aiopaiva. Oa iava voeare aveavevira reoroepa aue-ia kaureo rugoo oaive ora aue vavagisi vovouro oaive. Aue iava uvare viapau voeao reoaro oirao piepaiva oea rera kekeiva vo osa toreroepa. ¹⁵ Uva voea tavireva oiso puraoro, “Avata voraro ruture vo rasio-ia Vearo Siposipo iava tavitavisa oirara rutupa. ¹⁶ Ro oirato ira ragai oirao pierevere ra baptaisa oureve, ira-a eera ira ourevere Pauto ora rera iare. Ari ro ira viapau oirao pieparevere ira iava viapau oiso opesipaperea rera vaaro vuri vovou. ¹⁷ Uva varao ravaa reesiro toupavere voeao-ia oea oirao piepaiveira oiso-ia, Taraia-vere tugara kare sigupasa vo raga ragai vo goruaro-ia, ora pisa reoro-ia ora reopaaverea. ¹⁸ Oea rakoru-ia pituivere, ora itakopara-ia ukaioavere. Uva varei rutu evarei uvuipai oirato kopii pieve. Ari ita, viapau oiso voea vuri piepaivere ita vareo. Oea ita vavaeara oaive tovopaivere voeao-ia upiapa irara voea porete piepaoro.”

Jisas Iparoepa Vuvuiua

*Iare**(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)*

¹⁹ ☆ Oire uva vo tavitavia
 vao isivaaro iava Pauto
 rera ipa pie ovoireva Tu-
 raro Jisas vuvuiua iare vo
 uva pauparoveira oirapapa
 varata iava Pauto vaaro. ²⁰ ☆
 Uva va-a vao oa iava ava
 ovoiaepa voraro ruture rera
 iava siposiposa. Vo osa Tu-
 raro voea vo siposiporoaro
 oirao pierewa aue-ia ravoto
 kovoro.

☆ **16:20:** Ap 14:3; Hi 2:3-4

LUK Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Rera-a ro Luk ira oisoa dokta kovo purapareve. Voea iava rera ro Jentael-pa irara. Uva rera vo rigato purareva aue-ia 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Luk oisoa vokapareve Pol tapo vo vuutao-ia oa-ia oisoa Pol tapo toupareve vo Troas urui-ia (Ap 16:10-41). Uva vo vuku-a vao oa rigatoreva Pol tapo toupaooro vo tuukepa kepa-ia (Ap 27:1-28:16).

Oa iava vo siposipo oa rigatoreva Jisas iava, oa-ia oiso puraroepa, Jisas ira oiso rutu oisoa toupareve vo rasio-ia oiso osa oirara. Ira siraoa vo vavataaro sovoreva oiso rutu osa vigei oirara. Ira rirovira voeao rutupa oisoa siraoparo voeao oiso-ia, kakae vure, ora vairo raro riako, ora voeao apotapa irara, ora voeao upiapa irara, ora oearovu rutu tapo oirara. Luk riro reoro rigatoreva variria vo pitupituario iava (Lu 3:21, 5:16, 6:12, 11:1, 22:32, 23:24-26), ora aue iava Tugoropato Uraurato vo kovoaro iava tapo (Lu 4:1-14, 10:21, 24:49).

1. Ira pie reo vao iava oa ora karekepere, 1:1-4.
2. Vaiterei kavauaro iava Jon Baptais vaio ora Jisas, ora vo osa

riroparoepa Jisas, 1:5-2:52.

3. Jon Baptais voraro virireva oirarapa siposipopaoro, 3:1-20.
4. Jon Jisas baptaisreva vo uukova-ia Jodan. Oa iava avaroepa Jisas raaka tapi iare vo uva kokarapato Seten rera-ia kokaraparoepa, 3:21-4:13.
5. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaoro, 4:14-9:50.
6. Jisas Galili iava avaroepa vore Jerusalem iare Jeriko urui-ia puteoro, 9:51-19:27.
7. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioapa wiki-ia toupasa, ouruia-ia oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 19:28-23:56.
8. Vorevira toreroepa Jisas vo pevapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia disaipel irara iare ora karekeroepa ora oearovu iare tapo, 24:1-53.

Luk Vo Siposipo Rigatoreva Auepa Tiofilas

¹ Reito Tiofilas, vo tariri uva oearovu rovoaera siposipoara rutu rigatooro varao rutu iava oara karekereva Pauto igei rutu vuutaaro-ia. ² ✱ Uva voeao gisipoaro sirova utuaera oea Jisas vo kovoaro kekeiva ora voea osireiario iava voari rovoa-ia ora vo vokiara

rutu-ia tapo. Aue iava uvare voea oea oisoa oiso toupave, Pauto vo rearo kosi piepa irara. Uva voea-a evoea oea igei vateivora vo siposiporo varao. ³ ☆ Uva oisi-a eisi osa iava ragai tapo ita vo siposipo rigatopaavoi, oiso ra viipa reito Tiofilas va sipoa, vo rara vara rutu vituarore taraa rovopaavoi vearovira. Ra va iava torevokovira vara rigatoa oiso rutu osa tuariri karekeepa. ⁴ Eisi osa iava uvuipau ra vara-ia vearovira taraiu oiso, Oiraopara varao oara-ia vii siposipoivora Jisas vo kovoaro iava.

Vo Sekaraia Tavireva Enselto Jon Iava Ira Kavaurovere

⁵ ☆ Vo osa King Herot reiparoepa ro vova Judia taere-ia, osa vo vuuta-ia oisoa iravu koruou purapato pristo toupave. Rera vaisiario, Sekaraia voea iava pris irara Abaisa voeaaro. Ari o-ia tapo Ilisabet vatuava vo sarao iava oira pris irara voea Eron voeaaro. ⁶ ☆ Aiterea vaitereo oisoa torevokovira rutu oisoa toupasi Pauto osireiario-ia. Uva varao Reo Taisiro rutu oara oisoa oirao piepasi, ora varao Pauto vo reoroaro. Oa-a vao oa iava viapau vuria vai vaiterei-ia. ⁷ Vo osa viapau vaiterei oviitoa vaiaro, uvare Ilisabet-a asaova. Oa iava viapau oiso kakae kavaupao. Uva avuka ragasiepa kakae kavau asavira.

⁸ Oire uva ovokivu-ia Sekaraia pris kovo purareva Pauto osireiario-ia vo vuuta-ia oa-ia oisoa rera voeaaro pris kovo purapaive. ⁹ ☆

Uvare oisi rera reesiiva voea vo pitupituario sirova utupaoro, oiso ra Tugoropa Tugi-ia koataparo vao Turaro Pauto vaaro, aue koruou kuparero purapasa. Otugia-a vao oa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovaria rutu oisoa toupave. ¹⁰ ☆

Oire uva vo vuuta vao koruou kupare purapa vuuta oa-ia riro irara rutu Jiu ora guruaepa varirisa ratauva.

¹¹ Uva Sekaraia purapurapato enselto kekereva eravao vatuaro-ia oirapapa varata iava, uvare vao rera ruvara iare karekeroepa. ¹² Oa iava vao rera kekeoro rirovira ora sitaroepa. Uva uririparoepa.

¹³ Uva enselto rerare oiso puraroepa, "Sekaraia. Teapi uriripau. Ari Pauto vii

vaaro variria uvurevoi. Uva vii tavipaavoi oiso, Vii vatuavaaro Ilisabet veipa oviito oaesie kavauevere. Oa iava oiso rera vaisirivere rara, Jon. ¹⁴ Osa iava vii iava

sopaua vearovira touvere ora tapo rorurivere. Ra riro irara tapo roruivere rera-ia ovusa kavauro. ¹⁵ Ira rei vaisirovere kovopaoro vo Turaro Pauto osireiario-ia. Uva viapau rutu oiso

ukaioparovere varao-ia riro gorupara aue wain oviro, vo oviro oara uvuipai oirara kokoro piepasa. Ira-ia goruvira toupavevere Tugoropato

☆ 1:3: Ap 11:4, 18:23, 1:1 ☆ 1:5: 1 Kro 24:10 ☆ 1:6: Jen 7:1 ☆ 1:9: Eks 30:7-8 ☆ 1:10: Lev 16:17

Uraurato rera iava sopaua uvui piepaoro vo vuutao-ia vao vo osa aakova kovuaro-ia toupavevere, ora vo osa kavauo. Uva vukuparovere Tugoropatoa-ia Uraurato.

¹⁶ Ira riro irara roroiovira soporeparevere voeao vova Isrel-ia. Ra Turarore poreave ro voea reraaro Pauto oaive.

¹⁷ Ira-ia Tugoropato Uraurato ora gorua toupavere, ro Uraurato ora vo goruo oarea oisoa Ilaija-ia toupave vo osa Pauto vo reoaro kosi piepareve voari tuariri. Ra iraparo Reitoapa Turaro. Eera oviitoara ira vo aoro rutu vovouaro porerevere ra ora agiagiave ora voeao tapo riro kaureo irara. Oire ra va iava vearo rugoo ouive voeao torevoko vovou irara vaaro. Ora voea tapo oirara rera voeaaro ravaarevere ra Reitoare Turaro tuevira toupave rera vo kovoaro purapasa.”

¹⁸ Uva va-a vao oa iava Sekaraia rerare enselto oiso puraroepa, “Uva eake iava oiso puraravere, Oiraopa reo vao-ia? Easi ragai avukaraerao vegei rutu ora riakova oaa.”

¹⁹ ☆ Oire oa iava enselto oiso rera aatoreva, “Ragai-a Gabriel ragoa Pauto ruvara-ia toreparaveira. Ari ita, uva Pautoa raga-a ira ragai arurevoi oa iava uriorai vii tavisava vao iava vearo siposipo vii oviitoaaro iava.

²⁰ ☆ Oire uvuri! Vii iava gisipo kapuuevoi, uvare viapau ragai vo reoaro oirao pieparivoi. Ra viapau

reopau vo rutu rekasisa, uva vara rutu varao karekepere ragai vo reoroaro oirao pieoro.”

²¹ Oire uva voea rutu oirara rerare tue ragapaaepa Sekaraia oiso purapaoro, “Eake vai karekei Tugoropa Tugi-ia rerare oa iava viapau vigei tavisava kosiro viroi?”

²² Uva va isivaaro iava kosiro viropa. Oa iava viapau voeapa reoara vai vatereva. Uva va iava oiso taraiaepa, Easi oavu avu rutu kekerevoi evoa Tugoropa Tugi sovara-ia.

Uva vavaea raga-ia voeare reoreoparoepa uvare gisipo rerare kapuueva. ²³ Oa iava Sekaraia vo kovoaro vao koruou purapa kovo opesiepa. Uva vorevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. ²⁴ Oire uva va-a vao osa kakae kovu pura piropa oira kovuaro-ia Ilisabet. Oa iava oisoa toupave vo kovuva vo raga oira vo kepaaro raga sovara-ia vo vavae rutu sovara-ia aue kekira. Oa iava oiso puraopa, ²⁵ “Ari ita, kakae kavau asava ragai. Uva Turaro Pauto ragaipa siraoroi. Oa iava oiso ragai piererei ariia veraoro ragai iava oirara rutu osireiario iava.”

Enselto Maria Tavireva Jisas Iava Ira Karekerovere

²⁶ ☆ Uva katai vatara-ia (6) kekira kakae kovuva toupavea Ilisabet-ia, ovusa Pauto purapurapato Gabriel arureva ouruivu iare vo uruio Galili taere-ia. Va

vaisiaro, Nasaret. ²⁷ Osa iava avaroepa iriavu iare tavauruva riakova iria reesiiva oiso ra oirato oira oureve. Rera vaisiaro, Josep, King Devit aao iraraaro iava rera. Uva oira vaisiaro-a, Maria o-ia iria viapau oiratoa vaiva uusiopa. ²⁸ ✧ Oa iava Gebriel oira iare avaroepa. Uva oirare oiso puraroepa, “Vearovira Maria. Pauto vii viraakopare viipa siraooro. Oa iava Turaro vii tapo toupaveira vii tauvapaoro.”

²⁹ Oire uva Maria vo reo vao uvuevoiva, oirare sopaua vavataepa rirovira rutu oiso rugorugoopaoro, Apeisi raga reo-a vao-ia?

³⁰ Oa iava purapurapato enselto oiso oira tavireva, “Maria. Opeita uriripau. Pauto vo vovouaro vearopa vii-ia. ³¹ ✧ Uvuri! Kakae kovu purapapi vii-ia rara, ra iravu kavauri kakaeto ira vaisirivere oiso, Jisas.

³² ✧ “Ira turarovira toupaveverea. Oa iava oiso rera vaisiiverea, Pauto Oviitoaaro ro oiso viara-ia. Oa iava Pauto turarovira rutu rera tovoreverea oiso rutu osa rera aatoaaro King Devit.

³³ ✧ Ira taru Jekop voeaaropa Jiu-pa irara turaroparoverea vokiara rutu-ia. Ra rera vaaro tokia viapau oiso ope-siperea.”

³⁴ Oa iava Maria rerare enselto oiso puraopa, “Uva apeisi ragavira karekepere va vao-ia, uvare oira ou asavira toupaaovi.”

³⁵ Oire uva enselto oira vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ari! Tugoropato Uraurato ira vii iare uriopa, vo osa Pauto vo goruaro vii ruuve. Eisi osa iava rera reraaro kakaeto kavau-rivere rara utupavira. Uva va-a eva vituaro iava oiso rera vaisipaivere oiso, Ro-roio Vovoutoa Rutu Pauto Oviitoaaro.

³⁶ “Uvuri! Easi Ilisabet sarava oara iria avukaopa rutu. Iria-ia kakaetoa epao oira kovuaro-ia. Iriare tu-ariri oisoa oiso purapaave, Viapau uvuipaoi ra kakae-toa vai kavauveve. Ovusa vo vokie-ia oira kovuaro-ia kakae kovuei. Ari ita! Katai vatara (6) kekira oira vaaro oa putevoi. ³⁷ Pauto uvui iraopa auero rutu purapasa.” Uva oisi-a eisi Maria tavireva enselto vo osa vaierei reesipareva vaireo airea kakaetoarei kavausa auepaereiepa.

³⁸ Oa iava Maria rera vo reoaro aatooro oiso puraopa, “Ari ita! Ragai-a Turaro oiraaro kovopava. Ira uvuipa ra ragaipa oisi va purareve oiso osa purauei.” Oa iava enselto oira arova avaroepa.

Maria Ilisabet Kekesa Avaopa

³⁹ Oire uva vo vuuta iava vao vo vokia Maria toreoro ikauvira avaopa ouruivu iare pukuiara vuutaaro-ia vo Judia taere-ia. ⁴⁰ Oa iava Sekaraia vo kepaaro-ia koataopa. Uva voa Ilisabet-va vearo voki puraeva.

41 Uva Ilisabet Maria uvueva osa oirava vearo vokieva. Ovusa kakaeto oira kovuaro-ia toupareva Ilisabet. Uva voa toritoripareva. Oa iava Tugoropatoa-ia Uraurato agasiopa Ilisabet. 42 ☆ Oa iava rirovira rutu goruvira reopa oiso puraoro, “Vii-ia riroa viraakoa toupaivoi Pauto vaaro. Oa vituaro iava vii vo roruaro oriakorovu rutu vo roruroaro-ia putepaivoi. Uva eera tapo kakaeto vava touparevoi iraei vii kovuaro-ia. 43 ☆ E apeisi vai ragai iare tavetevevoi Turaro aakoaro. Asi viapau riro vaisivavi-a ragai? 44 Ari ita! Vii uvuavoi ovusa ragaiva vearo vokirivoi vo pou virooro. Oa iava kakaeto ro iraei ragai kovuaro-ia vo uvava ora sitaoro rorurevoi. 45 Vii-a vao riakova vigoa roruava touparivoi vo rera vo reoaro oirao pieoro oiso osa vii tavirevo. Uva oisi oiraopavira vii-ia karekepere.” Eisi osa puraopa Ilisabet oirare Maria.

Erava Maria Oiraaro

46 ☆ Maria oiso puraopa,

“Ragai iava sopaua oaa Turaro vaisiario kae piepaivoi. 47 ☆ Oa iava ragai reraaro uraurato Pautoa-ia roruparevoi ro ira ragai viri-
varipareveira. 48 ☆ Ragai-a vao rerapa kovopava. Ragai akaipavavi raga ragoapa siraoroi. Vo vokie ora vo

utupaua uva oirara rutu ragai iava oiso purapaaverea, Pauto oirapa riroa vaterevoi rorua. 49 ☆ Aue iava uvare riro gorua rutu purare ragai-ia. Rera raga ro Tugoropa Vaisitoa Rutu, ira riro kovo purapareveira. 50 ☆ Ira vaaro siraoa voeaopa toupai oea rera rei piepaiveira rerapa avivikepaoro. Oire uva oisi raga ita voeaopa tapo sir-aoparoverea ovii irara ovii iraraaro. 51 Ira iava vavae-a riro goru kovo purava. Ora voea sikasikareva voea siguoro voeao riro kaureo irara oea oisoa ora rei vaisi piepaave ora voea raga. 52 Ira reipa irara vaisiario vara pierewa voeao vaisiario kae pieoro akaipa vaisi iraravi. 53 Ira voeao sopaaro vuku piepareveira oea iava sopaura ogoepapeira veaoparapa. Vo osa voeao vore pierewe riro kotokoto guru irara, vo osa viapau oarai ouive rera ruvara-ia.

54 ☆ Uva rerapa kovopa irara tauvarevo vigei vao Isrel, uvare rera vaarore siraoa rugooroe. 55 Oiso osa puraroepa vigei aao iraraarore oiso, Ebrahim-pa siraopar-averea ora rera voeaaro utupa irara voari rutu tugurasa utupa vokiro rutu-ia.”

56 Maria vo peva-ia kekira Ilisabet tapo toupavea. Oa iava vorevira ora oira vo

☆ 1:42: Het 5:24 ☆ 1:43: Lu 2:11 ☆ 1:46: 1 Sml 2:1-10; Sam 34:2-3 ☆ 1:47: Sam 35:9 ☆ 1:48: Sam 138:6 ☆ 1:49: Sam 71:19, 111:9 ☆ 1:50: Sam 103:17 ☆ 1:54: Sam 98:3

uruiaro iare kareopa.

Ilisabet Jon Kavaueva

⁵⁷ Oire uva oira vo vuutaaro pou piropa. Oa iava oviito kavaueva Ilisabet, ⁵⁸ ☆ Uva voeao oira vo uruiaro-ia tou irara ora sara irara oea rutu vo siposipo iava vao uvuiva. Vo uvare Turaro Pauto oirapa siraoroepa rutu. Uva va-a eva oa iava oira tapo rorupaiva.

⁵⁹ Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa. Oa iava vo voki-ia urioaepa rera kakaeto iava rakari verasa rera-ia vo vaisio tovooro, Sekaraia, aیتو vaisiaro. ⁶⁰ Vo osa aakova oiso puraopa, “Viapau. Ari vao iava oiso rera vaisipai, Jon.” ⁶¹ Uva oirare oiso puraaepa, “Uvare saratoa vai oara oisi ovaisiei oa oisi toupai, oa iava oisi ruipapauei? Viapau!” ⁶² Oire oa iava vavaeara raga-ia Sekaraia akeiva oiso, “Aa vo vaisio-a vao oa iava rera vaisipai ro-ia vii oviitoaaro?” ⁶³ Uva slet pero arereva. Oa iava vo vaisi vao Jon-pa rigatoreva va-ia voeapa. Uva rirovira rugorugooapaepa. ⁶⁴ Oire uva vo vuuta raga-ia Sekaraia iava gisipo karu ovoio viropa. Oa iava arevuoto rera iava vorevira veaoroepa. Uva va iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva. ⁶⁵ Uva voeao rera vo uruiaro-ia tou irara uririaepa. Oa iava vara rutu iava varao vo siposipo viriva vo Judia pukuiri vo taerearo

rutu-ia. ⁶⁶ ☆ Uva va iava oirara rutu vo siposipo vao uvuoro rirovira rutu tave-tavepaiva rugorugooapaoro vo ora voea iava sopaura-ia. Uva oiso puraaepa, “Esa apeisi vai ragavira utupaua toupavevere rera ro kakaeto?” Ari ita! Uvare taraipaaepa oiso, Pauto vo goruaro toupai rera-ia.

Sekaraia Oiraaro Erava

⁶⁷ ☆ Oire uva Tugoropato Uraurato Sekaraia sopaaro-ia koataroepa rera vuku pieoro ro kakaeto aیتوoaaro. Oa iava ravaa reo purareva oiso puraoro,

⁶⁸ ☆ “Turaro vaisiaro-ia vuurapa vaisi purape, ro Pauto Isrel reraaro. Ira vigei oirara tau-vasa urioroi ora rera voeaaro. Uvare vigeipa oraivavu purareva oraiva iavirava uvuipaviei ra virivarivira toupape. ⁶⁹ ☆ Uva vova rera kovopatoaaro Devit ira sara iraraaro iava iravu riro goruto oirato tore pierveoi vigei oupasa vorevira ora rerapa vova vuria iava. ⁷⁰ Eisi osa siposiporeva voari tuariri profet irara gisipoaro-ia voeao torevoko vovou irara. ⁷¹ Oa-ia oiso puraroepa, Vigei virivariparevereava voeao vavaearo iava oea vigeiva keripaaveira, ora voeao

☆ 1:58: Jen 19:19

☆ 1:66: Lu 2:19, 51; Jen 39:2; Ap 11:21

☆ 1:67: Joe 2:28

☆ 1:68: Sam 72:18

☆ 1:69: Sam 89:17, 132:17

tapo vavaearo iava
oea vigeire vuri
vovoupaaveira rutu.

72 Ira vigei aao
iraraarore oiso pu-
raroepa, Visii tauva-
paaverea. Oire uva va-
a vao Reo Ovoi oare
rugoooro va oirao
piere vigeipa. 73-75 ☆

Eisi osa puraroepa
rore vigei aaotoaaro
Ebrahim va vao Reo
Ovoi puraoro oiso,
Vigei vorevira vore
ovoireverea voeao
vavaearo iava vigeiva
keripa irara. Ra va
iava rera vo kovoaro
purape uriri asavira.
Rara avivikepavio
rera osireiario-ia aue
torevoko vovou pura-
paoro vokiara rutu-ia.

76 ☆ “Oire uva vii-a vao
kakaeto viigoa vaisi-
ivera oiso, Profetato
Pauto reraaro ro oiso
rutu viara-ia. Viigoa
irauvere Turaropa
raiva vatatopopaoro.
77 Uva oirara rutu
siposiporivere voeao
rera voeaaro. Oire ra
vo reoro iava taraiave
oiso, Ira taru voea
iava vuri vovouro
verapareverea voea
vorevira oupaoro ora
rerapa. 78 Aue vituaro
iava uvare rirovira
vigeipa siraopa vovou

purapareveira Pauto ro vigei
reraaro. Osa oiso
piepareverea ro ira
ora rera iava aviavi

piea vatepareverea
vigeipa. 79 Osa
iava voeaopa aviavia
vatepareverea oea
kopiia vo goruaro
sovara-ia toupaveira
voeao rupa vovou
irara. Uva vigei koko-
toaro torevokoreverea
vigei tuvetuvepaoro.
Ra va iava gavaure
vovou vo raivaaro-ia
vokape.”

Eisi osa puraroepa
Sekaraia.

80 Oire uva riroroepa
rera kakaeto. Uva rera
iava varaua ora uraurato
goruvira karekeepa. Oa
iava vo toureva raaka
tapi vo tugurasa uva ora
karekeroepa Isrel-pa irara
osireiario-ia ro aue Jon.

2

Maria Jisas Kavaueva
(Matyu 1:18-25)

1 ☆ Vo vuuta-ia vao oa-ia
King Sisa Ogastas oavu reo
ovoi purareva, oiso ra vo
voki-ia oirara rutu vieiario
vaivaishiario ouive. 2 Oire
uva rovopa voki rutu-a va
vao oa-ia vaisi oupaaeapa
oirara rutu iava. Ovusa
aue Sairinias voa reiparoepa
gavmanpaoro vo Siria-ia vo
vo voki-ia eva. 3 Uva oisi-
a eisi osa iava voea rutu
oirara vo urui iare eva voea
rutu vo uruiaro torevokoaro
avaaeapa, oiso ra voea rutu
vaivaishiario vieiario ouive
voa. 4 ☆ Ari ita, Josep-a Devit
sara iraraaro iava rera. Oa
iava ora rera vo uruiaro
iava gare urui avaroepa vao

Nasaret vo Galili taere-ia. Oa iava voare vo Judia avaroepa vo King Devit vo uruiaro-ia uva oisoa vaisipaive oiso, Betlehem-ia. ⁵ Uva oira tapo Maria avaroepa voare o iria reesiiva rerapa, oisore ra waiterei rutu vaisiario tapo ouive voa. Vo osa kakae kovuva toupaeva Maria. ⁶ Uva vo urui raga-ia vao Betlehem urui touvira toupasiva. Oa iava voa kakaeto kavausa aueopa. ⁷ Oire uva bulmakau kare vo kepaaro-ia tupaoro rera eera avaiotoa rutu ira kavaueva voa, uvare tavetepa irara vo kepaaro agasiapa. Oa iava voa rera ruueva varoa-ia. Uva voa rera uusi pieeva bokis-ia o iria-ia oisoa bulmakau kare aiopaive.

*Purapurapa Irara Ensel
Sipsip Tokipa Irara Taviiva*

⁸ Uva voa-a vo uva oearovu sipsip tokipa irara tupaiva vo urui vatuaro-ia voea vo raguiroaro tokipaoro vokiario. ⁹ ☆ Uva Turaro reraaro ensel voea iare urioroepa. Uva voa Turaro vaaro keraria voeare şikorevira aviaviva. Oa iava rirovira rutu uriri-aepa. ¹⁰ Uva enselto oiso puraroepa voeare, “Opeita uriripata. Uvuta! Ragai visipia Vearo Siposipo sipoavoi vao oa oirara rutu roru pie iraovere. ¹¹ ☆ Vo voki-a vao oa-ia iriavu riakova kakaeto kavauevoi vo King Devit vo uruiaro sovara-ia. Ro ira visii ourevere vorevira

vova vuria iava. Eera Krais Turaro ira Pauto oiraraoro tuvetuveparevera. ¹² ☆ Uva ora visii vo reesiroaro iava rera vo kavauaro-ia taraitai eisi osa. Uva rera kakaeto keketavere ira ruuevo varoa-ia rera uusi piesa bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis.”

¹³ Oire uva voavi ragava riro irara rutu vuvuiua-ia tou irara poua viropa vuvuiua iava vo toupasa enselto ruvara-ia. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro oiso purapaaepa erapaoro, ¹⁴ ☆ “Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purata vo vuvuiua rutu-ia. Ra gavaure vovou rutu outa vo rasitoo-ia tupaoro visii vao visiigoa-ia rorupareveira Pauto.”

*Sipsip Tokipa Irara Jisas
Kekesa Avaaepa*

¹⁵ Oire uva enselpa irara voea arova voreaepa vuvuiua iare. Oa iava voeao sipsip tokipa irara ora reoaepa oiso “Irata, ra avavio voare Betlehem-ia. Ra va avu kekepe vao oa karekei voa oa iava Turaro Pauto vigei tavirevoi.” ¹⁶ Oa iava ikauvira avaaepa. Uva waiterei Maria vaio ora Josep kekeiva voa osa voa toupasiva. Ovusa kakaeto bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis uusiparoepa. ¹⁷ Uva rera kekeivoiva, vo reo vao taviiva oa uvuiva rera iava ro-ia kakaeto vo enselto ruvara-ia. ¹⁸ Oire uva voea rutu oirara vo reo uvuiva sipsip tokipa irara ruvara-ia, oea vo reo-ia rirovira

☆ 2:9: Ap 5:19 ☆ 2:11: Jo 4:42 ☆ 2:12: 1 Sml 2:34; Ais 7:14 ☆ 2:14: Ais 57:19 ☆ 2:19: Lu 2:51

rugorugoopaaepa. 19 ☆ Vo
osa Maria vo reoro rutu
varao ora oira sopaaro-ia
orirupaeva. Oa iava voa
varare rugoopapa rutu.
20 ☆ Uva sipsip tokipa irara
vorevira kareaepa Pautoa-ia
vuurapa vaisi purapaoro. Oa
iava rirovira rutu rorupaiva
Pautoa-ia vara-ia varao oara
rutu uvuiva, ora vara rutu
tapo kekeiva oiso osa enselpa
irara voea taviiva.

Jisas Vateiva Vaisia

21 ☆ Uva vo peva vatarapa
voki (8) pou piropa, oa iava
Jisas rakari veraiva rera-ia
vo vaisio tovo ovoioro, Jisas-
pa vaisi. Ari ita, vo osa vo
kovutoa-ia pou viro asavira
toureva, ovusa enselto vo
vaisi iava rera vaisireva.

Simion Vaio Ora Ana Jisas Kekesiva Lotupa Kepa Sovara-ia

22 ☆ Oire uva vo vuuta-
a vao oa pou piropa vo
avaorei rutu sisigarue piesa
oiso osa Moses vaaro Reo
Taisi puraepa. Oa iava
aiteto avukarei vo kakaeva
avasiepa Jerusalem iare
Pauto Turaro vatesa rera.
23 ☆ Oiso osa oisoa rigatoa
purapape vo Turaro vaaro-
ia Reo Taisi oiso,

‘Vosa avaiio kakae kavaueve
aakova, oire ra Tu-
raropa Pauto rera
vateive, rera reesioro
rerapa.’

24 Oa iava oiso ruipa-
pasiepa tapo ra pristo ko-
ruoua vai tapo purareve
vaiterei vo vovouaro sirova.

Oiso osa puraepa Turaro
vaaro-ia Reo Taisi oiso,
‘Viovokotoarei kurue vaio,
eke tavaururirei vai
uruvaurirei.’

25 Oire uva iravu oirato
Jerusalem-ia toupareva rera
vaisiaro Simion. Tore-
vokotoa rutu ora tapo
riro aviviketo Pautoa-
pa. Ira oisoa rerare ro
tueparo ira Isrel-pa irara
vorevira oureverea ora
rerapa vova vuria iava. Vo
osa Tugoropato Uraurato
oisoa Simion sopaaro-ia
toupareve. 26 ☆ Ari ita,
Tugoropato Uraurato rera
tavireva ravaavira oiso,
“Viapau ikauvira kopiiuvere.
Viapau. Ari Krais keke
rovorivere, ira arureva
Turaro Pauto vore rasitao-ia
rera voeaaro tuvetuvepasa.”

27 Uva Tugoropato Urau-
rato Simion tuvetuvepaoro
koataroepa Rovopa Kepa
Lotupa Kepa Tempel sovara-
ia, vo osa aiteto ora aakova
Jisas kakaeva uriosiepa vo
pitupituo purasa osa oisoa
purapape Reo Taisi. 28 Oire
uva Simion Jisas kavaureva
ora rera vavaearo-ia. Oa
iava Pautoa-ia vuurapa
vaisi purareva rerava oiso
puraoro,

29 “O Turaro Pauto. Ro
iava vii reraaro
kovopato vaseri ra
vova avaro, uvare
ragai vo vovouaro
gavaurevira toupai.
Ra va iava vii vo
reoaro oirao pieri
oreoa purariva voari

tuariri. ³⁰ ☆ Aue iava uvare ragai iava osireitoarei oaa vao kekesivoi oa purarivoi auere vorevira igei ora viipa ousa vova vuria iava. Va-a eva oa iava kopiisa vovouparai. ³¹ Vii vao ravaarivora oirara rutu osireiario-ia ³² ☆ eva aviavia. Oa-a vao aviavia vatepareverea vo osararovu rutu vo rugorugooroaro karupasa, oiso ra vii vo raivaaro-ia taraiave. Ra va iava vii voeaaaro Isrel riro vaisi ouive.”

³³ Aitetoarei ora aakova rirovira rutu rera-ia Simion tavetave iraopasiva vo reo iava vao oa purareva. ³⁴ Oire uva Simion voea vatereva viraakoa. Oa iava Maria tavipareva oiso,

“Uvuri! Ro-ia kakaeto ira oearovu rutu Isrel-pa irara kove pierevere ora riro irara tapo tore pierevere tapo. Ra oiso toupaveve, Reesia Pauto vaaro. Uva riro irara rutu rera takaupaivere rara. ³⁵ Eisi osa iava riro irara varaaro rugorugooara ro-roiovira karekepere, [Uva iravu toorio ira avuavuario oiso toupaveve osa siraoa ira vii sopaaro togarevere.]”

³⁶ Oire uva iriavu profetava riakova toupaveva voa. Oira vaisiario, Ana o-ia Fanyuel oviivaaro ro

vova Asa-pa irara. Iria erao vatara (7) ivaro-ia vatuatedo tapo toupaveva. Oa iava kopiioiva, rera isivaaro-ia avukaopa rutu raroevira. ³⁷ Uva vo peva vatara tau vo resura (84) ivaro-ia oira vaaro oa-ia tuguraopa. Uva viapau oisoa Tugoropa Kepa Tempel kavupaveve. Ari ita, oisoa aioara kavupao katai rugoo purapasa variripaoro, uvare oisoa Pauto vo kovoaro-ia pitupaveve vo vokiario ora tapo ravireo-ia. ³⁸ Oire uva vo vuuta raga-ia vao urioopa Pautoa-ia vearo vaisi purasa. Oa iava oira tapo siposipoeva rera iava ro kakaeto voeapa oirara voeao oea oisoa Pautoa-re tuepaave, oiso ra Jerusalem vore piererve ora rerapa.

Josep Nasaret Iare Kareroepa Vorevira

³⁹ Oire uva vara rutu varao puraiva oiso osa Pauto vaaro Reo Taisi puraepa. Oa iava ora voea vo uruiario iare vorevira kareaepa vao vo Galili taere-ia gare uruivi Nasaret-ia. ⁴⁰ ☆ Uva kakaeto riroroepa goruoro rutu. Oa iava vearopa tarairo rera-ia karekeepa. Uva Pauto vaaro tapo viraakoa toupaveva rera-ia.

Viovokovira Toupaooro Jisas Lotupa Kepa Tempel Sovara-ia Toupaveva

⁴¹ ☆ Jisas aitearo avukarei ipasiepa ovokivu-ia Jerusalem iare, vao iare Tagausapa Vurei aue Pasova,

oa oisoo purapa piro vo ivara rutu-ia katakataivira. Ra Pauto vaarore siraoa oisoo rugorugooaave vorevira vo osa voea tauvareva Isip iava voea kosi pieoro. ⁴² Uva Jisas katai tau erao (12) ivaro-ia uvuiroepa. Oa iava vo voki vao vo pitupituario sirova utuaepa Pasova Aio purapa voki. ⁴³ Uva vo vokiroa varao Pasova Aio purapa vokiro oara opesieiva, vorevira kareaepa. Ovusa Jisas viovokoto voa raga touvira toupareva Jerusalem-ia. Uva aitetoarei viapau rera-ia taraipasiepa vo osa touvira voa toupareva. ⁴⁴⁻⁴⁵ Uva oiso keapasiepa, Oearoi tapo vokapare. Oa iava riro sita rutu purasiva rera kavuoro. Oire uva va iava voeao vuruvuru-ia vate irara oaesi ora sara irara vuravura ragasiva rerare. Uva taraa ragapasivoiva rerare, katai voki rutu isivaaro iava vorevira voresiepa Jerusalem iare rerare taraasa voa. ⁴⁶ Uva voa raga rerare taraapasiva vo peva rutu-ia voki peva. Oa iava voa rera kekesiva Tempel atoaro, osa voa pauparoepa tisa irara vuutaro-ia vo voea varaaro reoara uru piepaoro. Uva toupareva, ora voea tapo akepareva vorevira vara iava. ⁴⁷ ☆ Vo ovusa rera vo reoroaro uru piepaiva. Uva rera-ia rirovira rutu tavetave iraopaiva aue iava rera vaaro taraia rutu, ora vo reo vearovira oa purareva voea aatooro. ⁴⁸ ☆ Oa iava aite-

toarei voa rera kekeoro ora sitasiepa rutu. Uva aakova rerare oiso puraopa, “Ae kakaeto. Eakere vegeivi oiso pierivoi oa iava viire taraa raga vasipavevoi?” ⁴⁹ Uva oira vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Ari eakere ragaire taraa rovo asasivo Aite vo kepaaro-ia? Uva kasikasi ragapasiei ragaire taraa ragapaoro?*” ⁵⁰ Oa iava vo reo-ia vavagisipasiepa eva oa purareva vaitereire.

⁵¹ Uva va-a vao oa iava vaiterei tapo kareroepa. Oa iava Nasaret-ia karea viropa. Uva voa oisoo vokiara rutu-ia vaiterei gisipoaro sirova utuparo. Ari ita, uva aakova vara rutu varao-ia orirupaeva oara kekeeva vo rera ruvara-ia. ⁵² ☆ Oire uva Jisas riroroepa. Oa iava taraia rera vaaro vearovira rutu karekeepa. Uva Pauto ora oirara rutu rerare vearo vovouaepa rutu.

3

Jon Baptais Siposiporeva
(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8;
Jon 1:19-28)

¹ ☆ Taibirias Sisa Rompa irara tokireva katai tau vo vavae (15) ivaro sovara-ia. osa Pontias Pailat gavmanpaoro toupareva Judia-ia. Uva vo vuuta-a vao oa-ia aue Herot reiparoepa Galili taere-ia, ovusa voraro araokoto Filip reiparoepa Ituria taere ora Trakonaitis, vo osa ro Laisenias Abilin taere-ia reiparoepa. ² Vo osa Anas vaio ora Kaiafas

pris kovo-ia reipasiepa. Vo vuutao-ia oa-ia Jon Sekaraia oviitoaaro vo rasitoa-ia toupareva kuvau tapi. Uva Pauto vo reoaro urioepa rera iare voa. ³ Uvava-a eva oa iava voraro rutu avaroepa Jodan oirara rutupa siposipopaoro, oiso ra sopaura oaive poreive. Ra va iava baptaisa ouive rara Pauto voea iava vuri vovouro vera rovoreve. ⁴ ☆ Oiso osa profet Aisaia vo vukuaro-ia oisoa rigatoa toupave,

‘Iravu ira keeraparo vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro viroverea. ⁵ Oiso ra goreara rutu agasi pieve pukuiaira erioro vara vaeaoro. Regorepa raivaro tapo torevokooro ra torevokope. Ora varao tapo vuri raivaro oara vearo pieve rara. ⁶ Ra va iava oirara rutu vo kovo vao kekeive Pauto oa purapare vigei vorevira ousapa vuriara iava.’

⁷ Oire uva riro irara rutu oirara urioaepa Jon vavaeoro-ia baptaisa ousa. Oa iava oiso voeare puraroepa. “Visii vao rakoru ovii iraraaro! Irouito visii vosipare, oa iava toripata Pauto vo kasipuario asavira? ⁸ Visii iava sopaura poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava oirao pie vovouro

oavisii poeravira karekepere oearovupa. Opeita ora visii raga vo vovouroaro iava oreorovu kareke piepata oiso purapaoro, Ebrahim-a igei aitearo. Oa iava igei-a Pauto oiraraaro rutu. Ari ita, visii tavi iraopaavoi, Pautoa raga uvuipa vo avekero iava kakae vure purapasa. Ra oisi pieive, Ebrahim ovii iraraaro. ⁹ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituaro-ia. Oire vo evaro oiso toupai osa visii. Varao oara viapau oiso vearo kuero vai kaepaive oara rutu taru toepaivera vara vikipasa tuitui kasi-ia.” Eisi osa puraroepa Jon.

¹⁰ ☆ Uva voea rutu Jon akeiva oiso puraoro, “Eake vai puraio?” ¹¹ ☆ Oa iava oiso puraroepa voea aatooro, “Ro ira vaiterei kuvupatoarei, oire iravu vatereve ropa apotato. Ari ro ira aioara toupave, oire oisi raga ita piererve iravupa oaravu vateoro,” ¹² Uva oearovu tapo takis oupa irara urioaepa, oiso ra voea tapo baptaisa ouive rera ruvara-ia. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa. Eake vai purapaio?” ¹³ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ari moni oupatai oiso osa gavman visii tavirevora. Oire ra viapau vo reesi iava ita pute pievira oarai ita ou ragapata.” ¹⁴ Uva oearovu tapo ita viurupa irara rera akeiva oiso, “Eake vai purapaio?” Oa iava oiso voeare puraroepa, “Viapau oiso ra oira upopata ora

viapau oiso ra kuuvuvira voea rovirieipata kortua-ia voea varaaro ivu ragapasa moniara. Ari voriara oavisii raga rekasiaro reesiario-ia rorupata.”

15 Oire uva voeare vovouisiro riro varivarivira toreepa. Oa iava rirovira rugorugoopaaepa oiso puraoro, “Easi, Jon-a ro-ia Kraisi, eke?” 16 Uva va iava Jon voea vo reoaro pukoreva oiso purapaoro, “Visii baptaispaaivoi uukoa raga-ia visii reesioro visiigoa vovouisiro oavisii poretaoro. Ari ro ira ragai sirova uturovere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere uvare riro vasitoa-a. Uva viapau oiso uvuiparai ra rera vaaro tasipa kaea, uvare akukutoavi raga-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaaro visii reesipaoro aue-ia Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora eto kasi vo goruaro-ia. 17 ✱ Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro verapaoro. Oire ra oira aioaro gurureve rera vo kepaaro-ia wit kepa vo aio kitupasa vao. Oa iava oira rakariaro kasirevere vao-ia tuitui kasi-ia oa viapau rokopaive.”

18 Jon oreorovu rutu tapo purareva voea iava sopaura tore pieoro. Uva vo pitupitua vao oa purareva veoro siposipo purapaoro oirara rutupa.

Vo Herot Jon Tuukereva

19 ✱ Oire uva Jon tuu pievira Herot tavireva rera vaaro iava vuria, ro voea reraaro rovopato gavman. Aue iava uvare vuria purareva aue-ia Herodias araokoto vatuavaaro ouoro. Ora opitupiturovu rutu tapo-ia oara oisoa purapareve rera Herot. 20 Uva varao vuriara oara oisoa purapareve rera Herot uva vo vuria vao puteva rutu, uvare vao riroa rutu vuria purareva Jon tovooro tuukepa kepa-ia.

Jon Jisas Baptaisreva

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 ✱ Uva vo vuuta-a vao oa-ia oirara rutu baptaisi rovopaaepa. Oa iava vao raga ita Jon Jisas tapo baptaisreva. Oire vao baptaisroiva, variri ovoiroepa vao. Uva vuvuiua karu piropa. 22 ✱ Oa iava Tugoropato Uraurato vararoepa. Uva oiso rera kekeiva osa kurue. Uva Jisas-ia pitusa rerereva. Oa iava vuvuiua iava Pauto vo reoaro varaepa oa oiso puraepa, “Vii-a ragai Oviitoaaro rutu viigoa kaviko iraopaaveira. Uva vii-ia rorupaaveira rutu.”

Jisas Aao Iraraaro Vaisiario
(Matyu 1:1-17)

23 ✱ Jisas ora rera vo kovoaro rovoreva vo peva tau (30) ivaro-ia uvuvira tupaoro. Uva oirara rutu

✱ 3:17: Ais 30:24; Mai 4:12 ✱ 3:19: Mt 14:3-4; Mk 6:17-18 ✱ 3:21: Lu 5:16

✱ 3:22: Sam 2:7; Ais 42:1; Ap 10:38 ✱ 3:23: Jo 8:57

rerare oiso puraaepa, “Eera-a Josep oviitoaaro.” ²⁴ Oiso-ia Josep-a Hilai oviitoaaro, ari Hilai-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livai oviitoaaro, ari Livai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Janai oviitoaaro, ari Janai-a Josep oviitoaaro, ²⁵ ari Josep-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Emos oviitoaaro, ari Emos-a Neam oviitoaaro, ari Neam-a Eslai oviitoaaro, ari Eslai-a Nagai oviitoaaro, ²⁶ ari Nagai-a Meat oviitoaaro, ari Meat-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Semen oviitoaaro, ari Semen-a Josek oviitoaaro, ari Josek-a Joda oviitoaaro, ²⁷ ☆ ari Joda-a Joanan oviitoaaro, ari Joanan-a Resa oviitoaaro, ari Resa-a Serababel oviitoaaro, ari Serababel-a Sialtiel oviitoaaro, ari Sialtiel-a Nerai oviitoaaro, ²⁸ ari Nerai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Edai oviitoaaro, ari Edai-a Kosam oviitoaaro, ari Kosam-a Elmadam oviitoaaro, ari Elmadam-a Er oviitoaaro, ²⁹ ari Er-a Josua oviitoaaro, ari Josua-a Eliesa oviitoaaro, ari Eliesa-a Jorim oviitoaaro, ari Jorim-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livai oviitoaaro, ³⁰ ari Livai-a Simion oviitoaaro, ari Simion-a Juda oviitoaaro, ari Juda-a Josep oviitoaaro, ari Josep-a Jonam oviitoaaro, ari Jonam-a Elaiakim oviitoaaro, ³¹ ☆ ari Elaiakim-a Melia oviitoaaro, ari Melia-a Mena oviitoaaro, ari Mena-a Matata oviitoaaro, ari

Matata-a Netan oviitoaaro, ari Netan-a Devit oviitoaaro, ³² Devit-a Jesi oviitoaaro, ari Jesi-a Obet oviitoaaro, ari Obet-a Boas oviitoaaro, ari Boas-a Salmon oviitoaaro, ari Salmon-a Nason oviitoaaro, ³³ ari Nason-a Aminadap oviitoaaro, ari Aminadap-a Atmin oviitoaaro, ari Atmin-a Anai oviitoaaro, ari Anai-a Hesron oviitoaaro, ari Hesron-a Peres oviitoaaro, ari Peres-a Juda oviitoaaro, ³⁴ ☆ ari Juda-a Jekop oviitoaaro, ari Jekop-a Aisak oviitoaaro, ari Aisak-a Ebrahim oviitoaaro, ari Ebrahim-a Tira oviitoaaro, ari Tira-a Neho oviitoaaro, ³⁵ ari Neho-a Serak oviitoaaro, ari Serak-a Reu oviitoaaro, ari Reu-a Pelek oviitoaaro, ari Pelek-a Ebe oviitoaaro, ari Ebe-a Sela oviitoaaro, ³⁶ ari Sela-a Kenan oviitoaaro, ari Kenan-a Apaksat oviitoaaro, ari Apaksat-a Siem oviitoaaro, ari Siem-a Noa oviitoaaro, ari Noa-a Lamek oviitoaaro, ³⁷ ari Lamek-a Metusala oviitoaaro, ari Metusala-a Inok oviitoaaro, ari Inok-a Jaret oviitoaaro, ari Jaret-a Mahalalel oviitoaaro, ari Mahalalel-a Kenan oviitoaaro, ³⁸ ☆ ari Kenan-a Inos oviitoaaro, ari Inos-a Set oviitoaaro, ari Set-a Adam oviitoaaro, ari Adam-a Pauto oviitoaaro.

4

Jisas-ia Kokaraparoepa

☆ 3:27: Mt 1:12 ☆ 3:31: 1 Kro 3:5
5:1-2

☆ 3:34: Jen 11:24, 26 ☆ 3:38: Jen

Seten

(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Vo Tugoropato Uraurato iava vukuroepa Jisas. Oa iava uukova iava veraro viropa Jodan. Oire voava voreroiva, Tugoropato Uraurato rera tuvétuvepaoro avaroepa kuvau tapirore. ² ☆ Oa iava resura tau (40) vokiyo rutu-ia toureva. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa,

Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia oisoa aio kavuvira toupaveve. Oa iava vo vokiyo varao opesieiva, ogoeroepa rera Jisas. ³ Osa iava Seten rera tavireva oiso, “Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire o taviri aveke ra opovira ora poreo.” ⁴ ☆ Uva Jisas rera aatoreva oiso puraoro, “Via-pau. Uvare Pauto vo reoaro oiso purapai, ‘Opoa raga vi-apau uvuipai ra oiratoapa tootooa vatepaive.’ ”

⁵ Oire uva voaviva Seten rera ipa pierewa. Oa iava osasarovu ruture voava rera kareke pierewa varao vo rasitoa-ia katai vuutavi raga-ia. ⁶ ☆ Uva va iava rera raga Seten oiso Jisas tavipareva, “Vo goruro rutu-a varao oara vatepaavoi viipa, ora vao tapo riro vaisi vo vara iavirava, uvare vara rutu-a evara ragai varaaro. Uva oiso toupai, Vosa irai vate ruipapara vara, oire ra irai vatea vara. ⁷ Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purapaoro taku virou, oire ra vii ragapa

vara rutupe varao.” ⁸ ☆ Uva Jisas oiso puraroepa, “Pauto vo reoaro oiso purapai, ‘Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii reraaro Turaro. Rara rera raga vo kovoaro purapata eera kataitoa raga.’ ”

⁹ Uva voo-a vo uvava rerava Jisas avaroepa Seten Jerusalem iare Rovopa Kepa Lotupa Kepa kukuearo-ia rera tovosa viara-ia rutu. Oire uva voa rera tavipareva oiso, “Vosa vii-a Pauto Oviitoaaro rutu, oire vo toreu ra voava ora vikiu. ¹⁰ ☆ Uvare vo rigato toupai oa oiso purapai, ‘Pauto voeao arurevere enselpa irara ra vii tokiive vii-ia uutupaoro.’ ¹¹ Uva oreovu oiso purapai, ‘Oea vii-ia pituivere ora voea vavaeoro iava. Ra viapau oiso avekeara vai-ia ora upou kokotoa iava.’ ”

¹² ☆ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “Easi, oreovu oiso purapai, ‘Opeita Turaro Pauto oavisii-ia kokarapata.’ ”

¹³ Vo kokaraara rutu purareva Seten rera-ia. Uva voa Jisas kavureva Seten ovokivure ita tueoro.

Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ ☆ Oire uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava vorevira voreroepa Jisas Galili iare. Uva voa

☆ 4:2: Eks 34:28 ☆ 4:4: Diu 8:3 ☆ 4:6: Jo 12:31 ☆ 4:8: Diu 6:13 ☆ 4:10: Sam 91:11-12 ☆ 4:12: Diu 6:16 ☆ 4:14: Mt 9:26 ☆ 4:15: Mt 9:35, 11:1

rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo taere-ia vao-ia. ¹⁵ ☆ Uva oisoa oirara rutu siposipopareve voea vo keparoaro-ia, Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Oa iava oirara rutu rera-ia rei vaisi purapaiva.

*Nasaret Vata Isivaaepa
Rerare Jisas*

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Oire uva Jisas Nasaret iare avaroepa. Ari ita, kakaevira oisoa vo urui-ia toupave. Oa iava voa tupaaro riroroepa. Uva Sabat voki-ia voa Sinagog-ia koataroepa ora rera vo pitupituario sirova utuoro. Uva voa toreparoepa Pauto vo reoaro vieipasa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava profet Aisaia vo vukuaro vateiva rerapa. Oa iava va-ia vo rigato kekereva oa oiso purapapeira,

¹⁸ ☆ *Turaro Pauto reraaro Uraurato ira epao ragai-ia. Ira ragai reesirevora rera vo reoaro iava siposiposa voeaopa apotapa irara. Eera ira ragai arurevora voeaopa tuukepa irara siposipopasa, oiso ra tuukea iava kosipaa viro. Ora voeaopa siposipopasa voosi irara, oiso ra vorevira vuravurapaive. Ora oearovu rutu tauvapasa voeao oea riro vavatapara rutu*

siitokaara kaepaiveira.

¹⁹ ☆ Ora voea rutu oirara tavitavipasa vo vuutao iava Turaro vaaro, ro ira ora rera voeaaro ourevereā vorevira ora rerapa.’

²⁰ Oire Jisas vukua kapu piereva. Oa iava uutupa-toapa va vatereva. Uva va isivaaro iava pauparoepa voa Sinagog-ia, ovusa voeao oea tapo voa tupaiva oea rerava tuupavira rutu vura-paiva.

²¹ Uva voa rovaroepa voea tavitavipaoro oiso, “Oiraopavira rutu vo rigato-ia Pauto vaaro. Oa oiraoei vo vokio, vo osa vo reo uvutavoi.” ²² ☆ Uva va iava rera egaegaiva rutu, uvare vo reoro iare rugoopaaepa vearo reoro oara karekereva ora rera gisipoaro iava. Oa iava oiso puraaepa, “Apeisi ragavira? Easi pasi viapau Josep oviitoaaro ro-ia?”

²³ Uva oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira rutu! Osa ita vo reo puratavere ragaire oiso, Ruvarupato ora vii raga iava varaua porete pieri. Ora oiso puratavere, Eva-ia ravoto kovo oa purarivora Kapeneam-ia evoa oa uvuiovora, osa raga ita eisi osa va purarivere vo ora vii vo uruiaro rutu-ia.” ²⁴ Uva oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu visiire oiso puraparai, Oirara viapau uvuipaai ra irai profetatoo vai gisipoaro uvupaive vo ora rera vo uruiaro rutu-ia. Ari ita, voa rera reroaropaive.

25 ✧ Uva ita, oiraopavira oiso puraparai, Voeao Ilaija vo vuutaaro iava oea iava riro riako toupai Isrel-ia airoa vatua iraraaro kopiiæpa. Vo vokio-ia oa-ia vuvuiua tupa piropa rutu. Oire uva viapau kokeva vai vo peva ivaro rutu-ia ora katai vatara kekira vai-ia. Uva voava viroto ogoeto karekeroepa voraro rutu. 26 Ari ita, oiso-ia viapau oiso Ilaija arureva Pauto iriai iare riakova vai vova Isrel oira tauvasa. Viapau. Ari o ratau touva tauvasa rera arureva iria vo kavauopa Sarefat urui-ia. Iria oisoa raroevira toupæve vo Saidon-ia. 27 ✧ Oiso osa tapo voari tuariri vo vuutao-ia oa-ia profet Ilaisa epao. Oa-ia riro irara leprapa irara oisoa toupæve Isrel-ia. Oire uva viapau voea iava irai porete pierewa Ilaisa. Ari aue raga Neman ro vova Siria ratau touto ira vearo pierewa.” Jisas evo reo purareva vo Jiu iavirava voeao riro reo uvu asa irara. 28 Oire uva Reo Taisi Uvupa Kepa-ia tupaoro vo reo uvuiva rerare kasipu iraopaoro. 29 Uva voava vusiiva rera sitasa. Oa iava rera ivupaoro kosia viropa vo urui isivaaro iava oa oisoa pukuia-ia kukuearo-ia toupæve. Uvare oiso vovoupææpa ra voava Jisas-ia vikiave vara pievira. 30 Osa voea raga sovara-ia vokaoro avaroepa voea gogu pieoro.

Jisas Iravu Vurito Tu-

garato Verareva Iravu Iava Oirato

(Mak 1:21-28)

31 ✧ Uva Kapaneam urui iare avaroepa vo Galili taere sovara-ia. Oa iava voa Sabat yoki-ia oirara rutu tarai piepareva voea siposipopaoro. 32 Uva rera vo siposipoaro uvuivoiva, vovouisiro oaive rirovira rutu ipæpa. Uvare rera vo reoaro-ia gorua toupæva. 33 Oire uva voa Sinagog-ia iravu oirato toupæve. Ira-ia vurito tugarato oisoa toupæve. Oa iava voa tupaoro rirovira rutu oive-oro keeraroepa oiso puraoro, 34 ✧ “Auoro Jisas Nasaret iava! Eake purasa uriouei igei-ia? Igei opesi ovoi piesa, eke? Vii-ia taraiparai, Tugoropato Pauto reraaro.”

35 ✧ Oa iava Jisas rerare koruroepa oiso puraoro, “*Eakau! Fera iava kosi virou.*” Oa iava rera tugarato oiratoa-ia vikiroepa rasiua arore. Uva voa koveroepa voea vuutaaro-ia. Osa iava rera arova ava ovoiroepa rera tugarato. Vo osa viapau vuria vai purareva rera-ia oirato. 36 Oa iava voea rutu ropeæpa. Oire ora voea vovouro arova taavi iraopaiva oiso ora reopaoro, “Avoeao! Apeisi raga reo irao-a vao-ia oa iava voeaore vuri tugararo reoroi? Easi ro vai-ia reesia vaiei ora gorua vai. Oa iava rera uvu ovoipaiveira ra oirara arova ava ovoipaave?” 37 Uva oisi-

✧ 4:27: 2 Kin 5:1-14 ✧ 4:31: Mt 4:13
Mt 8:26

✧ 4:34: Sam 16:10; Dan 9:24 ✧ 4:35:

a eisi osa iava rera iava Jisas viriva vo siposipo vao-ia voraro rutu vo taere-ia vao-ia.

Jisas Pita Aigevaaro Porete Piereva

(*Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31*)

³⁸ Uva Sinagog iava kosiro viropa Jisas. Oa iava Saimon vo kepaaro-ia koataroepa. Vo osa voa Saimon vatu-avaaro aakoaro riro upia-ia kukue upia toupaeva. Uva va-a eva oa iava rerare Jisas keeraaepa vo oira porete piesa. ³⁹ Uva voa oira ruvara-ia toresa urioroepa vo upia iare reosa. Uva oira iava opesi ovoiepa vo upia. Oire voava vearo ovoioro rerapa aioara vatatopo ovoieva.

Jisas Riro Irara Porete Piereva Ravotovira

(*Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34*)

⁴⁰ ✱ Uva vo ovaiarovi ovusa ravireo rokopareva, uva rera iare oearovuva vuri vara irara urioaepa, ora voearo tapo tugara oearoa oisoa upopaive. Oa iava voea rutu porete piereva ravotovira voea-ia vavaearei tovopaoro. ⁴¹ ✱ Oire uva riro irara rutu iava kosia viropa. Uva voea evoea vuri irara tugara oea rirovira oiveoro oiso puraaepa, “Vii-a Pauto Oviitoaaro.” Osa iava voeare koruparoepa rera iava oreoi pura arapa, uvare taraipaaepa oiso, Rera ro-ia Kraiss.

Jisas Kovopaoro Virireva Uruiara Rutu-ia
(*Mak 1:35-39*)

⁴² Oire uva avitoava eraoroepa Jisas. Oa iava rokoreva uvavure kuvau tapi voa varirisa. Uva voa-a evoa uva toureva osa rerare taraa ragapaiva. Oa iava rera kekeoro voa oiso ru-goopaaepa ra ora voea raga iare rera voreive. ⁴³ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Oiso ruipaparai ra Vearo Siposipo iava siposipoa aue iava Pauto vo Saraaro voraro ouruirovu-ia tapo. Aue vituaro iava uvare Pauto ragai arurevora okovoa purasa vao-ia.*” ⁴⁴ ✱ Oa iava vo Judia Distrik-ia riro keparo-ia Reo Taisi Uvupa Keparo siposiporeva va iava vao Vearo Siposipo voeapa.

5

Jisas Pita Tavireva Oa Iava Rirovira Atariroepa

(*Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20*)

¹ Oire uva ovokivu-ia rogaraua-ia toreparoepa vo toko rovu vatuaro-ia vao vo Genesaret. Uva ovaisivu-a vao-ia oiso Galili. Uva voa oirara rutu Jisas tapo toupaiava ora voea-ia paipaoro vo reo vao Pauto vo rearo uvupasa. ² Uva voa uvuoarei kekereva uvuoarei rogaraua-ia vo toko rovu-ia. Uva voa voeao atari oupa irara vo uvuoarei iava veraa viropa kuverara sisupasa. ³ ✱ Oire uva vo uvuoarei iava oavu-ia kaero viropa

✱ 4:40: Mk 5:23; Mt 4:23 ✱ 4:41: Mt 4:3 ✱ 4:44: Mt 4:18-22; Jo 1:40-42

✱ 5:3: Mt 13:1-2

aue Saimon vo uvuoaro. Oa iava Jisas rera tavipareva oiso, *“Vo uvuo gare visivi topari rogaraua iava rovua iare.”* Oire uva vo uvuo-ia paupaoro Jisas voeapa siposipopareva oirara.

4 ☆ Uva voeapa siposiporevoiva, rera Saimon tavireva oiso, *“Uvuoa viru pieri vavore uva riro rokopai. Ra voava kuverava roko pieta. Ra atari kare vai ivuta.”* 5 Uva Saimon oiso puraroepa, *“Turaro. Easi igei kasivarivira rutu kovo ragaiovo vo rupao-ia. Uva viapau okarei ivuiovo aue atari. Ari ita, vii uvuavoi osa ragai tavitaviri. Uva oisi va purapaavoi.”* 6 Oa iava oisi oira pieiva. Uva riro kare atari kare ivuiva. Oa iava kuverava toko rovoopa. 7 Oisi-a eisi osa iava oearovure puepueiva ora voea raga iava, voeao oea ouvuovu raga-ia toupaiava. Oiso ra urioave voea tauvasa. Oa iava urioaepa. Uva voea rutu vo uvuoarei agasi pieiva vo kare-ia atari kare. Uva roko rovoepa vo uvuoarei rutu vo kare vavatapaoro. 8 Uva va-a vao oa kekerevoiva Saimon Pita, Jisas kokotoaro ruvara-ia kokoto rekuoro pauroepa oiso puraoro, *“Turaro, ragai ruvara iava avau. Ari ragai-a vurito.”* 9 Uvare vo kare evoea atari kare kekereva okarea ivuiva. Oa iava rirovira rutu roperoepa. Ora voeao oea rera tapo toupaiava oea tapo ropeaepa. 10 Aue oviitoareiario tapo Sebedi,

Jems araorei ora Jon aiterea rera tapo oisoa kovopasi aue Saimon, aiterea tapo ora sitasiepa. Uva va-a vao oa iava Jisas Saimon-re oiso puraroepa, *“Teapi uriripau. Ari utupaua oiso oirara ivurivere rara ragai iare.”* 11 ☆ Oa iava uvuoarei rere pieiva rogaraua iare, vo osa auero rutu voea varaaro kavuiva rera sirova utuoro.

Jisas Iravu Oirato Sisi-garue Piereva, Ira-ia Oisoa Lepra Upia Toupaiave

(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 ☆ Vo riro urui-ia toureva Jisas. Uva voa-a evoa ourui-ia iravu oisoa toupareve oirato ira-ia oisoa lepra upia toupaiave. Oa iava Jisas kekeoro kokotoarei-ia rekureva varirioro rerare. Oiso puraroepa, *“Vosa ragaipa ruipapau ra ragai porete pieri.”* 13 Oa iava Jisas rera-ia vavaea tovooro oiso puraroepa, *“Oiso ruipaparai ra sisigarueu.”* Oa iava vaviopavira raga rera iava vo upia eva lepra upia opesiepa. 14 Uva Jisas riro goruvira rutu rera vosireva oiso puraoro, *“Opeita irai ita taviparivere. Viapau. Ari avapauei ora vii iava varaua karekesa auepa pris koruoua vai puraoro oiso osa purapapeira Reo Taisi vao Moses vaaro. Ra va iava oirara rutu oiraopavira oiso taraiave, O ari vii-a vao viigoa iava upia opesie rutu.”* 15 ☆ Vo ovusa vara

iava vo siposipo viripaoro avaepa varao oara rutu purareva Jisas voea-ia. Oire uva va-a eva oa iava riro irara rutu urioaepa rera vo reoaro uvusa. Ora oiso tapo ra upiara iava voea tapo porete piepareve varao voea varaaro. ¹⁶ ✧ Oire uva voea arova rera raga avaparoepa uvavure kuvau tapivi voa variripasa.

*Jisas Iravu Oirato Porete
Pievea Kerauto*

(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ ✧ Ovokivu-ia oirara tarai piepareva ovusa oearovu ratarataa vovou irara aue Farisi ora tisa irara tapo voeao Reo Taisiro-ia tarai irara, oea tapo paupaaepa voa voeao oea vo uruiro iava urioaepa oiso-ia, Galili-ia vo, ari Judia-ia, ora Jerusalem-ia. Vo osa Pauto vo goruaro Jisas toupaveva ogorua iava oirara porete piepareva. ¹⁸ Uva oresuravu iravu-ia kaepaoro urioaepa. Ira-ia keru upia oisoa toupave keruara rutu-ia. Oire uva oiso ruipapaaepa ra rera kaepaoro urua-ia koataave Jisas iare atoaro voa rera tovoa. ¹⁹ Vo osa oirara rutu iava tupapaa piropa. Oa iava oiso auepaaepa ra apeisi vai ragavira rera koata pieve rera iare voa atoaro. Oire uva va iava vo kepa ivara iare rera kaepaoro ipaaepa. Oa iava kukuuvua veraiva voava iroiro-ia rera vara piesa urua tapo voa vo voea rutu oirara vuutaaro-ia. Oa

iava rera tovoiva vo uva Jisas toupaveva. ²⁰ ✧ Uva Jisas voea varaaro oirao pie vovouro eveirevoiva, rerare oiso puraroepa, “*Vatetoa oaa, vii iava vuri vovouro veraavoi.*”

²¹ ✧ Oire uva va-a vao oa iava voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia ora voeao Farisi oearoa rutu ora voea raga ora reopaaepa. Oa iava voea iava oearovu riro irara oiso puraaepa, “*Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vao tovi reo purare Pautoa-ia? Irou vai uvuipai vuriara verapasa? Easi Pautoa raga.*” ²² Uva Jisas voea vo rugorugooroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Eakere eisi ragaire vurivira rugorugoopatai ora visii raga sopaaro-ia?*” ²³ Ari aa vo reoa-a vao oa-ia avekata vaiei ragaipa ra oa-ia oiso purara, Vii iava vuri vovou veraavoi? Eke oiso, Toreu ra vokari? ²⁴ Uva oiso ruipaparai ra oiraopavira rutu taraita oiso, Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto ragai raga goruava toupaveira vo rasio-ia. Vao oa iava uvuiparai varao verapasa vuri vovouro. Eisi osa iava oiso purarai rore ira iava keruara rutu kopiiepa, Toreu, ra vii vaaro ouri urua, ra avau vore vii vo kepaaro iare.” ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava voea rutu oirara osireiario-ia toreroepa urua ouoro vao oa-ia uusiparoepa. Uva rera vo kepaaro iare vava avaroepa. Oa iava voa

✧ 5:16: Mk 6:46

✧ 5:17: Mt 15:1

✧ 5:20: Lu 7:48-49

✧ 5:21: Ais 43:25

✧ 5:26: Lu 7:16

Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva karepaoro. ²⁶ ☆ Oire uva oirara rutu ropeaepa ora sitaoro. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva rerapa avivikeoro. Osa iava oiso puraaepa, “Vo vokio rutu-ia oavu raga ravotoa rutu kekei.”

Jisas Livai-re Reoroepa

(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-

17)

²⁷ Uva utupavira Jisas vokapaoro avaroepa. Oa iava iravu oirato kekereva ovusa takis oupa kepa-ia pauparoepa. Rera vaisiario ro-ia, Livai. Uva rerare Jisas keeraroepa oiso puraoro, “*Uriou ragai sirova utusa.*” ²⁸ Oire tore ovoiroepa rera varaaro rutu kavuoro, osa toupai va vo Jisas sirova utuoro.

²⁹ ☆ Uva rera Livai oavu riroa aioa purareva rerapa Jisas ora rera vo kepaario-ia. Oa iava oearovu riro irara takis oupa irara va iare urioaepa ora oearovu tapo vuri irara. Oea rutu vaiterei tapo paupaaepa aiopaooro.

³⁰ ☆ Uva va-a vao oa iava Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara iava voeare kasipu-paoro oiso purapaaepa disaipel ruvara-ia voeao Jisas voeaaro, “Uva apeisi iava takis oupa irara tapo voeao kavirupa irara aiopatavoi ora oearovu voeao vuri vovou irara?” ³¹ Oa iava Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Ari ita! Voeao upia asa irara oea viapau*

oiso ruvarupatoa iare avapaaveira. Viapau. Asi upiapa irara raga oea ruvarupatoa iare avapaaveira.” ³² ☆ Ari ita, viapau oiso voeaore keerasa urioraera torevoko vovou irara. Viapau. Easi voeaore keerasa vuri vovou irara urioraera, oiso ra sopaura oaive iava porepaa viro vova vuria.”

Vo Toupai Aio Kavupa Pitupitu

(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ ☆ Oire uva Jisas taviiva oiso, “Voeao Jon voeaaro disaipel oea oiso aio arapa kavupaive rirovira rutu variripaoro vo riro vuutaro rutu-ia. Ora voeao Farisi vo disaipelaro oea tapo oisi raga oisoa piepaive. Ari vii voeaaro disaipel oea aioara rutu aiopaiveira ora ukaiopaaveira.” ³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi visii uvuipatai vai pasi ra vova sara irara vai aio kavu piepata oea iava rera sarato riako ousa aueparo, vo osa voea raga ruvara-ia toupaveve, eke? Ari viapau uvuipai.*” ³⁵ ☆ Oire uva utupavira ora voea iava rera veraive oearovu vo osa riako ouro. Ra va iava tauaivira toupaooro viapau oiso vorerivira voea tapo toupaveve evoea sara irara. Oire uva vo voki-a vao oa-ia aio kavuave taru rerapa siraopaooro. Osa eisi ragai voeaaro tapo toupai voi. Oa

☆ 5:29: Lu 15:1 ☆ 5:30: Ap 23:9 ☆ 5:32: 1 Ti 1:15 ☆ 5:33: Lu 7:18; Jo 3:25-26 ☆ 5:35: Lu 9:22, 17:22

vituario iava viapau aio kavupaaveira vo ragai tapo toupaooro.”

³⁶ Uva Jisas voeapa oavu reo ruu tapo vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Viapau oiso irai uvuiparoi ra airepatoa vai kuvupatoa vai karireve, ra rutatoa vaiva oai tutureve karia vai-ia. Oire vosa irai oisi oai piererve, ra rera raga airepato vuri piererve. Ra va iava va vao airepa varoa viapau oiso areiivira kekepa piro vao tapo ruta.*” ³⁷ Ora viapau irai uvuipa ra airepa wain ovi vai kuvureve ruta rakari vai-ia aue meme. Oire vosa irai oisi oa-ia piererve airepa wain vai kuvuoro, ra ita va vao ruta rakari karikari piro vo osa riropape airepa wain. Ra va vao wain ovi rasiua arore koko piro. Oire ra ita meme rakari tapo vuri ovoipe. ³⁸ Uva oirato uvuiparoi ra airepa rakari-ia airepa wain kuvureve. ³⁹ Ari ro ira rutapia ukaioro wain, ra ita viapau oiso auepa airepa ruipaparo. Oire ra oiso puraro, Va vao vearopai uvare airepa-ia putepai aue wain!”

6

Jisas Akeiva Tugoropa Voki Iava
(*Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28*)

¹ ☆ Ovokivu-ia Sabat voki Jisas wit kovo sovara-ia vokapareva. Vo osa voa rera voeaaro disaipel okokorovu ouiva aue wit. Oa iava

vara ruviruviiva ora voeapa vara aiosa. ² ☆ Uva oeavu ratarataa vovou irara Farisipa irara oiso puraaepa, “Easi varao tugoropapeira Sabat voki-ia. Uva apeisi iava oiso pieivoi?” ³ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Easi pasi, viapau vao vieipataveira osa tuariri rutu Devit ora rera voeaaro tapo ogoeroepa?” ⁴ Uva Devit Pauto vo kepaaro-ia koataroepa bret ousa pristo ruvara-ia, vao oa oisoa Pauto osireiario-ia toupave. Va-a vao tugoropa bret oa oisoa aiopaive koruou purapa irara raga pris irara. Ari ita, uva Devit va aioreva rera voeaaro tapo Reo Taisi-ia gasioro. Osa-a eisi osa ragai voeaaro tapo viapau oiso vuria vai purapaivoi wit aiopaoro vo vokio-ia.” ⁵ Oa iava oiso puraroepa ora rera iava Jisas voea ruture, “*Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa varao opitupituroa purapaiveira vo Sabat voki-ia.*”

Jisas Sabat Voki-ia Iravu Vuri Vavaeto Ravotovira Porete Pierewa

(*Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6*)

⁶ ☆ Vo oavu-ia Sabat voki Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Oa iava voa oirara tarai piepareva siposipopaoro. Uva voa iravu oirato toupaveira ira iava oirapapa vavae vuriepa

☆ 6:1: Diu 23:25 ☆ 6:2: Eks 20:10, 23:12; Diu 5:14 ☆ 6:3: 1 Sml 21:6

☆ 6:6: Lu 13:14, 14:3; Jo 9:16

kopiioro. ⁷ Uva riro tarai irara Reo Taisi-ia voearei ora Farisi oeara rerava siituepaaepa Jisas. Uvare oiso ruipapaaepa ra oai iava rera tavatavaeive. Vo rara taraiave rera-ia oiso, Ari Sabat voki-ia va purarevoi upiapa irara porete piepaoro. ⁸ ☆ Uva rera raga voea oriorisi ovoioro voea vo vovouroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava rera tavireva ira iava vavaea kopiiepa oiso, *“Uriou. Ra vo-ia torevira toupari.”* Oa iava toreroepa. ⁹ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, *“Visii akea oiso, Apeisi purapai vao Reo Taisi vigei vaaro, ra vuria purapape, eke vearoa purape oirara-ia vo Sabat voki? Ora oirato porete piepe, eke rera kopii piepe?”* ¹⁰ Uva voea rutu-ia vuraoro rera tavireva oiso, *“Vavaea irairari va torevokooro.”* Uva oisi va pierewa. Oa iava rera iava vavaea torevoko ovoiepa vorevira. ¹¹ Oire uva rirovira rutu kasipu iraopaaepa. Oa iava voea raga ora reopaoro oiso purapaaepa, *“Avoeao! Eake vai purapere ro-ia Jisas?”*

Jisas Katai Tau Erao Reesireva Aue Aposel

(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² ☆ Uva vo vuuta-a vao oai Jisas iparoepa pukuia-ia varirisa Pautoa iare. Oa iava avia-ia rekasiroepa variripaoro. ¹³ ☆ Uva ravireo kaero viroiva, voeare keeraroepa

disaipel voea rutu oea oisoa rera sirova utupaave. Uva voea iava katai tau erao (12) reesireva. Oa iava voeapa aposelpa vaisi vatereva voeao reo kaepa irara rera voeaaro. ¹⁴ Uva voea katai tau erao vaivaisiaro-a voeao-ia, Saimon [uva Jisas rera-ia Pita-pa vaisi tovoreva], ari Andru, Saimon araokoaro, ora Jems araorei ora Jon, ora Filip, ora Batolomyu. ¹⁵ Ari Matyu, ora Tomas, ora Jems aue Alfias oviitoaaro ora aue Saimon, rera raga aue Selot. ¹⁶ ☆ Ora Judas, Jems oviitoaaro, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi pierewa keripa irara vavaearo iare.

Jisas Oirara Rutu-ia Kovoreva
(Matyu 4:23-25)

¹⁷ ☆ Uva Jisas katai tau erao (12) tapo vararoepa tuuria iare voa toresa oearovu tapo riro irara disaipel rera voeaaro. Oa iava voa riro irara rutu voea tapo toupaiava vorarova voea Judia Distrik ora Jerusalem ora voraro tapova avakava sirova aue ruvara-ia Taia-iaiei ora Saidon-ia. ¹⁸ Oea rutu uriopaaepa rera vo reoaro uvupasa. Ora oiso tapo ra voea iava upiara verapareve. Ora voea ro oea-ia oisoa vuri tugararo toupaiava oea tapo urioaepa. Oa iava Jisas voea rutu ravotovira porete pie ovoipareva vo tugararo kosi piepaoro. ¹⁹ ☆ Uva voea rutu oirara rera-ia vavaeara tovo ruipapaaepa.

☆ 6:8: Mt 9:4 ☆ 6:12: Mt 14:23; Lu 9:28 ☆ 6:13: Mk 6:30 ☆ 6:16: Ju 1

☆ 6:17: Mt 4:25; Mk 3:7-8 ☆ 6:19: Mk 3:10

Aue iava uvare rera vo goruaro ava ovoipaepa oirara porete pie ovoipaoro.

Vo Taviroepa Voeaore Oea Rorupaive Ora Oea Gaupaive (Matyu 5:1-12)

20 Oire uva Jisas ora rera voeaaro-ia disaipel vuraoro oiso puraroepa,

“Visii vao apota irara Pauto vo taraiaropa visiigoa roruta, uvare visii-ia Pauto vo Saraaro-ia toupataveira.

21 ☆ “Ora visii vao visiigoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa iraopata oiso osa ro ira ogoeparo auropa aio visiigoa rorupata. Uvare Pauto visii vo ruiparoaro uvui pieoro vaterovere visiipa.

“Ora visii vao visiigoa gaupataveira visiigoa tapo roruta. Aue iava uvare utupaua taru agesitavere rorupaoro aue-ia Pauto vaaro kaviko vovou.

22 ☆ “Vo utupaua oirara rutu visii vuraivere osa ragai sirova utupata. Ra va iava visiire rirovira rutu vuri vovou iraopaave. Oire ra vurivira rutu visii vaisiario akaipa piepaive visii tovipaoro. Oa-a eva oa-ia uvuipatai ra rorupata.

23 ☆ Vosa oisi visii piepaive, ra va-ia rorupata veoro vovoupaoro rutu. Uvuta! Riroa rutu epao voria visii vaaro vuvuiua-ia. Ari ita, voeao aao irara oaive oea oisi raga eisi oisoa profet irara piepaive voari tuariri.

24 ☆ “Ari visii vao-ia riro moni guru irara visiigoa ora vatatopo iraopata. Eake iava? Uvare visii roru piepaiveira varao oara-ia pitupataveira varao vo rasio iava. Oara rutu opesipere visii arova vo utupaua.

25 ☆ “Visii vao visiigoa aiopatavoi oa iava vukupatai, visiigoa ora vatatopo iraopata rutu. Visiigoa taru ogoetavere utupaua.

“Ora visii vao visiigoa agesipataveira, visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa gautavere utupaua, ra visii osireiario-ia gau oviro varape.

26 ☆ Ora vatatopo iraopata. Teapi visii vaisiario-ia vuu-rapa vaisi pura ragapaive oiso rutu osa oisoa voari tuariri voea aao iraraaro piepaive oearovu iava profet irara riro kuvu irara. Aue vituaro iava uvare oisoa oearovu roru pie ragapasa oreorovu raga kuvu reo oisoa purapaive.

Vo Keripa Irarava Ora Agiagipa Pitupitu Toupai (Matyu 5:38-48)

27 ☆ “Ari ita, visii tavipaavoi vao visiigoa ragai vo reoaro uvutavoi, oiso ra voearova agiagipata oea visiiva ora keripaaveira. Ora voea tapo ora veoro vovoupata oea visiiva ora vuri vovoupaaveira.

28 ☆ Ora voeaopa tapo veoro vovou vatepata oea visii vuri piepasa oreorovu purapaiveira. Ra tapo variripata voea tauvapasa voeao oea

visii tovipaive. ²⁹ Vosa irai vii tautauaro tapareve, oire otautauvu ita poreri rerapa, ra va tapareve ita. Ora vosa irai vii kuvupatoa vaiaro itopareve, opeita rerare korukorupau. Rera vate vo popota rutu ora siglis.

³⁰ ☆ Vosa irai vii arepareve orekevu avu vaire, rera vateri oai. Ora vosa irai vii oavu avu vaiaro oureve, oire ra viapau oiso va voreri vorevira rera ruvara-ia.

³¹ ☆ Ari vosa vo vovouroa vo oarapa ruipapata oiso ra oirara vara purapaive visiipa, oire ra visii tapo oisi vara pura rovopata voeapa.

³² “Ora vosa voea ra-gapa sirao vovouro oavisii vatepata voeao oea visiipa sirao vovouro oaive vatepaive. Ra eake vai vearoa outa Pauto ruvara-ia, raa? Ari ita! Oiraopavira voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeao oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. ³³ Ora vosa voeao vearo vovou purapata oea visiipa vearo vovou purapaive. Oire ra eake-a vearo oa outa Pauto ruvara-ia? Oiraopavira, voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeao oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. ³⁴ Ari vosa voeapa orekerovu vatepata ra oisi rugoopata, Vorevira visiipa vara kare piepaive. Oire aa vao-a vearo oa outavere Pauto ruvara-ia va-ia vao,

raa? Ari ita, voea tapo vuri irara orekerovu vatepaiveira voearopa oearovu vuri irara oisore ra kataia raga oupaive vorevira. ³⁵ Voeao agiagipata oea visiiva ora keripaaveira, ora voea-ia vearo vovou purapata, ora voeapa orekerovu vatepata. Ra viapau varare vorevira rugoopata oiso ra oarai kare piepaive visiipa vara iava. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava riroa rutu voria visii vaaro. Uva voeapa siraopaoro oea viapau vearo vaisi purapaiveira visii-ia, uva oiso purapaoro oiso rutu toupata, Pauto ovii iraraaro ro oiso viara-ia. Uvare ro Aite ira voeao siraoparoveira oea viapau rera-ia vearo vaisi purapaive. Ora voeao vuri irara oea ora voea raga-ia rugorugooapaaveira, oea tapopa vereopa vovou purapareveira. ³⁶ Oirarapa siraopata oiso osa Aite oavisii siraoparoveira.

Vo Oirara Rovirieipa Pitupitu Toupai Oiso Osa Jas (Matyu 7:1-5)

³⁷ ☆ “Opeita oirara vo vovouroaro rovirieipata oiso osa jas, eva-a oa iava viapau ita Pauto visii rovirieirevere. Ora vosa viapau oirara toga ragapata oreorovu-ia, oa iava ita Pauto viapau visii ita togarevere vo utupaua. Ari oiso ruipaparai ra oirara iava vuriara vera ragapata, oa iava ita Pauto visii iava vuri vovouro verarevere. ³⁸ ☆ Orekerovu avu vai vatepata

oearoipa. Oa iava Pauto visiipa ita oarai vaterevere oisi ragavira ita osa vao, osa visiipa vavaeara agasi pierevere rutu Pauto pute pievira visiipa vateoro. Vo uvuio-ia oa-ia oearovupa oaravu vatepata, oire uva vo uvui raga-a eva oa-ia visii vaterevere ita Pauto.”

39 ☆ Oire uva Jisas oavu tapo reo ruu vatereva voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Easi pasi, voositoa vai uvuipa ra irai voositoa vai tuvetuvepareve raiva vai-ia pasi, eke? Uva viapau. Ra ita vaiterei rutu kovesi vo rikui-ia. 40 ☆ Viapau oiso tarai taraapato rera reraaria puteparevoi tisato. Ari vorara tarai rovoru, oire ra rerava tisato oaro areiireve.

41 “Eakere korotoava vurapari eera araokoara osireiario-ia, osa viapau riro perore rugoo rovopau eva vii osireiario-ia? 42 Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, ragai oiso ruipaparai koroto veraa eera vii osireiario iava. Vorara viapau ora vii iava evo keposi riroa rutu viapau vera rovoru, vao vuri vovou oa vii tupapai? Ari ita, riro ratarataa vovoutoa rutu vii. Viigoa riro pero rutu vera rovoru eva vii osireiario iava. Viigoa ora osireiaria sisiro rovoru vearovira. Oa iava araokoara osireiario sisiror-ivere rara. Oire ra va iava vearovira vuravurapaoro koro verauvere araokoara

osireiario iava.

Vo Vuri Ova Iava
Toupaiveira Vao Oa Vuri Kue
Purapaiveira

(Matyu 7:17-20, 12:33-35)

43 ☆ “Vao vearo ova oa viapau oiso vuri kuero vai purapaiveira. Eisi osa raga ita vao vuri ova oa viapau oiso vearo kuero vai purapaiveira. 44 ☆ Oire uva oirara oisoa vo eva kuearo keke rovopaive auere tarai rovosa vearovira oiso, O vearo ova, eke vuri ova. Oirara viapau oiso ra rokarokapa iroiro-ia fik ova kuearo oupaive. Ora viapau oiso ra kapuasisi kouro sovara-ia wain kuearo oupaive. 45 ☆ Ari ita, ro vearoto oirato ira-ia vearo rugorugoo rutu toupave vo rera sopaaro-ia, eva-a oa vituaro iava vearo pitupituro ita purapareveira. Ari vosa ro ira-ia vuri rugorugooro toupave, oire ra oisi raga ita vo pitupituro kosi piepareveira varao oara iava rera iava sopaua agasipapeira, vo rara vova rera gisipoaro-ia kosipa piro reoara.

Kepa Paupa Pitupiturei
Iava

(Matyu 7:24-27)

46 ☆ “Eakere ragai vaisipatavoi oiso, Turaro, Turaro. Vo osa viapau ragai sirova utupataveira varao-ia oara-ia visii tavipaaveira? 47 ☆

☆ 6:39: Mt 15:4 ☆ 6:40: Mt 10:24; Jo 13:16, 15:20 ☆ 6:43: Mt 7:16, 18, 20

☆ 6:44: Mt 12:33 ☆ 6:45: Mk 7:20 ☆ 6:46: Mt 7:21 ☆ 6:47: Je 1:22-25

Ari ro ira ragai iare urioparo ragai vo reoaro uvu-pasa ora ragai vo reoaro pupapasa, ira-a eera oiso toupapare osa ro ira iava visii tavipaavo. ⁴⁸ Ro-ia oirato ira kepa paureva. Oire uva riro kaekaeaira rikui teka rovoreva. Oa iava voava aue simen tovoreva rirova-ia aveke oira voto pie rovooro rutu vo rasito sovava-ia. *Ra oira ivava-ia vo kepa tore piereva o-ia aveke. Uva utupaua pirutuva urioopa. Oa iava viapau uvuiopa vo kepa tatesa. Ari va vurevure ragapaeva. Eake iava? Uvare vearovira rutu vo kepa paureva goruvira.* ⁴⁹ Ari ita, ro ira ragai vo reoaro uvu ragareve ra viapau va sirova uturo, oiso osa ro oirato ira rasito raga-ia kepa paureva. Uva viapau simen tovo rovoreva vo rasito sovava-ia. Oa iava pirutuva vo kepa-ia ora vikiopa ovusa ikauvira peka ovo piropa. Oa iava vuri ovoiepa rutu.”

7

*Jisas Rom Ami Kepten-
taaro Kovopatoaaro Porete
Piereva Ravotovira
(Matyu 8:5-13)*

¹ ☆ Oire uva Jisas vo reo oirarapa vaterevoiva, Kapaneam-ia kare uvirosa avaroepa. ² Ovusa voa Rom ami keptentoaro toupareva ira reroaro katai vovoto (100) viurupa irara oisoa toupave. Ira reraaro kovopato toupareva ira oisoa kavikopareve rutu. Uva

upiaparoepa kovopato. Oa iava tutuu pieepa rerapa rutu oiso ra kopiuro. ³ Oire uva rera kepten Jisas iava uvureva osa toupareva. Oa iava oearovu tuvutuepa irara Jiu iava voea arureva rera ou piesa, oiso ra urioro rera ro kovopato porete piesa. ⁴ Uva rera-ia poua viropa Jisas. Oa iava goruvira rutu rera kegipaoro oiso purapaaepa, “Vearotoa rutu ira reraaro-ia uvuiopau ra rera vearo pieri rera tauvaoro. ⁵ Ira vigeipa sopaua rutu vatepareveira vigei vao Jiu. Uva rera raga vigei vo kepaaro paurevora vao Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog.”

⁶ Oire uva Jisas voea tapo voreroepa. Oa iava kepa iare tutuu piereva. Uva rera ro kepten oearovu arureva ora rera vate iraraaro rera tavisa Jisas oiso, “Turaro. Viipe. Teapi ora reasi pie ragau. Ari ita, viapau oiso vearotoa ragai, ra uriou ragai vo kepaaro-ia koatasa. ⁷ Uva oisi-a eisi osa rugoorai oiso, Viapau vearotoa ragai, ra vii iare uriora. Uva oiso ruipaparai ra evoa ragava reou, ovusa ro ragai reraaro kovopato porete ovoiro vorevira. ⁸ Eake iava? Uvare ragai tapo ro ita reroarovi toupavao ira ragaipa kovo vatepareveira. Ari ita, ragai raga oevavua toupaa viurupa irara oea ragai reroarovi toupaveira. Oa iava oiso voea piepaaveira.

Vosa irai arua voea iava oiso, Avau. Oire ra irai avaro. Ari vosa iraire voea iava keerara oiso, Uriou. Ra ita irai urioro. Ari vosa ragai kovopatoaaro tavia oiso, Vo kovo purari. Oire ra oai purareve.” Oiso puraroepa kepten. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro.

9 ☆ Uva Jisas vo reo vao uvuoro rirovira rutu rugugoo iraoparoepa rerare ro oirato. Oire voava ora poreroepa voeaore riro irara oiso purasa, “*Oiso visii tavipaavoi, Oiraopavira rutu, Viapau oiso irai oirao pie vovoutoa vai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia Rom amipa irara irapato.*” 10 Oa iava voea oea arureva rera kepten oea vorevira voreaepa kepa iare. Uva voa rera kovopato kekeiva osa porete ovoiroepa ravotovira.

Jisas Viovokoto Porete Piereva Nen Iava Rera

11 ☆ Uva utupa visivi Jisas ouruivu iare avaroepa vo urui vaisiaro vao-ia, Nen. Uva rera voeaaro disaipel ora riro irara rutu oea rutu rera tapo avaaepa. 12 Oire uva riro ratao iare tutuu piereva vao vo urui vo rataoaro, ovusa iravu oirato kaepaoro kosia viropa kopiito. Uvava aakova oisoa raroevira toupave ro raga tapo kataito oviito. Iria sirova utupaaepa riro irara oirara vo kae sirova.

13 Uva Turaro oira o riakova kekereva. Oa iava rera iava sopaua siraoepa

rutu. Osa iava oirare oiso puraroepa, “*Auoo. Opeita gaupari.*” 14 ☆ Oire uva vo kes ruvara iare avaroepa vavia pitusa vao urua peperava uru. Uva voea oea vo kes kaepaiva oea voavi torepaaepa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Viovokoto. Vii tavipaa oiso, Vorevira toou, ra toreu.*” 15 Oa iava rera ro ira kopiioepa ora porete ovoiro toreroepa voa paupasa. Oire voava roveroepa reoreopaoro. Oa iava Jisas aakovapa rera vatereva. 16 ☆ Uva oisi-eisi osa iava oirara rutu rirovira rutu ropeaepa. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva oiso puraoro, “*Iravu ro-ia reito profetato. Ira vigei vuutaaro-ia pouro viroi.*” Uva aia ita oiso puraaepa, “*Pauto ro-ia ira vo pouro viroi rera voeaaro oirara tauvasa.*” 17 Uva rera iava Jisas vo siposipo viriva oiso Judia Distrik sovara-ia ora uvarovu rutu.

Jon Baptais Disaipeltoarei Arureva Jisas Iare (Matyu 11:2-19)

18 Uva vara rutu iava voea Jon voeaaro disaipel rera taviiva. 19 Oa iava voea iava aitereivure keearoepa disaipeltoarei. Uva vaiterei arureva Jon oreovu siposa Turaropa. Oa-ia oiso puraroepa, “*Tuariri oeavu oirara oisoa oiso purapaave, Iravu oirato ira urioroverea Pauto reraaro. Easi vii vai-a vao viigoa uriouei? Eke iravu raga-*

☆ 7:9: Lu 7:50

☆ 7:11: 1 Kin 17:17-24

☆ 7:14: Lu 8:54; Ap 9:40

☆ 7:16:

Lu 1:65; Jo 6:14

irare tuepaioveira?” ²⁰ Uva Jisas iare uriosiepa aitereivu. Oa iava oiso purasiepa, “Jon Baptais vegei arurevoi vii iare ira oiso puraroe, Easi vii vai-a vao viigoare tuepaiei osa uriouei. Eke irai raga-a irare tuepaiei?”

²¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas riro irara ravotovira porete piepareva oea-ia oupiarovu rutu oiso toupai ve oiso-ia, oearovu-ia oisoa vuri tugararo toupai ve, ari riro irara voosi irara oearoa tapo vorevira vuvavura piepareva. ²² ☆ Uva oiso puraroepa vaitereire, “Voresi Jon tavisava varao rutu iava oara kekesivoi ora varao oara uvusivoi oiso-ia, voosi irara vorevira vuvavuraivoi. Ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao leprapa irara oea tapo vorevira sisigarueai. Ora voeao uvagi irara oea tapo reo uvuai. Ora kopii irara oea tapo vorevira toreai. Ora voeao apotapa irara oea tapo Vearo Siposipo uvuivoi. ²³ Ari ita, ro ira ragai goruvira oirao pieparevere rutu ira uvuipa ra viraakoa ouoro rorupareve vo ragai.”

²⁴ Oire uva Jon vaitereiario disaipeltoarei karesiepa. Oa iava oirara rutu tavireva Jisas Jon iava oiso puraoro, “Eaketo-a ro ira kekesa avataera vo raaka tapi vo vokio-ia oa-ia Jon iare avataera? Esa pito isi vai-a aisia va ratesa avataera, ovusa kiuvu vaisi vurevure-

parevora, raa? Viapau. Uvare Jon viapau oiso rav-
erave vaiva siposiporevora
oiso osa pito isi. ²⁵ Eke
eake-a oa kekesa avataera
voa. Easi pasi visii vai
irai vai kekesa avataera
osa vearopara vai-ia ku-
vupara vai kuvuparoera
voa? Eke viapau? Oearoi
pasi oea vai-ia vearopa
kuvuro vaiva toupai vora voa
ora varao vearopara voea
varaaro-ia, varao oarava
toupai veira king irara vo
voea vo kepararo-ia. ²⁶ Ari
eake irao-a oa kekesa voa
avataera? Easi irai vaia eera
profetato? Iu. Ragai visii
tavipaa oiso, Eera profetato
Jon ira oearovu rutu-ia
profet irara puterevora rei
vaisi oupaoro. ²⁷ ☆ Voari
tuariri uva Jon iava Pauto
Tugoropa Vuku-ia taviroepa
oiso,

‘Ragai Pauto iravu sipopaa
reo kaepato. Ira vi-
ipa iraparoverea viipa
raiva vatatoposa.’

²⁸ Uva oiso visii tavipaavo,
Jon voeao rutu-ia puterevora
oea vo toupai veira rasitoa-ia.
Ari ro ira Pauto vo Saraaro-
ia ora akaipa pieparoi, ira
ita Jon-ia puteparevoi rei vaisi
oupaoro.”

²⁹ [Oire uva vo reo-a vao
oa uvuiva Jisas oa purareva.
Oa iava voea rutu ora
reopaaepa ora voeao takis
oupa irara oea rutu oiso
puraaeapa, “Iu. Ari Pauto
vo pitupituaro-a torevokoa.”
Oreoroa varao voea varaaro
oirao piepaoro baptaisa

oupaiva Jon vavaearo-ia.
 30 ☆ Vosa voeareo ratarataa
 vovou irara Farisi ora voeao
 riro tarai irara Reo Taisi-ia
 oearea viapau oiso baptaisa
 ouiva Jon ruvara-ia. Eva-a oa
 vituaro iava isivaaepa vaore
 vearo raiva Pauto vaaro.]

31 Uva va-a vao oa iava
 Jisas voeare oiso puraroepa,
*“Uva eake vai-a vao oa visii
 vao vo vokio iavapa irara
 reesiavere oiso apeisi raga
 irara?”* 32 Visii vao visiigoa
 oiso rutu toupatavoi osa
 voeao kakae vure oea uruia
 vuutaaro-ia paupaaepa
 okakae vure keerapaoro.
 Oiso purapaaepa,

*Ari ita, igei visiipa pupiara-ia
 pupi ragapaio, osa ko-
 vaa arapa reasipatai.
 Ora visiipa gau eraro-
 ia kovaa ragapaiei, osa
 gau arapa reasipatai
 tapo.* 33 Uva Jon

*Baptais urioroera. Uva
 viapau breteara vai
 aioparevora. Ora tapo
 viapau wain oviro
 vai-ia ukaioparoera.
 Oa iava eva oisoa
 oiso purapata rerare,
 Vuri tugararo ira-ia
 toupaveira ro-ia Jon.*

34 ☆ Oire uva Oirato
 Oviitoaaro ragai uri-
 oraera aiopasa ora
 ukaiopasa tapo aue-
 ia wain. Oa iava
 oiso purapataera,
 Rera keketa eera riro
 aioto ora riro ukaioto
 riroara-ia aue wain
 oviro. Takis oupa
 irara vatetoaaro ora

voeao vuri irara. Eisi
 osa ragaire purap-
 ataveira visii. 35 Pauto
 vo taraiaro-a vegei vo
 kovoaro vituaro ora
 Jon. Eisi osa vegei
 vo kovoaro kuearo
 eveipaivere.”

*Iriavu Riakova Jisas Koko-
 toaro Iisieva Aue-ia Korovo
 Ovi*

36 ☆ Oire uva iravu Farisi-
 pato Jisas-re keeraroepa
 rera tapo aiosa. Oa iava
 rera iare avaroepa. Uva
 pauroepa aiosa. 37 Uva
 voa iriavu vo urui-ia vuriva
 riakova toupaeava. Oa iava
 voa tupaoro rera iava Jisas
 uvueva ovusa rera tapo
 Farisi-pato aiopareva vo rera
 vo kepaaro. Oa iava oira o
 riakova oavu vearo ovi rutu
 sanda ovi ouoro urioopa,
 oovia popotepa tou-ia aveke
 tou sovara-ia toupaiava.

38 Uva Jisas isivaaro iare
 avaopa rera kokotoaro ru-
 vara iare. Oa iava gaupaeva,
 vo osa oira osireiario iava
 gau oviro kovekovepaepa
 rera kokotoaro iare Jisas.
 Oa iava ora oira oruaro-ia
 vara posiposi piepaeva rera
 kokotoaro iava. Oire vo osa
 rerapa avivikepaoro rera
 kokotoarova uugaapaoro
 rera kokotoaro kipupaeva
 aue-ia sanda ovi.

39 Uva va-a vao oa kek-
 ereva rera ro Farisi-pato,
 ira rerare Jisas oiso rugoru-
 gooparoepa ora rera raga
 sopaaro-ia, Vosa oiraopatoa
 rutu rera ro profetato, oire
 ra va iava oira-ia tarairo
 iria rera-ia vavaea tovoa

uriooi. Ora varao-ia tapo oira vovouroaro tarairo vara eveioro. Ra oiso auero, Vuriva o-ia otopava.

⁴⁰ Uva Jisas Farisi-pato vo rugooroaro pukoreva oiso puraoro rerare, “*Saimon. Ragai reo-a vao oava oiso ruipaparai ra vii vatea va.*” Osa iava Saimon rerare oiso puraroepa, “*Oire Tisato vo reo kosi pieri.*” ⁴¹ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Aitereivu oiratoarei aiterea iravu vaaro moni ou ragasiva oiso, iravu aue uvuiaro vo vavae vovoto kina (K500), ari iravu aue vo vavae tau kina raga (K50).*” ⁴² Oire uva viapau oiso uvuisiepa oiso ra varei kare piesi vorevira rerapa ro oirato. Oa iava vaitereipa varei eaka ragareva. Oire uva iroutoa vaiei vaiterei iava ira pute pievira rorupaoro ora rera iava sopaua vaiaro vaterevere rerapa ro oirato?”

⁴³ “Ari ro oirato ira riroa rutu ou ragareva,” osa puraro Saimon. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Ari ita, tore-vokovira oisi rugoouei eisi.*”

⁴⁴ ✧ Oa iava oirare ora poreroepa o-ia riakova oiso purasa rerare Saimon, “*E oira kekeri o-ia riakova? Ari ita, vii vo kepaaro-ia koatasa uriorae. Uva viapau ragai vaterivo uukoa vai kokoto sisusa vao ragai iava vigei vo pitupituario sirova utupaoro. Osa o riakova ragai kokotoaro sisuevoi ora oira osireiario iava gau*

ovi-ia. Oa iava ora oira iava orui-ia vo ovi posiposi pieevoi.” ⁴⁵ Ora viapau oiso ragaiva uugaau. Ari ita, vosa koatarae uva oisi raga ita oiso osa toupavaovi vaviopavira. Oa iava oira o-ia riakova iria ragai kokotoaro uugaapaoi touvira ragaipa avivikepaoro. ⁴⁶ ✧ Ari ita, ragai kukuearo viapau iisirivo korovo ovi vai-ia. Ari o riakova ragai kokotoaro iisievoi yao-ia korovo ovi aue sanda. ⁴⁷ Oire uva oisi-a eisi osa iava vii tavipaavo oiso, Oira-a o riakova iria ora oira iava sopaua rutu vate iraoevoi ragaipa, uvare oira varaaro-a riroara vuriara, oara verarevora Pauto. Ari ita, Pauto oavivu garea vuria verareve iravu iava oirato, oire ra oisi raga ita ro oirato ora rera iava gare visivi sopaua vatereve iravupa oirato.” ⁴⁸ Oa iava Jisas o riakova tavireva oiso, “*Vii iava vuriara veraavo.*” ⁴⁹ Uva rera tapo paupaaepa oirara tebol-ia voeao oea voa rovoaepa rerare oiso puraoro, “*Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vuriara verapare?*” ⁵⁰ ✧ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “*Ari ita, ragai oirao pierivoi, oa iava vii iava vuriara veraavo. Avau, ra kave vovouvira toupai.*”

8

Vo Aiorovu Riakora Jisas Sirova Utuaepa Rera Tapo Vokapaoro

¹ Oire uva utupa visivi riropa uruiro-ia virireva Jisas ora garepara-ia tapo voraro vokapaoro. Uva Vearo Siposipo vao Pauto vo Saraaro iava voeapa oirara oisoa siposipopareve. Uva voea disaipel katai tau erao (12) rera tapo vokapaiva. ² ✱ Ora aiorovu riakora airoa iava tuariri tugara verapareva Jisas ora oupiarovu rutu. Airoa-a vairo oriakora rera tapo vokapaiva oiso-ia, iriavu o-ia Maria [iria vova Makdala urui iava]. Iria iava Jisas erao vatara (7) aue tugara verareva. ³ Ora aue Joana rera Susa vatuavaaro, ro ira Herot vo kepaaro-ia oisoa tokipareve. Ora o-ia Susana, ora aiorovu rutu tapo rera tapo avapaaepa airoa Jisas tauvapaiva ora voea disaipel aue-ia moniara varao vairo varaaro.

Reo Ruu Vao Oirato Iava Ira Wit Takuraro Vikipareva Varuparo

(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Uva oirara rutu urioaepa ora gurusu Jisas iare voeao vova uruiara rutu iava. Oa iava voea vatereva oavu ruu reo. Oa-ia oiso puraroepa, ⁵ “Uva iravu oirato avaroera wit takuraro vikisa varuparo. Oa iava vara vikiparevora. Uva oaravu raivaro kovepaera. Oa iava voa vara-ia tasisipaivora oirara. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaaera voa. ⁶ Uva oaravu witara

kovepaera vo uva avekeara toupaihora. Oa iava voa kova ragapaera osa viapau aue uukoa vai. Uva vorevira kopii ovoipaera voa erako ovoipaoro. ⁷ Ari oaravu witara vo kovepaera vo kokopa kouro sovora-ia varao rokarokapara. Oa iava voa vo kovaro uru-rao papatapaivora vara ruupaoro witara. ⁸ ✱ Ari oaravu witara vo kovepaera vearopa rasiro-ia. Oa iava voa *rirovira rutu kuepaera oiso, oaravu katai yovoto (100) kuero puravora.*” Uva Jisas oisi oiso puraroepa. Oa iava rirovira oiso ita puraroepa, “*Ro ira-ia kokito toupareve, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaro-ia.*”

Jisas Vo Pitupituario Reo Ruu Purapasa

(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Oire uva rera voeaaro disaipel va vituarore vao reo ruu rera akeiva. ¹⁰ ✱ Oa iava oiso puraroepa Jisas, “Pauto raga visii tavipare vao vatau reo vituario iava rera vo Saraaro iava vo reo. Ari oearovupa oirara reo ruuro raga vatepaaveira, oiso ra osireiara voea iava vura ragapaive, vo osa viapau vo reoro vituario eveipaive. Ora vo reoro tapo uvu ragapaive, osa viapau taraipaive vara vituario-ia.

✱ 8:2: Mt 27:55-56 ✱ 8:8: Mt 11:15

✱ 8:10: Ais 6:9-10; Jer 5:21; Esi 12:2

Vo Toupai Wit Takuraro Vituaro Iava Vao Reo Ruu (Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ ☆ “*Vao reo ruu vituaro oiso toupai, Vao-ia wit takuraro oara oiso toupai, Eva Pauto vo rearo.*” ¹² Oaravu wicara vo kovepaepa raivaro oa oiso toupai, Oirara vo reoro uvupaiva, oa iava Seten urioparoepa vo reoro verapasa voea sopaaro iava. Uvare oiso rugorugoparoepa, Teapi vo reo oirao pieive, ra va iava Pauto voea vorereve vorevira ora rerapa. ¹³ Ari oaravu vo kovepaepa uva rirovira avekeara toupai, oa vituaro oiso toupai, Voeao-ia oirara oea ikauvira Pauto vo Saraaro iava vo reoro uvupaoro vara oupaiva vara-ia rorupasa rutu, osa viapau voea iava sopaura-ia oriruvira toupai vo reo. Oreoa oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira toupai o pitupare. Oire utupauavi oearovu Pauto vo rearo tekisasa opitupiturovu purapaive voea oirara vuri piepaoro. Oa iava voea vaaro oirao pie vovu viapau uvuipai ra gorupe vo osa va kavuive. ¹⁴ Ari varao wicara oara kokopa kouro-ia kovepaepa oa vituaro oiso toupai, Oirara evoea oea reoara uvu ragapaoro vokapaiva vo osa orugorugoorovu rutu toupai vo ora voea vo touro iava, ora orekerovu rutu rugorugopaoro

moniara oave, ora varao veaopara rutu oara-ia oiso rorupaive. Oire uva vara-ia varao oara Pauto vo rearo oiso vuri piepaive rutu vo voea iava sopaura. Ra viapau aio kue vai voea-ia karekepe. ¹⁵ Vo osa varao veaopa rasiro-ia kovepaepa wicara oara vituaro oiso toupai, Evoea oirara oea reo uvupaaepa, oa iava vara goruvira orirupaiva ora voea iava sopaura varao veaopaura. Oa iava kuepaepa voea vo osa goru vovouvira toupai.

Vo Aviavi Iava Toupai Oa Vataiva Baket Sovara-ia (Mak 4:21-25)

¹⁶ ☆ “*E oirara vuravu rukuepaiveira ra oira vataupaive baket sovara-ia, eke uruara reoro, raa? Viapau! Asi oirara vuravu tovopaiveira tebol ivara-ia viaevira. Oire ra voava roropaeve osa vo aviaviva vurapaoro koatapaavere voea oea vo kepa-ia toupai.*” ¹⁷ ☆ Ari ita, varao oara vatauvira toupai oara rutu poevira ora karekeperea. Ora varao rutu varao oara tavurupareve oirato, oara rutu tapo oiso utupau poevira ora karekepe. Oire ra va iava oirara vara-ia taraiave.

¹⁸ ☆ “*Ora vatatopo iraopata visii vao-ia ra veaovira reo uvu iraopata. Vosa irai oirato vai oisi vo reo-ia vao pitureve, oire ra ita Pauto aviavi pievira oreorovu ita*

☆ 8:11: 1 Te 2:13; 1 Pi 1:23 ☆ 8:16:

☆ 8:18: Mt 13:12, 25:29; Lu 19:26

Mt 5:15; Lu 11:33 ☆ 8:17: Mt 10:26

vatereve rerapa. Ari ro ira oiso kearo, Vo reo ou ovoiavoi va-ia orirusa. Oire uva rera-a eera ira iava vo tarai eva verarevere Pauto."

Jisas Aakoaro Iava Ora Rera Araoko Iraraaro (Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Vo vuutao iava vo vokia aakova ora rera araoko iraraaro urioaepa Jisas iare, vo osa riro irara rutu ora gurupaaepa. Oa iava viapau uvuipaaepa ra rera iare tutuu pieive. ²⁰ Uva oearovu rera taviiva oiso, "Aakoara vase-a ora araoko irara oiso torepai ratau. Oea vii kekesa auepaai." ²¹ ☆ Uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, "Ro oirato ira Pauto vo vovou sirova utuparo eira-a ragai aakoaro ora ragai araokotoaaro."

Jisas Kiuvu Rakote Piereva (Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² ☆ Ovokivu-ia Jisas oavu-ia kaero viropa uvuoa disaipel iraraaro tapo. Oa iava voeare oiso puraroepa, "Oiso ragavira ivirovira toko rovu avapaviei." Osa iava voare avaaepa. ²³ Uva uvuoa ikauvira avaaepa vo osa Jisas uusiparoepa va-ia. Oire uva riroto kiuvu vsireva voeare uuko rovu-ia. Uva tutuu piepa voeapa oiso ra opesive. ²⁴ ☆ Oa iava Jisas tore piesa avaaepa oiso puraoro rerare, "Reito! Rokosa tutuu piei." Oa iava toreroepa kiuvu rakote piesa ora rirova

toruva. Oa iava vo vatako rutu rakote ovoiepa vao kiuvu ora toruva. Oa iava uuko rovu viapau oiso ora vurevurepaepa. ²⁵ Uva voeare disaipel oiso puraroepa, "Ovu-ia visii varaaro oiarao pie vovouro?" Osa iava rirovira rutu rugorugoopaoro voea raga ora reopaaepa oiso puraroepa, "Avoeao! Irouto-a ro-ia ira vo vatakore kiuvu ora uuko ovi reoro, oa iava rera gisipoaro uvu ovoivoi?"

Jisas Iravu Iava Koko-ropato Vurito Tugarato Veraveva (Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Oire uva Gegesa-ia poua viropa Galili-ia vo toko rovu isivaaro-ia. ²⁷ Oa iava Jisas uvuoa iava rerereva, osa iravu oirato vo urui iava vao urioroepa rera iare, irai-ia oisoa vuri irara tugara toupave. Ari ita, riro kaekaevira rutu oisoa varo tuu asavira toupave. Ora tapo viapau kepaara vai-ia toupave. Viapau. Ari tova urui raga-ia oisoa toupave. ²⁸ ☆ Uva Jisas kekereva rera ro. Oa iava rirovira rutu oiveoro koveroepa rasiua arore rera kokotoaro ruvara-ia Jisas-pa avivikepaoro. Oa iava voava rerare riro akutaroepa oiso puraoro, "Jisas. Vii-a Pauto Oviitoaaro ro oiso rutu viara-ia. Viire variriparai oiso ra viapau ragai vuri pieri."

²⁹ Uva oisi-a eisi osa puraroepa tugarato Jisas-

re, uvare Jisas tugarato kosi piesa aueparoepa oiratoa iava. [Aue iava uvare oisoa oiratoa-ia toupaooro rera varivari piepareve. Ra va iava sen tokopareve ora hankap, vorara vara-ia rera tuuke ragapaive. Oa iava oisoa rera tuvetuvepaoro vorarore kuvau tapiro rerava avaparo tugarato uva viapau oisoa oirara vai toupaiave.]

³⁰ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera akereva oiso, "*Trou vaisito-a vii?*" Uva oiso puraroepa, "Ragai-a, Riro Irara." Aue iava uvare riro irara rutu tugara irara oea koataaepa rera sovara iare. ³¹ ☆ Oa iava voeao vuri irara tugara rirovira rutu Jisas-re oiso purapaaepa, "Teapi igei sigupari vuri tapi vaire rikui vai sovara iare."

³² Uva oavu koue ragui oa pukuia-ia ororoaro-ia aiopaoro voa toupaiava gare pukui raga. Uva va-a eva oa iare Jisas kegi iraopaiva oiso purapaoro, "Igei tarioi vavore koue ragui-ia koatapasa." Osa iava voea sipo pierewa voare. ³³ Oa iava voeao vuri irara tugara rera iava ro oirato kosia viropa. Uva avaaepa koue ragui-ia koatasa. Oa iava vo ragui vao riro varivarivira ikauoro varaaepa vagapaa ora vikioro toko rovu-ia rokosa. Uva voa gisi ovoiaepa kopiioro.

³⁴ Oire uva va vao kekeiva voeao oea oisoa vo ragui tokipaive. Oa iava tori-iva oirara rutu tavitavisa

voeao oea riro urui-ia oisoa toupaiave ora uvarovu rutu tapo. ³⁵ Uva oirara rutu va vao kekesa urioaepa. Oa iava Jisas ruvara-ia poua viropa, ovusa rera kokotoaro ruvara-ia pauparoepa varoa-ia tuupaoro, rera ro ira iava tugara kosia viropa. Uvare rera iava rugorugooara ro-roioepa vorevira. Uva va vao kekeoro rirovira rutu voea iava vovouisiro uriripa Jisas vo goruaro asavira.

³⁶ Oire uva voeao oea va vao kekeiva opitupitua purareva Jisas. Oa iava siposipopaiva va iava vao oa purareva ro oirato ira-ia tuariri vuri tugararo oisoa toupaiave.

³⁷ ☆ Oa iava oirara rutu voeao vorarova Gegesa oea Jisas-re oiso puraaepa, "Vo kavuoro ava iraopauei," uvare uriripaaepa. Oire uva va-a vao oa iava Jisas uvuoa-ia kaero viropa vorevira karesa. ³⁸ Uva rera ro ira kavuiva tugara Jisas kegi-pareva rutu oiso purapaoro, "Ruiaparai ra vegei rutu kareve." Oa iava Jisas vorevira rerare koruroepa oiso puraoro, ³⁹ "*Voreu atoiare vo vii voaaro. Ra voa siposipori varao iava Pauto oara purare vii-ia.*" Oa iava voare kareroepa voea rutupa oirara siposiposa vo rera vo uruiaro vara rutu iava varao Jisas oara purareva rera-ia.

*Jisas Reito Oviivaaro
Ravotovira Porete Pierewa*

Ora O Iria Rera Iava Varoa-ia Pitueva

(*Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43*)

⁴⁰ Oire uva Jisas vorevira kareroepa uuko rovu iviropaoro. Oa iava oirara rutu rera-ia rorupaiva. Uvare rerare tuepaaepa voea rutu, osa vorevira kareroepa voea iare. ⁴¹ Oa iava iravu pouro viropa rera vaisiario, Jairas reito Reo Taisi Uvupa Kepa iava rera. Ira urioroepa Jisas kokotoaro ruvara-ia rekusa. Oire uva voava goruvira rutu rerare oiso puraparoepa, “E uvuipauei ra urio iraou vore ragai vo kepaaro-ia?” ⁴² Ira oviivaaro kataivavi raga. Iria katai tau erao (12) iva-ia uvuipaopa. Oire uva tutuu piepa oirapa oiso ra kopiio. Oa iava voare Jisas avaroepa.

Uva riro irara rutu oirara rera kovokovoiva voa rerare ora guruoro. ⁴³ Uva voa-a evoa uva iriavu riakova voea tapo toupaeva. Iria-ia kekira oisoa koveparo vokiara rutu-ia. Uva aue rutu uvuiaro-ia toueva rera ragava kekira katai tau erao (12) ivaro vo osa oira oupareve. Uva va-a eva oa-ia oisoa riroara moniara viki ragapaeve riro irara rutupa ruvarupa irara, vo rara oira ruvarupaive. Osa viapau irai oisoa oira iava vo upia opesi piepareve. ⁴⁴ Oire uva urioopa rera isivaaro iare tutuu pieoro Jisas. Uva voaviva rera iava varoa vatuaro-ia pitueva. Oa iava vagevagevira raga revasi upia opesi ovoiepa

oira iava posiposi ovoioro. Uva viapau oiso vorerivira ita oira oupaiva vo upia eva. ⁴⁵ ☆ Uva Jisas ora rera-ia oira sovooro oiso puraroepa, “*Trouto ragai-ia piture?*” Oa iava voea rutu taeaaepa oiso puraoro, “Ae, igei viapau.” Uva Pita oiso puraroepa rerare, “Reito. Easi voeao vaio-a riro irara rutu oea vii kovokovoivoi viire ora guruoro.” ⁴⁶ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Travu ira ragai-ia piturevoi. Oa iava oavure gorua rororai, oa avaei ragai iava irai vearo piesa.*” ⁴⁷ Oire uva oira o riakova iria taraiopa. Uva viapau oiso uvuipaopa ra rerare vatauo. Oa iava rerapa uriripaoro rirovira rikerikepaopa. Uva rera ruvara-ia rekusa urioopa vo oirara rutu osireiario-ia. Oa iava voea rutupa tavitaviopa vao vituaro iava oa iava vavaea tovoeva Jisas-ia pituoro. Uva oiso puraopa, “Ragai iava ikauvira raga upia opesi ovoiei.” ⁴⁸ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Oviiva oaa, vii vaaro oirao pie vovouaro oa vii ravo-tovira porete pie ovoivoi. Avau. Ra vii iava sopaua gavaurevira toupaiave.*”

⁴⁹ Oire uva touvira reoreoparoepa, ovusa iravu oirato ro Jairas vo kepaaro iava urioroepa rera tavisia oiso, “Vii oviivaaro kopiioi rutu. Teapi touvira Tisato pugu piepari va iava vao.” ⁵⁰ Oire uva Jisas va vao

uvureva. Oa iava rera vo reoaro aatooro oiso puraroepa, “*Eakepa uriripau ei? Ragai oirao pieri. Oviiva oara ravotovira poretepa oi vorevira tootooro.*” ⁵¹ Oa iava Jisas avaroepa Jairas vo kepaaro iare. Uva voa voea rutu kosi piereva. Vo osa voeao raga tapo voare koataro Pita vase ora Jon, ora Jems, ora aiteto avukarei, waitereu uvava oviiva. ⁵² ☆ Ovusa oirara rutu oirapa kakaeva gaupaiva. Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Opeita gaupata. Viapau oiso kopiioi rutu. Easi eira uusi ragapaoi.*”

⁵³ Oire uva rera agesipaiva rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipaaepa, Iria o kopiioe rutu. ⁵⁴ ☆ Oa iava Jisas oira vavaearo-ia pituoro oirare oiso puraroepa, “*Kakaeva toreu.*” ⁵⁵ Oa iava tootooa oira iava kakaeva vorevira voreepa oira iare. Uva ikauvira vaaraa ovoioapa. Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Oirapa aioara vai vateta.*”

⁵⁶ ☆ Uva aitetoarei rirovira rope iraopasiepa. Oa iava Jisas goruvira rutu oiso waiterei tavireva, “*Opeita irai tavipasivere.*”

9

*Jisas Kovoa Vatereva
Katai Tau Eraopa Aposel*

(Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ ☆ Oire uva voeare katai tau erao (12) disaipel keeraroepa. Oa iava voea

vatereva riroa gorua ora reesia tapo voeapa aue rei vaisi, oisore ra va iavirava vuri tugararo kosi piepaive, ora oaravu rutu tapo upiara.

² ☆ Uva voea arureva Pauto vo Saraaro iava siposipopasa ora upiapa irara tapo porete piepasa. ³ Oire uva oiso voea tavipareva, “*Viapau oiso ra oaravu avu vai rutu kaepatavere vokapaoro. Ora viapau oiso ra tooroara vai-ia pitupatavere vokapaoro, ora oapara vai, ora opo, ora moniara vai. Ora viapau oiso ra eraeraovira kuvupara vai-ia pitupata tapo ora visiipa. Uvare voea auearo-*

a visii tokipasa voeao oea tauvapasa avapatai.” ⁴ Vosa okepai-ia koatata, oire ra vo kepa raga-ia touta vo tugurasa uva vo kepa-ia toupaooro ouruivu iare topa uvirosa auepata ita. ⁵ ☆ Ari vosa viapau visii oupaive vore ora voea vo kepaaro-ia, oire ra vo urui eva kavuoro avata. Ra ora visii iava kokotoaro iava rasiara tovetoveta voare voea vo vuriaro reesipasa. Ra va iava ora voea vo pitupituroarore evara rugooave.” ⁶ Uva va-a eva oa iava avaaepa Vearo Siposipo purapasa vo uruiara rutu-ia. Uva upiapa irara rutu tapo ravotovira porete piepaiva vorevira.

King Herot Jisas Iava Uvureva
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

King Herot Jisas Iava Uvureva
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

☆ 8:52: Jo 11:11, 13 ☆ 8:54: Jo 11:43

☆ 9:2: Lu 10:1, 9 ☆ 9:5: Ap 13:51

☆ 8:56: Lu 9:21 ☆ 9:1: Mk 3:13-14

7 Oire uva King Herot Galili iavapa irara reitoaaro ira vara rutu iava varao uvureva. Oa iava vavagisiparoepa rutu. Eake iava? Uvare oearovu oiso purapaaepa, "Jon eera ira tova tapi iava vorevira toreroi." 8 ✱ Osa oearovu oiso purapaaepa, "Easi Ilaija eera ira vorevira ora karekerói." Vo osa oearovu oiso purapaaepa, "Easi reo topa piepato-a profetato eera tuariripato ira vorevira toreroepa." 9 ✱ Oa iava ro Herot oiso puraroepa, "Jon kukuearore ragai voeaaro aruavora. Ari iroutoa rutu-a ro ira iava siposipopaivoi oirara?" Oire uva va-a vao oa iava oiso ruipaparoepa ra Jisas kekereve rutu.

Jisas Vo Vavae Tuku (5,000) Aio Piereva (Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

10 Uva vorevira rera voeaaro aposel irara kareaepa Jisas iare. Oa iava rera tavipaiva varao rutu iava oara puraiva. Osa iava voea raga roporeva voea ouoro oirara rutu sovara iava. Uva ouruivu iare voea tapo avaroepa, oiso ra reareaave. Vo urui vaisiario, Betsaida urui. 11 Uva va iava uvuivoiva, voea sirova utuaepa. Uva viapau oiso Jisas voeare koruroepa. Uva voea rutupa Pauto vo Saraaro iava siposipopareva. Ora oearovu rutu tapo upiapa irara ravotovira porete

piepareva. 12 Ovaiarovi katai tau erao (12) Jisas iare urioaepa rerare oiso purasa, "Voeao taviri ra evoraro uruiara vai-ia uusisa avaave. Ora voeapa aioara vai voripaive voraro. Ari kuvau tapi-a vo-ia uva toupai. Uva viapau oirara vai toupave." 13 ✱ Oa iava Jisas voea tavireva oiso, "Visii raga voeapa aioara vai vateta." Uva oiso puraaepa, "Viapau riroara vaiei vo igei vara. Ari vo vavaevi raga vao-ia bret ora kataitoarei ataritoarei oaravia rutu-a varao toupai. Esa oiso vaio ruipapauei ra voeapa aioara vai vorisa avaio, eke?" 14 [Aue rutu vao vo vavae tuku (5,000) rutu uvuiaro oirara, vo osa viapau riakora ora kakae vure vievieiiva voeao oea toupave.]

Uva Jisas rera voeaaro disaipel tavireva oiso, "Voea totoevira pau pieta oiso, oevavu vo vavae tau (50) uvavivu, ra oevavu vo vavae tau uvavivu pauave, osa oevavu ita vo vavae tau uvavivu pauave." 15 Oa iava disaipel oisi voea roorookavira paupau pieiva. Osa iava voea rutu oirara rutu pau pieiva. 16 ✱ Oire uva Jisas bret vavae ouoro ora ataritoarei vara rutuva vuvuiua-ia vurareva vearo vaisi puraoro. Oa iava vara puteputeoro voeapa disaipel vara vatereva, oiso ra vara vateive voeapa oirara. 17 Uva voea rutu uvuvira aioiva. Oa iava ururukoara guruiva

✱ 9:8: Mt 16:14 ✱ 9:9: Lu 23:8 ✱ 9:13: 2 Kin 4:42-44 ✱ 9:16: Lu 22:19; Ap 2:42, 20:11

varao oara kavu piropa. Oara-ia katai tau erao (12) aue pekuri agasi pieiva.

Pita Jisas-pa Taviroepa Oiso, Vii-a Krai

(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 ☆ Ovuutavu-ia rera raga Jisas variriroepa vo osa disaipel irara rera tapo toupaiwa. Oa iava voa oiso voea akereva, “Apeisi ragai vaisipaiveira oirara?”

19 ☆ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, osa oearovu oiso, Ilaija ira oisoa reo topa piepa kovo purapareve voari tuariri. Ari oearovu oiso, iravu tuariripato profetato roari ira vorevira toreroepa.”

20 ☆ Oa iava oiso ita voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Krai ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.”

Jisas Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera

(Matyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)

21 ☆ Oire uva vo reo-a vao oa iava Jisas goruvira voea vosireva oiso, “Opeita oisi ragai iava irai tavita.”

22 Oa iava topa pievira oiso voea tavireva ora rera iava. “Oirato Oviitoaaro oiso riroara vai siitokaara vai oureve. Uva lotupa irapa irara, ora reipa irara pris, ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara

rerare isivaavere. Uva rera upoivere, ra vo pevapa voki-ia vorevira torerovere.”

23 ☆ Oa iava oiso voeare puraroepa, “Vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovoreve. Oa iava uvuipa ra ora rera vo vavataaro kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiara rutu-ia. 24 Ro ira tootooaro virivaripareve, oava eva opesiroverea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru. 25 Vosa irai sara kovo vai purareve, ra auero rutu oureve varao vo rasio-ia, vo osa eisi piepaoro ora vuri piero, oire aa vao-a vearoa oa oureverea oirato vo rasio-ia?”

26 ☆ Vosa irai ragaipa ariiparo vo oearovu osireiario-ia ora ragai vo siposipoaropa tapo. Uva oisi-a eisi osa rerapa ita ariiraverea ragai vao Oirato Oviitoaaro, vo osa ragai vaarova keraria vorera. Ora vao Aiteto, ora voeao tugoropa irara enselpa irara vaaro keraria, oea rutu osireiario-ia rerapa eera ariiraverea rara. 27 ☆ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavo oiso, Ari ita, oearovu oirara visii iava tootoovira toupavireva oea viapau tuguraaverea kopiia-ia. Oea Pauto vo Saraaro keke rovoivere taru.”

☆ 9:18: Jo 1:49, 11:27 ☆ 9:19: Mk 9:11-13 ☆ 9:20: Jo 6:69 ☆ 9:21: Mt 16:20 ☆ 9:23: Mt 10:38 ☆ 9:26: 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:28 ☆ 9:27: Jo 21:22

Jisas Iava Varaua Avokorivira Karekeepa

(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

²⁸ ☆ Jisas vo reo purareva, oa iava utupavira vo peva vatara voki ro isivaaro iava vo peva vao oureva oiso, Pita, Jon, ora Jems. Uva voea tapo iparoepa oavu-ia riro pukuia oiso ra voa variriro.

²⁹ Voa variriparoepa. Uva rera iava puaua avokorivira karekeepa, osa rerare kupupara tapo popoteepa rutu oiso sisikoreoro osa aviavia.

³⁰ Oa iava voa aitereivu oiratoarei rera iare ora karekesiepa voava Pauto vo uruiaro. Uva evaiterei Jisas tapo ora reopasiepa Moses vaio ora Ilaija. ³¹ ☆ Aiterea Pauto vaaro-ia karekesiepa keraria eva aviavia. Uva voa ora reopasiepa aue tapo Jisas varao iava oara purarevere Jerusalem-ia kopiioro Pauto vo vovouaro sirova utuoro.

³² Oire uva Pita vase iava osireiara rurava. Oa iava oiso ruipapaaepa ra uusiave, osa viapau oiso uusipaaepa. Oa iava vorevira voea iava osireiara pariiva Jisas vaaro keraria kekesa, ora vaitereo tapo aiterea rera tapo torepasiepa. ³³ ☆ Oire uva va-a vao oa iava Jisas arova avasa auepasiepa ovusa Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Reito. Igei-a vao vo toupai voearopai ra kepa peva vai pauio oiso, Vii okepai, ora Moses okepai, ora Ilaija okepai.” [Aue iava uvare Pita viapau vearovira

taraiparoepa va-ia vao oa iava oisi eisi puraroepa.]

³⁴ Oire uva touvira raga vo reo vao purapareva osa iriavu rukuta voea ruueva. Oa iava rirovira rutu uriri iraoaepa. ³⁵ ☆ Oira sovara-ia o rukuta oreovu Pauto vo reoaro oiso puraepa, “Eera-a ragai Oviitoaaro ira reesi-avora rera ropooro. Ira uyu iraota.” ³⁶ Uva oisi-a oiso osa puraeiva vo reo vao, voa rera raga kekeiva osa toreparoepa. Oa iava ora tape pieaepa. Uva viapau irai tavipaiva va iava vao oa kekeiva vao.

Jisas Ravotovira Iravu Viovokoto Porete Piereva Vurito Tugarato Veraoro

(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Vokipavira pukuia iava vokiaepa voava varaoro, osa oavu riro irara rera iare Jisas urioaepa raivaaro rerava aivarosa vao. ³⁸ Uva iravu oirato voea iava Jisas-re keeraoro oiso puraroepa, “Tisato, goruvira rutu vii arepaavoi oiso ra oviitoa oaa kekeri kataitoavi raga. ³⁹ Ira-ia pitupareveira iravu vurito tugarato. Oa iava rirovira oivepaoro ikau-pavira kove ovoiparoveira vurivira rutu. Ra popotevira rera gisipoaro-ia kosikosipa piro aue ruiruiso. Ari ita, rera iava varaua vuri pie iraopareveira. Ra va iava viapau oiso ikauvira rera eakapareveira. ⁴⁰ Oa iava vii voeaarore gau ragapaavorao

☆ 9:28: Lu 3:21

☆ 9:31: 2 Pi 1:15

☆ 9:33: Lu 5:8, 8:24, 45

☆ 9:35: 2 Pi

1:17-18

disaipel, oiso ra rera ro vurito tugarato kosi pieive. Osa viapau uvuipaaerao.”

41 Oa iava Jisas rera aatooro oiso puraroepa voeare, “*Ae visii vao-ia oirara vo vokio iava. Viapau oiso oirao pie vovou vaiei visii-ia. Vuri sopa irara rutu-a visii. Ovirovu-ia vuuta visii tapo toupaveira? Ora ovirovu purapaavere visii vo vovouroaro-ia kasikasipaoro, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata?*” Uva va-a vao oa iava rerare ora poreoro oiso puraroepa, “*Oviito oarava uriou.*” 42 Oire uva rera raga kakaeto urioroepa. Oa iava rera vurito tugarato rera-ia vikiroepa rasiua arore rera sisiputaoro rutu vurivira. Osa iava Jisas rerare tugarato kasipuroepa rera kosi pie ovoiro rera iava ro kakaeto. Oa iava vorevira aiteto vatereva rera. 43 ✱ Oire uva voa-a vo uva oirara rutu vao riroa Pauto kerariaro vo goruaro kekeiva. Oa iava ora sitaaepa rutu va-ia tavetavepaoro.

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopiiravere

(*Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32*)

Oa iava rirovira rutu vara iava rugorugoo iraopaaepa varao oara purareva. Oa iava Jisas voea disaipel tavireva oiso, 44 “*Vearovira rutu ora visii iava kokiara gereta, ra vo reo uvuoro va oriruta. Uvare utupauavi*

Oirato Oviitoaaro vateivere keripa irara vavaearo iare.”

45 ✱ Osa iava viapau vo reo vituaro-ia taraipaaepa vao vatau reo oa purareva ora rera iava voeare. Oa iava viapau vo reo-ia taraipaaepa vearovira. Uva vo reore ake arapa uriripaaepa rera asavira.

Irouto-a Reito?

(*Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37*)

46 Uva voea raga disaipel reoa-ia ora upopaaepa oiso ora reopaoro, Iroutoa rutupa ro ira vigei iava reiparoi? 47 Uva Jisas voea vo rugorugooaro-ia tarairoepa vao oa tupaiva voa voea iava sopaura. Oa iava iravu oureva kakaeto garetoavi ora rera ruvara-ia rera tore piesa. 48 ✱ Uva voeare oiso puraroepa, “*Ro ira ro kakaeto tauvapareve vo ragai vaisiario-ia, rera-a eera ira ragai tauvapare. Ora ro ira ragai tauvapare, ira ita ro tauvapare ira ragai arureva vore. Ari ita, ro ira gare visivi rutu toupare akaipavira visii rutu vao-ia vuutaaro-ia, ira-a eera rovopatoa rutu visii rutupa vo Pauto osireiario-ia.*”

Ro Ira Viapau Visiiva Keri-paro Uva Rera Eera Vatetoo Oavisii

(*Mak 9:38-40*)

49 Jon oiso puraroepa, “*Reito, iravu oirato kekeiovo osa vuri tugararo kosi piepare vii vaisiario-ia. Ari ita, vo osa viapau vii sirova utuparoveira*

oiso osa igei vii sirova utu-paioveira. Uva va-a eva oa vituaro iava rerare koruie.”
 50 ☆ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Eakere rerare korutae? Ari ita, ro ira viapau vigeiva ora keriparo, eera-a ira vigeiva tavosivira toupere.*”

Vo Sameria-pa Irara Ora Voea Vo Uruiaro-ia Koruko-rupaoro Jisas Siguiva

51 ☆ Vo vuuta-a vao oa tutuu pieiva oa-ia Pauto oiso ruipaparoepa ra Jisas kae pier eve vorevira vuvuiua iare. Oire uva vo vuuta iava vo vokia rovaroepa rera vo ruipaaro tovooro, oiso ra Jerusalem iare avaro.

52 ☆ Osa iava oeavu ira pier eve vo reova vao ora rera iava. Uva ouruivu-ia karea viropa Sameria vo uruiaro. Oa iava rera varaaro vatatoposa aueaepa.

53 Vo osa voea voeao vo uruia vao rerapa Jisas reasi iraopaaepa vova ora voea vo uruiaro-ia. Aue iava uvare oiso taraipaaepa rera-ia, Ari ro-ia Jiu ira Jerusalem iare avaparo, osaravu rutu iava rera.

54 ☆ Uva va vao kekesiva waitere o Jems vaio ora Jon. Oire oa iava Jisas-re oiso purasiepa, “Turaro, apeisi vovoupau ei ra tuitui kasire keeravio. Ra voeao oirara kasisa varape vova vuvuiua iava?”

55 Uva Jisas waitereire kasipuoro waiterei tape piesa ora poreroepa.

56 Oa iava ouruivu raga iare topaa viropa ita.

Irouto Ro Ira Jisas Sirova Utu Ruipaparo

(Matyu 8:19-22)

57 Oire uva raivaaro vokapaoro avapaaepa. Uva voa iravu oiso Jisas tavipareva, “Voraro ouruira rutuia vokapaoro avapauvere, uvaroa vii sirova utupar-avere.”

58 Uva oirato vo vovouaro rutu kareke piesa oiso puraroepa rerare, “*Aakau kare varaaro rikua toupaveira rasiuaaro. Ora kokio kare oea tapo varaaro epitara toupaveira. Ari ragai Oirato Oviitoaaro viapau oiso oai epao tavukia vai ragaipa ora ragai iava kukue uusi piepasa.*”

59 ☆ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso iravu tavireva, “*Ragai sirova utuu.*”

Oa iava rera ro oiso puraroepa, “Vearopai ra ragai iava vase rovor. Ra aite tova rovosa vore rovara, vo rara kopi-iro.”

60 Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Eagara, voeape evoea kopii rugoo irara ra ora voea raga ora tovapaave. Osa vii Pauto vo Saraaro iava siposiposa avau.*”

61 Uva iravu ita rera tavipareva oiso, “Turaro, oiso ruipapara ra vii sirova utupara. Uva apeisi vovoupau? Ra ragai iava vase rovor auere ra sekan rovosa vore rovara ragai voeaarova.”

62 Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Ro ira ora rera vo kovoaro-ia pitu rovoreve, oire ra voava orugorugoorovu ita porero*

☆ 9:50: Mt 12:30 ☆ 9:51: Lu 13:22
 1:10, 12 ☆ 9:59: Mt 8:21, 22

☆ 9:52: Mt 10:5; Jo 4:4 ☆ 9:54: 1 Kin

utupavira, ra apeisi ragavira rera vo kovoaro vearovira rutu karekepe? Ira-a eera viapau uvuiparoi vo kovo-ia pitureve Pauto vo Saraaro-ia okovoa toupaveira.”

10

Jisas Erao Vatara Tau Erao (72) Siporeva Rera Vo Kovoarova

¹ ☆ Vo utupavira Turaro erao vatara tau erao (72) reesirevoiva, voea eraeraopavira siporeva. Uva iraaepa rerapa uruiara rutu iare, varao reipa uruiro ora garepa uruiro tapo. Uva utupavira rera raga avasa aueparoepa vo uruiro iare varao. ² Oire uva Pauto vo kovoaro reesioro oiso puraroepa voeare, “*Riara aioara vioroe, oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo voea tavitavipasa. Eisi osa iava variripatavere rore ira vo kovoaro-a. Ra va iava kovopa irara vai siporeve rerapa aioara gurusu aue oirara.*

³ “*Uvuta! Visii sipopaavoi oiso osa sipsip kakaero aakau kare vuutaaro iare, okarea vo kakaero aiopaiveira.*

⁴ Opeita moni oaparo vai kaepatavere, ora ogataara vai, ora aue tasipa su. Teapi ora visii vo vuutaroaro pute pie ragapata ora reoreo *ragapaoro oearovu tapo voraro raivaaro.* ⁵ Oire vosa oai-ia kepa vai koatasa auepata, oire ra oisi pura rovota,

Visii vao vo kepao iava kave vovouvira touta. ⁶ Vosa irai kave vovoutoa vai vo kepa-ia toupaveve, oire ra va vao kave vovou tovota rera-ia. Ra rera iare vira piro. Ari vosa viapau oisi irai, oire ra visii vaaro kave vovou vao oa vateta oa visii iare ita vorevira vorepere, vo rara irai viapau va oupareve. ⁷ ☆ Oire ra voa katai kepa raga-ia toupata. Ra vo kepa raga-ia aiopata ora ukaipata tapo varao oara vatepaive visiipa vao. Aue iava uvare ro ira Pautoa-pa kovopaveve oirara tauvapaoro, irapa torevokopai oiso ra tauvaa oupareve oearovu ruvara-ia, voeao oea tauvapaveve voea tokipaoro. Ari ita, viapau uvuipatai ra okeparovu iare ora sikasikapata. Ari uvuipatai ra katai kepa raga-ia toupata.

⁸ “*Oire vosa ourui-ia kare uvirota, ra voa visii ouive vorarore ora voea vo kepararo-ia. Oire ra aioara aiopata varao oara visiipa vatepaive.* ⁹ Upiapa irara porete piepata vao vo urui-ia. Ra oisi voea tavipata tapo, Pauto vo Saraaro tutuu piepaivoi visii iare. ¹⁰ Ari vosa ourui-ia kareu virota vao oa-ia visiire korokorupaaave, oire ra vo urui vuutaaro-ia toresa avata voava voea siposiposa ¹¹ oiso puraoro, Ae! Poupou rasiro igei kokotoaro-ia votoei. Oire uva visiipa Pauto vo kasipuaru kareke piepaivoi vara vorevira tovetoveoro

ora igei kokotoaro iava. Ra va iava oiso vearovira taraita, Ari ita, Pauto vo reoaro visiire keera ragapai osa va uvu ragapatavoi. [Ari ita, tutuu pie ragavoi Pauto vo Saraaro ovusa vapa reasipatai]. ¹² ☆ Oire uva visii tavipaa vao iava Ovoioipa Voki oa-ia Sodom vata voeao oea oisoa vuri pitupitu purapaive, oea vo siitokaaro ouivereaa, oa-ia visii vo siitokaaro puteverea riroa rutu.

*Siraovira Rutu Vo
Uruiropa Oara-ia Viapau Ora
Voea Iava Sopaura Oaive
Porepaive*

(Matyu 11:20-24)

¹³ ☆ “Siraovira rutu visiipa vo Korasin urui. Ora sir-aovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Taia uruireipa ora Saidon voari rutu tuariri, oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oearea rutu vuri varorovi raga-ia tuupaaeri. Ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri novouro oaiveva ariipaoro. Oa iava sopaura oaive voea iava pore pirori vova vuriara oaive iava. ¹⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka ouverea vo uruireo Taia uruirei ora Saidon, oa-ia puteverea rutu vo tavaka visii vaaro. ¹⁵ Ari

visii Kapaneam vata visiigoa kae viro ruipapataveira vuvuiua iare, oiso ra rei vaisipata, raa? Ari viapau. Easi visii vara piereverea vuri tapire.”

¹⁶ ☆ Oa iava oiso Jisas rera voeaaro disaipel tavireva, “Ro ira visii gisipoaro uvureve, oire uva rera-a ita eera ira ragai gisipoaro uvurevoi. Ari ro ira visiire isivaro, eera-a ita ragaire isivaro ora ro tapore Pauto ira ragai arurevora vore.”

*Erao Vatara Tau Erao (72)
Kovopa Irara Oea Vorevira
Kareaepa*

¹⁷ Oire uva utupa visivi erao vatara tau erao (72) vorevira kareaepa. Oa iava rorupaiva oiso puraoro, “Turaro, igei vii vaisiara iavirava voeaore reopaie vuri irara tugara. Oa iava igei vo reoaro uvupaivo rutu, vo osa oearovu iava voea kosi piepaio. ¹⁸ ☆ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Seten tueava osa oiso vararoepa osa parakauoro vuvuiua iava koveoro, vo uvare viapau gorua vai epao rera oaiaro. ¹⁹ ☆ Uvuta! Ragai visiipa gorua vatepaavoi. Oa iava ro-ia putetavere ira vigeiva keriparoveira Seten. Ra va iava vo kareo rutu-ia tapo puteta voea-ia tasioro rakoru kare ora siikopi kare. Ra va iava viapau visii vuri piereve ro vurito. ²⁰ ☆ Opeita rorupaoro oiso

☆ 10:12: Mt 10:15, 11:24 ☆ 10:13: Lu 6:24-26 ☆ 10:16: Mk 9:37; Jo 13:20

☆ 10:18: Jo 12:31; Re 9:1, 12:8-9 ☆ 10:19: Ap 28:5 ☆ 10:20: Sam 69:28;

Dan 12:1; Hi 12:23; Re 13:8, 21:27

purapata, Vuri tugararo igei vo reoroaro uvupaiveira. Viapau. Ari *Pautoa-ia roru iraopata ira visii vaivaisiaro rigatoreva rera vo uruiaro-ia oiso puraoro, Ragai voeaaro-a visii.*"

Jisas Rorupareva Rutu Oa iava Vearo Vaisi Purareva Pautoa-ia Aiteto

(Matyu 11:25-27, 13:16-17)

21 ☆ Vo vuutao-ia Tugoropato Uraurato rorua kareke pierewa Jisas sopaaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, "Aite, vii Reito Turaro vuvuiua-ia ora vo tapo rasitoa-ia. Vii-ia vearo vaisi puraavoi. Uvare viigoa varao rutu vatauriva voeao asavira oirara oea-ia taraiara toupai vo ora voea vo rugorugooaro-ia. Oa iava voeao raga kareke pieriva oea oiso toupaveira osa garepa kakaero. Iu ita. Aite, vii raga vo ruipaaro osa oiso vearovira toupaveira.

22 ☆ "Aite ragai vavaearo-ia varao rutu tovoreva. Uva viapau irai oiratoa vai taraipa rutu ragai-ia Oviito. Ari Aite raga kataito. Ira ragai tarai iraopa ragai-ia. Ora viapau irai Aite-ia taraipa rutu. Viapau. Ari ragai raga rera-ia tarai iraoparai, ora voeao oea-ia Aiteto kareke piepareveira Oviito ora rera vo ruipaaro sirova."

23 Oire uva voea raga disaipel Jisas tapo toupai. Oa iava voea iare ora poreroepa oiso puraoro, "Oearovu oirara roruive

vosa oarai kekepaive varao oara kekepatavoi vo vokio ragai ruvara-ia. 24 ☆ Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Voari tuariri uva riro irara profet irara ora king irara oearoa orekerovu rutupa varao oisoa ruipapaave, oiso ra vara kekepaive varao Pauto vo Saraaro iava oara kekepatavoi. Uva viapau oisoa vara kekepaive. Ora vara tapopa ruipapaave oiso ra vara uvupaive varao oreoroa ragai iava. Uva viapau vo reo oisoa uvupaive."

Vo Sameria-pato Ora Rera Keripatoaaropa Siraoroepa

25 Oire uva iravu taraito Reo Taisi-ia toreroepa Jisas-ia kokarasa rera tavatavaeoro. Ira oiso puraroepa, "Tisato. Eake vai-a uvuiparai ra oai puraa. Ra va iava Tootoo Ovoi oua vao oa opesi asavira toupai?" 26 Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, "Oavu rigato-a oa toupai Reo Taisi-ia. Oire uva apeisi ragavira rugorugoopau va vieipaoro?" 27 ☆ Uva

Jisas vo reoaro aatooro oiso puraroepa, "Turaro eera-a vii reraaro Pauto. Ira ragapa vii iava sopaua rutu vateri, ora vii vaaro rutu tapo rugorugooara rutu, ora gorua, ora taraiara rutu rera ragapa. Ora eisi osa ropa siraopau ira vii ruvara-iavi toupaveira, oiso rutu osa ora viipa siraopauveira." 28 ☆ Oa iava Jisas oiso rera tavireva, "O

ita! Torevokovira vo reo aatori. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipauei ra va iava Tootoo Ovoi rutu ouri."

²⁹ Ari ita, ovusa rera ro riro taraito oiso ruipaparoepa ra ora rera raga vaisiara raga veaoreve. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, "Iroutoa irao-a ira ragai ruvara-iavi toupaveira?" ³⁰ Oa iava Jisas rera vo reoaro topa piepaoro oiso puraroepa,

"Iravu oirato ira Jerusalem iava vararoepa Jeriko iare. Uva vuri irara riro kaviru irara rerava aivaroiva raivaaro. Oa iava auero rutu rera varaaro ouiva voa rera vurivira rutu upooro. Oa iava kopii ragaroepa rutu. ³¹ Oire uva iravu koruou purapato pris ira vo raiva gaepareva. Oa iava voa rera vatavatareva vo raiva vatuaoro-ia avaoro. ³² Uva iravu ita Livai ira oisoa Tugoropa Kepa-ia kovopareve, ira ita oisi raga rera kekeoro rera vatavatareva.

³³ *"Oire uva iravu Sameria-pa irara iava rera, voeao oea oisoa voeava Jiu ora keripaave, ira voa rera kekeoro rerapa rirovira rutu siraoroepa.* ³⁴ Oa iava rera ruvara iare tutuu pierewa. Uva voa rera-ia aue wel petoreva. Ora wain ovi tapo oa ro iava kokoroepa vorarore kapuara-ia, oiso ra opeisipe. Oa iava rera kae pierewa ora rera oiraaro iare donki. Osa iava rerava avaroepa rera tovoa oavu-ia tavete uusi piepa kepa. Oire uva voa-a evoa uva

vearovira rutu rera tokireva. ³⁵ Vokipavira moni erao kina (K2) vatereva ropa ira vo kepaaro-a va vao tavete uusi piepa kepa. Uva oiso rera tavireva, Vearovira rera tokipari. Ari vosa vii oaiaro-ia rera tokirivere, oire vosa vorevira vorera ra viipa oai kare piea vorevira. ³⁶ Oire ra apeisi rugorugoo-pauei? Iroutoa vai-a vo pevao iava ira oisi eisi rera pierewa vo uvare rera ruvara-iavi toupave, ro ira vuri pieiva kavirupa irara?" ³⁷ Uva va-a vao oa iava rera ro Reo Taisi-ia taraipato oiso puraroepa, "Ari ro oirato ira rerapa siraoroepa rera tauvaoro." Uva Jisas oiso puraroepa rerare, *"O ita, uva oisi raga piesa avapauei."*

Vo Mata Vaio Iava Toupai Ora Maria

³⁸ ☆ Oire uva vokapaoro avaparoepa raivaaro disaipel iraraaro tapo. Oa iava ouruivu-ia karea viropa. Uva iriavu riakova, oira vaisiara, Mata iria rera ou pieeva ora oira vo kepaaro iare, oiso ra aioa vai vateeve rerapa. ³⁹ ☆ Uva oira Mata taevaaro toupavea Maria. Oa iava urioopa Maria rera Turaro kokotoaro ruvara iare. Uva voava rera vo reoaro uru piepaeva. ⁴⁰ Vo osa Mata riro kovo rutu purapaeva aioara ravaapaoro rerapa. Oa iava oirare rugorugooara viriva rutu. Uva Jisas iare urioopa oiso purasa,

“Turaro. Asi ragai taevaaro ragai arova avaoi. Oa iava ragai raga varao-ia virikasi-parai vara vatatopopaoro aioara. Oire uva apeisi vai-a vao rugorugopauei? Oiso ruipaparai ra oira aruri ragai tauvasa.” ⁴¹ Oire uva oira aatooro oiso puraroepa ro Turaro, “*Mata. Eakere riro rugorugooro rutu purapari ora vii iava sopaua vavata pie ragapaoro?*” ⁴² ☆ Ari ita, kataia ragapa poteparivoi oa vearopai viipa. Oa-a vao oa purasa oira vo vovouaro tovopaevo Maria, oiso ra ragai vo reoaro uru piepaeve. Ari ita, viapau uvuipaveiei ra va vao vearo ruipa verave oira iava.”

11

*Vo Toupai Variripa
Pitupitu Iava
(Matyu 6:9-15, 7:7-11)*

¹ ☆ Oire uva uvavu variripaoro toureva Jisas. Oa iava variri opesiroiva, iravu disaipelto rerare oiso puraroepa, “Vearopai Turaro ra igei tarai pieri variria vo pitupituario iava, oiso osa Jon ora rera voeaaro tarai piereva disaipel.” ² Osa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Vosa variripata, ra oiso purapata,*

Aite. Vii vaisiaropa avivikepaiei va kae piepaoro rutu, uvare Tugoropa Vaisito-a vii.

Vii vaaro Sara urio pieri poeravira.

³ *Vo vokio igei vateri aioa vao vo vokio iare.*

⁴ ☆ *Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rara oearovu iava oaravu vuri-ara vera rovopaio voeao oea igei vuri piepaiveira.*

Ora vosa kokarapara igei iare tutuu piepaive, oire varapa igei vatatopo piepari oiso, teapi vara-ia koveiovere.”

⁵ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Easi pasi, visii iava irai epao ira vatettoa vaiaro epao. Uva eera ovokivu-ia voki vuuta-ia avaroepa rera tavisa oiso, Ragaipa bret peruva vai vateri vatettoa oaa.*

⁶ Ari iravu ragai saratoaaro urioparoi raivaaro ragai iare. Uva viapau aioa vaiiei oa vateavere rerapa. ⁷ Oire uva rera ro ira kepa sovaria toupareva ira rerare oiso puraroepa, Auoro tupavo. Viapau uvuipauei ra ragai pugu pie ragari uusi arapa. Ari ita, kakae vure uusiai ragai tapo urua-ia. Uva viapau uvuiparai viipa oavu avu vai vatesa! Oire uva apeisi-a? ⁸ Visii tavipaavoi, Vosa taraiparoeri oiso, Ragai vatettoaaro ro-ia, oire ra viapau rerapa aioa vai vatereva. Uva kasivarivira rutu rera arepareva. Uva va-a vao vituario iava rera vatereva aioara. ⁹ ☆ Osa iava oiso visii tavipaavoi, Pautoapa variripata arepaoro, ra va iava visiipa vara vatepareve. Taraapata, ra vara kekepata.

☆ 10:42: Sam 27:4 ☆ 11:1: Mk 1:35
Je 1:5-8; 1 Jo 5:14-15

☆ 11:4: Mt 18:35; Mk 11:25 ☆ 11:9:

Rataoa totota, ra Pauto visiipa karureve. ¹⁰ Ari ita, voeao oirara oea Pautoa-pa variripaave, ra va iava orekerovu oupaive. Ari ro ira orekerovure taraa-pareve, ra rera ita vara kekepareve. Ari ro ira rataoa totoreve, irapa eera Pauto karurevere, vo rara rera vaaro uvureve variria.

¹¹ *“Oire vosa irai oviitoa vairo visii iava irai aiteoa vai arepareve oiso purapaoro, Aite. Ragaipa ataritoa vai vateri, ra irai aioa. Uva apeisi-a? Ra aitetō rakoru vai vatereve rerapa, raa? Viapau.*

¹² Ora vosa rera oviito rera aitetō arepareve, oiso ra rera vatereve aue takura vao va aiosa. Ra pasi vuritoa vai vatereve aue siikopi? Easi eva tapopa viapau. ¹³ Oire visii vao vuri irara visiigoa veaopara vatepataveira ovii irara oavisiipa. Uva oisi-a eisi osa iava vearovira rutu taraipavio va-ia vao, Osa ragavira Aite veaotoa rutu ro vova vuvuiua-ia Tugoropato Uraurato pute pievira vatepareveira voeaopa oea rera arepaiveira rerare variripaoro.”

Vo Oiso Puraapea, Jisas Bielsebul Tapo Kovopare

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ ☆ Oire uva Jisas iravu vurito tugarato kosi piereva iravu iava oirato ira iava gisipo kapueva. Uva rera iava rera ro tugarato avaroepa. Oa iava ro kapuu gisipoto vorevira

reoreoroepa. Uva va-a vao oa iava tavetave iraopaiva rirovira rutu rugorugoopaoro. ¹⁵ Ovusa oearovu oiso purapaaepa, “Easi ro voeao vuri irara tugara kosi piepare aue Bielsebul vo goruaro iava, ro vuri irara tugara tularotoaaro.” ¹⁶ ☆ Vo osa oearovu oiso purapaaepa rera arepaoro, “Ravotoa vai purari. Ra oai iava vii-ia taraiio oiso, O oiraopavira vii vao arureva Pauto vuvuiua iava.” Uva va-a vao oa-ia oiso ruipapaaepa ra va iava vao rera tavatavaeive. ¹⁷ ☆ Ari ita, osa voea vo vovouroario tarai rovroroepa. Oa iava oiso voeare puraroepa, “Vosa oea vu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave. Ra va iava ora opesi pie ovoiaive. Ora vosa oea vu katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo keparei puraoro. Oire ra ora opesi pie ovoiaive ita. ¹⁸ Vosa Seten rera raga ita Bielsebul ira vo saraaro ora sikaave, ra apeisi ragavira gorua oupaive ora voea-ia? Eisi osa ragaire purapatai oiso, Aue Bielsebul vo goruaro iava vuri tugararo kosi pieparevo. Asi viapau oiso uvuipaa ra voea raga ora kosi piepaave. Uvare voea raga ita-a. ¹⁹ Oire vosa Bielsebul oiraopavira ragai tauvapareve vo osa vuri irara tugara verapaa, oire ra irou visii voeaaro tauvapaive vuri tugararo verapasa, raa? Uva voea-a

evoea visii raga voeaaro oea visii vo vuriaro karekeivere poeravira rara. ²⁰ ☆ Ari vosa Pauto vo goruaro ragai tauvapaive voeao vuri irara tugara kosi piepaoro, oire ra va iava oiso taraita, Pauto vo Saraaro pou pirora visii iare osa viapau va eveitavora.

²¹ “Vosa riro varivaritoa vai ora irai okepaiaro-ia uutuparo togava vaiva, ra va iava vearovira rutu vara rutu rera varaaro oriruvira toupaiive. ²² Oire ra irai riro varivaritoa vai karero viro rera iare. Ra rera-ia putereve varao rutu itooro rera ruvara-ia togara ora toorio varao upo purapara oara-ia rariparo. Ra va iava vara rera varaaro roo piererve oearovu rutupa.

²³ ☆ “Vosa irouto ro ira viapau oiso ragai tapo kovo-
pareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irouto ro ira viapau ragai iare oirara guru-
pareve, ari ita uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.

Vurito Tugarato Vorevira Voreroepa

(Matyu 12:43-45)

²⁴ “Vosa iravu iava kosiro viro ro-ia tugarato vore avaoro raaka tapi voa ora rerapa toua vaire taraasa rearea taraapaoro. Oire ra taraa ragaparevoiva, oiso puraro, Voreparai vo kepao iare uva tou rovopaavora tuariri. ²⁵ Oire vorero vo kepa kekesa, vo rara vo kepa viouive va rekooro.

²⁶ ☆ Uva va-a vao oa-ia oisoa oevu erao vatara tugara tuvetuvepareve ora rera iare, voeao oea vo vovouroaro vuri vovouro oisoa rera vo vovouroaro-ia putepaive rutu. Oire ra voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa voa vo oirato sopaaro-ia. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraope rutu vo touo-ia puteoro oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopareve.”

Vo Rorua Rutu Oupa Pitupitu Iava Toupai

²⁷ ☆ Jisas vo reo purareva ovusa riro irara toupaiiva. Oea vuruvuru-ia iriavu riakova toupaeava. Iria oiso puraopa keeraoro, “O-ia iria vii kavaueva ora vii roro pieeva iria rirovira rorupae, uvare viraakoava toupaevoi.” ²⁸ ☆ Vo osa Jisas oira vo reoaro aatooro oiso puraroepa, “Viapau. Asi voeao-a oea Pauto vo reoaro uvupaoro va sirova vearovira utupaave, oea roruive.”

Oearovu Ruipapaaepa Oiso Ra Ravotoa Vai Kekeive

(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ ☆ Uva rirovira ora gurupaaepa. Oa iava oiso voea tavireva, “Visii vao vo vokio iavapa irara vuri irara. Visiigoa ragai arepata oiso ra ravoto reesi vai puraa ora ragai reesipasa. Ra oai keketa. Osa viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga-a

☆ 11:20: Eks 8:19 ☆ 11:23: Lu 9:50
Lu 23:29 ☆ 11:28: Lu 8:21; Jo 15:14

☆ 11:26: Hi 10:26; 2 Pi 2:20 ☆ 11:27:
☆ 11:29: Mt 16:4

vao oa keketaverea oiso osa piereva Jona ravotovira.³⁰ Vo tuariri uva Jona ro reo topa piepato profetato vao reesia karekereva voeaopa Niniva, vo osa ravotovira vo pevapa voki-ia vova atarito sopaaro iava vorevira toreroepa oirara vuutaaro-ia. Oire uva oisi-a eisi osa pieaverea ravotovira visiipa va vao reesia karekeoro visiigoa vo vokio-ia toupatavoi.³¹ ☆ Uva vo osa vo vokia-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieireverea, ovusa kwin o oisova Siba rovirieia-ia toreoverea aue kort. Oire ra voeao vo vokio iavapa irara togaeverea reoara-ia. Eake iava? Uvare oira o kwin tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare riro taraitoa. Ari ita, uva vo touparevoi ro ira Solomon-ia putepare. Vo osa viapau rera vo reoaro uvupata vovouisiro oavisii poresa.³² ☆ Utupaua Pauto oirara rovirieireverea vo vokio-ia oa-ia voeao Niniva kortua-ia toreaverea. Ra vo vokio iavapa irara togaive reoara-ia. Eake iava? Uvare Jona vo reoaro uvuiva vao oa-ia voea tavireva. Oa iava sopaura oaive poreiva. Ari ita, vo toupate visii vuutaaro-ia ro ira Jona-ia putepare.” Eisi osa puraroepa Jisas ora rera iava tavipaoro.

*Varaua Vo Aviaviaro
(Matyu 5:15, 6:22-23)*

³³ ☆ Uva oiso puraroepa, “Viapau vuravuara rukuepaiveira, ra vara tovopaive

rikuara sovara-ia vo kepaara sovara-ia, eke vo baket vai reroaro. Viapau. Asi vo tebol ivara-ia oira tovopaiveira. Ra voeao oea koatapaave vo aviavi kekepaoro vao-ia aviavia.³⁴ ☆ Oiso-ia osireitoarei-a aoa auepa sopaua. Vosa osireiara oavisii roroiovira toupave, oire sopaura oavisii rutu tapo roroiovira ita aviavivira toupave. Ari vosa osireiara oavisii tapo rupavira toupave, oire oisi raga ita tapo sopaura oavisii rupavira toupave.³⁵ Oisi-a eisi osa raga ita ora vatatopopata. Teapi eva aviavia oa visii sopaaro-ia toupai rupape. Ra va iava viapau vearo rugooro eveita.³⁶ Oire vosa visii iava rugorugooara rutu aviavivira toupave, ra viapau oa visii vara iava rupapape. Oire ra oiso aviavipaive osa vuravu o iria roropaeve visii rutu-ia.”

*Vuri Pitupitu Puraiva
Farisi Voearei Ora Tisa Irara
(Matyu 23:1-36; Mak
12:38-40; Luk 20:45-47)*

³⁷ ☆ Vo reo-a vao oa purareva Jisas. Oa iava iravu ratarataa vovouto Farisipato rerare keeraroepa oiso ra rera tapo aioreve. Osa iava Jisas koataroepa tebol-ia pausa.³⁸ Oire uva rera ro Farisi-pato rerava vurapareva osa voa paupaoro aiopareva, uvare viapau vavaea sisu rovoreva Reo Taisi sirova utupaoro.

☆ 11:31: 1 Kin 10:1; 2 Kro 9:1 ☆ 11:32: Jna 3:5 ☆ 11:33: Mk 4:21; Lu 8:16

☆ 11:34: Mt 6:22-23 ☆ 11:37: Lu 7:36

Oa-a vao oa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa.

³⁹ Uva Turaro oiso rerare puraroepa, “Visii vao-ia Farisi visiigoa kap iava varaua raga sisigarue piepataveira ora aue dis, osa visii iava sopaura oavisii agasipape varao iava kavirupa vovouro ora varao vuri pitupituro. ⁴⁰ Visii vao evao kukue irara. E Pauto auero iava varaura raga purareva, uva viapau tapo vara sopaaro purareva, raa?

⁴¹ Ari ita, vao oa visii sovara-ia toupaveira oa-ia uvuipatai ra va-ia voeao apota irara tauvata. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava visii iava auero rutu sisigaruepape.

⁴² ☆ “Visii vao-ia Farisi visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vara vatevate ragapataveira varao iava tautauara rutu iava. Oiso ra utuuva geesi purapata Pautoa-pa koruou purapaoro. Uva eisi osa piepaoro torevoko pitupitu vatavata iraopataveira ora varao visii varaaro Pautoa-pa siraopa vovouro. Eisi osa vo pitupituro purapata koruou purapasa. Oire ra viapau opitupiturovu varao reipara kavupata. Ra va iava visiipa torevokopape.

⁴³ “Visii Farisi ora vatatopo iraopata. Visiigoa oirara rutu osireiara-ia pau ruipapataveira Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia vo rovopara-ia paupa tavukiro. Ora riro oiso ruipa irara visii

ra oirara rutu visiiva vearo voki purapaive visiipa ora avivikepaoro voraro uupa tapirovi.

⁴⁴ “Visii vao-ia ora vatatopo iraopata. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa tova vao oa rasito sovara-ia toupaveira. Oire ra oirara viapau va-ia taraipaoro va ivara-ia taciasipaoro vokapaive vo eruro ivara-ia. Eisi osa visii iava sopaura toupaveira vao iava vuri vovouro.”

⁴⁵ Oire uva iravu riro taraito Reo Taisi-ia ira rera vo rearo aatooro oiso puraroepa, “Tisato. Asi vii eisi purapaoro igei tapo toviparivoi.” ⁴⁶ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa riro vavatapa ruuro-ia oirara ogata piepataveira varao visii raga varaaro reo goruro. Vo osa ora visii raga tapo viapau varavi-ia pitupata sipareoaravi raga iava voea tauvapasa oea vara kaepave.

⁴⁷ ☆ “Visii ora vatatopo iraopata, uvare voari tuariri aao irara oavisii oisoa profet irara upopaive. Oa iava voea vo tova uruiroaro oritopataveira. ⁴⁸ Oire uva oisi raga-a oiso osa piepaoro visii vo rugorugooroaro karekepatavorao oiso purapaoro, Vearo pitupitu-a vao oa puraiva voeao igei aao iraraaro voeao profet irara upooro. Uva va-a vao oa iava voea vo

tovaroaro oritopataveira.
 49 ☆ Aue iava uvare Pauto ora rera taraiaro-ia riroa oiso puraroepa, Voea iare profet irara sipoaverea ora voeao aposel irara. Oa iava voea iava oearovu tariopaiverea voea upopasa. Ra oearovu tapo voea iava vuri piepaive. 50 Uva va-a eva oa-ia voeao vo vokio iava voea vo vuriaro vo voriaro ouivere. Aue iava uvare profet irara upopaiva voari tuariri rutu. Uva vo vokio-ia tugurasa urioi oisi raga piepaoro oiso. 51 ☆ Osa raga ita voari tuariri uva Ebel uporeva araokoto ro torevoko vovouto. Oire ira-ia rovoepa. Uva Sekaraia-ia pou virosa vo pitupitu raga urioepa. Uva oearovu tapo ita oea upoiva Tugoropa Kepa iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao. Uva voea-a evoea oea iava eva puraiva ovuria oiso eva oa vorevira visii-ia oiso kare piereverea Pauto.

52 “Visii riro tarai irara Reo Taisi-ia visiigoa ora vatatopo iraopata. Aue iava uvare ki veratavora o tarai oupava. Oa iava Tugoropa Vuku karupataveira ovukua-ia taraia toupaveira. Oire uva va-a vao oa-ia ora visii ruture raiva tupatava. Vo osa oearovu oiso ruipa ragapaave ra koataave. Oa-a eva oa-ia visii raga vo vovouroaro-ia paipaipaiveira oearovu, aue iava rara visii raga voeare tupapata.”

53 Oire uva Jisas vo kepa iava kosiro viropa. Oa

iava voearei voeareo Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara kasipu iraoaepa. Oa iava rera togapaiva oreorovu-ia. Vo osa oaravu rutu akeara purapaiva rera akepaoro, 54 oiso ra rera tavatavaeive. Oire ra oreoi uvuivora rera gisipoaro iava rera iava gasiive kortua iare.

12

*Ora Vatatopo Iraopata
 Vaopa Kuuvupa Pitupitu
 (Matyu 10:26-27)*

1 ☆ Riro tukuro rutu (tausen) oirara ora guru-aepa. Oa iava voea iava tupa piropa rutu. Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas ora rera voeaarore disaipel reo rovroepa. Uva oiso puraroepa, “Avoeao. Vaopa kuuvu pitupitu ora vatatopo iraopata. Oa oiso rutu toupaveira osa vao yis Farisi vo pitupituario voeao riro ratarataa vovou irara. 2 ☆ Ari ita, varao oara rutu vataupapeira, oara karekepere utupaua poer-avira vore viaea-ia. Uva ita, tavuruvira oisoa toupave, oire ra utupaua oirara vara-ia taraipaave. 3 Oire vo reoro oara purapataveira vo rupa-ia, oreoroa uvuivere vo ravireo-ia. Ari vo reo oa-ia ogaogavira ora reopataveira vo kepaara sovara-ia, oarava torepaaivere oearovu voraro ora reopa tapiro vara iava siposipopaoro.

Oirato Uvuipa Ra Uririparo Kataitoa Ragapa (Matyu 10:28-31)

4 ☆ “Vate irara oaa, visii tavipaavoi oiso, Opeita voeao ragapa uriripata oea visii iava varaura raga kopii piepaiveira. Uva voea evoea viapau uvuipaai ra utupaua oavu avu vai ita puraive vo visii-ia. 5 ☆ Ari visii tavi iraopaavoi rutu ro iava irapa uvuipatai ra rerapa uriri iraopata. Ro-ia Pauto irapa uriri iraopata. Ira uvuiparoi ra oirato kopii pie ovoireve. Uva toupai tapo rera vaaro gorua vore utupaua uva oirara vikirevere vore vuri tapi. Iu, eisi osa visii tavi iraopaavoi oiso, Eera irapa uriri iraopata.

6 “Ari ita, taraipatai oiso, Oirara vo vavae kokio kare garepa kare voripaiveira aue-ia erao toea (2t). Osa Pauto viapau oisi iravire ovauparo eisi. 7 ☆ Ari ita, visii tokipaoro visii kukuearo iava oruara rutu vieireva. Uva va-a eva oa iava viapau uvuipatai ra uriripata. Visii vaaro voria vo kareo voriaro-ia putepaiveira garepa kare kokio kare. Eva-a oa vituaro iava Aite vearovira visii tokipareveira.

Vo Jisas Iava Siposipopa Pitupitu Toupavoi (Matyu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

8 ☆ “Visii tavipaavoi oiso, Vosa irai ragai vaisiaro iava taviro vo oirara rutu osireiario-ia oiso puraoro,

Eera-a ragai reraaro Turaro. Oire uva ira-a eera vaisiaro iava taviraverea ita, ragai Oirato Oviitoaaro vo enselpa irara osireiario-ia voeao Pauto voeaaro. 9 Ari ro ira ragaire isivarvo vo oirara rutu osireiario-ia, ragai tapo ita irare taru isivaraverea vo Pauto voeaaro enselpa irara osireiario-ia.

10 “Ari ita, ro ira ragaire oavu takau vaisi purareve vuria, oa-a eva verarevere Pauto rera iava. Ari vosa ro ira Tugoropato Urauratio-ia takau vaisi purareve, uva va-a eva oa-ia Pauto viapau rutu oiso uvuipa ra evo vuri verareve rera iava.

11 ☆ “Oire vosa visii rovirieisa kortua-ia visii sipopaivere vorarore voea vo keparoaro-ia Sinagog. Ora vosa vorarore gavman irara osireiario-ia ora reipa irara kort purasa visii sipopai-vere uvare ragai sirova utupataveira, oire ra viapau oiso uriripata voeapa oiso rugorugooaaro, Apeisi ragavira reoara pukopaiovere?

12 Uvare vo vuutavi raga-ia Tugoropato Urauratio visii tavirevere vo reo iava oa-ia voea vo reoroaro pukosa auepata.”

Reo Ruu Vao-ia Riro Monitoa Iava Oirato Ira Kokoro-roepa

13 Oire uva iravu voea iava oirara ira Jisas-re oiso puraroepa, “Tisato, oiso ruipaparai ra araokotoa oaa taviri. Ra auero roo pierereve

☆ 12:4: Jo 15:14-15 ☆ 12:5: Hi 10:31 ☆ 12:7: Mt 12:12; Ap 27:34 ☆ 12:8: Mk 8:38; 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:23 ☆ 12:11: Mk 13:11; Lu 21:14

varao aite varaaro. Oire ra ragaipa oarai vatereve.”
 14 ☆ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, *“Irouto ragai reesirevora vei rovirieisa. Ora veipa auero roo piesa vei aitearo varaaro?”* 15 Oa iava voeare oiso puraroepa, *“Avoeao. Ora vatatopo iraopata. Ra vearovira rutu uutupata. Opeita orekerovu riiriipata. Ari ita, ro ira riroara rutuva toupaveve orekerovu, oire uva uvuipa ra vara-ia riro kaekae tootoo tapo oupareve? Easi viapau!”*

16 Uva voeapa oavu reo ruu vatereva Jisas. Oa-ia oiso puraroepa, *“Aio kovo iravu riro monito oirato vaaro, okovoa rirovira aio puraera.* 17 Osa iava ora rera raga sopaaro-ia oiso rugorugoparoera, Eake vai puraa? Viapau oiso kepa vaiei ragai oaiaro oa uvuipai varao aioara gurusu oa-ia vara oriruoro. 18 Uva oiso puraroepa, Oiso ragavira va purapaavoi. *Vara rutu varao aio kitupa keparo pakopaavoi vara rigaoro. Oire ra riroa rutu puraa va-ia vao. Ra va iava vara rutu witara gurua voa ora varao vearovira ragai varaaro vo kepa-ia.* 19 ☆ Ra ora ragai raga ora tavira oiso puraoro, Riroara rutu vearovira vii varaaro. Oara vearovira touvora riroara rutu-ia ivara voarire utupaua tapo uvuivira. Oire reareau aiopaoro, ora ukaiopaoro tapo, ora roruvira touri. 20 ☆ Oa iava

Pauto oiso puraroepa rerare, Auoro. Kokoropato-a vii, viigoa kopiipauei vo rupao raga-ia. Osa vara rutupe varao oara vatatoporivo. Oire uva iroutoa vai vii varaaro ourevere? 21 Eisi osa ragavira ita oearovu orekerovu rutu vo rasio raga iava voea varaaro gurupaiveira ora voeapa vo Pauto osireiario-ia. Vo osa Pauto voea vaisipareveira oiso, Apota irara raga voea.”

*Pautoa Raga-ia Raripasa
 (Matyu 6:25-34)*

22 Oire uva Jisas ora rera voeaaore disaipel oiso puraroepa, *“Osa-a eisi osa iava visii tavipaavoi oiso, Opeita ora visii varaarore rugorugopata rutu tootooara oiso purapaoro, Eake vai aiopaio? Ora eake vai-ia varaura oaio rakurakupaio?”* 23 Aioarei ora varoa viapau oiso uvuipai ra visiipa vearo tootoo vai vatepaive. 24 ☆ Oire voeaore kokio kare rugoopata oea viapau wit taraapaaveira, ora tapo viapau oiso aio gurupaaveira. Uvare viapau voea kepaa vaiaro aio gurupasa ora orekerovu oaive tovopasa. Ari ita, Pauto voea vatepareveira aioara. Oire uva visii oirara voriaro vo kare vo voriaro-ia putepaiveira rutu. Oa iava Pauto pute pievira visii tokipareveira. 25 ☆ Iroutoa vaiei visii iava ira uvuiparoi ra ivara vai sigusiguvareve ora rera vo

☆ 12:14: Mai 6:8; Ro 2:1, 3 ☆ 12:19: Ekl 11:9; Je 5:5 ☆ 12:20: Jer 17:11; Sam 39:6 ☆ 12:24: Jop 38:41 ☆ 12:25: Sam 39:5

tootooaro uvuioro, vo rara rirovira rutu rugorugooparo ora rera tootooarore? ²⁶ Oire vosa viapau uvuipatai ra oiso oavi gareavi vai purata ivara siguvapaoro, ra eakere riroara ruture vovousopata?

²⁷ ☆ “Vearovira rutu ru-goopata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivaripapeira kovopaoro ora rakurakupara vai turupaoro. Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto, ira oisoa ora rera raga ora oritoparo tuariri rutu. Uva viapau oiso vearo oritoa vaiaro rera oaiaro vearoara rutu oiso osa varao-ia kokookoara. ²⁸ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Uva vokipavira vo kouro tosiivere vara vikisa tuituia-ia. Uva vara-a evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Easi uvuiparoi Pauto ra oiso visii tapo orito iraopareve? Ari ita, oiraopavira viapau oiso uvuivira rutu raripatai rera-ia. ²⁹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-ia ukaioviovere? Ra varare taraapata. ³⁰ ☆ Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi oiso rugorugooapaaveira varare varao. Va-ia vao taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua oiso, Vosa viapau aioara vai, ra ogoepaoro kopiitavere. ³¹ Easi uvuipatai ra vao

ruture rugorugoo iraopata Pauto vo Saraaro vare taraapasa. Ra va iava vara tapo evara vatereve visiipa.

Vearopara Gurupasa Vo Vuvuiua-ia
(Matyu 6:19-21)

³² ☆ “Opeita uriripata sipsip ragui ragai voeaaro. Ari Aite oavisii reo ovoi purareva rera vo Saraaro vatesa visiipa, oiso ra va iava oearovu oirara tokitavere voeapa reipaoro Pauto tapo toupaooro. ³³ ☆ Ari auero rutu vateta oearoipa. Ra vara voriiive. Oire voeao vateta vo moni oea apota-paaveira voea tauvapaoro. Ra vaore moni bokis taraata oa viapau vuripapeira. Oire ra va-ia vearopara guruta vo vuvuiua varao oara viapau opesipape vo vuvuiua-ia. Aue iava uvare kavirupa irara viapau voare tutuu piepaiveira. Ora viapau rivute kare vara vuri piepaiveira voa. ³⁴ ☆ Oire uva vo tavuki-a vao visii vaaro oa-ia visii varaaro vearopara toupavere, uva vo tavuki-a eva oa-ia visii vo vovouroaro toupavere vearoparare rugooapaoro.

Kovopa Irara Iava Voeao Oea Vatatoopapaai Uutupaoro

³⁵ “Goruvira tuuta aue-ia takipa iroro. Oire ra vuravuara rukueta vatatopovira tuevira tousa. ³⁶ Ra oiso rutu tuepaoro touta, Oea rore reito tuepaoro toupavoi. Ira riroa iava riako oupa aio kareparoi. Oa iava

☆ 12:27: 1 Kin 10:4-7 ☆ 12:30: Mt 6:8 ☆ 12:32: Jo 21:15-17 ☆ 12:33: Mk 6:20 ☆ 12:34: Mt 6:21

rerare tuepai vo osa voava kareparo. Ra voava tupa tofosa pouro viro. Oire ra rerapa karuive ikauvira.
 37 Ra voava kareoro voea iare pouro viro osa torevira raga toupave voea kovopa irara. Oire ra va iava rirovira rutu roruive. Ari ita, oiraopavira visii tavipaavo oiso, Ora rera raga vaisiara vara piepaoro ro reito tuu iro goruvira takirevere. Oa iava voava voea tavirevere pausa tebol-ia. Ra rera raga voa voeapa aioara vatevaterere. 38 Ari vosa voki vuuta rutu-ia pou virooro urioro, eke vo osa rovo gau purapareve kookai, ra voea kekereve osa viapau uusipaave. Oire ra va iava roruive voea kovopa irara.

39 ☆ *“Vaore rugoopata vao-ia. Vosa rera ro ira vo kepaoro-a tarairo oiso, Vo vokio-ia kavirupato urioparoi. Oire ra viapau oiso rera eaka ragaparevori osa vo kepai tateoro kavirusa koataparo. Viapau.* 40 ☆ Oire uva visii tapo vatatopopatavere tuevira. Aue iava uvare Oirato Oviitoaaro vo voki-ia uriorovere oa-ia viapau taraipata oiso, Vo vokio-ia uriorovere.”

*Vearotoa Iava Kovopato
 Ora Iravu Vurito Kovopato
 (Matyu 24:45-51)*

41 Oire uva Pita oiso puraroepa, “Turaro. Easi vii vao reo ruu vatepari igai ragapa, eke oirara rutupa tapo?” 42 ☆ Oa iava Jisas

oiso puraroepa, “Easi, aa ro-a ro tokipato ira toupavearo rugorugoo vaiva, ra va iava osivu avu rutu ora rera vo kovoroaro tokipareve? Vosa ro ira oisi ragavira oiso-ia toupaveve, oire uva rera-a eera ira reesirevere reito rera voeaaro kovopa irara tokipasa. Ora voeapa aio vatepasa vo voea vo vuutaroaro-ia aiopa vuutaro. 43 Oire ra utupavira rera reitoaaro vorevira vorero. Uva rera reraaro kovopato kekerevere, vo osa varao rutu purareve oiso osa rera tavireva voari tuariri. Oire ra va iava roruive rera ro kovopato. 44 Oiraopavira visii tavipaavo oiso-ia, Reito oaro oiso rera tovoreve auero rutu tokipasa varao rera varaaro. 45 Oire ra pasi ora rera raga sopaaro-ia rera ro kovopato oiso rugorugooro, Viapau uvuiparoi ragai reraaro reito, ra vorevira vorero ovoki-ia ikauvira. Oire ra va iava rovooro oearovu kovopa irara upopaoro. Ora airorovu kovopa riako tapo upopareve. Ra va iava rovooro aioa raga purapaoro, ora aue ukaio spak vuri reoreoro raga purapaoro. 46 Oire vosa oisi piepareve osa rera ro reito vorevira vorero ovokivu-ia, ovusa vo voki-ia rera ro kovopato viapau rerare tuero. Vo voki-a vao oa-ia oisoa viapau rerare rugorugooapaoro toupaveve. Oire ra va iava rera ro reito rera vuri pierere rutu. Ra va iava vo vuri tapi rera

tovoreve voea ruvara-ia oea viapau vearovira ora voea vo kovoroaro tokipaive.

47 ☆ *“Kovopato oiso taraiparo rutu rera reraaro reito vo vovouaro-ia. Uva viapau rerare tuevira vatato-poroi, uvare viapau rera vo vovouaro sirova utu-paroveira. Oire uva rera-a eera ira vurivira rutu uporevere taru reito.* 48 ☆

Ari ro kovopato raga ira viapau oisoa taraipa vo reito vo ruipaaro-ia, oire ra oiso raga ita tarai asavira viapau vearo kovo vai purareve. Oire ra va iava oisivi raga ita gare visivi rera uporeve reito. Ora iroutoa rutu-a ro ira vearo taraiva toupaveve, ira ita uvuiparoi ra vearo kovo purareve rera vo taraiaro oirao pieoro vo oearovu osireiario-ia. Ora vosa Pauto irai ruvara-ia oisi oiso oai riro kovo vai tovoreve oiso ra va purareve, oire ra utupavira Pauto oiso ruiparo ra vearoa vai kekereve vo kovo-ia vao oa tovoreva.

Jisas Vo Kovoaro Oa Oirara Roo Pieva
(Matyu 10:34-36)

49 *“Urioraera tuituia kasisa vo rasitoo-ia. Uva oiso ruipaparai ra ikauvira vu-vuoro vuriara rutu rovape vo rasio iava.* 50 ☆ Oa vituaro iava oiso ruipa iraoparai ra ikauvira baptaisa vai oua, ra vo tavakao opesipe vao oa ragaipa siitoka vatepaiveira. Obaptaisa

iava sopaua rirovira rutu ragai iava siraope. Ra vo tugurape uva opesipere vo sirao utupaua. 51 Esa pasi oiso vaio keapatai, Varao rutu upoara opesi piesa urioraera vo rasio-ia, raa? Viapau. Easi oiso oiraopavira visii tavipaavoi, Ragoa voea oirara oisi piesa urioraera, ra ora voea iava voearei puraive ora tokopaoro. Oa iava oevu ragai vo reoaro uvuive osa voea-ia oevu raga viapau.

52 Vo voki-a vao oa-ia oira vavae toupavere katai kepa-ia. Oire uva voava ora voea-ia voearei puraivere ora voea-ia tokooro oiso, operuvavu aitereivuva ora upoave ragai iavirava. Osa ita aitereivu vo peruvava ora uposi ita. 53 ☆ Ora vo osa aite irara ovii irarava ora upoavere. Ovusa ita voea-ia ita ovii irara aite irarava ora upoavere. Osa ovii riako aako riakova ora upopaave. Ovusa aako riako ovii riakorova ora upoave. Ovusa oirato aakovaaro taatovava ora upopao. Ovusa oirato vatuavaaro oirava ita taatova oira ita ora upopao.”

Vo Pitupituo Varao-ia Taraipasa Oara Karekesa Auepape

(Matyu 16:2-3; Mak 8:11-13)

54 Oire uva Jisas oirara ruture oiso puraroepa, *“Rukuta kekepataveira vo osa uriopaoi vova uva ravireo rokopareveira. Oire ra va*

☆ 12:47: Nam 15:30; Diu 25:2 ☆ 12:48: Lev 5:17 ☆ 12:50: Mk 10:38; Jo 12:27 ☆ 12:53: Mai 7:6; Mt 10:21

iava ikauvira oiso purata, Kokeva kovesa auepaoi. Ari oiraopavira iria kovepaoi rara. ⁵⁵ ✧ Oire uva oisoa kiuvu tapo sovopaoro oiso purapata, Ravireo rirovira kasiraoparoi rara. Ari ita, uva oiraopavira osa karekeparoveira eisi. ⁵⁶ ✧ Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. E vearovira rasito vo reesiaro kekepataveira ora vuvuiua, raa? Oire uva apeisi iava viapau vo vokio vo reesiaro eveipata varao iava oara purapaavorao.

Vo Toupai Ora Agiagipa Ro Tapo Irai Vii Iava Gasisa Aueparo

(Matyu 5:25-26)

⁵⁷ “Oire eakere visii raga vearovira rutu rugorugoo rovo asapataveira. Ra va iava viapau torevoko rugooro rovirieipata varao purapaoro? ⁵⁸ Vosa touvira raivaaro vokapaoro avapasi ro tapo ira vii iava gasireve, oire ra raivaaro raga tousi. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia uvuipau ra rera tapo vorevira ora agiagiu. Teapi rera eera viiva avaro reo rovirieipato vavaearo-ia vii tovosu. Oa iava vii vaterevere polis irarapa. Oire evoea vii tovoive tuukepa kepa-ia. ⁵⁹ ✧ Oiraopavira visii tavipaavoi, Viapau rutu uvuipauvei oiso ra ikauvira tuukepa kepa iava kosi virou. Ari vo raga rara varavio rutu garepa pitupituro vuriara

vori rovorori. Ora varao riropara varao rutu oara voriaro opesi pie rovorivere rutu.”

13

Ro Ira Iava Sopaua Viapau Pore Piro Ira Opesirovere

¹ ✧ Oire uva ovokivu-ia oeavu oirara toupaiava oea Jisas tavipaiva oeavu iava Galili iava, oea uporeva Pailat voea iava revasiva karasa. Oa iava oira uverereva varao tapo oara-ia Pautoa-pa koruoua purasa auepaaepa voeao Jiu-pa irara. ²⁻³ ✧ Uva Jisas voea vo rearo aatooro oiso puraroepa, “O ita, oiso rugoopataveira, Voeao raga pute pievira vuri vovou purapaiveira oea rirovira tavaka siraoaro oupaiveira oiso rutu osa voeao oea uporeva Pailat. Ovusa oeavu oea vearovira toupaiaveira viapau vuri vovou purapaiveira. Uva visii tavipaavoi, Viapau torevokopai evo rugorugoo, uvare vaeapai voeare rutupa. Oa vituaro iava uvui iraopaai ra vovouisi oaive poreive Pautoa iare. Oa vituaro iava vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro oavisii iava, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitaverea taru oisi raga ita eisi. ⁴ ✧ Oire voeao-ia katai tau vo peva vatara (18) rutu oirara voeao-ia oea rakuva riro kaekae kepa koveoro vo uuko rovu vatuaro-ia vao

✧ 12:55: Mt 20:12 ✧ 12:56: Mt 16:3

✧ 13:2-3: Jo 9:2-3 ✧ 13:4: Lu 11:4

✧ 12:59: Mk 12:42 ✧ 13:1: Mt 27:2

Siloam, oa iava kopiiäepa. Oire uva apeisi rugoopatai? Voea vo vuriaro oearovu vo vuriaro-ia putepaivoi voeao oea epao Jerusalem-ia, uvare oisi raga kopiiäepa, raa? ⁵ Torevokovira visii tavipaavo oiso, Viapau rutu. Ari ita, vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitaverea taru oisi raga ita eisi.”

Reo Ruu Vo Evao Iava Oa Viapau Aio Kuero Vai Pura-paive

⁶ ☆ Oire uva oavu reo ruu kosi pierewa oa-ia oiso puraroepa, “*Travu oirato varuparo fik ova paureva wain kovo-ia rera vaaro. Uva utupavira urioroepa vo eva kekese, oiso ra aio kue vai kekereve vo osa viapau oiso kuepape vo eva.*” ⁷ ☆ Oa iava rera roari vo kovo tokipato tavireva rera ro reito oiso puraoro. Uvupari? Vo peva rutu-ia aue ivaara oara sovara-ia oisoa urio ragapara vo eva ivia ragapasa, osa viapau aioara vai vo eva-ia. Oire uva vii taviipaavo ra vo eva toeri. Eake iava? Uvare rasia goruaro opesi pie ragapaiveira. Osa viapau aioara vai vo evao iava toupai. ⁸ Oa iava ro kovo tokipato oiso puraroepa, Reito, eaka rovou. Ra vo eva vituaro eri rovoavere bulmakau opokoaro tovo rovosa voa gorua vatepasa.

⁹ Easi pasi, uvuipai ra oiva-ia kuepe vo eva vao. Vosa viapau, oire ra vo eva tateri.”

Iriavu Riakova Iria Ravo-tovira Porete Piereva Jisas Sabat Voki-ia

¹⁰ Jisas ovokivu-ia Sabat voki voeapa siposiporeva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia, ¹¹ ovusa voa iriavu riakova toupäeva iria-ia vurito tugarato oisoa toupäeve. Oire uva oira-ia oisoa toupäoro oirapa riroa upia rutu oisoa vatepäreve katai tau vo peva vatara (18) ivaro rutu sovara-ia. Uva va-a vao oa iava oira iava avuaua puko piropa. Osa iava viapau oisoa torevokovira torepao. ¹² Oire uva Jisas oira kekereva. Oa iava oirare oiso puraroepa, “*Vii iava upia opesi pieavoi.*” ¹³ ☆ Uva oira kukuearo-ia vavae tovoreva. Oa iava ravo-tovira raga torevokovira tore ovoioa. Osa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoieva. ¹⁴ ☆ Vo osa ro ira oisoa Sinagog-ia reiparo rirovira rutu kasipu iraopäroepa, uvare Jisas vo voki-ia vao oa purareva oira ravotovira porete pieoro. Oa iava oiso puraroepa reito voeare, “*Ari katai vatara (6) voki-ro toupai visiipa kovopasa, ovokiroa-ia uriopata ruvarupa tauva oupasa.*” Uva viapau uvuipatai ra vore uriopata varao purapasa vo vokio-ia vao Sabat voki.” ¹⁵ ☆ Oa iava reito vo rearo pukooro oiso

☆ 13:6: Mt 21:19 ☆ 13:7: Mt 3:10, 7:19; Lu 3:9 ☆ 13:13: Mk 5:23 ☆ 13:14: Eks 20:9; Lu 6:7 ☆ 13:15: Lu 7:13

puraroepa Jisas, “*Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. Easi Sabat Vokiro-ia avapataveira bulmakaupa kepa iare vo karere karupasa voeaoe bulmakau kare, ora aue donki kare tapo auere vo kare ukaio piepasa, eke?*” ¹⁶ ☆ Ari o-ia riakova eira iriavu aue Ebrahim aaoaaro Jiu-pava, iria tuukereva Seten aue rutu uvuiaro-ia katai tau vo peva vatara ivaro (18). Oire uva va-a eva oa iava oira iava vo tuuke karuavoi oira porete piepaoro vo vokio sovara-ia vao Sabat voki. Uva apeisi-a? Oira-ia vuria puraavoi?” ¹⁷ Oire uva oisi-a eisi osa puraroepa. Oa iava voeao rerava keripa irara rirovira ariiaepa rutu. Osa oirara rutu rirovira roru iraopaiva vara rutu-ia varao veaopara oara oisoa purapareve.

Reo Ruu Mastet Kuearo Iava Ora Aue Yis
(Matyu 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Uva va-a vao oa iava voea oirara akereva Jisas oiso, “*Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro?*” ¹⁹ Oa-a eva oiso rutu tupaiveira, Oavu aio kue oa vaisi-paiveira oiso, mastet. Oa iava aisivu oureva gare isivi rutu iravu oirato vaisi pausa varuparo vo ora rera vo kovoaro-ia. Oa iava voa rirovira rutu riroepa oiso osa evaova. Uva va iava oisoa kokio kare vo eva raoaro-ia pitupaoro epitapasa uriopaave voa.”

²⁰ Oire uva Jisas oiso ita puraroepa, “*Apeisi ragavira vai uvuiparai ra Pauto vo Saraaro ovoovoa? Eake vai-ia?*” ²¹ Oa oiso toupai osa aue yis. Vao yis oa oueva iri-avu riakova aue tapo plaua dram va uveresa. Oa iava utupavira va vao plaua kae piropa riropaoro.”

Gareavi Rataoa
(Matyu 7:13-14, 21-23)

²² ☆ Oire uva Jisas voka-paoro avaroepa ouruirovu-ia reipa uruiro ora varao tapo garepa uruiro. Oirara rutu tarai piepaoro voka-paoro avaparoepa. Uvare oiso vovouparoepea ra Jerusalem-ia kare uviroro. ²³ Oa iava iravu oirato oiso rera akereva, “*Turaro. Esa Pauto katakataipa iraravi vai vorevira ourevereia ora rerapa pasi, raa?*” Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, ²⁴ ☆ “*Ora visii vo vovouroaro goru pie iraota. Oa iava uvuipatai ra vaovio gare ratao-ia koatata Pauto vo Saraaro iare taru. Visii tavi iraopaavoi oiso, Riro irara rutu oiso ruipapaave oiso ra koataave, vo osa viapau uvuipaa.*” ²⁵ Ari ita, vo utu-paua uva ro ira vo kepaaro-a ira rataoa tuparevereia. Oire ra ratau torepasa uriota vo ratao totopaoro. Uva oiso purapatavereia, Reito. Rataoa karuri igeipa. Osa iava oiso visii akerevereia, Ovu iava visii? Viapau visii-ia taraiparai. ²⁶ Oire ra oiso purapata, *Easi igei vii*

tapo aioiovora ora ukaioiera, vo uva igei vo uruiaro vuutaaro-ia torepaoora igeipa siposipoparivora. ²⁷ ✧ Oire uva visiire oiso puraroverea, Avoeao! Ovu iraova visii? Viapau visii-ia taraiparai. Visii-a riro vuriara pura irara. Visiigoa ragai ruvara iava vova avata. ²⁸ ✧ Oire uva voeao Ebrahim vase ora Aisak ora Jekop, ora voea rutu reo topa piepa irara profeta irara oea rutu keketaverea, ovusa Pauto vo Saraaro-ia toupave. Ovusa visii raga ratau toupata ora visiipa vurivira rutu gaupaoro, ora visii iava reuri oavisii raga kuripaoro sir-aovira. ²⁹ Vo osa oirara rutu vorarova rutu vo rasio-ia ora aivaro piesa urioaverea pauoro vo Pauto vo Saraaro sovara-ia aiopaoro veaotoa-ia tebol. ³⁰ Ari ita, uva voeoro oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraaverea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.”

Jisas Gaureva Jerusalem-
pa

(Matyu 23:37-39)

³¹ Oire uva vo vuutavi raga oa-ia torevokovira urioaepa Farisi oiso rera tavisia, “Avau vova uvai ragare. Ari King Herot vii uposa aueparoi.”

³² ✧ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “Voreta oiso rera tavisia Herot ro ira vuri rugoo purapareveira

kaakau aakauto. Uvuri! Vo vokio-ia ora vokipavira uva vuri irara tugara kosi pieavere, ora upiapa irara porete piepaavere. Oire uva vo pevapa voki-ia ragai vo kovoaro opesi pieavere. ³³ Ari ita, vo vokio ora vokipavira ora vo vokipari-ia utupa uva vokapaoro avaravere Jerusalem iare. Aue iava uvare voeao vo kovoaro-a profet irara upopasa oea Jerusalem-ia toupaveira. Teapi oei raga ragai upoive ourui raga-ia.

³⁴ ✧ “Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, Visii Jerusalem vata! Visiigoa profet irara upo iraopataveira. Ora voeao vuroko iraopataveira aue-ia avekeara Pauto oea sipo ragapareveira visii iare. Visii ovii iraraaro-ia guru ruipa ragapaaveira oiso osa kokootu ovii irara tavurupaeveira putaeuarei-ia. Vo osa visii vao reasipataveira ragaipa. ³⁵ ✧ Uvuta! Pauto visii vo uruiaro kavurevoi. Uva oisi-a eisi osa iava visii tavipaavoi, Viapau oiso ragai keketaverea vorevira vo rekasisa utupaua, uva oiso purataverea ragaire ragoa roporeva Pauto, Pauto veaoro viraakoa vatereva ropa ira urioroi Turaro vaisiario-ia.”

14

Iravu Oirato Ira Iava Vapura Rutu Tuvuuepa Ira Vorevira Porete Piereva Jisas

✧ 13:27: Mt 7:23, 25:41 ✧ 13:28: Mt 8:11-12 ✧ 13:32: Hi 2:10, 7:28

✧ 13:34: Mt 23:37-39; Lu 19:41 ✧ 13:35: Sam 118:26; Mt 21:9

1 ☆ Uva ovokivu-ia Sabat voki Jisas aiosa avaroepa iravu vo kepaaro iare ro Farisi reraaro reito. Osa voa Jisas siitueiva kasikasi pievira. 2 Oire uva iravu oirato ira iava varaua tuvuuropa rera ruvara-ia toupareva. 3 ☆ Uva Jisas rera kekeoro voeao Reo Taisi-ia tarai irara akereva voearei rutu ora ratarataa vovou irara Farisi oiso, “*E pasi, uvuipaviei ra Sabat voki-ia upiapa irara ruvarupape, eke viapau?*” 4 Uva ora tape pieaepa. Osa iava rera oureva. Uva rera vorevira ravotovira porete pierewa. Oa iava rera iava vasereva. Uva avaroepa. 5 ☆ Oire uva oiso voeare puraroepa, “*Vosa irai oviitoa vaiaro visii iava, eke bulmakau vai kove rikui vai-ia uukopava vai, oire ra viapau pasi ikauvira rera vorevira kae pierewe vo voki-ia vao Sabat voki, raa?*” 6 Oa iava ariipaoro viapau rera vo reoaro vao aatoiva.

Ro Ira Ora Rera Raga Ora Akaipa Pieparo

7 Oire uva Jisas voea siituepareva, ovusa vo aio iare urioaepa varao raga-ia rovopara paupasa paupara. Osa iava voeapa oavu reo ruu vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, 8 ☆ “*Vosa irai viire keeraro kaokaooro, oire ra avau vao iare riako oupa aio. Ra viapau oiso paupau vao-ia rovopa paupa. Auepa teapi rera ro iravure ita keerarovere, ro rei vaisitoa*

rutu ro ira vii vaisiario-ia pute pievira toupare. 9 Oire ra rera ro ira veire keeraro ira urioro oiso puraoro viire, Evoava rovopa-ia paupa verau eerapa. Ra va iava rirovira rutu ariioro vuria-ia pausa rereri. 10 Ari vosa irai viire keeraro, oire ra avau vo aio iare. Ra isivauaro rutu pauu. Oire vosa oisi pieri, ra rera ro ira viire keeraro urioro viire oiso purasa, Vatetoo oaa, uriou vo pausa viara-ia ragai ruvara-ia. Oire ra oisi vii pierewe oiso-ia. Oa iava uvuipau ra riro vaisi rutu ouri vo oirara rutu osireiario-ia voeao oea tapo aiopari. 11 ☆ Ari ita, vosa ro ira ora rera raga vaisiario kae piepareve, uva rera-a eera Pauto ira vaisiario akaipa piereverea. Osa ro ira ora rera vaisiario akaipa piepareve, eera-a Pauto ira vaisiario kae piereverea taru.”

Oirarare Kaokaopa Vo Aioa Iare

12 Oire uva Jisas oiso puraroepa rerare ro ira rerare keeraroepa vo aio iare, “*Vosa oai aioa vai purarivere, ra viapau oiso ora vii vate iraraarore kearau, ora araoko irara vai oara, ora vii sara irara vaiaro, ora oearoi vii iavapa irara vai voeoro riro moni irara. Auepa teapi vorevira viire keeraave, ra avau voea vo kepaaro iare aiosa. Oire ra vo aio vao vii vaaro kare pieve viipa vorevira.* 13 Viapau. Ari

☆ 14:1: Mk 3:2 ☆ 14:3: Mt 12:10; Mk 3:4 ☆ 14:5: Eks 23:5; Lu 13:15

☆ 14:8: Pro 25:6-7 ☆ 14:11: Mt 23:12; Lu 18:14; Je 4:6; 1 Pi 5:5-6

vosa oai riroa vai purari aioa vai. Oire ra voeaore apota iraravi keerau, ora voeao vuri vara irara, ora voeao vuri kokoto irara, ora voeao voosi irara. ¹⁴ Oire uva voea-a evoea oea viapau uvuipaai ra viipa oai oi puraive vo aio kare pieoro oa purarivora voeapa. Ari ita, uva oisi-a eisi osa iava uvuipau ra roru iraopari. Eake iava? Uvare Pauto viipa vo aio vao purareverea vo vokio-ia oa-ia voeao torevoko irara toreaverea vova tova urui-ia.”

Reo Ruu Vao Riroa Iava Aioa
(Matyu 22:1-10)

¹⁵ ☆ Uva va isivaaro iava iravu voea iava voeao oea rera tapo aiopaiva ira vo reo vao uvureva. Oa iava rerare Jisas oiso puraroepa, “Ro ira Pauto vo Saraaro sovara-ia paupaoro aiopareverea, ira uvuipa ra roru iraopareve.”

¹⁶ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Travu ira riroa aioa purasa aueparoepa. Oire uva va iare riro irarare keeraroepa kaokaooro vo aio iare oiso ra urioave.” ¹⁷ ☆ Oire uva vo vuuta rutu-a vao vo aio vaaro oa karekeepa. Oa iava voeare rera voeaaro arureva kovopa irara, oiso ra voeare avaave oeare kaokaoa pura rovonpareva. Oa iava oiso voeare puraaepa, Uriota aiosa. Ari auero rutu vatatopoe. ¹⁸ Uva voea rutu vaea reo raga ita purapaiva oiso, Viapau uvuipai oiso ra evo aio iare avavio. Oire

uva va-a vao oa-ia iravu oiso puraroepa, Oavu aio kovo voriavo. Vearovira rutu ari viapau uvuiparai ita ra evo aio iare uriora. Uvare oiso ruipaparai vo kovo keke rovosa ava rovara. ¹⁹ Ari iravu oiso voea tavireva, Ari ita, katai tau voriavo aue bulmakau kovopa kare. Oire uva oiso vovouparai ra voea akeakesa avara. Vearovira kaokaoa-ia. Ari viapau uvuiparai oiso ra evo aio iare uriora. ²⁰ ☆ Uva ita, iravu voeare oiso puraroepa, Ari ita, vaviopavira raga riako ourai. Oa iava viapau uvuiparai ra uriora evo aio iare.

²¹ “Oire uva oisi-a eisi osa iava kovopa irara voreaeapa reito tavisava iava vao-ia. Oa iava rera ro ira vo kepaaro-a rirovira rutu kasipuparoepa. Uva oiso kovopa irara tavireva, Ikauvira avata oiso ragavira riropa raivaro iare, ora varao garepa raivaro varao vorarore riropa urui sovara-ia. Voeaore avata apota irara rutu, ora voeao vuri vara irara, ora voosi irara, ora voeao vuri kokoto irara. Oire ra voea rutu koata piesa uriota vo ragai vo kepaaro-ia. ²² Oa iava voea voeao kovopa irara oiso puraaepa, Ari ita, reito vii vo reoaro puraiovora. Ari touvira oaravu-a varao paupa tavukiro viapavira.

²³ “Oa iava ita rera ro re-ito voea tavireva oiso, Avata vorarore riropa raivaro, ra voa kasuraara gaeta varao aio kovoro. Oire ra voava

voea rutu ivuoro voreta voea koata piesa vo-ia ragai vo kepaaro. Uvare oiso ruipapara ra ragai vo kepaaro agasipe rutu. ²⁴ ☆ Uva oiso visii tavi iraopaavoi, Voeao iava oeare keera ragaraerao oea viapau rutu uvuipai ra vo aio ouive ragai vaaro.”

Vearovira Rutu Rugorugoo Rovoparo Ra Jisas Sirova Uturo

(Matyu 10:37-38)

²⁵ Riro irara rutu Jisas tapo vokapaiva. Uva voeare ora poreoro oiso puraroepa, ²⁶ “Oire vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra aitetoareire isiya rovorora aakova, ora riakovaaro, ora kakae vurearo, ora araoko iraraaro, ora taataa riakoaro, ora vao tapo rera vo tootooaro raga. Vosa viapau oisi pie rovoreve ragaire pute pievira rugoopasa, oire uva viapau oiso rera-a eera ragai reraaro-a disaipelto. ²⁷ ☆ Ora ro tapo ira viapau ragai sirova utuoro ora rerapa evao parikou aue siraoa vo tavakaaro kaereve. Oire uva rera-a ita eera viapau oiso ragai reraaro-a disaipelto.

²⁸ “E apeisi-a? Vosa irai visii iava riro kaekae kepa vai pausa aueparo viara-ia ruture. Oire ra pau rovoroparo vo kepa voriarore vearovira rutu rugoo rovpasa oiso rugooparo, Esa ragai vo moniaro uvuipai avu ra va-ia vo kepa vao opesipe, eke viapau?

²⁹ Vosa viapau oisi vo kepa

pie rovoreve, ra va iava utupavira simen tovoreve. Oire ra viapau oiso ikauvira vo kepa opesi pierleve. Ra ita, riro irara rutu rera agesipaoro rera tovipaive. ³⁰ Ra oiso puraave, E rera-a ro ira vo kepa rovorevorao? Uva apeisi viapau vo kepa opesi piervevo?

³¹ “Ora vosa irai king vai iraiva ita king vai ora uposa avaro. Oire ra oiso pau rovorovearovira rutu rugorugoo rovsosa. Aue iava uvare rera voeaaro-a katai tau tuku rutu (10,000) viurupa irara voeao rera voeaaro. Vo osa roari iravu erao tau tuku rutuva (20,000) urioro voeao rera voeaaro viurupa irara. Uva va-a eva oa iava vearovira rutu oiso ora rugorugoo pie rovsosa pauro oiso, Esa pasi uvuiparai ra rera roari king upoa rera siguoro, eke viapau? ³² Ari vosa oiso rugooparo, Viapau uvuiparai. Ra va iava rerava keripatoapa tauaivira toupaveve. Oire ra va iava oearovu arupaveve rera iare roari rera arepasa, oiso ra vearo reoa vai purasi vo upo opesi piesa.

³³ ☆ “Osa raga ita oiso-ia, vosa irai visii iava vearo rugoo-ia varao ruture rera varaarore isiva rovoroparo vara iava vase rovpaoaro, oire ra oiso toupaveve, Ragai reraaro disaipelto.

Vo Toupai Avaka Iava

Uvako

(*Matyu 5:13; Mak 9:50*)

³⁴ “*Avaka vea-roa rutu. Ari vosa va vo sipei-aro opesipe, ra uvuipai ra oai purape vare? Ra oai iava vorevira sipeipe, raa?*” ³⁵ ☆ Vo avaka vao-ia oiso-ia, oa-ia viapau uvuipaviei ra va tovpape varuparo aue tapo bulmakau eekoaro vao uvērepaoro, auere gorua vatepasa rasiapa. Oire ra va iava avaka vera ovoīve. Ari vosa ro ira-ia kokito toupape, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaro-ia.”

15

Reo Ruu Sipsip Iava O Iria Opesikoopa

(*Matyu 18:12-14*)

¹ ☆ Takis oupa irara ora oearovu vuri irara oeara rutu Jisas iare urioaepa rera vo siposipoaro uvusa.

² ☆ Uva va-a vao oa iava ratarataa vovou irara Farisi ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oeara rutu rirovira kasipu iraopaaepa oiso purapaoro, “Rera-a ro-ia vuri irara vatetoaaro.” Ira voea tapo aiopareveira.”

³ Uva oisi-a eisi osa iava vao reo ruu vatereva Jisas voeapa. ⁴ “*Vosa irai visii iava oaiaro aue katai vovoto vai (100) sipsip. Oire vosa iriai voava opesikoo. Oire ra rera ro ira vo raguiaro-a aue raga kavureve vo resura vatara tau vo resura vatara (99), ovusa aiopaive tupaoro uvavivu. Osa avaro oirare o*

taraasa sipsip iria opesikoo. Osa iava oirare voraro kasivarivira taraapareve. Ra yova oira oureve vorevira.”

⁵ Oire vo osa oira ouro, ra oira kaverukopaoro vorevira karero oira-ia rorupaoro.

⁶ Oire ra ora rera vo kepaaro iare urioro oirava. Ra voava ora rera iavapa irarare

keeraro voeao rera vate iraraaro. Ra voava urioave ora gurusa. Oa iava vao

voea tavireve oiso, Ragai tapo rorupata. Uvare iriavu sipsip ragai oiraaro opesikoora virataoro. Oa iava oirare taraaavoi vorevira oira ousa.

⁷ ☆ Uva oisi-a oiso osa visii tavipaavoi, Oiso osa raga ita vuvuiua-ia rorupaiveira

oearovu-ia oirara oiso, Voea torevoko vovou irara vo resura vatara tau vo resura vatara (99). Aue iava gareara

voea varaaro vuri vovouro. Oire uva vara iava vorevira porepaa virove sopaura

oaive iava. Ari ita, vosa irai vuritoa vai iava sopaua vai

oisi oiso vorevira pore piro, oire ra va iava riroa rutu rorua karekepe pute pievira

vuvuiua-ia.

Reo Ruu Moni Iava Vao Oa Opesikoepa Voraro

⁸ “*Vosa iriai riakova oaiaro katai tau (10) aue monia vai. Oire ra utupaua aisivu voava*

monia-ia opesikope. Ra vaisire vuravu rukueeve vo aviavia kepa iava vearovira

rutu viousa vuravurapaoro. Oire uva vaisire taraapaeve vo tugurasa uva vaisi keke-

oro vaisi oueve vorevira.”

⁹ Oire vaisi ouoro keerao

☆ 14:35: Mt 11:15 ☆ 15:1: Lu 5:29 Je 5:20

☆ 15:2: Mt 9:11 ☆ 15:7: Lu 19:10;

oearovure voeao oira iavapa irara. Ra va iava urioave oira ruvara-ia ora gurusu. Ra voa voea tavieve oiso puraoro, Ragai tapo rorupatavoi. Uvare aisivu moni isi ragai vaisiaro opesikoera. Uva taraaavo vaisire, oa iava vorevira vaisi kekeavo. ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa raga ita Pauto voeaaro purapurapa irara ensel rorupaiveira, vo rara kataitoavi raga vuritoavi vorevira ora rera iava sopauaaro porereve.”

Viovokoto Ira Aiteto Kavureva

¹¹ ✧ Jisas oiso puraroepa, “*Travu oirato ira-a vaiterei oviitoarei.*” ¹² ✧ Uva kikooto oiso puraroepa, Aite. Ragai vateri varao oara iava ragai tavoriva oiso, Veipa oiso varao roo piea vovio utupauavi. Oire ra ragai oai oua, rara ragai vateri oai. Uva vearo vaisi purareva aiteto. Oa iava vara rutu roo pierewa vaitereipa. ¹³ Ikauvira raga rera ro kikooto auero rutu gurureva ora rerapa. Oa iava varava ouruivu iare tauai rutu avaroepa. *Osa iava vara rutu moniara oisoa viki ragapareve opitupiturovu rutu-ia vuriara. Uva oisi-a eisi osa oisoa piepareve rera ro kikooto.* ¹⁴ Oire uva vara rutu moniara varao vikireva. Uva va-a vao oa iava ogoeto karekeroepa voa vo taere sovara-ia. Uva viapau monia vai rerapa vao rera tauvapasa. ¹⁵ Osa iava iravu ruvara-ia kovo

ousa avaroepa voava rera vo taere-ia. Uva vuri kovovi raga iare rera siporeva vo ora rera vo rasiaro iare, oiso ra koie ragui tokipare voa. ¹⁶ Uva oevavu kuearo iava eva ova vo ragui oisoa aio piepareve, uvare vo ragui raga vaaro-a aioa. Oire uva oisoa rera tapo oiso ruipaparo ra vo ragui tapo aiopareve. Uvare viapau irai rerapa aio vatepasa.

¹⁷ “*Uva va-a vao oa iava rera rugorugooa karu piropa. Oa iava oiso puraroepa, Aite voeaaro kovopa irara oea riroa rutu aioara aiopaoro toupaveira. Ari vo uva tupaavo iava vuri iraorai ogoetoa iava.*” ¹⁸ Eagara, uvava vo kareparai aite iare. Ra oiso rerare purara, Aite, asi Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. ¹⁹ Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari, Vii oviitoaaro ragai. Viapau. Ari ragai tovopari oiso, Iravu ragai viipa kovopato. ²⁰ ✧ Oire uva voava kareroepa rera iare aiteto.

“*Oa iava tauai rutu uri-oparoepa, osa aiteto rera tuereva. Uva va-a vao oa iava aitetoa iava rirovira rutu sopaua sirao iraoepa. Uva voava ikaureva oviitoa-ia pitu ovoisa. Oire uva rerava uugaa ovoiroepa.*” ²¹ ✧ Oa iava oviito oiso rerare puraroepa, Aite. Ragai Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso

✧ 15:11: Mt 21:28 ✧ 15:12: Diu 21:17
Sam 51:4

✧ 15:20: Jen 45:14, 46:29 ✧ 15:21:

ragai vaisipari vii oviitoaaro ragai. ²² Oa iava aiteto rera voeaaro kovopa irara tavireva oiso, Roari rovopato kuvuto ragai reraaro ouoro uriota ikauvira, ra rera-ia rera kuvuta. Ring vai tapo rera sipareoaro-ia tovopatavoi. Ra va iava vorevira reesia oureve oiso, Ragai oviitoaaro-a rutu. Ora tasiparei vai rera kokotoaro-ia tapo tovopatavoi. ²³ Ra taoropa koruou vai bulmakau upooro oaiva tapo uriota. Ra oai aiopaoro rera tapo *rorupe*. ²⁴ ☆ Eake iava? Uvare rera ro ira opesikoroepa oiso rutu osa kopiito ragai oviitoaaro. Oire uva vo vokio vorevira ita ira tootooroi. Ira-a ro opesikoroepa. Oa iava vorevira rera kekeoro rorupai ita. Osa iava rovoaepa rera tapo aiopaoro rorupaoro.

²⁵ “Vo ovusa avaioto varuparo toupaveva kovoa-ia. Uva voava kareparoepa. Oa iava kepa iare kare uviro tutuuroepa. Uva voava pupi guruko uvureva ora aue raurauara. ²⁶ Uva va-a vao oa iava iravure kovopato keeraroepa oiso rera akesa, Eake-a vao oa purapai? ²⁷ Uva oiso kovopato rera tavireva, Ari vii araokotoaaro ira vorevira karero viroi. Oa iava aiteara taoropa koruou uporevo aue bulmakau. Uvare rera iare vorevira voreroe oviito, osa viapau oiso oavu avu vai vo rera varaaro-ia. ²⁸ Uva va-a vao oa iava avaioto rirovira rutu kasipu

iraoparoepa. Osa iava reasiparoepa koata arapa. Oa iava aiteto kosiro viropa rera vovouaro vuavua piesa rerare kavevira ora reoro. ²⁹ Uva aiteto vo reoaro pukooro oiso puraroepa avaioto, Ari ita, riroara rutu-ia ivara vii vo kovoaro-ia pitu ragapaaveira oiso rutu osa ro kovopato akukutoavi. Osa viapau ovokivi-ia vii varaaro-ia reo goruro tagaupaa vara gasipaoro. Uva va-a eva oa iava viapau ragaipa oavi meme kakae vai vatepariveira, oiso ra ragai voeaaro tapo vate irara oaa rorua oai aiooro. Osa viapau rutu. ³⁰ Vo osa eera oviito oara vii varaaro rutu opesi pie ragaparevora vairoropa otopa riako. Oa iava vorevira kareroi. Uva rerare rugooro rerapa taoropava bulmakau uporivoi.

³¹ “Oa iava aiteto rerare oiso puraroepa, Oviitoa oaa. Vokiara rutu-ia toupaveira vegei rutu. Osa iava auero rutu-a varao vii varaaro vo ragai vo kepaaro sovara-ia. ³² Uva vo vokio-ia roru iraopai, auere ra vigei iava sopaura vearoepa rorupaoro rera-ia ro araokotoa oara. Ira opesikoroepa rutu oiso rutu osa kopiito. Oa iava tootooroi. Osa iava vorevira rera kekepai ita.”

16

Tokipatoa Iava Ira Oisoa Vuri Kovo Purapareve

¹ ☆ Oire uva Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva

oiso, *"Iraavu riro monito ira reraaro kovo tokipato oisoa toupaveve. Uva oearovu rera iare ro riro monito urioaepa. Oa iava rera ro kovo tokipato togapaiva oaravu-ia reoara. Varao oara-ia oiso purapaaepa, Eera vii reraaro kovo tokipato ira auero rutu viki ragapareveira.* ² Oa iava rerare keeraroepa ro kovo tokipato. Uva oiso rera akereva, Auoro. Apeisi ragavira vii iava uvuavoi? Avau auero rutu tore-vokovira vieisa, varao oara oisoa oupari oearu ruvara-ia, ora varao oara oisoa vikipari oaravu voripaoro ragai varaaro. Uva viapau rutu uvuipauei oiso ra vorevira kovo tokipau.

³ *"Oire uva rera ro kovo tokipato ora rugorugoo pie iraoparoepa vo ora rera raga vovouaro-ia. Oa iava oiso puraroepa ora rera ragare, Esa eake vai purapaavoi? Uvare reito ragai sigurevoi vao iava kovo tokipa kovo. Viapau rutu ragai-ia gorua vaiei vo aio kovo vai purapasa. Ora rirovira rutu arii iraoparai oearovu goruvira are arapa auere aioara vai.*

⁴ Oire oavure rugoorai. Vosa va puraa vao-ia, ra va iava ragai ou piepaive vorarore ora voea vo keparoar-ia, vo rara reito ragai verareve.

⁵ Oa iava katakataivira voea ruture keeraroepa voeao oea oisoa orekerovu rutu ou ragapaive rera ruvara-ia ro-ia reito. Oire uva iravu kovo tokipato iare

urioroepa. Oa iava oiso rera akereve, Ovirovui varao oara oisoa ou ragapari ragai reraaro ruvara-ia reito? ⁶ Uva oiso puraroepa, Katai vovoto (100) auero wel dramro. Oa iava oiso puraroepa, Ie, tiket oa-ia reo goru purarivora vara ouoro. Oire vara rutu vievieiro va iava vo vavae tau (50) raga rigatori ikau visivi vara vieiario tavarioro. ⁷ Oire uva iravu ita rera iare urioroepa. Oa iava rera ro kovo tokipato oiso rera akereva, Aa voviroa varao akuku ouara vii varaaro? Uva oiso puraroepa, Ari katai vovoto (100) auero wit bekro. Oa iava oiso rera arureva. Vao ouri tiket. Ra vii vaaro tavariori varao vieiario rigatooro vo peva vatara tau raga (80).

⁸ ☆ *"Oire uva va-a vao oa iava ro reito rera reraaro vurito kovopato oiso tavireva, Auoro, kasivarivira rutu vii vo kovoaro purarivo oirara varaaro gare piepaoro varao oara oisoa ou ragapaive ragai ruvara-ia. Uvare eisi piepaoro voea roru pierivo ora vii-ia.*

"Ari ita, oiraopavira voeao oirara oea vo rasio raga-ia rugorugooaaveira oea kasivarivira rugorugooaaveira ora voea vate iraraaro roru piepasa, oea raga ita vo pitupituario oearovu vo pitupituroaro-ia putepaiveira voeao torevoko vovou irara. Aue iava uvare voeao torevoko vovou irara kasivari rugoo asavira voea vo kovoaro purapaiveira

ora voea voeaaro vate irara tauvapasa.

⁹ “Oire uva visii tavipaavo i vao iava moni vo rasio-ia vuria, vo osa vuri rugooro-ia osivu ragavira va kovo piepata. Uva vara moni-ara vearovira kovo piepata. Ra vara-ia visii voeaaro vate irara roru piepata. Oire vosa opesipe moni ou vo rasio iava ora orekerovu rutu, ra visii vo pitupituario iavirava visii oureve Pauto vo ora rera vo uruiaro iare, oa-ia toupai-voi Tootooa opesi asa vo vokiara rutu-ia.

¹⁰ ☆ “Vosa irai orekerovi garepara vai vearovira tokipareve, oire ra ita oisi raga reipara vearovira rutu tokipareve. Ari ro ira viapau torevokovira kovopareve varavi-ia garepara, oire ra ita oisi raga viapau oiso reipara-ia torevokovira kovopareve tapo. ¹¹ Vosa viapau va-ia vao vuri moni vearovira va kovo piepataverea vo rasio-ia, ra irou rutu visii vatepaive oiraopara vai? Ra oarai tokipata vearovira, raa? ¹² Vosa viapau vearovira oearovu varaaro tokipata, ra irou visii vatepaive orekerovu avu vai, oiso ra oarai-ia pitupata, raa?

¹³ ☆ “Viapau kataitoa vai kovopatoa vai uvui-paroi ra aiterei rutupa reitoarei vai okovorei-aro-ia pitupareve. Oire vo osa iravure vuri vovoupaoro iravu ragare vearo vovouparo, eke rerapa

ruipaparo rutu roaripa reasipaoro. Ari ita, visii vao viapau uvui-patai ra vo rugooro rutu sirova ututa oiso, Pauto-a ro, ari vao moniapa.”

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Pauto Vo Saraaro

¹⁴ ☆ Voeao Farisi oea moniapa ruipa iraopaaveira rutu vare rugoo iraopaoro. Oa iava vo reoro rutu uvuiva Jisas oreoroa purareva. Oire uva rera tovipaiva va iava vao. ¹⁵ ☆ Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “Ari ita, visii oiso ruipapataveira ra ora visii vo pitupituroaro vearopa vovouro karekepata oirara rutu osirei-aro-ia. Vo osa Pauto visii vo vovouroaro-ia taraiparoveira torevokovira. Oire ra oirara visii vo pitupituroaro kekepaoro oiso purapaave, Torevoko vovouro rutu varao. Vo osa Pauto osirei-aro-ia vuivuvira rutu kekepa piro.

¹⁶ “Reo Taisi vo reoroaro Moses vaaro ora profet irara vo reoroaro oara rutu oisoa toupai-ve oirarapa torevoko rugoo vatepasa. Oa iava vo rutu tugurasa urioepa Jon Baptais vo vuutaaro-ia. Oire uva Jon vo vuutaaro isivaaro iava Pauto vaaro Vearo Siposipo rera vo Saraaro iava vo uruiara rutu-ia kare pirorao. Osa iava oirara rutu kasivarivira kovopai, oiso ra Pauto vo Saraaro-ia koataave.

¹⁷ ☆ “Utupaua vuvuiua ora rasito oiso opesiperea taru,

☆ **16:10:** Mt 25:21

☆ **16:13:** Mt 6:24

☆ **16:14:** 2 Ti 3:2; Lu 23:35

☆ **16:15:**

1 Sml 16:7; Pro 21:2

☆ **16:17:** Ais 40:8; Mt 5:17-18

ovusa Reo Taisi iava viapau oavi gare rigatovi vai ope-siperea vao Pauto vo reoarō.

Jisas Reoroepa Riako Kavupa Pitupitu Iava

(Matyu 5:31-32, 19:9; Mak 10:11-12)

18 ☆ “Vosa oirato riakova kavureve iriavu raga ousa, oire ra va-ia ora oua vuri pier eve otopa pitupitu pura-paoro. Ora vosa ro ira oira oure ve o iria kavu rovoreve roari, uva rera-a eera ira ora oupa vo taisiario vuri pier evoi otopa pitupitu purapaoro.

Lasaras Iava Vao Apotatoavi Ora Ro Riro Monito Ira Viapau Oisoa Sopauaaro Porepareve Vo Pauto-ia Rugoopasa

19 “Tuariri iravu riro monito ira oisoa toupareve. Uva oisoa vokiara rutu-ia vearopa kuvuro-ia kuvuparo revasipara. Ora vokiara rutu-ia veaaro aio rutu oisoa tapo aiopareve riro rorua oupasa ora rerapa. 20 ☆

Ovusa rera vo kepaaro rataoaro ruvara-ia iravu apotato oirato toupareve. Rera vaisiario, Lasaras riro kapukapuato vova varaua-ia. 21 Oa iava oisoa rukopara kavopareve rera ro riro monito reraaro tebol roaroa. Oire ra varavi-ia ora reravi iava kovuto vuku pie ragapareve. Uva voa oisoa kaakau kare rera kapuaaro veaveapasa uriopaave ora voea arevuoa-ia.

22 ☆ “Oire uva rera ro apotatoavi kopiireopa. Oa

iava enselpa irara rera kaeiva Ebrahim ruyara-ia rera tovoa, uva oisoa rera tapo toupareve. Oire uva rera isivaaro iava rera ro riro monito kopiireopa. Oa iava rera tovaiva. 23 Uva vo toupare vuri tapi riro siitoka oupa tapi rutu. Uva voava taraapavira tuupavira aue Ebrahim vaio vurapareva, ovusa Lasaras rera sirova torepaoepa, ovusa tauaivira toupasiva rerapa. 24 ☆ Oire uva voa-a vo uvava rera ro riro monito keeraroepa oiso puraoro, Aite Ebrahim. Ragaivipa sirao. Lasaras aruri, ra sipareo rupu pieoro urioro ragai iava arevuotoa-ia oira tovoa. Ra rera vuavua pier eve gare visivi. Ari ita, vurivira rutu upia sovo iraopaavo vo kasio-ia.

25 ☆ “Vo osa Ebrahim oiso puraroepa rera aatooro, Oviitoa oaa. E rugoopaei voarire tuariri uva tootoovira touparivora veaopara aiopaoro, ora vara oupaoro ora viipa? Osa ro-ia Lasaras ora rerapa vuriana oisoa oupareve. Uva va-eva oa iava rerare sopaua vearovira tupaivoi vo uruio-ia, osa vuri siitoka ouparivoi ita vii. 26 Ora oavu tapo vo vigei vuutaaro-ia oa tovoreva Pauto vigeipa tugivira rirova apui. Eira iria-ia viapau voeao uvuipaai ra oira iviropaoro visii iare uriopaave. Ora voea tapo ita eisiva viapau uvuipaai ra oira-ia iviropaoro vore

☆ 16:18: Mt 5:31-32, 19:19; Mk 10:11; 1 Ko 7:10-11 ☆ 16:20: Ap 3:2 ☆ 16:22: Jo 13:23 ☆ 16:24: Mt 25:41 ☆ 16:25: Lu 6:24

uriopaave ipei iare.

²⁷ “Oa iava riro monito oiso puraroepa, Ari ita, aite Ebrahim. Oiso viire keera-parai ra Lasaras aruri. Ra aite vo kepaaro iare avaro.

²⁸ Okepa-ia toupai vo vavae voeao ragai araoko iraraaro. Oire uva oiso ruipaparai ra goruvira rutu Lasaras voea tavirevere auepa, teapi voea tapo ita vore urioave riro-ia siitoka. Vo osa viapau voea iava sopaura pore rovo piro vova vuri vovouro.

²⁹ ☆ “Ari Ebrahim rera aatooro oiso puraroepa, Ari ita, reoreoara toupaveira voea ruvara-ia, oreoa riga-toiva tuariri rutu Moses ora voeao profet irara. Uva vii voeaaro araoko irara uvuipaai ra evo reoreo sirova utupaave. ³⁰ Uva riro monito oiso puraroepa, Viapau aite Ebrahim. Viapau oiso evara uvuipai. Ari vo raga osa irai kopiitoa vai tovaa vai iava toreoro voea iare avaro. Oa iava uvuipaai ra sopaura oaive iava pore viro vova vuri vovou. ³¹ Uva va-a vao oa iava Ebrahim oiso rera tavireva, Ari ita, vosa viapau Moses ora profet irara viapau vo reoroarore rugopaave, oire ra apeisi ragavira ita irai oreoiaro oirao pieve, vo rara tova tapi vai iava vorevira vorero voea tavisia?”

17

Vuri Pitupitu Iava Oa Oirato Vaaro Oirao Piea Vuri

Piepaiveira

(Matyu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ ☆ Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Oiraopavira rutu, oar-avu rutu vo vokio kareke iraopapeira oirara rutu kove piepasa, oiso ra vuri vovouro purapaive. Ari ita, uva siraovira ropa ira oisi vo pitupituro kareke pieparevoi vo vokio oirara kove piepasa.

² ☆ Vosa irai oiratoa vai irai raverave vovoutoa vai oirao pie vovouaro vuri pierere voeao iava raverave vovou irara oea ragai-ia rariapaaveira, oire uva vearopai oiso ra oei rera-ia rirova aveke vai tuuive rera okoearo-ia rera roko piesa avakava vuruvuruaro-ia.

³ ☆ “Ora vatatopo iraopata. Vosa araokotoa oara vuria purareve, oire rera tarairi. Oire vosa ora rera iava sopaua vorevira porereve vo rara vii vo reoaro uvureve, ra va iava rera iava va vuria verari. ⁴ Ari vosa vii-ia voreripavira vuria purareve rirovira vo katai voki-ia, oire ra katakataivira vara rutu isivaaro iava vii iare urioparo oiso purapasa, Ragai iava sopaua pore piroi vova vuria oa puraavo vii-ia. Oire ra va iava uvui iraopauei ra rera iava vara rutu evara vuriara verapari katakataivira.”

Oirao Pie Vovou

⁵ ☆ Uva aposel irara Turarore oiso puraaepa, “Igei varaaro oirao pie

vovouro riro pieri rutu.”
 6 ☆ Uva Turaro oiso voeare puraroepa, “Eagara ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro oisivi raga toupave oiso osa mastet kuearo garepa takurarovi rutu, oire ra va iava evare riropa eva oiso purata, Vavurupara rutu iava tate uviro, ra avau vavore avakava sovava-ia. Ra voa ora pauu ita. Oire ra va iava visii gisipoaro sirova utupe ita. Aue iavirava visii varaaro oirao pie vovouro.

Vao Kovopato Vo Kovoaro

7 “Vosa visii iava irai kovopatoa vai varuparo vai gaaripareve rasia porepaoro, eke sipsip ragui vai tokipareve. Oire ra voava karero viro kepa iare. Ra pasi, rera reitoaaro rerare keeraro oiso, Uriou ikauvira pausa ra aiori?” 8 ☆ Viapau. Ari oiso vaio rera tavireve, Varoa tavario rovoru. Ra ragaipa aioara ravaari. Oa iava varava uriou. Ra aio rovoa ora tapo ukaio rovoa. Oa iava utupavira aiorivere ukaiooro tapo. 9 Ra apeisi-a? E rera-ia roru vaisi purareve ro kovopato vo rara rera gisipoaro sirova vearovira utuparo, raa? Ari viapau rutu. 10 Oire uva oisi-a eisi osa iava visii tapo uvuipatai vosa orekerovu rutu kovoara opesi pie rovoata oiso osa Pauto visii tavireve, oire ra va iava oiso purata, Igeivi-a viapau vearo irara kovopa irara, ra va iava vearo vaisi

ouio reito ruvara-ia. Igoa vo kovo raga purapaioveira. Ari viapau oaieti.”

Katai Tau Leprapa Irara Oea Sisigarue Piereva Jisas

11 ☆ Oire uva Jisas vo raivao Jerusalem iare gaeoro avaroepa. Oa iava Sameria-iaiei vuruvuruaro-ia voka-paoro avaroepa ora Galili-ia. 12 ☆ Uva voa ouruivua-ia karero viropa. Oire voava katai tau leprapa irara urioaepa rera iare raivao. Uva voava tauaivi torepaaepa 13 keerapaoro oiso, “Jisas, Reito. Igeipa siraul!” 14 ☆ Oa iava Jisas voa voea vuraoro oiso voeare puraroepa, “Avata ora visii iava varaura karekesa koruou purapa irarapa pris irara.” Oa iava vokapaoro avapaaepa. Uva voa voeare varaura sisigarue ovoiepa. 15 Uva voa voea iava iravu ora rera iava varaua kekereva uvare sisigarueepa. Oa iava voreroepa. Uva rirovira Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapareva. 16 ☆ Uva voa Jisas ruvara-ia kokotoaro rekureva rera-ia vearo vaisi puraoro. Ro Sameria iava rera. 17 Uva va-a vao oa kekereva Jisas, oa iava oiso puraroepa, “Eari keaparai oiso katai tau rutu sisigaruei. Uva ovua-ia avai vo resura vatara?” 18 Easi pasi, viapau irai voreparoi Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa? Ari ita, ro-ia kataitoavi raga uvavu

☆ 17:6: Mt 17:20, 21:21; Mk 9:23; Lu 9:40
 ☆ 17:8: Lu 12:37
 ☆ 17:11: Lu 9:51-52
 ☆ 17:12: Lev 13:46
 ☆ 17:14: Lev 13:2, 14:2
 ☆ 17:16: Mt 10:5
 ☆ 17:19: Mt 9:22; Mk 5:34

ragava rera ratau touto.” 19 ✨
Oire uva Jisas oiso rerare
puraroepa, *“Toreu ra avau.
Vii vaaro oirao pie vovou
vii ravotovira porete pievoi
vorevira.”*

*Pauto Vo Saraaro Oa
Karekeperea*
(Matyu 24:23-28, 37-41)

20 ✨ Uva Farisi oiso Jisas
akeiva, “Aa vo vuutaaro-
ia Pauto vo Saraaro
karekeperea?” Oa iava
voea aatooro oiso puraroepa,
*“Vosa Pauto vo Saraaro
karekeperea, oire ra oirara
viapau oiso va kekeive ora
voea osireiara iava.”* 21 Ra
viapau irai oiso purarovere,
Keketa va vao vo-ia. Eke,
Asi va vao-a vavo oiso. *Oire
uvuta! Pauto vo Saraaro epao
visii vuutaaro-ia.”*

22 ✨ Uva va-a vao oa
iava Jisas ora rera voeaaro
disaipel tavireva oiso, *“Easi
utupaua oiso ruipa raga-
patavere ra ragai Oirato
Oviitoaaro kekesa katai
vokivi vai raga-ia, osa viapau.”*
23 Oire uva oearovu visii
tavitavipaivere oiso, Keketa.
Asi ro-a vo-ia toupere. Eke,
Varo vavo-ia. Oire ra viapau
rutu uvuipata ra voea sirova
utupata. 24 E varakeotoa-ia
taraipataveira? Ira parakau-
pareveira voraro ruture
vuvuiua-ia roropaoro. Oire
uva oisi-a eisi osa ragai
Oirato Oviitoaaro pieoro
karekeraverea vo oirara
rutu osireiara iare katai
vuutavi raga-ia. 25 Ari ita,
riroara vai siitokaara vai

kae rovopaa. Oa iava voea
vo vuutaaro iava voea ragaire
isivapaavere.

26 ✨ *“Vo pitupituro-ia oara
puraiva vo Noa vo vuutaaro-
ia. Oire uva oisi raga ita eisi
osa pieiverea vo ragai Oirato
Oviitoaaro vo vuutaaro-
ia.”* 27 Uva voea rutu oisoa
aiopaive, ora ukaioapaave,
ora vearovira raga riako
oupaave. Oa iava vao vo
rekasisa urioaepa oisi raga
piepaoro uva Noa sip uvuo-
ia koataroepa vo tuariri rutu.
Osa iava rirova pirutuvu
karekeopa. Uva oirara
rutu gisiaepa oira-ia. 28 ✨
Osa raga ita-a eisi pieiva
vo Lot vo vuutaaro-ia tapo
voari tuariri. Uva oisoa
aiopaive, ora ukaioapaave,
ora orekerovu voripaive, ra
oearovupa vara sipopaive
moni oupasa. Ora aio
kovoro paupaave, ora kepa
paupaave. 29 Oire uva Lot
Sodom-ia kavuoro avaroepa.
Uva vo voki raga vao oa-ia
tuitui kasi karekepa, oa-
ia vitavokovira kovekove-
oro vuvuiua iava oiso osa
kokeva. Oa iava oirara rutu
kopii pieva vao. 30 Uva oisi
raga ita eisi osa pieiverea
vo vokio-ia oa-ia Oirato
Oviitoaaro karekeroverea
poeravira ragai raga ita.

31 *“Uva vo voki raga-
ia ro ira kepa ivara-ia
toupareverea, vo osa rera
varaaro vo kepa sovara-ia
toupave, ira viapau oiso
voava rere rovoreve vara ou
rovosa rera varaaro, uvare
viapau vuutavi toupave.”*

Eisi osa ro ira varuparo toupareverea ira viapau oiso voava karero ora rera vo kepaaro iare rera varaaro ousa. ³² Vearovira rutu rugoopata Lot vatu-avaarore. Iria porepaoro kopii ovoioipa. ³³ ☆ Ari vosa ro ira ora rera tootooaro ragare taraapareve kovopaoro, oa taru rera iava opesi ovoipere. Ari vosa ro ira ragai-ia vovoupaoro ora rera iava tootoa eaka ragapareve, ira-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira.

³⁴ “Visii tavipaavoi oiso, Vo voki iava vo rupa-a vao oa-ia aiterei atarapasiverea katai uru vai-ia. Oire ra voava Pauto irai raga oureverea vaiterei iava iravu kavuoro vo osa toupareve. ³⁵ Ari airei riakorirei vai plaua pura-paereverea auere bret, osa Pauto iriavu raga ita oureve vairei iava iriavu arova voa osa toupaeve. ³⁶ Ari aiterei oiratoarei vai varuparo vai toupasiverea osa Pauto vaiterei iava iravu raga ita oureve iravu arova voa raga osa toupareve.” ³⁷ Uva va vao uvuoro oiso puraaepa disaipel, “Turaro, ovu-a vo uva va eva karekeperea?” Oa iava Jisas ruuvira raga voea tavireva oiso, “Ari vo uva okarerovu rutu kopi-ipaaveira, uva ruega kare ora gurupasa rerepaiveira eru karero aiopasa.”

18

Reo Ruu Vao Vo Osa Riakova Reo Rovirieipatoare Keeraopa Oira Tauvasa

¹ ☆ Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva voeapa voea tarai piepaoro, oiso ra variripaave vokiara rutu-ia reasi asavira. ² Uva oiso puraroepa, “Ouruivu-ia iravu reo rovirieipato oisoa toupareve ira viapau Pautoa-pa uririparo ora avivikepaoro. Ari viapau oiso ra oirarare vearo vovouparao.

³ Uva iriavu raroeva riakova oisoa toupaeve vo urui-ia uvava vatuato kopiioepa. Oire uva vokiara rutu-ia oisoa uriopao rera ro reo rovirieipato tavipasa oiso, Keripato ragai vuri piesa aueparoi. Oiso ruipaparai ra ragai tauvari va-ia vao-ia kort puraoro torevokovira!

⁴ Uva voari rovovira viapau oiso vovouparoepea ra oira tauvareve rera ro reo rovirieipato. Uva utupavira oiso puraroepa ora rerare, Oiraopavira rutu viapau oiso Pautoa-pa uririparai. Ora tapo viapau oiso oirarare rugorugooparaveira voeapa avivikepaoro. ⁵ ☆ Ari ita, oira o-ia raroeva ragai pugu pie iraopaeveira. Oire ita, eagara ra oira tauvaa kort puraoro oirapa. Teapi ora voreri vasipao. Ra va iava ragaire varaua reasipe rutu.”

⁶ Oa iava Turaro Jisas voeare oiso puraroepa, “E vo reo vao uvutavoi, oreoa purarevora ro-ia vurito reo rovirieipato, raa? ⁷ ☆ Uva apeisi-a voea-

ia oirara Pauto oea reesi-
pareveira ora rerapa, oea
rerare gaupaiveira arepaoro
vo aviaviaro ora vo vokiaro
tapo? Oire uva apeisi-
a? Ra viapau Pauto voea
tauvareve, raa? Ra ateate
piepaoro toupareve? ⁸ Ari
ita, ira uvuipa ra ikauvira
voea tauvaporeve. Uva va-
a eva oare rugoopaoro visii
akepaavoi oiso, Ovirovua
vao oirara voeao oea goru-
vira ragai-ia raripaaveira
oea perea ovusa vorevira
vorera ragai Oirato Ovi-
itoaaro rara?"

*Reo Ruu Farisi Iava Ora
Takis Oupa Irara*

⁹ ☆ Oearovu oea ora voea
raga-ia raripaaveira oiso,
Igei torevoko irara, ovusa
oeavure oiso purapaave,
"Vuri irara voeao." Oire
uva voea-a evoea oeare
Jisas oavu reo ruu purareva.

¹⁰ Uva oiso puraparoepa,
"Aitereivu oiratoarei aiterea
oiso ruipapasiepa ra varirisi.
Oa iava Rovopa Kepa Tempel
iare ipasiepa oiso, iravu-a
ratarataa vovouto Farisi-
pato, ari iravu-a takis oupato.

¹¹ ☆ Oire uva rera ro Farisi-
pato toreroepa ora rera
sopaua raga iava oiso variri-
pasa, Pauto, ragai viapau
oiso osa oearovu vuri irara
voeao oea kavirupaaveira,
ora varao tapo kuuvu
pitupituro purapaaveira, ora
riakorava otopa pitupituro
tapo purapaaveira. Ora
viapau oiso toupavaovi osa ro-
ia takis oupato. Eisi osa iava

vii-ia vearo vaisi purapaavoi.
¹² Ari ita, vo wikiara rutu-
ia eraeraovira vo vokirei-
ia aio kavuparaveira vii
ragare rugoopaoro. Uva vara
rutu varao oara oupaaveira
oara iava katai taupara
putepaaveira viipa oavu
vatepasa voava. ¹³ Oire ro
takis oupato ira tauaiviva
toreparoepa reasipaoro vu-
vuiua vura arapa taraaoro.
Ira ora kopukopuaro raga
tapatapapareva siraopaoro.
Uva oiso puraparoepa,
Pauto, ragaivi vurito ragoapa
siraou.

¹⁴ ☆ "Oire uva visii
tavipaavoi oiso, Ro-ia takis
oupato ira iava vuriara
verareva Pauto. Osa iava
rera vaisireva oiso, Tore-
vokoto ro-ia oirato. Oa
iava vorevira kareroepa ora
rera vo uruiaro iare. Vo
ovusa ro Farisi-pato ora
rera varaarova vorevira
kareroepa, oiso osa raga ita
varava vuriara urioroepa.
Aue vituaro iava uvare ro
ira ora rera raga vaisiario
kae piepareve, ira vaisiario
akaipa pierevere Pauto. Ari
ro ira ora rera vaisiario
akaipa piepareve, ira taru
vaisiario kae pierevere utu-
paua Pauto."

*Jisas Kakae Vure Viraako-
reva*

(Matyu 19:13-15; Mak
10:13-16)

¹⁵ Oire uva garepa kakaero
sipoiva Jisas iare. Uvare
oiso ruipapaaepa ra voea-
ia vavaeareiaro tovoreve
varirioro. Uva disaipel

irara voea tueoro voeare korupaaepa. ¹⁶ Oa iava Jisas ora rera ruvara iare voeare kakae vure keeraroepa oiso puraoro, “*Kakae vure eakata. Ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari ita, Pauto vo Saraaro oa oiso voea-ia toupaveira oea oiso purapaa viroveira osa voeao-ia garepa kakaero.*” ¹⁷ ✱ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavo oiso, Voeao-ia kakae vure riro rari irara rutu ragai-ia. Vosa irouto viapau oiso vo ruipaaro toupave osa ro kakaeto ira vaopa ruipaparoveira Pauto vo Saraaro, oire uva rera oirato ira viapau uvuipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovara iare koataro.”

Iravu Reito Riro Kotokoto Gurupareve

(*Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31*)

¹⁸ ✱ Oire uva iravu Jiu-pato reito oiso rerare puraroepa, “Vearoto Tisato. Eake vai-ia uvuiparai ra oai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?” ¹⁹ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “*Eakere eisi ragai vaisipari oiso, Vearoto? Vo osa kataitoa raga-a vearoto Pauto.*” ²⁰ ✱ Ari ita, aue-ia taraipaei vao-ia Reo Taisi Moses vaaro. Oa oiso purapapeira, Opeita otopau. Ora opeita oira upopau. Ora opeita kavirupau. Ora opeita oearovu iava kuuvupau. Aiteara vaiopa ora aakoara tapo avivikepau.” ²¹ Oa iava ro reito oiso puraroepa, “Ari

ita, vo osa kakaevira oisoa toupaa, uva va eva Reo Taisi oisoa uvupaa va tokipaoro.”

²² Uva Jisas rera vo reoaro uvuoro oiso puraroepa, “*Ari oavivu ragapa touvira poteparivoi vao-ia oiso-ia, Auero rutu-ia vii varaaro vori rovouvere vara-ia moni ouoro apotapa irarapa oarai vatesa. Vosa oisi pieri oiso, ra va iava vearoa ouri vuvuiua-ia. Oire ra ragai sirova utuu.*”

²³ Osa vo reo uvuoro vao vovouisi vavatareva rutu rera ro reito. Eake iava? Uvare riro monitoa rutu-a.

²⁴ ✱ Oa iava Jisas rera-ia vurapaoro oiso puraroepa, “*Oiraopavira ita. Voeapa voeao riro kotokoto guru irara vavagisi iraopapeira varaova ora kiu arapa vore Pauto vo Saraaro-ia.*” ²⁵ Ari ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito, vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auepao. Uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro moni guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.” ²⁶ Oire uva va vao uvuoro oearovu oiso puraaepa, “Vosa oisi eisi, uva iroutoa vai uvuiparoi ra va eva Tootoo Ovoi oureve?” ²⁷ ✱ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, vao oa viapau purapareve oirato, Pauto oa-ia uvuiparoi ra va purareve.*”

²⁸ Uva va iava Pita oiso puraroepa rerare, “Uvu-pari? Igei varaaro uruiara kavuiova vii raga sirova utuoro.” ²⁹ Oa iava Jisas

✱ **18:17:** Mt 18:3 ✱ **18:18:** Lu 10:25

13:9 ✱ **18:24:** Pro 11:28 ✱ **18:27:** Jop 42:2

✱ **18:20:** Eks 20:12-16; Diu 5:16-20; Ro

oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira visii tavi iraoapaavoi oiso, Voea rutu oea Pauto vo Saraarore rugoopaoro orekerovu rutu kavupaiveira oiso-ia, kepaara varao, ari vatua riakoro, ari araoko irara, ari aite irara, ari kakae vure voea voeaaro.” ³⁰ Oeapa riroara rutu vatepare Pauto vo vokio-ia voea varaaro-ia pute pievira. Oire va iava utupavira Opsi Asa Tootoo oupaivera.”

Jisas Vo Peva Piepa Tavi Purareva Ora Rera Iava Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera

(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ ☆ Oire uva voea katai tau erao (12) oureva disaipel. Oa iava oiso voeare puraroepa, “Uvuta vao. Vo vokio-ia ipapaviei Jerusalem iare. Oire ra vo reoro rutu oiraope profet irara vo reoroaro oara rigatoiva ragai iava ro Oirato Oviitoaaro.” ³² Uvare ragai vateivere voeao vavaearo iare osararovu iava voea. Oire ra va iava ragai tovipaive, ora ragai vuri piepaoro ragai-ia ruipaave tapo. ³³ Ra ragai ragipaive ragai kopii piepaoro. Ra vo pevapa voki-ia vorevira torera voava kopii tapi tootopaoro.” ³⁴ ☆ Oa iava voeao disaipel viapau oiso vo reo-ia vao aviavipaaepa oreoa ruureva voeare. Uva va-a vao oa iava viapau oiso

vearovira taraipaaepa vo reo vituaro-ia.

Jisas Iravu Voosito Porete Piereva Riro Oira Areareto
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Oire uva Jisas Jeriko urui ruvara-ia karero viropa vo uva iravu voosito oisoo raiva vatuaro-ia pauparo. Uva oisoo moni areparo oirara rutu ruvara-ia. ³⁶ Uva voava riro irara iava uvureva, ovusa vokapaoro uriopaaepa voare. Oa iava oiso voea akepareva, “Eake purapaivoi?” ³⁷ Uva oiso rera taviiva, “Ari Jisas ro vova Nasaret-ia ira voka-paoro vigei-ia puteparevoi.” ³⁸ ☆ Oa iava rirovira oiso puraroepa, “Jisas! Vii-a Devit aaotoaaro. Ragaivipa siraou!” ³⁹ Oire uva irapa irara rerare kasipupaaepa oiso purapaoro, “Auoro! Ora tape pieu.” Ovusa rirovira rutu keera iraoapaoro oisi raga purapaoro oiso, “Vii-a Devit aaotoaaro! Ragaipa siraou.” ⁴⁰ Uva Jisas voari toresa urioroepa. Uva voava voea tavireva oiso, “Voea tavita ra rera sipoive ragai iare.” Uva tutuu pieoro rera iare urioroepa. Oa iava Jisas rera akereva, ⁴¹ “Eake vaipa ruipapau, ra oai puraa viipa?” Uva oiso puraroepa, “Turaro. Oiso ruipaparai ra vuraa.” ⁴² ☆ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Vorevira vurari. Uvare vii raga vaaro oirao piea vii

☆ 18:31: Lu 9:51; Sam 22

☆ 18:34:

Mk 9:32; Lu 9:45

☆ 18:38: Mt 9:27

☆ 18:42: Mk 5:34; Lu 17:19

☆ 18:43:

Mt 9:8

vorevira ravotovira porete pie ovoivoi." ⁴³ ☆ Oire uva oisi-a eisi osa iava vorevira vurareva. Oa iava Jisas sirova utu ovoiroepa. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva, osa oirara rutu va vao kekeiva. Oa iava voea rutu Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva.

19

Vo Toupai Sakias Iava Vo Sipoipo

¹ ☆ Jisas Jeriko iare voka-paoro karero viropa. ² Oire uva vo urui eva kavupasa aueroepa, vo osa iravu oirato voa toupareva rera vaisiario, Sakias rera ro takis oupa irara reitooaro. Uva rera-a riro monito. ³ Uva oiso ruipaparoepa ra Jisas-ia tarairo oiso, Iroutoa rutu-a? Ari viapau oiso uvuiparoepa ra rera kekereve, uvare riro irara rutu Jisas utopaiva. Uvare ita potekuto-a rera Sakias. ⁴ ☆ Oa iava ikauvira iparoepa oevaovu-ia riro ova, uvare oiso rugoopaeroepa ra Jisas kekereve rutu. Ari ita, oiso taraiparoepa, Vo raivao-ia vokapaoro uriorovere Jisas. ⁵ Oire uva Jisas voavi pouro viropa. Uva voa vo viara-ia vurareva. Oa iava oiso puraroepa rerare, "*Sakias. Ikauvira varau evoava. Ari vo vokio-ia vii vo kepaaro-ia toupaa.*" ⁶ Uva oisi-a eisi osa iava ikauvira vararoepa, uvare

rera iava sopaua rirovira rutu roruva. Oa iava rera tapo Jisas avaroepa ora rera vo kepaaro iare. ⁷ Oire uva oirara rutu va vao kekeoro aveavevira reoreopaaepa oiso purapaoro, "Uva apeisi vurito vo kepaaro-ia koataro rera tapo tousa?" ⁸ ☆ Ari toreroepa rera Sakias oiso purasa, "Reito. Oiso ruipapapai ra ora ragai varaaro rutu roo piea oiso, oavu voeaopa apota irara. Ora varao tapo kare piea oara oisoa ou ragapaa kuuvuvira oearovu ruvara-ia katakataivira. Uva voeapa oiso vara kare piepaavere iravu vaaro rekasiaro-ia oresuravu tovoa rerapa pute pievira." ⁹ ☆ Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, "*Vo vokio-ia Pauto voeao oea vo kepa-ia toupaveira oea vorerevoi ora rerapa vova vuriara oaive iava. Ari ita, uvare vii tapo-a iravu Ebraham aaotoaaro.*" ¹⁰ Ragai-a vao Oirato Oviitoaaro ragoa oirara ousa urioraera voeao oea opesikoaepa, ra va iava voea vorevira vorea Pautoa-re."

Katai Tau Iava Kovopa Irara Voeao Oea Moni Ouapea

¹¹ ☆ Oire uva vo reo-a vao oa uvuivoiva, oavu reo ruu vatereva voeapa. Eake iava? Uvare tutuu piereva Jerusalem iare. Vo osa oiso keapaaepa, Vo voki raga-ia Pauto vo Saraaro roroiovira ora karekepai. ¹² ☆ Oa iava

☆ 19:1: Lu 18:35 ☆ 19:4: Ais 9:10
Ro 4:16; Ga 3:7 ☆ 19:11: Ap 1:6 ☆

☆ 19:8: Eks 22:1; Nam 5:7

☆ 19:9:

☆ 19:12: Mt 25:14-30; Mk 13:34

oiso puraroepa, *“Iravu reito ira oiso ruipaparoepa ra tauai ruture avaro, oisore ra voa rera king pieive. Ra va iava vorevira karero.* ¹³ Uva katai taure kovopa irara keeraroepa rera voeaaro. Oa iava voeapa katakataivira erao tau kina (K20) vatereva. Uva oiso voea tavireva, Vao-ia sara kovoro vai puratavere vore tuepaoro uva vorevira voreravere.

¹⁴ *“Vo osa rera vo uruiaro iava voea rerare vuri vovoupaaepa. Oa iava voea arova avaroepa. Uva voeao rera iavapa irara oearovu aruiva ora voea raga iava rera sirova utupasa. Oa iava oiso purasa utuaepa, Igei reasipaiei ra ro igeipa kingparo turaropaoro.*

¹⁵ *“Oire rera king pieivoiva, voava vorevira voreroepa vore rera vo uruiaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, Oirarare keerata voeao oepa moniara vateavora. Aue iava keeraparai voeare uvare oiso ruipaparai ra taraira oiso, Aa voviro kareke pieivora katakataivira vara rutu iava moniara.*

¹⁶ *“Oire uva iravu iraroepa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia monia sara kovo puraa-vora aue rutu erao tau kina (K20). Oa iava va-ia pute piea ouavora aue rutu erao vovoto kina (K200) rutu.*

¹⁷ ☆ *Uva va iava king oiso rera tavireva, Vii veaotoa rutu kovopato. Viigoa vearovira gareparavi-ia vu-rapariveira vara vearovira*

rutu tokipaoro. Oire uva va-a eva oa iava vii vatepaavoi oavu reesia. Ra va iava katai tau rutu tokipari aue riropa uruiro (10 taun).

¹⁸ *“Oire uva erao pieto ita rera iare pouro viropa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia erao tau kina sara kovo puraavorao. Oa iava aue katai vovoto kina (K100) pute piea ouavorao va-ia ita.*

¹⁹ *Osa iava king oiso rera tavireva, Vii tovopaavoi, ra vo vavae tokipari riropa uruiro (5 taun).*

²⁰ *“Oire uva iravu ita kovopato rera iare pouro viropa. Oa iava rerare oiso puraroepa, Reito, vii vaaro-a vao erao tau kina vo-ia. Oa ruuava aue-ia varoa va oriruoro. Oa iava vo toupaveira.*

²¹ *Eake iava? Uvare vii-ia oisoa taraipara, Riro kasivaritoa rutu varao ou ragapaoro oara tovopaivora oearovu. Ora varao aloara oara paupaiveira oearovu raga, oara tapo tatepariveira vii raga. Eisi osa iava viipa oisoa uriripara varao moniara kovo pie arapa.*

²² ☆ *“Oa iava rera ro king rerare kovopato oiso puraroepa, Vii vurito kovopato. Viigoa iava gasipaavoi vii raga vo reoaro-ia. Ari ita, ragai-ia oiraopavira oisoa taraipau oiso, Riro kasivarito ragai varao ou ragapaaveira oara tovopaivora oearovu raga. Ora varao tapo tatepaaveira oara paupaiveira oearovu raga.*

²³ Ari apeisi iava viapau va vao ragai vaaro moni tovo asariva beng-ia? Oa iava voreraeri voava va ousa aue tapo pute piea vai interes.

²⁴ Oire uva oiso puraroepa voeaore oea tutuu pievira rera ruvara-ia toupaiva. Vao outa eva erao tau kina. Ra eera vateta ira erao vovoto kinava touparevoi.

²⁵ “Oa iava oiso rerare puraaepa, Reito. Easi rerapa erao vovoto kina pura piroi.

²⁶ ☆ “Uva oiso puraroepa, Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Oirara rutu oea oisi vara-ia pitupaivoi, uva voeapa ita oarai vatereverea Pauto pute pievira. Ari vosa viapau oisi oai-ia pitupareve irai, oire ra gareavi raga-ia pitupareve, eva-a oa verareverea rera ruvara iava Pauto.” ²⁷ Ari evoea oea oiso purapaaveira ragaire, Reasipaiei rerapa oiso ra igeipa kingparo turaropaoro. Oire uva voea evoea ragaiva keripa irara. Uva voeava uriota vore ragai osireiaro-ia voea uposa.”

Jisas Turarovira Jerusalem-ia Karero Viropa

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ ☆ Oire uva Jisas vo reo vao purareva. Oa iava vokapaoro iraroepa vo raivao gaepaoro oa-ia oisoa Jerusalem iare ipapaave. ²⁹ Oa iava Betfasi urui ruvara-ia pouro viropa vo uruirei ora Betani-ia vo

pukuio-ia oa oisoa vaisipaive oiso, Oliv Kovo Pukui. Oire uva voava aitereivu disaipeltoarei ira piereva vo uruiri iare oa oiso oisiriva pute pievira vo pukuio-ia toupave. ³⁰ Uva oiso vaiterei reesireesireva, “Vo uruiri iare irasi, ra vo urui-ia kareu virosi. Oire ra voa gareva kekesivere donki, osa variaua riara-ia toupaeve, iria-ia viapau oisoa irai pauparo voari tuariri uvare koruova. Oire ra voava oira karuoro oirava voresivere.” ³¹ Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere eira donki karupasi? Oire ra oiso ragavira irai tavisi, Iria-ia Turaro vo kovoaroiei.”

³² ☆ Oire uva Jisas vaiterei arureva. Oa iava avasiepa. Uva oisi vara rutu kekesiva oiso osa vaiterei tavireva. ³³ Uva oira iava iroiro karupasi-ia o-ia donki. Oa iava voea-a voeao oea oiraaro-a oea oiso vaiterei akeiva, “Eakere eira koruova donki karupasivoi?” ³⁴ Uva va-a vao oa iava oiso voea tavisiva, “Iria-ia Turaro vaaroiei kovoa.”

³⁵ Uva oirava koruova donki voresiepa rera iare Jisas. Uva vaiterei varaaro varoara tovosiva oira ivara-ia. Uva vara ivara-ia Jisas pau piesiva. ³⁶ ☆ Uva oira ivara-ia paupaoro avaroepa, ovusa voea rutu oirara varoara-ia uruiva parakavira raivaaro vo raiva oritopasa. ³⁷ Oire uva voava tutuu pieoro avaroepa vo raivao-ia vova varapaoro Oliv Kovo Pukui iava. Oa iava riro irara rera voeaaro

disaipel irara rovoaepa rorupaoro. Uvare varao ruture rugooaepa ravotoara oara oisoa kekepaive, vorara vara purapareve. Oa iava rirovira rutu raga pieiva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ³⁸ ☆ Oiso purapaoro kaku piepaiva,

“Reito king vaisiaro rei piepe. Ira urioroi Turaro Pauto vaisiaro-ia. Uvare Pautoa iava sopaua vearo i vigeipa oirara, uvare kasipua opesiei. Oire ra Pauto vaisiaro rei piepe ro oiso vuyuiua-ia viara-ia rutu.”

³⁹ Oire uva oearovu ratarataa vovou irara Farisi iava voava vo uvuru vao sovara-ia toupai, oea Jisare oiso purapaaepa, “Tisato! Evoea disaipel tapetaperi vii voeaaro. Opeita eisi piepaive.” ⁴⁰ ☆ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Vosa voea varaaro gisipoara tuupaive, oire ra varao avekeara raga kaku piepaive vuurapa vaisi puraoro.”

*Jisas Jerusalem-ia pa Gau-
reva*

⁴¹ ☆ Oire uva tutuu pierewa Jisas voare vo Jerusalem urui-ia. Oa iava vo urui kekeoro siraovira gaureva ⁴² oiso puraoro, “Vosa vo vokio raga-ia vao-ia vo pitupituo-ia vearovira taraitai oa oiso toupai, Visiipa gavaure vovou vatepai, ra va iava

vearota. Ari ita, vo vokio-ia opitupitua vao vataupai. Ra viapau va keketa. ⁴³ ☆ Uvuta! Vo utupaua uva ovuutavu karekeperea oa-ia visii voeaaro keripa irara uutuva purasa urioaverea, o ora upopava visii ururao visii kovokovooro voraro rutu. ⁴⁴ ☆ Oire uva visii kepikapiiverea visii vuri pieoro rutu. Vii urui ora ovii irara oara voeao oea epao vii urui sovara-ia oea toupai. Uva viapau oiso vii iava iriai aveke vai eakaiverea, oiso ra iriai toupaeve vo iriai ivara-ia ita. Eake iava? Uvare viapau vo vuutao eveitavoi oa-ia Pauto urioroi visii tauva ragasa visii oriruoro.”

*Jisas Voea Sigureva Osa
Ora Tuutuupaaepa Ora
Voripaoro Tugoropa Kepa
Sovara-ia*

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Uva Rovopa Kepa-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroepa. Oa iava rovaroepa voava voea sigupaoro, ovusa sara kovoro purapaiva voa Tempel sovara-ia. ⁴⁶ ☆ Uva oiso voeare puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapai,

‘Ragai vo kepaaro eakata eva oa oiso toupai Variripa Kepa ragai vaaro.’

Oa oiso rutu piepatavoi,
‘Vataupa tapi uva visii vao kavirupa irara vatau-

☆ 19:38: Sam 118:26 ☆ 19:40: Hab 2:11 ☆ 19:41: Lu 13:34-35 ☆ 19:43: Ais 29:3; Jer 6:6 ☆ 19:44: Mt 24:2; Mk 13:2 ☆ 19:46: Ais 56:7; Jer 7:11 ☆ 19:47: Mt 26:55; Jo 7:19

*paaveira sara kovoro
oavisii purapaoro.’ ”*

⁴⁷ ☆ Oire uva vokiara rutu-ia voea tarai piepaoro voa toureva vo kepa sovara-ia vao Tempel. Oa iava voeao reipa irara pris ora voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi, ora voeao tapo oirara rutu reipa irara oea rerare raiva taraapaaepa, oiso ra oai iava rera upoive. ⁴⁸ Vo osa oirara rutu goru iraopaaepa rera vo reoaro uvupaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava voeao reipa irara viapau oiso uvuipaaepa oiso ra oraivai kekeive rera uposa.

20

*Jisas Akeiva Oiso, Irouto
Vii Vatoreva Vo Reesi?
(Matyu 21:23-27; Mak
11:27-33)*

¹ ☆ Ovokivu-ia Jisas voea siposipopareva Rovopa Kepa Tempel Tugoropa Kepa sovara-ia Vearo Siposipo-ia. Uva voea reipa irara koruou purapa irara pris ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea urioaepa rera iare Jisas. ² ☆ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Igei taviri oiso, Eake reesi-a vao oa iava varao kovoara purapariveira? Uva irou-a vao oa vii vateva vo reesi eva?” ³ Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “*Ari ita, uva ragai tapo ita visii akepaavoi oreovu iava, ra ragai tavita.*” ⁴ Irouto-a ro ira Jon vatoreva vo kovo oa

iavirava oirara baptaisreva, Pauto eke oirara raga?”

⁵ Oire uva voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, “Vosa oiso puravio, Pauto ruvara iava va, ra ita oiso puraro, Uva apeisi viapau va oirao piepata?” ⁶ ☆ Ari vosa oiso puravio, Ari oiratoa raga vaaro, oire ra oirara rutu va iava vigei vurokoive aue-ia aveke voeao oea goruvira rutu Jon oirao piepaiveira oiso purapaoro, Profetato Jon.” ⁷ Oire uva oisi-a oiso osa iava rera vo reoaro aatooro oiso puraaepa, “Viapau oiso igei eva-ia Jon vo baptaisaro taraipaiei oiso, Ovu iava karekeepa.”

⁸ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Ragai tapo ita viapau uvuiparai ra visii tavira vo reesi iava oa iava vo kovo purapavora.*”

*Vuri Irara Iava Reo
Ruu Oea Oisoa Wain Kovo
Tokipaive*

*(Matyu 21:33-46; Mak
12:1-12)*

⁹ ☆ Uva oisi-a oiso osa puraroiva, voeapa reo ruu vatoreva oiso puraoro, “*Travu oirato ira wain kovo paureva. Oa iava vo kovo-ia kovopa irara tovoreva, oiso ra vo kovo-ia sara kovo puraive. Vo osa rera ouruivu iare avaroepa tauai rutu voa toupasa.*” ¹⁰ Oire uva aio oupa vuuta-ia vo kovo iava iravu kovopato rera reraaro arureva voea iare voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Uvare oiso

☆ 20:1: Mt 26:55; Lu 8:1 ☆ 20:2: Jo 2:18; Ap 4:7 ☆ 20:6: Mt 14:5; Lu 7:29

☆ 20:9: Ais 5:1-7; Mt 25:14

ruipaparoepa ra rera vateive oarai aioara vai vo kovo iava. Vo ovusa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera ro upopaoro viapavira rera siguiva vorevira. ¹¹ Oa iava iravu ita kovopato voea iare arureva reito. Oire uva rera upooro rera vuri pieiva. Oa iava oisi raga akukuvira rera sigu ragaiva ita. ¹² Oa iava vo peva piepato arureva voea iare. Uva rera upooro rera kosi pieiva rera-ia vikioro rataure. ¹³ Osa iava rera ro ira vo kovoaro-a oiso vovouparoepea, Eake vai puraa? Oire ra ro ragai oviitoaaro rutu arua ira kavikopaaveira rutu. Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere. ¹⁴ *Oa iava voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera tueiva. Uva voea raga ora reopaaepa oiso, Rera-a ro ira utupaua auero rutu varao aiteto varaaro ourevere. Avoeao! Rera upope. Ra va iava vigei raga vo kovo-ia pitupere.* ¹⁵ Osa iava vo kovo iava rera kosi pieoro rera-ia vikiaepa rataure vo wain kovo vatuario-ia rera kopii pieoro. Oire uva ro ira vo kovoaro-a wain kovo, eake vai purarevere voea-ia? ¹⁶ ✱ Ira uriorovere taru voea kopii piesa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Oire ra va iava oearoi raga vatereve vo kovo.” Uva vo siposipo uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava oiso puraaepa, “Ae! Teapi eisi vai pierevere.”

¹⁷ ✱ Oa iava Jisas voeava

vurapaoro oiso puraroepa, “Eake-a vo reo vituario vao oa toupai Tugoropa Vuku-ia?”

‘O-ia aveke kovopa irara iria veraiva, iria oiso karekeopa o aveke rovopava rutu kepa iava kukuuvuva.’

¹⁸ ✱ *Oirara rutu oisoa o-ia aveke ivara-ia kovepaave ora tarita ovoipaoro. Ari yosa oira o aveke irai ivara-ia koveoverea, oire ra irai tarita ovoieve garepa visivi oiso rutu osa poupou.”*

¹⁹ Oire uva voea voeao Reo Taisi-ia tarai irara ora reipa irara pris oiso taraiaepa, Easi Jisas vigei togaparevoi vao-ia reo ruu. Uva va-a eva oa iava oiso vovoupaaepa ra voa raga rera-ia pitu ovoive. Uva oirara ragapa uriripaaepa rera-ia pitu arapa.

Jisas Akeiva Sisa-pa Takis Vatesa

(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Oire uva rera siituepaiva. Oa iava oevu tagorovira aruiva rera iare. Uva kuuvuvira oisoa tore-voko pitupitu pura ragapaive rera ruvara-ia, vo osa rera siituepaiva. Uvare oiso rugoopaaepa ra ora rera raga vo reoaro-ia rera iava gasiive auepa reito gavman. Ra gavman vavaearo-ia rera tovoive. ²¹ ✱ Oisi-a eisi osa rerare oiso puraaepa, “Tisato, vii vo reoaro-a torevokoa oa vatepariveira oirara rutupa. Uvare via-pau oiso rei vaisi irarapa

✱ 20:16: Lu 19:27; Ro 3:4, 6, 31

8:14-15 ✱ 20:21: Jo 3:2

✱ 20:17: Sam 118:22-23

✱ 20:18: Ais

uriripauveira. Viapau. Ari vaeavira rutu oirara rutu tarai piepariveira Pauto vo pitupituario-ia. Oa uvupaiveira oiso purapasa, Oiraopavira rutu! ²² Uva apeisi vai vovoupauvei vao-ia vigei vaaro Reo Taisi? E torevokopai ra Sisa-pa takispaviei?" ²³ Vo osa Jisas vo kuuvu-ia tarairoepa va eveioro. Oa iava oiso puraroepa voea taviro, ²⁴ "Oire oa-ia monia vai ragai kareke pieta. Vao oa-ia irou puaaro toupai? Ora irou vaisiario toupai vo va varaaro-ia?" Uva oiso puraaepa, "Ari King Sisa!" ²⁵ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, "Oire rera vaaro Sisa oa rera vateta Sisa. Ari vao Pauto vaaro, oire ra Pauto vateta va." ²⁶ Oire uva va-a eva oa iava viapau oiso rera rauiva vao-ia rera vo rearo vo oirara osireiario-ia. Oa iava rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa vo reo-ia vao oa pukoreva voeare. Osa iava ora tape pieaepa rutu.

Jisas Akeiva Rore Ira Kopiiro Ra Ita Vorevira Torero
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ ☆ Oire uva Sadyusi-pa irara iava ojavu urioaepa rera iare Jisas [oea oisoa oiso purapaave, "Voeao kopii irara, viapau uvuipaai ra vorevira torepaaave."] ²⁸ ☆ Oa iava rerare oiso puraaepa, "Tisa, Moses oreovu riga-toreva vigeipa oiso, Vosa

iravu kakae pura asavira kopiio riakovapa, oire ra araokoto oira ita oureve. Oire ra rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purareve araokoto. Eisi osa toupai Reo Taisi. ²⁹ Uva ojavu erao vatara rutu (7) oaraovu oea oisoa toupave. Uva avaioto vo arao iava riakova oureva. Oire uva kakae kavau asavira kopiioepa oira arova. ³⁰ Uva kikooto ita oira oureva o-ia riakova. ³¹ Oire uva vo pevapato ita oisi raga oira oureva ita. Uva oisi raga-a eisi osa vo arao rutu voeao oira oisoa oupaive. Oa iava kakae kavau asavira raga oira arova vo arao rutu oisoa kopiipaave. ³² Uva vo arao isivaaro iava utupavira kopiiopa. ³³ Oire uva vo vokio-ia oa-ia kopii irara oiso vorevira toreaverea, uva iroutoapa oira perea o-ia? Ari ita, vo arao voeao erao vatara (7) oea oisoa oira oupaive. Oa iava voea rutu vatuavaaro-a."

³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, "Voea-ia oirara ora riakora vo vokio iava, voea-a oea ora oupaaveira. ³⁵ Ari voeao oirara Pauto oere oiso puraroverea, Uvuipatai ra vorevira tootoota toreoro, voeao oea viapau oiso ora oupaaverea. ³⁶ ☆ Oea viapau uvuipaai ra kopiiave ita. Oea oiso raga ita toupaverea oiso osa purapurapa irara ensel, vo rara Pauto voea vorevira tore piereve kopii tapi iava.

☆ 20:25: Ro 13:7; Lu 23:2 ☆ 20:27: Ap 23:6, 8 ☆ 20:28: Diu 25:5 ☆ 20:36: Ro 8:16-17 ☆ 20:37: Eks 3:6

Oire ra oiso toupaiwe rera ovii iraraaro Pauto. ³⁷ ☆ Ari ita, Moses tapo roroio pievira rutu vigei tavireva oiso, Kopii irara vorevira torepaa vereva kopii tapi iava, vo siposipo oa-ia gare kairi evaoa rovaepa. Oa-ia ita oiso puraroepa Pauto, Ragai-a Pautoaaro Ebrahim, ora Pautoaaro Aisak, ora Pautoaaro Jekop. Voeao oea urauraaro tootoovira toupai vereva. ³⁸ ☆ Ari ita, viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Viapau. Ari voeao reraaro oea tootoopaai rutu vo rera osireiario-ia.”

³⁹ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva, oearovu riro tarai irara iava Reo Taisi-ia oiso puraaepa, “Tisato. Vearovira rutu eisi osa reouei.” ⁴⁰ Oire uva va-a vao oa iava uriripaaepa vorevira Jisas ake arapa.

Jisas Farisi Akereva Auere Krai-pa Vaisi Vituaro Iava
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Oire uva oiso voea akereva, “Apeisi iava oiso purapataveira, Asi Krai Devit aaotoaaro ro vo rasio raga iava? ⁴² ☆ Uvare vao-ia Sam Vuku Devit raga voari tuariri oiso puraroepa Krai iava, Turaro Pauto rore ragai reraaro Turaro oiso puraroepa, Vova pauu ragai vaaro-ia oirapapa varata ⁴³ vo tugurasa uva voeao viiva keripa irara tovoa vereva taru yii kokotoaro reroaaro.”

⁴⁴ Oire uva rera raga Devit turarovira Krai, vaisireva. Uva apeisi ragavira ita oiso purapataveira, Krai Devit aaotoaaro, ira Devit sirova kavauroepa?”

Jisas Voea Vosireva Voeaopa Oea Reo Taisi Iava Siposipopaiveira

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Oirara rutu touvira toupai va Jisas vo reoaro uvupaoro. Oa iava disaipelre oiso puraroepa, ⁴⁶ ☆ “Vearovira rutu Reo Taisi-ia tarai irarava siitueti. Evoea riro oiso ruipa irara, ra riro kaekaepa kuvuparo-ia kuvupaave oritopaoro. Ra varava vokapaiwe. Evoea oea rirovira oiso ruipapaaveira ra voeava oirara oiso purapaave avivikepaoro, Vearo voki, voraro uupa tapiro. Ora oiso tapo ruipapaaveira ra rovopa tavuki-ia paupaave vo Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia. Ora riro varaopa ruipa irara rovopara paupara vo vurei aiopa vokiropia. ⁴⁷ Oea vo riakoro vo keparoaaro-ia koatapaaveira vairo varaaro ou ragapasa vairo keakeapaoro raro riakora. Oire ra vo pitupituro vataupaoro riro kaekaepa variriro purapaiwe. Uva oisi-a eisi osa iava voea vaaro voria riroa rutu ouivereva siitoka vavata.”

21

Apotava Riakova Iria

☆ 20:38: Ro 6:10-11 ☆ 20:42: Sam 110:1; Ap 2:34 ☆ 20:46: Lu 11:43

☆ 21:1: Mk 12:41-44

Tauoa Vateeva Pautoa-pa
(Mak 12:41-44)

¹ ✱ Oire uva Jisas voeava vurapareva vo Rovopa Kepa Tugoropa Kepa sovara-ia toupao, ovusa voa sirao vate vikipaiva bokis-ia moni tovopaoro o Pauto oiraaro.

² ✱ Oa iava iriavu apotava raroeva tuereva Jisas, ovusa gare isirei-ia vikiopa moni isirei bokis iare. ³ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira visiire oiso purapara, O-ia apotapava raroeva iria gare isireivi vikievoi ora oira iava sopaua rutu tapo, oa-ia oearovu rutu-ia puteevoi.

⁴ Osa voeao oea riroara moniara toupavoi oara iava oaravu-ia sirao vate viki ragapaivoi Pautoa-pa. Ovusa o apota iraopaoi rutu. Oa iava ora oira vaaro rutu viki ovoievoi moni-ia. Uva viapau oai ora oirapa aio voripasa.”

Vo Jisas Oiso Puraroepa, Tugoropa Kepa Opesi Ovoiperea

(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ ✱ Uva oeavu oirara ora reopaaepa Rovopa Kepa-ia Tempel oiso, uvare vo kepa oritoiva veaopara-ia avekeara ora varao sirao vatero oara oisoa vatepaive Pautoa-pa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, ⁶ ✱ “Vara-a oara kekepatavoi. Ari vo vuutao-ia vao oa urioperea, ra viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa

toupaive. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro. Vo osa vara rutu-ia vikiavere voraro voeao keripa irara.”

Jisas Riroa Iava Siraoa Ora Tavaka Disaipel Tavireva Oarea Karekeperea

(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Uva rera akeiva oiso puraoro, “Tisa, aa vo vuutao-a oa-ia va vao vuria karekeperea? Uva eake iava va reesioverea, ra va iava oiso va eveiio, O, ari va-a vao oa karekesa tutuuvoi?” ⁸ ✱ Oa iava Jisas oiso puraroepa voeare, “Voeaopa ora vatatopo iraopata vearovira. Teapi visii keaive. Riro irara rutu uriopaaverea ragai vaisiara-ia ora vaisipaoro, oiso purapaaverea, Ragai raga-a vao-ia Krai. Uva oiso tapo purapaaverea, Vo vuutao-a vao-ia oa tutuu pievoi. Oire ra viapau oiso voea sirova utupata. ⁹ Ari ita, utupaua uva riroara iava tatuara upoara uvutaverea taru. Oire ra viapau oiso rik-erikepata uriripaoro. Oara-a evara kareke rovperea, ovusa Ovoioipa Voki kareke asavira touve.”

¹⁰ ✱ Uva oiso voea tavireva, “Osaravu oa os-aravu tapo ora upoaverea. Ovusa iravu king voeaaro iravu king voeaaro tapo ora upoaverea. ¹¹ Uva

riroara aue ravurikeara karekeperea vo rasitoa-ia, ovusa uvarovu rirovira

✱ 21:2: Mk 12:42 ✱ 21:5: Mk 13:1

✱ 21:10: Ais 19:2

✱ 21:6: Lu 19:44 ✱ 21:8: Lu 17:23

ogoeapaave. Ora riroara upiara karekeperea, ovusa vuvuiua-ia riroara reesiara keketaverea ora osasararoyu rutu, varao oara visii uriri pieverea ora karekepaoro.

12 ✱ “Oire uva vara-a varao oara ora kareke asavira toupaverea, ovusa visii ragai voeaaro visiigoa oiso raupaive visii vuri piepasa. Ora tapo visii iava gasipaiverea Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia visii rovirieipasa kortua-ia. Oa iava visii tovopaiverea tuukepa keparo-ia. Aue iava uvare oiso vovoupaaverea ra ragai vaisiario akaipa piepaive eisi piepaoro. Ora king irara puaaro iare visii sipopaiverea ora gavman irara oisore ra ragai iava siposipopata. 13 Oire uva va-a vao visii vo raivaaro vao iava Vearo Siposipo tavitavipaoro. 14 ✱ Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraopatai ra rugorugooara oavisii rukupata. Auepa teapi oraivaroi vatatopo rovopata ravaavira, oa-ia voea aatotaverea reoreoara oavisii-ia. 15 Ari ita, ragai raga visii gisipoaro-ia reoparaverea visiipa vearoa taraia vatepaoro. Oire ra voeao oea visiiva keripaave, viapau oiso uvuipaave ra visiiva ora kaureopaave vo reo-ia vakupaoro vao oa vatepaa visiipa.

16 “Ora voeao tapo aite irara oavisii, ora aako riakoro oavisii tapo, ora

araoko irara, ora taataa riakoro oea tapo visii tovopaiverea vo visiiva keripa irara vavaearo-ia. Oire ra visii iava oearoi upopaiverea. 17 ✱ Ora oirara rutu tapo oea visiire vuri vovou iraopaaverea. Eake iava? Uvare ragai vaisiario toupaverea visii-ia. 18 Ari ita, ra viapau oiso visii kukuearo iava ouai orua vai opesiko ragape, vo rara virivarivira toupataverea Pauto vavaearo-ia. 19 ✱ Goruvira rutu toupataverea. Ra va iava visii vaaro Oiraopa Tootoro outaverea vorevira.

Jisas Jerusalem-re
Oiso Puraroepa Ra Opesi
Ovoiperea

(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 ✱ “Ari ita, vo utupaua uva viurupa irara keketaverea, ovusa Jerusalem-ia kovokovoiverea. Oire ra va iava vo vuuta eveita oiso, Uruia vuri piepa vuuta vao-ia oa tutuu pievoi. 21 Uva vo voki-a vao oa-ia Judia-ia tou irara uriri iraopaaverea, ra toriiverea pukuiara iare. Ovusa voeao oea Jerusalem urui sovara-ia toupaveira oea uvui iraopai ra va kavuiverea uvai ragare avaoro. Ovusa voeao oea vo urui vatuaro-ia toupaveira viapau oiso uvuipai ra karea viro vo urui sovara iare. 22 ✱ Uvare vo voki-a eva oa-ia Pauto vuriara vorevira kare pieraverea. Oire ra

oisi iava vo reo oa epao Tugoropa Vuku-ia oiraope rutu. ²³ Uva siraovira rutu-a vairopa taruko riakovi, ora vairopa tapo airoa sikeo kakaero roro piepaiverea vo vuuta-ia eva. Ari ita, riroa rutu siraoa oa vo rasio-ia karekeperea. Uva va-a eva Pauto vo kasipuario oa voea-ia voeao oirara karekeperea. ²⁴ ☆ Uva aue-ia toorioara voea toepaiverea. Ra va iava keripa irara voea tuukeive. Oire voava voea ouoro voeava avaave osararovu sovara iare. Ra voa toupave, ovusa osararovu raga iava Jerusalem-ia tasive vo urui upooro. Oire ra oisi raga toupave vo vuutao rutu-ia rekasisa, oa-ia oearovu vova ratau tou irara iava oea osararovu iava opesiaverea.

Oirato Oviitoaaro Ira Voreroverea
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ ☆ “Uva oaravu rutu reesiara karekeperea taru aue-ia ravireo ora kekira ora aaviikoara. Ora vo rasitoo-ia uva oirara rutu vovouaro vuriaverea rutu uririoro auepa toruva gurukoaro uvuoro, ovusa pokoo viro avakava-ia. ²⁶ Oirara rutu varao iava rirovira rugorugopaaverea oara vo rasio-ia karekeperea. Oire ra va iava voeare vovouisiro rirovira uriri iraopape rutu. Ra avavaraopaoro osireiara iava kovepaaverea. Eake iava? Uvare aaviikoara

ora tavariopaoro vuvuiua-ia rikerikepaperea. ²⁷ ☆ Vosa va vao karekeperea, oire uva ragai Oirato Oviitoaaro tueiverea oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora riroa ragai vaaro keraria. ²⁸ ☆ Oire uva vara-a evara oara rovopaperea karekepaoro. Uva vo vuuta-a eva oa-ia toretaverea ora visii iava torevokovira kukueara kae pieoro taraasa. Uvare vo vuuta-a eva Pauto vaaro visii vorevira ousa, oa pou virosa tutuu piepai.”

Fik Ova Oa Vo Pitupituario-a Vuutara Rovirieipasa
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Oire uva va-a vao oa iava oavu reo ruu vatereva Jisas voeapa. Oa-ia oiso puraroepa, “*Fik ova kekepataveira ora oearovu tapo.*” ³⁰ Oire vosa vo evao keketa ovusa aruapaive airepa guruvaro purapaoro, oire ra va iava taraita oiso, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororovere. ³¹ ☆ Eisi raga ita-a oiso osa vara keketaverea varao ovusa karekepape. Oire ra vara iava vearovira taraita oiso, Pauto vo vuutaaro tutuu pievoi. Vao oa-ia ora rera voeaaro vorevira ouparevoi rara ora rerapa voea tokipasa.

³² “*Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Oirara rutu voeao vo vuutao iava oea kopii asavira*

☆ **21:24:** Dan 8:13, 9:27, 12:7; Re 11:2
1:7, 14:14 ☆ **21:28:** Lu 18:7 ☆ **21:31:** Mt 3:2

☆ **21:25:** 2 Pi 3:10, 12 ☆ **21:27:** Re
☆ **21:33:** Lu 16:17

toupaiverea, ovusa vara
evara karekeperea. ³³ ☆
Vuvuiua ora rasito oara rutu
opesiperea, vo osa ragai
vo reoaro viapau rutu oiso
opesipe.

*Disaipel Irara Vearovira
Rutu Utupaave Ora
Vatatopopaoro*

³⁴ ☆ “Ari ita, vearovira rutu
uutupata. Teapi aio ragapata
vo vokiara rutu-ia spak ra-
gapaoro. Ora viapau oiso ra
varao ragare rugorugoopata
tapo varaura vo ruiparoaro.
Uvare vo pitupituro-a evara
oara uvuipai ra visii vuri
piepaive. Ovusa vao Turaro
vo vokiario ravotovira raga
visii iare pou piro. Oiso
rutu osa kuverava atari
kare-ia poupa viroveira voea
kuverapaoro sita pievira.

³⁵ Oire uva vo voki-a vao
oa voeao oirara rutu ku-
veraverea vo oea rasitoa
rutu-ia toupaveira voea-
ia vakoravira pou virooro.

³⁶ ☆ Vuutara rutu-ia vokiara
rutu-ia uutupata toupaooro
Pautoa iare variripaoro, ra
visii vatepareve gorua. Oire
ra va iava vara rutupa varao
oara virivaripata oara visii-
ia karekepaperea. Ora vo
osa tapo vo utupavira uva
ragai ruvara-ia toretaverea
vo ragai osireiario-ia.”

³⁷ ☆ Vokiara rutu-ia
Jisas oisoa oirara rutu
siposipopareve voea tarai
piepaoro vo Tempel-ia. Oire
uva vokiario pukuia-ia oisoa
toupasa vorevira kareparo

vao oa vaisipaiveira oiso,
Oliv Kovo Pukui. ³⁸ Uva
oirara rutu oisoa vokipaua
rutu torepaooro rera iare
uriopaave rera vo reoaro
uvupasa Tugoropa Kepa-ia,
vo osa voea siposipopareve.

22

*Judas Reo Ovoi Purareva
Jisas Vatesa Reipa Irarapa*

(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak
14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ ☆ Oire uva vo voki-a
vao tutuu pieva oa-ia Jiu-pa
irara bret-ia aioive vao oa-ia
viapau yisa vai. Vo vokiore
oisoa rugorugoopaaave oa-
ia Pauto Isip iava Isrel-pa
irara oureva voea oriruoro.
Ovokia-a vao oa oiso vaisi-
paive oiso Tagausapa Pasova
Ovapa Vurei. ² ☆ Uva
voea reipa irara voeao iava
koruou purapa irara pris,
ora voeao riro tarai irara
Reo Taisi-ia oea rutu rirovira
uriripaaepa oirara asavira.
Oa iava oiso puraaepa,
“Apeisi vai ragavira rera
upopai rara ro-ia Jisas?”

³ ☆ Oire uva va-a vao oa
iava Seten Judas sopaaro-ia
ora kiuroepa. Ro ira oisoa
vaisipaive oiso, Iskariot.
Voea iava katai tau erao (12)
disaipel rera. ⁴ Oire uva
voea tapo reipa irara ora
reoroepa pris ora reipa irara
voeao oea Rovopa Kepa-ia
Tempel oisoa uutupaave.
Oea rutu ruvara-ia raiva
taraaroepa Jisas kosi piesa
voea vavaearo iare. ⁵ ☆ Osa

☆ 21:34: Mk 4:19; Lu 12:45; 1 Te 5:6-7

☆ 22:1: Jo 11:47-53 ☆ 22:2: Mt 12:14

☆ 21:36: Lu 18:1

☆ 21:37: Mk 11:19

☆ 22:3: Jo 13:2

☆ 22:5: Sek 11:12

iava rirovira rutu rorupaiva. Oire uva oavu reoa goruiva rerapa moni vatesa. ⁶ Osa iava Judas voea vo reoar aatoreva oiso puraoro, “Vearopai.” Uva va-a vao oa iava ora rerapa raiva taraaroepa rera kosi piesa Jisas voea vavaearo iare. Oa iava oiso aueparoepa ra arakasi vuuta vai kekereve vao oa-ia viapau oirara vai Jisas tapo toupai.

Disaipeltoarei Tagausapa Vurei Vatatosiva

(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ ✧ Vao Tugoropa Voki Yis Asa Bret vo vokiaro oa karekeepa. Oire uva vo vokia-a vao oa-ia oisoa sipsip vai kopii pieive koruova vai aue iare Tagausapa Vurei Pasova. ⁸ ✧ Osa iava Jisas Pita vaio arureva ora Jon oiso puraoro, “*Trapasiei ragaipa Pasova Vurei vatatoposa ravaavira ra va aiope.*”

⁹ Oa iava oiso rera akesiva, “Ovu-ia vo aio ravaaveare?”

¹⁰ Uva oiso vaiterei tavireva, “*Uvusi. Jerusalem-ia kare uyirosivere. Oire iravu veiva aivarorevere raivaaro. Ira uuko ovi kaeparevere rirova-ia pitokava. Ra rera sirova utusi vo kepa-ia koatasa oa-ia koatasa kareparovere.*

¹¹ Oire uva rera-a ro ira vo kepaaro-a tavi rovosivere rerare oiso puraoro, Tisa oiso puraroi, Ovu-ia ragai vo tugiaro epao tavete tugi oa-ia ragai voeaaro tapo disaipel

Pasova Vurei aiopaavere? ¹² Oa iava vei tavirevere oiso, Otugivu-a vao riroa oa epao oiso viara-ia. Oa-ia aue epao *tebolara ora paupara. Oire ra vo tugi-ia Pasova Vurei ravaasi.*” ¹³ Uva va-a vao oa iava avasiepa. Oire uva oisi va kekesiva oiso osa Jisas taviroepa. Osa iava Pasova Vurei ravaasiva voa.

Jisas Komunion Aio Vatareva Voeapa Disaipel

(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa, oa iava Jisas tebol-ia pauroepa. Uva voea aposel irara rera tapo voa pau ovoiaepa. ¹⁵ Uva voa oiso voea tavireva, “*Oiso ruipa iraoparai ra visii tapo vao Pasova Vurei aio rovopaavoi, uvare utupavira riroa siraoa oupaavoi rara.*

¹⁶ ✧ Uva visii tavipaavoi oiso, Viapau vorerivira Pasova aioavere ita vo rutu rekasisa uva va vao oiraopere rutu Pauto vo Saraaro sovara-ia.”

¹⁷ Oire uva kap oureva. Oa iava oira-ia okarovu puraoro va-ia vearo vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava oiso puraroepa, “*Vao outa, ra va roo pieta ora visiipa.*

¹⁸ Uvare oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vo vokio ora vo utupaua uva viapau wain kuearo-ia ukaioraverea vo rutu tugurasa uva Pauto vo Saraaro karekeperea.”

¹⁹ Oa iava bret oureva va-ia vearo vaisi purasa Pautoa-ia. Uva va puteputeoro

✧ 22:7: Eks 12:18-20; Diu 16:5-8

✧ 22:8: Lu 19:29; Ap 3:1

✧ 22:16: Lu

14:15; Re 19:9

voeapa va vatepaoro oiso puraroepa, “*Vao-ia ragai iava varaua. Oa vatepaavoi visii tauvapasa. Oa iava ragaire rugoopatavere.*”
 20 Oire uva va aioivoiva ita, oisi raga pierewa aue-ia wain karo kap-ia ouoro. Oava oiso puraroepa, “*Eva airepa agiagi Pauto vaaro o-ia revasiva ragai iava. Iria petoavoi visii tauvasa.*

21 ☆ “*Ari! Rera kekepata ro-ia ira vavaeoro ragai vate ruipaparo voeao vavaeoro iare ragaiva keripa irara. Ro-ia ira ragai tapo touparevoi vo-ia tebol.*” 22 ☆ Iu. Ragai Oirato Oviitoaaro vo raivao sirova uturavere Pauto oa reesireva ragaipa. Ari ita, uva siraovira rutu rerapa ro ira ragai kosi piepare rara voeaopa ragaiva ora keripa irara.” 23 Osa-a eisi osa iava voea raga ora akeakepaaepa oiso puraoro, “*Iroutoa rutu-a vigei iava ira vo pitupitu vao puraparevoi?*”

Disaipel Irara Ora Kaureopaaepa Ora Voea Raga Oiso, Irouto Vigei Iava Reiparoi?

24 Oire uva voea disaipel ora kaureopaaepa ora reopaoro. Uva oiso purapaaepa, “*Iroutoa vai vigei iava reiparoi?*” 25 Oa iava voeare oiso puraroepa Jisas, “*King irara osararovu voeaaro oiso toupaveira reipa irara voea voeaaro. Oa iava voeao oea-ia gorua toupaveira voea oirara oaive*

voeao tokipaiveira. Oea oiso ora vaisipaaveira oiso, Vigei veoro pitupitu purapa irara oirarapa.” 26 ☆ Ari viapau uvuipatai ra oisi piepata oiso. Viapau. Ari vosa ro ira visiipa oiso reiparo, ira oiso viovoko visivi visii reroarovi toupareve. Ari ro ira visiipa reiparo, ira oiso tou iraopareve visii kovopatoaaro visii tauvapaoro.
 27 Irouto-a reito? E pasi ro-a ira aioa-ia pauparoi? E pasi kovopato rerapa aio tovoparoi sipopaoro? Eera ro ira aioa-ia pauparoi, eera raga ita. Ari ita, ragai visii vuruvuruaro-ia toupaaivoi oiso, Kovopato visii tauvapaoro.

28 ☆ “*Voari tuariri uva orekerovu karekepaera ragai-ia varao tavaka vovouro. Oara ragaipa riroara vavatare vatepaivora, vo osa ragai tapo toupatavara. Uva viapau ragai kavupatavara.*

29 ☆ Ari ita, Aite ragai reesireva oiso ra oirara rutupa reipaoro voea tokipaa. Eisi raga ita osa visiipa vo reesi vateaverea. 30 ☆ Oiso ra tokia vao ragai vaaro oa-ia aiotaverea ora ukaio-taverea vo ragai reraaro-ia tebol. Uva oiraopavira king varaaro-ia paupara paupatavere. Oa iava voa tupaoro oiso toupatavere, Reo rovirieipa irara visii vigeipa Isrel katai tau erao (12) sararo Jiu-pa irara.

☆ 22:21: Jo 13:21-30 ☆ 22:22: Ap 2:23, 4:28 ☆ 22:26: Lu 9:48 ☆ 22:28: Hi 2:18, 4:15 ☆ 22:29: 2 Ti 2:12 ☆ 22:30: Lu 14:15; Re 19:9

Jisas Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivauvere (Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ ☆ “Auoro Saimon, Saimon uyuri! Seten visiire arereva oiso ra visii roporoporeve voeao raverave vovou irara veraveraoro. Oiso osa wit rogetaaro veraverapaiveira oira aioaro ariarava. ³² ☆ Ari ita, vii tauvapaoro varirirai, oiso ra vii vaaro oirao pie vovou viapau raveravepape. Ra va iava ora poreuvere vorevira voreoro ragaire. Oa iava araoko irara oara goru pieriverea rutu.”

³³ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Easi vatatoporai, oiso ra vii tapo tuukea iare avara. Ora oiso tapo ra vii tapo kopi-ira.” ³⁴ Uva Jisas Pita-re oiso puraroepa, “Vo rupao-ia vo osa kookai gau asavira touperevere, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.”

Bokis Moni Iava Ora Ogataara Ora Toorio

³⁵ ☆ Oa iava Jisas voea rutu tavireva oiso, “Voari tuariri uva visii sipoava. Uva viapau auero vai kaeoro avataepa moni bokisro vai, ora ogataara vai, ora tasipara vai, ora toorioara vai. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oaravu avu vaipa apotataepa, eke viapau?” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau.” ³⁶ Oire Jisas oiso voeare puraroepa, “Ari ita, irouto vo vokio-ia

moni bokis vaiva toupereve, oire ra vava avaro aue tapo ogata. Ora aue tapo toorio vai. Ari vosa viapau iraipe iraruvara-ia, oire ra kuvupatoa vai-ia monia vai ou rovoreve ora rerapa irai toorio vai vorisa oa-ia. ³⁷ ☆ Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku oiso puraepa, ‘Rera tapo takuvuiverea vuri pitupituro purapa irara tapo.’ Oire uva oiso visii tavipaavoi ra vo reo eva oiraope rutu vao oa karekeepa ragai iava. Ari ita, vo reoro rutu varao Tugoropa Vuku oara purava ragai iava, evara-a oara oiraosa auepai rutu.”

³⁸ Uva disaipel irara rerare oiso puraaepa, “Turaro. Kekepari? Easi igei ruvara-ia vaiterei-ia vaitereo toorio vaio vo-ia.” Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ovoiei.”

Jisas Variria Purareva Getsemani-ia

(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ ☆ Oire uva Jisas riro urui kavuoro avaroepa Oliv Kovo Pukui iare oiso osa raga oisoa piepareve vokiara rutu-ia. Oire uva disaipel irara rera sirova utuaepa voare. ⁴⁰ ☆ Oa iava voa pou viro ovoioro oiso voea tavireva, “Variripatai. Ra va iava varao kokarapara viapau visii-ia poupa piro visii kove piepaoro.” ⁴¹ Oa iava voea arova gare visivi avaroepa. Uva voavi kokoto

☆ 22:31: Jop 1:6-12; Amo 9:9 ☆ 22:32: Jo 17:9, 15, 21:15-17 ☆ 22:35: Mt 10:9; Lu 9:3, 10:4 ☆ 22:37: Ais 53:12; Mk 15:28 ☆ 22:39: Lu 21:37 ☆ 22:40: Mt 6:13

rekuroepa varirisa oiso pu-raoro, ⁴² ☆ *“Aite. Vosa ruipa-pau ra ragai iava o kap ver-ari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau uvuipau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Via-pau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.”*

⁴³ Uva va-a vao oa iava iravu ensel vuvuiua iava vararoepa rera goru piesa. ⁴⁴ Oire uva riroa siraoa sovoreva Jisas ora rera-ia. Oa iava goruvira rutu variroepa. Uva rirovira rutu pupuraki iraoroepa oiso osa revasiva iria kosikosio viropa rera iava rasiua arore kovekovepaoro.

⁴⁵ Uva variri opesiroiva, rera voeaaro iare voreroepa disaipel. Oa iava voea kekereva, ovusa uusipaaepa. Uvare rirovira siraopaaepa, oa iava rurapaiva. ⁴⁶ Osa iava voea erao piepaoro oiso puraroepa voeare, *“Eakere uusipatai? Toreta ra varirita. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa.”*

Judas Jisas Tovoreva Keri-pa Irara Vavaearo-ia

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Oire uva Jisas touvira raga reoreoparoepa, ovusa riro irara rutu urioaepa. Uva rera ro Judas voeao raga iava aposel irara ira voeapa iraroepa. Oa iava Jisas iare tutuu piereva rerava uugaasa. ⁴⁸ Uva Jisas oiso puraroepa rerare, *“Judas. E*

Oirato Oviitoaarova uugaa-pau-ei, oiso ra keripa irarapa rera kosi pieri, eke?”

⁴⁹ Oire uva voeao disaipel irara oea Jisas tapo toupai-va, oea voea kekeoro voea-ia taraiaepa oiso, Asi vo vuuta-a vao oa-ia karekepai vao vuria. Oa iava oiso pu-raaepa, *“Turaro, oiso ruipa-paiei ra voeao upoio vara-ia toorioara, eke?”* ⁵⁰ Oire uva va-a vao oa iava iravu voea iava Rovopato Pristo kovopatoaaro uvareoaro toereva rera pakooro oisova oirapapa varata-ia. Oa iava voava koveepa. ⁵¹ Uva Jisas rera kekeoro oiso puraroepa, *“Ae! Vo pitupituo eakari!”* Oa iava rera kokiaro-ia vavaea tovoreva rera iava uvareoua vore pieoro. Osa iava rera iava vorevira vearoepa.

⁵² ☆ Oire uva Jisas voea voeao reipa irara pris irarare vo reoro purapareva, ora voeao Tempel-ia uutupa irarapa reipa irara, ora voeao Jiu-pa irara oira vasi irara oea rutu urioaepa rera rausa. Uva voeare oiso puraroepa, *“E toorioarava uriotai ora kakuara, eke? Oire uva oiso pai rutu visiipa, Kavirupatoa vai ira tuukesa uriotai varava evara, raa?”* ⁵³ ☆ Ari ita, vokiara rutu-ia oisoa visii tapo toupaa vo Tempel-ia. Uva eakepa oisoa voa ragai-ia pitu asapata? Eagara! Va purata. Uvare vo vuuta vao-ia visii vaaro oa-ia rupa vovou vo goruaro riropai rutu.”

Pita Oiso Puraroepa, Viapau Eera-ia Taraiparai Jisas
(*Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ ☆ Oire uva oisi-a oiso osa reoroiva, rera-ia pituiva. Oa iava rerava avaaepa. Uva rera koata pieiva Rovopato Pisto vo kepaaro-ia. Uva Pita rera sirova uturoepa. Oa iava voa rerapa tauaivi toureva. ⁵⁵ Uva voa vo kepa kasuraaro sovara-ia tuitui kasi puraiva. Oa iava vo kasi-ia tuituipaoro paupaaepa. Oire uva voa-a evoa uva Pita voea tapo pauparoepa. ⁵⁶ Uva iriavu kovopava rera kekeeva, ovusa pauparoepa tuituipaoro. Oa iava tuupavira rerava vurapaoro oiso puraopa, “Easi ro tapo oisoa Jisas toupareve.” ⁵⁷ Vo osa Pita oiso puraroepa ora taeoro, “Auoo, viapau eera-ia taraiparai irare purauei.” ⁵⁸ Oire uva va ita isivaaro iava iravu ita rera kekereva. Oa iava oiso puraroepa, “Auoro! Vii tapo iravu voea iava.” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Easi ragai viapau.” ⁵⁹ Oire uva katai vuuta putevoiva, va isivaaro iava iravu ita rirovira oiso puraroepa, “Oiraopavira. Ari rera tapo eera oisoa tapo toupareve. Rera ro-ia Galili iava.” ⁶⁰ Vo osa Pita oiso puraroepa, “Auoro! Viapau evo reo-ia taraiparai oa purapari.” Oire uva oisi raga oiso puraparoepa Pita, osa ikauvira kookai gau

ovoireva. ⁶¹ ☆ Uva Turaro Jisas ora poreroepa Pita-va tuupavira vurasa. Oa iava Pita vo reore rugooroepa oa purareva rerare Turaro oiso puraoro, “*Vo rupao-ia kookai gau asavira touparevere, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.*” ⁶² Uva va-a vao oa iava Pita atoarova kosiro viropa rataure. Oa iava voa rirovira rutu gau iraoreva siraopaoro.

Jisas Agesipaoro Rera Upopaiva

(*Matyu 26:67-68; Mak 14:65*)

⁶³ ☆ Oire Jisas rauivoiva, rera tovipaiva rera upopaoro. ⁶⁴ Uva rera iava osireito tavuruiva varoa-ia. Oa iava oiso puraaepa rerare, “Oire profet reo purari. Irouto vii taparevoi? Uvare ora vaisipauveira, Profetato-a ragai.” ⁶⁵ Oa iava rera-ia oreorovu rutu takau reoro purapaiva rera-ia.

Jisas Rovirieipaiva Kaunsel Irara Ruvara-ia

(*Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24*)

⁶⁶ ☆ Ravireo kaero viropa ovusa reipa irara Isrel iava ora guraaepa, ora voeao tapo riro tarai irara Reo Taisi-ia. Oa iava ora voea voeaaro iare Kaunsel irara rerava Jisas avaaepa. Uva oiso puraaepa, ⁶⁷ “Igei taviri. Vii-a Krai viigoa roporeva Pauto, eke?” Oa iava oiso puraroepa, “*Vosa visii tavia,*

☆ 22:54: Mt 26:58; Mk 14:54

☆ 22:61: Lu 22:34

☆ 22:63: Jo 18:22-23

☆ 22:66: Mt 27:1; Mk 15:1

ra viapau va oirao pieta.
 68 Ora vosa visii akepaa oarai iava reoara vai, ra viapau ita ragai vo reoaro pukopata. 69 Ari vo vokio ora vo utupaua taru, uva Oirato Oviitoaaro oirapapa varata-ia pauparoverea vao Pauto vaaro vo uva riroa gorua toupaveira.”

70 ☆ Oa iava voea rutu oiso puraaepa, “O! Ari vii raga-a vao Pauto Oviitoaaro, raa?” Uva oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira eisi osa ragai vaisipata oiso, Ragai raga ita vao-ia.*” 71 Oire uva oiso puraaepa, “Avoeao! Ra eake vaisi vai uvupe vuri vaisi vai rera ruvara-ia. Uvare ora rera gisipoaro-ia vo reo purarevoi oreoa uvuei ita.”

23

Jisas Rovirieiiva Pailat Ruvara-ia Kortua-ia
 (Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Oire uva voea rutu rerava avaaepa Pailat iare. 2 ☆ Oa iava vao rovoaepa rera iava gasioro. Uva oiso puraaepa, “Rera-a ro-ia ira kekeiovora vo osa igei sara iraraaro piro pieparevora. Uva igeire tapo koruroera Sisa-pa takis vate arapa. Ari ita, ora vaisiparoveira oiso puraoro, Ragai raga-a Krai. Ragai king.” 3 ☆ Oire uva Pailat rera akereva oiso, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Oa iava Pailat aatooro oiso puraroepa, “*Vii raga ita eisi*

purauei.” 4 ☆ Uva va-a vao oa iava Pailat reipa irara pris irara ora Jiu-pa tuvutuepa irara oearea rutu tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavoi ro-ia Jisas.” 5 Oa iava goruvira oiso puraaepa, “Ae! Ira-a eera vurivira oirara rutu sita piepareveira voea siposipopaoro vo Judia taere-ia. Uva Galili iava rovoroea evo pitupitu raga purapaoro. Oa iava vo rutu pouro virorao va raga pura-oro vo ruture.”

Jisas Rovirieiiva Herot Ruvara-ia

6 Oire uva Pailat va uru pieparevoiva, voea akereva oiso, “Esa rera ro-ia Galili taere iava, raa?” 7 ☆ Oa iava rera taviiva vo osa rera-ia Jisas taraiparoepa oiso, Vo rasio iava rera orasia oisoa tokipareve rera King Herot. Osa iava Pailat rera iare Herot Jisas siporeva, vo osa Jerusalem-ia toupaveira.

8 ☆ Oire uva Herot rera kekereva Jisas. Oa iava rirovira rorupareva. Uvare tuariri rutu oisoa rera iava uvupareve. Oa iava oisoa rera keke ruipaparo rutu. Oire uva oiso ruipaparoepa ra Jisas oai purareve ravotoa vai, ra oai kekereve. 9 Uva oisi-a oiso osa iava Herot rera akepareva orekerovu ruture riroara. Vo osa Jisas viapau rerapa oreoi pukopareva vara iava. 10 Oa iava reipa irara pris ora

☆ 22:70: Mt 27:11; Lu 23:3 ☆ 23:2: Lu 20:22; Jo 19:12 ☆ 23:3: Lu 22:70; 1 Ti 6:13 ☆ 23:4: 1 Pi 2:22 ☆ 23:7: Lu 3:1 ☆ 23:8: Lu 9:9; Mk 6:14

voeao tarai irara Reo Taisia oeara rutu vovio rera ruvara-ia toresa urioaepa uvavi-ia rera rovirieipaiva. Uva va iava goruvira rutu rera togapaoro rera iava gasipaiva. ¹¹ ☆ Osa iava Herot ora rera voeaaro viurupa irara oea rutu Jisas akaipa piepaiva. Ora rera tovipaiva tapo. Osa iava iravu vearoto kuvuto ouiva rera-ia rera kuvusa. Oa iava rera vore pieiva aue iare Pailat. ¹² ☆ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Herot Pailat tapo ora keriparo. Uva vo vuutao raga-ia ora agiagisiepa.

Pailat Jisas Tapasa Evao Parikou-ia Taviroepa

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Oire uva Pailat reipa irarare pris keeraroepa, ora Jiu voeaaro tuvetuvepa irara tapo, ora voeao rutu oirara. Uva ora gursa urioaepa. ¹⁴ Oa iava voeare oiso puraroepa Pailat, “E rova uriotai ragai iare, oa iava oiso puratai, Ira-a ro oirara rutu vo pitupituroaro piro pierewa? Uva rera akeavo vo visii osireiario-ia torevokovira. Oire uvuta! Viapau oavu avu vai vuria vai kekea rera-ia ro-ia vao oa iava rera iava gasitavoi. ¹⁵ Oiso osa raga ita aue Herot ira rera vore pieravorao vore vigei iare, uvare viapau vuria vai kekerevora rera-ia ro-ia. Oire uvuta! Ro viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora, ra oai iava rera

kopii piepe. ¹⁶ Uva voeaopa rera vate rovopaavoi, ra rera ragiive. Oa iava rera iava vaseavere rara. [¹⁷ Oire uva oiso toupaveira vo pitupituo Tagausapa Vurei Pasova vo pitupituario. Ra va-ia Pailat iravu kosi pierewa tuukepa kepa iava voea iare.]

¹⁸ ☆ Oa-a vao oa vituaro iava voea rutu oirara rirovira kaku pieoro raga pieiva oiso purapaoro, “Rera kopii pieoro Barabas iava vaseri tuukepa kepa iava igei iare!” ¹⁹ Ari ita, Barabas ira oavu upoa kosi pierewa gavmanva vo riro urui sovara-ia. Uva oirato tapo kopii pierewa. Oa-a eva oa iava rera tovoiva tuukepa kepa-ia. ²⁰ Oire uva Pailat voeare ita reoa purareva ita. Uvare Jisas iava vasesa aueparoepa. ²¹ Oa iava kaku pieoro ita oiso puraaepa, “Rera tapari evao parikou-ia!” ²² Oa iava ita vo peva pie vuuta-ia vorevira voea ita akereva oiso, “Eakepa? Ro oirato Jisas, aa vao vuri pitupitu purarevora? Viapau oiso rera-ia vuria vai kekeavoi, ra oai iava rera kopii piepe. Uva va-a vao oa iava oiso ruipaparai ra ragai voeaaropa rera vate rovoa, ra rera raga rovoive. Ra rera iava vasea.” ²³ Vo ovusa rirovira rutu goru iraopaaepa. Oa iava goruvira rutu voea rutu raga piepaoro rerare oiso puraaepa, “Rera tapari evao parikou-ia!” Osa iava voea

☆ 23:11: Jo 19:2-3 ☆ 23:12: Ap 4:27

☆ 23:18: Ap 3:13-14

vo reoaro uvuparevoiva Pailat, goruvira vorevoreri-pavira rera iava vasereva. ²⁴ Uva va-a eva oa iava Pailat reo goru purareva voea vo ruipaaro sirova utuoro. ²⁵ Uva ro-ia riro kaureoto gavmanva ora upo purapato ira tovoiva tuukea-ia, ira arepaiva oirara, oiso ra rera vore pier eve Pailat vorevira voeapa. Osa iava Pailat Barabas iava vasereva voeapa voea vo ruipaaro sirova utuoro. Ari rera Jisas tovoreva keripa irara vavaearo-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia
(*Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27*)

²⁶ Oire uva rerava Jisas avaaepa. Uva iravu-ia oirato pituiva aue Saimon, aue iava rera Sairini urui. Uvare rerava aivaroi va ovusa riro urui-ia kare uvirosa aueparoepa. Oa iava rera vutuoaro-ia evao parikou tovoiva vao Jisas oa kaepareva. Oa iava vava rera sirova uturoepa.

²⁷ ☆ Ovusa riro irara rera sirova utupaaepa. Riro riako tapo airoa rerapa gau eraro-ia gaupaoro utupaaepa rerapa siraopaoro. ²⁸ Oa iava Jisas vairore oiso purasa ora poreroepa, “*Avairo Jerusalem iava. Opeita gaupata ragaipa. Easi vearopai ra ora visiipa gaupata ora voearopa visii ovii iraraaro tapo.*” ²⁹ Uvuta! Vo utupavira uva ovuutavu urioperea

uva oiso puraaverea, Vairo riako, ora vairo kavau asa riako, ora vairo airoa viapau kakae vure roro piepaiva, airoa rutu roruive, uvare viapau ovii irara vai epao siraoa vo vavataaro oupasa. ³⁰ ☆ Vo vuutao-ia oa-ia oiso puraaverea pukuiarare, Igei rakuoro *koveta. Ora varaore garepa pukuirovi tapo oiso puraaverea, Igei tavuruoro koveta.* ³¹ Aue iava uvare vosa vo vokio-ia oiso ragai piepaivoi osa vo evao oa-ia uuko ovi toupai vo, oire ari eake vai puraive vao-ia erako ova?” [Ro Jisas ira oiso toupare osa eva ova vo eva-ia uuko ovi toupai vearoa. Uva erako ova oa oiso toupai vo vao erako ova osa voeao vuri irara vova Jerusalem-ia.]

³² ☆ Oire uva Jisas oiso puraroiva, rerava avaaepa ora aitereivu tapo vaitereo aiterea oisoa vuri pitupituro rutu purapasi. Uvare oiso vovoupaaepa ra vaiterei tapo rera upoive Jisas. ³³ Uva va-a vao oa iava uvavu poua viropa va vaisiario, Kukue Keru Pukui-ia opukuia-a vao oa-ia rera tapaiva evao parikou-ia. Oire uva evaiterei tapo tapaiva vao oiso-ia, Iravu oisova oirapapa varata vao Jisas, ari iravu oisova koike varata. ³⁴ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Aite! Voeao iava vuriara verari. Oea viapau va-ia taraipai vao oa purai vo ragai-ia.*” Uva kuvupara-ia satu visiko purapaiva vara

roo piepaoro ora voeapa.
 35 Vo ovusa oirara rutu voeava vurapaiva. Ari voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea oiso puraaepa, "Ari oearovu raga oisoa tauvapari. Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Krai Pauto reraaro, oire uva va iava vii raga uvuipau ra ora tauvau."
 36 ☆ Uva voa voea tapo viurupa irara rera tovipaoro putepaiva. Oa iava rera vateiva aue viniga itakopa ovi 37 oiso purapaoro, "Vosa vii Juda kingaro rutu, oire ra ora vii raga ora tauvau."
 38 Oire uva oavu rigatoa rera kukuearovi-ia toupaiava. Oa oiso purapaepa, JISAS KING OAIVE JIU.

39 Uva vaitereo aiterea tapo rera kotoiva aiterea iava iravu rerare oiso puraroepa rera tovipaoro Jisas, "E vii-a Krai, raa? Oire vii raga ora tauvapaoro vigei rutu tapo tauvari."
 40 Ovusa iravu vaiterei iava rera uvuoro kasipuoro oiso puraroepa, "Easi vii tapo evo siitoka ourivoi, oiso osa reraei. E viapau Pautoa-pa uriripauei, raa? 41 Vegei tapo torevokovira vo siitoka ouvevoi oa torevokopai vigei vo pitupituroarova. Ari ro-ia ira viapau vuria vai purareva." 42 Oa iava oiso puraroepa, "Jisas. Vosa turarouvere, uva evo vuuta-ia ragaivire rugoouvere."
 43 Uva Jisas oiso rerare puraroepa, "Oiraopavira

rutu vii tavipaavo oiso, Vo vokio-ia ragai tapo tourivoi vo Peradais-ia vo roru oupa tapi."

Jisas Kopiiroepa

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44 Oire uva ravireo vuuta uvuiaro rutu-ia kopiiroepa. Oa iava ravireo utoroiva, rasitoa rutu-ia rupaepa vo rutu tugurasa vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiaro. 45 ☆ Vo osa va vao varoua oua oisoa Rovopa Kepa-ia Tempel kotovira toupaiave vo rataoa-ia touua Pauto vo topisiaro iava, oa ariarava oua vuritavira rutu kari piropa, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pievie.

46 ☆ Uva Jisas rirovira rutu oiveoro keeraoro oiso puraroepa, "Aite! Ragai vii vavaearo-ia urauratoa oaa tovoavo." Uva oisi-a oiso osa pura ovoioro vovouisi vikireva kopii ovoioro.

47 Oire uva va-a vao oa kekereva ro viurupa irara reitooaro. Oa iava Pauto vaisiara kae pierava rera-ia vuurapa vaisi puraoro. Oiso puraroepa, "Oiraopatoa rutu ro-ia, torevokoto Jisas."

48 Osa-a eisi osa voea rutu oirara voeao oea urioaepa siituesa oea vara rutu varao kekeiva oara karekeepa. Oa iava ora voea iava kopukopuara tapatapapaoro kareaepa sirao iraopaoro.

49 ☆ Vo osa rera Jisas vate iraraaro tauaivi toko pievira torepaaepa, voeao

☆ 23:36: Sam 69:21 ☆ 23:45: Eks 26:31-35; Hi 9:8 ☆ 23:46: Sam 31:5

☆ 23:49: Sam 38:11; Lu 8:2-3

oea Galili rutu iava utuaepa rera sirova. Airorovu tapo riakora airoa vara rutu varao siitueiva.

Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia

(*Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

50-51 ☆ Oire uva iravu oirato voa toreparoepa. Rera vaisiario, Josep eera Juda vo uruiaro iava vao oa oisoa vaisipaive oiso, Arimatia uvava rera-a vearoto tore-voko vovouto eera. Reipa irara iava rera-a Kaunsel irara voea vo Jiu. Ari ita, ira ro viapau oiso voeao Kaunsel irara vo vovouaro sirova utuparo vao Jisas kopii piepa vovou. Ari oisoa Pauto vo Saraarore rugoopoaro vare tuepaoro. 52 Ira-a ro ira Pailat iare avaroepa Jisas kopii aresa rera ruvara-ia. 53 Oire uva va-a vao oa iava vo kopii rere piereva rera tavurusa popotepaua-ia varoua. Oa iava rera tovoreva oavu-ia tova urui. Uva voa-a vo uva rikui tekaiva ravaavira aveke-ia rirova voari tuariri uva oirara-ia viapau oisoa irai tovapaive. 54 Oire uva vo voki-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Sabat voki oa-ia Josep vao purareva. Oa iava Sabat voki pa tutuu pieva oiso ra karekepe.

55 Oa iava vairo riakora Jisas sirova utuaepa Galili rutu iava, airoa Josep sirova ita utuaepa voare vo tova siituesa oiso, Apeisi avu

ragavira rera tovaparevoi? Oire uva va-a eva oa tapo kekeiva. 56 ☆ Uva rera siitueivoiva, vorevira kareaepa ora vairo vo uruiaro iare. Oa iava voa korovo oviro ravaasa kareaepa varao vearopa geesi oviro. Oire uva Sabat voki-ia reareaaepa oiso osa oisoa purapape Reo Taisi.

24

Jisas Toreroepa Vorevira Tootoopaoro

(*Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

1 ☆ Oire uva rovo voki rutu-a vao wik vituaro iava, ovokia-ia avaaepa tova iare vo ovirova varao riro geesi oviro aue korovo oara ravaa rovoiva. 2 Uva avekere vura ragaiva iria pekaiva vo tova riaaro iare. Oa iava viapau vo tova-ia toupaeava. 3 Uva va-a eva oa iava voa koataaepa. Oire uva voa viapau rera iava varaua kekeiva Turaro Jisas. 4 ☆ Oa iava rirovira rugorugoo iraopaoro vavagisipaaepa rutu. Uva voa aitereivu oiratoarei kekeiva, ovusa voavi ruvara-ia torepasiepa. Aiterea iava kuvupara rutu sisikorepaiva. 5 Oa iava rirovira rutu uririaepa vo riako vairo. Oire uva takua viropa rasiua arore. Vo ovusa vaierei oiso vairore purasiepa, “Eake-a vao oare rore taraapatai ro tootooto vova kopii irara voaro? 6 Viapau oiso vo touparevoi. Ira vorevira toreroe. Ari

☆ 23:50-51: Lu 2:25 ☆ 23:56: Mk 16:1; Eks 12:16, 20:10 ☆ 24:1: Lu 23:56

☆ 24:4: Ap 1:10

ita, vo reore rugoo iraota oa vaterevora visiipa vo osa Galili-ia touparevora. ⁷ Vo uva oiso puraroepa, *Ragai vatepaivoi rara vuri irara keripa irara vavaearo iare. Ra ragai tapaive evao parikou-ia rara. Oire uva vo pevapa voki-ia toreravere vorevira.*"

⁸ ☆ Oiso osa iava vo reore rugooaepa Jisas oa purarevora. ⁹ Oire uva tova tavukiaro kavuoro vorevira kareaepa katai tau katai (11) disaipel tavisia ora oearovu rutu. ¹⁰ ☆ Oiso Maria o Makdala iava, ari aue Joana, ari Maria Jems aakoaro airoa rutu toupaiava. Ora aiorovu airoa tapo toupaiava, ovusa vo reo iava vao voea aposel irara tavipaiva. ¹¹ Ari voeao aposel irara keapaaepa oiso, Kiuvu reo raga-a oa tavipaivoi. Oa iava viapau oiso vo riako vo reoaro oirao piepaiva. ¹² Vo osa Pita ikauvira avaroepa vo tova iare. Oa iava takuro viropa uva voa kekepareva. Uva varoara raga kekereva osa voa toupaiava. Oa iava vorevira voreroepa kepa iare. Osa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa tavetavepaoro va-ia vao oa karekeepa.

Aitereivu Jisas Tapo Vokapasiva Vo Raivao-ia Vo Emeas (Mak 16:12-13)

¹³ Oire uva vo voki raga-a vao oa-ia aitereivu voea iava vokapasiva gare uruivi iare. Va vaisiario aue-ia,

Emeas. Aue iava Jerusalem-ia oisoa vo raiva-ia avapaave voare Emeas. Uva aue-ia oisoa uvuipape voare katai tau katai vuuta rutu (11 kilomita). ¹⁴ Oa iava voa vokapaoro avapasiepa varao rutu-ia ora reopaoro oara karekeepa. ¹⁵ Oire uva voa ora reopaoro vokapasiva. Uva rera Jisas vaiterei ruvara-ia ora karekeroepa. Oa iava vaiterei tapo vokapaoro avaparoepa. ¹⁶ ☆ Ari vaiterei iava osireiara aauepa. Oa iava viapau oiso rera eveipasiva oiso, Jisas ro-ia.

¹⁷ Oire uva oiso vaitereire puraroepa vaiterei akeoro, *"Eake-a vao oa-ia ora reopaoro avapasiei?"* Uva oisi-a oiso osa puraroiva, ruusiva siraooro rutu. ¹⁸ Oa iava iravu rera vaisiario, Kliopas rera aatooro oiso puraroepa, *"Riro irara rutu ouruirovu iava vo-ia Jerusalem-ia toupaiivoi. Ari vii vai pasi kataito, viigoa viapau pasi taraipauei vao-ia oa karekeerao oiso Jerusalem-ia vo vuutao raga-ia, raa?"* ¹⁹ ☆ Uva vaiterei akereva Jisas oiso, *"Eake-a?"*

Oa iava oiso purasiepa, *"Auoro! Vao-ia oa karekeei ro-ia Jisas vova Nasaret eera profetato. Ira oisoa riro gorupa kovoro purapareve, ora riro gorupa reoro tapo vo Pauto osireiario-ia ora vo tapo oirara rutu osireiario-ia.* ²⁰ Aue tapo uvare voeao reipa irara pris irara ora voeao tuvetuvepa

☆ 24:8: Jo 2:22 ☆ 24:10: Lu 8:1-3 13:33

☆ 24:16: Jo 21:4 ☆ 24:19: Lu 7:16,

irara vigei voeaaro rera tovoivorao voeao gavman irara vavaearo-ia. Oa iava voea gavman irara reo goru puraivorao rera uposa. Uva rera tapaivorao evao parikou-ia. ²¹ Ari ita, voari tuariri uva oisoa igei rera oirao piepaio, Eera ira voea oirara karureverea Isrel-pa irara vova tuukea-ia. Iu. Ora oreovu tapo vao iava rera vo kopiiaro isivaaro iava vo vokio-ia vo pevapa voki vo vokio. ²² Ari ita, airovua vairo igei iava airoa igei sita pieivoi rutu. Uvare vokipaua rutu vokiae voariŕe tova-ia. ²³ Oa iava voa viapau rera iava Jisas varaua kekeivo. Osa iava vorevira voreae igei tavisia. Ari ita, uva voa oearovu enselpa irara tapo kekeivo oea oiso puraae, Ira tootoovira touparevoi. ²⁴ Oa iava oearovu igei iava voare tova-ia tavariivo. Uva oisi raga ita va kekeivo oiso osa vo riako taviae. Vo uvare voa viapau rera kekeivo.”

²⁵ Oire uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “*Ari ita, viapau oiso visii-a rugorugooa vaiei. Uvare visii iava sopaura vavagisi iraopa-peira. Oa iava viapau vo reoro oirao piepataveira profet irara oara iava oisoa tavipaave voari tuariri.*” ²⁶ ✱ E apeisi-a? Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vo raga osa Krais siitoka ou rovo iraoreve, oire ra utupavira rera vaaro keraria ora gorua oureve?” ²⁷ Uva vova varao rovoepa Moses vo rearo-ia

vo pou virosa voea rutu profet irara. Oa iava vaitereipa siposiporeva oiso vo reo rutu varao oara Tugoropa Vuku-ia oisoa toupaiŕe, vo reoro iava rovopaaro oreoroa rigatoiva Moses ora profet irara. Oara rutu oisoa rera raga iava tavitavipape.

²⁸ Oire uva vo urui iare tutuuiva vao oa iare avapasiŕe. Oa iava Jisas oiso rovoroeŕa ra vo urui-ia vaiterei veraoro putereve rera raga avaro. ²⁹ Vo osa rera voresivoiva, oiso purasiŕe, “Vo tou rovorori vegei tapo. Uvare ravireo rokorevoi. Uva rupasa auepai.” Oire uva vaiterei tapo tousa koataroeŕa. ³⁰ Oa isivaaro iava aiosa auepaaŕe. Uva vaiterei tapo pauroŕeŕa rera Jisas. Uva bret oureva va-ia vearo vaiŕi purasa Pautoa-ia. Oa iava vaitereipa va puteputereva vaiterei vatevatesa vara. ³¹ Uva oisi-a oiso osa va purarevoiva, vaiterei iava osireiara karu piropa roroiooro. Oa iava yearovira rutu rera-ia taraisiŕeŕa rera eveiŕo. Uva va isivaaro iava vaiterei arova opesikoroŕeŕa avaro. ³² Oire uva ora reopasiŕeŕa vaiterei raga oiso, “Ari ita, vo osa voka-pavevo raivaaro, ovusa vegei tavitaviparevo aue iava Tugoropa Vuku vituaro iava. Uva oiraopavira ita, vegei iava vovouisirei roruoro rirovira rutu koyatae rera vo rearo sovooro.”

³³ Oire uva vo voki raga-ia Jerusalem iare vore

karesiepa katai tau katai (11) disaipel iare pou virosa ora oearovu. Uva ora guruaepa voea rutu ³⁴ ☆ oiso puraoro, “Oiraopavira rutu Turaro Jisas vorevira toreroi Saimon ira kekerevo.” ³⁵ Oa iava voeapa siposiposiva varao iava oara vaiterei iare kare-keepa raivaaro. Uva oiso purasiepa voeare, “Easi eera vegeipa bret puteputerevo. Oa iava rera-ia taraiveie rera eveioro.”

Jisas Ora Karekeroepa Rera Voeaaro Iare Disaipel
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Oire uva oisi-a oiso osa ora reopaoro toupaiava, ovusa Jisas voea vuutaaro-ia ora tore pieoro ora karekeroepa voea iare. ³⁷ Uva rirovira rutu ora sitaaepa. Oa iava uriripaaepa rutu oiso keapaoro, Iravu uraurato tugarato ira voea iare pouro viroi. Oa iava rera kekeivoi. ³⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Eakepa vurivira rutu ora sitatai? Ari eakere visii iava sopaura ragai-ia vakuvaku asapai?” ³⁹ ☆ Ragai vavaearo keketa ora ragai kokotoaro viupara kekesa. Easi ragai raga-a vao, ragoa toupaaivoi. Oire ragai-ia pituta ora visii varaaro iava vavaeara, uvare tugaratoa-ia viapau keruara vai toupaveira oiso osa varao oara ragai-ia toupaivoi oara kekepatavoi ragai-ia.” ⁴⁰ Oire uva

oisi-a oiso osa puraroepa ora rera iava vavaearei karekeoro ora kokotoarei voeapa. ⁴¹ Oa iava rirovira rutu roru iraopaiva. Ari touvira viapau rera oirao piepaiva rutu. Uva rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa. Osa iava voea akereva oiso, “Esa aioara vaiei voraro?” ⁴² Oa iava rerapa ataria vateiva oa oriiiva. ⁴³ ☆ Uva va ouoro va aioleva ovusa rera siituepaiva rugorugoo iraopaoro.

⁴⁴ Oire uva voeare oiso puraroepa, “Voari tuariri uva visii tapo toupaaava, uva visii taviavora vo reoro rutu iava varao ragai iava vo Reo Taisi-ia vao Moses vaaro, ora varao rutu oara rigatoiva profet irara vao-ia Vukua voea vaaro, ora vo Sam. Uva vo reoro rutu-a varao oara oiraoei.” ⁴⁵ Uva va-a vao oa-ia voea vovouaro roroio piereva. Oa iava Pauto vo reoroaro-ia taraiaepa rutu. ⁴⁶ ☆ Osa iava voeare oiso puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Krais tavaka vo vavataaro kae rovo iraoreve. Oa iava vo pevapa voki-ia vorevira torerovere taru tova tapi iava.” ⁴⁷ Oa iava rera vo kovoaro iava siposipo iraopaivere vo oirara rutupa voraro rutu okovoa-ia raiva purareva Pautoa iare. Ra va iava voea iava sopaura oaive vorevira pore piro vova vuri vovouro oaive. Oire ra Pauto voea iava vuricara oaive verareve. Uva vova Jerusalem-ia vo siposipo

☆ 24:34: 1 Ko 15:5 ☆ 24:39: Jo 20:27 ☆ 24:43: Ap 10:41 ☆ 24:46: Ais 50:6; Hos 6:2 ☆ 24:48: Ap 1:8

vao rovo iraopatavoi rara.
 48 ☆ Uva uvui iraopatai ra
 vara iava varao siposipota
 oara keketavo rutu. 49 ☆
 Oire uvuta! Va-a vao-ia oa
 iava Aite taviroepa voari
 tuariri, ira-a ro ira visi-
 ipa vatepaavoi Tugoropato
 Uraurato. Uva rera sipoa-
 vere visiipa vo osa vo urui-ia
 Jerusalem urui-ia tou rovota.
 Oa-ia visii iare va vao rera
 vo goruaro vuvuiua iava
 varapere visii-ia okovorovu
 purapasa oearovupa oirara
 vao Pauto vo kovoaro.”

*Pauto Jisas Kae Piereva
 Vuvuiua Iare*

*(Matyu 16:19-20; Aposel
 1:9-12)*

50 ☆ Oire uva voava vo voea
 tuvetuvereva aue-ia ruture
 Betani-ia. Oa iava vavaea
 kae piereva voea vateoro
 viraakrovopaivoivaoa vao
 Pauto vo goruaro iava.

51 ☆ Oire uva voa-a vo uva
 voea viraakopareva touvira,
 ovusa Pauto rera kae piereva
 vuvuiua iare. 52 Uva voa

raga rera-ia Jisas vuurapa
 vaisi pura, Jerusalem iare
 voreaepa. Oa iava rirovira
 rutu rorupaiva rutu. 53 ☆ Oa

iava vao oisoa vokiara rutu-
 ia Rovopa Kepa-ia Tempel
 toupave. Uva Pautoa-ia
 vuurapa vaisi purapaoro
 rorupaive rera-ia.

☆ 24:49: Jo 14:16; Ap 1:4 ☆ 24:50: Ap 1:12 ☆ 24:51: 2 Kin 2:11 ☆ 24:53:
 Ap 2:46

JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Iravu-a ro Jon katai tau erao disaipel iava rera, ira oisoa kaviko iraopareve rutu Jisas. Vaitereo ora Pita aiterea oearovupa disaipelpa irara oisoa irapasi. Uva Jisas vo araoreire keeraroepa ora Jems vo osa sara kovo purapasiva atari oupaoro ora aitetoa tapo Sebedi (Mk 1:19-20). Oa iava aiteto kavuoro utusiepa ora kovopa iraraaro Jisas sirova utuoro.

Oire uva vo rera vaaro-ia rigatoa Jisas iava poteravira rutu tavitaviroepa oiso, Rera raga Pauto ira oiravira karekeroepa vo rasio-ia toupasa oiso rutu osa vigei oirara. Uva viapau riroara vai siposipoara vai rigatoreva Jisas vo kovoaro iava, viapau. Ari Jisas vo siposiporoaro iava ora rera vo kovoaro vituaro iava rigatoreva Jon, oiso ra oirara uvuipaa ra roroiovira taraiave oiso, Jisas-a ro Kraiss, Pauto Oviitoaaro rutu. Ira iavirava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi oupe vo rera vaisiario-ia ora rera vo goruaro-ia.

Uva Pentikos Voki isivaaro-ia Jon toupareva Pita tapo vo Jerusalem-ia (Ap 3:1, 4:23). Oire vaitereo aiterea Kristen irara tauvasiva voeao oea oisoa

Sameria-ia toupave (Ap 8:14-25).

1. Aviavi pie reoro aue iava Pauto vo Reoaro rera raga ita Kraiss, 1:1-18.
2. Jon Baptais vo tavitaviaro iava, ora vo osa Jisas rera vo kovoaro rovopasa voeao disaipel ropo rovoreva, 1:19-51.
3. Voraro virireva Jisas rera vo kovoaro ravoto kovoro purapaoro, okovoroa iavirava lotupa irapa irara Jiu reoa puraiva Jisas kopii piesa, 2:1-50.
4. Jerusalem-ia tupaoro disaipel irara siposiporeva ora rera iava. Oa iava oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 13:1-19:42.
5. Jisas tova tapi iava vo pevapa voki-ia vorevira toreroepa. Oa iava disaipel irara iare ora karekeroepa, 20:1-29.
6. Vo toupai vao vituaro iava oa iava Jon vo vukuo rigatoreva, 20:30-31.
7. Galili-ia Jisas disaipel tapo toureva, 21:1-25.

*Reo-a Vao Oa-ia Tootooa
Toupaveira Oa Oiravira
Karekeepa Ro Vaisiario Jisas
Kraiss*

1 ☆ Voari tuariri vo uva vo rasio pura asavira touva Reoa raga touva. Oa-a Reoa oa Pautoa tapo touva. Uva oisi-a eisi osa Pauto toureva, osa-a eisi osa Reoa raga touva. 2 Oa tuariri rutu

Pautoa tapo touva. ³ ✧ Oreoa orekerovu rutu vituaro. Oa iavirava Pauto orekerovu rutu purareva. Ari ita, viapau oiso oai oraivai raga iava karekeepa. Viapau. Ari Reoa raga-a orekerovu rutu vituaro. ⁴ ✧ Oa-a Reoa Tootooa rutu vituaro. Oa iava va Tootooa oirara rutupa Aviavia. ⁵ Uva va-a eva Aviavia oa rupapa aviavia vatepaiveira vare roropaoro. Osa iava eisi rupa viapau oiso vo Aviavi papupaiveira.

⁶ Oire uva iravu oirato uri-oroepa rera vaisiaro Jon, ro ira arureva Pauto. ⁷ Ira uri-oroepa oiraopa reo siposiposa. Va iava vao Aviavia tavitaviroepa voea rutupa, oiso ra va iava vao Aviavia uvuoro oirao pieive. ⁸ Uva rera-a viapau oiso va eva Aviavia. Viapau. Ari eera urio ragaroepa va iava vao Aviavia tavitavisa.

⁹ Oaviavia rutu-a eva oiraopa. Oa oirara rutupa aviavia vatepaiveira. Rera-a eera Aviaviaro oirara rutupa ira urioroepa vo rasio iare. ¹⁰ Oa raga-a eva Reoa oa urioepa vo rasio-ia tousa. Uva rera-a ro ira iavirava Pauto vo rasio rutu purareva. Uva oirara voea vo rasio-ia oisi iavirava viapau oisoa rera eveipaive. ¹¹ Osa iava vararoepa vo tousa uva purareva rera voaaro. Ari ita, uva viapau oiso voeao rera voeaaro rutu rera ouiva. ¹² Vo ovusa oearovu raga voea iava rera eveioro rera ouiva

voeao oea oisoa rera-ia oirao piepaive. Oa iava voea vo vovouroaro-ia taraipaoro voea reesireva, ra oiso toupaveira rutu, voea-a Pauto ovii iraraaro rutu. ¹³ Ari voeao oea oiso toupaveira, Pauto ovii iraraaro viapau oiso eisire voea kavauivora aite irara ora aako riakoro oaive. Ora viapau oiso varaua raga vo ruipaaro-ia. Ora viapau oiso vo oiratoa raga vo ruipaaro-a. Viapau. Ari Pautoa raga ora rera vo ruipaaro-ia voea kareke piepareveira oiso rutu, ra oiso toupaveira, Rera ovii iraraaro rutu.

¹⁴ ✧ Oa raga-a vao-ia Reoa oa oiravira ora poreepa. Osa iava igei vuutaaro-ia toureva. Oa iava igei rera vaaro keraria kekeiova. Vao keraria-a rera vaaro ro-ia Kataitoa raga Oviito Aite ira arureva oa iava urioroepa. Ira-ia vereopa vovou toupaveira ora aue oiraopa pitupitu. Oara rutu iava agasiroepa. ¹⁵ Uva Jon Baptais rera iava tavioro oiso puraroepa, “Era oirato tuariri rutu ira iava visii taviavora oiso-ia, Ro ira ragai sirova uturovere ira ragaipa reiparoveira. Eake iava? Uvare tuariri rutu toureva ovusa ragai kavau asavira touava.”

¹⁶ Ari ita, vigei rutu ovatevatearovu rutu vorevorerpavira sirao vatero oisoa oupape rera ruvara-ia. Varao oara rutu iava agasiroepa. ¹⁷ ✧ Eake

iava? Uvare Pauto vigeipa Reo Taisi vatereva Moses vavaearo-ia. Ari va vao riroa rutu vereopa vovou ora oiraopa pitupitu oara rutu Jisas Krai iavirava karekeepa. ¹⁸ Viapau oiso irai gare visivi Pauto kekereva. Viapau rutu. Ari rera raga ro-ia Pauto Oviitoaaro ira Aiteto ruvara-ia oisoa toupareve. Oire uva va-a eva oa iava Aitetoa rutu iava oisoa vigei soporepareve.

Jon Baptais Tavitaviroepa
(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8;
Luk 3:15-17)

¹⁹ Oire uva Jiu iava voea reipa irara oearovu tauo purapa irara pris irara aruiva ora oearovu tapo Livai-pa irara voeao oea oisoa Tugoropa Kepa tokipaive. Oea Jerusalem iava urioaepa Jon akesa oiso, "Vii-a irouto?" ²⁰ Uva Jon roroio pievira rutu voeapa siposiporeva. Uva oisi siposipopaoro viapau oiso voeapa oreoi vairupaoro oai vataupareva. Ari oisi raga siposipopareva oiso purapaoro, "Viapau oiso Krai-a ragai ro ira roporeva Pauto, oiso ra Jiu-pa irara tuvetuvereve." ²¹ ✧ Oa iava rera akeiva "Ari apeisi-a. Vii-a profetato Ilaija, eke?" Oa iava oiso puraroepa, "Viapau." Uva oiso ita puraaepa, "Asi rera vai-a vii ro profetato viigoare tuepaioveira. Ro ira iava tuariri reo purareva Moses?"

Uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, "Viapau." ²² Osa iava rerare oiso puraaepa, "Ari irouto-a vii? Igei oiso ruipapaiei ra voeao oreoiaro pukoio oea igai aruivoiva, urioie. Apeisi-a oiso osa purapau ei ora vii ragare?" ²³ ✧ Oa iava Jon oiso puraroepa profetato Aisaia vo reoroaro sirova utuoro, "Ragai-a iravu gisipoaro. Ragoa vo tupaoro raaka tapi oiso keeraparai, Turaro vo raivaaro torevokota."

²⁴ Uva Farisi oearovu aruiva ora voea raga iava. Oa iava avaaepa rera iare. ²⁵ Uva rerare oiso puraaepa, "Ari viapau vii-a Krai, eke viapau vii-a Ilaija, ora viapau vii-a profetato. Vosa viapau Krai vii, uva apeisi ragavira vii reesirevora oa iava oirara rutu baptaisparivoi?" ²⁶ ✧ Oa iava Jon voeare oiso puraroepa, "Ari ita, voea baptaispaaveira uukoa raga-ia. Vo ovusa visii vuutaaro-ia iravu toupareveira ira viapau eveipataveira. ²⁷ Ro ira ragai sirova utuparoi. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra rera vaaro iava tasipa tuukea karua." ²⁸ Vo reoro rutu purareva Betani urui-ia ovaratavu iava uuko ovi iviropavira vo ovio Jodan vo uva Jon oirara baptaispareva.

Jisas Ira-a Sipsip Kakae Pauto Vaaro

²⁹ ✧ Uva vokipaua Jon Jisas tuereva osa vokapaoro urioparoepa rera iare. Oa

iava Jon oiso puraroepa, “Va kekepata eva tauo puraso kakae Sipsip Kakae Pauto vaaro. Oa vuriara veravere oirara rutu iava vo rasio-ia.³⁰ Eera ira iava tuariri tavi-raepa oiso puraoro, Iravu oirato ragai sirova uturovere ira ragaipa reiparoi rutu. Eake iava? Uvare tuariri rutu toureva vo osa kavau asavira ragai touava.³¹ Ari ita, viapau vearovira rera-ia tarai rovoraepa. Oa iava urioraepa oirara rutu baptai-sisa uukoa raga-ia ro oirato kareke pieoro voeaopa Isrel-pa irara.”

³² ☆ Oire Jon oiraopa reo vatepaoro oiso puraroepa, “Uraurato tueavora ovusa vuvuiua iava vararoera oiso rutu osa kurue rera kukuearo ariaraaro toupasa.³³ ☆ Ari ita, viapau rera-ia tarai rovoraepa vo ovusa ro ira ragai arureva oirara rutu baptaisisa uuko raga-ia. Ira ragai tavirevora oiso puraoro, Uraurato kekerivere. Ira vararovere iravu kukuearo ariaraaro iare oirato. Eera ira oirara baptaispareverea rara aue-ia Tugoropato Uraurato. Oa iava aue-ia vukupaaverea Uraurato vo goruaro.³⁴ Uva ragai raga rera kekeava. Oa iava rera iava tavitaviparai oiso purapaoro, Oiraopavira rutu, uvare Pauto Oviitoaaro-a rera ro-ia.” Oiraopavira rutu Jon osa oiso puraroepa.

Jisas Disaipel Resura

Oureva

³⁵ Oire uva ovokivu vokipakouaro-ia Jon aitereivu tapo disaipeltoarei rera vaitereiaro toreroepa.³⁶ Uva voa-a vo uvava Jisas tuereva ovusa vokapaoro urioparoepa. Oa iava Jon oiso puraroepa, “Eva Sipsip Kakae Pauto Ovi-iaro.”³⁷ Uva disaipeltoarei rera uvusiva ovusa oisi puraroepa oiso. Oa iava Jisas sirova utusa avasiepa.³⁸ Uva Jisas vaiterei akesa ora poreroepa ovusa rera sirova utupasiepa. Oa iava oiso puraroepa vaitereire, “*Eakere taraapasivoi?*” Oa iava rerare oiso purasiepa, “Rabai, ovu-ia touparivoi? Aa vo kepao-ia?” [Ovaisi-a vao, Rabai porearo oiso toupai, Tisato.]³⁹ Uva vaitereire oiso puraroepa, “*Uriosi kekesa.*” Oa iava avasiepa vo kepa kekesa voa oa-ia toupareva. Uva voa voeare vokiepa, vo uvare vo resura vuuta rutu-a vao oa-ia rera iare pousi viropa voa.

⁴⁰ ☆ Andru, Saimon Pita araokotoaaro eera iravu vaiterei iava vaitereo aiterea Jon vo reoaro uvusivoiva, avaroepa Jisas sirova utusa.⁴¹ ☆ Uva Andru araokotoare taraa rovosa avaroepa aue Saimon. Oa iava rera tavireva oiso, “Igei Me-saia kekeiovoi.” [Ovaisia porearo-a vao oiso, Kraisi.]⁴² ☆ Oa iava Andru rera tapo avaroepa Jisas iare. Uva voa Jisas rera kekeoro oiso

☆ **1:32:** Mt 3:16; Mk 1:10; Lu 3:22

☆ **1:33:** Ap 1:5

☆ **1:40:** Mt 4:18-22

☆ **1:41:** Dan 9:25 ☆ **1:42:** Mt 16:18

puraroepa, “Vii-a vao *Saimon Jon* oviitoaaro. Viigoa vaisiario perea utupavira oiso, *Sifas*.” [Ovaisia porearo-a vao oiso, Pita eera Aveke.]

Jisas Filip Vaio Roporeva Ora Nataniel

43 ☆ Oire uva Jisas Galili iare vokioro Filip kekeoro rera tavireva oiso, “*Ragai sirova utuu*.” 44 [Uva rera-a Filip aue iava Betsaidaia, Andru vo uruiaro rutu vaiterei ora Pita.] 45 ☆ Uva Filip Nataniel kekesa avaroepa. Oa iava rera tavireva oiso “Ro ira iava turiri Moses reoa rigatoreva Reo Taisi-ia. Ora aue tapo profet irara oea rera iava va rigatoiva, eera ira kekeiovorao ro Jisas Nasaret iava Josep oviitoaaro.” 46 Uva oisi-a eisi osa iava Nataniel rerare oiso puraroepa, “Esa pasi oavu avu vai vearoa vai uvuipai avu ra Nasaret-ia karekepe, raa?” Uva va-a vao oa iava Filip rerare oiso puraroepa. “Urio ragau kekesa.”

47 ☆ Oire uva Jisas Nataniel siituepareva ovusa urioparoepa rera iare. Oa iava rerare oiso puraroepa, “*Keketa ro-ia Isrel-patoa rutu. Ira-ia viapau kuuvua vai toupaivoi*.” 48 Oa iava Nataniel rera akeoro oiso puraroepa, “E apeisi iava ragai-ia maraiuera?” Uva Jisas oiso puraroepa, “*Ari ita, vo osa Filip viire keera asavira tourevora ovusa fik*

ova vituaro-ia touparivora, ovokia-a eva oa-ia vii keke rovoavora.” 49 Oa iava Nataniel oiso puraroepa, “Tisato, vii-a Pauto Oviitoaaro. Vii Isrel-pa irara reraaro rutu Kingto.” 50 Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vii tavipaavoi vao iava osa vii keke rovoavora fik ova vituaro-ia. Uva va vai-ia pasi oiraopau vao, raa? Uva utupavira oaravu kekeparivoreea oara vao-ia putepaivoreea rara*.” 51 Uva Jisas rera ita vorerivira tavireva oiso puraoro, “*Oiraopavira rutu eisi osa visii tavipaavoi oiso, Vo utupavira vuvuiua keketavoreea ovusa karu piro, ra purapurapa irara ensel keketa vao Pauto voeaaro ovusa voare ipapaave ora voava varapaave Oirato Oviitoaaro iare ragai*.”

2

Iravu Oirato Ira Riako Ouroepa Kena-ia

1 ☆ Vo pevapa voki-ia iravu oirato riakova oureva Kena-ia oiso Galili taere sovara-ia. Uva Jisas aakoaro vao kavatao kepa-ia toupaeava. 2 Uva Jisas-re tapo keeraaepa ora igei rera voeaaro disaipel va vao ora oupa pitupitu kekesa. 3 Uva wain ovi opesieiva, aakova Jisas tavieva oiso, “Voeao viapau wain ovi vaiiei.” 4 Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Riakova, ragai auearo. Viapau oiso vii auearo-a. Uvare ragai vo vuutaaro*

☆ 1:43: Mt 10:1-6 ☆ 1:45: Hi 11:1-6 ☆ 1:47: Sam 32:2, 73:1; Ro 9:4, 6

☆ 2:1: Jo 4:46

tugura asavira toupaivoi [ovuuta-ia ragai vaisiario roroiovira kareke pieavere].”

⁵ Oa iava aakova kovopa irara tavioro oiso puraopa, “Vosa eake reo purapareve visiire, uvuipatai ra oisi va sirova ututa.”

⁶ Oire uva voa toupaiava aue katai vatara (6) pitokaara avekeara oara-ia Tugoropa Sisu oisoa purapaive vo vavaeara oaive-ia aue Jiu. Oara oisoa uvuipape vo osa vara uukopaoro vara agasi piepaive oiso uvuivira erao tau (20) galen ora vo peva tau (30) galen aue uuko vo kataiva-ia pitokava.

⁷ Oa iava varare Jisas voea tavireva oiso, “*Uukoara vai kuvuta vo pitokaara rutu-ia.*” Uva vara agasi pieiva rutu.

⁸ Jisas voea tavireva oiso, “*Oarai kokota. Ra ro vatesa avata ira aioa-ia tokipa.*” Oa iava varava avaaepa.

⁹ Oire uva rera ro ira vo aio-ia tokiparoepa vo ovi togovireva, ovusa wainvira ora poreepa. Uva viapau taraiparoepa oiso, Ovu-ia vo ovi ouivo. Vo osa voea raga kovopa irara taraipaaepa voeao oea vara-ia uuko kuvupaaepa. Oa iava rera ro aioa-i tokipato rerare ro riako oupato keeraroepa

¹⁰ oiso puraoro, “Oirara rutu vearopa oviro wain oviro roo pie rovopaiveira. Oire ra rirovira ukaioave, ra va isivaaro iava taru wain turi-ia akukuara raga ukaio ragaave. Uva viapau oisi eisi

pieri. Uvare vo vuuta-a vao oa-ia vearopara wain oviro roo pieparivoi oirara rutupa vo oviro oara rukurivo.”

¹¹ ✧ Oire uva vao rovopa rutu ravotoa Jisas oa purareva oiso Kena urui-ia Galili taere sovara-ia. Oa-ia rera vaaro keraria vo goruaro kareke pieveva voeapa. Oa iava voeao disaipelpa irara rera voeaaro rera oirao pieiva rutu.

¹² Uva va vao isivaaro iava Jisas Kapaneam iare tavetereva aakova tapo, ora araoko irara, ora igei disaipel irara. Uva voa ovokirovu-ia vo urui-ia touiova.

Jisas Voripa Irara Sigureva Tugoropa Kepa Iava Aue Tempel

(*Matyu 21:12-13; Mak 11:15-19; Luk 19:45-46*)

¹³ ✧ Vo Tagausapa Vurei Pasova Vureipa Jiu vaaro tutuu pieepa oiso ra karekepe, ovusa Jisas Jerusalem iare iparoepa. ¹⁴ Uva voa Rovopa Kepa Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia oirara rutu kekereva, ovusa orekerovu-ia voriarara ora tuutuupaaepa aue-ia tapo sara kovoro purapaoro bulmakau kare, ora aue sipsip, ora kurue kare, vo kareo okarea-ia oisoa tauo purapaive. Uva voa voea kekereva ovusa paupaaepa oisi eisi vara-ia ora piepaoro.

¹⁵ Uva kopirovu kekereva Jisas. Oa iava rera-ia aue purareva raga vuruko. Osa iava va-ia voea oirara tarioreva voava vo Tempel-ia vo kareva aue

sipsip ora bulmakau. Uva vœa varaaro petopetoreva moniara vœao oea moni tavariopaaepa varao tapo tebolara vœa varaaro. ¹⁶ ✱ Uva va-a vao oa iava vœare oiso puraroepa vœao oea sara kovoro purapaiva kurue kare-ia, “Vo kareva kosita viro. Opeita Aite oaa vo kepaaro oiso piepata, Vori oupa kepa.” ¹⁷ Uva igei disaipel oreovure rugooiepa oa epao Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira, ‘Kasi-varivira rugorugoo iraoparaveira vii vo kepaarore oiso vovoupaoro, ra vearovira touve.’

¹⁸ Oire uva va vao kekeivoiva, reipa irara Jiu iava oiso puraaepa, “Eake ravoto rutu-a vao oa-ia igei kareke pierivoiva, uvuipaiei ra vii-ia taraiio oiso, Viigoa eva vo reesiva touparivoi oiso piepasa, raa?” ¹⁹ ✱ Uva Jisas vœare oiso puraroepa, “Tugoropa Kepa vao Tempel rigapata okepa rara tore pieavere ita vo pevapa voki-ia.” ²⁰ Uva va-a vao oa iava vœa Jiu oiso puraaepa, “Vo resura tau katai vatara (46) ivaro-ia vo kepao pauiva. Uva apeisi-a? Vo pevavi raga-ia voki uvuipaiei ra vo kepao vorevira tore pieri, raa?”

²¹ ✱ Jisas vo kepaore Tugoropa Kepa Tempel oisi eisi puraroepa varaua vouao ora rera iava. ²² ✱ Oire vo tore vokiario vo osa Pauto vorevira tova tapi iava rera tore

piereva ovokia-a eva oa-ia igei disaipel rera vo reoarore rugooiepa vao oa purareva. Oa iava Pauto vo rigatoaro oirao pieiova ora vo reo vao oa purareva Jisas.

Jisas Oirara Rutu-ia Tarairoepa

²³ Oire uva Jisas Jerusalem-ia toureva va-ia vao Tugoropa Voki Pasova Vurei vaaro. Uva riro irara rutu oravotorovu rutu kekeiva varao oara purapareva vœa. Uva vara-a evara oara iava rera oirao pieiva rutu. ²⁴ Osa Jisas viapau oiso vœa vo oirao piearo oirao piepareva. Viapau. Oa-a eva vituaro iava viapau oiso vœa vavaeoro-ia ora tovaroepa. ²⁵ ✱ Eake iava? Uvare taraiparoepa vœa rutu-ia. Viapau oiso vavagisivira toureva ra irai rera tavireve vo oirara vo pitupituroaro iava. Viapau. Ari rera taraiparoepa vœa vo sopaaro-ia.

3

Jisas Nikodimas Tapo Ora Reoroepa

¹ ✱ Iravu ro oirato toupareva rera vaisiario, Nikodimas ratarataa vovoutoa rutu Farisi-pato. Uva iravu-a vœa iava reipa irara Jiu vœaaro.

² Ira urioroepa Jisas iare vokiario oiso rerare purasa, “Tisato. Igei taraipaiei oiso, Pauto vii siporevora oiso rutu osa iravu tisato. Ari vosa viapau Pauto irai-ia

✱ 2:16: Lu 2:49 ✱ 2:19: Mk 14:58 ✱ 2:21: 1 Ko 6:19 ✱ 2:22: Lu 24:6-8

✱ 2:25: Jo 6:61, 64, 13:11 ✱ 3:1: Jo 7:50

toupareve, ra viapau uvuipa ra vo ravotoro purapareve irai oara purapariveira.”

3 ☆ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, *“Oiraopavira rutu oiso osa vii tavipaavoi oiso, Vosa ro ira viapau airepavira kavauro, ira viapau uvuiparoi ra Pauto vo Saraaro kekereve ora viapau Pauto vo goruaro sovopareve.”*

4 Oa iava Nikodimas oiso puraroepa, *“Apeisi ragavira irai avukaoro uvuiparoi ra vorevira ita kavauro? E pasi uvuiparoi ra vorevira aakova kovuaro-ia koataroera vorevira rera kavaueve ita, raa?”*

5 ☆ Oire uva Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, *“Oiraopavira rutu osa vii tavipaavoi oiso, Vosa viapau uukoa-ia kavau rovro oirato, ora tapo vosa viapau Tugoropatoa-ia Uraurato ita kavauro, ira viapau uvuipa ra Pauto vo Saraaro-ia koataro ora viapau Pauto vo goruaro sovopareve.”* 6 Ari ro oirato ira oiravira kavauro eera oiratoa raga. Ari ro ira Tugoropatoa-ia Uraurato kavauro, eera oirato ira sopaaro-ia Tugoropato Uraurato toupareveira. 7 Opeita rirovira rutu rugorugoo iraopau vo osa oiso vii tavipaavoi, Vorevira kavauu airepavira. 8 Kiuvu ora rera raga vo ruipaaro sirova utuparoveira uvarovu vuvurepaoro avapaoro. Uva

rera vo gurukoaro uvu-pariveira, ra viapau taraipau oiso, Ovu iava urioparoi, eke ovu-ia avaparoi. Ari ita, oirara rutu uvuipaai ra kiuvu vo goruaro kekepaive. Uva oisi-a eisi osa roroiovira rutu Pauto vo Urauraaro ora rera vo goruaro eveiparivere vo osa vorevira kavaupau, ra airepa rugooro purari.”

9 Oa iava Nikodimas rerare oiso puraroepa, *“Uva apeisi ragavira va vao uvuipai ra karekepe?”*

10 Osa iava eisi Jisas rerare oiso puraroepa, *“Ari apeisi ragavira-a va-ia vao? Uvare vii-a Isrel-pa irara tuvetuvepato. Oa iava viapau va-ia vao roroiopau, raa?”*

11 Oiraopavira rutu oiso osa vii tavi iraopaavoi oiso, Igei varao-ia reopaiei oara-ia taraipaiei. Ora varao iava siposipopaiovoi oara kekeiovora. Osa visii vao vo reore isivapataveira oreoa vao oa iava oiraopavira rutu siposipopaiovoi. 12 Visii tavipaaveira vara iava varao vo rasio iava. Uva viapau vara oirao piepataveira. Vosa visii tavia ita varao iava vuvuiua iava, ra apeisi ragavira vara oirao piepata ita rara, raa? 13 Viapau oiso irai vuvuiua iare iparoepa. Ari Oiratoa raga Oviitoaaro-a ragai ragoa vuvuiua kavuoro vararaepa. Ira raga-a ita ragai Kataito. 14 Tuariri Moses brasva rakoru toorotoa-ia kae piereva kuvau tapi iria purareva. Eisi raga ita

osa Oirato Oviitoaaro kae pieiverea rara evao *parikou iare*.¹⁵ Ra oisi iavirava oearovu oirara rutu iava ragai oirao pieive. Ra va iava Tootoo Ovoï ouive.

¹⁶ ☆ *“Oreoa vituaro iava oiso toupai, Pauto ora rera vaaro sirao vovou rutu oirara rutupa vatepareveira voeao oea vo rasio-ia toupaveira. Eva-a oa vituaro iava ro kataitoa raga Oviito voeapa vatereva, oisore ra oirara rutu iava oearovu rera oirao pieive. Ra va iava viapau opesiave. Viapau. Uva uvuipaai ra Opesi Asa Tootoo ouive.*¹⁷ Pauto viapau oiso Oviito siporeva oirara rovirieipasa voeao vo rasio-ia oiso osa ro reo rovirieipato aue jas. Viapau. Ari eera siporeva vorevira voea kae piepaoro voea oupasa ora rera iare.¹⁸ Ro ira Pauto Oviitoaaro oirao piepareve ira viapau rovirieia vai. Ari ro ira viapau rera oirao piepareve eera ira opesi ovoiroverea rovirieia-ia. Eake iava? Uvare viapau Kataitoa raga Oviito Pauto Oviitoaaro oirao piepareve.¹⁹ Uva va-a vao rovirieia vituaro oa oiso toupai, Aviaviaro oirarapa oa-a vao oa pou pirora vo tuaririvi vo rasio-ia, ovusa oirara rupapa ruipapaaveira. Eake iava? Uvare vuri pitupitupa voea vaaro.²⁰ ☆ Uva voeao oea vuri pitupitupa ruipapaaveira oea aviaviava ora upopaaveira oiso reasipaoro, Teapi voea

vo pitupituroaro vuriara poeravira karekepape. Eva-a oa iava viapau uriopaaveira aviavia iare.²¹ ☆ Ari ro ira oirao pie vovou rutu purapareve ira aviavia iare urioparoveira. Oire ra va iava oirara vearovira rutu rera vurapaive. Ra oiso puraave rerare, Eera ira ora rera vo kovoaro purapareveira Pauto vo rugooaro-ia.”

Jon Poeravira Rutu Siposiporeva Jisas Iava

²² Oire uva va vao opesieiva, Jisas rera voeaaro tapo disaipel avaroepa oisore Judia Distrik sovaraia. Uva voa igei tapo tupaoro oearovu baptaispareva Jisas ora rera vaisiaro-ia.²³ Uva aue tapo Jon Baptais voea rutu tapo baptaispareva vo aue-ia Inon-ia aue ruvara-ia Selim-ia uva oisoa toupave riroara uuko oviro. Uva oirara rutu iava oearovu baptaisa ousa urioaepa voa.²⁴ Vo ovusa Herot Jon tovo asavira toupaveira tuukea-ia.

²⁵ Uva va-a vao oa iava oreorovu kosi pieiva Jon voeaaro disaipel ora iravu Jiupato. Oreoroa-ia ora reopaaepa baptaisa vo pitupituroaro iava.²⁶ Oa iava voea disaipel Jon voeaaro rerare avaaepa. Oa iava oiso Jon tavipaiva, “Tisato, ro-ia oirato ira vii tapo touparevora oiso Jodan-ia iviropavira uva rera iava siposipoparivora, ira-a ro

☆ 3:16: Ro 5:8

☆ 3:20: Ef 5:11, 13

☆ 3:21: 1 Jo 1:6

ira oirara rutu iava voea baptaisparevoi ora rera iava. Oa iava voea rutu rera iare avapaae. Ari apeisi viapau oeai uriopaai vii iare?" ²⁷ ☆ Uva Jon voea vo reoaro pukopaoro oiso puraroepa. "Vosa Pauto iraipa viapau kovoa vai vatereve, ra viapau oiratoa vai raga uvuiparo oavu avu vai purasa. ²⁸ Ari ita, visii raga ita vao visiigoa vo reo uvutavora oa puraavora tuaririvi oiso, Viapau oiso Ropoto Krais-a ragai. Ari Pauto ragai ira pierevora. Oa iava iraraera rerapa ro Krais ira ragai sirova uturovere. ²⁹ ☆ Oire vosa irai riakova vai oureve, ra rerapa oirape ro ira oira oureve. Ra sarato toreparo rera gisipoaro uvupasa. Ra oisi iava rorupareve rutu rera uvupaoro rera ro ira riakova oureve. Uva ragai tapo oiso rutu rorupaavoi, uvare sarato oaa ira iare oirara rutu ora gurupaaveira. ³⁰ Ira vaisiario uvui iraopa ra reiparo, ovusa ragai vaisiario varapara."

³¹ ☆ Ro ira viara iava urioroera ira oirara rutupa reipa. Ari ro ira rasitoo iava karekero eera ita vo rasio iava rera-a. Ira varao rutu iava vo rasio-ia reoreoparoveira. Ari ro ira vuvuiua iava urioro ira oirara rutu-ia putepareveira eera. ³² Ira varao iava siposipopareveira oara rutu kekereva ora vara rutu iava uvureva. Ari viapau

irai vara iava vo reoro oupaoro vara-ia goruvira rutu pitupareveira. ³³ ☆ Vosa ro ira vo reo oureve, ra va iava goruvira vo reo-ia pitupareve. Ora tapo vosa ro ira iureve vo Pauto vo reoaro-ia, eera-a ira oiraopa pitupitu kareke piepareveira Pauto vaaro. ³⁴ Uva Pauto Oviito arurevora, oa iava urioroera. Oa iava Pauto vo reoaro iava siposipopareveira. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato vatereva Pauto. Oa iava rera-ia vukuparoveira. ³⁵ Ari ita, Pauto Oviito kaviko iraopareveira. Oa iava orekerovu rutu vateparevora rera vavaearo iare. ³⁶ ☆ Ro ira Oviitoaaro oirao piepareve, ira-ia Tootoo Ovoi toupaveira. Ari vosa ro ira viapau Pauto Oviitoaaro vo reoroaro sirova utuparo, ira-a eera viapau uvuiparoi ra Tootoo Ovoi oureve. Viapau. Ari Pauto vaaro kasipua ira-ia eera toupaverea opesi asavira rutu.

4

Jisas Riakova Tapo Ora Reoparoepa Sameria Iava

¹ Vo vuuta-a vao-ia oa-ia oeavu ratarataa vovou irara Farisi oea iava oreovu uvuiva vao oa oiso purapai, Jisas oearovu rutu oupaoro riro irara rutu disaipel baptaisparevoi. Oa-ia Jon-ia puterevoi rutu. ² Uva viapau Jisas voea baptaispareva. Ari igei raga rera voeaaro disaipel igoa voea oirara

☆ 3:27: 1 Ko 4:7; Hi 5:4 ☆ 3:29: Mk 2:19, 20 ☆ 3:31: 1 Jo 4:5 ☆ 3:33: Ro 4:11 ☆ 3:36: Jo 5:24, 6:47

baptaispaiova. ³ Uva Jisas oisi oiso-ia tarairoepa oiso, Farisi vo rearo-a vao oa uvuivoi oiso, Oirara baptaisparevoi Jisas aue-ia Jon putepaoro. Oa iava Judia-ia kavuoro vorevira kareroepa Galili iare. ⁴ Oa iava vo raivao gaereva oa Sameria-ia vuruvuruiaaro-ia oisoa toupaiave.

⁵ ☆ Oire uva riro urui-ia karero viropa vao Sameria taere-ia oa oisoa vaisipaive oiso, Saika vo rasio ruvara-ia Jekop oa tuariri rutu vatereva oviitoapa Josep. ⁶ Ouruia-a eva oa-ia vao uuko oupa riku oisoa toupaiave oa purareva Jekop. Uva Jisas vokapaoro avaroepa voare. Oa iava varaua rerare raveravepa riro kaekae voka-ia. Osa iava vo riku vao uukopa ruvara-ia pauroepa Jisas aue rutu torevokoaro-ia ravireo vuuta 12 klok.

⁷ Oire uva voava iriavu riakova Sameria-ia urioopa uukosa. Uva Jisas oirare oiso puraroepa, *“Ragaipa uukoa vai. Ragoa rirovira rutu uuko regaparai.”* ⁸ Vo ovusa igei disaipel irara riro urui iare kareio viropa aio vorisa.

⁹ ☆ Uva va-a vao osa oira o Sameria iava rerare oiso puraopa, *“Easi vii-a Jiu-pato? Oea viapau oiso Sameria-pa irara tapo paupaaveira. Uva ragai-a vao Sameria iava. Uva apeisi-a oiso osa iava eisi purauei oiso, Ragaipa uukoa vai. Ragoa uuko rega iraoparai?”* ¹⁰ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa,

“Vosa taraipau Pauto vaaro-ia vatevatea, ra oisi iavirava va iava ro-ia taraiu ira vii areparevoi oiso purapaoro, Ragaipa uukoa vai. Ragoa uuko regaparai. Oire ra oisi iavirava rera vai areri pasi vaore uukoa oa-ia Tootoo Ovoï toupaveira. Ra oisi iava va iava vii vatereve.” ¹¹ Oa iava riakova rerare oiso puraopa,

“Turaro. Viapau baketa vaiei vii iriaiara, uvare vo riku uukopa rokovira rutu toupai. Uva oisi-a eisi osa iava vo uuko eva oa-ia Tootoo Ovoï toupaivoi oa ovu ourivere, raa?” ¹² Oa-a vao uuko riku oa vatereva igeipa aaoto oaio Jekop. Aue iava uvare rera raga va-ia oisoa ukaioparo ora rera ovii iraraaro tapo, ora bulmakau raguira, ora sipsip raguira voeao rera voeaaro. Uva vii vai pasi rera vai-ia puteparivoi, raa?” ¹³ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, *“Ari ita, oiraopavira rutu oirara rutu-ia voeao oea vo rikuo iava ukaiopaaveira. Oea ita vorerivira uuko regapaaveira.”* ¹⁴ Ari vosa irai vao-ia uukoa ukaioro oa vate ruipaparai, ra viapau vorerivira uuko regaparo. Viapau rutu. Oire uva vo uukoa-a vao oa vate ruipaparai, oa oiso rutu toupai tuputupue riku. Oa rera iava sopaua-ia toupaverea. Oire ra voava vusivusipaive rerapa tootooa vatepaoro vao oa uvuipai toupaiave vo vokiara rutu-ia.” ¹⁵ Oa iava

riakova rerare oiso puraopa, “Turaro. Vo uuko vate iraori ragaipa. Oa iava viapau uvuiparai ra voreripavira uriopara uukopasa vo rara uuko regapara.”

16 Osa-a eisi osa iava Jisas oira tavireva oiso puraoro, “*Avau vatuato oarare keerasa. Oa iava vorevira vore voreuvere.*” 17 Oa iava Jisas aatoeva oiso puraoro, “Viapau ragai oiratoa vai oaa.” Osa iava Jisas oirare oiso puraroepa, “*Vii-a ita vao viigoa oiso purauei, Ragai viapau oiratoa vaiei. Ari ita, uva oiraopavira oisi ita eisi purauei.*” 18 Eake iava? Uvare voari tuaririvi vo vavae rutuva oirara oisoa tou rovopari. Oire uva eera ita irava toupavirivoi, viapau oiso vii reraaro rutu-a. Ari ita, evo reo vii vaaro oiraopai.” 19 Uva rerare oiso puraopa, “Turaro. Ragai vii-ia tarai iraorai oiso, Profetatoa rutu vii, viigoa ragai vo rugooaro sisiro iraopari. 20 ☆ Ari ita, voari tuariri rutu voeao Sameria-pa irara igei aao irara oaio oisoa vo pukuio-ia ora gurupaave lotupasa. Ari visii Jiu oiso purapatai, Vo uva Jerusalem-ia toupaveira uva oirara uvui iraopaai ra voa Pautoa-pa lotupaave.”

21 Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Riakova, ragai vo reoaro oirao pie iraori. Ovuutavu urioperea taru oa-ia viapau oiso lotutaverea Aitepa vo pukui raga-ia eva. Ora viapau oiso rerapa*

lotupataverea tapo Jerusalem raga-ia.” 22 ☆ Visii ropa lotupataveira ira-ia viapau oiso taraipataveira. Ari igei Jiu igoa ropa lotupaioveira ira-ia taraipaoiveira. Eake iava? Uvare Pauto vo kovoaro-a vao vorevira oirara oupasa ora rera iare ro iavirava ira Jiu-pa irara iava karekeroepa. 23 Ari ita, tutuu pievoi vo vuutapa eva oiso ra karekepe uva karekei. Ra oirara rutu oiraopavira rutu lotupaave vuurapa vaisi purapaoro ora voea vo urauraro oaive iavirava Aitepa ora varao voea vo vovouroaro oiraopara. Oeare taraa-pareveira Aite evoea oea oisi eisi ragavira rera-ia vuurapa vaisi purapaive. 24 Pauto-a uraurato. Oa iava uvuipaai oirara rera-ia vuurapa vaisi pura iraopaive. Vo osa ora voea vo urauraroaro iavirava vuurapa vaisi pura iraopaive, ora voea vo vovouroaro oiraopar rutu.” 25 Uva riakova rera tavioro oiso puraopa, “Taraiparai oiso, Mesaia uriorovere ro ira vaisipaiveira oiso, Krai. Vosa uriorovere, ra vigei tavireve orekerovu rutu iava.” 26 Uva Jisas oira tavireva oiso, “*Easi ragai raga-a vao ragoa vii tapo ora reoparai.*”

27 Uva oisi-a oiso osa puraroepa ovusa rera voeaaro disaipel igei igoa vorevira urioiepa. Oa iava rirovira rutu rera-ia rugorugoo iraopaiepa, uvare oira tapo

eira riakova ora reoparoepa. Uva viapau oiso irai oira akepareva oiso, “Eake vai ou ruipapauei?” Eke, “Eakere vii Jisas eira tapo ora reopauai?”²⁸ Oire uva oira o riakova ora oira oiraaro kavuoro uuko kaepava pitokava kareopa riro urui iare oirara rutupa tavitavisa.²⁹ Oiso puraopa, “Avoeao, uriota oirato kekesa ira ragai vo pitupituaro sisiro iraorevo opitupitua oisoa purapaa voari tuariri. Oa iava ragai tavirevo. Esa pasi Krai vai-a vigei muvetuvepatoaaro, eke?”³⁰ Uva va-a vao oa iava riro urui iava urioaepa rera kekesa Jisas.

³¹ Ovuuta-a vao oa-ia uriopaaera ovuuta-ia igai disaipel rerare oiso puraiepa, “Tisato. Tepa aio iraori taru.”³² Oa iava igaire oiso puraroepa, “*Ragai oaravu aioara toupai. Oara-ia viapau taraipatai.*”³³ Uva igai raga disaipel oiso ora reopaiepa, “Easi pasi irai vai rerapa oai aioa vai siporevo?”

³⁴ Oa iava Jisas igai tavioro oiso puraroepa, “*Ragai vaaro-a vao-ia aioa oa oiso toupai, Ro vo ruipaaro sirova utuparai ira ragai arureva. Eva oa oiso toupai osa vao aioa oa aiopaavoi. Uva uvui iraoparai ra rera vo kovoaro opesi pie rova.*

³⁵ “*Visii vao visiigoa oiso purapataveira, Vo resuraei touvira aue kekira, ra aio oupa vuuta karekepe. Ari*

*oiso rutu visii tavipaavoi, Vuvavurata ra riro irara keketa oea uriopaaveira ragai iare. Voeao oea sopaura oaive oiso toupai osa vo kuero okueroa vioro varavaravira toupai. Oea oiso rutu toupai, ragai oirao piesa auepaai.*³⁶ ☆
Voeao oea ragai vo reoroaro iava siposipopaiveira oea oiso toupaveira takuraara vikipaiveira. Oea oiso toupai ragai vo reoroaro paupa irara vo oirara sopaaro-ia. Ovusa aia oearovu ita oea ragai vo reoroaro aviavi piepaiveira oea oiso toupai kuero rotupa irara. Oire vo reo uvupaaro oearovu ragai oirao piepaive. Ra va iava Tootoo Ovoi ouive. Eva-a oa vituaro iava voeao takuraara paupa irara ora kue rotupa irara voea rutu rorupaive, uvare ragai-ia oirao piepai. Eva rorua voearei vo kovoreiario iava.³⁷ Oiraopavira rutu oirara oiso purapaaveira, Iravu raga-a vo kovo paupato ari iravu-a vo kovo kuearo rotupato.³⁸ Oisi-a eisi osa iava visii aruavora vo kovoro kueroaro rotupasa okovoroa evara viapau oiso pau rovatavora. Ari oeavu raga vo kovoro pau rovoivora. Va-a vao osa oirara siposipo rovoivora oeavu Vearo Siposipo ragai iava. Vo osa oirarapa Vearo Siposipo aviavi piepatavora. Oa iava ragai-ia oirao pieivora.”

³⁹ Oire uva va-a vao oa iava riro irara Sameria vo uruio iava voea oira reoroaro uvuoro Jisas oirao pieiva

rutu. Eake iava? Uvare oira eira oiso puraopa, “Ira ragai tavitavirevoi varao iava muariri oisoa oara purapaa.”

⁴⁰ Oisi-a eisi osa iava voea Sameria-pa irara urioaepa rera iare. Oa iava rera pieoro oiso puraaepa, “Igei tapo vo tou rovorì.” Uva vo vokirei-ia tou rovoreva vo urui-ia voea tapo. ⁴¹ Osa iava riro irara rutu rera raga vo reoroaro uvuoro rera-ia oirao pie iraoiva rutu. ⁴² ☆ Uva oirare oiso puraaepa, “Viapau oiso vii raga vo taviaro uvuoro eera oirao pieiovoi oirato. Viapau. Ari igei rera vo reoroaro uvuiovoi. Oa iava taraiiei oiso, O ari rera raga ro-ia ira oirara rutu vorevira ourevereá vo rasio iava ora rera iare.”

Jisas Reito Kovopatoaaro Oviitoaaro Ravotovira Tore Piereva

⁴³ Uva vo vokirei vareo opesiepa oarea isivaaro iava Jisas vo uruio kavureva Galili iare avaoro. ⁴⁴ ☆ Uva va-a vao osa Jisas siposipopaoro voeare oiso puraroepa, “*Profetato ro reo topa piepato ira viapau vaisia vaiei rera oaiaro vo rera vo taerearo rutu-ia.*”

⁴⁵ Osa iava Galili-ia kare uviroa avaroepa. Uva voa Galili-pa irara rera-ia roru iraopaiva, uvare voea iare avaroepa. Uva voea tapo varao kekeiva oara purareva voa evoa Jerusalem-ia vo vokio-ia Tugoropa Voki oa-ia Tugoropa Vurei pura piropa

aue Pasova vao Tagausapa Vurei.

⁴⁶ ☆ Uva voava ita aue iare karero viropa Kena-ia vo Galili taere sovara-ia. Ouruia-a eva oa-ia uukoa wainvira porereva. Uva Kapaneam urui-ia iravu ofisato reito toureva. Ira oviitoaaro-ia upia toupaiava. ⁴⁷ Uva Jisas iava uvureva ovusa Judia iava ora vaseroepa Galili iare uriooro. Oa iava rera iare avaroepa goruvira rutu rera tavisá, oiso ra vararo rera oviitoaaro porete piesa irapa tutuu pieepa oiso ra kopiíro. ⁴⁸ ☆ Uva Jisas oiso rera tavireva, “*Vosa visii vao ravoto kovoro viapaua vai kekepata, ra viapau oirao pie vovouro vai purapata.*”

⁴⁹ Oa iava rera ro ofisato rerare goruvira rutu oiso puraroepa, “Reito. Ikauvira varau. Teapi oviitoa oaa kopiíro.” ⁵⁰ Uva Jisas oiso puraroepa rera aruoro, “*Avau oviitoara tootoovira touparevoi.*” Uva Jisas vo reoaro oirao piepaoro vorevira voreroepa. ⁵¹ Oire uva vaova kareparoepa ovusa kovopa irara rera voeaaro raivaaro rerava aivaroiva. Oa iava voa oiso rera taviiva, “Oviitoara vorevira tootooroi.” ⁵² Uva oiso voea akereva, “Aa vo vuutao-a vao oa-ia gare visivi tootooroi vorevira?” Oa iava oiso puraaepa, “Ari aruvea aue-ia ravireo sipoko. Oa rutu-ia upia rera kavuvo.” ⁵³ Oa iava aiteto oiso tarairoepa, O ari vo vuuta raga ita-a vao

oa-ia ragai tavirevo oiso puraoro, “*Oviitoara vorevira tootooroi.*” Oire uva oisi-a eisi osa iava Jisas oirao pierewa ora voeao rera voeaaro, oea tapo Jisas oirao pieiva rutu. ⁵⁴ ☆ Uva Jisas Judia iava urioroepa vore Galili taere-ia. Uva va vao erao pie ravoto oa purareva voa vo Galili taere-ia.

5

Jisas Iravu Oirato Vorevira Porete Pierewa Toko Royua Vao Vo Betesda

¹ Oire uva va-a vao opesieiva, oavu Tugoropa Voki Jiu vaaro pou piropa. Oa iava Jisas Jerusalem iare iparoepa.

² ☆ Uva voa-a vo Jerusalem-ia uva riro ratao toupai sipsip ragui vaaro. Uva oavu gareavi toko rovu toupaveira oa oiso vaisipaiveira, Betesda vo Hibru reo-ia. Uva voa vo rovu vatuaro-ia ovavaevu aue kiuvupa keparo toupaveira.

³ Uva vo keparo-a varao kiuvupa keparo oara-ia riro irara voosi irara, ora voearo vuri kokoto irara, ora voearo oearoa oisoa kerau upiaro iava kopiipaave. [Uva auere voa oisoa tuepaoro toupave vo osa ora vurevurepe uuko rovu.

⁴ Aue iava uvare ovokirovu-ia Turaro Pauto reraaro purapurapato ensel oisoa varaparo vo rovu sovara iare vao toko rovu voava va vurevurepasa. Oire ra vo rovu vao ora vurevurepe. Ra iravu ira

rovoro vo rovu sovara iare, vosa apeisi rera vaaro upia, oa iava vorevira veaoro.]

⁵ Uva va-a vao osa oisoa iravu voa toupaveve vo kiuvu oupa kepa-ia. Ira vo upiaaro aue rutu-ia uvuiepa vo peva tau vo peva vatara ivaro rutu (38 ivaro). ⁶ Uva voa Jisas vo gerepa kekereva. Osa iava rera-ia oiso tarairoepa, Riro kaekaevira rutu oisoa upiapro. Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “*E oiso ruipapau ra va iava eva vii vo upiaaro vorevira vearovira karekeu?*”

⁷ Oire uva rera ro upiapro rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Turaro. Viapau oiso irai ra ragaivi siporeve uuko rovu sovara-ia ragai tovoosa vosa ora vurevurepe. Ari ragaivi raga ora akeake ragaparaveira oiso ra avara. Vo ovusa oearovu ragai-ia putepaoro voare ava rovopaave.*”

⁸ ☆ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera tavireva oiso, “*Toreu. Ra urua ouoro vava vokari.*” ⁹ ☆ Oire

uva ikauvira raga rera iava varaua vearo ovoiepa. Oa iava vokareva urua ouoro vao rera vaaro vava avasa.

Oire uva Sabat voki-a vao. ¹⁰ Oa iava Jiu rerare ro ira vorevira poreteroepa oiso puraaepa, “*Auro. Sabat voki-a vao. Oa-ia viapau rutu uvui iraopauei ra ora vii vo uruaro kaepari vo voki-ia vao Tugoropa.*” ¹¹ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Easi ro-a ira ragai vorevira*

porete pierevoi ira oiso ragai tavirevoi, *Vii uruaro ouoro vava vokari.*" ¹² Oa iava rera akeiva oiso, "Iroutoa rutu-a ira vii tavirevoi oisi osa iava vii vaarova urua ouoro vava vokari, raa?" ¹³ Oire uva rera ro ira vorevira poreteroepa ira viapau oiso taraiparoepa. Uvare riro irara rutu oirara oea-ia ora riroirooro Jisas avaroepa.

¹⁴ ☆ Uva utupa visivi Jisas rera tavireva Tugoropa Kepa-ia Tempel rera kekeoro oiso, "*Uvuri. Vorevira poreteue. Uva viapau rutu uvuipaei ra ita vorevira vuria vai purari ita. Viapau rutu. Teapi pute pie upia vai rutu ita vii-ia karekepe.*" ¹⁵ Osa iava avaroepa Jiu tavisia oiso, "Rera-a ro oirato ira ragai vorevira porete pierevorao aue Jisas."

¹⁶ Oire uva oisi-a eisi osa iava rovoaepa rera Jisas vuri piepaoro, uvare Sabat voki-a oa-ia va eva purareva. ¹⁷ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, "*Aite oaa vokiara rutu-ia kovopareveira. Osa raga ita ragai tapo kovopaavoi ita.*"

¹⁸ ☆ Uva va-a vao oa iava voea Jiu oiso vovoupaaepa rutu ra Jisas kopii pieive rera upooro. Eake iava? Uvare viapau oiso vao ragapa-a Sabat voki vo taisiario reo goru. Ari aue tapo uvare oiso puraroepa, Pauto-a rera rutu Aitetoaaro. Uva vo reo-a eva oa-ia oiso rutu rera raga ora kareke pieparoepa Jisas, Oiso rutu toupare osa Pauto.

Pauto Oviitoaaro-ia Reesia Toupai Kovo Purapasa

¹⁹ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa ora rera iava, "*Oiraopavira rutu oiso-ia osa visii tavipaavoi, Viapau uvuiparai ra ora ragai vo vovouaro iava oavu avu vai puraa. Viapau rutu. Ari vao raga-a oa purapaa oa kekeava ovusa Aitetoa oaa va purapareva. Oire ra ragai tapo ita rera Oviitoaaro ragoa uvuiparai oisi raga va purapaa.*" ²⁰ Aite ruipa iraoroepa ragaipa, ra va iava ragai kareke piereva varao iava oara purareva. Uva ita, ragai tavirevere okovorovu iava ita riopara rutu oara varao-ia putepaivere rutu. Ra va iava rirovira rutu rugorugoo iraopata vara-ia tavetavepaoro. ²¹ ☆

Aite ro ira kopii irara vorevira tootoo piepaoro voea vatepareveira tootooa vorevira. Uva oisi raga ita-a eisi osa oearovu vatepaavoi tootooa vorevira voeaopa oea reesipaaveira ora ragaipa. ²² ☆ Aite viapau irai rovirieipareveira taavaa vai-ia kort. Oara rutu varao rovirieia purapa kovoro oara vatereva ragaipa. ²³ ☆ Oa iava oirara rutu uvui iraopaai ra ragai vaisiario kae piepaive osa raga ita oiso uvuipaai osa Aiteto vaisiario kae piepaiveira. Ro ira viapau ragai vaisiario kae piepareve, eera ira viapau Aite vaisiario kae pieparevoi ro ira ragai arureva vore

rasito puaaro-ia.

24 *“Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Ro ira ragai vo reoaro uvupareve, eera-a ira ro oirao piepareve ita ira ragai arureva oa iava urioraera, ira-ia Tootoo Ovoi toupaveira rutu. Ira ita viapau oiso kortua-ia karekeroverea. Viapau. Ari ira kopii-ia puterevora vore ivirooro Tootoo Ovoi vo raivaaro-ia.*

25 *“Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vuuta-a vao oa karekesa auepapeira. Uva vo vuuta-a vao oa karekeiei vo vokia-ia oa-ia kopii roro tou irara Pauto Oviitoaaro gisipoaro uvuivere. Oire ra voea evoea ragai vo reoaro uvuoro tootooave rutu.* 26 *Ari Aite-a Tootooa rutu vituaro, uvare rera raga ita. Oa iavirava gorua vatereva ragaipa rera Oviitoaaro. Oire uva ragai tapo ita oisi raga ita toupavoi osa rera, Tootooa rutu vituaro.* 27 *Ragai-a vao Oirato Oviitoaaro ragoa roporeva Pauto. Oa vituaro iava Aite ragai vatereva reesia oirara rutu rovirieipasa taavaa-ia kort.* 28 *Visii vao opeita rugorugoo iraopata vaore oa oiso purapai, Tutuuvoi vo vuutao oa-ia oirara rutu tova uruiro iava ragai gisipoaro uvuiverea.* 29 *Uva tova uruiro iava kosipaa piroverea voeao oea vearo pitupituro purapaiveira. Oea vorevira toreaverea taru*

Tootoo Ovoi rutu ousa. Ari voeao oea vuri pitupituro purapaiveira oea tapo ita vorevira toreaverea voea vo pitupituroaro vo voriaro ousa taavaa-ia kort.

Oearovuei Oea Oisoa Jisas-re Rutu Vaaro Rutu Vituaro Iava Oiraopavira Siposipopaiva

30 ✧ *“Viapau rutu uvuiparai ra oavu avu vai puraa ora ragai vo vovouaro iava. Vo reo oa uvuava Aite ruvara-ia oreoa-a eva raga ita sirova utuparaverea oirara rovirieipaoro kortua-ia. Uvare ragai vo rovirieiaro-a torevokoa rutu. Uvare viapau oiso ora ragai raga vo ruipaaro sirova utuparaveira. Ari ro raga vo ruipaaro sirova utuparaveira ira ragai arurevora vore.*

31 *“Vosa ora ragai raga vo reoaro iava siposipopaa, ra va iava vo reo eva viapau oiso oiraopape.* 32 *Ari iravu toupare ro Aite ira uvuiparoi ra ragai vo reoaro iava oiraopavira rutu siposipopareve. Taraiparai oiso, Rera vo reoaro oiraopai ragai iava, eisi osa oiraopai rutu.*

33 *“Voari tuariri Jon iare oreovu sipotavora ragai iava akesa. Oa iava oiraopa reo rutu iava siposiporevora.* 34 ✧ *Ragai viapau oiso rerare rugorugoo iraoparai rutu, Irouto ro ira ragai iava siposiporevora. Viapau. Ari oiso ruipa iraoparai ra Pauto visii vorevira*

oureve. Eisi osa iava vo reo puraavoi vo reo iava Jon vo reoaro oisi osa ra rera vo reoaro rugoopata. 35 Jon oiso tourevora osa vuravu aviavipava. Osa iava eisi oirarapa aviavia vaterevora. Oire uva oisi iava visii iava sopaura vearoepa. Oa iava poteku vuutavi-ia rorutavora rera vo aviaviaro-ia.

36 “Ari oaravu epao oara Jon-ia putevoi vo osa ragai iava oiraopavira siposiporevora. Oara oiso toupai, Varao kovoara oara vaterevora Aite ragai oisore ra vara purapaa. Oara iava evara oirara tavipaiveira ra oiso taraipaave, Aite ragai arureva oa iava urioraepa.

37 ☆ Uva Aite tapo ira ragai rutu iava siposipoparevora. Ari viapau oisoa rera gisipoaro uvupata gare visivi. Viapau rutu. Ora viapau oisoa rera puaaro kekepata. 38 Uvare tapo rera vo reoaro viapau visii sopaaro-ia toupaveira. Eake iava? Uvare viapau eera vo reoaro oirao piepataveira Aite ira ragai arureva.

39 Ari ita, riro goruvira rutu Pauto vo rigatoaro aue Tugoropa Vuku vieipaoro va-ia tarai iraopataveira oiso rugorugooaoro, ra oisi va iavirava Tootoo Ovoi oupata. Origatoa raga-a eva oa ragai rutu iava viaevira rutu siposipopaveira, 40 vo osa ragai iare urio arapa

reasipataveira vo Tootoo eva oupa arapa.

41 “Viapau oiso ruipa-parai ra irai ragai rei vaisi piepareve vova oirara.

42 Ari visii-ia taraiparaveira visiigoa sopaaro-ia Pautoa-pa siraopa vovou viapau toupave. 43 Aite oaa vaisiario-ia urioraera. Uva viapau ragai vo reoaro uvupataveira. Vosa irai

urioro vo ora irai raga vaisiario-ia, ra irai vo reoaro uvuta. 44 Visii vao visiigoa oearovu raga ruvara-ia vuurapa vaisipa ruipap-ataveira. Vo osa viapau oiso rugoopata oiso, Vearopai vosa oai purape ra va iava Kataitoa raga Pauto ruvara-ia vuurapa vaisi oupe. Oire uva apeisi ragavira-a oiso

osa iava uvuipatai ra ragai oirao pie iraopata, raa? 45 ☆ Viapau oiso ra ragai-ia rugorugoo ragapata oiso, Visii iava gasiaverea Aitepa. Viapau. Ari ro raga Moses ira oirao piepataveira oiso, Ira visii tauvareverea, ira-a eera ira visii iava gasireverea. 46 Vosa rera vo reoaro oirao pietavori Moses, oire ra oisi ragavira ragai oirao piepatavori tapo. Eake iava? Uvare rera-a eera ira ragai iava vo reo rigatoreva. 47 Ari vosa viapau vo reo oirao piepata oa rigatoreva, ra apeisi ragavira ragai vo reoaro oirao piepata, raa?”

6

Jisas Vo Vavae Tukupa

(5,000) Aio Vateroepa

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Uva vo reo opesieiva, Jisas toko rovu iava ovaratavu iare urioroepa. Vao toko rovu Galili-ia oa vaisipaiveira ovaisivu iava vao oiso, Taibirias. 2 ☆ Uva riro irara rutu riro ravotoro kekeiva oara purareva upiapa irara-ia. Osa iava rera sirova utupaaepa. 3 Uva-a vo uva Jisas iparoepa pukuia iare. Oa iava voa pauroepa igei tapo ae disaipel. 4 Oire uva Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaropa tutuu pieepa oiso ra karekepe. Evo voki-a Tugoropa Voki Jiu vaaro. 5 Uva Jisas vuravurapareva. Oa iava riro irara rutu oirara kekereva ovusa utupaaepa rera iare. Osa iava Filip akereva oiso puraoro, “Ovu-ia breteara vai voripai voeaopa oirara, ra oarai aioive?” 6 ☆ Uva oisi-a eisi osa Filip akeakeparoepa vo osa rera raga taraiparoepa vao-ia oa purapare rara.

7 Uva va-a vao oa iava Filip rerare oiso puraroepa, “Vosa aue-ia erao vovoto kina (K200) bret vorivio, ra pasi viapau vai voea-ia uvuipe vo osa garepa visivi ouave voea voeao-ia.” 8 Uva iravu disaipelto Andru aue araokotoaaro Saimon Pita, ira oiso puraroepa rerare, 9 ☆ “Iravu viovokoto ira vo touparevoi ira varaaro vo vavae epao bret ora vaiterei ataritoarei. Ari ita, uva

viapau vai uvuipei pasi voea-ia voeao-ia riro irara rutu.” 10 Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Voea tavita, ra pauave evoa isiso kou ivara-ia.” Uva voea rutu uvuiaro-a voeao-ia oiso-ia, vo vavae tuku rutu uvuiaro (5,000). Uva voo-a evoa uva pauaepa.

11 Oa iava breteara ouoro Jisas vara-ia vearo vaisi purareva. Oa iava voeapa oirara vara roo pierewa. Uva oisi raga ita ataritoarei pierewa voea roo pieoro, voea vo ruiparoaro uvui pieoro. 12 Uva uvuivira aioivoiva, igei disaipel tavireva oiso, “Aio ururukoro guruta evara oara touvira toupaivoi. Teapi oarai opesiko ragape.” 13 Oa iava vara guruguruiova. Uva katai tau erao (12) pekuriara agasiepa vo vavae iava vao bret vo ururukoro-ia oara iava aiooro vukuaepa.

14 ☆ Oire uva vo ravoto vao kekeivoiva, voea oiso puraaepa, “Oiraopavira rutu rera-ia ro-ia, Profetato ira vo rasio iare urioroera irare tuepavioveira.” 15 ☆ Uva Jisas voea-ia tarairoepa oiso, Rera ousa uriopaa ora voeapa, ra oiso toupareve, Voea reraaro reito king. Uva va-a eva oa iava rera raga pukuia iare voreroepa.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokapareva

(Matyu 14:22-23; Mak 6:45-52)

16 Oire uva vuri eveveia-ia Jisas voeaaro disaipel igei

toko rovu iare varaiepa.
¹⁷ Uva uvuo-a-ia kaeio viropa.
 Oa iava va-ia toko rovu
 ivara-ia avaiepa, uvare oiso
 vovoupaiepa ra Kapaneam
 iare avaio. Uva rupaepa
 ovusa Jisas voa igei iare pou
 viro asavira toureva. ¹⁸ Uva
 voa riro gorutoa rutu kiuvu
 purepato igeire vusireva. Ira
 uuko rovu sigasiga pierewa.
¹⁹ Uva voa rera-ia tuepaoro
 avapaiepa aue uvuiaro-ia vo
 peva vuuta, eke vo resura
 vuuta rutu-ia (6 kilomita).
 Uva voava ora poreiepa Jisas
 aivaro rera kekesa, ovusa
 toko rovu ivara-ia vokapaoro
 utuparoepa. Uva voa-a
 vo uva uvuo-a iare tutuu
 pierewoiva, uriripaiepa.
²⁰ Oa iava voa igeire oiso
 puraroepa, “*Asi ragai-a
 vao. Ragoa visii iare utu-
 rai. Opeita uriri ragapata.*”
²¹ Oire uva voare uvuo-a-
 ia rera kae pieoro rera-ia
 rorupaiova ovusa ikauvira
 uvuo-a vo pou piropa uvare
 avapaiepa.

*Jisas-re   Taraapaiva
 Oirara*

²² Uva vokipavira voea
 oirara touvira toupaiava
 iviropa varata-ia vao toko
 rovu iava. Uva Jisas viapau
 vo uvuo-ia kaero viropa
 igei tapo disaipel. Viapau.
 Ari igei raga vo uvuo-ia
 ipaiepa avaoro. Eisi osa iava
 oirara taraiaepa, uvare katai
 uvuovi raga oa voa touva.
 Oa iava Jisas viapau voea
 tapo avaroepa va-ia. ²³ Ari

ita, vo osa oaravu uvuoara
 Taibirias iava vara voavi
 ruvara iare vera piropa
 vovio uva Turaro breteara-
 ia vearo vaisi purareve, vao
 oa aioiva. ²⁴ ✱ Oire uva voea
 oirara rutu roroaepa Jisas-
 re ora disaipel. Uva viapau
 oiso voea kekeiva osa voa
 toupaiava. Oa iava ipaaepa
 uvuoara-ia Taibirias iava
 oara-ia urioaepa. Uva aue
 iare Kapaneam-ia avaaepa
 rerare Jisas voa taraasa.

*Jisas-a Bret-ia Vuvuiua
 Iava Va-a*

²⁵ Oire uva rera Jisas
 kekeiva iviropavira toko
 rovu-ia. Oa iava rerare
 oiso puraaepa, “*Tisato. Aa
 vo vuutao iava vo vokio-
 ia vore uriquei?*” ²⁶ Oa
 iava Jisas oiso puraroepa,
 “*Ragai oiso oiraopavira visii
 tavipaavoi, Viapau oiso ra
 varare varao rugorugoopata
 ravotoara oara keketavo oa
 iava ragaire taraapatavoi.
 Viapau. Ari oa aiotavorao
 ita eva bret oa iava visii
 iava kovuara vukuerao. Eva-
 a oa vituaro iava ragaire
 taraapatavoi.*” ²⁷ ✱ Viapau
 oiso ra kovopata vo aio
 eva oupasa oa vuripapeira.
 Viapau. Ari vo aio ou
 iraopata oa vokiara rutu-ia
 toupaiaveira. Eva-a tootooa
 vo aioaro, oa vokiara rutu-
 ia toupaiaveira vearovira. Vo
 aio Oirato Oviitoaaro ragai
 oa vateaverea visiipa. Aue
 iava uvare Pauto Aite ragaipa
 reesia vatereva.”

²⁸ Oa-a eva oa iava rerare
 oiso puraaepa, “Eake vai

uvuipai ra oai puraio, ra Pauto vo kovoaro puraio?"

²⁹ ☆ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, *"Pauto vo kovoaro oiso toupai, Visii ro oirao pie iraota Pauto ira ragai arurevora vore."*

³⁰ Oire uva rera akeiva oiso puraoro, "Eake-a reesia oa kekeiovere vii-ia, ra vii oirao pieio. Ora tapo eake kovo-a vao ravoto kovo oa purarivoi, ra va kekeiovora, vii vo reoaro oirao pieio?"

³¹ ☆ Vigei aao iraraaro aue aioiva kuvau tapi mana voari tuariri rutu oiso osa Tugoropa Vuku purapai. Uvare vuvuiua iava vo bret vatereva voepa oa iava va aioiva."

³² Uva oisi-a oiso osa iava Jisas voea tavioaro oiso puraroepa, *"Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Viapau oiso Moses visii vatereva bret vao vova vuvuiua-ia. Viapau. Ari Aite rutu-a ira oiraopa bret vatepareveira vova vuvuiua-ia visiipa."*

³³ Vao bret Pauto oa vateparevora, Ro ira vuvuiua kavuoro vararoepa oirarapa tootooa vatesa voeao vo rasio-ia."

³⁴ Oa iava rerare oiso puraaepa, "Turaro. Igeipa va eva bret vateri vokiara rutu-ia."

³⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, *"Ragai raga-a ita bret vao Tootoo Vatepa. Ari ro ira ragai iare urioro ira viapau oiso uvuiparoi ra ogoero vorevira. Ora vosa ro ira ragai oirao piepareve ira ita viapau oiso uvuiparoi ra vorevira uuko regaro ita."*

³⁶ *"Ari ita, visii tavipaavoi, Ragai kekepatavoi ovusa viapau oiso ragai-ia oirao piepataveira."*

³⁷ Oiraravi voeao Aite ragaipa oeavi-a vatereva, oisore ra voeavi rutu ragai iare uriopaave. Oire vosa ro ira ragai iare urioro, irare viapau uvuiparai ra rerare isivapara. Viapau rutu.

³⁸ Aue iava uvare ragai-a vao ragoa vuvuiua iava vararaera vore. Uva viapau oiso ora ragai raga vo ruipaaro sirova utusa-a. Viapau.

Ari ragai vararaera ro vo ruipaaro sirova utusa ira ragai arurevora vore oa iava *urioraera.*

³⁹ Uvare ro vo ruipaaro-a ira ragai arurevora, vao oiso ragavira viapau uvuiparai ra oearoi kavua voeao rutu iava oea vatereva Pauto Aite ragaipa. Viapau. Ari oea rutu ita evoea vorevira tore pieaverea voea tootoo pieoro vo Ovoioipa Voki-ia.

⁴⁰ Aite oaa vo ruipaaro oiso toupaveira, Oirara rutu voeao oea Oviitoa oaa kekepaoro rera oirao piepaive oea uvuipaai ra Tootoo Ovoi oupaive vao oa viapau opesia vai. Evoea oea vorevira tore pieaverea voepa tootooa vateoro Ovoioipa Voki-ia.

⁴¹ *"Ragai raga-a ita vao bret ragoa vuvuiua iava vararaera."*

Uva oisi-a oiso osa puraroiva, Jisas Jiu-pa irara kasipu iraopaaepa. Oa iava rirovira rutu reoreopaaepa.

⁴² Uva

oiso purapaaepa, “Avoeao! Eaketoa vai irao-a rera ro-ia Jisas Josep oviitoaaro? Ari ita, vigei rutu tarai iraopavioveira aitetoare-ia ora aakova. Uva eake vai iava oiso puraroi, *Ragai vuvuiua iava vararaera?*”

⁴³ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Teapi rirovira rutu ora reo ragapata ora visii raga vuutaaro-ia.*” ⁴⁴ Viapau rutu irai uvuiiparoi ra ragai iare urio ragaro. Viapau rutu. Easi Aite raga-a. Vosa irai ivureve vo ragai iare, oire ra rera-a eera urioro ragai iare. Uva rera ita-a eera ira vorevira tore pieaverea taru voari Ovoioipa Voki-ia. ⁴⁵ ☆ Vo reo toupai-vo vo vukuo-ia profet irara vaaro oiso,

Pauto oirara rutu tarai pierevere.

Oire ra voea rutu rera uvuive vo rera ruvara-ia Aite taraia ouoro. Ra va iava ragai iare uriopaave.

⁴⁶ “Viapau oiso irai Aite kekereva. Ari ragai raga-a ragoa Pautoa tapo oisoo toupaa ragoa urioraera. Uva ragai raga ita-a ragoa Aite kekeava.” ⁴⁷ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavi iraopaavo oiso, Vosa ro ira ragai oirao piepareve, eera-a ita ira-ia Tootoo Ovoi rutu tupaivoi.

⁴⁸ Ragai raga-a ita bret Tootooa Vatepa. ⁴⁹ Tuariri aao irara oavisii mana aioiva kuvau tapi uva raga-a vo uva kopiiaepa voari tuariri.

⁵⁰ Ari bret oa vuvuiua iava

varaepa. Vosa irouto ro ira va iava aio ruipaparo, ira viapau uvuiiparoi ra kopi-ro. ⁵¹ Ragai raga-a ita bret vao *Tootoo Vatepa ragoa vuvuiua iava vararaera. Vosa irai va vao bret iava aioro, ira uvuiiparoi ra tootoovira toupaveve ovoieivira rutu. Oa-a vao bret uvuiiparai ra rera vatea vao-ia ragai iava varaua. Oua vatepaavo oirara rutupa voea vo rasio-ia ra tootoovira tupaive.*”

⁵² Oire uva va-a vao oa iava voeao Jiu ora voea raga ora kaureopaoro oiso purapaaepa, “Eaketoa vai-a ro ira uvuiiparoi ra ora rera iava varaua vatereve vigeipa? E uvuiiparoi ra ora rera iava voua vatereve, ra voua aiope rera iava, raa?”

⁵³ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “*Oiraopavira osa visii tavipaavo, Vosa viapau Oirato Oviitoaaro iava varaua aiota, ora vosa viapau ragai revasiaro-ia ukaiota, ra viapau Tootoo Ovoi outa.*” ⁵⁴ Ari ro ira ragai iava varaua aioreve ora ragai revasiaro-ia tapo ukaioro, ira tootooparoverea vokiara rutu-ia. Ora ira vorevira tore pieaverea Ovoioipa Voki-ia rera tootoo pieoro.

⁵⁵ Eake iava? Uvare ragai iava varaua-a oiraopa rutu aioa. Ora revasiva oiraopava rutu ukaiopava.

⁵⁶ Ro ira ragai iava varaua aioreve ora ragai iava revasiva-ia ukaioro, ira ita-a eera ragaiva ora tavosivira

rutu toupare, ovusa ragai rerava ora tivosivira rutu tapo toupavoi. ⁵⁷ ✧ Aite ira tootoovira toupareveira ira ragai arurevora oa iava urioraera. Oa iava ragai Aite vo goruaro-ia tootoovira toupavoi. Osa-a eisi osa uvuiparoi ro ira ragai iava varaua aioreve, oire ra va iava tootoovira toupareve ra-gaiva ora tivosipaoro. ⁵⁸ Vao bret oa vuvuiua iava varaepa oa viapau oiso vo bretova vaeavira toupavoi oa aioiva vigei aao iraraaro tuariri. Oa iava kopii ovoiaepa. Viapau. Ari vosa ro ira vo breto aioreve, ira-a eera uvuiparoi ra vokiara rutu-ia tootooparo.” ⁵⁹ Vo Jisas voea siposipopareva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia vo Kapaneam-ia uva reo eva vatereva voeapa.

Jisas-ia Tootoo Vatepa Reo Rutu Toupaveira

⁶⁰ Oire uva riro irara disaipel vo reo vao uvuiva. Oa iava oiso puraaepa. “Vo reo vavagisi iraopai. Irou vai uvuipai ra vo reo uvuve?” ⁶¹ ✧ Vo osa ora rera iava sopaua-ia voea-ia tarairoepa Jisas oiso, Vo reo iava vao disaipel rirovira rutu oiso ora reopaai. Uva va-a vao oa iava voeare oiso puraroepa. “*Evo reo ragai vo reoaro visii vo rugorugoaro vuri piepavoi, raa?*” ⁶² Ari vosa Oirato Oviitoaaro ragai tueta ovusa ipara vore uva oisoa toupavee tuariri, ra apeisi?

⁶³ ✧ Urauratoa raga tootooa vatepareveira oiratoapa. Varaua-a viapau oiso Tootoo Ovoi vituaro-a. Ari vo reo oa vateavoi visii vo urauraroaro aio piepasa. Oa iava uvuipai ra visiipa tootoo vatepaive vo reo. ⁶⁴ Osa oearovu visii vuutaaro iava vo reo vao viapau oirao piepavoi.” Ari ita, Jisas voea-ia tarai ovoiroepa oea viapau rera vo reoaro oirao piepaiva. Ora tapo osa ro-ia tarairoepa ira keripa irarapa rera kosi pierleve. ⁶⁵ Oa iava oiso puraroepa. “*Ari ita, va raga vituaro-a vao oa iava visii taviavo oiso. Vosa Aite viapau oirato oisi pierleve, ira viapau uvuipa ra ragai iare urioro.*”

⁶⁶ Oreoa vao vituaro iava riro irara disaipel irara Jisas kavuoro sikaa viropa. Oa iava viapau oiso rera tapo vorerivira touiva. ⁶⁷ ✧ Oire uva Jisas igei katai tau erao (12) akereva oiso, “*E visii vai tapo ragai kavuoro avap-atai?*”

⁶⁸ ✧ Oa iava Saimon Pita oiso puraroepa, “Turaro. Ra irou iare avaiio? Uvare vii raga-a viigoa-ia Tootoo Vatepa Reo toupavoi. ⁶⁹ Uvare igei vii raga-ia vovouisii oiao tovoiova vii raga oirao piepaoro. Uvare ita vii raga-ia taraiiepa oiso, Vii-a Tugoropato Pauto reraaro rutu.”

⁷⁰ Osa iava Jisas oiso igei akereva, “*Apeisi ragavira iava visii katai tau erao*

(12) oiso ropooro visii reesi-
 avora, ovusa iravu epao
 visii vuutaaro-ia vurito ira
 ragaiva keripa?" ⁷¹ ☆

Auere oiso puraroepa Judas
 Saimon, oviitoaaro Iskariot.
 Eera-a iravu igei iava vao
 katai tau erao (12) disaipel.
 Aue iava uvare rera-a eera
 ira utupavira Jisas kosi
 pierere voeaopa oea rera
 upoive.

7

*Araoko Iraraaro Rutu
 Viapau Jisas Oisoa Oirao
 Piepaive*

¹ Oire uva va vao ope-
 sieiva, Jisas oiso ragavira
 vokareva Galili taere-ia.
 Uva aue Jiu rera uposa
 auepaaepa vo Judia-ia.
 Oa iava voare ava arapa
 reasiparoepa. ² ☆ Uva va vao
 Tugoropa Voki Jiu vaaro oa
 oiso oisoa vaisipaive Oovapa
 Voki aue-ia Rovopa Kuero-
 ia. Ovoki-a vao oapa tutuu
 piepa. ³ Uva oisi-a eisi
 osa iava araoko irara rera
 arupaiva oiso, "Vo uruio
 iava avau Judia Distrik iare.
 Ra voa vii voeaaro disaipel
 vo kovoro kekeive oara
 puraparivoi. ⁴ Ari ita, vosa
 irai oavu avu vai purasa
 aueparo, ra riro vaisi oureve
 vo oirara osireiario-ia. Ra
 viapau oiso uvuiparoi ra
 vatau tapi vai oai purareve.
 Oire vosa oiso varao pu-
 raparivoi, uva uvuipauei
 ra viaevira rutu torepau
 oirara rutu osireiario-ia."
⁵ Uva voea tapo-a araoko

iraraaro oea oisoa viapau
 rera oirao piepaive. Oa iava
 oisi eisi puraaepa. ⁶ Va-a
 vao oa vituaro iava Jisas oiso
 voeare puraroepa. "Ragai
 vo vuutaaro tugura asavira
 toupavoi oa-ia ragai vaisiaro
 karekeavere. Ari visii raga
 vo vuutaroaro-a varao-ia. ⁷ ☆
 Voeao oirara rutu vo rasio-
 ia viapau uvuipaai ra visiiva
 ora keripaave. Ari ragai ra-
 gava ora keripaaveira. Eake
 iava? Uvare vo pitupiturore
 reoreoparaveira vuriana
 oara purapaiveira vurivira
 rutu. ⁸ Uva oiso visii
 tavipaavoi, Visii raga avata
 voare evoa Oovapa Voki-ia.
 Ari ragai viapau oiso va iare
 eva Oovapa Voki avaparai.
 Aue iava uvare ragai vo
 vuutaaro tugura asavira
 toupavoi." ⁹ Osa oiso-ia voea
 tavireva. Oa iava vo raga
 Galili-ia toureva.

*Jisas Rovopa Kuero Iava
 Oovapa Voki-ia Toureva*

¹⁰ Uva voea Jisas araoko
 iraraaro avaaepa Oovapa
 Voki kekesa. Oa iava rera
 tapo voare uturoepa vatau-
 vira. Viapau oiso viaevira
 voare iparoepa. ¹¹ Uva va-
 a vao osa voea Jiu rerare
 taraa ragapaiva va-ia vao
 Oovapa Voki oiso puraoro,
 "Ovu irao ro epao?" ¹² Voea
 rutu rirovira rutu rera-ia
 ora reopaaepa. Uva oearovu
 oiso purapaaepa, "Avoeao.
 Asi veaoto-a eera." Ovusa
 oearovu oiso purapaaepa,
 "Viapau. Ari oirara rutu

☆ 6:71: Jo 13:26

☆ 7:2: Lev 23:34; Diu 16:16

☆ 7:7: Jo 15:18-19, 3:19-20

☆ 7:13: Jo 9:22

keakea iraopareveira eera.”
 13 ☆ Vo osa oearovu Jiu-pa
 irarapa uriripaoro vatau
 visivi raga rera-ia ora re-
 opaaepa.

14 Uva vo voki rutu-a
 vao Oovapa Voki oa vo
 vuutaaro-ia Jisas Tugoropa
 Kepa iare iparoepa oirara
 rutupa siposiposa voa. 15 Osa
 iava voea Jiu iava voea
 reipa irara rirovira rutu oiso
 rugorugoo iraopaoro oiso
 puraaepa, “Eake rutu-a vao
 oa iava rera vo vukuara
 vieiparevoi. Viapau oiso
 taraia vai oureva rera ro
 oiso osa voea tarai irara
 rutu tisa irara.” 16 ☆ Oa iava
 Jisas voeare oiso puraroepa,
 “Vo reo oa vatepaavoi visiipa
 viapau oiso ragai raga vo
 reoaro-a. Viapau. Ari Pauto
 vo reoaro-a ro ira ragai
 siporevora ragai aruoro.
 17 Vosa irai Pauto gisipoaro
 sirova utu ruipa iraoparo,
 ra ragai vo reoaro iava vao
 tarairo oiso, Oiraopavira
 vo reo Pauto iava poupa
 piroi, eke ora ragai raga vo
 vovouaro iava oiso reoparai.
 18 Ro ira ora rera raga vo
 vovouaro iava reoreoparo,
 ira-a eera oiso vovoupa ra
 ora rera raga ora vaisiario
 kae piepareve. Ari vosa ro
 ira roari vaisiario kae pie
 ruipaparo ira rera siporeve,
 ira-a eera torevokoto. Ira-ia
 viapau vuria vai toupai.

19 ☆ “Tuariri Moses visii
 vatereva Reo Taisi. Uva
 apeisi iava viapau irai visii
 iava viapau vo taisi sirova

utuparoveira? Eake-a vao
 oapa ragai kopii piesa
 auepatai, raa?” 20 Oa
 iava rerare oiso puraaepa,
 “Iravuei vurito uraurato vii-
 ia. Uva irou vii uposa auepai,
 raa?” 21 Ua Jisas voeare oiso
 puraroepa, “Ari ita, vo kovo-
 ia tavetave iraopatavoi vao-
 ia, Oirato vorevira porete
 pieavo vo Sabat voki-ia. Oa
 iava rirovira rutu rugoru-
 goo iraopatai eisi. 22 ☆
 Easi Moses visiipa rakari
 verapa pitupitu vatereva.
 Opitupitua-a eva oa viapau
 Moses iava kosi piropa. Oa-
 a eva voeare iare vigei aao
 iraraaro karekeepa. Uva
 visii kakae vure rakariaro
 rooroopaoro voea rakariaro
 verapataveira vo voki-ia eva
 Sabat voki, vosa vo voki-a
 eva rakari verapa voki rera
 vo vokiario kakaeto. 23 Oiso
 rugorugoopataveira ra
 vearovira rutu Moses vaaro
 Reo Taisi sirova utu iraopata.
 Oa iava kakae vure rakariaro
 rooroopataveira va-ia Sabat.
 Oire uva vao-a vo Sabat uva
 ragai iravu oirato vorevira
 porete pieavorao. Uva
 eakepa ragaire kasipupatai,
 raa? 24 ☆ Opeita orekerovu
 rovirieipata ora visii iava
 osireiara raga-ia oiso osa
 ragai piepatavoi. Ari uvui
 iraopatai ra oearovu sopaaro
 rutu-ia tarai rovopaoro voea
 vo rugooroaro kerikerisi-
 pata.”

Oeavu Oirara Oea Oiso Pu-
 raaepa, Easi Kraisi Vai-a Ro-

☆ 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49 ☆ 7:19:

☆ 7:24: Lev 19:15

Eks 24:3 ☆ 7:22: Lev 12:3; Jen 17:10

ia?

²⁵ Oearovu Jerusalem iava oiso puraaepa, “E apeisi-rera ro uposa auepaai, eke?

²⁶ Rera kekepata eera ira vi-aevira rutu reoreoparoi. Oa iava viapau oiso oreovu avu vai purapaivoi rerare. Easi pasi oiraopai rutu, uvare vai reipa irara taraipaai rera-ia oiso, Krai vai pasi, raa?

²⁷ ☆ Ari ita, vigei taraipaviei rera vo uruiaro rutu-ia. Ari vosa Krai karekero, ra vi-apau irai taraiparo rera vo uruiaro rutu-ia.”

²⁸ ☆ Oire uva Jisas Tugoropa Kepa-ia Tempel toupareva voeapa siposipopaoro. Uva rirovira rutu gisipo karureva voeare oiso puraoro, “Ragai-ia taraipatai ita. Ora ragai vo uruiaro rutu-ia tapo taraipatai. Ari ita, osa viapau oiso ora ragai raga vo vovouaro iava urioraera. Ari Aitetoa oaa raga ragai arurevora, oa iava urioraera. Ira vo vovouaro-a oiraopa. Uva viapau visii rera-ia taraipatai. ²⁹ Ragai ira-ia taraiparai uvare rera tapo oisoa toupaa rera voaaro. Oa iava voava ragai arurevora vore.”

³⁰ Uva oisi-a eisi osa iava rera tuukesa auepaaepa. Vo ovusa rera vo vuutaaro tugura asavira toupaiava. Oa iava viapau irai rera-ia vavaea vai tovoreva. Viapau. ³¹ ☆ Uva riro irara rutu oisi iava rera oirao pieiva. Oa iava oiso puraaepa, “Vosa

Krais pouro virovere, ra pasi riroara ravotoara vai purareve. Oara vai-a uvuipai ra vo ravotoro-ia puteve oara purarevoi ro-ia, eke?”

Oeavu Polis Irara Aruiva Jisas Tuukesa

³² Oire uva Farisi ratarataa vovou irara voea oea uvuiva uvare oirara rutu oreorovu rutu purapaiva rerare Jisas. Osa iava reipa irara Pris ora aue Farisi oearovu polis irara aruiva. Oa iava urioaepa oiso ra rera tuukeive Jisas. ³³ ☆ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Gare visivi visii tapo toupaaivoi. Ra ro iare vorera ira ragai arurevora vore. ³⁴ ☆ Uva ragaire taraa ragapatavere. Ra viapau oiso ragai keketa. Ora viapau tapo oiso ra vo urui-ia pouta viro vao oa iare avaravere. Vao iava uvare viapau oiso uvuipatai ra voare avata.” ³⁵ ☆ Oire uva voea raga Jiu ora reopaaepa oiso purapaoro, “Ovu iare avarovere vo uva viapau rera kekeperea? Easi pasi vigei iavapa irara vai iare avarovere voeao oea vigei arova sikasikaaepa vorarore avaoro vo voea vo uruiroaro iare Grik-pa irara? Uva voea tarai pieparevere vai Grik, raa? ³⁶ Uvare oiso puraroi, *Ragaire taraa ragapata. Ra viapau ragai keketa. Ora oiso tapo puraroi, Ra viapau voare avata vo uvare*

avaravere voa tousa. Uva aa vao-a vo reo vituaro, raa?"

Vo Toupai Uukoa Iava Vao Tootoo Vatepa

37 ☆ Ovoioipa voki vaopa Oovapa Vurei, reipa voki rutu oa-ia Jisas toreroepa rirovira rutu reoro oiso purasa, "*Vosa irai uuko regapaoro urioro, ira-a eera uvuiparoi ra urioro vo ukaiosa ragai.*" 38 ☆ Oiso-ia osa Pauto vo rigatoaro oiso purapapeira,

'Ro ira ragai oirao piepareve ira-a eera sopaaro-ia uuko ovi Tootoo Vatepa ovi karekepa-pere rera iava vusivusi-paoro.'"

39 ☆ Oire Jisas vo ruu reo purareva ro iava Tugoropato Uraurato ira ouiverea vo rara rera oirao piepaive Jisas. Uvare vo vokia-a eva oa-ia Jisas touvira keraria ou asavira toureva. Aue iava uvare rera eera Tugoropato Uraurato urio asavira toureva irare eisi puraroepa.

Oirara Ora Roo Pieaepa

40 ☆ Oire uva oearovu oisi eisi vo reo uvuoro oiso puraaepa, "*Oiraopavira rutu rera-ia ro-ia profetato irare tuepavioveira.*" 41 Ovusa oearovu oiso puraaepa, "*Eera Krai.*" Ari oearovu oiso puraaepa, "*Ra viapau oiso Galili iava uriorovere Krai.*" 42 ☆ Tugoropa Vuku

taviepa Krai iava ro Devit voeaaro iava rera. Ira Betlehem-ia pouro virovere vo uruio-ia oa-ia tuariri Devit tou rovereva." 43 ☆ Oisi-a eisi osa iavirava ora voearei-ia varei puraiva ora roo pieoro Jisas iavirava. 44 Uva oearovu oiso vovoupaaepa ra rera tuukeive. Uva viapau oiso irai rera-ia vavaea vai tovoreva.

Reipa Irara Jisas Viapau Oirao Piepaiva

45 Oire voea polis irara vorevira voreaepa reipa irararei iare Pris ora Farisi. Oa iava voeare oiso puraaepa, "*Eakepa viapau rerava voretai?*" 46 ☆ Uva polis irara voeare oiso puraaepa, "*Ari ita, voari tuariri uva viapau oisoa irai oiso reoparo osa ro reoparoi.*" 47 Osa iava Farisi voeare oiso puraaepa, "*Easi visii vai tapo pasi keakeaparevoi, raa?*" 48 ☆ E pasi oearoi igei vai iava Farisi, o voeao iava reipa irara irai vai keketavo ovusa rera vo reoroaro oirao pieparevo, raa? Viapau. 49 Uvare akuku iraravi raga-a evoea oirara oea Jisas vo reoroaro uvupaoro viapau taraipaai Reo Taisi-ia vao oa-ia vuria puraivoi Pauto osireiario-ia, osa iava opesikoaverea rara."

50 Oire uva iravu-a ro-ia Nikodimas ira tuariri avaroepa Jisas iare. Voea

☆ 7:37: Ais 55:1; Re 22:17 ☆ 7:38: Ais 12:3 ☆ 7:39: Joe 2:28; Jo 20:22

☆ 7:40: Mt 21:11 ☆ 7:42: Jer 23:5; Mai 5:2 ☆ 7:43: Jo 9:16, 10:19 ☆ 7:46:

Mt 7:28-29 ☆ 7:48: Jo 12:42 ☆ 7:51: Diu 17:6, 19:15

iava rera, ira voeare oiso puraroepa, ⁵¹ ☆ “Esa vigei vaaro Reo Taisi oiso toupavoi ra iravu iava akukuvira gasi ragape, eke? Uvui iraopaviei ra rera vo reoaro uvupe. Oire ra va iava vearovira tarai rovvio vao-ia oa pura rovoreve.”

⁵² Oa iava rerare oiso puraaepa, “Easi vii tapo-a iravu Galili iava, raa? Vearovira rutu Pauto vo reoaro viei rovoroi, ra taraiu. Viapau irai profetatoa vai uvuiparoi ra Galili iava karekero.”

8

Riakova Ora Oua Vuri Pieeva

[¹ Oire uva voea rutu oirara sikasikaaepa vorarore ora voea vo keparoaro avaro, ovusa Jisas Oliv Kovo Pukui iare avaroepa. ² Oa iava vikipakou rutu voava vokiropo Tugoropa Kepa iare vao Tempel. Uva riro irara rutu voa rera iare urioaepa. Oire uva paupaoro voea tarai piepareva. ³ Uva voa-a vo uva riro tarai irara ora ratarataa vovou irara Farisi iriavuva riakova urioaepa rera iare. Aue iava uvare oira kekeiva iravu tapo. Oa iava ora voea vuruvuruaro rutu-ia oira tore piesa urioaepa. ⁴ Uva oira iava Jisas tavipaoro oiso purapaaepa, “Tisato. O riakova iria ora oua vuri pieevo. Uva oeavu oira-ia poua viro osa eisi pieevorao. ⁵ ☆ Vao-ia Reo Taisi Moses igai tavireva oiso puraoro,

Vosa oiso iriavu riakova vuria puraeve, oire ra oira vurokope aue-ia aveke. Ra oisi iava eisi apeisi purau?”

⁶ Oiso osa puraaepa rera-ia kokarapaoro. Uvare oiso vovoupaaepa ra oaire reoa vai taraaive rera-ia. Auere ra oreoi iava rera iava gasiive taru. Vo osa Jisas takuro viropa rasia-ia rigatopaoro ora rera iava sipareo-ia.

⁷ ☆ Oire uva rera akepaiva voreripavira. Oa iava voava toreoro voeare oiso puraroepa, “Vosa irai visii vuruvuruaro-ia toupave ro ira-ia viapau vuria vaipe, ira uvuiparoi ra rovoa vai-ia aveke vai oira vuro rovoreve o-ia riakova.” ⁸ Uva takuro viropa ita vo rasi rigatosa ita. ⁹ ☆ Oisi uvuivoiva, voea rutu ora voea-ia vesipaoro kosikosa viropa oiso, reipa irara rovvira ira rovoaepa. Oa iava oearovu tupepaaepa utupaoro. Osa iava rera raga Jisas kavuiva. Uva rera raga oira tapo toupaveva, ovusa torepaopa voari rera puaaro-ia.

¹⁰ Oire uva Jisas toreoro riakova akereva oiso, “Ovu-ia oirara epao? E viapau irai epao vii iava gasiparevoi, raa?” ¹¹ ☆ Oa iava riakova oiso puraopa, “Reito. Easi viapau irai epao.” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, ragai tapo viapau oiso vii iava gasipaavoi. Avau vova, ra viapau ita vorerivira oai vuria vai purari.”]

*Jisas Ira-a Rasitoapa Avi-
avia*

¹² Jisas voea taviro oiso puraroepa, “*Ragai-a rasitoapa aviavia. Ro ira ragai sirova uturo ira viapau uvuipa ra rupa-ia vokareve. Viapau. Ari aviavia-ia touparevoi vao Tootoo Vatepa vituaro.*” ¹³ ✧ Oa iava Farisi rerare oiso puraaepa,

“Easi vii ora vii raga vo reoaro-ia siposipopariveira. Eva-a oa iava vii vo reoaro iava viapau oarai oirao piepaioveira.” ¹⁴ ✧ Osa iava Jisas voeare oiso puraroepa,

“*Oiraopavira rutu ita. Ora ragai raga vo reoroaro iava siposipopaaveira. Ari ita, vo osa oiraopa reo rutu-a ita vao ragai vo reoaro. Eake iava? Uvare vo urui-ia taraiparaveira vao oa iava urioraepa. Oa iava vo urui-ia taraipaoro voare avaravere. Vo osa visii viapau vao taraipatai vo uva vo urui iava urioraera. Ora vo uva ragavira avaravere uva tapo viapau taraipatai.*” ¹⁵ Visii vao visiigoa oearovivu oirara roviriei iraopataveira vo vovou-ia vo rašio-ia. Ari ragai viapau irai rovirieipaaveira. ¹⁶ Ari vosa ragai irai rovirieia, oire ra torevokovira rutu irai rovirieia. Eake iava? Uvare viapau oiso ragai raga kataito. Viapau. Ari iravuei Aite, ro ira ragai arurevora. Ira ragai tapo kovopareveira. ¹⁷ ✧ Vo visii vaaro-ia Reo Taisi oiso

toupai, Vosa vaiterei katai reo raga iava siposipopasi, oire ra vaiterei vo reoaro torevokopape rutu. ¹⁸ Ari ita, ragai raga ora ragai iava siposipopaaveira ora vo osa Aite ragai arurevora. Ira tapo ragai iava oiraopavira tavitaviparoveira.”

¹⁹ Oire uva voea rerare oiso puraaepa, “*Ovu-ia vii Aitearo epao?*” Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Viapau oiso ragai-ia taraipatai. Eisi osa viapau Aite oaa-ia taraipata.*”

²⁰ ✧ Vo reo pukoreva Jisas monipa tugi-ia tupaoro. Vo osa oirara tarai piepareva vao evoa Tempel-ia. Uva oisi-a oiso osa iava viapau irai rera tuukepareva vao, uvare rera vo vuutaaro tugura asavira touva.

Vo Toupai Uvare Viapau Uvuipau Ra Voare Avau Uvare Avaparai

²¹ ✧ Jisas vorerivira oiso voea tavireva, “*Avarai vore uva ragaire taraa ragapatavere. Ari ita, kopiipatavere visii varaarova vuriara oav-isii, vo rara Aite viapau visii iava vara vera rovopareve. Oa iava viapau uvuipatai ra vo poupata viro uvare avaparai.*” ²² Uva va-

a eva oa iava Jiu reipa iraraaro oiso puraaepa, “*Apeisi ragavira eisi reoroi oiso, Viapau uvuipatai ra vo uruio iare avata oa iare avaparai?*” Asi evo reo vai porearo oiso vaio toupai,

Ra rera raga ora uporo, eke?” ²³ Uva voeare oiso puraroepa, “Visii reroarova. Ari ragai viara iava. Uvare visii-a vao vo rasio iava. Ari ragai viapau vo rasi iava vao-ia. ²⁴ ☆ Osa iava visii taviavoi oiso, Kopiipatavere ovusa vuriara oavisii visii-ia touvira toupai. Ari ita, vosa viapau ragai vo reoroaro oirao piepata vo uvare ora ragai raga iava visiipa siposipopaavoi. Oire uva oisi-a eisi osa iava vuriara oavisii-ia kopiipatavere ovusa touvira visii-ia toupai.”

²⁵ Uva rera akeoro oiso puraaepa, “Iroutoa irao-a vii?” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai raga ita vao-ia oiso osa ora ragai iava tuariri visii taviavora. ²⁶ Riro reoro rutuva toupavoi. Oara-ia uvuiparai ra visii vo pitupituroarore reoreora. Ora visii vo vovouroaro tapo rovirieia oiso osa jas ro reo rovirieipato. Ari ro ira ragai arurevora ira vo vovouaro-a oiraopa rutu. Ora vo reoro rutu oara uvuava rera ruvara-ia, evara-a oara iava siposipopaaveira oirara rutupa voeao vo rasio-ia.”

²⁷ Oire uva viapau ro-roiaepa. Vo uvare voea tavipareva Aitetoa iava. ²⁸ ☆ Uva osa-a eisi osa iava Jisas oiso voea tavireva, “Voari utupaua oiso Oirato Oviitoaaro kae pietavere rera kotosa. Uva vo vuuta-a eva oa-ia taraitaverea, Oiraopavira oisoa ora rera

iava siposipopareve. Oire ra oisi iavirava taraita. Ari ragai viapau oiso oavu avu vai purapaavo ora ragai raga vo rugorugooaro iava. Viapau. Ari ragai vo reo iava siposipopaavo oa iava ragai tavireva Aite. ²⁹ ☆ Aite ragai siporeva ira ragai tapo toupareveira. Uva viapau oiso ragai kavurevora ra ragai raga toupaa. Viapau. Uvare vokiara rutu-ia varao purapaaveira oarapa ruipaproveira.” ³⁰ Oire uva oisi-a oiso osa puraroiva, oirara rutu iava oearovu rera oirao pie iraoiva.

Oiraopa Reo Rutu Uvuipai Ra Visii Oiso Pieve, Viapau Oiso Ra Akukuvira Iraipa Kovo Ragapata Oiso Rutu Osa Voeao Oea Tuukepa Kepa-ia Toupaveira

³¹ ☆ Oire uva Jisas Jiu tavireve, voeao oea rera oirao pieiva oiso, “Vosa vokiara rutu-ia ragai vo reoaro vearovira uvupata, oire ra va iava visiipe oiso, Ragai rutu voeaaro disaipel.

³² ☆ Ra oisi iava oiraopa reo rutu-ia taraita. Oa iava oiraopa reo rutu uvuipai ra oiso visii pieve, Viapau uvuipatai ra akukuvira iraipa kovo ragapata. Oiso osa ro ira tuukepa kepa-ia toupaveira.”

³³ Oa iava rera vo reoaro pukooro oiso puraaepa, “Igei-a Ebrahim iava vo sara. Viapau oiso irai igei iava akukuvira kovo

☆ 8:24: Mk 13:6 ☆ 8:28: Jo 3:14, 12:32 ☆ 8:29: Jo 4:34 ☆ 8:31: 2 Jo 9

☆ 8:32: Ro 8:2; Je 2:12

ragapareveira iraipa. Uva apeisi iava eisi puraei oiso, *Viapau oiso akukuvira iraipa kovo ragapatavere?*"

34 ☆ Uva Jisas oiso puraroepa, "*Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Irou irara voeao oea vuri vovou purapaiveira. Uva varao vuri vovouro oaive oara voea tuukepaiveira. Oa iava akukuvira kovo ragapaiveira vaopa vearo rugoo viapavira.*" 35 Oviito ira vearovira kepaaro-ia aiteto toupareveira eva kepaaro rutu. Ari ro ira tuukepa kepa-ia toupareveira akukuvira kovo ragapaoro, uva viapau kepaaro rutu-a va vao. 36 Ragai-a vao Oviitoaaro ragoa uvuiparai ra tuukepa kepa iava visii kosi piea vao iava vuri vovou. Oa iava uvuipatai ra vearovira toupata vo Aite oaa vo kepaaro.

37 "*Taraiparai oiso, Ebrahim sara iraraaro visii. Uva apeisi viapau ragai vo reoaro visii sopaaro-ia toupavoi, raa? Eisi osa iava oiso ruipapatai ra ragai upoaro ragai kopii pieta.*" 38 ☆ Ari ita, ragai siposipopaaveira varao rutu iava oara kekepaaveira Aite oaa ruvara-ia, ovusa visii evo pitupituro purapataveira oara oupataveira ro ruvara-ia visii aitearo."

Visii Aitearo-a Seten

39 ☆ Oire uva rerare oiso puraaepa, "Eari igei aitearo Ebrahim." Oa iava

Jisas oiso puraroepa, "*Vosa oiraopavira visii Ebrahim ovii iraraaro, oire ra rera vo pitupituroaro rutu tapo purapata oiso osa rera Ebrahim oisoa piepareve.*" 40 Visiipa oiraopa reo rutu iava siposipo iraopaavoi varao oara uvuavara Pauto ruvara-ia. Oara-a varao oarapa vo vokio-ia ragai uposa auepatai. Ari ita, viapau oiso Ebrahim oisi oiso piereva. 41 ☆ Oiraopavira uvare ora visii aitearo vo pitupituro purapataveira."

Uva va-a eva oa iava rerare oiso puraaepa, "Easi igei aako riakoaro viapau oiso otopa vovouro vai purapaoro igei kavaupaivora. Igoa-a kataitoa raga Pauto ovii iraraaro." 42 ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, "*Vosa oiraopavira rutu rera Pauto visii aitearo rutu, oire ra-gaipa siraopata. Eake iava? Uvare ragai oisoa Pauto ruvara-ia toupaa. Ora vo uvare tapo rera vo ruipaaro-ia urioraera. Viapau oiso ora ragai vo ruipaaro-ia vore urioraera. Viapau. Ari Pauto ragai arurevora oa iava vore urioraera.*" 43 Uva eakepa viapau ragai vo reoroaro-ia roroipatai? Oa vituaro vao-ia oiso toupavoi, Viapau oiso uvuipatai ra ragai vo reoroaro uvupata riro vavagisiara.

44 ☆ "*Visii-a Seten ovii iraraaro. Uvare goruvira rutu rera vo vovouaro sirova utu iraopataveira eera visii*"

☆ 8:34: Ro 6:16; 2 Pi 2:19 ☆ 8:38:

☆ 8:41: Ais 63:16 ☆ 8:42: 1 Jo 5:1

Jo 5:19, 30 ☆ 8:39: Ro 9:7; Ga 3:7

☆ 8:44: 1 Jo 3:8

aitearo. Ari ita, voari tuariri rera-a eera riro oira upoto, ora tapo viapau oisoa oiraopa vovou rutu sirova utuparo. Uvare oiraopa vovou rutu viapau oisoa rera-ia toupave. Uvare kuuvu reoro raga oisoa purapareve ora rera raga vo reoroaro toreovokoaro. Eera-a riro kuuvuto, uvare rera raga-a kuuvu reoro rutu vo vovouaro vituaro. ⁴⁵ Ari ragai oiraopa reoro rutu iava siposipopaaveira. Uva apeisi viapau vo reoro oirao piepataveira? Uva kuuvu reoro raga oirao piepataveira ro aite oavisii vo reoroaro Seten. ⁴⁶ Iroutoa vai visii iava uvuiparoi ra ragai iava oai vuria vai kosi piereve vao oa toupave vo ragai-ia, raa? Ari ita, oiraopa reo rutu kosi piepaavoi. Uva apeisi iava oisi eisi viapau ragai vo reoro oirao piepatavoi, raa? ⁴⁷ * Ari Pauto ovii iraraaro rutu rera vo reoroaro rutu uvupaaveira. Ari viapau oiso rera ovii iraraaro-a visii. Oa iava viapau rera vo reoroaro uvupataveira.”

Ebrahim Kareke Asavira Toureva Vo Vuutao-ia Oa-ia Touava

⁴⁸ * Oa iava voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Eari, igei viire oiso purapaioveira, Sameria iava vii. Viigoa-ia iravu vurito tugarato toupaveveira. Uva oiraopavira vai oisi eisi purapaioveira viire, eke?” ⁴⁹ Uva Jisas oiso puraroepa voeare,

“Ragai viapau tugaratoa vaiva toupaveira. Viapau. Ari Aite oaa raga vaisiaro kae piepaaveira, ovusa visii ragai vaisiaro akaipa piepata. ⁵⁰ * Ari ragai raga viapau oiso uvuiparai ra ora vaisi oaa kae piepaa, uvare iravu raga uvuiparoi ra ragai vaisiaro kae piepareveira. Uvare rera-a eera oirara vo vovouroaro rovirieipato. ⁵¹ * Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Vosa irai ragai vo reoro sirova uturo, ira-a eera viapau uvuiparoi ra kopii ovoiro.”

⁵² Oire uva voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Tarai iraoiei vii-ia. Viigoa-ia toupavevoi vurito tugarato. Easi Ebrahim kopii ovoiroepa, ora voeao reo topa piepa irara profet irara oea tapo kopi-iaepa. Uva apeisi-a oiso osa iava oiso purauei, Vosa irai vearovira rutu ragai vo reoro sirova uturo, eera-a ira viapau uvuiparoi ra kopii ovoiro? ⁵³ E apeisi-a? Easi pasi vii vigei aautoaaro-ia puteparivoi Ebrahim, raa? Ira kopiioepa ora voeao profet irara oea tapo kopii-iaepa. E vii raga apeisi ora kareke piesa auepauei?”

⁵⁴ * Uva Jisas voea aatoreva oiso puraoro, “Vosa ora ragai raga vaisiaro kae piepaa, ra oisi iavirava ragai iava vaisia akukupavira raga toupave. Ari Aite raga-a ira ragai kae piepareveira ro irare oiso

* 8:47: 1 Jo 4:6   * 8:48: Jo 7:20, 10:20   * 8:50: Jo 5:41   * 8:51: Hi 11:5

* 8:54: Jo 16:14

purapataveira, Visii reraaro Pauto, ⁵⁵ vo osa viapau rera-ia taraipataveira. Ari ragai rera-ia taraiparaveira. Vosa oiso purapara, Viapau rera-ia taraiparai, oire ra oisi iava riro kuuvutoape ragai oiso osa visii. Ari rera-ia taraiparai. Osa iava vearovira rera vo reoroaro sirova rutu utuparaveira.

⁵⁶ ✱ “Aaoto oavisii Ebrahim rorureva vo vuutao-ia ragai vaaro-ia taraoro, oa iava urioraera vo rasio iare. Uva oisi-a eisi osa iava rera iava sopaua roruva rutu taraoro.” ⁵⁷ Uva va-a vao oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Easi vii viapau vo vavae tau (50) ivaro-ia tugurauera avukaoro. Uva apeisi-a? Rera vai kekeriva Ebrahim, raa?” ⁵⁸ ✱ Uva Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Vo osa Ebrahim kareke asavira toureva, ovusa vo vuuta-a eva oa-ia ragai voari tuariri touava.”

⁵⁹ Oire uva oisi-a eisi osa iava rerare avekeara kae pie ragaiva, oiso ra vara-ia rera vurokoive. Vo osa Jisas voava Tugoropa Kepa-ia vatauvira kosiro viropa.

9

Vo Toupai Voosito Iava Vo Siposipo

¹ Uva vokapaoro Jisas avaroepa. Oa iava iravu voosito oirato kekereva. Aakova oisi raga rera

kavaueva voosivira. ² ✱ Uva voa igei disaipel Jisas akeiova oiso, “Tisato. Irou vaaro-a vuria oa iava aakova oiso ro voosivira kavauevora? E rera raga vo vuriaro oa iava oisi karekeroepa? Eke aitetorei vaaro vuria oa purasiva?”

³ ✱ Uva Jisas igeire oiso puraroepa, “Viapau ro oirato vuria vai purareva, ora aite-toarei ora aakova, ra oisi iava eisi voosivira karekero. Viapau. Ari vaore ro oiso toupaveira, ra rera-ia Pauto vo kovoaro viaevira rutu ro-roiovira karekepe.” ⁴ Vosa ravireo touvira touparevoi, uva uvui iraopaviei ra Pauto vo kovoaro-ia pitupe va puraoro. Uvare rupa urioei oa-ia viapau irai uvuipa ra kovoreve. ⁵ Vosa ragai vo rasio-ia touvira toupaaovoi, uva ragai-a aviavia voeaopa oea vo rasio-ia toupaveira.”

⁶ Uva oisi-a oiso osa iava vavaea-ia ruiroepa. Oire rasia uverereva va tovure pieoro. Oa iava rera osireiario vavoreva vo tovure-ia. ⁷ ✱ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Avau sisusa uuko rovu-ia va vao Siloam.” [Oa porearo oiso toupai, Rera aruiva]. Oa iava avaroepa sisusa. Uva vorevira vorepaoro vuravurareva.

⁸ Uva va-a vao oa iava voeao rera vo uruiaro iava ora oearovu tapo voeao oea oisoa rera kekepaive ovusa pauvira raga tou rovopareve, oea rutu rerare

✱ 8:56: Mt 13:17; Hi 11:13 ✱ 8:58: Jo 1:1; Re 1:8 ✱ 9:2: Eks 20:5; Esi 18:20

✱ 9:3: Jo 11:4 ✱ 9:7: Lu 13:4; Jo 11:37

oiso puraaepa, “E rera-a ro-ia ira oisoa rirovira moni areparo oirara rutu ruvara-ia, eke viapau?” ⁹ Uva osa iava rerare oiso puraaepa, “Iu. Rera raga-a ita ro-ia.” Ovusa oearovu oiso purapaaepa. “Viapau. Easi oisi raga keketo-a ro-ia. Ari ita, uva iravu raga.” Oa iava rera raga voeare oiso puraroepa, “Easi ragai raga-a ita vao-ia.”

¹⁰ Uva rera akeiva oiso, “Uva apeisi-a oiso osa iava vii iava osireitoarei vuravurasivo, raa?” ¹¹ Uva voeare oiso puraroepa, “Ari ro oirato ira vaisipaiveira oiso, Jisas ira rasia uvererevo va tovure pieoro aue tapo uukoa. Oa iava vo tovure-ia ragai osireiario vavooro oiso puraroe ragai aruoro, *Avau sisusa vavo uuko rovu-ia Siloam.* Oire uva voa sisuoro vuravura ovoiaivo. Oa iava uvuirai orekerovu kekepasa.” ¹² Uva eisi osa iava oiso rera akeiva, “Ovu-ia rera epao?” Uva oiso voeapa taearoepa, “Viapau taraiparai.”

Farisi-pa Irara Vo Ravoto Vituarore Taraapaiva

¹³ Oire uva rera tapo ro voosito tuariri ira voosivira oisoa toupareve avaaepa Farisi iare voeao ratarataa vovou irara. ¹⁴ Uva Sabat voki-a vao oa-ia Jisas va vao rasia tovure pieoro va-ia rera iava osireito karureva. ¹⁵ Osa iava vorerivira ita rera akeiva oiso puraoro, “Apeisi ragavira rutu-a oiso osa iava vii iava osireitoarei

vuravurasivo?” Oa iava oiso voea tavireva, “Ragai osireiario vavorevo tovurea-ia rasia. Oa iava sisusa avaraiva, ragai iava osire-itoarei vuravura ovoisivo roroio ovoioro.” ¹⁶ ☆ Osa iava oearovu Farisi oiso puraaepa, “Viapau oiso Pauto rera siporeva, uvare viapau oiso Sabat voki vo pitupitua-ro sirova utuparoveira ora vao Reo Taisi.” Oa iava eva oearovu oiso puraaepa, “Uva apeisi ragavira-a ro ira-ia vuria toupave, ra oaiva varao purapareve ravotoara, raa?” Oire uva-a vao oa iava ora voearei-ia vo uvururei purapaiva.

¹⁷ Uva rera akeoro ita oiso puraaepa, “Uva apeisi vai purapau ei rerare ro ira vii iava osireitoarei vura pierve?” Oa iava oiso puraroepa, “Ari profetato eera.”

¹⁸ Oiraopavira rutu ira-a ro oisoa voosivira toupareve. Oa iava vo vokio vuravurarevoi. Uva voea Jiu vo reo vao viapau oirao piepaiva. Oa iava aitetoareire keer-aaepa vaitereo uvava oviitoa rera ro ira iava osireitoarei karusi viropa. ¹⁹ Vaiterei akeoro oiso puraaepa, “E rera vai-a ro vei oviitoaaro, pasi? Ira iava oisoa oiso purapasi, Ira kavaueva aakova, ovusa voosivira raga toureva. Oire uva apeisi iava vuravurarevoi?”

²⁰ Osa iava aitetoarei voea tavisiva oiso, “Ari ira-ia taraipaveiei eera vegei oviitoaaro, osa raga voosivira aakova rera

kavaueva. Oa iava oisi raga karekeroepa. ²¹ Uva vo vokio viapau taraipaveiei oiso osa ragavira iava rera iava osireitoarei aviavisivoi. Ora tapo viapau taraipaveiei oiso, Irouto rera osireiario karurevo. Rera ake iraota. Ira riroroera. Ira uvuipa ra ora rera raga tavitaviro.”

²² ☆ Oire uva aitetorei voea tavipasiva oisi eisi, uvare Jiu asavira uriripasiepa, voeao oea oiso purapaaepa reo goru puraoro, Vosa irai Jisas oiso vaisirevere, Ari Krais-a eera, oire ra oisi iavirava irai siguive vova Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog. ²³ Oa-a vao oa vituaro iava aitetorei voea tavioro oiso purasiepa, “Ora visii raga rera aketa. Ira riroroera. Osa iava uvuipa ra ora rera raga visii tavitavireve.” ²⁴ ☆ Oire uva rerare vorerivira keeraaepa ro ira voosivira tou rovo- pareve. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Pauto vaisipaoro oiraopavira rutu taviu. Uvare Jisas-ia taraipaiei oiso, Vurito.”

²⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa, “E vurito-a eera, eke viapau? Uvare viapau taraiparai rera vo vovouaro-ia. Ari ita, oiso raga ora ragai-ia taraiparai osa oisoa tuariri voosivira raga toupaa. Uva vo vokio raga-ia ragai iava osireitoarei aviavisivoi karu uviro ovoioro.”

²⁶ Oa iava oiso rera akeiva, “Eake rutu purarevo viire?

Apeisi ragavira rutu vii iava osireitoarei karurevo, raa?”

²⁷ Oire uva voeare oiso puraroepa, “Visii tavi ovoiavo ita. Uva apeisi ragavira uvusa auepatai ita? Easi visii vai tapo oiso ruipapatai ra oiso pieta, Rera voeaaro disaipel, raa?”

²⁸ Oa-a eva oa iava rera takaupaoro oiso puraaepa, “Vii raga ita rera disaipel-toaaro. Ari igei-a Moses voeaaro disaipel. ²⁹ Uvare taraipaiei oiso, Pauto Moses vatereva reoa. Ari ovu irao rutu iava evo oira urioei? Ira-ia viapau taraipaiei.”

³⁰ Uva oiso puraroepa, “Avoeao. Avokoria vao-ia. Oa-ia viapau taraipatai oiso-ia. Uvare oiso purapatai, Ovu iava urioroe? Ira-ia viapau taraipaiei. Rera raga-a ita ro ira ragai iava osireitoarei aviavi pierervo.

³¹ ☆ Taraipaviei oiso, Pauto viapau oiso vuri irara vo reoroaro uvupareveira. Ari vosa ro ira rerapa lotuparo ora rera vo reoroaro rutu sirova utuparo eera Pauto, ra va iava rera Pauto vo reoroaro uvupareve vara purapasa. ³² Vokiara rutu-ia voari tuariri viapau oisi osiposipoi oisoa toupave irai iava ira voositoa vai osireiario vura piereva ro ira voosivira raga kavaueve aakova vai. ³³ Vosa Pauto viapau ro siporevori vo rasio iare, ra viapau oiso uvuiparoeri oaravu avu vai purapasa.”

☆ 9:22: Jo 7:13, 12:42

☆ 9:24: Jos 7:19; 1 Sml 6:5

☆ 9:31: Sam 34:15; Pro

34 Oa iava rerare oiso puraaepa, “Auoro! Aakoara vii kavaueva vuri pitupitu ragaia. Osa iava oisoa vurivira rutu toupari. Apeisire auepauei, ra igei tarai pieri, raa?” Uva oiso pura ovoioro rera siguiva vova Sinagog.

Vovouisi Osireiario Aisia Voosivira Toupaveira

35 Uva Jisas rera iava uvureva uvare rera siguiva. Oa iava rerare taraapareva. Oa iava rera kekerevoiva, rera akereva oiso, “*E Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto oirao pieparivoi, eke viapau?*”

36 Oa iava rerare oiso puraroepa, “Reito. Iroutoa rutu-a Oirato Oviitoaaro? Rera iava ragai taviri, ra rera oirao piea.” 37 ☆ Osa iava Jisas oiso puraroepa ora rera iava, “*Ira kekerivoi ro-ia ovusa vii tapo ora reoparoi.*”

38 Uva oisi-a eisi osa iavirava oiso puraroepa, “Turaro. Ragai vii oirao pieavoi.” Oire eisi pura ovoioro takuro viropa Jisas-ia vuurapa vaisi pura ovoisa.

39 ☆ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Ragai urioraera vo rasio iare oirara rovirieisa. Osa iava voearo vuravura asa irara vuravurapaiverea. Ovusa voeao oea vuravurapaiveira oea iava osireiara voosipapere rara.*” 40 ☆

Uva oearovu Farisi iava voa rera ruvara-ia toupaiava. Uva rera uvuoro rerare oiso puraaepa, “E apeisi-a? Igei tapo-a voosi osirei irara, raa?” 41 ☆ Uva Jisas

voeare oiso puraroepa, “*Vosa vovouisiro oavisii osireiario visiire voosivira toupave, oire ra oisi iava viapau uvuipaai ra oei visi togapaive aue-ia reo. Ari ita, oiso purapataveira, Igei iava vovouisiro osireiario aviavipaiveira oiraopara rutu-ia taraipaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaai ra visi togapaive oevu aue-ia reo.*

10

Reo Ruu Sipsip Kovokovo Iava

1 “*Oiraopavira rutu oiso visi tavipaavoi, Ro ira viapau rataoa rutu-ia vao sipsip kovokovo vaaro koataro, ora vosa uvavu ragava putereve vo kovokovo kukuearo-ia voare koataoro, ira-a eera oiso toupave, Kavirupato ira orekerovu rutu ou ragapareveira.*” 2 ☆ Ari vosa ro ira rataoa rutu-ia koataro, ira-a eera sipsip ragui tokipatoaaro rutu.

3 Rataoa tokipato ira rataoa karupareveira ropa ira sipsip ragui tokipareveira. Oa iava sipsip ragui rera gisipoaro uvupaiveira vo osa vo ragui vaivaisiarore keeraparo vo raguio rera voeaaro. Osa iava oisoa vo ragui kosi piepareve rataure vo ragui tuvetuvepaoro.

4 Uva oisoa vo ragui sipsip ragui ora rera voeaaro kosi piepareve rataure. Oire ra vo raguipa iraro. Vo rara vo ragui sipsip ragui rera

gisipoaro eveipaoro rera sirova utuave. ⁵ Viapau uvuipaai ra iravu raga sirova utuave. Viapau. Ari eera asavira oisoa toripaive, uvare viapau rera gisipoaro eveipai eera iravu raga.” ⁶ ☆ Va-a vao reo ruu Jisas oa voeapa vatereva. Uva viapau roroiopaaepa vo reo vituaro-ia vao oa purareva voeare.

Vearoto Sipsip Ragui Tokipato

⁷ ☆ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare ita oiso puraroepa, “*Oiraopavira oiso visii tavipaavoi, Ragai-a vao rataoaro sipsip ragui vova kovokova.*” ⁸ Voeari oirara oea ragaipa iraaepa oea-a kavirupa irara oea oisoa urio ragapaave sipsip kavirupasa, osa viapau sipsip kare voea gisipoaro uvupaoro voea iare utupaave. ⁹ Ragai raga ita ratao-a. Vosa irai ragai iare urioro koatasa vo kasura sovara-ia, ira-a eera orirurevere Pauto vo rara koataro. Ra voava ita kosiro viro aio oupasa. Ra oisi raga ora voreripaoro urioparo koatapasa ita.

¹⁰ “*Kavirupato viapau oiso orekerovu avu vaire urioparoveira. Ari sipsip ragui kavirupasa urioparoveira voea upopaoro vo kare vuri piepasa rutu. Ari ragai vaore urioraera, ra tootooa rutu oupaive. Oire ra oisi iava voea-ia agasipape rutu vo tootoo.*” ¹¹ ☆ Ragai vearoto

sipsip ragui-ia tokipato. Uvare rera raga vearoto sipsip ragui tokipato ira ora rera iava tootooaro viki ragareverea rara vo ragui iavirava. ¹² Ari ro kovopatoa raga ira voria ragare kovopareve, viapau oiso sipsip ragui tokipatoa rutu-a. Uvare viapau oiso rera vo raguiaro-a sipsip ragui. Eva-a oa vituaro oiso toupai, Ro ira aakau kare tueoro torirevere sipsip ragui kavuoro. Ra oisi iava aakau kare sipsip ragui aiopaoro vo ragui sikasikapaive. ¹³ Eake iava? Uvare eera voria ragare kovoparevoi. Viapau oiso sipsip raguire rugooparo.

¹⁴ “*Ari ita, ragai-a vearoto sipsip kare tokipato. Ragoa vo ragui-ia taraiparaveira, ovusa vo ragui tapo ita ragai-ia taraipaave.*” ¹⁵ Oiso-ia Aite ragai-ia taraiparoi, ovusa ita Aite-ia taraiparai. Oa iava ora ragai iava tootooa oaa vikiavere rara sipsip ragui tauvaoro. ¹⁶ Oire uva oraguirovu tapo tou ragapaiveira sipsip ragui. Uva viapau oiso vo kovokovo iava vo raguiro-a. Oraguiroare tapo oiso ruipaparai ra vo raguiro tuvetuvea. Ra va iava ragai raga gisipoaro uvuive. Ra oisi iava katai ragui rutu puraa viro ora takuvuoro. Osa iavirava kataitoa raga pere vo ragui rutu tokipato aue ragai. ¹⁷ ☆ Osa raga

☆ **10:6:** Jo 16:25 ☆ **10:7:** Jer 23:1-2; Esi 34:2 ☆ **10:11:** Ais 40:11; 1 Pi 5:4

☆ **10:17:** Ais 53:7-8, 12

vituario iava Aite ragaipa vo sirao vatereva vare, oiso ra ora ragai vaaro tootooa viki ragaa vo raguipa ootootoa vorevira ouaverea. ¹⁸ ☆ Viapau oiso irai ragai iava tootoa verarevere rara. Viapau. Ari ragai raga-a ragoa vare rugoopaoro va viki *ragapaavoi vao tootooa. Ari ita, gorua toupaivoi ragai vaaro tootoa viki ragasa. Ora oiso osa tapo toupaivoi vo goruo vo tootoo vorevira ita ousa. Oare oisi vo reo ouavora Aite ruvara-ia vare vao.*"

¹⁹ Oire uva voeao Jiu vo reo vao uvuoro ora voea-ia voarei ita puraiva ora roo pieoro oisi vo reo iavirava. ²⁰ Uva oisi-a oiso osa iava riro irara rutu oiso purapaaepa, "Vurito tugarato ir-ia toupare eera oa iava kokoroparoi. Uva eakere rera vo reoaro uvupatavoi?" ²¹ ☆ Ovusa oearovu voe iava oiso purapaaepa, "Viapau oiso vo reo-a vao ro vo reoaro ir-ia vurito tugarato toupareve. Eari apeisi ragavira vurito tugarato uvuiparoi ra voeao voosi irara osireiario vorevira vura piepareve, raa?"

Jiu Jisas-va Keriaepa

²² Uva Jerusalem-ia Tugoropa Voki karekeepa vao oa-ia oisoa Oovapa Vurei purapaive vo vokio reesipaoro oa-ia Tugoropa Kepa Tempel vorevira rataoaro karuiva voari tuariri. Ovuuta-a eva riro uteo vuuta. ²³ Uva voa Tempel sovara-ia Jisas vokareva rakorako uru

ivara-ia vao oa paureva Solomon. ²⁴ Oire uva voa-a vo uva Jiu rera kovokovosa urioaepa ora guruoro rera iare. Oa iava voa rerare oiso puraaepa, "Auoro. Aa vo vokio igeipa aviavi pievira rutu ora vii iava siposiporivere? Vosa vii rutu Krais, oire igeipa roroio pievira rutu tavi iraou."

²⁵ ☆ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, "Visii tavipaavora vo vaisio iava. Uva viapau oiso oirao piepataveira. Uvare vo kovoro rutu varao oara purapaaveira Aite vaisiario-ia oara iava ragai vaisiario oiraopavira karekeparaveira.

²⁶ Ari ita, oearovu raga-a visii. Viapau oiso ragai vo raguiaro iava sipsip ragui visii-a. Osa iava viapau oirao piepataveira. ²⁷ Ari ragai vo raguiaro sipsip ragui ragai gisipoaro uvupaiveira. Oa iava ragai tapo vo ragui-ia taraiparaveira. Osa iava eisi ragai sirova *utupaaveira.*

²⁸ ☆ Oa iava vo ragui vatepaaveira Tootoo Ovoi vao vokiara rutu iarepa. Ra oisi iava viapau oiso opesikopaave. Viapau rutu. Uva viapau irai uvuiparoi ra vo ragui verareve ragai vavaearo iava. ²⁹ Aite oaa ragaipa oraguia vatereva, uvare rera gorutoa rutu ira orekerovu rutu-ia pute iraopareveira. Uva viapau oiso irai uvuiparoi ra vo ragui verareve vova Aite

☆ 10:18: Hi 5:8 ☆ 10:21: Jo 9:32-33
1 Jo 2:25

☆ 10:25: Jo 5:36 ☆ 10:28: Jo 17:2-3;

vavaearo iava. ³⁰ Ragai ora Aite vegoa-a kataitoarei rutu.”

³¹ Osa-a oiso osa vituaro iava voea Jiu avekeara kae pie ragaiva, oiso ra rera vu-rukoive vara-ia. ³² Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, *“Visii tue pieavora riroara rutu-ia vearopa kovoro Aite varaaro. Ari aa vo kovo-a vao oa-ia rugorugooapaoro ragai vurukosa auepatai evara-ia avekeara, raa?”*

³³ Osa iava voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Viapau oiso igei okovoi-ia vearoa vai rugorugooapaoro vii vurukosa auepaiei. Viapau. Ari aue iava uvare Pauto toviparivoi vii vao oirato akuku raga. Ora tapo vaopa uvare ora vii ragare oiso purapauei, Vii-a Pauto.”

³⁴ ☆ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, *“Apeisi ragavira? Uvare rigatoa oiso toupai voi vo visii vaaro-ia Reo Taisi oreoa-ia Pauto ora rerapa oeavu reipa irara reesireva voari tuariri oiso puraoro, Visii-a pau irara.* ³⁵ Uva voea voeao tuariri oea iare Pauto vo reoaro avaepa vao oa oiso puraepa, Voea-a pau irara. Ari ita, Tugoropa Vuku viapau uvuipai ra oku pieive. ³⁶ Uva Aite ragai reesioro ragai arureva vo rasio iare. Uva oisi-a eisi osa iava oiso purarai, Ragai-a Pauto Ovi-itoaaro. Uva eakere oiso purapatai, Pauto toviparivoi, raa?

³⁷ *“Vosa viapau Aite vo kovoaro purapaa, ra opeita ragai vo reoaro oirao piepata.*

³⁸ ☆ Ari ita, ragai rera vo kovoaro purapaavoi. Vosa irai ragai vo reoroaro oirao pie arapa reasiparo, oa iava uvuiparoi ra vo kovoro raga oirao piepareve oara purapaavoi. Osa iava uvuipatai rutu ra taraita ora vearovira rugorugoota oiso-ia, Ragai-ia toupare Aite, ovusa ita ragai Aite-ia toupaa voi.”

³⁹ Uva rera tuuke rovosa auepaaepa ita, ovusa voea vatavataoro avaroepa.

⁴⁰ Uva Jisas vorevira voreoro uukova Jodan iviroreva. Oa iava vo pouro viropa uva tuariri Jon oirara baptaisreva. Uva voa toureva. ⁴¹ ☆ Oire uva voa riro irara rutu rera iare urioaepa. Oa iava oiso puraaepa, *“Oiraopavira rutu. Viapau oiso Jon oravotoi purareva. Ari vo osa Jon rera iava ro reoara rutu purareva, oara-a oiraopara rutu.”* ⁴² Uva voa-a vo uva riro irara rutu rera oirao pieiva rutu.

11

Vo Lasaras Iava Toupai Uva Kopiitroepa

¹ ☆ Uva iravu upiaparoepea eera Lasaras aue iava rera Betani urui-ia. Uva-a vo Betani-ia Maria vo voaorei vo uruiaro ora Mata. ² Eira Maria iria oiso vo utupaua sanda kokoeva Turaro kokotoaro iare. Oa iava kokotoarei posiposi pieeva ora oira oruaro-ia. Uvava

taataato-a eera Lasaras ira upiaparoepea. ³ Uva va-a vao oa-ia taataarirei keeraereiepa Jisas-re oiso puraoro, "Turaro. Ro ira kavikopariveira ira upiaparoi." ⁴ ✧ Oa iava Jisas vo reo uvuoro oiso puraroepa, "*Viapau ovoieivira rutu kopiipasa eva upiario. Ari auere-a keraria vo goruaro kareke piepasa vao Pauto vaaro. Ra oisi iavirava ragai vaisiario kae pieve rara.*"

⁵ Uva Mata ora Maria ora Lasaras ovavuatapa oisoa rirovira siraoparo Jisas. ⁶ Uva Lasaras iava uvureva uvare upiaparoepea. Oa iava vo vokirei-ia toureva vo uruia eva oa-ia toureva. ⁷ Uva utupavira igei disaipel tavioro oiso puraroepa, "*Irata ra vorevio Judia Distrik iare.*"

⁸ Oa iava igei disaipel rerare oiso puraiepa, "Tisato. Airevi raga ita vao vii vurukosa Jiu aue ragaa. Uva voare ita voresa auepauei, raa?"

⁹ ✧ Jisas oiso puraroepa, "*Asi viapau pasi oiso katai tau erao (12) vaiei o ravireo-ia, eke? Vosa ro ira ravireo-ia vokapareve, ra viapau oiso koveparo. Eake iava? Uvare vo rasio aviaviaro kekeparevoi vokapaoro.*" ¹⁰ Ari vosa vokiario vokapareve, ra koveparo, uvare viapau aviavia vai rerapa."

¹¹ Uva oisi-a eisi osa pura rovoroiiva, oiso ita puraroepa, "*Vatetoa oavi Lasaras uusiroi. Ira tore*

piesa avaparai." ¹² Oa iava igei rerare oiso puraiepa, "Turaro. Vosa uusiroe, uva uvuiaparoi ra vorevira torero poreteoro, eke?" ¹³ Jisas Lasaras kopiario iava eisi puraroepa. Oa iava oiso keapaiepa, Ira uusi ragaparoi.

¹⁴ Osa iava Jisas aviavi pievira oiso igei tavireva, "*Lasaras ira kopiioe rutu.*" ¹⁵ Uva visiire rugorugoopaoro rorupaavoi. Aue iava uvare viapau rera tapo touavo vo vokia eva. Osa iava rera iare avapaviei ra oiraota."

¹⁶ Uva Tomas ro ira oisoa vaisipaive oiso, Didimas tavarato, igei disaipel arupareva oiso purapaoro, "Oire irata, ra Tisato tapo kopiisa avavio."

Jisas-a Oirato Vorevira Vo Torearo Vituaro Ora Tootooa

¹⁷ Oire uva Jisas avaroepea. Uva pouro viropa. Oa iava tarairoepa oiso, Lasaras vo resura rutu-ia voki toureva tova-ia. ¹⁸ Betani-ia uva Jerusalem-ia ruvara-ia toupaveira aue uvuiaro-ia vo peva vuutara (3 kilomita). ¹⁹ Uva-a vo uvare riro irara rutu Jiu iava urioaepa Mata voaorei ora Maria vo vovouaro varaata piepasa, uvare taataato vairei arova kopiioepea. ²⁰ Uva Mata Jisas iava uvuoro avaopa raivaaro rerava aivarosa. Ovusa Maria kepa raga sovara-ia paupaoro toupavea.

²¹ Oire uva Mata rerare oiso puraopa, "Turaro. Vosa

vo tourivori, ra viapau taataatoa oaa kopiiro. ²² ☆ Ari taraiparai oiso, Vosa Pautoa iare variriu, ra vii vatereve oavu ayu vai vii vo ruipaaro sirova.”

²³ Oa iava Jisas oiso oira tavireva, “*Taataatoara vorevira toreparoi, rara.*”

²⁴ ☆ Uva Mata rerare oiso puraopa, “Ari ita, ragai oiso taraiparai, Ira Ovoioapa Voki-ia toreroverea vo rara tootooro rera raga vo vokiri-ia oa-ia oirara rutu vorevira toreaverea.” ²⁵ ☆ Uva Jisas

oira tavireva, “*Ragai raga ita vorevira torea vituaro ora tootooa vituaro eva-a ita ragai raga. Ro ira ragai oirao piepareve eagara vosa kopiiro, ira ita taru oiso tootoovira toupareverea.*

²⁶ Ora voeao oea tootoovira toupai ragai oirao piepaoro oea viapau uvuipaai ra ovoieivira kopii ovoipaave. Viapau. Ari evoea uvuipaai ra tootoovira raga toupai ve vokiara rutu-ia. Eva-a vai vao oirao pieparivoi, eke viapau?”

²⁷ ☆ Osa iava Mata rerare Jisas oiso puraopa, “Aure, Turaro. Vii oirao piepaa, uvare vii-a Krai Pauto Oviitoaaro. Vii vao viigoa iava Pauto taviroepa, oiso ra uriou vo rasio iare.”

Jisas Gaureva

²⁸ ☆ Mata oiso puraopa. Oa iava taevare keerasa avaopa Maria. Oire uva oira ou pieoro vatuarore oirava voreopa. Uva voa gare

visivi oiso oira tavipaeva, “Tisato eera ira urioroi vo tousa. Ira viire keeraparoi.”

²⁹ Uva Maria vo reo uvuoro ikauvira avaopa Jisas iare.

³⁰ Oire uva Jisas kare uviro asavira toureva. Uvare voari raga toupareva uva Mata rerava aivaroeva. ³¹ Ari

ita, vo osa Jiu-pa irara Maria tapo toupai va kepa-ia oira vovouaro varaata piepaoro. Uva voa-a evoa uvava oira tueiva ovusa ikauvira kosio viropa. Oa iava oira sirova utuaepa uvare oiso keapaaepa, Tova-ia gaupasa avaoe.

³² Oire uva Maria vo pouo viropa uva toureva Jisas. Uva voa rera kekeoro rera kokotoaro ruvara-ia rekuoro takuo viropa rerare oiso puraoro, “Turaro. Vosa vo tourivori, ra viapau oiso taataatoa oaa kopiiro.”

³³ ☆ Uva voa Jisas oira vurarave ovusa gaupaeva. Ora voea tapo kekereva Jiu-pa irara oea oira tapo urioaepa. Oea tapo gaupaiva. Osa iava vurivira rutu rera iava sopaua vavataepa kopiia vaarore kasipu iraopaoro aue siitoka. Oa iava sir-aoroepa rutu. ³⁴ Osa iava oiso akereva, “*Ovu-ia rera tovatavo?*” Uva rerare oiso puraaepa, “Turaro. Uriou vo tova kekesa.”

³⁵ Osa iava Jisas gaureva ora rera sopaaro raga-ia.

³⁶ Oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Rera kekepatavoi.

☆ 11:24: Dan 12:2; Jo 5:28-29 ☆ 11:25: Jo 1:4, 5:26 ☆ 11:27: Mt 16:16

☆ 11:28: Mt 26:18; Lu 22:11 ☆ 11:33: Jo 12:27 ☆ 11:37: Jo 9:6-7

Ro ira ro kaviko irao-
pareveira.” ³⁷ ☆ Ovusa
oearovu oiso purapaaepa,
“Ira-a eera oearovu osireiario
vura pieparevora voosi
irara. Easi pasi, viapau
vai uvuiroeri vai, ra ro
tauvarevora, viapau vai
kopiiproeri?”

*Jisas Lasaras Vorevira
Tore Piereva*

³⁸ ☆ Jisas rirovira siraoa vo
vavataaro sovorevoiva ora
rera sopaaro-ia, vo pouro vi-
ropa uva toupaiava vo tova
aveke rikui-ia. Uvare iriavu-
a rikui iria tekaiva rirova
rutu-ia avekeva. Uva iri-
avu o rikui riaaro veropava
aveke tupapaeava. ³⁹ Uva
Jisas voea tavioro oiso pu-
raroepa, “Aveke verata o-
ia.” Oa iava Mata o uvava
taataato ira kopiiproepa iria
oiso puraopa, “Turaro. Easi
kopiiproerao. Vo resura voki
putevorao rera isivaaro-ia.
Uva eru geesi viapau kosi
pirovere rara, eke?” ⁴⁰ Oa
iava Jisas oirare oiso pu-
raroepa, “Ari apeisi vii tavi
rovoavo? Uva oiso purarae,
Vosa oirao pieri, osa iava
uvuipaei ra keraria vo goru-
aro kekeri Pauto vaaro.” ⁴¹ ☆
Oire uva aveke veraiva.

Oa iava Jisas viara-ia vu-
raoro oiso puraroepa, “Aite.
Vii-ia vearo vaisi purapaavoi,
uvare ragai vaaro variria
uvurivoi. ⁴² ☆ Taraiparai
oiso, Vii ragai vo variriroaro
uvupariveira varao oara
purapaaveira. Ari voeare
oirara rugooparai. Oa

iava vo varirio puraavoi,
oisore ra oisi vo reo uvuoro
vao oirao pieive osa ragai
arurivora vore.”

⁴³ Eisi puraroiva, rirovira
rutu rerare keeraroepa oiso
puraoro, “Lasaras! Kosiu
viro!” ⁴⁴ Oa iava rera

kopiito kosiro viropa kokoto
tuukerova ora vavaeara
varao oara tuukeiva aue-ia
varo irooro. Ora rera puaro
tapo tavuruiva oavu-ia varoa
oa oisi raga toupaiava. Oa
iava Jisas oiso voea tavireva,
“Varoara verata. Ra oisi iava
vokareve.” Uva oisi pieiva
rera-ia.

*Reipa Irara Reo Goru Pu-
raiva Jisas Uposa*

(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-
2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ ☆ Riro irara Jiu iava
urioaepa Maria tapo va
kekesa vao oa purareva. Uva
va-a eva oa iava rera Jisas
oirao pieiva rutu. ⁴⁶ Osa
oearovu ratarataa vovou
irara aue Farisi iare avaaepa
voea tavisa va iava vao oa
purareva Jisas.

⁴⁷ Osa iava reipa irara
pris voeao tauo purapa
irara voearei ora Farisi
Kaunsel irara guruiva. Oa
iava voea oiso akeiva,
“Apeisi rera piepai ro ira
riroara rutu ravotoara pura
vasiparevoi? ⁴⁸ Vosa rera
eaka ragapapere, oire ra
oisi raga piepareve. Ra va
iava oirara rutu rera raga
oirao piepaiave. Vosa oisi
eisi ra Rom gavmanaro rera
voeaaro arureve, ra urioave

vigei vaaro Rovopa Kepa Tugoropa Kepa pakosa. Ora orekerovu rutu vuri pieive varao vigei varaaro ora voeao vigei voeaaro.”

49 ☆ Oire uva iravu oirato rera vaisiaro, Kaiafas vo vuuta iava eva vo iva-ia pris kovo-ia reiparoepa. Ira voeare oiso puraroepa, “E viapau gare visivi taraipatai? 50 Opeita voeaore rugorugopata. Vosa kataitoavi vai raga kopiuro oirara rutupa tootoaro vateoro, eva vearoa rutu visiipa. Teapi oirara rutu voeao vigei voeaaro opesi ragaave.”

51 Uva viapau oiso ora rera vovouaro iava oiso vo reo purareva. Ari eera pris kovo-ia reiparoepa vo iva sovara-ia voa-ia. Oa iava Pauto iava vo reo urioepa. Oa iava ravaavira oiso puraroepa, Jisas kopiurovere Jiu-pa irarapa tootoaro vateoro. 52 ☆ Uva viapau oiso Jiu ragapa tootoaro vatereve kopiuro. Viapau. Ari eera kopiurovere Pauto ovii iraraaro rutu gurusu. Voeao oea vo rasio-ia sikasikavira toupaveira. Ra va iava katai irara raga pureiva.

53 Uva vo voki-a eva Jiu reipa iraraaro rovoaepa reoa puraoro Jisas uposa. 54 ☆ Eva vituaro iava viapau oiso poeravira vokapareva Juda taere vuruvuru-ia. Uva vo taere kavureva eva. Osa iava uvavure avaroepa kuvau tapi ruvara-ia vo uruio iare riro urui oa voavi oisoa

toupave oia oisoa vaisipaive, Efraim. Uva vo uruia eva toureva igai disaipel tapo.

55 ☆ Oire uva Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaropa tutuu pieepa Jiu vaaro. Uva Pasova vurei oa touvira toupave ovusa oirara rutu uruiara rutu iava Jerusalem iare ipaaepa, oisore ra ora voea raga ora sisigarue pie rovoave oavu-ia tugoropa pitupitu voea vaaro. 56 Uva osa iava Jisas-re taraaveiva. Uva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia torepaavepa. Oa iava voea raga voa ora reopaavepa oiso purapaoro, “Apeisi vai rugoopatai visii vao? Easi viapau pasi eera Tugoropa Voki kekesa urioparoi vai?” 57 Uva voeao reipa irara pris irararei ora Farisi oiso reesia pureiva. Vosa irai Jisas-ia taraiparovere vo osa ovu-ia toupave, oire irai rera iava taviro. Oa iava uvuipai ra uvai rera tuukeive.

12

Maria Sanda Petoeva Jisas Kokotoaro Iare
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 ☆ Oire uva touvira katai vatara vokiro toupave auepa Tagausapa Vurei Pasova oiso ra karekepe. Uva vo vuuta-ia Jisas Betani iare avaroepa Lasaras vo uruiaro iare ro ira vorevira tore pierave tova iava. 2 Oa iava vo urui-ia Jisas-pa aioa

☆ 11:49: Mt 26:3 ☆ 11:52: Ais 49:6; Jo 10:16 ☆ 11:54: 2 Kro 13:19 ☆ 11:55: Mt 26:1-2 ☆ 12:1: Lu 7:37-39

puraiva. Uva Mata urioopa aio tokesa. Oire voa Lasaras voea tapo oirara pauparoepa oea Jisas tapo paupaaepa. ³ ☆ Uva Maria aue uvuiaro katai vavata (paun) korovo ovi oueva. Oovia vaisipai oiso, Nad. Oovia puraiva aue iava airepa ruu piero. Ipa pie voriva rutu. Oa iava oira-ia Jisas kokotoaro kipueva. Uva ora oira iava orui-ia rera kokotoaro posiposi pieeva. Oira vearo geesi va vaaro vao sanda kepa sopaaro vogisi pieva. ⁴ Uva iravu disaipelto Judas Iskariot ro ira Jisas kosi pierevere keripa irarapa ira oiso puraroepa, ⁵ “Eakepa iraiapa vo ovio sanda ovi vate asapai, ra va vorireve irai? Oa iava uvuipaviei ra va-ia aue vo peva vovoto kina (K300) oupe vo ovi-ia. Ra oai apota irara vai vatepe rara.” ⁶ Uva viapau oiso apota irara-a oear rugorugopaoro oisi eisi puraroepa. Viapau. Ari ora rera ragare-a, uvare rera-a riro kaviruto. Ira oisoa moni bokis tokipaoro va kavirupareve. ⁷ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas voeare oiso puraroepa, *“Oira eakata eira. Iria eisi pievoi ragai kipuoro vo vokio iare ravaavira ovokia-ia ragai tovoivere tova-ia. Uvare ragai vo vokiara tutuu pievoi.* ⁸ ☆ Apota irara visii tapo vokiara rutu-ia toupaveira. Ari ragai viapau oiso visii tapo toupaveire touvira.”

Reipa Irara Pris Reo Goru Puraiva Lasaras Uposa

⁹ ☆ Oire uva riro irara Jiu iava taraipaaepa oiso, Jisas vo uruio-ia touparevoi. Oa iava rera iare urioaepa. Uva viapau oiso rera raga kekesa urioaepa. Viapau. Ari vao iava tapo-a, uvare Jisas Lasaras tuaririvi vorevira tore piereva tova tapi iava. Oa iava rer tapo kekesa urioaepa. ¹⁰ Uva oisi-a oiso osa iava reipa irara reo goru puraiva, oiso ra Lasaras tapo upoive. ¹¹ Eake iava? Uvare riro irara rutu Jiu iava Lasaras-re rugopaoro voea kavuiva reipa irara pris Jisas raga oirao piesa.

Jisas Jerusalem-ia Karero Viropa Oiso Osa King

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Oire uva vo vokio isivaaro riro irara Pasova vurei-ia tupaoro Jisas iava uvuiva oiso, Urioparoi vore Jerusalem-ia. ¹³ ☆ Osa iava sorapita raoro ouiva. Oa iava varava rerare korotosa avaaepa raivaaro. Oa iava raga piepaiva varava kaku piepaoro rerava oiso purapaoro,

“Hosana! Ro vaisiario kae piepe ira urioroi Reito Turaro vaisiario-ia Isrel-pa irara reraaro King!”

¹⁴ Uva Jisas iriavu donki kakae kekereva. Oa iava oira ivara-ia paupaoro urioroepa

☆ 12:3: Jo 11:2; Mk 14:3 ☆ 12:8: Diu 15:11; Mk 14:7 ☆ 12:9: Mk 12:37

☆ 12:13: Sam 118:25-26; Jo 1:49

oiso osa Tugoropa Vuku purapapeira,

15 ☆ 'O Saion-pa irara. Opeita uriripata. Visii reraaro King keketa. Eera-a ira urioroi aue-ia paupaoro donki kakae.'

16 ☆ Oire uva rovoa-ia igei disaipel viapau oiso va vituaro-ia taraiiepa. Ari rera vo torearo isivaaro iava Jisas keraria oureva. Ovuuta-a eva oa-ia vorevira ora rugorugoo pieiepa vaore osa Tugoropa Vuku purapapeira rera iava. Osa iava tapo oirara ruture rugooiepa voeao oea orekerovu purapaiva vo rerare.

17 Tuariri Lasaras kopi-iroepa. Oa iava tova-ia toureva. Uva riro irara Jisas tapo toupaiava ovusa Lasaras-re keeraroepa rera vorevira tore pieoro. Uva va-a vao oa iava riro irara tavitavi iraopaaepa va iava vao oa purareva Jisas. 18 Osa iava rera iava uvuiva oirara, uvare ravotoa purareva. Oa iava raivaaro rerava aivarosa avaaepa. 19 ☆ Uva oisi-a eisi osa iava voea raga Farisi ora reopaaepa oiso purapaoro, "Va eva keketavoi. Visiigoa voeare korukoru ragapataveira, osa viapau. Uva oirara rutu rera raga sirova avaai."

Oearovu Grik Jisas Keke Ruipapaepa

20 Oirara rutu Jerusalem iare ipaaepa Pautoa-pa lotusa vo vokia vao Tugoropa Voki Oovapa. Uva oearovu tapo Grik-pa irara voare ipapaaepa. 21 Uva Grik-pa irara urioaepa Filip iare aue iava rera Betsaida vo Galili taere sovara-ia. Uva oiso rerare puraaepa, "Auoro. Oiso ruipapaiei ra Jisas kekeio." 22 Oa iava Filip avaroepa Andru tavisia. Uva vaiterei rutu avasiepa Jisas tavisia. 23 Uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, "Easi Oirato Oviitoaaro ragai vo vuutaaro-a vao oa pou piroi. Oa-ia keraria oupaavoi." 24 ☆ Oiraopavira rutu oiso osa vei tavipaavoi ragai vo vuutaaro iava oiso, Vosa wit takura viapau rasiua arore kovepe kopiisa vao, ra va raga kataia toupaiave. Ari ita, vosa kopiira, oire voava vorevira torero riro kouro aioara karekeoro. 25 ☆ Ari ro ira ora rera iava tootooa-ia virivirioparo ira iava opesi ovoipere eera. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro, eera-a ira ora rera vaaro tootooa ourevere vao Tootoo Ovoi rutu. Oa viapau opesia vai. 26 ☆ Vosa irai ragai vo kovoaro-ia pitureve, ira uvui iraopa ra ragai sirova uturo, oiso ra ragai tapo toupareve, Kovopatoa oaa vo uva toupaavere. Vosa ro ira ragai vo kovoaro-ia pitupareve, irapa rei vaisi

vatereverea Aite oaa taru.

Uvuipaai Ra Oirato Oviitoaaro Vaisiaro Kae Pie Iraopaive

²⁷ ☆ “Vo vokio ragai iava sopaua vavataei. Uva apeisi puraparai? E uvuiparai ra oiso vaio pasi purara, Aite vao verari oa ragai-ia karekesa auepai? Eke viapau uvuiparai ra eisi purara? Viapau. Uvare va raga-a eva oare poura viropa vo vuutaria oa-ia siraoa vo tavakaaro ouavere. ²⁸ ☆ Aite. Uvuipauei ra ora vii vaisiaro rei pieri oisi iavirava oiso.” Eisi osa puraroepa Jisas. Oa iava Pauto vo reoaro vuvuiua iava varaepa. Oreoa-ia oiso puraroepa, “Tuariri ora ragai iava vaisia rei pieav-ora. Oire uva vorerivira ora ragai vaisiaro rei piepaavoi rara.” ²⁹ Oirara voeao oea rera ruvara-ia tutuu pievira torepaaepa oea vo guruko uvuiva. Oa iava oiso puraaepa, “Varakeoto ira pokoro viroi.” Ovusa oearovu oiso puraaepa, “Iravu purapurapato enselto ira rera tapo ora reoparoi.”

³⁰ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Viapau oiso ragai tauvasa oiso vo reo karekeei. Viapau. Ari visii tauvasa-a. ³¹ ☆ Vo vokio Pauto oirara rutu voeao vo rasio-ia rovirieiparevoi. Vo vuuta-a vao oa-ia vo rasio vo pitupituaru vo goruaro tokoparevoi Seten vo goruaro-ia pute iraooro. ³² Vo vokio vo rasio-ia toupaa. Uva vovio

utupauavi ragai kae pieivere ragai kotooro rara. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oirara rutu vo rugooroaro ivuavere ora ragai iare. Ra oisi iavirava ragai oirao pieive.” ³³ Uva oisi-a oiso osa puraroepa ora rera vo kopiiaro reesioro.

³⁴ ☆ Oa iava oearovu rutu rera vo reoaro pukooro rerare oiso puraaepa, “Igei oiso vo reo uvuiova Reo Taisi-ia, Krai oiso touvira rutu toupareve. Uva eake-a vao oa vituaro iava oiso puraei, Oirato Oviitoaaro kae pieivere rera kotooro? Uva aa ro rutu-a ro Oirato Oviitoaaro, raa?”

³⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva ora rerare, “Gare vuutavi raga-ia aviavia visii tapo toupavoi. Uva uvui iraopatai ra vo aviavio-ia vokata. Teapi rupa visii tavuruve. Ro ira rupa-ia vokapareve oire ra viapau taraiparo oiso, Ovu avaparoi. ³⁶ Vo osa aviavia vaviopavira visii tapo touvira toupai, oire uva uvui iraopatai ra vo aviavi oirao pie iraota. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu kareketa, Visii-a aviavia-ia vokapa irara rutu.”

Riro Irara Rutu Jiu Viapau Oiso Jisas Oisoa Oirao Piepaive

Vo reo-a vao oa purarevoiva, Jisas voea kavuoro avaroepa voea osireiario iava vatausa. ³⁷ Ari ita, rera oisoa siitue ragapaive Jiu, ovusa riro

☆ 12:27: Mt 26:38-39 ☆ 12:28: Mk 1:11, 9:7 ☆ 12:31: 2 Ko 4:4; Ef 2:2

☆ 12:34: Sam 110:4; Ais 9:7

ravotoro rutu pura raga-
pareve. Ovusa viapau rera
oirao piepaive oisi iavirava.
38 ☆ Uva oisi-a eisi osa iava
profetato Aisaia vo reoaro
oiraoepa vao oa iava oiso
puraroepa,

‘Turaro Pauto. Irouto igei vo
reoaro oirao piepare?
Irouto-a ro ira Turaro
Pauto vo goruaro evei-
parevoi? Viapau rutu
oiso iraiei.’

39 Uva viapau oiso
uvuipaavere ra Jisas oirao
piepaive. Oa vituaro iava Ai-
saia oiso oreovu rigatoreva.
Oa-ia oiso puraroepa,

40 ☆ ‘Pauto voea osireiario
voosi ovoi piereva.
Ora voea vo ru-
gorugooroaro tapo
tupareva. Osa iava vi-
apau uvuipaai ra oar-
avu avu vai kekepaive
ora voea osireiario
iava. Ora vo vearo
rugoo-ia voea iava
sopaura-ia. Oire ra
oisi iavirava viapau
ora voea iava sopaura
oaive porepaive. Osa
iava viapau uvuiparai
ra voea porete piepaa.
Viapau rutu.’

41 ☆ Ari ita, voari tuariri Ai-
saia ira Kraiis vaaro keraria
kekereva. Oa iava vo reo
purareva rera ragare Kraiis.

42 Riro irara reipa irara Jiu
iava rera oirao pieiva. Osa
Farisi ragapa uriripaaepa.
Oa iava viapau ora voea
vo oirao pieroaro iava

tavitavipaaepa, uvare oiso
rugoopaepa, Teapi vigei
siguive Reo Taisi Uvupa
Kepa iava Sinagog. 43 Aue
iava uvare oiso raga oisoa
ruipa iraopaave ra oirara
voea vaisiario kae piepaive.
Vo osa oisivi raga Pautoa-
re oiso rugoopaave. Ra
voea vaisiario-ia vearo vaisi
purapareve.

*Jisas Vo Reoaro-a Vao Oa-
ia Oirara Rovirieireverea*

44 ☆ Oire uva Jisas rirovira
rutu reoro oiso puraroepa,
“Ro ira ragai oirao piepareve
ira viapau oiso ragai raga
oirao pieparevoi. Ari Aite
tapo oirao pieparevoi ro ira
ragai arureva vore. 45 Ora
ro ira ragai kekereve eera
ita-a ira Aite tapo kekepare
ro ira ragai arureva. 46 Vo
rasio iare oiso rutu urioraera
osa aviavia vaore, oiso
ra oirara rutu ragai oirao
pieive. Ra oisi iava viapau
oiso rupa-ia toupave. 47 ☆
Vosa irai ragai vo reoaro
uvupareve, ra viapau va
oirao piepareve va sirova
utupaoro, eera-a ira viapau
rovirieiaverea oiso osa ro
reo rovirieipato. Viapau
oiso ragai urioraera ra oiso
toupaa, Oirara rovirieipato
ragai. Viapau. Ari uriorae
voea vorevira virivarisa
rutu. 48 Ro ira ragaire
isivaparo vo rara viapau
ragai vo reoaro oupareve,
ira rovirieiverea ragai vo
reoaro raga vo Ovoioipa
Voki-ia. Uvare ragai vo

☆ 12:38: Ais 53:1; Ro 10:16 ☆ 12:40: Ais 6:9-10 ☆ 12:41: Ais 6:1-4 ☆ 12:44:
Mt 10:40 ☆ 12:47: Jo 3:17

reoaro, Oiraopa Reo rutu oa toupai oiso rutu osa reo rovirieipato. ⁴⁹ ✧ Viapau oiso ora ragai raga vo vovouaro iava oiso reoreoparai. Viapau. Ari Aite-a ira ragai siporeva. Eera ira ragai taviparevoi vo reoro ruture vara purapasa vara rutu tapo iava siposipopaoro. ⁵⁰ Taraiparai Aite vo reoaro-ia. Oa tootooa kareke piepaiveira vao Tootoo Ovoi vokiara rutu iarepa. Eisi osa iava vo reoro rutu varao purapaa oiso osa Aite varare puraroepa.”

13

Jisas Disaipel Irara Kokotoaro Sisureva

¹ Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaro kareke asavira touva. Uva Jisas tarairoepa vo vuutao-ia oa karekei oa-ia vo rasio kavurevere Aitetoa iare ayaoro. Uva oisoa oirara kaviko irao- pareve voeao rera voeao oea vo rasio-ia toupaveira. Okavikoa vao rera vaaro oa vo rutu tugurasa urioepa uva kopiioepa.

² ✧ Oire uva ovaiarovi aiopaoro toupai. Vo osa Seten ora rera vo rugorugooaro vuria tovo rovoreva Judas Iskariot sopaaro-ia ro Saimon oviitoaaro, oisore ra Jisas kosi pierve keripa irara vavaeoro iare. ³ ✧ Uva Jisas tarai rovroepa oiso, Aiteto orekerovu rutu vatereva rera vavaeoro iare. Uva vao-ia tapo oiso tarai rovroepa, Pauto Aite rera

arureva oa iava urioepa vore. Ora uva vorevira voreroverea rara Pautoa iare. ⁴ Oire uva aiopa tapiva toreroepa varoa verasa ora rera iava vao oa-ia oisoa ora rakurakuparo. Oa iava aue taul oureva rera-ia tuusa. ⁵ Osa-a eisi osa pierveiva, uuko ovi petoreva aue iare dis. Uva rovroepa igei disaipel kokotoaro sisupaoro. Uvare oiso rutu ora pieroepa, Akukutoavi raga kovopato. Uva voava igei kokotoaro posiposi piepareva vorevira taul-ia.

⁶ Uva Saimon Pita iare ora viruroepa. Oa iava Pita oiso rera akereva, “Turaro. E ragai kokotoaro tapo sisuparivoi?”

⁷ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vao oa purapaavoi oa-ia viapau taraipaei. Utupavira oa-ia taraiuvare rara.*”

⁸ ✧ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Viapau oiso ra ragai kokotoaro sisuri. Viapau rutu.” Uva Jisas oiso puraroepa, “*Eakepa Pita? Vosa viapau vii sisua, ra viapau uvuipaei ra oiso toupai, Ragai reraaro disaipelto.*” ⁹ Oa iava Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Eagara. Ragai kokotoareiaro sisuri, ora vavaearei, ora kukue.”

¹⁰ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Ro ira ora rera iava varaua rutu sisu rovoreve ira sisigarue ovoiroi ita. Oa iava uvuiparoi ra kokotoaro raga ita sisureve. Ari ita, sisigaruevira toupatavoi.*

✧ 12:49: Jo 14:31 ✧ 13:2: Mk 14:10 3:5

✧ 13:3: Hi 2:8; Jo 8:42 ✧ 13:8: Jo

Uva viapau oiso visii rutu-a." ¹¹ Aue iava uvare tarairoepa ro-ia ira rera kosi pieparevoi rara keripa irarapa. Uva va-a vao oa iava oiso puraroepa, "*Viapau oiso visii rutu sisigaruetai.*"

¹² Oire uva Jisas voea sisu rovorevoiva, vorevira varoa-ia ora rakurakuroepa. Oa iava vorevira pauroepa. Uva voea akereva oiso, "*E vao-ia taraipatai oa puraavoi visii-ia?*" ¹³ ☆ Ari ita, ragai vaisipataveira oiso, Tisato, ora oiso, Turaro. Uva vearovira rutu-a, uvare oisi eisi purapataveira ragaire. Osa raga ita-a eisi osa toupaavoi. ¹⁴ ☆ Oiraopavira rutu, uvare Turaro-a ragai, ora Tisato. Ragoa visii iava kokotoara sisuavoi. Oire uva visii tapo ita uvui iraopatai ra ora visii araoko iraraaro kokotoaro tapo oisi sisupata. Ra voeapa ora vaisiario oavisii gare piepata. ¹⁵ ☆ Uva visii tapo uvui iraopatai ra oisi ragavira viovira oisi piepata, oiso osa va vao ovoovovira puraavoi visii-ia. ¹⁶ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Kovopato viapau putepare rera reraaro-ia reito. Ora ro ira okovovu iare avaro, ira viapau oiso uvuipa ra roari-ia putepareve ira rera arurevora, avaro. ¹⁷ Uva vo ovoovo-ia taraitai oa puraavo visii osireiaro-ia. Oa iava uvuipatai ra va sirova utupaoro oarai purapatavora, roru iraopata.

¹⁸ "*Viapau oiso visii rutu oiso purarai. Ari ragai voeao-ia taraiparai oea ora ragaipa reereesiava ragai voeaaro. Ari ita, uvare va vao oare Tugoropa Vuku oiso puraepa oa oiraoperea rara. Oiso osa Tugoropa Vuku-ia oiso purapai,*

Ro ira ragai tapo bret iava aioroera ira koko-toarei kae piere ragai-ia tasisa."

¹⁹ Uva va vao kareke asavira toupai osa rera iava visii tavipaavoi. Uvare oisi karekepere rara. Ra oisi iavirava ragai oirao pieta ragai raga ita vao-ia Krai. ²⁰ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vosa aa ro avuo ro ira kovopatoa oaare vearo vovou rutu purapareve ro ira arua, ira ita vearo vovou rutu purapareveira ragai tapo-ia. Oa iava ita rera vegei-ia ora Aite tapo-ia vearo vovou rutu purapareveira."

Judas Jisas Vatesa Aueparoea Keripa Irara Vavaearo Iare

(*Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ ☆ Oire uva Jisas sopauaaro vavata iraoepa. Oa iava oiso voeare puraroepa, "*Travu epao visii iava ira ragai kosi pieparevoi keripa irarapa rara.*" ²² Uva oisi-a eisi osa puraroiva, igei raga disaipel ora igeiva vurapaiova tuupavira oiso purapaoro, "*Viapau taraipaviei irouto-a*". ²³ Uva ragai Jon

rera reraaro disaipelto Jisas kopukopuaro-ia otarapaoro pauparaepa. Ragoa oisoa kaviko iraopareve rera Jisas. ²⁴ Osa iava Saimon Pita kukue pikuoro ragaire oiso puraroepa, “Rera akeri. Iroure eisi puraroei?” ²⁵ Oa iava rera kopukopuaro iare tutuu pieoro rutu ogaga visivi oiso rera akeava, “Turraro. Iroure eisi purauei?” ²⁶ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Aioa vai tovopaavoi tapi rovu-ia. Ra rera vatea ro raga ita-ia.*” Osa iava aioa tovoreva kap-ia. Oire va ouoro va vatereva Judas-pa Saimon Iskariot oviitoaaro.

²⁷ ✧ Oire uva Judas aioa ourevoiva, Seten rera sopauaaro-ia ora kiuroepa. Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vosa va pura ruipapau. Uva uvui iraopauei ra ikauvira raga va purari.*”

²⁸ Uva viapau oiso irai tebol ruvara-iavi paupaoro oisi iava vo reo vituaro-ia tarairoepa oreoa purareva Judas-re. ²⁹ ✧ Uva oearovu igei iava disaipel oiso keapaaepa vao iava, uvare Judas moni bokis-ia pitupareveira. Oa iava oiso keapaaepa, Jisas rera taviparevoi orekerovu avu vai vorivorisa Tugoropa Vurei iare. Eke oarai vatevatesa apota irarapa. ³⁰ Uva Judas aioa ourevoiva, ikauvira kosi ovoiro viropa ovusa rupa ovoiepa.

³¹ ✧ Uva Judas kosiro viroiva, Jisas oiso puraroepa ora rera raga vaisipaoro, “*Vaviopavira Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto keraria vo goruaro ourevoi, uvare Pauto vo kerariaro rera-ia karekei.*” ³² Vosa ragai Oirato Oviitoaaro Pauto vaaro keraria vo goruaro kareke piea oirarapa, ra Pauto ita ragai vo kerariaro vo goruaro tapo kareke pierave poeravira oirarapa. Ra torevokovira Pauto oisi pierave, uvare ragai vo kerariaro vituaro rera-ia toupaveira. ³³ ✧ Ovii irara oaa. Gare visivi raga visii tapo toupavoi. Uva ragaire taraa ragapatavere. Oiso osa Jiu taviava oiso-ia osa visii tavipaavoi tapo. Viapau rutu uvuipatai ra voare avata vo uvare avapapai. ³⁴ ✧ Visii vateavoi airepa reo goru. Oa-ia oiso purarai, Ora visii iava sopaura rutu vatepata araoko irara oavisiipa sir-aopaoro. Oiso osa ragai ita ora ragai iava sopaua rutu vate rovoavora visiipa siraopaoro. Eisi raga ita osa uvui iraopatai ra ora visii araoko iraraaropa siraopata. ³⁵ Vosa araoko irara oavisiipa siraopata. Oa iava uvuipai ra oirara rutu oiso taraipaave, Visii-a ragai voeaaro rutu disaipel irara.”

*Jisas Pita Tavipareva Oiso,
Ragaire Isivauvere Rara.
(Matyu 26:31-35; Mak*

Airepa Reo Taisi

✧ 13:26: Jo 6:71 ✧ 13:27: Lu 22:3 ✧ 13:29: Jo 12:5-6 ✧ 13:31: Jo 7:39; 1 Pi 4:11 ✧ 13:33: Jo 7:33-34 ✧ 13:34: Lev 19:18; Jo 15:12; 1 Jo 2:7, 3:11, 4:10

14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ ☆ Oire uva Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Ovu-a vo uvare avauvere?” Uva Jisas oiso puraroepa rerare, “Vo uvare avaravere, uvare viapau oiso uvuipauei ra ragai sirova voare utuu. Ari ita, voari utupavira ragai sirova utuuvere.”

³⁷ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Eake iava viapau uvuiparai ra vii sirova utura? Uvare ora ragai iava tootooa oaa vikisa aueparai vii tauvaoro.”

³⁸ ☆ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “O ari ragai tauvaoro ora vii vaaro tootooa vikirivere, eke? Oiraopavira rutu oiso osa vii tavipaavoi, Vo osa kookai gau asavira toupavere, ovusa ragai vaisiario vatauri vo peva piepa taea-ia.

14

Jisas-a Raiva Tootoo Vatepa Vore Aiteto

¹ ☆ “Opeita visii iava sopaura oavisii siraopape. Ari Pauto oirao piepata ora ragai tapo ita. ² Vo Aite oaa vo kepaaro-ia oa-ia riroara rutu toupaveira tugitugiara. Vosa viapau oisi eisi toupaviri, ra viapau oiso visii tavi rovoavori. Ari oiraopavira avaparai visiipa uruia ravaasa. ³ Oire vo osa avaparai visiipa uruia ravaasa, uva voava vorevira voreraverea visii ou piesa.

Ra ragai tapo touta voa. Osa-a eisi osa vo urui-ia eva touavere. Oa-ia ita visii tapo ragai tapo toupataverea. ⁴ Uva taraipatai raiva-ia vo urui iare vao oa iare avaparai.”

⁵ Uva Tomas oiso rera akereva, “Turaro. Ovu-a vo uvare avapauei? Viapau oiso igei taraipaiei. Apeisi ragavira iava uvuipaiei ra vo raiva-ia taraiio eva voare?”

⁶ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai raga ita-a vao-ia raiva, uvare ragai-a Oiraopa Rutu vituaro. Ora ragai-a Tootooa tapo vituaro rutu. Viapau irai uvuiparoi ra oraivai raga iava Aite-ia pouro viro. Viapau rutu. Ari vo raga ragai. ⁷ Vosa ragai-ia taraipataeri, ra oisi iavirava Aite oaa-ia tapo taraipata. Oire uva vaviopavira rovota rera-ia taraipaoro. Uvare ita rera kekepataveira.”

⁸ Uva Filip oiso rerare puraroepa, “Turaro. Igei kareke pieri Aiteara iava. Ra oisi iavirava igei vo ruiparoaro uvui piererve.”

⁹ Jisas rerare oiso puraroepa, “Filip. Riro kaekae vuutaro rutu-ia oisoa visii tapo toupaa, osa viapau ragai-ia taraipau, raa? Ro ira ragai kekepareve, eera ita-a ira Aite tapo kekepareveira. Uva apeisi iava oiso purauei, Igei kareke pieri Aiteara iava? ¹⁰ ☆ Easi viapau vai ragai oirao piepariveira vo osa Aite tapo toupaveira,

☆ 13:36: Jo 21:18; 2 Pi 1:14 ☆ 13:38: Jo 18:27 ☆ 14:1: Jo 16:23-24 ☆ 14:6: Jo 10:9 ☆ 14:10: Jo 10:38, 5:19, 12:49

ovusa ita Aite oaa ragai tapo toupaveira, raa? Vo reo oa vatepaaveira visiipa, uva viapau oiso va pura-paaveira ora ragai raga vo rugorugooaro iava. Easi Aite ragai tapo toupaveira ira ora rera vo kovoroaro purapaveira. ¹¹ Ragai vo reoaro oirao pie iraota aue-ia uvare Aite-ia toupaa, ovusa Aite ita ragai-ia toupave. Vosa vo reopa viapaeri, oire ra vo kovoro ruture rugoo iraopata oara purapaaveira. Osa iava uvuipatai ra vo kovoro iavirava ragai oirao piepata.

¹² “Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavo, Vosa irouto ragai oirao piepareve vo kovoro iava oara pura-paaveira, ira-a tapo ita eera ira uvuiparoi ra oisi vara purapave. Ari ita, oa iava uvuiparoi ra pute pievira rutu okovorovu riroara purapave. Oire vo kovoro evara vo kovo-ia ragai vaaro puteve. Eake iava? Uvare avaparai Aite iare. Ra voa toupaoaro Tugoropato Uraurato vara pieavere visii tauvapasa. ¹³ ☆ Ra varao orekerovu rutu oarare variripata ragai vaisiario-ia oara-ia uvuiparai ra vara purapaa. Osa iava uvuipai ra Aiteto vo kerariaro goruaro karekepe ragai iavirava. ¹⁴ Vosa ragai vaisiario oirao piepaoro variripata orekevure, ra va puraa taru.

Jisas Reo Ovoi Purareva

Vorevira Tugoropato Uraurato Vara Piesa

¹⁵ ☆ “Vosa ragai kavikopaoro ragaipa ora visii iava sopaura oavisii rutu vatepata, eva-a oa iava ragai vaaro reo goru sirova vearovira rutu utu iraopatavere. ¹⁶ Oa iava uvuiparai ra varirira Aite iare. Ra oisi iavirava visii vatereve iravu visii Tauvapato visii sopaura oavisii goru piepaoro vokiara rutu-ia. ¹⁷ ☆ Ro-ia Tugoropato Uraurato Oiraopara Rutu Kareke Piepato. Ira-ia viapau uvuipaai oirara rutu iava oearovu vo rasio-ia ra rera viapau oupaive, uvare viapau rera eveipaiveira, ora viapau rera-ia taraipaaveira. Ari ita, visii raga rera-ia taraipataveira. Eake iava? Uvare visii tapo toupaveira osa iava visii sopaaro-ia toupave.

¹⁸ “Teapi keapata oiso, Visii kavupaavo, ra oiso rutu toupata osa virakoi kakaero. Viapau. Ari visii iare vorevira voreraverea rara. ¹⁹ Tutuu piepai ra oirara rutu voeao vo rasio-ia tou irara viapau ragai kekeive vorerivira. Ari visii raga taru ragai kekepatavere ragoa tootoovira toupaa. Eva-a oa vituaro iavirava visii tapo ita tootoovira toupataveira. ²⁰ ☆ Ovokia-ia eva taraitavere oiso-ia, Ragai Aite tapo ora tavosiparai. Ra ita ragai tapo ora tavosipata, ovusa ragai ita visii tapo ora tavosipara. ²¹ Ro ira

☆ **14:13:** Je 1:5; Jo 15:16 ☆ **14:15:** 1 Jo 5:3 ☆ **14:17:** Jo 16:13; 1 Jo 4:6; 1 Ko 2:14 ☆ **14:20:** Jo 10:38

ragai vaaro reo goru oureve ra oisi iavirava vearovira rutu va sirova utuparo, ira-a eera ragaipa ora rera iava sopaua rutu vateparevoi ragai kavikopaoro. Ora ro ira ragai kavikopareve, ira ita kavikopareverea Aite. Ora ragai tapo ira tapo kavikopaaverea rera iare roroiovira rutu ora karekepaoro.”

²² Osa-a eisi osa puraroepa Jisas. Uva iravu raga Judas viapau oiso ro-a Iskariot, ira Jisas-re oiso puraroepa, “Turaro. Apeisi iavirava igei iare roroiovira ora karekeu-verea, vo osa oisi eisi viapau roroiovira ora karekeu oirara rutu-ia voeao vo rasio-ia?” ²³ ☆ Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Vosa ro ira ragai kavikopareve, ira-a eera vearovira rutu ragai vo reoaro sirova utuparo. Oa iava Aite rera kavikopareverea. Osa iava vegei aaorei rutu rera iare urioveare rera tapo toupasa vokiara rutu-ia. ²⁴ Ari ro ira viapau ragai kavikopareve, ira-a eera viapau vearovira ragai vo reoaro sirova utuparoveira. Oire uva vo reo-ia vao-ia oa uvutavoi viapau oiso ragai vo reoaro-a. Ari Aite vo reoaro-a ro ira ragai arureva vore.

²⁵ “Tou visivi visii tapo tupaoro visii tavipaavoi varao iava. ²⁶ Ari ita, Tauvapatoa rutu ro Tugoropato Uraurato ira ragai vaisiaro-ia arurevere Aite. Eera ira visii tarai pieparevere

orekerovu rutu-ia. Ora visii vo rugorugooroaro toretore pieparevere. Oire ra oisi iavirava vo reoro ruture rugoopata oara vatepaaveira visiipa.

²⁷ ☆ “Visii kavusa aueparai. Ra oisi iava visii vatea gavaure vovou vaore, oiso ra visii-ia toupave. Eva gavaure vovou oa vatepaavoi visiipa ragai vaaro. Viapau oiso visiipa vao oiso gavaure vovou vateavoi osa voeao oirara vo rasio-ia visiipa gavaure vovou vate ragapaiveira. Opeita visii iava sopaura oavisii vavata ragapape. Ora opeita uriripata. ²⁸ Vo reo uvutavoi ita oa vateavoi visiipa oiso, Visii kavuavoi avaoro, oa iava vorevira voreraverea. Vosa ragaipa sirao rovotaeri, oa iava uvuipatai ra ragai-ia rorupata ovusa Aite oaa iare avara. Ra voa tupaoro visiipa Tugoropato Uraurato vara pieavere. Ari ita, Aite reiparoi rutu. Ira ragai-ia putepareveira. ²⁹ Va-a vao oa pou viro asavira tupaivoi oa iava vo vokio visii taviavoi. Oa-a eva vovio utupa visivi karekepere taru vo osa Aite iare avara. Ra oisi iavirava taru ragai vo reoroaro oirao pieta.

³⁰ “Viapau oiso vorevoreri-pavira visiipa riro reoro vai rutu purapaa. Eake iava? Uvare vo rasio vo pitupituaro goruaro, rera raga-a Seten ira urioroi. Ira viapau rutu uvuiparoi ra ragai vo goruaro-ia putepareve. ³¹ Ari

ita, uvare oiso ruipaparai ra oirara voeao vo rasio-ia taraiave, Ragai Aite oaa kaviko iraopaavoi. Oa iava oisi piepaaveira oiso osa Aite ragai tavipareveira. Oire toreta ra vova avavio.

15

Jisas Ira-a Wain Ova Rutu

1 ☆ “Ragai-a wain ova oiraopa ova. Ari Aite oaa-a vo kovo tokipatoa rutu. 2 Oirara voeao oea ragai oirao piepaaveira oea oiso rutu toupai osa sipukau raoro ragai iava oraoroa kuepapeira. Ari ro ira viapau ragai oirao piepareve, ira tokorevere Aite oiso osa rurui raoro oara tokopareveira ro kovo tokipato. Oire uva ro ira oirao pie vovou purapareveira, ira sopaaro iava orugoorovu vuri rugooro oaive verapareveira Aite. Oiso ra rirovira rera vo kuearo kareke pierve aue oirao pie vovouaro-ia. Oiso rutu osa ruipapaoro ro kovo tokipato evao raoro tokopareve. 3 Uva visii sopaaro iava vuri rugooro oavisii vera pirora aue iavirava Tugoropa Reo, oreoa iava visiipa siposipopaa-vora. 4 ☆ Ragai tapo ora tautosipaoro toupata. Ra ragai tapo ita visii tapo ora tautosipaoro toupaa. Uvare viapau raa kue oupai vosa viapau evaova varaaro-ia toupave. Oiso rutu osa visii visiigoa viapau uvuipatai ra

oirao pie vovouro purapata vosa viapau ragai tapo ora tautosipaoro toupata.

5 “Ragai-a wain ova rutu. Ari visii-a raoara. Ro ira ragai tapo ora tautosipaoro toupave ovusa ragai tapo ita rera tapo ora tautosipaoro toupaa, ira-a eera ira rirovira rutu aio kue purapareveira. Ari vosa viapau ragai-ia toupata, oa iava viapau oiso uvuipatai ra oavu avu vai purapata. 6 Vosa viapau irai ragai tapo ora tautosiparo, ira taru eera verarevere Aite oaa oiso osa evao rao vao oa erakope. Ra va iava vo raoro guruguruive vara-ia vikisa tuitui kasi-ia vara kasioro.

7 ☆ “Vosa ragai tapo ora tautosipaoro toupata. Ora vosa ragai vo reoaro visii-ia toupave. Ra oisi iavirava uvuipai ra variripata visii vo ruipaaro arova katai vovou purapaoro ragai-ia. Ra va iava visii vo ruipaaro uvureve Aite oaa va purasa. 8 Vosa rirovira rutu aio kuero vai purapata, ovovoua iavirava eva eisi vuurapa vaisi oupareveira Aite. Osa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Ragai voeaaro visii disaipel. 9 Aite ragai kavikopareveira. Eisi raga osa visii kavikopaaveira. Oa iava vokiara rutu-ia uvuipatai ra oiso toupata, Ragai voeaaro rutu oea kavikopaaveira. 10 Vosa vearovira rutu ragai vaaro reo goru sirova utupata, eva-a oa iava uvuipatai ra

ragai vo siraoaro sovara-ia toupata. Oiso raga ita osa Aite vaaro sirova reo goru vearovira utuparaveira. Oa iava rera vo siraoaro sovara-ia toupaaaveira. ¹¹ Oiso ruipaparai ra ragai vo roruario visii-ia toupave. Ra oisi iavirava vo roru eva visii sopaaro agasi piepaive rutu. Eva-a oa vituario iava vo reo purapaavoi visiire.

¹² “*Ragai vaaro-a vao reo goru oiso toupaveira, Ora visii araoko iraraviaro kaviko iraopata. Oiso osa ragai ita visii kaviko iraopaaveira.*” ¹³ ☆ Vosa irai ora irai iava tootoa vaiaro vikireve ora irai vate irara vaiaro tauvaoro, oire uva viapau oiso ovovouiei siraopa vovou vai oa vao-ia putepaiveira. ¹⁴ Vosa oiso rutu piepata osa visii tavipaavoi, oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Ragai vate iraraaro rutu visii. ¹⁵ Kovopa irara viapau uvuipaai ra vao-ia taraipaave oa purapareve voea reitoaaro. Eisi osa iava oisi viapau visii vaisipaavoi vorerivira oiso, Kovopa irara. Aue iava uvare reoara rutu vateavorao visii siposipopaoro aue iava Aite. Oreoroa ouava rera ruvara-ia. Eva-a oa iava oiso visii vaisipaavoi, Vate irara oaa.

¹⁶ ☆ “*Viapau oiso ora visiipa ragai reesitava. Viapau. Ari visii ora ragaipa ropooro visii reesiava ragai raga. Oa iava visii tovoava kovoa-ia. Osa iava uvuipatai ra avataera, aio kuoero purata. Osa iava*

visii vo aioroaro uvuipai ra toupave opesi asavira. Eisi piepaoro uvuipatai ra ragai vaisiario-ia variripata Aite iare. Ra visii vateveve oavu avu vai.” ¹⁷ Visii vateavora reo goru vaore, oiso ra ora visii araoko iraraviaro kavikopata.

Rasitoa-ia Tou Irara Dis-aipelva Keripaaverea

¹⁸ ☆ “*Vosa oirara voeao vo rasio-ia visiiva keripaave, osa iava uvuipatai ra taraita oiso, Oea-a evoea ragaiva keru rovoaera rovoavira.*” ¹⁹ ☆ Vosa visii vao vo rasio rutu iava-a voea, ra oisi iavirava visii agiagipaive oearovu. Vo uvare visii-a voea iavapa irara. Ari ita, viapau oiso visii-a vo rasio iava. Viapau. Aue iava uvare visii reesiavora oiso ra vo rasio vo pitupituario kavuta. Eva-a oa iava oirara voeao vo rasio-ia visiiva ora keripaaverea. ²⁰ Vearovira rutu vo reore rugoo iraopatavere oa puraavoi visiipa oiso, Viapau oiso kovopato rera reitoaario-ia putepareveira. Osa-a eisi osa iava voea evoea oisoa ragai upopaive, eisi raga osa visii upopaivere. Ari ita, vosa ragai vo reoaro sirova utupaaeri, oire ra oisi raga ita visii vo reoroaro sirova utupaave. ²¹ Ari viapau taraipaaveira Aite-ia ro ira ragai arureva vore. Ra oisi iavirava keapaoro ragai vaisiario-ia visii-ia vuri vovouro purapaive.

☆ 15:13: Ro 5:7-8 ☆ 15:16: Jo 6:70

☆ 15:22: Jo 9:41; Ro 1:20

☆ 15:18: 1 Jo 3:13 ☆ 15:19: Jo 17:14

22 ☆ “Vosa viapau oiraopavira urioraeri voeapa siposiposa, eva-a oa iava viapau vuriara vaieri voea-ia. Ari ita, urioraera voea oiraopavira siposipopaoro ragai vo kovoaro vituaro iava. Osa viapau vo siposipo oirao pieive. Eva-a oa voea vo vuriaro vituaro. Oa roroiovira toupaveira. 23 Ro ira ragaiva keriparo, eera ita-a ira Aite tapova ora keriparoveira. 24 Ari ita, okovorovu rutu oara oisoa viapau oearoi tuariri purapaive okovoroa puraa-vora voea rutu vuutaaro-ia. Oiraopavira rutu vosa viapau vo kovoro puraavori, ra oisi iavirava viapau vuriara vaipe voea-ia. Ari ita, vo osa vo vokiio vara kekeivora uva ragaiva ora keripaai ora Aite oaa tapova. Eva-a ita voea vo vuriaro vituaro. 25 ☆ Uva voea vo pitupituroaro iavirava vo reo oiraopavira karekeepa oa rigatoiva vo voea vaaro-ia Reo Taisi. Oreoa vao oa oiso toupai, Ragaiva keri ragapaai.

26 ☆ “Ro visii Tauvapato ira epao Aite tapo uvava rera aruavere, ra urioro visii iare. Eera Tugoropato Uraurato Oiraopa Rutu Kareke Piepato varao Pautoa iava. Ira Aite tapo toupaveira uvava uriorovere ragai iava oiraopavira siposiposa. 27 Visii tapo ragai iava oiraopavira siposipopata-

vere. Uvare tuariri visii ragai tapo oisoa toupata voari rovoa-ia ovusa kovoa rovoava. Oa iava vo voki-ia rekasisa voava uriotaerao oa-a vao-ia.

16

1 ☆ “Visii taviavora ragai vo reoroaro iava, Teapi visii varaaro oirao pie vovouro oavisii kovepe opesioro. 2 ☆ Vo osa visii sigupaivere vova Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog voea vaaro. Osa raga ita visii piepaivere visii upopaoro vo vuutarori-ia oara uriopaperea. Ra oiso keapaave, Vearo kovo purapaivoi Pauto vaaro. 3 ☆ Viapau oiso Aite-ia taraipaaveira. Ora viapau oiso ragai-ia tapo taraipaave. Eisi osa iavirava vo vovouro purapaivere visii-ia. 4 Ari ita, visii oisoa tavipaa vara iava oara utupaua karekepa-perea. Oa iava varare vore-vira rugorugopataverea, vo uvare vara iava visii tavipaaveira.

Tugoropato Uraurato Vo Kovoaro

“Tuariri oisoa visii tapo toupaa. Osa vituaro iava eisi viapau oisoa visii tavipaa va iava vao. 5 Uva vaoviopavira avaparai ro iare ira ragai arurevoiva, vore urioraepa. Uva viapau oiso irai visii iava ragai akeparevoi oiso, Ovu iare avapauei? 6 Viapau. Ari ragai raga vo reo pu-raavoiva, visiire sopaura

☆ 15:25: Sam 35:19 ☆ 15:26: 1 Jo 2:1, 5:7 ☆ 16:1: Jo 15:18-27 ☆ 16:2: Ap 26:9; Ais 66:5 ☆ 16:3: 1 Jo 3:1 ☆ 16:7: Jo 7:39, 14:16, 26, 15:26

oavisii vavatapai siraopaoro.
 7 ✧ Oiraopavira rutu oiso visii tavi iraopaavoi, Visii arova avaparai visii tauvasa. Oire vosa viapau avara, ra va iava viapau irai urioro visii tauvasa. Ari vosa avaparai, osa iava visii iare rera aruavere ra urioro eera visii Tavupato visii soporepasa.
 8 Uva uriorovere, ra oirara rutu voeao vo rasio iava tarai iraoaverea vuri vovouro rutu vituaro-ia voea varaaro, ora vao torevoko vovou rutu vituaro, ora kort vituaro-ia oira roviriei pitupitu Pauto vaaro, vo rara voea soporepareve.
 9 Oire uva ora voea vo vuri vovouroaro vituaro-ia taraipaavere. Oa vituaro oiso toupai, Viapau ragai oirao piepaiveira.
 10 Oirara rutu vo rasio-ia oea vearovira ragai-ia taraipaavere oiso, O ita, ari torevokotoa rutu-a ro Jisas. Aue iava uvare avaparai vore Aite oaa ruvara-ia. Ra viapau vorerivira ragai kekepata.
 11 ✧ Ari oira rovirieipa pitupitu iava voea soporeparevere ro Tugoropato Uraurato. Aue iava uvare Pauto Seten vo goruaro rovirieioro va putereva, uvare rera raga Seten vo rasio vo pitupituaro vituaro.

12 “Ari ita, riro reoro rutu epao oarava toupaa. Uva oiso ruipaparai ra visiipa tavitavira vara iava, osa viapau. Uvare viapau oiso uvuipatai ra vaoviopavira vo reoro outa. Teapi visii iava sopaura oavisii vavatapape

rutu. 13 ✧ Ari vosa oiraopa reoa rutu vituaro urioro, rera ro Tugoropato Uraurato ira oiraopa reo rutu iava visii soporeparevere. Ra viapau oiso ora rera raga vo rugorugooroaro iava reoreoparo. Viapau. Ari vo reo-a oa uvureve Pauto ruvara iava oa siposipoparevere. Oire ra oisi visii tavitavipaoro varao iava oara karekepaperea utupaua visii soporepareve.
 14 Ira ragai vo vovouaro-ia taraipaoro va iava visii soporeparevere. Osa-a eisi piepaoro ragai iava rei vaisi kareke piereverea rara.
 15 ✧ Orekerovu rutu Aite varaaro oara-a evara ragai raga ita varaaro. Eisi osa iava oiso purarai, Ira ragai vo vovouaro ouoro va iava visii siposipopaoro visii soporeparevere ragai iava.

Tavaka Vovou Ora Sir-aopa Vovou Roruvira Ora Poreperea

16 “Gare vuutavi raga ra viapau ragai keketa vorerivira. Oire uva ita utupa visivi aia ragai keketavere ita rara.”
 17 Uva oearovu disaipel voea raga ora reopaoro oiso purapaaepa, “Aa vao rutu-a vo reo vao vituaro oa purarevoi vigeire? Oa-ia oiso puraroi, Gare vuutavi raga, ra viapau vorerivira ita ragai keketa. Uva ita gare vuutavi raga pere, ra utupauavi ita ragai keketa. Uva oiso tapo pura, Aite iare avaparai.”
 18 Oire uva oiso puraaepa, “Gare

vuutavi raga-a oa iava oisi taviroi. Oa apeisi ragavira toupai? Vigei viapau oiso taraipaviei vo reo vituaro-ia eva oa purarevoi.”

19 ✧ Oire uva Jisas voea vo rugooaro ou ovoireva vo osa rera akesa auepaaepa. Oa iava oiso puraroepa, “*Asi visii vai pasi ora akeakepatai vo reo vituarore oa puraavoi. Oa-ia oiso purarai, Gare vuutavi raga toupai, ra viapau ita vorerivira ragai keketa. Uva ita, utupa visivi rara ragai ita keketavere.*” 20 ✧ Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Utupaua gaupatavere sirao pievira rutu. Vo ovusa oirara rutu voeao vo rasio iava rorupaive. Ora tapo osa visii iava sopaura vavata iraope siraoa iava. Oire uva vo sirao-a eva oa roruvira rutu ora porepere taru. 21 ✧ Vosa riakova kakae kavausa auepao, oire ra ora oira vo vuutaaro-ia taraio oiso, Karekei ragai vo vuutaaro. Oa iava rirovira rutu siraopao. Oire ra va isivaaro iava kakaeto kavauve. Ra viapau oiso evo upiare vorerivira rugoo oa pureave. Viapau. Ari roru iraopaeve kakaeto raga-ia ro ira karekero. 22 Oiso ita osa vaopiopavira siraopatai. Ari utupavira vorevira visii kekeavere. Ra oisi iavirava sopaura oavisii visii iava roru iraove. Osa iava eisi viapau oiso irai uvuirovera ra visii iava vo roru eva verareve. 23 Oire uva vo

voki-a eva oa-ia viapau oiso ragai akepatavere oavu avu vaire. Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, Aite oaa iare variripata ragai vaisiario oirao piepaoro. Ra visiipa taru vara vaterevere. 24 ✧ Voari tuariri uva viapau oisoa variripata ragai vaisiario oirao piepaoro orekerovu avu vai oupasa. Oire vo vokio uva variri iraopatavere, oisore ra oisi iavirava oaravu avu vai oupata. Osa-a eisi osa vituaro iava visii iava sopaura roru iraopaivere rutu.

Jisas Rasito Vo Vovouaro-ia Putereva

25 ✧ “*Ragai oiso vo reoro puraavoi visiire ruuvira. Uva utupaua viapau oiso vorerivira ita visiire oisi ruuvira reoravere. Viapau. Ari visiipa evoa aviavi pievira raga taviravere Aite iava.*” 26 Uva vo voki-a eva oa-ia ragai vaisiario oirao piepaoro variripatavere. Uva viapau oiso visii tavipaavoi, Ragai raga Aite iare variriparavere, oisore ra visii tauvapareve. 27 ✧ Viapau. Ari Aite raga visii kavikopareveira. Uvare visii raga-a ita vao visiigoa ragaipa ruipataera. Oa iava ragai oirao pietavora vao iava osa Aite tapo toupaaavoiva, urioraera vore. 28 ✧ Uvare tuariri rutu Aite tapo oisoa toupaa. Oa iava rera arova urioraepa vore rasitoa-ia. Uva vo vokio-ia

vo rasio kavuoro Aite iare voreparai.”

²⁹ Oire uva igei disaipel rerare oiso puraiepa, “Iu, vo vokio-ia aviavi pievira tavitaviu. Viapau oiso ra ruvira raga reopau. ³⁰ Uvare oiso taraiei, Viapau oiso voearore tue rovopau oearoa vii akesa auepaave. Viapau. Ari vii auero rutu-ia tarai iraopau. Eva-a oa vituaro iava vii oirao piepaioveira rutu oiso, Viigoa vao Pautoa tapo tourivoiva, uriouepa vore.”

³¹ Oa iava Jisas oiso igei akereva, “*E vo vokio-ia oiraotai rutu, raa?*” ³² Uvuta. Vuuta vao-ia tutuu pievoi vaore oiso ra karekepe. Iu. Kareke ovoiei vo vokio oa-ia visii tariopaivoi rara vorarore visii vo uruiroaro-ia roopavira. Uva ragai kavupatavoi ovusa ragai raga toupaa. Ari ita, uva viapau oiso ragai raga toupaavere. Viapau. Ari ragai tapo touparevere Aite rara. ³³ ☆ Uva oiso ruipaparai rutu ra ragai tapo ora tavosipata. Osa iava sopaura oavisii uvuipai ra gavau-revira toupave. Eisi osa iava vo reo visiire puraavoi. Oiraopavira uvare vo rasio-ia tou irara visiipa riroa rutu tavaka siraoa vatepaivere. Osa iava uvuipatai ra tuvuu vovouvira rutu goruvira toupata. Uvare ragai vo rasio vo vovouaro vo goruaro-ia pute iraoavoi.”

17

Jisas Ora Rerapa Variriroepa

¹ Oisi-a oiso osa puraroepa Jisas. Oa iava vuvuiua taraaoro oiso puraroepa, “*Aite. Ragai vo vuutaaro-a vao pura piroi. Osa iavirava uvuipau ra ragai vaisiaro kae pieri. Eisi osa iava ragai vii Oviitoaaro vii vaisiaro kae piepaaverea.*” ² ☆ Uvare ragai vateriva reesia oiso ragai reesioro, Ragai-a oirara rutupa reipato. Osa iavirava uvuiparai ra oirarapa Opesi Asa Tootoo vatepaa voeao oea ragaipa vateriva. ³ Oa-a vao Tootoo Ovoi oa oupaivere vo rara vii-ia tarai rovopaave oiso, Vii-a Kataitoa raga Pauto, Oiraopatoa rutu. Ora vo osa ragai-ia tapo tarai rovopaave, Ragai Jisas Krais ragoa aruriva vore.

⁴ “*Vii vaaro keraria vo goruaro kareke pieavora vo rasio-ia. Okovo-a vao vateriva ragaipa va purasa oa opesi pieavoi.*” ⁵ ☆ Aite. Voari tuariri rutu uva rasito kareke asavira toureva, ovuuta-a eva oa-ia vii tapo tupaoro oisoa oisi rei vaisivira toupaa. Uva vo vokio-ia oiso ruipaparai ra vo vaisi raga ita eva reia vateri ragaipa vo vegei vo touaro-ia.

Jisas Variriroepa Disaipel Tauvasa

⁶ “*Voeapa vii vo ruipaaro kosi pieavora voeao oirara*

oea ragaipa vateriva vo rasio-ia vii voeaaro. Ari ita, uva ragaipa voea vate ovoiriva. Oa iava vii vo reoro vearovira rutu sirova utupaaveira. ⁷ Osa-a eisi

osa iavirava oiso taraiaerao, Orekerovu rutu varao oara vate ovoiriva ragaipa oara vii ruvara iava urioepa.

⁸ Ari ita, vo reoro rutu oara ragaipa vateriva oara rutu voeapa vateavora. Oa iava vara ou ovoivora. Osa iava tarai ovoiaera oiso, Oiraopavira, uvare tuariri rutu oisoa vii tapo toupaa. Oa iava voava urioraepa. Ora vao oirao pieivora rutu ita osa ragai arurivora vore.

⁹ ☆ *“Variriparai voea tauvasa. Ari ita, viapau oiso oirara rutupa voeao vo rasio-ia variriparai. Viapau. Ari voea raga tauvasa oea roporiva ragai iare, uvare vii voeaaro-a.* ¹⁰ Uva voea rutu-a ragai voeaaro evoea vii voeaaro. Uva ita, voea rutu-a vii voeaaro evoea ita ragai voeaaro. Oea ragai vaisiario kae piepaiveira.

¹¹ ☆ *“Vo vokio viapau oiso touvira toupaaovi vo rasio-ia. Ari voea vo rasio-ia toupaveire ovusa vii iare uriora. Aite, Tugoropato. Voea kavikori voea tokipaoro ora vii vaisiario vo goruaro iavirava, vo goru oa vateriva ragaipa. Osa iava uvuipaai ra katai vovou rutu-ia toupave. Oiso osa vegei katai vovou rutu-ia toupaveira.* ¹² Vo osa voea tapo tupaoro voea tokipaaveira vii vaisiario vo

goruaro iavirava. Vo vaisio oa goruaro vateriva ragaipa. Oa iava voea-ia vearovira rutu uutupaveira voea tokipaoro. Osa iavirava viapau irai opesikoparo. Eera ira iava vii vo rigatoaro oiraopere. ¹³ Uva vii iare urioparai. Osa vituaro iava vo reo puraavoi vo rasio-ia. Oa iava ragai vaaro rorua uvuipai ra voea iava sopaura-ia agasipe rutu.

¹⁴ *“Ari ita, vii vo reoaro vateava voeapa. Osa iava oirara voeao vo rasio iava voeava keripaaveira. Eake iava? Uvare ragai voeaaro vii vo reoaro-ia taraipaoro viapau vo pitupitu purapaiveira oara vo toupaveira vo rasio-ia. Oiso ita osa ragai ita viapau vara purapaaveira.* ¹⁵ ☆ Viapau oiso viire variriparai oiso ra voea kae pieri vo rasi iava uvaire. Viapau. Ari oiso viire variriparai ra voeavi virivaripari. Ra oisi iava vurito Seten viapau voea piro pieparevere. ¹⁶ Viapau vo pitupituro purapaiveira oara vo toupaveira vo rasio-ia. Oiso ita osa ragai ita viapau vara purapaaveira. ¹⁷ Ora viipa voea roro pieoro voea reesiri, oisore ra vii vo vovouaro-ia Oiraopa Vovou goruvira pituive. Uvare vii vo reoaro-ia taraipaoro Oiraopa Vovou rutu-ia taraipaaverea. ¹⁸ Tuariri ragai aruriva oa iava uriora oirara rutu vuruvuru-ia tousa voeao vo rasio-ia. Eisi raga osa voea voeao

disaipel arusa aueparai, oiso ra oirara rutu vuruvuru-ia toupasa avaave. ¹⁹ ✱ Uva ora ragai iava tootooa oaa reesipaavoi voeao tauvaoro. Oa iava vii vaaro-ia Oiraopa Vovou taraipaoro ora reesi-avere oiso, Vii oiraraaro-a igei.

Jisas Variriroepa Voeao Tauvasa Oirao Pie Vovou Irara

²⁰ “Ari ita, viapau oiso voea raga tauvapasa variriparai. Viapau. Ari voeao tapopa variriparai oea voea vo siposipoaro uvupaive. Ra oisi iavirava ragai oirao piepaive rutu. ²¹ ✱ Uva oiso ruipaparai ra voea katai vovou raga-ia toupave. Oiso rutu osa vii Aite ragai-ia toupaveira, ovusa ita ragai vii-ia toupaa. Osa raga ita voeapa ruipaparai oiso ra vegei tapo tavosivira toupave. Osa iava uvuipai ra oirara rutu vo rasio iava vigei vo vovouaro katai vovou kekepaive, ra oisi oirao piepaive. Ragai arurivoiva, urioraera vore. ²² ✱ Uva vao keraria vo goruaro ragaipa oa vateriva eva ita oa voeapa vateavoi, oiso ra va iavirava katai vovou rutu-ia toupave, oiso osa vegei toupaveira.

²³ Ari ita, ragai voea-ia toupavoi, ovusa vii ragai-ia toupavoi. Eisi osa raga ita voeapa oiso ruipaparai ra katai vovou raga-ia toupave. Ra oisi iavirava oirara voeao vo rasio-ia taraipaave

oiso, Vii ragai arurivora vore. Ora tapo oiso osa voeapa siraopauveira oiso osa ragaipa siraopauveira.

²⁴ “Aite. Oiso ruipaparai ra oirara voeao oea ragaipa vateriva ragai tapo toupavere vo uva toupavere. Oa iava ragai vaaro keraria vo goruaro kekeivere voa. Aue iava uvare tuariri vo uva rasito pura uviro asavira toureva ovuuta-a eva oa-ia oisoa ragaipa siraopau. Oa iava ragai vateriva va eva keraria vo goruaro. ²⁵ ✱ Aite. Vii-a Torevokotoa Rutu. Uva oirara vo rasio iava viapau vii-ia taraipaaveira, vo ovusa ragai raga vii-ia taraiparai. Ora voeao disaipel oiso taraipaaveira, Ragai siporiva oa iava urioraepa vore. ²⁶ ✱ Ari ita, vii vo ruipaaro iava siposipoavora voeapa. Uva topa pievira ita aia vii vo ruipaaro kosi piepaavoi voeapa vaore, ra kaviko vovou rutu sovopaive ora voea sopaaro-ia. Oiso rutu osa vii vaaro kaviko vovou sovopaaveira ora ragai-ia. Ora oisore ra ragai tapo voea-ia toupavere voeava ora tavosipaoro.”

18

Judas Keripa Irara Vavaeoro-ia Jisas Tovoreva (Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ ✱ Vo variri purarevoiva, Jisas ora igei disaipel tapo avaroepa uuko ovi ivirooro

✱ 17:19: Jo 15:13 ✱ 17:21: Jo 10:38 ✱ 17:22: Jo 14:20 ✱ 17:25: Jo 15:21, 16:3 ✱ 17:26: Jo 15:9 ✱ 18:1: 2 Sml 15:23

Kidron. Oa iviropavira okovovu Oliv kovo oisoa toupave. Oa iava vo kovia ora kiusa avaroepa Jisas igei tapo. ² ☆ Uva Judas tapo vo kovo-ia taraiparoepa ro Jisas kosi piepato. Uvare vokiara rutu-ia Jisas igei disaipel tapo vo kovo sovara-ia voa oisoa uvuruparo. ³ Uva voa-a vo uvare Judas viurupa irara tuvetuvereva ora oearovu polis irara reipa irara pris voeaaro voearei ora voeao ratarataa vovou irara Farisi. Oa iava voare urioaepa aue-ia pitupaoro vuravuara, ora aōara, ora auero rutu varao upo pupapara. ⁴ Oire uva Jisas tarai ovoiroepa vara rutu-ia varao oara rera-ia karekesa auepaaepa. Oa iava Jisas voea iare tutuu pierewa rutu voeare oiso purasa, “*Troure taraapatavoi?*”

⁵ Uva oiso puraaepa, “Ari Jisas, irare taraapaiovoi ro oisova Nasaret.”

Osa iava Jisas oiso puraroepa, “*Easi ragai raga ita vao-ia.*” Uva Judas toreparoepa voea ruvara-ia.

⁶ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi ragai raga ita vao-ia.*” Oa iava ora virupaoro vorepaaepa rasiuaaro kovepaoro.

⁷ Uva vorerivira ita voea akereva oiso, “*Troure taraapatavoi?*” Oa iava oiso puraaepa, “Ari Jisas ro oisova Nasaret-ia.”

⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Voari visii tavi-*

avoi ita oiso, Ragai raga ita vao-ia. Vosa ragaire taraapatavoi, oire voeao eakapatavoi ra avaave.” ⁹ ☆ Uva eisi puraroepa vo reo oirao pieoro tuaririvi oa purareva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Voea oirara ragaipa oea vaterivora oea iava viapau oiso irai ope-sikorovere.*”

¹⁰ Oire uva va-a vao oa iava Saimon Pita toorio gororeva Rovopato Pristo kovopatoaaro iava uvareoua pakosa oisova oirapapa varata-ia uvava voua toereva. Ira vaisiara-a ro-ia, Malkas. ¹¹ ☆ Oa iava Jisas Pita oiso tavireva, “*Toorio tovoru rera vaaro-ia pausa. E apeisi-a? O-ia kap viapau ukaioravere iria agasioi aue iava siraoa vo tavakaaro Aite iria vaterevora ragaipa?*”

Jisas Sipoiva Anas Iare

¹² Oire uva va-a vao oa iava voea rutu viurupa irara, ora reito ofisato, ora polis irara rutu oea rutu Jisas rauiva rera tuukesa iroara-ia. ¹³ ☆ Uva rerava avarovoaepa Anas iare Kaiafas avuetoaaro, ro ira pris kovovia reiparoepa vo iva-ia eva. ¹⁴ ☆ Ira-a ro Kaiafas voari Jiu-pa irara tavi rovoreva oiso, “*Vearopai vosa kataitoa vai raga kopiivovere oirara rutupa tootooaro vateoro.*”

Pita Ora Taearoepa Oiso Puraoro, Ragai Eera-ia Jisas Viapau Taraiparai

(*Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

☆ **18:2:** Lu 21:37 ☆ **18:9:** Jo 17:12 ☆ **18:11:** Mt 20:22 ☆ **18:13:** Mt 26:57; Mk 14:53; Lu 22:54 ☆ **18:14:** Jo 11:49-51

15 Ragai ora Saimon Pita vegoa Jisas sirova utuveiepa. Uva pristo vo kepaaro kasuraaro iare koataraepa Jisas sirova. 16 Ovusa Pita ratau torepoarepa. Oa iava ragai vao ragoa-ia oisoa reito pristo taraiparo, ragoa avaraepa riakova tavisia oiria oiso rataoa tokipaeve. Oa iava Pita koata pieava atoare ragai arova. 17 Uva o tavauruva iria oisoa ratao tokipaeve rerare Pita oiso puraopa, "Easi vii-a iravu disaipelto rera reraaro, raa?"

Oa iava Pita oiso puraroepa, "Viapau oiso ragai-a." 18 ☆ Oire uva kovopa irara voearei ora polis irara oavu tuitui kasi kasiva, uvare rirovira rutu uteopaaepa. Uva voa torepoaro vo kasia tuituipaaepa. Uva Pita voa voea tapo torepoarepa tuituiparo.

Rovopato Pristo Jisas Akereva

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Uva Rovopato Pristo Jisas akereva disaipelre voeao rera voeaaro ora vaore osa oisoa oirara rutupa siposipopareve. 20 ☆ Oa iava Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, "Ari ita, poeravira rutu oirarapa oisoa siposipopaoro voea tarai piepaa vo Tugoropa Kepa-ia aue Tempel, ora varao oara iare oisoa ora gurupaave Reo Taisi uvupasa Jiu-pa irara. Uva viapau oiso vatauvira oreovu avu vai

oisoa purapaa. 21 Uva eakere ragai akepari? Ari voea akeri evoea oea vo reoro uvuivora. Oa iava vo reoro-ia taraiaera varao oara purapaaveira."

22 Uva oisi-a eisi osa puraroiva, iravu polisto toreroepa Jisas tapaoro oiso puraoro, "Eakere Rovopatoare Pristo eisi reopaeui, raa?"

23 ☆ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, "Vosa vuri reo vai puraa, oire uva uvuipau ra vo reo avu vuri reo kosi pieri. Ari vosa vearo reo raga puraa, uva eake-a vao oa rutupa ragai tapari?"

24 Osa iava tuukea ragava toupareva Jisas, vo osa vava Anas rera siporeva Rovopatoa iare Pristo Kaiafas.

Pita Vorerivira Ita Oiso Puraroepa, Viapau Oiso Ragai Eera-ia Jisas Taraiparai

(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Uva Saimon Pita voari tuituiparo torepoarepa. Osa voa rerare oiso purapaaepa, "Asi vii-a iravu vai disaipelto rera reraaro, raa?" Uva ora taearoepa oiso puraoro, "Viapau oiso ragai-a."

26 Uva iravu kovopato Rovopatoapa Pristo roari saratoaaro Pita ira iava uvareoua toereva, ira oiso puraroepa rerare, "Oiraopavira rutu, uvare ragai tapo ita vii kekeavora ovusa rera tapo touparivora kovoa-ia." 27 ☆ Uva Pita ora taearoepa ita oiso puraoro,

☆ 18:18: Jo 21:9 ☆ 18:20: Mt 26:55; Jo 7:26 ☆ 18:23: Mt 5:39; Ap 23:2-5

☆ 18:27: Jo 13:38

“Viapau oiso ragai-a.” Vo osa kookai gau ovoireva.

Jisas Sipoiva Pailat Iare

(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 ☆ Oire uva Kaiafas ruvara iava rerava avaaepa ro reito Rom gavmanaro vo kepaaro iare vokipaua rutu. Uva viapau oiso voea rutu Jiu koataaepa vo kepa-ia vao reito gavman vo kepaaro. Uvare oiso rugoopaaepa, Teapi vuivui oupe Reo Taisi gasioro, ra viapau Pasova Vurei aiope. 29 Oa iava ratau toupai. Uva Pailat voea iare urioroepa oiso voea akesa, “Eakepa ro iava gasitavoi?” 30 Oire uva rera vo akearo pukooro oiso puraaepa, “Vosa rera ro viapau vuriara vai purapareve, oire ra viapau oiso rerava urioio vii iare.”

31 Osa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Visii raga rera outa, ra rera rovirieita kortua-ia visii vaaro sirova Reo Taisi.” Oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Asi igeipa tugaropai rutu vaopa vo osa iravu kopii pieio.”

32 ☆ Ari ita, tuariri Jisas ora rera iava taviroepa ora rera vo kopiiaro reesioro. Uva oisi-a oiso osa iava rera vo reoaro oiraosa auepai.

33 Oire uva Pailat vorevira koataroepa voarire gavman kepa-ia. Oa iava Jisas-re keeraroepa. Uva rera akeoro oiso puraroepa, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?”

34 Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Easi vii vai raga oisi eisi rugoouei oa iava evo reo purarivoi, raa? O irai vai pasi vii tavirevo ragai iava oisi eisi, eke?”

35 Uva Pailat rerare oiso puraroepa, “Easi pasi Jiu-patoa vai-a ragai, raa? Ari sara irara oara raga ora reipa irara pris irara viiva urioai ragai iare. E eake vai purarivora?”

36 Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, ragai vo Saraaro viapau oiso vo rasio iava. Vosa oisi eisi, oire ra kovopa irara oaa upoa vai puraive. Ra viapau oiso irai uvuiro ragai tovoa Jiu-pa irara vavaearo-ia. Ari ita, uva vo vokio ragai vo Saraaro viapau oiso vo rasio iava.”

37 ☆ Osa iava Pailat rerare oiso puraroepa, “O ari iravua vii king, raa?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vii raga ita-a viigoa ragaire oiso purauei oiso, king. Aako ragai kavauvea. Oa iava vo rasio iare urioraepa va ragare vao-ia. Uvare ragai vo kovoaro-a Oiraopa Reo rutu iava siposipopasa. Ari ita, oirara rutu voeao oea Oiraopa Reo rutu sirova utupaaveira oea-a evoea oea ragai gisipoaro uvupaiveira.” 38 Uva Pailat rera akereva oiso, “Eake rutu-a vao Oiraopa Reo, raa?”

Pailat Jisas Tapasa Evaio Parikou-ia Taviroepa

(Matyu 27:15-31; Mak

15:6-20; Luk 23:13-25)

Oire eva eisi osa akerevoiva, vorevira kosiro viropa voea iare Jiu. Oa iava oiso voea tavireva, "Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavoi rera-ia. ³⁹ Ari visii vo pitupituaro toupai, oiso ra visiipa iravu iava vasea tuukepa kepa iava vo Pasova Aio vo vuutaaro-ia. Uva ruipapatai pasi oiso ra visiipa king iava ro Jiu reraaro vasea, raa?"

⁴⁰ ☆ Uva voea rutu raga pieoro oiso puraaepa, "Viapau. Ari Barabas iava vase iraori." Eera Barabas riro oirara upoto ora orekerovu tapo kavirupato.

19

¹ ☆ Oire uva Pailat Jisas vorevira koata pierewa vore uva viurupa irara rera ragipaiva. ² Oa iava rerapa kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Uva va tovoiva rera kukuearo-ia. Ora revasito kuvupato ira-ia rera kuvuiva rera reesioro oiso, Vii-a king. ³ Oire uva rera ruvara-ia pou viropaoro rerare oiso purapaaepa, "Vearo voki Jiu reraaro king." Uva oisi purapaoro rera taparakopaiva.

⁴ Oa isivaaro iava Pailat voea iare kosiro viropa vorerivira ita voeare oiso purasa, "Ragai kekepatavoi ragoa visiipa rera kosi pie ovoiavoi. Ra oisi iavirava taraita oiso, Ragai viapau vuria vai kekeavoi rera-ia." ⁵ Oire uva Jisas kosiro

viropa. Uva va vao kukuvaipa oa puraiva iroiro iava rokarokapa iro oa rera kukuearo-ia toupai. Ro tapo revasito kuvupato ira rera-ia toupavea. Uva Pailat voeare oiso puraroepa, "Rera kekepatavoi ro-ia."

⁶ ☆ Uva va-a vao oa iava voea reipa irara pris voearei ora polis irara rera kekeoro oiso puraaepa, "Rera tapa evao parikou-ia! Rera tapa evao parikou-ia!"

Oa iava Pailat voeare oiso puraroepa, "Ora visii raga rera outa rera tapasa evao parikou-ia. Ari ragai viapau oiso vuria vai kekeavoi rera-ia."

⁷ ☆ Oire uva voea Jiu rera vo reoaro tuuro oiso puraaepa, "Ari ita, igai vaaro Reo Taisi toupavoi rerarepa, oiso ra kopiio rera ro-ia. Uvare oiso puraproveira, Ragai-a Pauto Oviitoaaro."

⁸ Uva Pailat vo reo uvuoro uriri iraoparoepa. ⁹ Oa iava vorevira koataroepa gavman kepa-ia voa Jisas akesa oiso, "Ovuva karekeuepa?" Uva Jisas viapau oiso rera vo reoaro aatopavea. ¹⁰ Oire uva va-a vao oa iava Pailat rerare oiso puraroepa, "Eakepa viapau ragai aatopari, raa? Auoro. Uvuiparai ra vorevira vii iava vasea. Ora tapo uvuiparai ra vii tapaa evao parikou-ia. Easi pasi viapau va vai-ia taraipaei, raa?"

¹¹ ☆ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, "Vosa Pauto ro

oisova viara-ia viapau viipa gorua vai vaterevori, oire ra viapau vii-ia gorua vaipe ra-gaipa reipasa. Osa-a eisi osa iava ro ira ragai tovorevora vii vavaearo-ia ira vo vuriaro eisi vii vo vuriaro-ia putepaivoi rutu.”

¹² Oire uva vo reo vao uvurevoiva, Pailat raiva taraaroepa, oiso ra oai iava Jisas iava vorevira vasereve. Ovusa aue Jiu-pa irara rirovira rerare oiso puraaepa, “Vosa rera iava vorevira vaserivere, oire ra viapau oiso vii-a igei reitooaro rutu Sisa vatetooaro. Ro ira ora rera ragare oiso puraparoveira, Ragai-a king, eera Sisa vo tavukiaro ousa auepa.”

¹³ ☆ Uva Pailat evo reo uvuoro Jisas kosi pierewa. Oa iava oira rovirieipato vaaro-ia paupa pauroepa uvavu uva oisoa vaisipaive oiso, Aveke Uru. Ari aue-ia Hibru reo oiso oisoa va vaisipaive, Gabata. ¹⁴ Oire uva vo vokia-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Pasova Vurei. Uva ravireo vuuta rutu-a vao oa-ia tuguraaepa. Oa iava Pailat Jiu-re oiso puraroepa, “Rera kekepatavoi, eera Jiu reraaro king.”

¹⁵ Uva rirovira rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Rera siguri! Rera siguri! Rera tapasa evao parikou-ia!” Uva Pailat voeare oiso puraroepa, “E oiso ruipapatai ra visii reraaro king tapaa evao parikou-ia, raa?”

Oa iava reipa irara pris irara oiso puraaepa, “Viapau oiso igei irai epao ita king-toa vai. Ari kataitoa raga, Sisa.” ¹⁶ Uva va-a vao oa iava Pailat Jisas iava vasereva voea vavaearo iare, oiso ra rera tapaive evao parikou-ia voeao viurupa irara reipa irara pris irara vo ruipaaro sirova utuoro.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Oire uva Jisas ouiva. Oa iava rera raga evao parikou kaepareva. Uva riro urui kavuoro rerava avaaepa uvavure uva oisoa vaisipaive oiso, Kukue Keru Pukui. Ari aue-ia Hibru reo oiso-ia, Golgota. ¹⁸ Uva-a evoa uva rera tapaiva evao parikou-ia. Oire evoa aitereivu tapo voa tapaiva aatokorovira oiso, iravu ovaratavu iava ari iravu ovaratavu iava. Uva vaiterei vuruvuruaro-ia Jisas tovoiva.

¹⁹ Oire uva Pailat oreovu tapo rigatoreva. Oa iava va tovoreva evao parikou-ia vo rigato oa oiso purapai, JISAS KING OAIIVE JIU. ²⁰ Uva Jisas kotoiva evao parikou-ia vo riro urui ruvara-ia, osa iava riro irara Jiu va vieipaiva voa. Uvare Pailat vo rigato purareva aue-ia Hibru reo, ora Rom reo, ora Grik reo. ²¹ Uva reipa irara pris Jiu voeaaro Pailat tavipaiva oiso purapaaro, “Viapau oiso ra oiso ragavira

vo rigato purari, King Jiu reraaro. Viapau. Ari oiso ragavira uvuipau ei ra vo rigato purari, Ro oiso puraroepa, Ragai-a king, Jiu reraaro.”

²² Oa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Vo reo oa rigatoa, eva-a oa rigato ovoi ita.”

²³ Uva voea viurupa irara Jisas tapa ovoiiiva evao parikou-ia. Uva oisi rera pie ovoiro auero rutu varoara rera varaaro ou ovoiiiva. Oire ora voeapa vo resurapavira vara rutu rookaiva, osa voea viurupa irara katakataivira ora voeapa ouaepa. Uva kuvuto tapo rera reraaro ouiva ira-ia viapau oisoa turua vai toupai ve. ²⁴ ☆ Osa-a eisi osa iava viurupa irara ora reopaaepa oiso purapaoro, “Viapau oiso uvuipaviei ra ro karikaripe. Ira-ia uvuipaviei ra rera-ia satupavio, oisore ra oiso piepaoro irai reesipe ro ira rera oureve.” Oire uva oisi-a eisi osa rera-ia piepaiva. Oa iava Tugoropa Vuku vo reoaro oisi iavirava oiraoepa rutu. Vao oiso-ia, ‘Ragai varaaro-ia varoara rooai vara ouoro. Ora satupaai ragai reraaro-ia kuvupato.’

Eisi osa pieiva viurupa irara vara-ia.

²⁵ ☆ Uva evao parikou vao Jisas vaaro ruvara-ia Jisas aakoaro toupae va aue tapo taeva, ora Maria rera Klopas

vatuavaaro, ora iriavu Maria Makdala iava. Vo resura evairo voavi toupai va evao parikou ruvara-ia. ²⁶ Uva Jisas aakova kekereva vegei rutu ora ragai Jon ragoa oisoa kavikopareve rutu, uvare voavi tutuu pie visivi torepaveiepa. Oa iava Jisas aakovare oiso puraroepa, “*Riakova. Eera vii ovitoaaro.*” ²⁷ Uva ragai tavireva oiso puraoro, “*O-ia vii aakoaro.*” Oire vo vuuta raga-ia oira ouoro Maria oirava avaraepa ora ragai vo kepaaro iare voa oira tokipasa.

Jisas Kopii Ovoiroepa
(*Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ ☆ Uva vao isivaaro iava Jisas oiso tarairoepa, Orekerovu rutu opesi ovoiei vo vokio. Osa iava Pauto vo rigatoaro ora rera iava oirao pieoro oiso puraroepa Jisas, “*Uuko regarai.*” ²⁹ Uva otouvu toupai va botol tou oa agasiepa aue iava viniga ovi. Oa iava oavu pupupua ouiva va rupu piesa vo ovi-ia viniga ovi. Uva uuko piropa. Uva evao kairi-ia va tuukeiva. Oa iava rera gisipoaro-ia Jisas va tovoiva. ³⁰ ☆ Uva Jisas va-ia viniga ukaio ovoiro oiso puraroepa, “*Opesie rutu vaoviopavira ragai vo kovoaro.*” Eisi osa pura ovoiroiva, rera iava kukue goe ovoio viropa. Osa ora rera iava urauratoaaro

☆ **19:24:** Eks 28:32; Sam 22:18

☆ **19:25:** Mt 27:55-56; Mk 15:40-41; Lu 23:49

☆ **19:28:** Jo 13:1, 17:4; Sam 69:21

☆ **19:30:** Jo 17:4

iava vasereva Pautoa iare vorevira.

Vuku-ia, 'Irava vurapaiverea ro ira togaivora.'

Viurupa Irara Ora Rera Iava Ovaratavu Togaiva

31 ☆ Uva vo vokia vao orekerovu ravaapa voki aue iare Tagausapa Vurei Pasova ora vao tapo Sabat voki riroa rutu. Oa vituaro iava Jiu-pa irara reasipaaepa oiso, Teapi vo kopiïro evao parikouro raga-ia toupaiïve vo voki-ia Sabat voki. Oa iava Pailat akeiva voea kokotoaro kepikëpisa, oiso ra ikauvira kopiiave. Ra va iava vo kopiïro rere pieive.

32 Oire uva voea viurupa irara vaiterei kokotoaro kepikëpisa avaaepa aiterea tapaiva Jisas tapo. 33 Uva Jisas-ia poua viropa rera kekesa ira kopii ovoïroepa. Oa iava viapau oiso rera kokotoaro kepikëpiïva. 34 ☆ Ari iravu viurupato rera varataaro togareva aue-ia togava. Oa iava ikauvira revasiva paru ovoïeva ora aue uuko ovi voava rera iava varaua-ia. 35 [Uva ragai Jon vao kekeava ragoa oisi va-ia tarairaiva, va iava oiso tavitaviparai oïraopavira rutu. Eisi osa iava uvuipatai ra va oïrao pieta rutu.] 36 ☆ Ari ita, oa-a vao karekeiva oiso-ia Tugoropa Vuku vo reoaro oïraoei vo reo oa oiso purapapeira, 'Viapau oiso okerui kepïiverea rera iava.'

37 ☆ Ari oreovu-a vao oiso purapapeira voa Tugoropa

Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Oa-a vao isivaaro iava Josep Arimatia urui iava rera avaroepa Pailat aresa Jisas kopiïre, uvare rera-a iravu disaipelto Jisas reraaro. Ari Jiu ragapa uriripaoro ora rera vo oïrao piearo vataupareva. Oire uva Pailat rerapa vasereva. Oa iava Josep avaroepa Jisas iava varaua rere piesa. 39 ☆ Uva Nikodimas ro ira rovovira rutu Jisas iare urïoroepa vokiïro, ira tapo urïoroepa oavuva mer vearo geesi ovi iisi ovi. Oa iava va vavataaro rutu aue-ia uvuïepa 34 kilo. 40 ☆ Uva vo kopii ousiva. Oa iava rera ruusiva varoa-ia oaravu tapo vearo geesiara. Oiso osa vara oïsoa purapaïve voea Jiu oïrara tovapasa. 41 Oire uva voa-a vo uva Jisas tapaiva evao parikou-ia uva oïsoa oavua kovoa toupaiïve. Oa sovara-ia oavu oïra tovaso riku toupaiïva. Ari ita, uva viapau oïso va-ia irai tova rovoïva. 42 Uva vo voki-a vao Jiu vaaro orekerovu ravaapa voki aue iare Pasova Vurei Oovapa. Uva vo rikui tutuu pie visivi raga toupaeava. Oa iava Jisas tovosiva rera tovaoro voa vo rikui-ia.

☆ 19:31: Diu 21:23 ☆ 19:34: 1 Jo 5:6, 8 ☆ 19:36: Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20 ☆ 19:37: Sek 12:10 ☆ 19:39: Jo 3:1, 7:50 ☆ 19:40: Jo 11:44; Mt 26:12; Jo 20:5, 7; Lu 24:12

20

Jisas Vorevira Toreroepa

(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ ✱ Oire uva rovo voki rutu-a vao wik iava uva Maria Makdala iava vokipaua rutu urioopa vo tova iare vo osa rupavira raga toupaiava. Iria aveke viapau kekeeva o iria-ia vo tova riaaro-ia toupaeava iria peka pieiva. ² Oa iava ikauvira raga vorevira voreopa ragai ora Saimon Pita tavisia, ragoa Jisas oisoa kavikopareve rutu. Uva Maria vegei tavipaeva oiso purapaoro, “Turaro vorevira tova iava voreivo. Uva viapau taraipaiei oiso, Ovu-ia rera tovoivo.”

³ Osa iava vegei ora Pita uruia iava ora vaseveiepa vo tova iare avaoro. ⁴ Uva ikauvira raga avaveiepa. Ari ita, uva ragai Pita-ia puteava ikauoro. Oa iava voa pou rovara viropa vo tova-ia. ⁵ ✱ Uva voa kokeesa takura viropa osa iava varoara raga kekeava. Ari ita, uva viapau oiso koataraepa rutu vo rikui-ia. ⁶ Uva Saimon Pita ragai sirova utuoro rikui rutu-ia koataroepa. Oa iava voa varoara kekereva. ⁷ Uva voa oavu kekereva varoa vao oa-ia rera kukuearo tavuruiva Jisas. Oire uva va eva varoa viapau oiso varari tapo toupaiava oara-ia rera rutu tavuruiva. Viapau. Ari evo viko uvavu raga toupaiava. ⁸ Uva ragai tapo ragoa ira rovaraepa voare

rikui-ia ragoa tapo ita voare koataraepa. Oa iava va eva kekeava. Uva oisi-a eisi osa iava oiraoraepa rutu. ⁹ ✱ Uva evo vuuta-ia viapau oisoa roroiovira rutu taraipaio Pauto vo rigatoaro-ia vao oa oisoa oiso purapape, Jisas vorevira toreroverea tova tapi iava. ¹⁰ Oire uva vegei disaipeltoarei vorevira kareveiepa atoiare.

Maria O Makdala Iava Iri-ava Aivaroreva Jisas

(Mak 16:9-11)

¹¹ Maria rikui raga ruvara-ia torepaopa gaupaoro. Uva voa raga gaupaoro toupaeava rikui sovara-ia kokeepaoro. ¹² ✱ Oa iava aitereivu en-seltoarei kekeeva aiterea popotetoarei-ia kuvupasiepa kuvutoarei. Uva voa paupasiepa vo uva Jisas varaaro tovoiva, iravu oisova uva kukueparoepa, ari iravu oisova uva kokotoparoepa. ¹³ Aiterea oira Maria akesiva oiso puraoro, “Riakova. Eakepa gauparivoi?”

Uva oiso puraopa vaitereire, “Ari Turaro ragai reraaro ira voraro avu tovosa rera vorevira voreivo vova-ia. Uva viapau taraiparai ovu-ia reraei.” ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa puraoiva, ora poreopa rera Jisas kekesa ovusa toreparoepa. Uva viapau oiso Maria Jisas eveipaeva.

¹⁵ Uva Jisas oira akereva oiso puraoro, “Riakova. Iroupa gauparivoi? Ora iroure taraaparivoi?”

✱ 20:1: Mt 27:60, 66 ✱ 20:5: Jo 19:40 ✱ 20:9: Mt 22:29; Lu 24:26, 46

✱ 20:12: Mt 28:2-3; Lu 24:4

Uva Maria oiso keapaopa, Kovoa tokipato ro-ia. Oa iava oiso puraopa rerare, “Auoro. Vosa vii rera ouri, uva uvuipau ei ra ragai taviri vore uva rera tovorivo. Ra voava rera kaeoro karera.”

¹⁶ Uva Jisas oiso puraroepa oirare, “*Maria.*”

Oa iava Maria ora poreopa rerare oiso purasa Hibru reo-ia, “Rabona.” Oa porearo oiso toupai, Tisato.

¹⁷ ✧ Uva oira tavioro oiso puraroepa, “*Opeita ragai-ia pitupari. Ragoa ipa asavira toupaavoi Aite iare. Ari kare iraou, ra araoko irara oaa taviri oiso-ia, Iparai Aite iare ragai reraaro ora visii Aitearo. Ira iare avarai Pauto, ragai reraaro ora visii reraaro Pauto.*”

¹⁸ ✧ Oire uva Maria vova Makdala vorevira kareopa disaipel tavisia oiso puraoro, “Turaro kekeavoi.” Uva voea tavieva vo reo iava vao osa oira tavireva Jisas.

Disaipel Jisas Kekeiva

(*Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Igei disaipel Jiu asavira uriripaoro toupaiova. Oa iava kepa-ia ora igei ururao tuupaiova. Uva ravireo voa igeire rokoreva rovopa voki-ia wik iava vo voki. Uva voa Jisas igei rutu vuruvuruaro-ia toresa urioroepa oiso puraoro, “*Opeita uriripata. Visii iava sopaura oavisii kavepe.*” ²⁰ Oire uva oisi eisi puraroiva, igeipa ora rera iava vavaearei karekepareva

ora ovaratavu rera iava. Oa iava viupara kekepaoro igei iava sopaura oaio roru iraoiva rutu. ²¹ Uva Jisas igei ita tavireva oiso puraoro, “*Visii iava sopaura uvuipai ra kave iraope. Ari ita, Aite ragai arureva oa iava urioraepa vore. Osa ita visii arupaavoi ra avata.*” ²² Uva eisi puraroiva, igei iare vavauroepa oiso igei tavioro, “*Tugoropato Uraurato out-avoi.*” ²³ ✧ Vosa oearovivu iava vuri vovouro vai oaive verapataverea, oire ra oisi iavirava vo vovouro vuriara voea iava opesi ovoipape. Ari vosa viapau oisi voea iava vuriara verapata, ra oisi iavirava voea-ia touvira toupaiave.”

Tomas Jisas Kekerevoiva, Oirao Piereva

²⁴ Jisas ora karekeroepa disaipel irara iare vo vuutao iava vo vokia oa-ia iravu disaipelto igei iava katai tau erao (12) viapau oiso igei tapo toupareva ro-ia Tomas. Ira iava ovaisivu-a, Didimas tavarato. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa iava oearovu disaipel rera taviiva oiso, “Igei Turaro kekeiovoi.”

Uva Tomas oiso voeare puraroepa, “Vosa viapau nilpa vuurei kekea rera vavaearo-ia, ora vosa viapau sipareo roko piea voa vo nilpa vuu-ia. Ora aue tapo vosa viapau vavaea oaa tapo roko piea vo uva rera togaivora, oire ra viapau oiso oirao piepaa rutu.”

26 Oire uva katai wik isivaaro iava igei disaipel kepa sovara-ia toupaiova. Uva Tomas igei tapo toureva. Uva ora igei ururao rataoara rutu tupaiova. Oa iava voa Jisas igei vuutaaro-ia ora karekeoro oiso puraroepa, *“Visii iava sopaura kavepe.”*
 27 ☆ Oire uva Tomas tavireva oiso, *“Ora vii iava sipareo toвори vo-ia. Ora ragai vavaearo kekeri, ra oisi iavirava viapau vakuvakuu. Ari ragai oirao pie iraori.”*

28 Oa iava Tomas rerare oiso puraroepa, *“Vii-a ragai reraaro Turaro. Ora vii-a ragai reraaro Pauto.”*

29 ☆ Osa iava Jisas rerare oiso puraroepa, *“Ragai kek-erivoiva, ragai oirao pierivoi, raa? Osa-a eisi osa voeao oea viapau oiso ragai kekepaoro ragai oirao piepaive, oea uvuipaai ra vii vo roruaro-ia putepaoro roru iraopaive rutu.”*

Vo Toupai Vao Vituaro Iava Oa Iava Jon Vo Vukuo Rigatoreva

30 ☆ Ari ita, Jisas ira oisoa oravotorovu purapareve igei disaipel osireiario-ia. Uva viapau oiso vara rutu riga-toavoi vo yukuo-ia. 31 ☆ Ari vao oa rigatoavoi visiipa, oisore ra va oirao pieoro rutu Jisas oirao pie iraota oiso, Ro-ia Krai. Ora aue tapo oirao pie iraota oiso, Jisas-a Pauto Oviitoaaro. Ora vo osa oirao piepata, osa iava uvuipatai

ra Opesi Asa Tootoo rutu ou iraota rera iavirava.

21

Erao Vatara (7) Disaipel Jisas Kekeiva

1-2 Uva utupa visivi vorerivira ita Jisas ora karekeroepa igei iare disaipel vo toko rovu ruvara-ia, vao Taibirias. Uva karekeroepa oisi oiso-ia igei iare, Saimon Pita, ora Tomas ira iava ovaisivu-a vao Didimas tavarato. Ari Nataniel Kena iava oiso Galili taere. Ora vegei Sebedi oviitoareiaro, ora aitereivu disaipeltoarei igoa voa toupaiova. 3 Uva Saimon Pita igei tavipareva oiso, *“Atarisa avaparai.”* Oa iava oiso puraiepa, *“Vigei rutu ita avapaviei,”* Oa iava uvuo-ia avaiepa. Uva vo rupa-ia eva viapau oiso atari kare vai ouiova.

4 ☆ Oire uva ravireo sikere asavira toureva ovusa Jisas rogaraua-ia toreparoepa. Uva igei viapau oiso rera-ia taraipaiepa vao oiso, Jisas-a ro-ia. 5 ☆ Uva Jisas igei akeoro oiso puraroepa, *“Ovii irara oaa. E atari kare vai epao?”* Oa iava rerare oiso puraiepa, *“Viapau rutu.”* 6 ☆ Oa iava Jisas oiso igei tavireva, *“Ovaratavu iava oiso uvuo-ia oirapapa kuverava vikita. Osa iava uvuipatai ra riro kare vai outa aue atari.”* Oire uva oisi-a eisi osa iava kuverava roko pieiova uvuo-ia iava

☆ 20:27: Lu 24:40 ☆ 20:29: 1 Pi 1:8
 1 Jo 5:13 ☆ 21:4: Jo 20:14 ☆ 21:5:

☆ 20:30: Jo 21:25 ☆ 20:31: Jo 19:35;
 Lu 24:41 ☆ 21:6: Lu 5:4, 6, 7

oirapapa varata iava. Uva oira roko pieiovoiva, riro kare rutu kuveraiova. Oa iava viapau oiso uvuipaiepa oiso ra oira kae pieio oira ivuoro.

⁷ Uva ragai Pita taviava oiso puraoro, “Eera Turaro!” Uva Saimon Pita ora rakurakupa varoa veraoro kovopareva. Eisi osa iava vo reo uvureva, Eera Turaro. Oa iava va-ia varoa vorevira ora rakurakuroepa. Uva vo rakurakuva uuko rovu-ia rokoreva. ⁸ Ovusa oearovu disaipel uvuoa-ia uriopaaepa kuverava ivupaoro atari kareva. Uva viapau oiso tauaivira toupaiava rogarauapa. Ari oiso uvuivira vo resura vatara tau (90) mita raga-ia.

⁹ Uva reresu urioiepa. Oa iava voava verau viroiepa oavu tuitui kasi kekesa, ovusa atarito voa vo kasi-ia toupareva. Ora bret tapo oa voa toupaiava. ¹⁰ Uva Jisas igeire oiso puraroepa, “*Evo kare iava atari kare oea out-avoi okareiva.*” ¹¹ Osa iava Saimon Pita uvuoa-ia kaero viropa kuverava ivusa. Uva oira ivupaoro urioroepa rogaraua iare. Uva riropa kare raga iava agasiopa kuverava. Okarea oiso uvuipaaepa katai vovoto vo vavae tau vo peva (153). Ari ita, uva riro kare rutu-a. Uva viapau kuverava vo kareva tokopao viropa.

¹² Oire uva Jisas igeire keeraroepa oiso, “*Uriota aiosa.*” Osa iava viapau irai

disaipeltoa vai uvuiparoepa ra rera akereve oiso puraoro, “Irou-to-a vii?” Viapau. Ari taraipaiepa oiso, Turaro-a ro-ia. ¹³ Uva Jisas bret ourevoiva, igeipa va vatevatereva. Uva oisi raga ita igeipa atarito roo pierewa ita.

¹⁴ ☆ Vo uvare tova iava vorevira toreroepa rera Jisas. Oire uva va-a vao vo peva piepa vuuta oa-ia igei iare disaipel ora karekeroepa ita.

Jisas Oiso Puraroepa, Ragai Vo Raguiaro Sipsip Ragui Aio Pieri.

¹⁵ ☆ Uva aio opesiioiva, Jisas Saimon Pita-re oiso puraroepa, “*Saimon, Jon oviitoaaro. Easi vii vai voea rutu-ia voea puteparivoi vai ragaipa ruipapaoro, eke?*” Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “*Iu Turaro. Vii kaviko iraopaavoi.*” Oa iava Jisas rera tavireva oiso, “*O ita, uva vii-ia vovou iraoparai oiso ra ragai vo raguiaro aio pieri sipsip ragui.*”

¹⁶ ☆ Uva vorerivira ita rerare oiso puraroepa, “*Saimon, Jon oviitoaaro. E ragaipa ruipa iraopauei?*” Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “*Iu Turaro. Ragai-ia ita taraipauei ragoa vii kaviko iraopaavoi.*” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Oire ragai vo raguiaro sipsip ragui tokipari.*”

¹⁷ ☆ Uva vo peva piepa vuuta-ia rerare oiso puraroepa, “*Saimon, Jon ovi-*

☆ 21:14: Jo 20:19, 26 ☆ 21:15: Jo 13:37 ☆ 21:16: Mt 2:6; Ap 20:28; 1 Pi 5:2

☆ 21:17: Jo 16:30

itoaaro. Esa pasi ragai vai kaviko iraoparivoi?" Uva va-a eva oa iava Pita iava sopaua vavataepa rutu. Uvare rerare oisi eisi puraroepa vo peva piepa vuuta-ia. Osa iava Jisas-re oiso puraroepa, "Turaro. Orekerovu rutu-ia taraipau. Oiso osa taraipau ei ragai-ia, vo osa oisi vii kaviko iraopaavo." Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, "*Ragai vo raguiaro sipsip ragui tokipari.*"

¹⁸ "*Oiraopavira rutu oiso osa vii tavi iraopaavo oiso. Voari tuariri vii raga oisoa ora asikovira toupai ora vii vo iroaro-ia takipaoro tuu iro. Oire uva oisoa vokapari vii raga asikovira rutu uruiara iare voraro uvare ava vovoupau. Ari ita, uva utupaua avukauverea. Oire ovuuta-a eva oa-ia vii vavaearo kae piereverea, oisore ra iravu raga vii takireve tuu iro-ia. Oire oisi iava vii tuvetuvepaoro uvavure avaparo voraro uvaroare ava arapa reasipau.*"

¹⁹ ☆ Jisas vo oiso puraroepa, Pita utupavira kopihirovere. Uva vo kopii-ia Pauto vaisiario kae piereverea. Osa puraroepa Jisas vo Pita-pa kopii reesioro. Oa iava oiso Pita-re puraroepa, "*Ragai sirova utuu.*"

Jisas Oreovu Purareva Ragai Iava Vao Jon

²⁰ Oire uva Pita ora poreoro ragai vurapareva ragoa

oisoa kaviko iraopareve Jisas. Ragoa vaiterei sirova uturaepa avapaoro. Ragai raga ita ragoa voari pauparaepa ovokia-ia aiopaiova uva Jisas kopukopuaro rutu-ia toupaaava, uvava oiso puraraepa, "Turaro. Irouto-a ro ira vii kosi pierevere keripa irara vavaearo iare?"

²¹ Uva Pita ragai kekeoro Jisas oiso akereva, "Turaro. Ari apeisi ragavira ro vo kopiiaro?" ²² Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, "*Vosa ragai raga rerapa ruipara, oiso ra toupareve vore toupaooro uva voreraverea, uva viapau oiso vii auearo-a. Ragai sirova utuu.*"

²³ ☆ Osa iava vo reo vao uvarovu rutu araoko irara iare disaipel viriva avaoro oiso, Ro disaipelto viapau oiso kopihirovere. Ari ita, osa Jisas viapau oiso oisi rera tavireva oiso, Ro viapau kopihirovere. Viapau. Ari eerare oiso puraroepa, "*Vosa oiso ruipapara ra toupareve vo vokiore tuepaoro oa-ia vorevira voreraverea, uva viapau oiso vii auearo-a.*"

²⁴ ☆ Ira raga-a ita ragai Jon, ro-ia disaipelto. Ragoa orekerovu rutu iava oiraopavira siposipopaava. Oa iava vo reoro rutu rigato ovoiaava vaore, oiso ra vigei rutu vao-ia tarai iraopavio oiso, O ari va vao oiraopa siposipo rutu.

²⁵ ☆ Ari ita, oaravu rutu oisoa purapareve Jisas.

Vosa voeao oea vara rutu
evara rigatooro varare
katakataivira ora kasivari-
ave rutu, oire ra vo yukuro
evara rigatoive rirovira.
Ra vo rasio iava viapau
otavukipe oisi vara rutupa
evara.

APOSEL IRARA VO KOVOARO Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oeavu vo vuku vaisi-iva oiso, *Aposel Irara Vo Kovoaro*. Ari ita, oiraopavira uvuipai ra va vaisipe oiso, *Tugoropato Uraurato Vo Kovoaro*. Aue iava uvare rirovira tavitavipai rera vo kovoaro iava vo osa oirarapa rugorugooara ora taraiara rera varaaro oisoa vatepareve. Ora vo osa aposel vo kovoaro oisoa oirao piepareve tapo.

Uva rera ro Luk ira varei rutu vukuarei rigatoreva. Ira Vearo Siposipo Jisas iava rigato rovoreva (Ap 1:1). Oa iava aposel irara vo kovoaro iava rigatoreva vo vukua vao. Ovukua rigatoreva 63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava, vo osa Pol tapo toupavea tuukepa kepa-ia Sisaria-ia.

Ari ita, Luk rirovira Tugoropato Uraurato iava tavitaviroepa. Ora aue iava tapo rigatoreva oaravu lotuara rovoaro varao oara-ia Pauto voeaaro oisoa toupavea. Uva rorovira Pita vo kovoaro iava tavitaviroepa vo osa lotupa irara oisoa tauvapareve (Ap 1-12). Oire evo siposipo isivaaro iava Pol iava ita tavitaviroepa Luk (Ap 13-28).

1. Aposel irara
vatatopopaaepa Jisas

vo reoaro vatesa oirara rutupa, 1:1-26.

- a. Jisas ovoiopavira aposel irara tavireva Tugoropato Uraurato iava ira vara pierereve voea tauvapasa, 1:1-11.
- b. Judas iava vao vo uvare iravu ira rera vo tavukiaro oureva, 1:12-26.
2. Turaro voea tavireva oiso, Vosa Uraurato outavere, ra Jerusalem iava rovota ragai vo reoaro tavitavipaoro, 2:1-8:3.
3. Turaro voea tavireva oiso, Vore avata Judia taere iare ora Sameria-ia Vearo Siposipo iava tavitavipasa, 8:4-12:25.
4. Pol vaaro iava kovoa vo osa Jisas vo kovoaro purapaoro avaroepa voraro rutu uruiara-ia, 13:1-28:31.
- a. Rovopa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro kaepaoro, 13:1-14:28.
- b. Riroa rutu paua puraiva vo Jerusalem-ia, 15:1-35.
- c. Eraopa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro, 15:36-18:22.
- d. Vo pevapa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro kaepaoro, 18:23-21:19.
- e. Pol tuukepa keparo-ia toureva vo Jerusalem-ia, ora Sesaria-ia, ora Rom-ia, 21:20-28:31.

*Jisas Reo Ovoi Purareva
Aue Tugoropato Uraurato*

1 ☆ Vateto oaa, Tiofilas,
viipa rigato rovoavora voviri

vo siposiporo iava ora vo kovoro iava varao oara oisoa purapareve Jisas.

² Oara rovoreva osa vorevira iparoepa. Uva varao tapo reoreoara voeapa vatereva vo Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava, oiso ra vara purapaive, voeao aposel irara oea reeresireva Pauto vo kovoaro purapasa. Oire va isivaaro iava iparoepa vuvuiua iare ³ ☆ aue-ia vo resura tau (40) voki ro rera kopiiaro isivaaro iava. Oa iava voea iare aposel irara ora karekeroepa vorevira. Ora rera raga ora tootooaro karekereva voeapa oiso ra kekeive. Ora oiso tapo uvare vo kareke-ia eva voea tapo ora reoroepa aue iava Saraaro Pauto ipa asavira touoro. ⁴ Ovokivu-ia voea tapo goruvira tavireva oiso, “*Opeita vo Jerusalem-ia kavupata. Ari voa raga tuepatai auere ovoiei reoaro Pauto oa varapere vao oa iava visii taviavora tuaririvi.*” ⁵ ☆ Oire Jon oearovu baptaisreva uukoa raga-ia. Ari tou visivi visii Tugoropato Uraurato vo baptaisaro-ia rera vaaro gorua outavere.”

⁶ Uva vo aivaro-a vao oa-ia oiso rera akeiva, “Turaro, apeisi-a? E vo voki-ia Isrel sara tore piepari vorevira oiso osa voari tuariri?” ⁷ Uva voea tavireva oiso, “*Viapau oiso visii vaaro-a ra vo vuutaro-ia ora vo ivaro-ia taraita. Ari aue oaro-a Aite ira varao tovoreva vo ora rera raga vaaro-ia ruipa.*

⁸ ☆ Ari vao raga vo osa Tugoropato Uraurato urioro-vere visii iare osa rera-ia gorua outa. Oa iava ragai iava oearovu rutu tavitavita-vere voraro oiso, Jerusalem-ia ora Judia ora Sameria, vo taerero rutu varao ora voraro rutu rasitoa rutu ivara-ia.”

Jisas Iparoepa Vuvuiua Iare

(*Mak 16:19-20; Luk 24:50-53*)

⁹ Uva vo reo-a vao oa isivaaro iava kaero viropa ipaoro vo osa rera siitueiva. Osa rukuta rera ruueva Jisas rera vatauoro. ¹⁰ ☆ Uva vuvuiua-ia siituepaaepa osa iparoepa, ovusa sita pievira voea vatuaro-ia karekesiepa aitereivu kaapopatoarei-ia kuvupaoro. ¹¹ ☆ Oire voeare oiso purasiepa, “Ai. Visii vao Galili-pa irara. Eakere vuvuiua ragava siituepatai? Ro-ia oirato Jisas ira ipa pierevoi Pauto vuvuiua iare. Ira ita vararoverea vorevira oiso osa iparoi osa rera keketa.”

Judas Vo Tavukiaro Oureva Iravu

¹² Uva eva isivaaro iava kareaepa Jerusalem iare vova vo pukuio-ia oa vaisipaiveira oiso, Oliv Kovo Pukui, vo raivao-ia oa oisoa voare potekupape voava vo pukuia. ¹³ ☆ Uva kepa oaive-ia poua viropa. Oire voava vo kepa-ia ipaaepa otugivu iare oa oisoa ipavirava toupave, ivaraiapa tugi.

☆ 1:3: Mt 28:17; Lu 24:34, 36 ☆ 1:5: Ap 11:16 ☆ 1:8: Ap 2:1-4; Jo 15:27

☆ 1:10: Jo 20:12 ☆ 1:11: Mt 24:30; Mk 13:26; Jo 14:3 ☆ 1:13: Lu 6:14-16

Uva voea rutu vaisiaro-a voeao oea voa toupaiua oiso, Pita ora Jon, ora Jems, Andru, ora Filip vaio tapo ora Tomas, ora Batolomyu vaio tapo ora Matyu, ora Jems aue oviitoaaro Alfias, ora Saimon Selot, ora Judas aue oviitoaaro Jems. ¹⁴ ☆ Uva vaea vovou raga-ia voea rutu toupaiua variripaoro voeao oirara, ora riakora, ora Maria Jisas aakoaro, ora Jisas araoko irara oaro tapo.

¹⁵ ☆ Vo voki-ia vao Pita voea iava toreroepa reore-osa. Uva voea rutu vieiara uvuiaro-a voeao-ia oiso, Katai vovoto erao tau (120) oirao pie vovou irara. ¹⁶ ☆ Pita ira oiso puraroepa, “Visii araoko irara oaa, aue iava uvare vao Tugoropa Reo oiraoepa oreoa vatereva Tugoropato Uraurato aue-ia Devit gisipoaro. Uva vo vokia oirao piea rutu karekeepa aue-ia Judas, eera ira voea tuvetuvereva voeao oea Jisas ouiva aue iare kort. ¹⁷ Eera iravu igei iava ira oisoa oiso kovopareve osa igei.

¹⁸ “Era ira monia oueva aue-ia Jisas vuria puraoro. Oa iava oeavu rera vaaro-ia monia vo rasio voriiua oa-ia koveroepa takuvira. Oa iava ora kovuaro poko pierewa. Uva sare rera iava vuseva. ¹⁹ Oire uva Jerusalem-ia tou irara va-ia taraiaepa. Oa iava va vaisiiva voea vo reoaro-ia oiso, Akeldama. Oa porearo oiso toupaveira, Revasi

Tova.

²⁰ ☆ “Oara rutu varao toupaveira aue-ia Sam Vuku oiso,

‘Kepa oaro viapavira toupaveira. Viapau oiso ra oirara vai iava irai voa toureve. Iravu rera vo kovoaro ouerevera vao oa oisoa pitupareve.’

²¹ “Uva irai vo kovo ou iraorevere, vo kovo aue iava tavitavisa torearo Turaro Jisas. Oa iava voeao sirova uturovere oea oisoa rera sirova utupaave Jisas ora igei tapo. ²² Vo voki-a vao-ia ovokia rutu-ia Jon voea baptaispaveira, ovokiroa rutu-ia tapo uvuipa ra igei tapo toureve ora vo ovokia-ia Pauto Jisas ipa pierewa vorevira.”

²³ Oire uva voea vaitereo tore pieiva oiso aueroaro Josep ora ovaisireivu vareo-ia Basabas ora Jastas rera raga ita Mataias. ²⁴ ☆ Uva oiso puraoro variriaepa, “Turaro. Vii oearovu rutu vovouaro-ia taraipau. Oa iava ro igei iare kareke pieri ira igeipa reesirivora. ²⁵ Ira aposel kovoaro ouerevere Judas vaaro oa arova vuria purarevora vore avaoro opesi tapi oaro aue-ia vuria oaro.”

²⁶ Uva va iava voea vao puraiva paupaua rerare Pauto vo ruipaaro sirova. Oa iava vaisiarei uveuveveiva. Oire iravu rera vaisiara kae pierewa torevokovira. Oa iava rera tore pieiva ro-ia Mataias. Uva ora voea iare

☆ 1:14: Ap 2:1, 46 ☆ 1:15: Ap 6:3

109:8 ☆ 1:24: 1 Sml 16:7

☆ 1:16: Jo 13:18 ☆ 1:20: Sam 69:25,

vaeavira raga rera tovoiva, oiso osa voea voeao aposel irara katai tau katai (11).

2

*Tugoropato Uraurato
Vararoepa*

¹ ✱ Uva vo osa Pentikos-pa Voki pou piropa. Uva oirao pie vovou irara ora guruaepa katai tapi raga-ia. ² Uva urioepa gurukoa vuvuiua iava sita pievira. Oa oiso urioepa rutu osa riroto kiuvu. Uva vo kepao rutu agasi pieva okepa-ia ora voeava paupaaepa vo guruko vao oa varaepa vuvuiua iava. ³ Oire uva voea iare katakataivira karekeepa oiso osa arevuoaara etovira voea kukuearo-ia pausa. ⁴ ✱ Oa iava rera iava vuku iraoaepa Tugoropato Uraurato ouoro. Uva rera iavirava oearovu rutu pisa reoro rutu puraiva, ovusa voeapa gorua vatereva vo reoro purasa Tugoropato Uraurato.

⁵ Uva va iava oearovu rutu urioaepa Jiu-pa irara riro vuurapa vaisi pura irara voeao oea oisoa Jerusalem-ia toupave, voeao osararoa oisoa toupave vo uvarovu rutu vo rasitoa rutu-ia. ⁶ Oire uva gurukoa uvupaoro ora gurupaaepa voea rutu. Vo osa vavagisipaaepa uvare ora reo oaive raga uru piepaiva katakataivira, vo reoro pisipisa reoro oara purapaiva. ⁷ Oiraopavira. Uva voea rutu vavagisipaaepa. Oa iava oiso puraaepa

rirovira rutu rugorugooro, “Uvuta. Easi voeao rutu Galili raga iava urioae. ⁸ Uva apeisi ragavira uvuipaviei ra ora vigei vo reoaro raga uvupe vo reo oreo-ia kakaevira touera. ⁹ Uva vigei rutu oiso toupai vo-ia, vigei Patia, ora voeao Midia, ora voeao Ilam, ora voeao Mesopotemia, ora voeao Judia, ora voeao Kapadosia, ora voeao Pontas, ora voeao Esia, ¹⁰ ora Frisia, ora Pamfilia, ora Isip, ora voeao otaererovu iava oiso osa Libia-ia sovara-ia oea Sairini-ia ruvara-ia toupaveira, ora oearovu voeao oea Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova utupaaveira. ¹¹ Ora Krit-pa irara, ora Arebia-pa irara vigoa rutu oiso ragavira toupai. Vigoa rutu uvuipaviei ra evoea uvupe oea goru kovoaro iava Pauto vaaro tavitavipaa. ¹² Osa iava eisi vavagisivira rutu toupave oiso purapaoro, “Avoeao! Eake rutu-a vao?” ¹³ ✱ Oire uva oearovu oiso puraaepa vakuvakupaoro, “Easi evoea aue raga-ia airepa oviro wain ukaioaiva kokoropaa.”

Pita Vo Reoaro Aue-ia Pentikos Voki

¹⁴ Uva Pita aueva toreroepa katai tau katai (11) voeao rera iava oearova oiso puraroepa goruvira, “Visii rutu vao-ia Jerusalem-pa irara ora oearovu uvarovuva Jiu-pa irara visii goa ragai uvuta. Uva ragai gisipoaro

sirova utupatai rara.” ¹⁵ Uva oiso puraroepa oearovu vo reoaro pukooro, “Viapau oiso evoea kokoropaai wain iava oiso osa purapatai voeare aue-ia toupaooro vo resura vatara vuuta (9 klok) vo vokipaua. Viapau igei vo pitupituaro vao vokipakou-ia ukaiopasa aue-ia wain. ¹⁶ Ari vao iava tuariri profetato Joel taviroepa oiso puraoro,

¹⁷ ☆ ‘Pauto oiso puraroepa auere ovoiopa voki-ro, Ragai reraaro Uraurato ira-ia oirara rutu vuku pieaverea voeao oea rasitoa rutu-ia toupaveira oiso-ia, Voeao-ia ovii irara oavisii ora ovii riako oavisii oea taru ragai vo reoroaro siposipoiverea vo ragai vo goruaro sovara-ia. Oa-ia tapo orekerovu karekeaverea visii ovii iraraaro viovokoa osireiario-ia aue-ia areo uusi. Ari avuka irara oavisii urusiara oupaiverea.

¹⁸ ☆ Ora voeao kovopa irara oaa ora kovopa riako oaa oea tapo vuku pieaverea aue-ia Urauratoa oaa. Oa iava ragai vo reoroaro kosi piepaiverea.

¹⁹ Ragai osasararovu rutupa oaravu rutu ravotoara karekeaverea vova vuvuiua sovara-ia ora vo rasitoa-ia tapo. Uva oaravu rutu tapo

puraaverea oisi vo reesiro ravaavira oiso-ia, oaravua revasiara, ari oaravu tuituiara, ari oaravu kupareara.

²⁰ Ari ro-ia ravireo ira rupavira taru porero viroverea. Ari ro kekira ira revasivira ora porero. Oire vara rutu-a varao oara isivaaro iava taru Turaro vo vokiario oiraopavira pou piroverea. Vo voki-a eva oa-ia pisavira touperea oa-ia rera vaaro gorua karek-ereverea ora kortua.

²¹ ☆ Vo oiso, irouto-a ro ira Turaro arereverea oiso puraoro, Turaro ragaivi tauvari vii goruaro sovara-ia, eera-a ira oiso kae pier eve rera orirusa.’

Eisi osa ro profetato Joel puraroepa tuariri.

²² “Isrel-pa irara visii-a vao visiigoa vo reoro uvu iraopata. Jisas ro vova Nasaret ira visiipa karek-erevora rutu Pauto aue-ia oiraopara. Oa iava pisaara oiraopara rutu purarevora Pauto goruaro-ia oiso-ia, varao oara purarevora oearovu porete piepaoro ora riro gorupa kovoro tapo puraparevora. Uva vara rutu-ia varao vearovira tarai iraopata. ²³ Eera Jisas ira tapatavora aue-ia evao parikou rera kopii pieoro oavvu raga vavaeoro iava oea-ia viapau lotua vai. Uva va puratavora. Ari ita,

viapau oiso visii vaaro-a vao-ia, ari Pauto vaaro-a vao oa puratavora, uvare visiipa rera iava vasereva. Uvare rera raga vo ravaaro-a oa oisoa voari rutu toupave tuariri. Uva vo ravaa-a eva oa vo taraiaro sirova ututaera. ²⁴ Oire uva viapau oiso kopiia rera tuukevora. Oa iava Pauto rera ro-ia kae pierevora. Osiitoka eva kavurevora, oa iava tootoovira toupave Jisas. ²⁵ ☆ Oisi-a eisi osa iava Devit oiso puraroepa vo rera iava ro Jisas,

'Ro-ia Turaro Pauto ira kekepaaverea vo ora ragai puaaro-ia vo irapau. Uvare vo ragai oirapapa vavaearo-ia toupavevora Turaro ragai virivaripaoro. Ra viapau vuria vai oua.

²⁶ Eva-a oa-ia sopaua oaa agasipapeira aue-ia rorua, ora uvare tapo ragai vuurapa vaisi purapaaveira rera-ia. Vosa kopiira, eagara. Tueparaverea vo ovoioa voki vare tuepaoro.

²⁷ Eva oa iava viapau oiso varaua oaa urauraaro kavuriverea vore kopii irara voaaro voeao uraura irara. Ra viapau va iava vaseriverea, ora oiso tapo ra viapau oiso ra Tugoropato oara varaaro eruro.

²⁸ Vii ragaipa tootoopa raiva vaterivora ora ragai

vuku piepariverea aue-ia rorua, uvare ragai tapo toupaviverea vo vokiara rutu-ia.'

Eisi osa puraroepa Devit.

²⁹ ☆ "Visii-a araoko irara oaa, uvuiparai ra visiipa avi-avi pievira tavira aue iava aaotoa oavi ro-ia Devit ira kopiioepa. Oa iava rera tovaiva aue-ia kakiua rera vouaaro. Uva va vao vigei ruvara-ia toupai vo vokio.

³⁰ Uva rera profetato va iava tarairoepa vao oiso osa rera vatereva Pauto vao reo ovoi. Vo reo-a ovoiei reo oreo-ia oiso puraroepa, Ragai vii aao irara iava irai ouaverea irai turaro piesa oiso osa vii vao Turaro. Uva va-a vao-ia oiso ragavira tarai rovoroea Devit oiso, Utupaua taru toupavevora ro-ia oirato Pauto reraaro Jisas Krai ro Ropoto vo rasitoa-ia. Ora kopiioverea, ora vorevira toreroverea tapo. ³¹ Oa-a vao oa-ia taraipaoro oiso puraroepa Devit auere Jisas Krai vaore torea oaro vorevira, Viapau oiso Pauto rera ro-ia urauraaro iava vaserevora vore uva kopii irara urauraaro toupaveira. Ora oiso, Asi viapau varaua rerare eruperea.

³² "Ro-ia oirato Jisas ira vorevira tore pievea Pauto, ira kekeiovora ora igei osireiaro iava tuu pievira.

³³ Uva toupaveira vo oirapapa varata-ia uva rera tovoreva rera rei pieoro Pauto. Uva vao tapo-a uvare Tugoropato Uraurato

oueva ro irare Reo Ovoi purareva Pauto rerapa. Oisi-a oiso osa iava varao rutu kareke pierervo oara rutu keketavo ora vara tapo uvutavo vo-ia. ³⁴ ✱ Ira-a ro-ia Devit viapau oiso iparoepa vuvuiua iare. Ari ora rera raga oiso puraroepa,

‘Ro-ia Turaro Pauto ira oiso puraroepa rerare Turarotoa oaa, Vo pauu oirapapa vavae oaa-ia.

³⁵ Ovusa viipa urua puraa tasipasa voeao-ia keripa irara oara, vo rara voea-ia puteri.’

³⁶ “Oiraopavira rutu varao Isrel sararo vao-ia tarai iraopaavere Jisas iava ro ira rei piereva Pauto. Ro-ia ira evao parikou-ia tapatavora. Oa-a vao oa iava rera roporeva rera vaisioro oiso, Krai, rera Turaro pieoro.”

Oirara Rutu Ora Voea Iava Sopaura Poreivoiva, Baptaisaepa

³⁷ Uva vo reo isivaaro iava voea iava sopaura oaive vavataepa rutu. Oa iava siraoaepa. Oire va iava oiso puraaepa auere Pita ora oearovu aposel irara, “Avoeao araoko irara oaio. Eake vai-ia uvuipaiei ra oai purao?”

³⁸ ✱ Oa iava Pita voeare oiso puraroepa, “Ora visii iava vovouisiro oavisii poreta katakataivira visii rutu. Ra baptaisa outa ora reesioro. Ra rera vaisiaro-ia Jisas Krai tauta. Oiso ra visii iava vuriara

oavisii verareve, oa iava vao Tugoropato Uraurato outavere rera vo goruaroa toupao. ³⁹ ✱ Vao-ia Reo Ovoi oa purareva Pauto visiire, ora aao irara oavisii, ora voearore tapo oearoa tauairo rutu tapo toupaveira, ora oearovu rutu tapo oearoa roporeporevera Pauto ora rera iare.”

⁴⁰ Uva oreorovu rutu-ia voea goruvira tavireva Pita oiso, “Ora oriruta visii vao-ia ora voearo vo vokio iavapa irara. Uva voearopa ora vatatopopatavere oearovu vuri vovou irara.” ⁴¹ Oire va iava voea voeao rera reoaro uvu iraoiva. Oa iava baptaisa ouiva. Voea rutu voeao-ia oea vieiario-a vao vo peva tuku (3,000). Uva voea evoea oirao pie vovou irara tapo ora takutakuvuaepa.

⁴² Oa iava taraia ouiva aue sirova utupaoro aposel irara vo siposiporoaro. Osa iava voea rutu tupaiva oavu-ia ora goruaepa aue komunion aio purasa ora aue tapo variria.

Oirao Pie Vovou Irara Vo Tootoaro Iava

⁴³ ✱ Voea rutu voea-ia tavetavepaiva, uvare oaravu rutu rayoto kovoro puraiva aposel irara vo Tugoropato Uraurato goruaro-ia. ⁴⁴ Oirara rutu voeao oirao pie vovou irara oea oisoa vaea kaevira tupaive katai tapi, ora orekerovu rutu oaive oara-ia ora roorookaaepa ora voea

✱ 2:34: Sam 110:1 ✱ 2:38: Lu 24:47; Ap 3:19, 5:31 ✱ 2:39: Ais 57:19; Joe 2:32; Ap 10:45; Ef 2:13 ✱ 2:43: Ap 5:12

raga. ⁴⁵ Vara rutu varao oara oisoa voea ruvara-ia toupave oara-ia moni ouaepa oearovu ruvara-ia. Oa iava oisoa voearopa vara varao moniaro roo piepaive voeaopa apota iraravi. ⁴⁶ ☆ Uva oisoa vokiara rutu-ia aivaropaive Rovopa Kepa Tugoropa Kepa-ia Tempel vo katai vovou raga-ia, ora vo tapo kepara oaive-ia tapo. Uva tapo oisoa aue-ia aioara oisi raga vaeavira aiopaive voea rutu. Ora aue-ia roru vovou-ia oisoa oearovupa orekerovu vate ragapaive. ⁴⁷ ☆ Oa-a eva oa-ia oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Uva va-ia oearovu voea-ia oisoa tavetavepaive. Oa iava oisoa vokiara rutu-ia Turaro Pauto oearovu gurupareve oirao pie vovou irara voea iare.

3

Vuri Kokototo Vearoroepa Ira Oisoa Toupaveve Tempel Iava Rataoa Riaaro-ia

¹ ☆ Ovokivu-ia Pita vaio ora Jon ipasiepa Tugoropa Kepa Tempel iare aue-ia vo peva vuuta (3 klok) variripa vuuta ovaiarovi. ² Oire iravu oirato ira kavaueva aakova vuri kokototo. Ira iava kopiiepa kokotoarei. Oa iava oisoa rera kaepaive. Uva oisoa vokiara rutu-ia rera tovopaive vo Tempel rataoa riaaro-ia. Vo ratao oa oisoa vaisipaive oiso, Vearo Ratao Rutu. Uva oisoa

voa toupaooro oearovu arepareve auere moni, ovusa koatapaave Tempel sovara iare. ³ Oire voava kaea-ia Pita vaio kekereva ora Jon ovusa koata rovopasiepa. Oa iava vaiterei arepareva auere oaravu avu vai rerapa, oiso ra oarai vatesi rerapa. ⁴ Uva tuupavira Pita rerava vurapareva. Uva Jon tapo toupaooro oiso puraroepa, “Vegei-ia vurari.” ⁵ Uva va iava vaitereiva vurapareva keapaoro oiso, Ragai vatepa-sivoi orekevu avu vai. ⁶ ☆ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Viapau oiso monia vaiei ra viipa oai vateve. Ari ita, oavu raga vao-ia oa iava vii vatepaave Jisas Krais vo goruaro raga iava ro vova Nasaret. Uva vii tavipaa ra toreu, ra vokari.” ⁷ Oire Pita rera oirapapa vavaeoro-ia pituoro rera tore piereva. Uva vo vuuta raga-ia eva oa-ia rerare goruepa kokotoarei vova ario kerureiara iava. ⁸ Uva voava tokatokareva voaviva voka ovoisa. Oire vaiterei tapo koataroepa vore Tugoropa Kepa vao Tempel sovara-ia tokatoka-paooro ora Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ⁹ Osa iava eisi oirara rutu rera kekeiva osa eisi vokareva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ¹⁰ ☆ Oa iava voava rerare oiso puraroepa, “Akoea, ari ro oisoa Tempel vuura rataoaro-ia toupaveve moni arepaoro.” Ari ita, rirovira rugorugoo iraopaaepa vao

☆ 2:46: Ap 5:42; 1 Ko 10:16 ☆ 2:47:

☆ 3:6: Ap 4:10 ☆ 3:10: Jo 9:8

Ro 14:18 ☆ 3:1: Ap 2:46; Sam 55:17

iava oa rera-ia karekeepa uva oisi vokareva.

Pita Vo Reoaro Rakorako Uru Iava Vao Solomon Vaaro

¹¹ ☆ Vo osa Pita vaio-ia pitupareva ora Jon, ovusa oearovu ikaupaoro uriopaaepa vore rakorako uru vao Rovopa Kepa Tugoropa Kepa. Oa oisoa vaisipaive oiso, Solomon Vo Uruaro Rakorako Uru. Osa iava oiso rirovira rutu rugorugoopaaepa voea rutu.

¹² Oa iava Pita voeare oiso puraroepa, “Ai! Eake iava vegeiva tuupavira vurapata visii Isrel-pa irara. E oiso rugorugoopatai ora vegei raga vo goruaro iava vao puravevo? Ora vao tapo vao iava torevoko vovou oiso ro oirato pievevoi? ¹³ ☆ Viapau rutu. Oiraopavira, ari Pauto raga ro Pauto oaive Ebrahim vase, ora Aisak, ora Jekop. Uva eera-a Pauto oaive vigei aite iraraaro. Ari ita, rera raga-a eera Oviito Kovopato Jisas ira rei pierevora Pauto. Ira vate ragatavora rera rovirieisa kortua-ia. Rera-ia kuuvu pitupituro rutu puraoro rerare isivataera vo Pailat osireiario-ia. Oire va iava Pailat Jisas kortuoro oiso puraroepa, Rerape.

¹⁴ Uva visii rutu vao-ia visiigoa rerare isivaoro ora poretaera rera karusa ro oira upopato. Oire rera kopii pietavora Torevoko Vovouto ora Tugoropato. ¹⁵ ☆ Ira upotavora Turaro ira Tootooa vatepareveira. Ro ira vorevira tore pierevora

Pauto voeao ruvara iava kopii irara. Uva rera-a eera ira kekevevora vegei. ¹⁶ Va-a vao oa iava Jisas oirao pievevoiva, vuri kokototo porete pievevora rera vaaro iavirava gorua, oporetea-a vao-ia oa keketavoi vo vokio vao oa karekei ro-ia ira-ia taraitai.

¹⁷ “Araoko irara oaa, taraiparai vao-ia osa vao pura ragatavora vuria, uvare viapau taraipataera oiso rutu osa voeao reipa irara oavisii vo tuariri. ¹⁸ Ari ita, vara rutu varao oara karekereva Pauto aue-ia profet irara gisipoaro tuariri. Oire vo tavakaro urioera Kraisi iare Pauto Ropotoaaro. Uva vo reoro varao oara oirao pierevora Pauto vo rera-ia.

¹⁹ “Oire ora visii vo pitupituroaro tavariota, ra poreta viro. Oa iava vuriara oavisii uvuipai verareve. ²⁰ Osa iava eisi uvuipa ra vorerivira airepa goru vatereve, oiso osa ogoepato gorua oupareveira aioa-ia. Aue iava uvare vao raga-ia Turaro Pauto visii tapo toupare. Uva va iava Jisas visiipa siporevere, ro Kraisi ira roporeva Pauto visiipa. ²¹ Ari ita, rera ro tou rovorevere vo vuvuiua-ia vo vuutare tuepaoro, vo osa orekerovu rutu torevoko rovorevere vo rasitoa-ia. Oara iava rera voeaaro profet irara tavireva tuariri voea vateoro. Osa iava profet irara vara iava tavitaviaepa.

22 ☆ “Oire uva Moses tapo oiso puraroepa,

‘Pauto profetatoa vai ro-poreverea visii araoko iraraaro iava irai oiso osa ragai pierewa. Ra irai reoaro uvupata.

23 ☆ Oire vosa irouto rera reoaro viapau uvupareve, ira-a eera taru voea iava viro pierewerea rera opesi piesa.’

24 Oiraopavira ita, voeao-ia profet irara oiso osa ro-ia Samyuel rovopato, ora oearovu rutu voearo oearoa oiso rera sirova utupave vo reoro varao vatepaoro oara rutu iava tavitaviaepa vo voki ro rutu iava varao-ia.

25 ☆ “Oire uva evara-a oara iava oaravu outavere varao oara iava tavitaviaepa profet irara voari tuariri. Visi-igoa Pauto vo Reo Ovoiaro sovara-ia toupata oreoa iava vigei tuariripa iraraaro tavireva oiso,

‘Ebrahim, vova vii ovii iraraaro oea iava taru viraakoa karekeperea vore oearovu rutu-ia vo rasitoa-ia.’

26 Pauto Oviitoaaro ro-poreva rera sipo rovosa visii iare, oiso ra visii rutu viraakoreve auere, ra vuriara oavisii iava poreta viro.”

4

Pita Vaio Ora Jon Tovoiva Tuukepa Kepa-ia

1 ☆ Oire vo osa voea tapo oirara ora reopasiepa,

ovusa poua viropa oearovu oirara oiso osa pris irara, ora Sadyusi-pa irara, ora ro rovopatoa rutu vova voeao iava oea oisoa Tugoropa Kepa Tempel tokipaive.

2 Uva va iava rirovira kasipupaaepa vo siposiporo iava oara vatesiva oirarapa oiso osa vao-ia oa-ia oiso purasiepa, “Voea rutu taru oirara vorevira toreaverea Tootooa ouoro oiso osa pierewora ro-ia Jisas.” 3 Oa iava vaiterei iava gasiiva vaiterei tuukesa uva vaitereire vokiepa voa. 4 ☆

Ari ita, riro irara rutu Pauto vo reoroaro oirao pieiva vo reo oa vatesiva. Eva-a oa iava voea rutu vieiario aue-ia uvuiaepa, vo vavae tuku (5,000) voea rutu uvuiario voeao oirao pie vovou irara.

Kaunsel Irara Osireiario-ia Vaiterei Kortuiva

5 Uva katai voki putevoiva, voea rutu ora guraepa Jerusalem-ia. 6 Oiso-ia tokipa irara, ora oeavu oira vasi irara, ora oeavu voeao Reo Taisi iava siposipopa irara, ora ro tapo Anas Rovopato Pisto, ora Kaiafas, ora Jon, ora Aleksanda, ora voea rutu voeao Rovopatoa rutu voeaaro. 7 Uva ora voea sovara-ia aposel irara tovoiva. Oa iava oiso voea akepaiva, “Aa vo goru-a, ora aa vo karopo-a oa iava varao purapatavo visii oira akukuro?”

8 ☆ Oire Pita Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava oiso puraroepa voeare,

“Visii vao oirarapa uutupa irara reipa irara ora oira vasi irara oae Isrel-pa irara. ⁹ Vosa taraia oupata vegei-ia vava vegei rovirieipasa vao-ia vegei vaaro vearo kovo oa-ia ro porete pievevora vuri kokototo. Uva uvuipatai ra rera kekepaoro rugorugoo iraopata. ¹⁰ ☆ Ro Jisas ira vo goruaro-a vao oa aviavi pie iraopaavo visiipa vao-ia ora voeao Isrel-pa irara. Ari ita, rera raga ro-ia Jisas Krais ro vova Nasaret ira tap-ata vora aue-ia evao parikou, oa iava rera tore pierevora Pauto aue iava kopiiaro. Ira vo goruaro-a vao oa oiso ro porete pievora vuri kokototo ira tapo toupatavoi vo vokio. ¹¹ ☆ Ro-ia Jisas irare isivataera oiso osa vao vo reo-ia rera iava Jisas aveke tuuta oreoa toupai Tugoropa Vuku sovora-ia oiso, ‘O-ia aveke iriare isivaaera kepa paupa irara. Uva utupauavi oiso karekeoi kukuuvu tuuta oira o aveke.’

¹² ☆ Uva iapau irai vova rasitoa-ia uvuiparoi irai ita ousa vore Pauto ruvara-ia. Viapau rutu. Ari ro raga vaisiara-a, ira vigei kae piereverea utupaua ro raga, Jisas Krais.”

¹³ Oa-a eva oa iava vaiterei-ia tarai iraopaapea voeao Jiu iava voea reipa irara, uvare viapau uriripasi goruvira rutu reopaoro. Uva oiso tapo oisoa taraipaave, Asi vaitereo viapau oiso

skulsiepa, ora viapau vigei vo taraiaro ousivora. Oa iava rirovira rutu oiso rugorugoopaapea, uvare vaiterei eveipaiva oiso, Easi vaitereo Jisas tapo oisoa toupasi. ¹⁴ Ari ita, rera vurapaiva ita ro-ia oirato ira vorevira vearoroepa. Uva viapau oiso uvuipaaapea oiso ra oreovu avu vai puraive va iava eva rera-ia.

¹⁵ Oire vaiterei kosi pieiva Kaunsel Kepa iava. Oa iava vaiterei-ia ora reopaapea rirovira rutu rugorugoopaoro vaore oa purasiva. ¹⁶ Uva oiso puraaapea vaitereire, “Avoeao, eake vai purapere vaitereire? Ari ita, oiraopa rutu ita vao oa purasivora ravoto kovo rutu puraoro oirara rutu osireiara-ia voeao Jerusalem-ia tou irara. Uva viapau uvuipaviei ra oiso puravio, Easi viapau oavu avu vai ei vao-ia.” ¹⁷ Oire vaitereire oiso puraaapea voea raga ora reopaoro, “Vearopai ra oisivu avu rutu ora vaiterei raga-ia vape. Ra viapau rutu avape oearovu siposiposa ro iava Jisas. Teapi oearovu iare ita avape ra va-ia taraiave. ¹⁸ Uva va isivaaro iava vorevira ita vaitereire keeraapea. Uva voava oiso vaiterei vearovira rutu vosipaiva oiso vaiterei tavipaoro, “Opeita vo vaisio iava ita Jisas-pa vaisi oearo ita siposiposivere.”

¹⁹ ☆ Uva Pita vaio ora Jon oiso ragavira voea akepasiva

☆ 4:10: Ap 3:6, 2:24 ☆ 4:11: Sam 118:22; Ais 28:16 ☆ 4:12: 1 Ti 2:5-6

☆ 4:19: Ap 5:28-29

voea vo reoroaro pukooro, “Eake vai vearopai vo Pauto osireiario-ia, visii vo reoroaro sirova utusa, eke Pauto vo reoaro? Oire varei vearovira rookata, aa vao vearopai. ²⁰ Viapau rutu uvuipaiei ra varao kavuio oara kekejovora ora vara uvuioyora.” ²¹ Oire va iava voverivira vaitereipa oreovu ita goru pie reo vateiva. Oa iava vaiterei iava vaseiva. Uvare viapau uvuipaaepa oiso ra raiva vai kekeve ra oai-ia vaiterei vuri pieive. Aue iava uvare vao ragare vorevira rugorugooaepa oearovure voearo oearoa tapo vova ratau Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiva va-ia vao vaiterei vo kovoaro-ia, oa-ia ro porete piesivora vuri kokototo. ²² Rera-a ro irare vo resura tau (40) ivaro puteva. Uva uvuiparoi ra vorevira vokareve vo vokio-ia.

Oirao Pie Vovou Irara Uriri Asavira Variripaaepa

²³ Oire uva va iava ora vaiterei iavapa irara iare avasiepa voeapa siposiposa vo reoro rutu iava varao oara puraiva voeao rovopa irara rutu pris irara ora oira vasi irara. ²⁴ ☆ Uva vo siposipo uvuoro katai guruko raga puraiva variriro vaeavira rutu oiso, “Pauto riro gorutoa rutu-a vii Turaro. Vii raga varao purariva oiso-ia, vuvuiua, ora rasito, ora avakava, ora orekerovu rutu varao oara sovara-ia toupaveira. ²⁵ ☆ Uva vii raga vo reoro-ia

Tugoropato Uraurato oara iava Devit gisipoaro-ia ro vii kovopatooaro oara-ia oiso purauepa,

‘Eakere osararovu kasipuvira toupaveira. Ora eakere oearovu vo kovoro-ia reesiara pura ragaiva akukuvira.

²⁶ ☆ Uva voeao-ia oira vasi irara oea oisoa rasitoa-ia toupave ora ravaapaoro uutuvira. Ora oearovu tapo voeao tokipa irara oearoa rutu ora guraaepa uva voava rerare ro Turaro Pauto kasipuaepa ora auere tapo Kraiis rera reraaro ro Ropoto.’

²⁷ “Oiraopavira osa toupai vo-ia. Uva voea voeao ora guraaera auere vii Oviitoaarore kasipusa ro Jisas ira roporiva rera siposa Airereito Kovopato. Uva voea-a voeao-ia oea ora guraaepa oiso-ia, Herot-a ro-ia, Pontias Pailat-a ro, ora Isrel-pa irara, ora oearovu ratau tou irara. ²⁸ Oisi ragavira otakutakuvua vao puraiva oiso osa vii vo goruaro ora vii vo ruipaaro reesireva, oisore ra oisi kareke iraope. ²⁹ Turaro, igei tauvari voea vo reoaro uvuoro kasipu reo, oiso ra viapau uriripaio vo osa vii vo reoroaro goruvira puraio. ³⁰ Ora vo osa vavaea oara tovoru vo oearovu porete piepaoro, auere ra ravaa reesiro ora karekepe ora ravoto kovoro tapo vao

iavirava Jisas vaisiario vii reraaro Airereito Kovopato.”

³¹ ✧ Uva vo varirio isi-vaaro iava kepa vao rik-erikeepa ravurikeoro. Uva voea rutu tapo agasiaepa Tugoropato Uraurato vo goruaro ouoro. Eva-a oa iava uriri asavira oisoo Pauto vo reoaro vatepaive.

Orekerovu Rutu Voea Varaaro-ia Oisoo Vaeavira Raga Pitupaive

³² ✧ Oire uva voeao oirao pie vovou irara oea aue raga-ia oisoo toupave katai vovou ora katai tootoo. Uva viapau oiso ra irai voea iava oiso puraro, “Eva-a ragai vaaro.” Oapa viapau oisi oa-ia touiva kataia raga-ia vaea rugorugoo. ³³ Uva aueva gorua voeao aposel irara Turaro Jisas torearo iava siposipoiva. Osa iava riroa-ia touiva gavaurea ora tauva vereopa vovou-ia. ³⁴ ✧ Uva viapau irai voea iava apotavira oisoo toupave, uvare kepaara ora rasiara oaive-ia oisoo voria oupaave varao oara oisoo voea ruvara-ia toupave. ³⁵ Oire vo voriro evara oara oisoo oupaive oara oisoo tovopaive aposel irara ruvara-ia. Uva voava oisoo vara oupaoro voearovio roo piepaive apota irara.

³⁶ Ro Josep ira oisoo vaisipaive oiso, Banabas. Ovaisia porearo oiso ragavira oisoo toupave, Vearopa Reoro Vateto. Eera Livai-pato Saipras iava rera. ³⁷ ✧

Uva oisoo rera vaaro rasia toupave, oa-ia voriroepa monia ousa aposel irarapa.

5

Vo Ananaias Vaio Iava Toupai Ora Sapaira

¹ Uva ita, iravu-a ro-ia rera vaisiario, Ananaias ora vatuava o-ia, Sapaira aiterea tapo oavu oaesi-ia rasia vori ousiepa monia ouoro va-ia. ² Ari ita, aiterea waitereo monia ou ragasiva auero oaesi rutu voriaro-ia. Uva okarutuvu-ia pitureva ora rerapa. Uva vatuava tapo taraiopa va-ia, osa okarutuvu raga ouoro vava avaroepa aposel irara vatesa va. ³ ✧ Oa iava Pita oiso puraroepa rerare, “Ananaias. Apeisi ragavira iava ora vii iava sopaua iava vaserivoi Seten-pa? Oa iava voua-ia piturevoi. Uva vo pitupitua vao kuuvua purarivo Tugoropato Uraurato keaoro ora viipa moni-ia karutuoro rasia voriaro. ⁴ Vo osa vori asavira rasia oisoo toupave, uva voa-a eva uva oisoo vii raga vo rasia oisoo pitupari. Uva va isivaaro iava vo rasi voriiivo viipa. Oa iava va voriaro tokirivo. Oire uva apeisi ragavira vovouisi oara pierivo? Rera tapo Pauto kearivo. Viapau oiso oirara raga kearivo vao-ia. Viapau rutu.” ⁵ Uva va iava Ananaias vo reo uvuoro kove ovoiroepa kopii ovoioro. Oa iava voea rutu rera iava uvuiva va iava

✧ 4:31: Ap 2:2, 4 ✧ 4:32: Ap 5:12 ✧ 4:34: Ap 2:45 ✧ 4:37: Ap 5:2

✧ 5:3: Diu 23:21; Lu 22:3 ✧ 5:6: Jo 19:40

eva osa piereva kopiioro ora uririaepa rutu. ⁶ ☆ Uva oearovu rera ruuoro rerava kosia viropa rera tovasa.

⁷ Oire vo peva vuuta (3 aua) isivaaro iava urioopa watuava oaro. Viapau oiso rera-ia taraipaoro oiso, Ro kopiiooe, ra oa-ia koataopa.

⁸ Uva Pita oira akereva oiso, "E vo monia vao-ia rasia oaesii voriaro?" Oa iava oiso puraopa, "Aure. Eisi ita osa torevokopai."

⁹ Osa iava Pita oirare oiso puraroepa, "Apeisi irao iava vei rutu vaea vovou purasivo Tugoropato Urauratoa-ia kokaraoro Pauto reraaro? Uvuipau ra vaea kukuukuaro uvuri ovusa vii kaesa vorepaave vova uva watuatoa oara tovapa tapi." ¹⁰ Oa iava kove ovoioapa kopii ovoioro. Uva voava vokapaoro vo gerepa kekeiva. Oa iava oira kaeiva oira tovasa voari watuato tova ruvara-ia. ¹¹ ☆ Uva vaea vaeao lotupa irara ora oearovu oea rutu waitereo iava uvuoro rirovira rutu uririaepa.

Riroara Puraiva Ravaa Reesiro Ora Ravoto Kovoro

¹² ☆ Oire vaeao aposel irara osasararovu rutu ravoto kovoro puraiva oirara rutu vuutaaro-ia. Oa iava vaea rutu vaea vovou puraiva. Uva ora guraaepa rakorako uru-ia Solomon vaaro. ¹³ Oearovu voearo lotu asa irara oea viapau vaea tapo ora guraaepa uvare uriripaaepa. Ovusa oearovu oisoa vaea iava

aposel irarapa avivikepaave. ¹⁴ Ari ita, oearovu oearoa Turaro-ia oirao pie vovou rutu purapaiva, oearoa vaea tapo ora guraaepa ora takuvuoro. ¹⁵ ☆ Oa iava voraro rutuva oearovu uriopaaepa oearovu kaepaoro, upiapa irara vore raiva. Uva voepa urupaiva vo raiva puaro aue-ia mat ora uru rakorakoro-ia tapo auere rugoopaoro, Vosa Pita vaea-ia putepaoro vokaparevere, ra uveiotoa oaro kavupareve vaea-ia rera verapaoro vaea iare osa vaea ruupareve uveiotoa oaro vaea porete piepaoro. ¹⁶ Uva vo uruiro tapo uriopaaepa ouruiroa oisoa Jerusalem-ia ruvara-ia toupave, ouruiroa oearovu upiapa irara sipopaiva ora oearovu oearoa-ia oisoa tugara kopiio toupave. Oa iava vorevira vaea porete pieiva.

Vo Tavaka Iava Toupai Vao Oa Karekeepa Aposel Irara-ia

¹⁷ ☆ Oara-a evara ravoto kovoro riiriireva kasipuoro Rovopato Pisto ora oearovu rera iava Sadyusi-pa irara. ¹⁸ Osa-a eisi osa iava aposel irara ouiva vaea tovoa tuukepa kepa sovara-ia. ¹⁹ Uva vokiario uriooepa Turaro purapurapatoaaro ensel rataoa karusa. Oa iava vaea kosi piereva rataure. Uva oiso puraroepa, ²⁰ ☆ "Avata. Uva Rovopa Kepa-ia Tempel toutavere, ra voa toupaooro vaea rutu

oirara siposipota vao iava tootooa, Airepa Tootoo oa vo toupai voi Jisas vo raivaaro-ia.” ²¹ ☆ Eva-a oa uvuoro avaaepa Tempel iare vo reoro-ia rovosa vara vateoro.

Uva Rovopato Pristo urioroepa ora voeao rera iavapa irara tapo. Oa iava voeao Kaunsel irara guru pieiva voeare keeraoro voeao Isrel-pa irara oira vasi iraraaro. Uva va isivaaro iava oearovu aposel irara ousa avaaepa tuukepa kepa iava. ²² Oire uva polis irara avaaepa voare. Uva viapau voea kekeiva tuukepa kepa sovara-ia. Oa iava vura ragaoro voreaepa oiso purasa, ²³ “Igei tuukepa kepa-ia vura ragaio. Viapau oiso irai ariarava karuiovo. Ari ita, tupavira raga toupai vo tupa. Ora aue tapo uvare vo kepa-ia uutupa irara tapo toupai vo.”

²⁴ Uva va iava vo reoro uvuoro Rovopato Pristo ora iravu reito aue iava Tempel aiterea rutu oiso rugorugoo iraopasiepa, Eake irao-a vao-ia oa pou piroi vo-ia? ²⁵ Oa iava iravu urioroepa voea rutu tavisia oiso, “Avoeao uvuta. Easi voeao epao Tempel-ia oea oirara siposipopai voi.” ²⁶ Oire reito avaroepa rera voeaaro tapo. Oa iava voea tapo aposel irara voreaepa voea rutu. Uva viapau oiso orekevu avu vai puraiva voea-ia, uvare oiso ragavira rugorugoopaepa, Teapi

vigei iare avekeara vai vikiive.

Aposel Irara Viapau Oisoa Uriripaave Kaunsel Irarare Reoreopaoro

²⁷ Uva voava voeava karea viropa voea tovosa Kaunsel irara sovara-ia. Oa iava ro-ia Rovopato Pristo oiso puraroepa, ²⁸ ☆ “Igei visiipa goru vosi rutu pura ragaiovorao oiso, Opeita vo vaisio iava oearovupa siposipopatavere Jisas-pa vaisi. Uva apeisi iava visii raga vo uruio agasi pieta Jerusalem urui vo ora visii gisipoaro raga iava igeipa vao vuria puraoro oiso, Igoa rera kopii pieiovora?”

²⁹ ☆ Uva Pita ora oeavu aposel irara vo reo pukoiva oiso puraoro, “Igei Pauto vo reoaro sirova utu iraopaioveira. Ari oirara vo reoroaro oara tupepapeira. ³⁰ Vigei aite iraraaro Pautoaro ira Jisas tore pierevora vorevira ro ira kopii pieta-vora evao parikou-ia. ³¹ Uva Pauto rera rei pierevora ora rera oirapapa varata oaro-ia oiso rera pieoro, Turaro Kae Piepato, oisore ra Isrel-pa irara sopaaro oaive poreive. Oire ra va iava voea iava vuriara oaive veraparevere. ³² ☆ Ora igei-ia vao iava tavitavipa irara ora ro tapo Tugoropato Uraurato ira voearopa vatepare Pauto oearoa rera vo reoaro sirova utupaaveira.”

Gameliel Oiso Puraroepa, Kaunsel Irara Gavaure Visivi Aposel Irarare Reopata

³³ Oire uva vo reoro voea sopaaro togava rutu. Oa iava voeare vovouisiro tore iraoepa. Uva oiso vovoupaaepa ra aposel irara upoive voea kopii pieoro.

³⁴ Uva voava vo vokia vao-ia iravu toreroepa voea iava voeao Kaunsel irara ro-ia Farisi-pato rera vaisiario, Gameliel. Eera Gameliel riro taraito Reo Taisi-ia. Irare oisao oearovu rutu oiso purapaave, “Era-a vearo vovoutoa rutu,” uvare reo keketoa. Oire uva toreroepa oiso purasa, “Eisivi raga ratauvi voeao aposel irara kosi pieta.” ³⁵ Oa iava oiso puraroepa Kaunsel irarare,

“Visii vao Isrel-pa irara vatatopopata. Teapi voeao vuri pie ragata. ³⁶ Teapi oiso pieta osa iravu ro-ia rera vaisiario, Tiudas ira oisao ora rera vaisiario raga rei piepareve. Oire riro irara rutu rera sirova utuaepa. Voea uvuiaro voeao-ia vo resura vovoto (400). Uva va iava oeavu rera upoiva. Osa-a eisi osa iava oisi raga ora rigaaepa voeao vo resura vovoto ora opesi pieoro.

³⁷ Uva voea isivaaro iava iravu ro-ia rera vaisiario, Judas ira karekeroepa aue-ia vo vokio sensispa voki ro-ia Galili-pato. Uva voava riro irara ivureva ora rera iare rera sirova utusa. Ari ita, eisi ita osa ragavira iava ora opesi pieroepa. Uva

oisi raga voeao utuaepa rera voeaaro. ³⁸ ☆ Ari ita, vo vokio-ia visii tavipaa oiso, Voeape, ora voea vo kovoaro tapo, ora raivara oaive. Oara tapo evara opesi ragapere, vosa voea raga varaaro oira turiro. ³⁹ ☆ Ari vosa voea varaaro vova Pauto, ra viapau oiso uvuipatai ra voea-ia puteta. Uva oiraopavira pasi oiso, Easi visii vai raga Pauto upopatavere.”

Aposel Irara Roruiva Ariia Oupasa Jisas Vaisiario-ia

⁴⁰ ☆ Osa-a eisi osa iava Gameliel vo reoaro sirova utuaepa. Oa iava voeare aposel irara keeraaepa. Uva voea ragiiva voeare goruvira oiso purapaoro, “Opeita Jisas vo kovoaro iava tavitavipatavere.” Uva va isivaaro iava voea eakaiva.

⁴¹ ☆ Oire Kaunsel-pa irara kavuiva roruoro, uvare Pauto voeapa reoa reesireva oiso puraoro, “Uvuitae ariia ouoro varao rutu vearopa kovoro kareketavoiva Jisas varaaro.” ⁴² ☆ Oa iava vokiara rutu-ia vo Rovopa Kepa-ia vao Tempel ora vo kepaara tapo vo siposipo oisao vatepaive Jisas iava oiso, Pauto reraaro ro-ia Ropoto.

6

Erao Vatara (7) Oirara Reesiiva Aposel Irara Tauva-pasa

☆ 5:38: Mt 15:13 ☆ 5:39: Ap 7:51, 9:5, 11:17 ☆ 5:40: Mt 10:17; Mk 13:9

☆ 5:41: 1 Pi 4:13, 16; Jo 15:21 ☆ 5:42: Ga 1:16

¹ Ovokivu-ia utupaua uva disaipel vieiario riroepa. Uva voea raga iava oearovu Jiu-pa irara Grik reo-ia oisoa reopaave voeaore oea oisoa Hibru reo-ia reopaave oiso purapaoro, “Uva apeisi viapau vairopa raroe riako igei iavapa riako uvuivira aioara vai vatepaiveira vokiara rutu-ia?” ² Uva oiso puraaepa voeao katai tau erao (12) aposel voeaore keeraoro disaipel irara, “Viapau rutu uvuipaiei ra Pauto vo reoaro vatepa kovo kavuo okovorovu raga tokioro. ³ ☆ Oire ora visii raga iava erao vatara vaire taraata torevoko sopa iraraa vai. Voeao oea vukupaaaveira aue-ia Tugoropato Uraurato rera vaaro tauva ouoro, ora aue tapo vosa riro tarai iraraa vai. Oa iava uvuipaiei ra voea reesiio vo kovo tokipasa aio vatepa kovo. ⁴ Uvare igei vaaro oiso toupai, Igoa variripaiovere, ora vo reo vatepaiovere siposipopaoro.”

⁵ Uva va iava oiso puraaepa, “O ita vearopai.” Oa iava Stiven reesiiva ro ira aue-ia Tugoropato Uraurato vukuroepa ro riro oirao pie vovouto. Ora voeao tapo reesiiva oiso-ia, Filip, ora Prokoras, ora Naikena, ora Taimon, ora Pamenas, ora Nikolas Antiok iava rera ou-ruia oisoa ratau toupai ve tauai, ira Jiu vo pitupituario sirova uturoepa. ⁶ ☆ Oire

voea tovoiva aposel irara ruvara-ia. Uva variria isivaaro iava voea-ia vavaeara tovoiva voea-ia ovoiei reesi puraoro.

⁷ ☆ Oire Pauto vo reoaro ora sikataepa. Uva disaipel vieiario riroepa. Oa iava riro irara pris irara vo reo vao oirao pieiva.

Vo Stiven Iava Toupai Uvare Rera Tuukeiva

⁸ Oire uva Stiven vukuroepa gavaurea-ia ora gorua uvare Pauto vaaro-a tauva. Ira varao ravaa reesiro purareva ora oira porete piepa kovo tapo.

⁹ Oire oevu okepavu iava Jiu vaaro Reo Taisi Uvupa Kepa oea oiso vaisipaiveira oiso, Friman oea urioaepa ora oearovu vo taerero iava oiso-ia, Sairini, Aleksandria, ora Silisia, ora Esia Provins evoea oea rutu kaureoaepa Stiven-va. ¹⁰ ☆ Uva viapau uvuipaaepa oiso ra tarai oaro goruaro gasiive vao oa vatereva Tugoropato Uraurato rerapa vao oa iava oisoa reoreoparo. ¹¹ ☆ Oire

oearovu oirara vatauvira vori ragaiva, oiso ra oiso vo kuuvu puraive, “Igei Stiven uvuiovora osa Pauto vaio toviparevora ora Moses tapo vaiterei vara piepaoro.”

¹² Oa iava voea oira vasi irara aveave pieiva ora voeao riro tarai irara Jiu-pa irara oea rera vateiva Kaunsel irarapa.

¹³ Uva oearovu kareke pieiva kuuvuoro oiso purapaoro, “Ari ita, ro Tugoropa Tapi

☆ 6:3: Jo 21:23; Ap 1:15

19:20 ☆ 6:10: Lu 21:15

☆ 6:6: 1 Ti 4:14, 5:22; 2 Ti 1:6

☆ 6:11: Mt 26:59-60

☆ 6:7: Ap 12:24,

☆ 6:14: Mt 26:61, 15:1

toviparevo ora vao Reo Taisi tapo. ¹⁴ ☆ Uva rera uvuiovora osa oiso puraroera, Ro-ia Jisas Nasaret iava ira vao Tugoropa Kepa Tempel verarevere, ora vo pitupituo tapo tavariorerevere oa vatereva Moses vigeipa.” ¹⁵ Uva voea rutu Kaunsel Kepa-ia uvurupaoro rerava tuupavira vurapaiva. Uva oisi ragavira Stiven iava puaua vurapaiva sisikorevira oiso osa ensel puaro.

7

Stiven Voea Vo Reoroaro Pukooro Voeapa Siposiporeva

¹ Uva ro Rovopato Pristo oiso rera akereva, “E auero rutu varao torevokopai?”

² ☆ Uva Stiven oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, ora aite irara oaa. Ro reïtoa rutu Pauto ira sisikorevira karekeroepa Ebrahim iare vigei aaotoaaro, vo osa Mesopotemia-ia toureva. Uva vo tou isivaaro iava aue iare avaroepa Haran-ia. ³ ☆ Uva oiso puraroepa Pauto, Rasiara oara kavuoro avau ora sara irara oara vo rasio iare oa-ia vii kareke pieavere. ⁴ Oire va iava Kaldia taere kavuoro avaroepa Haran-ia toupasa, vo uvare aitetoaaro kopi-roepa. Oa iava visii iare urioroepa vo taereo-ia oa-ia toupatavo, uvare Pauto rera urio piereva voare. ⁵ Viapau oiso rerapa rasia vai vatereva Pauto auere ra oavi-ia tasipareve. Viapau

rutu. Ari ita, voari tuariri uva Reo Ovoi-ia rera tavireva Pauto oiso, Viipa taru vo rasio rutu vateaverea vii ora vii aao iraraa vaiaro. Eisi osa puraroepa vo osa Ebrahim viapau oviitoo vaiaro toureva. ⁶ Uva Pauto oiso puraroepa, Ro-ia ira aao iraraaro aapaapavira toupave tauai rutu akuku-vira kovopaoro. Ora aue tapo vuria ouiverea rara tauaipa irara aue-ia vo resura vovoto (400) ivaro. ⁷ Voeao oea oisoa kovopa irara oaive-ia pitupaive ragai voearo, oea vo vuriaro voriaro vateaverea taru voeapa, ora voeao kovopa irara oea voava kosia viro ragaipa lotupasa vuurapa vaisi purapaoro vo-ia. ⁸ ☆ Oire uva va iava voeapa reo ovoi purareva Pauto. Oa iava vao puraiva rakari verapa pitupitu vo ora voea iava. Oire voava Ebrahim Aisak kavaureva. Oa iava vo peva vatara (8) voki-ro putevoiva, rera kuroreva rera rakari veraoro. Oire va iava Aisak Jekop kavaureva. Uva rera ro Jekop katai tau erao (12) arao aitearo voeao vigei aite iraraaro.

⁹ “Voeao katai tau katai (11) arao ora voea iava araokoto oaive-ia voriaepa Josep rera riiriipaoro voeaopa oea avapaaepa Isip iare. Ari ita, Pauto oisoa rera tapo toupaveve. ¹⁰ Rera vuria iava orirureva rera virivarioro. Ora aue tapo osa riroa tarai vatereva rerapa. Uva vea-roto rutu-a ira oiso

ragavira karekeroepa aue Pero osireiario-ia ro king oaive Isip-pa irara. Ira tore piereva Pero, oiso ra rerapa eraoparo Isip-pa irara tokipaoro ora orekerovu rutu Pero vo kepaaro sovaria touara tapo.

11 “Oire uva ovokivu-ia ogoepa vuuta urioepa vore Isip taere-ia ora vo tapo Kenan taere-ia. Riroa rutua tavaka oa pou piropa vo voki-ia eva. Oa iava vigei aite iraraaro aio kasikasiaepa rutu rera-ia eera ogoeto.

12 Oire Jekop aioara iava uvurevoiva Isip-ia, vigei aite irara oaro arureva voea ava pieoro voare Isip-ia. 13 ☆

Uva eraopa vore-ia ita Josep voeapa ora karekeroepa araoko irara oaro, ro ira oisoa Isip vata tokipareve.

14 Oa iava Josep aiteto oureva voare evoa Isip-ia. Uva voea rutu takuvuaro uvuiaro-a voeao-ia erao vatara tau vo vavae (75) rutu. 15 Oire voava vararoepa Isip iare Jekop voea tapo vigei aite iraraaro.

Oa iava voa kopiiaepa. 16 Oire uva oisoa voa kopiipaave, oa iava vova oisoa voea kaepaive voea tovapasa Sekem-ia aveke rikui-ia oa vorireva Ebrahim Hemo ruvara-ia Sekem-pato.

17 “Uva va iava Reo Ovoi vo vuutaaro tutuu pieva vao oare Ebrahim tavireva Pauto. Osa iava ora kavakavauaepa Isrel-pa irara Isip-ia. 18 Oire uva iravu Isip-pato king tore pieiva ira viapau oisoa

Josep-ia taraiparo. 19 Vuri pitupitu-ia vigei aite iraraaro ratareva vatauvira oiso pieoro vo kakaerore sikeo kakaero, oisore ra aite irara vo kakaero kavu ragapaive. Oa iava vo kakaero oisoa kopiipaave. 20 Uva vo vokia-a vao oa-ia Moses kavauroepa vearo keketo rutu oirato vo Pauto osireiario-ia. Uva voava vo peva putevoiva kekira, rera aio vatesiva aitetoarei, vo osa veguruvira toureva. 21 Oire uva oisi-a oiso osa Moses kavu ragaevioiva aakova, Pero oviivaaro rera oueva rera aio vatesa oiso rutu osa oira ovii kakaearo, osa rera pieeva. 22 Uva voava Moses riro tarai oureva Isip-pa irara vo siposiporoaro-ia. Ora riroroepa tapo aue-ia reoara ora kovoara.

23 “Oire voava vo resura tau (40) putevoiva ivara, oiso rugooroepa ra araoko irara oaro kekereve Isrel-pa irara.

24 Oire uva iravu-ia voea iava vuria karekeepa. Oa iava Moses va kekereva rera-ia. Osa iava va tuureva Moses iravu-ia Isip-pato rera tapaoro. Oa iava kopiioepa.

25 Uva va iava oiso purarepa Moses ora rera ragare, Easi pasi ro araoko oiso purarovere ragaire vo osa riroa iava tavaka voea virivaria Pauto vo goruaro iavirava, Vearotoa rutu Moses. Riro virivari purato. Ira ragai tauvarevo.

26 “Uva utupa visivi aitereivu-ia pouro viropa ovusa ora upopasiepa. Osa iava vaiterei sikapaoro

vaiterei goruvira tavireva oiso, Ae ora eakasi. Eakere ora upopasiei? Vei araorei raga ita vao. Vorevira ora agiagisi. ²⁷ Uva ro ira iravuva ora upoparoepa ira Moses peoro rerare oiso puraroepa, Auoro, irouto vii rei pierevora, oa iava vegei sikapari? ²⁸ E ragai upopaari oiso osa Isip-pato pierivorao aruvea, raa? ²⁹ Oire uva va iava torireva Midian-ia tousa Moses. Oa iava voa oviitoarei kavaureva.

³⁰ ✧ “Oa iava vo resura tau (40) ivaro puteva rerare. Uva purapurapato ensel rera iare pouro viropa raaka tapi vo Sinai Pukui-ia. Uva eto kasi-ia enselto karekeroepa rera iare Moses. ³¹ Uva rera-a ro kekerevoiva Moses, voavire tutuu piereva rutu, oiso ra va eveireve. Uva Pauto vo reoaro rera iare urioepa viaevira. ³² Oa rerare oiso puraepa, Ragai-a Pauto vii aitearo ora Turaroaro Ebrahim, ora Aisak, ora Jekop. Uva Moses uririroepa. Uva viapau vorerivira voa vurareva. ³³ Uva Turaro Pauto rerare oiso puraroepa, Tasitauo iava eva verari tasipa, uvare Tugoropa Tapi-a vo-ia uva toupaavoi uva tasipari va-ia. ³⁴ Tavaka keke iraoavora oirara oaa-ia vo Isip. Oa iava voea gauaro uvuoro vararae voea orirusa voea virivariro. Oire vatatopou ra vii sipo piea vorevira Isip iare.

³⁵ “Ro-ia Moses irava kaureosiepa oiso puraoro, Irouto vii rei pierevora oa

iava vegei sikapari vegei taapaoro? Uva rera-a ro Moses sipo piereva Pauto turarosa, ora voea tapo voeao virivarisa vao-ia tauva enselto vaaro oava pouro viropa garepa vegovi-ia. ³⁶ Uva varao tapo ravoto kovoro purareva Moses Isip-ia ora avakava-ia tapo aue Ret Si. Ira rera voeaaro oirara tuvetuveoro raaka tapi iare voeava kosiro viropa Isip iava. Oa iava vo resura tau ivaro voa voeare puteva, osa voa voea oisoa tokipareve.

³⁷ Ira-a ro Moses ira Isrel-pa irara tavireva oiso, Rera ro Pauto oavisii ira visii iava oirara profetatoa vai kareke piereverea oiso irai osa ragai. Ira taru visiipa Pauto vo reoroaro vatepareverea.

³⁸ Ira raga-a ro Moses ira Isrel-pa irara gurureva raaka tapi voa voea tapo toupasa. Uva voa ro purapurapato ensel Moses gisipoaro iava reoroepa voeare. Oa iava voea vatereva Pauto vo reoaro goru reo oa viapau opesia vai.

³⁹ “Ari ita, voea vigei aite iraraaro viapau oisoa Moses vo reoroaro sirova utupaave. Uvare oisoa oiso va purapaive, Rerape. Viapau uvuipaviei ra rera uvupape, uvare orekerovu rutu vigei varaaro toupaveira Isip-ia. ⁴⁰ Oa iava oiso puraaepa Eron-re, Tokarasiara vai purari ora vii vavaearo-ia. Ra oeai vigei tuvetuvepaive, uvare viapau taraipaiei Moses-ia oiso,

Apeisi pierevora ira vore vigei tuvetuverevora raaka tapi Isip iava. Ira va-ia piro-roera pasi, eke. Apeisia avu pierevora? ⁴¹ Uva vo voki-ro-ia oavu bulmakau kakae puraiva vapa tauopasa. Uva oisi-a oiso osa iava rorupaiva rutu vo kovo-ia vao oa puraiva ora voea vavaearo iava. ⁴² ☆ Uva va iava Pauto voea arova isivaroepa voeapa vaseoro. Oa iava aaviikoarapa oisoa lotupaave varao oara vuvuiua-ia toupaveira. Oiso rutu osa vo rigato oisoa toupave profet irara vaaro vukua-ia vao oa-ia oiso puraroepa,

‘E ragai ragapa tauopataera vo-ia raaka tapi, ovusa vo resura tau (40) ivaro visiire putevora visii vao Isrel-pa irara?

⁴³ Viapau rutu. Asi visii vo kepa Moloko vo kepaaro lotupa kepa varo kepa kaepata-vora aue tapo aaviiko rera ro oiraaro Refan pauto. Ora varao tapo oisoa kaepata oara puratavora varapa lotupasa tokarasiara. Oire uva visii topa piepaavoi rara vova eisire Babilon tauai rutu.’

⁴⁴ “Uva vo-ia raaka tapi uva Lotupa Kepa varo kepa touva, okepa-ia Pauto oisoa ora rera vo rearo vatepareve. Vo kepa-ia vao oava oisoa toupave vigei aite iraraaro. Uva vo kepa-

ia vao Pauto siposiporeva Moses taviro oiso, Vo kepa purari oiso osa okepavu kekeriva. ⁴⁵ Voeao vigei aite iraraaro oea sirova oevu ita utuaepa vo kepa ragava vao-ia varo kepa toupasa. Uva osararovu rutu oisoa putepaive rara voea upopaive vo kepa ragava tupaaro vao-ia, vo vuutao-ia oa-ia oisoa Josua voeapa iraparo vo viurupasa. Oa iava voeao sara irara kosi piereva Pauto voea veraoro vigei aite iraraarova. Uva oisi-a eisi osa oisoa toupave vava vao varo kepa Lotupa Kepa vo osa Devit toupaveve.

⁴⁶ Uva rera ro Devit ira vo tou-ia vao tupaaro veoro vovou oureva Pautoa-ia. Oa iava Pauto arereva oiso ra vigei reraaro Jekop reraaropa Pauto tavukia vai purareve. ⁴⁷ Oire eva-a oa iava Solomon rerapa kepa paureva.

⁴⁸ “Ari ita, Pauto ro oiraopatoa rutu viapau oiso vo kepao raga-ia toupaveira oa purapaiveira vavaea-ia. Oa iava oiso puraaepa profet irara,

⁴⁹ ‘Ragai-a Pauto ragoa vo turaroparai vuvuiua-ia ora evoa rasitoa-ia. Ari evoa rasitoa-ia tasipaavoi voa paupaoro. Uva apeisi ragavira uvuipatai ra ragaipa kepaa vai pauta? Uva aa vo tavukio-a vao oa uvuipai vao oa-ia tupaaverea tu-

raropaoro?

50 Varao-ia oiso-ia vuvuiua ora rasito oara rutu ragai raga puraava ora ragai vavaeoro iava. Uva apeisi-a? Oiraopavira-a oiso osa purarai?’

51 “Visii vao-ia visiigoa via-pau oiso uvupataveira. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa voeao ratau tou irara oea-ia viapau oiso oirao pie vovouro vai toupaveira vo sopaura oaive sovara-ia. Uva visii-a vao visiigoa Tugoropato Urauratoare korukorupataveira vo pitupituro purapaoro osa vara oisoa purapaive visii aite iraraaro tuariri.”

52 Uva va-a vao oa iava oiso voea akereva Stiven, “Irouto-a profet irara iava rera ira kavuiva visii aao iraraaro? Viapau oiso iraiiei ira kavuro viropa vaopa vuri vovou oa puraiva rera-ia. Ora voea voeao upoiva oea Torevoko Vovouto vo raivaaro aviavi pieiva. Ro Tugoropato ira urioroepa, ira outavora kuuvu pitupitua rera kopii piesa. 53 Visii vao visiigoa Pauto vo reoaro outavora pisavira enselpa irara ruvara-ia. Uva viapau oiso vo reo sirova utupataera.” Eisi osa rutu voeare puraroepa Stiven.

Stiven Vurokoiva Aue-ia Aveke

54 Vo reoro rutu voea vovouaro togava. Oa iava rirovira voea iava gisipoara

keikei piropa rirovira kasipuoro rerare. 55 Ari ita, Stiven aue-ia Tugoropato Uraurato vukuroepa. Oa iava tuupavira vuvuiua taraareva. Uva voa Pauto vo sisikorearo kekereva ora Jisas tapo, ovusa Pauto oirapapa varataaro-ia toreparoepa. 56 ☆ Uva voava Stiven vao-ia oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu vuvuiua kekeavoi oa karuvira toupavoi. Uva rera tapo kekea Ropotoaaro Oiraopato ira oirapapa varata-ia toreparei Pauto varaaro-ia.”

57 Oa iava kokiara tupaiva vo gaupaoro kasipupaoro rerare. Osa iava rerare yusi ovoiiava. 58 ☆ Oa iava oearovu voea iava kuvupara oaive ririvuoro vara guruiva ro ruvara-ia rera vaisiaro, Sol. Uva voea-a evoea oea rorovira rera roaro rovoiva aue-ia kort oea rera rovoiva rera vurukooro. 59 ☆ Oire vo osa rera vurokopaiva aue-ia aveke. Oa iava variriroepa oiso puraoro Jisas-re, “Turaro. Ragai urauraaro kae pieri.” 60 Uva voava takuro viropa oiso goruvira rutu keerasa, “Turaro. Opeita vao vuria voeapa reesiri, oiso ra utupaua va tuuri voeapa.” Oa-a vao oa isivaaro iava kopii ovoiroepa vovouisi vaseoro.

8

1 ☆ Uva Sol tapo gasirevoiva, Stiven upoiva.

☆ 7:56: Mt 3:16; Dan 7:13

☆ 7:58: Lu 4:29; Lev 24:16

☆ 7:59: Sam 31:5

☆ 8:1: Ap 7:58

*Sol Oisoa Lotu Purapa
Irara Vuri Piepareve*

Uva vo voki-a vao oa-ia vao riroa rutu tavaka karekeepa vo lotua-ia Jerusalem-ia. Oa iava voea rutu voava sikaa viropa ora rigaoro vorarore oiso, oearovu Judia iare, ari oearovu Sameria iare avaaepa, ovusa voea raga aposel irara vao kavua viropa Jerusalem-ia. ² Uva vao rera tovaiva Stiven voea voeao riro oirao pie vovou irara. Uva vao tovaoro gau eraro-ia gaupaiva rerapa. ³ ✧ Ari ro Sol ira oisoa lotupa irara rutu vuri piepareve, ira kepaara rutu-ia koatapaoro oisoa oirara ora riakora oupareve voea tovopasa tuukepa kepa-ia.

*Veoro Siposipo Vao Oa
Viriva Sameria-ia*

⁴ Oire uva lotu purapa irara torioro avaaepa vorarore oiso-ia, Judia-ia ora Sameria-ia. Uva vao siposipooro oisoa vokapaive aue iava Veoro Siposipo voraro ruture. ⁵ Uva Filip vararoepa riro urui iare vao Sameria-ia voea tavitavisa Kraisa iava ro Ropoto. ⁶ Vo ovusa voea rutu vaea vovou raga-ia tupaoro rera siposipoaro sirova utupaaepa. Vo osa voeapa siposipopareva veoro reo vatepaoro voeapa. Ora oaravu tapo oara kekeiva rera-ia oira porete piepa kovoro. ⁷ Riro irara tugura oea kosi pierewa ro-ia Filip, ovusa riro guruko purapaiva

gaupaoro oirara iava kosi virooro. Oearovu rutu oearoa-ia oisoa rikerikepa kopi-ro tupaive, ora voeao oea iava kokotoara oisoa kopiipape oearoa rutu veoro pierewa. ⁸ Oa iava rirovira rutu roruiva vo uruia.

⁹ ✧ Ovusa iravu ro-ia rera vaisiara, Saimon ira keakea kovoro oisoa purapareve pisavira rutu oirara keakeapaoro voeao Sameria-ia tou irara. Uva oisoa ora rera raga ora rei vaisi pieparo vo uruia. ¹⁰ Uva voea rutu oisoa oira vasi irara rera sirova utupaave ora voeoro oiraravi raga. Oa iava voeao oiso puraaepa, "Aveao ro-ia gorutoa rutu Pauto reraaro Saimon." ¹¹ Uva voea rutu oisoa rera sirova utupaave, rara rirovira rutu voea keakeapareve. ¹² Ari ita, vo osa Filip vo siposipoaro oirao pieiva vao Veoro Siposipo aue iava Pauto vo Saraaro ora Jisas vo vaisiara goruaro, uva voea rutu oirara ora riakora baptaisa ouiva. ¹³ Uva va iava rera tapo Saimon oiraoroepa rariro. Oa iava baptaisa ouewa. Oire uva va isivaaro iava oisoa Filip tapo tupaive vokiara rutu-ia Saimon. Oa iava vo tou-ia varao-ia tarairoepa ravoto kovoro ora varao tapo ravaa reesiro. Uva rirovira rutu rugorugooroepa varare varao-ia ravoto kovoro.

¹⁴ Oire vo osa aposel irara vao iava uvuiva vo uvare Sameria-pa irara Pauto vo reoaro ouiva. Oire va iava aitereivu sipoiva Pita vaio

ora Jon Sameria iare. ¹⁵ Uva voa pousi viropa. Oa iava voeapa variri rovosiepa areoro Pauto ruvara-ia oiso, “Tugoropato Uraurato vara pierivere voeapa.” ¹⁶ ☆

Aue iava uvare viapau voea sopaaro-ia toupareva Tugoropato Uraurato. Ari ita, Jisas vaisiario sovara-ia baptaisa ou ragaiva. ¹⁷ Oire uva va iava vavaeara oaesi tovosiva voea-ia. Oa iava voea iare Tugoropato Uraurato vararoepa.

¹⁸ Uva ro-ia Saimon ira waiterei siituereva aposel-toarei osa vavaeara oaesi-ia Tugoropato Uraurato vara piepasiva voea iare. Oa iava oiso puraroepa waitereire, ¹⁹ “Ari oiso ruipaparai ra ragai tapo vo goru vao-ia voria vei ruvara-ia, oiso ra va-ia oearoi iare ragai tapo rera Tugoropato Uraurato vara piepaa oearo-ia vavae oaa tovopaoro.”

²⁰ ☆ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Avoeao, apeisi ragavira rugorugoopau? E uvuipau ei ra vatevatearo Pauto vorevira voriri? Vii ora monia oara oa tapo opesiuvare taru kopiioro. ²¹ Auoro. Viapau oiso uvuipau ei, uvare sopaua oara tauaivira toupaveira Pautoa-pa. ²² Vii vao-ia ora poreu vuri vovou oara iava varirioro. Osa iava Pauto uvuipa ra vii vaaro vuri vovou verareve. ²³ Oiraopavira rutu vii iava sopaua sisiropaa oua

vukuepa aue iava riroara rutu vuri vovouro vii varaaro. Uva vii-ia ora goruepa vii varaaro vuri vovouro vii-ia pituoro.”

²⁴ Oa iava Saimon oiso puraroepa waitereire Pita vaio ora Jon, “Turaro iare varirisi ragaipa tauva areoro. Ra oisi iava viapau vao karekepe ragai-ia oiso osa purasiei ragaire.”

²⁵ Oire vo kovoro opesiario isivaaro iava karesiepa Jerusalem iare, uvare voeapa aviavi pievira tavitavisiepa Pauto vo reoaro iava. Uva vo osa karesiepa oa iava vo raivao-ia ouruirovu-ia pousi viropa voeapa ita siposiposa vo uruiro-ia va raga iava Pauto vaaro Vearo Siposipo voa raga Sameria taere sovara-ia.

Filip Vaio Iava Ora Ro Itiopia-pato

²⁶ Oire uva Turaro reraaro ensel Filip-re oiso puraroepa, “Vatatopou, ra varau vo raivao-ia vova Jerusalem iava vore Gasa-ia vo raivao-ia oa raaka tapi-ia toupaveira.” ²⁷ ☆

Uva va iava vatatoporoepa varasa, ovusa vo voki-a eva vao-ia iravu Itiopia iava, rera Kwin Kandesi reraaro reito ira oisoa oira vo monia tokipareve, ira urioroepa Jerusalem iare voa lotu purasa. ²⁸ Uva vo voki raga-ia kareroepa voava aue-ia karis rakorako. Uva va-ia paupaoro profet Aisaia

vo rigatoaro vieipareva.
 29 Uva va iava Tugoropato Uraurato oiso puraroepa Filip-re, “Tutuu pieri karis rakorako iare.” 30 Oire uva voa pouro viropa va iare ikauoro. Oa iava Filip rera uvureva vo osa profet Aisaia vo rigatoaro vieipareva. Osa iava oiso rera akereva, “E va-ia taraipau eva oa iava va vieipaari?”

31 Oa iava oiso puraroepa, “Viapau. Uvare irai ragaipa va aviavi piepareveira?” Oa iava Filip-re oiso puraroepa, “Vore kaeu viro ragai tapo pausa.”

32 ☆ Oire vo vuutaro-a varao-ia oara oiso toupai vo vuku iava vao oa vieipareva, ‘Rera ava pieiva oiso osa sip-sip kare oisoa kopii piepaive. Ra viapau vo kakae eva sipsip kakae oivepe vo osa oirato va oruaro siipareve. Eisi osa ro oirato ira vi-apau oreovu avu vai purareva osa rera-ia vuria puraiva vao.

33 Uva vo osa rera arii pieiva rera-ia vakuvaku-paoro, uva viapau oiso irai voea iava oiso puraroepa, Rerape, uvare toreovokoto-a eera. Uva iroutoa vai uvuiparoi ra varao vuri vovouro oaive vieireve voeao iava vo vokio iavapa irara. Evara vuri vovouro oara rera tootooaro ouiva rera kopii piesa vo rasio-ia.’

34 Uva va iava ro-ia reito Itiopia-pato oiso puraroepa Filip-re, “Irouto-a ro ira iava siposipopare ro-ia profetato. Ora rera raga iava-a, eke iravu raga?”

35 Oire uva Filip Vearo Siposipo rovoreva rera soporesa aue iava Jisas vo rigato raga iava Aisaia vo rigatoaro. 36-37 ☆ Uva vaiterei avasiepa vo raivao-ia. Oa iava vo pousi viropa vao-ia uuko rovu. Uva ro Itiopia-pato oiso akereva, “E oavu avu vaiei ragai-ia oa iava viapau uvuiparai ra baptaisa oua vao-ia uuko rovu?”

38 Oire vo reo uvuoro karis rakorako ruu piereva va goto pieoro. Uva va isivaaro iava varasiepa aue iare uuko rovu vaiterei vaitereo Filip vaio ora Itiopia-pato. Oa iava voa Filip rera baptaisreva Itiopia-pato. 39 ☆ Uva voava kaesi viropa vorevira. Oa iava sita pievira Turaro Pauto Urauratoaaro Filip kaereva vorarore. Osa Itiopia-pato viapau rera-ia tarairoepa vo osa voraro rerava avaroepa. Uva avaparoepa rera raga Itiopia-pato raivaaro rorupaoro rutu. 40 Uva Filip Asdot-ia pouro viropa. Uva voa vokapaoro vo uruiro-ia siposipopareva. Ari va isivaaro iava eva avaroepa Sisaria iare.

9

Pol Porereva Vo Damaskas Raiva

¹ Ro-ia Sol touvira rutu oisoa gasipareve Turaro voeaaro disaipel irara upopaoro. Uva oisi-a eisi osa iava avaroepa Rovopatoa iare Prito ² rera aresa varaore rigatoara, oisore ra raiva oaro rerapa karu piro vore Jiu varaaro iare Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog, varao oara oisoa toupaiave Damaskas-ia. Oiso ra voa oearoi kekereve voearo oearoa Turaro vo raivaaro sirova utupaave Airepa Tootoo oupa raiva. Oire voea oureve voea tuukeoro tuukepa kepa iare Jerusalem-ia. ³ ✱ Uva vo osa avaparoepa Sol raiva-ia vao Damaskas, uva tutuu pierewa voa ovusa aviavia varaepa vuvuiua iava rera ruusa. ⁴ Oa iava koveroepa vo rasitoa-ia vo reo uvuoro oreoa oiso puraepa rerare, *“Sol, Sol, apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia?”* ⁵ Oa iava oiso akereva, “Turaro, iroutoa vii?” Uva Turaro oiso puraroepa, *“Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.”* ⁶ Uva vii tavipaa oiso, Toreu ra avau vo uruio iare oa-ia iravu vii tavirevere ragai iava vaore oa-ia uvui iraopauvere oiso ra va purari.”

⁷ Vo osa voeao oea rera tapo avapaaepa oea ruruvutu ragaepa voka tuuke pieoro, uvare oiso auepaaepa, Apeisi vai ragavira reoreopave. Uvare viapau rera kekepaiva ro

ira reoreoparoepa auere Sol. ⁸ Oire uva voava Sol toreroepa rasiua arova. Oa iava aauvira vurareva. Uva viapau oiso irai kekereva, uvare osireitoarei rerare aausiepa. Oa iava rera kapokaporopaoro rera tuvetuvepaoro poua viropa aue-ia Damaskas-ia. ⁹ Oa iava vo peva-ia aue voki peva voosivira raga toureva, ora aio asavira, ora ukaio asavira tapo.

¹⁰ Oisi-a eisi osa iravu disaipelto toupareva Damaskas-ia rera vaisiario Ananaias. Ira kuu pierewa Turaro areo uusi-ia oiso puraoro, *“Ananaias.”* Oa iava Ananaias oiso puraroepa, *“Ragai-a vao-ia.”* ¹¹ Uva Turaro rerare oiso puraroepa, *“Toreu ra avau vao-ia raiva va vaisiario, Torevoko Raiva. Uva evoa akervire auere Sol ro vova Tasas, ira epao Judas vo kepaaro-ia uva variripa tauvare areparoi.”* ¹² Ira areo uusi-ia vao kekerevorao, ovusa vii Ananaias rera osireiario-ia vavae tovoparivorao rera vura piesa vorevira.”

¹³ Oa iava Ananaias rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Turaro, ro iava uvuavara riro irara rutu iava, vo osa oaravu kau-reo vovouro puraparevora oearovu-ia vii voeaaro-ia oirao pie vovou irara vo Jerusalem-ia. ¹⁴ Ira uvuipa ra igei rutu tapo tuukereve, igoa vii vaisiario sovava-ia kovopaioveira. Uvare vo rigato kaepareveira raiva

purapa rigato oa ourevora Rovopato Pristo ruvara-ia.”

15 ☆ Uva va iava Turaro rerare oiso puraroepa, “*Avau, uvare ro reesiavora ora ragaipa ira ratau tou irara, ora oearovu Isrel-pa irara, ora king irara tapo, ora turaro irara oearoa rutu taru siposiporevere ragai iava.*” 16 Ira kareke pieavere siitoka-ia, uvare ragai iava siposiporevere.”

17 Oire uva avaroepa Ananias vo kepaio-ia koatasa oa-ia Pol toupareva. Oa iava oiso puraroepa ora rera yavaearo tovooro rera-ia, “*Araokotoa oaa, Sol. Turaro Jisas ira vii iare karekeroerao vo raivaaro Damaskas ruvara-ia vo osa uriopauerao. Ira ragai siporevoi vore vii vorevira vura piesa vii porete pieoro, ora auere tapo ra vukuavere aue-ia Tugoropato Uraurato.*” 18 Uva vo voki raga-a vao oa-ia verutara rera osireiario iava kovekoveepa. Oa iava varare rorooro vearovira vurareva. Oa-a eva oa iava toreroepa. Osa iava rera baptaisiva. 19 Vo raverave eva isivaaro iava gorua oureva vorevira, uvare aioara aioreva.

Sol Siposiporeva Damaskas-ia

Oire voava Sol touvira raga toupareva Damaskas-ia disaipel irara ruvara-ia. 20 Uva vo vokia-a vao oa-ia siposipo rovoroepea Jiu varaaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog

keparo oiso purapaoro, “*Ro-ia Jisas Pauto Oviitoaaro.*”

21 Uva oisi-a oiso osa iava rirovira rugorugooaepa, vo uvare va-ia eva rera uvuiva. Uva oiso puraaepa, “*Avoeao! E rera-a ro-ia ira Jisas kovopa iraraaro upopareveira Jerusalem-ia? Uva viapau oisi piesa urioroi ita vore osa oisoa voea tuukepaoro voea sipopareve aue iare Rovopato Pristo?*”

22 Vo osa rugorugooa oaro goruaro riroepa rerare Sol. Oa iava voea Jiu-pa irara voeao Damaskas-ia tou irara oea vavagisi pierewa, uvare Jisas oiraopavira poerareva voeapa oiso purapaoro, “*Krais-a Ropoto ira reesireva Pauto oiso rutu, Rerapa Kovopato.*”

Sol Jiu-pa Irara Asavira Torireva Vokiario

23 Ovokirovu isivaaro iava voea Jiu-pa irara ora guruaepa, oisore ra rerare raiva vaire taraaiwe rera kopii piesa Sol. 24 ☆ Vo ovusa voea vovouaro-ia tarai ovoiroepa rera Sol. Uva kasura rataoroaro-ia oisoa uutupaave vokiario rutu-ia avi vokiario-ia ora vokiario rera uposa. 25 Oa iava orupavu-ia vokiario aue disaipel irara rirova-ia pekuri rera vara pieiva rera pute pieoro kasura kukuearo iava. Oa iava voava torireva.

Sol Jerusalem-ia Toureva

26 ☆ Oire vo osa Jerusalem-ia pouro viropa uva oiso aueparoepa, ra oearovu

tapo disaipel irara ora takuvuro. Oa iava evoea rera roruorupaiva oiso purapaoro, “Easi ro vigei keakeapare. Viapau oiso iravu-a vigei iava disaipelto.”

²⁷ Oa iava aue Banabas rera oureva rerava avasa aposel irara iare. Oa iava oiso voea tavireva rera iava, “Ari ita, oiraopavira Turaro kekerevora. Uva Turaro rerava ora reoroera. Ora vo osa Damaskas-ia tupaoro voea goruvira siposiporevora vo Jisas vaisiario-ia.” ²⁸ Oire va isivaaro iava aue Sol voea tapo ora takuvuroepa voea tapo toupasa vokiara rutu-ia Jerusalem-ia. Uva voa uriri asavira siposipopareva aue iava Jisas Turaro vaisiario.

²⁹ ✧ Uva va iava voa ora reoparoepa oearovu tapo Jiu-pa irara voeao oearoa oisoa Grik-pa reo-ia reopaave. Vo ovusa voea rirovira rutu ruipapaaepa oiso ra raivaa vai rerare kekeive oa-ia rera kopii piesa. ³⁰ Vo ovusa va-ia taraoro oearvu oirao pie vovou irara rera vara pieiva vore Sisaria. Oa iava voava rera sipoiva aue iare Tasas-ia.

³¹ Uva voeao lotupa irara oisoa vearovira rutu gavau-revira tupaive vo Judia-ia, ora Galili-ia, ora Sameria-ia. Oire va iava Turaropa avivikepaoro lotupa kovo-ia goruaepa. Oa iava ora rigaaepa riropaoro aue-ia tauvaaro vao Tugoropato Uraurato vaaro.

Pita Inias Porete Piereva

Vo Lida Urui-ia

³² Uva ovokivu-ia Pita vararoepa vokapaoro voeao kekesa oea oisoa Jisas oirao piepaive aue-ia Lida urui-ia. ³³ Vo osa voa pouro viropa uva iravu kekereva rera vaisiario, Inias. Irare puteva vo peva vatara ivaro (8) rutu osa kerauvira raga toupave urua ivara-ia. ³⁴ ✧ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Inias, Jisas Krai vii porete piepare vorevira, ra toreu. Ra urua oara torevokori.” Oa iava toreroepa Inias. ³⁵ Vo osa voearo rutu vo uruiro iava voa tupaiva oiso, Lida vata ora Saron vata oearoa rutu-a voeao oea va rera-ia ro-ia kekeoro ora voea iava sopaura oaive rutu poreiva. Oa iava rera sirova oisoa utupaave Turaro.

Dokas Vorevira Tootoopa

³⁶ Oire iriavu-a o riakova disaipelva Jopa vata iava oira. Iria vaisiario, Tabita. Uva Grik vo reoaro-ia oiso, Dokas. Riro tauva purava rutu. Iria oisoa riropa kovoro vearovira purapave orekerovu vate ragapaoro apota irarapa. ³⁷ Uva ovokivu-ia upia oira ouva, oa iava kopiiopa. Oire va iava vo kopii sisuiva oira tovoa ivaraiapa tugi-ia kepa-ia. ³⁸ Uva Pita-re aruaepa, uvare oisoa Lida urui-ia tutuu pievira tupaive Jopa-ia. Eva-a oa iava voare aitereivu aruiva Pita ou piesa. Oa iava oiso rera tavisiva, “Ikauvira

raga vegei sirova uriou, ra vorevio.”³⁹ Uva Pita tapo voriesiepa. Oa iava voa pouro viropa. Uva rera ipa pieiva vo tugi iare vao ivaraiapa tugi. Uva voa rera kareke piepaoro raroe riako gaupaiva varoara-ia oara oisoa purapaeve Dokas, vo osa oisoa tootoovira toupaeve vairo tapo vo kovo purapaoro.⁴⁰ ☆ Oa iava Pita vairo rutu kosi piereva rataure. Uva kotupiuarei rekuoro variriroepa. Oire voava ora poreroepa vo kopiire oiso purasa, “Dokas, toreu!” Oire va isivaaro iava eva osirei kae pieoro porete ovoiopa tokoruosa Pita vurapaoro.⁴¹ Uva oira vavaeoro-ia pituoro oira tore piereva. Oa iava voea ruture lotupa irara keeraroepa ora vairo raroe riako. Oa iava oira kareke piereva voeapa, uvare toopa vorevira.⁴² Oire va-a vao oa-ia taraiava voeao Jopa-ia tou irara iava, oearovu rirovira rutu Turaro oirao pieiva.⁴³ ☆ Uva Pita voa toureva Jopa-ia riro vokiyo rutu-ia iravu tapo ira oisoa bulmakau rakariro gagopareve vara purapasa. Rera vaisiario, Saimon.

10

Pita Vaio Iava Ora Konilias

¹ Iravu rera vaisiario, Konilias ira oisoa toupareve Sisaria-ia katai vovoto (100) tuvetuvepato viurupa irara. Uva voeao aue iava Itali

ratau tou tapi.² Ira oisoa Pautoa-pa avivikeparo rutu vearotoa rutu lotupato ora ovii avao oaro. Riro vatevate vovouto oearovu rutupa apota irara. Ora oisoa tapo variriparo vokiara rutu-ia Pautoa-re.³ ☆ Oire uva ovokivu-ia vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiarovi Pauto reraaro ensel kekereva, ovusa koataparoepea rera iare oiso purapaoro areo uusi sovara-ia, “Konilias.”

⁴ ☆ Oa iava tuupavira rerava vurapareva uriripaoro rerapa. Uva oiso puraroepa, “Eake-a, Turaro?” Uva oiso puraroepa enselto rerare, “Vii varaaro variriara pou piropa Pautoa iare, ora vii vaaro tapo vatevatea vovou apota irarapa. Oarare rugorugoparoveira Pauto viire.⁵ Uva oeai arupari Jopa iare eerare Saimon rera raga Pita, ra urioro vore.⁶ ☆ Ira epao tavetevira iravu ruvara-ia Saimon, ira bulmakau kare rakariaro gagopareveira. Ira vo kepaaro avakava ruvara-ia toupaveira. Pita vii tavirevere rara oiso osa pierivere rara.”⁷ Va isivaaro-ia purapurapato ensel rera arova voreroepa. Oa iava aitereivu oureva kovopatoarei ora iravu tapo upo purapato vearoto lotupato. Uva rera oisoa Konilias vearovira tauvapareve.⁸ Oa iava enselto vo reoroaro iava voea tavitavireva voea aruoro Jopa iare.

☆ 9:40: Mt 9:25; Ap 7:60; Mk 5:41-42

5:19 ☆ 10:4: Ap 3:4; Re 8:4; Mt 26:13

☆ 9:43: Ap 10:6

☆ 10:3: Ap 9:10, 3:1,

☆ 10:6: Ap 9:43

*Pita Orekerovu Kekereva
Areo Uusi-ia*

⁹ Utupa voki-ia vo urui iare tutuu pieiva evoea oira peva, ovusa Pita ivaraiapa tugi-ia varirisa kaero viropa rirotoa-ia ravireo. ¹⁰ ☆ Uva voa rirovira ogoeroepa aio ruipapaoro. Vo osa oevavu aioara rerapa ravaapaiva, ovusa rurapareva. ¹¹ ☆

Evo rura oa sovara-ia areo uusi oureva. Ovuipa-ia aue vuvuiua kekereva ovusa karu piropa. Uva vo karupa-ia varapaepa aue varuere koko. Oiso osa oearovu varo kovero eoropaiveira. Eisi osa rutu vo koko kekereva osa varapaepa vore rasito.

¹² Uva vo koko sovara-ia okarerovu sasaro touva oiso-ia, okarerovua vokapa karero, ari okarerovu riruvira ora voea raga-ia voka-paiveira rasitoa-ia, ovusa okarerovu oea papapaiveira.

¹³ Oa iava vo reo oiso rera iare urioepa, “Auoro Pita. Toreu ra vo kareo upori. Ra vo kare aiori.” ¹⁴ ☆

Ovusa Pita oiso puraroepa, “Viapau rutu Turaro, oiso ra vo kareo iava irai aioa. Uvare vuivui ei vo karea okareroapa tugoropapeira vo-ia Jiu-pa irara vaaro sovara-ia Reo Taisi vo karepa kavupasa.” ¹⁵ ☆

Oa iava vo reo oiso ragavira ita urioepa Pita iare, “Vosa vo karero-ia okarea purareva Pauto vearovira rutu, uva vii viapau uvuipau ei ra oiso purau vo karere, Vuri kare vao-ia Jiu-pa irara vaaro

Reo Taisi varuere karepa kavupa.” ¹⁶ Uva vo peva-ia aue areo uusi peva vara kekepareva. Oa iava vo peva isivaaro iava vo koko rutu vorevira kae piropa vuvuiua iare.

¹⁷ Oire vosa evara vorearo isivaaro iava Pita rirovira rutu oiso rugorugoooparoepa, Apeisi rutu vao porearo toupaivoi? Vo ovusa

evoa oira peva Saimon vo kepaarore akepaiva vo kepao-ia toupareva Pita. Oa iava poua viropa opevaa arureva Konilias rerare Pita vo kepa rataoaro riaaro-ia.

¹⁸ Oa iava vo peva eva oiso puraaepa, “E Saimon-ei vo ira vaisiaro ro-ia, Pita?” ¹⁹ Oire va iava

Tugoropato Uraurato oiso puraroepa rerare vo osa touvira rugorugoooparoepa areo uusire, “Evo peva oea viire akepaivoi. ²⁰ Toreu, ra voea iare varau. Opeita vao-ia roruorupari. Viapau oiso ra vii tuukepaive, ra voea tapo avau. Ari ita, ragai raga viire vo peva aruavo.”

²¹ Vao isivaaro iava Pita voea iare vararoepa oiso purasa, “Ragai-a vao ragoare taraapata. Eakere uriotai?”

²² Oa iava oiso puraaepa rera iava tavioro Konilias, “Ro-ia irapato ira katai vovotopa (100) viurupa irarapa iraparoveira. Vearo vovoutoa rutu-a, uvare Pautoa-pa avivikiparoveira Oa iava Jiu-pa irara rera vaisipaiveira oiso, Vearo vovoutoa rutu.

☆ **10:10:** Ap 22:17 ☆ **10:11:** Ap 7:56; Re 19:11 ☆ **10:14:** Lev 11:4, 20:25; Diu 14:3, 7 ☆ **10:15:** Ro 14:14; 1 Ko 10:25

Uva Pauto reraaro ensel ira rera tavireva oiso, “Pita-re aruu, ra urioro. Ra rera uvuri. ²³ Uva va isivaaro iava Pita voea koata pierewa kepaia. Oa iava rera tapo touiva voa tavetevira vokiario. Uva utupa voki-ia voea tapo avaroepa ora oavu oirao pie vovou irara Jisas-ia voava vo Jopa-ia.

Pita Konilias Vo Kepaaro Iare Avaroepa

²⁴ Ovokivu-ia poua viropa vo Sisaria-ia, vo ovusa Konilias voa voeare tueparo ora rera voavaoaro, ora vate irara oaro tapo. ²⁵ Oire vosa Pita Konilias vo kepaaro-ia koataroepa. Uva Konilias rerapa avivikepaoro rerare takuro viropa kotupiuarei rekuoro. ²⁶ ✧ Oa iava Pita rera tore pierewa oiso puraoro, “Ae! Eaketo-a ragai? Easi ragai-a oiratoa raga. Viapau oiso pautoa-a ragai.” ²⁷ Oisi-a eisi osa ora reopaoro koatasiepa atoaro ruture oearovu oirara riro irara kekepaoro, ovusa ora gurupaaepa voa.

²⁸ Oa iava oiso puraroepa voeare, “Visii rutu vao-ia taraipatai Jiu vo pitupituaro oa oiso toupaveira, Viapau irai uvuiparoi Jiu-patoa vai ra osararovu raga iava iraiva uvururo tavetetoa vai, uvare viapau oiso Jiu vaaro eva. Ari ita, Pauto ragai tavirevora areo uusi-ia, oiso ra viapau uvuiparai ra vo pitupituo oirao piepaa igei vaaro Jiu, oa oisoa purapaive

voeapa Reo Taisipa sopaipa irara, Visii-a vuri irara. ²⁹ Oire vao oa sirova uriorai visii iare ikauvira, uvare ragaire arutaerao. Viapau oiso oavu avu vai-ia rugorugoopaoro uriorai visii iare. Oire uva eake vaipa ruipaoro ragaire arutaerao?”

³⁰ ✧ Oire va iava Konilias oiso puraroepa, “Ari ita, vo resura aue voki putevoiva vo vuutaore vo peva vuuta (3 klok) ovaiarovi oa-ia variriparaera, osa sita pievira urioroera oirato ragai iare. Ira varaaro sisikorevira tourevora. ³¹ Uva ragaire oiso puraroera, “Konilias, variria oara uvupareveira vii varaaro Pauto. Ora vao tapo vatevatea vovou apota irarapa vii vaaro oare tapo rugooperai. ³² Uva oiso vovouparai ra Saimon Pita-re aruu Jopa-ia. Ira Saimon vo kepaaro-ia toupave tavetevira vo kepao oa avakava sirova toupaveira, bulmakau rakariro gagopato vo kepaaro. Uva vosa rera Pita uriorovere, ra vii tavireve. ³³ Uva vo voki raga-a eva oa-ia viire aruraerao. Ari ita, uva vearo vovoutoa rutu-a vii, osa iava ikauvira uriou ragai iare. Oire ra vigei rutu vo toupe Pauto osireiaro-ia. Ra igei taviri rara vo reoro iava oara igeipa vaterevora Turaro Pauto viipa.” Eisi osa puraroepa Konilias.

Pita Konilias Vo Kepaaro Sovara-ia Reoreoroepa

34 ☆ Oa iava Pita siposipo rovoroea voeapa oiso puraoro, “Oiraopavira rutu oiso ragavira taraiparai vokio-ia, Viapau oiso rovirieivira Pauto vo vovouaro toupaveira vo osararovu rutupa. 35 Vosa eake sara iava irouto Pautoa-pa avivikeparo ora torevoko vovou purapareve, ira-a eera oiratoaaro Pauto. 36 ☆ Visii rutu vao-ia taraipatai vo reo-ia oa vatereva Pauto Isrel-pa irarapa. Oa-ia Jisas Krai iava gavaurea taviroepa vao sovara-ia Vearo Siposipo [oirara rutu reraaro Turaro]. 37 Vo reoro-ia oreoroa kosi piepaiveira Judia iava oara rovoepa vova Galili taere-ia aue isivaaro iava oiso osa siposiporeva Jon vo ora rera vaaro-ia baptaisa. 38 Ora oiso tapo osa vo siposipo aue iava Jisas ro vova Nasaret, uvare rera iare Tugoropato Uraurato vara pierewa Pauto ora riroa gorua, vo osa Jon rera baptaisreva. Jisas ira virireva vokaoro veaopara rutu purapaoro ora oirara rutu porete piepaoro voeoro oearoa-ia pituva Seten vo goruaro. Oara purareva Jisas, uvare oisoa Pauto rera tapo toupave. 39 Vara rutu varao kekeiovora oara puraparevora vo Judia taere-ia ora Jerusalem-ia. Uva rera kopii pieoro rera tapaivora evao parikou-ia Jisas. 40 Rera raga ita ira tore pierewora Pauto aue-ia vo pevapa voki.

Oa iava rera karekerevora oirarapa. 41 ☆ Ari ita, viapau oiso oirara rutupa. Ari igei raga igoa reeresireva Pauto tuariri igoa rera iava tavitavipaioveira. Igoa rera tapo aiopaiovora ora ukaiopaiera rera torearo isivaaro-ia, vo osa kopii tapiva voreroera. 42 ☆ Ira oiso igei tavirevora goruvira rutu, *Ava iraopatai oirara rutupa siposiposa oiso, Ro-ia kataitoa raga ira reesireva Pauto oirara rutupa. Ira voea rovirieiparevere voea oea tootoovira toupai, ora voea oea kopiiaepa tapo.* 43 Oire voea-ia profet irara oea rera iava tavitaviaepa tuariri oiso, Vosa iroutoa vai Jisas oirao pierewe rera-ia rario, oa iava rera iava vuri vovouaro verareve Jisas ora rera vo goruaro-ia.”

Ratau Tou Irara Tugoropato Uraurato Ouiva

44 ☆ Oire touvira evo reoro vatepareva Pita voeapa, osa Tugoropato Uraurato vararoepa voea iare oea rera vo siposipoaro uru piepaiva voa. 45 Uva voea Jiu-pa irara oirao pie vovou irara oea tapo Pita urioroepa voare, oea rirovira rutu vao-ia tave-tave iraopaiva, uvare ratau tou irarapa Tugoropato Uraurato vara pierewa Pauto rera vatepaoro voeapa. 46 Ari ita, ro-ia Tugoropato Uraurato ira eveiiva voea Jiu-pa irara, uvare pisa reo-ia Pautoa-ia vuurapa vaisi

☆ 10:34: Diu 10:17; Ro 2:11; Ef 6:9 ☆ 10:36: Ais 57:19; Ro 10:12 ☆ 10:41: Jo 14:17, 22 ☆ 10:42: Ro 14:9; 2 Ko 5:10 ☆ 10:44: Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8

puraiva. Oire vao isivaaro iava Pita oiso puraroepa, 47 ☆ “Iroutoa vai uvuiparoi ra oiso puraro, Viapau uvuipauei ra uukoa vai-ia baptaisa vateri voeaopa oea Tugoropato Uraurato ouivoi oiso-ia osa igei igoa rera ouiovora?” 48 ☆ Osa iava Pita voea goruvira tavireva oiso, “Visii vao-ia baptaisa ou iraota ora reesioro, ra rera vaisiaro sovara-ia touta Jisas Krais.” Uva vo reo isivaaro iava rera akeiva oiso, “E uvuipau ra igei tapo tou rovoru ovokiro-ia ita?”

11

Pita Ora Rera Vo Kovoaro Iava Siposiporeva Vo Jerusalem Vao Oa Oisoa Purapareve

1 Oire uva aposel irara ora oearovu oirao pie vovou irara oea rutu vao iava uvuiva, Ratau tou irara Vearo Siposipo oaro Pauto ouivora va sirova utuoro. 2 Uva vo osa Pita kareroepa Jerusalem iare vorevira, uva oearovu Jiu iava voeao oea oisoa rakari verapa pitupitu iava siposipopaive oea Pita reroaropaoro rerava ora kaureopaaepa 3 ☆ oiso purapaoro, “Auoro, vii koatauerao osaravu raga-ia voeao ratau tou irara. Uva voea tapo toupaooro aioparivora voeao oea viapau ora kuropaaveira ora rakari verapaoro.”

4 Ari varao aviavi pie rovoreva Pita oiso osa

vo siposipoa oiraopavira karekeepa. Oare oiso puraroepa, 5 ☆ “Ari ita, Jopai toupaaavora variripaoro, ovusa ragai iare urioera areo uusi-ia aio koko eorovira vuvuiua iava varaoro. Oa iava ragai iare pou pirora. 6 Uva tuupavira vava vu-rapaoro okarerovu rutu sasaaro kekepaavora oiso-ia okarerovua vavarai kare, ari okarerovua oea riruvira ora voea-ia vokapaiveira rasitoa-ia, ari okarerovua kokio kare. 7 Oa iava vo reo uvuavara oa ragaire oiso puraera, Auoro, Pita. Toreu ra vo kareo upori. Ra vo kare aiori.” 8 Uva oiso puraraera, “Viapau rutu Turaro, oiso ra vo kareo iava irai aiao, uvare vuivui ei vo kareo-ia okareapa tugoropapeira vo-ia Jiu-pa irara vaaro sovara-ia Reo Taisi vo karepa kavupa.” 9 Oa iava oreovu vorevira vuvuiua iava varaera ragai iare oiso puraoro, “Vosa vo karea purareva Pauto vearovira rutu, uva viapau uvuipauei ra oiso purau vo karere, Vuri kare vao-ia Jiu-pa irara vaaro Reo Taisi sirova varuere karepa kavupa.” 10 Uva vo peva-ia aue areo uusi peva vara kekepaavora. Oa iava vo peva isivaaro iava vo koko rutu vorevira kae pirora vuvuiua iare. 11 Vo voki raga-a vao oa-ia vo pevao oira peva poua viropa kepa iare vao oa-ia toupaaavora.

☆ 10:47: Ap 8:36 ☆ 10:48: 1 Ko 1:17 Ap 10:9-32

☆ 11:3: Ap 10:28; Ga 2:12 ☆ 11:5:

Oea urioaera Sisaria iava ragai ou piesa. ¹² Oa iava Tugoropato Uraurato ragaire oiso puraroepa, Avau voea tapo. Viapau oiso ra rugorugoopau rutu vaore. Ari ita, viapau oiso vii tuukepai va vao-ia. Uva voeao-ia katai vatara ora vo peva vao oea ragai sirova utuaera. Oa iava igei rutu avaiara Konilias vo kepaaro-ia koatasa. ¹³ Oire uva ro-ia oirato igei tavirevora vao iava osa enselto kekerevora ora rera vo kepaaro-ia. Uvare torevira toupaooro rera taviparevora oiso, Oeai aruri Jopa iare Saimon ou piesa rera raga Pita. ¹⁴ Ira visii aao rutu tavirevere Turaro iava visii siposipooro, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Osa iava eisi visii virivarirevere visii oriruoro Pauto. ¹⁵ Oire vo osa ragai voeapa siposipo rovaraera, ovusa Tugoropato Uraurato vararoera voea iare, oiso-ia osa va purareva vigei-ia voari rova-ia. ¹⁶ ☆ Uva vaore rugooraera oiso osa puraroepa Turaro oiso, *Jon baptaisa vaterevora aue-ia uukoa raga. Ari tou visivi visii Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia baptaisa outavere.* ¹⁷ Vo osa Pauto Tugoropato Uraurato vaterevora voeapa, eisi ita osa vigei vate rovorevora voari tuariri, vigei vao vigoa Turaro Jisas Krais oirao piepapeira. Oire vosa Pauto oisi va purareve, uva irouto-

a ragai ragoa uvuiparai ra Pautoa-re korura?"

¹⁸ ☆ Uva vo reoro-a varao uvuoro viapau oiso oavu avu vai puraiva. Ari Pautoa-ia vuurapa vaisi raga puraiva oiso puraoro, "Oiraopavira rutu ita Pauto vigei vatereva vo raivao ora osararovu rutu tapo. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra Airepa Tootoo oupe, vo rara ora vigei iava sopaura oavi rutu porepe."

Vo Toupai Voeao Iava Lotupa Irara Vo Antiok-ia

¹⁹ ☆ Oire voeao-ia oea Jerusalem iava sikaa viropa Stiven upoaro iava tauairo ruture avaaepa oiso aue-ia vo Finisia-ia, ari Saipras-ia, ari Antiok-ia vo taerero-a evara oara-ia toupaooro oisoa Jiu-pa irara raga siposipopaoro toupave. ²⁰ Ari oearovu oiso Saipras iava ari Sairini iava evoea disaipel irara iava, oea poua viropa aue-ia Antiok. Uva evoea-a oea Grik-pa irara tapo siposipoiva Vearo Siposipo iava Jisas Krais vaaro. ²¹ Oire uva Turaro voea tauvareva gorua vateoro voeapa. Oa iava riro irara rutu sopaura oaive poreiva Jisas Krais oirao pieoro.

²² Vo siposipoa pou piropa voea iare lotupa aivaro-ia, ovusa toupave Jerusalem-ia. Oa iava aue Banabas sipoiva Antiok iare. ²³ ☆ Oire uva voa pouro viropa, oa iava Pauto vo kovoaro kekereva voa, ovusa Pauto

☆ 11:16: Mt 3:11; Jo 1:26, 33; Joe 2:28, 3:18

☆ 11:18: Ro 10:12-13

☆ 11:19:

Ap 8:1, 4 ☆ 11:23: Ap 13:43

voea viraakopareva. Oa iava rirovira rutu rorupareva. Uva voeare oiso puraroepa, “Oirao pieara oavisii tovota Turaro-ia. Oa iava viapau oiso oavu ayu vai visii vaaro sikavere oirao piea, rara goruvira raga oiso Turaro sirova utupata.” ²⁴ Eisi osa voeare puraroepa Banabas, uvare vearo vovoutoa rutu-a. Ira ita vukuroepa aue Tugoropato Uraurato ora oirao pie vovou. Oa iava eva riro irara rutu Turaro-ia oirao pie vaisi puraiva.

²⁵ Oire Banabas avaroepa Tasas iare Sol-re taraasa. ²⁶ ✧ Uva voa rera kekerevoiva, rera tapo vorevira kareroepa Antiok iare. Oa iava voa tousiva katai iva sovara-ia. Oire uva vo tou-a vao oa-ia toupao ro riro irara rutu siposiposiva lotupa irara. Uva voeao oea oisoa oiso disaipel irara vaisipaive, Kristen irara, uvare oisoa Jisas Krais oirao piepaive.

²⁷ Uva ovokirovu-ia urioaepa oearovu profet irara Jerusalem iava aue iare Antiok. ²⁸ Oa iava iravu voea iava toreroepa rera vaisiario, Agabas. Uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava reoreoroepa voeare oiso purapaoro, “Riotoai ogoeto ovuuta uriopere vorarore rasitua rutu-ia.” [Ari ita, oiraopavira rutu ro ogoeto ira urioroepa, vo ovusa ro reito Klodias vo tokiaro-ia touiva.] ²⁹ ✧ Osa iava voea rutu disaipel oiso puraaepa, “Vearopai

vosa vigei voeaopa oirao pie vovou irara tauvaa vai vatepe Judia Distrik-ia oiso osa uvuipaviei katakataivira. ³⁰ Oa iava va puraiva moniara vateoro voare vai tero vai siario-ia Banabas vaio ora Sol. Oire evaiterei varava avasiepa oira vasi irarapa vara vatesa.

12

Oeavu Jems Kopii Pieiva Ora Pita Tapo Tuukeiva

¹ Oire ro-ia ira vo vokio-ia oearovu lotupa irara iava oea vuri pie rovoreva rera vaisiario, King Herot. ² ✧ Oiso osa vao oa purareva ro-ia Jems kopii pieoro aue-ia baint toorio, ro-ia Jon araokotoaaro. ³ ✧ Uva Jiu-pa irara roruiva rera-ia. Ororua-a vao kekerevoiva, Pita ita oureva rera tovosa kortua-ia. Uva vao oa purareva Jiu-pa irara vo vokiroaro sopaaro vuutaro-ia Tugoropa Vokiro. Ovokiroa vaisiario-a varao oara oisoa vaisipaive, Yis Asa Bret Vo Vokiro. ⁴ Uva rera-ia pituoro rera koata pierewa tuukepa kepa sovara-ia. Oa iava rera tokipasa uutupa irara resiresuravira tovoreva. Oiso ragavira rugorugooparoepa, Vearopai ira karekeavere vo Tagausapa Vurei Pasova isivaaro-ia oirara rutu osireiario-ia rera rovirieisa. ⁵ ✧ Oire vo osa oisoa Pita tokipaive tuukepa kepa-ia, ovusa voeao lotupa irara rerapa Pauto oisoa

✧ 11:26: Ap 26:28 ✧ 11:29: Ro 15:26; 1 Ko 16:1 ✧ 12:2: Mt 4:21, 20:23

✧ 12:3: Eks 12:15, 23:15 ✧ 12:5: Ef 6:18

arepaive aue-ia variriara
oaive vokiara rutu-ia.

*Pita Kosi Piereva Tuukepa
Kepa Iava Enselto*

⁶ Oa iava tutuu pieepa,
oire va iava King Herot
oiso vovouparoepea ra rera
oureve vorevira. Uva vo
rupa-a vao oa-ia voeao
uutupa irara rera tapo
toupaiava oiso-ia, Aitereivu
rera tapo ora aue-ia tuuke
iro ora tuukesiepa. Vo ovusa
oeavu rataoa-ia uutupaaepa.

⁷ ✧ Osa iava Turaro reraaro
enselto sita pievira pouro
viropa rera ruvara-ia Pita,
ovusa aviavia varaepa voa
raga ora kiusa tuukepa tugi-
ia. Oire voaviva rera erao-
pareva rera vurevurepaoro.
Uva oiso puraroepa rerare
Pita, "Toreu ikauvira." Oa
iava tuuke iro kove ovoiepa
rera iava. ⁸ Uva purapu-
rapato ensel rerare oiso
puraroepa, "Kuvupatoa-ia
ora kuvuu. Ora tasiparei
tapo goruri." Oa iava
vara tovtovoreva ora rera-
ia. Uva vorerivira enselto
rera ita tavireva oiso, "Ora
rakurakupato oara-ia ora
rakurakuu. Ra ragai sirova
utuu." ⁹ Oa iava iraroepa
enselto. Uva Pita rera sirova
uturoepa. Uusivira raga

Pita toupareva, vo osa rera
eraopareva enselto. Osa
iava oiso keaparoepa Pita,
Urusiparai. Viapau oiso
oiraopa vao-ia oiso-ia osa
ragai piepare ro-ia enselto.

¹⁰ Oire vo osa rovopato
uutupato ira-ia putesiva, oire

va iava vokasiva ita iravu-
ia putesa eraopato. Oa iava
tutuu piesiva riro ratao iare
vao urui iarepa ratao. Ovusa
karu piropa akukuvira raga
vaitereipa. Oa iava kosi
virosiepa raiva iare. Uva
vao isivaaro iava enselto Pita
arova roroverikovira ava
ovoiroepa.

¹¹ ✧ Uva Pita torevokovira
rutu roroiovira rugoru-
gooroepa oiso purasa,
"Oiraopavira rutu oiso osa
tarai iraorai vao-ia oa pu-
rarevo enselto ragai-ia. Ira
arurevo Turaro ragaire ragai
kosi piesa Herot vavaearo
iava, ora varao tapo Jiu-
pa irara oara purapasa aue
ragapaaveira ragaire Herot
tapo."

¹² Oire va-a vao oa ragare
rugorugoopaoro Maria vo
kepaaro-ia pouro viropa,
Jon aakoaro rera raga Mak.
Vo ovusa voa vo kepa-ia
riro irara ora gurupaaepa
variripaoro. ¹³ Uva voea
iare pouro viropa rataoa
iava totoa. Oire va uvuoro
iriavu kosi uviropa va iava
vurasa. Oira vaisiaro, Roda.

¹⁴ ✧ Oa iava eva totoa
rera reoaro eveieva. Vo
osa viapau oiso karueva.
Ari tupa raga-a toupaiava
ratao-ia, ovusa rirovira
rorupaoro va kavu ragaeva
voea tavisia ikauoro vorevira
oiso puraoro, "Avoeao, Pita
eera evoa ratao riaaro-ia."

¹⁵ Uva viapau oiso oira vo
taviaro oirao piepaiva. Oiso
raga purapaaepa oirare, "O

ita, easi kokoropava o iria vigei keakeapaevoi.” Oa iava vorerivira ita aia oiso voea tavieva, “Viapau rutu. Ari oiraopavira eera-a Pita.” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau, easi rera urauraaro eera.”

¹⁶ Osa Pita touvira toto- pareva rataoa-ia voa raga toupaooro ratau. Oa iava rataoa iava tupaaro karuoro rera kekeiva. Uva rera-ia tavetave iraopaiva rutu rorupaoro. ¹⁷ Osa iava voea tapetapereva Pita aue-ia vavaearei oiso voea tavisia, “Turaro ragai kosi pierervo tuukepa kepa iava. Uva visii tavipaa ra avata Jems tavisia ora araoko irara oaro tapo va iava vao oa purarevo ragai-ia Turaro.” Uva vao isivaaro iava voea kavureva vorarore avaooro.

¹⁸ Oire uva evo kepa-ia tuukepa kepa voeao uutupa irara oiso aue iraoaepa tavetavepaoro, Ae! Apeisi pierervo Pita vova? ¹⁹ Oa iava oearovu arureva Herot rerare taraasa. Uva viapau rutu oiso uvuipaaepa ra rera kekeive. Osa iava voeaore keeraroepa uutupa irara oea oisoa tuukepa kepa tokipaive voea akesa va iava. Uva va-a vao oa iava oearovu arureva oiso ra uutupa irara upoive, uvare voea ruvara iava kosiro viro Pita.

Vao isivaaro iava Herot ovokirovu-ia Judia Distrik-ia kavuoro vararoepa Sisaria iare.

King Herot Vaaro Iava Kopiaa

²⁰ ☆ Oire uva King Herot rirovira kasipuroepa auere Taia vatarei ora Saidon vata. Oa iava ora guraepa rera iare uriosa. Oire va iava Blastas ou rovoiva rera-ia vearo rugoo ou rovoa ora voeapa. Uva ro ira ou rovoiva ira oisoa King Herot vo kepaaro tokipareve. Oire vao vuavua vovou oare taraapaiva rera-ia Herot, uvare oiso ragavira taraipaaepa, Easi ro ruvara-ia aio voripavioveira.

²¹ Uva vo vokia-a vao oa reesireva oa-ia varoa-ia ora rakurakuroepa vao turaro irara vo varoaro. Uva voa paupa-ia tapo pauroepa turaro irara vaaro voeapa riro kaekaevira siposiposa.

²² Uva voeao oirara rera uvuoro oiso purapaaepa rirovira keerapaoro, “Ro-ia pauto ira vigei vateparevoi vo siposiporo. Viapau oiso oiratoa raga-a ro-ia Herot, ari pautoa-a.” ²³ ☆ Uva vo voki raga-a vao-ia oa-ia Turaro reraaro enselto rera upia piereva, uvare viapau vao pautoapa vaisi torevokoreva voeapa vorevira, oiso osa rera vaisiiva. Uva vo upia vao oa-ia aviko kare rera sarearo aioiva, vo ovusa urauratoaaro varaua arova rera kavureva. Oa iava kopiioepa Herot.

²⁴ Vo osa Pauto vo reoaro kovaepa ora rigapaoro rirovira rutu.

²⁵ Uva Banabas vaio ora Sol Jerusalem iava karesiepa auero tapo Jon rera raga Mak. Uva voea vo kovoroaro

ovoioro kareaepa vo peva rutu.

13

*Banabas Vaio Ora Sol
Reesiiva Vaiterei Aruoro
Kovosa*

¹ ✧ Olotuvu vao-ia Antiok-ia oa sovara-ia oisoa voeao profet irara ora tisa irara toupave oiso voea Banabas, ari Simion ira oiso vaisipaive Naisa, ora auero Lusas aue iava rera Sairini, ora Maneyen ira oisoa iravu raga Herot Tetrak ruvara-ia toupaveve tuariri, ora ro-ia Sol. ² Oea-a Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiva ovokivu-ia aio asavira tupaoro auere lotu purapasa vearovira rutu. Oa iava Tugoropato Uraurato voeare oiso puraroepa, “Banabas vaio rovirieita ora Sol vaiterei roro pieoro. Aiterea vo kovo purapasivere oa reesiavora vaitereipa, oiso ra va purasi.” ³ ✧ Oa iava aio asavira raga tupaoro variripaaepa vaitereipa. Oire va iava voea vaiterei kukuearo-ia vavaeara oaive tovoiva vo vaiterei reesioro Pauto vo kovoaro purasa tauai. Oa iava eva isivaaro iava vaiterei sipoiva vaiterei ava pieoro voava vo.

*Aposel Siposipoiva
Saipras-ia*

⁴ Oire voava Tugoropato Uraurato vaiterei siporeva, oa iava varasiepa Selusia iare. Uva voava aue iare Saipras-ia avasiepa selpa

uvuo-ia. ⁵ Uva voa pou virosieiva, voeao siposiposiva Salamis-pa irara vo Jiu-pa irara vo keparoar-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Pauto vo reoar iava. Uva oisoa Jon vaiterei tapo toupaveve vaiterei tauvapaoro.

⁶ Oire voeao oea voraro vo toko-ia vokaiva. Oa iava vo voka iava Pefosa-ia poua viropa. Uva voa iravu-ia poua viropa Jiu-pato ira oisoa kuuvu kovoro purapaveve pisavira rutu. Riro keakea purato profetato ira vaisiaro-a, Ba-Jisas. ⁷ Ro-ia rovopato gavman ro kuuvu kovoro purapato vatetoaaro. Uva ro-ia rovopato gavman ira-ia oisoa vearo rugorugoo toupave. Rera vaisiario, Sesias Polas. Ira vaitereore Banabas vaio ora Sol keeraroepa, oisore ra Pauto vo siposipoaro uvureve vaiterei ruvara-ia. ⁸ Ro-ia ira oisoa kuuvu kovoro purapaveve, rera vaisiario Elimas rera raga vaisiario Ba-Jisas ira rore rovopato gavman korukoruroepa, vo osa vaitereipa ruiparoepa. Uva rera ro reasiparoepa oiso, teapi Pauto vo reoar vatesivere ra va uvureve. ⁹ Ari ita, ro-ia Sol rera raga vaisiario, Pol ira vukuroepa rera-ia Tugoropato Uraurato ira rerava tuupavira vurapaoro oiso puraroepa rerare, ¹⁰ ✧ “Auoro, vii-a vao Seten reraaro rutu viigoa vukupauveira tugara kare raga-ia, ora vii varaaro tapo vuri pitupituro. Vii vo

✧ 13:1: Ap 11:22-26 ✧ 13:3: Ap 6:6, 14:26 ✧ 13:10: Mt 13:38; Jo 8:44; Hos 14:9

pitupituroaro purapariveira. Viigoa torevoko pitupituva keru iraopauveira. Vokiara rutu-ia vo vovouo purapariveira oirara rutu piro piepaoro vova Pauto vaarioa torevoko raiva. ¹¹ ✱ Vaoviopavira raga Turaro vavaearo vii-ia toupai. Oa iava vavoriipauei, ra viapau ravireo kekepari vo vokiarioa varao." Oire vao isivaaro iava apapa koarapavira vurareva. Oa iava oira taraaparoepa oiso ra irai rera sikuroapaoro vokapareve, uvare rupavira rutu vurareva. ¹² Oa kekerevaro gavman rovopato, oa iava rera iava sopaua rutu oiraoepa rutu, vo osa varaoia Turaro varaaro rutu tavetavereva.

Pol Ora Banabas Aiterea Antiok-ia Vo Pisidia Taere Sovara-ia Toupasiva

¹³ Oire uva Pefos-ia kavuoro aue-ia selpa uvuoa topaa viropa Pega urui iare ouruia oisoa toupaiave Pamfilia taere sovara-ia. Uva evoa vaiterei arova kareroepa rera raga Jon Mak Jerusalem iare. ¹⁴ Oa iava Pega urui iava vokasiva aue-ia pou virosa Antiok vo uruio oa oisoa Pisidia taere sovara-ia toupaiave. Uva okepavu-ia koatasiepa Sinagog Jiu vaaro voa pausa. ¹⁵ Oire oearovu Pauto vaaro Reo Taisi viei rovoiva, ora vo reoro tapo profet irara vo rigatoroaro. Uva varao isivaaro iava voeao rovopa irara vova Sinagog vo rigato vateiva

vaitereipa origatoa oiso puraepa, "Araokotoarei oaio, vosa reoa vai vei-ia toupaiave voeao oirara ora riakora sopaaro soporesa, oire oai kosi piesi vo uvuruo-ia." ¹⁶ Oire uva Pol toreoro voea tapetapereva vavaearei-ia oiso puraoro voeare,

"Visii Isrel-pa irara ora visii oearovu visiigoa Pautoa-pa avivikepataveira. Visiigoa rutu vao uvuta. ¹⁷ ✱ Ro Pauto oaive Isrel-pa irara ira oearovu voeao iava vigei aao iraraaro viro piereva voea reesioro auere voea riro piesa vo ovusa tavetevira voa toupaiava. Oa iava voea iare goruaro karekereva voea kosi pieoro voava Isip-ia. ¹⁸ Oa iava aue sovara-ia vo resura tau ivaro (40) voea oisoa tauvareve vo osa raaka tapi-ia toupaiave. Oiso osa voeoro oearoa veguru kakaero oaive tokipaiaveira. ¹⁹ Oire vosa erao vatara (7) sararo opesi pie rovorevoiva aue iava Kenan-ia, voea vatereva vo rasi Jiu-pa irara. Oa iava oiso pura piropa, Voea raga vo rasiaro. Uvare voeapa vo rasi roorookareva. Uva voa touiva aue-ia vo resura vovoto vo vavae tau ivaro (450). ²⁰ Uva vao isivaaro iava Pauto voea vatereva reo rovirieipa irara aue jas voea tokipasa. Oa iava ro-ia Samyuel profetato voeapa vatereva Pauto.

²¹ "Uva Samyuel isivaaro iava auere ita Pauto areiva king. Oire Sol vatereva Kis

oviitoaaro vo sarao iava rera Bensamin vāse vo saraaro. Uva oisoa va-ia toupaiave vo ivaro sovara-ia vo resura tau iva (40).²² Vao isivaaro iava Sol verareva vorevira ita Pauto aue tavari piesa Devit, oisore ra voeapa turaroparo. Oa iava vo reoro vatereva voeapa aue iava Devit oiso puraoro, Ro-ia Jesi oviitoaaro, ira ragai vo ruipaaro rutu-ia toupāre. Ira taru oiso vara puraparevere osa rera tavipaavoi.²³ ☆ Uva Devit aao iraraaro-ia Pauto ro Jisas karekereva Isrel-pa irara kae piesa voea oriruoro. Oa purareva vao ora rera vaaro reo ravāa oirao pieoro.

²⁴ “Oire uva Jon ira pierēva Jisas-pa. Oa iava oiso siposiporeva oirarapa, Visii poreta viro, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava baptaisa outavere.²⁵ Uva Jon vo kovoro opesi pieoro oiso puraroepa, Apeisi rugorugoopatai ragai-ia? Irouto-a ragai? Viapau oiso ragai-a ro ira iare tuepataveira. Oire uvuta oiso-ia iravu ira urorovere irapa ariiparai. Uva viapau uvuiparai ra rerapa akaipa kovo vai pura ragaa. Oiso osa vao tasipaaro oa-ia viapau uvuiparai ra va akaipavira vera ragaa vo rera iava.

²⁶ “Araoko irara oaa. Visii vao Ebrahim aao iraraaro, ora visii vao ratau tou irara visiigoa rutu Pautoapa avivikepataveira, vigei rutupa Pauto vo reo vatereva

virivari pie reo aue iava Jisas Krais vigei Kae Piepatoaaro.²⁷ Voeao-ia Jerusalem-ia tou irara ora voeao reipa irara oaiave oea rutu vo reo oirao pieivora profet irara vo reoaro vo Jisas kopii pieoro, uvare viapau oiso rera eveiivora oiso, Kae Pieto oaiave. Ira iava profet irara vo reo rigatoiva oa oisoa vieipaive Sabat vokiro rutu-ia.²⁸ Uva viapau oiso uvuiaera ra rera kortuive vuriara vai sirova, uvare oiso ragavira taraiaera rera-ia, Easi torevokotoa-a ro-ia. Ari ita, Pailat taviiva oiso ragavira, Eagara ita, ruipapaiei oiso ra rera kopii pieri igeipa.²⁹ Uva vo reoro rutu evara oirao pieoro oara rera iava rigatoiva rera rere pieivora vova evao parikou-ia rera tovasa aveke rikui-ia.³⁰ Ari ita, vo osa Pauto vorevira rera tore pierēvora vova kopiia.³¹ Oa iava oearovu ovokirovu-ia rera kekeivora voearo oearoa tapo avaroepa Galili iava aue iare Jerusalem-ia. Voearo oearoa vo vokio-ia tavitavipaai rera iava.

³² “Ora vegei tapo vara iava tavitavipaveiei vearo siposiporo oiso-ia, vara iava ovoiei reoro oara oirao pierēvora Pauto vigeipa rera-ia. Varao oara vatereva tuariri vo voeaopa vigei aite iraraaro.³³ ☆ Oiso osa vao-ia oa-ia Jisas tore pierēvora vorevira kopiia iava. Osiposipoa vao aue-ia Sam Vuku papara erao oiso

oa-ia puraroepa Pauto,
 ‘Vii-a oviitoa oaa. Ragai vo
 vokio vii aitea.’

34 ✱ Oa iava Pauto reo
 ovoi puraoro oiso va pu-
 rareva, ira toreroverea Jisas
 kopiia iava vorevira, ra vi-
 apau eruro. Eisi osa pura
 piropa vo rigato oiso osa vao-
 ia,

‘Ragai-a vao ragoa visii
 rutu oiraopavira
 vateaverea oiraopara
 ora tugoropara, varao
 oara iava reo ovoi
 puraava auepa Devit.’

35 ✱ Ora vao tapo oa-ia
 oiso puraroepa Devit vo aue-
 ia opaparavu vo Sam Vuku
 sovara-ia.

‘Ro-ia Tugoropatoa oara ira
 iava varaua iava via-
 pau uvuipau ra vaseri,
 oiso ra erupe.’

36 Uva vo reoa vao-ia
 aue iava Jisas oa purareva,
 viapau oiso ora rera raga-
 ia vo reo-a. Aue iava uvare
 rera vo touaro-ia Devit Pauto
 vo vovouaro purareva rera
 voeaaro-ia oirara, oa iava
 kopiioepa. Uva rera tovaiva
 vo rera aite iraraaro tovaaro
 ruvara-ia. Oa iava rera iava
 varaua erupea voa. ³⁷ Ari ita,
 ro ira tore pierevora Pauto
 kopiario iava rera Jisas, ira
 iava viapau oiso varaua oaro
 eruera. ³⁸ Araoko irara oaa,
 vao uvuta oa iava visiipa
 siposipopaavoi vuri verapa
 siposipo. Oa visiipa ora
 vatepere rera raga-ia ro-ia
 Jisas, ³⁹ vo rara rera oirao
 pieta. Oa iava visii iava
 vuriara oavisii verarevere

oara viapau uvuipai ra
 Moses vaaro Reo Taisi vara
 verapaive. ⁴⁰ Vatatopopata,
 teapi vao visii-ia karekepe
 oiso osa profet irara vo
 reoaro-ia puraaepa voari
 oiso, Vao karekeperea vo
 oearovu-ia. Oiso osa vao-ia,

41 ✱ ‘Visii riro vakuvaku
 irara vao keketa, ra
 vare rugorugoota
 visiigoa taru kopiita-
 vere, uvare vo kovo
 purapaavoi. Uva
 viapau oiso va oirao
 piepata. Ari ita, vosa
 irai visiipa evo kovo
 aviavi piepareve, ra
 viapau oiso irai vo
 reoaro oirao piepata
 va iava eva.’ ”

42 Oa iava kosi virosiepa
 Pol vaio ora Banabas voava
 vo Sinagog. Uva voea rutu
 oiso puraaepa vaitereire,
 “Uriosivere aia vo toupao-
 ia utupa igeipa siposiposa
 vo reoro iava.” ⁴³ Oire
 uva voeao-ia Jiu-pa irara
 ora oearovu ratau tou irara
 oearoa oisoa Jiu-pa irara vo
 pitupituario sirova utupaave,
 oea rutu vaiterei sirova utu-
 aepa raivaaro. Oa iava voa
 vaitereo aposeltoarei voea
 taporo ora reopasiepa oiso
 voea tavipaoro, “Avoeao.
 Pauto vo Saraaro-ia sopaura
 oavisii tovopatavoi. Ra
 voa tupaoro goruvira rera
 sirova ututa.”

44 Va-ia vao utupa Sabat
 voki vorevira voeao vo urui
 iava ora guraepa Pauto
 vo reoaro uvusa. ⁴⁵ Vo osa
 voeapa siposipopareva Pol,

ovusa Jiu-pa irara urioaepa vo uvuru kekesa. Oa iava rirovira rutu vara riiriiva. Osa iava vara iava rerava rirovira ora kaureopaepa rera reroaropaoro. ⁴⁶ Uva goruvira rutu reopaoro voeare Pol vaio ora Banabas oiso purasiepa, “Ari ita, rovovira rutu visii vate irao rovovevora vo reoro Pauto vo reoroaro. Uva visii-ia tarai iraopaveiei visii kekepaoro, ovusa vo reoropa reasipaoro vara peopata ora visii iava. Uva oisi-a oiso osa ora kosi piepatai, oa iava viapau oiso uvuipatai ra vao Tootoo Ovoi outa. Eva-a oa vituaro iava avapaveare ratau tou irarapa vo reo vatepasa. ⁴⁷ Aue vituaro iava uvare ro Turaro vegei tavirevora oiso,

‘Ragai visii sipopaa os-ararovu rafau tou irara aviavi piesa voeapa vao iava sipoipooro. Oa iava uvuipaai ra ora voea varaaro iava vuri vovouro ora poreave, vo rara vo reoro varao oirao piepaive voea rutu vo rasitoa rutu-ia.’”

⁴⁸ Uva vao uvupaoro oearovu ratau tou irara iava rirovira rorupaiva. Oa iava Pauto vo reoro rei pieiva oiso puraoro, “Vearovira rutu vatevatearo-ia Pauto.” Uva riro irara vo reo oirao pieiva voeao oea ropo rovoreva Pauto ora rerapa voari rovoa rutu-ia.

⁴⁹ Oa iava Pauto vo reoro ora sikataepa voraro ruture

vo taerero-ia varao. ⁵⁰ Uva voeao Jiu-pa irara oira vasi irara kasipu pieiva ora riakora tapo vairo airoa oisoa goruvira rutu lotu purapaave vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa puraiva Pol vaio ora Banabas kosi piesa vo taere iava. ⁵¹ Uva kokotoara oaesii iava vereo tovetovesiepa voare vo urui reesiro vao-ia, Reo uvu asa urui. Oa iava voea kavuoro ava ovoisiepa vore Aikoniam-ia. ⁵² Uva voeao disaipel irara vukuaepa rutu aue-ia Tugoropato Uraurato ora aue-ia tapo rorua.

14

Vo Toupasiva Aikoniam-ia Kovopaoro

¹ Oire uva ovokivu-ia ita voa vo Aikoniam-ia oavu-ia ita Sinagog pausa koatasiepa. Voa ita goruvira rutu voeapa sipoisiposiva. Uva riro irara rutu vaiterei vo sipoisiporoaro oirao pieiva voea rutu oiso, Jiu-pa irara ari Grik-pa irara tapo. ² Ari ita, oearovu voea iava Jiu-pa irara oirao pie asa irara oea oearovu kasipu pieiva osarovu iava, oisore ra vurivira rugorugooave vaitereire Pol vaio ora Banabas oearovure tapo oirao pie vovou irara. ³ ☆ Oire voa vo riro kaekavira tousiva sipoisipopaoro uriri asavira Turaro iava, ro ira vaiterei vo reoroaro aue iava Pauto vo tauvaaro oirao piepareva gorua vatepaoro. Osa iava ravaa reesiro ora

ravoto kovoro purasiva ora vavaea oaesī iava voea rutu osireiāro-ia. ⁴ ✱ Oa iava voeao vo urui-ia tou irara oea viapau oiso vaeavira vovoupaaepa, uvare oearovu oiso vovoupaaepa osa Jiu-pa irara vo vovouaro. Ari oearovu oiso vovoupaaepa osa aposel irara vo vovouaro.

⁵ Oire Jiu-pa irara ora oearovu ratau tou irara ora voea iavapa irara reipa irara oiso vovoupaaepa ra aposeltoarei vurokoive aue-ia aveke. ⁶ ✱ Ari ita, vo osa va-ia tarai rovosiepa. Oa iava ouruireivu iare torisiva vo uruireo Listra-ia ora Debi-ia. Ouruirea oisoa Likionia taere sovara-ia toupave, ora vo tapo otaererovu oara oisoa yoavi ruvara-ia toupave. ⁷ Uva voa Vearo Siposipoaro Jisas vatepasiva voeapa.

Vaiterei Vo Kovoaro Iava Oa Purasiva Listra-ia

⁸ ✱ Oire uva iravu ira oisoa vo urui-ia vao Listra urui tokoruovira raga toupave, uvare rera iava kokotoa vuriepa osa raga rera kavavea aakova. Oa iava oisoa viapau uvuiparo oiso ra vokapareve. ⁹ Uva Pol vo reoaro uvureva, oa iava Pol rera eveireva. Osa iava ora rerare oiso puraroepa, “Akoea, ro-ia oirato ira ragai vo reoaro oirao piepare aue iava Jisas. Ira poreterovere rara.” Uva Pol rerava tupavira vurareva oiso rutu puraoro akareva, ¹⁰ “Toreu torevokovira. Vii oiraaro-ia

kokotuo.” Oa iava tokaoro toreroepa voka ovoisa.

¹¹ ✱ Oire riro irara va eva kekeiva oa purareva rera-ia Pol. Rera kekeoro voea rutu rirovira oiveaepa oiso puraoro, “Ae, oiraopavira rutu vaitereo-ia pautoarei, aiterea oira varavira raga varasiei vore vigei iare.”

¹² Banabas vaisiiva oiso, Sus pautoa oaive, ora aue tapo Pol ira-ia vo vaisio tapo tovoiva, Hemis iravu ita pautoa oaive. Uva vao iava vo vaisio Pol-ia tovoiva Hemis-pa vaisi, rara voeapa reo vateparo. ¹³ Ro-ia pristo Sus reraaro ira vo kepaaro lotupa kepa oisoa uruia vatuario-ia toupave, ira urioroepa bulmakau kare tapo ora kokookoara voea rutu iare, oiso ra vara-ia koruoua purareve voea tapo Pol vaiopa ora Banabas. Uvare vaitereipa oiso keapaaepa, pautoarei.

¹⁴ Uva Pol vaio ora Banabas eisi va iava uvuoro ikauvira uriosiepa voea iare kuvupara karikaripaoro ora vaiterei iava. [Uvare rirovira rutu ariipasiepa vao-ia oa purapaiva vaitereipa.] Oa iava oiso purasiepa, ¹⁵ ✱ “Ae! Eake-a vao purapatavoi? Viapau oiso vegei-a pautoarei. Vegei oiratoarei oiso osa visii vao-ia. Vegoa urioveiera visii rutu vao tavisā Vearo Siposipo iava, oisore ra vo pitupituro iava kuuvu pitupituro poreta viro Tootoopato sirova utuoro

✱ 14:6: Mt 10:23

✱ 14:8: Ap 3:2

✱ 14:11: Ap 8:10, 28:6

✱ 14:15: Jen

1:1; Sam 146:6

Pauto. Ro ira vuvuiua purareva, ora rasito, ora avakava, ora auero rutu varao oara vara sovara-ia toupaiaveira. ¹⁶ Ro-ia Pauto ira oisoa osararovu rutupa vasepareve voari tuariri. Oa iava ora voea raga vo pitupituroaro sirova oisoa utu ragapaave. ¹⁷ ☆ Ari ita, vo tuariri rutu rovoa-ia uva Pauto auero rutu purareva, oiso ra oirara rutu vara kekepaoro vara iava rera eveipaive. Oiso veaopara rutu varao purareva oiso-ia, kokeva o auere kovepasa, ari kovoara varao auere kovapasa, ari evaoara rutu varao auere kuepasa, ari oaravua varao auere opo purapasa, ora varao tapo auere vara aiopasa. Oire ra vara iava vukupaave ora aue-ia rorua ora gorua. Varao oara rutu viraakoreva Pauto vara ovoioro.”

¹⁸ Uva vo reoro-a varao oara-ia voea kasikasi pievira akeakesiva, oisore ra va eakaive vao uvare koruoua purapaiva vaiereipa.

Pol Vurokoiva Avekeara-ia

¹⁹ ☆ Uva vo vokia-a vao oa raga-ia oearovu Jiu-pa irara Antiok iava ora Aikoniam-ia urioaepa oearovu ivu ragapaoro. Oa iava voea sirova utupaaepa. Uva Pol vurokoiva avekeara-ia. Oa iava rera ivuoro rera kosi pieiva vo urui sovara iava oiso keaoro, Ira kopiirroi. ²⁰ Oa isiyaaro iava vao voeao oirao pie vovou irara ora

guruaepa rera kovokovooro. Oa iava poreteoro ora pueroepa vorevira vo urui iare voresa. Ovokivu-ia utupa voki vo urui kavuoro avasiepa vaierei rutu Pol vaio ora Banabas aue iare Debi-ia.

Pol Vorevira Kareroepa Vova Antiok-ia Vo Siria Taere-ia

²¹ Uva voa vo Debi-ia tupaoro voeapa Vearo Siposipo iava siposipapa-siva. Oire riro irara rutu vaierei vo siposiporoaro oirao pieiva rutu. Uva vara opesi piesivoiva, vorevira karesiepa Listra iare. Oa iava voava ita Aikoniam iare voresiepa. Oa iava voava ita Antiok-ia. ²² ☆ Uva voava vorevira karepaoro voeao oirao pie vovou irara sopaaro goru piepaoro karesiepa riro goruvira oiso puraoro, “Uvuipatai ra goruvira touta oirao piepaoro. Uvare tutuu piepai ra koatavio Pauto vo Saraaro-ia. Ari ita, vo osa voka rovope vo raivao-ia oa-ia riroara vavatara toupai.” ²³ ☆ Oire uva oearovu lotupa irara iava reereesisiva, oiso ra lotupa irarapa irapaoro vearovira voea tokipaive. Uva aio kavuvira raga tupaoro Pauto iare varirisiepa voeapa Turaro vo tokiaro sovara-ia voea tovooro, ro ira-ia raripaaveira. Uva oisi-a eisi osa piepasiva voraro rutu vo

☆ **14:17:** Ro 1:20; Sam 65:10 ☆ **14:19:** 2 Ko 11:25; 2 Ti 3:11 ☆ **14:22:** Ap 11:23, 13:43; Jo 16:33 ☆ **14:23:** Ta 1:5

uva lotu gururo rutu oisoa toupave.

Vo Vorevira Karesiepa Antiok Iare Vo Siria Taere

²⁴ Oire uva Pisidia sovara-ia vokapaoro aue-ia Pamfilia-ia pousi viropa. ²⁵ Oa iava voa vo Pega vearo reo iava tavitavisiepa voeapa siposipooro oirara. Uva va isivaaro iava varasiepa aue iare Atelia. ²⁶ ☆ Uva voava kare ovoisiepa selpa uvuo-ia Antiok iare, vo uruio-ia oa-ia oevu aposel irara rovvovira vaierei tovo pie rovoiva Pauto vavaearo-ia kovosa. Oa iava opesioro voare karesiepa.

²⁷ ☆ Oire vo osa voa pou virosiepa, oa iava lotupa irara rutu gurusiva voeapa varao iava tavitavisa oara oisoa purapareve Pauto vaierei tapo. Vao iava tapo uvare vo raivao karureva ratau tou irarapa, oisore ra taraiave Jisas vaisiaro-ia. Ra va iava rera oirao pieive rera-ia rarioro. ²⁸ Oire uva voa vo Antiok-ia riro kaekaevira tousiva vo voea tapo voeao oirao pie vovou irara.

15

Lotuara Kaunsel Irara Ora Guruaepa Jerusalem-ia

¹ ☆ Uva oevu varaaepa Judia iava vore Antiok-ia voeao oea oiso voeaopa siposipopaiva oirao pie vovou irara oiso purapaoro, “Vosa visii viapau vo pitupitu sirova ututa Moses

vaaro rakari verapa pitupitu, oa iava viapau uvuipatai ra vuriara oavisii iava virivarita utupaua.” ² Oa iava Pol vaio ora Banabas voeare goruvira rutu oiso purasiepa, “Easi viapau oiso vao torevokopai.” Oa iava rirovira rutu ora takatoaepa kasipuvira ora reoro. Uva vao iava Pol vaio reesiiva ora oearovu vaierei iare Jerusalem iare avasa vo reova vao-ia oa-ia ora reoaepa. Uva voare oearovu iare reipa irara ora aposel irara vava avaaepa, oiso ra va-ia ora reoave voea rutu.

³ Oire uva va iava voea rutu voeao-ia lotupa irara vaierei sipoiva Jerusalem iare. Vo uruireo Finisia ora Sameria vuutaaro-ia pute rovooro voeao tavisiva oirao pie vovou irara oiso puraoro, “Vo raiva-ia Pauto ratau tou irara sopaaro porereva oiso-ia.” Oa iava rirovira rutu roruiva vo siposipo uvuoro oirao pie vovou irara. ⁴ Vo osa voa pousi viropa Jerusalem-ia, oa iava vaiereiava sekansa avaaepa reipa irara, ora aposel irara, ora voeao rutu lotupa irara. Oa iava voeapa siposiposiva varao iava oara oisoa purapareve Pauto vaierei-ia. ⁵ Uva oearovu voeoro oearoa oisoa Farisi vo siposiporoaro sirova oisoa utupaave, oea toreaepa riro oirao pie vovou irarare oiso purasa, “Avoeao, tepa ora rakari verapaavere Moses vo taisiario sirova utupaoro Reo

☆ 14:26: Ap 11:19, 13:1, 3 ☆ 14:27:

☆ 15:1: Ga 2:12, 5:2

Ap 15:4, 12; 1 Ko 16:9; 2 Ko 2:12; Kl 4:3

Taisi.”

6 Uva va-a vao oa iava voeao reipa irara ora voeao aposel irara rutu ora guru-aepa va-ia ora reosa. 7 Uva riro kaekaepa reoro rutu-a oara-ia ora reopaaepa vo aivaro-ia vao-ia oa puraiva. Oa iava Pita toreroepa oiso purasa, “Araoko irara oaa, tuariri Pauto ragai reesireva ratau tou irarapa Vearo Siposipo vatepasa, oisore ra oearovu rutu vo reo oirao piepaive. 8 Pautoa raga oirara rutu iava sopaura-ia taraiparoveira. Oa iava ora rera voeaaro vo rugorugooroaro oirao piepasa Tugoropato Uraurato rere pierevora voeaopa ratau tou irara, oiso osa piereva vigeipa voari. 9 ☆ Oiraopavira rutu. Viapau oiso Pauto vo vovouaro vigei iava oearoi veriverisipaiveira. Viapau. Uvare vigei rutu areiivira rutu toupaiaveira. Osa iava oearovu uvuipaai rera oirao piepaive. Oa iava Pauto uvuiparoi ra voea iava vuriara verapareve. 10 Uva apeisi vovoupatai, ra Pauto akeaketa va-ia vao, oisore ra va-ia rera torevokota, ra va sirova utuave? Opitupitua vao rakari verapa oiso rutu toupaiaveira osa aveke. Ari ita, vosa oirato oira-ia kae vovouro, ra viapau uvuiro oira kaesa vo rara vavatapao. Eisi osa oisoa toupaiave voari igei aao iraraaropa tuariri, ora vigeipa vao-

ia vo vokio. Eisi osa iava viapau uvuipavioveira ra oisi va sirova utupavio. 11 ☆ Ari ita, vao vigei vaaro oirao pie vovou oa oiso ragavira toupai, Akuku raga vatevatea oa vate ragareva Pauto. Ovatevatea raga iavirava Jisas Kraiss uvuiparoveira ra vuriara oavi verapareve vigei iava. Osa-a oiso osa pierevere rara voeaopa ratau tou irara.”

12 Vao isivaaro iava voea rutu voeao vo uvuru-ia vao ora reopaaepa. Oea rutu ora tape pieaepa Pol vaio ora Banabas raga reoaro uru piepaoro, vosa voeapa siposipopasiva varao iava ravaa reesiro ora ravoto kovoro tapo. Varao oara oisoa purapareve Pauto vaiterei-ia voeapa voeao sopaipa irara ratau tou irara.

13 Oire uva siposipoa oaesi opesi piesiva, oa iava Jems toreroepa oiso purasa, “Araoko irara oaa, ragai uvuta. 14 Ari ita, Pita visiipa siposiporevoi roroiovira oiso osa iraroepa Pauto oearovu tauvapaoro voea ou rovosa voeao iava ratau tou irara, oisore ra vearovira rera sirova utupaave oiso rutu osa rera voeaaro. 15 Ari ita, vao rigatoa oaive voea profet irara oa oisi toupai osa Pita puraparoi vao-ia. 16 ☆ Vo uvare profet irara oiso va rigatoiva,

“Turaro oiso puraroepa, Vao isivaaro iava kareraverea, ra Devit

☆ 15:9: Ap 10:28

☆ 15:11: Ro 3:24; Ef 2:5-8

☆ 15:16: Amo 9:11-12; Jer

vo kepaaro tore piea vorevira vao oa vuri-oro koveepa tuariri. Vo kepa vorevira vearo pieoro vo kepa tore pieaverea.

17 Auere ra voea rutu voeao ragaire taraiive ragai sirova utusa, voearei rutu voeareo ora oearovu rutu ratau tou irara, evoearei oearoa reesiava oiso, Ragai voeareiario oirara.

18 Eisi osa puraroepa Turaro ro ira vo taraio kareke piereva voari tuariri rutu.'

19 "Oire vao-ia ragai iava rugorugooa oiso toupai, Viapau uvuipaviei oiso ra voeao ratau tou irara vavagisi piepe vao-ia vigei Jiu-pa irara vaaro riro vavata reo goru. Uvare evoea iava sopaura oaive porepa virora Pautoa iare rera sirova utupasa. 20 Ari varao raga oara iava voea vatepere aue vai pasia vai oiso, Opeita varao koruou aioro aiopata, oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otopata, oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro, vo rara viapau oiso revasiva puteive vo kare iava. Opeita revasiara aiopata. 21 ☆ Uva varao raga iava voea vatepai rara, uvare varao Tugoropa Reoro toupaveira vao-ia Jiu

vaaro-ia Reo Taisi. Oara vatepaiveira vieiara sovara-ia Sabat vokiyo rutu-ia vo Jiu Reo Taisi Uvupa Keparo rutu-ia vova tuariri rutu."

Pasia Sipoiva Voeaopa Oirao Pie Vovou Irara Voeao Ratau Tou Irara

22 Oire va iava voea aposel irara, ora reipa irara, ora voearo rutu tapo lotupa irara, oea vaea vovou kataia raga puraiva ora guruoro aitereivu reesioro ora voea iava aue iare Pol vaio ora Banabas, oiso ra voea rutu avaave Antiok iare. Uva vaiterei vaisiario-a vaitereo Judas Basabas ora Sailas, aiterea-ia oisoa vearo vaisi purapaive oirao pie vovou irara. 23 Uva vaiterei tapo vo pasio sipoiva oa-ia oiso purapaoro,

"Igei aposel irara ora riro irara tapo igoa visiiva oiso puraiei, Vearo voki rutu araoko irara oaio, visiigoa evoa toupataveira Antiok-ia, ora Siria-ia, ora Silisia-ia. 24 Ari ita, visii iava uvuiovora vo uvare oearovu voearo igei iava avaaera oiso visii tavitavisa. Uva visii vavagisi piepaivora oiso purapaoro, Uvuipatai ra Jiu vaaro sirova ututa Reo Taisi vo pitupituo-ia rakari verapa pitupitu. Ari ita, taraipatai oiso, Viapau rutu igei voea sipoiovora visii iare. 25 Oa iava ora guruierao evaiterei reesisa aue-ia katai vovou. Uva turaro irara iava vaiterei uriosiei visii iare aue sirova igei vatetoareiaro Banabas vaio ora Pol. 26 ☆ Vaitereo-ia

Pol vaio ora Banabas aiterea ora tootooarei oaesí piresivora vosa Turaro oaiopa kovopasivora ro Jisas Kraís.

²⁷ Uva waitereo sipoiovoi visiipa Judas vaio ora Sailas, oiso ra ora waiterei gisipoaro iava visii tavitavisi vearovira oiso osa evo rigato oa puraiovoi visiipa. ²⁸ Uvare igei ora Tugoropato Uraurato oiso auepaiei, Viapau oiso vearopai ra vao riro vavata reo goru tovo ragapaio vo visii-ia. ²⁹ Ari ita, varao raga oara sirova utu iraota oiso-ia, Opeita varao koruoupa aioro aiopata oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otópata, oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro, vo rara viapau oiso revasiva puteive vo kare iava. Opeita revasiara aiopata. Oire uva oiso-ia ra visii rutu vearovira ora visiiva tou iraopatavere, vorara varao sirova ututa. Oire evavi raga ra opesipe. Vearo voki rutu.”

³⁰ Uva tavitavipa resura oea sipoiva, oa iava voare avaaepa evoa Antiok-ia. Oire va iava voa vo resura voea voeao oirao pie vovou irara guruiva voa vo rigato vatesa voeapa. ³¹ Oa iava voea rutu vo rigato vieipaoro rirovira rutu rorupaiva, uvare voea iava sopaura oaive goru pieiva va-ia. ³² Uva Judas vaio ora Sailas profeta-

toarei aiterea riro kaekae-vira voeapa siposiposiva voeao oirao pie vovou irara voea vo rugooraro goru pieoro. ³³⁻³⁴ ✧ Ovokirovu isivaaro iava oearvu waiterei sipo pieiva oiso puraoro, “Avasi gavaurea sovára-ia toupasa.” Uva vorevira vore-aepa aposel irara iare. ³⁵ Oa iava Pol vaio ora Banabas tou rovosiva voa Antiok-ia vo voeapa siposipopaoro aue iava Turaro vo reoroaro ora oearovu tapo riro irara.

Pol Vaio Ora Banabas Ora Sikasiepa

³⁶ Oire uva ovokirovu isivaaro iava Pol oiso puraroepa Banabas-re, “Vearopai vosa kareve ora vegei araoko irara oaro kekesa, voeao oea oiso toupaveira voraro uruiara-ia vo uvaroa voea siposipo rovevea aue iava Turaro vo reoroaro. Oa iava uvuipaveiei ra taraive voeao-ia oiso, Apesi ragavira toupai. Ra voea ita tauvave.”

³⁷ ✧ Vo osa Banabas Jonpa ruipaparoepa, rera raga Mak, oiso ra rera tapo avasi voare. ³⁸ ✧ Oire va iava Pol rerare oiso rugorugoparoepa, Easi viapau uvuipaveiei ra rera tapo avave. Uvare ita vegei kavureva aue-ia Pamfilia-ia vo kovopa reasipaoro. ³⁹ Oa iava ora aveavesiepa. Uva viapau oiso katai vovou vai-ia toupasiva. Oa iava ora tavarisiepa oiso, Banabas avaroepa Saipras iare waiterei ora Jon Mak selpa

uvuo-ia. ⁴⁰ Ovusa Pol Sailas tapo avaroepa. Vo ovusa voeao oirao pie vovou irara Pauto vo tokiaro sovara-ia vaierei tovoiva. ⁴¹ ☆ Uva avasiepa vo Siria taererei ora Silisia-ia vuutaaro-ia lotupa kovo voraro goru piepaoro.

16

Timoti Pol Vaio Tapo Avaroepa Ora Sailas

¹ ☆ Oire voa pousi viropa vo Debi-ia ora vo Listra-ia. Uva voa iravu oisoa toupareve oirao pie vovouto rera vaisiaro, Timoti. Uva aakova Jiu-pava ora oirao pie vovouva tapo, vo ovusa aitetoa Grik-pato. ² Uva voeao oirao pie vovou irara oea oisoa Listra-ia toupaipe ora Aikoniam-ia oea oisoa oiso purapaave rerare Timoti, “Vearotoa rutu ro-ia.” ³ ☆ Oire va iava Pol rera akereva oiso ra rera tapo kovopareve vo voka-ia vao. Ari ita, vo osa rovvira rera rakari vera rovoreva, uvare riro irara Jiu-pa irara oisoa voa toupaipe. Uva oiso tapo taraia ouiva uvare aitetoa Grik-pato ira oisoa rera-ia koruparo vapa eva rakari vera. ⁴ Oa iava avaaepa voea uruiara ruturoaro iare vao reo goru vatepaoro voeapa voeao oirao pie vovou irara. Vo reoro-ia varao iava aue koruoupa aioropa, ora otopa pitupituropa, ora varao tapo revasipara aio arapa evo reo oa puraiva aposel irara Jerusalem-ia. ⁵ ☆ Oire

vokiara rutu-ia lotupa kovo goru pieiva, vo osa voea rutu voeao vieiario riroepa.

Vo Pol Masedonia-pato Kekereva Areo Uusi-ia

⁶ Uva vorarore vokaiva Frisia-ia ora Galesia-ia, vo osa Tugoropato Uraurato voeare korukoruroepa Esia Provins-ia siposipo arapa Turaro vo reoaro iava. ⁷ ☆ Uva va iava poua viropa vo Misia-ia uvuiaro rekasiario-ia akeakevira avapaoro, oiso ra poua viro Bitinia-ia. Vo ovusa Tugoropato Uraurato goruvira rutu voeare oiso puraroepa, “Avoeao, opeita voare puteta Bitinia-ia koatasa.” ⁸ Oa iava voka ragapaoro aue Misia-ia vuutaaro iava varaaepa Troas iare. ⁹ ☆ Oire evoa-a uva areo uusi oureva Pol vokiario oa-ia iravu oirato kekereva Masedonia-pato, ovusa variripaoro torepaooro keeraparoepa oiso purapaoro, “Vore uriou Masedonia-ia igei tauvasa.” ¹⁰ Vo areo uusi isivaaro iava vatatopopaaepa Masedonia iare avasa. Uva ragai Luk voea tapo avaraepa. Uva voavi raga oiso taraiiepa, Pauto igei sipopare rera vaaro vatesa Vearo Siposipo.

Lidia Sopaua Poreeva

¹¹ Oa iava Troas iava avaiepa selpa uvuo-ia tore-vokovira Samotres iare avaooro. Oire voava ita utupa voki-ia aue iare avaiepa Niapolis. ¹² ☆ Uva voava

☆ 15:41: Ap 16:5 ☆ 16:1: Ap 14:6; Ro 16:21; 2 Ti 1:2 ☆ 16:3: Ga 2:3

☆ 16:5: Ap 15:41 ☆ 16:7: Ro 8:9; Ga 4:6 ☆ 16:9: Ap 9:10, 18:5, 20:1, 3, 27:2

☆ 16:12: Fl 1:1

Filipai iare vao rovopa urui vovio Masedonia-ia sovara-ia. Vo urui o oisoa tokipareve gavman ro vova Rom-ia. Oa iava voa ovokirovu-ia toupaiova. ¹³ Uva Sabat voki-ia kosi viroiepa vore uuko ovi sirova oiso ragavira rugooro, Ari voa-a vo uva Jiu-pa irara variripa tapiaro toupaveira. Uva voa uvuruoro airo-rovu riakora siposipoiova. ¹⁴ Oire uva iriavu riakova oira vaisiaro, Lidia vova Taiataira. Iria oisoa raove varoro raga sipopaeve vara-ia moni oupaoro, eira iria oisoa lotu purapao Pautoa iare. Oire Pol vo siposiporoaro uvueva. Uva Turaro oira sopaaro karureva. Oa iava rera vo reoroaro sirova utuopa. ¹⁵ ✱ Oire uva va iava baptaisa oueva ora voeao tapo oea oisoa oira vo kepaaro-ia toupave. Oa iava igeire oiso puraopa igei akeoro, “E uvuipatai ra ragai tapo uvurusa uriota vo kepa oaa-ia, vo rara oiso ragai taraipata, Oirao pie vovouva o-ia.” Uva oisi raga oiso voreripavira igeire keerapaoro oiso purapaopa. Oa iava oira tapo avaiepa.

*Pol Vaio Ora Sailas
Tukeiva Vo Filipai-ia*

¹⁶ ✱ Uva ovokivu-ia avaiepa varirisa. Uva voa iriavu igei tapo uvurusa urioopa kovopava. O-ia riakova riro reova varao-ia oara utupaua karekepape. Uva vo reoroa oisoa purapaeve

ae vo goruaro-ia tugara, osa oiso riroa monia oupaeve. Va oupaoro voeaopa vara vatepaeve oea oisoa oira tokipave. ¹⁷ Uva oira igeire ora Pol oiso keerapaoro utupaopa, “Voeao Reitoa rutu Pauto kovopa iraraaro, oea oiso vigei tavipaiveira vao iava Pauto vaaro raiva oa-ia uvuiparoi ra vigei vorevira oupareve ora rera iare.” ¹⁸ Uva oisoa vokiara rutu-ia oisi raga piepaeve. Oire va iava Pol reasioro oirare ora poreroepa oiso purasa auere tugarato ro oira reraaro, “Jisas Krais vo goruaro iavirava vii tavipaa, ra oira arova kosiu viro.” Uva va iava kosi ovoiro viropa oira iava vo voki raga-ia.

¹⁹ Oa iava voeao oea oisoa oira tokipave taraiaepa oiso, Easi kovoa oavi opesiei. Vi-apau oiso moni oupaviovere oira ruvara-ia ita. Oire uva voava kasipuoro vaiterei sitaiva Pol vaio ora Banabas vaiterei ivuoro. Uva voava vo urui sovara-ia vuruvuru-ia vaitereiva avaaepa oira vasi irara iare voea tapo ora gurusu. ²⁰ Uva oa-ia oiso puraaepa, “Voeao Jiu-pa irara oea vigei vo uruiaro vuri piepaiveira.

²¹ Voea vo pitupituroaro-ia siposipopasi pisavira rutu. Uva vigei vao-ia Rom-pa irara viapau uvuipaviei ra va-ia vearo vaisi purape.”

²² ✱ Uva va iava riro irara rutu ora uvuruapea vaitereo Pol vaio ora Sailas uposa.

✱ 16:15: Ap 11:14; Lu 24:29
Ko 11:23, 25

✱ 16:16: Diu 18:11; 1 Sml 28:3, 7 ✱ 16:22: 2

Uva vo uvurua-ia ora voea iava voeao turaro irara kuvupara oai ve karikaripaiva rirovira rutu kasipupaoro vai tereire. Oa iava oiso puraaepa, “Vaiterei ragita.”

²³ Oa iava vai terei ragipaiva rirovira rutu. Uva vao isivaaro iava tuukepa kepa tokipato vateiva vai terei oiso puraoro, “Vearovira rutu vai terei tokiparivere.”

²⁴ Oire va uvuoro vai terei peoreva oisire tuukepa kepa rutu sovara-ia. Uva evoa-a uva vai terei iava tasiara kaporeva evao peroro-ia vai terei tuukeoro.

²⁵ ☆ Uva voki vuuta-ia Pol vaio ora Sailas Pautoapa variripasiepa erapaoro rera-ia vuurapa vaisi purapaoro. Vo osa oearovu tuukepa irara vai terei uru piepaiva. ²⁶ Va purasivoiva, riroto ravurike karekeroepa. Uva tuukepa kepa vituaro rikerikepa. Oa iava riro tuparo karu piropa akukuvira. Ora kapo tuukero tapo varao vovā voea rutu tuukepa irara kokotoaro iava rutu kovekovepa oisi raga akukuvira. ²⁷ Oire oa iava ro ira oisoa tuukepa kepa tokipareve eraoroepa riropa tuparo vo karuparoaro kekesa. Va iava ora rerare sigoa goro ragareva oiso ra ora uporo, uvare oiso keaparoepa, Voea vai rutu tuukepa irara toriivo. ²⁸ Vo osa Pol rerare koruroepa oiso puraoro, “Ae, opeita eva purapari ora vii-ia. Easi igei rutu-a vao vo-

ia.” ²⁹ Va iava vuravu arereva, oa iava oira-ia avapaoro ikauvira koataroepa. Oire uva rirovira rikerikepaoro koveroepa vai terei kokotoaro-ia Pol vaio ora Sailas. ³⁰ Voava vai terei tapo kosiro viropa oiso purapaoro, “Avoeao apeisi vai ragavira uvuiparai ra vuriara oaa iava ora porera?”

³¹ ☆ Uva rerare oiso purasiepa, “Ro Turaro Jisas Krai oirao pieri. Oa iava vuriara oara iava uvuipau ra poreu viro, visii rutu vao-ia ora voeao vii vo kepaoro-ia tapo toupaveira.” ³² Oire vao isivaaro iava voea rutupa siposiposiva ora voeao oea oisoa rera vo kepaoro-ia toupave va iava vao Turaro vo reoro. ³³ Vo vuuta raga-ia eva vo vokiario ro ira oisoa tuukepa kepa tokipareve vai tereipa iava kapuara sisureva. Vao isivaaro iava baptaisa oureva ora voea tapo oea tapo oiso toupareve. ³⁴ Oire uva vai terei koata pierereva rera vo kepaoro-ia vai terei aio vatesa voa. Uva voa rirovira rutu rorupareva ora voeao oea tapo oisoa toupareve, uvare oirao piea ouiva.

³⁵ Oire vokipaua voeao reipa irara oea polis irara aruiva auere tuukepa kepa tokipato tavisa, oiso ra vai terei kosi pierereve. ³⁶ Oa iava ro tuukepa kepa tokipato vai tereire oiso puraroepa, “Avasi gavaurea sovara-ia toupasa.”

37 ☆ Ari oiso puraroepa Pol, “Akoea, viapau oiso torevokovira vegei kort rovoivorao. Oa iava vegei raga ragaivorao oearovu rutu osireiario-ia. Vegei toupaveaira vo Rom gavman sovara-ia. Uva apeisi-a? Evoea uvuipaa ra oisi raga ita vegei kosi pie ragaive ita vatauvira voava vo tuukepa kepa-ia, eke? Uva voea tavi iraopari, ra voea raga urioave vegei kosi piesa voava vo-ia.”

38 Oire uva va iava voeao polis irara reipa irara tavis voreaeapa. Uva voea-a voeao oea rirovira rutu uriri-aeapa, uvare oiso ragavira taraiaepa Pol vaio-ia ora Sailas, Eari Rom gavman waitereiario waitereo. 39 Uva evoea urioaeapa waiterei kosi piesa. Oa iava waitereire oiso puraaepa, “Vei-ia vuria pura ragaio. Uva oiso vovoupaiei ra vo kavuoro ava iraosi uvai ragare.” 40 Va isivaaro iava tuukepa kepa iava avasiepa Lidia vo kepaaro iare. Uva voa-a evoa uva oearovu riro oirao pie vovou irara kekesiva. Oa iava voea vovouaro goru piesiva voa. Vao isivaaro rutu iava voa rutu vo kavuoro avasiepa.

17

Tesalonaika Vata Pol Vaiore Ora Sailas Rirovira Kasipuaepa

1 ☆ Uva Pol vaio ora Sailas vo uruireo-ia vokapaoro avasiepa Amfipolis uruia ora Apolonia. Uva voava

aue-ia pousi viropa Tesalonaika urui uva oisoa Jiu vo kepaaro Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog toupave. 2 Uva ora rera vo pitupituario raga sirova utuoro vo kepa-ia koataroepa. Uva voa vo peva-ia Sabat vokirop Tugoropa Rigato voeapa karukarureva Pol 3 ☆ vo reo aviavi piesa Jisas vo siitokaaro iava, ora vao iava tapo osa vorevira toreroepa kopii tapi iava. Oa iava Jisas oirao piereva voeapa oiso puraoro, “Ari ita, Pauto reraaro Ropoto rutu Jisas.” 4 Uva oearovu rera vo reoaro oirao pieiva va uvuoro. Oa iava oiso vovouaeapa ra waiterei tapo ora takuvuave. Ora oearovu Grik iava riro irara oea oisoa Pautoa-pa lotu purapai, ora airorovu oira vasi riako.

5 Ari ita, oearovu voea raga iava Jiu-pa irara oea viapau oiso waiterei vo reoaro uvuiva va oirao piesa. Evoea-a oea oisoa waiterei vo kovoaro riiriipaive. Uva voea riro pokapoka irara oea ouiva oearovu tapo ora takuvusa aue Jiu, oiso ra voea rutu Pol vaio tapo ora upoave. Oa iava voea rutu avaaepa Jeson vo kepaaro-ia Pol vaiore taraasa voa. Uvare oiso ruipapaaepa ra oirara rutu osireiario-ia waiterei karekeive. 6 Oire uva waitereire vura ragaoro Jeson ouiva ora oearovu tapo voeoro oirao pie vovou irara. Uva voea rutuva avaaepa voea ivuoro voeao

iare oea oisoa vo urui-ia turaropaave. Oa iava voeare oiso puraaepa, “Avoeao waitereo Pol vaio ora Sailas aiterea oirara rutu vavagisi piepasiveira uvarovu rutu. Uva oisi-a oiso osa piesa vore ita uriosiei ⁷ ☆ aue iare Jeson taveteoro. Aiterea-a waitereo Sisa vaaro reo goru pute iraopasiveira oiso purapaoro, Iravu epao king. Rera vaisiario, Jisas.” ⁸ Oa iava oirara rutu ora turaro irara oea oisoa vo urui-ia toupave oea vo reo vao uvuoro ora sitaaepa rirovira rutu rugorugooro. ⁹ Oa iava Jeson ruvara-ia moni ouaepa ora oearovu voeao riro oirao pie vovou irara oiso-ia, Vosa viapau vuria vai purasivori, oire vo vori vao voeapa Jeson vase vore pieive. Oisi-a eisi osa waiterei pieivoiva, waiterei iava vaseiva. Oa iava avasiepa.

Pol Vaio Ora Sailas Kovo-siva Beria-ia

¹⁰ Uva vo rupa raga-ia Pol vaio ora Sailas sipo pieiva voeao oirao pie vovou irara aue iare Beria. Uva voare avasiepa. Oa iava Jiu vo kepaaro-ia Sinagog koatasiepa voeapa siposipo rovosa voa. ¹¹ ☆ Voeao oea oisoa vo Beria-ia toupave oea viapau oiso oisoa toupave osa voeao Tesalonaika-pa irara, oea vaaruu vovouvira rutu oisoa toupave auepa vo siposiporo uvu arapa. Ari

voeao Beria vata vo rugorugooroaro karu viropa, ovusa voeapa siposipopasiva. Uva va-a vao oa vituaro-ia oisoa vearovira Tugoropa Rigato taraapaive voea voeao Beria vo osa Pol voeapa siposipopareve vaore, oiso ra rera vo siposiporoaro uvupaoro vearovira vara uvuipaive, vosa va rutu sirova torevokopape Pol vo siposiporoaro. ¹² Oa iava riro irara rutu Jisas oirao pieiva oiso-ia, airorovu-a oira vasi riakoro Grik iava, ora oearovu rutu oirara. ¹³ Vo ovusa oearovu Jiu-pa irara voeao oisoa vo toupave Tesalonaika-ia oea va iava uvuiva vao oa purapasiva Pol vaio oirara-ia voeao Beria-ia Pauto vo reoaro vatepaoro. Oa iava voare avaaepa voea piururuosa voea kasipu pieoro. ¹⁴⁻¹⁵ ☆ Oa iava oearovu oirao pie vovou irara Pol sipo pieiva uvavu avakava-ia. Uva voava Beria-ia Pol tapo avaaepa oearovu aue arova Timoti vaio ora Sailas Atens iare. Oire uva voa touoro waitereire vorevira voea kokareva oiso, “Ragai iare ikauvira Timoti vaio ora Sailas arusa karepatai. Ra ragai tapo tousa utusi vo-ia.”

Vo Toupai Pol Iava Vo Osa Atens-ia Toureva

¹⁶ ☆ Vosa waiterei ateate piepaoro Atens-ia Pol rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa voaore oea oisoa sopaura oaive

☆ 17:7: Lu 23:2; Jo 19:12 ☆ 17:11: Ais 34:16; Lu 16:29; Jo 5:39 ☆ 17:14-15: Ap 15:3 ☆ 17:16: 2 Pi 2:8

tovopaive aue-ia tokarasiara oaiue, voea rutu voeao vo urui rutu sovara-ia tou irara.

¹⁷ Oa iava avaroepa oavu iare Sinagog Jiu vaaro voa oearovu tapo Jiu-pa irara ora reoreosa ora oearovu oearoa oisoa Pautoa-pa lotupaave. Uva vokiara rutu-ia tapo aivaropa tapi oisoa voea tapo ora reopasa avaparo.

¹⁸ ☆ Ari ita, oearovu voearo riro tarai irara oea tapo oisoa Pol tapo uvurupaave oiso-ia, Epikurian-pa irara voeao, ora Stoik-pa irara. Uva oisi voearei rutupa siposiporeva Jisas iava ora rera vo torearo iava tapo. Vo osa rera vo reoroaro pukopaoro oiso puraaepa rerare, “O ita. Koovooto eera ira riroara rutu reoara purapare.” Vo ovusa

oearovu oiso puraaepa, “Era vigei siposipopare oearovu raga iava pisa irara pau irara.” ¹⁹ Oa isivaaro iava vao rerava Pol avaaepa aivaroa iare aue kukuearo-ia Ariopagas Pukui. Voa uva oisoa oaravu rutu lotuara rovirieipasa ora gurupaave. Oa iava voa rerare oiso puraaepa, “Vearopai vosa igei taviri oraivai raga iava vao-ia osa ragavira vii vo reoroaro toupaveira.

²⁰ Uvare pisa reoro rutu purapariveira. Eva-a oa iava oiso ruipapaiei ra vara porearo iava vearovira rutu taraiio.” ²¹ Uva voearo Atens iava ora oearovu tapo aapaa-pau irara oea rutu oisoa reo uvu ruipapaave orekerovu

iava varao airepara, oara iava tavitavipaave oearovu.

²² Uva va iava Pol toreroepa voea rutu osireiario-ia voa vo Ariopagas Pukui-ia oiso purasa voeare, “Visii vao-ia Atens-pa irara. Uvuiparai visii kekea vo ovusa avivikepata rirovira rutu oearovupa pau irara. ²³ Ari ita, vo osa oisoa vokapaa, uva riroara rutu eravaoara oisoa kekepaoro viripaa voraro rutu visii vo uruiaro sovara-ia. Uva oavu-ia vo rigato epao oa oiso oisoa toupave oiso-ia, Vao-a vao eravaoa ropa pauto ira-ia viapau taraipaviei. Uva rera-a ro pauto irapa oisoa lotupata vo rera-ia tarai asavira, ira iava oiso ruipaparai ra visii tavitavia.

²⁴ ☆ Ro-ia Pauto ira vo rasio rutu purareva ora orekerovu rutu varao oara rera sirova toupaveira. Aue iava uvare rera reitoa rutu ora rovopatoa rutu vo vuvuiua-ia ora vo rasitoa-ia. Ari ita, viapau oiso vo toupaveira lotupa keparo-ia oara purapapeira vo ora vigei vavaearo-ia. ²⁵ ☆ Ora oiso tapo vo osa oearovu viapau uvuipai ra oaravu avu vai rerapa vatepaive vo osa rerapa kovopaive. Eake iava? Uvare vara rutu-a vatepareveira oiso-ia, tootooa vao, ora vovoua, ora orekerovu rutu varao oara-ia vatevatea purapaveira oirara rutupa vo rasio rutu-ia. Uvare vaea kaevira raga toupapeira. ²⁶ ☆ Ari ita,

☆ 17:18: 1 Ko 4:10; Ap 4:2

☆ 17:24: Ais 42:5

☆ 17:25: Sam 50:10-12

☆ 17:26: Mal 2:10; Diu 32:8

oirara rutu purareva kataito raga iava ro-ia rovopato. Ira raga iava voea rutu rigareva voraro ruture vo rasio rutu-ia. Uva rera raga Pauto vo vokio reesireva oa-ia karekeaverea, ora vo vokio oa-ia voea rutu opesiaverea, ora vo tapo uva toupaverea taru. ²⁷ Uva varā rutu-a varao ora rera ragare taraapasa oara purareva. Uva vai pasi uvuipaai ra rera vai kekepaive Pauto vo ora vara raga iava. Ari ita, oiraopavira rutu viapau oiso tauavira vigeipa toupaveira Pauto. ²⁸ Uvare Pauto raga iavirava tootoopaviei, ora rera raga iavirava vokapai, ora auero rutu purapai rera raga iavirava. Oiso osa iravu visii iava riro taraito rigatoa purareva oiso, Vigei rutu-a Pauto ovii iraraaro. ²⁹ O ita, oiraopavira vigei-a Pauto ovii iraraaro. Uva viapau rutu uvuipaviei ra oiso rugorugoopavio oiso puraoro, Easi oirara raga Pauto puraiva oiso osa tokarasi aue-ia gol ora silva ora avekea vo oirara raga vo rugorugooaro sirova utupaoro. ³⁰ Ari ita, Pauto ira oisoa oirara rutu vura ragapareve voari tuariri rutu vo ovusa vaaru vovouvira toupave voea vo pitupituroaropa voea roviriei arapa. Uva vo vokio goruvira rutu oirara ruture oiso puraparo, Visii rutu vuriara oavisii iava poreta viro. ³¹ Eake iava? Uvare ovokivu

reesireva vao oa-ia oirara rutu taru rovirieireverea vo rasio rutu-ia kataitoa raga uvuiarova Jisas. Eera ira-ia vo reesi oiraopavira purareva rera vorevira kopiia iava tore pieoro,” eisi osa puraroepa Pol.

³² Ari ita, vo osa vo reo uvuoro rera torearo iava Jisas rirovira ora agesi pieaepa vo va-ia vakuvakupaoro. Ovusa oearovu voea raga iava oiso purapaaepa, “O ita, igei oiso ruipapaiei ra vii vo siposipoaro uvuio ita va iava eva.” ³³ Oa iava voea arova ora vaseroepa Pol vorepaoro. ³⁴ Vo osa oearovivu rera sirova ora tavosiaepa oiso-ia, Daionisas ro Kaunselto vova Ariopagas Kort, ora o-ia riakova Damaris, ora oearovu tapo.

18

Pol Vo Kovoaro Iava Korin-ia

¹ Va isivaaro iava Pol avaroepa Korin iare vova Atens-ia. ² Uva voa aivaroreva iravu tapo rera vaisiario, Akwila ira kavauroepa Pontas urui-ia. Ira airevi raga urioroepa vatuava oaro tapo aue iava Itali-ia. Aue vituaro iava uvare iravu king ira reo goru-ia oiso puraroepa, Voea rutu Jiu-pa irara vo kavu iraoivere Rom-ia. Uva rera vaisiario ro-ia, Klodias Sisa.

³ ✱ Oire uva Pol vaiterei tapo tupaoro kovoreva, uvare vaiterei vo kovoaro oiso rutu oisoa toupave osa Pol vo kovoaro aue purapaoro

varo keparo. ⁴ Uva oisoa vokiara rutu-ia vo Sabat voki-ro-ia vo Jiu vaaro-ia Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog toupave Pol vo voea varaaro rugorugooara akeakepaoro, oiso ra pore a viro Jiu-pa irara ora oearovu voea raga iava Grik-pa irara.

⁵ Oire vo osa Sailas vaio ora Timoti kare ovoisiepa aue iava Masedonia-ia, ovusa vaiterei isivaaro iava oisoa Pol voea siposipopareve vokiara rutu-ia rera iava Ropoto Jisas Pauto reraaro rera oirao piepaoro voeapa.

⁶ ☆ Vo ovusa aue Jiu-pa irara rirovira rutu kaureopaave rerava rera reroaropaoro. Uva vo kaureo uvuoro Pol voea ruvara-ia kuvupatoaaro iava poupou tovetoveroepa oiso puraoro voeare, “Eagara, visii vaaro eva vuri reo kaureoa. Ari ita, vosa visii vao-ia riroirovira raga toupata vapa vao, uva viapau ragai vo vuriaro-a. Visii raga vaaro. Ari ragai evapa viapau. Ragoa kosiparavi ratau tou irara iare.” ⁷ Uva Sinagog iava kosi-ro viropa Pol avasa iravu vo kepaaro iare. Rera vaisiario ro-ia, Tisias Jastas ira ro Pautoa-pa oisoa lotuparo. Uva rera vo kepaaro aue vatuario-ia oisoa toupave Sinagog Jiu vaaro. ⁸ Uva iravu Krispas ira oisoa Sinagog-ia reiparo, ira oisoa Turaro Jisas oirao piepareve ora voeao oea tapo oisoa toupaveve rera vo kepaaro-ia. Ora oearovu rutu tapo

Korin iava oearoa rutu oirao pie vovou rutu ouiva Pol vo reoaro uvuoro. Oa iava voea rutu baptaisaepa.

⁹ Uva orupavu-ia vokiario aue Turaro areo uusi-ia oiso puraroepa Pol-re, “*Opeita uriripaoro ora vii iava gisipo kapu piepari. Ari reo oara kosi piepari.*” ¹⁰ Uvare vii tapo toupaveve. Uva viapau irai uvuiparoi ra vuria vai puraveve vii-ia. Ari ita, riro irara rutu oirara oaa vo uruio sovara-ia karekeaveve, Ragai voeaaro rutu.” ¹¹ Oire uva voa Pol katai iva-ia toureva ora kuro iva tapo, vo osa Pauto vo reoaro iava voea siposipopareva.

¹² Oire vo osa voa iravu ro-ia Galio ira airepavira rovoparoepa gavmanpaoro voa Grik-ia. Vo ovusa voea rutu Jiu oiso ruipapaaepa ra upoa purai aue-ia Pol. Oa iava rerava avaaepa aue iare kort oiso rera iava tavisia, ¹³ “Ro-ia ira vigei vaaro Reo Taisi putepareveira oraivarovu purapaoro Pautoa-pa lotupasa.” ¹⁴ ☆ Oire vo osa Pol voea vo reoroaro puko rovopareva, ovusa Galio ora poreroepa Jiu-pa irarare oiso purasa, “Vosa rera-ia taraipata oiso, Oearovu uporeva oirara, ora riro kaviruto, ora oaravu rutu tapo vuriara oisoa purapareve, eva-a oa iava uvuiparai ra visii Jiu uvua va-ia. ¹⁵ Ari vosa visii raga vaaro Reo Taisi, ora varao vaisiara, ora oreorovu rutu, uva visii raga uvuipatai

ra vara torevoko ragata rera tapo. Oa iava viapau uvuiparai ra vara puraa.”

¹⁶ Osa iava voea kosi pierewa voava vo kortupa tapi.

¹⁷ Uva vao oa isivaaro iava voeao Grik-pa irara aue Sostenis ouiva, ro ira oisoa Jiu vo kepaaro-ia Sinagog reiparo. Oa iava rera ragiiva vo kortupa kepa rataoaro riaaro-ia. Uva viapau va-ia eva oa puraiva rera-ia, Galio oavu avu vai purareva voea-ia.

Pol Antiok Iare Voreroepa Vo Siria Taere-ia

¹⁸ ☆ Uva-a voa vo Pol riro kaekae visivi toutou pierewa. Oa iava voava ora vaseroepa voeao ruvara iava oirao pie vovou irara. Oa iava avaroepa selpa uvuo-ia aue iare Siria. Uva vaitereo-ia Akwila avukarei ora Prisila aiterea rera tapo avasiepa. Oire uva-a voa vo uvare avaroepa uva rera iava orui siiva rera vaaro reo ovoi reesioro, vao oa purareva voa Jiu-pa irara vo pitupituaro. ¹⁹ Oire uva voava pouro viropa Efesas-ia. Uva voa vaitereo arova avaroepa Akwila avukarei ora Prisila rera raga Jiu vo kepaaro iare Sinagog voea rutupa voa siposiposa voea vo rugorugooaro tavariosa.

²⁰ Uva rera ake ragapaiva oiso ra voea ruvara-ia tou rovoreve, ovusa voeare oiso puraroepa, “Easi viapau uvuiparai ra vo toua. ²¹ ☆ Uvare oiso vovouparai

ra ikauvira raga avara Jerusalem iare.” Oire uva oiso voea tavireva, “Ari ita, vosa Pautoa raga uvuipa ragai vorevira kare pierewe visii iare pasi.” Oa iava voava Efesas-ia ora vaseroepa va-ia selpa uvuoa.

²² Uva voava avakava sirova o-ia pouro viropa vo Sisaria-ia. Oire voava taru avaroepa Jerusalem iare lotuara rutuva vearo vaisi purasa. Uva oisi-a eisi osa pierewoiva, Antiok iare vararoepa.

Apolos Siposipopareva Vo Efesas-ia

²³ Pol riro kaekae visivi toureva vo Antiok-ia. Uva va isivaaro iava avaroepa vokapaoro ouruirovu iare vo rasio-ia vo Galesia ora Frisia-ia. Uva oirao pie vovou irara sopaaro goru piepaoro vokapareva.

²⁴ ☆ Uva iravu Jiu-pato aue iava Aleksandria rera vaisiaro, Apolos. Riro vearo reo puratoa rutu, ora vao-ia tapo oisoa vearovira rutu rirovira taraiparo aue Tugoropa Vuku. Ira urioroepa Efesas iare. ²⁵ ☆ Uva rera-a ro-ia ira oisoa taraiparo vo Turaro vaaro-ia raiva. Oa iava oisoa kasivarivira rutu torevokovira siposipopareve aue iava ro Turaro Jisas. Uva Jon vo baptisaro raga-a oa-ia oisoa taraiparo. ²⁶ Oa iava Jiu vo kepaaro-ia Sinagog siposipo rovaroepa goruvira. Uva Prisila vaio ora Akwila rera uvusivoiva, rera ousiva

☆ **18:18:** Nam 6:18; Ap 21:24; Ro 16:1
1 Ko 1:12, 3:5-6, 4:6; Ta 3:13 ☆ **18:25:**

☆ **18:21:** 1 Ko 4:19 ☆ **18:24:** Ap 19:1;
Ro 12:11; Ap 19:3-4

rera vearovira siposiposa rera tarai pieoro aue-ia Pauto vo raivaaro, uvare oaravivu vuri visivi rera vaaro-ia uvusiva. ²⁷ Oire uva ro-ia Apolos ira oiso ruipaparoepa ra avaro Grik iare. Oa iava oearovu oirao pie vovou irara rera tauvaiva oavu-ia rigatoa rerapa raiva karusa va-ia. Oire vosa pouro viropa voa Grik-ia, oa iava voa toupaooro voeao oearovu oirao pie vovou irara rutu rirovira tauva-paooro toupareva voa. Voeao oea Pauto vo kavikoaro sovara-ia Jisas oirao pieiva rutu. ²⁸ Oa iava rera vaaro-ia goru reo rutu Jiu vo reoroaro putepareva vo oavu-ia ora reoa. Uva Pauto reraaro ro Ropoto oirao piereva rutu aue-ia Tugoropa Vuku.

19

Pol Efesas-ia Toupareva

¹ Uva vo osa Apolos Korin-ia toupareva, ovusa Pol oiso ragavira vokaoro vo pukuiri-ia urioroepa aue-ia pou virosa Efesas. Uva voa oearovu kekereva disaipel irara. ² Uva voea akereva oiso, “E Tugoropato Uraurato outavorao vo oirao piea rovoaro isivaaro-ia?” Uva va iava oiso rerapa taeaaepa, “E uvare igei taraipaiei rera-ia ro Tugoropato Uraurato?” ³ Oire va iava voeare oiso puraroepa, “Ari eakere vao baptaisa-a oa outavorao?” Oa iava oiso puraaepa, “E aa

vao-a? Ari vo baptaiso iava Jon oiso siposiporevora.”

⁴ ✧ Uva Pol oiso puraroepa voeare, “O ita, Jon ita obaptaisa vaterevora visii reesioro visiigoa poreta virora vuriara oavisii iava Pautoa iare. Oire ita, tepa Jisas tapo oirao pieta ro ira iava oiso puraroera Jon, Ro ira ragai sirova uturovere utupaua. ⁵ Oa uvuoro baptaisaepa ora reesioro, ra rera vaisiaro-ia Jisas Krais toupaua. ⁶ ✧ Osa iava Pol ora rera vavaearo tovoreva voea-ia. Oa iava voea iare Tugoropato Uraurato rerereva. Oa-a eva oa iava osarovu rutu aue reoara puraiva Tugoropato Uraurato goruaro-ia, ora varao tapo reo ravaaro. ⁷ Uva voea uvuiaro rutu-a voeao katai tau erao (12).

⁸ Oire uva oisoa Pol avaparo Jiu vaaro iare Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog voea siposipopasa uriri asavira rutu vo peva sovara-ia kekira. Uva oisoa voea rugooaro akeakepareve, oisore ra oiso pieve osa rera vo rugorugooaro Pauto vaaro iare Sara. ⁹ ✧ Ari vo osa oearovu viapau oisoa rera reoaro uvupaive. Uva vao vituaro iava Turaro Krais vo raivaarova oisoa kaureopaave oira uvururo osireiario-ia, uvare viapau oirao pie vovou vai oaive. Va iava voea tapo disaipel avaroepa oavu iare skulpa kepa aue vaaro Tiranias. Uva voa vokiara rutu-ia

✧ 19:4: Mt 3:11; Ap 13:24-25 ✧ 19:6: Ap 6:6, 8:17, 2:4, 10:46 ✧ 19:9: 2 Ti 1:15; Ap 9:2

voea oisoa siposipopareve.
¹⁰ Uva vo pitupitu-a vao oa purareva erao ivarei sovareva. Oa iava oirara rutu vo Esia Provins sovareva-tou irara Turaro vo reoaro uvuiva, voea rutu voeao Jiu-pa irara ora Grik-pa irara.

Siva Ovii Iraraaro Iava

¹¹ Uva voa vo tou-ia Pauto Pol-pa gorua vatereva. Oa iava voa pisipisa kovoro ravoto kovoro rutu purareva. ¹² Oire voa varao purareva osasararovu rutu iava varo tokotokoro voea vararo vara-ia gavipasa. Uva vara-a evara oara oisoa oupaoro avapaave vo voeoro-ia upiapa irara vara tovopasa. Ra vara raga iava porete ovoipaave. Ora aue tapo tugara karero kosi piepaive vo vara raga-ia varao varo tokotokoro.

¹³ ☆ Oire oearovu tariri irara Jiu oea vo kovoaro-a vao-ia pisa kovo tugara kosi piepa kovo oirara iava. Uva urioaepa vo kovo purasa akeakevira Jisas vaisiario sovareva-ia oiso puraoro, “Visii vao-ia tugara kosi viro iraota, uvare vao-a oa puraio Jisas vaisiario sovareva-ia, ro ira iava Pol siposipopareveira.”

¹⁴ Uva voea voeao-ia erao vatara aue Siva ro Rovopato Pisto Jiu reraaro. Ira ovii iraraaro oea vo kovo puraiva. ¹⁵ Oire uva ro oirato rera iava tugarato oiso voea tavireva, “O ita, ira eveipaa eera Jisas vaiterei ora Pol. Ari irou irara visii?” ¹⁶ Vao isivaaro iava

voea rutu-ia ora vikiroepa rera ro ira-ia oisoa tugara toupave. Oa iava voea upopaoro virireva. Uva va iava kasikasioro toriiva gapuvira raga rirovira rutu ora voea iava varaura oave kapua pieoro. ¹⁷ ☆ Uva vo siposipo rera iava ikauvira rutu voraro rutu avaepa Efesas sovareva-ia aue iare Jiu-pa irararei ora Grik. Uva riroa rutu uriria ouiva. Oa iava Turaro Jisas vaisiario riro pieiva. ¹⁸ Oire uva oearovu voeoro oirao pie vovou irara oea urioaepa voea iare voeapa kosi pievira tavitavisa, oisore ra vuriara oave kavuive varao oara oisoa purapaive voviri tuariri. ¹⁹ Uva oearovu voea iava oearoa oisoa kuuvu kovoro purapaive, ora voea varaaro kuuvu kovoro purapa vukuro ouiva vara kasisa voea rutu osireiario-ia. Uva vara rutu voriaro uvuiaro-a oiso toupai, Riroara rutu silva moniro (K50,000).

²⁰ Uva oiso rutu goruvira Pauto vo reoaro touva voa. Uva viapau oavu avu vai uvuipaepa oiso ra va puteve vo osa goruvira rutu ko-vaepa.

Vo Efesas Vata Kasipuaepa Pol-re

²¹ Uva varao isivaaro iava Pol goru rugorugoo oureva, oiso ra vorarore avaro Masedonia-ia ora Grik-ia. Oire vo osa vorarore avaro uvaroava, uvuiparoi ra Jerusalem-ia pouro viro. Va iava oiso puraroepa, “O ita.

Tepa ra Rom-ia kekeavere.”
²² Vaitereo aiterea oisoa rera tauvapasi ira pierewa Timoti vaio ora Irastas Masedonia iare. Vo osa oiso aueparoepa ra tou pie rovoreve voa vo-ia Esia Provins-ia.

²³ Oire uva vo vokia-a vao oa-ia riroa upoa karekeepa vao-ia Turaro Krais vaaro raiva vo-ia Efesas-ia. ²⁴ ✱ Iravu rera vaisiario, Demitrias ira oisoa kovopa irara oaro tapo oaravu garepa keparovi lotupa keparo purapareve aue-ia silva. O vo keparoaro riakova pauva iria vaisiario, Atemis. Ora oearovu tapo tokarasi irara oea tapo oisoa purapareve vara raga-ia silva. Oara rutu-ia oisoa riroa rutu voria oupareve ora oirara oaro tapo. ²⁵ Oire uva ovokivu-ia ora rera voeaaro gurureva kovopa irara, ora oearovu tapo voearo oearoa areiivira raga oisoa oisi kovopaive tokarasi purapaoro. Oa iava voea ruture oiso puraroepa, “Avoeao, taraipatai vao-ia kovoa oa raga-ia monia oupapeira. ²⁶ ✱ Visii uvuipatai ra vurata ora uvuta varao-ia oara purapare Pol oiso purapaoro, Voeao-ia pau irara tokarasi irara oea purapai ora voea vavaearo iava, viapau oiso oiraopa irara. Ira-a ro-ia Pol ira voeao rutu vovouaro soporerevora Efesas ora uvarovu rutu voraro Esia Provins-ia. ²⁷ Uva vao-ia oa iava pasi vao vigei vaaro kovoa oavi opesipere, ora

varao tapo voriara oavi. Ari ita, uva viapau oiso vara raga varao-ia, ari pasi vao tapo-a osa vai pasi viapau oiso oearoi varaopa lotupa keparo Atemis varaaro avivikepaavere. Oa vai iava vo keparo varao tou ragapaivere pasi. Ora oira tapo o-ia Atemis vaisiario rereevere iriapa oirara rutu lotu purapaaveira vo-ia Esia-ia ora voraro rutu vo rasio-ia.”

²⁸ Uva vo reoro uvuoro rirovira rutu raga pieiva kasipuoro. Oa iava voea rutu oiso puraaepa, “O-ia rirova rutu Atemis, vigei oiraaro vo-ia Efesas-ia.” ²⁹ Oire va iava oearovu tapo rovoaepa vo ora guruoro. Uva ora voea-ia vavagisiaepa. Viapau oiso ragavira taraipaaepa, Eake gurukoa vao, ora oiso apeisi ragavira piepaio. Osa iava voea rutu ikauvira urioaepa ora kiusa vo ora reopa uvuru sovara-ia, vo ovusa vaitereo ivupaiva Gaias vaio ora Aristakas vaitereo Masedonia Provins iava, aiterea tapo oisoa vokapareve Pol. ³⁰ Oire Pol oiso ruipaparoepa ra rera tapo koataro vo uvuru-ia, ovusa disaipel irara rerare koruaepa. ³¹ Uva oearovu tapo gavmanpa irara vova Esia-ia oea rerare Pol korukoruoro rerapa rigatoaepa rera vate iraraaro oiso, “Opeita koatapauvere voea sovara-ia.”

³² Orekerovu rutu voeare vo uvuru-ia vavagisiepa.

Oa iava oiso vaivaisipaiva oearovu osivu ragavira reoreopaave, osa oearovu osivu ragavira purapaave ita. Uva viapau oiso ora voea-ia taraipaaepa oiso, Apeisi ragavira oiso osa piepai. ³³ Uva oearovu Jiu-pa irara voea iava oea ro Aleksanda kekeiva. Oa iava rera peopeopaiva ira pievira ora voeapa. Vo ovusa oiso vovou ragaroepa ra voea tapetapereve ora rera vavaearo-ia, oiso ra ora reoreoave. Ra voea eakaive Jiu-pa irara. ³⁴ Vo osa vo uvuru rutu vao-ia rera eveipaoro oiso purapaaepa, “Akoea. Rera ita eera Jiu-pato.” Oire va iava voea rutu rerava rirovira raga pieiva aue-ia erao vuuta oiso puraoro, “O-ia rirova oavi rutu Artemis vo Efesas-ia. O-ia rirova oavi rutu Artemis vo Efesas-ia.”

³⁵ Oa iava iravu kuskus voea tapetape ovoireva oiso puraoro, “Visii rutu vao-ia Efesas-pa irara. Iroutoa vai viapau visii iava taraiparoveira vao-ia osa vigei rutu lotupa kepa tokipapeira Artemis vaaro, ora aue tapo aveke o tugoropava iria koveopa vuvuiua iava? ³⁶ Vosa va-ia vao taraipata, oire ora tape pieta. Opeita oavu avu vai purapata. Eake iava? Uvare viapau oavu avu vai rutu uvuipai vao putesa. ³⁷ ☆ Easi visii voeao ou pietavoi vore. Uva viapau oiso oaravu avu vai

kaviruivoi vo o vo kepaaro-ia lotupa kepa. Ora viapau oiso oira vaisiario vara pieivo. ³⁸ Vosa Demitrias ora voeao tokarasi purapa irara oiso ruipaparo ra voeao oirara kortuive, oire uva torevoko raiva toupavoi va purasa, vo osa reo rovirieipa irara va puraive, aue iava vo osa gavman vaaro reo goru sirova utuave. ³⁹ Vosa oreoroi va sovara-ia touve, oire uva vearopai ra va torevokota Kaunselpa aivaro sovara-ia. ⁴⁰ Ari ita, uvuipaviei pasi ra va-ia vao vuria vai oupe vo Rom gavmanaro-ia, uvare vigei rutu tokipareveira. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuipaviei ra va vao vuria aviavi piepe voeapa.” ⁴¹ Ore-a vao oa isivaaro iava voea rutu kosi pierewa kuskus.

20

Pol Masedonia Provins Iare avaroepa Ora Grik-ia

¹ ☆ Oire uva va vao isivaaro iava Pol keeraroepa voea ruture disaipel auere voea tapo sekansa. Oa iava voea vovouaro goru pierewa vo voeapa vearo reoro vateoro. Uva vao iava avaroepa Pol Masedonia iare. ² Oa iava voraro rutu vokareva vo taerero rutu-ia voeoro oirao pie vovou irara vovouaro goru piepaoro. Uva vo voka-a eva oa-ia pouro viropa Grik-ia. ³ Oa iava vao tou rovoreva vo peva kekira sovara-ia. Uva vo tou-ia eva Siria

iare avasa vatatopoparoepa aue-ia avasa selpa uvuo. Uva voare avasa auepaoro oiso uvureva, uvare rera uposa raiva purapaaepa Jiu. Oa iava viapau Siria iare avaroepa, ari vorevira voreroepa Masedonia iare. ⁴ Uva voeao-ia oirara oea rera tapo avaaepa vova Esia voea oiso, Sopata ro vova Beria ro-ia Piras oviitoaaro, ari Aristaka ora Sekandas aue iava vaierei Tesalon-aika, ari Gaias vova Debi, ora ro-ia Timoti, ora aitereivu vaiereo vova Esia Provins, Tikikas ora Trofimas. ⁵ Voea rutu iraaepa tuesa aue-ia Troas igeire. Vo ovusa ragai Luk vorevira Pol tapo touava. ⁶ * Vo voki ro varao Tugoropa voki ro isivaaro iava Yis Asa Bret Voki ro Filipai iava ora vaseiepa uvuoa-ia. Vosa vo vavae aue voki igeire puteva voa oa-ia aue-ia pou viroiepa Troas urui. Uva voa touiova katai wiki-ia.

Pol Ovoiopavira Rutu Avaroepa Troas Iare

⁷ * Oire uva voa rovopa vokia vo wik iava ovokia-ia igei rutu ora guruiepa kovukovu aio ora komunion aio purasa. Ari ita, riro kaekaevira rutu siposiporeva aue Pol katai tau erao (12) vuuta-ia putesa voa vo voki ro. Uvare oiso vovouparoepe ra voa ragava va iava vao voki ovoiro uvavure ita. ⁸ Uva vo kepa-ia otugivu oisoa toupave ivaraiapa tugi,

oa sovara-ia vuravuara toupave voa vo uva ora guruiepa Pol vo siposipoaro uru piesa. ⁹ Oire vo osa Pol voeapa riro kaekaevira rutu siposiporeva, ovusa iravu viovokoto, Yutikas kiuvupa ratao-ia pauparoepa rera uru piepaoro. Uva voa rurapareva. Osa iava koveroepe kukau virooro riro kaekaevira kovesa vo rasiuaaro vo tugi iava vao vo pevapa tugi ivaraiapa rutu. Oire voava rera kae pieiva vo kopii raga, uvare ora kopii pie ovoiroepa. ¹⁰ * Uva Pol vararoepa rera-ia pituoro taku virosa. Oa iava voeare oiso puraroepa, "Teapi keapaoro uriri ragapata. Viapau oiso oavu avu vaiei rera-ia. Ira ro tootoovira toupave." ¹¹ Uva vao isivaaro iava vorevira iparoepa vore ivaraiapa tugi va vao kovukovu aio ravaasa. Oa iava voea rutu va aioiva. Oire uva voa riro kaekaevira rutu siposiporeva voeapa, ovusa rerare aviepa. Oa iava voea arova voki ovoiroepa ora vaseoro voea arova. ¹² Uva kareaepa voava vorevira rera tapo ro-ia viovokoto, uvare vorevira tootooroepa. Oa iava rera-ia roru iraopaiva.

Pol Uvuoa-ia Avaroepa Vova Troas Eisire Mailitas

¹³ Uva igei iraiepa selpa uvuoa-ia Asos iare, vo osa Pol raivaaro vokavira uturoepa igei iare. ¹⁴ Oire voava igei iare karero virope.

Uva voava igei rutu taru uvuoa-ia avaiēpa ita aue iare Mitilini. ¹⁵ Voava ita topa uviroiepa va-ia selpa uvuo aue iare Kaios ruvara-ia. Uva voava taru pou viroiepa utupa voki-ia Semos-ia. Oire voava ita ora vaseoro topa uviroiepa Mailitas iare. ¹⁶ ✱ Oire voa Pol oiso ruipaparoēpa ra Efesas-ia pute ragaive, uvare reasiparoēpa oiso ra voeare pute ragave ovokirovu Esia-ia. Aue iava uvare Pentikos Vureipa Voki Jiu vaaro iare ora ikau pieparoēpa Jerusalem-ia, oiso ra ikauvira voa poua viro.

Pol Oira Vasi Irarare Avauereva Efesas-ia

¹⁷ Uva Mailitas-ia toupaooro Pol reoa siporeva Efesas iare voeaoe oea oisoa lotu kovo-ia irapaave, oiso ra rera iare urioave vo-ia selpa uvuoa-ia. Uva Efesas-iapa tauai visivi toupaveira. ¹⁸ Oire vo osa poua viropa rera iare, oa iava voeare oiso puraroēpa,

“Visii rutu vearovira vao-ia taraipatai, oiso osa vova rovo voki rutu-ia Esia Provins-ia vovouisi oaa rutu tovo rovoavora vo kovo sovara-ia. ¹⁹ Uva viapau oiso ora vaisi oaa rei pieavora. Ari oisoa gau ragapaa vo pitupituro-ia voea varaaro vuri pitupituro, rara vara-ia ragai sirao piepaive. Ari ita, taraipatai va-ia vao ragai vaaro tavaka vao-ia oiso osa oisoa ragavira keripaave voeao Jiu, oiso

ra ragai upoive. ²⁰ Uva vao-ia taraipatai oiso, Easi viapau oiso oreoro karutuoro oarai vateavora voviri visiipa vo reo iava tauva reo. Ari ita, oiso-ia visiipa oiraopavira siposipopaavora vo aivaroara-ia ora vo kepaara oavisii-ia. ²¹ Vo reo raga vao-ia oa vateavora voeareopa Jiu ora Grik, oearea voeareo vosiavora oiso voearei taviooro, Vuriara oavisii iava poreta viro aue iare Pauto, ra Jisas Krais oirao pieta ro Turaro oavi. ²² Uva vo vokio-ia avaparai Jerusalem iare, uvare ro Tugoropato Uraurato ragai ivupare goruvira. Uva va iava oiso rugooperai, Eake vai ragai-ia karekepere voa evoa Jerusalem-ia? ²³ Ari ita, vao raga-ia taraiparai vo osa virivira vokapaaveira voraro uruiara rutu-ia, uva Tugoropato Uraurato ragai tavipareveira varao raga iava tavakaara, ora vo osa ragai tuukepaive tuukepa keparo-ia oara kekeavere vovio utupauavi.

²⁴ ✱ “Ari ita, vao ragai vo tootooaro oa-ia viapau oiso rugooperaveira vo osa kovopaaveira. Ari ita, vava toupaa auere oiso ra va iava ragai vo kovoaro ora ragai vo raivaaro opesi piea vareo oarea ragaipa vatereva Jisas Krais oirara rutupa siposipopasa Pauto vo tokiaro iava vearoa.

²⁵ “Ari ita, visii rutu tapo toupaaavora vo Sara iava

siposipopaoro Pauto vaaro. Uva vaviopavira raga vara rutu varao opesi ovoiei. Uva taraiparai oiso, Easi viapau oiso ragai puaaro keketavere rara vorerivira. ²⁶ Oa iava visii rutu tavitavi iraopaa vo vokio-ia oiso-ia, Vosa ro ira visii iava oiso opesiro oirao pie asavira raga, uva viapau rutu oiso ragai vaaro-a. ²⁷ Uvare viapau oiso visiipa oavu avu vai karutupaavora vo osa visiipa Pauto vo reoaro iava siposipopaavora. ²⁸ ✧ Oire uva vatatopopatai. Ra vearovira ora tokita, ora voeao tapo Pauto voeaaro oea visii vo tokiaro sovara-ia Tugoropato Uraurato oea tovorevora. Ra oiso ora tokita osa oearovu sipsip karero tokipaiveira. Visii tavipaa ra voeao aio pie iraota vao-ia Pauto vo reoaro, voeao oea roporoporevoiva Pauto, voea vorireva Jisas revasiaro-ia vo evao parikou-ia. ²⁹ Ari ita, uvare oiso ragavira taraiparai osa oearovu osararovu iava ora kiuavere visii sovara-ia voeao visii iava oearovu riro oirao pie vovou irara kavirusa. Oiso osa aakau kare uriopaaveira sipsip ragui aiopasa voea kavirupaoro. ³⁰ Ora oiso tapo auepa ora visii raga iava oearovu oearoa rirovira kuuvuavere. Ra visii iava oearovu keaive, Voearo oirao pie vovou irara ora voea sirova utupasa. ³¹ Oire oiso-ia, ra uutupaoro ora vatatopopata. Ra vaore

rukoopata oa iava visiipa oisoa siposipopaa vokiara rutu-ia aue sovara-ia vo peva ivaro (3 yia). Oiso tapo osa rirovira oisoa gaupaoro visiipa siraopara.

³² “Vo vokio-ia visii tovopaa Pauto vo tokiaro sovara-ia. Ra Pauto vo reoaro-ia sopaura oavisii aio pieta. Oreoa-a vao-ia goru reo rutu oreoa uvuipai visii sopaaro goru piepasa. Oa iava utupaua oiso visii viraakorevere, uvare visii rutu-a rera voeaaro oea roporoporeva ora rerapa. ³³ Visii tavipaa oiso, Viapau oiso oearoi visii iava orekeroiaro ririipaavora moniara vai, ora kotokotoara vai, ora vearopara vai kuvupara vai. ³⁴ Uva visii raga vearovira rutu taraipatai ragai-ia, ragoa ora ragai vavaearo-ia orekerovu oisoa purapaa moni oupasa aio voripasa ora ragaipa, ora voeao tapo ragai iavapa irara. ³⁵ ✧ Ragai-a ovoovoa visiipa ragoa visii kareke pieavora vao-ia oiso, Apeisi ragavira uvuipatai ra voearovio apota irara tauva ragapata vaore rucoopaoro Jisas vo reoaro oa-ia oiso puraroepa, “Roru-a vao oa oupari oearovu vate raga-paoro, oa-ia putepaiveira vo roru oa karekepapeira varao-ia oara ou ragapari.”

³⁶ Uva vo reoa-a vao oa opesi pierevoiva, Pol takuro viropa voea tapo varirisa. ³⁷ Oa iava voea

✧ 20:28: 1 Ti 4:16; 1 Pi 5:2; 1 Ko 12:28

✧ 20:35: Mt 10:8; Ro 15:1

rutu rirovira gauiva rera raupaoro ora rerava uu-gaapaoro. [Evarei voea vo sekanaro.] ³⁸ Uvare vaore rirovira rugorugooaepa oreoa-ia oiso puraroepa voeare, “Viapau oiso visii kekeavere vorevira.” Eva-oa ia iava voea vovouisiro oaive vavataepa siraooro. Uva va vao isivaaro iava rera tapo avaaepa selpa uvuo iare.

21

Jerusalem Iare Avaroepa Pol

¹ Vo osa voea arova lotu tokipa irara ora vaseiepa vo-ia Efesas avaoro uvuoa-ia, aue iare torevokovira pou virosa Kos-ia. Uva utupa voki-ia avaiepa Ros iare. Oire uva voava avaiepa Patara iare. ² ✱ Uva evoa oavu kekeiovora selpa uvuo oa aue iare Finisia avasa auepaaepa. Uva va iare ora vaseiepa vo uvuo arova oa-ia urioiepa vore. ³ Oire voa uriopaoro koike varata iava Saipras toko vura-paoro puteiova torevokovira avaoro Taia iare vao oa Siria taere sovara-ia toupaiveira. Uva voa-a vo uva selpa uvuo arova ora vaseiepa vo osa va iava kovopa irara kotoko-toara rere piepaiva rogara arore. ⁴ ✱ Uva voa tupaoro oeavuva aivaroiova disaipel. Oa iava voa touiova katai wik rutu sovara-ia. Uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava Pol taviiva oiso, “Viapau uvuipau ra

Jerusalem iare avau.” ⁵ ✱ Oire uva vo voki-ro isi-vaaro iava ora topaiepa ita uvavure ita avaro. Oire vo osa voava igei rutu ora disaipel irara ovii avaroaro igoa rutu ora vaseiepa vo urui iava avaro. Uva voava avapaoro rogaraua-ia taku viroiepa varirisa. ⁶ Oa iava igei rutu ora igeiva sekaniepa ora tavarisa voava, vo ovusa voreaeapa atoiare ovusa uvuoa-ia avaiepa.

Sisaria-ia Profetato Agabas Pol Vatoreva Reoa

⁷ Vo osa aue iava ita Taia-ia avaiepa vore Tolesmes. Uva evoa oearovuva oirao pie vovou irara sekaniepa voa touoro katai voki-ia. ⁸ ✱ Oa iava utupa voki-ia avaiepa ita Sisaria iare. Uva voa iravu vo kepaaro iare avaiepa rera vaisiario ro-ia, Filip ro evanselista. Voeao iava rera oea roporopo rovoiva tuariri Jerusalem-ia erao vatara oira vasi irara. ⁹ Uva rera ovii riakoaro tavauru riako vo resura airoa vairo oisoa oiso rutu reopaave osa profet irara, varao reesipaoro ravotovira oara uvuipai ra karekepape vo utupaua.

¹⁰ ✱ Oire uva ovokirovu-ia voa tupaiova ovusa iravu ro-ia vararoepa igei iare Judia Distrik iava rera vaisiario, Agabas ro profetato. ¹¹ Oire vosa igei iare karero viropa, oa iava Pol vo iroaro takipa iro oureva ora rera iava vavaeara ora kokotoarei

✱ 21:2: Ap 11:19 ✱ 21:4: Ap 20:23 Ti 4:5 ✱ 21:10: Ap 11:28

✱ 21:5: Ap 20:36 ✱ 21:8: Ef 4:11; 2

tuukesa oiso puraoro, “Vo irore Tugoropato Uraurato oiso taviroi, Ro vo iro-ia takiparoveira, ira tuukei-vere Jiu vo-ia Jerusalem-ia. Osa iava osararovupa rera vateivora, rera vuri pieivere.”

¹² Uva vo reoro uvuiovoiva, igei rutu ora voeao oea vo kepa-ia oisoa toupave oiso Pol rirovira rutu vosi ragapaiova, “Viapau rutu uvuipau ei ra Jerusalem iare avau.” ¹³ Vo osa oiso puraroepa, “Eake-a vao oapa gaupata ragai vovouaro vavata pie ragapaoro? Ari ita, voare vatatopoparai Jerusalem-ia. Eagara vosa ragai tuukeive voa. Ora vao tapo oare vatatopovira toupaa, Eagara vosa kopiira auepa Turaro Jisas voa vo Jerusalem-ia.” ¹⁴ ☆ Oire uva va iava oiso aueiepa, Easi viapau rutu uvuipaviei oiso ra rera vovouaro vorepe. Oa iava rera eakaiova oiso raga rerare purapaoro, “Ari ita, vao ragapa ruipapaiei vo osa Turaro raga-a rera vo ruipaaro purareve vii-ia.”

Jerusalem-ia Pol Ora Rera Vo Kovoaro Iava Siposiporeva Reipa Irarapa

¹⁵ Vao isivaaro iava auero oaio vatatopoiova ipa ovoisa voare Jerusalem-ia. ¹⁶ Oire uva oeavu disaipele irara Sisaria iava igei tapo avaaepa Neson vo kepaaro iare okepa-ia toupaiovere. Ro-ia Neson ira Saipras iava

urioroepa, ira oisoa rovovira rutu Pauto oirao piepareve. ¹⁷ ☆ Oire vo osa pou viroiepa Jerusalem-ia, ovusa oearovu oirao pie vovou irara igei-ia rirovira rorupaiva.

¹⁸ Oa iava utupa voki-ia Pol igei tapo avaroepa Jems iare ora oearovu lotua-ia reipa irara. ¹⁹ ☆ Uva pou virooro Pol voeava sekanroepa. Va isivaaro iava voeapa siposiporeva katakataivira varao iava oara purapareva Pauto voeopa ratau tou irara vo rera vo kovoaro-ia Pol.

Pol Reo Uvuroepa Reipa Irara Ruvara-ia Oa Iava Temple Iare Avaroepa

²⁰ ☆ Vo osa vo siposipo vao uvuiva, oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva. Uva va iava oiso Pol-re puraaepa, “Ari ita, vo-ia Jiu-ia taraipau ei, uva riro irara rutu oirao pie vovou irara toupai riro tukuro rutu (tausen). Vo osa tapo goruvira rutu vao raga sirova Moses vaaro Reo Taisi utupaaveira. ²¹ Ari ita, oearovu voea iava Jiu-pa irara vii iava tauai rutu oisoa tavitavipaave voeao oirao pie vovou irara oiso, Ro Pol voeao Jiu siposipopareveira oearoa ratau tou irara vo taereroaro sovara-ia toupaveira, oiso ra Moses vaaro Reo Taisi eakaive. Ora vao tapo oare koruparoveira oiso, Opeita ora visii voeaaro kakae vure rakari verapata. Ora opeita vao tapo sirova

☆ **21:14:** Mt 26:42; Lu 22:42   ☆ **21:17:** Ap 15:4   ☆ **21:19:** Ap 14:27, 1:17, 20:24   ☆ **21:20:** Ap 22:3; Ro 10:2; Ga 1:14

utupata Jiu vo pitupituario.
²² Oire uva apeisi ragavira, vo osa vii vo touaro iava uvuivere vo-ia voeao Jiu iava voea oirao pie vovou irara? ²³ Uva oiso veaeropai rutu vosa oisi pieri oiso osare vii tavipaiovoi oiso, Vo resura epao oira vo-ia oea oavu reo ovoi puraivora oavu avu purasa Pautoapa. Uva va puraoro ora voea-ia reesia puraivere ora gagavurioro. ²⁴ Oresuai tapo avauvere rara Jiu-pa irara vaaro tugoropa sisu purasa. Oire uva vo pitupituo vigei vaaro voririvere tugoropa sisu ora vao koruoupara tapo, vo osa ora vii iava orui gagavurisa auepau. Oa iava oearovu uvuipaai ra vii-ia taraiave oiso, Akoea, ari vara rutu-a varao oara iava kuuvupaaveira. Ari ita, oiraopavira rutu Pol Moses vaaro sirova Reo Taisi utuparoveira. ²⁵ ☆ Uva igei vo rigato sipoiovora voeapa oearovu oirao pie vovou irara ratau tou irara voea origatoa tavipapeira Moses vaaro iava Reo Taisi. Oa oiso purapapeira, Vearopai ra varao raga sirova utupata oiso-ia, Opeita varao koruoupa aioro aiopata oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otopata oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea

kaapaoro. Oa iava revasiva viapau puteiveira vo kare iava. Opeita revasiara aiopata.” ²⁶ ☆ Oire uva utupa voki-ia vo resura tapo avaroepa Pol voeapa va vorisa tugoropa sisu. Oa iava voea rutu va puraiva ora rera. Eisi osa iava Jiu vo kepaaro-ia Rovopa Kepa Tempel koataroepa va iava vao reo ovoi reesiaro vearovira voea tavitavisa. Oire uva ora rera-ia tapo oavu purareva tugoropa sisu, oisore ra sisigaruevira rutu toupave. Osa iava voea tavireva oiso, “Va vao tugoropa sisu oa opesipere vosa koruoua purao, vo rara erao vatarapa voki puteve.”

Pol Rauiva Vo Tempel Sovara-ia Rera Iava Gasisa

²⁷ ☆ Vo osa erao vatarapa voki tutuu pieva osa oearovu Esia Provins iava voea Jiu-pa irara Pol kekeiva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia. Oa iava voea oearovu rutu kasipu pieiva voea vavagisi piepaoro. Oa iava Pol sitaoro rera ivuiva ²⁸ oiso keerapaoro, “Avoeao uriota! Uriota! Ro kekesa oirato ira uvarovu rutu avaparoveira oirara rutu vovouaro poreporepasa, oisore ra varao eakaive Jiu vo pitupituroaro. Ora varao rutu oara toupaveira Moses vaaro-ia Reo Taisi, oisore ra vara tapo kavuive, ora vao tapo Tugoropa Kepa. Oire uva vo vokie ita koataparoi aue-ia Tempel voea tapo

☆ **21:25:** Ap 15:20, 29 ☆ **21:26:** Nam 6:13; Ap 24:18 ☆ **21:27:** Ap 24:18, 26:21 ☆ **21:29:** Ap 20:4, 18:19

voeao ratau tou irara vo kepao-ia vuivupasa, osapa oiso tugoro iraopapeira.”²⁹ ✧ Oa iava oiso puraaepa, uvare vokipaua Pol kekeiva ovusa uruia sovara-ia toupareva iravu tapo ratau tou irara iava rera. Ira vaisiaro-a ro, Trofimas, Efesas iava rera. Ari ita, uva viapau oiso Tempel sovara-ia koatasiepa, ari rera roruoru ragapaiva.

³⁰ Oire uva vo urui rutu ora sitaoro vusiiva Pol rausa Tugoropa Kepa sovara-ia. Uva voava rera ivupaoro kosia viropa. Uva va isivaaro iava riro ratao tupaoro va goruiva rera asavira.

Rovopato Viurupato Rom Gavman Tokipato Pol Oureva

³¹ Uva voea-a voeao kasipu irara oea oisore auepaaepa ra Pol kopii pieive rera upooro. Osa-a oiso osa iava oavu rigatoa ava pieiva iravu iare rovopato voeao iava viurupa irara rera. Origatoa-ia oiso puraaepa, Voea rutu vo Jerusalem-ia oiso ruipapaai ra Pol upoive, uvare kasipuvira rutu toupai rerare.³² ✧ Oire iravu ro-ia ofisato ikaureva oearovu tapo reipa irara ora viurupa irara voare vo kasipu uvuru uva touva. Uva rera kekeoro ora oearovu viurupa irara Pol eakaiva rera kopii pie arapa.³³ Oa iava ro-ia ofisato Pol ruvara iare tutuureva rera-ia pitusa auere rera kort piesa. Uva oiso voeao viurupa irara

tavireva ofisato, “Vearovira rutu rera Pol tuuketavere goruvira oirorei-ia sen irorei vai.” Vo uvuru voeao akereva oiso, “E irouto-a rera? Ira eake purapare?”³⁴ ✧ Oa iava oeavu oiso puraaepa, ovusa oeavu osirovu ragavira ita aia reopaaepa. Uva viapau oisi vituaro iava oiso reoa vai oupareva, uvare riroirovira raga ora reopaaepa. Uva ofisato viurupa irara tavireva oiso, “Avata rerava Pol vore visii vo kepaaro-ia.”³⁵ Oire vo osa kepa oaive-ia voea viurupa irara rerava karea viropa. Oa iava vo kepa taapaaro vituaro iava ipapaoro ora voea raga vutuaro-ia rera ipa pieiva, uvare oearovu rirovira rutu kasipupaaepa rerare Pol.³⁶ ✧ Uva voea rutu rerare raga piepaoro urioaepa oiso purapaoro, “Rera upota! Rera upota!”

Pol Jiu Tavireva Rera Vo Oirao Piearo Vituaro Iava

³⁷ Oire tutuu pieiva ora voea vo kepaaro-ia viurupa irara rerava koatasa. Uva voava ofisatoare oiso puraroepa Pol, “E uvuiparai ra vii tapo ora reo rovara?” Oa iava vo reo uvuoro vao Grik reo ro ofisato oiso puraroepa rerare, “O ari Grik reo-ia taraiapai?”³⁸ ✧ Uva vii vo reoaro-ia taraira, viigoa viapau oiso gavman tapo ora upouepa voviri tuariri oearovu vo rugorugooaro vavagisi pieoro. Vo ovokia-ia

✧ 21:32: Ap 23:27 ✧ 21:34: Ap 19:32

✧ 21:38: Ap 5:36; Mt 24:26

✧ 21:36: Lu 23:18; Jo 19:15; Ap 22:22

vo resura tukuro (4,000) tu-
vetuvepaivora raaka tapire.”
39 Oa iava Pol rera vo reoaro
pukooro oiso puraroepa,
“Iu ita, ragai-a Jiu-pato
vova Tasas-ia vo Silisia
taere. Vo uruio oa-ia rei
vaisi toupaveira. Uva oiso
ruipaparai ra voeao tapo
oirara ora reora.” 40 ✱ Oire va
iava ro ofisa oiso rerare pu-
raroepa, “Oire ita, oisi pieri
voea tapo.” Oire voava Pol
taapa kukuearo-ia torepaooro
voea rutu tapetapereva aue-
ia vavaearei. Uva ora siroi
pieaepa. Oa iava voeava
ora reoroepa Hibru-pa reo-
ia rera Pol.

22

1 Uva voeare oiso pu-
raroepa, “Aite irara oaa ora
araoko irara oaa. Ragai
uvu iraota vao-ia osa visii
tavitavipaa ora ragai iava.”
2 Oire vo osa Hibru-pa reo-ia
reoreoroepa voeare, osa va-
ia rera uvuoro rirovira rutu
riteiva reo tokooro. 3 Uva
oiso puraroepa voeare,

“Ragai-a Jiu-pato ragoa vo
kavauraera Tasas-ia Silisia
taere sovara-ia. Oa iava
Jerusalem-ia voava skulsa
avaraera. Oire uva voa
toupaveira iravu Gameliel
ragai reraaro tisato, ira
ragai vearovira rutu siposi-
porevora Reo Taisi vao vigei
aao iraraaro vaaro. Oa iava
vearovira rutu Pauto sirova
utupraveira. Uva viapau
oiso iraiei visii-ia ira uvuipa
ra oiso piererve osa toupaa.
4 ✱ Ari ita, riroa rutu tavaka
oisoa kareke piepaa voeaore

oirao pie vovou irara Krai-
s vo raivaaro-ia, vo osa voeare
taraapaavora voea upopasa.
Voea rutu oirara tapo ora
riakora oearoa rutu oisoa
oupaa tuukepa kepa iare.
5 Uva voea rutu-a voeao-
ia reipa irara pris irara
ora voea Kaunsel irara oea
rutu uvuipaai vo reo oirao
pieive visiipa ragai vaaro,
uvare voea ruvara-ia pasiara
ouavora vo Damaskas iarepa
raiva karusa voeare voa
tou irara oirao pie vovou
irara. Oa iava vo raivao-
ia avaraera oearovu voresa
oirao pie vovou irara vore
Jerusalem-ia, oisore ra voa
voea upoio.

*Pol Voea Tavireva Ora
Rera Vo Pore Uviroaro Iava*

6 ✱ “Ari ita, vo osa ava-
paraera vore Damaskas-ia
ruvara-ia ravireopa vuutavi-
ia, ovusa voa ragai iare
varaera sisikore aviavi
vuvuiua iava ragai aau piesa.
7 Oa iava rasiua arore kove
ovoiraera. Uva voava vo reo
uvuavora oa oiso puraera
ragaire, *Sol, Sol. Apeisi
iava ragai vuri piepariveira
vokiara rutu-ia?* 8 Uva oiso
akeavora, Turaro, irouto-a
vii? Oa iava Turaro oiso
puraroepa, *Ragai-a Jisas
ragoa upopariveira vokiara
rutu-ia.* 9 ✱ Ari ita, voeao
oea tapo vokapaavora oea
vo aviavi kekeivora, osa
viapau vo reo uvuivora. Oa
uvuavora, ragai raga.

10 “Oa iava oiso puraraera
rerare Turaro, Uva eake
vai purapaa? Oa iava

✱ 21:40: Ap 12:17, 22:2, 26:14 ✱ 22:4: Ap 8:3, 26:9-11; Fl 3:6 ✱ 22:6: Ap
9:3 ✱ 22:9: Ap 9:7, 26:13

oiso ragai tavirevora rera Turaro, *Toreu vova ra avau Damaskas iare. Uva evoa iravu vii tavirevere rara varao rutu iava oara vii iare uriopere utupau.* ¹¹ Ari ita, ragai aa pievora vo aviavi, oa iava ragai sikuropaivora Damaskas iare avapaoro.

¹² ✧ “Uva voa iravu oisoa toupaveve rera vaisiario, Ananias vearoto lotu purapato, ira oisoa Moses vaaro sirova Reo Taisi vearovira utuparo. Ro irapa oisoa Jiupa irara rutu avivikepaave voa Damaskas-ia. ¹³ Ira ragai iare urioroepa. Uva ragai ruvara-ia tutuu pieoro oiso puraroepa, Araokotoa oaa, Sol. Vorevira vurari. Oa iava vorevira yuraavora vo rera keke ovoisa. ¹⁴ Oire va iava Ananias ragaire oiso puraroera, Vegei aao iraraaro reraaro Pauto vii reesirevo, oisore ra rera vo vovouaro-ia taraiu. Ora vo rara Torevokoto kekeri rera reraaro Kovopato, ora vo osa rera vo reoaro uvuri vo reo oa kosi piro rera gisipoaro iava. ¹⁵ Vaore oiso ra vara rutu iava tavitaviu varao oara kekerivorao ora varao oara uvurivorao voea rutupa oirara. Ra vara iava rera oirao pieri voea rutupa. ¹⁶ ✧ Oire uva eakere tuepau. Avau baptaisa ousa, ora rara tapo Jisas Krai areri ra vii vaaro vuri vovou verareve. Eisi osa puraroepa Ananias ragaire.

Pauto Pol Siporeva Ratau Tou Sararore

¹⁷ ✧ “Oire uva Jerusalem iare voreraera. Uva voa vo Jerusalem-ia uva variriparaera, ovusa areo uusi sovara-ia ragai iare urioroera Turaro, vo ovusa Tempel sovara-ia toupaa-vora. ¹⁸ Uva Turaro ragai tavirevora aue-ia areo uusi oiso, *Jerusalem iava avau ikauvira, uvare vo tou irara viapau oiso vii reoroaro uvupaivere varao ragai iava.* ¹⁹ Oa iava oiso puraraera rerare, Turaro oearovu ragai-ia taraipaa vo osa avaparaera vorarore aivaropa tapiro voeare taraapasa oirao pie vovou irara, auere voea ragipasa ora voea tovopasa vo tuukepa kepa sovara-ia. ²⁰ ✧ Ora vao-ia tapo taraipaa ragai-ia vo osa vo tou-ia toupaaavora, ovusa Stiven vurokooro rera kopii pieivora aue-ia aveke ro vii kovopatoaaro. Oire uva vo vokia-a eva oa-ia ragai toupaaavora. Oa iava voeare oiso puraraera, lu vearopai, rera kopii pieta, vo osa voea vo ogooroaro tokipaavora aue kuvupa ogooro oara veraivora ora voea iava rera uposa. ²¹ ✧ Ari ita, Turaro ragaire oiso puraroera, *Jerusalem iava ora vaseu, uvare voava vii arupaa. Ra avau osararovu rutu voeao ratau tou irara tavitavisa tauai.*”

Pol Utupato Ruvara-ia Toureva

²² Ovoiei, voava voea rutu ora siroi pieaepa Pol

✧ 22:12: Ap 9:17, 10:22 ✧ 22:16: Ap 2:38; Hi 10:22; Ro 10:13 ✧ 22:17: Ap 9:26, 10:10 ✧ 22:20: Lu 11:48; Ap 8:1; Ro 1:32 ✧ 22:21: Ap 9:15

vo reoaro uru piepaoro. Ari vosa ratau tou irara iava voea tavireva, oa iava rerare rirovira rutu kasipuaepa. Oire va iava voea rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Rera kopii pieta. Teapi vo raga tootooparo.”

²³ ✧ Uva rerava oivepaoro rasiara kakavupaoro va-ia vikipaaepa viara-ia. Eva-a oa-ia kuvupara oaive tapo sitapaoro ora voea iava vara vikipaiva. Oara rutu-ia rerare kasipua kosi pieiva vao voea vo pitupituaro.

²⁴ Oa iava ro ofisato rera koata pierewa. Uva rera vateoro voeapa oiso voea tavireva, “Rera ragipata, ra oiraopa vai iava taviro vao oapa kasipupaai rerare Jiu.”

²⁵ ✧ Uva vo osa rera ragisa rera tuuke rovoiva, ovusa iravu ofisato ira rera ruvara-ia toreparoepa irare oiso puraroepa Pol, “E torevokopai, vosa vii vao Rom gavmanaro iava oiratoa vai ragiri, ro ira viapau rera reoaro kosi pierewe rovovira aue iare taava kort?” ²⁶ Oire uva vo ake uvuoro ro ofisato roari rovopatoa ruture avaroepa oiso purasa, “Apeisi vai ro piepari oirato. Uvare Rom gavmanaro iava rera.”

²⁷ Uva va iava urioroepa Pol akesa oiso, “E vii-a vao Rom gavman iava? Ragai taviri.” Uva Pol rerare oiso puraroepa, “Aure.” ²⁸ Oa iava ofisato rerare oiso puraroepa, “Ari ita, ragai tapo-a vao-ia voava Rom-ia,

ragoa riroa rutu moni viki-avara auere voa koatasa vo gavman sovara-ia.” Oire va iava Pol oiso rera tavireva, “O ita, ari ragai vo gavman sovara-ia kavauraepa.” ²⁹ ✧ Oire ikauvira voeao oea rera ragisa auepaaepa rera kavu ovoiro avaaepa. Uva rera tapo ofisato rirovira rutu uririroepa, uvare oiso ragavira tarairoepa, Akoea, ari Rom gavman iava rera. Uvare rerare voea tavi ragareva oiso, Rera ragipata, ora rera tuukepata.

³⁰ Uva voava utupa voki-ia Pol tuuke iro vagoreva va karuoro. Oa iava voea pris irara gurureva ora Jiu iava voea lotupa irara Kaunsel irara. Oire uva va-a vao ouvurua-ia ora voea sovara-ia rera tovoreva auere rera-ia oiraopa reo rutu ousa, vao oa iava rerare kasipuaepa rera togapaoro aue-ia reo.

23

Pol Vo Tavitaviroepa Kaunsel Irara Voeao Jiu

¹ Uva tuupavira Kaunsel irarava vurapaoro voeare oiso puraroepa Pol, “Araoko irara oaa, ragai torevokovira rutu oisoa toupaa voari rutu vo vokio iare rekasisa. Uva viapau oiso uririparai Pautoa-pa. Ari ita, vo vokio viaevira rutu toupai ragai vo vovouaro ora ragai vo rugorugooaro.” ² ✧ Eisi osa iava Ananias ro Rovopato Pisto voeare oiso puraroepa oea Pol ruvara-ia toupaiava,

✧ 22:23: Ap 7:58; 2 Sml 16:13 ✧ 22:25: Ap 16:37 ✧ 22:29: Ap 22:24-25

✧ 23:2: Jo 18:22

“Avoeao, rera gisipoaro tapatapata.” ³ ☆ Uva va iava Pol rerare oiso puraroepa, “O ita, Pauto viigoa tapatapareverea. Vii vao viigoa iava kepa kaapovira kovovoaro toupaveira vova ratau, osa atoarova rupapavira toupave. Viigoa-a vao viigoa paupauei ragai kortusa aue-ia Reo Taisi-ia. Uva viigoa raga vao tokopari Reo Taisi, uvare voeao aruparivoi ragai tapatapasa.”

⁴ Oire va iava voeao oea Pol ruvara-ia toupaveira oea oiso purapaaepa rerare, “Auoro. Uva apeisi kaureopauei rova Rovopato Pisto Pauto reraaro?”

⁵ ☆ Oa iava oiso voeare puraroepa, “Avoeao, easi viapau oiso taraiparai rera-ia eera Rovopato Pisto. Ari ita, vuria puraavoi rerava kau-reoro, uvare Moses vaaro-ia Reo Taisi oiso purapapeira, Opeita rova ora kau-reopau reito ira visii rutu tokipareveira.”

⁶ Oire uva Pol voea vo vovouroaro kekereva. Oa iava oiso aueroepa, Viapau oiso katai vovou vai-ia toupaveira. Aue iava uvare oearovu-a Sadyusi ari oearovu Farisi iava. Oire eva-a oa iava voeare Kaunsel irara oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, ragai-a iravu Farisi iava, ora vao osa ragai-a Farisi-pato oviitoaaro. Uva visii rutu-a vao ragai

rovirieipatavoi kortua-ia, uvare oiso oirao piepaaveira, Kopii irara vorevira toreaverea tootooro. Eva-a oa vituaro iava oirara siposipopaaveira. Oa iava vava ragai kortupatavoi.”

⁷ Uva vao isivaaro iava voeare voeareo Farisi ora Sadyusi oearo ora kaureopaaepa kasipuvira, uvare voeare vo rugorugooaro ora sikaepa. ⁸ ☆ Oa vituaro iava ora reopaaepa kasipuvira, uvare Sadyusi irara oiso oisoa purapaave, “Viapau oiso vorevira torea vai peira ora ensel irara vai peira, ora viapau oiso oirato urauratoa vaiaro peira. Vo ovusa voeao Farisi-pa irara vo pevao rutu oirao pieiva oiso-ia, torea, ora enselto, ora uraurato. ⁹ Oire vo osa va iava rirovira ora kaureopaaepa. Uva voava voeao Reo Taisi iava tisa irara oea oisoa Farisi vo pitupituaro sirova utupaave, oea oiso purasa toreaepa, “Viapau rutu oiso vuria vaiei oa kekeiovoi ro-ia Pol. Easi pasi, oiraopavira vai-a oiso osa rera tavirevora uraurato vo raivaaro ora vo Jerusalem-ia.”

¹⁰ Oa iava voeare kekeoro rirovira rutu Pol-pa siraoroepa ofisato. Uva oiso vovouroepa, Ora voeareire piopaoro rera opesi ovoi piepai. Oa iava rerare rera voearo viurupa irara arureva rera ousa vo uvurure vuutaaro-ia. Uva oiso voea tavireva, “Rerava voretavere vore visii vo kepaaro.”

11 ☆ Oire uva vo rupa-a vao oa ro Turaro Pol sirova touoro oiso puraroepa, “*Opeita uriripau. Ari Jerusalem-pa irara ragai iava siposiporivora. Uva eisi raga ita oiso taru voeao Romia tou irara siposiporivore ragai iava.*”

Reo Ovoi Puraiva Pol-re Oiso Ra Rera Upoive

12 Uva utupa voki vokipakouaro-ia Jiu-pa irara ora guruaepa, oiso ra rerare raiva puraive rera kopii piesa. Oire vo vokia-a vao oa-ia ora voeapa reo ovoi puraiva oiso, Easi viapau uvuipaviei ra tootoovira toupareve, ovusa aioara vai aiopape ora ukaiopavio. Ari vo raga vearopai vosa rera kopii pie rovopere. 13 Voea rutu uvuiaro-a voeao oea vo resura tau (40) uvuiaro-ia puteva rutu, vo uvuru rutu vieiario oea vo raiva vao purapaiva. 14 Oire uva voea voeao vo reo ovoiiivoiva, urioaepa rovopa irara pris irara ora oira vasi irara tavisia oiso, “Igei vao igoa ora igeipa reo goru puraio oiso, Easi viapau oiso uvuipaviei ra aioara vai aiopape ora ukaiopavio vosa Pol viapau kopii pie rovopape. 15 ☆ Uva visii rutu-a vao ora oearovu Kaunsel irara visi-igoa tavipaiovoi, auere ra rovopatoapa ofisato vo reo ava pieta, oa iava uvuipa ra visii-pa Pol siporeve. Uva oiso ruipapaiei ra oiso rera keatavere, Igei vateri Pol,

ra igeipa torevoko reo vai vatereve. Uva va-a vao oa-ia rerare utupaiovere ovusa urioro. Ra va iava rera upoio.”

16 ☆ Uva Pol paparitoaaro vo reo uvureva. Oa iava urioroepa viurupa irara vo kepaaro-ia Pol tavisia. 17 Oire uva va iava Pol iravu kepten arureva oiso puraoro, “Vearopai ra ro tapo paparitoa oaa avau vore rovopatoa iare ofisato. Ra vasivasivira rutu rovopato ofisato tavireve.” 18 ☆ Vao isivaaro iava avasiepa rera iare rovopato ofisato. Oa iava voa rera ruvara-ia pou virooro oiso puraroepa rerare, “Ro tuukepato Pol ira ragai arure vii iare ro tapo viovokoto ira ruvara-ia reoa toupaivoi. Uva oiso ruipapaa ra vii tavireve va iava.”

19 Oire uva Pol papari-toaaro ivuoro vavaea iava rerava avaroepa uvavivure toko pievira, oiso ra voa roroiovira rera tavireve. Osa iava oiso voa rera akereva, “Apeisi vai ragai tavisia uriouei?” 20 Uva ro viovokoto oiso puraroepa, “Auoro oiso-ia uvare voeao Jiu-pa irara ora reoae. Uva vii-ia va tovoivo oiso, Urioavere vii aresa auere Pol oiso ra rerava uriou rera siposa Kaunsel irara ruvara-ia vokipavira. Uva oiso vii keaivere, Rerapa ruipapaiei ra rera ruvara-ia torevoko reo vai ouio. 21 Uva viapau oiso ra voea uvuri, uvare vo resura tau-ia putevo voea rutu vieiario

☆ 23:11: Ap 18:9, 19:21, 28:23

☆ 23:15: Ap 22:30

☆ 23:16: Ap 21:34

☆ 23:18: Ef 3:1

voeao oea utuavere rerare rera uposa. Uva rera-ia ora reoro ora voeapa reo ovoi puraivorao oiso, Viapau oiso ra aiope ora ukaiovio vosa Pol upo asavira toupaveve. Ari vo raga osa rera upo rovope rera kopii pieoro. Uva vao raga-ia vii vo rearo pukoarore tuepaai.” ²² Oire uva va iava ro rovopato ofisato oiso rera goruvira tavireva oiso, “Viapau oiso ra irai ita taviri va iava vao oa iava ragai tavirivoi.” Oa iava rerare ro viovokoto koruroepa vorevira.

Pol Sipoiva Reitoa Iare Gavman Filiks

²³ Uva vao isivaaro iava ro rovopato ofisato vaitereiarore keeraroepa vaiterei tavisa oiso, “Erao vovoto vai (200) vatatopopasi viurupa irara vai, ora erao vatara tau vai (70) voeao oea aue-ia hos kare avaavere, ora erao vovoto vai (200) voeao oea kaatutaru kaeivere avaoro Sisaria iare aue-ia vo resura vatara vuuta-ia (9 klok) vo kavuoro vokiario. ²⁴ Uva okarei tapo ousivere auepa Pol vo kareo okarea-ia avarovere. Oire uva virivarivira rutu rera tapo vatatopovira rutu avatavere aue iare Filiks roari reitoa rutu gavman.” ²⁵ Oa iava ro rovopato ofisato rerapa rigatoroepa aue Filiks oiso,

²⁶ ✱ Ragai-a Klodias Lisias ragoa vo pasio rigatoa viipa reitoa rutu gavman Filiks.

Veoro voki rutu. ²⁷ Voeao-ia Jiu oea ro-ia pituivora oirato oiso ra rera kopii pieive. Ari ita, vo osa rera-ia taraia ou rovoavora oiso ragavira, uvare rera-a Rom gavman iava. Oa iava rerare viurupa irara oaa aruavora rera ousa. Oire voava rera oriruavora voea sovara-ia. ²⁸ Oa iava rera tapo avaraera Kaunsel irara iare, oiso ra rera-ia vuria vai kekea. ²⁹ ✱ Uva rera-ia oiso tarairaera, Akoea ari Moses vaaro raga Reo Taisi oapa oisi rera piesa auepaai. Oire uva viapau oiso va iava uvuiraera rera tovoa tuukepa kepa-ia, ora oiso ra rera kopii piea. ³⁰ Ari ita, vo osa iravu ragai tavirevorao rera iava. Uvare rerare raiva goruivorao ora voea-ia, oiso ra rera uposa utuave raivaaro. Eva-a oa iava vii iare rera sipoavoi. Oire uva voea-a voeao oea taviavorao, ra ora voea vo reoaro va urioave rara, vao oa puraivora oiso ra rera upoive va-ia.”

³¹ Oire uva vo rupa raga-a vao oa-ia viurupa irara Pol tapo rovopato ofisato vo rearo sirova utu ovoiaepa avaoro Antipatris iare. Oa iava vo rupa raga-ia voa pou viro ovoiaepa. ³² Uva voeao oea oisoa hos kare-ia vokapaive oea Pol tapo topa viropa, osa voeao viurupa irara voeava tavariooro vorevira kareaepa vore ora voea vo kepaaro iare. ³³ Oa iava voa Sisaria-ia poua viropa. Oire voava

va vao pasia vateiva rera tapo Pol rerapa ro reitoa rutu gavman. ³⁴ Oire vo osa vo pasi vao vieireva, oa iava Pol akereva oiso, “Aa vo distrik iava uriouei?” Uva Pol oiso puraroepa, “Ari Silisia-ia.” ³⁵ ☆ Oa iava rera uvuoro oiso puraroepa, “Akoea! Uva vii uvuavere rara voeao poua viro, oea viire vo reo puraivora.” Uva ora rera voeaaro tavireva oiso, “Pol ururao tupata vo Herot gavman vo kepaaria.”

24

Pol Togapaiva Reoara Rutu-ia Aue Jiu-pa Irara

¹ Oire uva ro-ia Ananaias ira vo vavae voki-ro isivaaro iava urioroepa Sisaria iare oeavu tapo oira vasi irara, ora iravu tapo voeapa reo kaepato voeao oea oisoa Pol-re aeupaave. Uva rera ro reo kaepato, Tetalas ira oiso urioroepa voea tapo, ra Pol iava vo reo kosi pieive rovopatoapa reitoa rutu gavman.

² Oire uva Tetalas-re keeraoepa oiso ra Pol iava reoa kosi piererve rera togaoro vaia. Oa iava oiso puraroepa,

“Ari ita, vii-a reitoa Filiks viigoa vo tokiaro-ia veaaro varao kosi piropa oiso-ia, gavaurea vao oia gavaure tou igeipa vao Jiu-pa irara. Ari ita, riroara reo goruro veaopara oara igeipa purarivora, oisore ra igei vo uruioaro-ia orekerovu rutu torevokope.” ³ Oa iava igei

rutu vii-ia rorupaioveira varao-ia oara rutu purapariveira igeipa vii Filiks.

⁴ “Uva reasiparai vii pugu piearapa. Oa iava oiso vii arepaavoi, E uvuipauei ra ragai vo reoviaro uvuri, ovusa vii tavia va iava poteku visivi vao iava oa puraparevora rera ro Pol?

⁵ ☆ Ari ita, igei rerava siituepaioveira ovusa varao vuriara purapareveira. Ira varao rovopareveira oara-ia Jiu-pa irara reraarova gavman ora upopareveira vo rasitoa rutu-ia. Ro ira oisoa voeapa reiparo oea oisoa Nasaret pitupitu purapaive.

⁶ ☆ Ora vao tapo osa igei vaaro Rovopa Lotupa Kepa Tempel vuivuirevora igei vaaro puteoro Reo Taisi tugoropa. Eva-a oapa rera ouivora. [Uva va-ia oiso ruipapaiera rera kortuoro rera rovirieijo Reo Taisi-ia vao igei. ⁷ Osa rovopato ofisato Lisas igeiva paupaaro urioroera rera Pol ivu ovoisa igei ruvara-ia ⁸ oiso puraoro, Avoeao, rerava avata Filiks iare, ra rera rovirieireve vao-ia Rom vaaro raga reo goru.] Oire uva uvuipauei ra rera akeri varaore oara-ia ora reopaveiei oiraopara. Ra vii tavireve oisi raga oiso-ia osa vii tavipaa.”

⁹ ☆ Oire uva voea rutu Jiu oiso puraaepa ora voeapa kae pieoro kataivira, “Oiraopavira rutu eisi osa puraparoi Tetalas.”

☆ 23:35: Ap 24:19, 25:16, 24:27 ☆ 24:5: Ap 16:20, 17:6, 21:28 ☆ 24:6: Ap 21:28 ☆ 24:9: 1 Te 2:16

*Pol Filiks-pa Reoara Kosi
Piereva*

¹⁰ Vao isivaaro iava ro reito gavman Pol piiroo-ia tavireva. Uva va-ia oiso puraroepa Pol,

“Ari ita, vii-ia taraiparai Filiks viigoa oisoa Jiu rovirieiparive riro ivaro rutu sovara-ia, varao oara-ia rorupaoro vo reo vatepaavoi viipa ora ragai iava vo reo. ¹¹ Uva uvuipau ra

vaore voea akeri oiso osa katai tau erao (12) vokiroputevora varao oara-ia lotu puraparaiva, Jerusalem iare avaraera. ¹² Uva viapau oiso Jiu ragai vurapaivora osa iraiva ora variri posiparaera ora reopaoro Jiu vaaro Rovopa Kepa Tempel sovara-ia. Ari ita, viapau oiso voeao iava oeai ragai kekeivora osa oeai kasipu pieavora uvai Reo Taisi Uvupa Kepaa vai sovara-ia, ora uvai vo urui sovara-ia. Viapau rutu. ¹³ Uva vo reoa vao-ia oa purapaivoi, viapau oiso ra va oirao pieive.

¹⁴ ☆ “Ari ita, varao raga iava vii tavipaa ro iava Pauto ira ragapa lotu puraparaaveira, ro igei aite iraraaro reraaro ro Pauto. Vo raivao raga sirova utupaoro rera vo raivaaro, vao-ia oa-ia vakuvakupaiveira Jiu oiso purapaoro, Kuuvu raiva. Ari ita, vao-ia Moses vaaro Reo Taisi ora varao profet irara vo rigatoroaro oara rutu oirao piepaaveira.

¹⁵ ☆ Ari ita, vao raga-ia

rukooparaveira oiso osa oirara rutu kopiia iava vorevira toreaverea voeao-ia torevoko vovou irara ora voeao vuri vovouro pura irara. Uva va raga-a vao oa raga-ia rukooparai vao-ia voeao oiso-ia osa voeao-ia Jiu. ¹⁶ Ari ita, uva va-a vao oare akeakepaaveira rutu vo ora ragai vo goruaro rutu-ia, oiso ra roroio vovou rutu-ia toupaaave Pautoa-pa ora voea rutu oirara. Uvare viapau vuriara vai purapaaveira voea-ia ora rera-ia Pauto.

¹⁷ “Uva riroara ivara isivaaro iava vorevira karaeraera Jerusalem iare Jiu-pa irarapa vatevateavira moniara vatesa, ora koruouara tapo purasa Pautoa-pa. ¹⁸ Uva vo osa varao purapaavora, osa ragai iare urioaera. Uva voa tugoropa sisu puraavora. Oire va raga-

a eva oa-ia ragai kekeivora. Ari ita, viapau riro iraraa vai ragai tapo toupavira, oa-ia viapau oiso upoa vai. ¹⁹ Ari ita, ojavu Esia Provins iava Jiu-pa irara oea tapo voa toupavira. Uva vosa

evea vo toupave, oire uvuipaa ra voea tapo viipa oirao pievira taviave vo osa ragaire kasipupaave. ²⁰ Ari ita, vo osa voea akeri oaire vuria vai oiso oai kekeivora ragai-ia vo Kaunsel uvuru sovara-ia. ²¹ ☆ Ari ita, vao

raga osa purasa toreraera voeare oiso, Oiraopavira oiso osa visii vavaeoro-ia toupaa kort purapa irara. Uvare ragai vao ragare rukooparai

oiso osa oirara rutu taru vorevira toreaverea kopiia oaive kavuoro.” Eisi osa puraroepa Pol rera taviro.

²² Oire va-a vao oa iava Filiks ro riro taraito aue-ia oirao piea vo pitupituaro-ia, ira vo kort vao opesi pierewa oiso voea taviro, “Vosa rovopato ofisa Lisas vo pouro virovere, oire visii rutu vo reoroaro rovirieia.”

²³ Oire va iava tuukepa kepa-ia uutupato tavireva oiso, “Pol tapo avau rera koata piesa tuukepa kepa-ia rerare tore pie ragasa. Ari vosa sara irara rera iare uriopaave, ra opeita voeare korupauvere, vo osa orekerovu avu vaiva uriopaave rera vatepasa.”

Filiks Pol Tuukereva Vo Ivarei Uvuiaro-ia Tuukepa Kepa-ia

²⁴ Oire uva ovokirovu isi-vaaro iava Filiks urioroepa vatuvava tapo Drusila Jiu-pava Pol-re arusa, oiso ra rera kosi pierewe uutupato tuukepa kepa iava. Ra vaiterei tavireve vo raivao iava Jisas Kraias oirao piepa raiva. ²⁵ ☆ Oire va iava Pol vo avukarei tavitavireva aue iava torevoko vovou vo pitupituaro, auere ra torevokovira raga ora tokipaave vaopa, teapi vuriara vai purapaive. Uvare oirara rutu vo vokiaro pou pirovorea vao oa-ia taru oirara rutu rovirieirevorea Pauto. Oara-vaario oara rutu uvuoro rirovira uririroepa Filiks, uvare ora rera sopaario-ia vo reoro uvuipareva.

Oa iava Pol arureva oiso, “Ovoiei. Avau. Uva ovokia ita oiso viire keeraravere, rara avu viipa ruipara ita.”

²⁶ Ari oiso vovouparoepa, Easi pasi Pol vai ragaipa monia vai vaterevere va iava rerare karua tuukepa kepa iava. Oire oa iava rerare voreripavira keeraparoepa vo rera tapo ora reoreopasa.

²⁷ ☆ Oire uva erao ivarei puteva, oa iava iravu raga tavarireva Filiks vo tavukiaro iare. Rera vaisiaro ro-ia, Posas Festas. Uva Filiks avaro Pol kavureva tuukepa kepa-ia vaore, oiso ra Jiu rera-ia rorupaive rutu.

25

Pol Sisa-pa Ruiparoepa Vaore Oiso Ra Rera Vo Kortuaro Uvureve

¹ Oire uva Festas urioroepa Sisaria-ia tousa. Voava vo peva isivaaro iava aue voki peva Jerusalem iare avaroepa. ² Uva voa Jerusalem-ia pouro viropa Festas. Oa iava voa voeao rovopa irara pris irara ora oearovu oira vasi irara voea iava Jiu, oea rutu oreorovu-ia ita rera iava Pol gasiiva rerapa ro-ia Festas.

³ Uva vorevoreripavira rera arepaiva rerare Pol, oiso ra Jerusalem iare rera siporeve. Uvare oavu raiva rerare ravaa rovoiva, oiso ra rera upoive vo osa urioparo raivaaro. ⁴ Uva voea vo reoaro pukoreva Festas oiso voea taviro, “Avoeao, ira tuukepa kepa-ia toupave Sisaria-ia. Uva tutuu piepai

ra rera iare vorera voa. ⁵ Uva oiso vearopai vosa oearoi visii iava riro iraraa vai ragai sirova utupaai, ra oeari tapo karera. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra rera-ia vuriara vai kekepe pasi.”

⁶ Oire uva vo peva vatara voki-ro o katai tau voki-ro isi-vaaro iava Festas voreroepa Sisaria iare. Oa iava utupa voki-ia vo kort vao purareva. Uva va iava Pol-re aruroepa. Oa iava oearu rera iare rera sipoiva. ⁷ Uva voa pouro viropa kortupa kepa sovara-ia rera Pol. Oa iava oearu Jiu-pa irara Jerusalem iava oea Pol ruvara-ia toupai-va, oea rera iava Pol oreorovu rovoiva. Osa iava vo reoro iava vuriara oara-ia Pol to-gapaiva, oara-ia viapau oiso ra irai vara oirao piepareve. ⁸ ☆ Oire oa iava vearovira rutu Pol voea vo reoroaro pukoreva oiso puraoro, “Vi-apau rutu oiso vuria vai pu-raavora oiso osa purapaai voeao. Viapau oiso oavu avu vai gasiavora Jiu vaaro iava Reo Taisi. Ora via-pau tapo oiso Jiu vaaro-ia Rovopa Kepa Tempel. Ora Rom reraaro tapo King Sisa ira-ia tapo viapau oiso oai vuria vai puraavora.”

⁹ Ari ita, Festas oiso ruiparoepa ra Jiu agoagoreve roviriei-ia kortua-ia. Oa iava Pol akereva oiso, “E avapau Jerusalem iare ra voa vii rovirieia?”

¹⁰ Oa iava Pol rerare oiso puraroepa, “Vo kepa-o-ia oa-ia torepao-ro toupaa eva

kortupa kepa Sisa vaaro. Uvare vo kepa raga vao-ia oa raga ragai vo kortuaro uvuipaivoi. Ragai-ia taraipauei ragoa viapau oiso vuria vai puraavora Jiu-pa irara-ia. ¹¹ ☆ O ita, vosa Reo Taisi tokoa, o vosa oarai puraa vuriara vai, oa-ia taru uvuipaai ra ragai kopii pieve. Osa iava viapau uvuiparai ra voea asavira toria. Ari vosa voea vaaro vao kuuvua, oa-ia viapau rutu irai uvuiparoi ra ragai vatereve voeapa voeao Jiu. Vii tavipaa oiso, Avaravere Rom reraaro iare King Sisa ira raga uvuiparoi ra ragai rovirieireve.” ¹² Oa iava Festas ora reoroepa voeaova riro tarai irara. Uva va iava oiso puraroepa Pol-re, “O ita, ragai tavipari oiso ra avau Sisa iare. Uva vii tavipaavo-i oiso, Vearopai ita, ra rera iare avau Sisa.”

Festas Agripa Akereva Pol-re

¹³ Uva ovoki-rovu isi-vaaro iava aue King Agripa avukarei tavetesiva ora o-ia vatuava Benaisi aue iare Festas. Oa iava rerava vearo vokisiva. ¹⁴ ☆ Oire uva riro voki-ro rutu-ia voa toupao-ro aue Festas King tapo ora reoroepa Pol iava vo reoro iava rera tavitavipaoro. Uva oiso puraroepa, “Ro-ia oirato ira vo tourevora ovusa Filiks avaroera rera arova. ¹⁵ Ro-ia ira iava ragai taviivora rovopa irara pris irara ora voea tapo oira

vasi irara eisi Jerusalem-ia vo osa voa toupaaورا. Uva oiso ruipapaaera ra ragai rera rovirieia. ¹⁶ Uva oiso voeare puraraera voea tavioro, Viapau oiso Rom opitupituiaro oiso toupai, ra oiratoa vai vate ragaive irai kopii piesa vo rara viapau rera roviriei rovoive, ora vo osa viapau kortua-ia voea vo reoaro pukopareve.

¹⁷ “Uva va-a vao oa iava urioaiva vore ovokivu-ia utupavira kort uvupa kepa sovara-ia paupaoro, voea uutupa irarare aruraera oiso ra rera sipoive. ¹⁸ Uva voa-a vo uva Jiu toreaera. Uva ragai oiso keaparaera, Riroa vai rutu vuria vai oa iava rera iava tavipaai. Osa viapau oisi oai iava oisi vo reo puraivora. ¹⁹ ✧ Vo osa vao raga lotua oa vo pitupituaro-a, oa iava ragai tavitaviivora ora Jisas iava tapo ro ira kopiiopea. Uvare Pol rera iava oiso siposipopareveira, Ira tootoovira toupare. ²⁰ Uva va-a vao oa rutu-ia vavagisiparaera oiso, Uva apeisi ragavira va vituarore taraaavere. Oa iava Pol akeavora oiso, E avapauei eisire Jerusalem-ia, ra voa vii kortua vo reo-ia vao-ia? ²¹ Vo osa Pol oiso puraroera, Viapau. Ari King iare avaparai ro Rom-ia, oisore ra rera raga ragai vo reoaro rovirieireve. Oa iava uutupa irara rerare tavia-vora oiso, Vearovira rera tokipata vaore tueoro osa rera sipoavere rara utupa

visivi aue iare Sisa.” ²² Oa iava Agripa oiso puraroepa Festas-re, “Oiso ruipaparai ra Pol uvua.” Osa iava Festas oiso King Agripa tavireva, “Vearopai. Ira uvurivere vokipavira.”

²³ Oisi-a eisi osa iava utupa voki-ia Agripa vaio ora Benaisi oritoareiva uriosiepa ora gurupa kepa-ia koatasa. Uva oevu tapo reipa irara viurupa irara iava voea oea tapo uriosiepa voare ora oira vasi irara. Oa iava Festas Pol-re aruroepa oiso ra urioro. ²⁴ Uva Festas voea ruture oiso puraroepa, “Vii King Agripa ora visii rutu vao-ia ro oirato kekepata ira arepaiveira voeao Jiu oea vo toupaveira Jerusalem-ia vorevoreripavira rera uposa. ²⁵ ✧ Vo osa ragai raga oiso rugooparaveira, Viapau oiso vuria vai purareva, ra oai iava rera upope. Uva rera sipopaa auepa Sisa, uvare Pol rera iare ragai arerevora. ²⁶ Ari ita, oiso ragavira va-ia vavagisiparai oiso auepaoro, Aa vao-a vuria oa iava Sisa-pa rigatoravere oa iava Pol siposa rera iare? Oa-a vao oa iava rera ou pieavoi vore visii rutu osireiario iare. Oire uva oiso ruipaparai ra vii King Agripa rera ita taraari vao avuore oa iava rigatoavere Sisa iare. ²⁷ Uvare viapau oiso torevokopai ra tuukepato sipo ragaa Sisa iare, vosa viapau siposipoa vai ou rovoa rerapa rera vo vuriario iava.”

26

Pol Agripa-pa Reoara Kosi Piereva

¹ Oire King Agripa oiso puraroepa Pol-re, “Vearopai ra ora vii iava tavitaviu.” Oa iava Pol ora vavaearo iraoro oiso puraroepa voeao Jiu vo reoaro pukooro, vao oa-ia rera iava gasiiva.

² “Vearovira rutu King Agripa vao-ia oiso osa uvuiparai ra ragai vo reoaro vatea vo reoro pukooro viipa. ³ Oiraopavira rutu oiso osa taraipauai rutu Reo Taisi-ia vao Jiu vaaro ora igei vo pitupituroaro. Oa iava oiso vii akepaavoi, ra ragai uvuoro ragai vo reoaro aroviri.

⁴ ☆ “Ari ita, vara rutu-ia taraipaai Jiu ragai vo touaro-ia vo osa viovokovira oisoa toupaa vo ragai voeaaro ruvara-ia oirara Tasas-ia. Uva voava avaraepa Jerusalem-ia tousa. ⁵ Ari ita, tuariri voa ragai-ia taraiaepa. Vosa oisi ruipapaaeri, ra voa vo reo kosi pieive. Uvare voa ragai-ia taraiaepa osa Farisi vo vovouroaro sirova utupara, varao riro vavagisiara rutu oara opitupiturovu rutu-ia varao lotupara putepaiveira rutu igei varaaro. ⁶ ☆

Oire uva ragai-a vao ragoa rovirieipata vo vokio aue vituaro iava uvare vo reo raga-ia oirao piepaaveira vao Reo Ovoi oa vatereva Pauto voeaopa vigei aao

iraraaro. ⁷ ☆ Oa raga-a vao Reo Ovoi oa oisoa oirao piepaive opesi asavira katai tau erao (12) sararo vigei aao iraraaro, vo osa Pautoa-pa lotupaave vo vokiara ora vo ravireo-ia. Ari ita, uva vo oirao piea vao-ia ragai vaaro oa-ia ragai rovirieipai voeao Jiu osa vii tavipaa King oaa. ⁸ Apeisi vaaro-ia vavagisipatai oiso rugoopaoro, Viapau Pauto uvuiparoi ra oirato tore piereve vorevira kopiia iava?

⁹ “Ari ita, iravu-a ragai ragoa oisoa vurivira rugoopaara, oa iava oisoa vuria purapaa Jisas vo siposipoaro-ia ro vova Nasaret. ¹⁰ ☆ Oa iava oisoa varao purapaa Jerusalem-ia riro irara rutu Pauto kovopa iraraaro tovopaoro tuukepa kepa sovara-ia. Uvare oisi vo goruva ragai tovoiva rovopa irara pris irara. Ari ita, vao tapo osa oisoa oearovu voea upopaive. Uvare ragai tapo oisoa voeare arupara oiso, Iu vearopai. Voea upota. ¹¹ Uva ita, vokiara rutu-ia oisoa vuriara purapaa voea-ia voraro Jiu varaaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Ari ita, oiso rutu oisoa rugoopaara ra voea varaaro oirao pie vovouro tokopaa. Vao-ia osa rirovira rutu voeare oisoa kasipupara. Oa-ia tauairo rutu oisoa voeare taraapaoro avapara.

Pol Voea Tavireva Ora Rera Vaaro Iava Oiso Osa

☆ 26:4: Ga 1:13-14 ☆ 26:6: Ro 15:8; Ta 2:13 ☆ 26:7: Je 1:1; 1 Te 3:10

☆ 26:10: Ap 8:3; Ga 1:13; Ap 9:14, 21 ☆ 26:12: Ap 9:3, 22:6

Porero Viropa

12 ✧ “Ari ita, va vao vuri vovou purapasa avaparaepa vo raivao-ia vo Damaskas, uvare oavuva vasirako reesi oisoa vokapaa reo goru sirova, oarei ragai vateiva rovopa irara pris irara.

13 Uva uvupari King oiso-ia, Ovokivu-ia ravireo vuuta-ia oavu aviavia varaepa vu-vuiua iava oaviavia ravireo vo aviaviaro-ia puteoro rutu varaepa ragai aau piesa voeao tapo oea tapo vokapaava. 14 Uva igei rutu kovekoveiepa. Oire

voa Hibru-pa reo uvua oa-ia oiso puraepa ragaire, *Sol, Sol. Apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia? Ragai vo ruipaaro tapo upopariveira. Oiso rutu piepariveira osa bulmakau orekerovu otuotupara totopaeveira ora oira kokotoaro-ia. Eisi osa rutu ragai toopariveira ora vii raga ora vuri piepaoro.*

15 Oire uva va iava oiso akeava, Turaro, irouto-a vii? Oa iava oiso puraroepa, *Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.*

16 ✧ Toreu. Uvare viire ora poerarai vii reesioro viigoa ragaipa kovoparivere. Uva vii tavipaa oiso, Oearovu rutu tavitavirivere varao iava oara kekerivoi ragai ruvara-ia vo vokio, ora varao iava tapo oara vii iare karekepapere utupaua.

17 ✧ Ari ita, vii virivaripaa-vere voeao asavira Jiu ora

oearovu asavira osararovu iava ratau tou irara voearo oearoa iare vii sipopaavere.

18 ✧ Voeao oea vo rugooroaro karurivere voeapa vara avi-avi pieoro. Eva oa iava rupa vovouro oaive iava porea virovere aviavia iare. Ora Seten vo goruaro iava Pautoa iare porepaa virovere. Eisi osa ragavira ragai oirao piepaivora, uvuipai ra voea iava vuri vovou verapa piro. Oa iava uvuiparai ra voea rutu takuvua ora voeao oea roporeva Pauto ora rerapa.”

Pol Ora Rera Vo Kovoaro Iava Lotu Kovo King Agripa Tavireva Vao Oa Purareva

19 “Ari ita, King Agripa, viapau oiso ragai vo reova kaureoraepa oreoa ragai iare varaepa vova vuvuiua iava areo uusi sovara-ia.

20 Ari rovvira Damaskas-ia voea siposipoavora. Oire uva voava Jerusalem-ia ita. Uva aia voava ita voraro rutu vo taerero-ia vo Judia Distrik sovara-ia ora voraro tapo osararovu-ia, oearoa rutu oisoa tavitavipaave oiso, Tepa vuriara oavisii iava poreta viro vore Pauto. Ora vosa porepata viro, ra uvuipatai ra oisi iavirava vearopa kovoro vai purapata visii vo oirao pieroaro kareke piepaoro. 21 ✧ Uva

ragai ouivora voeao Jiu vo Rovopa Kepa Tempel sovara-ia ragai tovosia kortua-ia vo reoropa oara iava voeapa siposipopaavora. Uva vara-a varao oara iava oiso aue

✧ 26:16: Esi 2:1; Dan 10:11; Ap 22:14-15

✧ 26:17: Jer 1:8, 19

✧ 26:18: Ais

35:5, 42:7; 1 Pi 2:9 ✧ 26:21: Ap 21:30-31

ragaaera ra ragai kopii pieive. ²² Ari ita, oisoa Pauto ragai tauvapareve vokiara rutu-ia, oiso ra vo vokio-ia toupaa rera vo reoroaro vatepaoro oirara rutupa voeao oiso-ia, oira vasi irara ari oearovua apota irara. O ita, oiso puraparai vao-ia oiso osa puraaepa profet irara ora aue tapo Moses varaore oara uriopaperea voari rutu utupaua. ²³ ☆

Oiso-ia, Jisas ro Ropoto Pauto reraaro ira riroa ourevere siitoka. Eera irapatoa rutu ira taru kopiia iava toreroverea voeapa raiva puraoro voeao-ia Jiu ora ratau tou irara. Vo osa va-ia vao voeareipa varei rutu aviavi pie rovoreverea, oire va iava rera oirao pie iraoive rutu vo torea taraio. "Osa iava voea orirureverea."

Pol Agripa Tavireva Oiso Ra Oirao Piereve Rutu

²⁴ Oire vo osa Pol voea vo reoroaro pukoreva varao oara-ia rera toga ragapaiva, oa iava aue Festas rerare rirovira oiso puraroepa, "Auoro Pol. E kokoropau? Ari ita, riroa taraia oa ouriva. Oa raga-a eva vii kokoro piepaivoi." ²⁵ Uva Pol rerare oiso puraroepa, "Viapau rutu Festas. Viapau oiso vii keakeapaavoi. Oiraopavira rutu oiso osa vii tavitavipaa torevokovira. ²⁶ Ari ita, rera ro King Agripa ira vara rutu-ia varao taraiparoi. Rera tapo vara-ia roroiovira ora reoparai, uvare viapau

oiso vara iava oai vatauvira puraavora. ²⁷ Auoro King Agripa. E profet irara vo rigatoro oirao piepariveira? Ari ita, vii-ia taraiparai viigoa vo rigatoro oirao piepariveira."

²⁸ Uva King Agripa oiso puraroepa Pol-re, "E uva apeisia oiso rugoopaei, ra evo reovi-ia ragai iava sopaua poreri? Ra va uvuoro Kristen tou puraa?"

²⁹ Uva Pol oiso puraroepa, "Ari ita, Pauto areavoi visii rutupa vo reovio-ia ora riro reo tapo, osa iava uvuipatai visii rutu kristenta oiso osa ragai-a vao vo vokio. Ari vao ragapa reasiparai oiso, Teapi visii tuukepaive oiso osa ragai piepaiveira."

³⁰ Oire uva vo reo isivaaro iava King, ora reito gavman, ora Benaisi, ora oearovu oea vo peva tapo toupaiava oea rutu toreaepa ora vasesa avaro. ³¹ ☆ Uva vo osa kosia viropa, oa iava vao ora reopaaepa oiso puraoro vo ora voea ragare, "Avoeao, viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora ro-ia oirato irare oiso auepavieraora rera upope ora rera koata piepape tuukepa kepa-ia."

³² ☆ Oire va iava Agripa Festas-re oiso puraroepa, "Ari ita, uvuipauei oiso ra rera karuri vo vokio raga-ia. Ari aue raga ita uvare oiso puraroerao ra Sisa iare avaro. Ira rera rovirieirevere rara."

27

Pol Tovoiva Selpa Uvuoa-ia Rom Iare Avasa

¹ Oire uva varao isivaaro iava oavu reo goru puraiva, oiso ra Itali iare avaio aue-ia uvuoa. Vo osa Pol tovo rovoiva vo Sisa reraaro vo tokiaro-ia ofisato. Ro-ia rera vaisiario, Julius ro Rom gavmanpa uutupato ira oisoa katai vovotova (100) toupareve viurupa irara. Uva voa toupareva oearovu tapo tuukepa irara.

² Oire oavu-ia vao selpa uvuo vova Adramitiam oa-ia kae uvioiepa. Uva vo uvuo-ia avaiepa Esia-ia vatuaro. Uva igei rutu vao igoa avaiepa ora ragai Luk ora iravu ro-ia Aristakas Tesalonaika-pato vova Masedonia Provins.

³ ☆ Oa iava utupa voki-ia Saidon-ia pou viroiepa. Oire uva voa-a evoa uva pou viroieiva, aue Julius vearo vovou purareva. Oa iava Pol iava vasereva, oiso ra avaro vate irara iare voea ruvara-ia oaravu avu vai ousa, oisore ra vara iava vearovira toupareve. ⁴ Oa iava voava ita ora vaseiepa Saipras toko isivaaro-ia avasa, uvare kiuvuva aivaropaiva uvuoa. Oa iava vorevira vo toko ravisioro avaiepa. ⁵ ☆

Uva vo voka-a vao oa-ia Silisiarei vatuarovi puteiova ora Pamfilia-ia. Va iava Maira-ia pou viroiepa vao oa Lisia Distrik sovara-ia toupaveira.

⁶ Uva voa-a evoa uva tupaoro ro igei reraaro ofisato oavu tuereva uvuoa,

ovusa Aleksandria iava uriopaepa vo aue-ia Isip. Oire voava uriopaepa Itali iare avasa. Uva va-ia igei rutu tovoreva. Oa iava igeiva avaepa. ⁷ Uva garutu visivi vasi pievira avapaiepa vokapaoro, uvare kasikasi pie visivi rutu kovopaoro vokapaiova voare avapaoro Naidas-ia. Uva viapau uvuiiepa oiso ra voava topa viroio, uvare riroto kiuvu igei takireva. Oa iava vorevira varaiepa oiso Krit toko rorovira Salmoni kipekipe vatuaro-ia varasa. Oire eva-a oa iava vo toko reroaro avaiepa taru, uvare kasikasi pievira rutu vokaoro uri-oiepa. ⁸ Uva vo-ia kasikasi visivi rutu avapaiepa vore avapaoro Vearo Paitu vao oa toupaveira Lasia urui ruvara-ia.

⁹ Oire uva voa-a evoa igeire riroara vokiara puteva osa vokapaiova vo vuuta vao oa-ia avakava vuriopa rutu rirovira. Uva va-a vao oa iava Pol voea goruvira tavireva ravaavira, uvare vo vuutao-ia taraiparoepa oa oisoa karekepape ivara rutu-ia katakataivira. ¹⁰ ☆ Uva voea tavireva oiso, “O ita, oiraopavira vao-ia oa kekepaa oa ouvere rara, vo osa vova topa uvirovio. Ra riroa tavaka oupe oa vatevere rara vo vuutao vigeipa. Uva selpa uvuo rokovere ora kotokotoara rutu tapo ora vigei vai pasi.”

¹¹ Uva Pol vo tavitaviaro uvu ragapaoro ofisato uvuoa

☆ 27:3: Ap 24:23, 28:16

☆ 27:5: Ap 6:9, 13:13

☆ 27:10: Ap 27:21-22

voka piepato vo reoroaro raga oirao piepareva vaiterei rutu ora ro oira-ia reipato kepten. ¹² Uva voeavio kovopa irara va-ia vao uvuoa oea oiso vovou ragapaaepa ra Finiks iare topaa viro. Uvare vao oa-ia toupaiava oare rugopaoro oiso purapaaepa, “Avoeao viapau rutu uvuipaviei ra vo toupape, uvare vagoa vao-ia oa-ia uvuipasiei kiuvu vaio ora kokeva ra vigeiva uvuoa vuri piesi. Ari vosa aue iare ipavio Krit-ia vo uva Finiks pasis toupaveira uva kavovovira toupaveira paitua utopavira, oa-ia uvuipaviei ra virivarivio.”

Rioto Kiuvu Vuri Toru Kareke Piereva Avakava-ia

¹³ Uva voava rovvira gare visivi rovroepa vusipaoro kiuvu. Uva va iava oiso raga rugooa ouiva vo rera iava oa iava oiso puraaepa, “O ita, vearopai ra voa raga virare raiva purape, ra voare avavio eisi Finiks-ia.” Oa iava anka kae pieiva avasa uvuoa-ia vo Krit rogara vatuaro-ia. ¹⁴ ☆ Oire uva ikauvira purepavira vo toko iava vararoepa vo voa igeire riro varivarivira rutu. ¹⁵ Uva voava igeiva vo uvuo peoreva riro goruvira rutu, ovusa osa auepaiepa ra rera sirova oira tovoio, ovusa viapau oiso uvuipaiepa ra rera gaeive. Oapa voea peo ragapaoro igeiva va topapareva va pupipaoro.

¹⁶ Oire vosa voava gae-gaerepaoro otokovu reoaro igeiva puteva virivari visivi va-ia ururaopaoro. Oa iava igeiva gaegaerepaoro avapaepa. Uva vo toko vaisiaro-a vao-ia oa-ia igeiva va-ia putereva, Koda Toko. Uva vo toko-ia vao putepaoro dingiva takauiepa rutu oira kae pieoro, o iria ivupaoro vokapaeva selpa uvuo. ¹⁷ Uva vo osa pege roruorupaoro va rutu tuukeiva uvuoa kovuaro oirovu-ia riro goru iro oiso, teapi kiuvu oira kaekae pieparevora, pegeo viro igeiva. Osa-a oiso osa iava uriripaaepa oiso, teapi vigeiva uvuoa vera piereve raaka-ia vao Aprika-ia ruvara-ia tou raaka. Oa iava va iava selara sigiiova oiso va puraoro ra igeiva gaegaerevira raga avape. ¹⁸ Uva va vao isivaaro iava rirovira rutu torueva avakava. Oa iava voeao kovopa irara voava auero-ia kotokotoara rovoaepa vara-ia vikipaoro. ¹⁹ Uva ovokivu-ia vo pevapa voki igei rutu kopirovu vikiiepa. ²⁰ Uva riro voki rutu-a pupuru voki ovokiroa-ia viapau rutu oisoa ravireo kekepaio ora visurikoara, oara iava riroiroreva. Oa iava igei rutu oiso vovoupaiepa, Oiraopavira rutu igei rutu vao opesipaiei, uvare igeivi riroiro piere purepato kiuvu.

²¹ Uva riroara rutu vokiara igeire oisoa pute ragapaive aio asavira. Ovokiro-a evara isivaaro iava Pol toreroepa

oiso purasa, “Ari ita, vosa ragai vo reoroarore uru piepasa ora tape piepataeri voviri vo osa Krit toko pute asavira toupaoerao, oa iava viapau oiso vo tavakao vigei ouvori. Oa iava tapo varao kotokotoara viapau oiso riroirovira touvori vigei varaaro.”²² Uva visii tavipaa ra uririara eakata, uvare viapau oiso irai vigei iava kopiiovere. Ari vao raga uvuaa rokoovere vigei arova.²³ ☆ Ari ita, vo vokiario uva purapurapato ensel urioroerao ro reraaro Pauto ira ragai-pitupareveira, ora oiso tapo irapa kovopaaveira.²⁴ Uva ragai sirova toupaoero oiso puraroerao, Auoro Pol, teapi uriripau. Ari King Sisa osireiario-ia tourivere rara. Uva visii rutu-a vao ora voeao oearovu uvuaa-ia tou irara visiigoa rutu virivariavere.²⁵ Oire uva ora tape pieta. Teapi uriripata. Oa purarevere rara vigeipa oiso osa rera vo reoaro toupaveira. Ari ita, oara rutu oirao piepaaveira ragai vao-ia.²⁶ Ari ita, vao uvuaa oa vigeiva vera pirovere oavu-ia raaka vo oavu-ia tokoa.”

²⁷ Uva vao iava katai tau vo resurapa (14) rupa vao oa-ia igeiva uvuaa peopareva kiuvu vo avakao-ia vao oa vaisiario, Edria Si. Uva vao avapaoro vo uvuaa-ia aue sovopaiva oa iava oiso puraaepa, Easi tutuu piei rasia vai iare, voeao oea oisoa vo uvua-ia kovopaive.²⁸ Oa

iava voeao vo rovu avaka rovu rokoaro uvuiiva oavu-ia iroiro. Oire uva aue-ia erao tau vuta (20 param) vo rovu rokoaro uvuiiepa, uvare va uvuiiva vo iro-ia. Oa iava aue-ia ita uvuiiepa katai tau vo vavae vuta (15 param).²⁹ Uva voava oavu-ia uvuiia kekeiva vo avapaoro raaka-ia osa tutuuva uvuaa. Oa iava uririoro oiso puraaepa, “Vigei upopai raaka-ia”. Uva vo resura vikiiva anka vo uvua taki rovosa varirisa, oiso ra avi rovope tapo uvare rupavira vokapaiva.³⁰ Uva vao-a vo uva kovopa irara rirovira uriripaaepa. Oa iava oiso vovouaepa ra toriive vo uvua arova. Uva iriavu dingi vo uvua iava rere pieiva oiso ra torioro avaave. Uva oiso voea kea ragapaiva, “Oaravu ankara tovoio oisova irapaua va vao uvuaa takioro rutu.”³¹ Vo osa Pol oiso puraroepa auere ofisato ora voeao viurupa irara, “Vosa kovopa irara viapau vo toupave uvuaa-ia, ra viapau oiso virivarita.”³² Oa iava iroiroro tokoiva aue iava dingi, ra koveo avaka rovu iare.

³³ Vo osa avia sikerepaiva osa Pol oiso riro goruvira rutu voea tavipareva, “Vearovira rutu aiopatavoi, uvare viapau oiso vo wikireo sovara-ia aiopataavorao oarea putevo.”³⁴ Uva eisi osa visii tavipaavoi oiso ra aioara vai aiota, ra vorevira gorua outa rara. Ari ita, viapau rutu oiso

☆ 27:23: Ap 23:11, 5:19; Ro 1:9

irai visii iava vuria vai ourevere.”³⁵ Uva vo reo isivaaro iava Pol bret ouoro oiso puraroepa, “Vearovira rutu Pauto vao-ia.” Uva va puteoro voea rutu osireiario-ia va aioreva.³⁶ Uva va-a vao oa kekeoro rera-ia vorevira vovouisiro voea iava kavevira toupaiava oiso vovouoro, O asi vearovira toupai. Oa iava voea rutu aioara aioiva.³⁷ Uva voea rutu uvuiaro-a voeao oea oisoa vo uvuo sovora-ia toupaiava, erao vovoto erao vatara tau katai vatara rutu (276).³⁸ Uva aio opesiaiva, oaravu aioara witaru vikiiva avakava iare, auere oiso ra selpa uvuo varaatape.

Selpa Uvuo Oa Taki Piropa Raaka-ia

³⁹ ☆ Oire uva avieiva. Osa iava viapau oiso vao tokoa vatuaoro eveipaiva. Oa iava oavu kekeiva paitua. Uva oiso puraaepa, “Easi uvuipai vai ra vao iare uvua viru piepe rogarore tutuu pieoro.”⁴⁰ Oire uva va iava voare va viru piesa auero rutu vatatopopaoro ankava iroiro tokoiva. Oa iava avaka rovu iare koveroepa. Ora vo uvuo torevokopa perova tapo iroiro iava vagoiva, ora sel tapo iria ipa pieiva. Oa iava vo uvuo topapaiva, oisore ra rogaraua iare viruve.⁴¹ ☆ Oire uva ora vaseiepa oiso ra rogaraua iare viruve. Osa raaka-ia irapauava paiva, ovusa rirova toruva vo uvuo vituaro pegieva.⁴² ☆ Oa

iava ofisato arepaiva viurupa irara voeare tuukepa irara, oiso ra voea kopii pieive vo raga auepa, teapi aataoro toriive vorarore vegoaro.⁴³ Uva oiso vovouparoepe ro-ia ofisato ra Pol raga virivarireve voea arova. Oa iava voea rutupa vaseoro oiso puraroepa, “Vosa uvuipata aatasa, oire vearopai avakava-ia ora vikioro vao aatapaoro verata viro rogara arore. Ari ita, vosa viapau uvuipata aatasa, oire vo peroro-ia pitupaoro verata viro.”⁴⁴ Uva vao oearovu voea iava aatapaoro verapaa viropa, ovusa oearovu oaravu-ia plank peroro ora operorovivu-ia vo uvuo iava oara-ia verapaa viropa. Uva oisi raga-a eisi osa verau viroiepa igei rutu rogara arore virivarioro.

28

Pol Toureva Molta Toko-ia

¹ Oire vo osa igei rutu vo toko-ia vao tupaoro vo toko vaisiario-ia taraiiepa vao-ia, Molta Toko.² Uva voeao oea oisoa vo toko-ia tupaive oea igei-ia vearo vovu rutu puraiva igeipa eto kasioro. Uvare rirova-ia uteova uteoiepa, oa iava kasiraoiepa.³ Uva vao-a vo uva Pol erako kouara kakavupareva va tovoa eto kasi-ia, osa oira kopii piepava rakoru rera vavaeoro avusa vusieva.⁴ ☆ Oa iava voeao vo toko-ia oea oisoa tupaive oira kekeoro

oiso puraaepa ora voeare osa rera vavaearo avupaoro kotovira toupaeava, “Akoea oira upopatoa vai-a ro ira vo toko iare virivarivira urioroi. Uva vo vuria vao oa-ia torevokovira ora rera-ia viroi. Uva kopiipa o iava rakoru iria rera avuevoi.” ⁵ Ari ita, vo osa Pol oira sisiputareva tuitui kasi iare. Oire uva viapau oiso upiaroepa vova uvava rera avueva. ⁶ Osa iava voea rutu rerava tuepaoro oiso vovoupaaepa, Easi tuvuuparoi ra kopiipo va iava ikauvira. Uva oisa-a eisi osa rugorugopaoro rerava riro kaekaevira tue ragapaaepa oiso ra va iava kopiipo. Vo osa viapau vuria vai oureva vo va-ia vao oavua pureva rera-ia. Uva va-a vao oa-ia soporeaepa. Oa iava oiso puraaepa, “Avoeao, easi pauto-a ro.”

⁷ Uva reitoa ro-ia vo toko iava, Pablias ira vo rasiaro ruvara-ia verau viroiepa, ira vearo vovoutoa rutu. Ira vo peva-ia voki igei oisoa aio vatepareve osa voa tupaiova. ⁸ ☆ Uva vo voki-ro-a varao oara-ia oisoa Pablias aitearo upiiparo urua raga ivara-ia. Oire uva oisoa rera iava kukue tapo upiipao kasiraovira, ora kovuto ira tapo oisoa rera upopareve. Oa iava Pol rera iare koataroepa rerapa varirisa. Uva rera varaaro-ia vavaea oaro tovooro, rera vorevira porete pierewa. ⁹ Uva va isivaaro iava oearovu rutu upiipa irara

urioaepa rera iare. Oa iava voea rutu vorevira porete pierewa. ¹⁰ Osa iava igeipa riroara vatevateara vateiva. Ora vo tapo osa voava topa uviroa auepaaepa, osa igeipa oaravu ita vate ragaiva vatevateara auere raiva vearosa igeipa.

*Pol Rom-ia Pouro Viroepa
Molta Iava Urioro*

¹¹ ☆ Uva-a vo uva vao uvuoa vuriaro isivaaro iava igeire vo peva kekira voa raga vo puteva. Oa iava oavu raga-ia Aleksandria iava vo uvuo selpa avaiepa. Vo uvuo vaisiario-a vao-ia oiso-ia, Tavaratoarei Pauto Araorei. Uva vo uvuoa voa tupaoro koke taki ateate piepaeva, oa iava voava avaiepa. ¹² Oire uva aue-ia pou viroiepa Sairakyus vo peva-ia voki voa tousa. ¹³ Oa iava voava avaiepa aue iare ita Risiam. Uva ovokivu-ia vearoto kiuvu urioroepa. Oa iava rera-ia avaiepa aue iare Pyutiola-ia. ¹⁴ Uva vao-a eva uva touoro oearovu kekeiova oirao pie vovou irara oea oiso igeire puraaepa, “E uvuipatai ra igei tapo tou rovota katai wik sovara-ia?” Osa iava vo wik eva putevoiva, Rom iare topa viroiepa. ¹⁵ Uva voeao Rom-ia tou irara oirao pie vovou irara igei iava uvuoro varaaepa Aivaropa Tapire Apias voaaro. Uva ouruivu-ia va vaisiario, Vo Peva Stua kovuaro oearovu veraoro puteiva ora voea iava vo ruture puteoro. Oa iava

Pautoa-ia Pol vuurapa vaisi puraoro oiso puraroepa, "Vearovira rutu Pauto aue-ia voka."

16 ☆ Vo osa voa pou viroiepa Rom-ia, oa iava ro ofisato Pol-re oiso puraroepa, "Vearopai ra kepa oara-ia torevokovira touri, vo osa irai uutupatoa vai vii tokipareve voa."

Pol Vearo Siposipo Kosi Piereva Rom-ia Toupaooro

17 Oire uva voki peva isivaaro iava oira vasi irara Jiu iava gurureva Pol. Oa iava voeare oiso puraroepa, "Araoko irara oaa, evoea evoa Jerusalem-ia Jiu-pa irara oea ragai ouivora kortua iare, oiso ra Rom reraaropa gavman ragai vateive. Ari ita, viapau oiso vuria vai puraava voeao-ia vigei voeaaro oirara, ora varao-ia aao irara oavi vo pitupituroaro.

18 ☆ Uva Rom reraaro gavman ragai rovirieirevora vo va-ia. Uva viapau oiso vuria vai kekerevora ragai-ia. Oa iava oiso vovou ragaroera ra ragai karureve vorevira, uvare viapau oiso ragai-ia oavu avu vai touvora, oiso ra oai sirova ragai uporeve eisi osa rutu oisoa ruipa-paave Jiu ragaire. 19 Uva oiso puraatera Jiu, Viapau oiso ro vo reoaro gavman torevokopai. Eva-a oa iava oiso puraraera, Vearopai ra Sisa iare avara, ra ragai vo reoaro rovirieireve. Ari ita,

uva ragai viapau oiso voeao oirara oaa Jiu kortupaa. 20 ☆ Oa-a vao oa iava visii guruavoi oiso ra va-ia ora reovio. Ari ita, oiraopavira vo iro-ia ragai tuukepa iro oa vituaro toupavoi vao-ia, Kataia-a raga oare rugoopaoro rariparai oiso osa voea ita voeao Jiu raripaaveira rera-ia ro-ia Ropoto Pauto reraaro Kae Pieto ira taru urioroverea."

21 Uva va-a vao oa iava rera vo reoaro pukooro oiso puraaepa, "Ari ita, viapau oiso reoa vai vuria vai vii oaiaro uvuiovora. Ora aue rigatoa vai tapo vo vii iava vo voea iava voeao oea oisoa uriopaave Judia Distrik iava.

22 Ari ita, oiso ruipapaiei rutu ra vo reo uvuio oreoa oirao piepariveira, uvare voraro rutuva voeoro iava uvupaioveira vii voeaaro oirao pie vovou irara oea-ia vuri reoro purapaiveira oearovu."

23 Oa iava ovokivu reesiiva oiso, "Vo vokio-ia ora guru-viovere vorevira ita." Uva vo voki-a vao oa-ia riro irara rutu Pol vo kepaaro iare urioaepa, ovokia vokipak-ouaro rutu-ia voeapa siposipopaoro rovoroea vo putesa vokiariovi vo tugurasa vokiario Pauto vo Saraaro iava siposipopaoro. Ari ita, vao-ia Moses vaaro Reo Taisi ora profet irara vo riga-toroaro origatoroa rutu iava voea tavitavipaoro voeapa vara aviavi piepareva aue iava Jisas. 24 Oa-a vao

☆ 28:16: Ap 24:23, 27:3 ☆ 28:18: Ap 26:31-32 ☆ 28:20: Ap 26:6-7, 29; Ef 3:1; 2 Ti 1:16

oa iava oearovu rera vo reoaro oirao pieiva, ovusa oearovu vo reo uvu ragaiva.

²⁵ Uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso katai vovou vai-ia ora reopaaepa. Vo osa Pol arova ora vaseaepa osa oavu goruvira reo vatereva voeapa oiso puraoro voeare, “Ari ita, ro-ia Tugoropato Uraurato ira oiraopavira rutu profet Aisaia gisipaoro iava oisoa reoreoparo visii aao iraraarore ora visii vao oiso purapaoro,

²⁶ ☆ ‘Avau ra voeao oirara taviri oiso, Visii vao-ia uvu ragatavere. Ari ita, oiraopavira vo reo gurukoaro uvu-patavere, osa viapau oiso taraipatavere. Ora oiso tapo vare keke ragapatavere, ra ita viapau oiso vara-ia taraipata oiso osa toupai.

²⁷ Aue iava uvare tarai asavira toupata. Kokiara oavisii tupa-pata ora visii iava, ora osireiara oavisii tapo ururupa piepata. Uvare reasipatai oaravu keke arapa, ora oiso tapo uvare reasipatai oaravu uvu arapa. Oa-ia vao ragai arova porepata viroveira, aue iava uvare oisi ragavira rutu visii iava sopaura oavisii ragaipa reasi-papeira oiso, teapi visii virivaria.’

Eisi osa puraroepa Pauto.”

²⁸ ☆ Uva Pol oiso puraroepa voeare ita, uvare tarairoepa voea vo vovouroaro-ia tarai asa vovouro, “Uvuta! Pauto vo raivaaro iava vao viri-varipa ora poretepa raiva. Osa-a eisi osa iava vo reo vao avapaperea voeaopa ratau tou irara. Oa iava vo reo uvu iraoivere rara voea voeao sopaipa irara.” ²⁹ [Uva vo reo isivaaro iava ora vase ovoiaepa ora reopaoro voea raga. Uva vo reo-ia ora voeava kaureopaoro avapaaepa.]

³⁰ Pol vo ivarei sovara-ia toureva Rom-ia. Oa iava vao ora rerapa kepa vorireva. Uva vo kepa rataoaro oisoa karupareve oearovu rutupa voearo oearoa oisoa rera rugoopaoro rera iare uriopaave. ³¹ Uva oisoa vokiara rutu-ia vao toupaooro Pauto vo Saraaro iava siposipopareve ora Turaro iava ro-ia Jisas Krais. Eera ira iavirava oisoa uriri asavira rutu siposipopareve, osa viapau oiso irai uvuiparo rerare korusa.

ROM Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva 57 o 58 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava, vo ovusa Korin urui-ia toupaoaro oisoa lotupa irara tauvapareve. Riroara pasiara rigatoreva Pol oara toupaveira Nupela Testamen sopaaro-ia. Ari vao-ia oa purareva voeaopa Rom vata oa oaravu rutu-ia putepai vao reia pasia.

Uva vo pasio sovara-ia ira voarei rutupa reoara purareva. Voeao Jiu-pa irara (Ro 2:17-4:25), ora voeao tapo Jentael-pa irara (Ro 1:13-15, 11:13) oearea takuvuvira oisoa lotupaave vo Rom urui-ia toupaoaro. Uva voarei rutu tavireva oiso rigatooro, Kataitoa raga-a ro Krai ira uvuipa ra oirara karureve vuri vovou vo goruaro iava. Ra va iava uvuipaai Airepa Tootoo oupasa rera oirao piepaoro. Ari ita, Moses vaaro tapo vao Reo Taisi oa viapau uvuipai, ora orekerovu rutu oara viapau uvuipai tootoa vatepasa. Ari kataitoa raga Krai vo osa rera oirao piepaive oirara rutu.

Oearovu Papara 8 oiso vaisipaiveira, Vearo Siposipo Rera Iava Tugoropato Uraurato.

1. Kovoa vituaro vao aposelto oa purareva aue Pol, 1:1-17.

2. Oirara rutu uvuipaai ra vao kaviko vovouaro oupaive vao Pauto. Auepa, teapi eto kasi-ia avaaverea vao vuri tapi, 1:18-3:20.
3. Pauto Oviitoa-ia Airepa Raiva purarevora vao oa-ia uvuipa vigei oriru iraopasa, 3:21-4:25.
4. Jisas raga-ia uvuipavieira Airepa Tootoo oupape, 5:1-8:39.
5. Pol siraoroepa Jiu-pa irarapa voeao oea reesireva Pauto ora rerapa, 9:1-11:36.
6. Vo toupai oiso osa ragavira uvuipa Kristento ra toupareve Pauto vo ruipaaro sirova utupaoro, 12:1-15:13.
7. Vo Pol ovoioapa reoro purareva ora tapo vearo vokireva, 15:14-16:27.

*Kovoa Vituaro Vao
Aposelto Oa Purareva Aue Pol*

¹ ☆ Ragai raga-a, vao Pol Jisas Krai reraaro kovopato, ro ira ragai arurevora rera vo reoaro kaesa. Eera ira ragai roporeva rera vaaro kaepasa va iava oearovupa siposipopasa Vearo Siposipo.

² Vo siposipo-ia oa iava Pauto tuariri rutu reo goru purareva. Vao oa iava profet irara va vao reo goru rigatoiva Tugoropa Vuku sovara-ia voari tuariri rutu. ³ ☆ Vo siposipo-ia Vearo Siposipo oa rera iava ro-ia Jisas Krai toupai, vigei reraaro Turaro, Pauto Oviitoaaro. Ro ira oiravira rutu kavauroepa

vo rasio-ia vo Devit vo saraaro sovara-ia. ⁴ Uva oiraopavira rutu-a, uvare tugoropa vaisitoa rutu-a ro-ia Pauto Oviitoaaro. Ira-ia toupaveira riroa gorua. Aue vituaro iava uvare rera vo kopiiaro iava ravotovira vorevira toreroepa. Oire uva va-a eva oa iava vigei rutu taraipavio oiso, Rera eera Pauto Oviitoaaro rutu. ⁵ ☆ Rera Jisas ira iava Pauto vigei-ia vearo vovou purapaveira. Osa iava Pauto ragaipa ruipapaaro rutu ragai-ia vo kovo tovoreva oiso ra rerapa kovopaa rutu oiso, aposel. Ra va iava oearovu rutupa tavitavipara osararovu rutu iava. Ra va uvupaaro ora voea iava sopaura oaive vorevira porepaive rera iare, ro Pauto rera vaisiaro kae piepaaro. ⁶ Oire uva visii-a eva visiigoa evoa toupataveira Rom urui-ia osararovu rutu iava visii. Pauto visiigoare tapo keeraroepa oiso ra kareketa voeao tapo Jisas voeaaro.

⁷ ☆ Uva oisi-a eisi osa iava vo rigato purapaavoi visiipa vao Rom-ia tou irara. Visiigoapa siraopaaro Pauto visiire keeraroepa, oiso ra oiso touta rera voeaaro. Uva uvuipasi Pauto Aite oavi ora Turaro Jisas Kraiis ra visiipa tauva vatesi ora gavaure vovou tapo.

Pol Vearo Vaisi Purareva Rera Vaaro Sovara-ia Variria Pautoa Iare

⁸ Rovopavira rutu visii tavipaavoi vao iava osa

oirara rutu voraro rutu toupaaaro visii iava uvupaaveira oiso, Riro rari irara visii Jisas-ia. Oa vituaro iava oiso purapapai, Vearovira rutu Pauto. Aue iavirava uvare Jisas rutu vo kovoaro-a vao-ia. ⁹ ☆ Oire uva vokiara rutu-ia kasivarivira rutu kovopaaveira ora ragai iava vovouisi rutu tovopaaro, oiso ra va iava Pauto vo kovoaro vearovira rutu puraa oearovu rutupa siposipopaaro rera Oviitoaaro iava. Ro-ia Pauto ira vearovira rutu ragai-ia taraiparoveira vosa oiso oiraopavira purapara, Visiipa siraopaaro vokiara rutu-ia visiire variripapai Pautoa iare. ¹⁰ Ari ita, voviri tuaririvi uva oiso ruipa ragaipa oiso ra visii kekea. Oa iava Pauto iare variripapai oiso ra visii kekea. Uva Pauto vo vovouaro raga sirova va vao variria purapaavoi vo vokio-ia, oiso ra visii kekea rara. ¹¹ ☆ Uva oiso ruipa iraopapai ra visii kekesa uriora rara. Oiso ra visii siposipoa varao iava oara iava Tugoropato Uraurato ragai siposiporevora. Oire ra vara iava uvuoro visii varaaro oirao pie vovouro oavisii goru pieta rutu. ¹² Uva ora tautauvavio ora vigeipa tavitavioaro varao iava vigei rutu varaaro oirao pie vovouro. Oire ra va iava vigei rutu iava vaeavira goruvira rutu torepe oirao pie vovouro oavi.

¹³ Araoko irara oaa,

vearovira rutu vare vao rugorugoo iraopatai, uvare vokiara rutu-ia oiso ruipa ragaparaveira ra visii kekea, vo osa orekerovu rutu ragai vo ruipaaore korupape. Ari ita, visii tapo tou ruipa ragaparaveira, oiso ra visii siposipoa visii tarai pieoro vo siposipo iava vao-ia. Oire va iava visii iava oearovu iava sopaura oaive pore piro, oiso osa oearovupa siposipopaavora rera iava Jisas voearopa ratau tou sararo. ¹⁴ ✱ Ari ita, Pauto ragai reesirevora rutu. Uva vo reesire rugoopaoro rutu rera vo kovoaro purapaaveira oearovivu rutu oirara tauvapaoro. Viapau oiso voeao raga tauvapasa reipa uruiro-ia. Viapau. Ari oearovu rutupa voearo oearoa vegoara sopaaro-ia toupaveira. Ari ita, viapau oiso voearo ragapa riro tarai irara. Viapau. Ari voeaviopa tapo ruruvutu irara. ¹⁵ ✱ Va vao vituaro iava visii keke ruipa iraoparai visiigoa evoa Rom-ia toupataveira. Oiso ra voa visii siposipoa visii tarai pieoro va iava vao Vearo Siposipo.

Vearo Siposipo Vo Goruaro-a Vao

¹⁶ ✱ Vao Jisas vo reoaro viapau oiso raveravea-a ra vava ariipara. Viapau. Ari ita, uvare Pauto vo goruaro rutu va-ia toupavoi vao-ia Vearo Siposipo. Uva va-a eva oa iava oiso taraiparai

vo osa oearovu vo reo iava uvuoro ora virivaripaaverea rutu voeao oea Jisas oirao piepaiveira rutu voeao iava Jiu-pa irara voari rovvira, uva voea isivaaro iava oearovu rutu voeao ratau tou irara. ¹⁷ ✱ Vao Pauto vo reoaro oa roroiovira rutu vo raivao kareke piepaiveira Jisas vo raivaaro, oa-ia oearovu rutu uvuipaai ra va-ia ora agiagipaave Pautoava. Uvare vo raiva vituaro-a eva oirao piea, ora vo raiva ovoiaro-a vo raga oirao piea, va vao oa iava Pauto voea oirara oiso reesipareverea oiso, Voea voeao torevoko vovou irara. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Ro torevoko rugooto ira uvuiparoi ra Pautoa-ia rugorugooapaoro rera-ia rariparo orekerovu rutu oupaoro varao veaopara Pauto varaaro.’

Oirara Rutu Isivaaepa Pauto Vo Ruipaaoro Sirova Utu Arapa

¹⁸ ✱ Pauto toupave vo vuvuiua-ia. Uva voava roroiovira rutu kasipua karekepareveira voeaore vuri vovou irara ora voeao oea rerare isivapaaveira. Voeao oea oiraopa siposipore korukorupaaveira oearovu asavira oiso, teapi va-ia taraipaave. Uva voea-a evoa oea vuri pitupitu purapaiveira vare korukorupaoro. ¹⁹ Ari ita, viapau oiso

✱ **1:14:** 1 Ko 9:16; Ap 28:2 ✱ **1:15:**

✱ **1:17:** Ro 3:21; Ga 3:11; Hi 10:38 ✱

Ro 12:18 ✱ **1:16:** 2 Ti 1:8; 1 Ko 1:18

✱ **1:18:** Ef 5:6; Kl 3:6

rera vo vovouaro vataureva Pauto. Uva voea tapo va-ia taraipaaveira oiso osa vigei, uvare oearovu rutupa va karekereva. ²⁰ ☆ Iu, Pauto tuariri rutu orekerovu rutu purareva vo vuuta-ia eva, oa iava vo voki-ia rekasisa urioerao ovokia vao-ia. Uva oirara vara varao kekepaiveira varao oara purareva ora rera vo goruaro-ia vao oa viapau opesia vai. Oire uva vara iavirava uvuipaai ra rera vo goruaro eveipaive ora rera vo vovouaro. Eva oa vituaro iava viapau raiva vai epao voeapa oiso ra vuri pitupituro oaive vataupaoro vara taeapaive.

²¹ Ari ita, Pautoa-ia oisoa taraipaave. Uva viapau oisoa rerapa avivikepaave rera vaisiaro kae piepaoro. Ora viapau oiso oisoa purapaave rerare, “Vearovira rutu Pauto” vo rera-ia vearo vaisi purapaoro. Oisi-a eisi osa raga purapaoro oisoa akukupapa rugorugooro raga oupaive. Uva vara-a evara oara-ia ora voea vo rugorugooroaro ruupa pieiva vara vavagisi pieoro rutu. ²² ☆ Oa iava oisoa oiso purapaave, “Igei-a riro tarai irara rutu.” Vo osa voeare rugorugooara vavagisivira rutu toupave. ²³ ☆ Ari ita, vo pitupituo kavuiva oa-ia oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive, ro ira viapau opesia vaiaro. Oa iava opitupiturovu oaive raga puraiva varaopa ora

avivikepasa vara-ia vuurapa vaisi purapaoro tokarasiara. Oara oisoa purapaive ora voea vavaearo raga iava, oiso ra oiravira kekepa viro ora kokiovira, ora rakoruvira, ora vo karero okareroa vo rasio-ia vokapaiveira.

Vo Toupai Ovurirovu Rutu Iava

²⁴ ☆ Uva oisi-a eisi osa ragavira vo pitupitu eva puraiva, oa iava Pauto voea iava vasereva oiso ra ora voea vo pitupituaro purapaive evara kokoropara. Oa iava ora voea vo rugorugooroaro raga sirova utuoro opitupiturovu rutu vuriara karekareke piepaiva. Uva ora voea-ia opitupiturovu rutu purapaiva oiso osa okarerovu kaakau karero, voeao okarea viapau oiso ora vo karepa ariipaave. ²⁵ ☆ Ari ita, Pauto vaarore oiraopa reo ovauoro oreorovu raga kuuvuara sirova utupaaepa ora voea raga varaaro. Oa iava oisoa varaore variripaave oara purareva Pauto voari tuariri. Oire uva varapa evara variripaoro rerare Pauto isivaaepa rutu, ro ira vara rutu evara purareva. Ro-ia Pauto ira-ia vuurapa vaisi purapai vigei vao vo vokio ora vo utupaua rutu.

²⁶ Uva vara-a varao vuri pitupituro oara iava Pauto voea iava vasereva, oiso ra ora voea raga ora voea vovouroaro sirova utuave. Ra vara-ia ora arii pieave

☆ **1:20:** Sam 19:1-6 ☆ **1:22:** Jer 10:14 ☆ **1:23:** Sam 106:20; Ap 17:29

☆ **1:24:** Ef 4:18-19; 1 Pi 4:3 ☆ **1:25:** Ais 44:20

ora voea raga. Vao kavuoro vearoa ora oua, ora vairoro ragava otopaave riakora. ²⁷ Vo ovusa oirara tapo oisi raga piepaoro ora voeava otopaave. Oire uva oisi-a eisi osa iava riroa vuria vavataaro oisoa kaepaive ora voea raga. Uva va eva vuri pitupitu vo voriaro oa voeapa torevokopapeira oa oupaiveira.

²⁸ ☆ Uva oisoa Pautoa-re isivapaoro rera vo tavitaviarova kaureopaave. Uva va-a vao oa iava voea iava vaserevoiva Pauto, voea iava sopaura oaive agasiepa rutu vuriara oaive iava vo pitupituro-ia oara oisoa purapaive vo vokiara rutuia. ²⁹ Oiso vo vovouro varao vuri vovouro rutu oiso-ia, iiruko vovoua vao, ari otopa pitupitua vao, ari riiriipa vovoua vao, ari oira kopii pie ovoipa pitupitua vao, ari ora upopa pitupitua vao, ari kuuvu reoroa varao oara oisoa purapaoro oearovivu akaipa piepaive, ari reo topatopa piepa vovoua vao. ³⁰ Ari oearovu togapa vovoua vao kuuvu reoro-ia, ari Pautoa-pa reasipaoro oisoa ora voea vaisiaro raga iava vagupaave, ari raiva taraapa vovoua vao oisore ra oraivai iava vuriara purapaive, ari aite irarava ora kaureopa vovoua vao. ³¹ Ora vuri pitupituro oaive purapaoro oisoa voea varaarore ovau-paave reo ovoiro oaive. Ora viapau oiso oaravivu-ia roroioapaave. Uva oearovupa

siraopa pitupitu viapau sovopaive vo ora voea sopaaro-ia. Ari, vosa oisi ora sovooro voearovi tauvapaive osa viapau. Aue iava uvare viapau sirao vovourovi vai voea sopaaro-ia. ³² ☆ Pauto vo reoaro-a vao oa oiso purapapeira, Oiso torevokopai vosa iravu vuri vovou purapareve vokiara rutuia, oire ra rera kopii pieta rera upooro. Uva va-a eva rera vaaro voria. Oire uva vo reoa vao-ia oa-ia oisoa taraipaave rutu. Uva oiso purapaave vare, “Eagara, vo reope eva. Vao purape vuria.” Oire uva vao-ia tapo vuria purapaive oearovu siposipopaoro oiso, “Eagara, vuri vovou purapata. Viapau oiso oavu avu vaiei va-ia.”

2

Pauto Vo Rovirieiaro Torevokoa Rutu

¹ ☆ Voeao-ia vuri irara oea iava tavitaviparai oiso, E voea rovirieipataveira oiso voeare purapaoro, “Vuri irara evoea”? Oire opeita ora visii raga ora keakeapata oisi eisi purapaoro. Vosa oearovu togapata, oire uva visii raga ita oisi vara vuriara purapataveira. Uva oisi-a eisi osa purapaoro uvuipatai ra ora visii raga ora togapata ita. ² Oa-ia vao-ia taraipaviei oiso, Pautoa raga oa-ia vao voeapa siraoa vavataaro vatepareveira voea vo vovouroaro vuriara rovirieipaoro. Uva va-a eva

rera vo pitupituario oa oisi eisi torevokopapeira rutu. ³ Uva visii-a vao-ia visiigoa oirara toga iraopataveira varao-ia voea vo vovouroaro vuriara. Ari ita, uva visii raga ita visiigoa oisi vara vuriara purapataveira. Oire uva apeisi-a? Pauto vaaro-ia voria putetaverea va vatavataoro? ⁴ Ari ita, taraipatai Pautoa-ia vearo vovouto, uvare viapau oiso vagevagepavira visiire kasipuparoveira oiso ra visii opesi pie ovoireve. Oire uva apeisi-a? Va-a eva vituario iava rerapa reasipataveira, eke? E viapau taraipataveira rera-ia Pauto ira visiipa kave vovou rera vaaro vatepareveira visiipa siraopaoro, oisore ra vorevira rera iare sopaura oavisii porepata? ⁵ ✱ Oire uva vo voki-a vao oa-ia Pauto rera vaaro kasipua karekereverea voea varaaro vuriara rovirieipaoro torevokovira, uva evo voki-ia visii vaaro voria outaverea rera ruvara-ia pute pievira rutu. Eake iava? Uvare riitako vovou irara visii rera vo reoaro uvu arapa.

⁶ Aue iava uvare uvuivira rutu Pauto voea vorireverea vuriara oaiveva uvuioro, oiso osa voea varaaro vuriara uvuipapeira. ⁷ Uva oisi-a eisi osa ragavira Pauto voea vatereverea Tootoo Ovoi voea oea vo tootoore taraapaiveira, ora voea oea rerare vearo vovou rutu purapaive kasivarivira rutu oiso ruipapaoro ra Pauto

voea-ia rorupareve, voea vaisiario kae piepaoro. ⁸ ✱ Osa voea oea ora voea ragare rugorugoopaoro vearo vovou kavupaiveira, voea vo pitupituroaro raga sirova utupaoro vuriara, uva voea-a evoea oea-ia Pauto rera vaaro riroa kasipua tovoreverea voeare aveaveoro rutu. ⁹ Oire uva riroa tavaka ouiverea voea vo vuriroaro voriaro iava, ora riroa tapo vavata siraoa-ia oa ouiverea. Ovori epao toupai oa ou rovoiverea irapavira voea Jiu. Ra voea isivaaro iava oearovu voea iava ratau tou irara vo vori raga ouive ita. ¹⁰ Ari ita, uva oiraopavira uvare voriaro epao, oara toupai vearo vovouro rutu vo vuriroaro. Oara vatereverea Pauto voeaopa oea vearo pitupitu purapaive. Oiso osa vo voriro-ia, vigei-ia rorureverea vigei vaisiario kae pieoro, ora gavaurea tapo vatereverea vigeipa. Oa-a vao oa ou rovoiverea irapavira voea Jiu. Ra voea isivaaro iava oearovu voea iava ratau tou irara vo voriro raga ouive ita. ¹¹ Aue iava uvare torevokovira raga Pauto vaeavira rutu oearovu rutu rovirieireverea vo utupaua.

¹² Uva voea voea-ia ratau tou irara oea-ia viapau oiso Moses vaaro Reo Taisi tupaiveira. Oire vosa vuri vovou puraive, ra va-ia kopii ovoiave opesi ovoiro. Uva viapau oiso Pauto oisi voea piereverea vo uvare

Moses vaaro sirova Reo Taisi utuoro voea rovirieireverea. Viapau. Ari, eva peira Reo Taisi Jiu-pa irara raga ruvara-ia. Ari voea voea evoea vuriara purapaive, oa sirova voea rovirieireverea eva Reo Taisi. ¹³☆ Vosa voeao oirara oea Reo Taisi uvupaiveira, ra viapau va sirova utupaave vo Pauto osireiario-ia, uva viapau oiso vearo irara voea evoea. Ari voea oea vearovira vaisipareveira Pauto, oea vearovira Reo Taisi uvupaoro va sirova utupaaveira. ¹⁴ Uva va vao-ia Reo Taisi oa viapau oiso voeao-ia ratau tou irara toupaveira. Ari vosa irai voea iava ora rera vo ruipaaro raga iava vearo vovouro purapareve varao oara iava tavipapeira Reo Taisi, oire uva vo vovouro-a varao oara oiso karekepere rera-ia, oara evara rera vaaro reo goru va sirova utupasa. ¹⁵ Uva voea raga ita oea vearo pitupitu purapaiveira, oa-a eva oa-ia vao kareke piepaiveira oiso rutu Reo Taisi vo reesireesiaro, oa toupaveira voea sopaario-ia oisi. Ora oiso ragavira tapo osa va vao kareke piepaiveira, uvare ora eveipaaveira voea varaaro iava vuriara. Ra va iava ora togapaave oiso puraoro, "Vuria puraavoi." Oire vosa ovokivu-ia ora eveiave ora voea raga oiso puraoro, "Vearoa puraavoi," ra oisi ragavira eisi voea vaaro reo goru ora voea-ia karekeive. ¹⁶ Uva oisi-a eisi osa iava vo

vokia eva oa-ia Pauto Jisas tavireverea oiso puraoro, "Oirara rovirieiparivoi," ovoki-a eva oa-ia varao vatau rugorugooro oara vigei sopaaro-ia vatauvira toupaveira roroiovira ora karekeperea rutu viaevira. Uva vara-a evara oara rovirieireverea rara Jisas. Oiso osa oearovu taviayora vao iava Vearo Siposipo Jisas vaaro.

Voeao Iava Jiu Ora Voea Vaaro Reo Taisi

¹⁷ Visii vao-ia apeisi ragavira toupataveira? Oa iava visii raga ora vaisipataveira oiso, "Igei raga Jiu, riro tarai irara Reo Taisi-ia." Oa-a eva oa-ia ora visii raga ora vaisiaro kae piepataveira oiso purapaoro, "Pauto ira igei raga roporeva. Ira igei raga-ia toupareveira." ¹⁸ Uva visii rutu rera vaaro Reo Taisi vieipataveira. Osa iava vearovira taraipataveira vo, oiso ra rera vo ruipaaro sirova utupata. Oa iava uvuipatai ra oaravu rutu oisi iava vearovira rovirieipata oaravu reeresipaoro oiso, "Torevokoara varao-ia." ¹⁹ Oire ora visii raga iava oiso purapataveira, "Uvuipaiei ra ro vaaru vovouto vovouaro karuio, ora uvuipaiei ita tapo ra aviavia vateio voeaopa oea rupavira toupaveira. ²⁰ Ora uvuipaiei tapo ra voeao auu reo pura irara torevokoio tapo. Ora tapo uvuipaiei voeao roroio pievira siposipopasa oea

airepavira Pautoa-ia tara-
iave.” Ora oiso purap-
ataveira, “Taraipaioveira
vearovira rutu Reo Taisi-
ia, oa iavirava varao-ia
oiraopa reoro rutu vitu-
aroa iava taraipaioveira
rutu ora orekerovu rutu-
ia taraipaiei.” ²¹ Avoeao!
Visii vao-ia visiigoa oearovu
rutu siposipopataveira. Uva
apeisi-a? Ari akepa visii raga
ora siposipo asapataveira?
Oearovu vosipataveira oiso
purapaoro, “Opeita kaviru-
pata.” Uva apeisi-a? E
kavirupa irara visii? Iu.
Oa purapataveira. ²² ☆
Oearovu vosipataveira oiso
purapaoro, “Opeita otopata.”
Ari eakepa visii raga oisi
ora pie asapataveira. Visii
riro kasipu irara voeaore
oea varaore variripaaveira
oara purapaiveira ora voea
vavaeoro iava. Vo osa visii
raga orekerovu kavirupata
vo keparo-ia oara-ia varao
toupaveira tokarasiara.
²³ Uva ora visii raga tapo ora
vaisi oavisii kae piepataveira
oiso purapaoro, “Pauto
vaaro Reo Taisi igei raga-
ia toupaveira.” Uva va
vao-ia Reo Taisi oa vata-
vatapaoro Pauto vaisiara
akaipa piepataveira rutu.
²⁴ ☆ Vao-ia Tugoropa Vuku
oiso purapapeira,
‘Voeao-ia ratau tou irara
oea visii varaaro
vuri pitupituro
kekepaoro Pauto
vaisiara tovipaiveira.’

*Rakari Verapa Pitupitu Oa
Viapau Uvuipai Oirara Oriru-
pasa*

²⁵ ☆ Vosa Reo Taisi rutu
sirova utu ruipapata, ra ora
visii iava rakari verapata
ora reesipaoro oiso, Visii
Pauto voeaaro rutu. Eisi
osa vearopai. Ari vosa
oisi va purapaoro eisi Reo
Taisi vatavatapata, ra vo
reesi eva oiso rutu toupave
Kuuvua rutu. Oa akaipavira
rutu toupai. ²⁶ Oire uva
apeisi ragavira toupai vo
Pauto osireiara-ia? Aue
iava vosa iravu voeao iava
ratau tou irara rakari vera
asato vearovira Pauto vaaro
sirova Reo Taisi utuparo.
Oiraopavira ita, oiso Pauto
ira eveiparevere oiso rutu
osa iravu ro visii iava,
visiigoa ora visii iava rakari
verapataveira. ²⁷ Oire uva
voea voeao-ia ratau tou irara
ora voea iava rakari vera
asa irara, oea vearovira
rutu Pauto vaaro Reo Taisi
sirova utu iraopaaveira. Uva
voea-a evoea oea vorevira
visii togaiverea, uvare visii-a
vao Jiu rakari verapa irara,
visiigoa akukupavira Reo
Taisi-ia tarai ragapataveira,
osa viapau oiso va sirova
utupata. ²⁸ ☆ Aue iava uvare
iroutoa rutu-a Jiu-pato? Easi
ro-a ira-ia rakari vera reesi
toupai, raa? Viapau. Asi ro-
a ira-ia oiraopa reesi rutu
toupave. Vo reesio-ia oiso-
ia vosa Pauto vaaro Reo
Taisi rera sopaaro rutu-ia
oiraopavira rutu toupave.
²⁹ ☆ Oiraopavira rutu ro-

☆ 2:22: Ap 19:37 ☆ 2:24: Ais 52:5

☆ 2:29: Kl 2:11; 2 Ko 10:18; 1 Pi 3:4

☆ 2:25: Ga 5:3

☆ 2:28: Mt 3:9; Jo 8:39

ia oiraopato Jiu-pato ira-ia oiraopa reesi rutu toupave rera sopaaro-ia. Vo reesio oa viapau oiso sigoa-ia oa purapaiveira vao Reo Taisi sirova utupaoro. Asi vao-a oa purapareveira Pauto reraaro Tugoropato Uraurato. Oa-a eva oa vituaro rutu iava ruipapaaveira rutu, oiso ra voea-ia rorupareve rutu Pauto, uvare viapau oiso rugorugopaaveira ra ora voea raga vaisiario-ia vuu-rapa vaisi purapaive oirara.

3

*Pauto Rovovira Reoa Vate
Rovoreva Voeapa Jiu Uva
Voava Rerare Isivaaepa Ita*

¹ Oire uva apeisi ragavira oiso osa toupavoi vao-ia? Vosa Jiu-pato vii, oire ra va iava iravira irapau oearovu rutupa oirara vo Pauto osirearo-ia, eke? E apeisi-a? Akukuvira raga ora voea iava voeao Jiu rakari vera ragapaaveira, eke oai toupaveira va-ia vao? ² ✱ Avoeao, oiraopavira rutu oa-ia vao toupavoi vao-ia. Oa vituaro uvare va-ia vao oearovu rutu putepaveira. Rovopa rutu vearoa oiso rutu toupaveira, uvare Pauto ora rera vo reoaro vatereva voeaopa Jiu. Oa iava uvuipai ra va iava vearovira rutu taraipaave va-ia vao oa purareva voeapa. ³ Oire uva apeisi-a? Oearovu Jiu-pa irara vo reore vao-ia isivaaepa, uva apeisi-a? E Pauto vare

vao rera vo reoaro ovau-roverea? ⁴ ✱ Viapau rutu. Oreoa vao rera vaaro oirao piereverea ra oiraopavira karekeperea rutu. Vosa oirara rutu oiso toupave osa riro kuuvu irara, uva rera raga ira pauakavira rutu toupaveira Oiraopatoa Rutu Pauto. Oiso osa vao-ia purapaveira Tugoropa Vuku, 'Vosa reoreopau, ra vii vo reoaro oiraopape rutu, oire ra va iava taru oirara rutu vo reo uvupave. Vosa oearovu vii keakeapaoro vii togapaive oaravu-ia kuuvuara oiso purapaoro, Vuritoa rutu vii, oire ra voea-ia puteri voea varaaro viaevira kuuvu reoro karekeoro.'

⁵ Ari ita, oearovu vo rasio iava oiso purapaaveira, "Vosa vigei vo pitupituroaro varao vuriara oara-ia Pauto vaaro torevoko pitupitu viaevira rutu karekeperea, oire uva apeisi-a?" Vosa Pauto vara-ia vigei varaaro vuriara vigei vorireverea, uva apeisi-a? Ra rera Pauto vuria purareve va-ia oisi? ⁶ Viapau rutu! Viapau oiso vurito-a Pauto. Vosa oisi ragavira touparevori, ra apeisi ragavira oearovu varaaro vuri vovouro torevokovira rovirieipareve voeao oea vo rasio-ia toupaveira? ⁷ Oire oearoi pasi ragaire oiso puraavere, "Viapau oiso torevokopai ra Pauto igei varaaro iava kuuvuara igei

rovirieireve. Aue vituaro iava uvare vara iava evara Pautoa-ia taraipaaveira oearovu vearovira oiso, Oiraopatoa Rutu Pauto. Ira ora rera vo reoaro oirao piepareveira vara rovirieipaoro. 8 ☆ Oire vosa oiraopa reo vao-ia, ra va iava oearovu vai pasi oiso puraave, "Oire ra vuriara vai purape, ra va iava vearoa vai karekepe." Ari ita, oearovu oiso ragai tovipaiveira oiso purapaoro, "Vii Pol viigoa oisi oiso oearovu siposipopariveira." Oiraopavira rutu oa-a vao oa-ia voea evoea riroa tavaka ouiverea rara vo Pauto ruvara-ia voea vo toviroaro voriaro sirova vuriara.

Viapau Rutu Irai Vo Rasio-ia Torevokotoa Vai Toupareveira

9 ☆ Oire uva apeisi-a? Voeao Jiu-pa irara ratau tou irara-ia putepaiveira, uvare voea-a vearo irara, eke? Viapau rutu. Vo reo-ia oa aviavi pievira rutu pura rovoavo oiso-ia, Voea rutu voeao Jiu ora voeao tapo ratau tou irara oea rutu takuvuaro-ia goruvira rutu toupaveira vuria vo varivariaro. 10 ☆ Oisi-a oiso osa rutu toupaveira Tugoropa Vuku-ia vo reo-ia, 'Viapau rutu iraei torevokotoa vai, uvare oirara rutu-a vuri irara.

11 Ari ita, viapau oiso iraei ira roroiovira

rutu Pautoa-ia taraiparoveira. Ora tapo viapau oiso irai epao ira Pautoa-re taraapareveira rerare rugorugopaoro.

12 Uvare oirara rutu-a oea Pautoa-re isivaaepa vuriara-ia pirooro. Viapau oiso vearoa vai purapaiveira. Oa iava viapau oiso irai epao voea iava ira vearoa vai purapareveira.

13 ☆ Ari ita, voea vo reoroaro vuriara rutu eru geesi reoro, oiso rutu osa vao eruara vo geesipapeira tova urui-ia. Ari ita, voea gisipoaro iava kuuvu reoro kosipa piroveira vo oearovu keakea-pasa. Oa iava voea vo reoroaro oearovu avupaiveira, oiso rutu osa tavuako.

14 ☆ Oearovu tovipaiveira vurivira rutu vaavaavu-uvira. Oa iava ikauvira rutu voea iava kasipua kosipa piroveira.

15 ☆ Oire ra oearovu up-opaive.

16 Ora uvarovu rutu voka-paoro oearovu rutu varaaro tekipaiveira. Oire ra varapa rirovira siraopaave voeao oea varaaro-a.

17 Viapau rutu oiso vao-ia taraipaaveira kave vovou vo pitupituaro.

☆ 3:8: Ro 6:1 ☆ 3:9: Ga 3:22 ☆ 3:10: Sam 14:1-3 ☆ 3:13: Sam 5:9, 140:3

☆ 3:14: Sam 10:7 ☆ 3:15: Ais 59:7-8 ☆ 3:18: Sam 36:1

18 ☆ Ari ita, oiraopavira, via-pau oiso Pautoa-re ru-goopaoro rerapa ora avivikepaaveira.’

19 Oire uva vigei oiso taraipavioveira Pauto voeaopa Jiu-pa irara Reo Taisi vatereva, oiso ra toupave va sirova utupaoro. Oa iava viapau oiso irai voea iava uvuiparoi ra oiso puraparo, “Ragai-a torevokotoa rutu.” Viapau rutu. Ari ita, oiraopavira voea rutu voeao uvarovu rutu tou irara oea va-ia vao Reo Taisi taraipaoro ora voea-ia taraipaaveira oiso, “Vigei rutu vao-ia vuri irara. Vigoa taru voria ouperea vo Pauto ruvara-ia, varao voriaro vigei varaaro vuri vovouro oavi.” 20 Eake iava? Uvare viapau oiso irai ei ira torevokovira karekeroverea Reo Taisi sirova utuoro vo Pauto osireiario-ia. Viapau. Ari vosa oisi ragavira oiso oaravu-ia taraipavio va iava vao Reo Taisi, oire ra oisi ita ora vigei raga-ia taraipavio, ra oiso purapavio, “Oiraopavira rutu ita, vigei rutu vuri irara.”

Ro Ira Krai Oirao Piepareve Eera Ira Torevokovira Karekeroverea Pauto Osireiario-ia.

21 Vosa eisi ragavira toupave Reo Taisi, oire ra viapau oiso oisi ragavira va iava torevokovira karekepavio. Viapau rutu. Ari ita, uva oraivavuei vao oa roroiovira karekerevora Pauto oirara rutupa. Vao oa

iava vo rigato epao vo Moses vo taisiaro Reo Taisi sovara-ia. Ora vo oearovu rutu profet irara vo rigatoroaro tapo sovara-ia, varao oara puraiva voari rutu tuariri.

22 Oiso osa vao-ia oa-ia vigei reesipareveira oiso purapaoro, “Torevoko irara voeao-ia” aue iava rara Jisas Krai oirao piepape. Oraiva eva oa oirara rutupa toupai. Oa-ia oisi eisi voea taru oiso piereverea voeao oea Krai oirao piepaiveira rutu. Oa-a eva oa vituaro iava oirara rutu areiivira raga toupaveira Pauto osireiario-ia. 23 ☆ Oiraopavira rutu, oiso osa oirara rutu vuri vovou purapaiveira. 24 Oa iava oirara rutu tauaipaaveira Pauto vo Saraaro-ia koata arapa vore rera ruvara-ia. Ari Pauto vo siraoaro riroa rutu akukuvira oa vate ragapareveira vigeipa vo Jisas Krai vo kovoaro iavirava. Oire uva vo vatevatea vao-ia oa-ia vigei reesipareveira oiso, Torevoko irara voeao-ia, vorara va-ia vigei iava vuriara vera rovopareve. 25 ☆ Aue iava uvare Pauto Jisas vara

piereva rera sipooro vigeipa kopiiro koruoua tavariosa. Oire uva va vituaro-a vao-ia vosa va oupasa Jisas oirao pie rovopape rutu, ra va iava Pautoa tapo ora agiagipavio. Uvare Pauto oirara rutu varaaro oisoa keke ragapareve vuri vovouro. Oa iava voeapa oisoa siraoparo rutu. Oire

uva oisi-a oiso osa iava Pauto vo vovouaro torevokoa rutu viaevira karekeerao vo vokio. ²⁶ Uva vo vokio viapau oiso oirara vo vovouroaro keke ragapareveira. Uva va-a eva oa vituaro iava oirara rutu oiso taraipaaveira, Ro-ia Pauto torevokotoa rutu. Ira voearore oiso puraparoveira, "Torevoko vovou irara voeao," vo rara Jisas oirao pie rovopaive rutu.

²⁷ ☆ Oire uva eake vai rutu uvuipai ra oai purape, ra oai iava vo vaisi eva oupe oiso, Vii-a torevoko vovouto? Ra va iava vaguvira tavitavivio? Viapau rutu oiso oai epao. Uvare Reo Taisi rutu sirova utupavioveira, eke? Viapau rutu. Ari aue raga-ia oirao piea vao vigei vaaro. Oa raga-ia uvuipaviei ra vo vaisi eva oupe. ²⁸ Oire uva oisi-a oiso osa iava uvuipaviei ra Pautoa tapo ora agiagipavio vearo vaisi ou rovooro, vo rara Jisas oirao pie rovopape rutu. Ari ita, viapau oiso uvuipapeira vosa Reo Taisi raga vo pitupituroaro sirova utupavio.

²⁹ Uva apeisi-a? E Pauto-a Jiu raga reraaro? E viapau oearovu rutu reraaro-a voeao ratau tou irara, raa? Ari oiraopavira rutu, ro-ia Pauto oirara rutu reraaro. ³⁰ ☆ Pauto-a kataitoa raga rutu. Ira voearei rutu iava oearovu rutu reereesi-pareveira torevoko vovou irara ora rerapa vao raga iava oirao piea. Voearei rutu iava oiso, voeao iava

Jiu-pa irara ora voeao ratau tou irara. ³¹ Oire uva apeisi ragavira? Reo Taisi veripape uvare vigei varaaro oirao pie vovouro va-ia Reo Taisi putepaivoi rutu? Viapau rutu. Ari ita, vo osa vao airepa raiva sirova utupaoro vao tapo Reo Taisi oirao piepape.

4

Pauto Ebrahim Vaisireva Oiso, Torevokoto

¹ Ro-ia Ebrahim Jiu-pa irara aaotoaaro, uvare rera-a voea vituaro rutu Jiu. Oire uva apeisi ragavira purapaviei rerare, uvare apeisi ragavira torevokovira karekero viropa? ² Uva apeisi-a? Torevokotoa rutu-a rera varao iava okovoroa rutu purareva, eke? Viapau. Vosa eisi vo kovoro purarevori, uvuipa ra ora vaisiaro rei piero. Oire ra va iava ora rera iava vara-ia evara ora rera iava riataroeri. Ari ita, uva viapau oiso uvuiparoepa ra oisi eisi piereve vo Pauto osireiaro-ia. ³ ☆ Uva Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Ebrahim Pauto oisoa oirao piepareve. Va-a vao oa iava Pauto rera vaisireva oiso, "Torevokoto.'"

⁴ Ari ita, oiso-ia vosa iravu iravupa oirato kovopareve, oire ra vo kovo-ia eva rera vaaro vori ouparo. Vo vorio-ia rera vaaro viapau oiso sirao voria vova rera

reitoaaro rerapa. Viapau. Ari evo vori oisoa oupareve vao raga-ia rera vo kovoaro.

⁵ Oire uva rera-a eera ira oisoa vaisipareve Pauto oiso, Torevokoto, vo rara ora rera vo kovoroarore ovaupaoro Pautoa raga oirao piepareve. Ari ita, Pautoa raga oiso vigei vaisipareveira, Torevoko vovou irara, vigei vao vigoa vuriara purapapeira.

⁶ Ro-ia Devit ira tapo oiso reoreoroepa va iava vao oiso-ia, Vosa voeao oirara oea Pauto oirao piepaive, oire ra voea varaaro oirao pie vovouro kekepaoro oiso voea vaisipareve, Torevoko vovou irara. Oa iava oisoa rorupaive rutu. Uva viapau oiso voea vo kovoroaro kekepaoro-a. Viapau. Ari, aue raga oirao piea vao voea vaaro. ⁷ ☆ Oiso vo rigato purareva Devit,

‘Voeao oirara oea rorupaive rutu, uvare voea iava vuriara rutu vera ovoireva vara ovau ovoiro rutu Pauto.

⁸ ☆ Ora tapo rorupareve, ro ira varaaro vuriara kekepaoro Pauto viapau oiso vara vieipareveira vore tuepaoro utupa voki-ia.’

⁹ Oire uva apeisi-a oiso osa puraroepa Devit? E voeao raga rorupaive oea ora voea iava oisoa rakari verapaave? Viapau. Eake iava? Uvare Ebrahim voari tuariri rutu Pauto oirao pierewa rutu. Oire uva Pauto rera vaaro

iava oirao piea eveiro oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokoto. Eisi osa visii tavitavipaavoi vo reo iava vo Tugoropa Vuku-ia. ¹⁰ Oire uva apeisi-a? Aa vo vuutao rutu iava vo voki-a vao oa-ia oisi Ebrahim vaisireva Pauto? Uva oisi rera vaisi rovorevoiva, ora rera iava utupavira rakari torevo vovouepa, eke? Ari! Osa-a eisi. ¹¹ ☆ Iu ita, oa-a

eva isivaaro rutu iava rera iava rakari veraaepa reesia puraoro. Oiso ra va iava oiraopavira karekepe vo vaisio oa-ia Pauto rovvira oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokoto, vo osa ora rera iava rakari vera asavira toureva. Oire uva eisi osa ragavira pierewa Ebrahim, Voeao ratau tou irara aitetoaaro. Voeao oea ora voea iava viapau rakari verapaaveira. Uva oisi-a oiso osa iava voea varaaro raga iava oirao pie vovouro voea vaisipareveira Pauto oiso, Torevoko vovou irara. ¹² Oiso-ia tapo rera ro Ebrahim Jiu-pa irara aitetoaaro toupaveira, voeao oea oisoa rakari verapaave. Ora voeao tapo Jiu oea Pauto oirao piepaiveira. Uva oisi-a eisi osa pie rovoreva Ebrahim Pauto oirao pie rovooro, oa iava ora rera iava rakari veraroepa utupavira.

*Reo Ovoi Vatoreva
Voeaopa Oirao Pie Vovou
Irara*

¹³ ☆ Pauto Reo Ovoi purareva Ebrahim-pa ora

☆ 4:7: Sam 32:1-2 ☆ 4:8: 2 Ko 5:19
Jen 17:4-6

☆ 4:11: Jen 17:10; Lu 19:9 ☆ 4:13:

voeao rera aao iraraaro utupa irara. Vao oa-ia oiso puraroepa, “Ragai visiipa vo rasio rutu vateavere rara, ora voeao vii aao iraraaro utupa irara.” Ro Ebrahim ira oisoa Reo Taisi rutu sirova utuparo. Oire uva viapau oiso va vituaro-a vao-ia oa iava Pauto rerapa Reo Ovoi purareva. Viapau. Ari oirao piea raga-a rera vaaro oa vituaro iava va vao vearo vaisi rutu oureva Pauto ruvara iava Ebrahim.¹⁴ Oire uva apeisi-a voea iava voeao oea reo ovoi ouiverea? E voea raga va sirova utupaaveira va vao Reo Taisi, eke? Oire vosa oisi oiso toupave, ra akukuvira raga oevu Pautoa-ia oiraopa vaisi purapave. Ra va iava viapau Pauto vaaro Reo Ovoi viapau akaipavira rutu toupave, raa? Ari! ¹⁵ ☆ Uva viapau oisi eisi toupaveira. Eake iava? Uvare va-ia vao taraipavioveira Reo Taisi oa oiso purapaveira, “Voeao oea vuriara purapave oarava uvuivira ita vara voriaro ouiverea.” Ari vosa viapau oisi eisi Reo Taisi vaieri, oire va iava viapau oiso ra irai ragaire oiso puraparo, “Vuriara puraparivoi. Oa iava vii vaaro voria ouriverea rara.”

¹⁶ Oire uva va raga vao Reo Ovoi vituaro oirao piea. Oiraopavira rutu, uva viapau oiso va vituaro-a vao varao-ia vigei vo kovoroaro. Vosa va vituaro oisi oiso toupave, uva viapau oiso

akukua vatevatea vao-ia Reo Ovoi Pauto vaaro. Ari ita, oiraopavira oiso osa varao uvuipaviei ou rovpape vo Reo Ovoi iava vao Pauto vaaro rara Pauto oirao pie rovpape, oiso osa Ebrahim oisoa pie rovpaveve voari tuariri, uvare Ebrahim-a vigei rutu aitearo. Vigoa Reo Taisi sirova utupavioveira, ora voeao oea Pauto oirao piepaveira oiso rutu osa oisoa piepareve Ebrahim.¹⁷ ☆ Aue iava uvare oiso purapaveira Tugoropa Vuku, ‘Ragai vii oiso pieava osararovu rutu aitearo vii.’ Oiraopavira rutu vigei vao-ia Ebrahim ovii iraraaro vo Pauto osireiaro-ia, ro Pauto ira oisoa oirao piepareve Ebrahim. Oa vao Reo Ovoi oirao piereverea vo utupaua Pauto. Aue vituaro iava uvare rera raga uvuiparoveira rutu voeao kopii irara vorevira tore piepasa vova tova uruiro-ia. Ora varao tapo oara-ia viapau uvuipaai oearovu oiso ra vara kekepaive, rera raga uvuipa oara karekepasa roroiovira. Rera ro vigei reraaro Pauto ira oisi oiso toupaveira.

¹⁸ ☆ Rera ro Ebrahim ira avuka ragaroepa kakae kavau asavira raga. Uva oisoa touvira rutu tueparo Pautoa raga oirao piepaoro oiso purapaoro, “Rera raga ragai vaterevere rara kakae-toa vai.” Uva va-a vao vituaro iava oisoa vao Reo Ovoi oirao piepareve rutu oa

☆ 4:15: Ro 3:20, 7:8, 10, 11

☆ 4:17: Jen 17:5; 1 Ko 1:28

☆ 4:18: Jen 15:5

vatereva Pauto rerapa. Vao oa-ia oiso puraroepa, “Vii-a Ebrahim, osararovu rutu aitearo.”¹⁹ ✧ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Ebrahim katai vovoto ivaro (100) iare uvuusa tutuureva. Oa iava oiso puraroepa ora rerare, “Avoeao, avuka ragarai ragaivi. Uva kopiisa tutu-uavoi. Vegei avukarei rutu ora vatuava oaa o-ia Sara. Iria viapau uvuipaoi oiso ra kakaetoa vai kavaueve.” Uva oisi ragavira toupaooro goruvira oisoa va raga vao Reo Ovoi oirao piepareve, oiso ra va iava kakaetoa vai kavaureve.²⁰ Oire uva va raga-ia vovoupaoro vao Reo Ovoi viapau oiso rera vaaro oirao piea oisoa ovauparo. Uvare va-a vao oirao piea oa rera vo rugorugooaro goru pieva rutu. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva rutu.²¹ Ari ita, goruvira rutu va vao Reo Ovoi oirao pierewa rutu. Oiso ra Pauto rera vaaro rerapa va oiraopavira kareke pierewa rutu, uvare viapau oisoa vakuvakuparo rera-ia Pauto rera Ebrahim.²² Oire uva va-a eva oa vituaro iava Pauto rerare oiso puraroepa, “Torevoko vovoutoa rutu vii Ebrahim.” Uvare oisoa rera vaaro kekepareve riro gorua oirao piea rera vaaro.

²³ Oire uva vo reo-a vao oa rigatoiva rera iava Ebrahim oiso, ‘Pauto rera vaisireva oiso, Torevokoto veaoto.’ Uva va vao oiso puraoro viapau oiso rera raga iava

oiso vo rigato puraiva.²⁴ Ari ita, vo reo toupaveira vigei rutu iava, vigoa vaisirevere Pauto oiso, Torevoko vovou irara. Aue raga iava vo rara rera oirao piea rovopape rutu, ro-ia Pauto ira Jisas kopiia iava vorevira tore pierewa.²⁵ Pauto rera eakareva viurupa irara vavaeoro-ia, oiso ra kopiio vigei varaaro vuriara voriaro ouoro. Uva va-a vao oa iava vorevira toreroepa, oiso ra va iava eva Pautoa tapo ora agiagipavio oiso rutu toupaooro, Torevoko vovou irara rutu.

5

Pautoa Tapo Ora Agiagipavio Vo Rara Jisas Oirao Piea Rovopape

¹ Oire vo osa Pautoa tapo ora agiagi rovopavio rera vaaro Reo Ovoi oirao piea rovopaooro, oa iava gavaurea-ia rera tapo toupapeira. Vo uvare Jisas Krai vigei Turaroaro va eva kasipua opesi pierewora.² ✧ Oa vao purarevorao Jisas vigeipa. Ari ita, uvui iraopaviei ra Jisas oirao piepaoro vereopa vovou oupape vo Pauto ruvara-ia. Uva evo vovou oupaoro tootoopavioveira vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa iava roru iraopapeira vo vuutaore tuepaoro, oa-ia Pauto tapo toupaperea rera vo vovouaro rutu sirova utupaoro oiso rutu osa rera.³ Ora varao tapo sirao vovouro vo tavakaroaro oara-ia tapo

✧ 4:19: Jen 17:17; Hi 11:11 ✧ 5:2: Ef 2:18; 1 Ko 15:1; Hi 3:6

roru iraopape. Uvare vara-ia tarai iraopavioveira oiso, Oara vearopapeira vigeipa. Eake iava? Uvare vara varao vo siraoaro kaepaoro uvuipaviei ra raverave asavira goru visivi rutu vokapape. ⁴ Oire vosa oisi eisi toupaperea osa Pauto vigeire vo reo purareverea oiso puraoro, "Vearopai rutu uvare oisi eisi piepatavoi." Oire vo osa vo reo-ia taraipaoro rutu, oa vigei varaaro oirao pie vovouro goru piepaivera rutu rerare tuepaoro. ⁵ ☆ Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso akukuvira oirao piepapeira rerare tuepaoro. Viapau. Uvare Pauto riroa siraoa vate ragarevora vigeipa ro-ia Tugoropato Uraurato ira-ia vigei iava sopaura agasi pieredora rutu. Ro-ia Tugoropato ira-ia Pauto vigeipa sirao vate purarevora.

⁶ ☆ Vo vuuta-a eva oa-ia viapau oisoa vigei raga uvuipavio ora tauvapasa, vao oa-ia Pauto vo vokio reesireva oa-ia Krai arureva vigeipa kopiisa vigei vao vuri irara. ⁷ Oire vo osa irai oiso puraro, "Vosa oei ragai roro pieive ragai reesioro oiso ra iravu vearoto vo tavukiaro ouoro rerapa kopi-ira. Avoeao, uva siraoavira rutu-a. Uvare reasiparai oisi pie arapa. Eari vai pasi, irai vai uvuiparoi ra oisi pierave. Irou vai ira-ia tarapai?" ⁸ Ari ita, Pauto riroa rutu siraoa purareva vigeipa ro-ia Krai,

ira vigei vo tavukiaro rutu oureva kopiioro vigeipa vao-ia riro vuri vovouro pura irara. ⁹ Uva vigei-a vao vigoapa kopiioepa rera Krai. Osa iava uvuipaviei ra Pautoa tapo ora agiagipavio. Ora rera ro Krai ira vigei virivaripareverea Pauto vo kasipuaropa. Ra va iava utupaua viapau oiso vigei ouve ita va. ¹⁰ ☆ Voari tuariri rutu uva oisoa rera tapo ora keripavio. Oa isivaaro iava rera tapo ora agiagivierao uvare Oviito Jisas vigeipa kopiioera. Uva oisi-a oiso osa tupaoro oiso rutu toupapeira, Pauto vate iraraaro vigei. Ra vao-ia tapo vearovira tarai iraopavio rutu oiso, Jisas vigei orirupareverea vigei tootoo piepaoro aue iavirava rera vaaro tootoa. ¹¹ Iu ita, uva viapau oiso orirua raga-a oa-ia rugorugoopavioveira. Ari vao tapo-a riroa rutu rorua oa oupapeira. Vo roruo oa sovopapeira ora vigei-ia, vo rara vokiara rutu-ia Pautoa tapo ora agiagipavio. Ro Jisas Krai vigei Turaroaro ira vearo vovou-ia vituparoveira rutu.

*Adam Ira Kopii
Rovoreva, Ari Krai Ira
Oiraopa Tootoo Rovorevora
Vigeipa*

¹² ☆ Oire uva vo rovoa-ia iravu oisoa toupaveira ira kopiia rovoreva Adam. Oa-a vao vituaro vuri vovou

☆ 5:5: Fl 1:20; Ef 1:13 ☆ 5:6: Ga 4:4; Ro 4:25 ☆ 5:10: Kl 1:21-22; 2 Ko 5:18

☆ 5:12: Jen 2:17, 3:6, 19

vo voriaro karekeepa vao-ia kopiia. Uva oisi ragavira oirara rutu-ia poupa piroveira kopiia, uvare oirara rutu vuri vovou purapaiveira. ¹³ Uva vuri vovou purapaoro oisoa toupave oirara rutu. Oire uva Moses vo vuuta-ia voeare kavau-roepa. Oa iava riroroiva, vao Reo Taisi purareva voeapa. Ari ita, voari tuariri uva oisoa va-ia vao vuri vovou toupave vo osa viapau Reo Taisi vaiva toupave. Uva viapau oiso Pauto voea varaaro vuri vovouro oisoa vieipareve. ¹⁴ ☆ Oire uva vo vuuta vao Adam vaaro oa iava vo tuguraepa Moses vo vuutaaro-ia, oa-ia oirara oisoa kopii ragapaave. Uva viapau oiso oisoa piepaive oiso osa ro-ia Adam, ira Pautoa-va kaureoroepa rutu vuri vovou rovooro rutu. Va vao purareva rera Adam ovoovovira. Oa iava Jisas rera isivaaro-ia karekeroepa kavauoro oavu ita ovoovoa vituaro rovooro.

¹⁵ Oire uva waiterei-a waitereo tasitoarei. Uva viapau oiso vaeavira rutu waiterei-ia toupaveira. Aue iava uvare Adam vaaro vuria viapau rutu oiso Pauto vo vatearo-a. Eake iava? Uvare riro irara rutu oisoa va-ia kopii ragapaave rutu. Ari ita, Pauto vaaro-a sirao vate, uvare riro irara rutu oirara vo sirao vao ou ragapaiveira rutu. Ari ro raga-ia Jisas ira vigeipa siraoparoveira. Ira vituparoi vao-ia oa iava Pauto vo sirao vate kareke

pierevora vigei-ia vo vokio. ¹⁶ Oire uva rera vo voriaro Adam oa oureva rera vaaro-ia vuria vo voriaro, pisa vorivi rutu vaopa Pauto vaaro riroa siraoa. Aue vituaro uvare kataia rutu vuria riroa rera vaaro kekeoro rera rovirieireva. Oa iava rerare oiso puraroepa Pauto, "Vuritoa rutu vii Adam." Ari ita, vigei rutu varaaro riroara vuriara. Ovusa vigeipa riroa rutu vate rovopareva siraoa. Oire va isivaaro iava oiso vigei vaisipareve, Vearo irara rutu. ¹⁷ ☆ Oiraopavira rutu Adam vaaro vuria oa iavirava kopiia vo goruaro varivariaro karekepapeira vo oirara rutu-ia. Rera raga iava ro-ia Adam. Ari ro-ia Jisas Krais ira vaaro pute pievira rutu toupaveira. Uvare va purareva vigeipa oa-ia riroa rutu vatevatea siraoa oupapeira. Oa iava oiso vigei vaisipareveira, Torevoko vovou irara. Ra va iava vo toupapeira tootooa vo goruaro-ia, uvare rera raga Krais ira Oiraopa Tootoo rutu vatepareveira.

¹⁸ Kataitoa raga vaaro iava vuria vo tavakaaro kosi piropa oirara rutu iare. Uva ita, kataitoa raga Jisas ira vuriara vo tavakaaro opesi pieoro tootooa vaterevora oirara rutupa. ¹⁹ Uva oisi-a oiso osa iava riro irara rutu vuri irara oisoa toupave, uvare kataitoa raga Pautoa-va kaureoroepa Adam voari rovoa-ia vuria rovooro. Uva oisi ragavira ita vigei rutu

riro irara uvuipaviei ra vearo vaisi oupape, uvare kataitoa raga ita Jisas Pauto vo ruipaaro sirova uturoepa.

20 * Va-a vao-ia Reo Taisi oa ora kareke rovoepa rutu voari tuariri, oiso ra va iava oirara rutu ora eveipaave ora voea raga. Ra va iava oiso purapaave ora voeare “Oiraopavira vuri irara rutu vigei.” Uva va-a vao oa vituaro iava vuri vovou ora rigaaepa oirara rutu iare. Oire uva oisi raga ita Pauto vaaro vereopa vovou oa pute pievira rutu ora rigaerao rutu. 21 Uva vuria vo goruaro oisoa oirara tokipaive voeapa reipaoro. Vao oa vituaro iava oisoa kopiipaave. Ari vao Pauto vaaro vereopa vovou oa-ia uvuipaai ra vearo tauva rutu oupaive torevoko vovou purapasa. Aue iava uvare Jisas Krais toupape vo vokio, ira Pauto vaaro vereopa vovouro roroiovea rutu. Vao vereopa vovou oa iava vigeipa siraoparoveira rutu vigeipa Tootoo Ovoi vatepaoro. Vao oa-ia vitu-paroveira rera Jisas Krais vigei Turaroaro.

6

Vigei Rutu Kopiiviera Krais Tapo

* **5:20:** Ga 3:19; 1 Ti 1:14 uvare rerare tuepaoro raripavioveira rera oirao piepaoro rutu. Oire uva eake-a vo reo vao porearo, raria? Oreoa porearo-a vao-ia oiso toupaveira, Tuepata varaore oara visiipa touvira karekeperea. Ari ita, vo osa ro ira iare oisi orekevu karekepe, oire ra viapau oiso vovouparo raripaoro ita, “Oa ouavere tou visivi.” Viapau, eva ita oa rerapa kareke ovoierao. ✨ **6:4:** Kl 2:12; Ga 6:15; Ef 4:22-24

¹ Apeisi puravio vao iava? E uvuipaviei ra oaravu ita vuriara purape, ra va iava vorerivira Pauto vara ita ve-rareve ora rera vo siraoaro riro pieoro? ² Viapau rutu. Uvare oiso rutu toupapeira osa voeao kopii irara, oea viapau uvuipaaveira oiso ra vuriara vai purapaive. Uva apeisi-a? E uvuipaviei ra oisi eisi tupaoro vuri vovouro vai purape vokiara rutu-ia, eke viapau? ³ Uva va-ia tarai iraopata oa-a vao-ia baptaisa vituaro rutu oiso, vo osa baptaisa ouepa va-ia ora reesioro oiso, kataivira rutu toupai vigei rutu Krais tapo ora tavosipaoro. Oire uva oisi raga ita-a eisi osa ora reesiviepa ita oiso, oisi raga kataivira rutu rera tapo kopiioro. ⁴ ✨ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro pore-aro oiso-ia, Vo osa Krais kopi-iroera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiviera. Oa iava vigei tapo ita tovaivora rera tapo. Oa iava vorevira rera tootoo pieoro rera tore pierevora Pauto riroa iava gorua vao rera vaaro. Uva oisi ragavira-a eisi osa iava uvuipaviei ra airepa tootoo-ia vokapape.

⁵ Oire uva va-a vao osa rera tapo kopiiviera, uva vorevira toreroera. Oa iava vigei tapo ita ovoovovira toreviera rera tapo. Oa-a eva

oa iava airepa tootoo oupa-peira. ⁶ Oiso va-ia taraipavio osa rera evao parikou-ia tapaiva vigei varaaro tapo vuri vovouro. Uva va vao vuria vo varivariaro oa vigei oisoa tuukepaive, osa iava vigei iava toko ovoi piropa. ⁷ Vosa irai oiratoa vai kopiïro, ra viapau oiso touvira vuria vo goruaro sovara-ia toupaveve. Viapau. Ra aa vao iava? Ovarivaria eva toko ovoi piropa rera iava, ro ira kopiïro.

⁸ Uva oisi ragavira vigei varaaro tapo vuri vovouro rera tapo Kraïs touepa kopiïro evao parikou-ia. Eisi osa iava uvuipaviei ra oiraopavira rutu rera-ia raripavio, oiso ra rera tapo tupaaro tootoopavioverea vo vokio ora vo utupaua. ⁹ ☆ Taraipavio oiso-ia, Kraïs vorevira kopiïa iava toreroepa. Uva viapau uvuiparo ita ra vorevira kopiïro ita. Aue vituaro uvare viapau oiso kopiïa vo varivariaro sovara-ia toupavevoi. ¹⁰ Oire vo osa Kraïs kopiïroepa, uva va-a eva oa-ia kopiïa vo varivariaro toko ovoireva va opesi pie ovoïro. Oa iava viapau uvuiparoi ra ita vorevira kopiïro. Uva vo tootooa-a eva oava toupavevoi Pauto roru piepasa ora rera-ia. ¹¹ ☆ Oisi-a eisi osa iava vearovira rutu ora visiire rugorugoopata oiso-ia, vigei kopiï irara. Viapau oiso vuria vo

varivariaro-ia toupapeira. Ari ita, oiraopavira oiso toupapeira tootoo irara vigei, vo rara Kraïs Jisas tapo ora tavosipavio Pautoa-pa rorua kareke piepaoro ora vigei-ia.

¹² Oire vosa vuri vovou ita visii-ia rovosa ita auepape, oire ra vare koru ovoïta. Ra oisi iava viapau oiso vo vovou sirova ututa. ¹³ ☆ Ora viapau rutu uvuipatai tapo ra ora visii varauraaro iava orekerovu avu vai iava vaseta, oiso ra vuri vovou eva sirova utupe. Ari uvuipatai ra ora visii iava varaura rutu vate ovoïta Pautoa-pa ora visii iava sopaura rutu tapo. Oiso rutu ovoovooro oisi va purata osa ragavira kopiïa iava vorevira toretaera. Osa iava Pauto vo vovouaro sirova utupaoro vearoa purapataveira. ¹⁴ ☆ Oiraopavira rutu-a oiso osa vuri vovou vo varivariaro toko piropa. Uva viapau oiso uvuipai ra visiipa riropape. Eake iava? Uvare vao-ia Moses vo taisiario Reo Taisi viapau visiipa reipapeira. Ari vao raga Pauto vaaro sirao vate, vao oa-ia tauvaa oupataveira.

Vigei Oiso Toupapeira, Torevoko Vovoupa Kovopa Irara

¹⁵ Oire uva apeisi-a? E uvuipaviei ra vuri vovou purapape uvare vao Reo Taisi viapau vigeipa reipape, eke? Apeisi-a? Uvuipaviei ra vuria purape, uvare sirao vatei vigei-ia vao Pauto

☆ 6:9: Re 1:18 ☆ 6:11: Ga 2:19 ☆ 6:13: Ro 7:5; Kl 3:5 ☆ 6:14: Ro 8:2; Ga 5:18 ☆ 6:16: Ro 11:2; Mt 6:24; Jo 8:34

vaaro? Asi viapau rutu oiso uvuipaviei. ¹⁶ ☆ Visii taraipataveira vao-ia oiso-ia, Vosa kovopato vii, oire va iava vii reraaro vo reoroaro uvu iraopariveira, ro reito. Vosa oiso-ia rera-ia toupave vuri vovou, oire vii tavireve oiso osa va puraparivoi. Ra rera vaaro sirova utuoro oiso vo pitupitu purari vuria. Eisi osa iava va voriaro ouriverea ita vorevira vao-ia kopii. Ari vosa ro-ia Pauto vii reitoaaro oisi vare oiso vii tavireve, “Vao purari,” oire uva va-a eva oa-ia vearoa ourivere va voriaro, rara va iava oiso vii vaisireve, Vearoto vii. ¹⁷ Uva uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purape, uvare voviri vuri vovouro sirova utupataera. Oa iava vo vokio ora tavarioei. Uvare visii iava rugorugooara agasierao rutu varao iava oiraopa siposiporo osiposiporoa outavora. ¹⁸ ☆ Ari ita, Pautoa raga ira visii iava vo tuuke karurevora vuri vovouro vo tuukearo. Uva vo vokio-ia rera raga toupape Pauto visii reraaro reito. Osa iava uvuipatai ra rera ragapa kovopata torevoko vovouro purapaaro. ¹⁹ Uva oisi ragavira reorai voeao-ia kovopa irara aue uvuioro. Auepa teapi oiso raga visiipa siposipopaaro visii vavagisi piepaa. Ari ita, voviri tuariri ora visii iava vasetava. Oa iava vuriara rutu ora visii-ia purapatavora vearo pitupitu pura arapa reasipaaro. Uva

vo vokio-ia uvui iraopatai ra rugorugooara oavisii tavario iraota. Oa iava ora visii iava ita vasespatavere oiso ra vearo pitupitu sirova utupata Pauto vo ruipaaro rutu purapaaro.

²⁰ Vo osa rovvira voari toupatavora, uva oiso rutu toupatavora, Vuri pitupitupa kovopa irara visii. Uva oisi toupaoaro viapau oiso uvuipataera ra vaore vearo raiva rugoopata. ²¹ Ari ita, osararovu rutu vuriara pura rovvatavora. Oire uva vara-a evara oara iava ariitai ita. Uva eake rutu-a vao oa outavora vara iava evara? Viapau rutu oiso oavu avu vaiei vara iavirava evara, uvare vuriara vo voriaro-a aue kopii raga. ²² ☆ Oa iava vuria vo varivariaro karu pirorao rutu. Oa iava vuria kavuoro oiso toupatavoi rutu, Visii Pautoa-pa kovopa irara. Uva ora visii iava vovouisiro oavisii rutu iava vearoa purapatavere, uvare Tootoo Ovoi rutu vituaro-a va vao-ia. ²³ ☆ Oiraopavira rutu, oa-a vao rera vo voriaro ro oirato oa ourevere rera vaaro vuria vo voriaro vao-ia kopii ovoi. Ari Pauto vao riroa rutu sirao vate Tootoo Ovoi akukuvira vate ragapareveira. Oa vitupai ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai.

7

*Ovoovo Reoa Vao Reo
Taisi Aviavi Piepa Reo*

¹ Araoko irara oaa, vo reo-ia oa purapaavoi visiire oiso-ia, vao-ia Reo Taisi vearovira taraipataveira Moses oa purareva. Oreoa-ia oiso ragavira taraipataveira voeao vo reoar oea epao oea tootoovira toupai. ² ☆ Oiso ragavira oa-a vao goruvira toupaveira reo goru o-ia riakova iria vatuated tapo toupave, vo osa tootoovira toupasi vo avukarei rutu. Ari ita, vosa oira arova kopiio, oire ra viapau oiso reo goru sirova utuo ita. ³ ☆ Uva vosa rerava vatuated tupaoro iravu ragava toupave, oire ra va iava oira-ia ora reopaoro oearovu oirare oiso purapaave, “Avoeao, otopava-a o-ia.” Ari vosa vatuated oira raroero kopiio, ra va iava viapau oiso va eva reo goru gasieve vo osa iravu raga oueve.

⁴ Oa-a vao oa oisi oiso toupaveira visiipa vao-ia, araoko irara oaa. Aue iava uvare visii-a vao visiigoa kopiitaera Krai tapo ovoovovira oiso osa Krai vo evao parikou-ia kopiioepa. Oa vituaro iava viapau oiso visiipa Reo Taisi reipapeira Moses vaaro. Visiigoa oiso rutu toupaveira osa voeao kopii irara, oea viapau Reo Taisi uvupaive. Uva vo vokio-ia oiso rutu toupatavoi, rera voeaaro ro-ia Krai airepato visii vatuatedaaro. Ro Krai ira kopii rovroiva, vorevira toreroepa. Uva

rera tapo torepaooro vorevira kopii iava uvuipaviei ra vearo vovouro purapape vo rasio-ia vao sirova Pauto vo ruipaaro utupaoro. ⁵ ☆ Vo osa voviri tou rovopaera ora vigei vo ruipaaro raga-ia vuriara purapaoro, oa iava vao Moses vaaro Reo Taisi vara vuriara ro-roiovira kareke piepaivora. Osa viapau vao Reo Taisi vigeire oisoa korupape vuri pitupituro purapa arapa. Oa iava oisoa vo pitupitu vuriara purapape vo rasio-ia vao sirova vuri vovou vo goruaro utupaoro vore kopii ovoipasa. ⁶ ☆ Oire uva vo vokio-ia viapau oiso Reo Taisi vigeipa reipaerao. Oa iava tuukea karu pirora, vo uvare va arova kopiiviera. Uva vo vokio-ia kovopae viapau oiso vao-ia tuariripa Reo Taisi. Viapau. Ari vao-ia airepa raiva vao oa karekerevorao Tugoropato Uraurato vigeipa.

Vuria Vo Pitupituaro Oa Vigei Vuri Pieva

⁷ ☆ Oire apeisi vovoupaviera vare vao Reo Taisi? E vuria-a? Viapau. Asi vearoa. Ari ita, oa-a eva Reo Taisi oa raga ragai taraivora vaopa vuria vo pitupituaro. Vao-ia osa oiso purapapeira Reo Taisi, “Opeita iravu varaaro riiriipari.” Oire vosa viapau oiso purapaeri, oa iava viapau ragaire vo ruipa eva karekeeri iravu raga varaaro riiriisa. ⁸ Uva va vao vuria

☆ 7:2: 1 Ko 7:39 ☆ 7:3: Mt 5:32 ☆ 7:5: Ro 6:13, 21; Ga 5:19; Je 1:15 ☆ 7:6: Ro 2:29; 2 Ko 3:6 ☆ 7:7: Eks 20:17; Diu 5:21; Ro 3:20

orekerovu riiriipasa oa raga ragai soporeva rutu. Oa iava oiso rugorugooraeapa, ra opitupiturovu rutu puraa orekerovu riiriipasa oa iava tavitavipai Reo Taisi. Oa iava Reo Taisi raga oiso ragai pieva ra vuria puraa. Iu, vosa viapau Reo Taisi vaieri, oire ra viapau oiso vuria oisi opitupitui purapaavori.

⁹ Ari ita, voari rutu tuariri uva oisoa toupaa Reo Taisipa sopaipavira rutu. Oa-a eva oa iava oisoa tootoovira rutu toupaa. Uva Reo Taisi-a vao oa-ia tarairaiva, ora ragai varaaro-ia vuriara ateraerao vo uvare riroerao rutu oa vituaro-ia oiso rutu touavora, Kopiito ragai. ¹⁰ ✱ Ari ita, Pautoa raga ira Moses-pa Reo Taisi vate rovoreva. Oiso ra va iava oirara rutu tootoovira touive Reo Taisi sirova utupaoro. Uva va iava vao Reo Taisi taraia ouava. Uva va-a raga eva oa ragaipa kopiia vateva.

¹¹ Oa vaaro-a vao vuria-a oa ragai keakeava vavo reoaro iava vao Reo Taisi. Oa vituaro iava tuukera viropa rutu. Oire uva vuria vo voriaro ouavorao vao-ia kopiia. ¹² ✱ Oiraopavira rutu, eva Reo Taisi Pauto vaaro rutu. Torevokoa rutu vearoa oa rigatoreva Moses.

¹³ Oire uva apeisi-a? Vearo reoa va vao-ia oa ragaipa kopiia sipova, eke? Viapau rutu! Asi vao raga vuria vo pitupituaro oa sipova. Va raga iava vao vearo reo oa vao vuria vateva

kopiia ragaipa. Auere oiso ra viaevira rutu vuria vo pitupituaro karekepe. Oire ra va-ia taraipaoro vao Reo Taisi vuri vovou vo pitupituaro eveipape oiso purapaoro, Vuri-a vao-ia vuri vovou vo pitupituaro.

Vo Ruiparei Iava Vareo Oarea Oiratoa-ia Ora Itopa-peira

¹⁴ Taraipavioveira vao-ia Reo Taisi urauraropa oa vatereva Tugoropato Uraurato vigei iava urauraropa vearoa rugooa vatepasa. ¹⁵ ✱ Uva va-a eva vituaro iava vavagisi iraoparaerao oiso auepaoro, Eakere oisoa oiso vo pitupituro ragai varaaro? Oisopa osa varao oara pura ruipa ragaparaveira, osa viapau oisi vara purapaa. Vo osa varao raga purapaa oara pura arapa reasipara, uva vara raga purapaa evara vo vokiara rutu-ia. ¹⁶ Oire vosa oisi ragavira oiso va puraa oiso osa va pura arapa reasipara, oire ra va iava vao Reo Taisi eveia, ra va iava oiso auera, Vearoa vao-ia torevoko reo oa oiso purapai “Opeita varao purapari.” ¹⁷ Oire uva viapau oiso ragai raga-a vao ragoa varao purapaaveira oara pura arapa reasiparaveira. Viapau. Vao raga vuri vovou vo pitupituaro raga oa oisi oiso ragai piepaiveira, oa vo toupaveira ragai sopaaro-ia. ¹⁸ Uva oiso ragavira rutu ora ragai-ia taraiparaveira,

Viapau oiso ragai-ia vearoa vai epao, uvare rasito raga iava ragai. Oa iava raverave iraoparaveira. Ra viapau uvuiparai varao sirova utupasa torevoko vovouro, oara vo toupaveira ragai sopaaro-ia. ¹⁹ Oiraopavira rutu viapau oiso varao purapaaveira vearopara oara pura ruipa ragaparaveira. Ari varao raga purapaa vuriara oara pura arapa reasipara. ²⁰ Oire vosa varao raga purapaaveira evara vuriara varao oara pura arapa oiso reasipara, opitupitua vituaro rutu-a vao-ia vuria, oa vo ragai sopaaro-ia toupaveira.

²¹ Oire uva oiso ragavira rutu toupaveira, vo osa vearoa purapasa auepara, ovusa vuria tutuu pieve ita ragai iare ragai vo ruipaaro piro piepaoro. ²² * Ari ita, ragai vo ruipaaro vaopa ruipa iraopapeira Pauto vaaro Reo Taisi. Oiso ra ragai vaaro-ia rugooa tou iraopaive. ²³ Vosa vouao varaua ora ragai iava eveipaa oiso vouao-ia oavuei reo goru oa vo rugoova ora upopapeira, oa sirova ruipa ragaparaveira. Oa-a eva vao-ia reo goru oa ragai iava varaua-ia toupaveira, oa eva vuria vo vovouaro goru piepaoro rutu ragai tuukepaiveira. Oa iava oiso rutu vapa toupaveira ragai, Vapa kovopato vuri vovou, vo rara va sirova utupara. ²⁴ * Avoeao, siraovira rutu

uvare vuritoavi rutu-a ragai. Vouao-ia varaua ragai iava oua-ia iroutoa vai uvuiparoi ra voua tuuke piereve. Ra oisi iava viapau oiso ra ovoiei kopii iare ragai topapaive varaua. ²⁵ *

Uva ro raga ita Jisas Krai vigei reraaro Turaro, ira raga-a ira uvuiparoveira ragai tauvapasa. Oa iava rera iava Jisas Pautoa-ia vearo vaisi purapaaveira. Uva oisi-a oiso ragavira toupaveira oiso, Vova ora ragai iava sopaua-ia uvava Reo Taisipa ruipapaoro va sirova utuparaveira Pautoare rugorugoo iraopaoro. Vo osa varaua vouao ragai iava oiso toupave, Kovopato vuri vovou vo pitupituaropa.

8

*Pauto Reraaro Tu-
goropato Uraurato Ira
Vigeipa Tootooa Vatepareveira*

¹ * Vosa kataivira rutu rera tapo Jisas Krai toupape, oire ra va iava viapau Pauto vigei togapareve reoara vai-ia. ² Vo rara Oiraopa Tootoo rutu oupape rera tapo Jisas Krai, uvare Pauto reraaro-a Uraurato vo reo vao-ia purareva oiso puraoro, "Visii karukaruavoi vuriara arova varao oara visii tuukeva kopii-ia. Oiso ra oiso rutu toupata, Ragai vo reoaro tapo reipai visiipa." ³ * Vigei vao-ia oirara viapau oiso uvuipavioveira ra Moses vaaro Reo Taisi sirova

* 7:22: Sam 1:2; 2 Ko 4:16   * 7:24: Ro 6:6, 8:2   * 7:25: 1 Ko 15:57   * 8:1: Ro 5:16   * 8:3: Ap 13:39; Hi 7:18

vearovira utupavio. Oa vituaro iava viapau oiso uvuipapeira va vao Reo Taisi vigei torevokopasa vigei virivaripaoro. Uvare Pautoa raga-a ira uvuiparoveira vigei rutu virivaripasa. Pauto ora rera Oviitoaaro kataitoa rutu siporeva vo rasio iare, oa iava oiravira kavauroepa. Uva kopiiproepa vigei vaaro vuria vo voriaro ouoro. Uva va-a eva vuria oa vo pitupituroaro-ia puteoro rutu vigei karukarureva vova vuria-ia. Osa iava viapau oiso vigeipa reipa-peira. ⁴ Vao-ia Moses vo reoaro oa eva torevokopai. Uva uvuipaviei oiso ra varao purapape oarare tavitavipa-peira vo reoa vao-ia Reo Taisi, vo rara Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova utupaoro vo rugorugooroarpa reasipavio ora vigei varaaro ragapa.

⁵ Aue vituaro uvare voeao oearoa varao raga purapaiveira oara ragapa ruipapaave rutu, evoea-a oea varao ragare rugorugopaaveira rutu oara voea ragapa karekepape. Vo osa voeao oea Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova utupaave, oea-a evoea varao ragare rugorugopaaveira vara purapasa oara-ia rorupareveira Pauto. ⁶ Vosa varao raga-ia rugorugoopavio oara vigei ragapa karekepapeira vo rasio-ia, oire uva vara voriaroei ita vao-ia kopii ovoi. Ari vosa vaore rugorugoopavio

Tugoropato Uraurato vo ruipaaro sirova utupasa, oa-a eva ovoiaroei vao-ia oiso-ia, Tootoo Ovoi ora gavaurea. ⁷ Vosa ro ira oiso vara purapareve ora rera raga varaarore rugoopaaro, uva rera-a eera ira oiso toupere, Pautoa-va keripato. Aue vituaro uvare viapau oiso Pauto vaaro Reo Taisi sirova utuparoveira. Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso uvuiparoveira, oiso ra va vao Pauto vaaro Reo Taisi sirova vearovira utuparo ⁸ Iu ita, uvare voea-a evoea oea ora voea raga vo ruiparoaro sirova utupaaveira vo rasio-ia, evoea oea viapau oiso uvuipaaveira ra Pauto roru piepaive ora voea-ia.

⁹ ☆ Vo osa visii viapau oiso purapataveira ora visii raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. Ari visii Tugoropato Uraurato vo ruipaaro sirova utupataveira, vo osa oisi oiraopape rutu oiso, Tugoropato Uraurato visii sopaaro-ia toupereveira. Oiraopavira rutu ro iava oirato ira-ia viapau oiso toupereve Tugoropato Uraurato ro Jisas reraaro, uva rera-a eera oirato viapau oiso Krai reraaro-a. ¹⁰ ☆ Visii iava varaura taru kopiipere, uvare vuria vo pitupituroaro-a va eva. Ari ita, visiire oiso puraroverea Pauto, "Torevoko vovou irara visii." Eisi osa iava visiipa Oiraopa Tootoo vatereverea Tugoropato Uraurato, vo rara Krai visii sopaaro-ia

toupareve. ¹¹ Oire vosa rera iava Urauratoaro pe visii sopaura-ia, uva va iava Pauto visii tapo vorevira tootoo piereverea kopiia iava vo Tugoropato Uraurato iavirava, oiso rutu osa Jisas tootoo piereva.

Uvui Iraopaviei Ra Airerei Vovouvira Toupape

¹² Araoko irara oaa. Opeita Pauto vo ruipaaro vatavata iraopata ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupaoro. ¹³ ☆ Vosa oisi oiso piepaoro ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupata, ra kopii ovoitaverea taru. Ari vosa Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia visii vo ruiparoaro kopii pieta, oire uva uvuipatai ra Tootoo Ovoi rutu oupataverea. ¹⁴ Ari voeao oea Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova vearovira utupaave, oea-a evoea Pauto ovii iraraaro. ¹⁵ ☆ Pauto visiipa Tugoropato vaterevora. Uva viapau oiso visii pierevora ra akukuvira rerapa kovopata rerapa uriri ragapaoro. Viapau. Uvare Tugoropato Uraurato vigei sopaura-ia toupareveira. Oa vituaro iava oiso toupapeira, Vigei-a Pauto ovii iraraaro. Ora vao vo osa tapo rera vo goruaro-ia oiso rerare purapavioveira, “Aite, aite.” ¹⁶ Uva ro-ia Tugoropato Uraurato ira vigei reraaro tapo uraurato ora takuvuparoveira. Ra

va iava kataivira raga rera tapo oiso purapavioveira, “Vigei-a vao-ia Pauto ovii iraraaro.” ¹⁷ ☆ Oire uva oisi-a eisi osa toupapeira oiso, Vigei-a rera ovii iraraaro. Oa iava varao vearovira vatevateara ouperea, oara orirupareveira voeaopa rera voeaaro. Oiraopavira rutu viapau oiso varao raga-a vearovira, ari oaravu rutu tapo-a varao oara orirupareveira Krais-pa. Aue iava uvare varao tavakaara vo siraoaro kaepapeira oiso osa Krais vo siraoro rutu kaereva. Eisi osa iava uvuipaviei ra varao tapo oupape oara peira vo Pauto ruvara-ia Krais varaaro.

Vigeipa Vearoa Toupaveira Keraria Vore Utupaua

¹⁸ ☆ Vo siitokaro oara kaepapeira vo rasio-ia akukuara raga. Ari ita, vosa varei uvui ragapaoro varei akeake ragapapeira vao tapo rorua oa peira vore utupaua, oire uva viapau oiso uvuipavioveira osa ra oisi varei piepape. Eake iava? Uvare vigei roru piepareverea rera vaaro-ia vaea vovou rutu oa peira rera ruvara-ia Pauto. Ororua eva riroa rutu, oa vo siitokaro vaaro-ia putepaiveira rutu. ¹⁹ Aue vituaro iava uvare vara rutu varao oara purareva Pauto voraro rutu, oara vo vokiore vagevagepaoro rutu toupaveira oiso ra pou piro vo vokio, ovokia-ia Pauto

☆ **8:13:** Ga 6:8; Kl 3:5 ☆ **8:15:** 2 Ti 1:7; Hi 2:15 ☆ **8:17:** Ga 4:7; 2 Ti 2:12; 1 Pi 4:13 ☆ **8:18:** 2 Ko 4:17; Kl 3:4; 1 Pi 5:1

rera ovii iraraaro kareke
 piereverea orekerovu rutu
 osireiario-ia. ²⁰⁻²¹ ☆ Oire
 uva vara rutu-a varao
 oara purareva oara rutu
 erupapeira. Ari viapau
 oiso vara vaaro-a. Viapau.
 Uvare vo rovoa-ia vuria vo
 pitupituario rovvira rutu
 kareke rovoepa. Oa-a vao
 oa vituario iava vara rutu
 iava vasereva Pauto, oiso ra
 oisi ragavira piepaive opesi
 ovoipaoro. Uva touvira vara
 rutu evara toupaveira vo
 vokiore tuepaoro oa-ia vara
 rutu eruara vo pitupituroaro
 opesi ovoiperea. Ovokia-
 ia vigei kareke piereverea
 Pauto. Evo voki raga ita oa-ia
 vara rutu ora tavarioperea
 airepara karekeoro ita. Ari
 ita, vigei rutu tapo ita osa
 raga ita eisi pieperea, oa iava
 varao oara purareva Pauto
 oara vigei tapo roruverea.

²² Vara rutu varao oara-
 ia taraipavioveira oara
 purapaoro rovroepa voari
 tuariri. Oa iava vo
 vokio rekasierao vara,
 oara riroa tavaka vo sir-
 aoaro kaepaveira, oiso
 rorovira osa riakova o
 iria kakaetoava upiapaoro
 rera kavausa aupaoro
 gaupaeve. ²³ Uva viapau
 varao raga oara purareva,
 oara oisi eisi piepaiveira.
 Viapau. Easi vigei tapo
 oirara. Vigoa vovouisiro
 iava koikoipapeira giigi-
 iraupaoro. Vigoa-ia tou-
 pareveira ro Tugoropato
 Uraurato, ro-ia rovvopatoa
 rutu vatevatea vovouto

Pauto, ira vatereva vigeipa.
 Oiraopavira rutu, uvare
 gaupaoro tuepavioveira vo
 vokiore oa-ia vigeire oiso
 puraroverea Pauto, “Ragai
 ovii iraraaro visii.” Oa eva
 vituario iava airepavira ora
 tavariovioverea. ²⁴ Pauto
 vigei ora rerapa vorevira
 vorereverea, uvare rerare
 tuepaoro raripavioveira rera
 oirao piepaoro rutu. Oire
 uva eake-a vo reo vao pore-
 aro, raria? Oreoa porearo-
 a vao-ia oiso toupaveira,
 Tuepata varaore oara visiipa
 touvira karekeperea. Ari ita,
 vo osa ro ira iare oisi orekevu
 karekepe, oire ra viapau oiso
 vovouparo raripaoro ita, “Oa
 ouavere tou visivi.” Viapau,
 eva ita oa rerapa kareke
 ovoierao. ²⁵ Ari vosa viapau
 va keke ovoireve, oire ra
 va iava toko asavira rutu
 tueparo.

²⁶ ☆ Oire uva oisi-a eisi
 osa vituario iava Tugoropato
 Uraurato urioparoveira
 vigei tauvapasa vao rav-
 erave vovou irara. Ira
 vigei tauvapaoro Pautoa-re
 variriparoveira vigeipa, vo
 rara viapau taraipavio oiso,
 Apeisi ragavira uvuipaviei
 ra oiraopa variri pura-
 pape. Vo varirio oa pura-
 pareveira Pautoa iare oa-ia
 koikoipaoro, viapau oiso irai
 oiratoa vai taraiparoveira
 va-ia aviavipasa. Oiso osa
 piepareveira Tugoropato
 Uraurato. ²⁷ Oiraopavira
 rutu Pautoa raga taraiparoi
 vigei iava sopaura-ia, ora

vao-ia tapo taraiparoveira Tugoropato Uraurato vo koikoiaro vova vigei sopaaro-ia. Uvare Pauto vo ruipaaro sirova utu-paroveira rera ro Tugoropato Uraurato vigeipa variripaoro.

²⁸ Uva vara rutu-ia varao vearovira taraipavioveira oara vigei-ia karekepapeira, oara rutu ovoiaro-a vao-ia vearoa. Oa vituaro oiso toupaveira, vosa Pautoa-pa siraopavio vigei vao vigoa reesireva ora rera vo ruipaaro-ia. Oire uva eagara, oara-a evara oara rutu porereverea Pauto vigeipa vearoa puraoro. ²⁹ Vigei rutu ropo rovorevoiva, vigei reesireva ora rerapa oiso ra oiso rutu toupape osa rera Oviitoaaro Jisas Krai. Oire ra Jisas oiso toupave vigei avaiotoaaro, vigei vao rera araoko iraraaro rutu. ³⁰ ☆ Uva Pauto vigei reeresireva katakataivira vigoa roporopo rovoapaoro. Uva vigeire keera rovroiva, oiso puraroepa vigeire, “Torevoko vovou irara visii.” Oa iava vearopara vatevatereva rera vaaro iava keraria.

Pauto Vaaro Siraoa Oa Viapau Uvuipai Ra Opesipe Vigei Iava

³¹ Vara rutu-ia tarai ovoiviepa evara. Uva aa vo reo rutu-a vao oa epao touvira oa purapere rara? Vosa Pauto vigei tapo ora takuvuro vigei virivarioro, uva uvuipaviei

ra voeaore oea vigeiva ora keripaaveira oiso puravio, “Eagara, visiipe.” ³² ☆ Viapau oiso iirukoto-a Pauto ora rera Oviitoaaro raga-ia kavikovira vovoupaoro. Viapau. Ira akukuvira rutu vovou eakavira paaroreva ro-ia Jisas vigeipa. Oire uva oisi-a eisi osa ragavira rera pierewa osa tapo orekerovu rutu iava paarorovere akukuvira vigeipa. ³³ Iroutoa vai rutu-a ro ira uvuiparoi ra vigeire vao Pauto ovii iraraaro oiso puraro, “Vuri irara-a visii”? Oire viapau oiso irai epao. Eake iava? Uvare rera raga Pauto ira vigeire oiso puraroepa, “Vearo irara-a visii torevoko irara.” ³⁴ ☆ Ari ita, viapau rutu uvuipaai oei oiso ra oisi vigeire purapaave oiso-ia. Aue vituaro iava oiso-ia uvare Krai Jisas kopii rovroiva, vorevira rera ita tore pierewa. Oa iava oira-papa varataaro-ia vao Pauto torepaveira. Uva voa tupaoro Pauto arepareveira vo vigei tauvapasa.

³⁵ Oiraopavira rutu. Viapau oiso irai epao ira uvuiparoi ra vigei iava Krai vo siraoaro tokoreve. Ari ita, otavakarovu rutu karekepapeira vigei-ia oiso-ia, tavaka vovou-a vao, ari tou taraapa vovou-a vao, ari kasipupa vovou-a vao-ia vigeire uvare vigei-a Krai voeaaro, ari ogoe vuuta vao, ora apotapa vuuta vao, ari ora upopa vo vuutaaro-a

☆ 8:30: Ef 1:5, 11; Ro 9:24

☆ 8:32: Jo 3:16; Ro 5:8

☆ 8:34: Kl 3:1; Hi 1:3,

vao, ora vao-ia kopiia. Oire uva aa vao-a vao vara iava evara oa uvuipai ra Krai vo siraoaro tokove vigei iava? Viapau rutu oiso oaiei. ³⁶ ✱ Oara iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Vokiara rutu-ia igeipa tutuu piepapeira kopiia, uvare vii voeaaro-a igei. Igoa oiso rutu piepaiveira osa sipsip kare, okarea upopasa auepaaveira.’

³⁷ Oiraopavira uvare sir-aoa vo vavataaro kaepapeira. Uva viapau oiso oaiei ra vigei-ia putepaive. Oa iava uvuipaviei ra va-ia roru iraopape va kaepaoro, uvare vo roru vituaro-a vao-ia, Jisas vo siraoaro vigeipa. ³⁸ ✱ Oiraopavira rutu va-ia tarai iraoparai oiso-ia, Easi viapau oiso oaiei oa uvuipai ra vao Jisas vo siraoaro tokove vova vigei-ia oiso-ia, kopiiaiei ora tootooa oarea tapo viapau oiso uvuipai, ora purapurapa irara ensel, ora voeao oea orekerovu rutupa reipaaveira oea rutu vuvuiua-ia toupaveira, ora varao oarai vo vokio-ia ora varao oara epao vore utupaua, ³⁹ ora varao rutu orekerovu oara peira vuvuiua-ia, ora varao rutu orekerovu oara vo rasitoa-ia toupaveira. Oara rutu evara viapau rutu oiso uvuipai. Viapau oiso oarai epao varao rutu iava evara oara purareva Pauto oara iava oarai uvuipai oiso ra

vigei tokove vova Pauto vo siraoaro-ia, vo sirao-ia vigeipa oa-ia vituparoveira Krai Jisas vigeipa ro vigei Turaroaro.

9

Pol Siraoroepa Jiu-pa Irarapa Voeao Oea Reesireva Pauto Ora Rerapa

¹ ✱ Ragai-a Krai reraaro uva viapau oiso kuuvuparai. Ro Tugoropato Uraurato ira ragai sopaaro tokipareveira. Uva voa toupaoaro ragai tapo katai reo rutu puraparevoi. Oa iava oiso puraparai, Viapau oiso kuuvuparai oiso purapaoro. ² Riroa rutu sir-aoa oa ragai-ia toupaveira ragai iava vovouisi vavata pie iraopaoro vokiara rutu-ia. ³ Uvare voeavioere sara irara oaa rugorugoo iraopaveira Jiu. Voeao katai revasi rutu ragai tapo, oeavia isivaaepa Jisas-re. Uva va voriaro ouiverea ora voeapa rara. Oa iava oiso vovou iraoparai ra voea vo voriaro vao vuri vori oua voea vo tavukiaro ouoro. Eagara, vosa ragaire Krai oiso puraroverea, “Vurito vii,” voea arova oisi ragai vaisioro. Uvare rirovira rutu voeapa sirao iraoparai. ⁴ Aue iava uvare Pauto voeao raga Jiu-pa irara roro pierewa ora rerapa voea oiso vaisioro, Ragai ovii iraraaro. Oa iava voea iava oearovupa kerariaro iava paaroroepa. Oa iava Pauto voea tapo reo ovoiro purareva vao

✱ 8:36: Sam 44:22; 2 Ko 4:11 ✱ 8:38: Ef 1:21; 1 Pi 3:22 ✱ 9:1: 2 Ko 1:23, 11:10

tapo Reo Taisi oa rigatoreva Moses. Ora tapo vaore oiso ra oiraopavira Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Uva va isivaaro iava Pauto voeapa reo ravaa purareva oiso, “Utupavira taru visii oriruaverea rutu ora ragai ruvara-ia.” ⁵ ☆ Voeari turaro irara reipa irara Pauto voeaaro, voeao aao iraraaro oea-a voeao Jiu-pa irara vo vokio-ia. Oire uva Kraisa voea saratoaaro vo osa oisoa tootoovira toupaveve vo rasio-ia. Uva Pauto ira turaroparoveira orekerovu rutupa. Ira-ia uvuipaviei ra vuurapa vaisi purapape opesi asavira rutu. Eva ovoiei oiraopa.

*Pauto Oirara Rutu
Reesireva Ora Rerapa*

⁶ ☆ Iu ita, reo ovoi purareva Pauto voeapa Jiu-pa irara. Uva viapau va sirova vara rutu ouiva oara-ia voeapa reo ovoi purareva. Uva apeisi-a? Oisi eisi vuripai? Viapau. Uvare oearovuei voea iava Jiu voeao oea viapau roporeva Pauto voea iava. ⁷ Oisi ragavira eisi osa voeaore Ebrahim ovii iraraaro, viapau oiso voea ruture oiso puraroepa Pauto, “Visii rutu-a vao-ia ragai voeaaro.” Viapau. Easi eera oiso puraroepa Ebrahim raga-
gare “Ro Aisak vii oviitoaaro kikooto, ira ovii iraraaro raga oiso karekeave vii iavapa irara. Vo osa voeao viapau, avaioto ovii iraraaro.”

⁸ Oreoa porearo vituaro oiso toupavoi, Viapau oiso Ebrahim ovii iraraaro rutu oiso toupaveira, Pauto voeaaro. Voeao oea varaua vo ruipaaro-ia puraa viropa. Ari voeao raga oea Ebrahim-re aiteaepa vo osa voea-ia Pauto vo reoaro vao reo ovoi oirao pierewa. ⁹ ☆ Uva oiso Reo Ovoui-ia Ebrahim tavireva Pauto, vao oa-ia oiso puraroepa,

‘Vo osa vuuta-a vao tore-vokovira pou piro, oire ra vorevira vorera. Oa iava vii vat-uavaaro Sera kakaeto kavauevere.’

¹⁰ ☆ Uva touvira reoreop-arai va iava vao oiso osa Aisak riroroiva, vatuava oureva Rebeka. Oa iava tavara kakaerei kavaueva. ¹¹⁻¹² ☆ Oire vosa kovua raga-ia kavau asavira tousiva vo vuria pura asavira ora vearoa, uva Pauto Rebeka tavireva vaiterei iava oiso, “Kikooto ro avaiotoapa reiparovere.” Uva oisi ragavira pierewa Pauto vo rera vo vovouaro oirao piesa oiso. Oire uva vaiterei-ia touva vo reesirei vo rovoa-ia. Uvare viapau oiso vaiterei vo pitupituroaro-a, oara sirova oisi vaiterei reesireva. Ari rera raga Pauto vo ruipaaro-a, oa-ia oisi vaiterei pierewa. ¹³ Iu, osa Tugoropa Vuku purapapeira oiso, ‘Pauto oiso puraroepa, Jekop-a ro, irapa ruipaparaveira ropa Iso reasipaaro rutu.’

¹⁴ Oire uva apeisi ragavira? Pauto akerukavira oiso vo

reo purareva, eke? E apeisi-a? Viapau torewokotoa rera Pauto, eke? ¹⁵ ☆ Ari ita, Pauto oiso puraroepa Moses-re, 'Ragai oiso oirara piepaaveira
ragai vo vovouaro
sirova utupaoro.
Oearovupa voea iava
siraoparaveira.'

¹⁶ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira Pauto vo siraoaro oupapeira. Vao osiraoa vituaro oiso toupaveira, Viapau oiso vigei vo kovoaro-a ora viapau oiso vigei vo ruipaaro-a oisi piepasa, ari rera raga vo vovouaro-a. Oa sirova oisi piepapeira.

¹⁷ ☆ Oire uva Fero-a ro-ia ira-ia ovoovoa toupaveira vao oa-ia Pauto rerare oiso puraroepa, 'Ragai vii turaro piepaavoi. Oa iava orekerovu kareke pieavere vii-ia. Oire ra vara kekepaoro ragai vo goruaro taraipaave. Ora aue tapo ragai vaisiario viripaivere vo rasitoa rutu-ia.' ¹⁸ Uva vo ovoovoa-ia uvuipaviei ra vearovira taraipavio oiso, Ora rera vo ruipaaro sirova utupaoro oearovu ragapa siraoparoveira oearovu riro kaureo piepaoro ritakovira rutu.

*Pauto Vaaro Iava Siraoa
Ora Rera Vaaro Kasipua*

¹⁹ ☆ Oire uva Pauto oirara rutu oiso piepareveira ora rera vo vovouaro raga sirova utupaoro. Uva va-a vao oa iava irai vai pasi visii iava ragaire oiso purarovere, "Vosa eisi piepareve

Pauto, oire uva iroutoa vai uvuiparoi ra Pauto vo vovouaro gasireve? Uva apeisi ragavira iava Pauto uvuipa ra iraire oiso puraro, Vurito-a vii"? ²⁰ ☆ Ari iroutoa vai-a vii vova rasito, viigoa uvuipau ra eisi purau Pauto tovipaoro? Uva o-ia pitokava viapau oiso uvuipaoi ra toreoro oiso purao rore ira oira purareve, "Eakere oiso ragai pieparivoi?"

²¹ Oiraopavira rutu, ro-ia ira pitokarirei purasa aueparo oiso iriavu oira-ia vearopara gurupareve, ari iriavu o iria-ia vuriara rogaraara vikipareve. Uva eisi piepaoro oisoa rera raga vo ruipaaro sirova utuparo.

²² Oire uva apeisi ragavira Pauto toupaveira? Ira voeaore kasipu iraoparoveira oearoa vuri pitupituro purapaiveira. Ra oiso vovouparo ra voea opesi pierreve ora rera vo goruaro rutu karekeoro voea-ia. Osa viapau oisi voea piepareve vagevagevira. ²³ Iu ita, oiso piepareveira voeaore oeapa siraoparoveira. Oiso ra voea-ia keraria vituaro rera vaaro karekereve. Uva voea-a vigei raga ita. Vigoa vatatopo piepareveira rera varaaro vearopara oupasa vo rera vaaro-ia keraria. ²⁴ Uvare vigei ruture keeraroepa ora rera iare. Iu, uvare oeavu-a vigei iava Jiu, ovusa oeavivu-a voeao voea raga iava ratau tou irara. ²⁵ ☆ Oiso

☆ 9:15: Eks 33:19 ☆ 9:17: Eks 9:16
Ais 29:16 ☆ 9:25: Hos 2:23

☆ 9:19: Jop 23:13; Dan 4:35 ☆ 9:20:

osa puraparoepa vo Pauto
rigato oa purareva Hosea vo
Tugoropa Vuku voeao iava
ratau tou irara,

‘Voeao oea oiso via-
pau toupave ragai
voeaaro, oea vaisi-
averea oiso, Evoea
ragai voeaaro rutu.
Ora voeao oea vo sara
sovara-ia toupaveira
oepa viapau sir-
aopara, evoea-a oeara
oiso puraraverea, Visi-
ipa tapo sirao iraopar-
aveira. ²⁶ ☆ Uva vo uva
vo tavitavio uvuiva
oiso, Viapau oiso ragai
voeaaro-a visii, uva
evoa raga ita oiso
vo vaisio uvuiverea,
Ragai ovii iraraaro
visii, ragai Pauto
Tootoo Ovoi.’

²⁷ ☆ Ora vo reo tapo
oa vo Vukuo-ia Tugoropa
toupaveira origatoa pu-
rareva Aisaia Jiu-pa irara
iava. Oa-ia oiso puraroepa,
‘Vosa voeao Jiu-pa irara rutu
vieiara takuvuaro
rutu oiso toupaveira
osa rogaraara riroara
rutu, oire uva voea
iava kataipa irara
raga roporoporevere
ora rera iare. ²⁸ Vao
vituario iava uvare
ikauvira ora goruvira
rera ro Turaro Pauto
voea varaaro vuriara
voriaro, vatereverea
voeapa.’

²⁹ ☆ Aue iava uvare oiso ra-
gavira Pauto va purareverea
osa Aisaia rorovira voari
rutu va rigato roroveva,

‘Ro reitoa rutu Turaro Pauto.
Oire vosa viapau oiso
Jiu-pa irara vigeipa
siraoroeri ora voeao
vigei ovii iraraaro,
uva vigei rutu vigoa
opesi pie ovoirevori,
oiso osa voeao oea
Sodom uruirei-ia
oisoa toupave ora
Gomora urui.’

*Voeao Isrel-pa Irara Jisas
Vo Tavitaviaro Viapau Oirao
Pieiva*

³⁰ ☆ Uva apeisi puravio va
iava eva? Oiso-ia, voeao-ia
ratau tou irara oea viapau
oiso kasivarivira rutu oisoa
kovopaive, oire ra va iava
oiso toupave, Torevoko
vovou irara rutu vo Pauto
osireiara-ia. Ari ita, vo
osa Pauto oisoa oirao pie
iraopaive, eva-a oa raga
iava Pauto voeare oiso
puraroepa, “Torevoko vovou
irara rutu visii.” ³¹ Vo osa
voeao Jiu-pa irara Pauto
oea rorovira ropo roroveva
ora rera iare, oea-a evoea
oisoa taraa ragapaive rutu
oaravure aue iava Reo Taisi.
Oiso ra oisi oai iava oiso
karekeave, Torevoko irara
rutu vo Pauto osirearo-ia.
Vo osa viapau oisi voeapa
uvuipape rutu. ³² ☆ E apeisi-
a oiso osa vaaro-ia viapau
oisoa uvuipape voeapa Jiu?
Aue iava uvare ora voea
raga ora virivaripasa ora
voea ragapa oiso vo kovo
pura ragaiva. Osa viapau
oiso oirao pie vovou vai
puraiva rera-ia Pauto. Oire
uva avekeei iria toupaveira

☆ 9:26: Hos 1:10 ☆ 9:27: Ais 10:22-23 ☆ 9:29: Ais 1:4, 13:19 ☆ 9:30: Ro
10:6; Ga 2:16 ☆ 9:32: 1 Pi 2:6, 8

o iria-ia koveaepa. Oa iava viapau oiso uvuiaepa oiso ra vo raivao sirova utuave virivaria oupa raiva. ³³ ✱

Uva Tugoropa Vuku oiso tavipapeira o iava aveke ro Jisas,

‘Keketa, o-ia aveke iria tovoavoi vo-ia Saion taere sovara-ia ravaavira. Iria-ia koveavere ora opesi pie ovoioro. Ari yosa ro ira rera-ia rariapaoro rera oirao piepareve rutu, eera-a ira-ia viapau uvuiparoi oiso ra rera iava vasereve.’ Mt 21:42; Ro 10:11

10

Voeao Isrel Vata Viapau Oiso Torevoko Pitupitu Sirova Utuaepa Vao Pauto Vaaro

¹ Araoko irara oaa, rirovira rutu rugorugoo iraoparaveira voeaore Jiu-pa irara ragai iavapa irara. Uvare rirovira rutu oiso ruipa iraoparaveira ra Pauto voea oureve ora rera iare. Oa-a eva oa iava rirovira rutu Pautoa iare variriparaveira voeapa.

² ✱ Uva vearo reo rutu purapaavoi voea iavirava, uvare kasivarivira rutu kovo iraopaiveira, oiso ra voea-ia Pauto rorureve. Ari ita, akukupapavira rutu kovo ragapaiveira, uvare viapau oiso soporepaa viroveira ora voea vo kovoroaro vituaro iava. ³ ✱ Viapau

rutu oiso taraipaaveira vao iava vo osa Pauto oirara oiso vaisipareveira, Torevoko vovou irara. Ora aue tapo vo osa kovo ragapaiveira oisore ra vo vaisio ouive, Igei-a vao torevoko irara. Oa-a eva oa vituaro iava viapau oiso ora voea iava vasepaiveira oiso ra Pauto voea torevokoreve. ⁴ ✱ Uva taraipavio rutu oiso Jisas urioroera. Oa iava Reo Taisi vo goruaro opesiera. Oire uva vo vokio-ia oiso toupai, Vosa ro ira rera oirao piepareve rutu, eera-a ira torevoko vovoutoa rutu vo Pauto osireiario-ia.

Pauto Oiso Ruipa-paroveira Ra Ora Rera Iare Oirara Rutu Vorereve Voeao Ouoro

⁵ ✱ Moses vo reo rigatoreva Reo Taisi iava oiso-ia,

‘Irouto-a ro ira tore ruipaparo vo Pauto osireiario-ia oiso rutu osa torevokoto, ira uvui iraopa oiso ra varao rutu sirova uturo oara epao Reo Taisi sovara-ia. Uva oisi eisi piepaoro Tootoo Ovoi oureve.’

⁶ Ari oreovu raga vao oa toupaveira va iava vao oirao piea Pautoa-ia oiso,

‘Opeita ora viire oiso purau, Irouto ro ira vuvuiua iare iparoverea?’

[oiso ra voava Krais vara pierelve]. ⁷ ✱ Ora

‘Opeita oiso tapo ora viire purau, Irouto-a ro ira rasito sovara-ia roko-reverea?’

✱ 9:33: Ais 28:16 ✱ 10:2: Ap 21:20 ✱ 10:3: Ro 1:17; Fl 3:9 ✱ 10:4: Ga 3:24; Ro 7:1-4 ✱ 10:5: Nie 9:29; Esi 20:11, 13, 21 ✱ 10:7: Hi 13:20

[oire ra voava Kraís ipa
piereve vorevira kopiia
iava]. ⁸ ✧ Uva eake rutu-
a oare purapapeira Pauto
vo reoaro vaore torevoko
vovou? Oreoa vao oiso
purapapeira,

‘Vo reo-ia vao iava torevoko
vovou viapau oiso
tarataraapaa vare
taraapasa. Oreoa-ia
reoreopauveira ora vii
gisipoaro iava. Ora vo
reo oirao piepariveira
vo, ora vii vovouaro-
ia.’

Oreoa vao oa iava voviri
visii tavitavi rovoavora oiso
puraoro, “Oiso toupatavere
Kraís oirao piepaoro.” ⁹ Vo
rara oiso purapata ora visii
gisipoaro iava, “Jisas ragai
Turaroaro.” Vo rara tapo
ora visii vovouaro-ia vao
oirao piepata rutu oiso osa
Pauto Jisas vorevira tore
piereva kopiia iava. Oire
eva-a oa iava uvuiparoi ra
visii vorereve vorevira ora
rerapa visii virivarioro. ¹⁰ Oa
vituario-a vao-ia oiso-ia, Vosa
Pauto oirao piepape vo ora
vigei vovouaro-ia, oire ra
va iava vigei vaisireve oiso
puraoro, Torevoko vovou
irara visii. Ora vo rara
oiso purapavio, “Jisas vigei
Turaroaro.” Oire ra va iava
ora rerapa vigei vorevira
vorereve ita.

¹¹ ✧ Vo Tugoropa Vuku-ia
oiso purapapeira,

‘Ro ira rera oirao piepareve,
oire uva rera-a eera
ira iava viapau

uvuiparoi ra rera iava
vasereve.’

¹² ✧ Uva vo reo-a vao-ia
oa oiraopapeira rutu voea
rutupa oirara, voeao Jiu-pa
irara, ora voeao ratau tou
irara, uvare katai irara rutu-
a vo Pauto osireiario-ia. Ro
Pauto vigei rutu reraaro Tu-
raro. Oire vosa irouto-a
ro ira Pautoa iare variri-
paro, eera-a irapa uvuiparoi
ra vearopara paaropareve
Pauto rera tauvapasa vara-
ia. ¹³ ✧ Uva oiso purapapeira
Tugoropa Vuku,

‘Ro ira variriparo vore
Turaro akepaoro
auere tauva, eera-a ira
vorerevere ora rerapa
rera virivarioro.’

¹⁴ Vosa viapau Pauto oirao
pie rovopaive, oire ra apeisi
ragavira rera Pauto akeive
tauvaare? Ora vosa rera
iava vo siposipo viapau
uvu rovopaive, oire ra
apeisi ragavira ita rera oirao
pieive? Ora vosa viapau
siposipopa irara vai toupave
voeapa siposipopasa rera
iava, oire ra apeisi ragavira
uvuipaave ra rera iava vo
siposipo uvupaive? ¹⁵ Ora
vosa viapau irai toupaveve
siposipopa irara vai arupasa,
oire ra apeisi ragavira vo
siposipo vao kosipa piro
voraro rutu viripasa? Ari
ita, Tugoropa Vuku oiso
purapapeira,

‘Vosa oeavu vigei iare poua
viro Vearo Siposipo
iava vigeipa siposi-
posa, osa-a oiso osa
vearopapeira rutu.’

*Isrel-pa Irara Isiva-
paaveira Va Vao Vearo
Siposipo Uvu Arapa*

16 ☆ Uva oearovu isiva-
paaveira rutu va vao Vearo
Siposipo uvu arapa. Oa iava
vao-ia Aisaia oiso vo reo riga-
toreva,

‘Turaro, kataipa iraravi
raga ragai vo reoaro
uvupaiveira vo reo
oirao piepaoro. Vo osa
oearovu reasipaave.’

17 Oire taraipavioveira
vao-ia Krais iava vo tavitavi
oiso osa oearovu voari
tuariri vigei tavi rovoiva.
Oire uva vo tavitavia eva
oa vituaro-a vao-ia, oa iava
Pauto oirao piepapeira.

18 ☆ Uva visii akepaavoi
oiso, E Jiu viapau vo tavitavi
iava vao uvuiva? Ari
oirapavira oa iava vao-
ia uvuiva, uvare Pauto vo
reoaro oiso purapapeira,
‘Ari ita, siposipopa irara
vo siposipoaro gu-
rukoaro voraro rutu
rasitoa-ia viriva.
Oreoa vao-ia voraro
rutu avaepa rasito
rutu rekasiaro-ia.’

19 ☆ Uva oiso tapo vore-
vira ita visii akepaavoi oiso,
E apeisi-a? Aviavipai vo
reo voeaopa Jiu, eke? Ari!
Uvare Moses oiso vo rigato
purareva va iava vao,

‘Viapau oiso ragai vo reoaro
outava, eva oa iava
voeaopa ratau tou
irara tavitaviravere.
Eva-a oa vituaro
iava oiso ragavira
aveavepataverea. Uva

voea voeao-ia ratau
tou irara sopaipa
irara voeare kasipu
iraopata, vo osa
Vearo Siposipo uvu
rovopaive.’

20 ☆ Ora Aisaia tapo ira
goruvira rutu uriri asavira
vo reo vao rigatoreva va iava
vao-ia,

‘Oirara ragai kekeiva voeao
oea viapau ragaire
oisoa taraapaive. Ora
ragai voea-ia poura
viropa voeao oea
viapau oisoa oearoi
akepaive ragaire.’

21 ☆ Ari ita, Pauto oiso
puraroepa voeare Isrel-pa
irara,

‘Vokiara rutu-ia voeao
ouou ragapaaveira
ora ragai iare, ovusa
ragaire isivapaave
kaureopaoro.’

11

*Pauto Siraoparoepa
Oearovivupa Isrel-pa Irara*

1 Ragai vo akearo-a vao-
ia oa oiso purapai, E
Pauto voeaore isivaroepa
rera voeaaro Jiu? Viapau
rutu. Ragai-a vao Pol
voea iava rera, uvare ragai
aaotoaaro-a Ebrahim voea
iava rera. Ora vao tapo
ragai vo saraaro oa oiso
vaisipaiveira, Bensamin. 2 ☆
Oea roporeva voari rovoa
rutu-ia Pauto ora rerapa,
voeao Jiu-pa irara. Oire
uva vo vokio viapau oiso

voeare ovauparoi. Oreoa vao oa-ia taraipataveira Tugoropa Vuku-ia toupaveira vao iava osa Ilaija Pauto tavitavipaoro Isrel-pa irara togareva oiso puraoro,

3 'Turaro, vii voeaaro siposipopa irara up-oiva voea kopii pieoro. Ora vii varaaro tapo eravaoara rigaiva. Uva ragai raga vao-ia ragoa touvira toupavoi. Uva ragai tapo uposa ita auepaai.'

4 ☆ Uva apeisi ragavira Pauto rera vo rearo aatoreva? Oiso-ia,

'Viapau oiso vii raga-a. Ari oeavu rutu tapo-a erao vatara tuku (7,000) evoea oea viapau ro-ia kuuvuto pauto vuurapa vaisi purapaiveira Bal. Oea-a evoea oea touvira toupavoi ragai voeaaro.'

5 Oire uva oisi ragavira a eisi osa toupavoi katakataipa irara vo vokio-ia voeao rera voeaaro. Voeao oearoa roporoporeva ora rerapa, uvare oisoa voeapa vereopa vovou vatepareve.

6 ☆ Oiraopavira rutu oiso osa vao oira roporopopa pitupitu vituaro toupaveira vereopa vovou raga-ia vao rera vaaro. Oa vituaro-a vao-ia oira roporopopa pitupitu viapau oiso toupaveira varao iava vearopa kovoro oara purapaive. Vosa oisi eisi

toupaivori, ra viapau oiso Pauto vaaro vereopa vovou oiraopape rutu.

7 Oire uva oisi raga toupaveira osa viapau vao kekeiva Jiu oare oisoa taraa ragapaive vereopa vovou Pauto vaaro, ovusa voeao raga katakataipa irara, voea iava oea roporeva Pauto, oea va keke ovoiiva. Ovusa oeavu voea iava Jiu oea iava oisoa rugorugooara tuukevira rutu vavagisivira toupave. Oa iava rerare Pauto isivaaepa. 8 ☆ Oa-a vao oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Pauto voea vo vovouroaro vavagisi piepaoro rovoroea voari tuariri rovoa-ia. Oa iava vo rutu rekasiaerao vo vokio-ia oisi raga piepaoro. Uva va-a eva oa iava viapau oiso uvuipaai ra oiraopara kekepaoro vara eveipaive, ora varao tapo oiraopa reoro oisi raga ita viapau eveipaoro vara uvupaive.'

9 ☆ Devit tapo oiso puraroepa vo rigato-ia oa purareva,

'Ari ita, oisoa aioara tapo vearopara purapaive oiso keapaoro, Varao iava igei-ia rorupareveira Pauto. Vo osa vara rutu-a evara akukuara raga. Oara-ia ora voea vo vovouroaro raga-ia oisoa viripato

☆ 11:4: 1 Kin 19:18 ☆ 11:6: Ro 4:4 Sam 69:22-23

☆ 11:8: Ais 29:10; Diu 29:4 ☆ 11:9:

purapaive rera-ia ora voeare kuverava purapasa. Oire uva oisi-a oiso osa vara purapaoro ora voea-ia rikui-ia koveaepa voa ora kopii pie ovoiro. ¹⁰ Vearopai vosa voea iava osireiara voririkeepa, oa iava viapau uvuipaaepa ra oaravu eveiive. Ora vearopai tapo vo uvare vosa pukoa viropa riro vavatapara kaepaoro tavaka vovouro.'

*Oearovu Oirara Oureva
Ora Rerare Vorevira Pauto*

¹¹ ☆ Oire visii akepaavoi oiso-ia, E Jiu kove ovoiaepa koveoro, eke? Viapau rutu. Easi evoea vorevira toreaverea. Ari ita, uvare koveaepa voea vo pitupituroaro-ia varao vuriara, evara oara kekeoro Pauto voea arova voeao Jiu ora poreroepa voeao iare ratau tou irara, ora rera iare voeao ousa. Oire uva rera vo siraoaro voeaopa ratau tou irara, oa kekeoro voeao Jiu rerapa vorevira ruipapaaverea, oiso ra voeapa ita vorevira siraoro ita utupavira. ¹² ☆ Uva oisi ragavira oiso pieivoiva Jiu, Pauto oearovu rutu vatereva rera vo reoaro voraro rutu vo rasio-ia. Ari ita, uvare voea vaaro Jiu oirao piea rera-ia oisoa potepaive, oa-ia oearovu rutu vo rasio iava uvuipaai ra rera goruvira rutu oirao piepaive. Uva oisi-a eisi osa iava oearovu

vearoara ouiva, vo osa Jiu vuriara puraiva. Uva vara-a evara oara-ia pute pieara vearopara rutu ouiverea voearei rutu takuvuaro, vo rara Jiu vorevira ora poreave rera iare Pauto.

*Voeao Ratau Tou Irara
Oea Jiu Vo Tavukiaro Ouiv-
erea Rara*

¹³ Visiire ratau tou irara reoreoparai, uvare ragai-a Krai-pa kovopato visiipa. Oire uva viapau oiso ariiparai vo kovova vao-ia reia rutu oa purapaavoi visiipa. ¹⁴ Oiraopavira rutu, reia rutu vao-ia kovoa. Vosa oisi ragavira rugorugoopaaeri voeao Jiu, ra vaopa Pauto vo kovoaro ruipapaave vai pasi. Oa iava vorevira porea virori rera iare Pauto vo utupavira. ¹⁵ Vo osa Jiu-pa irara arova ora poreroepa voeao tapo ratau tou irara ora agiagisa. Ora vo osa voeao tapo Jiu-pa irara oisi raga ita vorevira ora poreave rera tapo vorevira ora agiagisa ita. Vosa oisi ragavira oiso pieive, oire ra oiso rutu roropape voeapa kopiia iava vorevira toreai rera iare Pauto. ¹⁶ ☆ Oire vosa tuariri voeari Ebrahim vase oisoa toupaiive Pauto voeaaro, oea iava voeao-ia vo vokio-ia, oea tapo ita oisi ragavira eisi toupaiivoi. Uvare oiso-ia vosa vo eva vavurupaaro vearovira toupaiive, oire ra va iava vo eva raoaro tapo oisi raga ita vearovira toupaiive.

☆ 11:11: Ap 13:46; Ro 10:19 ☆ 11:12: Ro 11:25 ☆ 11:16: Lev 23:10

☆ 11:17: Jer 11:17; Ap 2:39

17 ☆ Oire oevavu oliv ova oa varuparo uvavu toupaveira. Oa iava oraorovu piaiva. Uva vo tokoruro iare oraorovu ouiva vo evao iava vegovego ova oavu oliv ova. Oiso ra vo raoro siguvaive vo tokoruro-ia. Ra voa poretepe. Oire uva visii-a vao-ia ratau tou irara visiigoa oiso toupata osa vo evao vegovego ova oliv ova. Visiigoa oiso rutu oureva Pauto osa vo evao vegovego ova vo evao iare, oa vo oisoa toupave varuparo paupa ova. Oiso ra voa vorevira poreteta gorua ouoro tootoosa. Vo goru oa peira Jiu-pa irara tauvapasa. 18 Oire ra viapau oiso rutu rugorugoopata, Vearo irara rutu-a visii voea-ia putepaoro Jiu, oea oiso tokoa viropa osa vo evao. Viapau. Uvare visii oiso rutu toupatavoi, Raoara visii. Iu ita, viapau oiso raoara vavuruparapa tootooa vatepaiveira. Viapau. Asi vavurupara-a oara raoara vatepaiveira tootooa. Eva oa vituaro iava viapau uvuipatai ra ora rei vaisi pieta.

19 Oire uva pasi oiso vaio purapatai, “Ari ita, Pauto oea piareva. Oa iava voea vo tavukiaro ouiovorao.” 20 ☆ Iu, oiraopa reo vao-ia. Uvare Pauto voea piareva, vo rara reasipaave Pauto oirao pie arapa. Oire vo osa vo tavuki-ia eva toupata, uvare rera oirao piepataveira, ra opeita vagupaoro ora visii

iava riatapata. Viapau. Ari vo ovoovore rugoo iraopaoro uriri iraopatavere. 21 Aue vituaro uvare evoea Jiu oiso toupai osa vo evao sipusipuario, oa varuparo toupaveira. Oeva iava Pauto voea piareva voea tokooro. Uva apeisi-a vosa visii tapo vao-ia vo evao iava vegovego ova oisi eisi oai vuria vai purata osa evoea Jiu? Oire ra viapau oisi oai iava Pauto visii tapo tokoreve visii piaoro, eke?

22 Keketa! Oiso osa ragavira Pauto vo pitupitureo purapareveira oiso, oearovupa sir-aoparoveira oearovupa kasipupaoro. Oire ra ora voea vo vovouroaro-ia vuri vovouro vorevira voea viro piepareve. Uva oisi ragavira-a eisi osa voeao Jiu ora voea-ia viroaera uvare voea tokorevora. Vo osa visii ragapa riroa rutu siraoa rera vaaro karekereva, vo uvare touvira rutu Krais oirao piepataveira. Ari vosa visii tapo viapau oisi piepata, oire ra oisi ita visii tapo tokoreve ora rera iava. 23 ☆ Voeao Jiu oea Pautoa-ia oirao piea kavu rovoiva. Osa iava voea tovoreverea Pauto vo ora voea vo tavukiaro-ia, vo rara rera vorevira oirao pieve ita. Uva Pauto uvuiparoveira rutu oisi piepasa eisi. 24 Visii ratau tou irara visiigoa oiso rutu toupataveira osa vo raoro vo evao iava, vegovego ova. Oire vosa visii oureva Pauto vova vegovego ova vo

evao iare oa eva varuparo toupaveira paupa ova, oire uva oisi-a eisi osa ragavira apopoipapeira rutu. Eake iava? Uvare viapau oisi eisi oevarei piepaiveira. Ari ita, vosa Pauto voeao raga vorevira Jiu siguvareve vo eva-ia, oire ra voeapa avekatape rutu oisi oiso.

Pauto Vo Siraoaro Oirara Rutupa

25 ☆ Araoko irara oaa, oiso ruipaparai ra vao-ia taraita vatau reo. Ra va-ia taraioro viapau oiso ra ora visii vaisiario rei piepata oiso purapaoro, Igei-a vao riro tarai irara. Oreoa vao-ia oiso toupai, Oearovu voea iava voeao-ia Jiu viapau oiso vokiara vai rutu-ia kaureopaaveira Pauto vo vovouarova. Osa piepaoro vo rutu rekasisa poua viroverea, uva uvuiperea ratau tou irara vo vieiario, voea raga oea Pauto oirao piepaiveira rutu. 26 ☆ Uva vo vuuta-a eva oa isivaaro iava Pauto voea rutu oureverea Jiu-pa irara ora rerapa. Oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Iravu vova Saion uruia ira urioroverea visii kae piepasa, vo rara voea iava oirara vuri vovouro vera ovoipareve voeao Jekop vo saraaro iava voea. 27 ☆ Osa va-a vao oa puraoro vao Reo Ovoi oiraopavira rutu kareke pieaverea.

Vao oa puraava tuariri rutu voea tapo Jiu-pa irara aao iraraaro.’

28 Oire vo osa Jiu-pa irara Vearo Siposipore isivaaepa, oa iava oiso rutu karekeaepa, Pautoa-va ora keripa irara. Uva va vituaro-a eva oa iava uvuipatai visii vao-ia ratau tou irara ra va iava Kraiss oirao piepata. Ari ita, vo osa voari rutu Jiu-pa irara ropo rovorevoiva ora rerapa, voea tapo reo ovoi purareva voeari tuariripa irara. Uva oearo rugorugopaoro voeaopa siraoparoveira vo vokio iavapa irara Jiu. 29 ☆ Uvare viapau rutu rera vo rugorugooaro tavariopaiveira. Ari ita, vosa katai vovou raga purareve, oire ra oearovu roporoporeve voea iava voea viraakosa. Uva oisi-a eisi taru osa vo vovou purareverea rara.

30-31 Ari ita, visii vao-ia ratau tou irara oisoa reasipata Pauto vo reoaro uvu arapa. Uva vo vokio Pauto visiipa siraoroerao, uvare vo tavukio-ia Jiu-pa irara vaaro toupatavoi, voea oea isivaaepa rerare. Oiraopavira vo vokio-ia viapau oiso riro irara vai Jiu-pa irara vai Pauto-ia oirao piepaivoi rutu. Ari voea rutupa siraoroverea vo utupaua. Visiipa sirao iraoparoveira Pauto, eisi osa ragavira ita voeapa sir-aoroverea Jiu. 32 ☆ Oa vituaro vao-ia osa Pauto oirara rutu

☆ 11:25: 1 Ko 2:7-10; Ef 3:3-5

☆ 11:26: Ais 59:20-21

☆ 11:27: Ais 27:9

☆ 11:29: Nam 23:19

☆ 11:32: Ro 3:9; Ga 3:22-23

iava vasereva, oiso ra ora voea vo ruipaaro raga-ia vuri pitupituro purapaive. Ra va iava voea rutupa siraoro akukuvira rutu vo utupaua.

Uvuipaviei Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapasa

33 ☆ Oiraopavira Pauto orekerovu rutu paaro- pareveira vigeipa varao iava rera varaaro. Ora rera vaaro rugorugooa riropapeira rutu, uvare orekerovu rutu-ia tarai iraoparoveira. Iroutoa vai rutu-a ro ira uvuiparoveira oiso ra roroiovira rutu Pauto vo ruipaaro-ia taraiparo? Ora iroutoa vai rutu-a ro ira roroiorovere rutu ora rera vo pitupituro-ia taraiparoveira? 34 ☆ Vo Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Irouto-a ro ira Pauto vo rugorugooaro-ia taraiparoveira? Irouto-a ro ira Pautoa-pa rugoo vateparoveira rera vo taraiaro topa piepaoro rutu? 35 Irouto-a ro ira uvuipa ra oarai vateoro Pautoa-pa oiso puraro, Varao tuuoro ragaipa oarai vateri rara?’

36 ☆ Vao vituaro iava uvare Pautoa raga ro ira reoreoroiva, orekerovu rutu karekarekeepa. Varao rutu oara vo toupaveira oara purareva rera raga. Oiso ra vara-ia rera iava vaisia

kae piepape. Ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

12

Vo Toupai Vao Iava Vosa Ora Vigei Iava Varaura-ia Tauopavio Krais-pa Voura Vatepaoro Oiso Osa Tauoa

1 ☆ Araoko irara oaa, vao-ia taraipataveira riroa siraoa Pauto vaaro vigeipa. Oa-a vao oa iava goruvira rutu visii akepaavoi oiso ra ora visii iava varauro oavisii rutu vateta, ora sopaura oavisii rutu Pautoa-pa. Kasivarivira rutu rerapa kovopata vearo pitupituro purapaoro rera vo vovouaro raga sirova utupaoro. Ra va iava visii-ia rorupareve. Vo osa oisi eisi piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapata rutu oiraopavira. 2 ☆ Opeita varao raga-ia rugorugoopata vo rasio-ia touara oearovu vo pitupituroaro sirova utupaoro. Viapau. Ari Pautoa-re rugoopata, eera ira uvuiparoi ra visii vo rugooroaro tavariopareve. Ra va iava airepa rugooro oupata ita, oisore ra vara-ia taraipata oarapa ruipaparo Pauto. Oiso ra vara purapata. Vosa rera vo rugooaro vearoa sirova utupata ora vao tapo vearo pitupitu, oire ra va iava visii-ia rorupareve rutu.

☆ 11:33: Ef 3:8; Sam 92:5 ☆ 11:34: Ais 40:13-14; Jop 36:22 ☆ 11:36: 1 Ko 8:6; Hi 2:10; Ro 16:27; Hi 13:21 ☆ 12:1: 2 Ko 10:1-2; Ro 6:13, 16, 19 ☆ 12:2: 1 Pi 1:14; 1 Jo 2:15; Ef 4:23

Vo Pitupitu Oa Pura Iraopape Pauto Voeaaro Osireiara-ia

³ Akukuvira rutu Pauto ragai vate ragarevora vao rera vaaro tauvaa, uvare ragai-a rerapa kovopato. Osa iava oiso visii tavipaavoi, Opeita oiso ora visiire rugorugopaoro oiso purapata, "Igei-a vao reipa irara rutu." Viapau rutu. Ari uvuipatai ra avivikevira rutu ora visiire rugorugoo iraopata, rara vao eveipata ora visii-ia oirao pie vovou oa vaterevora Pauto visiipa. Vo osa visii vo vovouaro-ia tarai rovoroi va rutu, uvuivira rutu visii vaterevora totoevira oirao pie vovouro.

⁴ ☆ Ari ita, kataiua varaua vigei-ia, osa vara rutu varao toupaveira vigei varaaro-ia oara varaaro kovoara roorookavira toupaveira.

⁵ Eisi osa rutu toupapeira vigei vao-ia oirara vigoa oisi roorookavira rutu toupapeira, vo osa Krais tapo kataivira rutu takuvuvira toupape. Oiso osa kataiua varaua vo roorookarova varao toupaveira.

⁶ ☆ Vo osa oisi eisi toupapea roorookavira, oa iava viapau vaeavira oaravu vigeipa vatepareveira varao vatevateara vigei tauvapasa. Viapau. Ari katakataivira vigei vatepare. Oire ra vearovira kovopape vara iavirava rera-ia raripaoro. Oiso-ia osa ragavirare vigei reesireva vaore rera vo siposipoaro purapasa oearovupa. Oire

vosa oisi vao purapaoro uvui iraopaviei ra rera-ia raripavio vearo kovo purapaoro vigei varaaro oirao pie vovouro sirova uvuivira. ⁷ Ora oiso tapo osa iava vigei reesireva oearovu tauvapasa, osa iava eisi uvui iraopaviei ra oisi vara purapape voeapa. Ari ita, vosa oisi vigei reesireva oiso ra oearovu tarai piepape tapo, uva uvui iraopaviei ra oisi piepape. ⁸ ☆ Ora oisore tapo ra oearovu vovouaro varaata piepape, oire uva uvui iraopaviei ra oearovu vovouaro varaata piepape rutu. Vosa oiso vigei tavireve, ra oearovupa vatepavio varao iava vigei varaaro moniara, uva oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopaviei ra voearopa vara-ia paaropavio. Ora vao tapo osa vigei reesireva vaore, oiso ra oearovu tokipape, oire ra oisi kasivarivira rutu vo kovo oisi purapape. Ora ro tapo ira kasivarivira rutu apota irararovi tauvapareve, ira-a eera uvui iraoparoi ra oisi piepaoro rorupareve rutu.

Oiraopa Pitupitu Pura-pape Oearovupa Siraopaoro

⁹ Opeita kuuvuvira oearovupa sirao ragapata. Ari uvui iraopatai ra ora visii iava vovouisiro rutu iava oearovivupa siraopata rutu. Ora vao-ia oiso-ia vuri pitupituro veri iraopaoro vearoa-ia pitu iraopata

☆ 12:4: 1 Ko 12:12-14; Ef 4:4, 16 ☆ 12:6: 1 Ko 7:7, 12:4, 10 ☆ 12:8: Mt 6:1-3; 1 Ti 5:17

goruvira rutu. ¹⁰ Vigei rutu kataivira rutu tou iraopapeira Kraisi tapo, eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra ora vigeipa siraopavio rutu, oiso rutu osa vigei vavuata. Oire vosa iravu visii iava rera vearoa vai purapareve, uva uvuipatai ra rera-ia egapata rorupaoro.

¹¹ Kasivariivira rutu koyo iraopata. Oisi piepaoro eisi opeita pokapoka ragapata. Vosa kovoa purapata Turaropa, ra oisi va purapaoro goruvira rutu ora visii iava vovouisiro rutu tovo iraopata va-ia.

¹² ☆ Visii vao-ia visiigoa Kraisi-ia rari iraopaoro toupata, osa iava eisi uvui iraopatai ra roruvira rutu toupata. Ora goruvira rutu varao tapo-ia tavakaara toupata. Ra variripata vokiara rutu-ia Pautoa-pa.

¹³ ☆ Vosa araoko irara oavisii orekerovupa potepaive, oa iava uvuipatai ra ora visii varaaro iava paaropata voeapa vatepaoro. Ora oiso tapo ra voearopa tavetepa irara ora visii vo keparoaro karupata, ra voa voea tou piepata vearovira.

¹⁴ ☆ Ari ita, uvui iraopatai oiso ra Pauto arepata, ra va iava voeao viraakopareve oea visii togapaive oreorovu-ia. Oiraopavira rutu oiso uvuipatai ra voeapa vearopara arepata. Viapau oisore-a ra voea vuri piepareve Pauto.

¹⁵ Voea tapo roru iraopata oea roruvira toupave. Ora voeao tapo gaupata oea gauvira toupave. ¹⁶ Ra vaeavira rutu kovopata ora visii-ia rorupaoro. Opeita oiso ragavira ora visiire rugorugopata, Oearovu visii iava vara pievira toupaveira. Viapau. Avivikevira rutu ora visiipa tupaoro kataivira rutu kovopata voearovio tapo akaipa keke irara. Opeita oiso ora visiire purapata, "Igei-a riro tarai irara rutu."

¹⁷ ☆ Oire vosa iravu visii iava vuria vai purareve visii-ia, ra viapau oiso rerava ora tuutuukopata. Ora oiso tapo-ia, vosa vearo rugorugooro raga purapata, oa iava viapau uvuiparo irai ra visii vo rugorugooroaro vaisireve oiso, Vuriara evara. ¹⁸ Opeita potepata vearo rugorugoo purapa arapa. Ari gavaure vovou purapata oearovu tapo tupaoro. ¹⁹ ☆ Araoko irara oaa, opeita ojavu vuriara purapaive osa vara aatopasa oiso auepata rugopaoro, Ragai auearo va aatosa. Viapau. Oape Pauto vaaro oa taru aatorevere. Oa-a vao-ia vituaro iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Ragai raga auearo oara vuriara voriaro vateaverea oirara rutupa. Ragai raga Turaro, oara tuuaverea taru.'

²⁰ Oiraopavira rutu, oiso osa purapapeira Tugoropa

☆ 12:12: Hi 10:32, 36 ☆ 12:13: Ro 15:25; Hi 13:2 ☆ 12:14: Mt 5:44; Lu 6:28

☆ 12:17: Pro 20:22; 2 Ko 8:21 ☆ 12:19: Lev 19:18

Vuku vigeire oiso,
 'Vosa irouto oirato ogoeparo
 viiva ora keripato,
 oire ra rerapa aioa
 vateri. Ora vosa uuko
 regapaparo, ra rera
 vateri uukoa. Ari ita,
 vosa oisi pierivora
 rerapa, ora sovero
 rara rerare kasiraope
 rugooa oiso osa tuituia
 arioro rera varaarore
 vuria rugooro.'

²¹ Ora opeita vuri vovou
 vo pitupituaropa vasepata,
 oiso ra visii-ia puteve rutu
 ora rigaoro. Viapau rutu.
 Oa-ia vao vuri vovou uvui
 iraopatai ra va-ia pute
 iraopata rutu vao vearo
 vovou raga purapaoro.

13

Uvui Iraopaviei Ra Gavman Reroaro Toupape

1 ☆ Vigei rutu vao-ia
 uvuipaviei ra gavman
 varaaro reo goruro sirova
 vearovira utu iraopavio.
 Vosa viapau Pauto gavman
 vai tovorevori vo-ia, oire
 ra viapau oiso toupaveve
 irai. Ari ita, Pauto voeaopa
 gorua vatepareveira, oiso ra
 gavman vo kovoaro pura-
 paive vigeipa. ² Vosa iroutoa
 vai ora kaureoparo gavman
 tapo, ira vaova tapo ora
 kaureoparovere oa tovoreva
 Pauto. Oa-a eva vituaro rera
 raga ora rerare tavaerovere
 vo rovirieipa voki-ia. ³ Uvare
 oirara vearovira pura-
 paiveira, uva viapau oiso

uriripaaveira gavmanpa.
 Oea raga ita-a evoea oea
 vuria purapaiveira. Oire
 vosa ruipapata oiso ra
 gavman tapo toupata rutu
 uriri asavira, uva uvuipatai
 ra vearo pitupituro rutu
 purapata. Opitupituro-a
 evara oara-ia uvuiparoi ra
 vara iava visii vaisiaraaro
 kae piepareve. ⁴ Voeao oea
 gavmanpa kovopaive oea
 oiso rutu toupaveira, Pauto
 kovopa iraraaro. Oa iava
 vearovira karekepapeira
 rutu visii rutupa. Ari
 vosa vuriara purapata, oire
 ra vara iava rera asavira
 uriri iraopata. Aue iava
 uvare torevokovira rutu
 visii vorirevere varao-ia visii
 varaaro vuriara. Uva oisi eisi
 pieoro Pauto vo kasipuarore
 oirao pierevere, voea-ia
 oea vuriara purapaiveira.
⁵ ☆ Osa iava uvui iraopatai
 ra gavman vo reoroaro
 sirova vearovira rutu utu
 iraopata. Ari ita, viapau oiso
 vao raga-ia, vo osa Pauto
 vo kasipuarore rugoopaoro
 vearovira gavman varaaro
 sirova utupata. Easi vao
 rutu tapo-a, vo osa ora visii
 vo rugooroaro eveipaoro
 vara-ia taraipata oiso, Vearo
 vovou-a vao-ia.

⁶ Oiso osa vao tapo
 vearovira osa takis vatepataveira
 gavmanpa. Eake iava?
 Uvare gavmanpa kovopaoro
 Pauto vo kovoaro pura-
 paiveira voea oea goruvira
 gavman vo kovoaro purapai.
⁷ ☆ Oire ra takis vate iraopata

☆ 13:1: Ta 3:1; 1 Pi 2:13; Jo 19:11; Dan 2:21 ☆ 13:5: Ekl 8:2; 1 Pi 2:19 ☆ 13:7:
 Mt 22:21; Mk 12:17

voearopa oearoa visii are-
paive oiso, oai gavmanpa, ari
oai kaunselpa. Osa ragavira
eisi oiso opeita iravu ragapa
vateoro iravu vo arearo uvu
ragata. Viapau rutu. Asi
uvuipatai ra voea rutupa
ora avivike iraopata voea vo
areroaro uvupaoro.

*Apeisi Ragavira Uvuipaviei
Ra Reo Goru Sirova Utuvio*

8 ☆ Vosa irou irara
vigeipa eake kovo vateive,
oire ra ikauvira vo kovo
opesi piepe va puraoro.
Ari Pauto okovovu raga
rutu vaterevora vigeipa
vao oearovupa siraopasa.
Okovoa-a vao viapau rutu
uvuipai oiso ra va opesi
piepe. Ari ita, uvare oiso
toupai vo osa irouto ro ira
oisi vo kovo purapareve
vearovira rutu, eera-a ira
Moses vaaro Reo Taisi sirova
vearovira utuparoveira.

9 ☆ Uvare Moses vo rigato
purareva oiso-ia, 'Opeita ora
visiiva otopata, ora opeita
oira upopata, ora opeita
kavirupata, ora opeita riiri-
ipata,' ora varao tapo oara
katakataivira toupave. Ore-
oroa rutu varao takuvuaro
oiso purapapeira, "Iravivupa
siraopau oiso rutu osa ora
viipa siraopauveira." 10 ☆
Vosa iravivupa siraopata,
oire ra viapau oiso vuria
vai purata rera-ia. Vo osa
oisi eisi piepaoro Reo Taisiro
rutu roorookaro-ia sirova
vearovira utupata. Aue iava
rara vo reoro rutu varao

takuvuaro-ia vearovira
rutu utupata oearovupa
siraopaoro.

*Uvui Iraopaviei Ra Tore-
vokovira Vokape*

11 ☆ Osa vearovapeira
vosa oisi va purapape vao-
ia. Uvare taraipavioveira
oiso Ovoioipa Voki-a vao oa
tutuu piepaivoi. Oire ra
opeita tapurisivira toupata
uusi rorovira. Viapau. Ari
kaiporivira rutu toupata, vo
rara rera oirao pie rovoera
oiso rugorugoovio, Utu-
pavira rutu voreroverea igei
ousa. Osa oiraopavira rutu-a
vo vokio-ia vorepa voki rera
vaaro oa-ia kareroverea,
oapa tutuu pievoi rutu.

12 ☆ Rupapa tutuu piei,
oa iava aviua sikereresa
tutuuvo. Osa iava uvui
iraopaviei ra varao kavupe
oara purapapeira vo rupa-ia.
Vo osa oisi oarai purapape,
oire ra va iava oirao pie
vovou-ia pitupaoro ora
vigei raga ora virivaripavio
Pautoa raga-ia rariapaoro
vo osa aviavia-ia vokapape.
13 Vigei vao-ia vigoa aviavia-
ia toupapeira. Osa iava
uvui iraopaviei ra torevoko
vovouro purapape oiso
purapaoro, Opeita vureipata
spakpaoro, ora opeita riako
vuravurapata, ora oira otopa
pitupitu purapasa. Opeita
arii asavira vuri pitupituro
purapata. Opeita raivaro
taraapata oearovure oisore
ra voea upopata voraro voea

☆ 13:8: Ga 5:14; Kl 3:14 ☆ 13:9: Eks 20:13-14 ☆ 13:10: Mt 22:39-40

☆ 13:11: 1 Ko 7:29 ☆ 13:12: 1 Jo 2:8; 1 Te 5:8 ☆ 13:14: Ga 3:27; Ef 4:24

riiriipaoro. ¹⁴ ☆ Ari ita, Turaro raga Jisas Kraís ira-ia uvuipatai ra rera arepata rera vo goruarore va-ia ora virivaripasa vuri vovouro asavira. Oire uva vo gorua eva oa raga-ia uvuipatai ra kokarapa vovou putepata ora visii iava vo osa visii ou ragapaive vo vovou.

14

Opeita Araoko Irara Oavisii Vo Pitupituro Rovirieipata

¹ ☆ Iravu oirato ira airevi raga Kraís oirao pieparevorao, ira oisoa viapau taraiparo aue-ia oirao piea. Vosa ruipaparo visii tapo tousa, ra vearovira rera pau pieta. Ra opeita rera taraiaro-ia vakuvakupata ora piopiopaoro vo taraio rera vaaro aue-ia oirao piea. ² ☆ Oeavu oirara oea goruvira rutu oirao piepaiveira vore Pauto, oa iava oaravu rutu aiopaiveira oaiorovu rutu. Ari oeavu oea varu arapa kavupaiveira aue raga aioparo osasararovu rutu aioara voeao oea viapau goruvira Pauto oirao piepaiveira. ³ Ro ira orekerovu aiopareve, ira viapau uvuiparoi oiso ra eera akaipa piepareve ira viapau oiso evo pitupitu sirova utuparoveira vara aiopaoro evara. Oire uva rera ro ira varu arapa kavupareveira, ira viapau uvuiparoi ita ra eera akaipa piepareve, ira osasararovu rutu aioara

aiopareve. Eake iava? Uvare Pauto waiterei rutu-ia vaeavira vearo vaisi rutu purare. ⁴ ☆ E roviriei vovou irara rutu-a visii? Oa iava uvuipatai ra iravu voeaaro kovopa irara rovirieipata? Viapau. Ari, voea raga reraaro turaro voea vo pitupituroaro rovirieirevere voeare oiso puraoro, “Vao vearopai,” ari “Vao vuripai.” Uva oiraopavira rutu-a va-ia vao oa vearopape voeapa oa rutu reipere voeapa, uvare voea tauvapareverea Turaro va-ia.

⁵ Oavu-a vao-ia ovoovoa iravu iava oirato, ira ovokivu reesipareveira oiso purapaoro, “Rei voki rutu-a vao-ia, ovokiapa viapau oiso ovokirovu reipapeira.” Vo osa iravu oiso rugorugooapaoro oiso puraparo, “Viapau oiso ovoki reipai. Ari vo vokirotu rutu varao kataivira raga toupai.” Oire ra oisi raga roopavira rugorugooapaoro ora waiterei vovouaro-ia oiso puraparo, “Tepa vo reoro goru piepasi. Auepa teapi waiterei iava vo rugooro tariri ragapape.” ⁶ Oearovu ovokirovu rei piepaiveira, oiso ra va iava Pauto vaisiaro kae piepaive vo vokirotu rerapa avivikepaoro. Vo osa oearovu osasararovu rutu aiopaiveira aioara, varao oara vatereva Pauto voeapa. Evara-a oara-ia rera-ia vuarapa vaisi purapaiveira rera vaisiaro kae piepaoro. Vo oyusa oearovu voeao oea aioara rutu iava oaravupa

kavupaiveira, uvare oiso rugoopaaiveira, Pauto vo vovouaro sirova utupaiei. Ari ita, uva voea tapo-a oea Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaiveira vara-ia aioara rerapa avivikepaoro ita.

⁷ Viapau oiso irai vigei iava ira epao ro ira tootoopaoro ora rera raga-ia rugorugoparoveira. Ora vosa irai vigei iava kopiiro, ra viapau uvuiparoi ra Pauto vo Saraaro iava kosiro viro.

⁸ Ari ita, vao vituaro-ia osa tootoopaoro toupapeira rera ragapa ro vigei reraaro Turaro. Ora oiso tapo osa kopiipaoro rera raga sirova utupavioveira. Uvare vosa tootoopavio Turaro ragapa, ora kopiipavio rera sirova utupaoro, uva oiso toupapeira, Vigei vao rera voeaaro Turaro. ⁹ Oiraopavira rutu oiso osa Krais kopiiopepa, ora vorevira toreroepa tootooro. Oiso ra voearei rutupa turaroro oiso, Voeao oea tootoovira toupave, ari voeao oea kopiave.

¹⁰ ☆ Visii vao-ia eake-a vao oapa araoko irara oavisii toga ragapataveira oaravua reoara? Ora eakere voeapa voeao araoko irara oavisii reasipataveira voea akaipa piepaoro? Uvare vigei rutu Pauto ruvara-ia torevioverea. Ra voa rera raga vigei rovirieireve varao iava vigei vo vovouaro.

¹¹ ☆ Uva va-a eva oa-ia taraipavio oiso, Oiraopa

rutu, uvare vao Tugoropa Vuku oa-ia oiso puraroepa Turaro,

‘Ragai-a tootoopato. Oa iava uvuiparai rutu oiraopavira visii tavipasa oiso, Oirara rutu vo rasio-ia ragaipa avivikepaaverea rekupaoro ragai iare. Ora oiso tapo osa voea rutu ragaire oiso puraaverea, Oiraopatoa rutu Pauto.’

¹² ☆ Oa vituaro-a vao-ia vo pitupituro-ia vigei varaaro oara kosi piepere ora vigei iava Pauto tavitavipaoro.

Opeita Araoko Irara Oavisii Orekerovu Purapata Ra Vara-ia Voea Kove Piepata

¹³ ☆ Opeita oreorovu purapata touvira oearovu visii iava togapaoro. Ari visii vo pitupituroaro taviroipaoro vatatopo iraopata oiso, teapi orekerovu purapata vuri vovouro sirova araoko irara oavisii piro piepaoro. ¹⁴ Ro Turaro ira ragai vo rugorugooaro goru pierevora oiraopavira rutu, oiso ra vearovira rutu tarai iraopara oiso, Viapau oiso oaioiei vuria vai. Viapau rutu. Ari vosa irouto ro-ia ira oiso puraro, “Oa eva vuripai rutu,” osa oisi rerapa vuripape rutu. Rera-a eera oiso rutu toupape osa voeao oearoa oaravupa aioara kavupaiveira. ¹⁵ ☆ Ari ita, vosa vo aioro aiopata oarare oisoa oiso purapaave,

☆ 14:10: 2 Ko 5:10

☆ 14:11: Ais 45:23; Fl 2:10-11

☆ 14:12: Mt 12:36

☆ 14:13: Mt 7:1; 1 Ko 8:13

☆ 14:15: Ef 5:2; 1 Ko 8:11

“Vuriara,” oire ra vo vukuro kekepaoro araokoto oavisii riroa vavata oupare visii vo pitupituaro-ia. Vo osa oisi piepata, ra viapau oiso rerare rugorugooapaoro siraopata ro araokoto oavisii. Opeita iravu piro pieta oisi vara aiopaoro vo ora visii vo ruipaaro raga sirova utuoro. Uvare Krai kopiiroepa rera tapopa eera. ¹⁶ Vosa oiso taraipata vao-ia, Vearo pitupitu purapeira. Oire vatatopopata, teapi oeai visii vo pitupituaro kekepaoro oiso va vaiiive “Vuri pitupitu vao-ia.” ¹⁷ Vao iava Pauto vo Saraaro vituaro. Viapau oiso varao iava-a oara aiopapeira ora varao oara-ia ukaiopavioveira. Viapau. Asi akukuara raga evara. Ari varao-ia reipara rutu oiso-ia, torevoko pitupitu-a vao-ia, ora vao gavaure tou oearovu tapo, ora oiso-ia ra rorupata vao iava osa Tugoropato Uraurato vigei tauvapareveira. ¹⁸ Oire uva irouto ira vara evara purapareveira oiso-ia rerare ro Krai rugorugooapaoro, ira-ia eera rorupareveira Pauto, ora oiso tapo vo osa oearovu rera-ia vearo vaisi purapaive va raga iava rera vaaro vearo pitupitu.

¹⁹ ☆ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopaviei ra vearo vovou purapaoro akeakepape oearovuva gavaure vovou purapaoro. Oa-ia uvuipaviei oearovu varaaro oirao pie vovouro

goru piepape rutu. ²⁰ Pauto ruipaparoveira rutu vigeipa oiso ra ora rera vo kovoaro purapareve vo vigei sopaaro-ia. Uva viapau uvuipaviei oiso ra rera vo kovoaro tekipape varao ragare rugorugooapaoro akukupapa aioro. Iu, osa eisi veaopai oiso ra osasararovu rutu aiopape aioara, uva vuripai vosa oisi piepaoro oearovu vovouaro piro piepape voea kasipu piepaoro vara-ia varao aioara. ²¹ Vosa oisi toupaviri, ra veaopape rera viapau oiso varuara vai aiopata, ora aue wainara vai-ia ukaiopata, ora orekerovu vai rutu purapata, varao oara-ia araoko irara oavisii vai kove piepata. ²² ☆

Ora varao rugorugooara ora visii varaaro, oara-ia uvuipatai ra ora visiipa vara roroio piepata rutu vo rara Pautoa raga tapo ora reopata varare varao aioara rugooapaoro ora orekerovu rutu. Auere ra rorupareve, ro ira ora rera raga viapau ora togapaoro ora rera ragare rugooparo varao-ia, oara-ia taraiparo oiso, Vao torevokopai vo Pauto osireiara-ia. ²³ Ari vosa ora rera raga vo vovouaro-ia viapau vearovira tarai rovro, ra oiso rugooparo “Torevokopai eke viapau,”

oiso ra vara aiopareve. Oire vosa vara sirova utuparo, oire ra rerare vuripape, vo rara viapau oiso va oirao piepareve oiso purapaoro, “Torevokopai rutu

vo aio.” Oiraopavira rutu oisi eisi oiso-ia vosa visii vao orekerovu purapata, ra vara iava viapau Pauto oirao piepata, oire eva-a oa vituaro iava visiire vuripai rutu.

15

*Uvui Iraopaviei ra Krai
Vo Pitupituarore Rugoru-
goopavio Oearovu Ruture
Rugooapaoro*

¹☆ Vigei vao vigoa goruvira rutu Krai oirao piepapeira, vigoa uvui iraopavioveira oearovivu tauvapasa, oea varaaro oirao pie vovouro raveravepapeira. Ora vigei raga-ia vovoupa pitupituro tapo kavu rovopape ra oearovivu kapokaporopape voea tauva rovopaoro aue-ia siraoa vo vavataaro. ² Ari ita, vigei rutu uvuipaviei ra katakataivira araoko irara oavi tauvapape voea vo vovouroaro varaata piepaoro. Auere ra voea varaaro oirao pie vovouro goruvira rutu torepape. ³ ☆ Uvare viapau oiso Krai ora rera raga-ia rugorugooropa. Oa-a vao oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Vosa oearovu visii tovipaive visiipa riroa sirao vavata vatepaoro, ragai tapo ita ovavata eva kaeavora visii vaaro.’

⁴ Vo reoro rutu-a varao oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira, oara vigei ruture tapo reoreopapeira,

oiso ra vearovira rutu vo reo iava taraia oupape. Oa iava uvuipai vigei vo vovouroaro varaata piepasa. Ra va iava goruvira rera-ia pitupape raripaoro. ⁵ ☆ Oiso-ia Pauto-a raga ira uvui iraoparoveira vigei vo vovouroaro varaata piepasa ora vigei varaaro rari vovouro goru piepasa. Eera-a ira raga vo goruo vatepareveira vigeipa oiso ra Krai vaaro ovoovoa eveipaoro rera vo vovouaro purapape. Uva eisi osa piepaoro uvuipaviei ra gavaurevira rutu toupape oearovivu tapo katai rugoo raga-ia. ⁶ Uva uvuipaviei ra oisi ragavira eisi tupaoro katai vaisi purapape oearovivu tapo Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro, ro Pauto, Jisas Krai ro vigei Turaroaro Aitearo.

*Veoro Siposipo Vao
Voaeopa Ratau Tou Irara*

⁷ Katai vovou rutu purapata oearovu tapo voearo oearoa visii tapo paupasa uriopaaveira. Oiso osa Krai visii pierewa ora rera-ia visii tovooro. Oire ra va iava oearovu visii vo pitupitur-oaro kekepaoro Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. ⁸ ☆ Uva visii tavipaavoi oiso, Krai vararoepa vo rasio iare, oisore ra Jiu-pa irara tauvapareve. Vo osa oisi piepaoro vao Reo Ovoi Pauto vaaro oirao piepape. Vo reo-ia oa purareva voearipa vigei aao iraraaro voari

☆ 15:1: Ro 14:1; Ga 6:1-2 ☆ 15:3: Sam 69:9; 2 Ko 8:9 ☆ 15:5: Ro 12:16; 1 Ko 1:10 ☆ 15:8: Mt 15:24; Ap 3:25-26 ☆ 15:9: Sam 18:49

rutu tuariri oiso ra voea tauvareve. ⁹ ☆ Oisore tapo ra ratau tou irara vuurapa vaisi purapaive Pautoa-ia ora rera vaaro riroa siraoa voeapa. Oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Ragai-a vao ragoa ratau tou irara tapo torepaooro vuurapa vaisi purapaaverea vii-ia Pauto. Uva igei rutu eraioverea vii vaisiaro kae piepaoro.’

¹⁰ ☆ Oire uva oreovu tapo va iava vao Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Visii ratau tou irara rorupata evoea tapo Jiu, oea roporeva Pauto ora rerapa.’

¹¹ ☆ Ora vo reo tapo oa rigatoiva vo vuku sovara-ia vao-ia oa oiso purapapeira,

‘Ratau tou irara vuurapa vaisi purapata Turaro-ia. Iu, rirovira rutu vuurapa vaisi purapata Turaro-ia, visii vao-ia osararovu rutu iava.’

¹² ☆ Ora vao-ia Aisaia oreoa rigatoreva, oa oiso purapapeira,

‘Ro aaoto Jesi ira oiso toupare osa ikopi, ira iava iravu oiso kovaroverea oiso osa airepa sipukao. Ra voa tupaoro ratau tou irarapa turaroparo. Uva rera raga-ia raripaaverea vokiara rutu-ia.’

¹³ ☆ Oire uva variriparaveira Pautoa iare visiipa, ro

ira oiso toupareveira, Visii varaaro oirao pie vovouro vituaro. Ira uvuiparoveira visii vatepasa gavaure vovou ora rorua. Oiso ra vara iava visii vaaro rirope rutu vao oirao piea, vo osa Tugoropato Uraurato vo goruaro visii sopaaro-ia kovopaive.

Pol Arii Asavira Vo Rigato Purareva

¹⁴ Araoko irara oaa, oiso rugorugoparai visiire, Visii vo pitupituroaro-a vearoara rutu, ora visii vo rugorugooroaro roroioara. Oara-ia uvuipatai ra oearovu vearovira tarai piepata ora visii iavapa irara. ¹⁵ Ari ragai vo rigato vao-ia oa puraavoi visiipa arii asavira, uvare oiso ruipaparai ra visii rugoo piea visii pore pieoro. Oa vituaro-a vao-ia oa iava Pauto ragai reesirevora vo kovo vao purapasa. ¹⁶ ☆

Oiraopavira Pauto ira ragai oiso pierevora oiso-ia, Krais Jisas-pa kovopato ragai voeaopa ratau tou irara. Uvare ragai vo kovoaro oiso rutu toupai, Voeapa siposipopasa vao iava Vearo Siposipo Pauto vaaro. Auere ra va uvuivora, uvuiave ra Pauto ora rerapa voea vorevira oureve voea-ia roruoro, voeao oea pasiko piepareveira Tugoropato Uraurato ora rerapa Pauto.

¹⁷ ☆ Vo osa Krais tapo ora tavosipaoro oiso purara vare vao ragai vo kovoaro,

“Vearopai rutu” vo kovo oa purapaaveira Pautoa-pa. ¹⁸ Oiraopavira viapau oiso ragai raga vo kovoaro-a. Ari vo kovo purarevora Kraiis vao-ia ragai-ia, oiso ra va kekepaoro, ora va uvupaoro ragai vo reoaro ora voea iava sopaura oaive porepaive Pautoa iare voeao ratau tou irara. ¹⁹ ☆ Iu ita, osa oiso ragai pierevora, oiso ra ravaa reesiara vai purapaa, ora ovoovoara vai. Ora oiso tapo osa ragavira Tugoropato Uraurato ragaipa gorua vaterevora. Uva oiso ragavira piepaoro viripaavora voraro rutu Vearo Siposipo oiraopavira rutu kosi piepaoro Kraiis iava. Uva Jerusalem iava rovoraepa oiso rutu rekasisa Ilirikam oisi vo kovo purapaoro. ²⁰ ☆ Aue iava uvare oiso ruipaparaveira ra uvaroi ouruiroi-ia oearoi tarai piepaa va iava vao Vearo Siposipo Kraiis iava, voraro uvaroa viapau irai voea tarai pie rovoive rera iava ro Kraiis. Uva oiso reasiparai ra oeai okovoiaro topa piea. ²¹ ☆ Vao-ia oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Vo uva viapau Jisas Kraiis vo siposipoaro viapau uvupaive, uva-a evoa va uvuiverea taru. Vo uva viapau va ou rovoive, uva-a evoa uva voea iava rugorugooara taru roroioperea.’

Rom Iare Tavetesa Ruipa Ragaparoepa Pol

²² Eisi osa ragavira ragai vo ruipaaro toupaveira. Oa iava voraro rutu viripaaveira. Uva vara-a varao oara-ia ora pugu pieparaveira. Oa iava viapau uvuiparai oiso ra visii iare tavetea evoa. ²³⁻²⁴ Uva vo vokio ragai vo kovoaro opesierao voraro uvarovu. Uva ragai vo ruipaaro-a vao oa ouavora voari tuariri oa sirova utusa vatatopoparai, oiso ra evoare tavetea visii iare. Ari ita, Spen-ia ruture avaravere, vo rara visii tapo tou rovoa evoa Rom-ia. Oire uva visii rutu iare taveteavora, vigei rutu rorupere. Ra va isivaaro iava ragai tauvaoro pasi ragai vai topa pieta vosa avara.

²⁵ ☆ Vaviopavira ava rovoparai rara Jerusalem iare voeaopa vatevateara vate rovosa oirao pie vovou irara. Varao oara guruiva vatevateavira oearovu voeapa. ²⁶ ☆ Uvare lotupa irara oea ratauvira toupaveira Masedonia Provins ora Grik taere, oea ora voea vo ruipaaro raga sirova utuoro monia guruiva voeaopa apota irara Pauto voeaaro iava, oea Jerusalem-ia toupaveira. ²⁷ Uva roruiva, vo uvare voeapa oisi pieiva eisi. Ari viapau uvuipaai ra apota iraravire ovaupaave, uvare voeao ratau tou irara Vearo Siposipo ou

rovoiva Jiu ruvara-ia. Oire uva oisi ragavira ora tuutuupaoro uvuipaai ra vearopara vatepaive vorerivira voeaopa Jiu.

28 Uva va guruivorao oa iava va topa piepaavoi voeapa rara voeao oea Jerusalem-ia toupaveira. Uva va isivaaro iava voa kavuoro Spen iare avaravere visii iare tavete rovopasa tou visivi. 29 Taraiparai oiso osa urioparai visii iare vara rutuva vearopara, oara toupaveira vo Krai vo viraakoaro sovara-ia. Oara visiipa vatesa urioparai.

30 ☆ Araoko irara oaa, katai vovou raga-ia toupataveira Turaro Jisas Krai tapo, ora tapo vo uvare Tugoropato Uraurato vigei tauvapareveira vo oearovupa siraopasa. Oa vituaro-a vao-ia oa iava visii are iraopaavoi oiso ra vigei rutu goruvira variripavio Pautoa iare. Ra va iava ragai tauvapareve. 31 Variripata oiso ra viapau ragai vuri pieve voeao Judia-ia tou irara oirao pie vovou asa irara. Oa iava voea asavira ragai virivarirevere rara Pauto. Ora vaore tapo variripata voeaopa oea Jerusalem-ia toupaveira oirao pie vovou irara. Oiso ra va iava vearovira rutu vao tauvaa ragai vaaro ouive. 32 Oire uva va vao isivaaro iava Pauto vo ruipaaro sirova utuoro urioravere visii iare rorupaoro rara. Uva visii

tapo touoro reareaa oua vearovira rutu.

33 ☆ Pauto vigei rutupa gavaure vovou vatereve. Uva variriparai auere ra visii tapo toupareve. Ovoiei.

16

Pol Vearo Voki Purareva Ora Rera Vate Iraraaopara

1-2 ☆ Iriavuei oira vaisiario, Fibi oirao pie vovouva. Iria vo uruio-ia toupaveira Senkria urui lotupa kovo-ia pitupaoro. Iria oisoa riro irara rutu tauvapaave ora ragai tapo. Vearo vovouva rutu. Uva va-a eva oa-ia oirapa vearo vovou purata ita visii vao Pauto voeaaro rutu, vo rara urioo visii kekesa ita, uvare Turaro oiraaro-a oira eira.

3 ☆ Ragai-a vearo voki purata vaitereopa Akwila avukarei ora Prisila. Aiterea ragai tapo tavosivira kovopaveira Krai Jisas vo kovoaro puraoro. 4 Aiterea ora vaiterei iava tootooa oaesii piresivora ragai tauvaoro. Osa iava vearo vaisi purapaavoi vaiterei-ia. Ari viapau oiso ragai raga-a, ari voeao rutu tapo ratau tou irara oea lotu purapaaveira.

5 Ragai-ia vearo voki purata voeao rutu iare oea lotupaaveira vo avukarei evaiterei vo kepaaro-ia.

Ora oiso purata vearo voki ro iare Epinitas ragai vate-toaaro rutu. Eera rovopato-a rutu voeao iava vo-ia Esia Provins. Ira Krai oirao pie rovoreva rutu.

☆ 15:30: Ga 5:22 ☆ 15:33: Ro 16:20; 2 Ko 13:11; Fl 4:9 ☆ 16:1-2: Ap 18:18

☆ 16:3: Ap 18:2; 2 Ti 4:19

6 Ora ragai-ia vearo voki purata o iare Maria. Iria vearo kovo rutu purapaeveira kasivarivira visii rutupa.

7 Ora vearo voki purata vaitereo iare Andronikas vaio ora Junias. Uvare igei peva-a vao Jiu iava igoa vase tuukepa kepa-ia touiova. Aiterea-ia vaitereo taraipaaveira aposel irara, uvare rovovira rutu Kraiss oirao pie rovosiva. Oire uva vaierei isivaaro iava ragai ita.

8 Ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Amplietas. Irapa siraoparaveira rutu, uvare Turaro reraaro-a rera.

9 Ora vaitereo iare tapo vearo voki purata aiterea iava ro-ia Eban ira Kraiss-pa kovopareveira oiso osa vigei. Ora ro Stekis ragai vatetooaro rutu.

10 Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Apelis, uvare rera-ia oearovu taraipaaveira, vo uvare rera vaaro oirao pie vovo oa goruvira rutu Kraiss-ia toupaveira.

Ora vearo voki purata vo aao iare, Aristobyulas aao.

11 ☆ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Herodion, uvare saratoaaro-a Jiu iava rera. Ora voeao tapo iare oirao pie vovou irara vova Nasissas aao iava voea.

12 Ora vearo voki purata vaireo iare Traifina vaio ora

Traifosa, airea Turaro vo kovoaro purapaereveira.

Ora o tapo iare Pesis iria riro kovo rutu puraeva Turaropa, ragai vatevaaro.

13 Ora vearo voki purata ro iare Rufas. Uvare vearo vovoutoa rutu-a ro ira ro-poreva Jisas ora rera iare. Ora o tapo iare aakova iria oiso rutu oisoa toupave ra-gai aakoaro.

14 Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki voeao iare Asinkritas vase ora Fligon, Hemis, Patrobas, Hemas, ora oearovu oirao pie vovou irara, oea voea tapo toupaveira.

15 Ora vearo voki purata vaitereo iare Filologas vaio ora Julia. Ora vo vavuatereo iare tapo Nerias vavuatarei. Ora voeao iare tapo Olimpás vase, ora voeao tapo Pauto voeaaro oea tapo toupaveira.

16 ☆ Ora visii va sekanta visii varaaro sirao vovouro karekeoro. Ora voeao rutu lotupa irara Kraiss voeaaro oea oiso purapaai visii ruture, "Vearo voki rutu."

Pol Ovoioapa Reoro Vatareva Voeapa Voea Goru Piesa

17 ☆ Araoko irara oaa, visii vosi iraopaavoi voeao asavira. Oiso ra voeapa ora vatatopo pie iraopata, teapi visii sikasikapaivere. Ra va iava oearovu visii iava oirao pie vovouroaro piro piepaive. Uva oiso visii tavipaavoi ra tauaivi

rutu voeapa toupata, oea Vearo Siposipore kaureopaaveira vao-ia oa ou ro votavora.

18 ☆ Voeao raga ita oea oearovu vo vovouroaro piro piepaaveira, oea viapau oiso Krais vo kovoaro purapaaveira ro vigei reraaro Turaro. Oire uva va purapaoro ora voea raga vo ruiparoaro sirova utupaaveira. Ra vo reo purapaive oa vearovira rutu gurukopaive, vo osa viapau oiraopa reo-a va eva. Oire uva oisi-a eisi osa purapaoro voea keakeapaaveira oea viapau oiso oiraopa reoro-ia taraipaave rutu.

19 ☆ Oearovu rutu visii-ia taraipaaveira visiigoa Krais vo siposipoaro ou ovoitava. Oa iava roru iraopaavoi rutu. Uva oiso ruipa iraoparai ra vearovira rutu roroio iraopata varao-ia vearopa pitupituro taraipaoro. Oire ra vuri pitupituro vatavata iraopata varapa reasipaoro.

20 ☆ Pauto-a raga vigei vaaro gavaure tou vituaro. Ira raga Seten-ia putesa aueparoveira, oiso ra rera tovopareve vo visii koko-toaro reroaro. Ovoiei.

Jisas Krais raga visii vatereve rirovira rutu vova rera vaaro-ia tauva, vo osa visii varaaro-ia rugorugooara toupareve.

Oearovu Vearo Voki Puraraepa Voeaore Rom-ia Tou Irara

21 ☆ Timoti ira visiire vearo voki puraparevoi. Ira ragai tapo vokapaoro kovo-pareveira. Ora voea tapo Lusias vase, ora Jeson, ora Sosipata Jiu iava voea vo uvava raga.

22 Oire ora ragai-a vao Tetias ragoa tapo visii iare vearo voki purapaavoi, uvare kataitoa raga Turaro oavi vigei reraaro. Ragoa Pol vo reoreoaro rigatoavoi visiipa vo pasio sovara-ia.

23 Oire uva ragai-a vao-ia Pol ragoa vo toupavoi Gaias vo kepaaro-ia. Uva rera tapo visii iare vearo voki puraparevoi. Ira vo kepaaro-ia ora gurupaaveira lotupa irara voa lotupasa. Ora vaitereo Erastas vaio ro ira gavman vo moniaro tokipareveira vo uruio-ia, ora ro Kwotas vigei araokotoaaro. Aiterea rutu tapo visii iare vearo voki purapasivoi.

24 [Pautoa iare variriparai visiipa, oiso ra rirovira visii tauvareve Turaro Jisas Krais aue-ia vereopa vovou. Ovoiei.]

Pol Vuurapa Vaisi Purareva Pautoa-ia

25-26 Vigei rutu vuurapa vaisi purape vo Pauto vaisiaro kae piepaoro. Ro ira uvui iraoparoveira visii goru pie iraosa, oiso ra Krais-ia raripata. Oiso osa purapapeira vo Vearo Siposipo-ia ora vo ragai vo reoaro-ia tapo vao oa vateavora

☆ 16:18: Fl 3:19; Kl 2:4 ☆ 16:19:

☆ 16:21: Ap 16:1, 13:1, 17:5, 20:4

Ro 1:8; Mt 10:16 ☆ 16:20: Jen 3:15

visiipa. Vao Vearo Siposipo
oa vao iava tavitavipapeira
oa rovoa rutu-ia vatauepa.
Oire uva vo vokio-ia Pauto va
roroiovira karekeparevorao.
Vo uvare va iava profet
irara rigatoara pura rovoiva
voari tuariri, ora vo uvare
tapo Pauto voeao siposipopa
irara rutu arureva vorarore
osararovu rutu iare va iava
vao-ia siposiposa. Oa-a vao-
ia oa vituaro iava uvuipaviei
ra goruvira rutu Krai oirao
pie iraopape. Ora va tapo
vosa Pauto vo vovouroaro
rutu-ia vearovira utupaoro.
²⁷ Vigei reraaro Pauto
kataitoa raga. Ari viapau
oiso irai epao, ira rera vo
taraiaro-ia putepareveira
vao-ia reia rutu. Ari ita,
uvare Jisas Krai raga va-a
vao vituaro oa iava Pautoa-
ia vuurapa vaisi pura iraopa-
peira, vo rara rera vaisiaro
kae piepape opesi asavira
rutu. Ovoiei.

Eisivi raga, ra opesipe ra-
gai vo reoaro.

Ragai-a vao, Pol.

1 KORIN Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva 56 o 57 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Ira va siporeva voeaopa lotupa irara oea Korin urui-ia oisoa toupave. Uva vo urui Korin urui riro urui rutu, ouruia-ia osasararoyu rutu vuri pitupituro oisoa toupave. Oa iava vo pitupituro iava vuriara oisoa Pol akepaive. Eisi osa iava vara iava aviavi pievira rigatoreva voeao oirao pie vovou irara tauvapasa, oiso ra viapau vuria purapaive evo urui-ia tupaoro.

Oire uva goruvira Pol voea tavitavireva varao iava tokarasiara, ora kuuvu irara tisa irara, ora otopa pitupituro iava, ora aioara varao oara tugoropai aio arapa, oiso ra viapau vuriara vai purapaive vara-ia evara. Uva varao tapo torevoko pitupituro oara iava rigatoreva oiso-ia, ora oupa pitupitu (1 Ko 7:1-40), ora komunion (1 Ko 11:20-34), oearovivupa siraopa vovou (1 Ko 13), ora lotu purapasa Tugoropato Uraurato varaaro vatevateara kovo piepaoro torevokovira (1 Ko 12:1-14:40).

Evo reo isivaaro iava oreorovu purareva vao iava osa oirara vorevira toreaverea kopii tapi iava vo utupaua (1 Ko 15:1-58).

1. Vo pasio iava aviavi pie reoro, ora vearo vaisi purareva Pol, 1:1-19.
2. Lotupa irara ora roopa pieaepa oevu irapa irara vaisioro oiso-ia, Pol, ora Apolos, ora Pita, 1:10-4:21.
3. Otopa pitupitu oiso vaisireva Pol, Vuri pitupitu rutu. Ora oiso, teapi araokotoara iava gasiri kortua-ia vao oa purapaiveira voeao oirao pie asa irara, 5:1-7:40.
4. Kristen irara vo pitupituroaro iava vo osa oearovu tapo toupaveira voeao oirao pie asa irara, 8:1-11:1.
5. Lotupa pitupitu iava oa-ia uvuipaii oirara ra Pauto roru piepaive, 11:2-14:40.
6. Torearo iava Jisas eisi raga osa toreaverea oirao pie vovou irara vo Jisas, 15:1-58.
7. Sirao vate puraiva voeaopa Kristen irara vo Judia Distrik-ia, 16:1-4.
8. Pol vo ovoiopa reoro purareva ora tapo vearo vokireva, 16:5-24.

1 ☆ Ragai-a vao Pol Jisas Krai reraaro aposelto. Ragoa roporeva rera vo kovoaro kaesa Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utuoro. Oa iava vegei vao vo pasio rigatopavevoi ora ro-ia Sostenis vigei araokotoaaro.
2 ☆ Uva vo pasio vao-ia visiipa lotupa irara visiigoa Korin

urui-ia toupataveira. Visii vao visiigoa roporeva Pauto ora rera iare, oiso ra oiso rutu toupata, Rera voeaaro rutu torevoko vovou irara. Visiigoa Krai Jisas tapo ora tavositaepa ora voearo rutu tapo uvarovuva, oearoa ro Turaro vigei rutu Turaroaro Jisas Krai vaisipaiveira variriara purapaoro. ³ Uva Pauto Aite arepaavoi vaiterei ora Turaro Jisas Krai, oisore ra visii vatesi tauva ora gavaure vovou.

Pol Vearo Vaisi Purareva Pautoa-ia

⁴ Vokiara rutu-ia vearo vaisi purapaaveira Pautoa-ia visii-ia rugorugopaoro, uvare vereopa vovou rutu purapareveira visii tauva-paoro Krai Jisas vo goruaro iavirava. ⁵ ☆ Ari ita, vo osa Krai tapo ora tavosivira toupatavoiva, visii-ia veaopara rutu karekeepa oiso osa varao, vearopa rugorugoo ora varao tapo oiraopa reoro rutu kareke piepasa. ⁶ Uva oisi-a eisi osa iava visii vo touaro oisi eisi oirao piepaiveira rutu vo reo vao-ia Krai iava oa vateavora visiipa. ⁷ ☆ Oa iava viapau oiso oaravu avu vaipa viraakoara vai apotavira toupataveira, vo osa tuevira toupata rore vigei reraaro Turaro Jisas Krai, vao iava osa vorevira voreroverea vo rasio iare. ⁸ Oiraopavira rutu ira visii vo vovouroaro goru pieparevere taru vo ruture

rekasisa Ovoioipa Voki-ia vaore, vo osa vo voki-ia eva Jisas Krai vo vokiara Pauto visii kekeoro visiire oiso puraroverea, “Roroio vovou irara raga visii. Visiigoa-ia viapau vuriara vai.” ⁹ ☆ Ari ita, viapau oiso Pauto tavarioa vai epao Oa iava uvuipaviei rutu ra Pautoa-ia rari iraopavio rera oirao piepaoro. Ro ira visiire keeraroepa, oisore ra ora tavosita rutu Oviitoava Jisas Krai vigei reraaro Turaro.

Lotupa Irara Ora Roopa Pieaepa

¹⁰ ☆ Goruvira rutu oiso visii tavipaavoi Jisas Krai vaisiara goruaro-ia ro vigei reraaro Turaro oiso, Araoko irara oaa, katai vovou rutu purata vo osa ora reoreopata. Oa iava viapau uvuipatai ra ora roopa piepata. Eisi osa va iava vao visii tavipaavoi oisore ra tavosi visivi rutu toupata katai rugorugoo raga purapaoro, ora katai kovo raga purapaoro. ¹¹ Aue iava uvare oreorovu uvuavora voea ruvara iava Klowi voeaaro. Oea oiso aviavi pievira ragai taviivora, uvare rirovira rutu kaureo iraopataveira visii vao araoko irara oaa. ¹² Uva vo reo eva topa piepaavoi oiso reopaoro visii vaaro vuria. Vao iava osa totoevira roopavira oiso purapataveira, “Ragai Pol vo siposipoaro sirova utuparai.” Ovusa oearovu visii iava oiso purapaave,

☆ 1:5: 2 Ko 9:11, 8:7 ☆ 1:7: Fl 3:20; Ta 2:13 ☆ 1:9: Ais 49:7; 1 Jo 1:3

☆ 1:10: 2 Ko 13:11; Ro 12:16

“Uva eakepa? Ari ragai Apolos vo siposipoaro sirova utuparai.” Ovusa oearovu oiso purapaave visii raga iava, “Ari ragai Pita vo siposipoaro sirova utuparai.” Vo osa oearovu goruvira oiso purapaave, “Ari ragai Krai vo siposipoaro sirova utuparai.” ¹³ Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga Krai roopa piepataveira, oisore ra oearovu rutu roopavira reraia pitupaive. Uva visii akepaavo oiso, E apeisi-a? Pol kotoiva evao parikou-ia oiso ra visiipa kopiio? Uva apeisi-a? Baptaisa outavora rera vaisiario-ia Pol, eke? ¹⁴ Oire uva Pautoa-ia vearo vaisi purapaavo vao iava, uvare viapau oiso visii iava iraipa baptaisa vai vateavora. Ari vaitereo ragapia Krispas vaio ora Gaías. ¹⁵ Eva-a oa vituaro iava viapau irai uvuiparoi ra oiso puraparo ragaire, “Pol igeipa baptaisa vatereva, oisore ra rera vo siposipoaro raga sirova utupaio.” ¹⁶ Aika! Ora rugoo pierai iravure oirato Stefanás ora rera voeaaro. Ari ita, osa vai-ovauparai vai pasi vo oearoi vai tapore voearo oearoa vaipa baptaisa vateava, eke viapau pasi. ¹⁷ ☆ Viapau oiso Krai ragai arureva baptaisa vatesa. Viapau. Easi eera ragai arureva Vearo Siposipo iava siposiposa. Oa-a vao oa iava viapau vo

taraio iava vo rasio-ia oisoa siposipopaa. Viapau. Vaopa teapi Krai vo kopiio vo evao parikou-ia akukuvira raga tou ragapaive.

Krai-a Pauto Vaaro Gorua Ora Taraia

¹⁸ ☆ Ari ita, vo siposipo Krai vaaro iava kopiia vo evao parikou-ia, oa voea-ia oiso rutu toupaveira keevaita reo raga, oea oiso vore avapaave Ope si Ovoipa Urui iare. Vo osa vo siposipoa eva, Pauto vo goruaro iava vigeipa vao vigoa oriruvira rutu toupapeira vo rera vaaro sovara-ia gorua. ¹⁹ Vo Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira,

‘Ragai vao taraia opesi pieaverea voea iava riro tarai irara. Ora voea iava oiso ro-roio rugooro vavagisi pieaverea taru voea oea orugorugoorovu rutu oupaiveira vo rasio raga iava.’

²⁰ ☆ Oire apeisi ragavira voea-ia evoea riro tarai irara eisi toupai? Ari apeisi voeaopa oea taraiare tarapaiveira? Ora voea oea oearovu rutu-ia putepaive oreorovu-ia reoreopaoro? Oiraopavira rutu uvare Pauto vo taraiaro-a gorua rutu oa karekereva Oa iava vo taraio vo rasio iava akukupapaepa. ²¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira iava viapau uvuipaviei ra Pautoa-ia ro-roiovira taraipavio ora vigei vo rugooaro raga iava. Eake

☆ 1:17: Jo 4:2; Ap 10:48 ☆ 1:18: Ap 17:18; 1 Ko 15:2; Ro 1:16 ☆ 1:20: Ais 33:18

iava? Uvare oisire vigei oisi
 piereva ora rera vo rugooaro
 sirova. Ari ita, Pauto voeao
 oupareveira ora rera iare
 oea rera oirao piepaive igei
 vo siposiporoaro uvupaoro.
 Vo siposiporo oarare oiso
 purapaaveira oearovu, “Kee-
 vaita reoro raga.” ²² Voeao
 Jiu oea oiso ruipapaaveira
 ra ravotoara kekepaivora,
 oirao piepaive. Ora oearovu
 voeao iava Grik oea tapo oiso
 ruipapaaveira ra riro tarairo
 vai rutu ou rovopaivora,
 oirao piepaive rutu. ²³ ☆
 Vo osa vigei-a vao vigoa
 vo siposipo raga iava ora
 tavitavipavioveira Krai
 vaoro iava kopiia vo evao
 parikou-ia. Osiposipoa vao
 Jiu vo vovouaro vuri pie
 iraopaiveira, oa iava vo
 siposipopa reasipaiveira.
 Ora voeao Grik oea vare
 oiso purapaaveira, “Kee-
 vaita reo raga.” ²⁴ Ari
 ita, oiraopavira rutu vo
 siposipo vituaro-a rera ro
 Krai. Ira Pauto vo goruaro
 rutu karekepareveira. Ora
 oiso tapo vo uvare oiso
 toupareveira, Eva riroa
 rutu taraia Pauto vaaro.
 Oiraopavira rutu uvare vo
 reo-a eva oa rutu vituaro-
 a rera ro-ia Krai voeapa
 voeao oeare Pauto oiso
 puraroepa, “Ragai voeaaro,”
 voea ousa vorevira ora rera
 iare, voeao raga iava ita voea
 Jiu ora oavu Grik ratau tou
 irara. ²⁵ Ari ita, Pauto vo
 siposipoaro oare oearovu
 oiso purapaaveira, “Keevaita

reo raga.” Uva va-a vao
 oa oearovu rutu oirara vo
 tarairoaro-ia putepaiveira
 vo rasio iava voea. Ora
 oiso osa oiso purapaaveira,
 “Raverave reo Pauto vo
 reoaro.” Uva va-a eva goru
 reo Pauto vo reoaro oa oirara
 vo reoroaro-ia uvuipapeira
 ra vara-ia putepaive vo reoro
 vo rasio iava.

²⁶ Araoko irara oaa, visii
 vo touroarore ora rugorugoo
 pie iraopata, vo osa Pauto
 oisoa vo keeraaro uvu
 asavira toupata. Eake iava?
 Uvare viapau riro tarai irara-
 a visii voari tuariri. Ora
 viapau oiso gorupa reoro
 pura irara visii. Ora viapau
 oiso turarovira oisoa toupata
 oirara osireiario-ia. ²⁷ ☆
 Ari Pauto visii ora rerapa
 roporeva visii ouoro rera
 vo ruipaaro sirova utuoro
 vaore, oiso ra riro tarai irara-
 ia pute iraota. Ora oiso ra
 voeao-ia tapo pute iraota riro
 gorupa irara, oea visii raga
 ita vaisipaiveira, “Akuku-
 papa irara.” Eake iava? Ari
 vaore oiso ra ora voea raga
 ora arii piepaave. ²⁸ Ari
 ita, vara-a evara oara oiso
 vaisipaiveira akukupapara,
 Pauto oara roporeva vaore,
 oiso ra vara iavirava oaravu
 opesi pie ovoireve varao
 oara rei piepaiveira ora voea
 vo rugorugooaro raga iava
 varao vo rasio iava. ²⁹ Eva-
 a oa vituaro oiso toupai,
 Viapau irai uvuiparoi ra irai
 raga vo Pauto osireiario-ia
 ora vaisiario rei piepareve
 oiso purapaaro, “Ragai

vo taraiaro raga vao oa uvuipai.” ³⁰ Viapau oiso uvuiparoi. Uvare Pautoa raga-a kataito ira visii rutu Krai Jisas tapo tavosireva. Ora vo uvare rera raga-a Pauto ira Krai oiso pierewa ra rera iavirava vigei vo tarairoaro uvuipa rutu. Osa iava eisi uvuiparoi ra vigeire oiso puraparo, “Visii torevoko vovou irara.” Oa iava uvuipaviei ra oiso rutu toupape, Vigei-a Pauto voeaaro rutu. Oa iava ora rera iare vigei ourevereera rara. ³¹ ✱ Oire uva oisi-a eisi osa toupaveira oiraopavira rutu oa iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Vosa irai oiso ruipaparo
ra ora irai raga
ora vaisiario rei
piepareve, ra viapau
oisi uvuipape Ari vosa
Turaro Krai raga
vaisiario rei piepareve,
oa raga-a eva oapa oisi
torevokopai rutu eisi.’

2

Pol Evao Parikou Iava Siposiporeva

¹ Araoko irara oaa, vo osa rorovira rutu visii tarai pie rovoava Pauto vo reoaro-ia, uva viapau oiso voa vavagisi reoro vai-ia taravira rutu visii tarai pieava. ² ✱ Viapau. Ari ragai vo vovouaro raga iava-a vao oiso ra ovovourovu rutu veepoa. Oisore ra Jisas Krai iava poeravira tavitavira, ora rera vo kopiiaro vituaro

iava tapo vo evao parikou-ia. ³ Vo osa raveraveraepa visii tapo toupaoaro uriri-paoro, ⁴ oa iava viapau oiso vearovira rutu visii siposipoava tarai pievira rutu. Viapau. Ari Pauto reraaro raga Tugoropato Uraurato ira goruvira ragai vo reoaro goru pierewa rutu va oirao pievira rutu karekeoro vao iavirava rera vo varivariaro. ⁵ ✱ Uva va-a eva visii vo vovouaro oiraopa vovou rutu vituaro, uvare viapau oiso oirara ruvara iava vo tarai iava-a voeao vo rasio iava. Viapau. Ari Pauto ruvara iava vo varivari iava-a vao.

*Tugoropato Uraurato
Pauto Reraaro Vigei
Vatepareveira Taraia*

⁶ Oiraopavira rutu oiso osa oisoa riroa vatepaa taraia voeaopa oirao pie vovou irara, oea oisoa uvuipaave ra riroa rutu oupaive taraia. Uva viapau oiso vo rasio iava vo taraia. Ora tapo viapau oiso voeao ruvara iava turaro irara oea reipaaveira vo rasio-ia. Otaraia opesiaverea ora gorua. ⁷ Viapau Easi Pauto vo taraiaro-a vao oa oisoa kosi piepaa. Vo taraio oa oisoa vatauvira toupave oirara vo rugooroaro asavira. Vo taraio oa reesireva Pauto voari tuariri rovoa-ia, vo osa viapau orekerovu avu vai touva vaore oiso ra va iavirava rorupape rera tapo toupaoaro vorerivira. ⁸ Ari ita, viapau rutu oiso irai

✱ 1:31: Jer 9:23-24; 2 Ko 10:17 ✱ 2:2: Ga 6:14; 1 Ko 1:23 ✱ 2:5: 2 Ko 4:7, 6:7

turarotoa vai ira vo tarai-ia eva tarai rovaroepa. Vosa oisi va-ia taraiaeri, oire ra va iava viapau oiso Turaro tapaive vo evao parikou-ia, ro ira-a keraria vituaro. ⁹ ☆ Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Vao oa viapau irai kekepareve, ora vao oa viapau irai uvu-
pareve, ora vao oare viapau irai rugorugoparo, uva va-
eva oa oiraopavira rutu karekeperea. Pauto oa ravaareva voeaopa oea rerapa siraopaave.’

¹⁰ ☆ Oiraopavira rutu va iava vao oa oisoa vatauvira rutu toupave Pauto oa poeravira karekereva rera reraaro iavirava Tugoropato Uraurato. Uvare Tugoropato Uraurato ira Pauto vo taraiaro-ia taraiparoveira, vao oa kae pievira rutu toupaveira ora roko pievira rutu toupaveira. Oa-a eva oa iava rera raga uvuiparoi ra vigeipa vo tarai topa piepareve. Vo taraia oa sirova utuoro ora rera iare raiva purareva vigeipa.

¹¹ ☆ Ari ita, oirato reraaro uraurato ira orekerovu rutu-ia taraiparoveira varao oara oirato sopaaro-ia toupaveira. Oiso osa Pauto reraaro Tugoropato Uraurato ira orekerovu rutu-ia taraiparoveira varao Pauto vo taraiaro iava vara. ¹² Vo vovou vo rasio iava oa-ia viapau uvuipaviei ra va-

ia pitupape taraia oupasa. Viapau. Ari Tugoropatoa raga Uraurato ro Pauto ruvara iava ira ouepa. Eake iava? Uvare Pautoa raga rera arureva vigeipa varao iava vigei aviavi piepasa Pauto vo tauvaroaro vigeipa, vigoa Pautoa-pa siraopavioveira. ¹³ Uva oisi-a eisi osa ragavira iava igei viapau oearovupa siposipopaioveira vo reoro iava oara oupaioveira voeao ruvara iava riro tarai irara vo rasio iava. Viapau. Ari oiso ragavira iava-a, uvare Tugoropato Uraurato igeipa reoreoara vatepareveira varao oara iava uvuipaiei ra aviavi pievira oiraopara rutu iava siposipopaio, varao Pauto varaaro voeaopa oea uvuipaai ra vara oupave, vo osa Tugoropato Uraurato voea sopaura-ia toupave voa voea tauvapaoro.

¹⁴ ☆ Ari ro ira viapau sopaaro-ia Tugoropato Uraurato toupave, ira-a eera viapau oiso uvuiparoi ra vo tauva oureve vao Tugoropato Uraurato vaaro. Vao iava rara viapau rera iava rugorugooara viapau aviavipape va iavirava. Oa vituaro iava oiso piepaveira voeao-ia akukupapa irara. Eake iava? Uvare viapau oiso va kerisipaiveira vao Tugoropato Uraurato vo kovoaro. ¹⁵ Ari ita, vo osa ro ira iava sopaua-ia toupave Tugoropato Uraurato, ira uvuiparoi ra vearovira rutu

☆ 2:9: Ais 64:4, 65:17 ☆ 2:10: Mt 16:17; Ef 3:3, 5 ☆ 2:11: Pro 20:27; Jer 17:9 ☆ 2:14: 1 Ko 1:18; Je 3:15

orekerovu-ia taraipaoro vara kerikerisipareve oiso, “Vearo-a vao-ia, ari vuri-a vao-ia.” Ari rera-a eera ira-ia viapau irai uvuiparoi rera vo vovouaro rovirieireve. Eake iava? Vo rara eera ira-ia viapau Pauto vovouaro toupave, viapau uvuipa ra rera rovirieipareve ro ira-ia Tugoropato Uraurato toupaveira. ¹⁶ Eva-a oa vituaro iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Iroutoa vaiei ira aviavipa vao-ia Turaro vo taraiaro? Ora oiso iroutoa vaiei ro ira uvuiparoi ra Turaro tarai piereve?’ Vigei raga ita vao-ia vigoa vo rugorugooroaro-ia Krai vo rugooaro toupaveira. Evo rugoo iavirava uvuipaviei ra orekerovu rutu kerikerisipape vara vearovira rovirieipaoro.

3

Lotupa Irara-a Pautoa-pa Kovopa Irara

¹ ☆ Oiraopavira rutu araoko irara oaa. Vo osa voari tuariri visii tapo oisoa toupaa, uva oisoa viapau visii tapo ora reopara oiso osa oearovu tapo ora reoparaveira voeao oea-ia Tugoropato Uraurato toupaveira. Ari ita, oisoa visii tapo ora reopara veu visivi raga oiso rutu osa vo kakaero veu kakaero. Uvare eisi tupaoro Krai sirova utupaoro viapau rutu oisoa uvuipata vearovira roroio pievira taraipasa vo reo-ia

vao Pautoa iava. ² ☆ Uva oisoa visii vatepaa gorotua aiao, vao oa-ia viapau sopea vai, uvare viapau oiso rirovira rirotaepa, oiso ra va iava varao goru aioro aiopata. Uva oiraopavira rutu-a uvare touvira rutu visii epao veu visivi raga. Oa iava viapau uvuipatai ra goru aio vai aiota. ³ Eake iava? Uvare oisoa touvira rutu vo vovouro purapata vo rasio iava vara. Vao-ia osa oearovu varao orekerovu riiripataveira. Ora vo vovouro purapataveira kaureo vovouro. Oara-a evara oara-ia vo vovouro varao kareke piepataveira vo rasio iava. Oiraopavira rutu uvare oira turiro raga vo vovouroaro-a varao oara pura vasipataveira. ⁴ Vosa irai visii iava oiso puraparo, “Pol sirova utuparai.” Osa irai oiso puraro, “Ari Apolos sirova utuparai.” Oire uva apeisi-a? E vo rasio iava viapau vo pitupitu-a eva, eke? Iu.

⁵ Aue iava uvare irouto-a rera ro-ia Apolos? Ora irouto-a ro Pol? E apeisi-a? Turarotoarei-a vegei? Viapau. Easi kovopatoarei raga vegei Pautoa-pa, vegoa rutu oisoa tauvaa vatepave visii vo vovouaro oirao piea tore piepaoro. Ari ita, vigei rutu katakataivira vo kovo purapai oa vatepareveira vigeipa Turaro oisore ra va purape. ⁶ Oiso-ia, takura pauraepa rasia-ia, vo osa Apolos oisoa vo kovo aruo-

pareve vo kovo vioupaoro. Ovusa Pautoa raga-a ira vara evara kovaaro kae piereva rutu. ⁷ Ari ro ira takura pauroepa, ora ro ira oisoa vo kovo aruopareve, uva evaiterei rutu akukuvira kovo ragasiva, vo osa Pautoa raga kataito ira vara riro pieoro rutu vo kovo aruopareva, oa iava vearovira kovaepa. ⁸ ☆ Uva iroutoa vaiei ora vaiterei raga iava irai ro ira oisoa ora vaiterei raga iava irai-ia putepareve. Viapau. Asi vaeavira rutu Pauto vaiterei vorireverea oiso, Ro ira oisoa takura pauparo, ari ro ira oisoa vo kovo vioupareve. ⁹ Eake iava? Uvare igei oisoa tavosi visivi rutu kovopaio Pautoapa. Uva eake-a vao oa vituaro iava igei roo piesa auepatai? Ari ita, visii-a vao visiigoa oiso toupata osa rasia vao oa-ia aio kovo purapa piroveira vao Pauto vo rasiaro.

Ro Kovopato Lotupa Irara Tokipareveira Kasivarivira Oiso Osa Kepa Paupato Kovopareve

Uva oavu-a vao-ia ovoovoa uvare visii oiso toupataveira, visii-a Pauto vo kepaaro. ¹⁰ Pauto oisoa ragai tauvapareve vo osa kovopaa kasivarivira rutu, oiso osa ro kepa paupato ira kasivarivira kovopareve kepa pauparo. Oire uva torevokovira rutu tuutara tovo rovoava. Oa iava ro

kepa paupato vara ivaria vo kepa purareva. Uva visii tapo ita oisi otuutarovu ivaria-ia kepa paupataveira. Osa iava eisi uvuipatai ra ora vatatopopata vaopa, teapi vurivira vo kepa pauta. ¹¹ ☆ Oa-a vao vituaro oiso toupaveira uvare Pautoa ro ira Jisas Krai reesireva oiso, Eera ira kukuuvu tuuta. Otuuta vo rikuaru iare viapau uvuipai otuutavu raga ra tavarive. ¹² Uva oisi-a oiso osa iava oearovu goru tuutaro-ia kepa paupaaveira oiso-ia, sikoi tuuta-a vao-ia, ari atogo tuuta-a vao-ia, ari torea tuuta-a vao-ia. Vo osa oevu rivutepa tuutaro-ia kepa paupaaveira oiso osa varao-ia, kusiivio-a vao, ari revasioki tuuta-a vao-ia, ari kovuruko tuuta-a vao-ia. ¹³ ☆ Oiraopavira rutu voea rutu vo kovoroaro taru viaevira karekeperea vo vokio-ia ovokia iava vo vuuta-ia vorevira karekeroverea Krai. Uvare vo vokia-a eva oa-ia eto kasiva pouro viroverea. Vo kasio eto kasi oa vo kepa vo goruaro oiraopavira rutu viaevira karekeverea. ¹⁴ ☆ Vosa ro ira oisi oiso vo kepa paureve vo tuutaro-ia varao goru tuutaro, oire uva vo kepa-a eva oa viapau oiso rovaperea. Oire ra vasia riroa rutu voria oureve rera ro ira vo kepaaroa. ¹⁵ ☆ Ari vosa vo kepa oa rutu rovaperea opesi ovoioro, oire ra rera ro ira vo kepa paureve, ira iava vara rutu tapo kovoara

☆ 3:8: Sam 62:12 ☆ 3:11: Ais 28:6; Ef 2:20 ☆ 3:13: 1 Ko 4:5; 2 Te 1:7-10

☆ 3:14: 1 Ko 4:5, 9:17 ☆ 3:15: Jop 23:10

opesi ovoiperea. Vo osa rera oiso toupaveve osa ro ira vorevira kae pieiva rera sitaoro tuitui kasi iava, vo osa rova rovoparoepa. Eva-a oa vituaro iava uvui iraopatai ra vearo kovo rutu purapata vo Pauto vo ruipaaro-ia vearo kovo purapasa.

Visii Rutu Vao Oirara Visi-igoa Oiso Toupataveira Osa Tugoropa Kepaaro Pauto

16 ☆ E viapau vai pasi taraipataveira ora visii-ia vearovira, uvare oiso toupata, Tugoropa Kepa Tempel Pauto vaaro? Vao oa-ia vokiara rutu-ia Tugoropato Uraurato toupaveveira? 17 Uva oisi-a oiso osa ragavira ro oirato ira Pauto vo kepaaro Tugoropa Kepa vuri piepareve, ira raga ita opesi pie ovoireverea Pauto. Eake iava? Uvare Pauto vo kepaaro rutu-a Tugoropa Kepa. Uva visii raga ita eva oiso toupata osa kepa.

Viapau Rutu Uvuipaviei Ra Oiratoa Vai Vaisiaro Kae Piepape

18 ☆ Opeita ora visii raga ora keakea ragapata oiso-ia, vosa irai visii iavapatoa vai ora iraire oiso rugorugoparo oei siituepaoro, Akoea, riro taraito-a ragai. Oire uva uvui iraoparoi ra rorukovira toupaveve vo oirara rutu osireiario-ia. Osa-a eisi osa iava uvuiparoi ra oiraopavira rutu oiso

toupaveve, Taraitoa rutu vo Pautoa-ia. 19 ☆ Vao vituaro iava oiso-ia vo osa ro ira reesipaive oirara oiso, Riro taraitoa rutu ro-ia, uva rera raga ita vaaru vovouto vo Pauto vo reesiario-ia. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira oisi voea iava eisi,

‘Voeao riro tarai irara Pauto oea eisi piepareveira oiso ra ora voea vo taraiaro raga-ia utupaoro vo taraio vo rasio iava oa-ia ora piro piepaaveira.’

20 ☆ Ari oreovu tapo-a vao voa vo Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira,

‘Ro Turaro ira riro taraito vo rugooario-ia taraiparoveira rutu, vo tarai rera-ia eveipaoro rutu. Oa iava oiso puraparoveira, Akukua raga viapa.’

21 Osa iava viapau irai visii iava uvuiparoveira oiso ra oiratoa vai raga vaisiaro kae piepareve oiso purapaoro, “Ira-a ro-ia vearo tarai toupaveira.” Vao iava uvare orekerovu rutu oara oisi toupaveira visii varaaro 22 oiso-ia, Pol-a ro-ia, ari Apolos-a ro, ari Pita ro-ia, uva igei rutu-a vao visii voeaaro. Igoa oiso toupaveira, Visii tauvapa irara. Ora orekerovu rutu varao vo rasio iava, ora aue tootoa, ora kopiia, ora vo

☆ 3:16: 1 Ko 6:19; 2 Ko 6:16 ☆ 3:18: Ko 1:20 ☆ 3:20: Sam 94:11

Ais 5:21; 1 Ko 8:2 ☆ 3:19: Jop 5:13; 1

vuutaro oara varao vo vokio-ia, ora vo vuutarori rutu voari utupaua. Oara rutu evara visii tauvapara. ²³ ✧ Ari ita, oara rutu toupai, Visii tauvapara. Osa ragavira ita visii toupatavoi oiso, Krai voeaaro visii. Ovusa Krai oiso toupave, Pauto Oviitoaaro.

4

Turaro Raga Taraiparoveira Rera Voeaaro Kovopa Irara Rovirieipaoro

¹ ✧ Uva visii vao uvui iraopatai ra igeire oiso rugoo iraopata, Igei-a Krai kovopa iraraaro. Uvare igei vo kovoaro-a vao oa oiso toupavoi, Pauto vo reoaro tokipa irara va kosi piepaoro vao vataua. ² Ari ita, oiso ragavira taraipatai tapo, ro ira reesireve rera reraaro turaroto vaore, oiso ra rera varaaro orekerovu tokipareve. Ra va iava goruvira rutu orekerovu rutu vearovira toki iraopareve varao rera reraaro turaroto varaaro. ³⁻⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa ragavira vigei Turaroaro ragai vo kovoaro rovirieireverea taru. Viapau oiso visii-ia rugorugoparai rutu oiso osa ragai vo kovoaro rovirieipataveira. Uvare oiso taraiparai visii-ia, Viapau uvuipatai ra oisi orovirieii purata visii vao ora irai. Ora ragai ita ragoa viapau uvuiparai ra ora ragai ragare oiso purapara,

“Viapau vuria vaiei vo ragai-ia.” Vao vituaro iava uvare Turaro vo rovirieiaro-a oa purareverea. ⁵ ✧ Uva oisi ragavira ita viapau uvuipatai ra oearovu kovopa irara vo kovoroaro vagevagepavira rovirieipata. Uvare oiraopa roviriei rutu epao touvira, oa karekeperea vo osa Turaro vorevira voreroverea. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia vo vovouro rutu vatauara poteravira karekereverea, oara oearovupa vataupaiveira sopaura oaive sovara-ia. Oa iava vara iavirava voea vo voriaro vatereverea Pauto, vo rara vearo kovo purapave. Oa iava voea vaisiaro rei piereverea. Ari vosa akaipa kovo, oire ra viapau oiso voea rei vaisi pierave.

Voeao Korin Vata Oea Ora Vaisiaro Kae Pie Iraopaiva

⁶ Araoko irara oaa, vo reo purapaa ora vegei iava ora Apolos visii vo rugorugooroaro aviavi pieoro. Uva vo ovoovoro-a varao-ia oara puraavoi vaore, oiso ra vara iava vo reo rutu vituaro-ia taraita oa oiso purapai, “Visii uvui iraopatai ra vearo reo rutu sirova utupata.” Ari ita, uva viapau irai visii iava uvuiparoi ra iravu vaisiaro rei piepaoro iravu vaisiaro akaipa piepareve. ⁷ Uva iroutoa vai rutu-a ro ira eisi visii piereva, oiso ra oearovu rutu vo tarairoaro-ia pute iraopata? E ora visii raga, eke? Viapau. Asi Pautoa

✧ 3:23: 1 Ko 15:23; 2 Ko 10:7 ✧ 4:1: 2 Ko 6:4; 1 Ko 9:17 ✧ 4:3-4: Ro 2:13

✧ 4:5: Ro 2:1, 29

raga ira visiipa orekerovu rutu vatereva. Uva apeisi-a? E uvuipatai ra visii raga vaisiario oavisii rei piepata varao-ia vatevateara? Viapau rutu.

8 ☆ Oiraopavira rutu vo vokio-ia orekerovu rutu toupaivoi visii vo ruiparoaro uvui pievira rutu uvui piepaoro, uvare riroara rutu orekerovu rutuva toupataveira. Vo osa igei, viapau oisi. Uva oiso vovouparai ra oiraopavira rutu oisi turarovira toupata, ra ragai tapo oisi visii tapo toupaa turarovira. 9 Oa iava oiso rugoopaari, Pauto osa oiso igei aposel irara pierewa oiso ra oearovu sirova utupaio igei vao-ia akukupapa irara. Oiso rutu osa voearo oearovu oirara oearoa-ia upo reesiro toupaveira, oisore ra va-ia ora voea-ia ariia ouive oirara rutu osireiario-ia ora purapurapa irara ensel. 10 ☆ Oiraopavira rutu uvare oiso rutu toupaioveira, Kokoropa irara vo Krai vo kovoaro purapaoro, vo osa visii vai-a riro tarai irara rutu, eke? Ari igeivi-a raverave vovou irara rutu, ari visii-a riro goru irara rutu, raa? Vo uvare oearovu igei oiso vaisipaoro igei tovipaiveira, Akukupapa irara visii raga vaisiario kae piepaoro. 11 Uva vaviopavira raga ogoepaiei, ora viapau uukoa vaiei igeipa ukaiosa. Ora varao tapo varoara igei varaaro karikaripara, ovusa

oearovu igei ragipaiveira. Virivira raga uvarovu rutu vokapaioveira. 12 ☆ Ari ita, igeivi kasivarivira rutu kovopaioveira ora igei vo vavaeroaro iava orekerovu voripasa ora igeipa. Vo ovusa oearovu igeivi takau-paive, ovusa voeare vearo vovoupaioveira. Ari ita, vosa oei igei vuri pie ruipaave ra viapau oiso ra igei vo kovoaro kavuoro va arova raveraveio. 13 Igei tovipaiveira ovusa voea vo reoroaro pukopaio voeava kave visivi raga reoreopaoro. Oiraopavira rutu uvare igeivi oiso rutu toupaioveira osa kaie kouro, oiso rutu osa kaie tagatagaaro, varao oara viki ragapaiveira akukuvira.

Voeao Korin-pa Irara Uvui Iraopaai Ra Pol Vo Pitupituro Vieo Iraopaive

14 Oire uva vo reo-a vao-ia oa rigatoavoi visiipa uva viapau oiso visii arii piesa-a. Viapau. Ari visii taraisa-a, uvare oiso toupatavoi, Visii-a ita ragai voeaaro kakae vure. 15 ☆ Riro irara rutu epao oea visii tarai pieve Krai vo taraiaro iava. Ari viapau oiso riro irara vai rutu epao visii aite irara vaiaro. Viapau. Ari ragai raga kataito. Vao iava uvare oisoa visii siposipopaa Vearo Siposipo iava vaore, oiso ra va iava Krai oirao piepata rutu. 16 ☆ Uva goruvira

☆ 4:8: Re 3:17-18 ☆ 4:10: 1 Ko 1:18; Ap 17:18 ☆ 4:12: Ap 18:3; 1 Pi 3:9

☆ 4:15: 1 Ko 1:30; Fm 10 ☆ 4:16: Fl 3:17; 1 Te 1:6; 2 Te 3:9

rutu visii tavi iraopaavoi, oiso ra ragai vo pitupituario vioe iraopata. ¹⁷ Oa vituario iava Timoti arupaavoi rara visii iare. Eera ita iravu ragai oviitoaaro Kraiis vo kovoaro-ia. Ira viapau oiso raveraveparoveira ragai tauvapaoro. Ira visii tauvaparevere rara. Ra va iava ragai vo pitupituroarore rugoopata, opitupituroa purapaaveira Airepa Tootoo-ia toupaooro vao oa ragaipa vatepareveira Kraiis. Vo pitupituro rutu oara iava lotupa irara rutu siposipopaoro vokapaaveira voraro rutu.

¹⁸ Ari ita, oearovu ora visii raga iava voea vaisiario rei piepaiveira keapaoro oiso, Viapau vorevira Pol igei iare uriorovere. ¹⁹ Ari vosa Turaro oiso puraro, "Vearopai," oa iava uvuiparai ra rera vo ruipaaro sirova uriora visii iare tou visivi rara. Ra voa visii tapo toupaooro voea siituepaa oea vaisiario rei piepaiveira. Ra va iava ora ragaipa oiraopavira rutu taraira vo kovo-ia eva oisi oiso, E vearoa-a, eke kiuvua raga vao voea vo kovoaro iava. ²⁰ ☆ Aue iava uvare Pauto vo Saraaro viapau oiso reo turi vai raga karekepaiveira. Viapau. Ari rera vo Saraaro riroa rutu gorua kareke piepaiveira. ²¹ Oire uva aa vao vaio-a oapa ruipapatai, raga rao vaiva pasi urioravere visii torevokosa? Eke vereopa vovouva urioravere visiipa siraooro? Oire

ora torevokota. Osa iava vearo vovou ragava urioravere visii iare.

5

Vao Iava Ora Oupa Vo Pitupituario Vuri Piepaive Vo Korin-ia

¹ ☆ Tavitaviara visii iava ragai iare kare pirorao. Vao iava osa oearovu visii iava otopa pitupitu purapaiveira. Uva vara-a evara vuri pitupituro rutu oara opitupiturovu rutu-ia putepaiveira vo vuriro oara purapaiveira voea oirao pie vovou asa irara. Oiraopavira rutu uvare va-a eva vuri pitupitu rutu, osa ro iravu oirato visii iava ira aiteto vatuavaaro oureva. ² ☆ Oire vosa rera vaaro-ia vuri vovou taraipata, ra apeisi ragavira iava ora visii raga ora vaisiario kae piepata, raa? Vearopai vosa vuria vo tavakaarova toupaooro rera verata ora visii iava rera eera koopato. ³ Uva ragai vo rugorugooaro raga-ia rera rovirieiavora eera oirato ira vuri vovou rutu purapareveira vo rovirieio-ia vigei reraaro Turaro vaisiario sovara-ia Jisas Kraiis. Ari ita, visiipa tauaivira rutu toupaaavoi vo osa ragai iava sopaua visii-ia toupavoi. ⁴ Osa-a eisi osa ragavira iava vigei rutu uvuipaviei ra katai vovou rutu sirova ora takuvupavio. Oa iava uvuipaviei ra rera ro ira-ia vuri vovou toupave ra ro verape vo goruo iavirava

☆ 4:20: 1 Te 1:5

☆ 5:1: Lev 18:8; Diu 22:30

☆ 5:2: 1 Ko 4:18; 2 Ko 7:7

☆ 5:5: 1 Ti 1:20

vigei reraaro Turaro Jisas Kraís vaaro. ⁵ ☆ Ra oisi pieoro rera tovope Seten vavaearo-ia. Oire voa rera iava varaua vo ruipaaro opesipe. Oiso ra va iava ora rera vaaro vuria eveireve soporeoro. Osa iava pasi uvuiparoi Turaro ra rera iava uraurato oureve rera orirusa vo vuuta vo vokiario-ia Turaro vaaro.

Korin Lotu Uvuipaai Ra Iravu Veraive Vurito

⁶ ☆ Viapau oiso tore-vokopai, ra ora visii raga vaisiario kae piepaoro vagupata. Vao ovoovo reo oiso purapai, “Gareavi raga yis uvuipai ra plaua rutu kae pieve va rutu.” ⁷ ☆ Oire uva va-a eva vagu vovou oa oisi eisi toupai oiso osa yis. Oa-ia eva yis uvui iraopatai ra va verata. Ra va iava oiso rutu touta osa airepa plaua vearoa vao oa-ia viapau yisa vai toupai. Ari visii-ia taraiparai oiso-ia, Vearo vovou irara-a visii. Oire uva vo ovoovo vao-ia purapaavoi va iava vao yis, uvare Tagausapa Vurei Pasovaei oa vatatopoei. Uvare Kraís-a ro ira oiso tourevoi osa oavu sipsip kakae ro ira-ia koruoua pura piropa, oiso ra Kraís iavirava uvuipaviei ra oiso toupape, Roroio vovou irara vigei. ⁸ Osa iava uvuipaviei ra Pasova purape rorupaoro rutu. Ari viapau oiso vao-ia bret vo vurei purape oa-ia tuariripava toupaeve yis o iria vao reesipaevoi

kaureo vovou ora vao vagu vovou. Viapau. Uva vao-ia uvuipaviei ra va purape bretea oa-ia viapau yisa vai toupaeve. Obrete-a eva oa oiso toupai, Sisigarueua rutu sopaua ora oiraopa.

⁹ Voari tuaririvi uva visiipa oavu pasia rigatoava vao oa-ia oiso ragai visii taviava, “Opeita voeoro tapo ora takuvupata oearoa vuri vovouro purapaiveira varao otopa pitupituro.” ¹⁰ Uva vo rigatoa-a eva ragai vaaro viapau oiso evoea otopa irara vaisiava va-ia voeao oea viapau oirao piepaive. Uvare voea raga ita opitupiturovu rutu vuriara purapaiveira oiso vara, otopa-a vao-ia, ari iiruko vovou-a vao-ia, ora kavirupa vovou, ora vuurapa vovou-a vao-ia kuuvu irarapa pau irara oa purapaiveira. Vosa voeare visii taviavori oiso, “Voea vatavatapata,” ra ovure oisi avapata voea vatavatapaoro? Uvai ragare vo rasio iava? ¹¹ ☆ Viapau. Ari ragai vo pasia vituaro rutu oiso toupavoi, Opeita ro tapo ora takuvupata ira visii tavipareve ora rera iava oiso, “Ragai-a visii araokotoaaro vo Jisas vaisiario sovaria.” Vo osa touvira otopa pitupitu purapareveira ora vao iirukopa. Ora vao osa kuuvuvira vuurapa vaisi purapareveira kuuvu irarapa pau irara. Ora oiso tapo osa oearovu tovipareveira. Ora

spakparoveira kokoropaoro. Ora orekerovu ratarataapa vovouro purapareveira. Uva ita, opeita rera tapo paupaoro aiopata. ¹²⁻¹³ ✱ Oiraopavira viapau oiso ragai vaaro-a vo voeao rovirieipasa oea lotupa irarapa ratauvira toupave oirao pie asa irara. Viapau. Ari auearo-a raga Pauto ira voea rovirieireverea. Uva visii oiso akepaavoi, "E visii auearo-a lotupa irara vo pitupituroaro rovirieipasa? Iu. Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapai, 'Ro ira-ia vuri vovou toupave, uva uvui iraopatai ra rera verata ora visii iava.'

6

Lotupatoa Rutu Ira Viapau Uvuiaroi Ra Rera Araokotoaaro Iava Gasireve

¹ ✱ Ari ovurivu-a vao-ia oa visii-ia toupaveira, uvare ora visii iava oearovivu iava gasipataveira vore gavman. Oa iava voeao ruvara-ia voea tovopataveira oea viapau Jisas oirao piepaaveira. Uva viapau oiso torevokopai eisi. Uvare eakere vo vuriro voea varaaro viapau opesi piepataveira vara-ia ora reopaoro, uvare visii raga ita Pauto voeaaro. ² ✱ E viapau taraipataveira uvare voeao Pauto voeaaro oea vo rasio rutupa reipaaverea rutu vo orekerovu rutu rovirieipaoro? Uva visii raga ita Pauto voeaaro visiigoa eisi pietaverea vo rasio-ia

voari utupaua. Oire uva apeisi-a? E viapau uvuiatai vo vokio-ia ra gareparavi rovirieipata vo ora visii vo taereroaro raga-ia, raa? ³ Tarai iraopataveira vao iava osa enselpa irara vo vovouroaro rovirieipaperea rara vo voeapa reipaoro? Oire uva uvuiaviei ra oisi oiraopavira rutu vuri vovouro rovirieipape vara voeao varaaro vo rasio-ia vo vokio. ⁴ Vosa oavu vuria visii-ia pou piro, uva apeisi-a? E uvuiatai ra voeao oirao pie vovou asa irara tavita, ra visii tauvaive opitupiturovu rovirieipasa, raa? ⁵ Ae, viapau! Easi eisi vuripai. Uvui iraopatai iravure taraata ora visii raga iava riro taraito eera, ira uvuiaroi ra visii varaaro rovirieireve vuri vovouro, oiso osa vao oa katai araorei rutu tokove vaitereo oirao pie vovoutoarei. ⁶ ✱ Oiraopavira rutu vao-ia vuria oiso-ia, vo osa iravu riro oirao pie vovouto iravu iava gasireve oirao pie vovouto, ra va iava ro vaiterei vo vuriaro rovirieireve oirao pie asa vovouto.

⁷ Ari ita, visii-a eva visiigoa eisi piepataveira ora visii iava oearovivu iava gasipaoro. Uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga ora kove piepataveira. Eake iava? Vosa ro iravu oirao pie vovouto ira ora rera vaaro vuria rovoreve visii vuri pieoro, oa-a eva oa-ia uvuiatai ra rera

✱ 5:12-13: Diu 13:5, 21:21

✱ 6:1:

Mt 18:17

✱ 6:2: Dan 7:22; Mt 19:28

✱ 6:6: 2 Ko 6:14

eakata rerare oiso puraoro, “Oire rerape.” Osa eisi torevokopai. ⁸ Uvare visii raga ita visiigoa oearovivu sirao pie ragapataveira voea varaaro ou ragapaoro. Iu, uvare ora visii voeaaro-a araoko irara oavisii oea eisi piepataveira.

⁹ ☆ Oiraopavira vao-ia oiso taraipataveira, Voeao oea vuri vovouro purapaiveira oea viapau oiso koataverea Pauto vo Saraaro iare. Ra viapau oiso ora keakeapata uvare taraipatai oiso, Viapau oiso voeao koataaverea oea otopa vovouro purapaiveira, ora voeao oea tauopaaveira voeaopa kuuvu irara pau irara, ora voeao oearo oearovuva oirara otopaave ora riakora airoroa oriakorovuva otopaave, ¹⁰ ora voeao kavirupa irara, ora voeao iiruko vovou irara, ora voeao vokiara rutu-ia spakpaaveira kokoropaoro, ora voeao oea oearovivu tovipaiveira. Oiraopavira rutu viapau irai voea iava koataroverea Pauto vo Saraaro iare. ¹¹ Uva oearovu epao oea visii iava oisi vo pitupituro purapaivora voari rovovira. Vara-a evara isivaaro iava visii rutu iava sopaura oavisii sisigarueera rutu. Oa-a vao oa iava visii reesireva oiso, Visii ita Pauto voeaaro. Oa iava torevoko vovouvira rutu toupatavoi vo Pauto osireiario-ia ro raga vaisiario iavirava Turaro Jisas Krais, ora tapo vo kovo iavirava Tugoropato

Uraurato vo kovoaro Pauto reraaro.

Uvuipaviei Ra Pauto Vaisiario Kae Piepape Vova Varaua Oavi-ia

¹² ☆ Oearovu visii iava oirao pie vovou irara oiso purapaaveira, “Uvuiparai ra opitupiturovu rutu purapaa.” O ita osa eisi oiraopai. Uva viapau oiso opitupiturovu rutu visii tauvapaiveira. Ari ita, ragai tapo uvuiparai ra oiso purapara, “Uvuiparai ra opitupiturovu purapaa.” Ari viapau uvuiparai ra ora ragai iava vasea. Uvare apeisi ragavira uvuiparai vovio utupaua ra oiso vo pitupituro eakasa? ¹³ ☆ Oearovu epao visii iava oea oiso puraaveira, “Aioa tupaivoi vaore kovuto vuku piesa. Ora kovuto toupae aio oupasa.” Oiraopavira rutu. Ari ita, Pauto evara rutu aioara ora kovuara opesi piereverea. Vao ovoovo reo vearovira vigei soporepaivoi oiso purapaoro, Oiratoa iava varaua vaore viapau oiso toupai, ra varaua vo ruipaaro-ia vao-ia otopa pitupitu vukupape. Opitupitu vaaro viapau oiso ra akukuvira opesipe oiso osa aioa. Viapau. Ari varaua-a Turaro vo kovoaro purapaua. Vo osa rera-a Turaro ira vigei iava tootooara oavi vuku piepareveira vigei tauvapaoro. ¹⁴ ☆ Pauto ira Turaro iava varaua kopii tapi iava vorevira tore piereva.

☆ 6:9: Re 22:5 ☆ 6:12: 1 Ko 10:23 ☆ 6:13: Mt 15:17; Ef 5:23 ☆ 6:14: Ro 6:5, 8, 8:11

Oiso osa ragavira vigei tore piereverea voari utupaua vo goru raga iavirava eva rera vaaro.

¹⁵ Ora visii iava varauraia taraipatai ouraroa oiso rutu toupaveira, Jisas iava vavaeara, ora kokotoara, ora orekerovu rutu. Oire uva oisi-a eisi osa taraipaoro, E ragai uvuiparai ra Kraiis varauaaro iava ovarui oua pasi, ra va oiso piea ovaru vao otopa? Easi viapau rutu eisi torevokopai. ¹⁶ ✱ Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vosa iravu oirato iriavuva otopava ora tavosiro o-ia iria vuri pitupitu purapaeveira, ra oisi iava kataiua varaua purasi ora vaiereia-ia? Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapai roroiovira rutu, 'Oirato ora riakova aiterea uvuipasi ra kataiua varaua purasi ora vaiereia-ia.' ¹⁷ Ari ro ira Turaro-ia ora tavosiro rutu ro Turaro ira roroiovira toupaveira. Oire ra katai vovou purareve rera tapo oisi eisi tupaoro.

¹⁸ Vao otopa pitupitu veripata vaopa, vosa irai oai vuri pitupitu vai purareve oearoia, oa-ia eva viapau ora rera iava varaua vuri piereve. Ari vosa ro ira otopa pitupitu purareve, ira-a eera ira ora rera iava varauaaro vuri pierevoi rutu. ¹⁹ ✱ E viapau vao-ia taraipataveira pasi oiso-ia, Visii iava varauraia Tugoropa Kepa Tempel, Pauto vo kepaaro, vo uva toupaveira Tugoropato Uraurato ro ira vatereva

Pauto visiipa. Oa-a eva vituaro iava visii-a Pauto voeaaro. Viapau oiso irai voeaaro-a visii. Ari ita, viapau oiso visii voeaaro-a visii, ra akukupapavira ora visii vo ruiparoaro sirova utu ragapata. ²⁰ Uvare Pautoa raga ira visii vorireva ora rera iare vo Oviito Kraiis revasiaro iavirava. Oa iava uvui iraopatai ra ora visii iava vearovira rutu varauraro oavisii rutu tokipata torevoko vovou raga purapaoro. Osa iava uvuipaai ra oearovu Pauto vaisiara kae piepaive rara visii vo pitupituroaro si-
ituepaoro.

7

Ora Oupa Pitupitu Iava

¹ Vaviopavira visii vo akeroaro pukopaa varao oara sipotavora ragaipa pasia-ia. Oiso-ia rovopa vao-ia. Viapau oiso oavu avu vai vo osa viapau oirato riakova oureve. ² Ari vao raga uvare rirovira rutu otopa pitupitu toupaveira visii vo uruiaro-ia. Eva-a oa vituaro uvuipa ra oirato ora rerapa torevokovira riakovaaro oureve. Ora riakova tapo uvuipaoi ra ora oirapa torevokovira oiratoaaro rutu oueve reo goru sirova utupaoro. ³ ✱ Oire vii vatuato viapau uvuipauei ra ora vii iava varaua oara vairupari vo vatuava oarapa. Ora vii riakova viapau oiso uvuipauei

✱ 6:16: Jen 2:4; Mt 19:5

✱ 6:19: Jo 2:21; Ro 14:7-8

✱ 7:3: 1 Pi 3:7

ra ora vii iava varaua oara vairupari rerapa, vo osa vatuateda oara vii iava vouava uusi ruipaparo. ⁴ Viapau oiso ra vatuateda reipao ora oira iava varaua tokipaoro. Viapau. Ari uvui iraopaoi ra vatuatedaaro vo ruipaaro sirova utupao. Osa raga ita toupai, viapau oiso ra uvuiparoi vatuateda ra ora rei pieparo. Viapau. Ari rera ita uvui iraoparoi ra vatuatedaaro vo ruipaaro sirova utuparo. ⁵ ✱ Opeita ora vairupasi ora veipa. Ari ita, vearopai vo osa gare vuutavi ou rovopasi variripasa katai rugoo ragaia. Uva vo vuuta-a eva oa isivaaro iava uvuipasiei ra ora veiva uusisi. Teapi Seten kokarapato vei-ia kokararo vuri pitupitu purasa, ra va-ia kovesi, uvare viapau uvuipatai ra goruvira va-ia vao otopa vovou ora airerei iraopata, pasi. ⁶ Vo reo-a eva ragai vaaro oa-ia visiire airereivira reoparai. Viapau oiso reo goru vai purapaavoi visiire. ⁷ Uvare ragai vo vovouaro oiso toupaivoi, vo osa oirara rutu oisi raga oiso toupave osa ragai. Ari ita, oiso taraiparai, Pauto katakataivira oirara rutu vatereva vatevateara vaore, oiso ra oiso piepaive iravu ora rera vo pitupituaro purapareve, ovusa iravu osivu raga ora rera vo pitupituaro purapareve rera raga vo vatevatearo iava.

⁸ Oire oreovu-a vao-ia visiipa voeao oirara, ora

voeao raroe irara ora vairo raroe riako, visiigoa viapau vatueda irara vai ora viapau vatueda riakoro vai oavisii. Vearo iraopai vosa oisi raga toupata osa ragai riako ou asavira. ⁹ ✱ Ari vosa viapau uvuipata oiso ra visii vo ruiparoaro rukupata, oa-a eva vituaro iava uvuipatai ra ora oupata. Oire vo osa ora oupavira tupaoro viapau oiso visii vuri piepaive orugoorovu avu vai vara varaura oaraiaro.

¹⁰ ✱ Uva vaviopavira voeao ora oupa irara taraipaavoi. Oa iava goruvira rutu oiso puraparai. Ari viapau oiso ragai vaaro-a reo goru. Ari Turaro raga oa-ia oiso puraparai, "O riakova viapau uvuipaoi ra oira vatuatedaaro kavueve. ¹¹ Ari vosa rera kavu ragaeva vatuateda, ra va iava vorevira ita uvui iraopaoi ra rera agiagieve, eke apeisi toueve, oira raga tou ragapaeve. Uvare viapau uvuipaoi ita ra vorevira irai oueve. Osa tapo ita oiratoapa toupai. Ira tapo ita viapau uvuiparoi ra ora oupa pitupitu putereve vatueda vaiaro kavuoro.

¹² Oire oreovu-a vao-ia oearovupa visii iava. Viapau oiso Turaro vo reoaro-a. Ari ragai raga vo reoaro-a oa oiso purapai, Vosa irai oiratoa vai riro oirao pie vovouto riakova vai oureve, o iria viapau Jisas oirao piepaeve, oire uva oisi eisi viapau oirao piepaoro uvuipaoi ra touvira

toupaeve rera ruvara-ia oira vo ruipaaro sirova utupaoro. Oa-a eva vituaro iava viapau rutu uvuiparoi vatuated oiso ra oira kavureve. ¹³ Osa o riakova riro oirao pie vovouva irai oirato oueve, ro ira viapau Jisas oirao piepareve. Ra oiso puraro, "Vearopai osa raga toupavearea." Osa iava viapau rutu uvuipaoi oiso ra rera kavueve. ¹⁴ Eake iava? Uvare vatuated viapau oirao piea vai. Oire ra Pauto riakova raga vo vovouaro oirao piea sisiropaoro vaiterei vaaro ora oua reesipareve oiso, Vearoa torevokoa. Ari vosa riakova ita oisi oira oirao pie vovou asava, oire ra Pautoa raga ita oirato vo vovouaro oirao piea sisiropaoro vaiterei vaaro ora oua reesipareve oiso purapaoro, "Vearoa torevokoa." Vosa viapau Pauto oisi eisi puraroeri, oire ra va iava viapau oiso vearovira torevokovira ovii kakaero vai purapasi. Ari vo osa oisi raga eisi, vaiterei iava torevokovira ovii irara karekepaave vo Pauto osirearo-ia. ¹⁵ Ari vosa rera ro ira viapau Jisas oirao piepareve ora rera vatuvaaoro kavu ruipaparo o ira Jisas oirao piepaeve, uva oisi vearopai, ra oisi rerape. Oire uva oisi-a eisi osa sirovava viapau reo goru vaiei vao oa iava viapau uvuipaoi ra vatuated vo vovouaro sirova utupao. Vao vituaro iava uvare Pauto ora rera voeaaro tavireva

oiso, "Kave vovou raga purapata orekerovu rutu-ia." ¹⁶ ☆ Aue iava uvare vosa kave vovou raga purapari vii riakova riro oirao pieva, oa iava pasi uvuipauei ra vii reraaro vatuated tauvari. Oire eva-a vai oa iava uvuiparoi ra ora rera iava sopauaaro porereve Jisas oirao piesa. Ora vii tapo oirato oirao pie vovouto viigoa tapo uvuipauei ra oisi raga ita kave vovou purapari vatuvava oara tauvapaoro. Oa iava uvuipaoi ra oira iava sopauaaro pore piro, ra Jisas oirao pieeve.

Uvui Iraopaviei Ra Vo Vovou-ia Toupape Pauto Oa Rovo Piereva Vigeipa

¹⁷ ☆ Oire uva oavu-a vao oa-ia uvui iraopatai visii rutu ra oiso rutu toupata vo vuutao-ia osa vo vuutari oa-ia oisoa toupata oa-ia Pauto visii reesireva rera vo kovoaro purapasa. Ari ita, Turaro ira visiipa vatevateara vatereva, oisore ra vara kovo piepata. Uva va-a vao osa toupatavoi vo kovo eva purapaoro. Vo reo-a eva oa vatepaaveira voraro rutu lotupa irara voea siposipopaoro. ¹⁸ Vosa irouto-a ro ira ora rera iava rakari vera rovoru Jiu vo pitupituaro sirova utuoro, ira-a eera porero viroi Pauto vo ruipaaro purasa. Oire ra teapi oiso vovoupara vo reesi tavarioreve. Ora vo osa irouto-a ro ira viapau vo reesiva toupaaoro porero viroi Pauto vo ruipaaro sirova

utusa. Oa-a eua isivaaro iava viapau uvuiparoi ra ora rera-ia oreesii purareve lotupa irara roru pie ragapasa. ¹⁹ Eake iava? Uvare va eua rakari verapa pitupitu viapau oiso reipapeira. Viapau. Ari vao raga oa rei iraopai, Pauto vo ruipaaro sirova utupa. ²⁰ Visii rutu uvui iraopatai ra oiso rutu toupata osa oisoa toupata vo uva ora visii iava sopaura oavisii poreoro Pauto vo ruipaaro sirova ututaera. ²¹ Oiso-ia, E reitoa vaipa oisoa kovopata akukuvira vori ou asavira vo vokio-ia oa ora visii iava sopaura oavisii poretava Pautoa iare? Oire uva vearopai oiso ra oisi raga eisi toupata. Ari ita, vosa oraivavu avu vai toupave, ra oai iava uvuipatai ra torevokovira reito oavisii arova monipa kovo vai outa. Oire ra oai purata. ²² ☆ Vosa eera ruvara-ia visii reraaro reito kovo ragapata moni ou asavira, uva uvuipatai ra iravu ruvara-ia Turaro Jisas Krais vori outa, vo rara ora visii iava sopaura oavisii pore rovota. Ari ro ira ora rerapa kovopareve moni oupaoro, oire ra Krais-re oiso puraro, "Ragai reraaro-a Turaro." ²³ ☆ Oiraopavira rutu vo uvare Pauto vigei vorireva rera Oyiitoaaro-ia ora rera iare vigei ouoro. Osa iava viapau uvuipatai ra ora visii iava ora vasepata oearovupa oirara, oiso ra visii vo vovouroarore ora

rei piepaave. Viapau. Uvare Krais raga ira vigeipa reiparoveira. ²⁴ Araoko irara oaa, visii rutu uvui iraopatai ra katakataivira Pautoa tapo ora tavosipaoro oiso rutu toupata osa oisoa toupata vo uva ora visii iava sopaura oavisii poreoro Pauto vo ruipaaro sirova ututaera.

Voeao Iava Oirara Ora Raroe Riako Oea Viapau Ora Oupaave

²⁵ Oire vo reo-a vao-ia visii vo akeroaro pukopasa voearo iava oearoa viapau riako oupaave. Viapau oiso oreoi iava ragai vo reo purapaavoi vo Turaro oreoiaro. Ari ora ragai raga vo rugooaro iava vo osa Turaro ragai soporepare ragai tauvapaoro. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra ragai vo reoaro sirova utupata.

²⁶ Taraiparai vao-ia riroa tavaka vigei rutupa oirao pie vovou irara oa rovoi. Uva vo tavakaore rugoopaoro oiso puraparai, Vearopai vosa irouto oirato oisi raga toupaveve, ra oisi raga vearopape rerapa. ²⁷ Ari ro ira riakova oureve, ira viapau uvuiparoi ra oiso rugooro ra oira kavureve. Ora vosa ro viovokoto, ira viapau uvuiparoi ra riakova vaire taraapareve vaore, oiso ra iriai oureve. ²⁸ Ari ita, vosa rera ro viovokoto riako ouro, oire ra viapau oiso vuria vai purapareve.

Viapau. Ari ita, ora o tavau-ruva iria iravu oirato oueve, oa iava viapau oiso vuria vai purapaeve. Uva ragai vo rugooaro-a vao-ia oa-ia oiso purapapai, Vearopai rutu voeapa vosa viapau ora oupaave. Eake iava? Uvare oiso rugoopaari, Vosa oisi raga eisi toupai-ora, uvuipai ra otavakarovivu vatavatapai veapa ora airereipaoro. Vaopa teapi vo tavakarovi evara takutakuvapai vao iare riro tavaka oa epao vo vokio-ia vigei rutu vaaro.

29 ☆ Ragai vo reoaro vituaro-a vao-ia oiso-ia. Araoko irara oaa, vuuta vao potekupai vigeipa vo rasio-ia. Eva-a oa sirova voeao oea ora oupaaveira uvui iraopai ra oiso rutu toupai-osa riako ou asa irara Pautoa-pa kovopaoro. 30 Ora voeao oea gaupaaveira, oea vo vokio oiso rutu tou iraopai-vere osa voeao oea viapau tavaka vovouro vai oupaave ora siraoara vai Pautoa-pa kovopaoro. Ora voeao tapo oea agesipaaveira, oea uvui iraopai ra oiso toupai-vo vokio-ia osa voeao oea viapau rorupaive Pautoa-pa kovopaoro. Ora voeao oea sara kovoro purapaaveira, oea uvui iraopai ra oiso rugoopaave Pautoa-pa kovopaoro, Viapau oiso ora vigei ragapa moni oupavioveira. 31 ☆ Ora voeao oea varao-ia kovopaaveira vo rasio iava vara oea

uvui iraopai ra oiso rutu toupai-ve, Evoea oea viapau oiso goruvira rutu varao-ia pitupaaveira vo rasio iava vara. Vao vituaro iava uvare tutuu piepai vo rasiopa oiso ra ora tavariooro pisavira rutu ora karekepe.

32 ☆ Vaopa reasipapai oiso, Teapi orugooroi visii pugu piepai-ve. Uvare oiso ruipapai ra oiso rutu toupai-osa ro ira viapau riakova vai oure-ve. Ira katai rugoo raga sirova utuparoi. Oire rera-a eera ira uvuiparoi ra Turaro vo kovoaro purapaeve. Eake iava? Uvare rirovira rutu oiso ruipaparoi ra Turaro roru piepareve rutu ora rera-ia. 33 Ari ro ira riako ouro, ira kovoparevere moni oupaoro vatuava roru piepasa. Oire uva vo kovoro-a evara oara-ia ora pugu pieparoi. 34 ☆ Uva oisi-a eisi osa piepaoro vo rugooreiva touparevere oiso, Turaro-ia orugoovu, ari vatuava-ia orugoovu. Ari vosa tavauruva raga, oire ra rera raga Turaro vo kovoaro purapaeve. Eake iava? Uvare oira-a eira iria Turaro vo reesiaropa ruipapai vao oa oiso toupai, Rera oiraaro rutu. Ari o oira oupava iria kepa tokiroro rugorugopaaveira ora ovii vure tapo ora orekerovu. Uvare oiso ruipapaaveira ra vatuato roru piepai-ve.

35 Oreoa vao-ia oa purapaavoi visii varaaro oirao pie vovouro tauvapaoro.

Viapau oiso visiire korukoruparai vearo pitupituro-ia. Viapau. Ari ragai vaopa ruipaparai torevoko pitupitu rutu, oiso ra va purapata ora tovopaoro vo Turaropa kovopasa. Oa-ia viapau oiso oavu avu vai uvuipai ra visiire korupape rera vo kovoaro purapa arapa.

³⁶ Oire vaviopavira vo reo vatepaavoi voeaore oea ora ousapa reesirova toupavoi vore utupaua. Oire vosa vaiterei evaiterei oiso vo reesiva ora ousapa tupaoro oiso vovousi katai vovou raga sirova utuoro, Vearopai ra viapau ora ouve. Oire ra va iava oirato oiso ora rugoo piero, Ae asi viapau oiso vearo vovou-a vao-ia oa purapaavoi ragai raga oira vo ruipaaro korupaoro. Oire vosa evo rugoo sirova uturoera vorevira, viapau oiso vuria vaipe vaiterei-ia vo rara ora ousi. ³⁷ Ari vosa irai ora irai raga oruipaiaro sirova utuoro oiso puraro, “Viapau uvuiparai ra riakoa vai oua.” Oire vosa uvuiparo rutu oiso ra ora rera iava varaua vo ruipaaro rutu-ia putereve vo ruipao oa riako ou ruipapape, oire eva-a oa iava viapau uvuiparoi ra iriai tavauruva vai oureve. Uva oisi-a eisi osa ragavira vearopai rerapa. ³⁸ Vo reoro rutu isivaaro iava oiso puraparai, Vosa ro oirato ira o tavauruva oureve iria-ia rera vaarova ora ousapa reesi toupave, oire ra va-ia viapau vuria vaipe

vaiterei-ia. Ari ro ira viapau oiso riako vaiaro oupareve, ira oiraopavira rutu vearo vovou purapareveira.

³⁹ ☆ Ari vosa o riakova iria ora oira reraaro oueve, oire ra rera tapo toupave vokiara rutu-ia. Viapau uvuipaoi ra rera kavueve vo osa tootoovira raga toupave. Ari vosa kopii rovro, uva-a eva uva uvuipaoi ra ora oira vo ruipaaro sirova utuoro iravu raga oueve ita. Ari vao raga oiso-ia osa iava viapau uvuipaoi ra iravu oueve ro ira viapau Jisas oirao piepareveira. ⁴⁰ Ari vosa oira ou asavira toupave, oa iava uvuipaoi ra oiraopavira rutu roruvira raga toupave. Eisi osa ora ragai raga vo rugooaro tupa. Uvare oiso taraiparai, Pauto reraaro Tugoropato Uraurato osa tapo vo vovouaro tupaiveira.

8

*Varuere Kare Oisoa
Tauopaive Tokarasi Irarapa*

¹ Visii vo akearo pukopaavoi varao iava aioara oara-ia koru-oupaaveira tokarasi irarapa voea-ia vuurapa vaisi purapaoro. Vao iava uvare oiso purapataveira, “Igei orekerovu rutu-ia taraipaiei.” Ari ita, visii vo reoroaro oiraopai. Ari vao raga vo osa ro ira ora rera-ia rugooparo oiso, Riro taraito-a ragai. Eera-a ira ora vaisiaro rei pie

ragapareveira. Ari vosa vereopa vovou rutu purapareve, oire ra ora rera vaaro vearo pitupitu goru piepareveira rutu. ² ☆ Ari ro oirato ira oiso puraparo, “Iu osa taraiparai oiso, Ragai-ia taraia toupaivoi.” Ira raga ita-a eera apotapa taraiapa. ³ ☆ Vo osa ro ira Pautoa-pa sirao iraoparo, ira raga ita-a eera ira-ia taraiparoveira Pauto. Oa iava rerare oiso puraparoveira, “Ragai reraaro-a ro-ia oirato.”

⁴ Oire vigei vao-ia taraipavioveira rutu ro iava tokarasi, Ira ovoovovira vaopa oiso toupareveira, oa viapau toupave rera iavirava. Ora tapo vo osa oiso taraipavioveira, Kataitoa raga toupareveira Pauto. Viapau iraiiei ita. Oire uva apeisi-a? Uvuipaviei ra voeapa koruoupa varuro aiopape, eke? Uva viapau. ⁵ Ari ita, riro irara toupaivoi voeao oea vaisipaiveira oiso, Pau irara ora turaro irara voeao voya vo rasio-ia ora oiso vuvuiua-ia. ⁶ ☆ Uva oiso vearopai, Viapau uvuipaviei ra voea-ia rugorugooara oavi tovopape, uvare vigei reraaro-a ro Oiraopatoa rutu Pauto Aite kataitoa raga. Ira orekerovu rutu purareva. Ora vigei tapo purareva ora rerapa, oisore ra rera vaisiaro rei piepape tootoovira tupaoro. Ora tapo ro kataitoa raga Turaro vigei reraaro Jisas Krais. Ro ira iavirava Pauto orekerovu

rutu purareva. Ora vo osa rera vo goruaro iavirava tootoopavioveira. Ira vigei rutu oiso piereva ra oiso toupape, Vigei-a rera voeaaro rufu.

⁷ Oire uva apeisi-a vo aioro-ia varao oara vatepaiveira voeapa evoea tokarasi irara? Ari ita, voari rovovira rutu uva oearovu visii iava oisoa aio vatepaave voeaoa tokarasi irara. Uva voea vo rugorugooaro touvira karu uviro asavira toupaveira. Oa iava touvira viapau roroioapaaveira Pautoa-ia taraipaoro vo vokio. Vao vituaro iava vosa koruoupa aio vorevira aioive, uva va-a eva oa-ia oiso rugoopaaveira, Ora voea iava sopaura vuivui piepaiveira. Eake iava? Uvare viapau oiso goruvira rutu ora voea vo rugooroaro goru pie rovopaiveira. ⁸ ☆ Oiraopavira rutu viapau oiso uvuipaviei ra aio kavupaviera rutu, torevokovira oiso toupape vo Pauto osireiaro-ia. Uva viapau oiso oavu avu vaiiei vosa viapau vo aioro evara aiopape. Ora viapau oavu avu vai vo rara vara aiopape. ⁹ Ari ora airerei iraopata vaopa, vosa eisi rugoopaoro ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupata. Teapi visii vo vovouaro sirova utuoro oearoi koveave vuria-ia, voeao oea-ia raverave vovou oirao piea toupaivoi.

¹⁰ Vosa visii tapo irai toupare ro ira viapau

☆ 8:2: 1 Ko 3:18, 13:8-9, 12 ☆ 8:3: Ga 4:9; Ro 8:29 ☆ 8:6: Mal 2:10; Ro 11:36

☆ 8:8: Ro 14:17

vearovira ora rera vo rugooaro rovirieipareve, oire ra visii uvupa osa oiso purapata, “Vigei rutu-ia toupai voi taraia.” Oire va-a eva oa sirovava visii siituepareve ovusa aiopaoro paupata tokarasipa kepaia. Oire uva apeisi-a va-ia vao? Vosa rera tapo oisi aiota, ra va isivaaro iava oiso rugooro vai pasi, Easi vuria vai-a vao oa puraavoi. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga ita uvuipatai ra iravivu araokoto oavisii kove pieta ro irapa Krai kopiiroepa. Uvare visii vo taraia-ro-a oa-ia rera vavagisi pietavoi. ¹² Visii raga ita vuri vovou purapataveira Krai-ia, vo osa ora visii araoko iraraaro kove pieta voeao oea viapau vearovira taraipaave vao purapaoro torevoko vovou rutu. ¹³ ☆ Uva ragai raga vo rugooaro-a vao-ia, Vosa tokarasi vaaro aioa varua aiopaoro ora ragai araokotoaaro kove piea vuria iare. Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraoparai ra varuarapa kavu ovoia vaopa oiso, teapi araokotoa oaa vuria vai purareve.

9

Pol Oisoa Rorupareve Vo Rara Viapau Moni Ouparo Vao-ia Rera Vaaro Aposel Kovo

¹ Viapau oiso iraiei ira uvuiparoi ra ragaipa reiro, uvare ragai-a aposelto Pautoa ragapa kovopato. Vo

osa Jisas vo reoaro vigei reraaro Turaro kaepaveira, ro ira kekeavora ora ragai vaitereiaro iava osireitoarei. Uva apeisi-a? E viapau visii-a ragai vo kovoaro vo kuearo vao aposel kovo? ² Ari ita, vosa oearoi viapau ragai eveipaive oiso purapaoro, “Easi viapau aposelto rera ro.” Uva apeisi-a visii? Iu, uvui iraopatai ra ragai-ia taraipata, Aposelto ragai. Eake iava? Uvare visii vaaro-ia oirao piea Turaro tapo ora tavosipatai. Okuea-a eva ragai vo kovoaro iava vao aposel kovo.

³ Vosa oearovu ragai reroaropaiveira ragai toga-paoro oreorovu-ia, uva voea vo reoroaro pukopaaveira oiso purapaoro, ⁴ ☆ E viapau ragaipa oiso torevokopai ra aioara vai oupaa, ora uukoara vai vo oirao pie vovou irara ruvara-ia, uvare ragai vo kovoaro-a vao lotua-ia? ⁵ E viapau ragaipa oiso torevokopai ra oiso piea osa oearovu aposel irara, ora voearo Turaro araoko iraraaro, ora ro Pita oea vatua riako tapo vokapaoro avaaepa vairo oirao pie vovou riako? Uva apeisi-a? E viapau uvuiparai ra oisi piea vao-ia ragai vo vokaaro? ⁶ Uva apeisi-a? E vegei raga ora Banabas uvui iraopaveiei ra kovopave aio voripasa varao vegeipa ora orekerovu, vo osa viapau oearovu oisi oisoa piepaive? ⁷ E upo purapato

aio voripasa kovopareveira ora orekerovu vo osa viuru kovo-ia toupareve? E iraiiei ira aio kovo vai puraparevoi, ra viapau oai iava opoa vai aioreve? Uva apeisi-a? Iraiei oiratoa vai ira sipsip kare vai tokipaoro oelai iava roro pigiparoveira, ra viapau oviroi-ia ukaioro vo vo kare iava, raa? Iu. Vara rutu varao ovoovo reoro oara oiraopai. Ari igei tapo uvuipaiei ra tauva oupaio vo lotupa irara ruvara-ia Pauto vo kovoaro purapaoro.

8 Ovoovo reo-a eva oa pu-raavoi varaore rugoopaoro vo rasio iava. Ari vosa Reo Taisire ora rugoo piera, oire ra vava vaeavira rutu vo reo vao puraa vao iava aposel kovo-ia vori oupa. ⁹ ☆ Uva vigei uvuipaviei ra Moses vaaro Reo Taisi vieipe oa oiso purapapeira, 'Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia tasi-asipaoro uvuipaai ra vearo takuraro kareke piepaive. Okarea tapo ita uvuipaai ra vo takuraro aiopaoro vokapaive kovopaoro.' Uva apeisi-a? E Reo Taisi vaiei va iava eva vo uvare Pauto vearo vovouparoveira vo karere, vo rara vara aiopaive, eke? ¹⁰ Viapau. Ari vigeire va-a eva Reo Taisi oa oiso purapapeira. Oiraopavira rutu ro oirato ira aio kovo aruo rovoreve, oire ra iravu ro oirato vo kovo opoaro tatereve, aiterea rutu uvuipasiei ra vaeavira kovopasi oiso rugoopaoro, Oiraopavira

rutu uvare aiopaveare rara vovio utupauavi vegei vo kovaaro iava. ¹¹ Ari ita, takuraara vikiavora rasitoa-ia ro visii iava sopaura. Otaraia vao takuraara oa vova Tugoropato Uraurato uriopapeira. Uva apeisi-a? E viapau uvuiparai ra ora ragai vo kovoaro iava kueara vai oua vo kuevo iava oa visii-ia toupaveira, raa? ¹² E torevokopapeira voearopa oearovu oearoa visii ruvara-ia orekerovu oupaiveira ora voea vo pau-roaro vearopasa? Uva apeisi ragai? Ragoa uvuiparai ra pute pievira rutu oisi piea eisi.

Ari ita, viapau oiso ora ragaire rugorugoparaveira ragoa oiso tupaaveira. Eagara vosa riroa tavaka oupaa, ra viapau oiso visii ruvara-ia oiso arepara oiso, Ragai tauvapata. Uvare oiso rugoopaai, Teapi oisi oai iava oearovivure korukorupara vao uvupa arapa Vearo Siposipo Kraisi iava va. ¹³ ☆ Visii voeao-ia yearovira rutu taraipataveira oea Tugoropa Kepa-ia aue Tempel kovopaiveira. Uva voa raga aio oupaaveira ora voeapa. Ora voeao tapo oea koruoupa aioro purapaiveira vo Tempel-ia. Oire ra voava okurorovu aiopaive ora voea raga ita varao oara kavupa piroveira. ¹⁴ Uva oisi ragavira Turaro vo reoaro tapo riro goru reo rutu oiso purapapeira, 'Voeao oea lotupa irarapa

siposipopaiveira vao iava Vearo Siposipo, uva voea raga ita lotupa irara ruvararia orekerovu rutu oupaiveira ora voea vo paouroaro rekopasa.'

15 Uva viapau oiso oisi voeao lotupa irara oisoa piepaa vo reo sirova utupasa eva riro goru reo rutu, oisore ra oisi ragai tauvapaive. Uva viapau oiso oisore visiipa vo pasio rigatopaavoi ra oisi ragai tauvata. Viapau. Eagara. Vosa kopiiravere oisi oreoi pura arapa vaore rugoopaoro oiso purapara, Teapi irai ita oiso ragai vo tavitaviroaro vo ora ragai iava akukupapa piepareve.

16 Ari ita, viapau oiso ora rei vaisi pieparai oiso reopaoro va iava vao ragai vo vovouaro oa purapaaveira Vearo Siposipo iava siposipopaoro. Viapau rutu. Eake iava? Uvare Turaro ragai arureva vo vovou purasa vao-ia. Oiraopavira rutu. Siraovira rutu vosa viapau rera vo rearo sirova uturaeri Vearo Siposipo iava siposipopaoro. 17 Vosa ora ragai raga vo ruipaaro sirova uturaeri vo kovo purasa, osa-a eisi osa iava visii arepaavori oiso ra ragaipa voriara vai vatepata. Osa viapau oisi eisi. Viapau rutu. Ari ragai vo kovo purapaaveira uvare Pauto ragaire oiso puraroepa, "Uvuipauei rutu. Oa iava viipa vo kovo vatepaavoi,

oisore ra Vearo Siposipo iava siposipopari." 18 ☆ Oire uva akuku visivi raga toupaaaveira vo ora ragai raga vo touaro-ia. Uva aa vo voria rutu-a vao oa uvuipapeira ragaipa? Vao raga vo osa rorupaaveira rutu Vearo Siposipo iava siposipopaoro. Vao oa-ia viapau voria vai. Uvare viapau visii arepaavoi oisore ra ragai vateta voria vai va-ia vao ragai vo kovoaro.

Pol Oisoa Oiso Toupaveve, Kovopato Oirara Rutupa

19 ☆ Viapau oiso reitoa vai ei ro irapa kovopaaveira. Viapau. Ari ora ragai vo vovouaro raga sirova utuparaveira vaore, ra oiso toupaa, Ragai oirara rutupa kovopato. Vaore oiso ra ragai vo kovoaro iavirava riro irara vai iava sopaura vai pore piroverea Jisas oirao piesa. 20 Vosa oisoa reo vatevatepara vo Jiupa, uva voea tapo toupaooro oisoa voea vo pitupituroaro sirova utupara vaore, oiso ra ora voea iava sopaura oaive porepaive. Ari ita, oiraopavira eisi osa iava viapau oiso Moses vaaro Reo Taisi ragaipa reipape. Ari voea raga vo rearo sirova oisoa utupaoro va sirova utupara vare vao rugoopaoro, oiso ra voea iava sopaura oaive porepa piro Jisas oirao piepasa. 21 ☆ Oire uva oisi-a ita eisi osa ragavira voeao tapo ratau

☆ 9:18: 2 Ko 11:7, 12:13

☆ 9:19: Ga 5:13; Mt 18:15

☆ 9:21: Ro 2:12, 14

tou irara oisoa toupaa uva tapo ita oisoa oisi voea vo pitupituroaro sirova utupara, oea oisoa viapau Moses vaaro-ia taraipaave Reo Taisi. Vaore rugoopaoro oiso ra ora ragai raga vo pitupituroaro iavirava ora voea iava sopaura oaive porepaive. Ari oisi eisi piepaoro viapau oisoa Pauto vaarore Reo Taisi viapau oisoa ovaupara, vo osa touvira Krai raga vo reoaro sirova oisoa utupara. ²² Vosa voea tapo raverave rari irara toupaveira, uva ora ragai vo vovouroaro oisivio rutu piepaaveira osa voea vo vovouroaro. Eake iava? Uvare oiso rugoopaaveira, Oearovi vai voea iava uvuipaai ra Jisas vo reoaro uvuive va-ia gorua ouoro. Oire uva irou irara irao-a oea tapo uvuiparai touoro ora ragai vo vovouroaro oiso piea osa voea. Ra va iava ragai vo pitupituroaro kekepaoro ragai vo reoaro uvupaive oiraopavira rutu ora voea iava sopaura-ia Jisas oirao piepasa.

²³ Eisi osa iava ragai vo pitupituroaro evara purapaaveira, uvare ragai vo ruipaaro-a oiso ra Vearo Siposipo kosi piepaa. Ra va iava rorupaa oirara kekepaoro voeao oea ora voea iava sopaura oaive vorevira porepaive va uvupaoro.

Goruvira Ikaupaoro Vo Poupavio Uva Ovoioipa Reesi Toupaveira

²⁴ ☆ Voeao-ia tarai iraopata oea ora paupaupaoro ikaupaaveira. Oire uva riro irara rutu-a oea ikaupaaveira, ra kataitoavi raga voea rutu-ia putereve, eera-a ira oisoa voria oureve. Uva visii tapo ita oisi uvuipatai ra oisi ora varovaropata ikaupaoro vo Krai vo raivaaro-ia. Ra opeita raveravepata ikaupaoro vo voriro oavisii ou arapa Pauto ruvara-ia. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa ro ira paupau ikauro purapareve ira uvuipa ra rearea asavira ikaupareve varaua oara tarai piepaoro oiso rugoopaoro, Rorupaavere rara oearovu rutu-ia putea. Ororua-a eva rera arova opesipere. Ari vosa vigei oisi piepape, oire ra va iava vigei vaaro rorua ororua vatepareira vigeipa Pauto oa viapau oiso opesipe rutu. ²⁶ Uva oisi-a eisi osa vituaro iava torevokovira rutu ikaupaaveira reesia-ia tugurapasa. Iu, uvare oiso rutu toupaa osa ro ira vavaearei vuvukopareveira iravu tosa. Oa-ia viapau oiso riroirovira vavaearei vikivikipaaveira. ²⁷ ☆ Viapau. Ari ora ragai iava varaua goru piepaaveira voua tarai piepaoro. Osa iava uvuiparai ra ora ragai iava varaua vo ruipaaro vara piepaa vaopa oiso, teapi oearovu ragaire oiso purapaave, “Rerape.

Uvui Iraopaviei Ra

Ira viapau uvuiparoi.” Vo osa oisi eisi puraave ragaire, uvare raveravevira opesi ragarai.

10

Vo Toupai Kokarapa Iava, Teapi Va-ia Kovevio

¹ ✧ Oavu-a vao-ia oa toupai vo vigei soporepasa voeao iava oea viapau voria oaive ouiva vo Pauto ruvara-ia. Araoko irara oaa, visii rugoo piepaavoi voearire Jiu aao iraraaro oea Moses sirova utuaepa kuvau tapi, vo uva viapau aue uukoara vai ora aue aioara vai. Uva voa-a vo uva oisoa Pauto voea virivarivira rutu voea tuvetuvepareve rukuta-ia. Oa iava Ret Si iviroiva uvare raakaopa.

² Uva oisi-a eisi osa pieoro ovoovovira Tugoropa Sisu Baptais ouiva Moses ruvara-ia vo avakava-ia Ret Si ora rukuta. Oa-ia oiso ora reesiaepa, Voea evoea Moses tapo ora tavosi-aepa. ³ Uva voa-a vo uva vaeavira voea rutu katai aio rutu oisoa aiopaive, vao oa voeapa oisoa karekepape vo Kraisi vo goruaro raga-ia. ⁴ ✧ Ora voea rutu oisoa kataia rutu-ia uukoa ukaiopaave vaeavira, vao oa voeapa oisoa karekepape vo Kraisi vo goruaro raga-ia. Ari ita, vo ovi-a eva uuko ovi oa avekeva iava kosi piropa oa-ia oisoa ukaiopaave. Uva ragai ovoovovira aveke vaisipaavoi, uvare rera raga-a eera Kraisi ira oisi

toupareveira oiso osa aveke. Rera raga-a ira oisoa voea tauvapareve, ovusa viapau oiso rera vo tauvaaro oisoa eveipaive. ⁵ Ari Pauto viapau oisoa rorupareve rutu voea iava oearovu-ia riro irara rutu. Oa-a eva vituaro iava oisoa voea raga kopiipaave uvarovu voraro kuvau tapiro vo voea vovouaro ouaive ou arapa vo Pauto ruvara-ia.

⁶ Osiposipoa vao oiso ovoovovira vigeipa toupaveira vaopa, teapi vigei tapo oisi orekerovu vuriara sirova avapavio. ⁷ ✧ Ora oiso tapo, teapi vigei vao tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapape oiso osa oearovu voea iava oisoa piepaive. Oa iava Tugoropa Vuku voea iava oiso purapapeira, ‘Pauaepa aiosa ora ukaiopasa. Oire uva va isivaaro iava tore-aepa pupipasa.’ Vo aio-ia oa puraiva tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapaoro. ⁸ ✧ Ora vaopa tapo oiso, teapi otopa pitupitu purapape oiso osa oearovu voea iava evoea. Evo vuriro voea varaaro oara vituaro iava riro tukuro rutu kopiiepa katai voki raga-ia oiso osa vo tuku-ia 23,000 aue oira. ⁹ Vigei vao viapau rutu uvuipaviei ra Turarore aveave reoro vai purapape oiso purapaoro, “Ae apeisi viapau vearovira vigei tokipareveira Pauto,” oiso osa oearovu voea iava oea oisoa oiso purapaave. Uva oisi-a eisi osa pieivoiva, rakoru kare voea upoiva,

✧ 10:1: Eks 13:21, 14:22, 29 ✧ 10:4: Eks 17:6; Nam 20:11 ✧ 10:7: Eks 32:4,

6 ✧ 10:8: Nam 25:1-9

uvare vo kare siporeva Pauto. ¹⁰ Ora viapau rutu uvuipaviei ra rera-ia Turaro vakuvakupavio oreorovu purapaoro vuriara rera-ia, oiso osa oearovu voea iava oea oisoa rera-ia vakuvakupaave. Ari ita, eisi osa piepaivoiva, opesiaepa, uvare Oira Upopato Enselto voea rutu uporeva.

¹¹ Oovoovoroa rutu-a evara oara toupaveira vigeipa, uvare oearovu vara rigatoiva, oiso ra voa toupave vigei vosipasa rutu varapa. Vaopa teapi vuriara purapape vara-ia oiso osa voea voari. Uvare vigei-a vao toupai vo vuutao iava vo voki-ia oare tutuu piepai Ovoioapa Voki. ¹² Oiso ragavira iava, teapi oiso keapaoro oiso rugoopata, Goruvira torepatai. Teapi oisi iava koveta. ¹³ ☆ Evo pitupituro oara karekepapeira vigei-ia kokarapasa. Uva viapau oiso vigei raga-ia, ari oearovu tapo-ia voeao voraro rutu. Oa iava Pauto visiire viapau isivaparovere. Osa iava kokarapa vovou viapau uvuipai ra visii-ia putepaive. Viapau. Ari visii tauvaparevere vokiara rutu-ia. Uvare rera raga ira reo ovoi rera vaaro oirao piepareveira. Oa iavirava visiipa gorua vatepareveira uvuivira rutu visii tauvapaoro vaopa oiso, teapi raveravepata. Ora oiso osa uvuiparoi ra oraivai purareve visii virivarisa vao oa iava uvuipatai ra kokara-

ia vatavatapata.

*Viapau Rutu Uvuipaviei
Ra Pauto Oirao Piepaoro
Vurito Uraurato Tapo-ia
Raripavio*

¹⁴ Oisi-a eisi osa iava vate irara oaa, visii vatatopo piepaavoi oiso ra tauai visivi rutu toupata vo pitupituro asavira tokarasiara-ia vuurapa vaisi purapa. ¹⁵ Vearovira rutu rugoo iraopata. Osa iava uvuiparai ra visii-ia taraipaoro visiire oiso purara, Ragai vo reoroaro rovirieipata oiso, E vearovira avu rutu visii tavipaavoi oiso? ¹⁶ ☆ Vo osa kovukovu aio purapapeira vao komunion, uva kap-ia pitupapeira. Oa iava oirava Turaro arepape, oisore ra oirava Pauto vigei rutu viraakoreve. Oa iava uvuipaviei ra rera-ia Pauto vearo vaisi purapape. Uva apeisi-a? E oiraopavira eisi piepaoro Krai tapo ora tavosipavioveira, rara vare ovoovovira Krai revasiario-ia ukaiopavio, o revasiva iria parueva vo vigeipa. Iu. Ora vao bret-ia oa kakuakupapeira va aiopasa. Uva apeisi-a? E Krai tapo ora tavosipavioveira ovoovovira Krai iava varaua aiopaoro eisi? Iu! ¹⁷ Oiraopavira rutu vigei-a riro irara rutu oirara, ari kataiua-ia varaua karekepavioveira vao-ia lotua, vo rara kataia raga aiopape bret-ia. Eake iava? Uvare ora tavosipavioveira

kataivira rutu kataia bret-ia aiopaoro eera raga ita Krai.

18 ☆ Voearire rugoopata voeao Jiu oea oisoa koruoupa aioro iava aiopaive. Vo aioro oara oisoa vatepaive Pautoa-pa. Osa eisi pieiva oa-ia vigei soporeiva. Oa iava uvuipaviei ra oiso rugoopavio, Akoea ora tavosiaepa rutu Pautoa tapo. 19 Oire uva apeisi-a oiso osa puraparai voeaore ratau tou irara oea tokarasi irara vo pitupituario sirova utupaaveira? E akukuvira raga toupaveira tokarasi irara, ora varao aioara oara-ia oisoa voeapa koruoupaave, eke? 20 ☆ Iu. Akukupapara raga-a evara oara-ia viapau gorua vai. Ragai vo rearo vituario-a vao-ia oiso-ia, Evo aioro oara oisoa tovopaive eravaoara-ia tokarasi irarapa vara-ia koruoupaoro, viapau oiso Pautoa-paa. Osa-a eisi osa iava oiso ruipaparai ra viapau oiso voare avapata vo uva tokarasi irarapa koruoua purapaiveira. 21 Viapau rutu uvuipatai katai vovou purapaoro ra vairei-ia ukaiopata kaprirei oiso, O iria vatepapeira Turaro vaaro-ia komunion, ari o iria vatepaiveira tugara kare-ia vuurapa vaisi purapaoro. Uva viapau oiso uvuipatai vo aiorei iava aiopata oiso, vo aio Turaro vaaro komunion, ari vo aio tugara kare-ia vuurapa vaisi purapaoro.

Oaiorea-a evarei ora vareipa pisavira rutu toupaveira. 22 ☆ Easi pasi visii vai oiso vovoupataveira ra Turarore vuri vovou piepata tokarasi irara-ia visii vo rugorugooaro tovopaoro, ra va iava visiire kasipuparo, eke? E vigei vo goruaro Turaro vo goruaro-ia putepaveira, raa? Asi viapau rutu.

Vokiara Rutu-ia Uvui Iraopaviei Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapasa

23 ☆ Ari ita, oearovu vigei iava oiso purapaaveira, “Uvuipaviei ra opitupiturovu purapape, ora vigei vo ruiparoaro sirova utupaoro.” Oiraopai eisi. Ari viapau oiso opitupiturovu rutu veaopapeira. Uvuipaviei ra opitupiturovu purapape. Uva vao raga uvare viapau oiso opitupiturovu vo vovouroaro vigei tauvapaiveira. 24 ☆ Opeita iravu vigei iava tapo ora rera raga ora tokiparo oearovivure rugoo asavira. Viapau. Ari eera uvui iraoparoi rutu ra oearovure rugooapaoro voea tauvapareve tapo vearo pitupituro raga purapaoro.

25 Viapau oiso oavu avu vaiei vo oaravu rutu-ia varuara, varao oara voripataveira uua-ia vara aiopasa. Ari vao raga vo uvare viapau koruoupa pitupiture rugooapaoro vara viapau ake rovopataveira oiso, “Ovu iava vao-ia?” 26 Vao iava uvare Tugoropa

☆ 10:18: Lev 7:6 ☆ 10:20: Diu 32:17; Sam 106:37 ☆ 10:22: Ais 45:9

☆ 10:23: 1 Ko 6:12; Ro 14:19 ☆ 10:24: Ro 15:1-2; Fl 2:4, 21

Vuku oiso purapapeira, 'Rasito ora orekerovu rutu varao rera-ia toupaveira Turaro varaaro.' Oa vituaro iava uvuipaviei ra oaravu rutu varuara aiopape.

²⁷ Vosa ro ira-ia viapau oirao pie vovou vai toupave viire kaokaoro aiosa rera tapo, ra va iava ora vii vo rugooaro sirova utuoro avau. Oire vosa viipa aio koko purareve. Vearopai va aio ragari. Opeita rera akepari oaravu-ia akeara rirovira oisi varare rugorugoopaoro. ²⁸ Ari vao raga vosa irai vii tavi rovoreve oiso, "Koruoupa aioa vao-ia auepa tokarasi." Oire ra va iava viapau oiso aiori vaopa oiso, teapi rera vo rugooaro piro pieri varao iava oirao pie vovou vo pitupituroaro. Ora vao tapo vosa oiso ora sovota, Vuria-a vao, ra opeita va aiopata. ²⁹ Oire uva viapau oiso visii vo rugorugooaro oiso purarai, ari oearovua vo rugooaro-a.

Vo osa oisi vo reo iava oearovu oiso vaio puraave, "Eakere ora ragai vo rugooaro korurai vao oa-ia oearovu vuri pieavoi pasi vo aio-ia ora orekerovu avu vai rutu?" ³⁰ Vosa Pautoa-ia vearo vaisi puraa vo aio iavirava, uva apeisi irai uvuiparoi ra vo aio iavirava ragai toga-reve?"

³¹ ☆ Eisi osa iava oiso visii tavipaavoi, Vo osa eake aio aiopata, ora eake uko-

ia ukaiopata oara rutu-ia uvui iraopatai ra vara rutu aiopata ora vara rutu-ia ukaiopata, oisore ra visii siituepaoro oearovu visii-ia uvuipaai ra Pauto vaisiara kae pieive. ³² Torevokovira rutu tootoopatai. Oa iava viapau uvuipai ra vuria vai karekepe voeao-ia Jiu, ora voeao tapo ratau tou irara, ora oirao pie vovou irara voeao Pauto voeaaro. ³³ ☆ Oiso vearopai rutu vosa ragai vo pitupituro vioepata. Oiso osa akeakevira raga ragai vo touaro purapaaveira oearovu roru piepaoro. Ari ita, viapau oiso ora ragai ragare rugooparaveira vaore, oiso ra vearoa vai oua. Viapau. Ari vaore oiso ra oearovu rutu vearoa ouive. Oa-a evo vituaro iava oearovu uvuipaai ra ora voea iava sopaura oaive poreive Jisas oirao pieoro.

11

¹ ☆ Osa vituaro iava eisi visii tavipaavoi, oisore ragai vo pitupituro vioeta, oiso rutu osa Krai vo pitupituro vioepaaveira.

Kukue Tavurupa Pitupitu Vao Lotua-ia

² ☆ Visii-ia vearo vaisi puraavoi, uvare ragai roru piepataveira ra-gaire rugooapaoro ragai vo siposipoaro sirova utupaoro vao oa vateavora visiipa. ³ Uva ragai vo ruipaaro oiso toupai, ra roroiovira rutu vo reore rugoopata oreoa oiso

☆ 10:31: Kl 3:17; 1 Pi 4:11 ☆ 10:33:

☆ 11:2: 1 Ko 4:17; 2 Te 2:15

1 Ko 9:22, 13:5 ☆ 11:1: 1 Ko 4:16

purapai, Krais-a toki ruva-rautoa rutu ira oearovu rutu-ia oirara putepareveira. Oiso rutu osa vatuatedu vatuavav-ia putepareveira oirapa reipaoro. Oiso osa raga ita Pauto Krais-pa reiparoveira. ⁴ Osa iava ro ira variriparo, eke Pauto vo reoaro iava siposipopareve kosi pievira oirara rutu osireiario-ia, vosa ora rera iava kukue ruupareve, oa-a eva oa-ia rera raga uvuiparoi ra ora akukupapa pieparo. ⁵ Osa raga ita o riakova iria oisi variripao, ora Pauto vo reoaro iava siposipopaeve tapo kosi pievira vo oirara rutu osireiario-ia. Oire vosa viapau ora oira iava kukueva ruupaeve, oa-a eva oa-ia ora oira vatuateduaro vaisiario akaipa piepaevoi. Oire vosa viapau kukuvaipa toveeve tavuruvira, ra oiso rutu toupaeve osa o iria ora oira iava orui gagavurieve riroa ariia ouoro. ⁶ Ari ita, vosa viapau ora oira iava kukueva tavurupaeve vo varoa-ia, oire uva vearopai pasi vosa ora oira iava orui gagavuri roveeve. Uvare taraipatai oiso, Vosa riakova ora oira iava orui gagavurieve, ra va-ia ora arii pieo oira raga. Uva oisi-a eisi osa iava oiso vearopai rutu oirapa vosa ora oira iava kukue tavurupaeve vo lotupa kepa-ia. ⁷ ☆ Oire uva viapau oiratopa torevokopai oisi oiso vosa ora rera-ia kuku-vaipa tovoreve Pautoa iare lotupaoro. Eake iava? Uvare

rera vaaro vuraa oiso rutu toupai osa Pauto vo vuraaro. Osa eisi osa iava uvuipaai oearovu Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaive. Ari riakova vo vuraaro-a vao, oa iava oearovu oirara oearovu-ia oirara raga uvuipaai ra rei vaisi purapaive.

⁸ Vao vituaro iava uvare viapau oiso oirato purareva riakova iava. Viapau. Ari oirato pura rovoreva rovvira rutu. Oa iava utupavira riakova ita pu-rareva. ⁹ ☆ Uvare viapau oiso oirato purareva riakova iare, ari riakova purareva oiratoa iare. ¹⁰ Eva-a oa vituaro iava uvui iraopaoi ra riakova ora oira iava orui tavurupaeve kukue-ia Pautoa iare lotupaoro. Oa iava uvuipaai oearovu oiso taraipaave oira-ia, Vatuatedu oirapa reiparoi. Ora ra va iava enselpa irara oiso puraave oira kekepaoro, "Vearopai rutu." ¹¹ Ari oiraopavira rutu vo Turaro vaisiario sovara-ia tupaoro vigei raga oirara viapau uvuipaviei ra riako asavira toupape. Oisi raga ita riakora viapau oiso uvuipaai ra oira asavira tupaive ita. ¹² Oa-a vituaro-a vao-ia vo uvare Pauto riakova purareva oiratoa iava voari rovoa-ia. Osa raga ita oirara kavaupaiveira riakora, oea rutu-a voeao oea purareva Pauto ro ira-a orekerovu rutu vituaro.

¹³ Ora visii vo rugoru-gooroaro roviriei iraopata

oiso-ia, E torevokopai riako-
vapa o iria variripao oirara
rutu osireiario-ia Pautoa-pa
ora oruaro tavuru asavira
eke? ¹⁴ Vaore rugoopata
vo voki iavapa pitupitu
oa vigei soporepaiveira o
iava geegeeru orui riro
kaekaeva. Vo rara oirato
oirava geegeeru ariiparo.
¹⁵ Ari vosa riakova oirava
orui geegeeru toupaeve, oa
iava oisoa oearovu oirara
oira kekeoro oira-ia vearo
vaisi purapaive rorupaoro.
Uvare iriapa Pauto vo oru
vao geegeerua vatereva
vaore, oiso ra vo oru-ia
kukue tavorupaeve. ¹⁶ ☆
Ari vosa irai ragaiva kaureo
ruipaparo va-ia eva, uva
uvuiparai ra rera tavia oiso,
Viapau oiso igei aposel irara
igoa oiso oai-ia taraipaiei
vo rasio iava oa oiso torevokopai
vigei rutupa, ora
oearoipa Pauto oirara vaiaro
lotupa irara vai voearo
uvarovu rutu toupaivoi.

*Turaro Vo Aioaro Iava Vao
Oa Oisoa Vuri Piepaive Korin-
pa Irara*

¹⁷ Visii vatepaavoi ore-
orovu va-ia vao iava osa
viapau oiso visii-ia rorupaa
oisi iava eisi. Eake iava?
Uvare lotua-ia visii rutu ora
gurupataveira. Oire voa
vo pitupituro purapataveira
oara viapau oiso torevokopa-
peira evara. ¹⁸ Uva rovo
reo rutu-a vao-ia. Oa iava
oearovu ragai taviivora,
uvare roopavira toupao
ora kaureopataveira vo ora

visii vo pauroaro-ia. Oa
iava oiso rugooparai, O asi
oiraopavira vai-a pasi. ¹⁹ ☆
Ari ita, vearopai vosa osivi
ragavira rugorugoopata,
uvare oiso osa ragavira
iava uvuipatai ra oearovu
ora visiipa eveita voeao
oea-ia vearo rugoo ora
oiraopa vovou toupaveira.
²⁰ Oire vo osa ora gurupata
Turaro vo aioaro pura-
pasa vao ovapa aio, oaioa
eva akaipa piepataveira.
²¹ Uvare vagevagepavira
katakataivira aio rovonataveira
oearovivure tue asavira. Osa
iava eisi oearovivu ogoevira
raga touvira toupave, vo osa
oavau raga vuku rovoave
kokoropaoro spakpaoro.
²² ☆ E viapau kepaara vaiei
visii okeparoiaro, oara-
ia uvuipatai ra rovvira
aio rovonata ora ukaio
rovonata, raa? E visii vo
vovouaro-a eva eisi, oa iava
Pauto voearo reroaropaoro
voeava kaureopataveira
voeao lotupa irara? Oire
oisi-a eisi osa iava oearovivu
voea iava arii piepataveira
voeao oea aio arapa ogoe-
vira toupave. Uva apeisi
puraparai? Ragai roru
piepataveira va-ia oisi eisi
eke? Viapau rutu!

*Turaro Jisas Ira Komu-
nion Vatereva Voeaopa Dis-
aipel Rera Voeaoro*

²³ ☆ Uvare Turaro vo
taraiaro-a vao oa rovvira
rutu visii vateavora vao oa

☆ 11:16: 1 Ko 7:17 ☆ 11:19: Mt 18:7; 1 Ti 4:1 ☆ 11:22: Je 2:6 ☆ 11:23:
1 Ko 15:3; Mt 26:26-28; Mk 14:22-24; Lu 22:17-20

ouava rera raga ruvara-ia Turaro. Otarai oiso purapapeira, Vo vokiario Judas vigei reraaro Turaro Jisas kosi piereva vore viurupa irara vavaearo, vo rupao-ia oa-ia Jisas bret-ia pitureva. ²⁴ Oa iava va kakuakureva va-ia vearo vaisi puraoro Pautoa-ia. Uva oiso puraroepa, *“Va vao-ia bret ragai iava varaua, oa-a vouao visii rutupa, oisore ra va aiota ragaire rugoopasa.”* ²⁵ Oire uva oisi raga ita evo aio isivaaro iava kap-ia pitureva oiso purapaoro, *“O-ia kap iria agasivira toupae aue-ia wain ovi. Iria oiso toupai ovoovova vaopa Airepa Reo Ovoi Pauto vaaro, oreoa oirao piepaeverea ragai iava o-ia revasiva. Vosa aa vo vokio-ia oira-ia ukaiota, ra oisi va puraoro ragaire rugoopata.”* ²⁶ ☆ Osa iava uvuipatai ra Turaro vo kopiiaro vigeipa oirao piepata rutu vo vokiro rutu-ia, varao oara-ia va vao bret-ia aiopata, ora oira-ia o kap ukaiopata vo rutu tugurasa vo vuutao-ia oa iava vo voki-ia vorevira voreroverea Turaro.

Ro Ira Komunion Vuri Piereva, Ira Vo Vuriaro Voriaro Toupai Rera Ragapa

²⁷ Ejsi osa iava vosa ro ira vurivira vao aioreve Turaro vaaro bret ora ukaioro o iava kap, ira raga ita-a ira vuria purarevoi vareo rutu-ia oiso, Turaro iava varaua ora revasiva. ²⁸ Visii rutu katakataivira ora visii

iava sopaura oavisii-ia uvui iraopatai ra voura sisiro rovota. Oa iava uvuipatai ra ora visii varaaro-ia rugooara oavisii torevokovira Pautoa iare rugorugoopata. Ra va iava taru va aiota bret ora ukaiota kap-ia. ²⁹ Uvare vosa akukuvira raga va vao bret aioreve ora oira-ia o kap ukaioro vo rara viapau oiso vearovira ora rera sopaaro-ia tarai rovororo oiso rugoopao, Apeisi ragavira rutu vao vituaro porearo toupai oiso, Vao-ia Turaro iava varaua oiraopaua rutu. Oire uva va-a eva oa iava voua aiorevoi ora ukaioro oira-ia o kap, oarea-ia ora rera raga-ia vuria purarevoi vo Pauto osireiario-ia. Ra va-ia ora rerapa voria oureve siraoa-ia tavaka. ³⁰ Eva raga ita-a oa vituaro iava oearovu riro irara visii iava upiapaaveira ora raveravepaaveira. Ora oearovu visii iava oisoa kopiipaave. ³¹ Vosa visii rutu ora visii iava sopaura oavisii sisiro rovopata rutu, oa iava Pauto viapau oisi visii piepareve eisi. ³² ☆ Ari ita, Turaro vigei varaaro vuri vovouro rovirieipareveira, oa iava vigeipa tavaka vateparevoi vigei torevokopaoro vo vokio-ia, vaopa oiso, teapi opesi ovoivioverea voeao tapo oea viapau oirao pie vovou vaiva toupaiivoi.

³³ Araoko irara oaa, vosa Turaro vo aioaro aiosa ora gurupata, ra opeita vagevagepavira va aiopata.

Ari oearovivure tue rovota voeao oea tapo koatapaai va aiosa. ³⁴ Ora vosa irai visii iava ogoero, uva oiso vearopai ra rovovira ora rera vo kepaaro-ia aio rovoreve. Oa iava Pauto viapau uvuipa ra visii ruture oiso puraro, "Vurivira eisi piepatavoi visii," vo rara oisi eisi ora gurupata vare vao Turaro vo aioaro.

Oaravuei touvira varao oarapa ruipaparai oiso ra visiipa vara torevokoa. Osa pieavere rara vo osa visii tapo tousa urioravere rara.

12

Vo Toupai Ovatevatearovu Rutu Iava Tugoropato Uraurato Varaaro

¹ Araoko irara oaa, visii vo akeraro pukopaavoi varao iava vatevateara Tugoropato Uraurato varaaro. Uvare oiso ruipaparai ra vearovira rutu rorojovira vara-ia taraipata. ² Uva taraipatai oiso ragavira osa toutava voari tuariri, vo uva viapau oisoa oirao pie vovou vaiva toupata, vo vuutao-ia oa-ia oisoa tokarasi irara raga rei piepata, voeao oea vo vovouroaro sirova utupaoro visii raga ora piro pietaepa.

³ ☆ Oiraopavira rutu vara-ia varao vearovira taraipata oiso-ia, Ro ira tuvetu-
pareve Pauto reraaro Uraurato, ira viapau uvuiparoi rutu ra tovi reoro vai purareve oiso puraoro, "Rerape eera Jisas, ira-ia

vuria toupavoi." Ora oiso tapo osa iava viapau irai uvuiparoi ra oiso puraparo, "Rera-a ro-ia Jisas ragai reraaro Turaro," vo ovusa viapau rera vo ruipaaro Tugoropato Uraurato sirova utuparo.

⁴ ☆ Ovatevatearovu rutu toupavoi oara vatepareveira kataitoa raga Tugoropato Uraurato. ⁵ Ora oaravu rutu tapo kovoara toupavoi vara purapasa. Oara-ia uvuipaviei ra vara purapape kataitoa ragapa Turaro. ⁶ Ari ita, oirara rutu viapau oiso uvuipaai ra vaeavira okovorovu rutu purapaive Pautoa-pa. Ari kataitoa raga Pauto ira oirara rutu oiso piepareveira ra rera ragapa kovopaive voea vo rugooroaro-ia uvuivira. ⁷ ☆ Oiso osa katakataivira Tugoropato Uraurato vo kovoaro eveipaiveira ora voea iava sopaura-ia oaravu-ia vatevateara varao oearovu rutu oirara tauvapasa ⁸ oiso-ia, ro Tugoropato Uraurato ira iravupa reoa vatereve, oisore ra va iava oirara vo rugooroaro soporepareve. Vo osa rera raga ita Tugoropato Uraurato iravupa rugooa vatereve vaore, ra oearovu oirara tarai piereve vao iava oa vatauvira toupaveira. ⁹ ☆ Uva rera raga ro Tugoropato Uraurato ira riro gorua oirao piea iravupa oirato vatereve, oiso ra va iava

oearovivu vearovira tauvaporeve. Ora iravupa aia ita gorua vatereve oisore ra va iavirava oearovu oirara ruvarupareve voea porete piepaoro. ¹⁰ ✧ Ari iravupa gorua vatereve ravoto kovoro purapasa. Ari iravu oiso pier eve, ra Pauto vo taraiaro oiraopavira rutu kosi piepareve goruvira. Ari iravu oiso pier eve ra oearovu rutu oirara vo tarairoaro rovirieipareve oiso purapaoro, “Vova vo kovo-ia Tugoropato Uraurato, ari ourauravu raga iava kuuvua vao-ia.” Ari ita, ovusa iravupa pisa visivi rutu reoa vatereve, ra va iavirava reoreoparo. Ari iravupa taraia vatereve, ra vo tarai iava eva pisa reo rutu porereve. Oa iava uvuipaai oearovu vo reo porearo rutu-ia taraipaave. ¹¹ ✧ Ari ita, evara rutu orekerovu rutu oara toupavoi vatevateara, vo osa kataitoa ragaei Tugoropato Uraurato ira oirara rutupa katakataivira oisi vara piepareveira ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro.

Vigei-a Ovarurovu Vova Krai Iava Kataiua Varaua

¹² Oire Krai-a ro ira oiso toupave, Kataiua varaua oua-ia ovarurovu epao. Ari ita, uva osarovu rutu-a vo ovusa kataiua raga iava varaua vara-a. ¹³ ✧ Oiso ragavira Jiu-a voeao-ia, ari ratou tou irara-a

voeao-ia, ora voeao oea kovo ragapaiveira akukuvira vori ou asavira. Ari voeao oea monipa kovoro purapaiveira ora voeapa, vigei rutu-a vao vigoa ora reesiviepa oiso, Vigei-a kataiua iava varaua. Oa-a vao oa iava Tugoropa Reesi ouepa vigei rutu vo Krai-a ora tavosioro vao iavirava Tugoropato Uraurato goruaro. Iu, Pauto vigei vaeavira rutu oiso pier eve, oiso ra vigei rutu ukaiopavio ovoovovira rera iava Tugoropato Uraurato, ra rera tovopape vo vigei varaaro-ia tootooara oavi.

¹⁴ Vouao varaua viapau oiso kataiua rutu-a. Viapau. Ari ovarurovu rutu voua iava toupai. Osa rutu toupaveira Krai ira varaaro iava ovarurovu rutu toupaveira. ¹⁵ Vosa tasi tauo oiso purape, “Viapau oiso vavaea-a ragai. Oa iava viapau oiso toupavoi, Ragai-a ovaruvu voava.” Uva oisi-a eisi osa viapau torevokopai, uvare tasi tauo-a oa oiso toupavoi, Oavu voua iava varaua. ¹⁶ Ora vosa kokito oiso puraro, “Viapau oiso ragai-a osireito. Eisi osa iava viapau oiso ragai-a varaua iava.” Eva oa viapau torevokopai, uvare rera-a kokito voua iava varaua. ¹⁷ Vosa voua rutu varaua oiso raga toupave osireitoa raga, oire uva apeisi-a, uvuiparoi osireito ra uvureve? Ora vosa voua rutu varaua oiso raga

✧ **12:10:** Ga 3:5; 1 Jo 4:1 ✧ **12:11:** 2 Ko 10:13 ✧ **12:13:** Ef 2:18; Ga 3:28; Kl 3:11; Jo 7:37-39

toupaive, Voua kokitoa raga, uva apeisi-a? E uvuiparoi ra geesipareve, raa? ¹⁸ Viapau. Uvare Pautoa raga ora rera vo vovouaro sirova utuoro ovarurovu rutu tovoreva varaua-ia. ¹⁹ Vosa katai varuvi raga toupaive, uva apeisi-a? Oiraopavira rutu uvare viapau oiso uvuipai oisi eisi toupaive varaua. ²⁰ Oiraopavira rutu viapau oiso oisi-a eisi, uvare ovarurovu rutu iava voua-kataiua raga varaua.

²¹ Uva viapau osireito uvuiparoi ra oiso puraro vavaeare, “Viipe. Ra ragai ragape. Uvare ragai raga uvuiparai.” Ora kukueva viapau oiso uvuipaoi ra tasi tauore oiso purao, “Viipe. Ragai uvuiparai. Uvare viapau uvuipauei ra ragai tauvari.” ²² Ari ita, oisi eisi viapau torevokopai. Oa-ia eua viapau uvuipaviei ra vearovira toupape, vo rara viapau ovarurovu viapau toupaive vigei-ia, vo varuro oara raveravevira vai toupaiveira. ²³ Ora vo varuro oarare oiso rugorugoopaaveira, Akukuara raga evara, ovarurovi-a evara oara-ia uvui iraopaviei ra kasivarivira rutu varavi tokipape. Ora vo varuro oarare oiso rugoopavioveira, Viapau oiso vearovira kekepa piroi, ovarurovi-a evara oara-ia vearovira rutu vara ruupape varoara-ia. ²⁴ Vo varo oa-ia viapau uvuipaviei ra vara ruupape ovaruroa vearovira

rutu kekepa piro. Uva vo varuro rutu takuvureva Pauto kataiua rutu varaua puraoro, oiso ra oirara vo varurovioro vearovira rutu rugoopaave oara akaipa visivi toupaive. ²⁵ Oire uva oisi-a eisi osa vituaro iava ovarurovu viapau oiso roopavira toupaiveira. Viapau. Ari evo varuro rutu vaeavira rutu ora tauvapapeira ora vo varuro raga ora tokipaoro. ²⁶ Vosa ovaruvu vuria tavaka ouve, ra ovarurovu vo tavaka sovove ora vara-ia. Oa iava vara rutu vo sirao kaeve. Ari vosa ovaruvu vaisiario kae pieive, oa iava ovarurovu roruve va tapo.

²⁷ ☆ Oire visii rutu ora takuvutaepa rutu. Oa iava oiso toupata visii-a kataiua rutu oiso osa Krai. Ari ita, visii rutu katakataipavira toupataveira oiso osa ovarurovu voua raga iava varaua rera vouaaro. ²⁸ Osa iava Pauto ovarurovu rutu tovtovoreva torevokovira ora vara vo tavukiroaro-ia oiso ragavira, Rovopa irara-a voeao aposel irara. Uva eraopaai voeao-ia profet irara. Uva vo pevapaai voeao-ia tarai vatepa irara. Uva voea isivaaro iava voeao-ia oea ravoto kovoro purapaiveira. Uva evoea isivaaro-ia voeao tapopa vo goru vatereva oirara ruvarupa irara ora voeao oearovu tauvapa irara, ora voeao oearovu rutupa irapa irara, ora voeao oea pisa reoro rutu-ia reoreopaaveira. ²⁹ Oire uva viapau oiso

voea rutu areiivira rutu toupaveira oiso, Voea rutu-a profet irara, ari voea rutu-a tarai vatepa irara. Viapau. Viapau oiso voea rutu gorua oupaiveira Tugoropato ruvara-ia Uraurato vao ravoto kovoro purapa, ora ³⁰ oirara ruvarupa, ora vao pisa reoreoro-ia reoreopa, ora vao pisa reoro aviavi piepa. ³¹ ✱ Osa iava eisi uvui iraopatai ra ora visii iava sopaura rutu tovota varao-ia vatevateara oara evara-ia uvuipai ra putepaive rutu.

Ari ita, oavuei aia oa epao touvira aue riroa rutu sirao vovou. Vosa viapau vava toupata, ra viapau uvuipatai ra evo vatevatero kovo piepata vo oearovivu tauvapasa.

13

Vo Toupai Oearovivupa Siraopa Vovou

¹ Uva va vao-ia rovoa rutu aue siraopa vovou oa oiso toupai, Uvuiparai ra oearovu rutu vo reoroaro-ia reoreopara, ora vo reo enselpa irara vaaro pisa reo rutu. Ari vosa viapau sir-aopa vovou purapaa oisi eisi reopaoro, ra ragai vo reoaro oiso raga guruko ragapaive osa toiva o iria akukuvira guruko ragapaevoi, uvare oira toga ragapai. ² ✱ Ora vosa goruvira rutu Pauto vo rugooaro kosi piea va iava siposipopaoro. Ora vosa orekerovu rutu-ia taraipara varao oara viaevira toupave

ora varao oara vatauvira toupaveira. Ora vosa riroa rutupe oirao pie vovou ragai-ia oa iavirava uvuiparai ra pukuia virua uvavure. Ari vosa viapau siraopa vovou purapaa eisi evara purapaoro, oire ra oiso raga toupaa, Akukupapatoa raga ragai. ³ ✱ Ari ita, vosa ora ragai varaaro rutu orekerovu vatepaa oearovivupa apota irara. Ora vosa ora ragai raga iava varaua iava vasea oearovupa, oire ra ragaire kasipupaoro ragai iava voua kasiive vaopa, uvare Pauto vo kovoaro-a oa purapaaveira. Oara rutu-a evara oara-ia viapau vitua vai toupai, vo rara viapau siraopa vovou vai pura rovopaa.

⁴ ✱ Oire uva va-a vao-ia siraopa vovou oa oiso rutu toupai osa kave vovou ora vereopa vovou. Uva ro ira siraopa vovou purapareve, ira viapau uvuiparoi ra orekerovu riiriipaoro iravure vuri rugorugoo purapareve, oiso ra rera varaaro rutu ou ragareve. Ora vo osa viapau ora rera raga-ia vovoupari. Ora viapau oiso ra ora rera raga vaisiaro rei piepareve. ⁵ ✱ Ora vo osa ro ira-ia siraopa vovou toupaveira, ira viapau uvuiparoi ra oearovivu arii piepareve. Ora ira viapau uvuiparoi ra iiruko vovou purapareve. Ora viapau

✱ 12:31: 1 Ko 14:1, 39-40 ✱ 13:2: Ap 13:1-2 ✱ 13:3: Mt 6:2 ✱ 13:4: Pro 10:12; 1 Pi 4:8 ✱ 13:5: 1 Ko 10:24

uvuipa ra vagevagepavira kasipuparo. Ora vo osa viapau oiso ra varaore vuriara rugorugooparo oara purapaive oearovu rera-ia. ⁶ Oire uva rera ro ira-ia siraopa vovou toupaveira viapau uvuiparoi ra rorupareve vuri rugorugoo-ia. Ari uvuiparoi ra varao-ia vearopa rugooro rutu orekerovu varaaro rorupareve, varao oiraopa rutu varaaro ora vearopara rutu.

⁷ ☆ Ari ro ira siraopa vovou-ia toupaveira, ira viapau uvuipa ra va eakareve vo osa riroa tavaka pou piro rera-ia. Ora vao tapo vosa oavu-ia oirao piepareve, ra viapau uvuipa ra va iava ora rera vo rugooaro tavarioreve ita aia. Ora vao tapo vo osa rorupaoro toupaveira varaore tuepaoro, vo osa Pauto vo utupavira rera vatereverea, ra viapau uvuipa ra vo roru eaka pierave. Ora uvuipa ra kave vovou purapareve voeare oea viapau rera vo rugooaro sirova utupave.

⁸ Va-a vao siraopa vovou oa pauakavira rutu toupaveira. Oirara uvuipaaveira vearovira Pauto vo reoaro kosi piepasa. Ari ita, uva katai voki raga iare va-a. Ora vao osa oirara vatevateara oupaiveira, oire ra vara iava reoreopaave pisavira reopaoro, oreoroa rutu-a evara oara opesi ovoipapeira. Oiraopavira rutu uvare riroa rutuei taraia vo Pauto vo ruipaaro

iava. Uva ita, osa vo tarai tapo opesiperea. ⁹ Oara rutu vituaro-a vao-ia, uvare vigei varaaro-a vatevateara oara viapau rutupavira toupaveira varao oara-ia taraia oupapeira, ora oara iava Pauto vo reoaro kosi piepapeira. ¹⁰ Viapau. Ari oavu epao rutupa rutu. Vosa va eva rutupa pou piro, ra va iava orekerovu rutu evara kurokuroara opesi ovoipe.

¹¹ Oire vo osa kakae visivi oisoa toupaa, uva voa-a evoa uva oisoa veu visivi rutu reopara. Ora tapo oiso rutu voa oisoa rugorugoopara osa oavu kakae vure rugorugooapaaveira. Oire uva vo vokio-ia ragaiei oira vasito. Eisi osa vituaro iava kakae vure vo vovouroaro kavuava. ¹² Varao oara kekepai vigei vo vokio. Uva viapau oiso roroiovira vara kekepai, uvare tur-opavira oiso vara vurapai osa sisiroara-ia orekerovu turopavira kekepapeira aauvira. Ari vovio utupaua vara evara viaeperea vigeipa, ra va iava roroiovira vara kekepe. Vo vokio-ia Pauto varaaro-ia taraiparai, vo osa ragaipa vavagisipai. Ari evara rutu taru eveiaverea vovio utupaua vara-ia ro-roiovira tarai ovoioro, oiso rutu osa Pauto ragai-ia tarai ovoiparoveira. ¹³ ☆ Iu, osa ragavira-a eisi osa touperea voari utupaua. Ari vo vokio-ia oiso rutu toupai vo peva vao oa reipai rutu oiso-ia, oirao pie vovou-a vao-ia,

ari rari vovou-a vao-ia, ari siraopa vovou-a vao-ia. Oa-a vao-ia siraopa vovou rovopa rutu vo vo peva iava.

14

Vo Toupai Rovopa Iava Vatevatea Tugoropato Uraurato Vaaro

¹ Ora visii iava sopaura rutu tovota siraopa vovou rutu purapasa. Uva viapau uvuipatai ra oiso ovatevatearövure ovaupata. Uvare vo vatevatea vao-ia Pauto vo reoaro kosi piepa, oa-a eva tapo visiipa reipapeira. ² ✧ Aue vituaro iava uvare ro oirato ira pisa vaivaishi-ia reoreoparo, ira viapau oiso oirarapa reoreoparoi. Viapau. Ari eera Pautoa ragapa reoreoparoi. Eake iava? Uvare oirara vo rugorugooroaro vavagisipai rera vo reoaro uvupaoro, vo osa vatauvira rutu oiraopa rugoo kosi pieparevoi Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava. ³ Ari ro ira roroiovira rutu Pauto vo reoaro kosi piepareve, ira raga ita oirara tauvaparevoi voea vovouroaro tapo goru piepaoro. Ora voea vateparevoi kave vovou. ⁴ Ari ro ira pisa vaivaishi-ia reoparo, ira raga ita ora rera raga ora tauvaparoi. Ari ro ira Pauto vo reoaro vearovira rutu kosi piepareve, ira-a ita eera ira lotupa irara rutu tauvaparevoi taraia vatepaoro Pautoa iava. ⁵ ✧

Uva ragai vo ruipaaro-a vao-ia, oiso ra visii rutu pisavira rutu reopata. Ari rirovira rutu oiso ruipa iraoparai ra vo vatevateaoa toupata, oa iava vava uvuipatai ra vearovira Pauto vo reoaro kosi piepata. Oa-a vao oa iava ro ira roroiovira rutu Pauto vo reoaro vatepareve, ira-a eera ira oiraopavira oirara rutu tauvapareveira. Ari ro ira oreovu raga-ia pisa vaivaishi-ia reoreoparo, ira viapau oiso piepareveira osa eera. Ari vao raga oiso-ia, vosa iravu rera vo reoroaro porepareve, oa iava lotupa irara rutu uvuipaai ra tauva rutu oupaive.

⁶ ✧ Oire araoko irara oaa, e uvuiparai ra visii iare taveteoro visii tauvaa vo rara pisa visivi reoreora? Viapau. Ari vao raga vosa uriora ra roroiovira Pauto vo reoaro vatea vao oa vatereva ragaipa, ora tarai reo vao rera ruvara iava va-a, ora siposipoara varao oara-ia visii tarai piesa urioravere.

Visii Uvui Iraopatai Ra Pauto Vo Reoaro Kosi Piepata Vo Oirara Vo Reoaro-ia

⁷ Oiraopavira rutu vosa viapau vearovira pureo tavara vuvurepata ora aue gitaara tatupata, ra va iava ogurukorovu rutu puraave. Ra apeisi ragavira roroiovira vara gurukoaro gauaro eveipata, raa? ⁸ Ora vosa ro ira utave vuvurepareve, oire ra vosa viapau ro-roiovira gurukopaeve, ra

apeisi ragavira oira gu-
rukoaro eveioro oearovu
oiso puraave, “Upoa purasa
vatatopopaviei”? ⁹ ☆ Uva
oisi ragavira vosa oisi eisi
pisavira visii vo reoroaro
vatepata, ra apeisi ragavira
oearovu visii vo reoroaro
uvupaoro vara vituaro-ia
roroiovira taraipaave? Ari
ita, visii vo reoroaro oara
ora ropi ragapapeira, oiso
rutu osa kiuvu gurukoara
kaepaoro avaparoveira.
¹⁰ Riroara rutu reo kakuro
oara vo rasio-ia toupaveira.
Oara rutu vituaro porepore-
aro toupaveira. ¹¹ Ari vosa
viapau eveivira irai oreoiaro
uvua vao oreovu raga,
oire uva eera-a ira ragaipa
aapaapavira toupaveira,
vo osa ragai ita oisi raga
rerapa aapaapavira ita
oisi toua. Ra ita viapau
uvuipaveiei ora vegei-ia
taraipasa. ¹² Taraiparai oiso,
Visii-a vao visiigoa ruipa
iraopataveira oiso ra vara
rutuva varao vatevateara
toupata, varao Tugoropato
Uraurato oara vatepareveira
visiipa. Uva osa iava
eisi uvui iraopatai ra visii
ita pute pie visivi rutu
vatevateara kovo piepata,
varao oara lotupa irara
tauvapaiveira rutu voea
vo vovouroaro oirao pie
vovouro goru piepaoro rutu.

¹³ Oiso osa ro oirato ira
pisa vaivaisi-ia reopaoro
uvui iraoparoi ra Pauto
arepareve variripaoro, ira
raga ita uvuiparoi ra rera

vo vaivaisiaro roroiovira
rutu porepareve oearovupa.
¹⁴ Oiso osa ora ragai-
ia taraiparaveira, uvare
ovokirovu-ia pisavira rutu
vaivaisipaoro variripar-
aveira, vo rara Tugoropato
Uraurato vo vaivaisiro tovo-
pareve vo ragai sopaaro-
ia. Uva ora ragai reraaro
raga iava uraurato oisi
oiraopavira rutu vaivaisi-
paoro variriparaveira.
Ovusa viapau vo vaivaisiro-
ia taraiparaveira. ¹⁵ ☆ Ra va
iava eva eake vai pura iraoa?
Ari vao oiso osa vearopai vo
osa ora ragai iava urauratoa
oaa rutu iava variripara,
osa vearopai tapo vo osa
ora ragai vo rugorugooaro
rutu iava aviavi pievira
variripara. Oiso osa tapo
ragaipa vearopai vo osa
erapara ora ragai reraaro
rutu iava uraurato, ra ita
oisi raga aviavi pievira
rutu erapara vova ragai vo
rugorugooaro-ia. ¹⁶ Uvare
vosa irai visii iava vearo
vaisi purareve Pautoa-ia vo
ora irai iava uraurato vaiaro
rutu-ia oisi eisi pisavira
vaivaisipaoro. Ra apeisi
ragavira iravu rera vo reoaro
sirova utuoro oiso puraro,
“Vearovira rutu Pauto”? Osa
eisi viapau uvuiparoi. Eake
iava? Uvare viapau oiso
rera vo reoaro vearovira
aviavi pievira uvurevo.
¹⁷ Ari ita, vosa visii tapo
ita pisavira rutu vaivaisi-
paoro oisi vearovira rutu
variriara purapata Pautoa-

ia vuurapa vaisi purapaoro, osa eisi vearopai ita. Uva aue raga, apeisi ragavira uvuiparoi irai ra visii ruvara-ia tauva oureve vo osa visii vo variroaro uvupareve eera sopaipato. ¹⁸ Vearo vaisi purapaaveira Pautoa-ia vo vaivaisi iavirava vao-ia pisa. Uvare rirovira rutu va-ia reoreopaoro variriparaveira oearovu vo vaisiroaro-ia pute pievira pisaara. ¹⁹ Ari vo uva lotu puraparaveira oearo rutupa, uva vo raivarei toupai voi, oiso-ia osa vao-ia, rovopa reoreo vatepa, oiso osa ragavira uvuiparaveira garepa reoro-ia aviavi pievira reoreopaoro. Uva eraopa vao-ia, oa-ia oisi raga ita reoreoa vatepa vaopa, vo osa riro vavagisi reo rutu-ia riropara vaivaisipaoro reoreo vatepara. Ra viapau oiso irai uvuiparo aviavi pievira vara uvupaoro vara oupareve. Uva apeisi-a? Ari oiso-ia osa vao vearopai rova, osa ragavira ragai vo vovouroaro-ia uvuiparai ra aviavi pievira oearovivu tarai piepaa.

²⁰ ☆ Araoko irara oaa, opeita oiso ragavira varaore pisa vaivaisiro veuvira rugorugoopata. Ari ita, oiraopavira rutu uvare veu kakae viapau vuria vaiei. Ra visii tapo ita uvuipatai ra oisi eisi piepata. Ari uvui iraopatai ra oiso vearovira rugoopata osa oira vasi irara

vo rugooroaro toupaveira vo vaivaisiro iava. ²¹ ☆ Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapai,

‘Vo oearovu-ia voearo oreorovu raga iava voea, ora vo oearovu gisipoaro-ia voeao osarovu iava ragai vo rearo vateavere voeaopa ragai voeaaro. Ari eagara vosa viapau ragai gisipoaro sirova utupaave vo voea-ia va uvupaoro.’

Eisi osa puraroepa Turaro vo osa Jiu vo kaureo vovouroaro kareke piereva. ²² Oire uva vo vatevatea-ia vao-ia pisa vaivaisi oa iava uvuipaa oirao pie asa irara ra Pauto vo goruaro eveipaive vao oa kaureo vovou kareke piepaiveira. Ari va vao-ia vatevatea oearovupa oisore ra va iava goruvira rutu Pauto vo rearo kosi piepaive, oa toupaveira vaopa oiso ra va iava voeao riro oirao pie vovou irara Pauto vo goruaro eveipaive vao oa Pauto vo tauvaaro kareke piepaiveira.

²³ Oire vosa oirao pie vovou irara ora guruave lotusa, ra va isivaaro-ia rovoave pisipisavira vaivaisiro. Uva apeisi vosa oearovu voea iare koataave voearo iava oirao pie vovou asa irara, voeao oea vo vaivaisiropa ruruvutuvira toupave. Uvare oiso puraave vai pasi, “Easi

voeao kokoropaoro oiso reoreopaai.”²⁴ Ari vosa voea voeao lotupa irara ora guruave Pauto vo reoaro iava siposiposa, oa-a eva oa iava voeao oirao pie vovou asa irara uvuipaai ra ora voea iava sopaura oaive sovooro oiso puraave, “Oiraopavira rutu uvare vuritoavi-a ragai.” Aue iava uvare vo reo eva uvuivoi vo voea iava sopaura togavoi voea vo vovouroaro vuriara kareke pieoro.²⁵ ✱ Ora vo osa vo reo eva voea vo rugorugooroaro roroiove varao oara vatauvira toupaveira. Oa vituaro iava uvuipaai ra voea rutu ora takuvuave Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa oiso purapaoro, “Oiraopavira rutu, uvare Pautoa epao visii-ia.”

Okovorovu Rutu Varao Lotua Varaaro Uvui Iraopai Ra Torevokovira Rutu Karekepape

²⁶ ✱ Oire uva apeisi-a oiso osa ragai vo reoaro opesiaroei? Ari oiso, vo osa visii rutu ora gurupata vuurapa vaisi purapasa, uva oiso veaopai vosa iravu erava kae pie rovoreve. Ari iravu tarai reo iava siposiporeve. Ari iravu vo reo kosi pier eve oreoa vatereva Pauto rera ragapa. Ari iravu siposiporeve pisa reo vo vaivaisiaro iava, vo ovusa iravu vo reo porepareve. Ari ita, viapau rutu uvuipatai oavu avu vai purasa, vo rara viapau visii

rutu lotupa irara tauvapaive va eva.²⁷ Vosa oearoi visii iava oiso vovoupaave ra vaia vao pisa reo vo vaivaisiaro reoreoave, uva uvuipaai ra oiso reoreoave vaiterei raga, eke vo peva tupetupereovira, vo osa oevu katakataivira voea vo reoreoroaro porepareve.²⁸ Ari vosa viapau irai toupave voea vo reoreoroaro porepasa, osa iava uvui iraoparoi ro ira pisavira vaivaisipaoro siposipopareve ora tape piero vaopa, vosa eisi reoreopaoro ora rera raga vo reo uvupareve ora Pautoa tapo.²⁹ Ari ita, oiso veaopai vosa aiterei o vo peva oiso vovouave ra Pauto vo reoaro kosi pieive vao oreoa voea ragapa oisoa vatepareve. Uva oisi-a eisi osa iava oearovu uvuipaai ra vo peva eva vo reoreoroaro rovirieiiive, oiso ra vo reo vituaro-ia taraiave.³⁰ Ari vosa irai oevu tapo pauparo, ra Pauto rerapa oreovu vatereve, oire ra va iava uvuipaai oearovu ra iravu siposipopato tapetapeive oiso puraoro, “Ora tape pieu.” Ra va iava rera eera eraopato Pauto vo reoaro iava kosi pier eve voeapa.³¹ Visii rutu uvuipatai ra Pauto vo reoroaro kosi piepata oearovupa rera vaaro iavirava vatevatea. Uva aue raga vosa tupetupereovira oisi siposipopata, osa ragavira iava visii rutu uvuipatai ra ora visii vo reoroaro iavirava taraia

oupata. Ra vara iava visii iava sopaura goru piepata tapo. ³² ☆ Ari ro oirato ira vatereve Pauto ora rera vo tavitaviaro, ira uvui iraoparoi ra ora rera iava uraurato rei piepareve rutu vo osa evo reo kosi piepareve. Teapi reoreo ragaparo akukuvira. ³³ Eake iava? Uvare Pauto viapau oiso vo vatevatearo vigeipa oiso vatepareveira, ra vara-ia ora vavagisi piepavio lotu purapaoro. Viapau. Ari oiso ruipaparoveira ra torevokovira kave vovouvira rera vo ruipaaro sirova.

Vo osa vo uvaroa ora gurupata visii oirao pie vovou irara lotupasa, ³⁴ ☆ uva voa-a evoa uva riakora raga rutu uvuipaai ra ora tape piepaave vo oiso rutu osa rutu airovu lotupa riako ora tape piepaaveira vo uvarovu rutu. Vaopa uvare viapau oiso vairopa torevokopai, oiso ra akukuvira reoreo ragapaave, uvare Jiu vaaro Reo Taisi oiso purapapeira, 'Riakora uvuipaai ra ora vairo raga vo tavukiroaro-ia toupave. Uvare viapau uvuipaai ra oirara vo tavukiroaro iare putepave.' ³⁵ Vosa oiso ruipapaave ra vara-ia taraipaave varao oara karekepe vo visii vo uvuruaro-ia, oarare uvuipaai ra vatua irara oaive akepaive vo ora vo vurero vo kepararo-ia. Vaopa vosa iriai riakova vai lotua-ia reoreopao ora oira vo

ruipaaro ragai-ia, ra oisi iava vigei rutu ariia oupape. ³⁶ Uva apeisi-a? Ragaiva ora kaureopatai? Oire ragai tavita oiso, apeisi-a? E visii raga-a visiigoa iare pou piropa Pauto vo reoaro? E rera vo reoaro visii vo lotuaro sovara iava rovoepa?

³⁷ Ari vosa irai visii iava oiso ora irai-ia rugoopoaro, Ragai-a vao Pautoa reraaro kovopato, ora ragoapa Tugoropato Uraurato vatevatea vaterevorao, uva uvuiparoi ra irai ragai vo rigatoaro eveireve oiso purasa, "Pol vo rigato purarevora vao iava uvare Turaro goruvira rutu rera arureva oisi va purasa." ³⁸ Uva ro irouto oirato ira viapau ragai vo reoaro eveireve oiso, Turaro rutu iava vo reo-a vao, uva va iava ira viapau torevokovira ora vaisipa oiso puraoro, "Ragai-a vao Pauto reraaro kovopato."

³⁹ Oire araoko irara oaa, oiso ora visii vo vovouroaro piepata. Oa iava uvui iraopatai ra Pauto vo reoroaro kosi piepata vara iava siposipopaoro. Ari vao raga oapa vuripai oiso, Opeita oearovivure korukorupata voeao oea pisa reoro-ia vaivaisipaive, uvare Tugoropato Uraurato vo goruaro-a va eva. ⁴⁰ ☆ Uvui iraopatai ra vara rutu orekerovu torevokovira rutu purapata. Opeita visii raga ora vavagisi piepata vara-ia varao vo lotua sovara-ia.

15

Krais Kopiioropa Oa Iava Vorevira Toreroepa

¹ Araoko irara oaa, oiso vovouparai ra visii rugoo piea vaore Vearo Siposipo oa iava vokiara rutu-ia visiipa oisoa siposipopaa. Vao oa outavoiva, goruvira rutu torepataera oirao pie vovouro oavisii-ia. ² Vo siposipo-ia oa iava ragai oisoa visii siposipopaa, oiso ra va-ia goruvira rutu pituta. Oa iava Pauto uvuiparoi ra visii vorevira oureve ora rera iare. Uvare va-a vao-ia vo osa oei rovvira rutu va oirao pie ragapaivora, vorevira va ita eakaive. Osa a eisi osa iava Pauto viapau uvuiparoi ra oisi ora rera iare vorevira oei visii iava oureve.

³ ☆ Vo reo-a vao rovoa rutu oa ou rovoava, oa iava visiipa vo reo ita aia topa pieavora. Vo reo oa oiso purapapeira, Krais kopiioropa vigei vo vovouroaro vuriara voriaro ouoro. Oiso rutu osa Tugoropa Vuku rera iava tavitavi rovoepa vigeipa. ⁴ ☆ Vao oa isivaaro iava rera tovaiva. Oa iava vorevira Pauto rera tore pierava vo pevapa voki-ia. Oiso rutu ita osa Tugoropa Vuku vo siposipoaro oisoa tavitavipape. ⁵ Uva vorevira rovvira rutu Pita iare ora karekeroepa. Oa isivaaro iava voea rutu iare aposel irara urioroepa. ⁶ Oa iava ita vo vavae vovoto rutu iare (500) oirara vo

vuutavi raga-ia eva ora karekeroepa, voea oea oisoa rera sirova utupaave. Oea iava oearovuei riro irara tootoovira toupavoi, vo ovusa ita oavu epao voea iava oea kopiiaepa. ⁷ Oa-a eva isivaaro iava Jems ita rera kekereva ro ira lotupa irarapa reiparoveira. Oire voava voea rutu ita aposel irara rera kekeiva.

⁸⁻⁹ ☆ Uva ragai tapo iare ora karekeroepa ragai vao ovoiopatoa rutu. Ari ita, ovoovovira ragai ovoiovira rutu kavauraepa. Uva voa-a evoa uva oisoa pisavira rutu rerapa toupaa, vao-ia osa Pauto voeaaro oirara oisoa vuri piepaa voviri roropa visivi. Osa iava viapau oiso uvuiparai ra torevokovira ora ragaire oiso purara, "Vearoto-a ragai aposelto."

¹⁰ ☆ Uvare Pautoa raga vo siraoaro-a vao oa iavirava oiso tupaavoi vo vokio-ia. Vao-ia siraopa vovou oa ragaipa vatereva. Oa vaaro-a vao siraopa vovou oa viapau oiso ora ropivira oiso ragai pie ragava. Viapau. Ari eva ouoro va iava kasivarivira oisoa kovopaa Pautoa-pa oearovu rutu aposel irara vo kovoroaro-ia putepaoro. Oiraopavira rutu uvare viapau oiso ragai vaaro-a va vao-ia. Ari Pautoa raga vo tauvaaro-a oa eisi ragai pieva. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira, eagara va iava oearovu-ia aposel irara oisoa va uvupata, eke

☆ 15:3: 1 Ko 11:23; Ais 53:5-12 ☆ 15:4: Sam 16:8-10 ☆ 15:8-9: Ap 9:3-8; 1 Ko 9:1 ☆ 15:10: Ef 3:7-8

ragai vai ruvara-ia pasi va uvutava. Uvare oiraopavira rutu-a, uvare igei rutu Vearo Siposipo iava vaeavira siposipopaioveira vao kataia Jisas iava va-a. Oa iava va oirao pietava.

Vigei Vaaro Iava Torea Vorevira

12 ☆ Ari ita, igei vo siposipoaro-a vao-ia oa oiso purapapeira, Pauto Kraiss vorevira tore pierewa kopiia iava. Uva apeisi-a, oiso osa iava oearovu visii iava oiso purapaaveira, “Voeao oea kopiipaaveira, oea viapau uvuipaai ra vorevira kopii tapirova torepaave”?

13 Viapau vearovira reore-opaai oisi puraoro, uvare vosa vo reo eva oiraopape, ra vo reo kuuvupape Kraiss iava oiso, Vorevira toreroepa.

14 ☆ Ari ita, vosa Kraiss viapau vorevira toreroeri kopiia iava, ra viapau oisi oai iava osiposipoi igei-ia toupave. Oa iava viapau uvuipai oai oisi toupavira, igei-ia viapau oai oirao piepata. 15 Ora tapo vosa oisi eisi oai toupaviri, ra oai iava oearovu visii iava oiso purapaave, “Kuuvu reoro rutu purapaaveira Pautoa iava.” Eake iava? Uvare oiso siposipopaioveira, Rera raga ita ira Kraiss vorevira tore pierewa kopii tapi iava. Ari vosa visii vo reoroaro oiraopape oisi eisi oiso, viapau oiso kopii irara vorevira viapau toreaverea.

Vo osa ita oisi ragavira ita Pauto viapau Kraiss tore pierewiri. 16 Vosa viapau vorevira kopii irara toreave, ra osa oisi viapau Kraiss vorevira toreroeri. 17 ☆ Ora vosa Kraiss viapau toreroeri vorevira, ra akukuvira rutu oisi iava ora keakea ragapata visii raga rera oirao pie ragapaoro. Oire uva va-a eva oa iava visii raga ora opesi pie ragapataeri, uvare visii vo vovouroaro-a vuriara. 18 Vosa oiraopavira rutu oisi eisi reopata, osa iava voeari oearovu voeao oea oisoa Jisas oirao piepaive oearoa oisoa kopiipaave, oea tapo ita uvuipaai ra oisi ragavira iava opesi ragaave vuria oupaoro. 19 Vosa vigei vao Kraiss-ia raripavieri varao raga veaopara rugoopaoro oara-ia uvuipavioveira ra vara oupape vo rasio-ia tootoovira toupao. Oa isivaaro iava viapau uvuipavieri ra oarai oupasa kopiipavio. Viapau, ari opesi ovoipavieri. Vosa oisi eisi oiraopaeri vigeipa, ra siraovira rutu oisi iava vigeivipa. Vo osa vo sirao eva vigei vaaro oearovu vo siraoroaro-ia uvuipaeri putepave rutu.

20 Ari ita, oiraopavira rutu Kraiss vorevira tore pierewa Pauto kopii tapi iava. Uva oisi-a eisi osa vo ovoovo puraoro iraroepa ipaoro voeapa voeao oea vorevira toreaverea kopii tapiva. 21 Osa ragavira kopiia vo

pitupituaro rovoepa kataitua raga iava, ro ira vuria purareva rovovira rutu Adam. Osa kopiia iava torepapitupitu-a vao oa rovoreva kataitua raga ro ira vearoa purareva Krai. ²² Uva oirara rutu kopiipaaveira, uvare rera sirovava voea rera aao iraraaro ro ira vuria pura rovoreva Adam. Eisi osa ita katai raiva raga sirova oirara rutu toreaverea rara tootooro voeao oea Krai-va ora tavosi rovopaaveira. ²³ Vigei rutu katakataivira torevioverea vorevira tootooro vo vigei vo vuutaaro-ia. Uva vigei reraaro ro-ia Krai ira vigeipa ira rovorovera, ra rera sirova utuvioverea, vo rara vorevira voreroverea vigei opusa.

²⁴ Oire uva evo vuuta isivaaro iava vo vuutao pou piroverea oa-ia rasito opesiroverea taru. Vo uva Krai gavman irara rutu opesi piereverea, ora reipa irara, ora turaro irara, voeao oea vo rasitoa-ia toupaveira ora voeao oea uvarovu rutu toupaveira. Oa-a eva isivaaro iava taru orekerovu rutu-ia putereverea rara varao oara reipapeira vigeipa. Oire uva oisi eisi va puraoro rera vaaro Turaro gorua vatereverea ropa reitua rutu Pauto Aite. ²⁵ ☆ Eva ita oa vituaro iava vo goruei vao-ia Krai-ia, oava vo tuguraroverea uva Pauto ora rerava keripa irara opesi piereverea voea tovooro vo Krai kokotoaro

reroaro. ²⁶ Uva ovoioa rutu-a vao kopiia vo pitupituaro Pauto oa tapo opesi pie ovoireverea. ²⁷ ☆ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Pauto orekerovu rutu tovoreva Krai kokotoaro reroaro, rera raga toki ruvarautoa rutu.' Uva taraipaviei vo reo eva porearo-ia oa viapau oiso oiso purapapeira, "Pauto ora rera raga ora tovoroea Krai kokotoaro reroaro." ²⁸ Viapau. Uvare Krai raga ira orekerovu rutupa reiparoverea. Oire vo vuuta-a eva oa-ia rera raga ora tovoroverea Pauto vo Saraaro-ia. Osa iava Pautoa raga rei iraoparoverea rutu orekerovu rutupa ora rera tapopa Oviito.

²⁹ Ari oavu-a vao-ia osa oearovu baptaisa oupaveira voeare rugoopaoro voeao rovo kopii irara, oire ra oisi iava Tugoropa Reesi oupaive. Oire uva apeisi-a? Vosa viapau vorevira tootooave, uva eake-a vao oare voeaore rovo kopii irara rugoopaoro baptaisa purapaveira? ³⁰ Ora apeisi-a tapo igei-ia, vo osa vokiara rutu-ia ora igei iava vasepaiveira, oiso ra oearovu vai igei vuri piepaive pasi, vo osa vo kovo purapaio vao-ia. ³¹ ☆ Araoko irara oaa, oiraopavira rutu uvare vokiara rutu-ia kopiia ragai iare tutuu piepaiveira rutu, vo osa Pauto vo kovoaro purapaa. Oreoa eva oirao

piepaavoi rutu, uvare roru iraopaaveira visii-ia. Vao iava osa Krai Jisas tapo ora tavosipataveira. ³² Ari vosa riro avuavu kare tapo oisoa ora upopara vuria ouoro vo uruio-ia Efesas-ia. [Oa-a vao iava ovoovovira oiso reoreoparai riro kasipu vovou irara reesipaoro.] Uva aa vao-a vao vearo-a ragai vaaro oa ouaverea vo upo iavirava eva ragai vaaro? Asi viapau oai. Ari ita, vosa kopii irara viapau oiso vorevira toreaverea, oire ra oisi iava eagara, “Uvuipaviei ra aio ragapape ora ukaio ragapavio, vao iava osa vokipavira kopii ragaviovere.” Orea vao oearovu purapaiveira.

³³ Opeita visii ragai ora keakea ragapata vao iava, osa oearovu visii tapo toupao ovovourovu vuriara purapaiveira. Uvare uvuipaa ra visii tapo vuri piepaive. ³⁴ Poreta viro vearo rugoo puraoro vorevira. Vuri vovouro oavisii pura arapa eakata. Oa-a vao oa iava oiso visiire purarai visii arii pieoro. Uvare oevuei visii iava voeao oea tovira Pautoa-ia tarai asavira toupavoi.

Varaura Vorevira Toreperea Osivu Ragavira Karekepaoro

³⁵ Iravu oirato oiso vaio akerevere, “Apeisi ragavira oirara vorevira kopiiara iava tootopaoro torepaaverea? Ora apeisi ragavira varaura kekepa piroveira rara?”

³⁶ Ari ita, ro vaaru vovouto ira oiso evo ake purarevere.

Uvare viapau taraipatai vaisio-ia takura isi, eke? Vosa vaisi pauta, uva va-eva oa iava voa uvuipai ra vaisi iava varaua eru rovope, va isivaaro iava kovape. ³⁷ Oiraopavira rutu vaisi-a vaisio aisia pauta takura isi raga-a oiso osa aue kukara takura, ora oaravu rutu takuraro. Uva viapau oiso vara iava takeruara oisoa pau rovpata. ³⁸ Ari Pautoa raga-a ira vara govukoaropa varaura vatepareveira, vo rara rera raga oisi rugoo rovororo. Ora vo vara rutu takuraara katakataiara tapopa varaura vatepareveira oiso, oavu raga ita vao, ari oavu raga ita vao.

³⁹ Oire ovararovu rutu viapau oiso vaea kaevira toupaveira. Viapau. Ari ovaravu raga-a vao oirato, ari varuere kare ovaravu raga, ovusa kokio kare ovaravu raga, ari atari kare ovaravu raga. ⁴⁰ Oiso osa varao oara kekepapeira vuvuiua-ia, ora varao rasitoa-ia oara kekepapeira. Uva vearo kekeara rutu-a varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ora varao tapo ita rasitoa-ia oara toupaveira oisi, vearo keke. Uva vao raga ita uvare osivu raga visivi kekepa piroveira. ⁴¹ Ari ita, ravireo vo kekearo veaoparoveira ora kekira tapo ita. Ira tapo vearo visivi kekeparo viroveira, vo osa eera vo kekearo pisa visivi ita kekepa piro. Ora aaviikoara rutu vo kekearo katakataivira

kekepa piroveira pisa visivi vearovira ita.

⁴² ☆ Oire uva oisi ragavira eisi osa kopii irara piesa vorevira toreaverea tootoosa. Vosa varaura tova-papeira, oire voa erupapeira. Uva evoa-a uva ita vorevira torepere, ra va iava viapau opesia vai voua varaua oaiaro. ⁴³ Vosa varaura tova-papeira, uva raver-avevira toupave vuvivira keke uviropaoro. Ari vosa vorevira torepo, ra evoa kaitutuvira rutu goruvira kekepa piro vearovira rutu.

⁴⁴ Vosa varaura tova-papeira, uva oira vara-ia toupave. Ari vosa vorevira torepo, ra uraura vara purave. Oiraopavira rutu ita, uvare vo vokio-ia oira vara-a vao oa-ia toupapeira. Oa iava uvuipaviei ra oiso ragavira ora vigei-ia taraipavio, Utupaua uraura vara-ia taru toupaperea. ⁴⁵ ☆ Vao iava uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Rovopatoa rutu Adam pura rovoreva Pauto oiso ra oiravira toupaveve.'

Uva oiraopavira rutu-a uvare iravu-a ro Adam ovoioito ira-a ita ro raga Krais reraaro Uraurato ira tootooa vatepareveira. ⁴⁶ Uraurato vo tootoaro viapau oiso irapapeira. Viapau. Ari vo rasio vo tootoaro irapapeira. Oa iava uraurato vo tootoaro utupapeira.

⁴⁷ Pauto rovopatoa rutu Adam rasito poupouaro iava pura rovoreva. Ari ro ovoiopato Adam vuvuiua

iava vararoepa. ⁴⁸ Ari ita, oirara voeao vo rasio iava oea oiso rutu toupaveira osa ro ira rasito poupouaro iava pura rovoreva Pauto. Ari voeao oea vo uruiaro ei vuvuiua-ia, oea oiso toupaveira osa ro ira vuvuiua iava vararoepa. ⁴⁹ Uva vigei vo kekearo oiso roropaiveira osa rovopato vo kekearo, ro ira vo rasio poupouaro-ia pura rovoreva Pauto. Osa-a eisi osa ragavira vo utupaua vigei vo kekearo oiso roroverea osa ro Krais vo kekearo, ira vuvuiua iava vararoepa.

⁵⁰ ☆ Araoko irara oaa, ragai vo rearo vituaro-a vao-ia oiso, Vouao varaua oua-ia sopeara toupaveira ora aue revasiva. Ovara-a eva viapau uvuipai ra Pauto vo Saraaro iare koatape. Eake iava? Uvare voua varaua uvuipai erupape. Oa vituaro viapau uvuipapeira oiso ra vao tapo ora tавosipape oa viapau uvuipai ra opesipape.

⁵¹⁻⁵² ☆ Ragai vo rearo uvuta. Uvare vatau reo-a vao visiipa oa kosi piepaavoi. Viapau vigei rutu kopiiv-ioverea. Ari ora tavario ragavioverea vagevage visivi raga, oiso osa kataivira ripopareveira osireito. Vo vuutao-ia oa-ia gurukoeverea ovoiova utave, vo osa Jisas vo vuutaaro reesioro vo vuutao oa-ia voreroverea. Ogurukoa eva isivaaro iava kopii irara vorevira toreaverea vo vararova

☆ 15:42: Dan 12:3; Mt 13:43 ☆ 15:45: Jen 2:7; Ro 5:14, 8:2 ☆ 15:50: Mt 16:17 ☆ 15:51-52: 1 Te 4:15-17

oara viapau uvuipai ra opesipe. Vo ovusa vigei ora tavario ragavio kopii asa irara. ⁵³ Uvare vo varao oa erupapeira oa uvui iraopai ra ora tavariopape vo varao iare oa viapau uvuipai ra opesipe. Uva oisi-a oiso osa vo varao oa kopiipapeira, oa uvui iraopai ra ora tavariope vo varao iare oa viapau opesia vai. ⁵⁴ Oire uva va-a eva vituaro iava uvuipaviei ra Tugoropa Vuku vo rearo eveipape. Ra oiso purapavio, Ari oiraopa reo rutu, vao oa oiso purapapeira Jisas iava, 'Kopiia vo goruaro oa opesi ovoiepa rutu. Vo osa orekerovu rutu-ia putereva.'

⁵⁵ 'Ovu vii vo goruaroei kopiia, vao oa iavirava uvuipauei igei vuri piepari? Ora ovu-ia kopiia vii vo goruaroei, vao oa iavirava uvuipauei ra orekerovu rutu-ia putepari?'

⁵⁶ Oiraopavira rutu uvare kopiia vo goruaro vituaro-a vao-ia vuri vovou. Oa vituaro iava uvuipai ra vigei vuri piepaive. Uva uvuipaviei ra vuri vovou eveipape rutu, vo rara Moses vaaro-ia Reo Taisi taraipavio. Uva vuri vovou-ia taraipaoro va voriaro oupapeira vao-ia kopiia. ⁵⁷ Ari roru iraopaavoi Pautoa-ia vuu-rapa vaisi purapaoro. Eake iava? Uvare rera raga vigei

vatepareveira tauva ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai vo goruaro iavirava. Eva-a oa iava uvuipaviei ra vuri vovou vo pitupituaro-ia putepape ora kopiia.

⁵⁸ ☆ Oisi-a eisi osa iavirava visii araoko irara oaa, goruvira rutu toupata rari-paoro. Opeita raveravevira vovoupata. Ari goruvira rutu kovo iraopata Turaropa. Uvare Jisas vo torearo-ia rugopaoro taraipatai oiso, Viapau oiso akukuvira kovo ragapatavoi rerapa Turaro. Viapau. Ari visii vo voriaro epao vearoa voria oa out-averea rara.

16

Sirao Vate Oirara Rutu Tauvapa Pauto Voeaaro

¹ ☆ Oire oreovu vao-ia oa visiipa vatepaavoi vao iava moni vate. Uvare oiso ruipaparai ra oiso piepata osa Galesia-pa irara taviava. Oa iava oisoa moni oupaave Pauto voeaaro tauvapasa.

² ☆ Oiso voea taviava, Toupavokiro rutu-ia visii rutu moniara oavisii orirupata ora visii vo kovoroaro uvuipaoro. Oire vosa oisi eisi piepata, oa iava viapau oavu avu vai vo ovusa visii ruvara-ia moni oupasa uriopara visii iare tavetepaoro. ³ ☆ Vo osa poura viro ra voeao arua oea reesitava moni kaepasa. Oire uva voea riara iare oaravu pasiara rigatoavere rara voea iava varao oara kaeivere vaore, oiso ra voeao

☆ 15:58: 2 Pi 3:14; 1 Ko 16:10 ☆ 16:1: Ap 24:17, 9:13, 16:6 ☆ 16:2: Ap 20:7; 2 Ko 9:4-5 ☆ 16:3: 2 Ko 8:18-19

Jerusalem urui sovara-ia tou irara taraiave voea-ia oiso puraoro, "Oiraopavira rutu voea Korin iava urioai vigeipa sirao vate moniro vatesa." ⁴ Ari vosa oiso rugoopata, Asi rera raga Pol uvuiparoi ra avaparo, uva evoea uvuipaai ra ragai taveoive.

Oiso Ruipaparoepa Pol Ra Vokareve Korin-pa Irara Kekesa

⁵ ☆ Visii iare karera virovere vo rara Masedonia Provins-ia pute rova, uvare voa Masedonia Provins-ia pou viro ruipa rovoparai. ⁶ Uva viapau taraiparai oiso visii tapo touavere, eke viapau. Oiso rugoo ragaparai, lu vai pasi vo vaio tugurasa uva kokepa vuuta opesipere. Oire vo vuuta vai isivaaro iava uvuipatai vai ra ragai tauvata ragai sipo pieoro ouruirovu iare voraro uvaroare avapara. ⁷ Uva reasiparai poteku visivi visii tapo tou arapa. Uvare ragai vo ruipaaro-a vao oa-ia oiso ruipaparai ra riro kaekae visivi visii tapo toua, vo rara Turaro oiso puraro, "Vearopai eisi viipa." ⁸ Ari ita, tou rovoavere rara Efesas urui-ia vo vokio-ia rekasioro ovokia vaisipaiveira oiso, Pentikos-pa voki. ⁹ Uvare riro kovo rutuei ragai vaaro vo urui-ia vao-ia. Uvare rataoa karu pirorao ragaipa, oiso ra Turaro vo kovoaro puraa. Ari visii tavipaavoi

oiso, Riro irara rutu epao vo kovore korukorupa irara.

¹⁰ ☆ Oire vosa Timoti visii tapo tousa urioro, oa iava uvuipatai ra rera vearovira pau pieta. Oa iava viapau rera-ia uvuipaai orugorugoovu avu vai toupave visiire. Eake iava? Uvare rera-a Turaropa kovopato ira oiso toupave osa ragai. ¹¹ ☆ Viapau rutu oiso vearopai vosa irai visii iava rerare oiso puraro, "Akaipatoa raga ro-ia akukuto." Viapau. Ari visii rutu uvuipatai ra rera tauvapata rera sipo piepaoro. Oa iava uvuiparoi ra vearo voka rutu purapareve rorupaoro. Uvare ragai rerare tueparavere ora oearovu tapo araoko irara oavi oea rera tapo uriopaavere.

¹² ☆ Oire ra ro iava Apolos vigei araokotoaaro visii tavipaavoi. Uvare vorevoreripavira rera tavi-tavi ragapaavora, oiso ra visii iare tavetereve oearovu tapo araoko irara, ovusa touvira orugoorovu rera-ia toupavoi. Oa iava viapau oiso ikauvira avapasa rugooparoi. Ari vovio vaio-a pasi utupaua, vo rara rerapa raiva karu piro.

Ovoiopa Reoro Vattereva Pol

¹³ Visii vearovira rutu ora airerei iraopata. Goruvira rutu toupata visii varaaro-ia oirao pie vovouro. Opeita

uriripata. Ari tuvuu vovou-
vira rutu toupata. ¹⁴ Vo
osa varao okovoroa rutu pu-
rapata, oara-ia uvuipatai ra
sirao vovou rutu sirovava
vara purapata.

¹⁵ Taraipataveira vo aao-
ia Stefanás aao. Oaaoa
rovovira rutu ora vo aao iava
sopaura oaive pore rovoiva,
voeao iava vo aao oea Grik
taere-ia oisoa toupave. Uva
va-a vao oa iava ora vo
aao iava sopaura oaive rutu
tovoiva vo kovo puraoro
Pauto oiraraaro tokipa kovo.
Araoko irara oaa, oiso visii
tavipaavoi, ¹⁶ Voeao vo
vovouroaro sirova ututa oea
eisi piepaiveira osa evo aao
vovouaro. Ari vosa oearovu
voea sirovavi toupave voea
tapo kovopaoro, oa iava
uvuipatai ra oiso voea rutu
vo vovouroaro sirova ututa.

¹⁷ Roru iraopaavoi vao
iava uvare Stefanás vase
voeao oea ragai iare
urioaerao voeao ora Fo-
tyunetas ora Akaikas, oea
ragai rugoo piepaiveira visi-
ire, uvare tauai rutu ragaipa
toupataveira. ¹⁸ Otoua-a vao
oa-ia ragai tapo toupaooro ra-
gai roru pieivorao, oiso rutu
osa oisoa visii tapo toupaooro
visii roru piepaive. Ari ita,
uvuipatai ra oirara-ia vearo
vaisi rutu purapata evoea
oea oiso rutu toupaveira osa
voeari Stefanás vase.

¹⁹ Voea rutu voeao lotupa
irara oea Esia Provins-
ia toupaveira oea rutu
visii iare vearo voki pura-
paivoi. Ora vaierei tapo
Akwila avukarei ora Prisila
aiterea vearo voki visii iare

purasivoi. Ora voeao oea
vaiterei vo kepaaro-ia ora
gurupaaveira lotu purapasa.
Uva vearo voki vaisipaoro
visiipa, oiso purapaai vo
Turaro vaisiario sovara-ia.
²⁰ Vigei rutu araoko iraraaro
voea vo uruio-ia oea vearo
voki purapaivoi visiipa.

Oire uva va-a vao oa iava
visii tavipaavoi ra ora visiipa
siraopaoro sekanta.

²¹ Va vao-ia ragai vo re-
oviaro oa rigatoavoi ora ra-
gai raga vavaeoro-ia oiso-ia,
“Vearo voki ragaiva Pol.”

²² Oire vosa irouto visii
iava viapau Turaropa sir-
aoparo, irape. Ira voari utu-
paua taru opesi ovoiroverea.
Turaro Jisas uriou igei iare
ikauvira rutu.

²³ Oire uva oiso ruipa
iraoparai ra visii tauvaa outa
vigai reraaro Turaro Jisas
ruvara-ia vo ovusa visiipa
siraoparo. ²⁴ Ragai-a vao
sirao vovou rutu puraavoi
visii tapo ora tavosioro Krais
Jisas vaisiario-ia.

Eisi osa vo pasio opesi
piepaa.

Ragai-a vao, Pol.

2 KORIN

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vao eraopa pasi rigatoreva vo ivao isivaaro iava oa-ia rovopa pasi rigatoreva Masedonia Provins-ia toupao. Uva voea Korin urui-ia tou irara rovopa pasi vieiivoiva, vuri pitupituro kavuiva. Oa iava Taitas vo reo kaereva Pol iare rera tavisava voea vo pitupituroaro iava varao veaopara. Eva-a oa iava vao-ia eraopa pasi rera vaaro rorua karekereva voeapa.

Ari viapau voea rutu lotupa irara rera Pol vo reoaro sirova utuaepa. Viapau. Aue iava uvare tiovira vuri pitupituro purapaiva. Uvare Pol vo vaisiario aposel vaisi akaipa piepaiva oiso purapaoro, Viapau oiraopato-a ro Pol, oa iava viapau uvuipaiei rera vo reoaro uvupasa. Oire uva va-a eva oa iava ora rera iava goruvira voea tavitavireva, uvare Pauto rera reesireva oisore ra aposel kovo purapareve (2 Ko 10:1-13:10).

1. Ora rera iava aviavi pie reoro, ora vearo vaisi purareva Pol, 1:1-11.
2. Pol ora rera vaisiario aposel vaisi oirao pierewa voeaopa vaku-vaku vovou irara, 1:12-7:16.
3. Oirao pie vovou irara uvuipaai araoko irara oaive tauvapaive vo

Jisas vaisiario-ia, 8:1-9:15.

4. Goruvira Pol ora rera vaaro iava aposel kovo taviroepa. Teapi kuuvu irara vo siposiporoaro sirova utupaave Korin vata, 10:1-13:10.
5. Ovoioapa reoroaro varao Pol varaaro ora oreorovu varao goru reoro rutu, 13:11-14.

1 ☆ Pauto ragai Pol roporeva oiso ra oiso toupaa, Krai Jisas reraaro ragai aposelto. Oa iava vegei-a vao ora ro-ia vigei araokotoaaro, Timoti vegoa vo rigato puravevoi visiipa Pauto voeaaro rutu visiigoa evoa Korin urui-ia lotu purapataveira. Ora voearopa tapo oearovu oearoa eva taere iava vo uruiro-ia toupaveira Grik taere Pauto voeaaro.

2 Uva ragai vo ruipaaro-a vao-ia oa-ia oiso vovouparai ra Pauto vigei Aitearo ora ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai visiipa vereopa vovou rutu purasi visii tauvapaoro ora gavaure vovou.

*Pol Pautoa-ia Vearo Vaisi
Purareva Vao-ia Osa Oisoa
Rera Tauvapaive*

3 Uvuipaviei ra Pautoa-ia vearo vaisi rutu purapape rera-ia rorupaoro vigei reraaro Turaro Jisas Krai Aitearo. Ro Aite ira riroa rutu kaviko vovou purapareveira. Ro-ia Pauto ira ruvara iava otauvarovu rutu oupapeira. 4 ☆ Vosa tavakaa

vai vegei-ia pou piro, ra oai-ia oisoa vegei tauvapareve. Osa iava uvuipaveiei ita ra oisi oearovu tauvapave, vo osa voearo-ia ita vo tavaka poupa piro. Eake iava?

Uvare vegei ita uvuipaveiei ra vo tauvaa ita topa piepave oearovupa, oiso osa vegei pie rovopareveira Pauto.

⁵ Oiraopavira oiso rutu ita osa Krai-pa vo siitoka eva siraoa oisoa vatepaive oearovu. Uva vo raiva raga ita eva kataia oa sirova ita uvuipaveiei ra riroa siitoka vo siraoaro oupave.

Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaveiei ra riroa rutu tauva oupave Pauto ruvara iava, vo rara Krai tapo ora tavosipave rutu.

⁶ ☆ Ari ita, oearovu vegei vuri piepaiveira. Uva va-a eva oa iava Pauto vegei tauvapareveira. Uva vearopai oisi ita. Uvare vosa vegei oisi piepaive eisi, oa iava uvuipaveiei ra oisi iava goruvira toupave visii vo vovouroaro varaata piepasa. Ra va iava oisi vegei vo vovouaro siituepaoro va sirova ora visii iava oirao pie vovouro oavisii rutu goru piepata. Ra va iava oiso purapata “Vigei ita uvuipavei ra oiso rutu goruvira torepavio osa vaitereo Pol vaio,” vo rara vo siitoka vo siraoaro visii-ia poupa piro.

⁷ Eva-a oa vituaro iava uvuipaveiei ra oiso taraipave visii-ia, Oiraopavira goruvira rutu

torepaai, uvare tavaka vo vavataaro sovopaiveira oiso osa vegei. Oa iava va vao riroa tauva oupaivoi, oiso osa vegei ita vo tauva oupaveira vokiara rutu-ia.

⁸ ☆ Araoko irara oave, oiso ruipapaveiei ra otavakarovu iava taraipata varao oara vegei-ia poupa pirorao vo Esia Provins-ia. Ari ita, riroa rutu vavata vegei-ia pou pirorao va vao tavaka vo vavataaro. Oa iava raveravevira oisoa toupave voa oiso rugoopaoro, Vegeivi kopiipaveiei.

⁹ ☆ Oiraopavira rutu, uvare oiso rutu rugoopaveiera, Vegoa ita reesi-ivora, oisire ra vegei upoive. Uva vo rugoo-a eva vegei-ia pou ovoi pirora, oa iava viapau oiso rugoopaveiera ra ora vegei ovovouiaro sirova goruvira toreve. Viapau. Ari kataitoa raga Pauto vegei Virivaripato, ira raga ita uvuiparoi ra vegei virivaripareve. Ro ira oirara tore piepareveira vorevira kopii tapirova.

¹⁰ Ari ita, oisi ragavira oisoa vegei virivari piepareve voeao asavira oea oisoa vegei-ia upo ruipa ragapaave. Uva vo vokio ita oisi raga vegei virivaripareveira. Oire uva oisi-a eisi osa uvuipaveiei ita rera-ia raripave vovio utupaua, vo rara ita vegei iare tutuu piepaive ita va kopii vorerivira.

¹¹ ☆ Uva uvuiparoi ra vegei ita tauvapareve, vo rara visii

☆ 1:6: 2 Ko 4:15

☆ 1:8: Ap 19:23

☆ 1:9: Jer 17:5, 7

☆ 1:11: Ro 15:30; Fl

vegeipa variripata vegei tauvapaoro. Ra va iava Pauto visii vo variriaro riroara uvupaoro vegei-ia vearoa purapareve. Eisi osa ragavira iava riro irara uvuipai ra vo tauva eveipaoro rera vaisiario kae piepaive va iava vearo vaisi purapaoro.

Pol Viapau Oiso Korin-pa Irara Keareva

12 ☆ Oire uva vegei vaaro-a vao-ia riroa rutu rorua, ororua rutu vituaro-a vao sovopaavo vo ora ragai iava sopaua-ia. Eake iava? Uvare oiso taraiparai Pauto vegei-ia vearoa rutu purapareveira vo vegei iava sopauarei goru piepaoro. Oa iava vegei visii tapo tupaoro ora oearovu tapo voraro oisi va torevoko rugorugooro rutu Pauto vo rugorugooro ora katai vovou oisoa purapave ita. Oiraopavira viapau oiso vo rasio vo taraiaro sirova utupaoro-a, ari Pauto vo tauvaaro iavirava raga vegei oisoa vereopa vovouro purapave evara. 13 Vosa opasirovu rigatopaavora visiipa, oaria evara roroio reoro raga rigatoavora visiipa. 14 Uva oiso vovouparai rutu ra utupauavi vo reo-ia vao ora vegei iava vearovira taraitavere rutu, oreo-ia vo vokio gare visivi vavagisipatai. Vaore vosa vo utupaua ovokia-ia Turaro vorevira voreroverea, uva vegei vaisiario-ia vearoa

purataverea. Ovusa ita vegei oisi raga vo vokia ita visii vaisiario-ia vearoa purave rorupaoro.

15 Ari ita, visii oirao piepaavora oiso, Vegei vai egaegapata. Oa-a vao oa iava oiso vovou ragaraepa ra visii iare tavetea vo vuutarei-ia, oiso ra oisi pieoro voreripavira visii tauvaa. 16 Eva vituaro iava oiso vovou ragaraepa ra visii iare tavetea evoa. Ra evoava Masedonia Provins iare ava rovara. Oire ra voava ita vorevira vorera visii iare. Ra va isivaaro iava taru evoava ragai tauvata ragai sipo pieoro Judia Distrik iare. 17 Uva oisi-a eisi osa visii tavi rovoava osa eisi ragai vovouaro oiraopavira rutu toupava. Viapau oiso visii keaava oiso osa iravu vo rasio raga iava rera. Viapau. Uvare viapau uvuiparai oiso ra oeai tavi ragaa oiso, "Urioparai visii iare," vo ovusa ragai oruipaiaro viapau oisi eisi tupaive. 18 Pauto oiraopavira rutu reoparoveira. Oa iava rera vo pitupituaro sirova oisi oiraopavira rutu reoparaveira oiso-ia, Ragai viapau uvuiparai ra oiso rugoopa, Viapau avaparai, vo ovusa ragai iava gisipo oiso purapao, "Oiraopavira urioparai." 19 ☆ Oiraopavira rutu igei vase vao-ia Sailas ora Timoti visii tarai pieiova Jisas iava, vo siposipo-ia oa oiso purapai, Jisas Krai Pauto Oviitoaaro ira viapau

oiso rugooparo, Ragai viapau vao purapaavoi, vo ovusa rera gisipoaro iava oiso purapape, “Oa purapaavoi vao-ia.” Viapau. Ari oisoa va pura ovoipareve vao oare oisoa taviparo va purapasa. ²⁰ ✧ Oa vituaro-a vao-ia oiso-ia uvare Pauto ovoi reoro purapaoro oiso puraparoveira “Ragai oa purapaa.” Oa iava Krai Pauto vo reoro sirova utupaoro oisi va purapareveira vo reo oirao piepaoro rutu. Eisi osa ragavira Pauto oiraopavira rutu taviparoveira. Uva va sirova utupaoro Krai tapo ora tavosipavio oiso purapaoro, “Oiraopavira rutu,” vo Pauto vaisiario kae piepaoro. ²¹ Vo uvare Pautoa raga-a ira vigei rutu ora vegei Krai-va tavosireva vigei vo vovouroaro oirao pieara goru pieoro rutu. Uvare Pautoa raga-a ira vegei roporeva vo kovoa vao purapasa. ²² ✧ Ari ita, vigei rutu-ia vo reeso tovoreva oa oiso purapapeira, “Vigei-a Pauto voeaaro.” Uva vara rutu oirao piesa Tugoropato Uraurato tovoreva vo vigei sopaaro-ia. Ra va iava rera iavirava oiso taraipavio, Oiraopavira rutu osa eisi oaravuei oara epao tuevira vigeipa varao iava rera varaaro.

Viapau Pol Ikauvira Voea Iare Avaroepa

²³ ✧ Oire vo osa oiso rugoo ragaparaepa oiso ra uriora

evoare Korin-ia, osa viapau ita urioraepa. Vo uvare oiso rugooraepa, Teapi visii iava sopaura vavata piea. Pauto ragai iava sopaua-ia taraiparoi, vo ovusa oiso oiraopavira visii tavipaavoi. ²⁴ ✧ Viapau oiso riro goru reo vai rutu vatepavevoi visiipa, oisore ra oai raga sirova utupata, vo osa ora visii varaaro-ia oirao pie vovouro rugoopata. Viapau. Ari visii vo vovouroaro uvuivira rutu toupaveira varao oirao pie vovouro. Uva visii-ia kovopavevoi visii vatepaoro tauvaa. Oa iava uvuipatai ra roruvira rutu vearovira toupata.

2

¹ Uva ora ragai raga vo rugorugooaro-a vao oa-ia oiso rugooraepa, Viapau uvuiparai ra vorevira visii iare avara. Teapi visii vatea vavata vovou. ² Vaopa vosa oisi eisi visii piea, uva irou vai-a vao uvuipai ra ragai roru pieve? Ari visii ita viapau uvuipatai ra ragai roru piepata, vo osa visiipa vavata vovou vate rovoa. ³ ✧ Eisi osa vituaro iava-a vari rovopa pasia oa rigato rovoavora visiipa oisi raga ita eisi. Uvare reasiparaera oiso, Teapi visii ruvara iava riro vavata oua, vo osa visii-ia poura viro. Eake iava? Uvare visii raga ita visiigoa vokiara rutu-ia uvuipatai ra ragai roru piepata ragai

✧ **1:20:** Ro 15:8-9   ✧ **1:22:** Ef 1:13-14   ✧ **1:23:** Ga 1:20; 1 Ko 4:21   ✧ **1:24:** 1 Pi 5:3; Ro 11:20   ✧ **2:3:** 2 Ko 12:21, 7:16, 8:22

vo reoroaro sirova utuoro. Va-ia oisi eisi taraiparai, Vosa ragai rorupaa, oire visii tapo ita rorupata. ⁴ ☆ Uva rirovira rutu gaupaoro siraopaoro va eva rovopa pasi rigatoavora visiipa. Viapau oiso visiipa vavata vovou vatepasa vo rigato puraavora. Ari ragai vaaro riroa rutu siraopa vovou kareke pieoro-a visiipa.

Uvuipaai Ra Iravu Iava Vuria Veraive Ro Ira Vuria Purareva

⁵ Oire uva vuria purapaoro eera oirato ira visii tapo touparevora. Ira ragaipa vavata vateparevoi ovusa oearovupa visii iava vavata rutu vateparevoi. Uva oisi eisi purarai oiso, “Visii iava oearovupa” vaopa oiso, teapi torevokovira rutu riro goruvira oisi ragavira rera togapaa va-ia. ⁶ Ari ita, visiipa vo reo rigatoavora ro iava ira vuri vovou rovoreva riro vavata vateoro. Oa iava ragai vo reoaro sirova utupaoro rerare oiso purataera, “Vuria purarivoi,” rera vo vuriaro vo voriaro vateoro rerapa. Uva oisi-a eisi osa uvuipai rutu rerapa. ⁷ ☆ Oire visii taviavoi oiso, ra viapau ita vorerivira rera vo vuriarore rugoopata. Viapau. Ari uvuipatai ra rera vaaro oirao pie vovou vorevira goru pieta vaore rugoopao, Teapi oisi va iava rera iava sopaua-ia riro vavata vovou sovooro

ora piro pieparo. ⁸ Uva oiso goruvira rutu visii tavipaavoi, Rerapa visii vo vovouroaro siraopa vovouro rirovira rutu kareketa. Ra va iava oiso tarairo, O ari oiraopavira rutu ragaipa siraoai. ⁹ Uva vari rovo rigato pura rovoavora vare rugoopao oiso, E pasi ragai vo reoroaro rutu sirova utupaavere, eke viapau? ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa ragai vo reoaro sirova utupaoro rera eera vo vovouro vuria veratavoi, vo osa oisi eisi piepatavora. Ra ragai tapo ita rera vaaro vuria veraa vo Kraiis vaisiaro sovara-ia. Ari vosa iravu iava oavu vuria veraa, ra viapau ita vorevira vare rugoora. Osa-a eisi osa piepaaveira vo Kraiis vaisiaro sovara-ia visii iava sopaura rutu goru piepaoro. ¹¹ ☆ Vaopa, teapi Seten vigei-ia putepareve rutu. Uvare taraipaviei rera-ia ira vigei ateate piepaoro toupareveira vaore, oiso ra ovokirovu-ia vigei kove piepareve rera vo reoroaro-ia kuuvuara.

Pol Riro Tavaka Rutu Kekereva Troas Urui-ia

¹² ☆ Vosa Troas urui-ia poua viropa Vearo Siposipo iava Kraiis vaaro siposiposa, uva evoa touoro oiso tarairaepa, Akoea, Turaro ragai vo kovoaropa rataoa karurevoi vao-ia. ¹³ ☆ Uva evoa touoro taraa ragaava rore vigei araokotoaaro Taitas. Oa-a eva vituaro

☆ 2:4: 2 Ko 7:8-9, 12 ☆ 2:7: Ga 6:1; Ef 4:32 ☆ 2:11: Mt 4:10; Lu 22:31; 2 Ko 4:4; 1 Pi 5:8 ☆ 2:12: Ap 16:8; 1 Ko 16:9 ☆ 2:13: 2 Ko 7:5-6

iava rirovira rutu rugorugoo iraoparaepa rerare oiso purapaoro, “Apeisi pierevo?” Uva va-a eva vituaro iava voea evoea avaeueava. Oa iava voava topara viropa Masedonia Provins iare.

Aposel Irara Pauto Vo Goruaro Iavirava Oisoa Upo-ia Putepaive Rutu

14 ☆ Ragai roru iraopaoro Turaro-ia toupaaivoi. Uvare Krai tapo ora tavosipaveiei, ra vegei tapo vokapareveira Pauto uvarovu rutu Seten-ia putepaoro. Ari ita, voraro rutu viripareveira Pauto vegei iava sopauarei tauvapaoro, vo ovusa vegei vo taraiaro vao Krai iava kosi piepave uvarovu rutu. Ra va iava vo reo vao rera iava oa uvupaoro va sovopaive gavaurevira ora voea-ia, oiso rutu osa vearo geesiva o korovo (wel).

15 ☆ Aue iava uvare vegei oiso rutu toupaveaira osa o vearo geesiva korovo, vao oa-ia koruoua tauoa purapareveira Krai Pautoapa. Uva vo geesi-a eva oa gaegaerepaoro uvarovu rutu avapapeira voeaore oea oupareveira Pauto ora rera iare vorevira, ora voearo oearoa opesi ovoipaaveira.

16 Ari ita, vosa va vao vearo geesi voea ruvara-ia pou piro, oire ra va iava vo geesi eveiive, ra oiso puraave, “Asi Pautoa iava vo geesio-ia. Oa iava taru opesi ovoiiioverea.” Osa voeao oea Pauto ora rera iare vorevira ouparevere vo

geesi eveioro va geesiive. Ra va iava oiso puraave, “Pauto vo geesiaro vao-ia tauvapa. Oa iava taru Tootoo Ovoi oupe.” Oiraopavira rutu vo osa vegei raga-a viapau oiso uvuipaveiei ra oisi voea tauvapave. Viapau. Ari Pauto vo goruaro raga-a oa iavirava voea tauvapaveaira. 17 ☆ Riro irara rutu oirara Pauto vo reoaro vatepaiveira oiso rutu osa akukupapara raga kotokotoara. Oire ra vara-ia moni oupaave vara voripaoro. Ari vegei viapau oiso osa voea. Eake iava? Uvare Pauto vegei vao arureva. Eva-a oa vituaro iava oiraopa reo rutu iava siposipopave, vo rara Krai tapo ora tavosipave. Uva Pauto vegeiva vurapareveira, vo ovusa oiraopavira rutu vo reo kosi piepave oa oupave rera ruvara-ia.

3

Kovopa Irara Vaaro Airepa Reo Ovoi

1 Vosa oisi eisi pura-pave, uva viapau oiso ora vegei vaisiaro raga kae piepaoro-a. Viapau oiso aapaapautoarei-a vegei visiipa, oa iava uvuipaveiei ra visiipa oaravu pasiara kaepave, vo pasiro oara-ia rigatopaive oearovu oiso puraoro, “Vearotoarei-a vaitereo aiterea vo reoaro uvuta vearovira. Ra aiterei vearovira pau pieta.” Viapau oiso oisi eisi opasiei. Ari

☆ 2:14: Ro 6:17; Ef 5:2; Fl 4:18 ☆ 2:15: Ef 5:2; 2 Ko 4:3 ☆ 2:17: 2 Ko 4:2, 1:12, 12:19

vegei-ia taraipataveira. Ari ita, uvarovu rutu voka-paveaira. Uva voraro viapau oiso ora vegei iava opasiiva vokapaveaira vo pasio oa rigatotavora. Ari ita, uva vegei vearovira oisi raga pau piepaiveira. ² Eake iava? Uvare visii raga ita vegei vaaro pasia eva vegei vo kovoaro oirao piepaoro. Vo uvare visii vo touaro-a vearoa, otoua vegei vo kovoaro oiso karekepaiveira pasia. Oa-ia uvuipaai oearovu rutu ra va vieiro taraiave. ³ Oirara rutu visii eveipaiveira oiso, Visii vao pasia vao vova Kraiis oa viapau oiso ing vai-ia rigatoreva aveke pero vai-ia. Viapau. Ari visii sopaaro-ia vo pasio rigatoreva ro iavirava Tugoropato Uraurato Pauto reraaro ira vigei iava sopaura-ia toupaveira. Oire vo pasi-a vao oa rigatorevoiva, va siporeva oearovu iare Pauto vo kovoaro iavirava oa purapavevora visii tapo toupaooro.

⁴ Osa eisi purapaveiei uvare va-ia vao taraipaveiei oiso osa Pauto vegei tauvapareveira vokiara rutu-ia vo vegei vo kovoaro-ia, vo ovusa Kraiis tapo ora tavosipave. ⁵ ☆ Viapau oiso oavu avu vai epao vegei-ia, oiso ra oai iava oiso purave, “Iu. Uvuipaveiei rutu vo kovo purapave.” Viapau rutu. Ari Pautoa raga-a ira oiso vegei piepareveira vo

kovo purapasa. ⁶ ☆ Uva Pautoa raga-a ira vegei goru piepareveira vegei sipopasa rera vaaro iava Airepa vao Reo Ovoi tavitavipasa. Vo uvare rera-a Pauto ira reoreopaoro Tuariripa vao Reo Ovoi-ia va rigatoreva aveke pero-ia. Oa iava oearovu oirara vo reo sirova utu ragaapea. Osa iava vo reo-ia voea raga ora piro pieapea uva oisoa kopii ovoipaave evo reo sirova. Ari vao-ia Airepa Reo Ovoi oa viapau oiso toupavoi osa eva Tuariripa. Eake iava? Uvare Airepa Reo Ovoi-a vao oiso purapapeira, “Ro Pauto reraaro Tugoropato Uraurato ira Tootoo Ovoi vatepareveira.”

⁷ ☆ Ari ita, Pauto tuariri rutu Reo Taisi aveke pero-ia rigatoreva. Vao oa iava Moses vo pero kareke pierewa voeaopa oirara, vo ovusa Pauto vaaro keraria aviaviaro goruvira rera-ia roropaiva. Uva voavi ragava va eva keraria vo aviaviaro opesipaoro vara-paepa oisivi. Ari ita, tou visivi roropaiva goruvira. Ra va iava vao Jiu-pa irara osireiario aau piepaiva, oa-ia viapau vearovira Moses puaaro kekeiva. Oire va vao isivaaro iava va eva Reo Taisi sirova akukuvira utu ragaoro kopiia ouiva. Ari oiraopavira rutu oiso osa va vao-ia Reo Taisi rovoepa, vo ovusa Pauto vaaro riroa keraria va-ia

rorova ora Moses-ia tapo.
⁸ Oire uva apeisi-a va-ia vao Airepa Reo Ovoi oa Tootoo Ovoi vatepaiveira? Oiraopavira rutu uvare va vao Airepa Reo Ovoi vaaro keraria pute pievira rutu roropaivere vo osa vo Reo iava tavitavipave rera iava ro Tugoropato Uraurato ira Tootoo Ovoi vatepareveira.
⁹ Uva voea rutu va-ia vao Reo Taisi taraiaepa oiso, Vearoa vao-ia reoa. Oa-a vao oa iava oearovu voea iava kopiiapapa. Uva oisi raga ita oiso osa oearovu vao-ia Airepa Reo Ovoi vao Krai vaaro taraipaoro oiso purapaai, "Vearo reo rutu vao-ia. Oreoa-ia aviavia toupaveira oirara iava sopaura aviavi piepasa, oisore ra Pauto uvuiparoveira ra oiso puraparo, Visii-a torevoko vovou irara. Osa iava taru Tootoo Ovoi outaverea."
¹⁰ Uva voea voeari tuariripa irara oea vao-ia Reo Taisi taraioro oiso puraaepa, "Vearoa rutu-a vao-ia oa reipai rutu vigeipa." Ari vo vokio vigei taraipaviei, uvare viapau oisi eisi vo vokio-ia toupai. Eake iava? Uvare Airepa vao Reo Ovoi-a oa Tuariripa Reo-ia pute iraopaivoi rutu pauakavira tupaoro, vo osa orekerovu rutu kareke piepaiveira vearopara.
¹¹ Ari ita, Tuariripa Reo oa oiso aviavia vatepaive opesipaoro. Ari vao-ia Airepa Reo Ovoi vo aviaviaro oa viapau rutu opesia vai epao. Evo reo oa vearo iraopai tuariripa-

ia Reo Taisi putepaoro rutu vearoa sisikore aviavi vatepaoro.

¹² ☆ Oa-ia oisi taraipaoro vegei tuuvu vovou rutu purapaveira.
¹³ Uvare vegei viapau oiso toupavevoi osa roari Moses ira ora rera iava puaua tavurureva vaopa oiso, teapi Jiu-pa irara keraria aviaviaro kekeive, vo osa rera puaro iava opesipaoro varape.
¹⁴ Ari ita, voea iava rugorugooara oisoa vavagisipape. Uva vo vokio-ia oisi raga touvira vo tavururova tupaivoi voea vo rugooaro ruupaoro vaore, oiso ra tuariripa Reo Taisi vieipaive, ra va iava viapau voeapa aviavipape. Ari vosa iroutoa vai ro ira Krai tapo ora tavosiro, eva-a oa iava uvuiparoi ra ora rera iava ruupa varoa verareve ora rera vo rugooaro ariarava, oisore ra roroiovira taraiparo.
¹⁵ Ovokirovu-ia vo vuutao-ia Jiu-pa irara va vao Reo Taisi vieipaive Moses vaaro, vo ovusa viapau oiso aviavivira rugoopaaave. Uvare ruupa varoa oa-ia ora voea vo rugorugooaro tavurupaiveira.
¹⁶ ☆ Ari uvuipai vera uvirova va eva varoa vo osa voea iava iravu oirato rera iava sopaua porereve Turaro oirao piepasa.
¹⁷ Oire uva irouto-a Turaro ira vaisipai evo reo? Ro raga ita Tugoropato Uraurato. Oire taraipaviei vao-ia vosa Tugoropato Uraurato oiratoa iava sopaua-ia toupaveve, ra viapau oiso touvira rera iava

rugorugooara vavagisipape.
 18 ☆ Uva vigei tapo viapau oiso touvira ora vigei iava puaura ruupai oiso osa pieveva Moses. Viapau. Ari oirara uvuipai ra vigei-ia vurapaoro Turaro vo vovouroaro eveipaive. Vao-ia rera raga-ia ro Turaro reraaro Tugoropato Uraurato, ira vokiara rutu-ia vigei tavariopaoro kovopareveira, oiso ra vigei vo vovouroaro riropape avapaoro oiso rutu toupasa osa Krai vo touaro.

4

*Aposel Irara Oiso
 Toupaveira Osa Pitokava O
 Verakova*

1 Pauto vereopa vovou rutu puraoro vegeipa vo kovo vatereva. Eisi oša vituaro iava vegei iava viapau sopauarei raveravepapeira.
 2 Uva oisi eisi pievevoiva, vo vovouro eakaveva oara oisoa purapave rupa vovou-ia varao oara-ia oisoa ariia oupave. Uva eisi osa pievevoiva, viapau oiso kuuvupaveaira. Ora vosa vo reo-ia vao Pauto vo reoaro siposipopaveaira, uva viapau oiso va tavariopaveaira. Ari aviavi pievira rutu va iava siposipopaveaira vaore, oiso ra uvui iraopata va-ia taraipasa oiso, Oiraopa-a rutu. Ari ita, Pauto vegei-ia taraiparoveira oiso, Vegei oiraopa reo rutu kosi piepave. Oiso rutu ita osa

oearovu oirara ita vegei-ia taraipaaveira oisi, 3 ☆ vo osa aviavi pievira Pauto vo reoaro kosi piepaveaira voeapa. Ari oearovu viapau roroiovira va ouiva. Uva aue oaive-ia vosa voea raga ora opesi pie ovoiave eisi va iava.
 4 Uva eisi osa piepaiveira vo rara Seten voeao oirao pie vovou asa irara vo rugooroaro ruupareve vara rupa piepaoro, ro raga ita Rovopatoa Rutu Tugarato vo rasio iava. Oire ra oisi iava viapau aviavia vai kekepaive, vo aviavio oa Vearo Siposipo iava rugorugooarare roropaiveira vara aviavi piepasa. Vo siposipo-a vao oa rera iava Krai toupaveira. Ro ira kerariava toupaveira oiso rutu osa Pauto. 5 ☆ Uva viapau oiso ora vegei raga iava siposipopaveaira. Viapau. Ari vegei Krai Jisas iava siposipopaveaira oiso, Rera-a Turaro. Ari vegei-a kovopatoarei visiipa vo Krai vaišiaro-ia. Eisi osa vo reo iava tavipaveaira.
 6 ☆ Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa, “Aviavia rorori vova rupa tapi.” Ira raga ita Pauto ira aviavia roro piepareveira vigei iava sopaura-ia vigei iava rupa vovouro verapaoro. Oisore ra vo aviavi iavirava varao-ia roroiovira taraipavio Pauto vo vovouroaro, oarare oisi eisi roropaiveira Jisas Krai vo vovouaro iavirava.

7 Pautoa raga-a ira vegei

☆ 3:18: 1 Ko 13:12; 2 Ko 4:4, 6 ☆ 4:3: 2 Ko 2:12, 3:14; 1 Ko 1:18 ☆ 4:5: 1 Ko 1:13, 23 ☆ 4:6: Jen 1:3

iava sopauarei oisi pierewa, oiso ra oisi aviavivira toupave. Ari ita, oiso vegei piepareveira osa pitokava o iria uvuipaoi ra pegepege ovoio viro opesi ovoioro. Uva va-a eva oa uvuipai Pauto vo goruaro kareke piepasa, uvare rera vaaro ragā-a gorua oava toupavevoi. ⁸ ✧ Oiraopavira rutu tavakaara vegei-ia pou ragapa piroveira vaore, osa ra vegei tupapaive, vo osa viapau. Ari ita, ovokirovu-ia vegei vo rugooroaro vavagisi ragapapeira, ovusa viapau uvuipai ra vo kovo kavuve. ⁹ Riro irara rutu vegeiva ora keripa irara toupai, ovusa vate irara oave viapau vegei eakapai. Ovokirovu-ia vegei iava varauarei upia piepaiveira, uva viapau oiso vegei opesi pie ovoipaiveira vegei upopaoro. ¹⁰ Vokiara rutu-ia vegei oiso piepaiveira osa Jisas pieiva rera-ia vuria puraoro. Uva oisi-a eisi osa va vuria oupaveaira vao oa-ia goruvira rutu torepaveaira. Oisore ra Jisas vo tootoaro vo goruaro roroiovira karekepape vo varaura oave-ia ouareia raveravevira toupaveira. ¹¹ Vokiara rutu-ia vegei iare kopiia tutuu piepaiveira, uvare Jisas-pa kovopaveaira, oiso ra oearovu rera vo goruaro eveipaive vao oa purapareveira vegei iava varaura oave-ia, vo ovusa kopiisa tutuupaive. ¹² Uva oisi-a eisi osa vituaro iava

visii tapo uvuipatai ra Tootooa oupata. Vo uvare kopii-a vao vegei iare tutuu piepaiveira, vo ovusa Pauto vo reoaro kosi piepave visii tauvapasa.

¹³ ✧ Ari ita, vegei oiso rutu toupavevoi osa ro iravu ira rigatoa purareva Tugoropa Vuku-ia oiso-ia, 'Ragai oirao pie vovou rutu pura rovoava. Uva va-a eva sirovava oiso reoreoparai kosi pievira.' Oiraopavira rutu oiso osa vegei Pauto vo reoaro iava siposipopaveaira, vo rara rera oirao piepave. ¹⁴ Uvare taraipaveiei oiso, Eera Pauto Turaro Jisas vorevira tore pierewa rera tootoo pieoro. Oa-ia oisi taraipaveiei, Osa ita vegei vorevira tore piereverea vegei vore piesa visii tapo ora rera iare, vo rara vigei rutu Krais Jisas tapo ora tavosipavio. ¹⁵ Vo tavakaro rutu varao oara oupaveaira vao iava Vearo Siposipo siposipopaoro visiipa. Oa iava varare oiso purapareveira, "Vearopai." Eake iava? Uvare vegei-ia vura-paoro tauvaa oupataveira, vo rara goruvira torepave. Ora oearovu tapo riro irara vo tauva ouive, vo rara Pauto vaaro siraoa voea-ia karekepe. Oire ra va iava riro irara rutu oiraopavira Pauto vaisiario kae piepaive rera-ia vuurapa vaisi pura-paoro.

*Vao Iava Tavaka Oa Riroa
Keraria Kareke Pieverea*

16 Eisi osa vituaro iava vegei iava sopauarei viapau oiso raveravepapeira rera oirao piepaoro. Vo ovusa vegei iava varauarei opesipaoro avapai oisivi raga. Vo osa vokiara rutuia vegei iava sopauarei gorua oupaiveira. 17 ☆

Evara-a vuriara oara vegei purapaiveira gareparavi raga. Uva opesi ovoipapeira, vo ovusa goruvira rutu tore iraopave. Uva oisia eisi osa vituaro iava riroa rutu voria oupavearea voari utupaua varao iava veaopara oaraei vuvuiua-ia vegeipa opesi asavira. 18 ☆ ☆ Eake iava? Uvare ora vegei iava sopauarei rutu tovo iraopaveaira varao-ia Pauto varaaro, oara-ia oirara viapau uvuipaaveira oiso ra vara kekepaive. Viapau varao-a oirara oara kekepaiveira vo rasio-ia. Uvare varao raga oara-ia oirara uvuipaai vara kekepasa, oara evara rutu opesi ovoiperea. Vo ovusa varao oara-ia viapau uvuipaaveira oirara oiso ra vara kekepaive, oara touvira rutu toupaverearea opesi asavira. Oara rutu-a evara oarare rugorugopaveaira.

5

Aposel Irara Vo Oirao Pieroaro Voea Iava Sopaura Oaive Oisoa Goru Piepaive

1 ☆ Vo osa vo rasio-ia toupaveaira, uva vegei

iava varaura oiso rutu toupaveira, kepa. Uva oiso taraipave, Okepa-a vao opesi ovoipapeira erupaoro. Oa isivaaro iava okepavu epao vegeipa, vo kepao oa purareva Pauto vo vuvuiua-ia vegeipa. Okepa-a viapau irai oiratoa vai oa paureva. Okepa viapau opesia vaiei vegei arova. 2 Uva oiso purapaveiei, “Ae, siraovira.” Ari ita, ruipa iraopaveiei oiso ra airepauarei vai-ia varauarei vai touve vo kepa-ia vao oa epao vuvuiua sovara-ia vegeipa. 3 Ari ita, airepauarei vaipa varauarei ruipa iraopaveiei vaopa, teapi kopiiveiera, viapau varauarei vai pere vegeipa vo utupa tootoo-ia. 4 ☆ Vo osa touvira vo varaareo-ia toupaveaira vo rasio-ia, uva upiara sovopaoro koikoipapeira ora siitokaara. Uva viapau oiso purapaveiei, Viapau ruipapaveiei vegei vouareiaropa varauarei. Viapau. Ari vegei oiso pura iraopaveiei, Ruipapaveiei rutu ra vegei vouareiaro varauarei kavuve, vouareo ouarea-ia kopiiveare. Ra va iava tuariripauarei tavariove airepauarei-ia toupasa, vouarei ouarea viapau opesia vaiei. 5 Pauto rera raga vegeipa raiva purareva vaore, oiso ra ora vegei iava varauarei oave tavariope airepa vararei ousa. Uva vegei vatereva Tugoropato Uraurato vore

☆ 4:17: Ro 8:18 ☆ 4:18: Ro 8:24; Hi 11:1-3 ☆ 4:18: Ro 8:24; Hi 11:1 ☆ 5:1: 2 Pi 1:13-14 ☆ 5:4: 1 Ko 15:53-54

sopauarei oave iare varao rutu oirao piepasa rera iavirava oara rutu purareva Pauto vegeipa.

⁶ Eva-a oa vituaro iava vegei goruvira rutu toupaveaira tuuvu vovou rutu-ia. Vo uvare taraipaveaira oiso osa tootoopaveaira vova ora vegei iava varauarei-ia vo osa tauaivira toupaveaira Turaro vo uruiaropa. ⁷ ✧ Vo osa touvira viapau Turaro kekepave, uva rera vo touaro oirao piepaoro toupaveaira, vao oa sirova ora vegei vo touaro purapaveaira. Uva varao oara kekepaveaira, viapau vara kekepaoro raripaveaira vegei vo oirao pie vovouroaro purapaoro. ⁸ Oire uva tuuvu vovouvira rutu toupaveaira. Oa-

a vao oa iava vegei vo ruipaaro oiso toupaveira, ra ora vegei iava varauarei kavuve rera tapo Turaro toupasa vo rera vo uruiaro-ia. ⁹ Ari rovopa rutu-a vao-ia ruipa vegei vaaro Pauto roru piepasa vo rasio-ia toupaooro vo ora vegei iava varauarei-ia ora vo vuvuiua-ia. ¹⁰ ✧ Oiraopavira vigei rutu vovio utupaua rera ruvara-ia torevioverea Krais, vo ovusa vigei vo vovouroaro rovirieipareve. Uva evoa vigei rutu totoevira voria oavi ouperea rera ruvara-ia, ora vigei vo kovoroaro voriaro vo kovoro oara purapapeira vo rasio-ia

toupaooro. Ari ita, oearovu rorua oupaivera vearo kovoro oaive voriaro-ia, osa voeao vuri kovo purapa irara, viapau.

Vao Iava Voeao Tauva-pasa Oea Katai Vovou Rutu Purapaive Pautoa Tapo

¹¹ ✧ Oire va-a eva vuri kovo voriaro oa-ia taraipaoro uriri iraopaveaira. Ouriria vao vituaro iava vegei goruvira oirara rutu tavitavi iraopaveair, oisore ra ora porepaaave Turaro iare. Uva oisi-a eisi osa iava Pauto vegei vo vovoureiario-ia taraiparoveira rutu. Uva visii tapo ita tavipavevoi, oisore ra visii tapo vegei vo vovoureiario-ia taraipata vo kovo iava vao oa purapaveaira. ¹² Viapau oiso voreri tavi vaiei oa-ia uvuipaveiei ra visii ita

tavive oisi oiso-ia, “Vegei oiso piepavevoi vearovira, eke eisi osa piepavevoi vearovira.” Viapau. Ari visii tavitavipavevoi ora vegei vo vovoureiario iava. Oa iava uvuipatai ra voeao vo reoroaro pukopaoro voea tavipata vegei iava, vo osa rorupata vegei-ia. ¹³ Vosa kokoropa rugorei vai-ia kovopave, uvuipavei vo kovo purapave Pauto vaisiaro kae piepasa. Ari vosa torevokovira kovopave, oa-ia uvuipaveiei visii tauva-pasa. ¹⁴ ✧ Ari Krais raga vaaro riroa siraoa oa vegei oiso piepaiveira, oa iava

✧ 5:7: 1 Ko 13:12 ✧ 5:10: Ro 14:10; Ef 6:8 ✧ 5:11: Hi 10:31; Ju 23 ✧ 5:14: Ap 18:5; Ro 5:15

viapau uvuipaveiei ora vegei vo ruipaaro raga sirova utupasa. Viapau. Ari rera raga vo rugooaro-a oa sirova utupaveaira. Uvare vegei ita oisi rera-ia oiso taraipaveaira, uvare rera raga-a kataito, ira kopiioepa oirara rutu vo vovouroaro voriaro ouoro. Ari ita, rera raga iavirava oirara rutu toupaveira vo Pauto osireiario-ia oiso rutu osa kopii irara. ¹⁵ Uva kopiioepa oirara rutupa, oisore ra viapau uvuipaviei ra ora vigei raga vo ruiparoaro sirova utupavio vigoa Tootoo Ovoi ouera. Viapau. Ari rera raga vo ruipaaro-a, ro ira kopiia iava vorevira toreroepa vigei rutupa Airepa Tootoo vateoro.

¹⁶ Osa-a eisi osa vituaro iava vegei viapau uvuipaveiei ra vo rasio vo pitupituroaro sirovava touvira rutu oirara vo vovouroaro rovirieipave. Viapau. Ari oiraopavira rutu-a vosa Krai keke rovevevori voviri rovvira, oire uva voa-a evoa uva vo rugoo sirovava eva vo rasio iava va rera vo kovoaro rovirieivevori. Uva viapau uvuipaveiei ra oisi eisi pieve vo vokio. ¹⁷ ☆ Oa vituaro iava vosa ro oirato ira Krai tapo ora tavosiparo, oire ra va iava oiso karekero, Airepatoa rutu. Vo uvare rera vo vovouroaro tuariripa vovouro kavu ovoirevo vao-ia tousa airepa vovou.

¹⁸ Pautoa raga ira oisi

vigei airepavira kareke piepareveira vigei vo vovouroaro tavariopaoro. Ari ita, vigei-a vao vigoa rovvira rerava oisoa ora keru rovvopavio. Oa iava Oviito Krai siporeva. Ira iavirava Pauto vigei oisi pieraveira, Ora rera raga vate iraraaro vigei. Oa isivaaro iava vegei vatereva vo kovo, oisore ra oearovivu agiagipave rera iare. ¹⁹ Ari ita, vegei vo siposipoaro-a vao-ia oiso toupai, Pauto oirara oisoa agiagipareve ora rera iare. Vao iava uvare Krai vo kovoaro-a, ira kopiioepa oirara rutupa. Uva Pauto viapau oiso vuri vovouro rigatoreva oirara varaaro vara vievieipasa, oiso ra voa varare rugoopaoro oirara togapareve vara-ia. Viapau. Ari vo siposipo-a oa vegeipa vatereva, oisore ra oirara rutu tavitavipave rera iava oiso, Ro oirara rutu agiagipareveira voea kavikopaoro ora rera iare vorevira.

²⁰ ☆ Uva oisi-a eisi osa toupaveaira Krai vo reoaro kaepaoro vaore, oiso ra vegei gisipoaro-ia Pauto visii tavitavipareve. Uva va-a vao oa iava Krai vo vovouaro kareke piepavevoi goruvira rutu visii tavipaoro oiso, "Ora visii iava vaseta Pautoa-pa. Oa iava uvuiparoi ora rera iare visii agiagipareve visii kavikopaoro. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Oiraopa irara rutu

rera voeaaro. ²¹ ☆ Ari ita, Krai ira-ia oiso viapau vuri vovouro vai toupave. Uva Pauto oisi rera piereva, oiso ra vigei varaaro vuri vovouro kaereve varao vova vigei iava ora rera iare. Oa iava uvuipaviei ra Krai tapo tavosivira rutu toupape. Ra va iava Pauto vigei kekepareve oiso, Sisigarue vovou irara rutu. Oiso rutu osa rera Pauto vo vovouaro sisigarue-a rutu.

6

Pol Riroa Rutu Tavaka Kaereva Vo Kovo-ia

¹ Vo osa Pautoa tapo kovopaoro visii goruvira rutu oiso tavipavevoi, Opeita Pauto vaaro tauvaa vo vereopa vovou-ia va ou ragapaoro oa ropi ragapata vava tou ragapaoro. ² ☆

Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa vo Tugoropa Vuku-ia,

‘Vosa torevokovira rutu karekeepa evo vuuta, oisore ra va-ia visii uvua, oire uva va-ia visii uvuava. Uva vo vuuta eva torevokovira rutu karekeepa, oisore ra va-ia visii kae piea. Oire uva va-a eva oa-ia visii kae pieava.’

Oire uvuta! Evo vuuta-ia visii uvurevere. Uva vo vuuta-a vao-ia vo vokio-ia, oa-ia oiso vovoupa ra visii kae piereve ora rera iare.

³ Oire uva vegei viapau oiso oavu avu vai purapavevoi oirara kove

piepasa. Vao oa iava oearovu uvuipaa ra oiso purapaave vegeire, “Vuri kovo eva oa purapasivoi.” ⁴ Viapau.

Ari vegei orekerovu rutu oiso purapavevoi vegei vo kovoaro vearovira kareke piepasa vo kovo-ia oa purapavevoi Pautoa-pa. Vosa tuuvu vovou rutu purapave vuriara oupaoro oearovu ruvara-ia ora osiitokarovu rutu oara rutu vegei goru piepai, oisore ra goruvira rutu torepave oisi iavirava. ⁵ Iu. Oearovu

vegei oisoa ragipaive. Ora oisoa vegei tovo ragapaive tuukepa kepa-ia akukuvira raga. Ovusa oearovu vegei kovokovopaive vegeiva kuarapaoro. Vo ovusa kasivarivira rutu kovopave uusi asavira ora ogoevira vo ovokirovu-ia. ⁶ Vosa vara evara vegei iare oisoa poupa piro, uva ora goru piepave rutu. Viapau

vuria vai puravevora. Ari oisoa roroio rugorugoo raga rutu purapave. Ora oisoa kave vovou purapave ora vereopa vovou vaore, oiso ra oearovu va iava taraipaave oiso, Akoea, vearotoarei-a Pauto kovopatoareiario. Ari ita, vegei oisoa oiso ragavira piepave rera vo goruaro iavirava Tugoropato Uraurato kaviko vovou rutu purapaoro. ⁷ Oiraopa reo raga oisoa vatepave, ora vearo pitupituro purapave vo rera vo goruaro raga-ia. Ra oiso ragavira va-ia vao torevoko vovou pitupave

osa ro ira kakutoa raga-
ia ora virivaripaoro upoa
purapareve rera-ia. ⁸ Uva
oearovu oisoa vegeire oiso
rugoopaave, Vearo kovo
purapasivoi, vo osa oearovu,
viapau. Ari oearovu oisoa
vegei takaupaive, vo ovusa
oearovu vegei vaisiaro kae
piepaive. Vo ovusa oearovu
vegei vaisipaoro oiso pura-
paave, “Riro kuuvutoarei.”
Vo ovusa oiraopa reo rutu
iava tavitavipave. ⁹ Ari
oearovu vegeire oisoa oiso
purapaave, “Aapaapau-
toarei ratau toutoarei.” Vo
ovusa oearovu rutu vegei
vo kovoaro-ia vearovira
taraipaoro vegei eveipaive.
Uva vegeipa tutuu piepai
oiso ra kopiive. Vo ovusa
vegei-a vao touvira rutu
tootoovira toupavevoi. Ari
ita, oirara vegei ragipaiveira
vurukoara-ia. Oa-a vao
oa-ia viapau vegei upo
ovoipaiveira ra kopiipave.
¹⁰ ☆ Ari ita, oearovu vegei
iava sopauarei vavata
piepaiveira, vo ovusa touvira
rutu rorupave. Ora oiso
toupaveaira, Vegei-a apota-
toarei. Ari oiso toupaooro
oearovu riro irara oiso
purapaveaira ra orekerovu
rutu-ia pitupaive vearopara
Pauto varaaro, vo rara
Pauto vo reoaro vatepave
voeapa. Ari oavu-a vao-
ia vao iava osa oearovu
vegeire oiso rugoopaaveira,
Viapau oiso oaravu avu
vai peira vaitereipa. Vo
ovusa orekerovu rutu vegei

varaaro toupave.

¹¹ ☆ Vate irara oaa
visii, visiigoa Korin-ia
toupataveira. Visiigoapa
sirao iraopaveiei oa-ia
viapau oiso oreovu avu
vai vataupavevoi visiipa.
¹² Uva-a evoa uva viapau
ora vegei iava sopaura
oave vairupaveaira visiipa.
Viapau. Ari visii raga-
a taru, visiigoa ora visii
iava sopaura vairupataveira
vegeipa. Oa iava vigei
rutu viapau katai vovou-ia
toupapeira. ¹³ ☆ Oire uva
va-a vao oa iava ragai vo
reo vatepaavoi oiso rutu
osa aiteto ovii iraraaro tapo
ora reoreoparoveira. Ora
visii iava sopaura oavisii
karuta vegeipa siraosa, oiso
osa vegei ita oisoa vokiara
rutu-ia visiipa siraopave visii
kavikopaoro rutu.

*Vigei Raga-a Pauto Vo
Kepaaro*

¹⁴ ☆ Oire vosa visii Krais
voeaaro visiigoa orekerovu
vearoara pura ruipapata,
ra viapau oiso ra voearo
tapo ora tautosipaoro oirao
pie vovou asa irara oisi
vara purapata. Uvare
apeisi ragavira uvuipatai
ra vuria tapo tautosipaoro
vearo vovou raga purap-
ata? Ora apeisi ragavira
uvuipatai ra voearo tapo
ora tautosipata oea rupa
vovouva toupaveira, visii
vao visiigoa aviavi vovouva
toupataveira? Vosa eisi
ragavira piepata, ra viapau

☆ 6:10: Ro 8:32; 1 Ko 3:21

☆ 6:11: Esi 33:22; Ais 60:5 ☆ 6:13: 1 Ko 4:14

☆ 6:14: Diu 7:2-3; 1 Ko 5:9-10

oiso vearovira kovopata voea tapo ora tавosipaoro rutu. ¹⁵ E Kraiс vaio ora Seten uvuipasi ra katai vovou purasi? Asi viapau rutu. E ro oirao pie vovouto oirao pie asato vo vovouarova tapo vaeavira toupaveira? Easi eisi viapau rutu. ¹⁶ ☆ Vigei-a Pauto vo kepaaro Tugoropa Kupa, ro Pauto Tootoo Ovoi. Uva apeisi-a? Uvuipatai ra orekerovu avu vai oupata vo tugara kare vo kepaaro vo orekeroi tovopasa Pauto vo kepaaro-ia Tugoropa? Viapau. Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa vigeire,

‘Ragai pauparaverea vo uva toupaveira ragai voeaaro oirara. Uva-a voa uva voea vuutaaro-ia toupaverea. Ra voa oiso toupaa, Ragai-a voea reraaro Pauto. Vo osa voea oiso toupave, Ragai voeaaro oirara.’

¹⁷⁻¹⁸ ☆ ☆ Ora oiso tapo osa puraroepa Turaro,

‘Uvuipatai ra voea ruvara iava ora goropaoro avapata. Opeita varao-ia pitupata oara vuivuipavira toupaveira. Vosa eisi pieta, oa iava uvuiparai ra visii ora ragai iare oua. Ra va iava oiso toupaa, Ragai-a visii aitearo. Ovusa visii ita oiso

toupata, Ragai ovii iraraaro visii, ora ragai ovii riakoaro visii. Eisi osa purarai, ragai vao-ia Gorutoa rutu Turaro.’

7

¹ ☆ Vate irara oaa. Reo ovoiro evara toupavoi vigeipa. Osa ragavira-a eisi osa uvui iraopaviei ra orekerovu rutu varao kavupape oara-ia ora vigei iava varaura ora sopaura vuivui piepapeira. Oa iava uvui iraopaviei ra ora airerei piepavio rutu Pautoa-pa avivikepaoro.

Korin-pa Irara Ora Voea Iava Sopaura Oaive Por-eivoiva, Pol Rorureva Rutu

² ☆ Ari ita, vegei viapau oiso vuria vai puraveva visii iava irai-ia. Viapau oiso irai keaveva visii iava irai piro pieoro. Viapau oiso irai keaoro orekerovu avu vai oisoa ou ragapave irai ruvara-ia. Osa vituaro eisi uvuipatai ra vegeipa siraopa vovou rutu vatepata.

³ Uva viapau oiso eisi puraparai visii togapaoro. Viapau. Uvare oiso puraparai vorevoreripavira visii tavipaoro, Rirovira rutu ora vegei iava sopauarei rutu-ia visii kaviko iraopaveaira visiipa siraopaoro. Oa vituaro-a vao oa iava vegei iava sopauarei visii tapo ora tавosipapeira, vo ovusa tootoovira toupave, eke vo osa tapo kopiive.

☆ **6:16:** 1 Ko 3:16; Jer 31:1; Esi 37:27
1:10; Ais 43:6 ☆ **7:1:** 2 Ko 6:17-18

☆ **6:17-18:** Ais 52:11
☆ **7:2:** 2 Ko 6:12-13

☆ **6:17-18:** Hos

⁴ Viapau oiso orugorugooi epao ita oa purapaavoi oiso reopaoro visiire. Uvare visii vo vovouroaro-ia roru iraopaoro taraiparai oiso, Torevoko vovou rutu purapatavere. Ari ita, otavakarovu rutu oisoa vegei-ia poupa piro. Uva-a evoa uva oiso visii iava uvuvevora, Vearo pitupitu purapatavoi. Eva-a oa vituaro rutu iava varaata vovouvira toupaveaira visii-ia roru iraopaoro.

⁵ ☆ Ari ita, oiso ragavira-ia Masedonia Provins-ia pou viroveiepa. Uva viapau oiso voa reareaveiepa, uvare otavakarovu rutu vegei iare voa pou piropa, vo osa oearovu vegeiva ora kaureopaaepa. Oa-a vao oa iava vegei iava sopauarei rirovira vavataepa rugorugoo iraopaoro. ⁶ Uva rera-a Pauto ira uvuiparoi vo vavataro verapareve oirara sopaaro iava. Osa-a oiso osa vegei-ia pierewa vo osa Taitas siporeva vegei iare. ⁷ Uva viapau oiso rera keke ragapave. Viapau. Ira-ia rorupavevoi rutu, uvare rera vo siposipoaro uvuvevo vao visii iava, vo uvare vearovira rutu rera tauvatavora rera iava sopaua rutu goru piepaoro. Oiraopavira rutu ragai tavirevorao visii iava, vo uvare ragaipa oisoa ruipapata oiso ra ragai keketa. Ora vo osa oisoa ragaipa rirovira siraopata. Ora vao iava tapo osa ragai vo reoroaro sirova oisoa

goruvira rutu utupata. Oire uva va-a eva tapo-ia rirovira rutu roru iraopaavoi.

⁸ Ari ita, ragai vaaro-ia rovoa pasia taraiparai oiso, Voea vaipa pasi riro vavataa vai vateavora vao sipooro. Ari viapau oiso siraoparai vo vokio-ia vo pasi iava eva. Uva taraiparai oiso osa visii sirao pieavora gare visivi raga. Ari viapau oiso ragai iava sopaua oaa vavatapai visiire rugoopaoro. ⁹ Viapau. Ari ragai roru iraopaavoi. Uva viapau oiso vo sirao vavataaro iava-a eva visii vaaro. Viapau. Ari vao iava uvare visii vo vavataroaro-a evara oara vituaro iava ora visii vo pitupituroaro tavariotavora ragai vo reoaro uvuoro. Uvare Pauto kasikasi pievira vo vavataro kovo pierewora visii iava sopaura-ia. Uva oisi-a eisi osa vituaro-ia ragai viapau oiso visii vuri pieavora. ¹⁰ ☆ Eake iava? Uvare vo vavataro evara oara iava uvuipa Pauto oirara vorevira sopaaro porepareve. Ra va iava Pauto voea orirureve. Osa iava eisi vigei rutu uvuipaviei rutu ra rorupe. Ari vosa vo tavakaro vo rasio iava oupaive oirao pie asa irara, oa iava uvuipaai ra kopii ovoipaave rara, vo rara viapau oiso ora oeai iava sopaura vai oaive vorevira poreive va iavirava. ¹¹ ☆ Vearovira rugorugoo iraopata vo tavakare vao-ia, uvare Pauto oisi va-ia vo kovo purareva visii-ia.

Uvare va iavirava oisoa oisi rutu goruvira rugorugoo iraopata. Ora oiso tapo osa va iavirava ikauvira rutu vo reo pukotava, oa-ia visii vo vovouroaro torevoko vovouro karekeepa vaore, oiso ra viapau oisi orugorugooroi purapaive oearoi visii iava. Ari ita, uvare oisi-a eisi osa iavirava vuri vovou veritavara vapa uriripaoro vapa pura arapa ita. Iu, uvare ragaipa siraopaoro goruvira rutu ragai vo reoaro sirova torevokovira rutu utu iraotaepa rera eera torevokooro ira vuri pitupitu purareva. Oa iava va eakareva. Oire uva oisi-a eisi osa iava ragai vorerivira keke ruipapatai vaore, ra visii vovouaro kekeoro va-ia oisi taraira eisi oiso, Oiraopavira rutu viapau oiso vuria vaiei visii-ia, vo uvare oisi eisi rera pietava eera.

¹² Oire vo rigato eva oa puraavora uva viapau oiso rugorugooaraera, Uvare vuri pitupitu purareva, ora o tapo iria rera vovouaro-ia vuria oueva. Viapau. Ari visiire rugorugooapaoro evo pasi rigatoavora visiipa. Oisore ra va kekeoro vo reo sirova utuoro ora visii-ia va iava taraita vo Pauto osireitoaaro-ia. Ra oiso purata, “Oiraopavira rutu oiso osa Pol-pa sir-aopavioveira ora voeao oea rera tauvapaiveira.”

¹³ Oa-a eva vituaro iava vegei iava sopauarei varaata piepataveira.

Iu. Roru iraopavevoi visii

vovouroaro-ia ora ro-ia tapo Taitas. Uvare vegei roru pierevora rutu va-ia, osa visii iava vegei tavitavirevora, vo osa visii rutu rera vo vovouroaro goru piepatava rera vo tavakaroaro ver-apaoro. ¹⁴ Ari ita, voviri tuariri Taitas tavi rovoava oiso, “Evoea Korin-pa irara oea ragai vo reoroaro uvuivere rara.” Oire uva va-a eva osa ragai vo reoaro eva oirao pietavara rerapa visii vo vovouroaro iava. Uvare vokiara rutu-ia vegei visiire oiraopavira reopaveira. Oiso osa vo reo oa vateava Taitas-pa visii iava, uva oisi oiraopavira rutu karekeera. ¹⁵ Oire uva visiire rugorugooapaoro rera vaaro siraopa vovou kavikoa riropai. Eake iava? Uvare ikauvira rutu ora visiipa rera rei vaisi pietava, vo uvare rera vo reoaro uvutava. Ora vao-ia tapo osa ora visii raga oisoa ora uriri piepata oiso rugooapaoro, E vearovira avu rera vo vovouaro sirova utuviovere? ¹⁶ ☆ Uva roru iraopaavoi, uvare vao-ia tarai ovoirai oiso, Goruvira rutu eisi vo vovou purapataveira eva vearoa.

8

Oirao Pie Vovou Irara Uvuipaai Araoko Irara Oaive Tauvapaive

¹ Araoko irara oaa, oiso ruipa iraoparai visiipa ra oiso ragavira taraipata voeao-ia lotupa gururo oea

voraro toupaveira Masedonia Provins sovara-ia. Vao iava osa Pauto oisoa rirovira rutu voeapa vereopa vovou rutu purapave. ² ✱ Vosa riro tavakaro rutu voea-ia pou piro, uva evara-a oara-ia tupaoro uvuipaai touvira ra roruvira rutu toupave. Uva vo rorua eva vituaro-a vao-ia, orekerovivu-ia voea varaaro oara-ia oisoa sirao vate purapave. Oiraopavira uvare apota iraravi rutu-a. Ari oisi tupaoro apotavira riroa rutu sirao vate puravira. ³ Uva oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Voea varaviaro rutu orekerovu vateivora Krai voeaaro apota irara tauvapa. Ari ita, pute pievira oaravu ita voea varaaro vateivora. Osa piepavira eisi ora voea vo ruipaaro raga sirova. ⁴ Uva goruvira ragai tavipaivora, "Igei ruipa iraopaiei rutu oiso ra sirao vate purapaio va takuvupaoro oarovu vo vateroaro tapo. Oa iava uvuipaiei ra va-ia Pauto voeaaro tauvapaio." ⁵ Uva oisoa oiso keapaave, Gareavi raga monia sirao vate oa vatei, osa viapau. Riroa rutu oa vatepavira. Ari ita, oisi-a eisi osa ragavira ora voea rutu iava sopaura rutu oisoa Turaropa vatepave. Eisi osa ragavira Pauto vo vovouaro sirova utuoro ora voea rutu iava ita sopaura vateiva vegei tauvapaoro.

⁶ Oa-a eva oa iava oiso Taitas-re puraveiera, "Ari ita, voviri tuaririvi Korin-

pa irara tavirivora, oiso ra sirao vate purapave. Ari vosa viapau ikaupavira va guruguruive, uva eva raga-ia uvuipauei ra voea tauvarivora, va ikauvira opesi pieve va guruoro." Eisi osa rera tavivevora. ⁷ ✱ Oiraopavira rutu ita oiso osa ovokirovu-ia okovorovu purapata, ra vearovira rutu vara purapata riro goruvira. Uva oisi-a eisi osa ragavira visii-ia taraiparai oiso, Osa ita goruvira rutu Jisas vo reoaro-ia pitupataveira. Ora va kosi piepataveira vearovira rutu. Ora vearovira rutu vearo tarai-ia taraipataveira. Ora vegeipa sirao iraopataveira. Ari ita, ikauvira rutu ragai vo reoaro uvu ovoitava ragai tauvasa. Oire uva vearovira rutu pute pievira vara evara purapataveira. Uva visii arepaavoi ra vao tapo sirao vate vearovira rutu ita purapata.

⁸ Ari ita, ragai viapau oiso reo goru vai purapaavoi vaore, oiso ra va sirova utupata. Viapau. Ari visii tavipaavoi voea iava oea oiso ruipapaai ra oarovivu tauvapaive. Uva visii akepaavoi oiso, "E uvuipatai ra oisi pieta eisi?" Ra va iava visii vaaro siraopa vovou kareke pieta viaevira rutu. ⁹ ✱ Uvare taraipatai vigei reraaro Turaro Jisas Krai vo vovouaro-ia vao vereopa vovou. Ira oisoa riroara rutu-ia orekerovu

✱ 8:2: 2 Ko 9:11

✱ 8:7: 2 Ko 9:8; 1 Ko 1:5, 12:13

✱ 8:9: 2 Ko 13:14; Fl 2:6-7

pitupareve ora rera varaaro. Ari ita, oa iava vara-ia ora apota pieroepa rera raga visii rutu tauvaoro. Uva oisi ora apota pieroiva, eisi visii pierewa, oiso ra riroara rutu-ia orekerovu pitupata rera varaaro vearopara.

¹⁰ Oire uva oiso rugorugooparai vao iava, Vearopai vosa vo kovo opesi pieta ora visii varaaro moniara guruoro sirao vate puraoro, vo kovoa rovtavara vo ivari-ia oa putevora. Ari ita, uva voari oearovivu tauvasa vovou rovtatera. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ikauvira ora visii vo kovoaro opesi pie ovoita visii vo ruipaaro oirao piepaoro. Ra oisi vo moniro guru ovoipaoro voeavio apota irara tauvapata voea vatepaoro vara. Vosa riroara moniara sirao vatero touve, oara-ia ita uvuipatai ra vara vateta. Ari vosa garearavi, oire oisi raga ita vara vateta ita voeapa. ¹² Vosa vearo vovou rutu purata vo vate purasa eva siraoa, oire ra va-ia Pauto roru pieta. Vosa riropara rutu, ora garepara visii varaaro oara pitupata, uva viapau oiso Pauto vara vieipare. Uvare va-a eva visii raga vo vovouaro vituaro oa-ia oisi rera eisi roru piepataveira.

¹³⁻¹⁴ Viapau oiso visii tavipaavoi ra visii raga kasivarivira kovopata, ovusa oearovu tou ragapaive pokapokapaoro. Viapau. Ari vo vuutao-ia riroara rutu

orekerovu toupavoi visii ruvara-ia. Evara-a oara iava uvuipatai ra voeaviopa apota irara vatepaoro voea tauvapata. Oisore ita ra vo utupaua riroara vai-ia ita pituivere. Oire ra visii tauvaive ita oarai vatepaoro vo osa ita apotavira toupata. Osa iava uvuipatai ra vaeavira rutu ora tuutuukopata ita. ¹⁵ ✱ Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

'Ro ira riroara rutu ora rera varaaro gurupareve, oara-a evara viapau oiso varao-ia putepaiveira oarapa ruipaparoveira. Ora oiso osa ro ira gareparavi ora rerapa gurupareve, oara-a evara viapau oiso potepaiveira varao-ia oarapa ruipaparoveira. Oara rutu evara rerapa uvuipai ro ira ora rera iare riroara rutu gurupareve, ora ro ira ora rerapa gareparavi gurupareve.'

Uva oisi rutu toupavoi vo visiipa vo osa orekerovu gurupata sirao vate purapasa oearovivupa.

Oearovu Kovopa Irara Poua Virovere Korin-ia

¹⁶ Vegei Pautoa-ia vearo vaisi purapavevoi rorupaoro rutu, uvare Taitas eisi pierewa oiso ra visiipa siraoparo, oiso osa vegei oisoa visiipa siraopave. Oa iava rirovira rutu oisi vovou iraoparoi oiso ra visii

tauvapareve. ¹⁷ Ari ita, ora rera vo vovouaro rutu sirova utuoro uriorovere rara visii tauvapasa. Vosa oisi eisi pierve, oire ra oisi iavirava vegei vo reoaro sirova uturo vao oa-ia rera sipopavevoi visii iare. ¹⁸ Uva vaiterei rutu sipopavevoi visii iare ora ro iravu araokoto oavi. Ro ira-ia vearo vaisi rutu purapaiveira lotupa gururo vo uruiara rutu-ia. Eake iava? Uvare vearo kovo rutu purapareveira Vearo Siposipo kosi piepaoro. ¹⁹ Ora vao tapo-ia oiso-ia uvare voea raga lotupa irara rera reesioro rera ropoiva vaore, oiso ra vegei taveopareve. Ra igei rutu vo kovo purapaio Turaro vaisiario rei piepaoro, vo osa sirao vatero kaepaoro avapaio voearopa apota irara. Oire va iava oisi ora igei iava voea tauvapa vovouro kareke piepaio voeapa.

²⁰ Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro ora vatatopopaio rutu vaopa, teapi oearoi igeire vuri rugorugoo vai kosi pieve va iava vao vo osa va vao sirao vate riroa vatepaio oearoipa. ²¹ ☆ Igei katai vovou ragava toupaioveira, oiso ra va iava torevoko vovou raga purapaio Turaro osireiario-ia ora vo oirara rutu osireiario-ia.

²² Oire uva iravu raga ro vigei araokotoaaro ira voea tapo arupavevoi visii iare. Ari ita, ovokirovu rutu-ia rera vo kovoaro

sisiropaveaira. Oa-a vao oa iava oiso taraipaveaira rera-ia, uvare rirovira rutu oiso ruipaparoveira ra visii tauvareve. Uva visii-ia vearovira raripaoro oiso vovouparoveira rutu ra visii tauvapareve. ²³ ☆ Ora ro Taitas ira ragai tapo kovo- pareveira visii tauvapaoro. Ora oearovu araoko irara oavi, voeao oea roporopoiva lotupa irara vo reo eva voea vaaro kaesa visii iare. Ra voea iavirava Krai vaisiario kae pieta. ²⁴ ☆ Uva oiso visii tavipaavoi, ra voeavipa vere- opa vovou rutu purapata voea tauvapaoro. Ra oisi iavirava lotupa gururo rutu va-ia taraipaave vao oiso osa oiraopavira rutu visii vaaro iava vearo pitupitu rutu siposipopaveaira visii-ia vearo vaisi purapaoro.

9

Vatevatea Iava Vao Pauto Vaaro Oirara Tauvapasa

¹ Va iava vao visii tavi-tavi ragapaavoi vo pasio rigatooro, uvare visii-ia taraiparaveira oiso osa apota irara tauva ruipa iraopataveira Pauto voeaaro evoea oea Judia Distrik sovara-ia toupaiaveira. Ari ita, osa eisi piepataveira ora visii raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. ² Uva visii vo vovouroaro-ia tarai rovaraiva, eisi voeaopa oisoa vearovira siposipopaa oea Masedonia Provins-ia toupaiaveira. Uva oiso

puraparaera, “Voeao vigei araoko iraraaro oea Grik-ia toupao, ora voea vo vovouaro puraivorao vao sirao vate vatepa vo ivaria oa putevorao. Oire uva visii iava uvuoro voeao Grik-ia tou irara voea vo vovouaro puraivora voeao apotapa irara tauvasa.” ³ Oa vituaro-a eva oa iava voeao araoko irara oavi visii iare sipopaavoi. Oire ra oisi iava vo reo eva visii iava oiraopavira rutu karekepe, vo osa visii ruvara iava oarai sirao vatero vai oupaive. Vosa viapau oisi ovatevatearoi ravaata, ra oisi iava viapau ragai vo reoaro oiraopavira karekepe. ⁴ Oire vosa oearoi Masedonia iava ragai tapo urioavere, vo osa viapau moni vatatoporo vaiva toupata vare eva sirao vate, uva oisi-a eisi osa iava uvuiparai ra riroa rutu ariia oua visii iava. Oiraopavira oiso osa visii tapo uvuipatai ra vo arii outa, vo rara rirovira rutu vo vatevatearo egaega ragapaoro reoreopata, vo osa viapau vara vatepata. ⁵ Oire uva va-a eva vituaro iava vigei araoko iraraaro ira pie rovoavoi visii iare sirao vate ravaasa vo vateo oa iava ragai tavi rovtavora. Uva oisi-a eisi osa iava vo vatevatea rutu eva ravaavira visii ruvara-ia toupavere, vo ovusa visii ruvara-ia pou virosa uriora. Ra va iava oiso taraira, Ora visii raga vo vovouaro sirova ututai vo vatevateao vateoro, vo osa

viapau ragai vo reoaro iava.

⁶ ✧ Vaore ovoovoa rugoo iraopata ro iava oirato ira gareara takuraara paureva. Oa iava vara kuearo gare visivi ourevere. Ari ita, ro ira riro takuraro paureva, oa iava vara kuearo ita rirovira ourevere ora rerapa. ⁷ Oire visii rutu katakataivira ora visii vo vovouaro sirova sirao vatero vate iraota. Ra opeita reo goru ragare rugorugoo iraopata rutu, ra va-ia sirao vate vatepata. Ora vosa oisi vara purapata, ra opeita ora visii ragare siraopao rugorugoopata oiso-ia, Ora ragai varaviaro opesi pieavoi. Viapau. Eake iava? Uvare Pauto taru rerapa vereopa vovou rutu puraparevere, ro ira sirao vate purapareve rorupaoro rutu oearovupa. ⁸ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa Pauto uvuiparoi visiipa orekerovu vatepasa visii vo vovouaro-ia pute pievira rutu. Eisi osa iava rirovira rutu orekerovu touvere visiipa ora oearovivu tauvapaasa tapo. Oa iava viapau uvuipatai ra orekerovu avu vaipa apotapata varao oarapa ruipapata. ⁹ ✧ Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Ro ira rirovira rutu apota irara vatevatepareve, ira-a eera ira-ia vereopa vovou opesi asavira rutu toupavere.’

¹⁰ Ari ita, vo ovoovo-ia tapo

oiso oiraopavira purapai, Vosa oirato takuraara pau-
pareveira, Pautoa raga ita-
a ira vo takuraro purareva.
Oire vosa ro ira otakurarovu
ita paureve, uva rera raga ita
Pauto ira vo takuraro kova
piepareveira. Oire ra va iava
oirato vara aiopareve. Osa
ragavira Pauto uvuiparoi ra
oisi eisi visii pieredora, oisi
vo vatero varao vatepata.
Osa iava uvuipatai ra
vo vatero tuuaro pute
pievira rutu oupata rera
ruvara-ia. ¹¹ Oire vosa
Pauto visiipa rirovira rutu
orekerovu vate rovopareve,
uva visii ita uvuipatai ra
vara iava rirovira oar-
avu vatepata. Osa-a eisi
osa iava riro irara rutu
oirara uvuipaai ra Pauto
vaisiaro kae piepaive, vo
rara visii vo vatevateroaro
ou rovopaive ora voeapa
varao oara kaeoro uvuipaiei
avaio voeapa. ¹² Uvare
vo vatevatea eva oa pu-
ratavoi oa-ia varei kovoarei
toupavoi oiso, Oavu-a vao
apota irara tauvapasa voeao
oea orekerovupa apotavira
toupavoi. Ari oavu-a vao-
ia oiso ragavira uvare vo
vatevatea-a eva oa iavi-
rava riro irara uvuipaai
ra Pautoa-ia vuurapa vaisi
purapaive rera-ia rorupaoro.
¹³ Vosa igei vo moniro evara
ouoro avaiovere rara voea
vatesa, oire ra vara kekeoro
varao visii vo vateroaro
siraoara taraiave visii-ia
oiso puraoro, “Oiraopavira
rutu uvare voeao Korin-pa
irara goruvira rutu Krais vo

reoaro-ia pitupaiveira vao
Vearo Siposipo. Oa iava
oearovupa siposipopaiveira
va iava tavitavipaoro.” Oire
ra va iava Pautoa-ia vuurapa
vaisi puraive visii iavirava.
Ora visii vaaro-ia vereopa
vovou vearo vaisi puraive
vao oa purapata voea tauva-
paoro ora oearovu. ¹⁴ Osa
iava uvuipaai ra visiipa
rirovira variripaave visii
kaviko iraopaoro. Eake iava?
Uvare uvuipaai ra taraiave
oiso, Pauto oiraopavira rutu
visii tauvapaoro veaopara
rutu kareke piepareveira
visii-ia. ¹⁵ ☆ Ari ita, vigei
rutu uvuipaviei ra vearo
vaisi purapape rera-ia va
iavirava vao riroa rutu tauva
sirao vate rovopa rutu. Vo
vateo-ia rera raga-ia ro-ia
Krais, ira siporeva Pauto
vigei virivarioro vigei kae
piesa.

10

*Pol Takau Reoro Pukoreva
Varao Oara Oisoa Purapaive
Aposel Irara Takaupaoro*

¹ Ragai-a vao-ia Pol ragoa
oiso visii tavipaavoi ra
goruvira rutu vo reore
rugoo iraopata. Uvare oiso
purapataveira, “Pol igeipa
tauavira tupaoro igeipa
uriri asavira riro gorupa
reoro vatepareveira. Ari
vosa igei tapo touparevori,
ra va iava kave visivi reore-
oparo igeire.” ² Oire uva oiso
ragavira visii tavipaavoi vo
vovou sirova Krais oa oisoa
purapareve kave vovou. E

ragaipa ruipapatai ra visii iare uriora uriri asavira visii tapo toupaooro reoreosa evoa visii rutu puaaria, eke? Opeita eisi ragai piepata, oiso ra oisi piea visii-ia. Uvare oiraopavira rutu taraiparai oiso osa uvuiparai ra uriri asavira rutu oisi eisi piea voeao iare oea vegeire oiso purapaaveira, “E vaiterei rasitoa raga vo rugorugooroaro sirova utupasiveira.” ³ Ari ita, vegei rasitoa-ia toupaveira. Uva viapau oiso rasito vo pitupituarore rugorugopaveira oiso ra via gorua oupave Seten-va ora upopasa. ⁴ ☆

Varao upo purapara oaria upo purapaveira, uva viapau oiso vova rasitoa-ia vara-a. Viapau. Ari evara vova Pauto ruvaria uriopapeira riro goruara rutu. Oara uvuipapeira rutu vao riro gorua vuria opesi pie ovoipasa, ora vao rera vaaro riro goru kovo. Osa ita eisi osa vegei varao opesi piepaveira, oara purapaiveira oirara varao kuuvu reoro Pautoa tapo kaureopaoro. ⁵ ☆ Varao oiso vosa oearovu Pauto toga ragapaive oreorovu-ia rera takaupaoro, vo rara oisi vo reo iava viapau oearovu rera oirao piepaive. Oire uva vo reoro verapaveira varao oara iavirava oearovu ora vaisi oaive raga kae piepaiveira, oiso ra oirara vo rugorugooroaro tavari-

opavevora, oirara uvuipaai ra Kraiis ragare rugoopave rera raga sirova utupaoro. ⁶ Osa pieveare eisi ra va iava oisi eisi toupata Kraiis ragare rugoopaooro. Osa iava uvuipaveiei ra uriri asa vovou rutu iava oearovu visii iava vo rugooroaro torevokove, voearo oearoa touvira rutu ora voea ragare rugorugoo iraopaaveira Pauto vo reoroaro uvupa arapa.

⁷ Osireiara oavisii vura pieta. E Apeisi-a? Viapau vegei sopaaro eveipata, eke? Uvare vegei tapo ita sopaura oave porevevora Kraiis iare oiso rutu osa visii. Oire vosa irai oiso ora iraire puraparo, “Ragai-a Kraiis reraaro,” uva uvui iraoparoi ra vorevira rera raga ita ora sopaarore rugorugoopaooro ora rugorugoo piero. Oisi iava oiso tarairo, Ragai ita Kraiis reraaro. Eisi raga ita osa vegei tapo ita toupave, Kraiis vaitereiario. ⁸ Eagara vosa ragai raga rirovira rutu reoara puraavora ora ragai iava oiso, Ragai reiparai visiipa. Uva viapau oiso vo reo-ia vao ariia vai ouavoi. Vo uvare Turaro raga ira oisi ragai pierevora visii varaaro oirao pie vovouro tore piesa. Viapau oiso ragai vo kovoaro-a visii vo vovouroaro oirao pie vovouro tekipasa. ⁹ Ra opeita oiso rugoopata, Ragai vo pasiro rigatoavoi visii uriri piesa. Viapau oiso

ragai eisi visii pieavoi.
 10 Oearovu vai pasi visii iava oiso purapaai, “Pol riro goru reoro purarevoi igei torevokosa vo pasiro-ia. Ari vosa igei tapo touparevori vo-ia, ra raveravevira raga reoreo ragaparo akukuvira.”

11 Ragai evoeapa oiso ruipa iraoparai, ra vao-ia oiso tara-iave rutu osa ragavira visiipa tauavira rutu toupaooro vo reo rigatoavoi vo pasiro-ia. Uva vo reorei vaeavira rutu tupaivoi ora vo reo oa taru puraavere vo osa visii iare poura viro evoa.

12 Viapau oiso reore-opaveiei osa voeao oea ora voea vo kovoroaro raga rovirieipaoro oiso purapaai, “Oearovu vuri kovoro purapaiveira, ovusa igei vearo kovo ita purapaio.” Vo ovusa voea raga ita oiso purapaaveira, “Viapau oearoi uvuipaai ra oiso vearopa kovoro vai purapaive osa igei.” Uva vegei viapau oisi uvuipaveiei ra eisi purapave. Uvare kokoropa reoro raga varao oara-ia eisi purapaaveira. 13 Ari Pautoa raga-a ira vegei oisi tavireva vo kovo vao-ia purasa. Oa vituaro iava rera vo reoaro raga sirova utupaveaira vo osa visiipa kovopaveaira. Uva viapau uvuipaveiei ra oiso purave ora vegei ragare, “Okovovu raga-a vao-ia oa purapavevoi vearovira.” Viapau. Ari vo kovo raga vao-ia oa iava tavitavipaveaira, Pautoa raga oa vegeipa

vatereva va purapasa vo visii tauvapaoro ora oearovu.

14 Vosa oisoa toupata voari tuariri Vearo Siposipo uvu asavira, uva visii iare uri-oveiepa va iava tavitavisa vao Vearo Siposipo. Oa iava uvuipaveiei ra ora vegei vo kovoaro iava torevokovira tavitavipaoro rorupave rutu, uvare vo kovo-a eva Pauto oa vatereva vegeipa, oisore ra va purave visiipa.

15 Uva viapau oiso oearovu vo kovoroaro egaegapaoro oiso purapave, “Vegei vo kovoaro raga vao-ia osa va purapaveaira.” Viapau. Ari varao raga iava tavitavipaveaira oiraopavira okovoa purapaveaira. Ari ita, vegei oiso ruipapaveiei ra visii vo vovouroaro oirao pie vovouro kovapape rutu. Oisore ra visii tauvapaoro vegei vo kovoaro riropape rutu vao oirara tauvapasa.

16 Uva ita, uvuipaveiei ra otaerorovu iare ita avave Vearo Siposipo iava tavitavisa visii vo taerearo-ia puteoro. Uva uvuipaveiei voeaopa siposipove oea viapau Vearo Siposipo iava uvupaiveira. Osa iava viapau uvuipaveiei ra oearovu raga vo kovoroaro egaegapaoro rorupave. Viapau. Ari vo kovo raga vegei. Eake iava? Uvare vegei raga-a vegoa Krai iava rovopavira rutu voea evoea tavitaviveare rara.

17 ✱ Uva oiraopavira rutu-a, uvare Tugoropa Vuku oiso purapaveira,

'Ro ira oiso vovoupararo ra iravu raga vaisiario kae piepareve, ira-a eera uvuiparoi ra Turaro raga kataito vaisiario kae piepareve.'

18 ☆ Eake iava? Vosa ro oirato ira ora rera raga iava vaisia kae piepareve oiso puraparo, "Ragai vearo kovo rutu-a vao purapaaveira," oreoa eva akuku reo raga. Ari vosa Turaro Pauto rerare oiso puraro, "Era vearo kovo rutu purapareveira," oire ra va iava vo reo eva oisi oiraopavira rutu toupave.

11

Pol Poeravira Rutu Kuuvu Irara Iava Aposel Irara Tavitaviroepa

1 Oiso ruipaparai ra ragai vo reoaro uvuta, uvare oearovu ragaire oiso purapaaveira, "Rerape eera. Ira ora rera vaisiario raga kae piepareveira ora rera vo kovoaro iava eera Pol," osa viapau ragai oisi eisi. Uva ita, uvuipatai ra ragai vo reoaro uvu iraopata. 2 ☆ Eake iava? Uvare ragai visiire rirovira rutu rugorugoo iraoparaveira, oiso raga ita osa Pauto visiire rirovira rutu rugorugoo paroveira oiso, Teapi oei visi iuvi reo arova. Oa-a vao oa iava oiso rugoaparai visii-ia, uvare oiso rutu toupatavoi ovoova, oiso osa o iriavu tavaurua iria reesireva aiteto iravupa viovokoto,

oiso ra oira oureve. Uva oisoa vaiterei vo vokiore ora ousapa voki tuepaoro aiteto yearovira rutu oisoa oira tokipareve vaopa oiso, teapi irai raga oira-ia vuria vai pura rovoreve. Oire uva oisi-a eisi osa ragai-ia ita visii rutu aitearo ragoa visii reesipaaveira, oiso ra Krai tapo kataivira rutu ora tavosipata. Oa vituaro iava eisi vokiara rutu-ia kasisarivira visii tokipaaveira.

3 ☆ Eake iava? Uvare vao uriri iraoparaveira oiso, teapi oearoi raga visii vo rugorugooaro tekipeave vara vuri piepaoro. Ra oisi iava vo vovu kavuta vare ovauoro oa purapataveira Krai tapo ora tavosipaoro. Teapi oiso pieta osa o-ia Iv iria piro piereva ro rakoruto Seten vara raga-ia evara kuuvu reoro. 4 Ari ita, rorupataveira oearovu vo siposiporoaro uvupaoro, oara osivu ragavira purapaaveira. Uvare iravu vai raga iava Krai vo siposipo eva. Viapau oiso rera raga ro Krai ira iava visii siposipopaveira. Uva oisi ragavira-a eisi osa iava vo reoro evara oaravu raga tovopataveira ora visii iava sopaura-ia. Oa iava ora visii sopaaro iare iravu raga uraurato oupataveira. Oiraopavira rutu uvare voea evoea vo siposipoaro viapau oiso toupaveira osa vo siposipo vegei vaoro. Ora eera uraurato iravu

raga. Viapau oiso ro-a Tugoropatoa rutu Uraurato ro ira-ia taraipaveaira.

⁵ Uva oeare evoea oiso purapataveira, “Vearo irara rutu voeao-ia aposel irara.” Ari ita, ora ragai vo kovoaro-ia taraiparaveira oiso, Viapau oiso evoea vo kovoaro ragai vo kovoaro-ia putepaiveira. Viapau. ⁶ Uva ita, viapau oiso uvuiapai ra vearo reo vai puraa, oiso osa vo reoro oara purapaiveira. Ari ragai vao raga-ia oiraopa reo rutu-ia vearovira rutu taraiparai, oiso osa va iava oisoa siposipopaa visiipa roroiovira rutu va kosi piepaoro. Ora oiso tapo osa oisoa torevokovira rutu ragai vo pitupituario viaevira rutu visii osireiario-ia purapaa, oiso ra vara-ia taraipata oiso, Vo reoro-a eva Pauto vo reoro rutu oiraopara.

⁷ Oiraopavira rutu va iava osa oisoa Vearo Siposipo iava visiipa siposipopaa. Uva vo kovo eva oa-ia viapau oisoa moniara vai oupaa visii ruvara iava. Viapau. Ari ragai akukuvira rutu eisi oisoa piepaa ora ragai vaisiario raga vara piepaoro, oisore ra visii vaisiario kae piea. Uva apeisi-a? Vuria vai oa oisoa purapaa eisi piepaoro, raa? ⁸ Ari ita, vosa oisoa visii tapo toupaa, uva oearovu lotupa irara uvarovuva ragai oisoa tauvapaive moniara vatepaoro varao oara-ia oisoa visiipa kovopaa. Uva eisi osa

piepaoro oisoa moni oupaa oearovu raga ruvara-ia vo visii tauvapasa vara-ia. Uva apeisi-a? Oisi eisi vuripai, raa? ⁹ Oire vo osa visii tapo toupaooro moni apotaparaera auere ora ragaipa oaravu avu vai voripasa. Uva viapau visii areavora moniara vaire. Viapau. Ari voeao raga araoko irara oavi oea oisoa Masedonia Provins iava uriopaave ragai tauvapasa. Viapau visii ruvara-ia moni areparaera. Uva viapau oiso ra visii arepaa oairaire ita moniara vai vo utupavira. ¹⁰ Taraipatai oiso osa oiraopavira rutu oiso purapapai, Kraisa tapo ora tavosiparaveira. Uva oisi ragavira ita oiso osa oiraopavira rutu oiso purapapai, Viapau rutu irai uvuiapai ra ragai vo siposipoarore korukoruro, osiposipoa purapaavoi vao iava osa visiipa akukuvira rutu oisoa kovo ragapaa moni ou asavira. Viapau. Ari ragai vo reoro voraro rutu avaperea Grik-ia. ¹¹ Eake iava oiso purapapai visiire? E viapau pasi visii vaipa siraoparaveira, raa? Ari ita, Pautoa raga taraiparoveira ragai vaaro-ia riroa rutu siraoa visiipa oiraopavira rutu oa ragai-ia toupaveira.

¹² ☆ Oire uva akukuvira raga tiovira moni ou asavira visiipa kovopaave. Uvare evoea oearovu oea vaisipataveira oiso, Aposel irara oea moni oupaoro kovopaiveira. Uva oisi-a eisi osa iava viapau uvuiapai ra

ora voea vo kovoaro-ia rorupaoro vovio utupauavi va iava tavitavipaave, oiso osa ragai ora ragai vo kovoaro-ia rorupaoro uvuiparai ra tavitavipara. ¹³ ☆ Oearoa viapau oiso aposel irara-a. Viapau rutu. Ari kuuvu irara raga evoea. Oea ora voea vo kovoaro keakeavira raga purapaiveira va tavariopaoro vaore, oiso ra utupauavi oiraopavira rutu voea vo kovoaro oiso karekepe Krai voeaaro vo kovoaro aposel kovo. Vo osa viapau rutu. ¹⁴ Ari ita, viapau oiso va kekepaoro ora sitaraerao. Uvare Seten tapo ira uvuiparoi ora rera raga ora tavarioparo. Ra va iava eisi karekeparo oiso, Purapurapato enselto ro ira oiraopa reo rutu iava tavitaviparoi. Vo osa viapau rutu. ¹⁵ ☆ Oire oisi-a oiso osa vo ovoovo sirova utupaoro ora rera Seten voeaaro kovopa irara vo vovouroaro tapo tavariopaiveira, uvare ora voeare eisi rugoopaaveira, oiso ra oearovu visii iava voea vaisipaive oiso, Vearo irara rutu aposel irara. Vo ovusa Pauto vearovira rutu voea-ia vurapareveira vore tuepaoro utupaua, uva voea vo voriaro vatereverea evara kuuvu kovoro voeapa vorioro.

*Pol Riroara Rutu
Tavakaara Oisoa Oupareve
Aposel Kovo-ia*

¹⁶ Oire ragai ita oiso vorerivira visii tavipaavo

voeao iava oea ragaire oiso purapaaveira, “Rerape eera. Ira ora rera raga ora rera iava vaisia kae piepareveira.” Opeita visii tapo ita ragaire oisi purapatai eisi. Ari vosa oisi eisi purapata, oire eagara, uvuipatai ra touvira ragai vo reoroaro uvuta ¹⁷ vo osa oiso puraparai, “Vearovira vao purapaa,” ora “Ragai oa puraavere vearovira rutu.” Uva Turaro viapau vo reo eva ragaipa vaterevoi. Ari ragai raga vo rugorugooaro iava oiso vo reo purapaavo akukuvira raga. ¹⁸ Ari ita, riro irara ora voea raga ora vaisiaro kae piepaaveira, uvare vo rasio vo rugooaro sirova utupaaveira oisi eisi piepaoro. Oire uva eagara ita. Ragai tapo ita oisi piepaavo. ¹⁹ Visii raga ita ora vaisipatai oisio, Igei-a riro tarai irara rutu. Osa iava roruvira rutu vo reo uvupataveira oa-ia oearovu oiso purapaaveira, “Igei uvuipaiei ra oiso vearovira vara puraio, eke eisi ragavira.” ²⁰ Oiraopavira rutu visii roruvira rutu evo reoro uvupata varao oara-ia oisi eisi oiso visii tavipaive, “Oire oisi eisi piepata ikauvira!” Ora tapo oiso osa rorupata voea vo rugooroaro raga sirova utupaoro, vo rara visii vo rugorugooroaro paipai piepaive visii varaaro ou ragapaoro vatauvira raga. Ora vosa visii oiso piepaive akaipa irara raga. Ora vosa

visii puaaro taparakopaive.
²¹ E vuria vai pasi puraavora,
 uvare viapau oiso eisi visiipa
 oai puraavora tapo, raa?

Oire vo osa oisi eisi purapaave oiso, "Igei vearoa vao-ia purapaiovoi," osa raga ita ragai tapo uvuiparai ra oisi reora visiire eisi. Ari ita, uvuiparai ra eisi kokoropavira reora visiire osa voeao oea vuriara purapaiveira oisi eisi reoreopaoro. ²² ☆ Ora apeisi-a? Ora voeare oiso purapaaveira, Igei-a Hibru-pa irara? Osa raga ita ragai tapo uvuiparai ra oiso purara, Ragai-a iravu Hibru-pato. Ora apeisi-a? Jiu-a voea evoea? Iu ita, uva ragai tapo ita iravu Jiu-pato. Ora apeisi-a? Ebrahim aao iraraaro-a, osatoa tapo ita ragai, ragoa oisi toupaa. ²³ ☆ Vosa oiso purapaave, "Igei-a Kraiskovopa iraraaro." Uva ita, ragai tapo vearovira Kraiskovopa goruvira rutu purapaaveira voea vo kovoroaro-ia putepaoro rutu. Uva ora ragai-ia taraiparai uvare oisi rutu eisi ora ragai raga ora vaisiara kae piepaavoi oiso rorovira rutu osa kokoropato. Oire uva va-vao osa oisoa kasivariivira Kraiskovopa, oa iava oisoa vo ovuutarovu-ia ragai tovopaive tuukepa kepa-ia. Ora rirovira rutu oisoa ragai ragipaive. Ora vo osa oisoa ovokirovu-ia ragaipa oisoa tutuu pie ragapape oiso ra kopiira. Oire uva oisi-

a eisi osa oisoa piepaavora, ragai vo siitokaroaro voea vo siitokaroaro-ia puteiraopaive rutu evoea aposel irara riro kuuvu irara. ²⁴ Oire vo vavae voki-ro-ia oara sovora-ia oisoa ragai ragipaive aue-ia kopirovu iro voea vo pitupituroaro sirova utupaoro Jiu. Osa oisoa piepaive oearovu oirara ragipaoro vo peva tau vo resura vatara vuutaro rutu-ia (39) ragipaoro. ²⁵ ☆ Ora voea tapo Rom vata oea ita ragai ragaiva opevavu-ia ita voki. Uva ovokivu-ia ragai vurokoiva aue-ia aveke. Ora vo peva selpa uvuo peva oara ragaiva vuriepa vo peva vuuta rutu-ia vo rirova-ia purepava. Oa iava voa avakava igei oisoa vuri piepaeve. Vo uva katai voki rutu-ia ravireopa voki gaegaerevira touava ora oavu-ia rupa voki voa raga avakava ivara-ia gae-gaerepaoro. ²⁶ Oire vo osa oisoa voraro rutu vokapaoro viripaa, uva vo tavakaro ragai iare oisoa karekepape oiso rutu osa varao pirutua, ora voeao kavirupa irara. Ora vosa voeareo Jiu-pa irara ora voeao ratau tou irara oiso ruipa ragapaave ra ragai vuri pieve rutu. Ari ita, vosa reipa uruiro tapo-ia tupaoro oisoa vo tavakaro oupaa ora voraro tapo vegoaro. Ora voraro avakava selpa uvuora-ia vokapaoro. Ora vao-ia tapo oisoa tavakaara oupaa

☆ 11:22: Ap 6:1

☆ 11:23: 2 Ko 6:5

☆ 11:25: Ap 16:22, 14:19

rara ragai keakeapaive oiso purapaoro, "Igei-a vii vate iraraaro." Vo osa viapau.
 27 ✱ Uva voa-a vo uva oisoa kasiraovira rutu kovopaa. Vao-ia osa riro ruparo rutu-ia viapau oisoa uusipara, ora viapau aiopaa, ora viapau ukaiopara. Ari ita, riro vokirotu-ia oisoa aio apotapara rutu, ora aue varo, ora aue kepa vaore uusipasa.

28 Ora oiso osa oavua vao-ia, uvare vokiara rutu-ia oisoa riro vavata rutu siraoa oisoa kaepaa lotupa gururo ruture voeapa siraopaoro rutu 29 oiso-ia, Vosa oearovu oisoa raveravepaave, vo oa iava oisoa ragai tapo ita oisi ora ragai-ia oraverave sovopaa. Ora vosa oearovu oirara oearovu vuri vovouro-ia kove piepaive, oire ragai tapo ita otavakaroa evara vo siraoaro oisoa sovopaa vo ora ragai-ia oiso rutu osa eto kasi.

30 ✱ Vosa ora egaegapaoro vo reoro puraa ora ragai iava, oa iava uvuiparai ra varao raga iava visii tavitavipaa, oara iava ragaire oiso puratavere vai pasi, "Viapau oiso riro gorutoa vii Pol." 31 Uva Pautoa raga Turaro Jisas reraaro Aite ira vo vaisiara kae piepaiveira rutu oirara, ira taraiparoveira vo osa ragai viapau oiso visii keakeapaa. 32 ✱ Ari ita, vo osa Damaskas urui-ia touava, ovusa ro Reito

Aretas reraaro kovopato oisoa voa turaroparo, ira ora rera voeaaro uutupa irara arureva, oisore ra ragai ouive vo rei urui rataoaro riaaro-ia, oiso ra ragai tovoive tuukepa kepa-ia. 33 Ovusa voava voea asavira toriava, uvare oearovu ragai vara pieiva rirova-ia kuverava kiuvupa ratao-ia ragai pute pieoro vo kasura iava. Oa iava viapau uvuiaepa oiso ra ragai ouive voea uutupa irara.

12

Urusiara-ia Riro Reoro Rutu Iava Pol Kareke Piepareva Pauto

1 Vo reo iava ragai oiso ragavira reoreoparai osa oearovu piepaiveira ora voea iava vaisiara oaive raga kae piepaoro. Ari eagara osa piepaa ita. Vo uvare ragai oiso ruipaparai ra visii tavia varao iava areo urusiro oara-ia vo reoro vatepareveira Pauto ragaipa ravotovira 2 ✱ oiso-ia, Ourusivu-a vao-ia oa puraavoiva, katai tau vo resura ivaro va isivaaro iava putevorao vo touo-ia oa-ia oiso toupaa, Ragai vao Krai reraaro. Va-a eva oa iavirava ragai kae piereva oiso ruture vuvuiua ivara-ia rutu. Ari ita, varauava touava vo urusi-ia eva. Uva viapau taraiparai rutu oiso, Apeisi ragavira-a oiso osa kaera viropa varaua rutuva, eke uraura vai raga. Uvare

viapau taraiparai. Uva Pautoa raga ira taraiparoi.

³ Oire vorerivira ita oiso puraparai, Taraiparai oiso osa oiraopavira rutu iparaepa vuvuiua iare. Uva viapau oiso aviaviparai rutu oiso osa ragavira avu iparaepa. Uva Pautoa raga ira taraiparoi. ⁴ Uvare rera raga-a ira ragai kae pierewa vuvuiua iare, vo uva rera vo reoaro riro gorua rutu uvuava. Uva ragai-a vao oiso puraparai, “Riro goru reo rutu-a oa iava viapau uvuipaai oirara ra va iava tavitavia.” ⁵ Uva roru iraopaavoi vara-ia varao oara kekeava vo tou-ia eva. Oa iava visii tavitavipaavoi vara iava. Oire uva viapau oiso ragai vo kovoaro iava vao vearo kovo visii tavitavipaavoi. Viapau. Ari varao raga-a oara-ia uvuipatai ra taraita, Ragai-a Pol raverave vovouto.

⁶ ☆ Vosa ragai raga ora vaisiario kae pie ruipapara, oa iava viapau kokoropavira reoreoparavere. Eake iava? Uvare oiraopa reo rutu-a vao-ia oa kosi pie iraopaavoi ora ragai iava. Uva viapau ita oisi piepaa ora ragai iava vaisia ita kae piepaoro vaopa, teapi oearoi ragai vaisiario raga kae piepaoro vo reoro ragare ragai varaaro rugorugooaave. Ari ita, uvuipatai ra ragai vo kovoaro kekepata ora ragai vo reoaro uvupata. Ra va iava torevokovira rutu

ragaire rugorugoopata ragai vaisiario oisi piepasa.

Pauto Oavu Upia Rerapa Pol Vatareva

⁷ Oiraopavira rutu oiso osa riroara rutu pisara veaopara kekeava, vo osa vuvuiua iare taveteava. Uva oisi vai iava pasi uvuiparai ra ragai vaisiario rei piea evara rutu iava tavitavipaoro. Vo osa viapau oisie. Uvare Pauto ragaipa oavu upia vatareva vaopa, teapi ora ragai raga vaisiario kae piepaa vagupaoro, ra oisi va-ia vuria vai puraa. Vo upiao-ia oa oiso toupai, Seten-pa kovopato ro ira ragai iava varaua upia piepareveira vapa oiso, teapi oisi iava vagupara. ⁸ Uva vo peva rutu-ia aue vuuta variriparaepa Turaro akepaoro vare vao. Oiso puraraepa, “Turaro, vo upiao verari ragai iava.” ⁹ ☆ Oa iava ragai vo variriario pukoreva vao-ia oiso purooro, “Viapau. Ari uvuipauei ra upiavira raga toupai, uvare virivarivira toupai ragai vavaeoro-ia. Ari ita, ragai vo goruaro kareke piepariveira rutu, uvare goruvira rutu kovopariveira raveravevira raga tupaoro.” Osa-a eisi osa ragai tavireva Turaro. Oa iavirava rorupaa tavitavipaoro ora ragai vo raveraveroaro iava. Eake iava? Uvare vara-a evara ragai rugoo piepaiveira rutu.

Ra vara iava Krai vo goru-
arore rugoopara ora ragaipa
vaore, ra kasivarivira ragai
tokipareve vereopa vovou
purapaoro ragaipa. ¹⁰ ✧ Oire
ra va iava kave vovouvira
rutu toupaa. Eagara ita
vosa riroara tavakaara iava
vuriara ragai-ia karekepape
oiso osa varao, vo osa ragai
iava varaua raveravepape,
ora vo osa ragai-ia takau
vaisiro purapaive, ora vo
osa apotapara, ora vo osa
ragai uposa auepaave, ora
vo osa orekerovu vuriara
karekepe ragai-ia. Oara
rutu iava uvuiparai ita ra
rorua oupaa vara-ia, vo
osa Krai-pa kovopaoro
toupaa. Ororua vao vitu-
aro oiso toupai, vo uvare
raveravevira toupaooro vao-
ia taraiparaveira Krai vo
goruaro, uvare ragai goru
piepaiveira rutu.

*Pol Oiso Ruipaparoepa Ra
Korin-pa Irara Varaaro Oirao
Pie Vovouro Goru Piereve
Rutu*

¹¹ Oire uva oisi-a eisi
osa purapaoro ragai oiso
reoreoparai osa voeao oea
ora voea iava vaisiara oaive
kae piepaiveira. Uva viapau
oisi eisi piepaavoi ora ragai
vo ruipaaro raga sirova
utupaoro. Ari visii raga-a
visiigoa ragai oisi piepatavoi,
oa iava oiso eisi puraparai.
Eake iava? Uvare visii raga
ita visiigoapa torevokopai,
Visiigoa uvuipatai ra ragai
vaisiaro kae piepata. Ari
ita, akaipatoa raga-a ragai,

ovusa ita oiso toupaooro
oearovu vo kovoroaro vi-
apau ragai vo kovoaro-ia
putepaivoi, voeao oearoa
vaisipataveira oiso, “Vearo
irara rutu voeao aposel
irara.” ¹² ✧ Vo osa ragai visii
tapo oisoa toupaa, uva oisoa
ragai vo kovoaro kekepata,
ovusa riro goruvira rutu
kovopaa raverave asavira.
Ora oaravu rutu ravoto
kovoro purapaa visiipa,
ora okovorovu pisa kovoro.
Oara rutu iava taraia outava
ragai iava oiso osa vao-
ia oa iava oiso taraitaepa,
O ari oiraopatoa rutu-a
aposelto Pauto reraaro rutu.
¹³ Uva eakere ragaire oiso
purapataveira, “Viapau oiso
vearo vovou vai igei-ia pu-
rariva oiso osa vara purariva
oloturovupa uvarovu?” Uva
visii vo reoaro oiso vai
toupavoi vao iava, osa ragai
viapau pasi visii ruvara-ia
viapau oisoa moniara vai
oupaa vaore orekerovu avu
vai voripasa ora ragaipa,
raa? Uva apeisi-a? Vuripai
oisi eisi, raa?

¹⁴ Oire uva vatatopoparai
oisore ra visii iare ita
vorerivira uriora. Uvare
oiso ruipaparai ra visii
iare vo pevapa voka puraa
ita visii kekesa. Uvare
ragai vo vovouaro visii-ia
toupaveira, oiso ra visii tapo
toupaooro visii varaaro oirao
pie vovouro goru piea. Via-
pau oiso visii ruvara-ia moni
ousa-a ora ragaipa. Viapau
eisi ragavira vovoupaoro

oiso moni areparavere visii ruvara-ia. Ari ita, aite irara moniara oaive orirupaiveira ovii irara oaive tauvapasa. Vo ovusa ovii irara kakae vure viapau voea aite irara oaive tauvapaive oara-ia moniara vai. ¹⁵ Uva oisi-a eisi osa iava uvuiparai ra visii tauvapaoro rorupaa rutu orekerovu rutu ragai varaaro ora sopaua oaa rutu tapo visiipa vatepaoro. Vosa eisi piepaa, ra ragai vaaro-ia siraopa vovou oisi iava eisi taraipata rutu. Uva apeisi-a? Eakere ragaivipa tapo gare visivi raga siraopataveira, raa?

¹⁶ Taraipatai vo osa viapau oiso ragai visii ruvara-ia moni ousa urioraera. Ari oearovu raga visii iava eisi ragaire purapaaveira oiso, “Pol igei keakeapasa urioparoera, vo osa orekerovi vatauvira puraparevora.”

¹⁷ Oire uva apeisi-a? Ragai tavita! Aa vao-a oa puraa-vora, raa? E ragai iraiaro kovopatoa vai aruavora visii vuri piesa, oa iava eisi purapataveira ragaire, raa?

¹⁸ Uva goruvira rutu Taitas taviava voari tuariri. Oa iava rera sipoava visii iare. Ora iravu araokoto oavi tapo aruava rera taveosa. Oire uva apeisi-a? Ragai tavita! E Taitas vai visii keakeareva visii vuri pieoro, raa? E viapau vegei rutu ora Taitas katai vovou raga purapaoro visii-ia oisoa kovopave, ora vo pitupituo oa iavirava visii oisoa tauvapave, raa?

¹⁹ Vosa vo pasio vieipatavoi oa puraavoi, ra viapau oiso vare vao rugoota oiso, Vo pasio rigatorevorao oiso ra vearo rugoo rutu purape rerare. Ari vegei evo reo puravevoi Krai vo vovouaro raga sirova utuoro. Vate irara oave, visii tauvapasa orekerovu rutu purapaveira. Pauto ragai-ia taraiparoveira, ovusa oiraopa reoro rutu iava tavipara. ²⁰ ☆ Visii tavipaavoi vao iava uvare visiire rirovira rugorugoo iraoparai oiso, Teapi visii iare urioraera, touvira rutu vuri vovouro purapata. Uvare pasi tou visivi vai ora visiire kaureopataveira, ora tapo ora visii kasipu vovouro rutu purapataveira, ora vara riirii vovou. Ora kuuvu reo raga purapata oearovivu iava. Ora oiso osa vai tapo tou visivi oearovivu takaupataveira. Ora vo osa orugoorovu raga vatepata lotupa irara roo piesa. Ora vo osa visii raga vo vovouroaro iava vagupata, ora vo osa ora iiruko vovou purapataveira. Teapi vorerivira oisi raga ita eisi visii kekea. Oire ra va iava visiire ita kasipura vorerivira. Oapa reasipataveira ragaipa oiso, Teapi visiire vorerivira eisi piea. ²¹ ☆ Ora oiso tapo osa rugorugooparai vaopa, Teapi vorerivira visii kekea vo osa touvira vuri pitupitu purapata, ra Pauto ragai arii piereve vao iava, uvare visii

varaaro-a vuriara oavisii. Vosa oisi eisi piepata, ra uvui iraoparai ra visiipa siraopaoro gaua. Uvare voeao oea tuariri rutu vuri vovouro puraiva, uva viapau oisoa vara iava ora voea iava vo vovouisiro oaive porepaive vara veripaoro varao vuri pitupituro rutu otopa pitupituro.

13

*Korin-pa Irara Uvuipaai
Ra Vearovira Rutu Ora Voea
Vo Oirao Pieroaro-ia Utu
Iraopaave*

¹ ☆ Ragai visii iare vo vokarei puraava. Uva vo vokarei isivaaro iava vo pevapa voka puraavere rara. Tugoropa Vuku-ia vo reo oiso purapai,

‘Vosa vaiterei eke vo peva oirara iravu kekeive ro ira vuria purareve, oa iava uvuipaai ra torevokovira rutu rera togapaive va-ia rera vaaro vuria viaevira rutu kareke piepaoro.’

² Oire uva oisi-a oiso osa vo reo purapaavo iare visiire visiigoa vuriara rutu oisoa purapata tuariri ora oearovu tapo. Uvare va-a vao osa visii tapo touava eraopa voka-ia, uva evoa oiso visii taviava oiso. Oire uva vorerivira ita visii tavipaavo oiso visiipa tauaivira rutu tupaoro, “Oiraopavira rutu vo vokari-ia utupa voka visii tapo tupaavere.” Uva voa-a evoa uva viapau oiso irai visii iava kavuavere, vo osa visii

rutu torevokopaoro visiire kasipura, visii vao visiigoa touvira rutu vuri pitupituro pura iraopataveira. ³ Uva oiso purapataveira ragaire, “E Krai vo reo vatereva oa vatepareveira igeipa Pol? Eke ora rera vai raga vo rugooaro iava vo reo vai?” Oire vosa visii iare urioravere rara, uva uriri asavira rutu reoreoravere visiire. Ra va iava ragai-ia oisi taraita oiso-ia, Akoea, Krai vo reoaro kosi piepato-a rera ro-ia. Aue iava uvare Krai visii iava sopaura-ia kovopareveira raverave asavira, vo osa rera vo goruaro kareke piepareveira eisi piepaoro. ⁴ ☆ Oiraopavira rutu uvare oearovu Krai upoiva vo evao parikou-ia vo uva raverave ovoiro kopii ovoiroepa. Uva varaua oaa raveravepapeira oiso osa Jisas varaaro pierewa vo evao parikou-ia. Oa iava rera tapo ora tautosipaoro Pauto vo goruaro oupaaveira. Ari Pauto riroa rutu gorua kareke pierewa. Oa iava va-ia Krai vorevira tore pierewa kopii iava. Oa-a vao oa iava oisi ragai Krai tapo ora tautosipaoro kave vovou rutu purapaaveira. Oisore ra vo osa visii iare urioveare rara visii torevokosa, uva rera tapo torepaooro Pauto vo goruaro kareke pieveare rutu visii-ia.

⁵ ☆ Ora visii vo vovouroaro rutu sisiro iraota vara rovirieipaoro, ra oiso ora akepata, “E torevoko vovou-

☆ 13:1: Diu 19:15; Mt 18:16 ☆ 13:4: Fl 2:7-8; Ro 6:4, 8 ☆ 13:5: Jo 6:6; 1 Ko 11:28, 9:27

vira rutu toupai oirao piepa pitupitu sirova rutu utupaoro? Eke viapau?” E viapau oiso taraipatai, Jisas Krai visii iava sopaura-ia toupaveira? Uva oisi-eisi osa oiraopai. Ari vosa oearovu visii iava viapau Krai-va tavosivira toupave, ra opesi ovoiaive. ⁶ Ora vosa vegei iava sopauarei sisiro rovopata, ra va iava taraita oiso, Oiraopavira rutu Krai tapo tavosivira toupasiveira Pol vaio. ⁷ Vegei variripaveiei Pauto arepaoro visii tauvapasa, ra viapau vuri vovouro vai purapata. Eake iava? E vao iava osa ora vegei raga ora vaisiaro kae piepave visiire? Viapau. Ari vaore vegei visiipa oiso ruipapaveiei, ra vao purapata oa oiso torevokopai. Vosa oearovu vegeire oiso rugoopaave, Vaiterei vo kovoaro vuria, oire uvuipai voeape. Uvare vegei visii ragare rugorugoo iraopaveaira. ⁸ Vo uvare vegei viapau uvuipaveiei ra vao Oiraopa Reo tavariove. Viapau rutu. Ari vegei vo kovo purapaveaira vao Oiraopa Reo vearovira rutu voa kareke piepasa. ⁹ Ari ita, uvuipaveiei ra rorupave vo osa viapau ora vegei vo kovoaro iava vao aposel kovo goruvira tavitavipave. Vorara visii-ia taraipave oiso, Goruvira rutu Jisas raga-ia oirao piepataveira. Osa iava eisi Pauto arepaveaira

visii varaaro oirao pie vovouro uvuivira rutu kareke piepasa, vo rara torevoko vovou raga purapata. ¹⁰ ☆ Vo osa tauai tupaoro visiipa vao rigatoavoi, oisore ra vosa aa vo reo avuo vao ragai vaaro sirova utupata ora visii raga ora torevokopaoro, oa iava viapau oiso uvuiparai ra uriora visii torevokosa Turaro vo goruaro iavirava. Uvare rera vo goruaro toupaveira oirara varaaro oirao pie vovouro goru piepasa. Viapau oisore ra oirara varaaro oirao pie vovouro vuri piesa.

Ovoioipa Reo Vatareva Pol

¹¹ ☆ Araoko irara oaa, va vao-ia ovoioipa reo ragai vaaro. Vearovira rutu toupata. Ora visii rutu iava sopaura oavisii rutu tovopaoro torevoko pitupituro raga purapata ragai vo reoaro sirova. Opeita ora kaureopata ora upopasa. Ari uvuipatai ra kave vovou raga purapata oearovivu tapo ora visii iava voea. Uva uvuiparoi Pauto ra visii tapo toupave ro ira visii vatepareveira siraopa vovou rutu ora gavaure vovou.

¹² Ora visii iava vavaeara oavisii vatepata sekanpaoro araoko irara oavisii tapo voea Krai voeaaro. ¹³ Voea rutu voea Pauto voeaaro vo tupaoro oiso purapaai visiire, “Vearo voki rutu visii-ia.”

¹⁴ Oire uva ragai-a vao variriparai Turaro iare

Jisas Krais, oisore ra visii
tauvapareve, vo osa Pauto
visiipa siraopa vovou rutu
tapo vatepareve. Ora vaore
tapo ra taraipata oiso osa
Tugoropato Ūaurato tou-
pareveira visii iava sopaura
sovara-ia, vo osa katai vovou
raga-ia toupata rera-ia tapo.

Eisivi raga osa vo pasio pu-
rapaavoi, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

GALESIA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva Antiok urui-ia toupaooro aue-ia 49 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Vo pasio rigatoreva voeao iare Kristen irara vo Galesia Provins-ia voea tavioro oiso, Viapau uvuipatai ra rugorugoo ragapata vao-ia Jiu vaaro Reo Taisi rakari verapasa. Uva oiso puraroepa eisi uvare oeavu Jiu iava oea urioaepa Galesia-pa irara siposipopasa ora voea vaaro iava Reo Taisi. Ari goruvira voeao oirao pie vovou irara tavireva Pol, uvare Kraiss voea karureva Reo Taisi vo goruaro ariarava (Ga 2:15, 16, 21). Uva viapau uvuipaai oirara ra Reo Taisi raga sirova utupaoro torevoko vaisi ouive Pauto ruvara-ia.

1. Ora rera iava aviavi pie reoro Pol varaaro ora oreorovu vo pasio vituaro iava, 1:1-10.

2. Pol Pauto ruvara-ia gorua ou iraoreva aposelkovo purapasa, 1:11-2:21.

3. Vearo Siposipoaro-ia Pauto vereopa vovou toupai oirara rutu tauvapasa, vo osa viapau tauvaa vai oupaive Jiu vaaro Reo Taisi sirova utupaoro, 3:1-4:31.

4. Kristen irara airerei vovouvira toupaooro viapau uvuipaai ra ora voea

raga vo ruipaaro sirova utupaave, 5:1-6:10.

5. Ovoioapa reoreoro-ia Pol reoroepa, 6:11-18.

1-2 ☆ Vo rigatoa vao-ia oa purapaavoi voeao rutupa riro oirao pie vovou irara lotuara rutu sovara-ia oea toupaveira Galesia taere sovara-ia. Uva ragai-a Pol ragoa vo rigato puraavoi voea tapo oea ragai tapo toupavoi oearovu oirao pie vovou irara. Ari ita, iravu ragai roporeva, oiso ra oiso toupaa, Ragai-a aposelto oirara siposipopato. Ari viapau vova vo rasio iava ira ragai roporeva. Ora aue tapo viapau Pauto irai oiratoa vai tavireva ragai roposa. Viapau. Ari rera raga-a Jisas Kraiss ora rera aitetooaro Pauto, ro ira Jisas vorevira porete pierewa kopii tapiva.

3 Oire uva oiso visiipa ruipaparai ra Pauto vigei rutu Aitearo ora Jisas Kraiss vigei reraaro Turaro, vaitereo aiterea visii tauvapaveira gavaurea vatepaoro. 4 ☆ Ari ita, Jisas vigei reraaro Pauto Aite vo ruipaaro sirova utuoro ora rera iava vasereva ora rera-ia tauoro vuriara oavi-ia. Oa iava kopiioepa vuriara rutu vo goruaro-ia tasioro. Eisi osa pieravoiva, uvuipaviei vo raivao-ia oa purareva Jisas vuriara vatavatapape vo rasio-ia tupaoro. 5 Eva oa iava uvuipaviei ra Pauto-ia

vuurapa vaisi purapape vo vokio ora vo vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Kataia Raga Vearo Siposipo Toupai

⁶ Visii tavitavipaavoi oiso, uvare rirovira rutu tavetave iraopaavoi vao iava osa ikauvira Pauto kavupatavoi ro ira-ia vearovira rutu tarai rovopataveira. Ari ita, Krai visiiipa siraoparoveira. Osiraoa iavirava Pauto visii ourevora. Osa iava Tootoo Ovoi vatereva visiiipa. Ari visii vo siposipo Vearo Siposipo kavupatavoi vo siposipo vao kuuvu siposipo oirao pieoro oiso keapaoro, Vearo Siposipo-a vao. ⁷ Oiraopavira rutu uvare katai siposipo raga vao oiraopa siposipo, osiposipo tavaripaoro oearovu raga visii keakea ragapaiveira visiiipa tavaka vate raga-paoro. ⁸ * Uva va vao-ia Vearo Siposipo voviri tuariri oa vate rovoavora visiiipa eva oiraopa siposipo rutu. Oire vosa irouto vova vo rasio iava, ora vosa irai vova vuvuiua iava enseltoa vai, ora vosa ragai raga oisi va Vearo Siposipo tavar-iorave osiposipovu raga vateoro, uva eera-a ira vai-a tovoreverea Pauto vo vuri tapi uva opesi ovoiroverea. ⁹ * Oisi raga ita oiso-ia osa vorerivira visii tavipaavoi oiso, Vosa oisi irouto va vao Vearo Siposipo tavariorave vao oa-ia rovovira tarai rovota, ira-a eera irapa Pauto

riroa tavaka vatepareverea oa viapau opesia vaiaro.

¹⁰ * Apeisi-a? Eakere oiso visiire purapara? E visii vai agoagoto ragapaavoi visii roru pie ragapaoro? Viapau. Easi ragai vo reo oiso pura-paavoi, auere ra Pauto ragai-ia rorupareve. Ari ita, vosa oirara raga roru piepasa vo rugorugoova toupaa, ra viapau oiso uvuiparai oiso toupasa, Ragai-a Krai-pa kovopato.

Pol Iava Vo Siposipo Ro Ira Vavaearo Oiso Karekeroepa, Pautoa-pa Kovopato

¹¹ * Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavoi, Viapau rutu oiso oirara iava vo siposipo oiraopa oa vate rovoavora visiiipa. ¹² Oiraopavira rutu. Viapau oiso irai oiratoa vai ragaipa oiso vo tavitavio purarevora ragai siposipooro. Viapau. Ari rera raga ro-ia Jisas Krai ira ragaipa oiraopa siposipo rutu karek-ereva poeravira rutu.

¹³ * Ari ita, ragai-ia oisoa taraipata vo osa Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova oisoa utu rovopara voviri tuariri. Ovuuta-ia eva voraro rutu oisoa voearore taraapaa lotupa irara Pauto voeaaro, oiso ra voeapa vuri vovou vatepaa. Oa iava oisoa akeakepaa vo lotupa kovo opesi piesa. Uva taraipatai oiso, Viapau Vearo Siposipo ouava voeao ruvara-ia oea uposa oisoa rugorugoo

* 1:8: 2 Ko 2:14-17, 11:13-15   * 1:9: Ro 1:15-17; 1 Ko 16:22   * 1:10: 1 Te 2:4-6   * 1:11: 2 Ti 3:16-17   * 1:13: Mt 16:17-19

ragapara. ¹⁴ Aue iava uvare oisoa kasivarivira rutu Reo Taisi sirova utupara, vao oa oisoa Jiu-pa irara vo pitupituroaro sovara-ia toupave. Oiraopavira rutu oiso osa oearovu rutu-ia puteava aue-ia ragai vo vovouaro, voeao oea karekeaepa vo vuutao-ia oa-ia ragai karekeraepa.

¹⁵ ☆ Ari Pauto vo rera vaaro-ia vereopa vovou ragaire keeraroepa ragai tauvaoro, oiso ra rerapa kovopaa. Vao vituaro iava osa ragai reesireva ora rerapa vo osa touvira aako raga kovuaro-ia toupavaa.

¹⁶ ☆ Uva Pauto ora rera vo ruipaaro sirova utuoro Oviito oaro kareke pierewa ragaire, oisore ra va iava avara visiipa ratau tou irara siposiposa rera iava Jisas. Uva vo vuuta-a eva oa-ia viapau oiso oearoi ruvara-ia vo taraio ouavora vo oearoi tapo ora reoreopaoro.

¹⁷ Viapau oiso Jerusalem iare ava rovaraepa aposel irara ruvara-ia orugorugooi ou rovosa voeao oea reesi rovoreva Pauto. Viapau. Ari raaka tapia-ia vo uvare ava rovaraepa Arebia. Evoava uvava karera viropa vorerivira taru riro urui iare vao vo Damaskas.

¹⁸ Oire uva utupavira rutu vo peva ivaro isivaaro iava Jerusalem iare Pita kekesa avaraepa. Uva katai tau vo vavae (15) voki-ro-ia voa touava rera ruvara-ia oaravu tarai reoro oupaoro. ¹⁹ Uva

vo vuuta-a eva oa-ia viapau oiso irai aposelto kekeava. Ari ro raga-ia Jems vigei Turarotoaaro araokotoaaro. ²⁰ Uva vo rigato-a vao-ia oa purapaavoi oiraopa vovou rutuva vo Pauto osireiara-ia. Viapau oiso kuuva reo-a vao-ia.

²¹ Oire uva Jerusalem iava Siria taere iare avaraepa ora vo tapo Silisia-ia. ²² Uva vo vuuta-a eva oa-ia ragai kekeivori, voeao lotupa irara oea evoa toupaveira Judia-ia. ²³ Ari reoara raga iava oisoa ragai-ia taraipaave varao oara iava oisoa oearovu voea tavi-tavipaive oiso, "Easi eera igeiva ora keriparoera voviri tuariri. Uva vo vokio-ia igeipa siposipoparevoi, oiso ra Kraiis oirao piepaio. Ro Pol ira tuariri oisoa Kraiis vo siposiporoaro tekipareve rutu." ²⁴ ☆ Oa iava ragai vaaro airepa vovou kekepaoro vuurapa vaisi purapaivora Pautoa-ia.

2

Pol Jerusalem Urui Iare Avaroepa Aposel Irara Kekesa

¹ ☆ Oire uva va vao osa katai tau vo resura (14) ivaro putevoiva, vara isivaaro iava avaraepa Banabas tapo. Oire Taitas ou pieava oiso ra vegei tapo avaro Jerusalem iare. ² Evoa uvare avaraepa, Pauto ragai tavirevoiva voare. Oire uva va vao osa lotuapa irapa

irara tapo ora reoreo rovo-raepa voa vo igei raga. Uva evoea isivaaro iava oearovu tapo aia oirao pie vovou irara touava voea tapo ora reopaoro. Uva irapa irara tavitaviava vao iava Vearo Siposipo osiposipoa puraava voeaopa ratau tou irara. Auepa teapi oiso keapaave irapa irara, Osiposipovu raga iava voeapa siposipoparevo Pol voeaopa ratau tou irara. Ra va iava viapau oiso ragai tapo katai vovou purapaive voeao irapa irara. Ora teapi vo kovo okovoa purapaa vo vuutao-ia ora vo kovo oa pura rovoavora irapavira akukuvira rutu ava ragape. ³ ☆ Oire uva va vao osa vo tavitavi vao ragai vaaro uvuoro oiso puraatera, “O ita, osa vearopai eisi.” Uva oisi-a eisi osa purapaoro viapau oiso goruvira ragai tavipaivora, oiso ra ragai vatetoaaro iava Taitas rakari verara, voeao iava ratau tou irara rera, ra oisi rera pieoro rera reesia. ⁴ Oiraopavira eisi vo osa oearovu riro kuuvu irara vo vuuta-ia eva oearovu urioaepa igei sovara-ia pausa, oiso ra igei vo pitupituroaro-ia taraiave vara rovirieipaoro. Uvare Krai Jisas vo siposipoaro iavirava viaevira rutu tupaio vaopa Reo Taisi. Oire uva oiso purapaaepa, “Oiraopavira, igei tapo ita vao-ia riro oirao pie vovou irara.” Uva voea raga vo ruipaaro-a, oa-ia oiso vovoupaaepa ra vigei-

ia voea vaaro riro vavata reo goru tovo ragapaive vao Jiu vaaro iava Reo Taisi. ⁵ Ari viapau voea vo ruipaaro sirova uturaepa oisi Taitas pieoro oiso-ia. Vosa oisi va puraavori, ra kerukavira poupa piro visii-ia vo siposipo vao Vearo Siposipo oa uvutavora ragai ruvara-ia.

⁶ Ari ita, evoea reipa irara oea viapau oiso ragaipa orugorugooi airepa vai vateivora. Iu, oearovu evoea vaisipaiveira oiso, Reipa irara, vo osa vigei rutu areiivira rutu toupapeira vo Pauto osireiara-ia. ⁷ Uva viapau oiso orugorugooroi rutu vateiva ragaipa, uvare taraiaepa rutu ragai-ia vo osa Pauto ragaipa vo kovo vatereva, oiso ra oirara rutupa voeao ratau tou irara vai iava Vearo Siposipo siposipoa. Oiso rutu osa aue ita Pita irapa Pauto oisi vo kovo ita vatereva, oiso ra voeapa voeao Jiu-pa irara siposipopareve va iava vao Vearo Siposipo. ⁸ Aue vituaro iava uvare Pita roporevoiva Pauto, ora rera vo goruaro karoporeva rerapa, oiso ra va iava vearo kovo rutu purareve voeaopa Jiu-pa irara. Ari ita, uva oisi-a oiso-ia osa ragai tapo ita roporeva. Oa iava oisi raga ita ragaipa ora rera vo goruaro karoporeva, oiso ra vo goru iava riro goru kovo rutu puraa voea-ia ratau tou irara. ⁹ ☆ Oire

uva va vao osa Pauto vo goruaro eveipaoro ragai-ia oiso purapaaepa “O vearopai ita.” Oa iava vegeiva ora Banabas sekanaepa irapa irara Jems vase ora Pita ora Jon. Uva katai rugoo rutu sirova utuiepa igei rutu oiso ora reoro, Jems peva Jiu-pa irarapa Jisas vo reoaro iava siposipoivere, vo osa vegei voeaopa ratau tou irara siposipove. ¹⁰ ✧ Ora vao tapore oiso ra moniara vai oupaave vatevateara vai voeao tauvapasa oarai-ia apota irara. Oa iava voea taviavora oiso, Kasivarivira rutu oa purapaaveira vao oiso.

Pol Ira Pita Torevokoreva Vo Antiok-ia

¹¹ ✧ Oire vo osa Pita Antiok urui iare urioroepa vo uva toupaaavora. Oa iava rera taviavora oiso, Vuria purarivoi. ¹² Ovuria-a vao oa oiso ragavira toupavoi, Vo osa voari rovovira rutu oisoa Pita koataparo voea tapo ratau tou irara aiopasa. Oa iava Jems oeavu oirao pie vovou irara arureva voare vo-ia Antiok-ia. Uva voea evoea kekerevoiva Pita, viapau oiso vorerivira ita ratau tou irara tapo aioreva. Auepa uvare oiso ragavira uririparoepa, Teapi rerare oiso puraave, “Jiu vaaro Reo Taisi gasipareveira Pita oiso piepaoro.” ¹³ Eisi ita osa oeavu tapo Jiu-pa irara oisoa piepaive, voeao oea oisoa Jisas oirao piepaive

rutu vo rera raga Pita vo vovouaro sirova utupaoro vo vovourei rutu vatakoiva. Uva va vao osa piepaoro Banabas tapo ora piro pieroepa. ¹⁴ Opitupitua-a eva oa kekeavorao. Oa iava oiso rugooraerao, Viapau oiso katai vovou vai puraivoi Vearo Siposipo sirova utusa. Oire uva va-a vao oa vituaro iava Pita taviavora voea vuutaaro-ia oiso, Pita vii-a Jiu-pato. Viigoa Jiu vaaro Reo Taisire ovauuepa tuariri rutu. Oire uva apeisi-a? Uvare vo vuutao-ia voea ratau tou irara taviparivoi, oiso ra eva Jiu vo pitupitur-oaro sirova utupaoro oisi piepaive.

Ro Ira Jisas Oirao Piepareve Ira Uvuipa Ra Torevokovira Karekero

¹⁵ Ari ita, vegei-a vao vegoa voa kavauveiepa vegei Jiu-patoarei. Viapau oiso vegei-a voeao iava ratau tou irara oea vuri pitupituro sirova utupaaveira vuriara purapaoro. ¹⁶ ✧ Vearovira rutu oiso taraipaveiei, Vosa Jiu raga vaaro Reo Taisi sirova utupave, ra viapau oiso va iava vegei vaisireve Pauto oiso, “Torevoko vovoutoarei-a vei.” Viapau. Ari vao raga iava vo osa Jisas Kraisia rari iraopave. Eva-a oa iava uvuiparoi ra vegei vaisireve oisi eisi. Ari ita, vegei-a ita vao-ia vegoa eisi piepaveaira vo Kraisi Jisas-ia raripaoro, oisore ra vegei-ia va kekepaoro

oirao pie vovou Pauto vegei vaisireve, "Torevokotoarei." Viapau oiso Reo Taisi oirao piepaveaira rutu. Eake iava? Uvare oiso ragavira taraipaveaira, Viapau oiso irai vaisireverea Pauto oiso, "Torevokoto-a vii," vo osa evo taisi raga vo reoaro sirova utuparo. ¹⁷ ☆ Oire uva apeisi-a? Vosa vegei ora vii Kraiis oirao piepaoro oiso rugoopave Pauto vegei vaisirevere oiso, "Torevokotoarei-a vei." Osa iava utupavira rara oisi ora eveiveare oiso, Akoea, ratau toutoarei-a vegei vuritoarei. Oire uva apeisi-a? E ora vegei iava oiso tavipaveiei, Kraiis oirao piepaoro ora piro pieveiera? Asi viapau rutu. Siraovira rutu vosa irai oisi oiso-ia puraro rera iavirava ro-ia Kraiis. ¹⁸ Ari ita, uvare oiso toupai voi, Vosa irai eru kepa vai rigareve, ra vo kepa iava tuutara-ia airepa kepa paureve. Oire ra viapau oiso oisi vea ropape. Ari ita, uva oiso ragavira-a, vosa rovvira rutu Jiu-pa irara vaarore Reo Taisi ovau rovara, oire ra vorevira ita va sirova utupaoro oiso purapara ragai raga ora keakeapaoro, Pauto ragai ourevere ora rera iare. Osa viapau rutu. ¹⁹ Vosa eva Reo Taisi kavu ovoia vare ovauoro vao oa viapau uvuipape ragaipa tootooa vatepasa. Oire uva oisi-a eisi osa ragavira iava kopiiraepa Reo Taisi arova. Oa vituaro iava uvuiparai ra vorevira

tootoovira tupaoro Pautoa ragare rugorugooapaoro toupaa. ²⁰ Iu. Eake iava? Uvare Kraiis evao parikou-ia koto ro viropa. Uva rera tapo kopiiraepa. Oire uva voa-a evoa vo rugorugoooro rutu kopiiepa oara iava oisoa ora ragai ragare rugorugooapa. Uva vo vokio Kraiis vo rugorugooaro tupaiveira ragai-ia. Oa ragai tootoo piepai ragaipa vea ropapa rugorugoooro vatepaoro. Osa iava tootoo iraoparaveira rutu. Evo tootoo oa vituaro oiso toupai, Pauto Oviitoaaro rutu-ia rari iraoparaveira. Ro ira iava vasereva ragaipa ragai kavikoooro, oiso ra rera kopii pieve. Eva-a oa iava Oiraopa Tootoo oupaaveira rutu. ²¹ ☆ Viapau oiso Pauto vaaro veripaaveira vatevatea vovou Reo Taisi raga-ia raripaoro, oiso ra Tootoo Ovoi oua vo va-ia. Viapau. Eake iava? Vosa irai Reo Taisi raga vo reoaro sirova utuparo, ra va iava Pauto rerare oiso puraro, "Torevokoto-a vii." Vosa oisi oiraopape vo reo eva, oire ra oiso taraipavio, O ari akukuvira rutu kopii ragaroepa Kraiis. Ari ita, osa viapau rutu oiso eisi torevokopapeira.

3

Reo Taisi Vo Pitupituaro Sirova Utupa Vovou Ora Oirao Piea Sirova Utupa Vovou

¹ Visii vao-ia vaaru vovou irara vova Galesia! E viapau

ora eveipataveira, uvare visii piro pieravorao iravu? Visii roroio pievira taviava ro iava Jisas Kraiss ira evao parikou-ia kopiiopea. Uva vo vokio-ia oearovu raga vo reoroaro sirova utu ragapataveira oiraopa reo rutu kavupaoro. Irouto-a ro ira oisi eisi visii pieravorao?

² Oire uva katai ake raga vao-ia oa-ia oiso visii akepaavoi. E Pauto visii vaterevora Tugoropato Uraurato vo osa Reo Taisi sirova vao Jiu vaaro utupataera? Asi viapau rutu. Oire ra oiso ragavira ita visii akea. E Pauto visii vaterevora Tugoropato Uraurato vo osa Jisas Kraiss oirao piepatavora vo rera raga-ia raripaoro? Iu, eisi.

³ ☆ Oire uva eake-a vao oare visii vao-ia eisi rutu piepataveira oiso osa voeao kokoropa irara? Ari ita, rovovira rutu voari Pauto reraaro Tugoropato Uraurato sirova utu rovotaepa. Oa iava rera ita kavutavora ora visii raga vo goruaro-ia raripaoro. Oire uva apeisi-a? Eisi vai piepaoro ora keakea ragapataveira oiso rugoopaoro, Uvuipatai vai pasi ra torevokovira kareketa oisi iava eisi? ⁴ E vara ruture varao ovautaera oara rutu visiipa vatepareva Tugoropato Uraurato vo osa oisoa Pautoa-pa kovopata? Uva apeisi-a? Oiraopavira rutu-a oisi eisi pasi? ⁵ Uva oiso visii akepaavoi, E apeisi-a Pauto visiipa Tugoropato Uraurato vatepareveira,

ora varao tapo oira porete piepa goruro, ora varao tapo ravoto pitupituro purapa goruro, vo rara Reo Taisi raga vo vovouaro sirova utupata? Easi viapau rutu! Teapi ora piro piepata Reo Taisi raga-ia rugoopaoro. Eake iava? Uvare evara vituaro oiso toupai, Vo osa Jisas Kraiss oirao piepata rutu rera vo siposipoaro sirova utupaoro vao oa iava uvutavora.

⁶ ☆ Ari ita, oiso purapapeira ro iava Ebrahim vao-ia Tugoropa Vuku, 'Pauto vaaro Reo Ovoi oirao pier eve rutu. Eva oa iava oiso Ebrahim vaisireva Pauto, Torevoko vovoutoa rutu.'

⁷ Oire uva oiso ragavira va-ia tarai iraopata, Vosa irouto ro ira Pauto oirao pie iraopareve vo ora rera vaaro-ia raria, ira-a eera Ebrahim saratoaaro. ⁸ Oire vo tuariri rutu rovoa-ia Pauto voeao-ia ratau tou irara tarairoepa oiso, Akoea, voeao Vearo Siposipo oirao piepaivereva, ra va iava ora ragaipa voea oua vorevira. Uva oisi-a eisi osa tarairoiva, Ebrahim tavireva Pauto aue iava Tugoropa Reo oiso puraoro, 'Vii-a vao rutu vituaro, oa iava oirara rutu taru viraakoavereva.' ⁹ ☆ Uva Ebrahim vo reo eva Reo Ovoi oirao pier eve rutu. Oa iava Pauto oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokotoa rutu. Oire vosa eisi oearoi tapo rera Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piepaive, ra va iava voea ita

oisi vaisireve oiso, Torevoko voyou irara rutu.

10 ☆ Ari oearovu Reo Taisi raga oirao piepaiveira oiso purapaoro, “Vao raga uvuipai ra vigeipa vearoara karekeve.” Uva voea-a evoea oea vuria vo voriaro rutu ouive vo Pauto ruvara-ia, uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vosa irouto ro ira Reo Taisi-ia taraiparo, oire ra va-ia

taraipaoro viapau oreorovu rutu sirova utuparo varao oara va sovara-ia toupaveira, ira-a eera taru vuria vo voriaro rutu oureve Pauto ruvara-ia.’

11 Oiraopavira rutu, oiso osa viapau oiso iraiei ro ira uvuiparoi ra Reo Taisi sirova utupaoro torevokovira rutu karekeroverea vo Pauto osireiario-ia. Viapau rutu. Eva oa iava oiso purapapeira vo Tugoropa Vuku-ia,

‘Ro ira Pauto oirao piepareve rutu oire ra va iava Pauto rera vaisireve oiso, Vii-a torevokoto, ira-a eera irapa taru Tootoo Ovoi vatepareverea Pauto.’

12 Eake iava? Uvare Reo Taisi-a oavu raga rutu pisa. Uvare oirao pie asavira rutu orekerovu rutu purapaiveira oearovu oirara vo Reo Taisi sirova utu ragapaoro. Uva Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vosa irouto Reo Taisi rutu sirova utupaoro varao purapareve oara Reo Taisi sovara-ia

toupaveira, eera-a ira uvuiparoi ra Tootoo Ovoi rutu oureve.’

13 ☆ Ari vigei rutu-a vao-ia vigoa oisoa potepape rutu vo Reo Taisi sirova utupaoro. Eva-a oa vituaro iava vigeipa vuria vo voriaro rutu vatorevori Pauto. Oire uva eakere? Uvare Krai urioroepa vigei varaaro rutu ouoro vuriara. Uva varava koto viropa evao parikou-ia, uvare vo Tugoropa Vuku-ia oiraopavira oiso purapapeira,

‘Ro oirato ira kotoive evaova-ia, oiso ra voa rera vo voriaro vuri vori oureve vo Pauto ruvara-ia, vo osa Pauto rera vaisireve oiso, Vurito-a vii.’

14 Oire vo Pauto Ebrahim-pa Reo Ovoi purareva vao oa-ia rerare oiso puraroepa, “Ragai vearopara vateaverea rara voeao rutupa ratau tou irara.” Uva vigei vaaro vuri vori ou ovoiro Krai Jisas va eva Reo Ovoi oirao pierava vigeipa. Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra oisi iava ratau tou irara tapo vigei rutu Tugoropato Uraurato oupape, vo rara goruvira rutu oirao pie rovopape rutu vo Pautoa-ia raripaoro.

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Reo Ovoi

15 Araoko irara oaa, visiipa ovoovo reo vatepaavoi. Vosa aiterei reo ovoi vai purasi vo reoara vai rutu opesi pieoro, ra viapau oiso iravu

uvuiro aue aveke tauyu verasa vao oa-ia oisoa ovoiei vaisi purapasi. Oiso tapo osa viapau irai uvuparoi ra airepa reo vai takuvuoro tuariripa reo vai verareve vao iava reo ovoi. ¹⁶ ✱ Oire Pauto Ebrahim vaiopa ora rera aaotoaaro Reo Ovoí vatereva vo reo-ia oa viapau oiso vatereva oiso puraoro, “Vo reo vatepaavoi visii aao rutupa,” Viapau. Ari ro ragare Kraís oiso puraroepa, “Vao oa purapaavoi vei aaoparei ragapa.” ¹⁷ ✱ Uva oiso puraparaí, Viapau oiso oaiei oai uvuipai ra vo reo tavariove oa purareva Pauto ovoieivira. Oire uva va-a vao Reo Ovoí isivaaro iava varao vo resura vovoto vo peva tau (430) ivaro puteva. Oa iava Reo Taisi vatereva Pauto. Uva viapau oiso vao-ia Reo Ovoí putepaiveira Reo Taisi. Viapau. Ari touvira rutu Reo Ovoí toupaveira vao Pauto vaaro. ¹⁸ Ari ita, vosa irai eisi Reo Taisi sirova utuparo, ra va iava vearoa oureve, oire uva va-a eva oa iava Reo Ovoí akukuvira rutu tou ragapaiveira. Ro-ia Ebrahim ira Reo Ovoí oirao piereva rutu. Oa vituaro iava Pauto rerare oiso puraroepa, “Ebrahim-a torevoko vovoutoa rutu.” Oa iava vearovira rutu oiso taraipavio, Viapau oiso Pauto vaaro-ia Reo Ovoí putepaiveira rutu eva Reo Taisi.

¹⁹ ✱ Oire uva aa vao rutu-a va vao Reo Taisi vo kovoaro? Vao-ia oa vo kovoaro vao

Reo Taisi oiso toupaveira. Uvare voeao tuariripa irara viapau oiso ora voea-ia va eveiiva oiso puraoro, “Akoea, vuri pitupituro rutu-a varao oara purapapeira.” Ari vo osa va-ia Reo Taisi taraiaiva, oiso puraaepa, “O, ari vuriara rutu-a varao oara purapapeira Pauto osireiario-ia.” Uva oisi raga-a eisi osa oisoa toupave Reo Taisi vore tuepaoro uva Pauto Ovi-toaaro pouro virovere rera raga ita Ebrahim aaotoaaro. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia opesi ovoiepa Reo Taisi. Uva va-a vao Reo Taisi oa iava Pauto enselpa irara tavireva. Oa iava evoea ita topa pievira aue Moses taviiva ita. Uva eera ita topa pievira oirara ita tavitavireva. ²⁰ Ari torevokovira rutu Pauto Reo Ovoí vatereva. Eva-a oa vituaro iava vao-ia Reo Taisi putepaiveira rutu, uvare Reo Taisi riroara rutu iava pura piropa gisipoara.

Reo Taisi Vo Kovoaro Iava

²¹ Oire uva apeisi-a? Ora upopapeira vareí varei Reo Taisi ora Reo Ovoí? Asi viapau rutu. Ari ita, vosa irai va sirova Reo Taisi utupaoro va iava tootooa oupareve, uva va-a eva oa iava uvuiparoi vai ra torevoko vaisi oupareve vo Pauto ruvara-ia. Asi viapau oiso uvuipai ra torevoko vaisi vai oureve Reo Taisi iavirava, ²² ✱ uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Oirara rutu vuri rugorugooro oaive sirova

✱ 3:16: Jen 13:14-18 ✱ 3:17: Eks 12:40; Ro 4:13-14 ✱ 3:19: Diu 5:5; Ro 4:13-15 ✱ 3:22: Ro 3:23

utupaaveira. Osa iava vuria oirara rutu tuukepaiveira vo rasio-ia.' Oa-a eva oa iava oirara rutu uvuipaai ra oiso taraipaave, Voeao oea Jisas Kraiis oirao piepaive ora voeao vo vovouroaro iava oirao pie vovouro raga, oeapa Oiraopa Tootoo rutu vaterevere Pauto vo Reo Ovoiaro sirova utuoro vao oa vatereva Ebrahim-pa.

²³ Voari tuariri rutu vo osa Kraiis-ia oirao pie vovou vo pitupituaro pou viro asavira oisoa toupave, ovuuta-a eva oa-ia Reo Taisi oisoa vigeire riro vavata iraopape. Uva oisoa vigei tuukepaive rutu. Oa iava oirao pie vovou vo pitupituaro karekeera. Uva va-a eva vituaro iava Jisas ora karekeroera vo rasio iare. ²⁴ ☆ Oire uva Reo Taisi vo kovoaro-a vao, oirara tokipasa voea torevokopaoro. Oa iava vo rekasiara vo vuutao-ia oa-ia Kraiis pouro virora. Uva vo vuutao-ia Kraiis vigeipa tasi puraparevoi vitupaoro. Oa iava uvuipaviei ra oirao pie vovou rutu purapape torevokovira rutu tupaoro vo Pauto osireiara-ia. ²⁵ Ari ita, ovuuta-a eva oa vo vokio-ia toupavei eva oa-ia Kraiis-ia raripaviei. Uva va-a eva vituaro iava viapau oiso Reo Taisi vigeipa reipapeira.

²⁶ Oire uva vo vokio-ia visii varaaro oirao pie vovouro visii oiso rutu piepaivoi, Visii-a Pauto ovii iraraaro vo rara Kraiis Jisas-ia raripata rutu. ²⁷ ☆ Uvare baptaisa

outavora, oiso ra kataivira rutu toupata Kraiis tapo oiso, Visii-a Pauto ovii iraraaro rutu oiso rutu osa ro-ia Kraiis eera Pauto Oviitoaaro. ²⁸ Ari ita, oiraopavira uvare visii rutu areiivira rutu toupataveira. Viapau oiso roopavira toupata oiso, Jiu-pato-a vii, ari ratau tou irara iava vii, ari kovopato-a vii moni oupato, ari vii-a akuku kovotoa raga. Ora oiso riakova viapau oiso oiratoa-ia putepaveoi, ora viapau oirato riakova-ia putepaveoi. Viapau rutu. Ari kataivira rutu toupataveira vo Kraiis Jisas-ia. ²⁹ ☆ Iu, vo osa visiipe rutu Kraiis voeaaaro, ra oiso rutu touta, Visii-a Ebrahim aao iraraaro visiigoa rera sirova utupataveira. Ra va iava vao outa yearoa Pauto ruvaria oa iava voari tuariri Reo Ovoi purareva Ebrahim tavioro.

4

¹ Oire uva topa pievira vo reo vatepaavoi ita oiso-ia, vosa iravu oirato kopiuro auero rutu arova varaaro rera varaaro, ra oviito vara-ia ita pitureve vo rara riroparo. Oire ra viapau oiso ikauvira vara oisoa oupareve vo rara kakaevira toupaveve. Viapau. Ari oisoa kovopavira tou rovpaveve oiso osa kovopato vo vuutaore tuepaoro oa-ia oisoa vara rutu oupareve varaaro. ² Oire vo osa kakaevira toupaveve, uva

oisoa oearovu sirova utu-
parovoeao oearoa oisoa rera
tokipaive ora rera varaaro
vo vuutaore tuepaoro oa
reesireva aitetō. ³ Oire

uva vigei ita oisoa toupape
oiso osa evoea kakae vure,
uvare tuariripa pitupituro
oisoa vigeire reipape rutu
varao oara-ia oisoa avatapa
irara toupave uraura irara.

⁴ ☆ Uva va-a eva isiavaaro
iava vo vokio pou piirao
vigeipa ovokia reesireva
Pauto, oiso ra vo vokia rera
Oviitoaaro kataitoa rutu
siporeve. Oa iava vo vokia
rera siporevorao. Uva tavau-
ruva rera kavauevorao. Oa
iava riropaoro touparevora
Jiu vaaro Reo Taisi sirova
utupaoro. ⁵ ☆ Ari ita, oirara
oisoa Reo Taisi reroarovi
tou rovopaive. Oa iava Jisas
urioroera vo taisi vavataaro
verasa vuri voriro oavi opesi
pieoro, oisore ra vigei rutu
oiso toupape, Pauto ovii
iraraaro rutu.

⁶ ☆ Oiraopavira rutu
uvare visii rutu-a Pauto
ovii iraraaro. Eake iava?
Uvare eva oirao piesa Pauto
rera Oviitoaaro Urauraaro
siporevora vigei sopaaro
iare, oisore ra voa tupaoro
oiso puraparo vigei iavi-
rava, "Aite. Igei rutu
Aitearo." ⁷ Oire uva va-
a eva oa vituaro iava vi-
apau oiso akukuvira kovo
ragapaoro toupataveira oiso
osa voeao oea akukuvira
raga kovopaiveira aite irara
varaaroore tuepaoro. Viapau.
Ari visii-a Pautoa rutu ovii
iraraaro. Eva-a oa iava varao

rutu vateparevere visiipa
oara tuevira toupaveira visii
rutupa vao-ia ovii irara.

*Pol Rirovira Rutu Galesia
Vatare Rugorugooroepa*

⁸ Voari rovovira rutu uva
Pautoa-ia tarai asavira rutu
oisoa tou rovopata. Evo
vuuta-ia oiso rutu toupata,
Kovopa irara voeaoa vuri
tugararo oea visii oisoa
tuukepaive, voeao oea via-
pau oiso oiraopavira rutu
toupaveira oiso osa Pauto.

⁹ Oire ra vo vokio-ia Pautoa-
ia taraipata, vo rara rera-
ia oirao pie vovou purap-
ata. Ari ita, oiraopavira
uvare Pautoa ita visii-ia
tarai iraoparo rovopavira.
Oire uva apeisi-a? Rerare
ovaupaoro vorepatai varao
iare tuariripa pitupituro
varao oara viapau uvuipai
oirara tauvapasa, eke? E
ruipapatai ita ra tuariripa
pitupitupa kovo ragapata ita
vori ou asavira, raa? ¹⁰ ☆

Uva vo pitupituro purapaoro
ovokirovu oovapa vokiro
reesipataveira ora visiipa,
ora oaravu kekiraara, ora
oivarovu tapo, oisore ra vo
vuutaro-ia aioara vureiara
purapata. Oire ra voa
vara-ia variripata oiso kea-

paoro, Oara-ia Pauto roru
piepaioveira. ¹¹ Ari ita,

visiire rugorugoo iraopar-
aveira, uvare riro kovo rutu
puraava visii siposipopaoro.
Uva apeisi-a? Akuku kovo
raga-a oa puraava visii-ia,
eke?

☆ 4:4: Jen 3:15; Ais 7:14

☆ 4:5: Ef 1:7; Jo 1:12; Ef 1:5

☆ 4:6: Ro 8:14-17

☆ 4:10: Kl 2:14-17

12 Araoko irara oaa, goruvira rutu visiire oiso puraparai, Ragai tapo katai vovou rutu purapata vao iavirava Reo Taisi vare rugorugopaoro, uvare ragai tapo va kavuava, ra visii tapo va kavu iraopata. Ari ita, viapau oai vuria vai puratavora ragai-ia. 13 ☆ Ari tuariri oisoa ragai tauvapata vo osa upiagaraera. Oupia-a eva oa-ia toupaooro riro kaekaevira toupaaورا visii ruvara-ia. Ovuuta-a vao oa-ia visiipa Vearo Siposipo vatepaavora. E vare rugorugopatai? 14 ☆ Vo osa oisoa upiapaoro visii pugu piepaa, uva viapau oiso ragai oisoa kavupata ragai tovipaoro. Viapau. Oiraopavira rutu, eisi osa voea enselpa irara vai pasi oisi piepatavori, oiso osa ragai oisoa tokipata. Ora ro tapo Jisas Krais ira vai-a tapo uvuipatai ra rera oiso tokipata osa ragai oisoa tokipata. 15 Oire uva oisi-a eisi osa ragavira oisoa ragai tauvapata voari tuariri. Oire uva apeisi-a? Visii vaoro ragai-ia roru vovou touvira toupai voi visii-ia oiso osa voari tuariri, eke? Ari ita, taraiparai, Vosa eisi purataeri voari tuariri, "Ora vigei varaaro gorogorope osireiara." Oa iava purata, "Ie, Pol, osireiara varao oara tateiovoi ora igei iava viipa tauva vatepaoro pute pievira rutu." Oire uva oisi-a eisi osa purataeri, vo uvare ragaipa oisoa sirao

iraopata rutu rirovira. 16 Ra apeisi vo vokio-ia? Vo uvare visiipa oiraopa reo rutu vate rovoavora. Uva apeisi-a? Vo vokio-ia ragai-a visiiva keripato, eke?

17 Oire oiso-ia vo osa visiipa kuuvu reoro raga vatepaiveira rakari verapa pitupitu iava vo visii aroviaku ragapaoro, uva riroa rutu rugorugooa purapaiveira visii-ia. Eake iava? Uvare oiso rutu vovoupaaveira ra visii ivupaive igei arova, oiso ra kasivarivira rutu voea sirova utupata. 18 Oire veaorapai vo osa oearovu kasivarivira avu rugorugopaavere visiire visii tauvapasa oiso osa ragai visii tauvapaavora visii tapo toupaooro. Ari vao raga oiso vo osa torevokoa vai karekepere vo tauva iava eva. Ari ita, viapau oiso torevoko rugoo vai-ia visii tauvapaivere voea evoea. Aue iava uvare ora voea vo pitupituaro raga sirova utupasa visii tavitavipaiveira vao rakari verapa pitupitu. 19 ☆ Ari ita, oiso rutu toupataveira, Ragai ovii iraraaro rutu. Oire vosa riakova kakaeto kavausa auepao, ra riroa rutu upia oueve. Uva vo upia eva oira iava oisoa opesipape vo osa kakaeto karekero. Uva oisi-a eisi osa ragavira visiiva riroa upia oupaaveira vo osa rirokata. Ari ita, vosa ovoievira rutu visii varaaro oirao pie

vovouro toupave vo osa vara iava Jisas-ia raripata, eva-a oa iava uvuiparai ra ragai iava opesipe evara upiara. ²⁰ Ragai rirovira rutu oiso ruipa irao ragaparai ra visii tapo toupaa vo vuuta-ia vao-ia. Uvare oiso rutu ruipa iraoparai ra ragai vo rugorugooaro visii varaaro rugorugooara keke iraove. Oa iava ragai vaaro riro vavata reoreo uvuipai ra tavariope. Ra va iava kavevira reoreora visii tapo. Uvare vo tupaoro ragai vo rugorugooaro paipai iraopaivoi. Eva-a oa iava viapau uvuiparai oiso ra visii tauvaa.

Reo Ruu Vaireo Iava Hega Vaio Ora Sera

²¹ ☆ Oire ragai tavita vearovira rutu ora visii iava visiigoa oiso ruipapataveira ra Reo Taisi reroaro toupata. Uva eake-a vao oa rutupa viapau vearovira Reo Taisi vo reoaro uvupataveira? ²² Oire vo taisi oiso tavipa-peira, Ebrahim vaiterei oviitoarei kavaureva. Uva oiso-ia iriavu-a kovopava iria oviitoaaro-a iravu. Ari iriavu-a vatuava oaro rutu iria oviitoaaro-a iravu. ²³ Oire uva avaioto kavaueva o kovopava oiso osa aiorovu rutu okakaerovu kavau-paveira. Ovusa ro-ia kikooto ira pisa visivi rutu karekeroepa. Eake iava? Uvare rera-a eera ira iava Pauto Reo Ovoi purareva Ebrahim-pa. ²⁴⁻²⁵ ☆ Oire

vo siposipo ovoovovira rutu toupaveira vaitereo iava oviitoarei, uvare vaireo riakorirei airea oiso rutu tupaereveira varei Reo Oviitei. Ari ita, o-ia kovopava Hega iria ovii iraraaro oiso karekeaepa, Evoea kovopa irara. Uva oiso rutu tupaaveira osa vao Reo Taisi oa Moses-pa vatereva Pauto vo Sinai Pukui-ia. Ari ita, voeao oea oisoa Arebia-ia tupaave oea vo pukui oisoa vaisipaive, Hega Pukui. Uva eira Hega iria ovoovovira oiso rutu tupaaveira osa vao Jerusalem urui. Eake iava? Uvare oira-a kovopava oiso osa voeao Jerusalem urui-ia tou irara oea oisoa Reo Taisi reroarovi kovopaive. ²⁶ Oire uva oira-a o-ia vigei aakoaro rutu Ebrahim vatuavaaro rutu eira iria oiso tupaaveira, Ouruivu airepa rutu vao Jerusalem oa vo vuvuiua-ia tupaaveira, eira-a Sera iria ovii iraraaro viapau oiso Reo Taisi reroarovi kovopaiveira. ²⁷ ☆ Iria iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Rorupari vii vao riakova viigoa kakae kavau asavira toupai upia ou asavira. Utupavira riro kakaero rutu taru kavaurivere o-ia puteoro kovopava o-ia iriapa kakae puraro vatuato.'

²⁸ ☆ Oire uva visii rutu-a vao ragai araoko iraraaro Pauto ovii iraraaro, visiigoa rera oirao piepaoro rutu

oiso rutu toupataveira osa vaitereo Ebrahim avukarei, aiterea Pauto vo reoaro oirao piesiva rutu. Oa iava Aisak kavausiva. ²⁹ Ari ita, o-ia Hega iria ro kavaueva iravu kakaeto oiso raga ita osa airorovu rutu riakora kakae vure kavaupaiveira. Uva eera-a ira ropa tavaka vatereva ira Pauto reraaro Uraurato vo goruaro-ia kavauroepa. Uva oisi rutu-a oiso-ia osa piepaiveira vo vokio-ia Reo Taisi reroarovi kovopaoro voeaopa tavaka vatepaoro oeapa Pauto Tugoropato Uraurato vatepareveira. ³⁰ ☆ Ari ita, ro-ia Ebrahim ira iava oiso tavipapeira vo Tugoropa Vuku sovara iava, uvare Pauto oiso rera tavireva ra kovopava ora rera iava verareve voavaorei rutu ora oviito. Eake iava? Uvare ro kovopava oviitoaaro viapau oiso uvuiparoi ra orekerovu rutu varao Ebrahim varaaro oureve vo rara Ebrahim kopiuro. Uvare ro ragapa rutu oisoa uvuipape rera vatuaavaaro rutu oviitoaaro. Vosa kopiuro aiteto, ra orekerovu rutu oureve taru rera raga. ³¹ Araoko irara oaa, viapau oiso toupape osa voeao okakaeroa kavaueva o-ia kovopava. Viapau rutu. Ari vigei-a vao oiso rutu toupape, Vigei-a Ebrahim vatuaavaaro rutu ovii iraraaro. Oire uva evo reo oa oiso ovoovovira rutu toupaveira vigeipa.

5

*Vii Viigoa Karurevora
Tuukea Iava Viigoa Uvuipauei
Ra Eakavira Rutu Toupari*

¹ ☆ Viapau rutu oiso kovopavira toupataveira oiso osa voeao oea Reo Taisi reroarovi kovopaiveira, uvare visii karurevora Kraisi Reo Taisi vo tuukearo iava. Uva visii tavipaavoi oiso, ra oiso ragavira rutu toupata. Ra oisi tupaoro viapau oiso ra ora visii vo pitupituroaro iare vorevira porepata oiso osa evoea kovopa irara.

² Oire uva ragai-a Pol ragoa vo reoaro vao-ia uvu iraota! Vosa vao Reo Taisi sirova utupaoro ora visii iava rakari verapata oiso rugooparo, Vao raga rutu iava Pauto uvuiparoi ra igei ora rera iare vorevira oupareve. Uva oisi-a eisi osa iava Kraisi viapau uvuiparoi ra visii orirupareve vo ora rera iare visii virivaripaoro.

³ ☆ Oiso vorerivira ita visii tavipaavoi, Vosa irai visii iava oiso rugooparo, Vosa ora ragai iava rakari verara, ra va iava Pauto ragai-ia vearo vovou purareve. Oire vosa oisi oiso-ia rugooparo, ra viapau rutu uvuiparoi ra oreorovivu ruture ovauparo vao Reo Taisi rutu sovara-ia. ⁴ Uva visii oiso purapataveira, “Reo Taisi sirova utupaoro Oiraopa Tootoo rutu oupaioveira.” Ari oisi-a eisi osa purapataveira, uva viapau rutu oiso uvuipatai ra Oiraopa Tootoo oupata

vo Kraís ruvara-ia. Uvare eisi purapaoro Pauto vo siraoaro kavupataveira. ⁵ ☆ Ari igei tauvapareveira Tugoropato Uraurato igoa Kraís-ia raripaoro Pauto vo reoarore tuepaioveira, vo osa rera raga igaire oiso puraro, “Vearo irara rutu visii.” ⁶ Ari ita, oiso-ia vosa ro ira Kraís Jisas-va tavosivira toupave, ra viapau oiso rerapa rakari verapa pitupitu reipape rutu. Ora vao vosa vo pitupitu kavureve, ra viapau oiso eva tapo rerapa reipape. Viapau. Ari vao raga rutu-ia oirao pie vovou. Eva-a oa vituaro rutu iava oirato vo vovouaro tore piepaiveira, ra sirao vovou rutu purapareve vo vokiara rutu-ia.

⁷ Voari tuariri uva vearovira rutu Kraís vo reoaro uvu rovtavara, oa iava oisoa va sirova utupata. Oire uva iroutoa rutu-a ro ira visii piro pierevora oiraopa reo sirova utu arapa? Uva apeisi rutu-a oiso osa visiire puraroera, oa iava oisi rera uvuoro eisi pietavara? ⁸ Ari ita, viapau rutu oiso Pauto visii piro pierevora. Viapau. Uvare rera-a eera ira keeraparoveira varao arova tuariripa vo vovouro visii varaaro oara oisoa visii tuukepaive rutu. ⁹ ☆ Uva oearovu oiso ovoovovira purapaaveira, “Gareavi yis uvuipai ra riroa rutu plaua kae pieve rutu va riro pieoro.” ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa voearo vo re-

oroaro visii piro piepaiveira. Ari Pauto ovovouroa-ia evara voea varaaro vu-rapareveira oara voriaro voeapa vaterevere. Uva oiso ragavira tarai iraoparai ro iava Turaro Kraís ira raga uvuiparoi visii tauvapasa rutu. Oa iava uvuipatai ra evara piro pie reoro eakapata. Eisi osa iava uvuipatai ra ragai vo reoroaro sirova utupata ita.

¹¹ Uva oearovu oiso purapaaveira, “Rera Pol oiso voea siposipopareveira, oisore ra ora voea iava rakari verapaave. Ra va iava oiso karekepaave, Jiu rutu.” Uva vosa oisi eisi visii siposipopaavori, ra eakepa Jiu-pa irara ragaire kasipupai? Ari vao raga Jisas iava vo reo ro ira evao parikou-ia kopiioropa, oreoa vatepaaveira. Oa vituaro iava oisi eisi kasipupaai ragai vuri piepasa. ¹² Uva oiso ruipa iraoparai evoea iava oea visii piro piepaiveira oiso purapaoro, ra ora visii iava rakari verapata. Uva oiso voeapa vearopapeira vosa visii arova uvuipaai ra ora verapaave uvaroi ragare.

¹³ Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavoi, Pauto visiire keeraroepa, oiso ra tuariripa pitupituro rutu kavuta varao vavagisiara rutu. Ra avekatavira toupaooro opeita ora visiire oiso purapata, “Uvuipaviei ra varaua vo ruipaaro sirova toupape.” Viapau. Ari eisi toupaooro

uvuipatai ra oearovupa siraopaoro voea tauvapata. ¹⁴ ☆ Aue iava uvare vara rutu evara oara Reo Taisi sovaraia toupaveira oara rutu takuvuaro iava oiso purapapeira, “Oearovivupa sirao iraopata oiso osa ora visii ragapa siraopataveira.” ¹⁵ ☆ Ari ita, vosa eisi piepata oiso osa kaakau kare vo kareo oea ora upopaaveira, ra eake vai va sirovava karekepe? Ora vatatopo iraopata. Uvare eisi piepaoro uvuipatai ra ora opesi pieta.

Tugoropato Uraurato Vo Pitupituario Iava Ora Oirara Vo Pitupituario Vo Tupaoro Rasitoea-ia

¹⁶ Ragai vo reoaro-a vaoia oiso. Vo osa Tugoropato Uraurato ora rera vo reoaro vatereve visiipa, oire eva-a oa-ia uvuipatai ra va sirova utu iraopata. Ari ita, vosa visii raga vo ruiparoaro oiso purapapeira, Eagara vuria purari, uva vo ruiparo-a evara oara iava uvuipatai ra pore iraota viro Tugoropato Uraurato vo reoaro raga sirova utupasa. ¹⁷ ☆ Uvare Tugoropato Uraurato vo rugorugooaro osivu ragavira rutu toupaveira, vo rara vigei vo rugorugooaro pisavira toupave. Oire vo rugorugooarei eisi ragavira tupaoro ora upopapeira. Ora tapo vo rugorugooarei oiso vigei piepaaveira, ra oavu kavuoro oavu raga sirova utupavio vao oa pura

arapa reasipavio. ¹⁸ Ari ita, vosa Tugoropato Uraurato vo reoaro rutu sirova utu iraopata, ra va iava viapau oiso Reo Taisi visii tuukepaive.

¹⁹ ☆ Vosa ora vigei raga vo rugorugooaro raga sirova utupavio, ra va iava vo vovouro rutu viaevira karekepape varao oiso-ia, otopa pitupitu, ora vuri rugorugooaro tapo varao oara purapaaveira, ora opitupiturovu purapaaveira arii asavira. ²⁰ ☆ Vo osa oearovu tokarasiara vaisiario kae pie ragapaive va iare tugara vo goruroaro ou ragapaoro. Ari oearovu kavokavo kovoro raga purapaaveira. Ari oearovu viurupa vovouro purapaaveira. Vo osa oearovu ora upopaveira. Ari oearovu riirii vovouro purapaaveira, osa oearovu kasipu vovourova toupaveira, ora oearovu tapo ora voea ragaia vovoupaaveira ora vaisi oaive kae piepaoro. Vo osa oearovu oiso purapaave, “Igei vovouaro torevokopai. Ari visii vaaro koikepavira toupai.” ²¹ Vo osa oearovu varaaro aupariara riiriipaaveira. Ari oearovu riro gorupara-ia ukaiopaave kokoropaoro. Osa oearovu vurei aioro purapaive. Oire ra vo aioro-ia ora voeava vuri vovouro purapaive. Oire uva oiso ita vorerivira visii tavipaavoi osa rovvira visii tavi rovoavora oiso, Vosa ro ira vuri vovouro rutu purapareve oiso osa vara

☆ 5:14: Ro 13:8-10 ☆ 5:15: Je 3:13-18 ☆ 5:17: Ro 7:15-25 ☆ 5:19: Ef 5:3; Kl 3:5 ☆ 5:20: Re 21:8

evara, ira-a eera viapau rutu oiso uvuiparoi ra koataro Pauto vo Saraaro iare. Ra va iava viapau oiso toupareve, Rera-a Pauto oiratoaaro.

22 ☆ Ari vosa Tugoropato Uraurato vo rugorugooroaro sirova utupavio varao oara kareke piepareve vigei sopaaro-ia. Uva evara

oara iava uvuipai ra oiso karekepape, sirao vovou-a vao-ia, ari rorupa vovou-a vao-ia, ari kave vovou-a vao-ia. Oire ra eisi sirova viapau oiso vagevagepavira kasipupavio, vo osa oearovu tauvapasa auepavio, ora varao vearo rugorugooro, ora vao tuuvu vovou rutu oa purapape.

23 Ora vao tapo veripape oiso-ia, opeita oearovivu-ia putepape, ora opeita ora vigei iava vasepape vuri vovouro purapasa. Oire vosa oisi eisi piepari, viapau oiso irai uvuiparoi ra vii togareve reoa vai-ia, vii vao viigoa Tugoropato Uraurato vo vovouaro sirova utupau. Viapau. Aue iava uvare viapau oiso Reo Taisi vo pitupituario puteparivoi eisi vara sirova utupaoro.

24 ☆ Oire opitupituroa rutu varao eakaiva voeao Krai voeaaoro varao vuri rugorugooro.

25 ☆ Ari ita, vosa tootoopavioveira vo Tugoropato Uraurato vo goruaro sovara-ia, eva-a oa iava uvuipaviei ra ora vigei iava vase iraopape rera iare. Oa iava uvuiparoi ra vigeipa vasepareve ora rera vo

rugorugooroaro iare. 26 Ra vara evara sirova utupaoro viapau oiso vagu vovoua vai purapape, ora viapau oiso oearovure kasipu rugooro tore piepape, ora viapau oiso ra oearovu varaaro riiriipape.

6

Vigei Uvuipaviei Ra Araoko Irara Oavi Tauvapape Voea Vo Siraoaro Kaepaoro

1 ☆ Araoko irara oaa, vosa irouto visii iava oirao pie vovouto vuri vovou-ia kovero, oire ra irai visii iava ro ira goruvira rutu Tugoropato Uraurato vo vovouaro sirova rutu utuparo, eera-a ira uvuiparoi ra reravi vorevira tore piererve rera tauvaoro kave vovou raga-ia. Oire ra vearovira ita vorevira vokareve. Uva vo osa rera tauva rovorevora, vearovira rutu ita rera ora vatatorovere vaopa, teapi rera ita va vao vuria raga-ia kovero ita. 2 Visii rutu oearovivu rutu visii iavapa irara tauvapaoro toupata voeavi kapokaporopaoro vuri vovou vo vavataarova. Oire vosa oisi eisi piepata, ra va iava Krai vo reoaro sirova oisi rutu eisi utupata vao rera vaaro reo goru.

3 Ari vosa irai visii iava oiso puraparo, "Viapau rutu uvuiparai ra eisi ovoovoi sirova utura. Uvare riro vaisitoa rutu-a ragai." Oire uva rera-a eera ira eisi purapaoro ora keakea ragaparoi. 4 Vosa iravu

siituepaoro oiso purapau, “Viigoa-ia putepaavoi uvare vuria puraparivoi,” oire uva viapau oiso torevokovira eisi reopauei. Viapau. Ari vearovira rutu ora vii raga ora viiva siituepau ora vii vo vovouroaro roviriei rovopaoro rutu. Oire vosa vii iava sopaua oiso purape, “Vearopai,” ra va iava oiso ragavira taraiu, O, ari torevoko vovou-a vao-ia oa purapaavoi, ⁵ uvare oirara rutu uvui iraopaai ra katakataivira kovoara oaive vavataaro kae piepaive.

⁶ ☆ Oire vosa irai Jisas vo reoaro iava visiipa siposiporeve, oa iava visii ita uvuipatai ra orekerovu-ia vearopara rera tauva ragapata rera vatepaoro.

⁷ ☆ Opeita ora visii raga ora keakea ragapata oiso keapaoro, Uvuipaviei ra Pauto keapasa vatauvira orekerovu pura ragapape. Oa vituaro vao-ia oiso toupaveira, Vosa eake vao pauri vo kovoa-ia vii vaaro, ra oisi raga kuele. ⁸ Oire vo osa irai orekerovi vuriara vai paupareve, ra vara iava oupaoro rera vo vovouroaro vuri vovouro aio piepareve. Eva-a osa raga piepaoro ora opesi pie ovoiroverea. Ari vo osa ro ira vearopara paupareve Tugoropato Uraurato vo reoaro sirova utupaoro, uva rera-a eera ira vearoa ourevera. Aue iava vo rara Tugoropato Uraurato ruvara-ia Tootoo Ovoi rutu oureve. ⁹ ☆ Vo rara reasi

asavira varao vearopara purapape. Ari vosa keruriavira rutu topa pievira orekerovu rutu vearopara purapata, oire eva-a oa iava taru vearopa kuero oupatavere vova Pauto ruvara-ia. ¹⁰ ☆ Va-a eva vituaro rutu iava uvuipaviei ra oearovivu rutuva vearopa vovouro purapape vo osa vuutaa vaipe oisi eisi piepasa. Oiso osa voeao oevia Krai oirao piepaiveira vigei araoko iraraaro, oepa ita uvuipaviei ra oisi vearopara rutu purapape pute pievira rutu.

Pol Kristen Irara-ia Rorureva Voea Goru Pieoro

¹¹ Oire ragai-a vao ragoa raga visiipa vo rigato puravoi. Uva vo kirokiroro kekepatavoi riopara ragai varaaro. ¹² Uva voeao oea oisi visii siposipopaiveira goruvira rutu visiire oiso purapaoro, “Uvui iraopatai ra ora visii iava rakari verapata.” Uva eisi ragavira piepaiveira vuri vovou vo vavataaro asavira oiso, teapi voea oupaive. Aue iava uvare oiso taraipaaveira oraivavu epao vao-ia osa Jisas kopiioepa evao parikou-ia vigei vorevira ouoro. Uva vo raiva eva oa iava siposipopaoro pasi vuri vovou vai oupaive Jiu ruvara-ia pasi. ¹³ Ari ita, osa voeao-ia oea oisoa ora voea iava rakari verapaave, viapau oiso Reo Taisi rutu rutuaro sirova utupaoro-a. Viapau. Uva

☆ 6:6: 1 Ko 9:7-18 ☆ 6:7: 1 Ko 6:9-11

☆ 6:9: 1 Ko 15:58 ☆ 6:10: Jo 9:4;

Ta 3:8

oiso ruipapaaveira rutu ra voea vo reoaro sirova utupaoro ora visii iava rakari verapata. Ra va iava oiso purapaave ora voea iava, “Easi evoea vigei vo pitupituario raga sirova utupaaveira.” Oa iava oearovu voea vo pitupituario raga rei piepaive rutu. ¹⁴ ☆ Ari ragai viapau oiso oisi ragavira eisi oearoipa siposipopaa. Viapau. Ari evao parikou raga rei piepaaveira rutu vao oa-ia kopiiopepa vigei reraaro Turaro Jisas Krai ragai ouoro. Uva oisi-a eisi osa vituario iava viapau oiso orekevu avu vai ragai vo vovouaro uvai ragare ivupaiveira varao vo rasio iava akukupapara raga. Evara rutu kopiiepa ragai iava evao parikou-ia. ¹⁵ ☆ Ari ita, vo osa ora visii iava rakari verapataveira oa-a viapau eva uvuipai ra visii virivarive. O vosa vo pitupitu eva kavuta, oa tapo ita viapau uvuipai oiso ra visii virivarive. Ari vao raga-ia vo rara Tugoropato Uraurato vigeipa airepa rugorugooro vatereve. ¹⁶ Vosa oisi raga eisi vo reo sirova utupaave oearoi, oire ra va iava voeare oiso purara, Osa veaeropai eisi. Eake iava? Uvare ruipaparaveira rutu voea rutupa oiso ra veaaro tou puraive, ora aue tapo ra sirao vovou purareve Pauto voea-ia ora oearovu tapo Pauto voeaaro.

¹⁷ ☆ Oire ovoiope reo-a vao-

ia ragai vaaro oiso oa visiipa vateavoi vo vokio-ia. Ovokia vao isivaaro iava viapau rutu oiso irai uvui iraoparoi ra utupaua ragai vo reoaro ora kaureoro. Uvare ragai-a Jisas-pa kovopato. Ari ita, viupara varao oara ragai varaaro-ia toupavoi ragai vo reoaro oirao piepasa.

¹⁸ Araoko irara oaa, oiso rutu ruipa iraoparai ra vigei reraaro Turaro Jisas Krai visii rutu viraako iraoreve visii tauvapaoro.

Evavi raga, ra opesipe.
Ragai-a vao, Pol.

EFESAS Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva Pol tuukepa kepa-ia toupaooro eisi Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Pol aue iava rigatoreva ra katai vovouvira rutu toupave Jisas vaisiario-ia voeao lotupa irara. Ari ita, oirao pie vovou irara oiso rutu toupaveira, Jisas iava varaua (Ef 1:23, 4:25, 5:23, 30), ro ira oiso toupave osa kukue (Ef 4:15-16). Ora vao sios voea ita lotupa irara oea oiso rutu toupaveira Kraiis oiraaro vatuava (Ef 5:22-32) vo osa rera-a vatuato. Evo reoro rutu rigatoreva Pol lotupa irara goru piesa, voeao oea oisoa Efesas urui-ia toupave.

1. Ira pievira aviavi pie reoro rigatoreva Pol, 1:1-2.
2. Kraiis-a ro ira vo raiva vituaro rutu oa-ia uvuipaai oirara ra vorevira voreave Pautoa iare rera tapo ora agiagi-paoro ita, 1:3-3:21.
3. Opitupiturovu iava torevoko pitupituro oara purapaiveira voeao oea aviavia-ia toupaveira Pauto vaaro, 4:1-6:20.
4. Pol vearo voki purareva oearovuva oirara, 6:21-24.

¹ Ragai-a Pol ragoa vo pasio rigatavo visii rutupa Pauto

voeaaro visiigoa evoa Efesas-ia toupataveira. Visiigoa Kraiis Jisas vo reoaro uvu rovatava. Uva vo vokio-ia touvira rutu toupatavo Kraiis Jisas-va ora tavosi-paoro oisi raga vo reo sirova utupaoro. Ari ita, Pauto ragai roporeva ora rera vo ruipaaro-ia, oisore ra aposel kovo-ia pitupaoro Jisas Kraiis kareke piepaa. ² Oire uva ragai vo ruipaaro oiso rutu toupaveira visiipa, Pauto ro vigei Aitearo ora ro vigei reraaro Turaro Jisas Kraiis evaiterei aiterea vokiara rutu-ia tauvaa ora gavaurea vatepasiveira visiipa.

*Pauto Vigei Vatepareveira
Viraakoa Vao-ia Ro-ia Jisas
Kraiis*

³ Uva vearopai ra rera-ia Pauto vuurapa vaisi purapape ro Aitetooaro Jisas Kraiis vigei Turaroaro. Uvare vigei rutu viraakorevora orekerovu rutu vearopara vateoro varao rera vo Saraaro iava, auere oiso ra uraura tootooro oavi tauvapareve, uvare kataivira rutu vigei Jisas Kraiis tapo toupaveira. ⁴ Voari rutu tuariri vo osa Pauto rasito pura asavira toureva, uva vo vuuta-a eva oa rutu-ia Pauto vigei ropo rovoreva rutu, oisore ra oiso toupape, Vigei rera voeaaro rutu. Oa-a vao vituaro rutu riaaro iava, rera ro-ia Kraiis. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra torevoko vovou rutu purapape vao oa-ia viapau

vuria vai vo rera osireiaro-ia Pauto. ⁵ ✱ Ari ita, Pauto vigei kavikoreva rutu, uvare vigeire rugorugooroepa rutu voari rovoa-ia ro iava Jisas Krai, ira iavirava vigei ourevere taru vorevira ora rera iare oiso vigei vaisioro, Ragai ovii iraraaro. Eisi osa pierevere, uvare rera rutu vo ruipaaro-a Pauto. ⁶ Rera-ia vuurapa vaisi pura iraopata ro-ia Pauto vaore rugorugooapaoro rutu, akukua vatevatea vovou ora vao rera vo tauvaaro vereopa vovou-ia vigei-ia. Eake iava? Uvare rera Oviitoaaro-a ira oisoa kavikopareve rutu. Ira iavirava akukuvira rutu evara oupapeira.

⁷ Ro-ia Jisas ira evao parikou-ia kopiiroepa. Oa iava voa rera iava reva-siva parueva vigei iava vuri vovouro veraoro rutu. Oiraopavira rutu Pauto vo siraoaro riroa rutu vao oa iavirava vigei karurevora vuria vo tuukearo iava. ⁸ Vo sirao-ia oa pute pievira rutu vigeipa vaterevora. Eake iava? Uvare orekerovu rutu-ia tarai rovoroeapa rutu. ⁹ ✱ Iu. Uvare Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utuoro vao vatau reo poeravira karekereva. Vo reo oa voari rutu tou rovova ro iava Krai Pauto vo rugooaro iava. ¹⁰ Oreoa-ia Pauto ovokivu reesireva vao oa-ia Krai iava orekerovu rutupa kukue purareverea varao oara rutu gurureverea vo vuvuiua-ia ora vo rasitoea-ia ora rera iare. Uva eisi

osa pieoro oiso ora rera vo ruipaaro sirova uturo.

¹¹ Pauto ora rera vo ruipaaro-ia vigei roporeva vo Krai vaisiaro sovara-ia, oiso ra oiso toupape, Rera voeaaro vigei. Uvare ora rera vo ruipaaro raga-ia oaravu rutu purapareveira. ¹² Oiraopavira rutu, vigei vao-ia vigoa Krai-ia oisoa rari rovopavio. Ra oearovu vigei varaaro oirao pie vovouro kekepaoro uvuipaai ra vuurapa vaisi purapaive Pautoa-ia.

¹³ ✱ Oire uva oisi ragavira eisi osa toupavoi visii rutu-ia. Eake iava? Uvare voari rovoa-ia oiraopa reo uvu rovtavora vao Vearo Siposipo osiposipoa iava uvuiparoi Pauto ra vigei oureve vorevira ora rera iare. Oa iava Krai-ia rari-taera. Uva Pauto ora rerapa visii reesirevora visii vateoro Tugoropato Uraurato ro ira iava rovoa-ia Reo Ovoi purareva. ¹⁴ ✱ Ro-ia Tugoropato Uraurato rovopatoa rutu varaopa oara oupaperea vo utupaua. Oiraopavira rutu rera-a eera ira iava uvuipaviei ra ora vigei-ia rera sovopaoro va iava oiso purapavio, O, oiraopa reo rutu vao Pauto vaaro oa tavitavipapeira varao rutu iava oara vatereverea Pauto vigei ouoro ora rera iare. Uva vearovira rutu Pauto, uvare rei vaisitoa rutu-a vii.

Pol Variriroepa Pautoa Iare Oiso Ra Efesas-pa Irapa Taraia Vateve

15-16 Vo voki-a vao oa-ia visii iava uvu rovooro variripaoro rovoraera Pautoa iare visii iavirava rera-ia vearo vaisi puraoro. Ari ita, evo voki-ia visii-ia tarai rovoraepa rovvovira rutu, vo osa Jisas Kraiss oirao piepatavora ro vigei Turaroaro. Oa iava eva oisoa oearovupa siraopata voearo Pauto voeaaro. ¹⁷ Oisi-a eisi osa rugoopaoro Pauto akepaaveira ro Jisas Kraiss Turaro Aitearo ro ira kerariava toupaveira, ira arepaaveira visiipa, oiso ra visiipa Tugoropato Uraurato vatepareve. Auere ra va iava vearovira rutu Pautoa-ia taraipata. ¹⁸ ✧ Ira arepaaveira oiso ra visii varaaro rugorugooara karureve aviavia ariarava rera vaaro. Eva-a oa iava uvuipatai ra vovio utupaua roroiovira rutu varao keketa oara karekereverea varao oarare tuepataveira. Aue vituaro iava uvare visii ourevora ora rera iare. Oiraopavira rutu oiso osa va vao Reo Ovoi oa purareva Pauto, oiso ra rera voeaaro rutu viraako iraoreve rutu vo utupa voki-ia. Uva va-a eva riroa rutu viraakoa oa eveitavere rara. ¹⁹ Ari ita, vo vokio tapo rera vo goruaro riro varivarivira rutu kovopaiveira vigei tauvapaoro vao vigoa rera oirao piepapeira. Eisi osa iava uvuipatai ra varao-ia riopara rera varaaro taraipata aviavi pievira rutu. ²⁰ Uva vo gorua-a

eva oa vaova areiipaiveira ogorua iava Kraiss vorevira tore piereva kopii iava rera pau piesa vo ora rera vaaro-ia oirapapa varata vo Pauto vo uruiaro-ia vo vuvuiua-ia. ²¹ ✧ Oa iava voa tupaoro oearovu rutu-ia reipa irara putepareveira oiso-ia, gavmanpa reipa irara-a voeao, ari turaro irara-a voeao, ora voeao tapo pau tugara irara ora enselpa irara oea reipaai vo vokio ora vo utupaua. Ari ita, oea rutu-ia evoea pute iraopareveira rera raga ro-ia Kraiss. ²² ✧ Oiraopavira rutu Pauto orekerovu rutu tovoreva vo Kraiss tasiaro reroaro, oiso ra varapa kukue purapareve vigeipa lotupa irara vigoa rera iava varauava ovoovovira toupapeira. ²³ Uva voua-a varaua lotuua oua-ia ovoivira rutu toupaveira. Ira voraro rutu orekerovu rutu ovoi pie iraopareveira.

2

Pauto Vigei Oiso Rutu Piereva, Kopii Irara Vigei, Oisore Ra Avaavaovira Kraiss Tapo Tootoopavio

¹ Ari ita, voari tuariri rutu uva oisoa oiso rutu toupata osa kopii irara. Eake iava? Uvare oisoa kaureopaoro rirovira rutu vuri vovouro purapata. ² Uva vo vuuta-a eva oa-ia tupaoro oisoa vo rasio vo pitupituroaro ragapa ruipapata. Oa iava Seten vo pitupituroaro raga oisoa

purapata, ro ira tugara kare rutupa turaroparoveira. Ira kovopareveira vo voeao sopaaro-ia oea Pautoa-va ora kaureopaaveira. ³ ✱ Oiraopavira rutu ita oiso osa vigei tapo piepapeira vo ora vigei raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. Ari ita, varao-ia vuri vovouro oara puraepa voari tuariri oara varaura vo ruiparoaro-ia karekeepa ora vo tapo vigei vo rugorugooroaro-ia. Uva oisi-a eisi osa pieepa, oa iava tutuu pie ragava Pautoa-pa, oiso ra vigei varaaro vuriara voriaro vatereve vigeipa oiso osa oearovu oirara oisoa piepareve.

⁴ ✱ Vo osa rirovira rutu siraopaoro vigeipa rera vaaro riroa sirao rutu vatereva vigeipa. ⁵ Oire uva-a va eva oa vituaro iava avaavaovira vigei rutu tootoo piereva Krai tapo, vigoa oisoa oiso rutu toupape, Kopii irara aue-ia vuri vovou. Oiraopavira rutu uvare Pautoa-re riroepa rutu vao vereopa vovou. Oa iava vorevira ora rera iare vigei oureva vigeipa siraooro. ⁶ ✱ Uva vigei vorevira tore pieparevora, uvare vigei tavosireva Krai tapo. Uva oisi-a eisi osa ragavira ovoovovira tupaoro Krai Jisas tapo vuvuiua-ia turarovira toupapeira. ⁷ Oire vigei oiso piereva. Oa vituaro iava oearovu vo utupa vuutaro-ia uvuipaai ra vigeiva vurapaoro Pauto

vo vatearo vao sirao vate eveipaive vo vigei-ia vo osa Krai Jisas-va ora tavosi-pavio. Vo sirao-ia oa oaravu rutu-ia pute iraopaiveira. ⁸ Oa-ia Pauto akukuvira rutu vigei vorevira ourevora ora rera iare vo vigei varaaro sirova oirao pie vovouro. Oire uva apeisi-a? E vigei raga vo kovoaro riaaro iava oiso toupapeira? Viapau rutu. Ari vao raga-a akuku vate Pauto vaaro. ⁹ ✱ Uva viapau rutu uvuipavioveira ora vigei raga-ia vuurapa vaisi purapape. Eake iava? Uvare viapau oiso vigei vo kovoaro-a. ¹⁰ Iu, uvare Pautoa raga kataito vigei pura rovorevoiva, vigeipa Airepa Tootoo vatereva ro-ia Jisas Krai. Oiraopavira rutu uvare vao rutupa oisoa ruipaparo, vo osa vearovira rutu toupape oearovivu tauvapaoro, uvare tuariri vo vovou reesi rovoreva vigeipa oearovivupa siraopasa.

Krais Vo Sararei Taku-vureva Oa Iava Kataia Purava

¹¹ Oire ra opeita vaore ovaupata osa Jiu-pa irara voeao rakari verapa irara oisoa visii vaisipaive oiso, Vuvuipa irara visii oea-ia viapau reesia vai tupaiveira. Iu. Uva ora visiire rugoopata, Vigei-a Jentael-pa irara vigoa ratau kavauiepa. ¹² Ora oiso tapo rugoopata, Vo vuuta-a eva oa-ia Krai-pa oisoa toko pievira tupaio,

✱ 2:3: Ga 5:16-17; Ro 2:14

✱ 2:4: Ro 10:12; Sam 103:1-14

✱ 2:6: Ef 1:20

✱ 2:9: Ro 3:20, 28; 2 Ti 1:9

uvare igei rutu-a vao-ia tauaipa irara raga aapaapau irara voeaopa Pauto voeaaro Jiu. Ari ita, voeapa evoea Jiu Reo Ovoi purareva osa sopaipavira oisoa toupata vaopa Reo Ovoi. Oa iava viapau uvuipataera ra oar-avu avu vai oupata Pauto ruvara-ia. Otoua-a eva visii vaaro oa-ia oisoa Pautoa-pa rorukovira rutu oisoa toupata. Eva-a oa iava oisoa viapau oaravu avu vaire tuepata varao vova Pauto. ¹³ ☆ Ari ita, voari tuariri tauaivira rutu oisoa toupata, ovusa vo vokio-ia Krai Jisas-va ora tavosipaoro uvui iraopatai ra Pautoa iare tutuu piepata. Oa vituaro iava uvuipatai ra oiso pieta, uvare vigeipa kopiioropa Krai ora rera iava revasiva petooro. ¹⁴ ☆ Rera raga-a ira Jiu-pa irararei ora ratau tou irara takuvureva. Oa iava ora agiagiaepa, uvare rera vo kopiio-ia vigei ariarava kovokovoa tokoreva. Oa-a vao oa-ia ora vigeiva keripa pitupitu opesi pie ovoireva. ¹⁵⁻¹⁶ Uva evao parikou-ia kopiio-ro Jiu varaaro reo goruro opesi pierewa varao oara-ia oisoa oiso visii vaisipaive, Aapaapau irara. Uva oiso osa pieoro voearei iava airepa sara roro pierewa ora rera-ia voea tavosioro. Eisi osa iava gavaure vovou-ia kataivira toupapeira, uvare Pautoa tapo ora agiagipavioveira. Iu, uva oiso osa kataivira

toueiva, vigei vaaro keripa vovou opesiepa vao-ia evao parikou. ¹⁷ Oiraopavira Krai pouro viropa Vearo Siposipo iava siposipopaoro aue iava gavaurea aviavi pievira. Uva va-a vao osa va purareva visiipa ratau tou irara visiigoa oisoa Pautoa-pa tauaivira rutu toupata. Ora igei tapopa vao-ia Jiu-pa irara igoa oisoa rera-ia taraipaoro rera ruvara-ia toupao. ¹⁸ ☆ Iu, Jisas Krai vo kovoaro-a vao vituaro rutu oiso-ia, oa-ia uvuipaviei vigei Jiu-pa irara ora visii ratau tou irara ra aite Pauto osireiario iare koatavio, vo ovusa Tugoropato Uraurato vigei rutu tauvapareve.

¹⁹ Visii vao-ia ratau tou irara, viapau oiso vorerivira ratau tou irara-a visii. Ora viapau oiso aapaapau irara-a visii. Viapau rutu. Eake iava? Uvare visii-a ora igei Pauto voeaaro katai irara rutu. Aue iava uvare vigei rutu-a Pauto ovii iraraaro. ²⁰ ☆ Oire voeao-ia profet irara ora voeao aposel irara oearea rutu-a tuutara. Oa iava voea riar-ia torepaaveira oiso toupao. Ari ita, Krai Jisas-a eera rovopatoa rutu Tuutato. Oiso osa vo tuutao oa tovo rovopaiveira aveke tuuta vo osa kepa-ia pau vovouave. ²¹ Oire eera kuku-uvu tuuta Jisas ira-ia vigei rutu uvuipavioveira ra rera raga-ia ora takuvupavio, ra riropape kovapaoro vo osa

☆ **2:13:** Hi 10:19-25 ☆ **2:14:** Kl 3:15; 1 Ko 12:13 ☆ **2:18:** Ef 3:12; 1 Ko 12:13

☆ **2:20:** 1 Ko 3:9-11; 1 Pi 2:6-8

vearo pitupituro purapape. Oa iava uvuipaviei ra oiso rutu toupape osa rera vo kepaaro Tugoropa Kepa vao oa-ia viapau vuria vaiei. ²² Uva visii tapo visiigoa uvuipatai ra rera raga-ia tavosivira toupata oearovivu tapo voearo oirao pie vovou irara. Eva-a oa vituaro rutu iava Pauto vo kepa paureve rera vo kepaaro. Visii rutu-ia vo kepao oa sovara-ia toupaveira urauravira Tugoropato.

3

Pol Vo Kovoaro Voeaopa Sipsipopasa Ratau Tou Irara

¹ ☆ Ragai-a Pol Jisas Krai kovopatoaaro ragoa vo toupaaovi tuukepa kepa-ia, uvare visii iava tapo siposipopaaveira oiso, Vigei rutu-a katai irara rutu. ² Vao vai-ia pasi taraipataveira oiso osa Pauto ragai tauvaoro ragai vatereva vo kovo-ia, oisore ra visii tauvaa. Iu, vao-ia taraipatai ora oavu-ia tapo vao. ³ Vo osa Pauto ora rera vo vovouaro karekereva ragaipa, oiso ra va-ia taraira. [Ari ita, gare visivi va iava siposipoavora visiipa oavu-ia rigatoa ragai vaoro]. ⁴ Evo rigato oa vieipaoro uvuipatai ra va iava ragai-ia taraipaoro oiso purapata, “Akoea, Pol ro-roiovira rutu taraiparoveira varao-ia oara Krai iava vatauvira toupaveira.” ⁵ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Pauto vo vovouaro vatauvira

rutu tou rovopaive. Oa iava rera voeaaro viapau oisoa va-ia taraipaave. Uva vo vokio Pauto ora rera vo reoreoaro aue-ia Tugoropato Uraurato karekerevorao ora rera voeareiaropa voeao aposel irara ora voeao profet irara, oearea roroio sopavira rutu oisoa toupave. ⁶ ☆ Vo reo-a oreoa oisoa vataupape oa oiso oisoa purapape, “Voeao ratau tou irara oea orekerovu rutu ouiverea Pauto ruvara-ia oiso osa voeao Jiu-pa irara. Vao oa vituaro-a vao-ia Vearo Sipsipo, oa iava vigei rutu oiso toupai, Katai irara. Uvare oiraopa rutu-a vao Reo Ovoi oa purareva Pauto Krai Jisas iava vigei rutupa.

⁷ Ari ita, Pauto vo kovo vatereva ragaipa, oiso ra oearovu rutupa siposipopaa Vearo Sipsipo iava. Oa iava ragai tauvapareveira rera raga vo goruaro-ia, oisore ra torevokovira rutu rera vo kovoaro purapaa. ⁸ ☆ Oiraopavira rutu uvare oirara rutu voeao Pauto voeaaro oea ragai-ia putepaveira. Eake iava? Uvare akaipatoavi rutu-a ragai. Ari ragai raga roporevorao Pauto, oiso ra Vearo Sipsipo kaea voeaopa ratau tou irara. Osiposipoa varao iava Krai varaaro veaopara oara viapau uvuipatai oiso ra vara vieipata, uvare viapau oiso vara iava rekasia vaiei. ⁹ Ora vao tapo osa oisore ragai reesireva, ra voeapa Pauto

☆ 3:1: Kl 1:24-29 ☆ 3:6: Ro 9:24-33

☆ 3:8: 1 Ti 1:12-15

vo vovouaro aviavi piepaa va kosi piepaoro roroiovira rutu. Auere ra va iava oirara rutu vearovira taraipaave oisi vo vovou kovoaro iava, ora rera-ia tapo Pauto. Vao iava osa orekerovu rutu pura rovoreva voari rovoa-ia, uva vao tapo vatau vovou pura rovoreva. ¹⁰ ☆ Uva oisi-a eisi osa pie rovoreva voari tuariri. Oa iava voeao reipa irara ensel ora oearovu oea vuvuiua-ia toupaveira tokipaoro rera vo taraiaro eveipaiveira, vo osa rera varaaro otarairovu rutu kareke piepaiveira voeao lotupa irara ora takuvupaoro kataivira. ¹¹ Oa-a vao-ia oa purareva ro-ia Jisas Kraiis vigei reraaro Turaro vo rasio iare rera sipooro. Uva va purareva Pauto ora rera raga vo vovouaro sirova utuoro, ovovoua oisoa toupaveve vo osa vo rasio pura asavira touva. ¹² ☆ Ari ita, uva uvuipaviei ra ora vigei-ia Jisas tavisipaoro rera oirao piepape. Eva-a oa iava uvuipaviei rutu ra tuuvu vovouvira rutu Pauto iare tutuu piepape rera osireiario iare. ¹³ Va-a eva vituaro iava ragai oiso visii tavipaavoi, Viapau uvuipatai ra ragai vaaro tavaka kekepaoro visii varaaro oirao pie vovouro raverave piepata. Ari ita, vuria oupaavoi visii tauvapaoro. Eva-a oa vituaro iava uvuipatai ra varaata vovouvira rutu toupata.

Vo Toupai Kraiis Vo Siraoaro Iava

¹⁴ Oire uva Pauto vo ruipaaro taraipaoro variria purapaavoi taku viropaoro Aite oaa iare. ¹⁵ Ira ruvara-ia oiraopa vaisi rutu oupapeira vigei ora voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. ¹⁶ ☆ Ira-a ro-ia Pauto ira arepaavoi, oisore ra visiipa tupetupereovira rutu Tugoropato Uraurato vatereve vao iava keraria oa viapau opesia vai, oisore ra rera iavirava visii varaaro oirao pie vovouro goru pie iraoreve. ¹⁷ Ora vaore tapo variriparai oiso ra Kraiis visii sopaaro-ia tootooparo, vo rara rera oirao piepata rutu. Uva toupaooro evoa rera vo siraoaro uvuipai ra karekepe. Oa vituaro iava eva uvuipatai ra goruvira toreta oiso osa evaoara, oara rasitoa-ia ikoara roko piepaoro goruvira rutu riropavira torepapeira. ¹⁸ ☆ Ora oiso variripara ra visii rutu-a vao ora voeao Pauto voeao visiigoa rutu uvuipatai ra Kraiis vo vovouaro sirao vovou roroiovira eveipata rutu. Ovovoua oiso rutu toupaveira oiso, vo parakaaro-a vao, ari va kaekaearo-a vao, ari va torearo-a vao, ora va rokoaro-a vao. ¹⁹ ☆ Uva eisi osa ragavira uvuipaoro uvuipatai ra vo sirao uvuiaro-ia taraita. Ari oiraopavira rutu uvare viapau oiso irai uvuiparoi ra rera vo siraoaro rekasiaro

☆ **3:10:** 1 Pi 1:12; 1 Ko 2:7 ☆ **3:12:** Hi 4:16 ☆ **3:16:** Fl 4:19 ☆ **3:18:** Ef 1:18; Jop 11:8-9 ☆ **3:19:** Kl 2:10; Ef 1:23

rutu-ia taraiparo. Uva eisi toupaooro Pauto visii sopaaro-ia uvuipa ra visii vuku piepareve rutu ora rera raga-ia.

²⁰ Oire uva Pauto ora rera vo goruaro vituaro karekepareveira vigei sopaaro-ia. Eva oa vigei vo areroaro-ia ora vigei vo rugorugooroaro-ia pute pievira okovorovu rutu purapaiveira. ²¹ Uva va-a vao oa iava vuurapa vaisi purapapeira Pautoa-pa. Uvare evara oirao piepareveira rera vo goruaro ora rera vo siraoaro vo lotua sovara-ia ora vo Krai Jisas tapo-ia. Ari ita, vokiara rutu-ia rera vaisiara kae piepapeira rutu opesi asavira. Eisi ovoiei.

4

Vigei-a Vao Kristen Irara Krai Iava Varaua

¹ ☆ Ragai vo-ia tuukepa kepa-ia toupaaovi, uvare Turaro kovopatoaaro-a ragai. Ragoa oiso goruvira visii tavipaavo, Pauto visii keerarevoiva, visii-ia uvuia purarevorao, oisore ra vearovira tootoopaoro vo uvui-ia rekasipata. ² Uva oisi-a eisi osa toupaooro uvuipatai ra gavaurevira rutu toupata vo ora visii raga iava vaisiara vara piepaoro. Ra opeita kasipu vovouro purapata. Ari uvui iraopatai ra visii iava sirao vovou rutu kosi piepata oearovivu tauvapaoro. ³ Vo vovouo

rutu pura iraopata oa pura-pareveira Tugoropato Uraurato visii-ia, oiso ra kataivira rutu tou iraopata. Oire ra oisi vo vovou sovopaoro ora visii-ia gavaurevira rutu tou iraopata. ⁴ Kataivira rutu tou iraopata oiso osa kataiua varaua. Ora vao tapo uvare kataito-a Uraurato vigei reraaro. Ora oiso osa vaeavira rutu visii ruture keeraroepa Pauto, oisore ra oisi raga ita vaeavira raga orekerovu ruture tuepata varao oupasa rera vaaro iava keraria. ⁵ ☆ Uvare kataitoa raga vigei reraaro Turaro. Ra rera-ia kataia raga oirao pie vovou purapape. Ora vao tapo kataia rutu baptaisa oa-ia uvuipaviei ra ora reesipavio va oupaoro. ⁶ Ari ita, uvare kataitoa rutu-a Pauto ira oiso toupareveira, Oirara rutu Aitearo. Rera raga reipareveira vigei rutupa. Ira rera vo goruaro vigeipa katakataivira vatepareveira, oisore ra rera vo kovoaro purapape. Ora oiso tapo osa katakataivira vigei iava sopaura-ia toupareveira.

⁷ Vigei rutu vao-ia vigoa voari tuariri pisavira rutu vatevatea ouepa Krai ruvara-ia, vo osa vigei rutupa katakataivira vara vateveira ora rera vo ruipaaro sirova. ⁸ ☆ Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vo osa tuukepa irara tapo iparoepa viara-ia ruture, oa iava

☆ 4:1: 1 Te 2:12

☆ 4:5: 1 Ko 12:12-13, 15:1-8

☆ 4:8: Sam 68:17-19

vatevateara voeapa
vatareva oirara.'

9 Oire uva aa vao-a
vao vo reo vituaro vao-
ia vo osa iparoepa voea
tapo? Vao-ia oa vituaro
vo osa rasito sovara-ia
roko rovoreva.¹⁰ Uva
voava toreoro vuvuiua-ia
puteoro iparoepa rutu. Oire
uva vo rekasio ro ora rera
vo tavukiroaro rutu uvui
piereva vara agasi pieoro
rutu ora rera-ia.¹¹ ☆ Ari ita,
uvare rera raga ira vara rutu
vatevateara vatareva oirara
rutupa oiso-ia, oearovu-a
voeao oea roporeva aposel
kovo purapasa. Ari voeao
profet irara oea roporeva,
oisore ra rera vo reoaro vat-
evateive oirara rutupa. Ari
voeao oea roporeva Vearo
Siposipo iava siposiposa va
uvarovu ruture sikasikaoro,
oea vaisipaiveira oiso,
evanselis. Ari voea oea
roporeva, oisore ra rera vo
reoaro iava oirara rutu tarai
piepaive voea tauvapaoro,
oea vaisipaiveira oiso, pasta
irara voea raga ita tisa
irara.¹² Oire uva eakere vo
vatevatearo vatepareveira
voeao oirara? Oa vituaro-
a vao-ia oiso toupaveira, ra
va iava oisi rutu uvuipaoro
goruvira rera vo kovoaro
purapaive lotupa irara. Ra
va iava vigei goruvira rutu
torepe, uvare vigei-a vao
Krais iava varaua lotuua.
¹³ Eisi osa iava uvuipaviei
vigei rutu, ra katai rugoo
raga-ia vao oirao piepa
pitupitu ora takuvupavio
Pauto Oviitoaarore ru-

goopaoro Krais. Eisi osa iava
uvuipaviei ra oiso rutu pura
uvirovio kakae vure rirooro
vo rekasisa Krais vo uvuiaro-
ia. Ra va iava rera iavi-
rava uvuivira rutu toupape
Krais.¹⁴ Oire ra voava
veu kakaero vo rugooaro
kavupe rirooro. Eake iava?
Uvare vo kakaero evara vo
rugooaro viripaiveira ora
tavariopaoro oiso rutu osa
kiuvu ira voraro rutu ava-
paroveira, ora oiso osa toru
kouro. Ari ita, uvare vuri
irara voeao piro piepaiveira
kuuvu reoro vatepaoro
voeapa oea veuvira ru-
gorugooapaiveira, oisore
ra voea vo vovouroaro
sirova utupaave.¹⁵⁻¹⁶ Ari
vigei oearovupa siraopaoro
oiraopa reoro rutu-ia uvui
iraopaviei ra voea vatepape.
Eisi osa iava uvuipaviei ra
rirovio vo rekasisa Krais vo
uvuiaro rutu-ia okovorovu
rutu purapaoro. Uva vigei-
a Krais iava varaua. Oa
iava rera-a vigei kukuearo.
Ra va iava vigei vao pisa
irara ora takuvupavio rutu.
Ra va iava rera vo goruaro
oupape vao vova Krais vo
tootoaro goruaro-ia. Oire
ra va oupaoro rera tapo
tavosivira rutu riropavio, vo
rara torekovovira rutu rera
vaaro purapape. Uva oisi-
a eisi osa iava voua varaua
uvuipai ra riropape vao-ia
lotuua. Eake iava? Uvare
lotuua varaua vituaro rutu
vao-ia siraopa vovou.

*Airepa Tootoo Toupaveira
Krais Raga-ia*

☆ 4:11: 1 Ko 12:8-28; Ro 12:3-8

17 Oire uva Turaro Krai
vaisiaro-ia goruvira rutu
oiso visii tavipaavoi, Opeita
ora tou pie ragapata oiso
rutu rorovira osa voeao
ratau tou irara oea-ia
viapau rari vovoua vai
toupave. Uva voea vo
rugorugooroaro agasipa-
peira rutu aue-ia kokoropa
vovouro raga. 18 Uvare
voea vo rugorugooroaro-
a oara rupavira rutu
toupaveira. Viapau oiso
voea iava rugorugooara
karupa piroveira, oisore ra
Pauto vo tootooaro oupaive.
Uvare oiraopavira rutu
riitako vovou irara rutu-a
voea voeao-ia vaaru vovou
irara. 19 ☆ Ari ita, viapau rutu
oiso ora voea vaaro ariia
sovopaiveira, vo osa ora
voea vo vovouroaro vuriara
purapaive. Aue iava uvare
ora voea iava vaseiva, oiso ra
ora voea vo pitupituro raga
sirova utupaave orekerovu
rutu vuriara purapaaro arii
asavira, varao oara-ia ora
voea iava varaura agasi
piepaiveira touvira rutu.

20 Opeita evo pitupituro
vuriara purapata, uvare
viapau oiso vo tarai-a eva
oa outavora vo Krai ruvara-
ia oiso ra vara purapata.
21 Uvare vo osa Krai-ia
taraia ou rovtavora, uva
viapau oiso vuri pitupituro
purapasa vo tarai eva out-
avora. 22 Oire tuariripa
vovouro kavu iraota, rara
varao vuri vovouro ora
visii iava verata oara iava
visii iava varaura oavisii

agasipapeira. Varao oara
visii keakeapaiveira, oisore
ra vuri pitupituro purapata
ora visii vo vovouroaro raga
sirova utupaaro. 23 Vosa
eisi pieoro visii vo ru-
gorugooroaro tavoriata, ra
va iava visii iava sopaura
airepavira rutu karekepe ora
tavariooro. 24 ☆ Vao-ia Airepa
Tootoo sisigaruea rutu, oa-ia
viapau vuria vaiei. Oa ora
visii-ia tovo iraota oiso rutu
osa airepa varoa sisigaruea.
Pauto ootootoa purareva
oiso osa rera vo tootooaro.

25 ☆ Opeita touvira raga
kuuvu reoro purapata. Ari
oiraopavira rutu araoko
irara oavisii ora reore-
opata. Uvare vigei rutu taku-
vuvira toupapeira oiso rutu,
Vigei-a kataiua varaua Krai
iava. 26 Oire vosa kasipu-
pata, ra viapau vava vuria
purapata. Ikauvira raga oiso
vo vovou opesi pie ovoita.
Teapi vo kasipure vokipe,
vo osa touvira kasipupata.
27 ☆ Oa vituaro oiso toupai
vao-ia, Vosa oisi touvira
kasipupata, ra va-ia ora visii
iava sopaura iava vasepata,
ra Seten visii sopaaro-ia
koataparao vuri pitupituro
karekepasa. 28 Oire vosa irai
oiratoa vai orekerovu avu
vai kavirupareve, ira-a eera
uvui iraoparoi ra vo pitupitu
eva kavu iraoreve. Oa iava
uvuiparoi ra torekovovira
ora rera vaaro-ia kovoa
pitureve. Oa iava uvuiparoi
ra rera vaaro voria oureve.
Ra va iava oearovivu tau-

☆ 4:19: Ro 1:24-32 ☆ 4:24: 2 Ko 5:17

☆ 4:29: Mt 12:34-35

☆ 4:25: Sek 8:16-17 ☆ 4:27: Je 4:7

vapareve voearo apota irararovi. ²⁹ ☆ Opeita vuri reoro kosi piepata ora visii gisipoaro iava. Ari uvuipatai ra vo reoro raga vearo reoro purapata. Oara iava oearovivu uvuipaai ra tauva oupaive visii ruvara-ia voeao raverave vovou irara. ³⁰ Ora opeita Pauto reraaro Tugoropato Uraurato vavata piepata orekerovu-ia vuriara oavisii. Eake iava? Uvare vo reesia-a eva oa oirao piepareveira, oa iava Pauto visii eveireverea voari Ovoioa Voki rutu-ia. Vo vokio oa-ia ora rera iare Pauto visii ourevereia. ³¹ Evara rutu vuriara oara ora visii iava vera iraota oiso-ia, kasipua vao-ia, ari aveavea vao-ia, ari oearovu togapa vao-ia kasipu reoro-ia. Ora aue tapo ora vovouaro raga iare kasipu-paoro, ari ikaupa vavae viki. ³² Evara ovovouroa tavariopaoro veaopara rutu pura iraopata oiso-ia, oearovivu tauvapata voearopa siraopaoro, ora voearo iava vuriara verapata oiso osa Pauto visii iava vuriara oavisii verarevora Krais-ia, uvare Krais voeaaro-a visii oirara.

5

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Voka Iraopape Aviavia-ia

¹ ☆ Visii rutu-a Pauto ovii iraraviaro. Eva-a oa iava uvuipatai ra rera vo pitupituro vioepaoro oisi pieta, oiso rutu osa ovii kakaero aite irara vo pitupituroaro

vioepaoro vara sirova utupaaveira. ² Ovoivira rutu sirao vukurova toupata vo oearovivupa siraopaoro. Vo osa oisi eisi piepaoro Krais vaaro sirova ovoovovira oiso utupata. Uvare vigeipa siraooro ora rera iava vasereva. Oa-ia ora rera-ia tauoa purareva. Oa iava Pauto vo tauo vearovira utuuvaaro geesireva va-ia rorupaoro rutu.

³ Ra opeita ora visiiva otopa pitupituro purapata, ora varao vuri rugooro, ora opeita oearovu varaaro riiriipata vara oupasa ora visii-ia. Viapau rutu uvuipatai ra oisi eisi piepata. Ora aue tapo opeita oaravu-ia vuri reoro ora reopata vara purapasa. ⁴ Ora tapo oiso-ia, opeita ora visiire vuri reoro purapata varao vuivui-paoro, oreoroa-ia oearovu kovata piepataveira. Viapau. Ari uvuipatai ra Pauto vaarore rugoopaoro rutu rera-ia vuurapa vaisi pura iraopata. ⁵ Oire vearovira varao-ia tarai iraopata oiso-ia, Ro ira otoparo, ora ro ira vuri rugooro purapareve, ora ro ira oearovu varaaro riiriipareve, eera-a ira viapau uvuiparoi ra Krais vaio ora Pauto vo Saraaro iare koataro rera vo voriaro ousa. [Oa vao riiriipa pitupitu porearo oa-ia Pauto tovopareveira utupaua, rara varao raga vo touara vo rasio-ia ira piepareve. Oiso rutu osa ro ira tokarasiara raga oirao piepareveira Pauto

tovopaoro rutu utupaua.]

6 ☆ Ora opeita iravupa ora visii iava vasepata, oiso ra visii keareve visii tavipaoro, “Viapau oavu avu vai. Ari uvuipatai vo pitupituro purapasa.” Oire teapi rera vo reoaro uvuta, uvare oiraopavira rutu evo pitupituro sirova Pauto vo kasipuario karekeperea voeaoe oea rerava ora kaureopaaveira rutu. 7 ☆

Eva oa vituaro iava visii tavipaa, Opeita voea tapo evoea ora tautosipata. 8 Eake iava? Uvare tuaririvi rupa vovou-ia toupatavoja. Uva vo vokio-ia visii rutu-a vao Turaro vaaro-ia aviavia toupatavoi. Eva-a oa vituaro iava uvui iraopatai ra oiso rutu tou iraopata osa voeao oirara oea aviavia sovara-ia toupaveira. 9 Vo aviavio oa vearo vovou ora torevoko vovouro rutu kareke piepaiveira. Uva vo vovouro-a evara oara-ia uvuipatai ra vara pura iraota. 10 Vo rara orekerovu rutu akeake iraopaoro vara purapata, ra va iava oaravu ora visii-ia sovopata vara eveipaoro oiso, O, ari Turaro roruparevoi rutu va-ia oa puraei. 11 Opeita varao orekerovu purapata oara purapaiveira oearovu oara kuearo vurivira karekepa-peira. Evara-a oara purapaiveira vo rupa vovou-ia. Ari visii uvuipatai ra evara vuriara oaive viaevira kareke pie iraopata vore aviavia-ia. 12 Vo vovouro

vuriara oara ariia kareke piepaiveira, vo rara vara-ia ora reopata varao oara vatauvira purapaiveira.

13 Vosa vara evara vatau vovouro kosi pie rovopape vore aviavia-ia, ra va iava utupavira oiraopavira rutu vara vituaro karekepape. Aue iava uvare varao oara vatauvira toupaveira oara viaevira karekepere vo osa aviavia vara-ia rorove. 14 ☆ Eva-a oa vituaro iava oiso purapai,

‘Eraou vii viigoa uusipau. Ora vorevira toreu vii kopiito. Osa iava Kraiis vo aviaviaro uvuipai ra vii-ia rorove.’

15 Ora vatatopo iraopata. Goruvira rutu voka iraota. Teapi koveta. Ra visii vo vokaroaro oiso rutu pie iraota osa voeao varaaro riro tarai irara. Ra opeita oiso piepata osa voeao vaaru vovou irara. 16 ☆ Teapi visii vo vuutaroaro ropi ragapata. Ari vokiara rutu-ia vearo kovoro raga purapata, uvare vuriara toupavoi vo vokiaria. 17 Ra opeita oiso raga toupata osa voeao vaaru vovou irara. Viapau. Ari vo osa Pauto vo vovouroaropa ruipapaoro oisi vo vovou sirova ututa.

18 ☆ Ora opeita goruara-ia uukoara ukaiopata ora kokoro piepaoro. Viapau. Vosa eisi raga piepaoro uvuipatai ra visii raga ora opesi pieta vai pasi. Ari uvuipatai ra Tugoropato Uraurato iare ora visii iava

vaseta. Ra va iava rera iava ovoivira rutu touta. ¹⁹ Vo rara ro iavirava Turaro ora visii raga ora reoreopata, vo ora visii raga ora varaata piepaoro vo reo sirovava oa toupai vo Sam ora vo erava-ia uva toupai Tugoropa reoro. Oire vo oša oiso eisi piepaoro ora visii sopaaro-ia Turaro vaisiaro kae pie iraopata. ²⁰ Ra vokiara rutu-ia vearo vaisi pura iraopata orekerovu rutu iavirava rera-ia ro Pauto vigei Aitearo, ro vaisiaro-ia Turaro vigei reraaro Jisas Krai.

Ora Oupa Pitupitu Iava Vao Oirara Ora Riakora

²¹ Oire visii vao oiso ora piepata, ra oearovivu reoroaro toupata. Oisi-a iava eisi uvuipatai ra Krai vaisiaropa avivikevira toupata.

²² Riakora visiigoa vatua irara oavisii reroarovi toupata voea vo reoroaro uvupaoro. Osa ragavira eisi piepaoro uvuipatai ra Turaro Jisas reroarovi ora tovopata. ²³ ☆ Oiso ragavira osa ro ira vatu-avaaro tokipareve, eisi osa ragavira Krai oirara rutu tokipareveira, voea lotupa irara oea oiso toupaveira, Rera iava vavaeara, ora rera iava kokotoara, ora varaua, uvare voea rutupa oiso toupaveira, Voea Kae Piepatoaaro. ²⁴ ☆ Eva vituaro iava va vao lotua Krai vo reoro sirova utupa-peira. Oire uva visii riakora

uvuipatai ra vatua irara oavisii vo reoroaro sirova vearovira rutu utupata ita.

²⁵ ☆ Ra visii vatua irara riakora oavisiipa vearovira rutu sirao iraopata oiso osa Krai lotupa irarapa sirao iraoparoveira. Uvare voeapa siraooro ora rera iava vasereva, oisore ra kopiilo voeapa. ²⁶ Osa eisi piereva Krai Pautoa iare oirara rookaoro. Uva oisi rutu-a oiso-ia osa ovoovo purareva lotupa irara sisuoro aue-ia baptais ora vao Pauto vo reoro Tugoropa Reo. ²⁷ Uva va vituaro-a vao oiso osa uvuiparoi Jisas ra ora rerapa lotupa irara vatepareve, vo rara vuurapavira rutu toupave. Viapau vuivuiara vai voea-ia, ora viapau regorea vai voea-ia. Ari uvuipai ra roroiovira raga toupave, uvare vara asavira oiso voea sisigarue piepareve voea sisupaoro. ²⁸ Eisi osa ragavira visii vatua irara riakora oavisiipa siraopaoro vearovira rutu vairoro tokipata. Oisi rutu osa ora visii iava varaurapa siraopaoro voura vearovira tokipataveira. Uvare oiso toupai, Ro ira vatuavaaropa siraoparoveira, ira ita-a eera ora rera varaaropa siraoparoveira. ²⁹ Viapau oiso irai ei ira ora irai iava varaua vaire kasipuparoveira. Viapau. Ari voua aio piepareveira vearovira voua tokipaoro. Eisi rutu osa Krai ora rera iava varaua tokipareveira vouao-ia vao-

ia lotuua. ³⁰ Ari ita, vigei-a vao lotupa irara vigoa oiso rutu toupapeira, Rera iava vavaeara, ora kokotoara, ora orekerovu rutu varao voua-ia vouao varaua rera vouaaro. ³¹ ☆ Uva oiso purapapeira Tugoropa Vuku, 'Ro oirato ira aitetoarei kavuoro avaro, ra voava iriavu riakova oureve, oire ra oisi iava eisi vo rara ora ousi oiso rutu karekesi, Kataiua varaua.'

³² Uva vo reoa-a vao-ia reia rutu, oa vituaro viaevira kareke pierewa Krai. Uva ragaipa oiso va porearo vituaro toupaivoi, Lotupa irara rutu toupai Krai-ia kataiua raga purapaoro varaua rera-ia. ³³ Ari vao porearo vituaro visii rutupa oiso toupaivoi-ia, ra ora visii vo riako-roaropa siraopata, oiso rutu osa visii vatua irara ora visi-ipa siraopataveira. Eva-a oa iava vairo vatua riakoro oavisii uvuipaai ra visiipa avivikevira toupave.

6

Vo Reo Aite Irara Vo Reoaro Ora Ovii Irara

p ¹ ☆ Oire kakae vure visii vao uvui iraopatai ra aite irara oavisii vo reoroaro uvupata, uvare Turaro visii tovoreva voea reroarovi. Osa eisi vearopapeira. ² Oire avivike iraopata aitearapa ora aakoara. Eva-a rovopa rutu Reo Taisi iava, oa toupaveira aue tapo Reo

Ovoi. ³ Vao Reo Ovoi oa oiso purapapeira, "Vosa eisi ragavira piepata ora visii aite iraraaropa, oire ra va iava vearovira rutu visii iava tootooara riro kaekaevira toupave vo rasio-ia." ⁴ ☆ Oire vei aitetoarei ora aakova viapau uvuipasiei ra ovii irara oaesi kasipu piepasi, ra va iava oisi piepaive. Viapau. Ari oiso-a vo osa voea tokipaoro voeapa vearo raiva purapasi va-ia vearovira rutu voea siposipopaoro Turaro vo siposipoaro sirova utupaoro.

Kovopa Irara Iava Vo Reo Ora Voea Tokipa Irara

p ⁵ ☆ Visii vao-ia akuku kovo irara visiigoa vori asavira kovo ragapataveira, visiigoa ora visii vo kovoaro purapata voeapa avivikepaoro oea visii tokipaiveira. Oire vosa oisi eisi kovopata, ra viapau oiso orugoorovu purapata voeare. Ari uvuipatai ra voeapa kovo ragapata oiso rutu osa Krai-pa kovo ragapataveira. ⁶ Oire ra opeita kasiraovira rutu kovopata vo vuutao raga-ia oa-ia visiiva vurapaive voeao oea visii tokipaiveira vaore rugoopaoro, ra visiire oiso purapaave, "Akoea, vearo kovoto ro-ia." Viapau. Ari visii uvuipatai ra vo vuutara rutu iava vo voki-ro-ia visii vo varivariroaro tovopata vo vara-ia kovopaoro Pauto vo ruipaoro sirova. Uva eisi

☆ 5:31: Jen 2:23-24; Mt 19:5; 1 Ko 6:16
Jen 18:19 ☆ 6:5: Kl 3:22; Fl 2:12

☆ 6:1: Eks 20:12 ☆ 6:4: Pro 22:6;

☆ 6:7: Kl 3:23

osa ragavira uvuipatai ra eisi varivaripata vo Krai-pa kovopaoro. ⁷ ☆ Oire ra oisi ora visii vo kovoaro purapata rerare rugorugoopaoro Turaro Krai. Oa iava uvuipatai ra rorupata. Eisi osa viapau uvuipatai oiso ra oirara ragare rugorugoopata voeao oea visii tokipaiveira. ⁸ Eva-a oa vituaro porearo rutu oiso toupai, Vo osa evara uvuiaro voriaro rutu veaopara vatererevea visiipa Turaro Krai varao oara purapata. Eagara, vosa aa ro avuo ro ira akukuvira kovopareve, ira-ia viapau vaisia vai toupave, ora ro ira-ia vaisia toupave tapo, oea rutu vaeavira uvuiaro oisi piereverevea.

p ⁹ ☆ Ora visii vao-ia tokipa irara visiigoa vearo vovou iraopata voeaore visii voeaaro kovopa irara. Opeita voeare reoreopaoro voea uriri piepata. Ari vaore rugoo iraopata, uvare visii tokipato toupaveira vo vuvuiua, ira reroaro toupataveira visii rutu tokipa irara ora voeao kovopa irara areiivira raga.

Oirao Pie Vovou Irara Vaaro Uutupa

p ¹⁰ Oire ovoiopa reoa vao-ia oa oiso visiipa vatepaavoi, oiso ra goruvira rutu torepata Turaro Krai vo goruaro-ia. Uva oiso ruipaparai ra rera ruvara-ia vo goru outa rera tapo ora tavosioro rutu. ¹¹ Ra

varao-ia ora kuvupata oara visiipa vatepareveira Pauto, oiso ra vara-ia Seten asavira vara-ia ora utopata vao asavira kuuvupa pitupituro rera varaaro. ¹² ☆ Uvare viapau oiso oirara raga tapo ora upopavioveira voeao oea-ia varaua toupaveira. Viapau. Ari voeao tapo-a uraura irara tugara oea tapo ora upopavioveira, voearo reipa irara ora turaro irara oea urauravira toupaveira. Voeao oea vuri vovouro purapaiveira rupa vovou-ia tupaoro. Voeao oea vo viara-ia ora vo rasitoa-ia tokipaaveira. ¹³ Uva oisi-a eisi osa toupaveira, uva uvuipatai ra Pauto varaaro ora utopara outa vara-ia ora utosa. Oire vosa vo vokio oa-ia vo vuri eva karekepere, oa vokia-ia goruvira rutu virivaripaoro torepatavere. Viapau oiso ra ora visii iava sopaura iava vasepata. Uva oisi-a raga eisi osa piepaoro uvuipatai ra goruvira torepata vo tugurasa uva taru vo tatu eva opesipe.

p ¹⁴ ☆ Oire toreta ora virivaripaoro oiso-ia, Tuu iroro-ia takita vo ora visii kovuaro-ia, eva-a oiraopa reo rutu oa oiso rutu toupai, takipa iro. Ora vo pekerio oa-ia pitupata ora visii iava varataara oavisii utopasa. Opekeria oa oiso toupavoi osa vao torevoko vovou oa-ia viapau vuria vaiei. ¹⁵ Oire ra ora visii-ia tasipara

☆ 6:9: Ap 10:34-35; Jo 13:13; Kl 3:25

☆ 6:12: 1 Ko 9:25; Ro 8:38 ☆ 6:14: Ais

oavisii tapo tovota varao oara oiso toupai, eva-a ikaupa voka oa-ia vokapaoro uvuipatai ra Vearo Siposipo kosi piepata uvarovu rutu, vao oa gavaure vovou iava tavipai. ¹⁶ Vokiara rutu-ia vo pekerio kaepata viurua iare oa oiso toupai, oirao piepa vovou rutu. Oa-ia uvuipatai ra o asavira rauruva iria viriario-ia tuituia toupaveira ora utopata, vo kaeo oa-ia ritaparoveira Seten. ¹⁷ ☆

Ora vao tapo kukuvaipa oa ora visii kukuearo-ia tovota va-ia kukuvaio, oa oiso toupai voisa Pauto vigei oureva ora rera iare vigei orirusa rutu. Ora vao-ia Pauto vo reoaro oriruvira pitupata, vo reo oa vatepareveira visiipa Tugoropato Uraurato. Oreoa oiso toupai voisa toorio. ¹⁸ ☆

Oire uva oisi rutu piepaoro uvui iraopatai ra variripata vo vokiara rutu-ia, ovusa Tugoropato Uraurato vo tauvaaro-ia variriara purapata. Eva-a oa vituaro iava tuevira toupata variripasa. Ora vao tapo oiso voisa Pauto voearopa oirara variripata voea tauvapaoro vo vokiara rutu-ia. ¹⁹ Ora ragaipa tapo variripatavere ra va iava Pauto ragaipa oreorovu vatepareve vo voisa oirarapa siposipopasa vatatopopaa. Ora vaore tapo ragai goru piepasa variripatavere ra uriri asavira Vearo Siposipo kosi piepaa vo reo poerapaoro voearopa oearovu

ratau tou irara. ²⁰ Ari ita, oiraopavira uvare reo kaepato-a ragai vao-ia Vearo Siposipo kosi piepaoro. Ari vo vokio-ia ragai epao vo-ia tuukepa kepa-ia. Ragaipa variripata Pautoa iare ra uriri asavira rutu Vearo Siposipo kosi piepaa, uvare ragai vo kovoaro rutu-a.

Pol Vearo Voki Purareva Oearovuva Oirara

p ²¹ ☆ Eera Tikikas vigei araokotoaaro, irapa kavikopavioveira. Vokiara rutu-ia igai tauvapaareveira Turaro vo kovoaro purapaoro. Ira visii siposipoparevere ragai iava, auere ra vearovira taraipata ragai vo touaro iava ora varao iava oara purapaaveira vo toupaa. ²² Ira-a ro-ia

ira visiipa sipopaavo, oiso ra visiipa siposipopaoro visii vo vovouroaro varaata piepareve igai iava siposipopaoro.

p ²³ ☆ Oire ragai vo ruipaaro-a vao-ia oa-ia oiso ruipaparai ra Pauto ro vigei Aitearo ora Jisas Krai ro vigei Turaroaro, aiterea evaiterei gavaure vovou vatepasivoi, ora vao sirao vovou, ora vao oirao pievovou rutu voea rutupa igai araoko iraraaro oearoa Jisasia raripaaveira. ²⁴ Oire Pauto visii rutu viraakoparevoi, visiigoa ropa Turaro oavi Jisas Krai sirao iraopaoro rerapa ruipa iraopataveira.

Vo ruipao iava oa-ia viapau
opesia vaiei.
p Eisivi raga ra opesipe.
p Ragai-a vao, Pol.

FILIPAI

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tuukepa kepa-ia toupao eisi Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Pol vo vearo vaisi vore piereva vao-ia vatea oa sipoiva Filipai vata, osa vo toupaveva tuukepa kepa-ia. Ora aue iava tapo voea tavireva oiso osa toupaveva vo tuukepa kepa-ia. Ora aue iava tapo goruvira voea tavireva voea vovouaro goru pieoro, ra viapau uvuipaai ra voea gisipoaro uvupaive kuvu irara tisa irara voeao oea aue iava siposipopaiveira rakari verapa pitupitu (Fl 3:2-3, 18-19).

1. Vearo vaisi purareva Pol Pautoa-ia voea-ia rugoopaoro Filipai vata, 1:1-11.
2. Pol ora rera varaaro iava taviroepa tavakara, varao oara iavirava vo raiva karu piropa oa-ia Vearo Siposipo avaepa voraro rutu, 1:12-26.
3. Reesiara iava varao oara iava uvuipaai oearovu ra Kristento eveiive, 1:27-2:18.
4. Timoti vaio ora Epafrodaitas arusa aueroepa Pol lotupa irara vo vovouroaro varaata piesa, 2:19-30.
5. Vatatopo pie reoro voeao iava keripa irara

Jiu, ora aue iava variri purapa pitupitu, 3:1-4:9.

6. Pol vearo vaisi purareva Filipai vatava aueva vat-evatea, 4:10-20.

7. Ovoipa reoro vatereva Pol, 4:21-23.

1 ☆ Ragai-a vao Pol ora ro Timoti vegoa vo rigato puravevoi visiipa, vegei-a vao Krais kovopatoareiaro. Oa iava visii rutu vo rigato vieipatavere, visii eva lotua-ia irapa irara, ora visii rutu vao visiigoa lotua-ia ora tauvapataveira, ora visii oirao pie vovou irara evoa Filipai urui-ia. 2 Oire Pauto visii rutu viraakoreve vereopa vovou-ia. Ari ita, ragai visiipa Pauto arepaavoi ro vigei Aitearo, vaiterei ora Turaro Jisas Krais, oisore ra visiipa gavaure vovou vatesi.

*Pol Vo Variriaro Voeare
Oea Rera Vo Reoaro Vieipaive*

3 Oire vosa visii ruture rugoopaari, oa iava vearo vaisi purapaavoi Pautoa-ia visii iavirava. 4 Ora vo vuutaro-ia tapo oara-ia variriparaveira rorupaoro visii-ia. 5 ☆ Aue iava uvare vo vuutarore rugoopaaraveira oara-ia ragai tauvapatavora Pauto vo kovoaro purapaoro, vo osa visii ruvara-ia toupavaora Vearo Siposipo iava visiipa siposipopaoro. Oiraopavira uvare voari rutuva rova-ia ragai tauvapaoro rovotaepa. Oa iava vo vokio-ia tugurataerao oisi raga ragai tauvapaoro. 6 Pautoa raga-a

ira oisi visii piereva, oa iava oisi ragai tauvapataveira. Oiso osa raga ita Pauto vo kovo rovoreva visii-ia vo rutu tugurasa uva Krai Jisas vorevira vorerovere vo rasio iare. Eisi osa ragavira va-ia vearovira taraiparai ragai. ⁷ Rirovira rutu oisoa ragai tauvapata, oa iava oisoa ragai vo kovoaro purapaa. Vo kovo oa vatereva Pauto ragaipa vo tuukepa kepa-ia, oiso ra voa va puraa ora vo ratau vo oearovu tavitavipaoro Krai iava, vo osa voa Vearo Siposipo vituaro rutu oisoa kosi piepaa vo voeao vo reoroaro veripaoro asapapa reo pura irara, voeao riro kuuvu reoro raga pura irara. Uva va eva visii vaaro tauvaa oare rugoopaoro vearovira rutu visiire rugorugoo iraoparaveira. Eisi osa torevokopai. ⁸ Ari ita, Pauto ragai vo reoaro-ia oiraopavira rutu taraiparo vo osa oiso purapara, Visiipa rirovira rutu sirao iraoparaveira Krai Jisas vo siraoaro sirova.

⁹ Uva ragai vaaro variria oa purapaavoi visiipa, oiso ra visii vo vovouroaro sirao vovouro rirope rutu, ora visii vo tarairoaro tapo, ora varao torevoko rugorugoo rutu. ¹⁰ ☆ Eisi osa iava uvuipatai ra vearovira rutu rugorugoo rovopata. Ra va iava rugorugooara rutu roviriei rovopaoro oru-goorovu vearopara purapata vara-ia kovopaoro. Eva-a oa iava viapau oiso irai

uvuiparoi ra oreovu avu vai-ia visii togareve. Eisi osa iava uvuipatai ra vearovira raga touta vo vokio-ia tugurasa oa-ia Krai vorevira vorerovere. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa piepaoro uvuipatai ra torevoko vovouro raga purapaoro oisi raga kareketa, vo vovouro oara visii iava vearovira riro pierevere Krai Jisas Krai. Ovovouroa-a evara oara kekepaoro oearovu uvuipaai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive rera vaisiaro kae piepaoro.

Ragai-a Vao Ragoa Krai Sirova Toupaa

¹² Uva visii tavipaavoi araoko irara oaa, Varao rutu orekerovu oara oisoa purapaive oearovu vo ragaire, uva evara oara-ia raiva puraiva, oiso ra va iava Vearo Siposipo avape uvarovu ruture. ¹³ ☆ Oisi-a oiso-ia osa tuukepa kepa-ia ragai tovoiva, oa iava voa tuukepa irara tokipa irara polis irara oisoa voa ragai-ia taraipaave oiso, Krai kovopatoaaro-a ro-ia, oa vituaro iava tuukepa kepa-ia toupaveira. ¹⁴ Ari oavu-a vao-ia vo osa oisi tuukepavira toupavira. Uva voa oearovu voeao oirao pie vovu irara oisoa ragai-ia taraipaoro voeao vo vovouroaro oirao pie vovouro oisoa goru piepaive rutu Jisas-re rugoopaoro. Eisi osa iava uvuipaai ra oisi uriri asavira rutu Pauto vo reoaro kosi piepaive.

15 Ari ita, oearovu rera iava Krai oisoa siposipoive, vo osa rirovira ragaiva ora kaureopaave ragai riiri-ipaoro. Vo osa oearovu rera iava Krai siposipopaive vearo vovou rutu purapaoro.

16 Oire uva voea-a evoea oea oisoa eisi piepaive ragaipa siraopaoro, uvare oiso ragavira oisoa taraipaave, Pauto vo kovo vatereva ragaipa, oiso ra rera vaaro Vearo Siposipo goruvira tore piea, ovusa oearu va reroaro ragapaive, 17 voeao oea viapau oiso katai vovou-ia Krai vaisiario iava oisoa siposipopaive. Viapau.

Ari oiso-a ra ora voea raga vaisiario kae piepaive, uvare oiso tapo oisoa rugorugopaave, Vosa Vearo Siposipo iava siposipopape, ra va iava Pol vuria rutu oupareve vo tuukepa kepa-ia. Eisi osa vearopai.

18 Uva voeare oiso puraparai, Eagara. Voeape. Eake iava? Uvare rorupaavoi. Uvare oisi voearei iava Krai vaisiario kosiro viropa voeareo oeara vo rugorei purapaiveira oiso, Voeao oea vuri rugooro purapaiveira, ari voeao oea oiraopa rugoo sirova utupaaveira.

19 Iu, eisi osa vareia vareo taraiparai oiso, Visii varaaro variriara oara purapataveira ragaipa. Ora ro tapo Jisas Krai Urauratoaro vo tauvaaro ragai-ia, oarea vo tauvaaro iava vorevira vearovira tupaavere rara ita. 20 ☆ Ragai vo ruipaaro

rutu oiso rutu toupai osa va vao oa oirao piepaavoi rutu. Osa iava eisi viapau uvuiparai ra raveravepaoro vao kavua ragai vo kovoaro. Vo uvare oiso ruipaparai ra vokiara rutu-ia oisi raga oiso tiovira rutu toupaa va-ia vao goru vovou. Oa iava uvuiparai ra ora ragai rutu iava Krai vaisiario kae piepaa. Ari ita, osa-a eisi oiso vosa apeisi avu, vosa kopiira, eke apeisi-a vosa tootoora.

21 ☆ Uvare eake rutu-a va vao-ia tootooa? Oa vituaro iava ora ragai ragare oiso puraparai, Ro-ia Krai, ragai vaaro rutu tootooa vituaro, vo rara rerapa kovopaa. Ora vosa kopiira, ra va iava vearo tou rutu ouavere. 22 Vosa tiovira tupaaverea, oa iava uvuiparai ra rerapa kovopaa tou visivi rutu vo rasio-ia. Oire uva apeisi-a, aa vao-a vao oa ragaipa vearopai, tootooa eke kopiia? Uva oisi-a eisi osa iava vareia avavaipaoro rirovira vavagisiparai ora ragai raga.

23 ☆ Uvare oiso ruipaparai rutu ra vo rasio kavura Krai tapo tousa tootooro oiso osa rera. Uvare va-a eva oa oaravu rutu-ia putepaiveira. 24 Ari ragai vo kovoaro reipai rutu visiipa. Oa iava uvuiparai ra tiovira tootoopara vo rasio-ia. 25 Eva-a oare rirovira rutu rugorugoo iraoparaveira. Uva va-ia taraiparai oiso, O, ari oiso iava uvuiparai ra goruvira rutu toupaa vo rasio-ia visii tauvapaoro,

auere ra visii varaaro oirao pie vovouro rirope. Ora oiso ra rorupata Jisas raga oirao piepaoro. ²⁶ Va-a eva vituaro iava ragai tapo rorupata-vere utupaua, uvare ragai utorevoiva, visiire vorevira voreraera. Osa iava vigei rutu Krais Jisas vaisiaro kae piepapere.

Pol Filipai Vata Tavireva Oiso Ra Rera Tapo Tavoivira Toupave Vo Upoa-ia

²⁷ Oire uva va-a vao-ia oa visiipa reipai rutu, oiso-ia ra ro oirato vo vovouaro sirova ututa ira goruvira rutu Krais vaisiaro oirao piepareveira. Eisi osa iava uvui iraopatai ra apeisi avu pieta, vosa visii tapo toupaa. Eke apeisi avua, vosa viapau eisi. Eagara vosa apeisi avu toupatavora visii iava ragaipa taviave oearoi, oiso oisi raga goruvira rutu toupaveira touvira katai vovou raga purapaoro. Uva eisi osa ragavira piepaoro vuri pitupituro upopatavere katai vovou raga sirova utupaoro vao Vearo Sipoipo goruvira rutu tore piepaoro. ²⁸ ☆ Opeita voearo asavira uriripata oea visiiva ora keripaaveira. Viapau. Ari goruvira rutu torepatavere. Oa iava visii eveipaive, ra visiire oiso purapaave, “O oiraopavira rutu, uvare uvuipaa ra vigei-ia putepaive.” Aue vituaro iava uvare Pauto visii kavikopaoro visii viri-varireverea, osa voea-a

evoea oea opesi ovoiaverea. ²⁹ ☆ Ari ita, Pauto visii roporeva, oiso ra Krais-pa kovopata vo raivare-ia oiso-ia, Oraivavu vao-ia rera oirao piepaoro. Ari oraivavu-a vao-ia siraoa riroa tavaka oupaoro vo oearovu-ia, vo rara rera sirova goruvira rutu utupata. ³⁰ Oire uva vigei rutu-a vao ora ragai vigoa rutu va eva vuri pitupitu-ia uvuipaviei ra va upopape tavaka kaepaoro. Eisi osa vava oisoa ora upopara voviri tuariri, oiso osa ragaiva oisoa vurapata. Uva vo upo raga-a vao oa touvira purapaavo vo voki-ro-ia vao oa iava uvupatavoi.

2

Ora Vigei Iava Sopaura Oavi Gare Piepaoro Uvuipaviei Ra Ora Vigei Iava Sopaura Vatepape Oearo-vivupa Araoko Irara Oavi

¹ ☆ Oire uva oiso purapai, E visii iava sopaura uvuipai ra gorua ouve vo Krais-ia? Uva apeisi-a? E rera vo siraoaro sovopataveira oa visii iava sopaura varaata piepaiveira? Ora apeisi-a? E katai rugoo rutu purapataveira Tugoropato tapo Uraurato? Ora apeisi-a? E oearo vivupa sirapataveira voearo tokipaoro? ² Oire uva visii vo rearopa ruipapai ra oiso purape, lu. Oara rutu-a evara oara-ia uvuipatai rutu ra ragai

roru pie iraopata rutu oiso katai rugoo raga purapaoro vo oearovivu rutupa sir-aopaoro vao katai vovou raga purapaoro. ³ ✱ Opeita orekerovu ora visii raga-pa purapata, ra vara-ia rei vaisi piepata. Ora opeita vara iava vaguvira reopata ora visii iava. Viapau. Ari visii uvui iraopatai ra ora gare piepata oisivi vo rara oiso rugoopata, Viapau oiso vigei oearoi-ia putepapeira vo orekeroi purapaoro. ⁴ Ora ra opeita ora visii raga-ia rugorugoopata rutu vara-ia visii varaaro. Viapau. Ari oearovivure rugorugoo iraopata voea tauvapasa.

⁵ ✱ Oire uva vo rugooro visii vo rugooroaro ora visii iava ora varao vo oearovure vo rugooro oara rutu uvuipai ra oiso toupave osa Krai vo rugooro vo ora rerare ora oearovure tapo. ⁶ ✱

Uvare Krai ira oiso rutu toupaveira osa Pauto. Ari viapau oiso ora rera raga-ia rugooroepa oiso puraoro, "Ragai rirovira rutu oiso pieavere osa Aite vo uva toupaveira." Viapau. ⁷ ✱ Ari rera raga vo ruipaaro-a oa-ia gorua sovara iava ora keraria ora rera iava vasereva oiso rutu ora pieoro, Kovopatoa raga oearovupa. Ari ita, oiso rutu karekeroepa oirato vo rasio iava rera. ⁸ Uva rera raga oisoa ora gare pieparo. Oa iava oisi raga piepaoro vo raivao gaepaoro vokareva

uvava vo tuguraroepa evao parikou-ia uva rera kopii pieiva. ⁹ Oa iava Pauto vorevira rera tore piereva rera kae pievira tovoa uvarovu rutu ariaraaro. Oa iava oisi piepaoro vao rei vaisi tovoreva rera-ia Krai oearovu rutu vaisiario-ia puteoro. ¹⁰⁻¹¹ ✱ Uva vo vaisi eva rei vaisi ovaisi-apa avivikepaoro va kae piepaiverea va-ia vuurapa vaisi purapaoro oearovu rutu voeao vo viara-ia, ora voeao rutu vo rasito ivara-ia, ora voeao rutu vo rasito reroaro tou irara. Oearoa rutu-a oea taru vuurapa vaisi purapaiverea Pautoa-ia Aiteto oiso puraoro, "Oiraopavira rutu uvare rera ro Jisas Krai vigei reraaro rutu Turaro."

Uvuipatai Ra Oiso Rutu Toupata, Visii Aviavia Rasitoo Rutupa

¹² Araoko irara oaa, visii tavipaavo oiso, Vo osa tuariri visii ruvara-ia tou rovopaavora, uva oisoa vearovira rutu ragai vo reoroaro sirova utupata. Uva oisi raga uvuipatai ra ragai vo reoaro uvupata vo osa visiipa tauavira toupaaavo. Oa iava uvuipatai ra ora visii raga kasivarivira rutu kovo iraopata siituevira ropepaoro. Ra va-ia vo kovo opesi pie ovoita rara okovoa iava Pauto visii-ia rorureverea rutu. ¹³ Uvare Pauto visii tauvapaveira, oisore ra rera vo ruipaaro

sirova utu ruipapata. Osa iava uvuipatai ra rera vo ruipaaro sirova utupaoro rera roru piepata.

14 ☆ Oire ra oaravu rutu kovoara purapata kaureo asavira. Ora opeita tapo oearovu tapo kasipu reoro purapata.

15 ☆ Vosa eisi rutu piepata, ra sisigaruevira rutu toupata. Oa iava oisi rutu karekepata, Visii rutu vao-ia Pauto ovii iraraaro rutu oea torevoko vovou rutuva toupaveira. Iu,

osa-a eisi osa tupaoro uvuipatai ra roroiovira rutu tupaoro voeao tapo vuri irara toupata oea eisi ora piro piepaaveira voea raga. Ra voeapa Vearo Siposipo iava siposipopata, oiso rutu tupaoro osa aaviikoara roropaiveira aviavipaoro.

16 ☆ Oire vosa tootoopa reo vatepata voeapa, oa iava uvuiparai ra visii-ia roruaverea vo vokio-ia oa-ia vorerovere Krais. Eake iava? Uvare oiso vovouraverea, Viapau oiso akukuvira kovo ragaavora visii tauvapaoro.

17 ☆ Uva oiso vovouparai, Oearoi vai ragai upoive ragai revasi pieoro, uvare visii tauvapaaveira. Uva viapau oiso taraiparai vao-ia oa ragai-ia karekeperea. Eagara, uvuiparai ra visii tapo touvira rorupaa. 18 Oire uva oisi-a eisi osa raga toupata roruvira ragai roru piepaoro vo vovou raga-ia vao-ia varaata vovou.

Vo Toupai Timoti Vo Reoaro

19 Vosa Turaro Jisas vo ruipaaro-a, oa iava oiso vovouparai ra visii iare Timoti arua. Ra va iava vorevira visii iava ragaipa tavitavisa vorero rara. Ra oisi iava visii-ia roru iraopaa.

20 Ro raga ira katai rugoo rutu purapareveira igei tapo tupaoro vo visii-ia rugorugopaoro rutu. 21 Vo osa oearovu ora voea raga varaarore rugorugopaave vare vao Jisas Krais vo kovoaro ovaupaoro. 22 ☆

Ari ita, taraipataveira rera-ia ro Timoti, oiso ragavira osa rera vo kovoaro kekepata-vorao vo osa kovoparevora. Oiraopavira uvare oiso rutu toupaveira, Rera ro-ia Timoti ragai oviitoaaro rutu, uvare tavosivira rutu kovopaveira Krais vo kovoaro iava siposipopaoro.

23 Uva visii iare rera aru-avere rara tou visivi, vo rara varao iava taraia ou rovoa oara puraivere ragai-ia, vo osa vo toupaa tuukepa kepa-ia. 24 ☆ Turaro raga-ia rariparai, oa iava uvuiparai ra urioravere tou visivi visii tauvasa.

Epafrodaitas Iava Vo Reo

25 Oire va-a vao osa rirovira rutu ora rugorugoo pieraera. Oa iava ro vigei araokotoaaro Epafrodaitas arupaavoi visii iare, ira arutava ragai iare. Oa

☆ 2:14: 1 Ko 10:10; Mt 5:15-16 ☆ 2:15: Ef 5:1 ☆ 2:16: 2 Ko 1:14; 1 Te 2:19

☆ 2:17: 2 Ti 4:6-8 ☆ 2:22: 1 Ko 4:17; 1 Ti 1:2 ☆ 2:24: Fl 1:25

iava ragai tauvapasa uri-oroea. Uva rera iava oiso visii tavipaavoi, Ira vearovira rutu kovorevora vuri pitupiturova ora up-opaoro rutu. ²⁶ Uva ruipa iraoparoi oiso ra vorevira visii kekesa vorero. Ari ita, viapau oiso vearovira toupaveoi, uvare visii ruvara iava oreorovu uvurevora ora rera iava oreoa oiso purapaera, "Vurivira rutu upiaparoi." Osa viapau oiso upia vai epao rera-ia. ²⁷ Ari oiraopavira, rirovira rutu upiaparoea, oa iava kopii ragaroera. Uva Pautoa raga rerapa siraooro rutu rera vearovira tokirevora. Oa iava ita ragai tapopa siraooroera Pauto oiso auepaoro, Teapi rerapa Epafrodaitas siraoopaoro ragai iava sopaua vavatape rutu. Oire uva varaatavira raga oisoa toupaa. ²⁸ Iu. Osa oiso ruipa iraoparai rutu oiso ra visii iare rera arua. Ra va iava rera kekeoro rera-ia rirovira rutu roruta. Eisi osa iava uvuipai ra ragai vo vavataaro opesipe. ²⁹ ☆ Ra va iava rera tapo sekanta vo rera-ia rorupaoro, vo rara pouro viro visii iare rera ro-ia visii araokotoaaro Kraiis vaisiara sovara-ia. Uva uvui iraopatai ra oearovu tapo avivikepata voeao oea oiso rutu toupaveira osa rera ro-ia Epafrodaitas. ³⁰ Uvare ora piroeroepa rutu topogovira, oiso ra Kraiis vo kovoaro purareve. Oa iava vo kovo purapaoro tutuu pie ragaepa

oiso ra kopiio. Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro oisoa ragai tauvapareve vo visii iavirava kovopaoro, uvare ragaipa tauaivira rutu toupataveira.

3

Ro Iava Oirato Ira Kraiis Oirao Piepareve Rutu, Eera Torevokoto

¹ Oire oiso vo rigato opesi piepaoro oiso visii tavipaavoi, Rorupata rutu aue-ia Turaro, vo rara rerare rugoopata rutu rera vaisiara raga-ia tupaoro. Uva aia ita oiso vorerivira visii tavipaavoi oiso osa voari tuariri visii taviava vara iava varao oara reipapeira rutu visiipa.

² ☆ Vearovira rutu ora vatatopo iraopata voeaoa oirara oea oiso tupaiveira, Kaakau kare oea vurira purapaiveira. Uvare oiso purapaaveira, "Ora roorooata ora visii iava rakari verapaoro ora reesi-paoro." ³ Ari ita, vo reesiei vo vigei-ia oiraopa. Oa vituaro rutu porearo oiso tupaiveira, Vo uvare Tugoropato Uraurato Pauto reraaro vigei tauvapareveira orugoorovu vatepaoro auere lotu purapasa. Ora vo osa Jisas Kraiis vaisiara kae piepapeira vo rara rera-ia toupape. Ora oiso tapo uvare viapau oiso ora vigei raga-ia rugoopavioveira varao raga-ia rariapaoro oara purapapeira vigei raga vo

ruiparoaro sirova utupaoro. ⁴ ☆ Oire uva irai vaiei pasi ira vai-a uvuiparoi ra oisi oiso-ia puraro, “Ragai kovoara rutu gogotoavora vara rutu opesi pieoro. Oa iava uvuiparai ra Pauto vo Saraaro iare koatara.” Oire vosa iraiერი ra eisi puraro osa eera, oire uva ragai raga-a vao-ia ragoa-a eera oearovu rutu-ia putepaa. ⁵ Vao vituaro uvare Jiu-ia kavauraepa, oa iava ragai-a Bensamin vo saraaro iava. Uva kataiva rutuva revasiva toupaaivoi voeao tapo oiraopa Hibru vova Jiu. Uva vo uva kavau-raiva, erao vatara (7) voki-ro isivaaro iava ragai iava rakari veraaepa. Oire uva voava riro raiva, Farisi vaisi-ia toupaaava vao Jiu vaaro Reo Taisi sirova utupaoro goruvira rutu. ⁶ ☆ Oa iava oisoa tupaoro Jiu-pa irara vo pitupituroaropa ruipa iraopara, oiso ra va iava voearo vuri piepaa oea oisoa Jisas vo kovoaro purapaive. Oiraopavira rutu uvare reo uvutoa rutu-a ragai torevokovira. Oa-ia oisoa Reo Taisi-ia kasivarivira rutu utupara. Uva viapau oiso oavi va iava vao Reo Taisi oisoa kavupaa oaire ovaupaoro. ⁷ Oire evara rutu vieiavoi oara iava uvuiparai ra ora ragai raga vaisiario kae piepaa vara iava. Uva varare vovou eakavira oiso puraparai, Varape evara akukuara raga. Aue vituaro iava uvare vo vokie Jisas Kraiis raga oirao piepaavo-

rutu. ⁸ Ari ita, oara rutu-a evara oarare oiso puraparai vovou eakavira, Oara rutupe evara akukupapara raga. Uvare kataia raga-a vao oa raga-ia taraiparai oa orekerovu rutu-ia vara evara putepaiveira, vao-ia ro-ia Jisas Kraiis ragai reraaro Turaro. Eake iava? Uvare orekerovu rutu oiso tupaivoi osa kaieara. Oara rutu viki ovoipaavo-i rera raga-ia Kraiis goruvira rutu pituoro. ⁹ Uva varao torevoko vovouro sirova utuparaera vo Reo Taisi rutu purapaoro oiraopavira. Uva vara rutu evara akukupapara raga oara-ia viapau oiso oavu avu vaiei. Uva vo vokie-ia rera vaisiario-ia tupaoro uvuiparai ra torevoko vovou rutu pura iraopaa vo Kraiis vo goruaro raga-ia, vao oa vituaro oiso tupaivoi, ra Kraiis oirao pie iraopaa. Uvare Pautoa raga torevoko vovouro rutu karekereva. Oa iava oiso vara eveipareveira ragai vaaro oirao piea kekepaoro. ¹⁰ ☆ Uva orekerovu rutu kavuoro katai vovou raga rutu sirova utuparai ro-ia Kraiis taraipasa. Ora vao goruvira rutu toupasa vo rera vo goruaro-ia, ogorua iava vorevira toreroepa rera vaaro iava kopiia. Ora tapo ra rera vo siitokaaro kaea vao oa vateiva rerapa oearovu. Ora tapo osa oiso ruipaparai ra oiso piepaa osa Kraiis osa varaua vo ruipaaro

oisoa kopii piepareve. ¹¹ ✧ Oire uva va-a eva osa iava Pautoa-ia rariparai oiso, Ragai tapo vorevira tore piereverea Airepa Tootoo ousa.

Pol Ikaureva Vo Rekasisa Ovoioipa-ia Reesia

¹² ✧ Viapau oiso oearoi tavitavipaaveira vao iava oiso, Ragaiei vo-ia ovoioipa-ia reesia vo uva viapau vuria vai toupaveira, uvare vearo vovou raga purapaaveira. Asi viapau. Eake iava? Uvare touvira rutu akeake rovopaaveira rutu oisi rutu eisi tousa. Eisi osa iava oiso rutu uvuiparai ra oiso toua osa Krai vo ruipaaro toupaveira ragaipa. Uvare Krai Jisas raiva purareva oraiva iava uvuiparai ra voa vo poua viro ovoioipa-ia reesia. ¹³ ✧ Oiraopavira rutu araoko irara oaa, viapau oiso rugooperai, Ragaiei evoa karera viropa. Viapau. Ari goruvira rutu oiso vovouparai ra orekerovu rutu kavuro evoare topara viro. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa ikaupaavoi torevokovira oiso vovoupaaro ra voa poua viro vo ovoioipa reesia. Oa iava uvuiparai ra voa toua oiso rutu osa Krai vo ruipaaro toupai ragaipa, oiso ra voa Airepa Tootoo oua. Ari ita, vo touo oa iare Pauto ragaie keeraroepa va vao Krai Jisas vo kovoaro iavirava.

¹⁵ Oire uva uvuipatai ra torevokovira rutu rugoo

iraopata oiso rutu osa riropa irara. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu rugoopata vare vao osa ragai. Ari vosa oearovu visii iava osivu raga rugorugopaave, uva vo rugoo eva oa oisi visiipa kareke piereve Pauto. ¹⁶ Ari vao raga-ia oiraopa tarai pie reo rutu goruvira toupata oa visii iare pou piropa voari tuariri.

¹⁷ Araoko irara oaa, oiso ruipa iraoparai visiipa ra oiso rutu pie iraopata osa ragai. Uvare va-a eva ovoovoa oa puraiovora visii tapo tupaaro, oisore ra oisi va sirova utupata. Oa iava uvuipatai ra voeao reesipata oea va sirova oiso utupaave. Oa iava visii uvuipatai ita ra oisi vievira utupata. ¹⁸ Ari ita, viapau oiso katai reo vai va iava vao visiipa vateava voari tuariri. Easi riro reoro rutua. Uva voverivira oiso osa ita visiipa vo reo vao vatepaavoi gaupaaro. Uvare riro irara rutu oiso vovoupaai rutu ra oiso tupaive osa voeao keripa irara, oearoa Krai vo rearoa ora upopaaveira rutu. Vo reo oa evao parikou iava tavitavipapeira. ¹⁹ ✧ Oiraopavira uvare voea-a evoa oea opesiaverea vo eto kasi-ia, uvare oiso piepaiveira ora voea vo rugorugooroaro raga sirova utupaaro. Uvare ora voea vo ruiparoaro raga-a oara rei piepaiveira rutu oiso rutu osa varao tokarasiara

voea varaaro, oara vaisiario rei piepaoro vara sirova utupaaveira. Uva vara rutu-a evara vuriara oaraia uvuipaai ra ariia vai ouive ora voea raga-ia, uvare viapau arii vovouro vai voea-ia. Aue iava uvare vara raga purapaoro vagupaaveira varao raga-ia rugorugopaoro oara vo rasio-ia toupaveira. ²⁰ Oire uva vigei-a vao Pauto voeaaro rutu oirara vigoa vo uruiaro rutu vuvuiua-ia toupaveira. Uva tuebavioveira touvira rutu oiso rugorugopaoro, Esa pasi touvira vai uri-orovere Kae Piepato vigei reraaro vova vuvuiua-ia ro-ia Turaro Jisas Krais. ²¹ ✧ Ari ita, vigei iava varauraro oavi raveravepapeira ovararoa tavarioreverea rara Krais. Ra va iava oiso raga karekepe osa rera iava varaua oua vo toupaveira sisikorepaoro. Eisi osa piereverea vo rera vo goruaro-ia, vao oa-ia uvuiparoi ra ora rera reroaro orekerovu rutu tovoreve varapa reipaoro.

4

Uva Uvuipaai Ra Katai Vovou Purapaive, Ra Va Iava Vereo Vovou Rutu Oupaive Voeao Rutu

¹ ✧ Oire uva araoko irara oaa, ragai visii-ia roru iraopaaveira vo osa visiire rugoopa, uvare kasivarivira rutu Krais vo pitupituaro rutu sirova

utupataveira. Oa-a eva oa-ia ragai iava sopaua varaata iraopapeira. Ari ita, uvare oiso ruipa iraoparai ra oisi raga eisi piepata Krais sirova goruvira rutu torepaoro.

² Oire vei-a vao-ia riakorirei Yuodia vaio ora Sintiki veigoa ragai vo reoaro vao-ia uvu iraocere oa veipa vatepaavoi, oiso ra ora vei vo vovouroaro varao kau-reo vovouro eaka iraocere. Uvare Turaro-a ira vei tauvarevere vo osa oisi pieere.

³ Oire uva vii tapo ragai vatetoaaro rutu uvuipauei ra evairei tauvari. Uvare oisoa ragai tauvapaive voea rutu ora Klemen vase vo Vearo Siposipo kosi piepaoro. Oea vaivaishiario vo toupai Pauto vo vukuaro-ia vao Tootoopa oa toupaveira.

⁴ Oire ra rorupata Turaro vo vovouaro rutu sirova utupaoro. Uva vorerivira ita visii tavipaavoi oiso, Roru iraopata!

⁵ Opeita gete rugorugooro purapata oearovivure. Ari uvuipatai ra voeavi tauvapata, uvare Turaro vo vokiropata tutuu piepai vao oa-ia taru vorevira vorerovere. ⁶ ✧ Opeita

rirovira rugorugoopata varaore oara-ia uvuiparoi Pauto visii tauvareve, vo rara rerare goruvira rutu variri rovopata. Vosa oisi eisi piepaoro rerare, uvuipatai ra vearo vaisi rutu pura rovopata rera-ia vao iavirava tauvaa rera varaaro visii-ia. ⁷ Oire

vosa oisi-a eisi piepata, oa iava uvuipatai ra gavaure vovou rutu outa vao oa visiipa vatereve Pauto. Vao oa viapau uvuipaai kareke piepaive oirara ora voea vo taraiaro-ia. Viapau. Ari Pautoa raga ira uvuiparoveira ra visii soparoaro vuavua piepareve. Ora varao visii vo rugorugooaro tapo, vo rara Kraiis raga-ia rari iraopata.

8 ✧ Oire oiso vo reo opesi pieoro visii tavipaavoi araoko irara oaa. Visii vo rugorugooaro agasi pieta rutu varao raga-ia oiso-ia, oara veaopara kareke piepaiveira ora aue sisigarueara, ora varao oiso oara avivike vovou kareke piepaiveira, ora varao torevokoara. Oara rutu-a oara iava uvuipatai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapata. 9 Ari ita, visii tapo oisoa ora reopara eva oa-ia visiipa ovoovoa puraava. Ovoovoa sirova utuoro uvuipatai ra vara evara sirova utupata. Osa iava uvuipa Pauto ra visii tapo toupaveve visiipa gavaure vovou rutu vatepaoro.

Pol Vearo Vaisi Purareva Filipai Vatava Aueva Vatevatea

10 Oire uva rorupaavoi rutu Turaro vo pitupituario iavirava, uvare voari tuariri viapau oisoa uvuipata ra visii varaaro kaviko vovouro kareke pieta ragaipa. Ari vo vokio-ia oisi uvuipatai rutu. Uva va-a eva oa-ia rirovira

rutu visii-ia roru iraopaavoi, uvare vorerivira aia ragai tauva iraopatavo. 11-12 ✧

✧ Viapau oiso purapara ora ragaire, Oaravu avu vaipa apotapara. Viapau. Ragai taraia ouavora oiso, Vosa orekerovu rutu ragai-ia karekepape, eagara, ragai iava sopaua veaopapeira evapa. Evara rutupa ragoa uvuipara ra oiso toupaa osa ro oirato apotato. Ora uvuipara ra riroara rutu-ia pitua. Ragai taraipara vo pitupituo-ia riropa aio pitupitu ora vao ogoepa pitupitu. Ora vo pitupituo-ia taraipara riro orekerovu rutu-ia pitupasa, ora vao orekerovu rutupa apotapasa. Ora vo vuutara rutu-ia ora vo uvarovu rutu. Oire uva vara rutu-a varao oara-ia vearo tarai ouavora oara rutu ragaipa vearopai. 13 ✧ Ari ita, uvuipara ra eisi ragavira toua. Eake iava? Uvare vare oiso torepasa Kraiis rera vo goruaro vatepareveira ragaipa ora vigei rutupa.

14 Uva vearopai rutu vo uvare oisoa vearovira ragai tauvapata vo osa vuria oupaa. 15 Oire visii Filipai-pa irara vao-ia taraipataveira osa Vearo Siposipo iava siposipo rovaraepa vo Masedonia Provins-ia pute rovopaoro, vo uva visii raga vaaro katai lotu toupaveira vao oa iava oisoa visii rutu ragai tauvapata

✧ 4:8: 1 Ko 13:4-8; 1 Pi 2:12; 1 Te 5:22 4:11; 2 Ko 11:9 ✧ 4:13: Jo 15:5; 2 Ko 12:9

✧ 4:11-12: 1 Ti 6:6 ✧ 4:11-12: 1 Ko

ragaipa moni vatepaoro, ora vigei rutu oisoa ora tutukopavio oaravu-ia ora vatepaoro. ¹⁶ Ora vo osa Tesalonaika-ia oisoa toupaa uva viapau oiso katai vuuta raga-a vao oa-ia ragaipa tauvaa oisoa sipopata. Ari vorevoreripavira-a. ¹⁷ Uva oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso orekevu avu vai rutu ou ruipaparai visii ruvara-ia. Viapau. Ari vao keke ruipaparai voari utupauavi vo uva visii vo tauvaroaro evara voriaro taru outaverea vearopara. ¹⁸ Ari ita, uvuivira rutu oisoa ragaipa orekerovu rutu vatepata. Ovuuta vao-ia oa-ia uvuivira orekerovuva toupaaavoi vova visii ruvara-ia varao oara sipotavora ragaipa, oarava urioroepa Epafrodaitas. Evara-a oara oiso rutu toupaveira, Vearo riipua tauoa oa riipuario vupapaoro Pauto rorupareveira rutu visii-ia. ¹⁹ ☆ Ari ita, uva rera raga-a Pauto ira visiipa oisi uvuivira oaravu vatereve vara iava rera varaaro oara vo toupaveira rera voaro. Oara-a evara vituaro purareva vao-ia Krai vo kovoaro vigeipa. ²⁰ Uva eisi osa iava vokiara rutu-ia vuu-rapa vaisi purapapeira rera-ia eera Pauto vigei Aitearo opesi asavira. Ovoiei.

Ovoiopa Reoro Vatereva Pol

²¹ Vearo voki rutu vaisi-paavoi oirara rutuva voeao oea Krai Jisas vaisiaro sovara-ia toupaveira.

Voeao-ia vigei rutu araoko iraraaro oea ragai tapo toupaooro visiipa vo reo sipopaivoi oisi raga ita eisi oiso purapaoro, “Vearo voki rutu visii-ia.” ²² Ari ita, voea rutu voeao-ia Pauto voeaooro oea vo toupaveira oea rutu eisi purapaai oiso, “Vearo voki.” Ora voeao tapo oirao pie vovou irara oea reito Sisa vo kepaoro-ia kovopaiveira oea tapo oisi raga ita eisi visiire purapaai oiso, “Vearo voki visii-ia.”

²³ Ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai ira uvuipa ra visii rutu viraakooro visiipa vere-opa vovou vatereve visii tauvapaoro. Eva-a oare oiso visiipa variriparai rerare.

Eisivi raga, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

KOLOSI

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva eisi toupaooro tuukepa kepa-ia Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva vo Pol Kolosi vatapa rigatoreva voea tavioro, uvare Vearo Siposipo vatakoiva varao tapo Jiu vo pitupituroaro, ora varao oirao pie asa vovou irara vo pitupituroaro. Oiso voea tavireva uvare oearovu raga lotupa irara oisoa vuurapa vaisi purapaive enselpa irarapa. Ora oiso oisoa siposipopaive, Kraisa oiratoa raga, uvare viapau Pautoa iava rera. Oa iava Pol goruvira voea tavireva Kraisa iava oiso, Pauto ruvara iava ira ro urioroepa oiravira toupasa vo rasio-ia (Kl 2:9-10).

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, ora vearo vaisi Pautoa-ia, 1:1-14.
2. Kraisa iava ora rera vo kovoaro, ro ira uvuiparoi rutu oirara oisi piesa ra torevoko vaisi ouive vo Pauto ruvara-ia, 1:15-3:4.
3. Oirara uvuipaai ra Tootoo Ovoi ouive Kraisa vo rara rasito vo pitupituroaro kopii pie rovoive vara kavu ovoiooro, 3:5-4:6.
4. Pol vearo voki rutu purareva voea rutuva Kolosi vata, 4:7-18.

1-2 Vo pasio rigatoavoi ragai Pol visiipa araoko irara oave, visiigoa Kolosi urui-ia toupataveira Pauto voeaaro. Visiigoa goruvira rutu toupataveira Kraisa raripaoro rutu. Ragoa roporeva Pauto, oisore ra oiso toupaa, Ragai-a Kraisa Jisas reraaro aposelto. Uva vegei rutu-a vao-ia vo rigato puravevoi ora Timoti vigei araokotoaaro visiipa. Uva variriparai Pautoa iare vigei Aitearo, oisore ra visii vatereve tauvaa ora gavaure vovou.

*Pol Vearo Vaisi Purareva
Pautoa-ia Rera Vaaro-ia
Variria*

³ Vo osa variripaveiei visiipa tauvare akepaoro uva vokiara rutu-ia vearo vaisi purapaveaira Pautoa-ia ro Turaro Jisas Kraisa Aitearo. ⁴ Uvare visii iava uvupaveaira visiigoa Kraisa Jisas oirao piepataveira rutu. Ora vao tapo iava osa Pauto voeaaropa sir-aopataveira rutu. ⁵ Ari ita, oisi-a eisi osa piepataveira uvare vaore oiraopa Vearo Siposipo rugoopataveira oa iava voari tuariri visii tavi-iova oiso, Pauto orekerovu rutu vearopara tovoreva vuvuiua-ia visiipa oara taru oupataverea utupaua. ⁶ ☆ Va vao Vearo Siposipo oa riropaoro uvarovu ruture va kuearova ora sikasikapaveira voraro ruture vo rasio-ia, oiso rutu osa voari rovoa-ia ita visii vuruvuruaro-ia ora sikasikaepa, vo voki rutu

isivaaro iava oa-ia Pauto vo siraoaro-ia roroiovira taraia ou rovotava. Vo sirao akuku vatevatea rera vaaro oa vate ragapareveira Pauto. ⁷ ✧ Uva vo taraia-a vao oa vatereva visiipa ro-ia Epafras, ro ira oisoa vegei tapo kovopareve goruvira rutu, uvare iravu-a rera Kraiis reraaro. Ira oisoa kaviko iraopave. ⁸ ✧ Ira vegei tavireva visii iava oiso, Pauto reraaro Tugoropato Uraurato visiipa oearovupa siraopa vovou vatereva.

Pol Variriroepa Pautoa Iare, Oiso Ra Kolosi Vata Goru Piereve

⁹ Uva eisi osa iava visii iava uvuoro vo vokia eva variria rovoveva visiipa. Oa iava oisi raga piepaoro vo vokie tuguraveiei. Ari ita, variripaveaira Pautoa iare oiso ra rera vo vovouaro viaevira rutu karekepe visii-ia. Ra va iava vearovira taraipata vo osa Tugoropato Uraurato visiipa vara aviavi piepareve. ¹⁰ ✧ Ra oisi va-ia roroiovira taraipaoro vearovira Turaro vo pitupituario ora rera vo vovouaro sirova utupata. Ra va-ia rera roru piepata rutu ora visii-ia. Ora vosa oearovu-ia vearo kovo purapata. Uva va-a eva oa-ia kuea kareke piepata, ra oiso pieve, Visii-ia Pautoa iava vo tarai oa kovapai. ¹¹ ✧ Uva variripaoro Pauto arepaveaira oiso ra visii goru piepareve. Ra va iava Pauto vo kerariaro vo goruaro oupata vo goruo oa toupaveira

visii goru piepasa. Oa iava viapau uvuipatai ra Pautoa-pa tauaita, vo rara otavakavu visii-ia pou piro. ¹² Viapau. Ari touvira rutu vigei Aitearo-ia Pauto vuurapa vaisi pura iraopata rorupaoro rutu, uvare Pauto oisire visii oisi uvuireva rutu, oiso ra vara outa oara Pauto ruvara-ia toupaveira vore utupa vokia tuepaoro, oara ravaavira toupaveira voeaopa oea aviavi vovou rutu-ia vao rera vaaro vokapaveira. ¹³ Ari ita, rupa iava Pauto vigei vorevira oureva vigei orirusa rera vo Saraaro sovara-ia ro Oviito ira kaviko iraopareveira. ¹⁴ ✧ Ro Jisas ira vigei karureva vorevira vova vuri pitupitu vo tuukearo vigei iava vuri vovouro verapaoro.

Vo Toupai Kraiis Vo Pitupituario Iava Ora Rera Vaaro Kovoa

¹⁵ ✧ Viapau oiso irai Pauto kekepareveira. Ari ro raga Kraiis, ira raga oisi rutu oiso toupaveira osa Pauto. Oa iava rera vurapaoro uvuipaviei ra va iava Pauto kekepape rera-ia. Ari ita, Pauto orekerovu rutu pura rovoreva. Uva Kraiis raga orekerovu rutupa rovpatoa rutu, uvare vara rutu-ia putepareveira rera ro avaioto Pauto Oviitoaaro. ¹⁶ Uvare rera iavirava Pauto pute pievira orekerovu rutu purareva oiso-ia, oaravu-a varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ari varao oara

✧ 1:7: 1 Ko 4:1-2

✧ 1:8: Ro 15:30

✧ 1:10: 1 Te 2:12; Ef 4:1

✧ 1:11: Ef

3:16, 4:2

✧ 1:14: Hi 9:16-28

✧ 1:15: 2 Ko 4:4; Re 3:14

vo rasitoa-ia toupaveira, ora evara oara iava oar-
 avu kekepapeira, ovusa
 vara iava oaravu viapau
 kekepape, varao oara vatau-
 vira toupaveira. Oire uva
 va vao osa oavu tapo pura
 rovoreva reipa irara voeao
 uraura irara enselpa irara
 oea reipaaveira voeaopa
 oea vuvuiua-ia toupaveira.
 Vara rutu evara purapareva
 Pauto Oviitoaaro iavirava,
 oiso ra rerapa varape Oviito.
 17 ☆ Ari ita, voari rovoa-
 ia viapau orekerovu avu
 vai touva ovuuta-a eva
 oa-ia Krais raga kataito
 toureva. Uva rera raga iare
 orekerovu rutu ora vara vo
 tavukiroaro iare purareva
 voraro. Uva tovira vara
 evara toupaveira rera vo
 goruaro-ia. 18 Oire uva Krais-
 a lotua iava kukue, ovusa
 lotu-a varaua. Uvare vigei
 raga vigoa tokipareveira
 vigeipa oiraopa rutu Tootoo
 Ovoi vatepaoro. Rera-
 a Krais avaiotoa rutu ira
 kopiia iava vorevira tore
 pierewa Aiteto. Eva-a oa
 vituaro iava rera-a rovopa-
 toa rutu ira orekerovu rutu-
 ia putepareveira, uvare
 vigeipa iraoro toreroepa
 vorevira. 19 ☆ Ari ita, Pauto
 vo ruipaaro-a oa-ia oisi
 pierewa rera Oviito Krais
 oiso rutu osa Pauto. 20 ☆
 Uva rera raga vo ruipaaro-
 a vao sirova utuoro rera
 Oviito roporeva, oisore uva
 rera iavirava orekerovu
 rutu varao pauaka touara
 vorevira ourevere ora

rera iare. Oa iava Pauto
 ora agiagipa pitupitu pu-
 rareva, vo osa kopiioepa
 Oviito evao parikou-ia ora
 rera iava revasiva petooro
 vigeipa. Va-a vao oa vi-
 tuaro iava orekerovu rutu
 taru ourevere ora rera
 iare varao oara vuvuiua-ia
 toupaveira ora vo rasitoa-ia.

21 Ari ita, voari tuariri
 uva oisoa vuriarare ru-
 goopata, oa iava varao vuri
 vovouro oisoa purapata.
 Oara-ia Pautoa-pa oisoa
 tauavira toupata rerava
 keripaoro. 22 Uva vo vokio-
 ia oiso toupatavoi, Rera vate
 iraraaro visii. Uvare oisi-
 a eisi osa visii pierewa, vo
 osa Oviito siporeva oiso ra
 kopiio oiso rutu osa oirato
 akukutoavi. Oire uva va-
 a vao oa purareva, oiso
 ra rera vo vuraoro iare
 koatataverea roroiovira raga
 torevoko vovouvira rutu
 toupasa rera ruvara-ia, vo
 osa viapau vuriara vai visii-
 ia. 23 Oiraopavira rutu osa
 eisi ragavira va purarevere,
 vo rara Vearo Siposipo oirao
 piepaoro rutu va vituaro-
 ia goruvira rutu pitupata.
 Teapi oearovu gisipoaro
 uvupaoro oirao pie vovouro
 oavisii iava vasepata. Vo
 vovouro oara ou rovtava
 rutu voari vo uva Vearo
 Siposipo oirao pie rovtava
 va uvupaoro. Ari ita, eva
 raga ita Vearo Siposipo oa
 iava ragai raga ita vao-ia
 Pol oiso siposipopaaveira,
 uvare oiso rutu toupaveira,
 Ragai-a kovopato vo reo

vao sikasikapaoro uvarovu ruture vo rasio-ia.

Pol Ira Kolosi-pa Irara Tauvareva

²⁴ Roru iraopaavo uvare visii tauvapaoro riroa siitoka oupaaveira. Osiitoka vao oa-ia Krai vo siitokaaro uvui piepaavo oiso osa pierewa lotupa irara rutu tauvaoro. Uvare vigei raga ita-a vao-ia lotua iava varaura. Oa iava uvuipai ra vo siitokarei rutu ora tivosioro lotua tauvave rutu ora Krai. ²⁵ Uvare ragai tovoreva Pauto visii tauvasa. Oa iava ragai vatereva vo kovo-ia, oiso ra va iava visii tavitavipaa vo reoro rutu iava varao rera vo reoroaro. Oa iava uvuipai ra veaoro rutu karekeperea visii-ia lotupa irara rera voeaaro.

²⁶ ☆ Ari ita, voari tuariri uva Pauto vo reoro Krai vo kovoaro iava oreoa oisoa vatauvira rutu toupai. Viapau oisoa irai voa vo reo-ia roroio paro. Uva vo vokio-ia rera vaoro Vearo Siposipo kosi pieravorao, oisore ra va-ia taraiave voeao rera voeaaro. ²⁷ Eake iava? Uvare Pauto oiso ruiparoepa ra rera vo reoro vatau reo voeao iare rera voeaaro karekepe ora poeraoro vao riro goru reo rutu. Oa peira oirara rutu vaoro. Oa vao porearo oiso toupaveira, Krai-a eera ira tootoovira rutu toupaveoi visii iava sopaura-ia. Ira-a vao vituaro, oa iava rera vo kerariaro iava veaoropara outaverea rara,

evara oarare tuepavioveira raripaoro. ²⁸ ☆ Uva eisi osa iava vegei oearovu rutu oirara tavitavipaveaira Krai vaisiario iava. Oa iava oirara rutu vatatopo piepaveaira voea siposipopaoro riroa-ia taraia vaore, ra viapau vavagisipaave. Ra va iava rera-ia taraipaave, oa iava rera vo vuraaro iare koataaverea. Viapau oiso ragavira taraipaoro-a osa voeao veu kakaero. Ari oiso rutu-a osa voeao riropa irara vo Krai tapo kataivira toupasa. ²⁹ ☆ Uva va purapasa riroa rutu kasivaria kova purapaaveira. Oa iava Krai vaoro riroa gorua vatepareveira va purapasa, vo goruo oa-ia ragai iava sopaua goru piepareveira rutu.

2

Oirara Rutu Uvuipaai Ra Goruvira Rutu Oirao Piepaive Kuuvu Reorore Isivapaoro

¹ Oire uva oiso ruipaparai ra vao-ia vearovira rutu tarai iraopata, osa ragavira kovoava visiipa kasivarivira rutu, ora voeaopa tapo Leodisia tou irara, ora oavupa tapo voeao oea viapau oiso ragai iava oisoa puaua kekepaive. ² ☆ Uva oiso osa ragavira kovopaoro rirovira rutu voeare rugorugoo iraoparai, auere ra voea iava sopaura oaive goruvira rutu torepe. Ra va iava ora voea iava voearopa siraopa vovou tapo purapaive katai vovou

☆ 1:26: Ef 3:3-4 ☆ 1:28: Kl 3:16; 1 Ko 2:6-7 ☆ 1:29: 1 Ko 15:10; Ef 1:19

☆ 2:2: Fl 3:8

raga-ia, vo rara vearovira rutu roroiovira Pautoa-ia taraipaave. Oa iava uvuipaai ra vakuvaku rugoorore isivapaave. Osa iava uvuipaai ra Pauto vo reoaro-ia vatau reo taraipaave vo reo oa Krai raga iava toupaveira.

³ ✱ Va vituaro iava uvare rera raga Krai ira ruvara-ia taraiara rutu toupaveira. Ira raga uvuiparoi ra oiraopa rugooro rutu kosi piepareve vara vatepaoro.

⁴ Eisi osa iava oiso visii tavipaavoi, Opeita iravupa ora visii iava vasepata ro ira uvuiparoi ra kuuvu rugooro iare visii piro pierve. Viapau rutu oiso ra rera vo reoaro uvupata.

⁵ ✱ Ari ita, ragai visiipa tauavira toupavoi. Uva oisi-a oiso osa tupaoro visiire toupaveira rugoparai. Vo uvare torevokovira rutu visii vo touaro-ia tupaoro, oisi torevokovira Krai oirao piepataveira goruvira rutu. Opitupitu-a eva visii vaaro oa-ia rirovira rutu visii-ia rorupaaveira vokiara rutu-ia.

Vigei Rutu Uvuipaviei Ra Krai Tapo Ora Tavosipavio, Oa Iava Uvuipaviei Ra Oiraopa Tootoo Oupe

⁶ ✱ Ari ita, visii rutu oiso purataepa, “Krai-a vigei rutu Turaroaro.” Uva va-a eva osa rerava oisi pietavoiva, uvui iraopatai ra ora tavosivira rutu rera tapo toupata. ⁷ Eisi rutu tupaoro uvuipatai ra oiso toupata

ikoto. Ro ikoto ira oisiri rutu rokopareveira rasitoa-ia avekeara-ia pitupasa. Oire uva oisi-a eisi osa eera ikoto osa ragavira ita visii Krai-ia pitupataveira, eera ira oiso toupaveira osa rasito ora aveke. Osa iava uvuipatai ra kovapata riropaoro rera-ia gorua oupaoro. Oa iava uvuipatai ra igei vo siposiporoaro sirova utupaoro visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goruvira rutu karekepe. Osa iava uvuipatai ra oisi tupaoro vuurapa vaisi purapata Pautoa-ia vo vokiara rutu-ia.

⁸ ✱ Oire ora vatatopo iraopata vaopa, teapi irai visii-ia kokararo visii ivuoro kuuvu reo vai uvusa vurua vai. Vo reoro oara ora voea raga vo rugorugooroaro iava karekepaaveira, oara ouiva vova avu iraraaro voea vo rasio-ia. Viapau oiso vo vara ouiva Krai ruvara-ia.

⁹ Oa-a vao porearo oiso toupai, uvare Krai iavirava Pauto vo vovouaro vituaro karekepaaveira viaevira rutu oiravira tupaoro.

¹⁰ Ra va iava rerava ora tavosipaoro Krai ovoieivira rutu Oiraopa Tootoo rutu oupata. Uvare rera raga-ia ira reipa irara rutupa reiparoveira. Rera raga-ia ira turaro irara rutupa turaroparoveira. ¹¹ Uva va-a vao osa rera tapo ora tavositaiva, ora visii iava rakari verataepa. Ari ita, viapau oiso rera vo reesiaro rakariua-ia toupaveira oa

✱ 2:3: Ais 45:3; Ro 11:33 ✱ 2:5: 1 Te 2:17; 1 Pi 5:7-9 ✱ 2:6: 1 Te 4:1 ✱ 2:8: 1 Ko 8:9; Ga 4:3, 8-11

verapaiveira oirara. Viapau. Asi voa sopaura oavisii rutu sovara-ia. Uvare rera raga Kraís ira vuri vovou vo goruaro tokoreva vao oa oisoa sovara-ia toupata. Oa iava viaevira rutu toupata-vorao varaua raga vaaro vuria kavuoro.¹² Ari ita, oirara visii-ia baptaisa puraiva vao oa iava oiso rutu toupatavoi visii ita, Kraís tapo kopiitaepa. Oa iava rera tapo tova-ia rokotava. Oa iava vorevira rera tapo ita toretaepa. Vao iava osa Pauto vo goruaro rutu oisoa oirao pie iraopata, vo goruo oa iava Kraís vorevira tore pierewa rikui iava.¹³ Ari ita, kopiivira rutu oisoa toupata voari tuariri, uvare vuri vovou oisoa purapata. Uvare ratau tou irara visii, vo rara viapau Reo Taisi-ia taraipata vao Pauto vaaro. Uva vo vokio-ia Kraís raga-ia visii tore pierewa. Oa-a eva vituaro iava Airepa Tootoo rutu vaterevora Pauto vigeipa vuriara veraoro vigei sopaaro iava.¹⁴ ☆ Ora vao tapo osa rera raga Pauto varaaro reo goruro oara oisoa gasipata, varao-ia oara oisoa oiso purapape, “Opeita vao purapata.” Eva-a oa vituaro iava oreorovu toupai Reo Taisi-ia oa oiso purapai, “Vuri pitupituro rutu purapataveira visii.” Uva Pauto evo reoro rutu verareva vo osa Kraís kopiioepa evao parikou-ia. Uvare Kraís-a ro ira vigei vaaro oureva varao vuriara

oavi vo voriaro ouoro.¹⁵ Uva va-a vao osa Kraís evao parikou-ia kopiioero Seten vo goruaro-ia putereva ora voeao pau tugara irara. Osa iava viapau oiso oai rera-ia putepaiveira. Viapau. Ari evoea rutu tovoreva ora rera kokotoaro reroaro. Oa-ia voeao Seten vase arii pierewa rutu vo oirara rutu osireiaro-ia.

¹⁶ ☆ Uva oisi-a eisi osa iava viapau uvuipatai ra ro reoaro uvupata ira visii togapareve varao iava visii varaaro aioara, ora uukoara, ora vo voki-ro ovoki-ro reesipataveira ora visiipa oiso, tugoropa voki-a vao, ora vo aio airepatoa iava kekira, ora vao Sabat voki.¹⁷ Evara reo goruro oara vurapaoro Pauto vo kovoaro oisoa kekepaive urauravira okovoa touvira purapareve. Oire eva isivaaro iava Kraís urioroepa ro Oiraopatoa rutu, ro ira-ia Pauto vo kovoaro oiraopavira rutu roroio pierewora.¹⁸ Oire opeita oearovu vo reoroaro uru piepata, vo osa visiire oiso purapaave, “Vuri irara-a visii, uvare viapau oiso enselpa irara-ia vuurapa vaisi purapataveira osa ora visii iava varauraaro tekipata.” Uvare visii keaoro oiso puraaverea, “Igei-a vao igoa riro tarai rutu ouiova urusiara-ia. Uva eakepa visii tapo viapau oiso pie asapataveira?” Uva oisi-a eisi osa piepaoro ora voea raga ora riro

piepaaveira vo oirara raga vo rugorugooroaro-ia. ¹⁹ ☆ Ari ita, oa-a eva oa vituaro iava Krai-ia pitu arapa ora voea iava vasepaaveira. Rera raga ita-a ira orekerovu rutu kukuearo. Osa toupaooro vigei-ia orekerovu rutu aioara vatepareveira varauapa vouao lotuua. Ira raga-a ira vigei rutu takutakuvupareveira, oisore ra kataiua raga-ia varaua toupape vigei rutu vao-ia lotuua. Oa iava uvuipaviei ra riopavio, vo rara vigeipa Pauto gorua vatepareve.

Krais Tapo Kopii Ovoitaepa

²⁰ ☆ Ari ita, kopiitaepa Krai tapo. Oa iava varao kavutava oara-ia visiire oiso oisoa purapaave, “Varao sirova utupata, ra vara iava oriruvira rutu toupata.” Uva eake rutu-a vao vo rasio iava oare uvuipatai ra touvira rutu vara sirova utupata varao oiso-ia, ²¹ Opeita varia pitupata, ora opeita varia togovipata, ora opeita vara ravapata vara sovopaoro. ²² Oara-a evara vo ragava rasitoa-ia. Va vituaro iava vosa aioara togovipata, oire ra voava vara opesi pie ovoipata vara aiopaoro, uvare akukupapara raga evara vo rasio iava. ²³ ☆ Uva voeao oea oisoa evo pitupitu purapaive oea oiso rutu kekepaa viroveira, riro tarai irara ora oea lotu purapaaveira tapo. Uva

oiso purapaaveira, “Enselpa irarapa taku viropata voea vaisiario kae piepaoro. Ora uvui iraopatai ra ora vaisiario gare piepata. Ora varaura vo ruipaaropa reipata vo osa visii iava varaura oavisii upopata.” Ari ita, akukupapara raga evara reo goruro. Oara viapau uvuipai ra voea iava varaura tokipaive. Eake iava? Uvare touvira varaura vo ruiparoaro reipapeira rutu voea vo rugorugooroaro piro piepaoro.

3

Pauto Ovoieivira Krai Tapo Vigei Tore Pie Ovoireva

¹ ☆ Oire vo osa Pauto visii tore pie ovoireva Krai tapo, oa iava visii rutupa Airepa Tootoo rutu vate ovoireva. Uva oisi-a eisi osa iavirava uvuipatai varaore vearovira rutu rugoopata oara peira vuvuiua-ia tuevira. Vovio uva toupareveira Krai reia-ia paupa vao Pauto voaviaro oirapapa varata iava. ² ☆ Oa iava viapau rutu uvuipatai ra varaore vo rasitoa-ia rugoopata. Viapau. Ari varao ragare rugoo iraopata oara epao vuvuiua-ia. ³ Aue iava rara oiso rutu toupata osa voeao kopii irara oea rasito vo touaro kavupaiveira Airepa Tootoo rutu oupasa Krai tapo ora tavosipaoro. Osa eisi uvuipatai toupata vora, Pauto visii orirupareve vokiara rutu-ia. ⁴ ☆ Oiraopavira rutu uvare

☆ **2:20:** Ro 6:3, 5; Ga 4:3, 9

☆ **2:23:** Ro 13:14

☆ **3:1:** Ro 6:1-10; Sam 110:1

☆ **3:2:** 1 Jo 2:15-17

☆ **3:4:** 1 Te 4:13-18; Jo 14:6

visii vaaro-a Oiraopa Tootoo rutu vituaro rera ro-ia Krais. Uvare vorevira vorerovere, ra oisi vo tootoo outa aue tapo rera vo kerariaro vo aviaviaro.

*Vao Iava Airepa Tootoo
Ora Tuariri Tootoo*

⁵ ☆ Varao-ia vo rasio iava oara kopii piepata oara-a varao-ia oiso-ia, kaakau kare vo pitupituario-a vao oa uvuipatai kavu iraopata, ora otopa rugooro, ora opeita iravure riiriipare oirato vatauvira rera oupasa ora riakova oira oupasa, ora vao tapo opeita iiruko vovou purapata, ora opeita oearovu varaaro riiriipata, ora oiso tapo ra viapau oaravu vuri pitupituro purapata ora visii raga-ia vovoupaoro orekerovu-ia vearopara varao vo rasio-ia touara. Opitupituroa-a evara porearo oara-ia Pauto tovopataveira utupaua rara varao raga vo touara vo rasio-ia ira piepataveira, oiso rutu osa ro ira tokarasiara raga oirao piepareveira Pauto tovopaoro rutu utupaua. ⁶ Vosa vo pitupituro evara purapaive oirara oara voriaro voeapa tuuvira vatevererea Pauto voeare kasipuoro. ⁷ Ari ita, tuariri rutu opitupituroa evara oisoa purapata, vo osa vo vuuta-ia eva vara visiipa riropape vo rasio-ia.

⁸ Ari vo vokio uvuipatai ra vara ruture isivapata oiso, kasipu vovoua vao-ia, ora

aveave vovoua vao-ia, ora vuri rugorugoo, ora takau reoa vao-ia oearovu toga-paoro reoara-ia, ora tapo ora asapapa reoro eakapata, ora arii asa reo puraro eakapata tapo. ⁹ Ora opeita oearovu keakeapata, uvare tuariri evo pitupituro sirova oisoa utupata oa isivaaro iava varare isivataepa vara kavuoro. ¹⁰ ☆ Uva vara iava ora tavariooro airepa vovouro sirova utupataveira ro airepato varaaro ira airepavira ita purareva Pauto. Eisi ita osa ragavira visii tauvapareveira Pauto oiso ruipapaoro ra topatopa pievira torevoko vovou rutu purapata. Oa vituaro iava uvuipatai ra torevoko vovou sirova rutu utupaoro va iare tutuu piepata vao Pauto vo vovouaro vioepaoro. ¹¹ ☆ Ari ita, uvare vigei rutu-a vao-ia vigoa airepa pierevorao Pauto. Oa vituaro iava viapau oiso pisipisavira toupai. Viapau. Vigei-a katai irara raga Krais vaisiaro sovara-ia oiso-ia, ratau tou irara voeao, ora Jiu-a voeao, ora voeao oea oisoa ora voea iava rakari verapaave ora reesipaoro, ora voeao oea vo pitupitu eva kavuiva, ora voeao tauai rutu oea toupaveira, ora voeao oea vegoaroro toupaveira, ora voeao oea riro vaisivira toupaveira, ora voeao akaipa keke irara. Eake iava? Uvare Krais-a kataitoa raga vigei rutu

vituario. Oa iava vigei rutu vaeavira roosikevira rutu toupai.

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Oearovupa Siraopa Pitupitu Pura Iraopape

¹² ☆ Pauto visii kaviko iraopareveira oare visii roporeva oiso ra oiso rutu toupata, Rera voeaaro. Oa-a eva iava uvui iraopatai ra oearovivupa siraopata. Ra oearovure ita rugorugooapaoro voea tauvapata. Ra oisi voea piepaoro ora visii iava vaisiara oavisii vara piepata voea reroarovire. Opeita vagevagepavira kasipupata, ari uvuipatai ra voea ateate pie rovopata. Oa iava uvuipaai ra visiire vorevira ita kave vovou puraive.

¹³ Ari ita, vosa iravu-ia siraoa vo vavataaro touve, oa iava visii rutu uvuipatai ra reravi vo vavataaro kapokaporota rera tauvaoro. Ora vosa irouto ro-ia visii-ia vuria vai pura rovoreva, ira iava uvuipatai ra rerapa siraota va veraoro rera iava. Oiraopavira rutu vosa iravu iava oisi vuria verata, oiso rutu ita-a osa visii iava Kraiis vuriara vera rovoreva visii rutu kavikooro. ¹⁴ Ari ita, uvare riroa rutu-a va vao-ia kaviko vovou. Ovovou-a vao-ia kaviko vovou orekerovu rutu vearopa pitupituro vituario rutu, oara uvuipai ra vaeavira rutu ovoieivira toupave.

¹⁵ ☆ Vosa eake avu visii-ia karekepe, oa sirova Kraiis

uvuiparoi ra visiipa vare kave vovou vatereve, vo rara goruvira torevoko vovou-ia vare kerisi iraopata. Uva Pauto visii oureva vaore oiso ra kave vovou purapata. Ovovoua-a eva oa-ia uvuipatai ra kataiua rutu-ia varaua toupata vao-ia lotuua vearo vaisi purapaoro Pautoa-ia vokiara rutu-ia. ¹⁶ Vo reore rugorugoo iraopata oa toupai ro iava Kraiis, oisore ra vo reo rutu sovopaoro utu iraopata. Oa iava uvuipatai ra vearo rugoo raga-ia oearovu tarai piepaoro voearopa oisi vara kareke piepata varao torevoko vovouro. Oire vo osa oisi piepaoro uvuipatai ra vearo vaisi purapata Pautoa-ia Tugoropava-ia erapaoro, ora o erava iria-ia vuurapa purata rera-ia. Ora o iria-ia Pauto vo reoaro vieita. ¹⁷ ☆ Ari vosa eakero avu purapata ora vo osa eake reoro avu tapo purapata, oara rutu-ia uvuipatai ra vo raga vara purapata Turaro Jisas vaisiara sovara-ia. Oa iava rera tapo ora tavosipata visii rutu, vo osa Pautoa-ia vigei Aitearo vuurapa vaisi purapata.

Oirato Vo Vovouaro Iava Vo Osa Oearovu Tapo Vearovira Toupave

¹⁸ ☆ Visii riakora uvuipatai ra vatua irara oavisii vo reoroaro uvu iraopata rutu. Vosa oisi eisi piepata, oa iava uvuipatai ra Turaro vo

☆ **3:12:** Ga 5:22-23; Fl 2:3; 2 Ko 6:6 ☆ **3:15:** Fl 4:7 ☆ **3:17:** 1 Ko 10:31-33; Ef 5:20 ☆ **3:18:** Ef 5:22-23

vovouaro rutu sirova utu-pata. ¹⁹ Ra visii tapo oirara uvuipatai ra riakora oavisii kaviko iraopata rutu vairo-ropa siraopaoro. Opeita vo riako torevokopata kasipu reoro-ia.

²⁰ ✧ Ora visii kakae vure visiigoa aite irara oavisii vo reoroaro uvu iraopata, vo osa vara sirova utupata. Vosa oisi piepata, oa iava uvuiparoi Pauto ra visii-ia rorupareve rutu. ²¹ Ora visii aite irara opeita kasipu reoro rutu-ia ovii irara oavisii torevokopata. Teapi riro vavatapara vatepata voepa kakae vure oara-ia pasi viapau uvuipaai oiso ra vara kaepaive.

Pol Vo Reoreo Purareva Voeaopa Kovopa Irara Ora Tokipa Irara

²² ✧ Ora visii kovopa irara visiigoa uvuipatai ra voearo vo reoroaro uvu iraopata oearoa visiipa reipaaveira. Ra opeita kasivarivira rutu kovopata vo vuutao raga-ia oa-ia visiiva vurapaive voeao oea visii tokipaiveira, vaore rugoopaoro ra visiire oiso purapaave, “Akoea, ari vearo kovoto ro-ia.” Ari ro raga-a ira-ia rugoopaoro uvuipatai ra oearovupa vearo kovo rutu purapata Turaro Krais. ²³ Iu, vosa aa vo kovo avuo vao oa kasivarivira purapaoro rera ragare rugoopata Jisas, ra oiso purapata, “Oiraopavira rutu, ira-a ro ragaipa

reiparoi ira ragaipa vo kovo vatereve.” Uva osa eisi vovoupaoro uvuipatai ra oearovupa kovopata voearo oearoa visiipa reipaaveira. ²⁴ ✧ Oa vituaro oiso toupaivoi, Visii-a Krais-pa kovopa irara. Ari ita, uvare taraipatai visii vaaro voria toupaivoi tuevira oa vatereverea rara visiipa. ²⁵ ✧ Pauto oearovu rutuva vurapareveira roosikevira rutu voea rovirieipaoro. Oa tapo eva vituaro iava oiso toupaiveira, Vosa irai visii iava vuria vai purareve, ira tapo ita ora rera vo voriaro oureverea va sirova eva.

4

¹ ✧ Visii tapo reipa irara visiigoa ora visii voearopa kovopa irara torevoko pitupitu vearoa purapata vaeavira rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipatai, Visii reraaro epao reito ira vuvuiua-ia toupareveira.

Goruvira Variripa Pitupitu Ora Torevokovira Vokapasa Tapo

² ✧ Uva visii uvui iraopatai ra goruvira variria vo pitupituaro rutu-ia pitu iraopata. Teapi rurapaoro variripata. Ari uvuipatai ra roroiovira rutu rugoopaoro Pautoa-ia vearo vaisi purapata vokiara rutu-ia. ³ Uva oisi-a eisi osa piepaoro igei tapopa variripata vaore, ra igeipa raiva karupareve oa-ia uvuipaiei

✧ 3:20: Ef 6:1-4 ✧ 3:22: 1 Te 5:18; Ef 6:5-8 ✧ 3:24: Ef 6:2-8; 1 Ko 7:22

✧ 3:25: Ef 6:8-9; Ap 10:34 ✧ 4:1: Lev 25:43, 53; Ef 6:9 ✧ 4:2: Ro 12:12; Fl

ra siposipopaoro Vearo Siposipo iava vokaio. Ari ita, voari tuariri viapau oiso vo siposipo-ia vao taraiaepa oirara. Uva vo vokio karu piroi rutu va vao Vearo Siposipo Jisas Krai iava, uvare va karuavoi. Oa-a vao vituaro iava ragaiei vo-ia tuukepa kepa-ia. ⁴ Oire variria Pauto vo tauvaarore purapata, oa iava uvuiparai ra roroiovira rutu ragai vo siposipoaro vatepaa oirarapa. Aue iava uvare Pauto ragai roporeva oisi eisi va purapasa.

⁵ ☆ Oire vosa oearovu tapo toupata voeao oirao pie vovou asa irara, uva uvuipatai ra voeapa ora vatatopo piepaoro rutu oaravu vearpa pitupituro purapata voeapa. Opeita visii vo vuutararo ropi ragapata vo osa viapau voea tauvapata. ⁶ ☆ Oire vosa oearovupa reo vatevate vovoupata, ra vearo rugoo rutu iava voeapa reoreota. Ra tapo vearovira rutu taraipaoro voea vo akeroaro aatopata torevoko reo-ia.

Pol Tikikas Vaio Ora Onisimas Arureva

⁷ ☆ Oire uva oavu-a vao-ia oa iava visii tavipaavoi ro iava vigei araokotoaviaro Tikikas. Ira oisoa kasi-varivira rutu ragai tauva-paoro kovopareve Turaro vo kovoaro purapaoro. Ira visii siposiporevere rara ragai iava. ⁸ Oa iava visii iare rera arupaavoi vaore, ra igei vo

touaro iava uvuoro visii iava vovouisiro varaatape. ⁹ ☆ Uva vaiterei rutu-a vaitereo visii iare uriopasiei rara ora ro Onisimas iravu ita vigei araokotoaviaro. Ira tapo ita oisi kasivarivira rutu oisoa kovopareve reasi asavira. Eera-a visii raga iava rera ira tapo oisi raga ita igei vo touaro iava visii tavitaviparevere rara.

Pol Vearo Voki Rutu Purareva Voea Rutuva Voeao Kolosi Vata

¹⁰ ☆ Aristakas ira ragai tapo toupate vo-ia tuukepa kepa-ia vaiterei ora Mak, Banabas raovutoaaro, aiterea tapo visii-ia vearo voki purapasivoi. Ro Mak ira iava voari tuaririvi visii taviava, oiso ra rerava sekanpata rera vearovira rutu tokipaoro. ¹¹ Uva iravu ro Jisas ira raga vaisiara-a ro Jastas ira tapo visii-ia vearo voki puraparevoi. Uva vo peva raga-a vao-ia Jiu iava voea oea ragai tapo oisoa kovopaive Pauto vo Saraaro kova piepaoro. Oearoa oisoa rirovira rutu ragai tauvapaive riroa vavata kaepaoro.

¹² ☆ Ari iravu-a ro visii iava rera Epafra ira tapo visiiva vearo voki puraparevoi. Ira tapo oisoa Krai Jisas vo kovoaro purapaoro oisoa vokiara rutu-ia variriara purapareve visiipa kasivarivira rutu, auere ra vearovira katai vovou rutu-ia torepata goruvira oira vasivira. Ra

☆ 4:5: Ef 5:15-16

☆ 4:6: Ef 4:29; Mk 9:50; 1 Pi 3:15

☆ 4:7: Ef 6:21-22

☆ 4:9: Fm 10:18

☆ 4:10: Ap 19:29

☆ 4:12: Kl 1:7

oisi vo vovou iava katai rugoo raga-ia Pauto vo ruipaaro rutu sirova utu ruipasa auepata. ¹³ Ari ita, ragai oisoa rera teeriopaa rutu vo osa oisi kovopareve. Oa iava ragai rera iava visii tavipaavoi oiraopavira rutu vao iava osa visiipa kovoreva voari tuariri, ovusa rera teeriopaavora rutu. Uva viapau oiso visii ragapa kovoreva. Ari voeareo tapopa kovoreva Leodisia-rei ora Hirapolis vata. ¹⁴ ☆ Ora ro Luk ira oisoa igei ruvarupareve ira oisoa kavikopaio rutu, vaiterei ora Dimas aiterea tapo visiiva vearo voki purapasivoi.

¹⁵ ☆ Ragai vaaro vearo reo topa piepata voeaopa araoko irara oavi oea Leodisia-ia toupaveira, ora o Nimpa, ora voeao oea oira vo kepaaro-ia lotu purapasa uriopaaveira. ¹⁶ Oire vo pasia vao-ia oa viei rovopatavoi, ra va iava va topa pievira vateta ita voeaopa oirara lotupa irara oea Leodisia-ia toupaveira. Oa iava voea tapo ita uvuipaa ra va vieiive. Oa iava uvuipatai ra tuuvira aia ita visii voea vo pasiaro vieita rara ita. ¹⁷ Oire Akipas tavipatavoi oiso, “Vo kovo opesi pieri oa vatereva vigei reraaro Turaro viipa.”

¹⁸ Ari ita, ora ragai raga vavaearo iava vo rigato puraavoi oiso-ia, Vearo Voki ragaiva Pol. Ragaire rugoopata ragoa vo toupavoi tuukepa kepa-ia touvira. Pauto visii

viraakoreve ora ragai.

Eisivi raga osa ragai vo reoaro opesi piepaavoi.

Ragai-a vao, Pol.

1 TESALONAIIKA

Irapa Reoro Vo

Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tavete tapi touoro vo Korin urui-ia 50 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Taraiparoepa voeao-ia Jiu-pa irara oea vuria rutu oisoa purapaive lotupa irara-ia oirao pie vovou irara. Eva-a oa iava vo rigato purapareva voea varaaro oirao pie vovouro goru piepasa. Uva aue iava tapo rigatoreva Krai vo vorearo iava vore vo rasio oirao pie vovou irara ou piesa vuvuiua iare (1 Te 4:13-5:11).

1. Pol vearo vaisi purareva Pautoa-ia voeapa Tesalonaika vata, 1:1-10.
2. Pol vo kovoaro iava vao oa purareva Tesalonaika-ia, 2:1-3:13.
3. Oirao pie vovou irara uvui iraopaai ra airerei vovouvira toupave, 4:1-12.
4. Turaro oirao pie vovou irara rutu ousa vorevira voreroverea, 4:13-5:11.
5. Ovoiopa reoro Pol varaaro, 5:12-28.

¹ Ragai-a vao-ia Pol ragoa vo pasio rigatoavoi vaitereo tapo toupaooro Sailas vaio ora Timoti. Origatoa oa puraavoi visii rutupa lotupa irara visiigoa evoa Tesalonaika-ia toupataveira, visii eva Pauto Aite voeaaro ora Turaro Jisas Krai. Uva variripaiei visiipa

oisore ra visiipa tauva vatesi ora gavaurea.

*Voeao Tesalonaika-pa
Irara Oisoa Oirao Piepaive
Rutu Torevokovira Rutu
Toupaoro*

²⁻³ Igoa peva vao igoa vokiara rutu-ia Pautoa-ia vearo vaisi purapaiveira visii iavirava. Uva visii vaisipaiveira variriara-ia, vo rara visii vo pitupituarore rugoopaio, vo osa visii varaaro-ia oirao pie vovouro oavisii goruvira kovopataveira, ora vo osa oearovupa siraopaoro voea tauvapataveira. Ora vao-ia tapo visii vaaro rari vovou rutu, vo osa vigei reraarore Turaro Jisas Krai tuepaoro eisi goruvira raripataveira vo Pauto Aite oavi osireiaro-ia. ⁴ Oiraopavira rutu araoko irara oaio visii kavikopareveira rutu Pauto. Uva visii-ia oisi taraipaiei oiso, Visii eva visiigoa roporeva Pauto ora rerapa, oisore ra oiso rutu toupata rera voeaaro.

⁵ ☆ Vao iava uvare Vearo Sipoipo iava siposipoava visiipa. Ari ita, viapau oiso reo turituri raga oa siposipoavora visiipa. Viapau. Ari gorua rutu tapo-a Tugoropato Uraurato iavirava. Uvare ragai vo rearo-a vao oa oirao piereva rutu vigei rutupa ora visii. Iu, uvare igai vo pitupituroaro-ia oisoa taraipata vo osa toupaiovora evoa visii tauvapaoro.

6 Uva igei vo rugoru-gooroaro sirova utuoro orekerovu oisoa purapata Turaro vo rugorugooroarova torevokovira. Uva Pauto vo reoaro-ia pitutavoiva, oearovu visii vuri piepaivora. Ari ita, oisoa rorupata rutu vo reoria varao oara vira pierева Tugoropato Uraurato visiipa rorua tapo. 7 Uva oisi-eisi osa ragavira va-ia ora visii-ia ovoovoa puratava voeaopa oirao pie vovou irara, oisore ra oisi va kekepaoro goruvira oirao pie vovou purapaive va sirova utupaoro, voeareo oearea Masedonia Provinsarei-ia toupaveira ora Grik. 8 Aue vituaro iava uvare Turaro vo siposipoaro-a oa oiso rutu ora sikataepa osa toiva gurukoaro oa ora sikataepa voraro ruture. Ari ita, avaepa voare vo Masedonia-ia ora evoa Grik-ia. Oa iava voava uvarovu ruture puteva, oiso ra oearovu voraro va iava uvuoro visii varaaro oirao pie vovouro-ia taraipaave rutu. Oa vituaro iava viapau oiso uvuipaiei ra oearoipa ita siposipoio. 9 ☆ Evoea oea oisoa visii iava igei siposipopaive, vo osa visii tapo oisoa tupaio. Aue iava uvare vearovira rutu oisoa igei tokipata. Ora varao iava tapo osa ora visii vo kovoroaro varao tokarasipa kovoro tavariotava oiraopato rutu iare Pauto ro irapa kovopataveira. 10 ☆ Ora aue

tapo osa rera oviitoaarore tuepataveira ro ira vuvuiua iava vararoverea. Eera ro Oviito Jisas ira vorevira tore pierева kopii tapi iava. Ro raga ita ira vigei virivaripareveira osa iava viapau Pauto vo kasipuaro vigei-ia pou piroverea. Oa-a eva voeao vuri vovou irara-ia pou piroverea.

2

Pol Vo Kovoaro Iava Vao Oa Purareva Tesalonaika-ia

1 Oire va vao-ia araoko irara oaio, oa-ia tarai iraopata oiso-ia, Viapau oiso akukuvira raga visii iare tavete ragaiova. Viapau. Uvare igei vo kovoaro kueera visii-ia. 2 ☆ Uva vao-ia tapo oiso ragavira taraipata rutu osa Filipai-ia oisoa tupaio, uva oisoa oearovu igei vuri piepaive rutu igei tovipaoro. Uva va-a eva oa iava Tesalonaika iare topa uviroiepa. Uva evoa ita oearovu oisoa igeire ita kaureopaave. Ari ita, Pautoa raga ira oisoa igei vo vovouroaro goru piepareve rutu, oiso ra visiipa Vearo Siposipo iava tavitavipaio. 3 Uva torevokovira rutu va iava visiipa siposipoiova, ra va-ia viapau visii iava irai piro pieio. Viapau rutu. Ora aue tapo viapau ora igei raga-ia rugoopaoro vo siposipo puraiova. 4 Ari reoreopaioveira vao sirova utupaoro Pauto vo ruipaaro, uvare oisire igei oisi uvuireva. Oa iava oiso

puraroepa igeire, “Uvuipatai ra Vearo Siposipo kaeta va iava siposiposa.” Uva viapau oiso vaore oisoa Vearo Siposipo kosi piepaio, oiso ra oirara igei-ia rorupaive. Viapau. Vaore-a oiso ra Pauto igeire oiso puraroverea, “Vearovira rutu,” vo rara oisi igei vo vovouroaro eveireve. ⁵ ☆ Oire uva oisi ragavira taraipataveira osa oisoa visii tapo toupaiio. Uva vo tou-ia viapau oisoa visii agoagoto ragapaoro toupaiio. Ora oiso tapo igei-ia taraipata, Viapau oiso orekerovu riiriipa vovou vai oisoa vataupaio. Viapau rutu. Pauto vearovira rutu ragai vo reoaro-ia taraiparoi osa oiso puraparai oiraopavira. ⁶ Ari ita, viapau oisore vo kovo puraiova ra igei vaisiaro raga rei piepata visii ora oearovu. Viapau rutu. Oiraopavira, uvare igei-a Krais-pa kovopa iraraaro voeao igoa arureva igei sipooro. Eisi osa iava uvuipaiei ra oiso visii tavipaio, Igei vaisiaro rei piepata. Ari ita, osa viapau oisiei eisi. ⁷ Ari vao raga kave vovou rutu oa raga oisoa purapaio visii tapo tupaoro. Oiso rutu osa aakova oisoa kakaeto piepaeve vo osa vo kakae tokipaeve. ⁸ Oa iava visii kavikopaoro oisoa rorupaio Pauto vo reoaro iava visiipa siposipopaoro. Ora vao tapo osa oisoa oiso rutu vovoupaio ra ora igei iava sopaura oaio rutu

vatepaio visiipa, uvare oisoa visii kaviko iraopaio rutu.

⁹ ☆ Oire uva apeisi-a araoko irara oaio? E igei vo kovoarore rugoopataveira vao-ia osa kovoiova visii-ia? Ari ita, uva goruvira rutu oisoa moni oupasa kovopaio vo ravireoura-ia ora vokiarroro tapo. Osa iava viapau oisoa igeipa orekerovu avu vai voripata, vo osa visii tapo oisoa tupaoro visiipa siposipopaio va iava vao Vearo Siposipo Pauto vaaro.

¹⁰ Ari ita, igei vo pitupitur-oaro oisoa eveipata visii rutu ora Pauto vo osa oisoa rerapa goruvira kovopaio, ora vuri rugorugooro pura asavira. Osa iava viapau irai uvuiparoi ra oreoi purapareve igei vaisipaoro vo osa visii tapo toupaiio visii vao visiigoa Krais oirao piepataveira. ¹¹ Oire oisi-a eisi osa ragavira va-ia tarai iraopata oiso-ia osa katakataivira rutu oisoa visii kavikopaio oiso rutu osa aite irara roopavira kakae vurero oaive kavikopaiveira. ¹² ☆ Uva oisoa visii iava sopaura goru piepaio. Ora tapo visii sopaaro oisoa varaata piepaio. Ora oisoa topatopa piepavira visii tavipaio, oisore ra vo touo purapata oa-ia uvuiparoi Pauto visii-ia rorupareve. Vao vituaro iava uvare visii roporeva oiso, Visiigoa koatataverea vore rera vo Saraaro-ia vao oa-ia rera

vo kerariaro-ia rera tapo toupataverea.

Voea Rutu Goruvira Oirao Pie Vovou Purapaoro Sirao Vo Vavataaro Oisoa Kaepaive

¹³ Oire uva oavu tapo-a vao-ia oiso osa visii iavirava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaioveira vo vokiara rutu-ia. Aue iava uvare visiipa Pauto vo rearo kaeiova. Oa iava va uvuoro ora visii sopaura oavisii-ia vo reo oriru ovoitava rutu. Uva oisoa viapau oiso rugorugoopata, Oiratoa raga vo rearo vao-ia. Osa viapau. Ari oiso rugoo ovoitaepa, Pautoa rutu vo rearo vao-ia, oreoa visii sopaaro-ia kovopaiveira visii eva oirao pie vovou irara. ¹⁴ ☆ Araoko irara oaio, uva visii vuria outavora oearovu-ia ora visii raga iava voearo vova ora visii raga vo taereroaro-ia. Uva visii lotupa irara oiso rutu toupatavoi osa voeao oea Judia Distrik-ia oisoa tupaive Jisas vaisiarova. Uva va-a eva oa-ia vuria ouiva rera vaisiario iavirava voeao-ia Jiu. ¹⁵ ☆ Uvare voea ita evoea Jiu oea Jisas upoiva rera kopii pieoro ora oavu profet irara. Ari ita, igei tapo oisoa vuri piepaive rutu vo osa oisoa igei sigupaive. Oiraopavira rutu, uvare ora voeare Pauto kasipu piepaiveira rutu. Ora aue tapo osa oearovure oisi eisi oisoa kasipupaave. ¹⁶ ☆ Igeire oisoa korukoru ragapaave oiso, Teapi ratau

tou irarapa siposipopaio vo reo iava vao Pauto vo rearo. Oiso rugoopao, Teapi vo reo sirova utupaaera, oiso rutu pieive Pauto voeaa. Oa vao vituaro iava kap agasiopa rutu varao iava vuri vovouro voea varaaro. Uva va vao osa agasioiva, oira vurapaoro rirovira rutu kasipu iraoparoveira Pauto, oisore ra oirapa voea opesi pie ovoireverea.

Pol Oiso Ruipaparoepa Rutu Ra Vorerivira Ita Voea Kekereve

¹⁷ ☆ Araoko irara oaio, voviri visii arova avaiepa. Uva varaura raga ita, ovusa rugorugooara touvira rutu igei iava visiire rugopa-peira. Uva va vao osa visiire rugoopao raiva taraa ragaparaveira oiso ruipapao ra vorevira visii puaaro ita kekea. ¹⁸ Rirovira rutu ruipa irao ragapaioveira oiso ra vorevira visii iare kareio visii kekesa. Vo osa viapau. Uva ragai vorevira karesa akeake raga iraopaaveira, vo ovusa Seten raga vorevira ragaire korukoruparo. ¹⁹ ☆ Ari ita, utupaua vigei reraaro Turaro Jisas vorevira voreroverea. Ra va iava rera puaaro-ia vigei rutu torevio vo vuuta-ia eva. Ra eake vai ouio igei? Ora eake vai iava vearo vovouio? Ora eake vai-ia rorua vai ouio? Ora aa vao oa-ia ora igei iava vaisiara rei pieioverea? Ari visii iavirava raga. ²⁰ ☆ Uvare

☆ **2:14:** Ap 17:5; 2 Te 1:4 ☆ **2:15:** Mt 23:34-36 ☆ **2:16:** Mt 23:32-33 ☆ **2:17:** 1 Ko 5:3; 1 Te 3:10 ☆ **2:19:** 2 Ti 4:6-8; 1 Te 3:13 ☆ **2:20:** 2 Ko 1:14

oiso rutu toupataverea, Igei vaaro keraria ora igei vaaro rorua.

3

Pol Timoti Arureva Voea Iava Sopaura Goru Piesa

1-3 ✧ Viapau rutu uvuipaiei oiso ra visii iare urioio evoa, uvare viapau raivaa vai igeipa. Uva va-a vao oa iava rirovira rutu rugorugoparaerao vo toupaooro Atens urui-ia, oiso ra visii iare Timoti arua, ra visii iare urioro vo osa ragaie vo raga. Ro Timoti vigei araokotoaaro ira Pauto vo kovoaro purapareveira vegei tapo Vearo Sipoipo siposipopaoro oearovupa Kraiis vaaro iava. Uva visii iare rera sipoavoi visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goru piepasa rutu. Teapi oearovu visii varaaro oirao pie vovouro iava visii kosi piepaive visiire kasipupaoro, ra va iava vo vovouro oavisii kavupata. Uva taraipatai va-ia vao osa Pauto voeapa vasepareveira, auere ra vigei-ia vuriara purapaive voeao vuri irara. 4 Ari ita, vo osa oisoa visii tapo tou rovopaio uva voa visii taviiiova oiso, Utupa visivi vuria oupere rara voeao ruvara-ia vuri irara. Oire uva taraipatai uvare oisi rutu eisi karekeepa. 5 ✧ Uva visii-ia rirovira rugorugopapaoro Timoti aruava visii iare, uvare viapau rutu uvuipaiei ra visii

varaaro-ia taraipaio oirao pie vovouro oavisii vo raga toupaooro. Uva rirovira rutu oiso rugorugopapaaveira, Seten vai pasi visii-ia kokaraproveira, oiso ra oirao pie vovouro oavisii kavupata. Oire ra oisi iava igei vo kovoaro akukupapavira rutu visii-ia tou ragapaive.

Pol Rorupareva Timoti Vo siposipoaro-ia

6 Oire uva va vao osa Timoti visii ruvara iava vorevira kareroerao visii iava ragai tavitavisa. Uva vearo reo visii iava kaeoro kareroerao goru oirao pie rutu iava visii vaaro vo Kraiis vaisiaro sovara-ia. Ora vao tapo iava osa oearovupa siraopataveira. Ora vao tapo iava osa visii iava ragaipa tavitavisa kareroerao, uvare vearo vovou rutu purapataveira igei-ia. Eva oa vituaro iava igeipa oiso ruipapataveira rutu ra igei keketa. Osa igei tapo ita oisi ruipapaio oiso ra visii kekeio. 7-8 ✧ Uva oisi-a eisi osa iava igei iava vovouisiro varaatavira toupaveira, vo osa vuri vovou vo siraoaro sovara-ia tupaio oearovu vovouroaro. Iu araoko irara oaio, visii varaaro iava oirao pie vovouro uvupaoro tootopaiei rutu, vo osa tavosivira rutu Turaro tapo toupataveira. 9 ✧ Eva-a oa iava uvuipaiei ra vearo vaisi Pautoa-ia purapaio visii iavirava. Ari ita, rorupaiovoi rutu vo Pauto osireiaro-ia, uvare visii vaaro-ia

taraipaiei vearoa rutu toua. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiovoi rutu visii iavirava. ¹⁰ Vo ravireopa voki-ro-ia ora vo voki-aroro uvaroa Pauto arepaioveira rutu oiso ruipapaoro ra visii iava puaara kekepaio. Ari ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro potepaive, oa iava uvuipaiei igei visiipa vara riro piepaio ita.

Pol Variriroepa Pauto Iare

¹¹ Igei-a vao oiso ruipa-paiei ra vigei Aitearo Pauto vaiterei ora vigei reraaro Turaro Jisas igeipa raiva vai purasi. Ra oai iava evoare torevokovira urioio visii iare. ¹² ☆ Ora oiso tapo osa rirovira rutu oiso ruipapaiei ra visii varaaro siraopa vovouro riro piepareve rutu Turaro oavi. Oire ra vo vovouro iava oearovivupa siraopata ora visii iava voearo ora oearovu rutu. Eisi osa iava uvuipai ra vaeavira rutu touve igei vo vovouarova siraopa vovou. ¹³ ☆ Uva oisi-a eisi osa uvuipai ra toupavira, sopaura oavisii uvuipa ra va iava visii iava vo vovouro goru piepareve rutu Turaro. Oa iava uvuipatai ra torevokovira raga rera osirei-aro-ia kareketaverea Pauto Aite vo voki-ia oa-ia vorevira kareroverea oirara rutu tapo rera voearo vigei reraaro Turaro Jisas.

4

Vo Toupai Toua Iava Vao Oa Iava Uvuipa Pauto Vigei-ia Rorupareve

¹ Oire oavu-a vao araoko irara oao tavipaiovoi. Igei ruvara-ia vo taraio outavora vao iava vearo tou oa-ia Pauto roru pietavora. Uva va-a vao oa iava goru pievira ita Turaro Jisas vaisi-aro-ia visii oiso tavitavipaiovoi, Uvuipatai ra eva-ia pute pievira oaravu rutu ita purapata vea-ropa pitupituro.

² Ari ita, oreoa-ia vao tarai reo taraipatai oa visiipa vateiovora ro vaisi-aro-ia vigei reraaro Turaro Jisas.

³ ☆ Uvare Pauto oisi eisi ruipaparoveira oiso ra oisi vara purapata oiso-ia, vo osa sopaura oavisii visii iava torevokovira raga toupave, vo rara viapau otopa pitupiturore rugoopata vara purapasa. ⁴ ☆ Ari visii uvuipatai ra katakataipavira ora oupa pitupitu raga purapata. Oa iava uvuipatai torevokovira raga riakora oavisii oupata, oa-ia viapau vuria vai. ⁵ ☆ Vosa oisi piepaoro eisi, viapau oiso vo vovouo otopa purapata. Oa oiso toupaveira voeao vaaro oea viapau Pautoa-ia taraipaave. ⁶ Ora viapau oiso irai uvuiparoi ra vuria vai purareve ora irai araokotoa vai-aro-ia irai keakeapaoro, oiso ra rera putereve rera-ia. Oa-a vao oa iava voari tuariri visii tavii-ova. Vo uva varare eva-ara ravaavira visii

☆ **3:12:** 1 Te 4:1, 10 ☆ **3:13:** 1 Ko 1:8; 1 Te 2:19, 4:17 ☆ **4:3:** 1 Ko 6:18; Kl 3:5 ☆ **4:4:** 1 Ko 7:2; 1 Pi 3:7 ☆ **4:5:** 1 Ko 6:14-20

vosiova oiso visii taviro, Turaro voeao vorireverea oea oiso vara vuriara pura-paiveira. ⁷ ☆ Uvare viapau oiso Pauto vare eva otopa pitupitu vigei roporeva. Viapau. Ari vaore-a oiso ra vearovira rutu roroiovira toupape. ⁸ Uva oiso toupai vo osa ro ira vo reore vao-ia isivaparo. Uvare eake-a? Viapau oiso oirara ragare oisi isivaparoveira eisi. Ari Pautoa-re ro ira visiipa Tugoropato Uraurato vatepareveira.

⁹ Ari ita, oiso taraipatai viapau oiso uvuiparai ra vorerivira visii ita roroio piea vaore, ra ora visii araoko iraraaropa siraopata. Uva rera visii tarai pie ragaparevora Pauto, oiso ra oearovivupa ora visii iava voea kavikopata. ¹⁰ Ari ita, oiso osa oearovivupa piepataveira ita vigei araoko iraraaro voearo riro oirao pie vovou irara, oearoa voraro tupaiveira Masedonia Provins-ia. Uva oiso goruvira rutu visii tavipaavoi, Uvuipatai ra evo vovou-ia pute pievira rutu oisi piepata eisi. ¹¹ Oire uva ora eaka pie iraopata. Opeita voraro vokapata oearovu vo rugorugooroaro torevoko ragapasa ora visii vo ruiparoaro raga-ia. Ari uvuipatai ra moni oupata ora visii vo kovoroaro-ia varao oara purapataveira ora visii vavaearo iava. Oiso osa voari rovoa-ia tuaririvi

visii tavi rovoiovora. ¹² Oa iava uvuipaa oearovu oirao pie vovou asa irara oisi iavirava visii kekepaoro visiipa avivikepaave. Ora aue tapo ra viapau potepata auepa vearovira varao oara arepataveira oearovu ruvara-ia.

Turaro Vigei Rutu Ousa Vorevira Voreroverea

¹³ ☆ Araoko irara oaio, igei oiso ruipapaiei ra voeao-ia tarai iraopata rutu kopii irara vaopa, teapi rirovira rutu visii iava sopaura siraopape rutu voeapa oiso rutu osa voearo oearoa viapau Pauto oirao piepaoro gaupaiveira. ¹⁴ ☆ Oiraopavira rutu oiso osa vigei va vao oirao piepapeira oiso-ia, Jisas kopiioepa, oa iava vorevira va iava ora poreteroepa toreoro. Oa-a eva vituaro iava oiso ragavira rera oirao piepaioveira. Osa ragavira iava Pauto voea rutu voeao kare piereverea oea kopiipaaveira Jisas oirao piepaoro. Oea rera tapo kareaverea Jisas.

¹⁵ ☆ Oire uva oiso ruipa-paiei ra visiipa vao iava taviio oa iava Jisas taviroepa rera vo siposipoaro-ia vo vokio iava oa-ia vorevira voreroverea vigei rutu ousa. Uva vigei vao vigoa tootoopaviei viapau oiso voeapa iravioverea oea kopiipaaveira. ¹⁶ ☆ Viapau.

☆ **4:7:** Hi 12:14; Lev 11:44 ☆ **4:13:**

☆ **4:15:** Ap 1:10-11 ☆ **4:16:** Mt 24:31

Jo 11:11-27 ☆ **4:14:** 1 Ko 15:13, 23

Asi Turaro raga-a ira vu-vuiua iava oiso keerapaoro vararo. Ora rovopatoa rutu reito enselto ira kaku pie rovoreverea vo osa Turaro vaaro utave guruko pura piro. Ogurukoa isivaaro iava voeao oea Kraiis oirao piepaoro kopiipaaveira tore rovoaverea. ¹⁷ ✱ Uva evoea isivaaro iava vigei rutu vao vigoa tootoovira toupai vo vokio-ia voeava aivaroperea rukuta sovora-ia. Ra va iava vigei rutu Turaro iare pou virovio vo vuuiua rutu ivara-ia. Uva voa-a evoa Turaro tapo toupaperea vokiara rutu-ia. ¹⁸ Oreoa vao-ia oa iava uvuipatai ra oearovivu tavitavipata. Ra va uvupaoro ora voea iava vovouisiro oaive varaata piepaive.

5

Ora Vatatopo Iraopata Vo Vuutaopa Oa-ia Turaro Vorevira Voreroverea

¹ Araoko irara oaa, viapau oavu reoa rigatopaavoi visiipa, oiso ra va-ia visii siposipopaa evo vuutaro iava oara-ia orekerovu karekeperea vo utupaua rutu. Ari ita, viapau ruru-vutu rugorugoo irara-a visii. ² ✱ Viapau. Ari taraipataveira oiso, Vo voki-a vao oa vatauvira pou piroverea oiso rutu osa kavirupato vo pitupituro. Uva viapau irai evo vokia-ia taraiparo ovokia-ia voreroverea Turaro. ³ ✱ Ovuuta-a eva oa-ia oearovu

oiso purapaaverea, “Viapau oiso oavu avu vaiei. Ari orekerovu rutu torevokovira raga toupavoi.” Vo osa vo vuuta-a eva oa-ia riroa rutu siraoa vo tavakaaro karekeperea voea rutu-ia. Oiso rutu osa riakova oisoa upia oupaeve vo osa kakaeto kavausa auepao. Viapau rutu oiso uvuiaverea vo tavaka eva vatavatasa, uvare Pauto vo Saraaro iava opesi ovoiai. ⁴ ✱ Ari ita, araoko irara oaa, viapau oiso visii vo rugorugooroaro visii iava rupavira toupaveira, ra oisi iava visii sita pieoro vo voki eva pou piro oiso rutu osa kavirupato. ⁵ Ari visii rutu aviavi rugoovira toupatavoi. Uva vigei rutu-a vao oirara vo vokio iava ravireopa voki. Viapau oiso rupa voki iava vigei-a. ⁶ Teapi uusipata oiso osa oearovu. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra ora airereipavio varao tokipaoro rutu ora vigei iava varauraro oavi vo ruiparoaro. ⁷ Oiraopavira rutu, uvare rupa vokia oa-ia uusipaaveira oirara osa oearovu vo rupa-ia spakpaaveira kokoropaoro. ⁸ ✱ Ari vigei-a aviavi voki iava voea oirara. Oa vituaro iava uvuipaviei ra roroio rugorugoo rutu-ia toupape vao oearovupa siraopa rugoo ora oirao piepa rugoo. Oa iava uvuipaviei ra ora utopatoa-ia oirao piepato kuvuvio kuvupato vuriara asavira. Ora oa iava uvuipaviei ra ora

✱ 4:17: 1 Ko 15:52 ✱ 5:2: 1 Ko 1:8; 2 Pi 3:10 ✱ 5:3: Hos 13:13 ✱ 5:4: Ro 11:14; 1 Jo 2:8 ✱ 5:8: Ais 59:16-21

vigei iava kukueara kuku-
vaipe vo pitupituo-ia oa-
ia Pautoa-re tuepavioveira
vo vokiore, oa-ia vigei rutu
oureverea vorevira ora
rerapa. ⁹ Viapau oiso Pauto
vaore oiso vigei roporeva,
ra vigeire kasipuro vigeipa
upia vateoro. Viapau.
Asi vigei reraaro Turaro
Jisas Krai kopiiroepa. Oa
iava vigei varaaro vuri
vovouro voriaro oureva
rera raga. ¹⁰ ☆ Eva-a oa
vituario iava uvuipaviei
ra rera tapo tootoovio vo
utupaua. Eagara vosa apeisi
tootoovira toupape, eke
kopiivira toupape ovusa
urioro vorevira vigeire.
¹¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira
uvuipatai ra oearovivu ora
visii iava sopaaro varaata
piepata voea tauvapaoro
oiso osa ora visii raga ora
piepataveira.

*Vo Reoreo Iava Oa-ia Vo
Pasio Opesi Piereva*

¹² ☆ Oire uva visii goruvira
akepaavoi, oisore ra voeao-
ia rei vaisi purapata oea
visiipa reipaaveira. Uvare
Turaro voea roporevora,
auere ra visii tauvapaive
visiipa tarai reoro vatepaoro.
¹³ Uva uvuipatai ra voeavipa
reipa irara avivikevira rutu
toupata voeapa siraopaoro.
Aue iava uvare voea-a evoea
oea Turaro vaisiario sovara-
ia kovopaoro toupavoi.
Oire ra ora visii ragava
tapo gavaure vovou rutu
purapata.

¹⁴ ☆ Araoko irara
oaio, goruvira rutu visii
tavipaiovoi, oiso ra
voearovio pokapoka vovou
irara vosipata rutu. Ora
voeao tapo vovouaro goru
piepata oea uririavi pu-
rapaiveira. Ora oiso ra
voearovio tapo tauvapata
oearoa viapau oiso goruvira
torepaaveira. Ra oisi eisi
piepaoro kave vovou rutu
purapata vo oearovu rutuva.

¹⁵ ☆ Vosa irai visii iava
irai vuri piereve, viapau oiso
uvuipatai ra rera varirivira
ita vuri pieta. Viapau rutu.
Ari goruvira rutu vaore ru-
goo iraopata, ra ora visiiva
vearo vovou raga purapata
oearovu rutu tapo oirara.

¹⁶ Vokiara rutu-ia roruvira
raga toupata. ¹⁷ Vokiara
rutu variripata reasi asavira.
¹⁸ Vosa eake karekepe visii-
ia, uva uvuipatai ra va-ia
vearo vaisi purapata Pautoa-
ia. Vao vituario iava osa
Pauto oisi ruipaparoveira
eisi vo osa Krai Jisas
vaisiario-ia oisi piepata.

¹⁹ Ra opeita Tugoropato
Uraurato vo goruaro sisi-
pata oiso osa eto kasiro
sisipataveira vo kasiro
roko piepaoro. ²⁰ Ra
opeita voea vo reoroaro
uvu arapa reasipata oea
oiso toupaveira, Pauto
gisipoaro. ²¹ Orekerovu
rutu vearovira rovirieipata
vara iava vearopara raga
roporopopaoro vara-ia pitu-
pasa. ²² Ra oisi piepaoro

☆ 5:10: 2 Ko 5:15 ☆ 5:12: 1 Ti 5:17; Hi 13:17 ☆ 5:14: 2 Te 3:11; Ro 14:1

☆ 5:15: Ro 12:17; 1 Pi 3:9

eisi vearovira varao rutupa vatavata iraopata vuri pitupituro.

²³ Oiraopavira ita, uvare Pauto-a ro-ia gavaure vovou vituaro rutu. Ira uvuipa ra visii airereipareve, oiso ra roroio vovouro raga-ia toupatavere. Oa iava urau-raara oavisii ora vovouisiro oavisii ora varauraro oavisii oara rutu uvuipai ra vuri asavira rutu toupave vo vokiore tuepaoro oa-ia vigei Turaroaro Jisas Krais vorevira voreroverea. ²⁴ ☆ Uva Pauto visiire keeraroepa, ra oisi pier eve visii-ia eisi osa iava uvuipa, ra viapau visii kavureve.

²⁵ Araoko irara oaa, variri iraopata igeivipa.

²⁶ Ora sekanpata oearo-vivu tapo vo Jisas vaisiario sovara-ia evoea vigei araoko iraraaro.

²⁷ Oire uva ragai-a vao goruvira rutu oiso visii tavipaavoi Turaro Jisas vaisiario sovara-ia, oa iava uvui iraopatai ra vo pasio vieita voea rutupa oirao pie vovou irara evoea araoko irara oavi.

²⁸ Igei variripaiei, oiso ra Turaro Jisas Krais visiipa vereopa vovou vatereve.

Eisivi raga osa vo rigato purapaavoi visiipa.

Ragai-a vao, Pol.

2 TESALONAIIKA

Irapa Reoro Vo

Vukuo Iava

Gare vuutavi raga puteva vo osa Pol rovopa pasi purareva voeaopa Tesalonaika vata. Uva evo vuuta isivaaro iava oavu eraopa pasi rigatoreva voea ragapa. Aue iava uvare vavagisipaaepa Jisas vo vorearo iava vao oa iava rigatoreva rovovira. Uva viapau rera vo reoroaro uvuiva vo osa voea tapo toupaveva. Ora viapau rera vo reoroaro oirao pieiva varao iava oara iava rigato rovoreva rovopa pasi-ia oara toupai. Eva-a oa vituaro iava eraopa pasi rigatoreva vorerivira voea soporepasa aviavi pievira Krai vo vorearo iava. Uvare oearovu voea iava lotupa irara oiso purapaaepa, Ari Krai vorevira vore ovoiroera tuaririvi. Osa viapau oiraopaepa eisi.

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, 1:1-2.
2. Pol rera vaaro rorua kareke pierewa Pautoa-ia voea iavirava Tesalonaika vata, 1:3-12.
3. Aviavi pie reoro vao iava Turaro vo vokiario oa-ia voreroverea oirao pie vovou irara ou piesa, 2:1-17.
4. Goruvira voea tavireva Pol oisore ra variriara puraive, ora ra raverave asavira kovoa puraive Pauto vaaro, 3:1-15.

5. Ovoioapa reoro Pol varaaro, 3:16-18.

¹ Igei-a vao-ia oiso-ia ragai Pol ora Silas ora Timoti igoa vo rigato puraiovoi visiipa lotupa irara evoa Tesalonaika urui-ia. Visiigoa oiso toupata, Pauto vigei Aitearo voeaaro visii ora Jisas Krai vigei reraaro Turaro.

² Uva oiso ruipapaiei ra Pauto Aite vaio ora Jisas Krai Turaro vareo vatesi visiipa oiso-ia, tauvaa vao-ia ora gavaure vovou.

Pol Vearo Vaisi Rutu Purareva Pautoa-ia

³ ☆ Igei uvuipaei ra Pautoa-ia vearo vaisi rutu puraio visiire rugopaoro araoko irara oaio. Osa-a eisi osa purapaoro torevokopai. Vao vituaro iava uvare visii varaaro oirao pie vovouro riro varivarivira rutu torepai. Ora varao iavirava sirao vovouro oara visii iava riro varivaripai oearovupa sirapaoro ora visii iava voearo. ⁴☆ Oa-a vao vituaro iava igei vo reoroaro-ia oearovivu oloturovu iava voea tauvapaivoi voearo-ia tavitavipaoro visii iava visii vaisiario rei piepaoro. Ora vao iava tapo vo osa oearovu visii vuri piepaiveira, vo osa touvira goruvira rutu toupata oirao pie vovou purapaoro raverave asavira rutu.

Pauto Vigei Roviriei pareveira Torevoko Pitupitu Sirova

⁵ Oire uva oisi-a eisi osa toupai visii vo pitupituaro vituaro vao oa iava vo reo Pauto vo rearo oirao piepaiveira vao oa-ia oirara torevokovira rutu roviriei-pareveira. Eake iava? Uvare goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapataveira oearovu-ia ora visii-ia vuria oupaoro. Ovovoua-a eva oa kekereverea Pauto visii-ia. Oa iava uvuivira oiso kareketaverea visiigoa vao visiigoa rera vo Saraaro-ia koatataverea. ⁶ ✱ Iu, uvare torevoko vovou raga Pauto oa purapareveira voearopa siraoa vavataaro vatepaoro oearoa visii vuri piepaiveira. ⁷ Uva vo vavata vao oa tuuke pierereverea visii iava ora igei. Ari ita, oisi-a oiso osa va purareverea vo osa Turaro Jisas vu-vuiua iava vorevira vararo voeao tapo reipa irara purapurapa irara voeao ensel. ⁸ ✱ Eisi raga ita osa urioroverea voea vo voriaro vuri vori vatesa voeaopa oea viapau oiso Pautoa-ia taraipaaveira. Ora voeaopa oea viapau vearovira rera vo siposipoaro sirova utupaaveira vao Vearo Siposipo rera iava Turaro Jisas. ⁹ Oiraopavira rutu, osa ragavira-a oiso osa voea vo voriroaro varao oupaoro vo toupavereea kuvau tapi rutu vuri tapi. Uva-a vo uva viapau voea ruvara-ia toupareverea Turaro. Viapau rutu. Uva viapau

oiso oavi garea vai vearoa vai rera vo kovoaro iava, o rera vo goruaro iava toupavereea oiso ra oai kekepaive voa. Uva-a evoa vuri tapi uva touvira rutu toupavereea ora voeapa siraopaoro opesi asavira rutu. ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa voea pierereverea vo voki-ia vao oa-ia urioroverea rara vorevira. Ovokia-a vao oa-ia voeao oirao pie vovou irara rutu rera-ia vuurapa vaisi puraivereea rera-ia egapaoro rutu. Uva-a vo uva visii tapo voea tapo toutaverea, uvare vo Siposipo Vearoa oirao pietavora oa visiipa vateiovora.

Variria Purareva Pol

¹¹ ✱ Oa vituaro iava visiipa goruvira rutu variripaiveira vo vokiara rutu-ia Pauto akepaoro, oisore ra visii tauvapareve auere ra vo touo vearovira rutu purata otoua iare visii reesireva. Uva oiso ruipa-paiei ra rera vo goruaro-ia visii vo ruipaaro uvui pierere visiipa visiigoa vearo vovou purapasa ruipa iraopataveira. Ora aue tapopa variripaiveira, oiso ra visii vo kovoroaro ovoi pierere, vo kovoro oara purapataveira vao vituaro iavirava oirao pie vovouro oavisii. ¹² ✱ Oisi-a oiso osa uvuipatai oisi piepaoro rera vaisiario kae pieta rutu Turaro Jisas. Ra aia ita tuuvira ita visii vaisiario varirivira kae pierere ita rera. Oa rutu

✱ 1:6: Kl 3:25; Re 6:10

✱ 1:8: Hi 12:29; Ga 4:8; Ro 2:8

✱ 1:11: 1 Te 1:2-3

✱ 1:12: Fl 2:9

vituario-a vao-ia akuku raga vatevatea vereopa vovou waiterei vaaro Pauto vaio ora Turaro Jisas Krais.

2

Ro Iava Ira Pautoa-va Ora Kaureoparoveira

1-2 Oire uva visii tavi-tavipaavoi rera iava ro-ia Turaro Jisas Krais, ira vorevira voreroverea taru vo rasio iare vo vokio-ia oa-ia vigei rutu ora guruvioverea rera tapo tousa. Uva ragai oiso goruvira rutu visii tavipaavoi, ra viapau oiso vo vokia eva oearovu vo reoroaro uvuta, voeao oea oiso purapaaveira, "Turaro vo vokiario-a vao-ia oa pou piroi." Teapi oisi vo tavi uvuoro visii raga ora visii iava rugorugooara vavagisi pieta. Vo uvare oei vai oirara vai pasi urusia vai-ia eisi evo reo ouiva, eke oei vai Pauto vo reoaro iava siposipopa irara vai vo reo eva kosi pieiva, eke oearoi vai pasi igei iava oisi puraaepa oiso, "Pol vai pasi va iava taviroepa rera vo rigatoaro-ia." ³ ✱ Oire ra viapau oiso voea vo reoroaro evara kuuvuara oirao piepata. Vao vituario iava uvare viapau vo vokio-ia vao Turaro ovokia-ia voreroverea vo rara viapau vo vokireo kareke rovepe oiso-ia, vo vokio voeao vaaro oea Pautoa-va ora kaureopasa ora guruaverea. Ari vo vokio oa-ia ro Vuritoa Rutu viaevira ora karekeroverea,

ira vuri pitupituro rutu vituario karekepareveira. Eera raga ita Vurito, ira eto kasi iare avaroverea. ⁴ ✱ Rera raga ita ro Vuritoa Rutu ira orekerovu rutuva ora upo rovonaroverea varao oara rutu-ia oirara rutu vuurapa vaisiro purapaaveira. Ora varao oara reesipaaveira oirarare oiso purapaoro, "Vova vao-ia Pauto." Oire uva rera-a eera ira ora rera raga ora rei pieroverea rutu varao rutu-ia puteoro. Ora oiso tapo osa Pauto vo kepaaro-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroverea tapo. Uva voa pauoro oiso puraroverea ora rerare, "Ragai-a oiraopatoa rutu pauto."

5 E ragai vo reoaro rugoopatai vao iava oiso, eke? Vo reoro oara oisoa vatepaa visiipa vo osa visii tapo oisoa toupaa. ⁶ Ari ita, ro Vurito ira viapau oisi oai purapareveira. Eake iava? Uvare oavueiouvira oa rerare korupapeira. Uva va vai-ia taraipataveira ita pasi. Oiso-ia vosa vo koru eva opesi rovepe, oire ra utupavira va isivaaro iava taru pouro viroverea. ⁷ Oiraopavira rutu, uvare vo gorua vao-ia vuri vovou vo goruaro vituario oa oirara oiso piepaaveira oa iava reo goruro gasipaaveira. Uvare vatauvira rutu sopaura sovara-ia kovopaaveira vo goru vao-ia. Ari ita, uva utupavira rutu ora poera

✱ 2:3: Ef 5:6-8; Lu 18:8; Dan 7:8, 25 ✱ 2:4: Ais 14:13-14

iraoperea riro varivarivira rutu kovooro, vo rara evo koru vera rovoreverea iravu raga ita oa vare korukoru-papeira. ⁸ ✱ Oire uva va-a eva oa isivaaro iava rara rera ro ira vuri vovouro rutu-ia vituparoveira ira karekeroverea rara. Oa-a vao taru oa iava Turaro Jisas sisikorepaoro urioroverea. Uva vo sisikorea eva ora vo vuvuroa evara oara raga Turaro varaaro rera Vuritoa Rutu Oirato taru kopii pie ovoiiive rera opesi pieoro. ⁹ Rera raga ita ro-ia Vurito ira taru urioroverea vo Seten vo goruaro-ia orekerovu rutu purasa ravotovira. Uva vara rutu-a varao oara keakeavira raga toupavivera rera vo reesiroaro ora rera vo kovoroaro, vo osa viapau oiraoa vai vara-ia. ¹⁰ Oire uva vara-a varao riroara rutu kuuvu kovoro rera varaaro oara-ia oirara piro pie ovoireverea. Ra va iava opesi ovoiaive. Eake iava? Uvare oiraopa ruture isivapaaverea vao oa iava viapau oiso Pauto voea oureverea ora rera iare. ¹¹ Uva va vituaro iava Pauto voea vavagisi piereverea rutu. Ra va iava kuuvu kovoro oirao piepaive rutu. ¹² Oire uva oiraopa kovore isivapaoro rorupaivera varao raga vuri vovouro purapaoro. Oa-a vao oa vituaro iava Pauto voea rovirieipaoro voeare oiso puraroverea, “Visii vao-ia vuri irara rutu.”

Pauto Visii Reesireva Ora Rera Iare Visii Ousa

¹³ ✱ Vokiara rutu-ia uvui iraopaiveira ra vearo vaisi purapaio Pautoa-ia visiire rugorugooapaoro. Araoko irara oaio, visii kavikopareveira Turaro, uvare rova rutu-ia visii reesi rovoreva vaore ora rera iare vorevira visii ousa. Oa iava Tugoropato Urauratoa-ia oiso visii pierewa ra ora airereipaoro oiso rutu toupata, Pauto voeaaro rutu. Ora oisore tapo ra goruvira rutu rera vaaro oiraopa kovo rutu oirao piepata. ¹⁴ ✱ Uva va sovara-ia Pauto visiire keeraroera Vearo Sipoipo vao oa iava visiipa siposipoiovora. Iu. Uvare Pauto visiire keeraroepa, oiso ra rera tapo ora tavosi ovoipaoro rera tapo ita keraria oupataverea rera vaaro ro Turaro Jisas Krai vigei reraaro. ¹⁵ ✱ Araoko irara oaa, goruvira rutu torepata varao-ia pitupaoro oiraopara rutu. Oara-ia visii tarai pieiovora vo osa vara iava visii siposipopaiovora, ora vo osa vara iava visiipa rigatoara sipopaavora.

¹⁶⁻¹⁷ ✱ Uva eisi osa iava oiso ruipaparai ra vigei reraaro Turaro Jisas Krai ora ro vigei Aitearo Pauto visii vakuvakuvira rutu tore piepasi, auere ra vearopa vovouro goruara rutu purapata ora vearopa reoro. Oiraopavira uvare Pauto vigei vo vovouroaro

✱ **2:8:** Re 19:11-20; Dan 7:10

✱ **2:13:** Ef 1:4; 1 Pi 1:2

✱ **2:14:** 1 Pi 5:10

✱ **2:15:** 1 Ko 16:13, 11:2

✱ **2:16-17:** 1 Te 3:2, 11; Jo 3:16

varaata piepareveira ora rera vaaro iavirava vereopa vovouaro. Ora vigeipa siraoparoveira vokiara rutuia vigei varaaro rari vukuro vituaro purapaoro.

3

Visii Rutu Variripata Ra Pauto Igei Tauvapareve

¹ Araoko irara oaio, visii akepaavoi oiso ra variripata igeipa. Ra va iava ikaupavira rutu Turaro vo reoaro uvarovu ruture sikasikapaio. Osa iava vo reo-ia oearovu uvuipaai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi puraive oiso osa visii pie rovtava voari rovvira. ² Ora vaore tapo variripata Pautoa-re ra igei utopareve voeao asavira vuri irara. Teapi igei vuri piepaive. Oiraopavira oearovu epao oea viapau oiso igei vo siposiporoaro oirao piepaiveira.

³ ☆ Ari ita, viapau tavarioa vai peira rera-ia ro Turaro. Ira touvira visii varaaro oirao pie vovouro goru piepareveira visii virivari-paoro ro asavira Vuritoa Rutu. ⁴ Uva ro-ia Turaro ira igei vo rugorugooroaro tore piepareveira visii iava tavipaoro, uvare vearovira rutu igei vo siposiporoaro sirova utupataveira. Ora tapo osa evo vovou isivaaro iava topa pievira ita utupauavi oisi piepataverea.

⁵ ☆ Ari ita, Turaro raga uvuiparoi ra visii sopaaro

ivupareve vore Pauto vo sir-aoro. Ra voa toupaooro goruvira rutu toupata oiso osa Kraiss.

Oirara Rutu Uvuipaai Ra Kovo Iraopaive

⁶ ☆ Araoko irara oaio, goruvira rutu oiso visii tavi iraopaavoi vo vaisio sovara-ia ro-ia Turaro Jisas Kraiss voeao vatavatapasa, oea pokapoka pitupituro purapaiveira igei vo reoroaro sirova utupa arapa.

⁷ Oire vara-ia varao veoro pitupituro tarai iraopata, ra vara sirova goruvira utu iraopata pokapoka asavira oara oisoa purapaio. Uvare viapau oisoa pokapoka vovouro vai oisoa purapaio vo visii tapo toupaooro.

⁸ Igei viapau oiso akuku tauva vai ou ragaiova visii ruvara iava. Viapau. Ari evara aioara oara oisoa voripaio visii ruvara-ia. Ari ita, kasivarivira rutu oisoa kovopaio vo aviaviaro ora vo vokiario moni oupaoro auepa oiso, teapi visii vo moniario aio ragapaio. ⁹ Uva eisi osa oisoa piepaio visiipa ovoovoara purapaoro visii osireiario-ia. Ari oiraopavira oiso uvui irao ragapaioveira oiso ra oisi visii tavipaio, ra igeivi akukuvira tauva ragapata, uvare Pauto kovopa iraraaro-a igei. Vo osa viapau uvuipaiei ra eisi oisi visii tavipaio. ¹⁰ Vo osa visii tapo oisoa toupaooro uva oiso oisoa visii tavipaio,

“Vosa irai viapau moni kovo vai purapareve, ra va iava viapau oiso aiopareve.”

¹¹ Uva oiso purapaiei visi-ire uvare vo reo uvuiovorao oiso-ia, “Oearovu visii iava pokapokapaaveira voraro vokapaoro oearovu vo rugorugooroaro torevoko ragapasa ora voea vo ruiparoaro raga-ia.” ¹² ☆ Uva voeare ravaavira goruvira rutu oiso purapaiei vo vaisio sovara-ia Turaro Jisas Krais, auere ra ora voea vo kovoaro vearovira rutu purapaive ora tape pie ragapaoro. Osa piepaoro uvuiipaai ra moni oupaave ora voea vo pauaro voripasa.

¹³ Oire visii-a vao opeita reasi iraopata varao vearopara purapa arapa.

¹⁴ Vosa irouto visii iava viapau igai vo reoaro sirova utuparo vo pasio-ia, ira-ia uvuiipatai ra rera reesita. Ira uvuiipatai vatavatata, ra va-ia ora rera-ia ariia oureve.

¹⁵ Uva opeita oiso rera piepata, Visiiva keripato. Viapau. Ari vorevira uvuiipatai ra rera vosita. Aue iava uvare rera-a eera visii araokotoaaro.

Ovoiopa Reo Vao-ia

¹⁶ ☆ Ro vigei reraaro Turaro ira raga-a gavaure vovou rutu vituaro. Uva oiso ruipaparai rutu ra gavaure vovou rutu vituaro iava visii vatepareve vo vokiara rutu-ia oraivarovu rutu-ia. Osa iava uvuiiparoi Turaro ra visii tapo toupareve.

¹⁷ Ari ita, ora ragai raga vavaearo iava vo rigato pu-raavoi oiso-ia, Vearo Voki raga-iva Pol. Vo pitupitua vao oa sirova uturai vao opesi pieoro osa pasiara rutu opesi pieavoi. Eisi ragavira ragai vo kiroaro keketa.

¹⁸ Ra visiipa Turaro Jisas Krais eva vereopa vovou vatereve visii tauvapaoro, ra visii tapo touve.

Evavi raga osa vo pasio purapaavoi.

Ragai-a vao, Pol.

1 TIMOTI

Irapa Reoro Vo

Vukuo Iava

Ovokirovu-ia Pol vaio ora Timoti oisoa kovopasi, oa iava Pol Timoti arureva Efesas urui iare, oiso ra voa toupaooro lotupa irara tauvaporeve irapaoro voeapa (1 Ti 1:3).

Goruvira Timoti tavireva rera vosipaoro voeao asavira kuuvu irara tisa irara. Teapi oirao pie vovou irara vavagisi piepaive ora voea varaaro-ia kuuvu reoro. Ora auere tapo Timoti tavireva oiso ra riro oirao pie vovou irara vai reesireve lotupa kovo-ia pitupasa. Rirovira tavitavipai vo pasio aue iava lotupa kovo, ora aue iava voeao lotupa kovo-ia irapa irara.

1. Aviavi pie reoro-ia Pol reoroepa, 1:1-2.
2. Lotupa kovo iava rigatoroepa Pol oiso-ia, variri purapa pitupitu, ora irapa irara reesisa, ora kuuvu irara vo siposiporoaro vata-vatapasa vara uvu arapa, lotupa riako vo pitupituroaro, ora lotu purapa pitupituro iava vara, 1:3-3:16.
3. Oreorovu vatereva Pol Timoti-pa rera vo vovouaro goru piepasa vo osa lotupa kovo-ia iraparo, 4:1-6:21.

pasio rigatoavoi viipa Timoti viigoa goruvira rutu Kraiso oirao piepariveira. Oa iava oiso toupariveira, Ragai ovitoaaro rutu. Ragoa roporeva Pauto Kraiso Jisas-pa kovopasa. Rera raga Pauto ro ira vigei vorevira oureva vigei virivariooro ora rera iare, oiso ra Kraiso-re Jisas tuevira toupape. Uva variriparai Pautoa iare Aite ora Kraiso Jisas vigei reraaro Turaro, oiso ra viipa tauvaa ora siraopa vovou vatesi ora gavaure vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Oreorovu Rutu Kuuvu Reoro Veripape

³ Vo osa ragai Masedonia Provins iare avaparaera, uva evoa oiso goruvira rutu vii taviava, ra evoa raga toupari Efesas-ia. Uva vorerivira ita oisi vii tavipaavoi, oiso ra voa raga evoa toupari. Eake iava? Uvare oearovu oearovu iava kuuvuara siposipopaivoi. Osa eisi vituaro iava uvuipauvei rutu ra voeare korupau vo reoropa evara. ⁴ ☆ Oiso voea evoea riro kuuvu irara tavipari, “Opeita vo siposiporo purapata vo rasio raga iava vara. Ora opeita aao irara oavisii vaivaaisiaro vievieipata. Uvare vo reoro evara oara vituaro iava kaureo vovou karekepapeira lotupa irara iava. Viapau oiso ra vo siposiporo purapata vo rasio raga iava. Viapau. Uva vo reoro evara viapau oiso

1-2 ☆ Ragai-a Pol ragoa vo

uvuipai visii vo rugooroaro-ia kovopasa Pauto vo tara-iaro soporepaoro visiipa. Viapau.”⁵ ☆ Ari ita, vao goru reo rutu voeapa vatepari, ra voea iava vovouisiro oaive torepe ora voeapa sirao vovou rutu puraoro. Uvare va vao-ia sirao vovou oa voeao-ia toupaveira oea torevoiko vovouro rutu purapaiveira, ora oa voeao-ia tapo toupaveira oea viapau oiso ora voea iava sopaura oaive sovopaoro oiso purapaaveira, “O ari touvira rutu vuri vovouro-a varao oara purapaveira.” Ora oa-a vao oa voeao-ia tapo toupaveira oea oiraopavira rutu oirao pie vovouro purapaiveira.⁶ Oearovu ora voea vo vovouroaro iava ora piro piepaaveira varao oirao pie vovouro kavupaoro. Osa iava voea iava rugorugooara riroidovira raga avapaveira akukupapa reoro raga-ia ora reopaoro.⁷ ☆ Uva oiso ruipa ragapaaveira ra oiso rutu toupaveira osa voeao oea Pauto vaaro iava reo goru siposipopaiveira. Oa-a eva oa iava voea vo rugooroaro paipai raga-paveira vo reoro-ia ro-roiovira taraipa arapa, oara iava siposipopaiveira osa viapau oiso vara-ia taraipaave.

8 Vigei taraipavioveira vao-ia, Reo goru vearo-a, vo osa torevoikovira rutu vo taisi iava siposipopaive.⁹ Uva eisi osa iava uvui iraopaviei ra vearovira rutu

taraipavio oaravu-ia reo goruro. Uvare viapau oiso voeaoa vao reo goruro, oearoa torevoiko vovouro purapaiveira. Viapau. Ari voeaoa oea vara gasipaiveira, ora voeao oea vuri pitupituro rutu purapaiveira, ora voeao oea viapau Pauto oirao piepaiveira, ora voeao oea viapau oiso lotuapa ruipapaave, ora voeao oea viapau Tugoropato Uraurato vo vovouaropa ruipapaaveira, ora voeao oea aite irara oaive ora aako riako upopaiveira ora oearovu rutu oirara upopaiveira.¹⁰ ☆ Ora voeao tapo otopa irara, ora voeao oea ora oupa pitupituro vuri piepaiveira, ora voeao oea oearovu oirara kavirupaiveira voea-ia monia oupasa, ora voeao oea kuuvu reoro raga purapaiveira vo rara viapau vearopa reoro rutu purapaive orekerovu oirao piepasa rutu. Ora voeao tapopa reo goruro toupaveira oea vuri pitupituro sirova utupaaveira, vo rara reasipaave oiraopa siposiporo rutu sirova utupa arapa,¹¹ varao oara Vearo Siposipo rutu-ia toupaveira, vo siposipo oa Pauto ragaipa vatereva oisore ra va kosi piepaa. Ari ita, rera raga vo siposipo eva kosi piereva Pauto ro ira vaaro-a keraria oa aviaviava toupaveira. Ira raga-ia oiraopa roru rutu toupaveira.

Pol Ira Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Uvare Rerapa Siraoparoepa

12 ☆ Vearo vaisi pura-paavoi Krai Jisas-ia vigei reraaro Turaro. Ira ragai vatepareveira vo goruo vo kovo purapasa. Uva va-a vao oa iava vearo vaisi purapaavoi rera-ia, uvare ragai-ia raripaoro Krai vo kovo tovoreva ragai-ia oiso ra rerapa kovopaa. 13 ☆ Ari ita, oiraopavira rutu voari tuariri vuri reoro rutu oisoa purapaa rera-ia Krai. Oa iava oisoa keripa vovouro rutu purapaa oirao pie vovou irara rutuva rera voeaaro. Ora oiso osa tapo oisoa rera vaisiario tovipaa. Uva Pauto ragaipa siraoparoepa vo rara viapau rera oirao piepaa vaaru vovou-vira rutu tupaoro vuri vovouro rutu purapao rera-ia. 14 Uva oisi-a eisi osa iavirava ragai-ia kaviko vovou rutu purareva. Uva va iavirava ragai vo vovouaro tore pierava rutu oirao pie vovou ora vao siraopa vovou vateoro. Ovovourea vigei-ia tupaiveira vo rara Krai Jisas tapo ora tavisipavio rutu.

15 ☆ Uvare vo reo-a vao-ia oiraopa reo rutu oreoa-ia uvuipaii pitupaoro va oirao piepaive. Oreoa vao-ia oa oiso purapai, "Krai Jisas vararoepa vo rasio iare, oiso ra raiva purareve voeaopa vuri irara. Ra va iava vorevira voea kae pierave."

Ari ita, ragai-a vuritoavi rutu. Oiraopavira ragoa oearovu rutu-ia vuri irara oisoa putepaa vuriara rutu purapao. 16 ☆ Uva va-a eva oa iava oisi eisi Pauto ragai-ia vo sirao oiso karekereva. Osirao-a vao oa iavirava oisoa Krai Jisas ragai ate piepareva vaore tupaoro ra ora ragai iava sopaua oaa vorevira poreia rera iare. Uvare oiso rutu oisoa tupa, Rovopatoa rutu ragai vurito. Ra oearovupa voea utupa irara oiso rutu ovovovira tupaaveira. Uvare ragai porereva ora rerapa ragaipa sirao iraopao rutu. 17 ☆ Ro Pauto Kataitoa raga ira viapau opesia vaiei, ira viapau uvuipaii ra rera kekepe ro ira orekerovu rutupa reiparoveira. Oa iava uvuipaviei ra rera vaisiario kae piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Uvui Iraoparoepa Timoti Ra Kuuvu Siposiporo Pura Iraa Torevokoreve

18 ☆ Timoti oviitoa oaa, vii vatepaavoi vo reo-ia riro goru reo rutu, oiso ra evoea riro kuuvu siposiporo pura irara torevokopari. Osa-a eisi osa purapao vo reo sirova utuparai profetato oa purarevorao vii iava voviri tuaririvi. Evo reoro-ia goruara rutu pitu iraopari oara oiso rutu tupaiveira osa upo purapara. Oara-ia uvuipaei ra vearovira

☆ 1:12: 1 Ko 15:10-11 ☆ 1:13: Ap 9:4-5 ☆ 1:15: Ro 1:15-18 ☆ 1:16: Ef 2:7 ☆ 1:17: Kl 1:15; Ro 11:36 ☆ 1:18: 1 Ti 4:14; 2 Ti 2:2-3 ☆ 1:19: 1 Ti 6:12

rutu upoa purapari vuria vo goruaro tokooro. ¹⁹ ☆ Osa iava eisi uvuipau ei ra goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapari sisigarue vovou rutu iava. Ari ita, oearovu viapau oisoa oisi eisi piepaive, vo rara va eva sisigarue vovou rutu veripaive. Osa iava eisi oisoa ora voea vo vovouroaro oirao pieara vuri pie ovoipaive. ²⁰ ☆ Oiso osa aitereivu-a vaitereo evoa iava Haimenias ora Aleksanda. Aiterea tovoava Seten vavaearo iare, oisore ra voa taraia ousi siraoa vo tavakaaro-ia. Ra oisi iavirava Jisas vaisiaro takau arapa eakasi.

2

Oiso Osa Ragavira Uvuipaviei Ra Variripavio

¹ Oire uva vao-ia rovopa reo rutu vii tavi rovopaavo i ragai vaaro viipa vao variria vo pitupituaro iava oiso-ia, ra vokiara rutu-ia variripau voeaopa oea voraro rutu toupaveira ora vigei tapopa. Uvuipau ei ra Pauto akepari vaore, oiso ra voea tauvapareve, vo osa vearo vaisi purapari Pautoa-ia vo tauva-ia vao oare variripau. ² ☆ Uvuipaviei ra reipa irarapa variripavio ora voea turaro irara oea vigeipa reipaaveira. Oa iava uvuipaai ra va-ia tauvaa oupaoro vearovira rutu vigei tokipaive. Osa iava uvuipaviei ra gavaurea-ia

toupape ora vao kave vovou-ia, vo rara eisi vearo vovou rutu purapape Pautoa-pa avivikepaoro rutu, uvare vigeipa reiparoveira. ³ ☆ Osa piepaoro eisi uvuipaviei ra Pauto roru piepape ro vigei Kae Piepatoaaro. ⁴ Ari ita, ira ora rera vo ruipaaro sirova vao-ia oiso oirara vorevira ora rera iare oupareveira. Ora oiso ra oisi iavirava rera-ia taraipaave vao iava rera vo reoaro oiraopa rutu. ⁵⁻⁶ Uvare oiso rutu-a rera raga ro-ia Kataito Pauto, ora ro-ia Kataito Krai Jisas Vuruvuru-ia. Ro ira Pautoa-va vorevira oirara rutu agiagi pierewa va iavirava rera vo vovouaro. Vao-ia osa ora rera iava vasereva, oisore ra rera upoivora, vigei varaaro vuriara voriaro oureva evao parikou-ia. Ovuuta-a eva oa purareva oa torevokopai. Pauto oa purareva oisore ra va iava rera vo vovouaro oirao pierewa oirara rutu vorevira virivariaro. ⁷ Oa-a eva vituaro iava Pauto ragai siporeva oisore ra aposel kovo puraa, ora vo osa ratau tou irara tarai piea. Vo rara oisi eisi piepaoro vo siposipo kosi piepaa oirao pie vovou iava. Viapau oiso kuuvuparai. Viapau. Ari oiraopa rutu-a vao-ia ragai vo kovoaro iava.

⁸ ☆ Uva oiso ruipaparai ra oirara rutu voea voraro rutu variripaave, voea oea Pauto vaoro oiraopa vovou

☆ 1:20: 2 Ti 2:17, 4:14 ☆ 2:2: Esr 6:10; Ro 13:1 ☆ 2:3: Ro 12:2; 1 Ti 4:10; Ap 16:31 ☆ 2:8: Sam 134:2

sirova utupaaveira va purapaoro. Oea uvuipaai ra ora voea iava vavaeara oai ve kae piepaoro variripaave, vo rara viapau kaureo vovouro vaiva tupaave ora kasipu vovouro vai.

Reoara Vairoa Riakora

9 ☆ Oiso ruipapapai tapo vao iava oiso-ia ra evairo ora vairo-ia veoro visivi kuvuara tovopaive vaopa, teapi ooritorovu rutu ora vairo-ia oruaro-ia tovopaive. Ora tapo vaopa, teapi rirovira rutu varao-ia aasipaave bisiaara oara-ia riropa moniro rutu vikipaiveira vara-ia ora orito ragapasa. Ora teapi orito ragapasa riropa moniro viki ragapaiveira vara-ia varao varoara. ¹⁰ Viapau. Ari vao-a oiso-ia vosa veoro vovouro rutu purapaive vairo evairo, ra oisi iavirava oearovu vairo kekepaoro oiso purapaave, “Oiraopavira rutu lotupa riako taru vo riako.”

¹¹ ☆ Vosa lotupa riako vuurapa vaisi purapaive vo lotua-ia, ra uvui iraopaai kuuvaki visivi rutu tupaave oearovivupa avivikepaoro.

¹² Ragai vo rugorugooaro oiso tupaivoi, Riakora viapau uvuipaai ra oirara taraipaive voeapa reipaoro. Viapau. Ari evairo uvuipaai ra kuuvaki visivi tupaave avivikepaoro. ¹³ ☆ Eake iava? Uvare Pauto Adam pura rovereva. Uva va isivaaro iava utupavira Iv purareva.

¹⁴ ☆ Oisi-a oiso osa ragavira rakoru viapau oiso Adam keakeavea rera kove pieoro. Viapau. Ari riakova-a iria vo reo eva sirova utupa koveoro, vo uvare oira-a riakova iria Pauto vaaro reo goru gasieva vao oa vatereva Pauto vaitereipa tapo. ¹⁵ Uva Pauto vorevira iriai kae piereverea vo osa oiraopa vovou rutu pura roveve rera-ia. Vo rara torevokovira rutu kakae kavaupao, ora vo rara oearovu tauvapaive voearopa siraopa vovou purapaoro. Ora aue tapo vo osa ora airereipao vuri rugooro asavira, ra veoro rugoo raga-ia tupaave. Osa iava eisi oiraopavira rutu Pauto oira vorevira ourevereera rara ora rera iare.

3

Voao Vo Reoaro Lotupa Uvurupa Tokipa Irara

¹ ☆ Vo reo-a vao oreoa-ia oiraopavira rutu oiso reopapai. Vosa irouto oiso vovoupari ra lotupa irara tuvetuvepareve, osa ita eisi veoropai. Uvare oisi eisi oiraopai veoro kovo. ² Ari ro ira lotupa irara sovara-ia reiparo, ira uvuiparoi vosa viapau rera-ia vuri vovou vai tupaave. Ora vosa kataiva ragava vatuaava tupaave. Ira uvuiparoi ra ora airereiparo varao tokipaoro rutu ora rera iava varaua vo ruiparoaro. Vo rara vereopa vovou rutu torevoko purapareve oearovupa ora

☆ 2:9: 1 Pi 3:3 ☆ 2:11: Jen 3:16 ☆ 2:13: Jen 1:27; 1 Ko 11:8 ☆ 2:14: Jen 3:6; 2 Ko 11:3 ☆ 3:1: Ap 11:30, 20:28-30

rera vo kepaaro-ia voearo koata piepaoro. Osa ita vearopai vo osa uvuiparoi ra vearovira rutu oearo-vivu tarai piepareve. ³ Vo rara viapau spakparo, ora kasipu vovouro purapareve oearovivu upopasa. Ira uvui iraoparoi ra kave vovou rutu purapareve ora kuuvaki tou. Vo rara viapau oiso riro rugorugooro vai rutu oupareve, oiso ra oisi iava rirovira rutu moni ouparo. ⁴ ✱ Oa iava uvui iraoparoi ra vearovira rutu ovii irara oaro toki iraopareve voea torevokopaoro. Ra va iava rera vo reoroaro uvupaivora, oisi raga piepaive osa rera. ⁵ Vaopa vosa viapau oiso ovii irara piepareve oiso ra rerapa avivikepaave, uva apeisi ragavira-a oiso osa uvuiparoi ra vearovira rutu lotupa irara tokipareve, raa? Uvare voea tapo ita-a evoea Pauto ovii iraraaro. ⁶ Ro ira airevi raga ora rera iava sopaua oaro porereve Turaro iare, ira viapau uvuiparoi ra oirarapa reiparo. Eake iava? Auepa teapi ikauvira rutu ora rera vaisiaro rei pierereve ora rera vo kovoarore rugoopaoro. Ira-a eera-ia Pauto uvuiparoi ra rera verareve rera vo vovouaro sirovava eva tavoko vovou oiso osa Seten pierewa. ⁷ ✱ Oire uva viapau uvuiparoi ra lotupa kovia pitupareve vo rara voea tapo lotu asa irara rera vaisiaro-ia viapau vearo

vaisi purapaive. Ra oisi iava viapau oiso rerapa avivikepaave. Osa iava eisi uvuiparoi ra kovero vo rara oisi iavirava Seten vo kokaraaro rera iare kare piro.

*Vo Toupai Vo Reo Voeaore
Oea Lotupa Irarapa Ira-
paaveira*

⁸ ✱ Voeao oea tauva-paaveira lotua vo kovoaro-ia oirarapa irapaoro, vo osa vearo vaisivira toupaooro evo kovo purapaive. Vo rara viapau rutu oiso uvuipaai ra voea keakea ragapaive voeapa reo vatepaoro vo rugorugooeiva. Ora vo rara viapau spakpaave, ora iirukopaave, ora voea raga-ia rugorugooapaoro.

⁹ ✱ Vo osa goruvira rutu oiraopa reo rutu-ia pitupaive vao oa-a oirao piea vo vovouaro rutu vituaro. Uvare viapau uvuipaai ra vuri rugorugoova toupave. Ari vao ragava roroio vovou.

¹⁰ Uvuipau ra voea evoea kovopa irara vo pitupitur-oaro siitue rovopari rutu. Oire vosa vearovira rutu kovopaive, oa iava uvuipaai ra oisi kovopaive vearovira. Ra voea reesipari oiso, Tauvapa irara-a voeao-ia.

¹¹ ✱ Ora evairo tauvapa riako airoa tapo uvui iraopaai ra oisi vearo vovouro rutu purapaive. Aue iava rara viapau rirovira reo rovopaave oearovivu toga ragapaoro oreorovu-ia kuuvuara. Ora

✱ 3:4: Ta 1:6 ✱ 3:7: 1 Te 4:9-12; 1 Ko 5:12; 2 Ti 2:26 ✱ 3:8: Ap 6:1-8 ✱ 3:9: 1 Ti 1:19 ✱ 3:11: 2 Ti 3:3; Ta 2:3

vo rara viapau rirovira rutu ukaiopaave goruara-ia. Ora uvui iraopaai ra goruvira rutu kovopaive. ¹² Vosa irouto ro ira tauvaparo lotua-ia, ira uvui iraoparoi ra kataiva rutuva vatuvava toupaveve. Ora ovii irara oaro tapo ora aao irara vearovira rutu tokipareve tapo. ¹³ Voeao tauvapa irara oea vearo kovo purapaive vo lotua, oea vearo vaisi ouiverea taru oearovu ruvara iava vovio utupaua. Osa vituaro iava tuuvu vovouvira rutu oearovu vearovira rutu tavitaviiverea va iava vao Krai Jisas-ia raripa vovou.

Pauto Vo Reoaro Rutu Vituaro Iava

¹⁴ Oiraopavira rutu uvare ragai oiso ruipaparai ra vii kekea rara. Va vao oare rugoopaoro vo rigato pu-raavo viipa. ¹⁵ Ari vosa oavu avu vai ragaire korupere, ra oisi iava viapau ikauvira vii iare uriora, uva uvuipauei ra ragai vo rugooaro ouoro vearovira vo pasio vieiri. Uvare oiso ruipaparai rutu ra taraiu vo pitupitu-ia vao-ia oa purapapeira lotua-ia, vao lotua Pauto vaaro ro Pauaka Tootooto rutu. Ro Pauto kukuuvu tuuta rutu ora vitui rutu vaopa oiraopa reo rutu vituaro. ¹⁶ ☆ Iu, uvare apopoivira rutu toupai Pauto vo vovouaro, vo osa va-ia taraisa ruipapavio.

Ari oiraopavira va kareke piesa oiravira karekeroe

Oa iava Tugoropato Uraurato rera vo vovouaro torevokoa rutu oirao pievira karekereva.

Ora vo osa purapurapa irara voeao ensel rera kekeiva.

Ora vo osa oearovu rera iava siposipoiva voraro rutu vo rasio-ia.

Oa vituaro iava riro irara rera oirao pieiva.

Oa iava Pauto vorevira rera ipa piereva vuvuiua iare.

4

Riro Kuuvu Irara Iava Vo Reo

¹ ☆ Ari ita, roroiovira rutu Tugoropato Uraurato oiso taviparoveira, Utupaua oearovu oirao pie vovouro oaive kavupaiverea. Vo osa ora voea iava sopaura oaive porepaive kuuvu urauraro sirova utupasa voeao Seten voeaaro. Vo osa tugara vo siposiporoaro uvupaive vara purapasa voeapa kovopaoro. ² Voeao iava riro kuuvu irara osiposiporoa kosipa piroveira voea oea viapau vuri vovouro sovopaiveira ora voea iava sopaura-ia. Vao iava uvare voea iava sopaura rutu tupapa piroveira. ³ ☆ Oea oiso voea tarai piepaiveira oiso purapaoro, “Viapau oiso vearopai ora oua. Ora oaravu tapopa aioara oara voeapa tugoropapeira. Oa iava viapau uvuipaai oearovu vara aiopasa.” Ari

☆ 3:16: Ais 7:14, 9:6-7; Jo 1:1-14; Ap 1:10-11

☆ 4:1: Mt 24:4-8; 1 Jo 2:18-29

☆ 4:3: 1 Ko 7:28; Hi 13:4; Jen 1:29

ita, oiraopavira rutu varao-ia aioara rutu Pauto oara rutu pura rovoreva vaore, oiso ra oirara vara oupaive aiopasa rera-ia vuurapa vaisi pura rovopaoro. Oire va iava vara taru aiopaive voeao oea Pauto oirao piepaive oiraopavira rutu rera vo vovouaro-ia tarai rovopaoro. ⁴ ✱ Orekerovu rutu Pauto vearovira rutu karekereva. Oa iava viapau irai uvuiparoi ra vara iava oaioi veripareve varao. Viapau. Ari uvuiparoi ra vara rutu oupaoro Pauto-ia vuurapa vaisi purapareve vara iavirava. ⁵ Eake iava? Uvare Pauto vara rutu karureva, oisore ra vigei vara rutu oupape. Ra va iava rerare variripavio rera vo reoaro-ia vaivaisipaoro variria-ia.

Vo Timoti Iava Toupai Uva Uvui Iraoparoi Ra Vearovira Rutu Oiso Toupaveve, Vearoto Krais-pa Kovopato

⁶ Ari ita, vosa eisi lotupa irara tarai piepari evo reoreo-ia rugorugopaoro, oa iava uvuipauei ra oiso rutu toupai, Vearotoa rutu vii Krais Jisas-pa kovopato. Uvare oirao piea rutu iava vo reo-ia ora torevoko vovou rutu purapa, oarea rutu uvuipai ra vii-ia torevoko vovou riro piepaive va kova piepaoro. ⁷ ✱ Uva viapau oiso uvuipauei ra evo reoro uvupari kuuvuara, oara viapau oiso Pautoa iava siposipopaiveira. Viapau

rutu. Ari uvuipauei ra varapa ora airerei iraopau. Oa iava vii iava sopaua uvuipai ra gorupape rutu Pautoa raga vo pitupituaro iavirava. ⁸ Ari ita, vigei ora vigei iava varaura tokipaoro rorupapeira oisi eisi piepaoro. Uva va-a eva oa-ia riroa rutu rorua oupapeira, vo rara vearovira rutu ora vigei iava sopaura airereipape. Eake iava? Uvare eisi iava Oiraopa Tootoo rutu oupere rara vo vokio ora voari utupaua. ⁹ Oreoa-a eva oa oiraopa reo rutu. Oa-ia uvuipaai oirara rutu goruvira rutu pitupaoro va oirao piepaive. ¹⁰ ✱ Oa-a eva vituaro iava kasivarivira rutu kovopapeira. Uvare Pautoa-ia raripapeira ro ira pauakavira rutu tootooparoveira. Ira raga ita ro kataito ira taru oirara kae piereverea. Oiraopavira rutu ita, uvare rera raga ira vigei virivaripareveira vigoa rera oirao piepapeira.

¹¹ Goruvira rutu tarai piea purapari varao-ia. ¹² Opeita ariipau ora vii raga vo rara oearovu oiso purapaave viire, “Easi viovokotoa raga eera.” Viapau rutu. Uvare vii raga uvuipauei ra voeaoa riro oirao pie vovou irara ovoova purapari vearopa reoro rutu purapaoro, ora vearopa vovouro, ora vereopa vovou. Ora vo osa tapo riro goruvira rutu rari vovou rutu purapari ora sisigarue rugorugooro rutu roroioara.

✱ 4:4: Ro 14:14

✱ 4:7: 2 Ti 2:16; Hi 5:14

✱ 4:10: 1 Ko 4:11; 1 Ti 2:4; Ap

¹³ Ragaire tuepaoro rirovira rutu siposipoara Tugoropa Vuku iava vieipari lotupa irarapa siposipopaoro, ora voea tarai piepari. ¹⁴ ✱ Ora oiso ra opeita vo vat-evatea eva ropi ragapari Tugoropato Uraurato oa viipa vatereva. Oa-a eva oa-ia vii iava ravaa reo puraiva. Oa iava reipa irara rutu vii ariaraoro ora voea iava vavaeara tovoiva vii viraakooro. ¹⁵ Uva vatatopovira rutu vo pitupituro evara puraparivere vaore, osa oearovu vii siituepaoro oiso purapaavere, “O ita, vearovira. Uvare rera vaaro oirao pie vovou kovapai.” ¹⁶ ✱ Ra airereivira rutu ora tokipauvere vearovira rutu oearovu tarai piepaoro. Ra opeita raveravepauvere vearopa kovoro purapaoro, uvare vara-a evara oara iavirava uvuipau ra virivaripau, ora voeao oea vii vo reoaro uvupaiveira.

5

Veoro Vovou Vao Oirara Rutu Torevokopa

¹ ✱ Opeita kasipuvira iravivu avukato vo vovouaro torevokori. Viapau. Ari uvuipau ra vearovira rugopaoro oiso-ia rera kave visivi torevokori oiso osa aiteara rutu piepariveira. Ora viovoko irara tapo oisi eisi piepari oiso osa araoko irara oara rutu piepariveira. ² Ora avuka

riakovi tapo oisi eisi piepari vairo torevokopaoro airoa ita oiso toupai, Vii aako riakoaro. Ora tavauru riako tapo oisi eisi torevokopari airoa ita oiso toupai, Vii taataa riakoaro evairo, vo rara vearo rugorugooro raga purapari vairo-ia.

Raroe Riako Iava Vo Reo Vairo Airoa Arova Vatua Irara Kopipaaveira

³ Veoro vovou rutu purapari vairovipa vairo airoa oiraopavira rutu raroevira raga toupaveira. Vao iava rara viapau rutu oearoi vairo tokipaive. ⁴ Ari ita, vosa ovii kakaero vai toupaveira ora avu kakaero vai, okakaeroa ita evoea uvuipaai ra vearovira rutu vereopa vovouva oira tokipaive. Oa-ia uvuipaai ra vo tokiro tuuive otokiroa oisoa pura rovopaive vairo evairo voea-ia. Eake iava? Uvare vo pitupitu-a eva oa-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive. ⁵ ✱ O raroeva riakova iria viapau tauvapareve irai, iria-a eira kataivira raga tupaoro Pauto oirao piepaveira rutu, vo rara vokiara rutu-ia Pauto akepaive variripaoro, oiso ra oira tauvapareve. ⁶ ✱ Ari ita, vosa iriai raroeva vai ora iriai raga vo ruipaaro sirova utuo vuria vai puraoro, ra va iava oiso rutu tupaave, Kopiiiva rutu oira eira va iava eva oira vaaro vuria. ⁷ Voea rutupa uvui iraopauei ra goru reo rutu

✱ 4:14: 2 Ti 1:6; 1 Ti 1:18 ✱ 4:16: Ap 20:18; Jos 1:1-9 ✱ 5:1: Lev 19:32

✱ 5:5: 1 Ko 7:32; Lu 2:37 ✱ 5:6: Je 5:5

vatepari. Osa iava uvuipaai vuriara oaive eakapaive. Oa iava oearovu viapau uvuipaai ra reoara vai-ia voea togapaive. ⁸ ✱ Oire vosa irai viapau oiso vearovira rutu ora irai sara irara vaiaro tokipareve ora aao irara vaiaro, ira ita-a eera ira oirao piepa pitupiture isivaparoveira. Vao oa iava rera vaaro vuria voeao vo vuriroaro-ia putepaiveira rutu oirao pie vovou asa irara.

Vo Toupai Raroe Riako Iava Airoa Lotupa Kovo Pura-paive

9-10 ✱ Vosa oisi raga raroevira toupaeve vo rara kataitoa raga vatuito oira reraaro, oire oisi touevora, oearovu oiso oirare purapaave, “Iria o vereopa vovouro rutu vearopara purapaaveira.” Ora vosa vearovira rutu kakae vure airereivira riro piepaevora, ora oearovivu aapaapaupa iraravi rutu koata pie ragapaaveira ora oira vo kepaaro iare. Ora vosa oearovu Pauto voeaaro kokotoaro sisupaive. Ora vosa voearovio tauvapaave oearoa tavaka vo siraoaro vavataaro kaepaiveira, ora okovorovu rutu vearopara purapaave. Vosa oirare katai vatara tau (60) ivaro rutu puteve, osa iava uvuipaui ra oira vaisiario rigatori airorovu vaisiario iare raro riakoro. Osa iava lotupa

irara uvuipaai ra vairo rutu tokipaive.

¹¹ Ari ita, viapau oiso ra vairo vaisiario tapo rigatopari airoroa viapau oiso avukapaave. Uvare evairo uvuipaai ra ora vairo vo ruiparoaro sirova utupaave vorevira oira oupaoro. Osa iava pasi uvuipaai vai ra vorevira Krais-re isivapaave. ¹² Osa eisi piepaoro vao reo goru gasipaiveira oa oisoa pura rovopaive oiso purapaoro, “Krais vaiaro vigei.” ¹³ ✱ Vairo raro riako airoa viapau avukapaave, airoa uvuipaai vai pasi ra opitupiturovu oaive purapaive vo vuu-tarovio pute pie ragapaoro viripaive okeparovu iare. Ora opitupiturovu vai tapo oara vai-ia uvuipaai ra vara purapaive, vo osa vo vovouro sirova utu ragapaave siposipoara purapaoro kiuvu reoro raga iava. Varao iava vara oupaoro oara viapau toreokopa-peira oiso ra vara iava reoreopaave. ¹⁴ ✱ Osa-a eisi osa ragavira ragai vairore raro riako rugoopaari airoa viapau avukapaaveira. Airoapa vearopai vosa vorevira oira oupaave. Ra va iava kakae kavaupaoro vo kakaero vearovira tokipaive ora vairo sara irara tapo. Vosa oisi eisi piepaive, ra oisi iava vigeiva keripa irara viapau oiso vigei-ia vao oirao pie vovou

✱ 5:8: Mt 15:1-9; Ga 6:10; Ta 1:16 ✱ 5:9-10: Ap 9:36-43, 16:15 ✱ 5:13: 2 Te 3:11; Ta 1:11 ✱ 5:14: 1 Ko 7:9; Ta 2:5

irara ora reopaave vuri reoro vai-ia. ¹⁵ Oiraopavira rutu, uvare airovu evairo iava raroe riakoro Kraisure isivapaoro Seten sirova utupaaveira. ¹⁶ Oire vosa irouva o riro oirao pieva rutu iria uvuipaoi ra vairo oira sara riakoaro raroe riako tokipaave. Osa iava viapau uvuipaoi ra lotupa irara arepaeve oisore ra vairo tokipaive. Viapau. Eake iava? Uvare lotupa irara vairoro tokipaiveira raroe riakoro airoroa viapau oearoi vairo tokipasa.

Vo Reoreo Lotuapa Reipa Irarare

¹⁷ ☆ Voeao oea lotua-ia reipaaveira oeavi-ia uvui iraopatai ra vearovira voepa tauvaa vateta. Ari ita, evoea oea siposipopaiveira visiipa ora visii tarai piepaiveira, osa iava uvuipatai ra voeavipa vearo vovou rutu purapata pute pievira rutu. ¹⁸ ☆ Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia taciasipaoro uvuipaai ra vearo takuraro aiopaoro vokapaive kovopaoro. Uvare voriayi ovoiaro-a vo karepa.’

Ora vo reo tapo oa-ia oiso purapai,

‘Torevokopai kovopatoapa vorii ousa evo kovo-ia rera vaaro.’

¹⁹ ☆ Ari ita, vosa irai kataitoavi vai oreoi-ia lotua-ia reipato toga ragapareve, ra opeita rera vo reoaro uvupari, vaopa vo osa viapau aiterei opevai rera sirova toupave rera vo reoaro oirao piepaoro va vavata piepaive. ²⁰ ☆ Voearo oearoa lotua-ia reipaoro vuria puraive, oa iava uvuipauei ra voea torevokori oirara rutu osireiario-ia. Osa iava uvuipaai ra voea kekeoro uririave. Ra viapau irai voea iava lotupa irara vuria vai purapareve.

²¹ Ragai-a vao oiso vo reo-ia vii tavipaavoi Pauto osireiario-ia ora voeao rera voeao oiso-ia, Krai Jisasa ro ora purapurapa irara ensel. Uva oiso goruvira rutu vii tavipaavoi ra vo reo sirova utuu rutu ragai vaaro oa purapaavoi, oiso ra voea rutu areiivira rutu torevokori vearovira. ²² ☆ Ra opeita vagevagevira ora vii iava vavaea tovopari oearovu-ia voearo reesipaoro, oearoa oiso vovoupaave ra Turaro vo kovoaro purapaive. Ora opeita voearo tapo ora tavosipau oearoa vuri vovouro purapaiveira. Viapau. Ari uvui iraopauei ra ora vii iava sopaua airereipari rutu vava vao oiso, teapi vuria vai purari.

²³ Opeita uukoara raga-ia ukaipau upiapaoro. Ari uvuipauei ra gare visivi raga wain ovi iava ukaiou ora

☆ 5:17: 1 Ko 9:6-14 ☆ 5:18: Diu 25:4
2:11-14 ☆ 5:22: Ap 6:6; 2 Ti 1:6; Ef 5:11

☆ 5:19: Mt 18:15-20 ☆ 5:20: Ga

vii iava kovuto ruvarupaoro. Aue iava uvare kovuto viire upiaparoveira.

²⁴ Taraipaei oearovu poeravira rutu vuriara pura-paiveira, ovovouroa-ia evara viapau uvuipai ra vataupape. Osa raga piepaoro vo rutu rekasiperea Ovoioapa Voki-ia uva taru ora voea varaaro voriaro ouivereia vuriara. Vo osa voearo oearovu vatauvira oaravu vuriara purapaiveira. Osa iava viapau ikaupavira voea varaaro-ia vuriara taraipavioveira. ²⁵ Uva oisi raga ita oiso osa vearopa kovoro viaevira karekepapeira. Ora vo kovoro garepa kovorovi oisivi vearo pieara ita oara tapo viapau oiso uvuipai ra vataupape.

6

Akuku Kovo Irara Iava Vo Reo

¹ ☆ Voeao oirao pie vovou irara oea vori ou asavira kovo ragapaiveira oea uvuipaa ra vearo vovou rutu pura iraopaive voearo-ia oearoa voeapa reipaaveira oisopa, teapi oearoi vuri reoro vai purapaive Pauto vaisiaro-ia ora vigei vo taraiaro.

² ☆ Oearovu voeao oirao pie vovou irara oearoa akukuvira kovo ragapaiveira voearopa oearovu riro oirao pie vovou irara rutu, uva voea evoea viapau uvuipaa ra oiso rugoopaave, Rera ro araokotoa oaa raga ita. Uva viapau uvuiparai ra

rera uvupaa. Ari ita, viapau rutu torevokopai oisi eisi ru-goopaoro. Ari eisi ragavira uvuipaa ra kovo iraopaive pute pievira voeapa araoko irara oaive. Uvare voea ita oea oirao pie vovou irara tauvapaiveira.

Riroara Rutu Orekerovu Oupa Pitupitu Iava

Oire vii Timoti, vo reoro iava siposipo iraopari oearovu tarai pieoro vara-ia. ³ ☆ Ari vosa irai osivu ragavira siposiporeve voea tarai pieoro, ro ira viapau vo reo vigei reraaro Turaro Jisas Krai vaaro viapau oirao piepareve rutu. Ro ira orugoovu raga oureve vao oa-ia uvuipaviei ra Pauto roru piepape, osa viapau oiraopa rugooa, ⁴ ira-a eera ira ora rera raga vaisiaro kae piepareveira oiso purapaoro, “Riro taraito-a rutu ragai.” Ira-ia viapau taraia vaiei eera. Ira oiso ruipa ragaparoveira ra oearovuva kaureoparo vo reoro rutu vituarore taraa ragapaoro. Opitupitua-a eva vuria oa-ia riiriipa vovou ora upo purapa vovou oarea karekepapeira. Oupoa-ia oearovu ora tovipaaveira ora vaisi ragapaoro oiso, “Visii vao vuriara purapa irara.” ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava ora kaureopaoro ora kasipupaaveira voea raga voeao oea vo ru-gorugooroaro vavagisivira toupaveira, uvare oiraopa reo ruture oisoa isivapaave.

Oa iava oiso rugoopaaveira, Easi uvuipaviei ra lotupa vovou purapape. Oa iava uvuipaviei ra riroara vai rutu orekerói vearopara vai oupape ora vigeipa.

6 ✱ Oiraopavira rutu, vosa irouto ro ira Pauto vo rearo rutu sirova utuparo, ira uvuiparoi ra rorupareve rutu varao-ia oara oupare Pauto ruvara-ia. Vo rara ora rera iava sopaua-ia tarai rovoró oiso, Oaravia ita varao uvuipai Pauto oara ragaipa vatepareveira.

7 ✱ Vosa kavaupavioveira, uva orekerovu avu vaiva-a, raa? Viapau. Vosa ita kopiipavioveira, uva orekerovu avu vai kaepaoro avapavioveira, raa? Viapau.

8 Ari ita, vosa vo rasio-ia toupapeira, uva varavio raga vigeiva uvuipapeira aioara ora varoara.

9 Ari voeao oea rirovira rutu orekerovu guru ruipapaaveira ora voeapa, oea-a evoea ikauvira rutu kovepaiveira kokarapa vovou. Oeare oisoa Seten kuverava tovporeve voea kuverapasa. Ra va iava rera vo vovouaro raga sirova utupaave vao vuria. Uva va-a eva oa oirara iava sopaura vuri piepaiveira. Ra va iava kove ovoipaave opesipasa.

10 ✱ Aa vo vovou-a va eva vuri vovou vituaro? Vao raga ita aia oa oirara vuri piepaiveira, moni ou ruipa. Ari ita, oearovu vorevira oirao pie vovou iava porepaa viroveira moni oupa pitupitu

raga sirova utupaoro. Uva va-a eva oa-ia uvuipaai ra otavakarovu rutu oupaive ora voea iava sopaura-ia.

Uvui Iraopauei Ra Goruvira Rutu Tootoo Ovoi Rutu-ia Pitu Iraopari

11 Uva vii-a Pauto reraaro. Oa iava uvuipauei ra evo pitupituro vatavata iraopari vara pura arapa. Uva uvuipauei ra Pauto vo rugooaro-ia pitupaoro kasisarivira rutu varao pura iraopari torevoko rugoo rutu iava, ora oirao pie vovou, ora siraopa vovou, ora kave vovou, ora tapo vo osa goruvira rutu torepau Pauto vo vovouaro sirova utupaoro.

12 ✱ Goruvira rutu paupaua purari, ra orekerovu-ia vuriara pute iraori. Uvare va-a eva vii vo oirao piearo oa iavirava uvuipauei ra ora vii vo voriaro ouri vao pute pie moni oa oiso rutu toupai, Tootoo Ovoi. Eake iava? Uvare Pauto vii roporevora, oisore ra va vao Tootoo Ovoi ouri. Vao oa iava oiraopavira rutu tavitaviuepa va iava eva vii vaaro raria. Oa-ia oearovu riro irara va-ia taraipaaepa.

13 ✱ Oire uva oiso riro goruvira rutu viire puraparai waitereo Pauto vaio osireiaro-ia ora ro Jisas Kraís, uvare rera raga Pauto orekerovu rutu tootooara vituaro. Ora Jisas uvare Pontias Pailat osireiaro-ia aviavi pievira Pautoa iava tavitaviroepa. 14 Uva oiso va

✱ 6:6: Fl 4:10-19

✱ 6:7: Jop 1:21; Sam 49:16-20

✱ 6:10: 1 Ti 3:3; Je 5:19

✱ 6:12: 1 Ko 9:25-26

✱ 6:13: Jo 18:37

iava vao vii tavitavipaavo
vaiterei osireoaro-ia oiso,
Goruvira rutu Pauto vo
vovouaro sirova utupau ora
airereipaoro. Teapi vuri
vaisi puraive oearovu vii-ia.
Ra oisi raga toupai vo vokio-
ia rekasipasa ovokia-ia vigei
reraaro Turaro Jisas Krai
voroverea. ¹⁵ ☆ Pautoa
raga-a ira torevokovira ora
rera vo vovouaro sirova
vo voki eva karekerevea.
Uvare Kataitoa raga Reitoa
rutu ira oearovu rutupa
reiparoi king irara voeao
voraro rutu. Ora oearovu
rutupa turaro irara reiparoi
voeao voraro rutu. ¹⁶ ☆
Ira viapau opesia vai, uvare
tootoovira toupaveira
rera vaaro-ia keraria ovusa
roropaive. Oa aviaviaro
eva uvuipai ra ro aau pieve
ira voavire tutuu piereve.
Ari ita, viapau oiso irai
rera kekereva. Osa raga ita
viapau irai rera kekereve.
Rei vaisitoa rutu. Ira vo
goruaro-ia viapau uvuipai
oavu avu vai puteve. Osa
raga toupaveira. Ovoiei.

*Vo Reoa Vao Voeaore Oea
Riroara Rutu Orekerovuva
Toupaiveira*

¹⁷ ☆ Uvuipaei rutu ra
voeao oearoa riroaro ru-
tuva orekerovu toupaiveira
tavitaviri vaopa, teapi ora
voea vaisiario raga rei
piepaive vara iavirava eva
vova rasitoa-ia. Osa iava via-
pau uvuipai ra vara raga-ia
raripaave oara opesiperea.

Ari uvui iraopaai ra Pautoa-
ia rari iraopaoro rera oirao
piepaive rutu, ro ira vigeipa
riroara rutu vatepareveira.
Osa iava uvuipaviei ra vara-
ia rorupape. ¹⁸ ☆ Oiso voea
taviri, "Vearo kovo purapata.
Opeita iirukopata. Ari
uvuipatai ra paaropa vovou
rutu vatevatea vereopa
vovou purapata." ¹⁹ Osa
piepaoro eisi uvuipai ra
vearoa voria gurupaive vao
ovoria ouiverea rara voviri
utupau. Vo uva oiso Tootoo
Ovoi ouive vao Oiraopa
Tootoo rutu.

*Uvuipaei Ra Ora Vii Vo
Kovoaro-ia Siitue Pievira
Rutu Utupau*

²⁰ ☆ Timoti, vearovira
rutu vo kovoro oriru
iraopari Pauto viipa oara
vatereva. Vaopa uvare
oearovu rirovira rutu reoreo
ragapaaveira orekerovu
iava, ovusa viapau rugoru-
goopaave Pautoa-re. Ari
oearovu oreorovu rutu
riroara pura ragapaaveira
akukuvira raga varao raga
iava vo rasio-ia. Oa iava
oisi vo reorore oiso pu-
rapaaveira, "Riroa taraia
toupaivoi oreoa-ia vao-ia."
Vo osa viapau. Uva oisi-
a eisi osa iava viapau oiso
uvuipaei ra voea tapo ora
tavosipau evoea oea eisi
piepaiveira. ²¹ Eake iava?
Uvare oearovu ora vaisi
oaive raga oisoa rei piepaive
oiso purapaoro, "Riro tarai

☆ 6:15: Re 17:14, 19:16

☆ 6:16: 1 Ti 1:17; Jo 1:18; Ef 3:21

☆ 6:17: Ekl

5:18-20; Sam 62:10; Lu 12:20-21

☆ 6:18: 1 Ti 5:10; Ro 12:8, 13

☆ 6:20: 2 Ti

1:14, 2:16

irara igei.” Oa-a eva oa-
ia oisoa Pauto oirao piepa
vovoure ovaupaave.

Ragai-a vao visii rutupa
variriparai Pautoa iare ra
visii-ia vereopa vovou rutu
purareve visii tauvapaoro.

Eisivi raga osa vo pasio pu-
raavoi viipa.

Ragai-a vao, Pol.

2 TIMOTI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vorerivira Pol toupaveva tuukepa kepa-ia eisi Rom 66 o 67 yia Krai vo kavauaro isivaaro iava. Uva voa tupaoro vo pasio eraopa pasi rigatoreva taraipaoro oiso, Tutuu pievoi vo vuutao ra kopiira (2 Ti 4:6). Uva Timoti vovouaro goru piesa vo pasio rigatoreva Pol. Rera tavireva oiso ra viapau uririparo vo tavakapa vuutaaro-ia, vosa vuri vovou purapaive oearovu rerare (2 Ti 1:8, 2:3-7). Uva oiso puraroepa Timoti-re, Goruvira Vearo Siposipo kosi pieri oirara siposipopaoro tuuvu vovouvira rutu tupaoro (2 Ti 4:1-5).

1. Irapa reoro aviavi pie reoroaro Pol varaaro, 1:1-2.
2. Timoti vovovouaro tore piesa goru reo vatereva Pol, oiso ra touvira rutu tuuvu vovouvira toupaveve Timoti kovopaoro lotua-ia, 1:3-2:13.
3. Pol rera tavireva oiso ra airereivira toupaveve, ora vatatopoparo voeaopa kuuvu siposiporo purapa irara oea poua viroverea ovoioipa voki-ro-ia, 2:14-4:8.
4. Ovoioipa reoro varao, ora vearo voki purareva Pol oearovuva, 4:9-22.

1-2 ☆ Ragai-a vao Pol ragoa vo rigato puraavo viipa Timoti. Uva vii oiso toupari, Vii-a ragai oviitoaaro. Ragoa roporeva Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro, oa iava oiso tupaaveira, Ragai-a Krai Jisas reraaro aposelto. Oa iava vo kovo eva purapaaveira va iava vao Tootoo Ovoi tavitavipaoro. Uva va-a eva oa iava Pauto reo ovoi purareva vare vao tootooa, oiso ra va oupape vo rara Krai-va ora tavosipavio rutu. Uva ragai-a vao Pautoa-pa Aite variriparai ora Krai Jisas vigei reraaro Turaro, ra visii vatesi tauvaa, ora sirao vovou rutu, ora gavaure vovou.

*Viapau Uvuipaviei Ra Ari-
ipavio Vearo Siposipopa*

3 ☆ Aao irara oaa oisoa Pauto vo rugorugooroaro sirova rutu utupaave. Osa raga ita oiso osa ragai katai raga roroio rugoo sirova utuparaveira Pautoa-pa kovopaoro. Oa-a eva oa-ia vearo vaisi rutu purapaaveira rerapa. Ora tapo osa viipa Pautoa-ia vearo vaisi purapaaveira vo osa viipa variripara vo vokiario ora vo avi voki-ro-ia. 4 Uva gau ovire rugooperaveira vao oa purariva ragaire rugoooro. Osa iava oiso ruipaparai rutu ra vii kekea ita. Oa iava uvuiparai ra rorua rutu vii tapo tupaoro. 5 Ari ita, ragai rugooperaveira vii vaarore oirao pie vovou rutu oa

oisoa purapari kasivarivira rutu. Uvare oisi raga ita-a eisi oisoa pie rovopaere taataiara avaorei aue Lois ora aue aakoara Yunis, airea oisoa rovopa visivi Pautoa-ia oirao piepaere rutu. Uva taraiparai osa vii tapo ita oisi rera oirao piepariveira.

⁶ Eva oa iava vii rugoo piepaavoi vo kovo iavirava oa vatorevora Pauto viipa, vo osa vii reesiavora vii-ia vavae tovooro. Ra oiso rutu vo kovo riro pieri osa ro oirato ira eto kasi vuvurepare vao oa rokosa auepai. Ra vorevira vuvuve.

⁷ ☆ Ari ita, Pauto viapau oiso vigei piepareveira ra orekerovupa uriripavio. Viapau. Ari eera vigei vatepareveira Tugoropato Uraurato vigei iava sopaura goru piepasa, ora sirao vovou kareke piepasa, ora vigei tauvapasa, oisore ra airereivira rutu toupape varaura vo ruiparoaropa reipaoro rutu.

⁸ Oire uva opeita ariipau oearovu tavitavipaoro Turaro iava. Ora ragai tapopa oisi viapau uvuipauei ra ariipau osa tuukepa kepa sovara-ia toupavaoi rera vo kovoaro iavirava. Uva uvuipauei ra goruvira rutu tore iraopau vo osa vii-ia poupa piro otavakarovu va iavirava vao Vearo Siposipo. Ari ita, Pautoa raga vii tauvaparevere, ra goruvira rutu torepa evo tavakaroa.

⁹ Rera raga oisoa vegei

orirupareve. Oa iava vegei roporeva ora rerapa kovopasa. Uva uvuipaveiei ra ora airereipave rutu vuri rugoo asavira, ra vao raga vearo kovo purapave. Vegei vao rera vaitereiaro. Uva apeisi-a? E vearo pitupitu vai pura rovovevoiva? Viapau. Ari vao raga iava-a, Rera vo vovouaro raga, ora rera vaaro vereopa vovou rutu vegei-ia. Vao oa oisoa purapareve vegei sopaaro-ia Krai Jisas iavirava voari tuariri rutu, vo osa vo rasio pura uviro asavira touva.

¹⁰ Ari vo vokio rera vo vovouaro-ia taraipaveiei vao vereopa vovou oa purapareveira vegei-ia. Eake iava? Uvare viaevira rutu va karekereva vo osa Krai Jisas siporeva, oisore ra oiso toureve, Eera vegei Kae Pietoaaro. Ira oiraopavira kopiia vo varivariaro tokoreva Tootoo Ovoi kareke pieoro. Ootootoa eva vituaro oiso toupavoi vao-ia Vearo Siposipo Krai iavirava va-a.

¹¹ Oa-a vao oare Pauto ragai roporeva oearovupa va iava eva Vearo Siposipo tavitavi rovopasa. Oare ragai reesireva oiso, Aposelto ora tarai vatepato. ¹² ☆

Eisi osa iava vo tavakao oupaaveira. Uva viapau oiso ariiparaveira vo osa oisi toupaa eisi. Eake iava? Uvare tarai ovoiraera ro-ia ira oirao piepaaveira oiso, Oiraopavira rutu ira uvuiparoi ra ragai viri-varipareve vao-ia ragai

vo kovoaro. Oa vatereva ragaipa vaore, oiso ra va purapaa rerapa voari rera vo Vokiario-ia rekasisa utupaua.

¹³ Oreoa vao tarai reo uvuriva ragai gisipoaro-ia. Oreoa-ia eisi ovoovovira vii taviava, oiso ra oisi va sirova utupau goruvira rutu vo reoro-ia pitupaoro vara purapari. Ra viapau evo oirao pie vovou kavupari, ora eva siraopa vovou oa oiso toupaveira vegei-ia osa Krai-va tavosivira toupaveira. ¹⁴ ✱ Vearovira vo kovo tokipari vao oa vatereva viipa Pauto. Oa iava uvuipau ra oiraopavira Vearo Siposipo iava tavitavipau ro vo goruaro iavirava Tugoropato Uraurato, ira vegei sopaaro tootoo piepaoro vegei-ia toupaveira.

¹⁵ Voeao-ia taraipauveira oea Esia Provins-ia toupaveira oea rutu ragaire isivaoro poreia viropa vaitereo tapo Fiselas ora Hemosenis. ¹⁶ Uva Turaro arepaavoi oiso ra vereopa vovou purareve Onesiforas aaopa, uvare ovokirovu rutu-ia ragai iava sopaua oisoa varaata piepareve ragai roru piepaoro. Vo uvare viapau oisoa ragaipa ariiparo vo osa oisoa tuukepa kepa-ia toupaa. ¹⁷ Viapau. Ari vosa Rom urui-ia pouro viroiva, rovroepa voava ragaire taraapaoro. Oa iava ragai ruvara-ia pouro viropa. ¹⁸ Ira ita taraipauveira

eera Onesiforas, ira ragai oisoa tauvapareve vearovira rutu Efesas-ia ragai tapo toupaooro. Oa-a eva oa iava Turaro arepaavoi ra oisi iava rerapa sirao vovou rutu purarevere vo vokiri-ia utupaua Turaro vo vokiario.

2

Uvuipauvei Oiso Toupari, Vearoto Viurupato Krai Jisas Reraaro

¹ Timoti, ragai oviitoaaro rutu-a vii. Vigoa goru vovou rutu pura iraori rara vereopa vovou ouri Krai Jisas ruvara iava. Ovovoua eva oa-ia tauvaa oupaveira vo rara rerava ora tavosipave rutu.

² Vo reo oa uvuriva ragai ruvara-ia vo osa va iava riro irara rutu oisoa siposipopaa, uva vii ita uvuipauvei ra oearovupa ita topa pievira vo reo vateri voearopa oearoa vo kovoroaro-ia vearovira taraipauveira. Oa iava voea ita uvuipaa ra oisi raga ita vearovira oearovu ita siposipopaive vo reoro-ia.

³ Ora vatatopo iraopau, uvare oearovu tapo otavakarovu ouparivere, uvare oisi eisi toupari oiso, Krai Jisas reraaro viurupato ro ira goruvira rutu toreparoveira. ⁴ ✱ Uvare viurupato oiso vovouparoveira ra rera reraaro reito roru piepareve ora rera-ia. Osa ragavira iava eisi viapau oiso voearova ora tavosiparovere oearoa ora voea ragapa moni oupa kovoro

purapaiveira. Viapau. Uvare rera-a ira viuru kovo raga purapareveira. ⁵ ✱ Oiso osa ro ira ikaupareve paupaua purapaoro. Ira viapau uvuiparoi ra oearovu-ia putepareve rutu, vo rara viapau torevokovira reoreoa sirova uturo vao paupaua vaaro. Oa iava oiso oisoa rera piepaive, Ovoiokuto. ⁶ Ora ro ira kasivarivira rutu aio kovo tokipareve, uva uvuiparoi ra vo kovo iava avaio kuero ou rovoreye ora rerapa torevokovira. ⁷ ✱ Vo ovoovorore rugoopauei oara purapaavoi viipa, oiso ra katai rugoo raga rutu sirova utupau. Oara viipa Turaro roroio pieparevere vo rugorugoorore vii soporepaoro, ra oisi iava vara vituaro-ia vearovira rutu taraipau.

⁸ Rugoou Jisas Krais-re Devit aaotoaaro, ro ira Pauto vorevira tore piereva kopii tapi iava. Ira iava oisoa siposipopaa Vearo Siposipo rutu purapaoro eisi. ⁹ Vo osa oisoa Vearo Siposipo iava siposipopaa, uva va-a eva oapa oearovu oisoa ragai tuukepaive sen iroro-ia, oiso rorovira rutu osa voearo vuri irara oearoa reo goruro gasipaiveira. Uva viapau rutu oisoa uvuipaave oiso ra Pauto vo reoaro korupaave va tuukepaoro sen iroro-ia. ¹⁰ Eva vituaro iava viapau raveraveparaveira vo oša otavakarovu rutu ragai-ia poupa piroveira. Ari

oisi eisi piepaoro voeaore rugoopaaveira Pauto oea ropopareveira ora rerapa. Uvare oiso ruipaparaveira ra voea tauvapaa. Oa iava Pauto voea virivaripareve, vo rara Jisas Krais oirao piepaive. Ra va iava vao rera vaaro keraria tapo oupaive oa viapau opesia vai.

¹¹ Vo reo-a voa-ia oiraopa rutu,

“Vosa oiraopavira rutu kopi-iviepa rera tapo, oa iava rera tapo toupapeira tootoopaoro.

¹² ✱ Vosa goru vovou rutu-ia siraoa vo tavakaaro kaepape, oa iava uvuipaviei ra rera tapo reipavio.

Vosa rerare isivavio, osa ita uvuirovera rera vigeire isivaoro.

¹³ ✱ Vosa viapau oiraopavira rutu rera vo vovouaro purapape, uva rera raga ora rera vo vovouaro purareve. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuiparoi ra ora rera vo vovouaro tavarioreve vao vokiara rutu-ia ovovoua oirao piepareveira vigeipa.”

Oiraopatoa Rutu Iava Kovopato Ro Ira-ia Pauto Vo Reesiaro Toupaveira

¹⁴ ✱ Voea rugoo pieri voea vatatopo pieoro evoea oea tokipariveira Pauto osireiario-ia. Ra oiso purau voeare, Opeita ora kaureo ragapata oreorovu

✱ 2:5: 1 Ko 9:25 ✱ 2:7: Pro 3:5-10
Ro 3:3; Nam 23:19 ✱ 2:14: 1 Ti 5:21, 6:4

✱ 2:12: 1 Pi 4:13; Mt 10:33 ✱ 2:13:

rovirieipaoro vara-ia ora reo ragapaoro. Viapau rutu vearoa vai uvuipai ra eisi oreoi iava karekepape. Viapau. Ari vao raga-ia uvare voearo vo rugorugooroaro vuri piepaiveira oearoa voea vo reoroaro uru piepaiveira.

15 ✧ Ora vii iava vovouisi rutu tovoru ora vii vo kovoaro-ia. Oa-ia uvuipauei ra Pauto roru piepari va-ia. Osa iava viapau uvuipauei ra ariia vai oupari vii vo kovoaro-ia, vo rara tore-yokovira rutu Pauto vaaro-ia oiraopa reo oearovu tarai piepari. 16 Viapau rutu uvuipauei ra voearo tapo ora tivosipau oearoa riroara rutu akuku reoro raga pura ragapaiveira, vo osa viapau Pautoa-re rugoopave. Vo reoro oreoroa-ia oirara rutu kove piepaiveira, oa iava Pauto vo reoarore isivapaaveira vare ovaupaoro. 17 Oreoroa varao akuku reoro oara iava siposipopaiveira oara oiso rutu toupaveira, Riroa kapua oa sopeara aiopaiveira. Oea iava vaitereo-ia tisoarei aiterea oiso vaisipaiveira, Haimenias vaio ora Failitas. 18 ✧ Aiterea evaiterei oiraopa reo rutu arova piosiera. Uva va-a vao oa-ia oearovu vo vovouaro piro piepaiveira oisi siposipopaoro oiso, Vigei tore ovoiviepa kopii tapi iava.

19 ✧ Vo osa vo reoa vao oiraopa reo rutu Pauto oa purareva oa oiso rutu

toupaveira kukuuvu tuuta. Oa viapau uvuipai ra irai va gugugireve va verapasa, vao oa iava evo reo oiso purapapeira, "Oea-ia Turaro taraiparoveira voeao rera voeaaro." Ora oreovu vao oa oiso purapapeira, "Ro ira oiso puraparo, Turaro-a ragai reraaro, ira uvui iraoparoi ra ora rera iava vovouisiaro porereve vuri vovou rera vaaro kavuoro."

20 Okepavu-ia riroa oisoa osasararovu rutu dis toupave oiso-ia, oaravu aue iava gol, ari oaravu aue iava silva, ari oaravu aue iava evaoara, ari oaravu aue iava verako rasi. Evara rutu oara iava oaravu rutu pisa visivi toupaveira oara-ia ovureirovu aiopaiveira. Ovusa oaravu raga toupave varao akukupapara oara-ia vokiara rutu-ia aio ragapaiveira. 21 Osa ragavira ita oirato tapo uvuipa ra pisa visivi toureve oiso osa kovopa Pauto vaaro, vo rara vuri pitupitu rera vaaro kavu rovoreve, vo pitupituo oa oiso rutu toupaveira osa akukupapava raga. Oa iava uvuiparoi ra Pauto rera roporeve rera reesioro oiso rutu, Rerapa kovopato. Osa iava Pauto uvuiparoi ra vearo kovo rutu purareve rera iavirava vo osa oiso toupaveve, Ira-a eera vo kovo purasa vatatopovira toupavevoi.

22 Vii vovouaro airereioreo rutu va tokipari vaopa,

teapi va vao vuri vovou purari vo vovouroapa ruipa-paaveira voeao viovoko irara. Ovovouroa asavira uvuipaei ra vatavatapau. Goruvira rutu kovopari tore-voko vovou rutu purapaoro oirao pie vovou tapo, ora siraoa, ora gavaure vovou. Vo osa oisi eisi piepaoro uvuipaei ra voearo tapo ora tavosipau oea sisigarue sopavira rutu toupaveira. Oire ra oisi va iava Turaro arepaive voea tauvapasa. ²³ Uva viapau oiso uvuipaei ra voea tapo ora tavosipau oea akuku reoro raga purapaiveira ora kaureo ragapaoro, vo osa viapau taraipaave rutu. Oea-ia taraipaveira evoea oea oisi eisi piepaoro ora kau-reoara kareke piepaiveira vokiara rutu-ia. ²⁴ ☆ Ari ita, Turaropa kovopato viapau uvui iraoparoi ra kaureoparo. Ira uvuiparoi ra vearopa rugooro rutu purapareve oirara rutupa. Vosa vearovira rutu voea tarai piepareve, ra viapau voeaore vagevagepavira aveaveparo oea viapau vagevagepavira rera vo reoaro oupaoro va-ia viapau roroioapaave. ²⁵ Ira uvuiparoi rutu ra kave vovou rutuva voea torevokopareve voeao oea rera vo gisipoarova kaureopaave. Oa vai iava uvuipaai ra ora voea iava sopaura oaive porepaive, vo osa Pauto voea tauvapareve vo osa oisi vai eisi

piepaive. Osa iava voea evoea uvuipaai ra oiraopa reo rutu oirao pieve. ²⁶ Eisi osa uvuipaai ra vorevira vearo rugorugooro ouive o iava kuverava torioro Seten iria tovopareveira voea oupasa. Ro vurito ira rovvira voea ou rovo-pareveira, oisore ra rera vo vovouaro sirova utupaave.

3

Ovoioipa Vuuta Iava Oa-ia Taru Ovovourovu Rutu Vuri-ara Karekeperea

¹ ☆ Vearovira rutu vao-ia tarai vo osa ovoioipa vuutaro iava vo vokiaria karekepaperea tavaka vo siraoaro. ² ☆ Oirara riroara rutu vuri pitupituro purapaiverea oiso vara, iirukopa vovou-a vao-ia, ari orekerovu rutu gurupa vovou-a vao-ia, ari vagu vovou-a vao-ia, ari ora vaisi oaive raga kae piepa vovou-a vao-ia, ari oearo-vivu tovipaiverea. Ora vo osa aite irara oaiveva kaureopaave, vo osa viapau voea vo vovouroaro sirova utupaave. Vo rara viapau oiso rugoopave ra vearo vaisi purapaive voea-ia orekerovu oupaoro voea ruvara-ia. Vo osa Pauto vo vovouroarore isivapaave. ³ Vo osa viapau vereopa vovou purapaive. Oa-a eva oa iava viapau oiso oearo-vivupa siraoa vovouro viapau purapaiverea. Osa-a eisi osa iava vuri takauro

rutu purapaiverea oearovu reopaoro. Ora rirovira rutu ora upo ruipa iraopaave kasipu iraopaoro reasi iraopaoro vereopa vovou vo pitupituro purapa arapa. ⁴ Ora oiso osa ora voea vate iraraaro taeapaiverea voeare isivapaoro vorevira, vo rara vagevagepavira vuri rugorugooro raga sirova utupaave. Ora oiso osa ora voea raga vaisiario kae piepaiverea oearovivu vaisiario akaipa piepaoro. Ora oiso osa ora voea raga vo vovouroaro sirova utupaaverea Pautoa-re isivapaoro. ⁵ Ora oiso osa lotu purapaaverea varaatavira raga oiso osa orekerovu rogetara gaegaerepapeira uukorovuro ivara-ia. Vo rara vao oiraopa goru rutu taeapaive oa oiraopavira rutu vavatapaoro rokopaiveira sovара-ia ruture. Uva viapau uvuipau ei oiso ra voea iare tutuu piepari.

⁶ Ari oearovu voea iava vatauvira okeparovu-ia koatapaaveira airorovu oupasa riakora, oiso ra vairoro vo rugorugooroaro piro piepaive vairoro airoa viapau goruvira rutu rugorugooaave. Airoa riro vavata rutu kaepaiveira vairo varaaro vo vavataaro vuriara. Uvare vairo vo rugorugooroaro viripaiveira orekerovure vuriara rugooaoro, oiso ra vara purapaive. ⁷ Evairo riakora airoa taraa ragapaiveira

vaore, oiso ra oiraopa vovou rutu vo pitupituroaro-ia taraiave, osa viapau. ⁸ ✱ Ari voeao-ia oirara oea vuri rugooro purapaiveira oiraopa pitupitu ruture isivapaoro. Oea ita evoea oea kove ovoiaepa lotupa pitupituro pura arapa. Oiso rutu osa vaitereo-ia Janis vaio ora Jambris aiterea vaitereo-ia oisi Moses-re isivasiepa rera vo reoaro sirova utu arapa. ⁹ Osa iava viapau uvuipaa i ra riro kovo vai puraive. Eake iava? Uvare oearovu oirara voea vo vovouroaro kekepaoro oiso purapaaveira, “O ari keakea kovoro varao voea varaaro oara purapaiveira kokoropavira raga.” Oiso rutu osa vaitereo voari tuariri Janis vaio ora Jambris oisoa eveipaive.

Uvui Iraopauei Rutu Ra Pauto Vo Reoaro-ia Goruvira Rutu Pitupari

¹⁰ Ari ita, oisoa ragai vo vovouaro sirova vearovira rutu utupau varao iava oara oisoa purapaa tarai reoro vatepaoro, ora vo pitupituro oara oisoa purapaa, ora ragai vo touaro vituaro iava tapo. Oara rutu-ia oisoa evara vearovira rutu ragai siituepari, vo osa vara purapaa oirao pie vovou rutuva. Ora vo osa oisoa orekerovu ruture ora tuvuu piepara siraoa vo vavataaro kaepaoro. Ari ita, ragai vo siraoaro-ia oisoa taraipau vao oa oisoa purapaa

oearovupa. Ora oiso osa viapau oisoa raveravevira kovopaa. ¹¹ ☆ Ari ita, ragai vo tavakaroaro-ia oisoa taraipau varao oara oisoa ragai-ia poupa piro. Oara oisoa ragaipa vokiara rutu-ia upiara vatepaive. Ora varao rutu-ia taraipauveira oara oisoa ragai-ia karekepape vo osa Antiok-ia toupaa, ora Aikoniam-ia, ora Listra-ia. Oara rutu evara oisoa ragaipa rirovira rutu tavaka vovou vatepaive. Ari ita, uva Turaro raga oisoa ragai virivaripareve vara rutupa evara. ¹² ☆ Oiraopavira rutu oiso osa irou irara avu voeao oea Pauto vo vovouaro sirova utu ruipapaave Krai Jisas tapo ora tautosipaoro rutu, oea ita-a oea oisi vo tavakaro vo siraoaro oupaivere taru. ¹³ Ari vuri irara voeao riro kuuvu irara oea oirara vo rugorugooroaro piro piepaiveira vuri vovou vo pitupituro voeapa topatopa piepaoro rutu. Osa iava vorevoreripavira oearovu keakeapaiveira. Osa piepaoro eisi ora voea raga ora piro piepaaveira rutu.

¹⁴ Ari ita, uva vii Timoti uvui iraopau ei ra goruvira rutu torepao oiraopa reo rutu sirova utupau. Vao oa-ia oearovu vii tarai pieivoiva, va oirao piepariveira goruvira rutu. Uva voea-ia taraipauveira voeao oea oisoa vii tarai piepaive. ¹⁵ ☆ Vo osa kakae visivi touriva

uva oisoa evoa vii tarai piepaive. Ovuuta-a eva oa-ia taraiuepa Tugoropa Vuku iava vo siposipo-ia vao oreoa vaaro iava taraia ouriva. Vo taraio oa vituaro-a vao-ia vo raivao oraiva-ia Pauto uvui paroi ra oirara rutu vorevira oupareve ora rera iare, vo rara Krai Jisas oirao piepaive rutu. ¹⁶ ☆ Oiraopavira Pauto reraaro-a Tugoropato Uraurato ira reoara kareke roveva varao oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira. Vo reo oa-ia uvui paviei ra oiraopa vovou rutu iava siposipopape. Ora oiso osa vo reo iavirava uvui paviei ra ora vigei iava sopaura-ia vuri vovouro eveipape. Ora oiso osa vo reo iavirava uvui paviei ra torevoko pitupituro-ia taraipavio ora vigei raga oiso rutu osa vigei tavipaiveira. ¹⁷ Eisi osa vo reo vao Tugoropa toupaveira oiso osa kovo purapa, ro vaaro ira Pautoa-pa kovopareve. Osa iava uvui paroi ra uvuivira rutu okovorovu rutu purapareve varao vearopa kovoro rutu.

4

*Uvui Iraopau Ra
Oiraopavira Rutu Pauto Vo
Reoaro Kosi Piepari*

¹ ☆ Krai Jisas oirara vo vovouroaro rovirieirevereera rara, voeao oea oiso tootovira toupave ora voeao oea kopiipaaveira. Oire uva vii tavipaavoi Pauto osireiario-ia vaiterei ora

☆ 3:12: Sam 34:19; Mt 16:24; 1 Te 3:3
Pi 1:19-21 ☆ 4:1: Re 20:11-15

☆ 3:15: Sam 119:97-104 ☆ 3:16: 2

Krais Jisas oiso, Krais taru oirara rutu osireiario-ia ora karekeroverea turarovira oirara rutupa reipaoro. ² Uva oisi-a oiso osa goruvira rutu vii tavipaavoi oiso ra goruvira rutu evo reoro iava tavitaviu, vo osa oearoi vii uvu ruipapaave va-ia. Oire vosa vapa reasipaave, oire eagara. Oisi raga uvuipauei ra va iava voea tavitavi ragari. Osa iava uvuipauei ra va-ia voea vo vovouroaro vuriara poeravira karekeri, vo osa oearovu voea iava torevokori, ora vo osa oearovu varaaro oirao pie vovouro voea iava goru pieri voea rutupa siposipooro kave vovou rutuva. ³ ☆ Vo vutari utupa oa pou piroverea ovuuta-a eva oa-ia viapau oiraopa reo rutu uvuiverea oirara, uvare ora voea raga vo vovouroaro sirova utupaaverea. Vo uvare riro irara rutu voea tuvetuvepa irara guruguruiverea voea aivaro pieoro ora voea iare oea kokiario kokosipaveira rutu vo reoro uvu iraopasa oreoropa ruipapaaveira. ⁴ Osa eisi piepaoro oiraopa reo ruture isivapaaveira, oiso vovoupaoro ra vao raga tuariripa reo vo siposipoaro sirova utupaave rasito vaaro. ⁵ ☆ Uva uvuipauei ra roroiovira rutu rugorugoopaoro ora airereipau rutu. Teapi raveravepauera, tavaka vovou vo siraoaro kaeri. Uva vo kovo-ia uvuipauei ra va purapari

oearovivu siposipopaoro Vearo Siposipo iava. Osa tapo uvuipauei ra okovorovu rutu tapo purapari varao oara vaterevora viipa Pauto. Oa iava uvuipauei ra oiso toupari, Rera kovopatoaaro vii.

Ragai Vo Kovoaro Opesisa Tutuuvo

⁶ ☆ Ari ita, taraipauveira voeari-ia rovopa irara oea oisoa tauopaave Pautoa-pa. Osa ita eisi ragai-a vao oisi tauovira toupaaivoi. Aue iava uvare ragai vo vuutaaro tutuu pievoi oiso ra vo rasio kavua Pautoa iare avaoro, oiso rutu vo tuukeo karuoro vo rasio-ia osa pisikui o iria vagoovi. ⁷ ☆ Ragai vao-ia paupaua ikauava, oa iava reesia-ia poura virorao. Uvare ragai vo kovoaro viapau oisoa oavu avu vaipa apotapape vao iava rara oiraopa vovou rutu purapaa. ⁸ ☆ Osa pieava eisi oa iava ragai vaaro peira pute piea voria. Ovorio eva ouaverea vo rara oiso ragai vaisireve, Torevokotoa rutu vii, voari Ovoioa Voki-ia. Uva Turaro vo reesiaro-a ro ira ora rera raga torevokovira oirara vo vovouroaro roviriei-pareverea. Uva viapau oiso ragai raga vo reesiaro-a. Ari oearovu rutu tapo vaaro-a voeao oea rerare tuevira tupaiveira rerapa kaviko vovou rutu purapaoro.

Ovoioa Reoro Vatereva Pol

☆ 4:3: Ais 30:9-12; Jer 5:30-31
☆ 4:8: 1 Te 4:13-18

☆ 4:5: Ap 21:8 ☆ 4:6: 1 Ti 6:12 ☆ 4:7: Fl

⁹ Akeake iraopari ragai iare ikauvira uriosa. ¹⁰ Ari ita, Dimas ragai kavureva vo rasio raga vo pitupituaro sirova utupasa. Oa vituaro-a vao oa iava Tesalonaika iare avaroera, vo osa Kresens Galesia iare avaroera. Ari Taitas Dalmesia iare avaroera. ¹¹ Uva Luk raga-a ro ira touvira ragai tapo touparevoi. Uva Mak tapo uriopauai, ra vei rutu ragai iare uriosi. Eake iava? Uvare uvuiparoi ra ragai tauvareve vo kovo puraoro. ¹² Ari aue Tikikas aruavora Efesas iare.

¹³ Vosa uriopauvere, ra ragai reraarova kuvupato uriou ira kavuava Traosia aue ruvara-ia Kapas, ora vukuara tapo. Viapau oiso uvuipauai ra vo vukuro evara kavuri oara oisoa purapaive aue iava bulmakau rakariro.

¹⁴ ☆ Ari ropa ora vatatopopauvere Aleksanda ira orekerovu rutu purapaveira aue-ia bras. Ira oisoa ragai vuri piepareve rutu. Ovuria eva voriaro Turaro rerapa vatererevea voari utupaua. ¹⁵ Irapa ora vatatopo iraopauai. Eake iava? Uvare rirovira rutu kasipupaoro oiso ruipaparoveira ra vigei vo siposipoaro tekipeve va opesi ovoipasa.

¹⁶ ☆ Ari ita, rovo vuuta rutu-a vao-ia oa-ia rovoa rutu-ia kortua-ia toreraepa. Uva viapau oiso irai voa ragai tapo toureve voea vo reoroaro reo rovirieipa irara

pukopasa ragai tauvapaoro. Uva Pautoa iare variriparai ra viapau oiso voeare kasipupaoro voeapa reesia vai purareve, vao-ia vuria oa puraiva ragai eakaoro. ¹⁷ Ari ita, Turaro viapau oisoa ragai eakapareve. Viapau. Uvare rera raga ira oisoa ragaipa gorua vatepareve. Oa iava oisoa vo reoro rutu iava siposipopaa Pautoa iava. Eisi osa iava voea rutu voeoro ratau tou irara oisoa ragai vo reoroaro uvupaive. Uva oisi-a eisi osa piepaavoiva, Turaro oisoa ragai virivaripareve voea asavira keripa irara, oea oisoa oiso vovou ragapaave ra ragai opesi pieve. Evoea oea oiso rutu toupaveira osa aakau kare voeao riro kasipu vovou irara. ¹⁸ ☆ Ari ita, Turaro utupaua ragai virivariparevere evoea ruvara iava oearoa oisoa oiso vovou ragapaave ra ragai vuri pieve. Oa vituaro iava ragai orirureverea ora rera vo Saraaro-ia eisi vuvuiua-ia. Oa-a eva oa iava vokiara rutu-ia rera vaisiaro kae piepaaveira rera vaaro keraria eveipaoro oa-ia viapau opesia vai. Ovoiei.

¹⁹ Uva ragai-a vao veoro voki rutu purapaavoi Prisila vaiopa, ora Akwila, ora Onesiforas aao rutu. ²⁰ Oire uva Erastas ira epao touvira Korin-ia. Ora Trofimas ira kavuava Mailitasia, uvare upiaparoea voa. ²¹ Akeakeri rutu ra ikauvira

☆ 4:14: Ap 19:33; Ro 12:19; Sam 119:98-99

☆ 4:16: Ap 7:60

☆ 4:18: 2 Pi

2:9; Sam 121:7

uriou. Teapi kokepa vuuta vao vuria pou piro. Yubyulas vase vearo voki purapaivoi ora ro Pyudens, ora ro Lainas, ora ro Klodia ora voea rutu araoko irara oaive voeao vo.

²² Turaro iare variriparaveira oiso ra rera tapo vii reraaro tapo uraurato tavosivira toureve. Ra oisi iava Pauto tauva visii rutupa vatereve evoa.

Evavi raga osa viipa vo pasio purapaavoi.

Ragai-a vao, Pol.

TAITAS Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol toupaveira Masedonia Provins-ia uva voa toupaooro vo pasio rigatoreva Taitas-pa. Oiso ra Krit Toko iare Taitas arureve Pol oiso ra voeao lotupa irara tokipasa avaro. Vo pasio oa oiso toupaveira osa vao rovopa pasi oa rigatoreva Pol rera vatetooaro iare Timoti. Aue iava uvare Taitas tavireva oisore ra lotupa irarapa iraparo (Ta 1:5), torevokovira siposipopaoro vao iava Vearo Siposipo (Ta 2:1), ora voea vo rugorugooaro soporepasa voeao oea viapau vearovira Pauto vo reoaro sirova utupaave (Ta 2:15, 3:8).

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, 1:1-4.
2. Voeao iava lotupa kovo-ia irapa irara, 1:5-16.
3. Lotupa irara tavireva Pol varao iava oara-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive rera vo ruipaaro sirova utupaoro, 2:1-3:11.
4. Ovoiopa reoro Pol vo reoroaro, 3:12-15.

1-4 ☆ Ragai-a vao Pol ragoa vo rigato puraavoi viipa Taitas, uvare oiso rutu toupaveira, Ragai ovitooaro rutu vii, vo rara vegei rutu Turaro oirao piepave rutu. Ari ita, variripaveira

Pautoa iare Aite ora Jisas Krai vegei Kae Piepatoaaro, auere ra vii tauvapasi aue-ia gavaure vovou ora vereopa vovou rutu. Ragai-a vao-ia Pautoa-pa kovopato, uvare Jisas Krai oiso puraroepa ragai aruoro, “Avau oearovu rutupa siposiposa.” Iu, uvare Pauto ragai roporeva, oiso ra voeao tauvaa oea roporeva Pauto vaore, oiso ra voea vo vovouroaro oirao pie vovouro goruvira rutu voea iava torepe. Oa iava uvuipaai ra vao-ia Pauto vo pitupituaro oiraopa rutu taraiave, vo rara va iava voea siposipoa. Oire ra oisi iava va-ia taraioro vearovira rutu tuevira raga toupave auere Tootoo Ovoi, uvare voeapa vo tootoo vaterevera Pauto voeao rera vooaaro. Tuariri rutu vo uva vo rasio pura viro asavira touva uva Reo Ovoi purareva va iavirava, oiso ra vo tootoo vatereve. Oiraopavira, uvare viapau oiso kuuvupato-a Pauto. Ira vo vuutao-ia oearovu arurevora va iava vao Vearo Siposipo kosi pievira siposipopasa. Eera Pauto vegei Kae Pietooaro ira ragai tapo ita roporeva oisi ita osiposipo iava siposipopasa.

*Taitas Vo Kovoaro Iava Vo
Osa Krit Toko-ia Toureva*

5 ☆ Vii Taitas tavipaavoi oiso-ia, Vii kavuavora evoa Krit Toko-ia, oiso ra voa vo kovoro torevokori okovoroa pura uviro asavira toupavira evoa Krit-pa

☆ 1:1-4: Nam 23:19; Ro 16:25; 2 Ti 1:10

☆ 1:5: Ap 20:28-30; 1 Ti 3:1-7

irara sovara-ia. Oire ra voa oearoi tapo reereesiri voeao oearoa uvuipaa ra lotupa irara tokipaive voraro uruiara-ia voeapa irapaoro. ⁶ Eisi osa iava uvuipau ei ra vaore rugoou osa vii tavi rovoavoi rovvovira oiso, Voeao lotupa irarapa oea irapaaveira viapau oiso uvuipaa ra vuriara vai purapaive. Ora oiso-ia viapau irai uvuiparoi ra aireiva vatuarirei vai toupave. Viapau. Ari kataiva raga. Ora vo osa rera ovii iraraaro, oire ra oirao piepa vovouvira rutu torevokovira tupaive. Viapau rutu oiso uvuipaa ra ora voea vo ruiparoaro sirova utupaoro vuri vovouro purapaive. Ra oisi iava voea iava siposipoara uvarovu rutu vuriara avapape. ⁷ Aue vituaro iava uvare rera- a eera oirarapa irapato ira Pauto vo kovoaro tokipareveira. Eisi osa iava uvuiparoi ra torevokovira raga toupave. Opeita ro ropori ira oearovu tapo rirovira ora kaureoparo. Ora opeita ro tapo ropori ikaupa kasiputo, ora ro ira spakpaoro kokoroparo, ora ro ira oearovu upopaoro voea upia piepareve, ora ro ira ora rera raga-ia vovoupari vo orekerovu rutu ou ragapaoro. ⁸ Ari uvuipau ei ra rera ropori ira oearovure sopaipa irara oiso puraro, “Uriota vore ragai vo kepaaro-ia vearovira

pausa touoro.” Ora ro tapo ira vearo rugooro raga sirova rutu toupave. Eera ira uvuiparoi ra ora rera vo vovouaro raga rovirieipave, ra va iava torevoko vovouro raga purapave ora airereipaoro rutu. Iu, eera torevoko vovoutoa rutu. ⁹ Ari ita, vosa oiraopa reoro rutu-ia pitupave varao oara oupareveira vo Vearo Siposipo iava, uva va-a eva oa iava ita rera uvuiparoi ra oearovivupa topa pievira siposipopave kosi pievira va iava vao oiraopa reo rutu. Ora ira uvuiparoi ra viaevira vo reoro karekereve vuriara oreoroa vatepaiveira oearovu oirara piro piepasa.

¹⁰ ☆ Aue iava uvare riro irara rutu epao oea ora upopaaveira vaova Vearo Siposipo, vo osa oearovu keakea ragapaive kokoropa reoro raga-ia. Ari ita, voea tapo Jiu oea vao iava ora voea iava rakari verapa pitupitu siposipopaiveira. ¹¹ Uva voea tavi iraori ra ora eakaave uvupavira, uvare oira aaoro rutu piro piepaiveira rutu vuri reoreoro raga-ia. Uvare oiso piepaiveira ra vo aaoro ruvara-ia moni oupaave vo aaoro siposipopaoro. ¹² Oiraopavira rutu osa vii tavipaavoi iravu iava Kritpa irara iava rera. Ira oiso puraroepa voeaore oea oisoa vo Toko-ia vao Krit tupaive, “Voeao-ia Kritpa irara oea kuuvu reoro raga purapaaveira. Oea

oiso rutu toupaveira osa kaakau kare. Oea kovo arapa reasipaoro ora voea raga-ia rugopaaveira riroara rutu aio ragapaoro.” ¹³ Ari ita, uva oiraopa reo rutu-a vao-ia. Eisi osa vituaro iava uvuipaei ra goruvira rutu voeare korupau vo voea torevoko piepaoro. Oa iava voea vo vovouroaro oirao pie vovouro uvuipai ra goruvira voea iava torepape.

¹⁴ Uva oisi-a eisi osa tupaoro uvuipai ra vo reoropa reasipaave tuariripa siposiporo iava varao akukuara, oara vo ragava uriopapeira Jiu, ora voeao oearoa reo goruro pura ragapaiveira oara-ia oiraopa reore isiva ragapaaveira.

¹⁵ ✧ Oire vosa viapau irai vo rugorugooroaro-ia vuria vai tupaive, uva va eva vituaro iava oiso tupaia, Vosa apeisi eake uvureve, ora apeisi eake kekereve oara-a evara oara-ia viapau oiso vuria vai tupaioi. Ari ita, vosa vuria vai tupaive vo rera varaaro-ia rugorugooara, oire uva vara-a evara oara vituaro-ia oaravu rutu vurira tupaiveira varao oara uvupareve ora vara kekepareve. Aue iava uvare rera vo rugorugooroaro piroepa rutu. Oa iava oisi iava orekerovu rutu rera iava vuivuipea ro ira Jisas Krais viapau oirao piepareve. ¹⁶ Ari ita, oiso purapaaveira, “Igei Pautoa-ia taraipaiveira.”

Uva vigei uvuipavei oiso ra voea vo pitupituroaro eveipaoro vearovira rutu voea-ia taraipavio oiso, Asi vuri rugorugoo irara rutu-a voeao oea kuuvu reoro raga rutu purapaiveira. Eake iava? Uvare kasipu vovouro raga-a oara purapaiveira vo oearovuva ora aveavepaoro. Oa-ia Pauto vo reoro gasipaiveira. Oa iava viapau oiso uvuipai ra vearopara vai purapaive.

2

Vo Tupaia Avuka Irara Iava Vo Reo

¹ ✧ Oire uva uvuipaei ra torevokovira rutu voea tarai piepari aue-ia oiraopa reo rutu vao oa-a vigei vaoro oirao piea rutu vituaro. ² ✧ Avuka irara tavipari oiso, Opeita spakpata ukaiopaoro, ora opeita varao purapata osa kokoropa irara vara purapaiveira. Viapau. Ari uvuipai ra vearovira rutu taraipaoro ora voea vo pitupituroaro sirova utupaave vara purapaoro. Oa iava viapau uvuipai ra raveravevira Krais oirao piepaive ora oearovupa siraopaave vo vokiara rutu-ia.

³ Oisi raga ita eisi osa uvuipaei ra vairoaro avuka riako tavipari, ra oisi raga vo vovouro purapaive evara. Auepa teapi kiuvu reoro raga pura ragapaive oearoviva toga ragapaoro vo reo-ia. Ra opeita tapo goru

oviro vai-ia ukaiopaave spakpaoro. Uva evairo airoa uvuipaa ra vatuapa riako vearovira rutu tarai piepaive vearo pitupituro-ia. ⁴⁻⁵ ☆ Ra va iava vo aaoro vearovira ora tokipaave ora vo aaoropa siraopaoro. Ra viapau vuri rugorugooro karekepape vo riako-ia. Uva uvuipaa vatuapa riako ra vearovira rutu vatua irara oaive vo reoroaro uvupaive reasi asavira. Evairo airoa uvuipaa ra ora vairo vo vovouroaro raga rovirieipaive, ra va iava torevoko vovouro raga purapaive ora airereipaoro rutu. Uva oisi-a eisi osa vearopai vo osa eisi ragavira vo pitupituro evara purapaive. Oa iava viapau oiso irai uvuiparoi ra vuri reo vai purapareve vao-ia Pauto vaaro tarai reo.

Vo Toupai Viovoko Irara Iava Vo Reo

⁶ Oire uva oisi ragavira ita uvuipaei ra voeao viovokoa tarai piepari. Ra va iava ora voea vo rugooroaro rite pie rovpapaive auepa, teapi evo rugooro raga voea vovouaro piropiro piepaive rutu vo rara voea-ia putepaive. ⁷ ☆ Oire uva vii tapo Taitas oiso toupai, Viigoa uvuipaei ra voeapa ovoovoa rutu purapari vo osa vearovira raga kovoa purapari. Opeita voeare keevaita reoro raga purapari. Viapau. Ari uvuipau ra voeapa vavata

pievira reopau vo osa voea siposipopari. ⁸ ☆ Iu, uvuipau ra vo reo rutu vateri oa vituaro-ia riroa gorua rutu toupai. Oa iava viiva keripa irara viapau uvuipaa ra oiso puraave, “Kevaita reo raga- a eva akukupapa reo vuria.” Oa iava uvuipaa ra ariiave.

Vo Toupai Kovopa Irara Iava Vo reo

⁹ ☆ Oire uva kovopa irara uvuipaa ra voeao vo reoroaro tapo uvupaive oea voea tokipaiveira. Ra va iava vearovira rutu voea-ia rorupaive voea tokipaoro. Ora ra opeita kaureopaave voeare. ¹⁰ ☆ Uva viapau uvuipaa ra reipa irara oaive varaaro orekerovu kavirupaive. Ra va iava oearovu voea-ia va kekepaoro oiso purapaave, “O oiraopavira rutu, uvare Pauto ro Kae Pioto vaaro tarai reo kasiraovira rutu torepai.”

Uvui Iraopaviei Ra Sisi-garue Vovouvira Toupape

¹¹ ☆ Ari ita, Pauto rera vo vovouaro vao vereopa vovou viaevira rutu karekere piepareveira vo oearovu rutu kae piepaoro. Oa iava vorevira ora rera iare voea oupareveira. ¹² Eva vereopa vovouaro oa vigei tarai piepai, ra va iava rera vo ruipaaro purapape vo rasio-ia. Eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra vuri vovouro oavi kavupape ora vigei iava, oiso ra vearovira rutu ora airereipavio vuri

☆ 2:4-5: 1 Ko 14:34; Ef 5:22; 1 Ti 6:1 ☆ 2:7: 1 Ti 4:12 ☆ 2:8: Fl 4:8-9; 1 Ti 6:3
 ☆ 2:9: Ef 6:5 ☆ 2:10: Mt 5:16 ☆ 2:11: Ef 2:8-10 ☆ 2:13: 1 Te 4:13-18; 2 Pi 1:1

pitupituropa vo rasio iava.
 13 ☆ Uva oiso ragavira touoro
 vo vokiore tuepavio pisa
 voki rutu. Ovokia-ia vao
 Pauto vaaro kerari aviavi oa
 karekepere rara, vo osa va-
 ia aue Jisas Kraís vigei Kae
 Pietoaaro vorevira vorero.
 Oa-a eva oare rugoopaoro
 goruvira raripavioveira.
 14 Uvare ora rera iava
 vasereva oiso ra kopiíro.
 Eisi osa iava uvuiparoi ra
 vigei kae piepareve vore-
 vira varao iava vigei vo
 vovouroaro vuriara. Ora vao
 tapo oiso ra torevoko vovou
 raga-ia toupape, uvare ora
 rera iare vigei vaisireva.
 Oire uva va-a eva oa iava
 uvuipaviei ra ruipapavio
 vearo vovouro purapasa vo
 rera vaisiario-ia.

15 ☆ Oire uva vo reo-
 a vao oa iava uvuipauei
 ra oearovu vo vovouroaro
 varaata piepari voea goru
 piepaoro. Asi vii-a reito
 vaisito viigoa uvuipauei oiso
 ra oearovivu vo vovouroaro
 vuriara poerapari voea
 vorevira torevokopaoro.
 Teapi viipa keapaave oiso,
 Vii-a oira akuku raga-a.

3

*Uvuipau Ra Goruvira
 Toupari Torevoko Pitupitu
 Raga Purapaoro*

1 ☆ Oire voeao oirara
 oea tokipariveira oea-ia
 uvuipauei ra voea soporeri.
 Auepa teapi gavman-va
 ora kaureopaave ora voeao
 oirara oea reipaaveira visii
 rutupa. Oa iava uvuipaai

ra vearovira rutu voea
 vo reoroaro uvupaive, ra
 vearo kovo rutu purapaive.
 2 Voea taviri oiso, Opeita
 oearovu togapata vuri reo-
 ia. Viapau. Ari visii uvui
 iraopatai ra kave vovou rutu
 purapata oearovu rutupa.
 Ora vao tapo osa ravaavira
 raga toupata oearovivu
 tauvapasa gavaure vovou
 raga-ia.

3 Vao vituaro iava uvare
 voari tuariri oisoa toupape
 vuriara raga purapaoro
 rupasopavira raga toupaooro.
 Ora varao osa oisoa ora
 vigeiva kaureopavio. Ora
 oiso osa tapo viapau vearo
 vovou sirova oisoa utupavio
 vo osa reo goru gasipape.
 Oa iava vuri pitupitu vigei
 tuukeva, oiso ra ora vigei
 raga vo rugooroaro-ia vuri-
 ara sirova utupavio. Eva-
 a oa iava oisoa oearovu
 varaaro riiriipape. Uva
 oisoa oearovure rirovira
 kasipupavio, osa vorevira
 igeire ita rirovira rutu
 kasipupaave.

4 Ari ita, vo osa Pauto vo
 vuutaaro karekeerao oa-a
 eva oa-ia ora rera vareiaro
 sirao vovoureí karekerevo-
 rao ora tauvaa vigeipa. 5 ☆
 Oa iava vorevira vigei ora
 rera iare ourevorao ro-ia
 Pauto vigei Kae Pietoaaro.
 Oiraopavira, viapau oiso
 vearo kovo vai purapape,
 ra oai iava Pauto vigei-ia
 vearo vovou vai purapareve.
 Viapau rutu. Ari ita, vao
 raga-a kaviko vovou riroa
 rutu rera vaaro vigei-ia.

Oa-a eva oa iava Airepa Tootoo rutu ouerao, uvare vigei sisigarue pierevorao. Osa vigei pieoro ro Tugoropato Uraurato oisi vigei pierevorao, Airepa irara vigei. ⁶⁻⁷ Iu, Pauto vigeipa rirovira rutu Tugoropato Uraurato vaterevorao, vo uvare Jisas Krais vigei Kae Piepatoaaro vigeipa raiva purarevora vao vorevira ora porete piepa raiva. Uva Pauto vigei vaisipare oiso rutu, Torevoko irara. Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra oisi iava ora agiagipavio rutu Pautoa tapo. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi ouperea vao oare tuevira toupaooro goruvira rutu raripavioveira.

⁸ ✱ Uva vo reo-a vao-ia oa puraavoi oa-ia oiraopavira rutu vii tavipaavoi, oisore ra voeapa vo reo vasirakovira rutu topa piepari rutu, ra va iava pisa visivi rutu toupave voeapa voeao oea Pauto oirao piepaive rutu. Ra va iava vearo kovoro purapaive evara oara vearopai. Oara iavirava uvuipaai ra vearo tou rutu ouive.

⁹ Uva visii rutu viapau uvuipatai ra akukupapa reo raga-ia ora upopata. Ora opeita aao irara oavisii raga-ia vuurapa vaisi purapata vo voea vaivaisipaoro. Ora opeita ora visii ragava kaureopata. Ora opeita oearovu kasipu piepata Moses vaaro-ia Reo Taisi voeare reoreopaoro. Uva vo

reoro-a evara kiuvu reoro raga, oreoroa rutu iava viapau uvuipai vearoa vai karekepe.

¹⁰ ✱ Oire vosa irai oru-goorei iava pisavira siposiporeve vo lotupa uvuru sovara-ia, ra vo rugoorei sirova roopavira avaaave, ra vii goruvira rera taviri oiso, Viapau uvuipauei ra vorevira oisi osiposiporoi purapari ita! Oire vosa viapau vii vo reoaro uvureve, ra viapau oiso vorerivira ita rera tapo touri. ¹¹ Vo uvare rera-ia taraipauei oiso, Vuri vovou rutu rera-ia toupavoi. Ovovouroa ora rera-ia eveipaoro oiso puraparoveira, “Eagara, ragoa oisivio toupaavere.”

Ovoiopa Reoro Vatoreva Pol

¹² Ari ita, ragaipa tutuu piepai ra vii iare Atemas sipoa eke aue Tikikas. Oire vosa irai vaiterei iava vii iare pouro virovere, ra va iava ikauvira ragai iare uriou vo-ia Nikopolis-ia. Uvare oiso ruipaparai ra evoa touve vo uteopa vuuta-ia. ¹³ ✱ Vigoa uvuipauei ra Sinas tauvari riro taraito reo goruro-ia, aiterea vatatopopasiei ora Apolos vokasa. Uva vii tavipaavoi oiso ra oearovu taviri, ra orekerovu avu vai vaitereipa vatevateive oarava uvuipasiei avasa.

¹⁴ Voeao oirao pie vovou irara oea tokipaveaira, oearo oiso vii tavipaavoi ra voea

vearovira rutu tarai pieri. Ra
 va iava vearo pitupitu rutu
 purapaive. Oa iava uvuipaai
 ra tauva vovou rutu pura-
 paive voeaopa oea Jisas vo
 kovoaro purapaiveira. Ra
 vearo tou rutu purapaive ora
 voea vo rugooroaro kavuoro
 oara-ia ora voea raga-ia
 vovoupaaveira.

15 ☆ Ari ita, voeao rutu
 oea oisoa ragai tapo toupave
 oea voeao viiva vearo voki
 rutu purapaivoi. Oa iava
 uvuipauei ra vo vaisio topa
 pieri, vearo voki voeaopa
 oea Jisas oirao piepaiveira.

Pauto visiigoa rutupa
 rirovira vereopa vovou
 vatereve ora igei tapo.

Ragai-a vao, Pol.

FAILIMON Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tuukepa kepa-ia toupaooro eisi Rom urui-ia 61 o 63 yia Krai vo kavauaro isivaaro iava. Vo rigato purareva rera iare rera vatetooaro ro Failimon ira Pol vo reoaro uvuoro porero viropa oa iava va sirova uturoepa Krai oirao piepaoro. Uva iravu kovopato Onisimas Failimon reraaro, ira torireva Failimon arova vore Rom uva voa oisoo Pol tapo toupaveve, oa iava oisoo Krai oirao piepareve, uvare rera vovouaro porereva. Oisi-a eisi osa iava Failimon akereva Pol oiso, E uvuipauai ra rera Onisimas vorevira ou pieri, uvare vii araokotoaaro rera-a ro vo Krai vaisiara-ia. Ra rera ou pieoro rerapa siraou vao-ia rera vo vuriaro vao oa purareva.

1. Aviavi pie reoro rigatoreva Pol, 1-3.
2. Ora rera vaaro sirao vovou Failimon-pa, 4-7.
3. Failimon arereva Pol oiso ra vorevira Onisimas ou pierive, 8-22.
4. Ovoioapa reoro-ia veoro vokireva Pol, 23-25.

1-2 ✱ Ragai-a vao Pol ragoa tuukepa kepa-ia toupaaovi, uvare Krai-pa kovopatoa ragai. Uva vegei-a vao

ora ro Timoti vii araokotoareiaro ora ragai, vegoa vo rigato puravevoi viipa Failimon. Uvare viipa siraopaveaira vo osa Krai-pa kovopariveira. Oire uva voearo rutu tapopa vo rigato-a vao-ia, oearoa vii vo kepaaro-ia ora gurupaaveira lotu purapasa. Ora o tapo vigei taataavaaro Apia iriapa tapo vo rigato puravevoi, ora ro tapopa Akipas ira vegei tapo vuri vovourova ora upoparoveira. ³ Uva variriparai Pautoa iare vigei aitearo ora Jisas Krai vigei Turaroaro oiso ra gavaure vovou purasi visii-ia tauvaa vateoro visiipa.

Oirao Pie Vovouaro Failimon Ora Siraopa Vovou Aue-ia Turaro

⁴ ✱ Ari ita, vosa variria purapaoro vii vaisipaavoi Failimon. Ora vosa viire rugooapaoro veoro vaisi vuurapa vaisi purapaavoi ragai reraaro-ia Pauto. ⁵ Vo uvare vii iava uvupaaveira vo oearovu ruvara-ia. Uvare vii-a eva viigoa oearovu rutupa siraopaveira voeao vii voeaaoro, vo rara goruvira rutu oirao pie vovou purapari Turaro-ia Jisas. ⁶ ✱ Uva oiso variripaoro viire rugoopaari oiso, Vearopai rutu vo osa ora vii vaaro oirao pie vovou kareke pieri oearovu rutupa oirara. Oire ra va iava vii-ia vo vovou eveiolo oiraopavira rutu varao oirao pieive vara-ia taraiooro veaorapa,

✱ 1:1-2: Ef 3:1; Fl 2:25; Kl 4:17 ✱ 1:4: Kl 1:3-7; Ro 1:8-9 ✱ 1:6: Je 2:14-20; Fl 1:9 ✱ 1:7: 2 Ko 7:13

oara vigeipa Krais Jisas-ia toupaveira, vo osa rera tapo ora tautosipavio. ⁷ ☆ Oiso osa va eva, araoko, vii vaaro sirao vovou voearopa Pauto voearoaro. Oa iava rorupaavoi rutu, uvare va-a eva oa ragai vovouaro varaata pievoi rutu. Ari ita, igei rutu varaata pierivora igei vao Pauto voeaaro.

*Pol Failimon Tavireva, Vi-
ipa Ruipaparai Rutu Ra Oni-
mas Ou Pieri Ora Vii Iare Oiso
Rutu Osa Araokoto Oara*

⁸ Oire uva vearo vovou-a vii vaaro oa-ia taraipaoro uvuiparai ra oiso vii tavia goruvira, Ragai vo reoaro uvu iraori, uvare vegei araorei-a vo Krais vaisiario-ia. ⁹ Ari ita, viipa sir-aoparaveira rutu. Eva-a oa vituaro iava gavaure visivi vii arepaavoi. Ragai-a vao avukatoavi Pol, ragoa tuukepa kepa-ia toupaaavoi Krais-pa kovopato. ¹⁰ Oire uva oisi-a oiso osa ragavira rerapa ro-ia Onisimas vii arepaavoi, oiso ra rera tauvari ira viipa kovo rovoreva. Oa iava torireva vii arova. Uvare rera-a ira oiso rutu toupaveira, ragai oviitoaaro. Vao vituaro iava uvare tuukepa kepa-ia toupaooro Krais iava rera taviava. Oa iava ragai vo reoaro uvuoro Krais oirao piereva. Osa iava Airepa Tootoo rutu oureva. ¹¹ Ari ita, voari tuariri viapau vearo kovo vai purapareva viipa. Ari vo vokio-ia uvuiparoi rutu ra vearo

kovo rutu purapareve vegei rutupa ora vii.

¹² Oire uva rera arupaavoi vorevira vii iare. Uva rera-ia ora ragai iava vovouisi rutu tapo sipopaavoi vii iare siraovira. ¹³ Ari ita, rerapa ruipa ragaparai rutu oiso ra vovio raga ragai ruvara-ia toupareve, vo uva tuukepa kepa-ia toupaaavoi. Aue iava uvare oearovupa siposipopaaveira Vearo Siposipo iava. Oire ra oisi ragai ruvara-ia touoro ragai tauvareve vii vo tavukiaro ouoro. ¹⁴ Ari viapau uvuiparai ra goruvira rera-ia pitupaa vo raga ragai ruvara-ia, vosa viapau vearo vaisi pura rovoru rera-ia. Ari ita, reasiparai oiso ra vii tavia oiso, "Ragai tauvari." Viapau. Ari vii raga vo rugooaro vegei-ia. Oa-ia uvuipauei ra vegei tauvari vii vo ruipaaro sirova.

¹⁵ Ari ita, ragai oiso rugorugoparai, Pautoa vai vo ruipaaro sirova torireva vii arova. Oire uva voa-a evoa uvava voreoro taru vii ruvara-ia riro kaekaevira rutu toupavevere. Iu, uva oiraopavira rutu-a eisi. ¹⁶ ☆ Vo vokio vao oa-ia viapau oiso Onisimas touparevoi osa voari tuariri akukuvira oisoa kovo ragapareve. Viapau. Uvare vo vokio-ia oiso rutu touparevoi, Rera-a ro-ia vegei araokotoaaro vo Krais vaisiario-ia. Eva-a oa-ia kovopa irarapa pute pievira touparevoi. Eisi osa iava uvuipaveiei ra rirovira

rutu rerapa siraopave. Oire vosa oiso rugorugoopau rore Onisimas, Ragaipa kovopato ro-ia ora ragai araokotoaaro vo Turaro vaisiario-ia, uva eisi osa rugoopao uvuipau ei ra rirovira rutu rerapa siraopau vo sirao-ia pute pievira osa rerapa siraoparaveira.

¹⁷ Ari ita, vosa oiso ragaire rugoopau, Vatetoa oaa rutu-a ro-ia Pol, uva uvuipau ei ra rerare tapo oisi rugoou, vorevira ora vii iare rera voreoro ro-ia Onisimas. ¹⁸ ☆ E vuria vai peira rera-ia vii-ia ora vo vii orekerovu avu vaiaro-ia? Vosa oisi oarai pape, oire uva uvuiparai ra viipa oarai kare piea. ¹⁹ Oire uva va vao oa kekepari oreoa rigatopaavoi ora ragai Pol vavaeoro raga iava. Oa-ia oiso puraparai, Iu, oiraopavira rutu viipa oara kare pieavere. Uva uvuiparai ra oiso vii tavia, Easi riroa rutu epao oa ou ragariva ragai ruvara-ia, uvare vii siposipo ragapaa-vora Vearo Siposipo iava. Oa iava Jisas oirao pieoro Airepa Tootoo ourivora. ²⁰ Oire araokotoa oaa, vii Failimon arepaavoi oiso ra oisi eisi va purari. Uvare tavosivira rutu toupavevoi vo Krai vaisiario-ia. Uva va-a vao oa-ia uvuipau ei ra oisi iava ragai vovouaro varaata pieri rutu, vo osa vii tauvareve Turaro oisi eisi piepasa.

²¹ Ari ita, vii-ia taraipaoro oiso viipa vo pasio rigatovoi. Oiso osa ragavira

uvuipau ei ra oisi va purari. Uvare oiso ragavira vii-ia taraiparai, evara-ia pute pievira rutu taru orekerovu rutu oisi purarivere rara ragaipa. ²² Oire uva oisi-a eisi osa ragaipa oai tugia vai ravaavira vatatopori. Ari ita, Pauto oirao piepaavoi rutu, oiso ra visii rutu varaaro variriara vearovira rutu uvupareve. Oa iava ragaipa raiva purarevere vao oa-ia vorevira voreravere visii tapo toupasa.

Ovoioipa Reoro Vatareva Pol

²³ Oire uva oreovu-a vao-ia vo osa Epafras vearo voki purarevoi viiva. Ira oisoa ragai tapo toupareve vo tuukepa kepa-ia, uvare rera tapo Krai-pa kovopato. ²⁴ ☆ Ora voeao tapo Mak vase, ora Aristakas, ora Dimas, ora Luk oea rutu tapo viiva vearo voki purapaivoi, voeao oea oisoa ragai tapo kovopaive.

²⁵ Oire uva ragai-a vao variriparai Turaro iare Jisas Krai, oisore ra visiipa tauva vatareve visii viraakooro rutu. Ovoiei.

Ragai-a vao, Pol.

HIBRU Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva iravu voeaopa oirao pie vovou irara Jiu-pa irara iava voea. Ari viapau taraipaviei oiso, Iroutoa rutu vo rigato purareva.

Uva Krai iava Kristenpa irara tavitavireva oiso pura-paoro, Ro Krai ira oearovu rutu-ia pute iraopareveira reipaoro voeao iava, oiso osa voeao profet irara, ora voeao enselpa irara, ora ro Moses, ora Josua, ora pris irara Eron vo saraaro iava voea. Ora oiso tapo puraroepa vo pasio-ia, Vao Airepa Reo Ovoi oa tuariripa-ia pute iraopaiveira tauva vatepaoro oirarapa. Ora vao koruoua oa purareva ora rera-ia Krai ora aue tapo varao oirao pie reoro oara rutu Jiu varaaro-ia putepaiveira varao oara oisoa purapaive vo tuariri rutu.

Oire uva Papara 11 sovara-ia goru reoro rutu toupaveira oreoroa epao voeao iava tuariripa irara oea varaaro oirao pie vovou oisoa kareke piepaive Pautoa raga-ia rari iraopaoro vo osa oisoa oaravu kovoara purapaive.

1. Jisas iava vao aviavi pie reo, ira-a orekerovu rutu vituaro-a rera, 1:1-3.

2. Krai voea-ia enselpa irara puteparevoi rutu, 1:4-2:18.
3. Krai vaiterei-ia Moses vaio ora Josua puteparevoi rutu, 3:1-4:13.
4. Krai voea-ia pris irara Eron vo saraaro iava pute iraoparevoi rutu, 4:14-7:28.
5. Tuariripa koruouaroa-ia puteparevoi Krai, uvare ora rera iava revasiva-ia ovoioapa koruoua purareva Airepa Reo Ovoi oirao piepaoro, 8:1-10:18.
6. Oirao pie vovou-a vao oa-ia uvui iraopaviei ra Pauto roru piepape oiso osa tuariripa irara oisoa rera roru piepaive, 10:19-12:29.
7. Goru reo vatereva Kristen irara vo vovouroaro tore piepasa, oiso ra tuuvu vovouvira toupave, 13:1-25.

Pauto Oviitoaaro Vigeipa Reo Vatepare

¹ Pauto tuariri rutu ora rera vo reoaro oisoa vatevatepareve voeaopa vigei aao iraraaro. Ora vo osa tapo vo oraivarovu rutu-ia oisoa profet irara-ia piepareve ra rera vo reoaro kareke pieive va kosi pieoro. ² ☆ Ari vo vokihoa varao-ia ovoioapa vokihoa oara-ia Pauto ora rera vo reoaro kosi pierevora rera Oviitoaaro-ia. Ro-ia ira iavirava Pauto orekerovu rutu pura rovoreva voari rovoa

☆ 1:2: Ga 4:4; Hi 2:3; Sam 2:8

rutu-ia. Ora oiso tapore eera ira-ia orekerovu rutu touvereá vo ovoioipa voki-ia, ra oiso rutu pieve evara, Rera raga varaaro. ³ ✱ Eera Jisas ira iava roropaiveira aviavia vova Pauto vo kerariario-ia. Ro ira kekepaoro oiso taraipaaepa, O ari Pauto oiso toupaveira osa ro, uvare Pautoa-va areiipaveira rutu Jisas. Rera vo reoaro vo goruaro oa-ia orekerovu rutu voka piepareveira oiso vuvuiua-ia ora vo rasitoa-ia, oisore ra orekerovu rutu oisi raga toupave vo vokiara rutu-ia. Oire uva raiva pura rovoreva oirara rutupa vo vuriara rutu verapasa vo ora rera revasiaro-ia. Oa iava vo vokio oirapapa varata-ia pauparoi vuvuiua-ia Pauto ruvara-ia, ro-ia Reitoa rutu ira oearovu rutu-ia king irara putepaveira.

Pauto Oviitoaaro Ira Enselpa Irara Rutu-ia Putepare

⁴ Eva-a oa iava rera raga enselpa irara-ia putepaveira rutu. Oiso osa raga ita rera vaisiario voea vaisiario-ia putepaveira vo vaisio-ia oa vatereva Aiteto Pauto rerapa. ⁵ ✱ Uva va vituaro iava oiso toupai, uvare viapau oiso irai voea iava enselpa irara oisi tavireva oiso, 'Vii-a ragai Oviitoaaro. Vo vokio-ia ragai-a vii aitetoaaro.'

Ora oiso tapo osa viapau oiso irai voea iava enselpa irara tavireva oiso,

'Ragai-a rera aitearo. Ira taru toupaveveira ragai Oviitoaaro.'

⁶ ✱ Oire vosa Pauto ora rera Oviitoaaro rutu Avaioto vara piesa aueparoepa, uva oiso puraroepa,

'Voea rutu Pauto voeaaro purapurapa irara ensel irara taku viro iraoave rera Oviitoaaro-ia vuurapa vaisi puraoro.'

⁷ ✱ Oire uva voeao enselpa irara oea iava Pauto oiso puraroepa,

'Purapurapa irara ensel irara puraava, oiso ra oiso toupave osa kiuvu. Ora tapo ragai voeaaro kovopa irara oiso puraava, ra oiso toupave osa vuvua.'

⁸ ✱ Oire uva vo reo raga purareva rera Oviitoaaro iava oiso,

'Turaro. Vii vaaro paupa viapau oiso opesiperea. Oa touvira rutu toupavereá ovusa vaia paupau oearovu rutu tokipaoro. Voeao rutupa reipavereá, oea torevokovira rovirieiparivereá.

⁹ ✱ Viigoa vovou iraopau torevokoa purapasa vao vuria verapaoro. Eva-a oa vituaro iava Pauto, vii reraaro Pauto vii roporevora. Oa iava oearovu rutu-ia putepari, vo osa viipa avivikepaaveira vii-ia vuurapa vaisi purapaoro. Va-a vao oa vituaro iava roru

✱ 1:3: Jo 1:14; Kl 1:17 ✱ 1:5: Sam 2:7 ✱ 1:6: Diu 32:43 ✱ 1:7: Sam 104:4 ✱ 1:8: Sam 45:6-7 ✱ 1:9: Ais 61:1-3

vovou rutu vaterevora
viipa.'

10 ☆ Oire uva oiso tapo puraroepa Pauto,

'Vii-a Turaro viigoa vo rasio karekeriva va purapaoro rovoa-ia. Oa iava ora vii iava vavaea raga-ia vuvuiua ita aia purariva.

11 Ari ita, oiraopavira rutu. Vara rutu opesiperea, vo osa vii raga touvira rutu toupari. Oara rutu evāra rutapaperea avukapaoro. Oiso rutu osa varoara varao oarapa tutuu piepapeira oiso ra karikari piro.

12 Oisi-a eisi osa piepaivora uvuipau ra vara vikopari vara vikipasa. Uva vara rutu oisi purariva oara ora tavariopapeira oiso osa varoara ora tavariopapeira, vo osa vii viapau oisi otavarioiei. Ora viapau rutu oiso avukapauverea.'

13 ☆ Ari ita, Pauto viapau irai enseltoa vai tavireva oiso purapaoro,

'Vo pauu ragai vaaro iava oirapapa varata. Uva tuepauverea vo vokio-ia oa-ia voeao viiva keripa irara tovoaverea vo vii reroaro, oiso rutu osa orekerovu varao oara ivara-ia tasipaiveira kokotoara.'

14 Oire uva eake rutu-a voeao enselpa irara? Uvare voea rutu kovopaiveira urauravira Pautoa-pa. Oa iava Pauto voea sipopareveira voearo tauvapasa oearoa ora vatatopopaaveira rerare tuevira. Vo osa voeapa ruipaparo, oiso ra ora rera iare voea oupareve.

2

*Pauto Vo Ruipaaro Oisi
Toupaiveira Ra Vorevira Ora
Rerapa Vigei Oupareve*

1 Oire uva vo reo-a vao oreoa vate rovoivora vigeipa oiraopa reo rutu, oa iava vo reo uvu iraopapeira. Vo reo-ia pitupapeira goruvira rutu. Teapi vo reo arova ora aapaapau pie oiso osa opitaisi vo avaka rovu ivara-ia gaegaerepai. 2 ☆ Uva vo siposipoa-a vao oa purapaiveira enselpa irara oa eveipaiveira oirara rutu oiso, Va-a vao-ia oiraopa siposipo rutu aue Reo Taisi Jiu vaaro. Uva viapau oiso vearovira vo reo sirova utu rovopaaepa. Oa iava vuria vo voriaro uvuivira ouivora. 3 ☆ Oire uva apeisi-a? Vosa vo siposipo eva uvu ragapape vo pitupitu iava Pauto vaaro oearovu oupa vore ora rera iare, uva apeisi ragavira oiso osa iava uvuipaviei ra vuri vovou vo voriaro vatavatape? Viapau rutu uvuipaviei ra vuria vo voriaro vatavatape, uvare Turaro Vearo Siposipo kosi

pie rovoreva. Oa iava oearovu va uvuivoiva, Pauto voea oureva ora rera iare. Va-a eva oa rutu vituaro iava vo siposipo oiraopavira rutu oiso karekeerao vigeipa. ⁴ ✱ Uva Pauto vigei rutupa evo reo oirao pierewa oaravu rutu ravotoara puraoro vigeipa ora rera vo goruaro riro goru rutu kareke pieoro. Oa iava oaravu tapo vatereva voeaopa oirao pie vovou irara, varao vatevateara Tugoropato Uraurata varaaro. Uva vara-a evara oara vatereva voeapa ora rera vo ruipaaro raga-ia, Pauto.

Jisas Raga Uvuiparoi Rutu Vorevira Vigei Oupasa

⁵ Oire uva airepa vovouva urioroepa Krai. Oa iava viapau oiso Pauto enselpa irara reesireva oisore ra varao-ia airepa rugooro tokipaave, varao oara iava tavitaviparai. ⁶ ✱ Viapau. Ari, iravu oirato oiso puraroepa Tugoropa Vuku sovara-ia oiso,

‘Pauto. Eake irara vai-a oirara ra voeare rugorugoo rovou? Iu. Eake rutu-a oirara ra voeapa siraopau rutu?

⁷ Ari ita, poteku vuutavi raga oa-ia voeapa oisi pierivora, oiso ra enselpa irara reroarovi toupave. Uva evoea oirara oea-ia keraria tovorivora, oiso ra vara rutu voea vaisiaro kae

piepaive. Uvare orekerovu rutu voea reroaro toupaveira varao oara rutu tokipaiveira.’

⁸ Oiraopavira rutu oiso osa evo reo purapai oiso, Orekerovu rutu oirara reroarovi toupavoi varao oarapa reipaaveira. Ari touvira rutu oirara situeperea vo rara oisi pieve orekerovupa reioro. ⁹ ✱ Ari ita, viapau oirara oisi kekepapeira, ari Jisas raga. Poteku vuutavi raga oa-ia tourevora vo enselpa irara reroarovi oiravira. Oa iava Pauto oirara rutupa siraooro Jisas siporevora, oiso ra voea rutupa kopiio. Okopiia isivaaro iava rera kae pieredora ora rera iare. Uva rerapa rei vaisi rutu vaterevora rera tovooro rera vo kerariaro sovara-ia.

¹⁰ Uvare Pauto-a ira orekerovu rutu karekereva ora rerapa. Ora orekerovu rutu rovo rovoreva. Eva-a oa vituaro iava oisi torevokovira rutu Jisas oisi pierewa. Ari ita, Jisas eera ira iava oirara rutu uvuipaai ra oisi toupave, ra va iava Pauto ora rera iare vorevira voea oupareve. Uva va-a vao oa vituaro purareva Jisas sitoka ouoro. Uvare rera raga kataitoa rutu ira uvuivira rutu karekeroeapa oirara rutu tuvetuvepasa vaore, oiso ra Pauto voaaro koatapaave. ¹¹ ✱ Uva Jisas vuriara rutu vera iraopareveira oirara iava. Oa iava voea rutu

✱ 2:4: Jo 4:48; 1 Ko 12:4; Ef 1:5 ✱ 2:6: Sam 8:4-6 ✱ 2:9: Fl 2:7-9; Ap 2:33; Jo 3:16 ✱ 2:11: Hi 10:10

Jisas vase areiivira rutu toupaveira, uvare torevoko irara-a vigei. Oa iava kataitoa rutu-a Aiteto Pauto vigei rutu Aitearo. Oa-a eva oa sirova viapau oiso Jisas ariia vai oupareveira, vo rara oirao pie vovou irara rutu vaisipareve oiso, “*Ragai araoko iraraaro.*” 12 ✧ Ira vo reoaro oiso puraepa,

‘Pauto. Ragai vii iava araoko irara oaa tavipaoro vii vaisaro-ia vuurapa vaisi purapaaverea vo oirara rutu osireiario-ia voea oea ora guru-paave.’

13 ✧ Ora vo reo-ia tapo rera vo reoaro oa-ia oiso puraroepa,

‘Ragai vii-ia Pauto rari vovou purapaaveira.’

Ora vo reo tapo oa oiso purapai,

‘Ragai-a vao ragoa voeavio tapo kakae vure toupaavoi, oea vatereyora Pauto ra-gaipa.’

Jisas Ira Oiravira Karekeroepa Vigei Tauvasa

14 ✧ Oire uva voeao oea oiso vaisireva kakae vure evoea-a oirara rutu. Uvare Jisas oisi rutu kavauroepa oiso osa voeao oirara oeva areiipare. Ira eisi ragavira pierewa aue-ia evao parikou-ia kopiiro, oiso ra Seten vo goruaro-ia tasireve vao oirara kopii piepa goru. 15 ✧ Uva Jisas Seten-ia pute ovoireva rera vo goruaro

tokooro. Oa iava voea vo rugorugooroaro karukarureva voeao oea vokiara rutu-ia oisoa kopiiapa uriripaave. Uva vo uriri tapo eva opesi pie ovoireva. 16 Oiraopavira rutu vao-ia taraipavio oiso, Viapau oiso enselpa irara tauvapareveira. Viapau. Aue iava uvare voea-a voeao oea tauvapareveira oea toupai Ebrahim aao iraraaro. 17 ✧ Oa vituaro iava oiso rutu karekeroepa osa oirara rutu araoko-toaaro, oisore ra oiravira rutu touoro goruvira rutu Pauto vo kovoaro purapareve. Vo kovo-ia okovoa oisoa purapareve Rovopato Prito, oiraopa kovotoa rutu Pautoa-pa tauoara purapaoro vigei iavirava siravira. Oa iava Pauto oirara iava vuri vovouro rutu verareva. 18 ✧ Oire uva oisi ragavira eisi osa tupaoro uvuiparoveira rutu voeao tauvapaoro oea-ia kokaraparoveira Seten. Eake iava? Uvare Jisas tapo-ia kokara ragaroepa rera Seten. Oa iava va-ia vo sirao oureva eera, vo osa vao Jisas rera-ia Seten vorevira putereva rutu.

3

Vao Turaro Vaisi Jisas Vaaro Oa Vao-ia Turaro Vaisi Moses Vaaro Puteva

1 Araoko irara oaa, visii vaisireva Pauto, “Ragaipa.” Uvare viapau vuri vovou vaiei visii-ia. Oire rugoo

✧ 2:12: Sam 22:22 ✧ 2:13: Ais 8:17-18; Jo 10:29 ✧ 2:14: Mt 16:17; Jo 1:14

✧ 2:15: Ro 8:15; 2 Ti 1:7 ✧ 2:17: Fl 2:7; 1 Jo 2:2, 4:10 ✧ 2:18: Hi 4:15

iraopata rore Jisas. Eera ira siporevora Pauto vo rasio iare rera vo reoaro kaepasa. Oa iava oiso rera karekerevora rera Rovopatoa rutu Prito. Uva rera-a eera ira vaisipai oiso, "Vigei reraaro." ² Uva viapau oiso Pautoa-va kaureoroepa ro ira roporeva rutu vo kovo purapasa. Oiso osa pierewa aue Moses ira viapau oiso potereva vo oirara rutupa kovopaoro Pauto voeaaro ora Pautoa tapopa. ³ ☆ Oire auea vao-ia ovoovoa ro iava oirato ira kepa paureve rei vaisi kepa. Ra rera vaisiario reiparo vo kepa-ia. Oiso osa aue Jisas ira vaisiario Moses vaisiario-ia puteva vo Pauto rugorugooario-ia. ⁴ Ari ita, viapau oiso okepai akukuvira kareke ragapapeira. Viapau. Ari oirara raga oea vo keparo rutu evara paupaiveira. Oiso osa Pauto ro ira orekerovu rutu purareva. ⁵ ☆ Oire uva Moses-a eera Pauto kovopatoaaro. Uva viapau oisoa potepareve voeaopa kovopaoro oea Pauto vo kepaaro-ia toupaveira. Viapau. Asi eva-ia rera vo kovoaro ovoovoa purareva vao oa iava ora tavitaviave vo utupaua. ⁶ ☆ Ari ita, uva Krais-a Pauto Ovi-toaaro rutu ira tapo viapau oiso potepareveira vigei tokipaoro vigoa oiso toupapeira, Pauto vo kepaaro. Uva vigei vao vigoa oiso rutu toupai, Pauto vo kepaaro, vo

rara Krais-ia oirao piepaoro goruvira pitupape vo Pauto vo Saraarore tuepaoro.

*Voeao Oea Pauto
Gisipoarova Kaureopaai Oea
Viapau Uvuipaai Ra Reareaa
Vai Ouive*

⁷ ☆ Oire uva eisi toupaooro Tugoropato Uraurato ravaavira vigei vatatopo piepareveira oiso pura-paoro,

Vo osa vo vokio reoara uvu iraopata varao vova Pauto gisipoaro-ia,

⁸ ra opeita oiso vo vovouro purapata osa voviri tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va. Vo osa voraro toutava raaka tapiro evoava oisoa Moses vo reoroaro akeakepata varo reroaropaoro.

⁹ ☆ Ari ita, uvaroa evoraro uva touiva voeari visii aao iraraaro. Uva oisoa voraro toupaooro oaravu rutu vuriara purapaive. Oa iava tutuu pie ragaepa ragaipa oiso ra voea opesi piea. Osa viapau. Ari vo resura tau ivaro-ia (40) touiva osa voea oisoa tokipaa touvira. Iu ita. Evoa oisoa ragai vo tokiaro evei ragapaoro vuri vovouro rutu pura ragapaive.

¹⁰ Oa vituaro iava voeare kasipuraepa oiso puraoro, Voea rutu voeao-ia riro kaureo irara. Uvare viapau

☆ 3:3: 2 Ko 3:7-11 ☆ 3:5: Nam 12:7; Eks 14:31; Diu 18:18-19 ☆ 3:6: 1 Ko 3:16; Ro 5:2 ☆ 3:7: Hi 9:8; Sam 95:7 ☆ 3:9: Ap 7:36

oiso ragai vo reoaro
sirova utupaaveira
oisi vara purapasa.

11 ☆ Uva voeare kasipuraepa.
Oa iava reo ovoi pu-
raava oiso puraoro, Vi-
apau rutu oiso oei
koataavere ragai tapo
touro reareasa!

*Viapau Rutu Uvuipavio Ra
Kaureopavio Pautoa-re Oiso
Osa Voeao Isrel*

12 ☆ Araoko irara oaa, ora
vatatopo iraopata. Teapi
irai visii iava oiso okaureoi
purapaveve evo vovouro
rutu purapaoro vuriara. Ra
vara-ia ora piro piero Pauto
arova. Ro Pauto ira touvira
visii tokipareveira. 13 ☆ Ari
oearovivu tauvapata ora
visii iava vokiara rutu-ia,
vo osa touvira evo voki-
ropaveve vore utupaua.
Teapi irai visii iava ora
keakea ragaparo oiso pu-
rapaoro, “Viapau oiso vuri
vovou uvuipai ra ragai vuri
pieive.” Oire uva va-a eva
oa viapau oiso uvuipai ra
vii arovi pieve Pauto vo
pitupituaroo sirova utusa.
14 Eake iava? Uvare vigei
rutu Krai tapo takuvuvira
rutu toupai rera vaaro
oupaoro tauvaa, vo rara vao-
ia rari vuku goruvira rutu
pitupape vao oa-ia rovvio
rovovira rutu. Teapi vaore
ovaupavio Ovoioipa Vokire
tuea.

15 Iravu vo rigato purareva
oa oiso purapaveira,
“Vosa vo vokio reoara uvu-
pata varao vova Pauto

gisipoaro iava, ra
opeita vo vovouro
purapata osa voviri
tuariri kaureopataepa
rutu Pautoa-va.’

16 Uva irou irara rutu-a
voeao oea Pauto gisipoaro
oisoa uvu ragapaoro rerava
kaureopaave? Evoea raga
ita oea tuvetuvereva Moses
vo vokio-ia oa-ia Isip-ia
kavuoro avaaepa. 17 Ora
irou irara rutu-a voeao oeare
kasipuroepa Pauto aue-ia vo
resura tau (40) ivaro? Ari
voea raga ita evoea oea vuri
vovouro purapaiva. Oa iava
kopiiaepa evoraro raaka
tapiro. 18 ☆ Uva irou irara-
a voeao oeapa vao ovoioipa
reo purareva Pauto oiso voea
vosioro ravaavira, “Viapau
rutu oiso oei koataaverea
ragai tapo touro reareasa!”
Oreoa vao-ia oa purareva
voeare voeao oea oisoa
rerava ora kaureopaave
rutu. 19 ☆ Oire uva va-a
eva oa-ia taraipavio rutu,
uvare va iavirava viapau
oiso uvuiaepa rera voarore
reareapa tapi koataave,
uvare viapau rera-ia rari-
paoro oisoa toupave.

4

*Rearea Toupai Pauto
Voeaaropa Oirara*

1 Touvira Pauto vo reoaro
vigeipa toupavoi vore
koatapasa reareapa tapi.
Ra ora vatatopo iraopata
vaopa uriripaoro, teapi irai
vigei iava potereve vo Pauto
osirearo-ia, ra viapau uvuiro

☆ 3:11: Hi 4:3, 5 ☆ 3:12: Hi 12:25
Nam 14:23; Hi 4:6 ☆ 3:19: Jo 3:36

☆ 3:13: Hi 10:24-25; Ef 4:22 ☆ 3:18:

voare koatasa vo reareapa tapi. ² Iu, oa iava vo siposipo uvuerao oiso ra Pautoa tapo toupape oiso osa voeari tuariripa irara. Ari ita, oea vo siposipo oisoa uvu ragapaive. Osa iava vo reo oupaoro viapau oisoa vo reo oirao piepaive.

³ ☆ Ari vigei vo reo vao-ia oirao piepaera. Eva-a oa vituaro iava koata ovoiviera voare vo Pauto voaaro reareapa tapi toupasa. Oa iava ita oiso puraroepa,

‘Uva voeare kasipuraepa. Oa iava ovoiopa reo puraava oiso puraoro, Viapau rutu oiso uvuipai ra oei koataaverea ragai tapo touoro reareasa!’

Uva oisi-a eisi osa puraroepa. Ari oiraopavira rera vo kovoaro opesi piereva rutu voari rova-ia. Oa iava voeare oisoa tueparo. ⁴ ☆ Oa vituaro oiso toupaveira vo-ia Tugoropa Vuku-ia, uvare oiso puraroepa aue iava vao-ia erao vatarapa (7) voki,

‘Vao-ia erao vatarapa voki rearearoepa Pauto orekerovu rutu isivaaro iava vara purarevoiva.’

⁵ Oire uva vo reoa raga-a vao oa ita tupaivoi vo Tugoropa Vuku sovara-ia,

‘Viapau rutu oiso koataaverea vo ragai iare rear-easa.’

⁶ Ari ita, voeao oea vearo siposipo uvu rovoiva oea

viapau oiso koataaepa Pautoa iare vo reareapa tapi reareasa. Uvare viapau oiso oirao pie vovou vai oisoa purapaive. Ari oearovu epao touvira, oea uvuipaai koatasa rera iare Pauto vo reareapa tapi. ⁷ ☆ Eake iava? Uvare Pauto ovokivu reesireva oiso vaisioro, Vo vokio. Orea vao isivaaro iava Devit vo reo rigatorevora vao-ia Pauto vo rearo vo vokio iavapa reo oiso,

‘Vosa vo vokio reoara uvu iraopata varao vova Pauto gisipoaro-ia, ra opeita vo vovouro purapata osa tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va.’

⁸ ☆ Uva oirara vo vuuta-ia touiva oa-ia Josua voea tokireva. Oire vosa vo vuuta-ia eva koataaeri vore Pauto voaro reareapa tapi, ra viapau oiso Devit oisi oa-ia taraioro oiso vo rigato purareve, ‘Ovokivu toupai touvira oearovupa.’ ⁹ Ari ita, oiraopavira rutu, uvare touvira vuuta epao vao oa-ia koataaverea vo Pauto ruvara iare reareasa. Oa oiso toupai osa vo vokio erao vatarapa voki oa-ia rearearoepa orekerovu rutu puraoro. ¹⁰ Aue iava uvare ro ira koataro voare vo Pauto voaaro reareapa tapi, uva oiso rutu toupape, Ira ita eera oisi orekerovu rutu opesi pierevora, oa iava rearearo oiso osa Pauto rearearoepa. ¹¹ Oisi-

☆ 4:3: Sam 95:11

☆ 4:4: Jen 2:2; Eks 20:11

☆ 4:7: Sam 95:7-8

☆ 4:8: Jos

a eisi osa visii tavipaavoi oiso, Orekerovu vearovira rutu purapape, ra va iava koatavioverea vore Pauto rera tapo reareapasa voa. Auepa teapi irai vigei iava oiso pier eve osa voeao tuariripa irara oea oisoa kaureopaave. Ra va iava viapau oiso uvuipa ra Pauto tapo toupasa koataro.

12 ☆ Oiraopavira rutu oiso osa Pauto vo reoaro tootoopai ora kovopaivoi. Riro avuavua oa oaravu rutu sigoara avuavuario-ia putepaiveira rutu. Uva eisi osa uvuipai oirara ra va avuavuario sovopaive vo ora voea sopaaro-ia, ora vo tapo ora voea varaaro-ia rugorugooara. Oa rokopaiveira vo keruara rutu sovaraia. Oire voava vearopa vovouro rovirieipaive varao arova vuri vovouro, ora varao vearopa rugorugooro varao arova vuri rugorugooro. 13 ☆ Uva oisi-a eisi osa iava viapau rutu oiso uvuipai ra kataiavi vai gareavi vai vataupape. Viapau. Ari orekerovu rutu-ia taraiparoveira Pauto vara kekepaoro. Ari ita, orekerovu rutu viaevira toupaveira. Ra va iava varaia taraiparo Pauto. Va-a eva oa iava uvui iraopaviei ra ora vigei vo vovouroaro karekepape. Ra va iava varaia taraipaoro Pauto vara rovirieipareve.

Jisas-a Rovopato Pristo

Vigeipa

14 ☆ Eva-a oa iava goruvira rutu toupata Jisas ragaia raripaoro. Ira raga uvuiparoi vigei tauvapareve, uvare rera raga-a Pauto Oviitoaaro. Eera ira koata rovoroea Pautoa tapo tousa, uva voa toupaooro Rovopato Pristo vo kovoaro purapareveira vigei tauvapaoro. 15 ☆ Uva Jisas viapau oiso toupareveira osa irai pristoa vai, ro ira viapau vigei varaaro vuriara vavataaro sovopareve. Ari ita, vigei reraaro-a Rovopatoa rutu Pristo Jisas ira tou rovoreva vo rasitoa-ia oiso osa vigei vao-ia. Oa iava oaravu rutu vuri pitupituro rera-ia kokara ragapaepa, oiso ra vuria vai purareve. Osa viapau oiso oai purareva vuria vai. 16 ☆ Oisi-a eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra koatavio Pauto voaaro iare reia paupa tutuu pieoro uriri asavira rutu. Ra voa vigei kekeoro vigeipa vereopa vovou vatereve, vigeipa siraooro vo vuutaoia, oa-ia riroa rutu tavaka karekeperea.

5

Ro-ia Jisas Rovopatoa Rutu Pristo Vigei Orirupato

1 Oire ro oirato ira roropa pris irara vo kovoaro-ia pitupareveira, oirara raga iava rera-a. Uva rera vo kovoaro rutu-a vao-ia Pautoa-pa kovopaoro oirara rutu

☆ 4:12: Jer 23:29; Ef 6:17 ☆ 4:13: Sam 33:13-15 ☆ 4:14: Hi 13:1, 7:26, 10:23

☆ 4:15: Hi 2:18; 2 Ko 5:21; 1 Pi 2:22 ☆ 4:16: Ef 2:18

tauvapasa oiso-ia, tauoara purapareveira auere ra Pauto oirara iava vuriara verapareve, ora Pautoa-pa vatevateara vate raga-pareve voea iavirava. ² Uva uvuiparoveira rutu voeaopa siraopaoro voea tauvapasa oea ruruvutu rugoo-ia ora piro piepaaveira, uvare viapau goru vovouro vai voea-ia toupaveira. Uva oisi raga pristo vo vovouroaro toupaveira osa sovopaoro ora rera-ia voea tauvapareveira. ³ Uva oiso tupaoro uvui iraoparoi tauoara purapareve oirara tauvapaoro, oiso ra Pauto voea iava vuriara oaive verapareve ora rera iava tapo pris.

⁴ ☆ Viapau rutu irai uvuiparoi ra ora iraipa avivikevira toupasa ora ropoparo oiso purapaoro, “Ragai-a Rovopato Pris.” Viapau. Ari Pautoa raga ira rera vaisipareveira oisi. Eva-a oa iava Rovopatoa rutu vo kovoaro purapareveira Pristo. Oa-a eva oa vituaro iava Eron Rovopato vo kovoaro Pris kovo oureva voari tuariri.

⁵ ☆ Oire uva eisi osa ita tupaoro Krai viapau ora roporoepa rera raga. Viapau. Ari Pautoa raga ira roporeva rerapa avivikea vateoro. Oa iava Pauto oiso puraroepa,

‘Vii-a ragai Oviitoaaro. Oa iava vo vokio-ia ragai

viipa oiso toupaa, Ragai vii Aitearo.’

⁶ ☆ Uva oreovu toupai vo Tugoropa Vuku sovora-ia oa oiso purapai,

‘Vii pris vo kovoaro purapariverea vokiara rutu-ia vao oa viapau opesipape rova Melkisedek areiipaoro rutu.’

⁷ Oire vo osa Jisas oisoa toupareve vo rasio-ia uva voava oisoa variriparo Pautoa iare. Uva oisoa gaupaoro areparo rera vo vavataaro sovopaoro. Uvare oisoa oiso taraiparo Jisas, Pauto uvuiparoi ra ragai utoreve, ra va iava viapau kopiira rutu. Uva va-a eva oa iava Pauto rera uvureva. Eake iava? Uvare taraipavira rutu Pautoa-pa avivikepaoro oisi vo variri oisoa purapareve Jisas. ⁸ ☆ Oire Jisas-a Pauto Oviitoaaro rutu. Ari tavaka vovou vo vavataaro kaereva. Oa rera tarai pieva rutu, oiso ra va iava Pauto gisipoaro sirova rutu uturo. ⁹ Uva eisi osa piepaoro Jisas vo rekasio-ia rutu rekasiroepa oa purareva Pauto rerapa. Eva-a oa vituaro purareva tupaoro, oiso ra va iava Pauto vigei oupareve vorevira ora rera iare, vo rara goruvira rutu Jisas gisipoaro sirova utupavio. ¹⁰ Uva rerare ro Jisas oiso puraroepa Pauto, “Rovopatoa rutu vii Pristo vo Melkisedek vo saraaro sovora iava.”

☆ 5:4: 2 Kro 26:18; Eks 28:1 ☆ 5:5: Jo 8:54; Sam 2:7; Hi 1:1, 5 ☆ 5:6: Sam 110:4; Hi 7:17 ☆ 5:8: Hi 3:6; Fl 2:8

Opeita Kovepata Oirao Pie Vovou Arova

¹¹ Visiipa riro gorupa reoro oara vatesa aue ragaparai osa vavagisipatai. Uva viapau vearovira rutu vara uvupataveira, ra vara sirova utupata. ¹² ☆ Riro kaekaevira toupatavara visii vao oirao pie vovou irara. Osa iava uvuipataeri oiso ra oearovu siposipopata va iava, osa viapau oiso uvuipataveira. Ari oearovu raga ruvara-ia vo tarai ou iraopataveira vo siposipo iava vao oa ou rovtava voari tuariri. Oiraopavira rutu, uvare vorevira oiso rutu toupataveira osa voeao veu kakaero oea viapau uvuipaai ra sopeara vai aiopaive. Viapau. Ari aue raga tapi rovuro. ¹³ ☆ Oire vosa iravu kakaeto tapi rovu raga tapipareve, ra va iava oearovu rera siituepaoro oiso purapaave, “Okakaeto-a ro-ia ira-ia viapau vearo rugoo vai toupai. Ira viapau taraiparo torevoko vovou vai-ia.” ¹⁴ ☆ Ari ita, riropa irara raga sope varuro aiopaiveira. Uvare voea varaaro rugorugooara oaive roroiovira toupaveira. Oa iava taraivira orekerovu rutu rovirieipaiveira. Uva vo vokio-ia uvuipaai ra vearopara orekerovu rovirieipaive oiso, Vearo-a vao-ia, ari vuri-a vao-ia.

6

Goruvira Rutu Kovopape Oirao Piea-ia Pitupaoro

¹⁻² ☆ Oisi-a eisi osa iava uvui iraopaviei ra topa pievira otarairovu ita oupape. Oiraopavira ita. Eake iava? Uvare rovvira Krai vo taraiaro ou rovoepa. Oa iava uvuipaviei ra otarairovu ita topa pievira oupape. Uvare rovopa rutu-a vao-ia ro-ia Krai ira-a vigei vaaro vituaro rutu oirao pie vovou. Uva apeisi-a? E vorerivira ita visii taviavere va vituaro puraoro ita? Viapau. Teapi visii tavi ragaa ita akukuvira oiso puraoro, “Opeita ora vatatopo pie ragapata akukupa kovoro raga pura ragapaoro.” Viapau. Ora teapi visii siposipo ragaa baptaisa vituaro iava ita, ora vao vavae tovo vo viraakoa purapaoro. Ora voeoro iava oearoa kopii rovopaaveira ra voava vorevira voea ita tore piepape. Ora vo vuutao iava oa-ia Pauto oirara rutu rovirieireverea voeapa vuri vovou vo voriaro vateoro. ³ Vo siposiporo-a evara oara iava uvuipaviei ra topa pievira ita avavio otarairovu iare ita, vo rara Pauto oiso puraparo, “Osa vearopai eisi osa piepata.”

⁴ ☆ Oearovu epao oea Pautoa-ia taraipaaveira aviavi pievira rutu. Ari vosa koveave oisi rera-ia taraipaoro ra vo tarai kavuro kove ovoiaive. Ra apeisi ragavira vorevira ita voreave oiso vo tarai iare

☆ 5:12: Ap 7:38; 1 Ko 3:2 ☆ 5:13: 1 Ko 3:1 ☆ 5:14: Ais 7:15 ☆ 6:1-2: Fl 3:12-14 ☆ 6:4: Hi 10:26, 32; Ef 2:8; Ga 3:2, 5

rera iava vao-ia torevoko vovou toupasa? Oiraopavira rutu, uvare Tugoropatoa-ia Uraurato tarai rovoaepa rutu ro vova vuvuiua-ia rera sovopaoro ora voea sopaaro-ia. ⁵ Uva oiso tapo taraipaaerao, Pauto vo reoaro-a vao oa tapo-a vearopai rutu. Ora vao riroa rutu gorua oa eveiivora va sovopaoro ora voea sopaaro-ia vao oa kovovere rara vo vuutao-ia Pauto vaaro. ⁶ Uva evara rutu arova koveaepa. Ari ita, oiraopavira rutu viapau oiso uvuipaa ra vorerivira ora voeare oiso puraave, Ragai iava vuria oaa verari Pauto. Eake iava? Uvare vara ruture ovauoro evara oiso piepaiveira oiso osa ro Pauto Oviitoaaro tapaivora evao parikou-ia. Oa iava riroa ariia oureva oearovu rutu osireiario-ia.

⁷ ☆ Ari ita, vosa rasia vearovira toupave, oisi tupaoro oaravu rutu aioara kova piepaive vara-ia oirara rutu aio piepasa. Ra ovokirovu-ia Pauto vo rasipa vearoa purapareve kokeva kove piepaoro vo rasi vearo piepasa. ⁸ Ari vosa vuri kou rokarokapa kou voa kovape, ra va-a eva oa iava vuri rasia. Oa iava Pauto uvuiparoi ra vo rasi opesi pie ovoireve vai pasi va kasioro.

⁹ Visii-a ragai vate iraraaro, visii tavipaavoi riro vavatavira rutu eisi. Ari visii-ia vearovira rutu taraipaiveira visiigoa vao oiso toupataveira goruvira rutu oirao pie vovou pura-

paoro oa-ia igei vo reoaro uvupataveira. Oa vituaro iava eva vearoa rutu kuea oa kareke piepataveira. ¹⁰ ☆ Uva oiso taraipavioveira, Pauto orekerovu rutu torevokovira rovirieipareveira. Teapi keapata oiso, Visii vo kovoroarore ovaurovere ora visii vo siraoroaro varao rerapa. Uvare rerare rugoopaoro rera voeaaro oisoa tauvapata. Ari ita, eisi osa touvira voea tauvapataveira. ¹¹ Oire uva rirovira rutu vaopa oiso ruipapaiei rutu oiso ra visii rutu katakataivira oearovivu rutu kavikopata voeapa siraopaoro. Eva oa iava taru vearopara outaverea varao oarare visii rutu rugoopaoro oisi piepataveira eisi ragavira raripaoro. ¹² Opeita pokapokapata. Uvare igei oiso ruipapaiei rutu visiipa ra oiso rutu toupata osa voeao riro oirao pie vovou irara aate vovou irara rutu. Auere ra oisi eisi tupaoro vearopara oupaive varao oarare ovoiopa reo purareva Pauto.

Uvuipaviei Vo Pauto Vaaro Ovoioipa Reo Oirao Piepasa

¹³ ☆ Pauto Reo Ovoi rutu purareva ropa Ebrahim. Oa iava va-ia reo goru purareva, oiso ra va iava Reo Ovoi rera vaaro oirao piepape. Osa viapau oiso irai ei ira toureva vo vuuta-ia oiso ra irai vaisiario Pauto vaisiario-ia putereve. Oisore ra ira vaisipaoro Reo Ovoi rera

vaaro oirao piepareve Pauto. Eva-a oa vituaro iava rera raga Pauto ora vaisiroepa ora rera vaaro Reo Ovoi pura ovoiro. ¹⁴ Oire Pauto oiso puraroepa rore Ebrahim, 'Ragai-a vao ragoa vii tapo Ebrahim vao Reo Ovoi purapaavoi, oiso ra riro irara rutu oirara taru viire aiteave voeao ovii iraraaro vii aao iraraaro.'

¹⁵ Oa isivaaro iava oisoa Ebrahim toupareve reo ravaa ateate piepaoro vao oa oirao piereva Aisak kavauoro.

¹⁶ ✧ Oire vosa irai oiratoa vai reo ovoï vai purareve, eera-a ira oisoa ro vaisipareve ira rera vaisiario-ia oisoa putepareve rera vo reoaro oirao piepaoro. Osa iava oreorovu rutu ora eaka piepapeira. ¹⁷ ✧ Oire uva Pauto oiso ruipaparoepa rutu, ra voea iava vakuvaku rugooro verareve. Ra va iava goruvira rutu rera-ia rariipaave varaore rugorugoopaoro oara ouivereaa rara rera ruvara-ia veaopara. Uva va-a vao-ia oa vituaro iava ora rera raga ora vaisiroepa rera vaaro Reo Ovoi oirao pieoro rutu. ¹⁸ Uva vo reorei-a vareo-ia oiso-ia, Reo Ovoi-a vao-ia, ari oirao piepa reo-a vao-ia. Uva viapau rutu oiso uvuipai ra keakeavira ora tavariopape vo reorei. Viapau rutu. Aue iava uvare Pauto viapau rutu oiso uvuiparoi ra vo reorei iava oreo-ia kuuvu reoa vai purareve. Uva oisi-a eisi

osa taraipaoro rera-ia ro vigei reraaro uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura goru piepape. Osa iava uvuipaviei ra vo vovou-ia goru vovou pitupaoro Pauto vaarore viraakoa tuepavio, vigei vao vigoa rera iare ikauepa, oiso ra vigei utoreve. ¹⁹⁻²⁰ ✧

Uva oisi toupaaoro uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura tupapaoro goruvira rutu toupape. Ra voava viapau oiso ora virupape. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra oriruvira rutu toupape. Ra va iava Pauto vigei sopaaro sisiropaoro Tugoropa Tavuki Rutu-ia toupareve vo uva koataroepa Jisas vigei tauvaoro. Uva va-a eva oa vituaro iava Jisas oiso rutu toupareveira opesi asavira eera vigei reraaro Rovopato Pisto Pauto vo tauvaaro oupato vigeipa. Ari ita, eera Jisas Rovopatoa rutu Pisto aue Melkisedek saratoaaro.

7

Ro-ia Melkisedek Iravu Rovopato Pisto

¹ ✧ Oire rera ro-ia Melkisedek reitoa rutu turaro voea reraaro Selem vata. Ira oiso toupaaoro pris kovo tapo purareva ro iavirava Reitoa Rutu Pauto Rovopatoa Rutu. Ari ita, vo tuariri rutu Ebrahim oearovu turaro irara uporeva voea kopii piepaoro. Uva oupovu iava karepaoro rera tapo ro-ia Melkisedek aivaroreva

✧ **6:16:** Ga 3:15; Eks 22:11 ✧ **6:17:** Sam 110:4 ✧ **6:19-20:** Lev 16:2; Hi 9:7

✧ **7:1:** Jen 14:18-20

raivaaro vo uva Ebraham viraakoreva rera Melkisedek. ² Oa iava Ebraham Melkisedek vatereva varao oara gogireva evoea upopaoro. Oire vosa rera ruvara-ia Ebraham katai tau (10) rutu aue golaro toupai, oa iava vara iava oavu gororeva kataia rerapa ro Melkisedek turaro va vatesa. Uva oisi raga ita aue vievieiro sipsip tau (10) iriavu voea iava gororeva ita rerapa oira vatesa. Oire uva oisi raga oiso osa orekerovu rutu iava piepaoro va purareva rerapa. [Oire rovopa vao porearo rutu oiso toupaveira rera iava ro-ia Melkisedek ro-ia king ira torevokovira rutu toupaveira. Ira-ia viapau oisoa vuria vai toupave. Eisi osa toupai rera vo vaisiario porearo. Ari eraopa vao porearo oiso toupaveira vo rera raga vaisiario-ia, Ro-ia reitoa rutu king ira gavaure vovouva toupaveira voea reraaro Selem vata.] ³ Ira-ia ro viapau aitetoa vai ora viapau aakovaa vai. Ora viapau aao iraraa vai rera oaiaro. Ora oiso tapo osa viapau oisoa taraipaave, Aa vo vokie-ia puraro viropa. Ora aa vo vokie-ia vorevira kopiioepa. Uva eisi osa vo tou puraoro Pauto Ovitooaro vo touaro ovoovooro toureva. Uvare Rovopatoa rutu Prito vo kovoaro-a oia oisoa pitupareve vokiara rutu-ia.

4 ☆ E apeisi-a? Oearovu

rutu-ia oirara oisoa putepareve ro-ia Melkisedek? Ari, oiraopavira rutu. Ira-ia taraipaviei rutu oiso-ia, Ro-ia Melkisedek irapa vatevateara rutu vatereva aue Ebraham oira vasitoa rutu vo tauro iava oara gogireva oearovu turaro irara upopaoro. ⁵ ☆ Oire ro-ia Melkisedek viapau oiso Livai vase vo saraaro iava rera-a, evoea oea oisoa pris vo kovoaro-ia tuariri rutu pitupaive. Uva auea vao-ia Reo Taisi oa-ia oisoa oiso toupave evoea vo kovoaro iava. Vosa katakataivira tauara toupave, oire ra voava katakataivira oaravu oupaive kataipara voea ruvara iava voea Isrel-pa irara. Ari ita, evoea ruvara-ia oisoa vara oisi ououpaive oea tapo oisoa ora araokopaave rutu. Aue iava uvare kataitoa rutu-a voea rutu aootaaro ro-ia Ebraham. ⁶ ☆ Viapau oiso Livai vase iava rera-a Melkisedek. Ro reito ira oisi katakataivira vara oureva eera ruvara-ia Ebraham rera viraakooro. Ro Ebraham irapa Reo Ovoi vatereva Pauto. ⁷ Oire vigei taraipavio ro-ia ira oiraopavira rutu oisoa voeaopa viraakoara veaopara vatepareve. Eva-a oa vituaro iava oisoa oearovu vaisiario-ia putepareve rutu reipaoro. ⁸ ☆ Voea Livai vase oisoa katakataivira orekerovu oupaive tautauara rutu iava. Uva oisoa kopiipaave oiso raga osa oirara. Ari ro-ia Melkisedek ira iava oiso

☆ 7:4: Jen 14:20 ☆ 7:5: Nam 18:21, 26 ☆ 7:6: Jen 14:19; Ro 4:13 ☆ 7:8: Hi 5:6, 6:20

vo reo toupaveira, oisoa tootoovira rutu toupaveve. Viapau oiso kopiioepa. ⁹ Uva uvuipaviei ra oiso purapavio, Iu, Ebrahim ira katakataivira orekerovu rutu vatereva tautauara rutu iava. Osa oisi raga ita piereva Livai katakataivira rera varaaro iava tautauara vatevateoro. Ari ita, voea-a evoea Livai vase oea oisoa oisi katakataivira oisoa oupaave. Eake iava? Uvare voea ita oisoa vo kovo eva pris kovo purapaive. ¹⁰ Oire uva apeisi-a? Vo uvare Livai kavau asavira rutu toureva vo osa oisoa Ebrahim voari rutu tou rovopareve tuariri. Uva oiraopavira oiso-ia uvare eisi vo tou-ia eera Livai rera aaotoaaro sopaaro-ia touvira toupaveva aue Ebrahim, vo osa rera raga Ebrahim rovovira rutu Melkisedek-va aivaroreva raivaaro.

Vo Airepato Prito Tuariripa Prito Tavarioveva

¹¹ Vo tuariri Livai vase oisoa pris kovo-ia pitupaive. Uva va-a eva voea vaaro pris kovo oa vearovira oirara kareke piepaivori. Ra va iava vearovira rutu karekepaave. Oa-a eva vituaro iava Reo Taisi vatereva Jiu-pa irarapa Pauto. Uva eakere iravu pristo utupaua uvuipa ra karekero ro ira Melkisedek-va areiipareve, osa aueva Eron Rovopato Prito viapau areiipareve? ¹²⁻¹⁴ ☆ Oire vosa Pauto iravu roporeve pisato pristo voeao rovopa irara pris tavariosa

rera-ia, uva va sirova eisi uvui iraopaai ra vao tapo Reo Taisi tavario iraoive. Oire ro-ia taraipavioveira oiso-ia, Viapau oiso Krais-a Livai vase vo saraaro iava voeao pris irara. Viapau. Ari Juda vo saraaro iava rera-a. Ari ita, viapau irai voea iava Juda-pa irara pristo va, uvare vo sarapa viapau oiso Moses pris kovo vatereva.

Jisas Oiso Toupaveveira Osa Ro Melkisedek Ira Oisoa Toupaveve

¹⁵ Oire ra evo reo iava vearovira rutu oiso avipavio osa rore ru-goopavio ira pisavira rutu karekeroepa Melkisedek-va areiisa. ¹⁶ Oiraopavira rutu ira prisvira rutu karekeroepa pisavira. Uvare viapau oiso Reo Taisi sirova uturoepa. Ora aue tapo viapau oiso voea iava-a eera oea oisoa kopiipaave. Viapau. Ari vao-a oa vituaro iava evo kovo-ia pitupareveira, uvare vao Tootoo Ovoi rera vaaro rerapa gorua vatepaiveira. ¹⁷ ☆ Oa iava Pauto vo reoaro-ia oiso purapapeira, 'Vii vo kovoaro vao pris kovo opesi asa rutu. Oa purapariverea oiso osa ro Melkisedek oa oisoa purapareve.'

¹⁸⁻¹⁹ Oire uva oisi-a eisi osa pieoro vao tuariripa Reo Taisi ora tavarioepa. Uvare oisi va sirova utupaoro oirara rutu oisoa viapau Pautoa iare tutuu piepaive. Oa iava oisoa akukuvira

rutu tou ragapaive Reo Taisi. Uva va-a vao oa iava Pauto oraivavu raga purareva vao-ia airepa raiva. Oa iava uvuipaviei ra Pautoa iare tutuu piepape rutu.

²⁰ Oire uva Pauto oiraopa reo purareva oiso puraoro, Eera pristo ira ovoivira toupavevea opesi asavira. Uva viapau rutu oiso uvuiparoi ra evo reo tavarioreve. Ari ita, viapau oiso iraire oiso oreoi purareva vo pris kovo tovtovopaoro oiso osa vo reo vao purareva Pauto. ²¹ Viapau. Asi Pautoa raga oiso Jisas-ia vo vaisio tovoreva oiso, Pristo vo osa vao oirao pie reo purareva oiso,

‘Turaro oirao pie reo purarevora. Orugooa vao-ia rera vaaro oa-ia viapau uvuiparoi ra osi ragavira va tavarioreve vo reo-ia oa oiso purapai, Vii vao-ia viigoa vokiara rutu-ia prisvira toupavivea opesi asavira rutu.’

²² ☆ Eva-a oa iava uvuipaviei ra vearovira rutu oiso taraipavio, Ro-ia Jisas ira Airepa Reo Ovoi oirao pierewa rutu vo reoa vao oa iavirava Pauto vo siraoaro karekeepa oirara rutupa. Vo reo oa vearovira rutu toupaveira vao-ia tuariripa Reo Ovoi putepaoro rutu, oreoa vatereva Pauto Mosespa.

²³ Uva oavu-a vao-ia oiso-ia. Riro irara rutu voari tuariri pris kovo oisoa

purapaive. Eake iava? Uvare kopiipaoro oisoa oearovupa vo kovo kavupaive. ²⁴ Ari ro-ia Jisas ira ovoieivira rutu tootoovira raga toupaveira. Oa iava rera raga vo kovo-ia vao-ia pris kovo pitupavevea vokiara rutu-ia. ²⁵ ☆ Uva va-a eva oa vituaro iava uvuiparoi ra vo vokio ora vo vokiropi-ia oearovu oupareve Pautoa iare, vo rara Jisas oirao piepaoro rutu rera iare uriopaave. Aue sirova uvare Jisas ovoieivira rutu tootooparoveira Pauto arepaoro voea oupasa.

Rovopato Pristo Ira Uvui Iraoparoveira Oiso Ra Vigei Tauvapaveve

²⁶ ☆ Oiraopavira rutu. Aue-ia Jisas Rovopatoa rutu Pristo ira uvui iraoparoveira rutu vigei tauvapasa. Ro ira-ia toupaveira vao tore-voko vovou rutu, uvare roroio vovouvira rutu oisoa toupaveve. Ora aue tapo viapau rera-ia oisoa vuria vai toupave, ora oisoa airereivira toupaveve vuri vovou irara vo ru-gooroaropa. Oa iava eva Pauto rera kae pierewa rutu vuvuiua-ia pute pievira rutu. ²⁷ ☆ Viapau oiso toupaveira osa oearovu voeao rovopa pris irara. Uvare viapau oiso koruouara vai purapaveira vo vokiara rutu-ia, oiso ra Pauto rera varaaro vuriara verapaveve ora oearovu iava tapo oirara.

☆ 7:22: Hi 8:6, 9:15, 12:24

☆ 7:25: Ro 8:34; Hi 9:24

☆ 7:26: Hi 4:15, 8:1

☆ 7:27: Hi 5:1, 3; Ef 5:2

Viapau, ari katai vuuta rutu-a vao oa iare ora rera iava vasereva rutu aue iare evao parikou. Oa iava vao ora rera-ia katai koruou rutu purareva. ²⁸ Oire uva Reo Taisi-a vao sirova utuoro ora voea raga-ia pris vaisi oisoa tovopaive, voea oea-ia oisoa viapau goru vovou vai toupave torevoko pitupitu purapasa. Ari ita, Reo Taisi vo vuutaaro isivaaro iava Pauto ora rera vaaro Reo Ovoi oirao piereva. Osa iava Oviito oiso vaisireva ro-ia, Rovopatoa rutu Pristo. Ira uvui iraopa ra vigei tauvapareve vokiara rutu-ia.

8

Jisas Vigei Reraaro Rutu Rovopato Vo Vuvuiua-ia

¹ Evo reo aviavi pie reo vituaro-a vao-ia oare eisi puraepa oiso, Krais-a Rovopatoa rutu Pristo vigei reraaro. Ira oirapapa varata-ia paupa-ia Pauto vaaro paupaveira vuvuiua-ia. ² Uva pris irara vo kovoaro pupapareveira evoa tupaoro oiraopa Tugoropa Tapi. Oa oiso rutu tupaiveira osa vao Tugoropa Kepa lotupa kepa. Uva viapau oiso irai vo kepa eva Lotupa Kepa paureva. Viapau. Ari Pautoa raga.

³ Voea-a evoea rovopa pris irara oea oisoa evo kovo pupaveira varao vatepasa orekerovu vatevateara ora koruouro aue-ia varuere kare. Uva oisi-a eisi osa tapo Jisas uvui iraoroepa

okoruouvu vateoro Pautoa-pa. ⁴ Vosa touvira vo rasio-ia tou rovopareva, uva viapau oiso uvuiparoepa oiso ra vao pris kovo-ia pitupareve. Eake iava? Uvare viapau oiso Livai vase iava rera-a. Voea oea iava Reo Taisi oiso tavipapeira. Voeao raga oea oisoa pris kovo-ia pitupaive vao tauo vatepa kovo. ⁵ * Ari voea vo kovoaro oa-ia oisoa ovoovovira vo tupaive, vo osa oiraopa kovo vo tupaive vuvuiua-ia. Uva oiso rutu ovoovovira tupaiveira osa Moses vatatoporoepa, oiso ra varo kepa paureve vao oa sovara-ia lotupa kovo purasa aueparoepa. Osa iava Pauto rera tavireva oiso, "Oiso ragavira varao rutu purarivere vo kepa pauoro osa vo ovoovo oa-ia vii keke pieavora vo Sinai pukui-ia." ⁶ * Oiraopavira rutu Krais-ei vo vuvuiua-ia vo vuutao-ia oa vao. Ira vo kovoaro pris kovo voeao vo kovoroaro-ia vo rasitoa-ia putepaveira pris irara. Oa vituaro iava vao-ia Airepa Reo Ovoi. Evo reo oa purareva Pauto, oiso ra rera tapo oirara ora agiagiave. Oiraopavira rutu uvare vao Airepa Reo Ovoi vao-ia tuariripa putepaveira rutu, uvare va-a vao oa taru orekerovu rutu vearopara karekeverea rara.

Airepa Reo Ovoi Oa Tuariripa-ia Putepaveira

⁷ Ari ita, vo osa tuariripa rutu vao-ia Reo Ovoi vearovira tou rovova, uva eakere ita utupavira va

isivaaro-ia airepa purareva ita? Ari ita, uvare vao tuariripa oisoa potepaive oa-ia viapau oisoa Pauto sirova utupaave. ⁸ ☆ Oire uva eisi osa pievoiva, Pauto ora rera voeaaro togareva vo reo-ia oa oiso purapai,

“Turaro oiso puraparo, Ovokirovu epao oara uriopapere. Oara-ia oavu Reo Ovoi puraaverea voea tapo Isrel-pa irara ora voea tapo vova Juda.

⁹ ☆ Uva va vao-ia Airepa Reo Ovoi oa pisavira rutu toupaveira. Oa viapau oiso vaova areiipaivere oa puraava Isip iava voea tuvetuveoro voea-ia pitupaoro. Uva reasi iraopaaepa vao Reo Ovoi sirova utu arapa ragai vaaro. Osa iava voea iava vaseava, oiso ra ora voea raga vo taraiaro sirova utuave.

¹⁰ ☆ Oire uva Turaro tapo ita vo reo-ia vao oisi ita puraroepa oiso, Va vao-ia Reo Ovoi oa puraaverea voeao tapo Isrel-pa irara oa oiso purapai, Varao-ia ragai varaaro reo goruro oara tovaavere rara voea vo rugorugooroaro-ia, oiso ra vao vara-ia taraiave. Ora vara rigatoavere vo voea sopaaro-ia, oiso ra vao vara eveipaive vara

sirova utupasa. Ragai oiso toupaaaverea, Ragai vao voea reraaro Pauto. Ora voea oiso toupaveira, Ragai voeaaro oirara.

¹¹ ☆ Viapau oiso irai epao voea iava ira voea siposipopavere voeao oea rera tapo toupaveira oiso voeare pura-paoro, Turaro oavisii-ia vearovira rutu tarai iraopata. Ora tapo viapau oiso ra oearovivu rutu tapo oisi voea iava oearoi tavitavipaive rera iava Turaro

voearo oearoa voea vo taerearo-ia toupaveira. Eake iava? Uvare voea rutu ragai-ia taraipaa-vere. Oiso-ia voeavio tapo oea kakae visivi toupaveira, ora voeao oea rei vaisi-ia toupaveira.

¹² Ari ita, siraoravere voea kekeoro vo osa vuri pitupitu pureave. Oire ra voea iava vara vera ovoipaoro viapau oiso varare rugorugoopara ita vorerivira.’

¹³ Uva va-a vao Airepa Reo Ovoi oa iava reoreoroepa Pauto. Uva vo reoreoa vao oa-ia reoreopaoro vaore tuariripa Reo Ovoi oiso puraroepa, “Rutapa raga eva. Tuariripa.” Oire orekerovu ia taraipavio oiso, Vosa eake

☆ 8:8: Jer 31:31-34

☆ 8:9: Eks 19:5-6

☆ 8:10: Hi 10:16; 2 Ko 3:3; Sek 8:8

☆ 8:11: Ais 54:13

tou ragapaive vao oa-ia via-pau kovoa vai, oire ra oisi raga ora opesi pie ragape va.

9

Ro Rovopato Pristo Ira Tuariri Rutu Oisoa Varuere Kare Revasiaro-ia Tauoparo

1 ☆ Oire va vao-ia tuariripa Reo Ovoi oa sovara-ia oisoa reo goruro toupaiave. Vo reoro oara sirova Jiu oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Oara varao sirova tapo kepa pauiva Pauto iavirava. 2 ☆ Oisi-a oiso osa vituaro iava rakari kepa pauiva vao oa-ia oisoa vo tugirei toupaiave oiso, rataupa tugia vao oa oisoa vaisipaive oiso Tugoropa Tavuki. Oa-ia varao rutu tugoropara tovoiva oiso vara, vuravua o, ora tebol ro-ia, ora brete-a vao-ia oa-ia oisoa tauopaave Pautoapa. 3 ☆ Ari vo tugio vao-ia atoaropa tugi otugia-a vao-ia varoa isivaaro-ia oisoa toupaiave. Vouao oua tovoiva vuruvuru-ia kovovovira. Oire uva vo tugia vao oa oisoa oiso vaisipaive, Tugoropa Tavuki Rutu. 4 ☆ Vo tugio oa oisoa atoaro rutu toupaiave, oa sovara-ia oisoa varao rutu toupaiave oiso-ia, gol alta vao-ia oa oisoa ivara-ia orekerovu kasipaive vara-ia vearoa riipu geesi purapaoro. Ora aue bokis o iria oisoa vaisipaive oiso, Aak. O iria sovara-ia oisoa vukua toupaiave vao oa-ia Reo Ovoi rigatoiva. O bokis

iria tavuruoro aue gol oa pu-raiva. O iria sovara-ia oisoa oavu gol tou toupaiave. Vo touo oa sovara-ia oisoa aiao toupaiave vao oa vatereva Pauto. Oa oisoa vaisipaive oiso, Mana. Ora ro tooroto Eron reraaro ira-ia airepa sipukao kova oisoa toupaiave. Ora vareo aveke perorei oarea-ia Reo Taisi rigatoreva Pauto. 5 Oire uva oira-a bokis iria ivara-ia aitereivu uvarutoarei oisoa toupasi toa pievira. Vaitereo aiterea ovoovovira oisoa kekepasi viro oiso, Tugoropatoarei vu-vuiua iava vaiterei. Aiterea oiso putae parakarova oorovira toupasi vo uva oisoa vaiterei vuutaaro-ia varuere kare revasiaro petopareve Rovopato Pristo, oiso ra oira-ia Pauto oirara iava vuriara verapareve. Oire uva viapau oiso vuutaa vaiei vaviopavira oiso ra oai-ia vara iava varao visii aviavi piea.

6 Uva oisi-a eisi osa oisoa toupaiave vao vo vara vo tavukiaro-ia. Uva voea rutu pris irara oisoa koatapaave vokiara rutu-ia va iare rataupa tugi va iava vao vo tugi rakari kepa vao voea vo kovoaro purapasa. 7 Ari ro raga Rovopatoa Rutu iravu Pristo ira oisoa koataparo vao iare rovopa tugi rutu atoaropa. Uva va eva Tugoropa Tavuki Rutu oa iare oisoa koataparo kataipa vokiara raga-ia vo vokiara katakataivira ivara iava vo vokiara. Ovokiara-

ia oisoo revasi rovurova koataparo vara-ia koruoua purapasa Pautoa-pa, ora rera iavirava, ora voea tapo oirara voeao oea rutu oisoo vuriara purapaive ruruvutuvira vo osa viapau vara-ia taraipaave. ⁸ ✧ Oire uva vo vokio-ia rera ro Tugoropato Uraurato vara iava evara vigei siposipopareveira aviavi pievira. Uvare va vao-ia Rovopa Kepa rutu voea Jiu vaaro okepa iava vo tugio rataupa voeaopa Jiu-pa irara oisoo reipape rutu. Uva vo vuuta-a eva ovuuta-ia oisoo voea asavira atoaropa tugi tupapa piro rutu vaopa oiso, teapi voare koatapaave voearo oira akukuro. ⁹ Oire vo kepa vao Rovopa Kepa rutu oa ovoovovira toupaveira vao oa-ia uvuipaai pris irara ra vatevateara vatepaive ora tauo vatero tapo purapaive voa. Ari ita, oiraopavira evara iava viapau oiso uvuipaai ra Pautoa iare tutuu piepaive, uvare oaravupa aia potepaveira rutu. ¹⁰ Uvare vo kovoa vao-ia Pautoa-ia vuurapa vaisi purapa kovo oa oisoo purapaive varao raga-ia aio tauoro ora ukaiopa tauoro, ora osasararovu rutu oiso osa varao sisupa pitupituro. Oire vo reo goruro-a evara oara raga oisoo sirova utupaave vo rasio iava vara. Oa iava oisi eisi oirarapa reipapeira vo vuutao-ia rekasisa oa-ia

orekerovu rutu torevoko-pareveira Pauto vo osa vara rutu tavariopareve.

Ro Kraiṣ Ira Ora Rera Raga Revasiaro-ia Tauoroera

¹¹ ✧ Ari ita, evara isivaaro iava Kraiṣ pouro virora vao-ia airepa vuuta vo vokio. Uva oiso tourevora Rovopato Prito, ira airepa kovo purapare. Oa iava avaroepa vo kepa vao Rovopa Kepa sovara-ia koatasa, okepa tuariripa kepa-ia vao rakari kepa putepaiveira rutu. Vao vituaro iava uvare viapau oiratoa vai vo kepa paureva vo rasio iava orekerovu avu vai-ia. ¹² Oire vosa Kraiṣ va-ia rataupa tugi puteoro rutu atoaropa tugi iare vao Tugoropa Tavuki Rutu koata ovoiroepa, uva viapau oiso revasi rovu vaiva voare koataroepa aue iava meme ora bulmakau kakae vai oa-ia tauoa vai purasa. Viapau. Ari ora rera raga oiraarova revasiva katai vuuta raga-ia koata ovoiroepa vo raivao purasa, oa-ia uvuiparoi Pauto ra va iava vigei vorevira oureve ora rera iare. Vo raivao oa-ia viapau opesia vaiei. ¹³ ✧ Vao-ia revasi rovuro aue iava meme ora bulmakau ora oavu bulmakau kakae iava gavuta oara rutu rororeva pristo vo oirara rutu ariaraaro. Eake iava? Uvare vuivuiavira rutu tupaoro pris irara oisoo voea piepaive, oisore ra oiso voea vaisipaive, Evoea

✧ 9:8: Hi 10:19-20; Jo 14:6 ✧ 9:11: Hi 2:17, 10:1, 8:2 ✧ 9:13: Nam 19:9, 17-18 ✧ 9:14: 1 Jo 1:7; 1 Pi 3:18; Ta 2:14

sisigarue irara rutu oea Reo Taisi sirova utupaoro. ¹⁴ ☆ Iu. Oiraopavira rutu ita osa oisi eisi vara puraiva. Uva apeisi-a o-ia Kraisi iava revasiva? Ari ita, riroa rutu vao-ia oa pute pievira rutu pura piropa rera iava revasiva-ia. Oa-a vao oa-ia riroa rutu kovoa ora puraepa. Vao vituaro iava uvare ora rera raga iava oira-ia revasiva koruoua purareva, rera iavirava Tugoropato-ia Uraurato, ro ira viapau opesia vaiei. Oa iava uvuvira rutu Pautoa-pa vo koruou vao purareva. Ari ita, rera oiraaro revasiva iria vigei iava sopaura sisigarue pieeva rutu, oiso ra viapau oiso akukuvira Pautoa-pa kovopape. Viapau. Ari vaore-a ra oiso rutu toupape, Oiraopa kovo irara rutu Pautoa-pa, ro ira tootooparoveira vokiara rutu-ia.

Jisas Revasiario-ia Airepa Reo Ovoi Goru Pierevora Rutu

¹⁵ ☆ Oa vituaro-a vao oiraopa oa Kraisi-ia pura piropa Airepa Reo Ovoi, oiso ra voeao oea vaisipareveira Pauto oiso, Ora rera voeaaro evoea oea viraakoara ouiv-erea, varao oara viapau opesia vai. Oara iavirava Reo Ovoi purareva. Eake-a va vituaro? Ari vao uvare kopiioepa Kraisi. Ora vao uvare rera vo kopiario iavirava oirara roroioaepa voea vo vovouroaro iava vuriara, oara oisoa purapaive vo osa

oisoa tuariripa Reo Ovoi rei piepaive.

¹⁶ Vo osa oavu reoa toupave auepa ovii irara aitetoto vaaro vao oreoa-ia oisoa voea tavipareve aitetoto, oiso ra orekerovu rutu ouive varao rera varaaro vo rara kopiio. Uva viapau oiso irai vo reo oisoa oirao piepareve vo orekerovi vateoro, vo rara viapau oiso aitetoto oaive kopiio rutu oiraopavira. ¹⁷ Uvare viapau oiso vo reo-ia kovoa vai toupavoi vo osa touvira tootooparo aitetoto. Ari vo raga vo osa kopii rovoru rutu. ¹⁸ Oa vituaro-a vao-ia oiso toupai vao-ia rovopa Reo Ovoi. Vosa viapau revasiva vai toupave va oirao piesa rutu, ra viapau oiso kovoa vai va-ia. ¹⁹ ☆ Ari ita, voari rovvira rutu uva Moses oirara rutu tavitavireva varao rutu iava oara oisoa Reo Taisi sirovavi toupave. Oa iava revasiva karareva bulmakau kakae iava uukoa tapo. Uva vo uvere rutu-ia vao oa-ia oirara sisureva ora vo vuku vao oa-ia oisoa toupave Reo Taisi. Uva va purasa evaoa kairi oueva vo evao oa vaisipaiveira oiso, Hisop. Oa iava va kukuearo-ia sipsip oru tuukereva. Ra va-ia revasi uvere kae piepaoro voea iare oirara va sisiputapareva, vo osa vo oru oisoa roko piepareve revasi rovu-ia. ²⁰ ☆ Uva oiso puraroepa,

‘O-ia revasiva iria Reo Ovoi oirao pieeva. Oa iava

visii goruvira rutu
tavireva Pauto, oisi ra
va sirova utu iraota.'

²¹ Oire uva oisi ragavira-
a eisi ita osa Moses oisoa
revasiva sisiputapareve
rakari kepa sisupaoro, ora
varao tugoropara rutu oara-
ia oisoa lotua purapaive
vo kepa sovara-ia. ²² ☆

Oiraopavira vosa Reo Taisi
sirova rutu goruvira utu-
paave, oa iava uvuipai
evara iava oaravivu riroara
sisigaruevira toupave o
iavirava revasiva. Ora tapo
varao vuri vovouro, vo rara
eira revasiva peto rovoreve
oira-ia tauoa puraoro vuri
vovouro verapasa.

*Krais Ora Rera Raga-
ia Tauoa Purareva Vuri
Vovouro Oavi Verasa*

²³ Uva oisi-a eisi osa
torevokopapeira osa varao
vo rasio-ia touaro oisoa
sisigarue piepaive varaore
ovoovovira oara vuvuiua-ia
toupaveira. Ari oiraopara
rutu vuvuiua-ia toupaveira.
Oara viapau oiso uvuipai
ra vara sisigarue piepaive,
vo rara viapau otaurovu
pute pievira rutu purapaive
vearopara rutu. ²⁴ ☆ Osa
iava Krais viapau vore
koataroepa Tugoropa Tapi
oirara raga oa puraiva
ovoovovira vaore oiraopa
vuvuiua-ia toua. Viapau.
Ari vuvuiua rutu iare kaero
viropa vo uva toupaveira
Pauto ruvara-ia tauvaa
oupaoro vigeipa.

²⁵ Uva rera ro Jiu reraaro
Rovopatoa rutu Pristo ira
oisoa koataparao vore Tu-
goropa Tavuki Rutu-ia aueva
varuere kare iava revasiva
katakataivira vokiara-ia vo
ivara rutu-ia. Ari Krais
viapau oiso vorevorerivira
koataroepa okoruoui ita
purasa ora rera-ia. ²⁶ Vosa
rerapa torevokopaeri ra
oisi eisi piereve, oire ra
va iava vorevoreripavira
siitoka vo siraoaro oureve
voariva rovooro uva vo rasio
rovoepa. Ari ita, uva viapau
oisi eisi torevokopapeira.
Uvare katai vuuta rutu-a
vao-ia oa-ia vo rasio iare
urio ovoiroepa, vo uva vo
vuutao tutuu pieva oiso ra
opesipe. Eva-a oa sirovava
ora rera iava vasereva ko-
ruoua puraoro. Oa iavirava
vuri vovou vo varivariaro
opesi ovoiepa. ²⁷ ☆ Ari
ita, oirara rutu katai kopii
raga rutu purapaive. Osa
iava taru Pauto voea vo
vovouroaro rovirieireverea
rara. ²⁸ ☆ Uva oisi-a eisi osa
va puraoro Krais ita katai
kopii raga purareva ora rera-
ia tauoa puraoro, oiso ra
oirara rutu iava vuriara vera
uvirope. Ari ita, vorevira
voreroverea rara. Ra viapau
oiso vorerivira vuri vovouro
vai verasa-a. Viapau. Ari
voea kae pie ragasa-a voea
oriruoro, voea raga oea
rerare tuevira toupaveira.

10

Tuariripa Tauo Viapau

☆ 9:22: Lev 17:11; Ef 1:7 ☆ 9:24: Hi 6:20; 1 Jo 2:1 ☆ 9:27: Jen 3:19; 2 Ko 5:10 ☆ 9:28: Ro 6:10; 1 Pi 2:24; Ta 2:13

Oiso Uvuipape Vuriara Verapasa

¹ Varao Reo Taisi iava Jiu vaaro oara oiraopavira varao oiraopara oisoa ovoovopaive vara uraupapao oara utupauavi uriope. Oiraopavira rutu otauoroa evara oisoa vorevoreripavira rutu pupapaive ivara rutu-ia. Oire uva apeisi-a? Vosa vara varao oisi vorevoreripavira purapaiveira, oara uvuipai ra voeao iava vuriara verapaive, oea tutuu pie ragapaiveira Pauto iare, eke? Viapau. Viapau oiso eva Reo Taisi uvuipapeira rutu. ² Ari ita, vosa Reo Taisi uvuipaeri rutu, ra va sirova utupaoro tauoara purapaoro oirara iava sopaura sisigaruevira raga toupaviri. Oire ra va iava viapau voreripavira ora sovopaoro oiso pupapaave, “Ragaivi-a vao-ia vuri vovouto.” Ra va iava koruouara pura arapa eakaave, vo rara sisigaruevira rutu toupave. ³ Ari oiraopavira evo koruouro voea oisoa rugorugoo piepaive rutu evarare vuri vovouro, vo rara ivara rutu-ia voea iava sopaura-ia toupave vuriara. ⁴ ☆ Oa vituaro vao oiso toupavoi, O-ia bulmakau vaierei ora meme airea revasiaro-ia Pauto viapau uvuiparoi ra vuriara verareve oirara iava.

⁵ ☆ Oire vosa varasa vore rasitoo-ia Jisas aueparoepa, oa iava Pautoa-re oiso puraroepa,

‘Ari ita, varaopa tauoara viapau ruipapauveira ora vatevateara. Oa iava ragaipa ouavu varaua ravaariva.

⁶ *Vo kareo okarea rutupavira kasipaiveira oirara eravaoara ivara-ia, okarea-ia viapau oiso vii roru piepaiveira. Ora tapo vo koruouropa reasipauveira vuriara verapa koruouro.*

⁷ ☆ *Eva-a oa iavirava oiso puraraepa viire Pauto, Toupavoi ragai vii vo ruipaaro sirova utusa. Eisi osa va iava ragai iava vo reoro toupaveira vo vukuo-ia oa-ia, Reo Taisi toupaveira.’*

⁸ ☆ Oire uva rovvira Krais oiso puraroepa, *‘Varaopa reasipauveira,’* ora *‘Varao oara-ia viapau vii roru piepaiveira oiso osa varao koruouara ora varao vatevateara vatepa, ora vo karero varuere karero oea kasipaiveira vo eravaoara ivara-ia, ora varao oaravu koruouara vuri vovouro verapasa.’* Ari ita, oisi eisi osa puraroepa varao rutu iava oara oisoa purapaive torevokovira Reo Taisi sirova utupaoro. ⁹ *Eva-a oa iava oiso puraroepa Krais, ‘Ragai toupavoi Pauto vii vo ruipaaro sirova utusa.’* Oire uva vo reoa vao oa iava Pauto tuariripa koruouro veeporeva, oiso ra rera vo koruouara vara vo tavukiaro

☆ 10:4: Mai 6:6-7 ☆ 10:5: Sam 40:6-8; 1 Pi 2:24 ☆ 10:7: Jer 36:2 ☆ 10:8: Mk 12:33 ☆ 10:10: Jo 17:19; Hi 7:27

ouve vao oa purareva Kraís ora rera-ia. ¹⁰ ☆ Eake iava? Uvare rera Jisas Kraís ira Pauto vo ruipaaro sirova utu ovoiroepa oisi va pura ovoiro. Vao oa vituaro iava vigei iava sopaura rutu sisigarue ovoiepa vo koruouo-ia oa purareva ora rera-ia katai vuuta-ia.

*Jisas Ora Rera-ia
Tauoroera Vuriara Verasa*

¹¹ Voeao pris irara Jiu iava oea oisoa katakataivira ora voea vo kovoaro purapaaro torepave katakataipavira vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa-ia oisoa voreripavira vo koruouro purapaive. Ari vo koruouro-a evara oara viapau oisoa uvuipape oiso ra vara-ia voea iava vuriara verapareve Pauto. ¹² ☆ Ari ro Kraís katai koruou raga pura ovoireva vuri vovouro vera ovoiro. Eva katai koruou oa uvuiepa vokiara rutu iare. Oa isivaaro iava pau ovoiroepa Pauto vo varata iava oirapapa. ¹³ Evoa uva tuepaaro toupaveira vo vuutaore oa-ia rerava keripa irara tovorevere Pauto vo rera kokotoaro reroaro oiso osa orekevu rerapa tasipa. ¹⁴ Oire uva katai koruou raga pura ovoireva. Oa-ia voea rutu uvui pie ovoireva. Oa iava uvuipaai ra Pautoa iare tutuu piepaive voeao sisigarue vovou irara.

¹⁵ ☆ Ari ita, uva ro tapo Tugoropato Uraurato oisi vo reo eva oirao piepareveira rutu oiso osa pura rovroepa

rutu Tugoropa Vuku sovara-ia,

¹⁶ ☆ ‘Vao-ia Reo Ovoi ra-gai oa puraaverea oirara rutu tapo vo utupaua. Vo uva ragai varaaro reo goruro tovoaverea voea rutu iava sopaura-ia. Ora vara riga-toaverea voea vo rugorugooroaro-ia, eisi osa puraroepa Turaro.’

¹⁷ ☆ Oire evo reo isivaaro iava ita rera raga Uraurato oiso puraroepa,

‘Ragai varaore ita vuri vovouro viapau oiso rugooraverea vorerivira ora, varao vuri pitupituro.’

¹⁸ Uva oiraopavira rutu vara varao vuri vovouro vera ovoireva oirara iava. Uva apeisi-a? E uvuipai ra okoruoui ita vorerivira ora purape, oiso ra oai iava vuriara vorerivira ita vera piro? Viapau rutu.

*Uvuipaviei Ra Oirao Piepe
Rutu, Ra Va Iava Pautoa Iare
Tutuu Piepape*

¹⁹ Araoko irara oaa, uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso oai epao oa uvuipai ra vigeire korukorupape vore koatapa arapa Tugoropa Tavuki Rutu-ia. Viapau. Ari uvuipaviei vao iavirava Jisas vaaro kopiia. ²⁰ Oa-a vao oa-ia airepa raiva karureva tootooa vatepa vigeipa. Oraiva-a vao oa iava uvuipaviei ra varo

kovovo-ia putepape koat-
apaoro. Vao varoa oa
oisoa ovoovovira toupave
oiso osa rera iava varaua.
21 Iu. Rovopato Pristo
toupave vigei rutu reraaro
ira Pauto oyii iraraaro oirara
tokipareveira. 22 ☆ Uva
uvui iraopaviei rutu ra
Pautoa iare tutuu piepe rutu
oiraopa vovou rutuva oiso
ora vigei-ia taraipaoro, O
ita, torevokovira toupavao
oiso, Ragai-a Pauto reraaro.
Vao vituaro iava uvare vigei
iava sopaura sisu piropa. Oa
iava vo rugooro vigei iava
opesiepa ora eveipa rugooro
oiso, Vuri irara-a vigei. Ora
vao iava tapo osa vigei
iava varaura sisigarueepa
vearoa-ia uukoa. 23 ☆ Oisi-
a eisi osa iava uvuipaviei
ra goruvira rutu oirao pie
vovou purapape vao oa
iava oearovu tavitavipape
va oirao piepaoro. Eake
iava? Uvare uvuipaviei ra
Pauto-ia raripavio auere,
ra ora rera vaaro Reo Ovoi
oirao piepareve. 24 Oa iava
uvuipaviei ra oearovivu vo
siitokaroaro sovo iraopape.
Ora oearovivu vo vigei iava
tauvapape oiso ra ora vigei
voea vovouroaro oisi iava
sirao vovouro kosi piepape
oearovivu-ia vereopa vovou
rutu purapaoro. 25 ☆ Ari
vao raga osa vigei viapau
uvuipaviei ra vao kavupape
ora gurupa pitupitu lotupasa
oiso osa oearovu piepaiveira.
Viapau. Easi vigei uvuipaviei

ra oearovu vo vovouroaro
tore piepape. Vao iava uvare
Turaro vo vokiario, vorevira
vorepa voki tutuu piepaivoi
rutu.

Opeita Isivapavio Pauto Oviitoaarore

26 ☆ Vosa vigei vo siposipo-
ia oiraopa tarai ovoi rovvio
rutu, oire ra va isivaaro
iava vuri vovou ita purasa
ruipavio ita. Uva apeisi-a?
E oai epao voreri tauo vai
oa uvuipai vigei iava vuriara
ita vorerivira verave? Easi
viapau rutu! 27 ☆ Uva vo
uririo raga oava uvuipaviei
toupape varao iavirava
vuriara oavi vigei varaaro.
Oiso varapa-ia osa varao-ia
oiso, Rovirieia vao-ia ora riro
goru kasia vao-ia oa voeao
aiopaiverea oea Pautoa-re
isivapaaveira. 28 ☆ Vosa
irai oiratoa vai oisoa Moses
vaaro Reo Taisi gasipareve,
ra irai tovopaive kopiia-ia.
Viapau iraipa siraoave, vo
osa vaiterei ora vo peva oea
oisoa oiso purapaave iraire,
“Oiraopavira rutu uvare
vuria vao oa purarivo.” Oa
iava oisoa voea vo reoaro
oirao piepaive. 29 Oire uva
eake vori rutu oupareverea
ro ira Pauto Oviitoaarore isi-
vaparo? Eera ira oiso pura-
paro, “Revasiva akuku raga-
a,” iria rera sisigarue pieeva
rutu Pauto vaaro sirovava
Reo Ovoi. Ora apeisi-a
ropa oirato ira Tugoropato
Uraurato tovipareve, ro

☆ 10:22: Hi 4:16; Ef 3:12; Esi 36:25

☆ 10:23: Hi 4:14; 1 Ko 1:9

☆ 10:25:

Ap 2:42; Hi 3:13; Fl 4:5

☆ 10:26: Nam 15:30; 2 Pi 2:20

☆ 10:27: Ais 26:11

☆ 10:28: Diu 17:2-6

Uraurato ira Pauto vo sir-aaro kareke piepareveira rerapa oirato? Oire uva apeisi-a rerapa eera? Sir-aovira rutu! Uvare rera varaaro iava vuri vovouro vo voriaro oupareverea vao-ia pute pievira rutu oa toupai vo Reo Taisi-ia. ³⁰ ☆ Uvare rera-a eera ira-ia taraipavioveira ira oiso puraroepa, 'Ragai auearo vao vuri vovou vo voriaro vatepasa. Oa tuuavere rutu rerapa.' Ora oreovu ita vao oa purareva oiso, 'Turaro ora rera voeaaro varaaro vuri vovouro rovirieireverea rara.' ³¹ Ari ita, siraovira rutu voeavipa voeao oea vo vovouro vuriara purapaoro Pauto vavaearo-ia kovepaaverea vara voriaro oupasa rera ruvara-ia pauaka tootooa rutu Pauto.

Goruvira Rutu Torepau Oirao Pie Vovou Oara-ia

³² Vore rugorugoo iraopata visii vo touaro vao oa oisoa purapata tuariri. Ovuuta-a eva oa-ia Pauto vaaro aviavia visii sopaaro soporeva ora rera iava. Oa isivaaro iava riroaravi rutu tavaka vovouro outava oearovu-ia. Osa viapau oisoa visii kove piepaive. ³³ Ari ita, vurivira rutu visii api pievira karekeiva oirara oearovu osireiaro-ia. Oa iava visiivi oisoa agesipaive visii tovipaoro. Ora ovokirovu-ia oearu tapo ora tavosipasa oisoa ruipapata voeao oea oisi vo tavakaaro oisoa oupaive.

³⁴ Ora voeao tapo vo vataroaro sovopata ora visii-ia oea oisoa tuukepa keparo-ia tuukepaave. Oa iava voeapa oisoa siraopata. Ora oiso osa oearovu tapo oisoa uriopaave visii varaaro-ia orekerovu pitupasa. Uva viapau oisoa evarare rugorugooapaoro siraopata. Viapau. Ari visii oisoa roru iraopata rutu, uvare oisoa taraipata oiso, Oaravu epao visii varaaro oara visiipa tuevira toupai, oara varao-ia putepaiveira rutu vo rasio iava vara.

³⁵ ☆ Opeita oearovupa uriripaoro ora visii iava goru vovouro oavisii rutu akukupavira viki ragapata. Uvare vo vovouro raga uvuipai ra visiipa vearo vori sipove. ³⁶ ☆ Ari ita, vosa kave vovou rutu sirova utu rovopata, oa vituaro iava uvuipatai rutu ra oiraopa vovou rutu Pauto vaaro sirova utupata. Oa iavirava uvuipatai ra veaopara outa, varao oara iava Reo Ovoi purareva Pauto. ³⁷ ☆ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapai,

'Tou visivi taru voreroverea. Viapau oiso ateate pie ragapaoro voa toupare. ³⁸ ☆ Uva ragai voeaaro-a oirara oea-ia torevoko vovou tupaiveira oea taru tootoopaave oirao pie vovou rutu purapaoro. Ari vosa

☆ **10:30:** Diu 32:35-36; Ro 12:19

☆ **10:35:** Hi 2:2

☆ **10:36:** Lu 21:19; Kl 3:24

☆ **10:37:** Hab 2:3-4; Lu 18:8

☆ **10:38:** Ro 1:17; Ga 3:11

irouto ro ira voea iava ragai arova porero viroverea, ira-a eera viapau oiso ragai roru piereverea ora rera-ia.'

39 ☆ Oire uva viapau oiso vigei-a vao voea iava voeao oea oisoa pore uviropaave rera arova opesi ovoipaoro vo vuri tapi-ia. Viapau. Ari vigei-a vao vigoa oirao pie vovou rutu purapaoro oriruvira rutu toupapeira.

11

Vo Toupai Oirao Pie Vovou Vo Pitupituario Vituario

1 ☆ Oire uva eakea rutu-a vao oirao pie vovou? Oa vao-ia oiso toupaveira, Varao oara-ia oiso tarai ovoipavioveira oara varao oiraopavira karekepaperea vo utupaua, oarare tuevira toupaooro oirao piepapeira. Ora tapo vosa oiso ragavira ora sovopavio, O ari oiraopara-a, oara viapau kekepapeira. 2 Uva vo vovou-a eva oa purapaoro voeari tuariripa irara oisoa Pauto roru piepaive ora voea-ia. 3 ☆ Oirao pie vovou rutu purapaoro tarai ovoipavio oiso, O ari Pauto orekerovu rutu purareva varao oara kekepai ora rera vo Reoaro iavirava. Uva viapau oiso orekerovu avu vai iava vara purareva. Viapau.

Vo Toupai Ebel Vase Iava Ora Inok ora Noa

4 ☆ Oire uva oirao piepaoro Ebel koruoua purareva Pautoa-pa, vo koruouo oa Ken vo koruouaro-ia puteva. Ooirao piea iavirava Pauto rerare oiso puraroepa, "Torevokotoa rutu vii." Aue vituario iava uvare vao vao vatevatea koruouo oa-ia Pauto roru pierewa ora rera-ia Ebel. Uva vo vovoua vao rera vaaro Ebel ira kopiioepa, oa vigei siposipopaivoi vo vokio-ia touvira.

5 ☆ Oire ro vo oirao piearo-a vao-ia Inok oa iavirava viapau oiso kopiioepa. Ira tootoovira raga kae pierewa Pauto. Oa iava oirara oisoa rerare taraa ragapaive, uvare Pauto ora rera iare rera oureva. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapai, 'Kae pie asavira oisoa vo rasio-ia toupaveve Pauto roru piepaoro ora rera-ia rutu.' 6 ☆ Ari ita, viapau irai oiratoa vai uvuiparoi ra oisi Pauto roru piepareve, vo rara viapau oirao pie vovou vai pura rovopareve. Uva va-a vao vituario oiso toupaveira, Ro ira ruipaparo oiso ra Pautoa iare tutuu piepareve, ira-a eera uvuiparoi ra Pauto vo touaro oirao pie rovopareve rutu. Ora aue tapo oirao piepareve oiso, Pautoa iare tutuu pierewe, ra voa vearo vori ourewe rera ruvara-ia.

7 ☆ Oire iravu-a ro-ia Noa ira ora rera vo oirao piearo iava Pauto vo reoaro vo

☆ 10:39: 2 Pi 2:20 ☆ 11:1: Ro 8:24; 2 Ko 4:18 ☆ 11:3: Jen 1:1; Jo 1:3; Hi 6:5

☆ 11:4: Jen 4:4, 10; 1 Jo 3:12 ☆ 11:5: Jen 5:21-24 ☆ 11:6: Hi 7:19 ☆ 11:7:

Jen 6:13-22

vovou reo uvureva uriripaoro. Oreoa-ia rera vosioro tavitavireva varaore oara kekereverea utupaua. Oreoa vao sirova utuoro aak uvuo purareva Noa. Oa iava voa ovii avao orirureva rutu vo tuukou vo vuutaaro-ia. Uva oisi-a eisi osa pierevoiva, Noa oirara rutu karekereva vo rasio-ia vuri irara. Oa iava Pauto rera raga roro piereva oiso, Vearoto. Eake iava? Uvare oirao pie vovou rutu-a vao oa oisoa purapareve.

Ebrahim Iava Vo Reoro

⁸ ✧ Vo oisoa Ebrahim oirao pie vovou purapareve. Oa purapaoro Pauto uvureva ovusa rerare keeraroepa. Oa iava rera vo reoro sirova utuoro ora vaseroepa, oiso ra rera vo taerearo kavuoro avaro vore avaoro uvare Reo Ovoi purareva Pauto rerapa. Ari ita, rera vo taerearo rutu kavuoro gaururoepa. Oire voava avapaoro viapau oiso taraiparoepa oiso, Ovu iare avaparai. ⁹ ✧ Uva va-a vao osa rera vo vovouaro oirao pie vovou sirova oisoa toupareve vo taereo-ia oa iare rerapa Reo Ovoi purareva Pauto. Uva voa oiso rutu oisoa toupareve osa ro ira vegoparo rakari keparo raga-ia. Ora vo araoreo tapo oviitoarei Aisak vaio ora Jekop aiterea tapo oisoa vo keparo-ia evara rakari keparo toupasi, aitereapa Pauto Reo Ovoi vatereva.

¹⁰ Vao vituaro iava Ebrahim vokiara rutu-ia rera vo oirao piearo-ia oisoa

tuevira raga toupareve, oiso ra vo uruio kekereve ouruia paureva Pauto ora rera vo ruipaaro-ia. Oa pauakavira rutu toupavereva.

¹¹ ✧ Uva va-a vao oirao pie vovou oa vituaro Ebrahim uvuiparoi ra oiso toupareve, Aite. Ari ita, eagara vosa avukaroepa rutu, ora vao tapo osa vatuvava Sera oisoa kakae kavau asavira toupaveve. Vo osa touvira rutu Pautoa-ia oisoa rariparo, oisore ra oiraopavira rutu karekepe rerapa Reo Ovoi Pauto vaaro. ¹² Oiraopavira rutu ita, uvare kopiisa tutuu piereva, vo osa rera raga aao iraraaro-a voeao riro irara rutu oea karekeaeapa. Oea vieiario oiso rutu pura viropa osa aaviikoara vieiario, ora oiso osa rogara vao oa avakava sirova toupaveira viei asavira.

¹³ Oire uva oisi raga touvira rutu oirao piepaoro oisoa kopiipaave varao ou asavira oara iava Pauto Reo Ovoi purareva. Uva oiso ora voea-ia taraiaepa, Akoea, igeivi vao sopaipa irara. Vigoa tavete visivi raga toupapeira vo rasio-ia, oa iava vara eveipaioveira varao veaopara oara tauai rutu vo utupaua vigeipa toupaveira Pauto ruvara-ia va iava vearo vaisi purapaoro vara-ia evara. ¹⁴ Ari ita, oearovu oirara evo reo purapaveira. Uva vigei uvuipaviei ra oisi ragavira taraipavio voea-ia oiso, O

ari touvira ora voea voaaro ruture taraapaivoi. ¹⁵ Uva viapau vorerivira voare rugooava voea vo taerearo-ia vao oa iava gauruava oiso ra voare vorevira kareave. Oiraopavira rutu oiso uvuipaai ra vore kareave, vo rara oisi ruipapaave vore karesa. ¹⁶ Ari oisoa oiso ruipapaave ra uvavure avaave, vo uva vearovira rutu toupave. Otaerei-ia vao oa oiso rutu toupave osa yuvuiua. Oa-a eva oa vituaro iava oisoa Pauto viapau ariparo voea uvupaoro, vo rara rera vaisiario vaisipaive oiso purapaoro, "Igei reraaro Pauto." Eake iava? Uvare oiraopavira rutu riro urui voeapa ravaareva va pauoro.

¹⁷ Va vao oirao pie vovou oa oisoa purapareve Ebrahim oa iavirava oiso vovouroepa ra oviitoa-ia koruoua purareve Aisak, vo uvare Pauto rera-ia kokararoepa. Ari ita,

oiraopavira uvare Ebrahim-pa Reo Ovoi pura rovoreva Pauto, oiso ra riro irara rutu oirara aao keeraave rerare Ebrahim. Uva va-a vao oa-ia tarai rovoroiava, vatatopoa purareva, oiso ra oviitoa-ia kataito koruoua purareve.

¹⁸ Uva rorovira rutu Pauto rerare oiso puraroepa,

'Rera-a eera Aisak ira iavirava riro irara rutu viire aiteaverea.'

¹⁹ Va-a vao osa Ebrahim tarai ovoiroepa oiso osa ragavira uvuiparoi ra Pauto Aisak tore pierave vorevira kopiiia iava. Ari ita, oiso

osa ovoovovira kopii tapiva vorevira toreroepa Aisak rera ruvara-ia Ebrahim toupasa.

Vo Toupai Aisak Vase Iava Ora Jekop Ora Josep

²⁰ Oire uva Aisak oirao pie vovou sirovava reo ovoi purareva auere vi-raakoa, oiso ra vo araorei-ia karekepe Jekop vaio ora Iso. ²¹ ✧ Oa isivaaro-ia Jekop Josep ovii iraraaro katakataivira viraakoreva ora rera vaaro oirao pie vovou vituaro iavirava, vo osa rerapa tutuu piepa oiso ra kopiio. Ari ita, takuvira oisoa toupaooro tooroto riarai Pautoa-ia oisoa vuurapa vaisi purapareve. ²² ✧ Ora ro tapo Josep ora rera vo oirao piearo vituaro iava vo reo purareva vo vuutao iava oa-ia Isip-ia kavuivere Jiu-pa irara. Oreoa isivaaro iava oreovua vao oa iava voea tavireva ora rera iava oiso, "Vosa ragai iava varaua kopiipe ra voua tovota oiso." Uvare rera vaaro kopiiia tutuu pieva.

Moses Iava Vo Reoreoro-ia

²³ ✧ Va-a vao oirao pie vovou oa oisoa purapasi vaitereo Moses aite-toareiaro. Oa sirovava rera kavausivoiva, vo kakae oisoa vataupasiva vo peva rutu sovara-ia kekira peva. Vo rara rera-ia vearovira rutu tarai pasi oiso, Vearo keketoa rutu ro-ia. Oa vituaro iava ro king vo reoaro gasisiva

✧ 11:21: Jen 48:5

✧ 11:22: Jen 50:24-25; Eks 13:19

✧ 11:23: Eks 2:2, 1:16

tuuvu vovouvira rutu vo reo oa purareva kakae vurerore.

24 ☆ Oa iava riroroiva Moses, vaopa oisoa reasiparo oiso teapi oiso rera vaisipaive, Pero ro reito oviivaaro oviitoaaro. 25 Ari ita, oisoa oisi vo vaisi veripaoro oiso vovouroepa rutu ra Pauto voeaaro tapo oirara ora tavosiro rutu, vo osa riroa rutu tavaka oisoa oupaive. Oa iava oisoa vaopa reasiparo, teapi vuri vovou vai purareve gare vuutavi raga-ia. 26 Uvare varao rutu-ia taraiparoepa oara-ia osa tavaka vo siraoroaro oisoa oupareve oiso rutu osa vo tavaka oureva ro ira roporeva Pauto. Varao oara oiso oaravu rutu-ia pute iraopaive rutu varao vearopara rera varaaro oara oisoa Isip-ia toupave. Eake iava? Uvare oisoa tuevira vaore vearo vori toupaveve vao oa ourevere vovio utupauavi rera vo tavakaroaro iavirava.

27 ☆ Oire uva oirao pie vovou vituaro sirovava Isip-ia kavureva. Oa raga iavirava viapau oiso kingto vaaropa kasipu vovou uririparoepa Moses. Viapau. Ari oisoa topaparo viro rutu avapaoro. Eake iava? Uvare rera-a eera ira oiso rutu toupaveva, Ira eera Pauto kekereva ora rera-ia, ro ira viapau uvuiparoi irai ra rera kekereve. 28 ☆ Uva oirao pie vovou purarevoiva, va sirovava oirara rutu tavireva, oiso

ra Tagausapa Vurei Pasova puraive. Vo vuutao-ia oa-ia voea rutu tavitavireva, oiso ra revasiva-ia rataoara rutu riaaro kipuive. Vo kipuro oara kekepaoro uvuiparoi ra vo keparo reesipaoro Jiu-pa irara ovii kakaeroaro voeao avaiopa kakaero tagaupaoro okakaerovu raga avaiopa kakaero kopii piereve en-selto. Uvare rera vaaro-a voea upopasa.

*Riro Irara Rutu Jiu-pa
Irara Goruvira Rutu Oirao
Pieiva*

29 ☆ Oisi-a oiso osa vo vovouro iava varao oirao pie vovouro Jiu-pa irara Ret Si avakava iviroiva ovusa voeapa raakaopa. Oa iava Isip-pa irara voea tariopaoro iviropaoro utupaaepa, ovusa voea ururao ora aivaro pieopa. Oa iava voa kopii ovoiaepa.

30 ☆ Ora tapo oiso osa vo oirao pieroa varao oara iava kasuraara varao Jeriko-ia kururu piropa, vo osa Jiu-pa irara vo urui taripaoro riro goruvira rutu viri rovopaiva erao vatara (7) vokiyo rutu-ia. 31 ☆ Ora o tapo riakova Rehap riro otopava iria ruvara iava voeao rutu kopi-iaepa oea oisoa Pautoa-re isivapaave, ovusa oira viapau kopiopa. Eake iava? Uvare voeao oea vo rasi vago rovoisa urioaepa vao oa-ia oisoa toupave. Oa iava voa oira raga voea tokieva oira vo kepaaro-ia oira vaaro iavirava oirao pie vovou.

³² Oire uva visii akepaavoi, E uvuiparai oelai iava ita visii tavitavia, eke? Oiraopavira, viapau oiso vuutaa vai ei ragaipa ra Gidion vase iava visii siposipoa ora Barak, ora Samson, ora Jepta, ora Devit, ora Samyuel, ora voea rutu voeao profet irara oea oisoa Pauto vo reoaro kosi piepaive. ³³ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa oisoa oirao pie vovouro purapaoro riro irara rutu upopaive uvarovu rutu voea-ia putepaoro. Ari ita, torevoko pitupitu rutu sirova oisoa utupaave, oa iava vao ouiva oeare voeapa Pauto Reo Ovoi purareva. Voeao oea laion kare iava gisipo kapu pieiva. Oa iava viapau oiso voea aioiva. ³⁴ Ora voeao oea riro kasi rutu tuituia roko pieiva. Ora oiso osa virivarivira rutu toripaiva voea asavira oea toorioara-ia voea upopasa aue ragapaaepa. Uva va-a vao osa raveraveaepa. Uva vorerivira ita ora voea iava varaura-ia gorua ouiva. Osa iava tuuvu vovouvira rutu upoara puraiva oearovu tapo uvarovu rutuva voea voea-ia putepaoro rutu. ³⁵ ✧ Ora oearovu tapo voea iava oea oisoa kopii rovopaaera, vorevira torepaaave. Eake iava? Uvare airorovu voea iava vairoro airoa oisi oiso oirao piepaiva oiso puraoro, “Oiraopavira uvuipaai ra vorevira toreacha vigei voeaaro.” Ora oiso tapo osa oearovu vuri irara oea voeare oiso puraaepa,

“Uvuipatai ra vova kosita viro vosa visii varaaro oirao pie vovouro kavu rovota.” Uva viapau kosia viropa, uvare oiso ruipapaaepa ra voea varaaro oirao pie vovouro kareke piepaive. Oa iava oisoa voea vuri piepaive rutu voea upopaoro. Vo rara oiso ruipapaaave ra eisi voea piepaivora, vorevira torepaaave vearo tootoo rutu oupasa.

³⁶ Uva oearovu oisoa voea tovipaive tapo voea ragipaoro viripa iroro-ia. Ovusa oearovu oisoa voea tuukepaive iroara-ia tuukepa keparo-ia voea tovopasa. ³⁷ Ari oearovu oisoa voea vurokopaive aue-ia aveke, ovusa oearovu raga ita voea iava varaura koripaive. Ora vo osa oearovu oisoa upopaive aue-ia toorioara. Ora tapo oisoa taririvira toupave apotavira rutu toupaooro sipsip rakariro-ia kuvupaoro ora meme rakariro, ovusa oearovu voeao oisoa vuri piepaive rutu. ³⁸ Oiraopavira rutu oiso osa voeao rasio-ia tou irara oisoa viapau voea eveipaive ra va iava oiso purapaave, “O asi vearo voyou irara vai-a voeao-ia.” Voea raga ita voeao-ia oea oisoa viripaive voraro raaka tapiro, ora voraro pukuara-ia, ora tarieara-ia, ora rikuara tapo.

³⁹ Uva oiraopavira rutu- a oiso osa vo siposiporo toupaveira voeao iava oea oisoa Pauto roru piepaive

rutu. Eake iava? Uvare eisi oisoa piepaive voea vo vovouroaro oirao pie vovouro rutu purapaoro. Uva viapau varao vearopara ouiva oara iava voeapa Reo Ovoi purareva Pauto.
 40 Uvare Pauto orugoovu raga-a vao oa purareva vigeipa. Oiso rugooro ra vao-ia airepa rugoo voea tapo tuariripa irara vigei rutu takuvuoro vigei uvui pie ovoireverea voari ruture utupaua.

12

Vigei Uvuipaviei Ra Jisas-ia Vurapaoro Rera Oirao Piepape

1 ☆ Ari ita, vo vokio-ia vearovira rutu taraipaviera voeao iava tuariripa irara, uvare oisi eisi oisoa piepaive voea vo pitupituroaro evara oirao pie pitupituro oiraopavira kareke piepaoro. Uva vigei tapo ita uvui iraopaviei ra oisi eisi piepape. Oa iava uvuipaviei ra varao vuri pitupituro kavupape vo pitupituro oara vigei-ia goruvira rutu pitupaiveira, ora varao rutu tapo oara vigeire korukorupapeira torevoko pitupitu purapa arapa. Uva uvuipaviei ra vara rutu evara kavuera, vo paupauo purape reasi asavira oaravua-ia pute iraopasa vuriara.

2 ☆ Uva oisi eisi piepaoro uvuipaviei ra goruvira rutu Jisas-ia vurapape. Vao

iava uvare rera raga vigei varaaro oirao pie vovouro vituaro vo rutuva rovopaoro rovoa-ia vo rekasisa opesipa tapi. Oiraopavira rutu ita, uvare viapau oiso torireva vao asavira evao parikou vo siitokaaro. Viapau. Ari ora rera iava vasereva voare, oiso ra vao kopiioro ariia oureve evao parikou-ia. Uvare vao ragare rugorugooroepa riroa rorua oa rerapa oisoa tuevira toupave. Ari ita, uvare vo vokio rera epao reia-ia pauparoi paupa vo oirapapa varata-ia vao Pauto vaaro.

Pauto Vigeipa Siraopa Vatareva Vigei Torevokopasa

3 ☆ Rerare ro Jisas rugugoo iraopata. Opeita rera vaarore riroa goru vovou ovaupata. Vao oava tupaoro kasipu vovou oureva vuri irara ruvara-ia. Uva oisi-a eisi osa visii tapo ita viapau uvuipatai ra visii vo vovouroaro goru vovouro viki ragapata visii vo oirao pieroaro kavupaoro. 4 Vao iava uvare vo paupau-a eva purapaoro vuri vovouva ora upopatai oa-ia revasiva visii iava touvira parupaevere pasi. 5 ☆ E vo reorore vai ovautaepa oara Pauto vatareva visiipa vao rera ovii iraraaro, oisore ra ora visii iava vovouisi oavisii goru pie iraopata? Uvare oiso puraroepa,

☆ 12:1: 1 Ko 9:24; Hi 10:36 ☆ 12:2: Fl 2:8-9; Hi 1:3, 13; 1 Pi 3:22 ☆ 12:3: Mt 10:24; Ga 6:9 ☆ 12:5: Pro 3:11-12

‘Oviitoa oaa, vaore rugoru-goo iraopau vo osa Turaro Pauto viipa vavata vatepareve, oiso ra va kaeri. Ora tapo oiso-ia ra opeita rav-eravepau vo osa viipa gору reoro rutu vatepareve varao vii torevokopasa.

6 ☆ Uvare ro ira kaviko irao-
pareveira Pauto, ira
raga ita-a

eera irapa uvuiparoi Pauto
ra rera vatepareve
vavata oiso ra va
kaepareve. Ora voeao
tapo oea oiso vaisi-
pareveira, Rera ovii
iraraaro, oeapa voea
vo vuriaro vo voriaro
vatepareveira voea
torevokopaoro.’

7 Oire uva uvui iraopatai ra
goruvira rutu vovou iraota
vo osa vo vavata eva oupata.
Vo uvare taraipatai oiso, Aite
ruvara iava va vao-ia. Ari
ita, visii vo vavataaro vao
karekepaiveira rutu visiipa,
oire ra va iava oiso purapata,
“Oiraopavira rutu Pauto
osa oiso igei piepareveira
oiso, Rera ovii iraraaro.”
Uva ragai tavita oiso, E irai
aitetoa vai viapau iraipa
oviitoa vai gору reo vai
viapau vatereva vaore irai
torevokopasa oai-ia, eke?

8 ☆ Vosa viapau Pauto vaaro
vavata kaepata oiso osa
oearovu rera ovii iraraaro
vo vavata kaepaiveira, oa
iava uvuipatai ra ora visii-
ia taraipata oiso, O ita,

viapau oiso vigei-a Pauto
ovii iraraaro rutu. Ari
iravu raga ovii iraraaro-
a vigei. 9 Ari ita, voeao
aite irara oavi vo rasio-ia
vigei torevokopaiveira varao
vuri pitupituro asavira.
Oa-a eva oa iava voeapa
avivikepavioveira. Uva

va-a eva osa vituaro iava
uvuipaviei ra pute pie visivi
rutu ora vigei iava vasipape
rera iare. Oa iava uvuipaviei
ra Tootoo Ovoi oupape
rera ruvara-ia Aite Pauto
ro vova vuvuiua. 10 Uva
aite irara oavi vigei oisoa
torevokopaive potekupa
vuutarovi raga-ia voea
vo rugorugooroaro sirova
utupasa. Ari Pauto vigeire
rugorugoparoveira rutu
oiso vigei torevokopaoro. Oa
iava uvuipaviei ra torevoko
vovou rutu purapape ora
airereipaoro, oiso rutu osa
rera vo vovouaro vuri asa
vovou rutu. 11 ☆ Vosa

goru reo rutu oupaive vao
voea torevokopa reo vuri
pitupituro iavirava, oa iava
uvuipaai ra ora voeapa
siraopaave oiso purapaoro,
“Siraovira rutu vigeivipa
vao-ia, vigoa viapau oiso vo
reo-ia vao-ia rorupapeira.”
Viapau. Ari oiraopavira

uvare oearovu voea iava vao
goru reo uvuivoiva, oa iava
torevoko vovou ouiva. Uva
vo utupaua voea vo voriaro
ouiva vao gavaure vovou.

*Reo Ravaa Iava Vao
Oisore Ra Goruvira Toreta*

☆ 12:6: Sam 94:12; Je 1:12 ☆ 12:8:

☆ 12:12: Ais 35:3

1 Pi 5:9 ☆ 12:11: 1 Pi 1:6; Je 3:17-18

12 ☆ Oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopatai toupao ora visii iava vavaeara goruvira rutu kae pieta varao oara raveravepaoro eoropapeira. Ora oiso ra goruvira rutu kotupiara itotuo piepaoro tore iraota. 13 ☆ Ra oisi iava topa pievira voka iraooro avata vao-ia torevoko raiva. Visii vao vearo kokoto irara voea tapo vokapata voea goru piepaoro voeao vuri kokoto irara. Teapi raiva tasi arova piropave.

14 ☆ Ora visii iava vovouisiro oavisii rutu tovo iraota. Oa iava uvuipatai ra gavaure vovou rutuva oearovu tapo toupata oirara. Ora visii iava vovouisiro oavisii rutu tovo iraopata, ra ora airereipaoro viapau rutu vuri pitupituro vai sirova utupatavere. Eake iava? Uvare viapau oiso irai oiratoa vai Turaro Pauto kekerevereia vo rara viapau eisi piepareve. 15 Ora vaopa tapo ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava vaore isivaparo Pauto vaoro kavikopa vovou oa purapareveira visiipa. Ora vao tapopa ora vatatopo iraopata. Teapi oiso rutu toupata osa okuerovu varao itakopa kuero. Aue vituaro, teapi oirara rutu vuri piepata visii vo pitupituroaro raga-ia. Oiso rutu osa itako ovi gare ovivi raga oa aioara rutu vuri pievo vara sovara-ia avaoro. 16 ☆ Ra vaopa tapo ora

vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava otopa vovou vai purareve. Ora tapo teapi irai Pautoa-re isivapaoro oiso piepareve osa ro Iso. Ira katai vuutavi raga-ia gareavi raga aioa ouoro araokoto ruvara-ia kikoto ira reo ovoi purareva kokotoa aropa oiso puraoro, Ragai varaoro rutu ouriverea rara varao aite ruvara iava. 17 ☆ Ari ita, rera-ia taraipataveira, uvare va isivaaro iava oiso ruipa ragaroepa ra aitetu ruvara-ia viraakoa oureve. Vo osa viapau uvuiroepa. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuiparoepa ra evo vovou tavarioreve oa-ia tuutuua pura rovoreva kikotoapa. Uva gau ragapaoro rirovira rutu akeake ragapareva. Vo osa viapau.

Vigei Pou Viroviei Vo Vearo Pukui-ia Vao Vo Saion

18 ☆ Viapau oiso pou virotaepa vo pukuio-ia Sinai, oiso osa voeari Jiu voari tuariri. Vo pukuio oa oisoa uvuiapaave ra va kekeive ora voea osireiara iava. Opukuio eva oa-ia oisoa riro kasi rutu eto kasi karekepape ovokirovu-ia, vo osa Pauto reo vateparo. Ora vao tapo osa voa oisoa ruupa rutu karekepape ora purepato kiuvu. 19 Opukuia raga ita-eva oa-ia utave guruko karekeepa ora reoreoa. Ari ita, oreoreoa eva uvuiva, oa iava vare oisoa riro goruvira rutu arepaave oirara, oiso

☆ 12:13: Pro 4:26; Ga 6:1 ☆ 12:14: Mt 5:8 ☆ 12:16: Jen 25:33 ☆ 12:17: Jen 27:30-40 ☆ 12:18: Eks 19:12-22; Diu 4:11 ☆ 12:20: Eks 19:12-13

ra opesipe vo reoreo voea arova. ²⁰ ☆ Eake iava?

Uvare Pauto vo reoreoaro uvupaoro rirovira rutu uriri iraopaaepa. Oreoa-ia voeare Pauto oiso puraroepa,

‘Vosa irai oiratoa vai, eke irai varueretoa vai vo pukuio-ia tasi-asireve, ira-a eera ira-ia uvuipaa rera vurokoive rera kopii pieoro.’

²¹ ☆ Iu. Oiraopavira rutu uvare vo pukuia-a eva oava vurapaoro oisoa rirovira rutu uriripaave. Osa iava Moses ora rerare oiso puraroepa,

‘Ragai-a vao ragoa rirovira rutu rikerikeparai uriri iraopaoro.’

²² ☆ Oire uva visii ita vao-ia viapau oiso vo pukuia eva pouta viropa. Viapau. Ari opukuivu raga vao oa-ia pouta viropa oa vaisipaiveira oiso, Saion. Vo uva Pauto vo uruiaro toupaveira ro Tootoopatoa Rutu. Vo uruio-ia ouruia epao toupavoi oiso osa raga toupaverea voari rutu utupaua vo vuvuiua-ia. Vao oa vaisipaiveira, Jerusalem. Oa sovara-ia riro tukuro (tausen tausén) rutu enselpa irara rorupaoro toupaveira. Voea raga ita oea vo uvuruo iare pouta virora. ²³ ☆ Oa-ia toupaveira voeao Pauto ovii iraraaro avaio irara. Voea ita oea vaisiroaro rigatoreva vukua-ia vao oa epao vuvuiua-

ia. Ari ita, kareta virora rera iare ro Pauto ira oirara rutu vo vovouroaro rovirieipareveira. Ora voeao iare tapo uraura irara torevoko vovou irara voeao Pauto oea uvuivira ovoí piereva rutu. ²⁴ Oiraopavira rutu ita, vo uvare kareta virora Jisas iare. Ro ira-ia oiraoepa oa pura piropa Airepa Reo Ovoí. Oire ra oisi iavirava ora rera iava revasiva petoreve va eva Reo Ovoí goru pieoro. Eira revasiva iria vo kovoaro Ebel revasiaro-ia putepaaveira rutu. Uvare Kraís revasivaaro-a iria veaopara rutu kareke piepaaveira.

*Vigei Uvui Iraopaviei
Ra Ora Vatatopo Iraopavio
Vearovira*

²⁵ Ora vatatopo iraopata vaopa oiso, Opeita siposipopato vo reoroaro veripata, oiso osa voeao oea viapau oiso oisi rera vo reoroaro uvupaive, eera ira tugoropa siposiporo oisoa vatepareve vo rasio-ia vo tuariri rutu. Uva voea-a evoea oea viapau oiso voea vo voriaro vuria vatavataiva. Oire uva apeisi-a vigeipa vao? E uvuipaviei ra oisi va vuria vo voriaro vatavatapape, vo rara oisi rera vo reoroaro veripape ro ira vo reoro kosi piepareve vuvuiua iavapara? ²⁶ ☆ Oiraopavira rutu ira-a ro ira vo gurukoaro voari tuariri rutu vo rasio rikerike pieeva. Oa iava Reo Ovoí purareva oiso puraoro,

☆ 12:21: Eks 19:16 ☆ 12:22: Fl 3:20
Eks 19:18; Hag 2:6

☆ 12:23: Lu 10:20; Fl 3:12 ☆ 12:26:

'Ragai taru vorerivira vo rasio ita rikerike piea. Uva viapau oiso vo rasio raga-a, ari vuvuiua rutu tapo-a.'

²⁷ Oire uva vo reoa vao-ia oa oiso purapai, Vorerivira, oa porearo oiso roroiovira rutu toupai oiso-ia, Vara rutu orekerovu Pauto oara purareva voari rutu rovoa-ia, oara rutu opesiperea rikerikeoro. Ari varao oara viapau oiso rikerikeperea, oara raga-a evara oara pereaa.

²⁸ ☆ Oire uva rorupata, uvare vao oupapeira Pauto vo Saraaro oa viapau opesia vai vo osa rikerikepe. Osa iava vigei uvuipaviei ra Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaoro rerapa avivike iraopavio rera vaisiario kae piepaoro rutu. ²⁹ ☆ Uvare Pauto riro kasiva eto kasi toupaveira. Oa uvuipai ra orekerovu rutu rova pieve vara rutu opesi pie ovoioro.

13

Uvuipaviei Ra Ora Vigei Araoko Iraraaropa Sirao Vovou Vatepape

¹ ☆ Vokiara rutu-ia uvui iraopatai ra oearovivupa siraopata, voeao araoko irara oavi oea Krai vaisiario-ia toupaveira. ² ☆ Opeita vaore ovau iraopata oiso osa uvuipatai ra oearovivure aapaapaupa irara keerapata vorarore visii vo keparoarodia voea koata piepasa. Ari

ita, oearovu oisoa oisi eisi oearovu piepaive voari. Uva viapau oisoa voea eveipaoro voea koata piepaive ora voea vo keparoarodia iare, vo osa voeavi uvuiaroa ita enselpa irara oea oisoa koata piepaive.

³ ☆ Ora voeavioire tapo rugorugoopata oearodia tuukepa keparodia toupaveira vo Jisas iavirava. Ra ora visii-ia voea sovopaoro oiso taraipata, Visii uvuiaro eva visiigoa ita tuukepa kepa-ia toupatavoi. Ora ra voeavioire tapo rugorugoo iraopata oearovia tavaka vo vavataaro kaepaveira. Vo vavataaro uvuipatai ra ora visii-ia va sovopata oiso rutu ita, ovavata-a eva voea vaaro oa visii-ia ita toupavoi.

⁴ ☆ Opeita vo pitupituore ora oupa pitupitu oiso rugorugoopata, Akukupapa raga. Viapau rutu. Ari ro oirato ora o riakova oavukarea raga uvuipasiei ra ora vaiterei raga rutu toupasi. Vao vituaro iava vosa viapau oisi eisi toupasi, oa-a eva oapa Pauto vaiterei ora oearovu rutu rovirieirevereaa vava vao ora voeava otopa vovou, vo osa vo pitupitu vo voriaro vuri vori vatereve voeapa.

⁵ ☆ Ora opeita vo vovouova toupata tapo moniara riiriipa vovou. Ari uvuipatai ra varavio-ia roru iraopata oara-ia pitupataveira oiso purapaoro, "Ari uvuipai

☆ 12:28: Dan 2:44; Hi 13:15 ☆ 12:29: Diu 4:24 ☆ 13:1: Ro 12:10; 1 Te 4:9
 ☆ 13:2: 1 Pi 4:9 ☆ 13:3: Mt 25:36; Kl 4:18 ☆ 13:4: 1 Ko 6:9 ☆ 13:5: Fl 4:11; Diu 31:6, 8; Jos 1:5

varao.” Eake iava? Uvare Pauto vao-ia oiso puraroepa, ‘Viapau oiso visii kavuaverea.

Ora viapau oiso visiire ovaauraverea.’

6 Oreoare vao rugoru-goopaoro uvui iraopaviei ra goru vovouvira rutu oiso purapavio,

‘Ragai reraaro tauvapato Turaro Pauto. Osa iava viapau uvuiparai ra orekerovu avu vaipa uriripara. Oiraopavira rutu. Eake vai-a vao oa-ia uvuiparoi irai ra oai purareve ragai vuri piesa? Viapau oiso oaiei.’

Vigei Uvuipaviei Ra Oiso Rutu Utupavio Osa Voeao Turaro Irara Tuariripa Irara

7 ✧ Ora voeaore rugorugoo iraopata tuariripa irara oea oisoa visii tuvetuvepaive Pauto vo reoaro iava siposipopaoro. Ora voea vo pitupituroarore tapo rugoopata oiso osa ragavira oisoa toupave tootopaoro ora kopiipaoro. Uva vo pitupiturei-a evarei oarea-ia visii ita uvuipatai ra oisi voea vioepata voea vo vovouroaro oirao pieara sirova utupaoro.

8 ✧ Jisas Krai viapau oiso tavarioa vaiei. Ira vo vokio touparevoi oisi raga ita osa tuariri oisoa toupareve. Osa raga ita eisi osa voari utupaua toupareverea taru.

9 ✧ Opeita osiposiporovu

raga pisaara uvupata vaopa, teapi visii ivuive vao arova torevoko raiva Pauto vaaro. Vosa vigei iava sopaura sirao vovou vo goruaro ouve Pauto ruvara-ia, osa vearopai. Oa iava vigei iava sopaura viapau uvuipai ra osasararovu rutu aue reo goruro vo goruaro ouve varaore aiopara. Oara vo pitupituroaro viapau oirara oisoa tauvapaive vo osa va-ia vokapaive.

Vo Toupai Vao Iava Koruoua Oa-ia Rorupare Pauto

10 ✧ Ovoovova eravao vigei oiraaro toupavei oira-ia koruoua toupai. Vo koruouo oa iava viapau rutu uvuipaa Jiu-pa irara pris ra oai puraive va-ia. Uvare viapau voea vaaro-a. Ari vigeipa oirao pie vovou irara. 11 ✧ Ari ita, ro Rovopatoa rutu Pisto Jiu iava ira oisoa Tugoropa Tavuki Rutu iare oisoa koataparou varuere kare iava revasi rovourova vara-ia koruouapasa vuriara verapaoro. Vo karero okarea oisoa kasipaive vo uva sel urui-ia toupave vaturo. 12 ✧ Uva oisi-a eisi osa vituro iava Jisas ita kopiioepa oisi ratau vo riro urui iava rataoa riaaro vaturo-ia. Oa iava voa rera iava revasiva parueva oirara rutu sisi-garue pieoro vuri vovouro iava. 13 ✧ Uva vigei tapo ita uvuipaviei ra oisi uruia vaturo iare kosi viropavio varao kavuro Jiu varaaro,

✧ 13:7: Hi 6:12 ✧ 13:8: Hi 1:12 ✧ 13:9: Ef 4:14; Kl 2:7, 16 ✧ 13:10: 1 Ko 9:13, 10:18 ✧ 13:11: Eks 29:14; Lev 16:27 ✧ 13:12: Jo 19:17 ✧ 13:13: Hi 11:26

oiso ra rera sirova utupavio. Ra va iava ora vigei-ia rera vaaro ariia sovopape va vao siitoka vavataaro kaepaoro.

¹⁴ Oiraopavira ita, viapau oiso pauaka urui-a vao oa oiso vaisipapeira, Vigei vo uruiaro va vo rasio-ia. Viapau. Ari touvira rutu tuevira toupaooro vo uruire taraapapeira vao oa rutu-ia toupaperea voari utupaua. ¹⁵ Eisi osa iava uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapape Jisas vaisiaro iavirava. Vo vaisio vuurapa vaisi oa oiso toupai, Vigei vaaro koruoua vova vigei iava gisipoara-ia. Uvare rera vaisiaro rei piepapeira oisi va iava tavitavipaoro. ¹⁶ Ora opeita tapo vo vovoureore tapo ovaupata vearoa purapa, ora aue vao tauvaa oearovu tauvapasa. Eake iava? Uvare evo vovourei oarea-ia uvuipatai ra Pauto roru piepata ora visii-ia.

¹⁷ ☆ Voeao oea visiipa irapaaveira vo reoroviaro tapo uvu iraopata, ora voea vo vovouroaro tapo sirova utupata. Uvare vuutara visii iava sopaura oavisii tokipaiveira vaopa, teapi oearovu visii piro piepaive. Oa iava voea evoea tokipa irara Pauto tavitavipaaveira ora voea vo kovoaro iava. Vosa voea vo reoroaro oisi purapata, oa iava uvuipaai ra visii-ia kovopaive roruvira. Ari vosa oisipa eisi viapape, oire ra siraoa vo vavataaro kaepaive oisi eisi

kovopaoro. Ra oisi vo vavata iava viapau oiso ra tauvaa vai outavere.

Vo Toupai Tauvaa Oupa Iava Variria

¹⁸ Visii vo variriroaro topa piepata, ra Pauto igei tauvaporeve. Oa iava ora igei-ia tarai ovoipaioveira oiso, Igei iava sopaura sisigaruepapeira vo Pauto osirearo-ia. Uvare igei vo ruipaaro rutu-a va vao-ia torevoko vovou purapaoro vokiara rutu-ia. ¹⁹ Uva vorerivira ita visii arepaavoi goruvira rutu oiso ra variripata. Oa iava Pauto visii iare ragai vore pierleve rara.

²⁰ ☆ Pauto vigei Turaroaro Jisas kopiia iava vorevira tore pierleva rera ro vigei Tokipatoa Rutu Vearoto. Ira sipsip ragui tokipareveira, oraguia-a vao vigei raga ita. Ari ita, rera vaaro iava kopiia vao Reo Ovoi Pauto vaaro, oa oiraoepa vo reo oreoa-ia viapau opesia vaiei. ²¹ ☆ Uva Pauto arepaaveira ro gavaurepa vovouto, oisore ra vearopara vatepareve visiipa, vaore, oiso ra oisi vara iava rera vo ruipaaro sirova utu iraopata. Ora vaore tapo, oisore ra oisi vigei pieparevora, uvuipaviei ra rera roru piepape vao iavirava Jisas Krai vo goruaro. Oire uva uvuipaviei ra Krai vaisiaro kae piepape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Ovoioa Reo-a Vao-ia

²² Goru visivi rutu visii araoko irara oaa tavipaavoi auere ra ragai vo reoaro uvu iraota. Oreoa purapaavoi visii iava sopaura oavisii goru piepaoro. Oa oisivio rutu toupai gareavi pasia.

²³ ☆ Uva oiso ruipapapai ra visii tavia ro iava Timoti vigei araokotoaaro. Ira kosi pieivorao vova tuukepa kepa iava. Oire vosa ikauvira raga kareroera ragai iare, oa iava uvuipaveiei ra vegei rutu uriove visii kekesa.

²⁴ Igei vo reoaro topa piepaoro vearo voki purata voeaova visii voeaaro turaro irara ora oearovuva Pauto voeaaro. Voearo visii araoko iraraaro vo taereo iava Itali oea tapo visii-ia ita vearo voki purapaivoi.

²⁵ ☆ Uva visiipa Pauto arepaavoi, oisore ra visiipa vereopa vovou rutu pureve visii tauvapasa.

Eisivi raga ra opesipe.

JEMS

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oeavu tarai irara oiso rugorugooapaaveira, Ro Jems ira raga ita Jisas araoko-toaaro (Mt 13:55; Mk 6:3). Uva ora vaisiparoepa oiso, Krais-pa kovopato (Je 1:1), ora tisato (Je 3:1). Vo pasio rigatoreva voeaopa oea vaisireva oiso, Katai tau erao (12) sara oea sikasikavira toupaveira voraro rutu. Uva taraipavio voea-ia Kristen irara oea tapo sikasikavira oisoa toupave vo vuuta-ia eva. Aue iava uvare oearovu vuri vovou irara vuri pitupituro oisoa purapaive voea vo touaro vuri piepaoro.

Jems varao-ia reoreoparoi vao iava osa ragavira uvuipa Kristento ra toupaveve oiso-ia, teapi kasipu vovouva riro kaekavira toupaveve (Je 1:19-21), ora uvui iraopa ra vearovira ora rera iava arevuoto tokipareve (Je 3:1-12), teapi oearovu raga vo pitupituroaro roviriei ragapareve, (Je 4:11-12), ora teapi goruvira varao-ia pitupareve varao vo rasio iava (Je 5:1-3). Ari uvui iraoparoi ra Pauto ruvara-ia tutuu pievira toupaveve (Je 4:7-8), ora uvui iraopa ra rera vaaro rari vuku oirao pierave varao iavirava kovoara oara purapareve

Pautoa-pa ora oearovivupa oirara tapo tauvapaoro.

1. Ora rera iava aviavi pie reoro vatereva Jems, 1:1.
2. Oiraopa lotu vo pitupituro iava oa kareke piepareve ro ira Pauto vo rearo uvupaoro va sirova utuparo, 1:2-27.
3. Oirato vaaro oirao pie vovou oa oirao piepareve kovopaoro, ora arevuoto tokipaoro, ora vo osa viapau oearovu tovipareve, 2:1-3:12.
4. Oiraopa tarai iava vo reoro, ora vao iava variria upiapa irara tauvapasa, 3:13-5:18.
5. Ovoioapa reoro varao-ia vo iravivu tauvapasa vuriara iava, oiso ra porero viro, 5:19-20.

1 Ragai-a vao Jems ragoa-a Pautoa-pa kovopato ora Turaro Jisas Krais. Ragoa vo pasio rigatoavoi visiipa Isrel-pa irara katai tau erao (12) saraaro visiigoa Isrel-ia oisoa tou rovopata. Oa iava voava sikasikataepa orasirovu raga-ia toupasa. Uva ragai visiiva vearo vokiavoi.

*Kokarapa Iava Vao Oa
Uvuipai Ra Vigei Goru
Piepaive*

2 ☆ Araoko irara oaa, vosa oaravu rutu kokaraara visii-ia karekepape, oa iava uvuipatai ra oiso rugoopata, Rorupasapara varao-ia. 3 ☆

Uvare taraipatai varao-ia oara karekepape visii varaaro oirao pie vovouro-ia kokarapasa, oara uvuipai ra visii-ia poupa piro, ra vara iava keevoisivira torepata varao kaepaoro tavaka vovouro, vo rara kokaraara-ia putepata. ⁴ ✱ Vokiara rutu-ia goruvira rutu tore iraopata tavaka vo siraoaro kae iraopaoro. Oa iava vo pitupitu eva uvuipai ra vearovira rutu kareke iraope visii-ia. Osa iava uvuipatai ra vearovira rutu touta. Ra oisi iava viapau oiso opitupituipa apotata oai ou arapa Pauto ruvara-ia. Viapau. Ari eisi iava visii uvuipatai ra uvui iraota rara.

Ro Ira Vearo Rugorugoopa Ruipaparo Ra Vare Variriro

⁵ ✱ Vosa irai visii vuruvuru-ia ro iava vearo rugorugoo vaipa apotaparo, oire Pautoa iare variriro, oiso ra rerapa rugorugoo vatero. Ra va iava Pauto rera vatereve. Ari ita, ro Pauto ira vearo rugooro rutu vatepareveira oirara rutupa. Uva viapau voearore kasipuparoveira oearoa vearo rugooropa apotapaave vo osa varare arepaave. ⁶ ✱ Ari vosa rera eera oirao pie rovo iraopareve ra va iava Pautoa iare variriro, viapau uvuiparoi ra gare visivi rera vaaro oirao pie vovou kavureve oiso rugoopaoro, Esa pasi, Pauto ragaipa

vao vaterevere, eke viapau. Eake iava? Uvare rera-ia vo rugorugoorei toupavoi. Uvare oiso touparevoi osa avakava iria torupaoro ora vurevurepaoveira. ⁷⁻⁸ ✱

Osa voearo eisi viapau uvuipaai ra oiso rugoopaave, Turaro irapa oavu avu vai vaterevere. Viapau rutu. Eake iava? Uvare rera vo rugooaro avavaipai ora sikasikapaoro. Oa iava vo vovouro evara rera varaaro rera oiso piepai, oa iava viapau uvuiparoi ra katai raiva vai raga sirova utuparo.

Apotatoa Iava Ora Ro Riro Kotokoto Guruto

⁹ Vosa aa ro avuo araokotoa oavi apotato ro oirao pie vovouto, ira uvuiparoi ra rorupareve, uvare Pauto rera kae pieparevere ora rera osireiario iare. ¹⁰ ✱ Ora vosa aa ro avuo ro araokotoa oavi ira riroara rutu kotokotoarava toupareve, ira tapo ita uvuiparoi ra Pautoa-ia rorupareve vo rara rera apota pierve. Eake iava? Uvare oisi voea riro kotokoto guru irara akukuvira rutu kopii ragaaverea rara, oiso rutu osa isiso kokookoro oara kopiipapeira. ¹¹ ✱ Taraipavio vosa ravireo kaeparo viroveira, oire ra kasiraoparo rutu. Oa-ia isiso kouro erakopapeira rutu. Ra vo kou kokookoaro kovepe. Oire ra voava oritoara vuripe. Eisi raga ita osa ro riro kotokoto

✱ 1:4: Kl 4:12; 1 Te 5:23

✱ 1:5: Pro 2:1-9; 1 Jo 5:14

✱ 1:6: Mk 11:24

✱ 1:7-8: Pro 3:5-6; Je 4:8

✱ 1:10: 1 Ko 7:31; 1 Pi 1:24

✱ 1:11: Ais 40:6-8;

Sam 102:4, 11

guruto ira rataa pievira kopii ovoirovere vo osa touvira kovopareve orekerovu guru-paorô ora rerapa.

Vo Toupai Varao Iava Orekerovu Oara Oiratoa-ia Kokarape

¹² Ari ro oirato ira goruvira rutu tore iraoparo tavaka vo siraoaro kaepaoro vokiara rutu-ia, ira uvuiparoi ra rorupareve, vo rara varava ora keevoisiparo. Irapa Pauto Tootoo Ovoi vaterevere oiso rutu osa rera vo voriaro, vao Pauto ovoria iava reo ovoi purareva vo vori vatesa oirarapa voeao oea ora voea iava sopaura oaive vatepaive rerapa. ¹³ ✱ Vosa orekevu iravu sita pieve rera rata pieoro, oire voava rera ivuve ra vuria purareve. Uva viapau uvuiparoi ra oiso puraro, "Pauto ragai ivurevoi vao vuria purasa." Viapau. Uvare vuria viapau uvuipai ra Pauto ivuve. Ora Pauto viapau oiso oirato ivupareveira vuri vovouro purapasa. ¹⁴ Ari ita, vigei iava katakataivira sopaura toupaveira oura ora sitapapeira ra vigei ivupaive. Va raga vao vuri ruipa vigei vaaro oa raga vigei aroviakupaiveira vigei-ia kokarapaoro. Oa iava vigei ivupaiveira vuri vovouro purapasa. ¹⁵ ✱ Uva vo pitupitu-a vao oa-ia sopaura ora sitapapeira. Oire voava vuri vovou kova pieve, ra oisi raga ora rigapaoro kae piro

va ragava vuri vovou. Vo vovou vao vuria kakaearo. Ra voava utupavira rirovira rutu karekepe. Oa-ia oisoa kopiia purapave oiratoapa.

¹⁶ Araoko irara oaa rutu. Teapi vao kokarapa pitupitu eaka ragapata oa visii keakeapaiveira. ¹⁷ ✱ Vo pitupituro rutu varao veaopara vate ragapa pitupituro ora varao vat-evateara vigei tauvapura, oara rutu vuvuiua iava urlopapeira vova Pauto ruvara-ia ro ira aviaviara rutu purareva, varao oara roropaoro vuvuiua-ia toupaveira. Ari ita, ovuutarovu-ia viapau vaeavira roropaiveira vo rara rukuta vara utopaeve. Ari Pauto viapau oisi eisi toupaveira, aue iava uvare viapau oavu avu vai epao oa uvuipai Pauto vaaro vearo vovou utopasa. ¹⁸ ✱ Viapau. Ari eera ora rera raga vo ruipaaro sirova utuparoveira. Oa-ia vigei Aitearo puraparo viroveira vao iava vo rara rera vaaro Oiraopa Reo rutu oirao piepape. Uvare rera-a ro ira vigei karekereva aue sirova Oiraopa Reo rutu rera vaaro vaore, ra oiso toupape, Avaio kakaero orekerovu rutupa ira pievira varao oara purareva Pauto.

Uvuipatai Ra Reo Uvu Iraopata Vara Sirova Utu Iraoparo

✱ **1:13:** 1 Ko 10:11-13 ✱ **1:15:** Sam 7:11-17; Ro 6:21 ✱ **1:17:** Jo 3:27; Mal 3:6 ✱ **1:18:** Jo 1:13; Ef 1:12; Re 14:4 ✱ **1:19:** Pro 5:1, 2, 10:19, 16:32

19 ☆ Araoko irara oaa rutu, va-ia tarai iraota ra visii rutu vatatopopata ikauvira reo uvusa. Ari ita, ra viapau oiso vagevagepavira reo purapata. Ora viapau oiso ra ikaupavira kasipupata. 20 Eake iava? Uvare kasipu vovou-a oirato vaaro oa viapau oiso torevoko vovou vai kareke piepaiveira Pauto oaiaro. 21 Osa-a eisi osa iava vao vuivupa vovou ora vao vuri pitupitu rirovira rutu karekepapeira. Evara ovovouroa veri rovopata. Ra tapo ora visii vo rugorugooaro eaka pie rovota, ra vo reo outa oa tovoreva Pauto vo visii sopaaro-ia. Evo reo oa iavirava uvuipatai ra vorevira voreta oriruvira rutu toupasa vo Pauto ruvara-ia.

22 ☆ Ari ita, vo osa oisi vo reo sirova utu iraota oisi va purasa. Viapau uvuipatai ra va uvu ragapata. Viapau. Vosa va uvu ragapata, uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra visii raga ora keakea ragapata. 23 Vosa irai Pauto vo reoaro uvupareve vo osa viapau va sirova utuparo, ira-a eera oiso rutu toupave, ira ora rera iava puaua raga vuraparevoi sisiro-ia. 24 Vo osa ora rera iava puaua vura rovoreve, ra voava ikauvira avaro vo puare ovausa. Ra oiso aueparo, Apeisi ragavira puavira toupaveira? 25 Ari ita, Pauto vaaro reo goru oiraopa oa vigei ariarava vuri vovou vo

tuukearo karupaiveira. Oa torevokopai rutu vosa irai vearovira rutu va vituaro vao reo goru kekereve, ra va iava va sirova uturo. Uva vosa viapau vo reo uvu ragapareve ra ikauvira akukuvira raga vo reore ovauparo, oire uva rera-a eera ira uvuiparoi rorupareve Pauto vaaro-ia viraakoa.

26 ☆ Ari vosa irai oiratoa vai oiso rugooparo, Ragai-a vearoto lotupato ragoa Pautoa-pa lotu iraoparaveira rutu, vo osa viapau oiso ora rera iava arevuoto vearovira tokipareve, oire uva rera-a eera ira kuuvuparoveira vo ora rera raga sopaaro-ia. Eva-a oa iava rera vaaro oirao piea ora lotua oiso rutu toupaveira, Oavu avu raga. 27 ☆ Ari lotupato vo vovouaro-a sisigaruea rutu vo Pauto Aite osireitoaaro-ia vo rara vearo vovou purapareve oiso-ia, vo osa virakoi kakaero ora raroe riako tauvapareve voea vo vavataaro kaepaoro.

2

Uvuipaviei Ra Oirara Rutupa Vaea Kaevira Raga Sir-aopavio

1 ☆ Araoko irara oaa, vigei reraaro Turaro Jisas Krai oirao pie iraopata ro ira kerariava toupaveira. Oa vituaro iava eva viapau uvuipatai ra ro raga vearopata ira rei vaisiva toupaveve roviore isivapaoro

akaipatoavi. ²⁻³ Easi pasi irai vea-roto-a vai-ia kuvutoa vai oisoa ora kuvuparo ora riro voripara-ia ora oritooro. Ra va iava koataro visii okepaia-ro-ia lotupa kepaa vai. Ovusa apotatoa vai pasi oisoa vuritoa-ia kuvupato kuvuparo, oire ra rera tapo ita koataro voare vo visii vo kepaaro-ia lotupa kepa. Uva pasi oisoa ro vaio raga vea-ro-pata ira vea-roto-a-ia kuvupato oisoa ora kuvuparo. Oa vai iava oiso oisoa rera tavipata, “Vao-ia paupa pauu.” Uva pasi oiso ro apotato oisoa tavipata, “Vao-ia vii torepau,” eke “Vo pauu rakorako uru-ia vovio ragai kokotoaro ruvara-ia.” ⁴ Vosa oiso vo vovouro pupapata, oire uva vo vovouro evara oara-ia araoko irara oavisii rovirieipataveira vo ora visii raga vo rugorugooroaro iava. Viapau vaea kaevira torevokovira voea rovirieipataveira. Ari oiso rutu piepataveira osa voeao oirara rovirieipa irara ora voea vo rugooroaro raga vuriara sirova.

⁵ ☆ Araoko irara oaa, visii uvu iraota! Voeao oea oiso apotavira toupaveira oirara rutu osireiara-ia voea vo rasio-ia, oea evoea reesireva Pauto oiso puraoro, “Ragai ovii iraraaro. Visii tauva-paavere oiso ra goruvira oirao pie vovouro oavisii purapata ragai-ia. Ora vao tapo osa vo koatataverea ragai vo Saraaro-ia toupasa.”

Vo uvare voari tuariri Pauto reo ovo-i purareva voeaore oisi eisi piesa voeaopa oea rerapa siraopaave. ⁶ Ari visii voeavi voeao apota irara arii piepataveira. Taraipatai ita voeao-ia riro moni irara oea visii vara piepaiveira rutu visiipa tavaka vo siraoaro vatepaoro. Oea raga ita evoea oea visii iava gasipaiveira kortuara iare tavaara. ⁷ Uva Pauto vea-ro va-isi tovoreva visii-ia vao-ia vo vaisio-ia oiso, Krai-s voeaaro. Oa-a eva oa iava vo vaisiva visii tovipaveira voea evoea riro moni irara.

⁸ ☆ Oire uva torevokopai rutu visiipa vosa rovopa rutu reo goru sirova ututa vao oa Tugoropa Vuku-ia toupaveira oiso purapaoro, ‘Vosa ora viipa siraopaveira, osa raga ita eisi osa uvuipauei ra roviopa siraopau ira vii ruvara-ia vii toupaveira.’ ⁹ Ari vosa oearovu raga vea-ro-paoro oearovivure isivapata, uva va-a eva oa-ia vuria purapataveira. Oa iava vao Pauto vaaro reo goru visii sopaaro togapaivoi. Osa iava va sovo iraopatavo-i rutu, Visii vao-ia riro reo goruro-ia gasi irara. ¹⁰ ☆ Vosa irai vea-ro-vira rutu Reo Taisi rutu sirova utupaoro oavivu-ia reo goru gasireve, oa-a eva oa-ia Reo Taisi rutu-ia gasipareveira. ¹¹ ☆ Vigei taraipavioveira oiso, Pauto oiso puraroepa, ‘Opeita vii vaaro ora oua puteri.’ Uva rera raga ita

oiso tapo puraroepa, ‘Opeita oirato upooro rera kopii pieri.’ Oire vosa viapau ora oua puteri ra ita oirato upooro rera kopii pieri, oa ita-a eva oa-ia Reo Taisia gasirivoi. ¹² Vare vao-ia rugoo iraopata, uvare Pauto visii rovirieireverea vao reo goru sirova utuoro, oreoa vao oiso toupaveira vigei tauvapasa, oiso ra vearovira toupape. ¹³ Vosa oiraopavira rutu irai viapau iravipa siraoparo oiratoa vai, irai ita-a eera vo vovouaro rovirieireverea Pauto. Eisi osa iava viapau gare visivi rerapa siraoroverea Pauto. Ari vosa ro ira iravivupa siraoparo, ira ita-a eera Pauto irapa siraoroverea.

Oirao Piea Vao Oa Viapau Vearo Kovo Vaiva Toupave Oa Kopii Ovoiperea

¹⁴ ☆ Araoko irara oaa. Vosa irai oiratoa vai oiso puraro, “Ragai Kraisi oirao piepaavoi,” vo osa viapau vearo kovo purapareve rutu, oire va iava rera vaaro oirao piea akukupapa raga purave. E pasi eisi vo oirao pie vai iava Pauto uvuiparoi ra rera vai vorereve ora rera iare? Easi viapau. ¹⁵ Easi pasi oearoi araoko irara oavi ora taataa riako oavi oea vai-ia vuriara vaiva varoara toupavoi. Ora auepa tapo viapau voeapa aioara vai. ¹⁶ Easi pasi irai epao visii vuutaaro iava ira vai-a uvuiparoi ra oiso voea tavireve, “Pauto visii tauvareve ra avata varoara

vai-ia tuusa. Oire ra va iava aiooro kovuara oavisii vuku pieta.” Ari ita, vo osa oisi eisi pura ragaparo osa viapau oiso voeapa oarai varoara vai vatepare ora aioara vai voea iava varaura tauvapaoro. Ra apeisi ragavira vo reo eva voea tauvave? ¹⁷ Oire uva aue oirao piea oisi raga ita eisi toupavoi. Vosa oisi tou ragapave, ra viapau vearo kovo vai karekepave. Ra oisi raga ita akukupavira toupave vao oirao piea oa kopiiepa.

¹⁸ ☆ Uva iravu oiso puraproveira, “Iravu uvuiparoi ra oirao pie vovou rutu purapareve, vo ovusa iravu vearo kovo purapareve.” Oa iava ragai oiso puraparai rerare, “Oire ragai kareke pieri vii vo oirao piearo iava vao oa viapau vearoa vaiva tapo karekepapeira.” Uva vearo kovo-a vao purapaavoi vaore, oiso ra vii kareke piea ragai vo oirao piearo iava. ¹⁹ E oiso oirao piepariveira, Kataitoa raga Pauto touparevoi? Uva oisi vearopai. Uva ita, vuri irara tapo uraura irara tugara oisi eisi oirao piepaveira rirovira rutu rikerikepaoro uriria iava. ²⁰ Vii-a kokoropatoa rutu! Ari ita, vosa oisi oirao pie ragapari vo osa viapau vearo kovo vai tapo purapari, oire ra va iava vii vaaro oirao pie vovou akukupavira ita oisi toupave. Easi pasi va

vai vao vituaro iava tarai ruipapauei, raa?

21 ☆ Voari tuariri rutu uva vigei aaotoaaro Ebrahim oviito Aisak tovoreva eravao-ia, oiso ra rera vatereve Pautoa-pa oiso osa tauoa vo Pauto vo ruipaaro sirova utupaoro. Oire uva vo vokia-a eva oa-ia Pauto rera vo vovouaro kekereva. Oa iava oiso rera vaisireva, Torevokoto oirato. 22 Taraipatai eera vaaro-ia oirao pie vovou ora vearo pitupitu tapo oarea oisoa kovopaive. Oa iava rera vaaro oirao pie vovou oisoa uvui piepaive rutu Pauto osireiario-ia oisi iava. 23 ☆ Voari tuariri rutu Tugoropa Vuku-ia oiso puraroepa Moses, 'Ebrahim oisoa Pauto oirao piepareve.' Oa vituaro iava oiso puraroepa Pauto, 'Torevoko vovou rutu vii vaaro Ebrahim.' Eva-a oa iava Ebrahim oisoa oiso rutu toupaveve, Pauto vatetoaaro. 24 Oire uva vo vokio va-ia taraitai auepa vao akukupapa oirao pie raga, viapau oiso va iava uvuiparoi ra iraire oiso puraro, "Torevokoto vii." Viapau. Ari rore rugoparoi ira vearo kovo rutu purapaveveira aue-ia oirao piea. Oa-a eva oa iava oiso rera vaisirevere, "Torevokotoa rutu vii oirato."

25 Oiso raga ita osa o otopava Rehap iria voeao tokieva Josua oea arureva. Uva voa-a evoa uvava oraivavu raga-ia voea vorevira kare pieeva voea

virivarioro keripa irara asavira. Oa iava Pauto oirare Rehap oiso puraroepa, "Torevokova."

26 Vigei taraipavio oiso, Varaua-ia viapau urauratoa vai oua kopii ovoiepa rutu. Osa raga ita oiso, vosa ro ira oirao pie ragapareve vo osa viapau vearo kovo vai tapo karekepareve, oire uva oisi-a eisi osa iava rera vo oirao piearo-a eva oisi eisi toupai oiso, Kopiepa.

3

Uvui Iraopaviei Ra Ora Vigei Iava Arevuoara Vearovira Rutu Tokipape

1 Araoko irara oaa. Teapi riro irara vai visii iava ora tisa vaisi piepaave. Taraipaviei oiso uvare utupaua Pauto goruvira rutu kovorevereve vigei tisa irara rovirieipaoro, vo osa garevira kovorevereve oearovu oirao pie vovou irara rovirieipaoro. 2 Vigei rutu rirovira ora piro piepavioveira vuriara purapaoro. Ari ro ira uvuiparo ra ora rera iava gisipo eaka piepareve vuri reoro pura arapa, ira ita-a eera uvuiparoi ra ora rera iava varaua rutu vearovira aireipareve vuri pitupituro purapa arapa. 3 ☆ Vigei hos gisipoaro tuukepapeira aue-ia ain, auere ra vigei raga vo ruipaaro sirova utuparo vokapaoro. Oa iava rera iava varaua porepapeira vo

oraivavu iare. ⁴ Ora auere tapo selpa uvuo rugoopata oavu eva riroa rutu. Vosa riroto kiuvu va peopareve ovusa avapape avakava-ia, oire uva va iava stia gareavi rutu. Ari ita, vosa kepten uvavure ava vovouparô, ra va iava vo uvuo porepaoro avaro. ⁵ Eisi raga ita osa arevuoto garetoavi raga varaua iava. Ari ira uvuiparoi ra oaravu rutu karekepareve reoreopaoro.

E taraipataveira aue-ia tuituia oa uvuipai ra riro kasi rutu poko pieve vegoa-ia? Oire ra va iava evaoara rutu rovape. ⁶ ☆ Arevuotoa tapo osa toup-areve oiso osa tuituia, ira varaua rutu vuruvuruaro-ia toupaveira. Uva voava ovovourovu rutu vuriara kosikosi piepareveira. Oa iava vara-ia evara orekerovu rutu varaua rutu vuivui piepareveira. Uva eisi osa varaua vo ruipaaro kosi piepareveira oiso rutu osa riro kasirao kasi rutu eto kasi. Opesi tapi rutu vituaro okasia vao kasipaiveira eto kasi. ⁷ Oirara okarerovu rutu varuere kare oupaiveira vavarai kare oiso, kokio kare, ora rakoru kare, ora oaravu rutu avakava sovara-ia touara. Oa iava vo karepa reipaaveira voea raguipaoro. Osa raga ita eisi uvuipaai oirara oisi eisi piepaive vo vokio. ⁸ ☆ Ari ita, uva viapau irai oiratoa vai uvuiparoi ra arevuotoapa reiparo, oiso ra oisi rera

reroarovi toupaveve. Viapau rutu. Uvare vokiara rutu-ia arevuoto torepaveira vuri reoro rutu purapasa. Ro ira-ia vuri raviraviro toupaveira kavokavo oirara kopii piepasa. ⁹ Ro-ia arevuoto ira iava Turaro-ia vuurapa vaisi purapaveira ora Pauto vigei Aitearo. Ira raga ita ro arevuoto ira iava oearovivu vurivira takaupaveira oirara voeao oea purareva Pauto oisi raga ita oiso osa rera. ¹⁰ Vao Pauto vaisiaro kae piepa reo ora vao takau reo oreorea rutu kataiva raga iava gisipo kosipa piroveira. Araoko irara oaa. Teapi vigei tapo oisi eisi opitupituroi purapape oiso. ¹¹ Viapau uvuipai ra oai tuputupue riku vai vearoa vai uukoa vai kareke piepaive ora avakava tapo ita. ¹² ☆ Araoko irara oaa. E pasi fik ova uvuipai ra oliv kue vai kareke pieeve, raa? Ora pasi wain ova vai uvuipai ra fik kue vai kareke pieive? Eisi raga ita osa avakava viapau uvuipaai ra vearoa vai uukoa vai kareke piepaive.

Vao Vearo Tarai Oa Pau-toa Iava Uriopaveira

¹³ ☆ Easi pasi iraiei visii iava ira-ia vearo rugorugoo vaiei ora taraia vai, raa? Vosa irai oisito oiso, oire ra ora rera vo touaro oirao pievira rutu kareke piepareve rera vaaro-ia vearo kovo. Oire ra oisi iava va-ia vearo rugorugoo oaro

☆ 3:6: Pro 12:17-18 ☆ 3:8: Sam 140:1-3; Mt 15:10-20 ☆ 3:12: Mt 7:16

☆ 3:13: Ga 6:4; Je 2:18

oearovupa oirara kareke piepareve. ¹⁴ Easi visii vai pasi oearovivure vuri vovoupataveira oiso vo vovouro-ia, ora visii raga vaisiario kae piepa vovou, ora oearovivu tovipa vovou, ari iirukopa vovoua vao-ia. Oire vosa oiso vo vovouro purapata, ra opeita ora visii vo tarairoaro-ia rorupaoro oiraopa reoro rutu reroaropata kuuvu reoro raga purapaoro vara-ia. ¹⁵ ☆ Otaraiia eva viapau oiso vuvuiua iava varaepa. Viapau. Ari rasito raga iava va-a, varaua raga vo ruipaaro. Oa iava Seten-a vara rutu aitearo. ¹⁶ Oire vosa oearoi oearoire oirara vai vuri vovoupaave, ora vosa ora voea raga oiso vo pitupituroaro purapaive vare vao ora voea raga-ia vaisiario kae piepasa, osa voearo eisi viapau oiso vearovira paupaaveira. Vo uvare ovovourovu rutu vuriara purapaiveira. ¹⁷ ☆ Ari oirara uvuipaai ra otarairovu raga oupaive varao oara vova uriopapeira Pauto. Varao oara iava uvuipaai ra oiso vo vovouro purapaive, rovopa vao-ia vo rara roroio vovou rutu sirova utupaave. Ari eraopa vao-ia vo rara oearovivu tapo gavaurevira toupave vo rara voeavi kavepaive rutu. Ora vo rara oearovu vo reoroaro tapo uvupaive vara arovipaoro. Ora vo rara oearovu kavikopaive vearo kovo purapaoro. Oire

uva oisi-a eisi osa iava uvuipaai ra vearo kovo raga vaeavira rutu katai rugoo-ia purapaive oirara rutu-ia. Osa iava viapau uvuipaai ra oiso toupave, Kuuvu oirao pie vovou irara. ¹⁸ Ari ita, vosa kave vovou raga-ia toupape, oa-a eva uvuipai oiso toupai, Aio kokookoro pauparivoi. Oire ra va-ia vao kave vovou torevoko vovou rutu karekepe oiso, Vearoa rutu kuea.

4

Ro Oirato Ira Rasito Vo Vovouaropa Ruipaparo Ira Ita-a Eera Ira Pautoa-va Ora Keriparoveira

¹ ☆ Eake rutu-a oreorovu ora kaureopa reoro vituaro, ora oreorovu kasipuara varao oara visii vuutaaro-ia toupaveira, raa? Vo uvare riiriipa vovouro visii-ia toupaveira. Oa iava visii iava sopaura-ia ora upopa-peira, oiso ra ovovourovu varaua raga vo ruipaaro sirova utupape. ² Orekerovu rutupa ruipapataveira, ra viapau oiso vara oupata. Uva va-a eva oa iava oira upo vovoupataveira. Visii vao-ia riro orekerovu riirii irara, oa iava viapau oiso vara oupataveira. Osa iava kasipu iraopaoro upoara kosi piepataveira. Vao iava uvare viapau oiso Pautoa iare variripataveira vo orekerovu oupasa. Uva va-a eva oa iava viapau oarai oupataveira.

☆ 3:15: Je 1:17; 1 Ti 4:1 ☆ 3:17: 1 Ko 2:6; Ro 12:9; 1 Pi 1:22 ☆ 4:1: Ro 7:15-25

³ Variripataveira orekerovu oupasa. Uva viapau oiso vara oupataveira. Eake iava? Uvare viapau torevoko rugooro-a visii varaaro oara iava Pautoa iare variripataveira. Ora vo osa ora visii vo ruiparoaro raga-ia rugorugopaoro orekerovure arepataveira variripaoro Pautoa iare. ⁴ ☆ Visii vao visiigo a oiso rutu toupataveira osa voeao oea ora oua vuri piepaiveira. Vosa ro ira vo rasio vo vovouaropa ruipaparo, eera-a ira Pautoa-va ora keriparoveira. Easi pasi viapau vao-ia taraipataveira, raa? Oire vosa irouto vo rasiova ora vate vovoupari, eera-a ira karekerovere, Pautoa-va keripato. ⁵ ☆ Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Ro-ia Uraurato Pauto ira tovoreva vigei sopaaro-ia ira vigei kasivarivira rutu tokipareveira vaopa oiso, teapi Pautoa-re ovauvio.' Esa pasi vo reo valore oiso rugoopatai, Akuku reo raga-a, raa?

⁶ ☆ Ari Pauto riroa rutu siraoa vate iraopareveira vigeipa. Oa iava Tugoropa Vuku oiso purapaiveira,

'Pauto voea riro kaureo irara uvu ragapareveira, voeao ragapa rirovira rutu sirao iraopaoro oea ora voea iava vaisiario oaive gare piepaiveira.'

⁷ ☆ Avoeao! Ora visii iava vasepata Pautoa-pa vo

osa ora visii iava sopaura vatepata rerapa. Ra Seten-pa tapo ora vairu iraopata, ra oisi iava visii arova toripareve. ⁸ Oa iava Pautoa iare tutuu piepata rutu. Osa iava uvuiparoi ra visii iare tutuu piepareve. Visii vuri vovou irara visiigo a iava sopaura oavisii sisi-garuepe oiso rutu osa ro ira ora rera iava vavaea sisureve, Oire ra va iava rera iava sisigaruepa vo vavae. Visii vao visiigo-ia vo rugorugoreiva toupataveira. Visiigo a ora visii iava vo rugorugoo eva vuria ora visii sopaaro iava vera iraota. ⁹ Visiigo a ora visiipa sirao iraota ora tapo gau iraota rirovira rutu. Agesi vovou tavariooro vorevira gau iraota. Ora uvui iraopatai ra rorupa vovouro oavisii tavariota, ra sirao vovou raga-ia toupata. ¹⁰ Ora visii raga oisivi ora gare piepata vo Turaro osireiario-ia. Vosa oisi piepata oiso, oa iava Turaro uvuiparoi visii vaisiario kae piereverea.

*Vigei Viapau Uvuipaviei
Ra Araokotoa Oavi Togapape
Reoara-ia*

¹¹ ☆ Araoko irara oaa, viapau uvuipatai ra ora visii araoko iraraaro takaupata. Ro ira iravu araokoto takau-pareve eke rera araokotoaaro togapareve oreorovu-ia, ira-a eera Pauto vaaro reo goru takauparevoi ita vo

☆ 4:4: 1 Jo 2:15-17 ☆ 4:5: Jen 6:5; Nam 11:29 ☆ 4:6: Sam 138:6 ☆ 4:7: Mt 4:1-11 ☆ 4:11: Mt 7:1-5; 1 Pi 2:1

osa va tekiparevoi reoara-ia. Oire vosa reo goru togapari, uva viapau oiso vii-a reo goru sirova utupato. Viapau. Ari vii oiso toupari, Reo goru rovirieipato. ¹² ✱ Kataitoa raga Pauto toup-are ira reo goru kareke piepareveira. Uva rera raga reo rovirieipavira toup-areveira. Uvare rera raga Kataito ira uvuiparoi oirara rutu vorevira vorepareve, ora voea tapo oirara opesi piepareve. Uva oisi-a oiso osa iava, irouto-a vii viigoa iravivu togapari oreovu-ia ro ira vii ruvara-iavi tutuu pievira toupareve, raa?

Viapau Uvuipaviei Ra Pautoa-re Kaureopavio

¹³⁻¹⁴ ✱ ✱ Visii oearovu visiigoa oiso purapataveira, “Vo vokio eke vokipavira uva avaviovere riro urui iare sara kovoro vai purasa katai iva rutu uvuiaro-ia. Oa iava uvuipaviei riroara vai moniara vai oupe.” Uva oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso taraipataveira oiso, Eake karekepere evoa vokipavira. Visii iava tootooara apeisi ragavira toupaveira? Visii eva visiigoa oiso rutu toupataveira osa kupareto. Ro ira karekeparoveira, oire voava gare visivi toureve, ra va iava opesi ovoiro. ¹⁵ Ari torevokopai vosa oiso purata, “Vosa Turaro oisi ruiparo, osa iava uvuipaviei ra tootoovira toupape, ora

vo kovo purapape, eke viapau okovovu raga.” ¹⁶ Ari ita, visii raga riro gisipo iraopataveira rutu ora visii raga iava vaisiara oavisii kae piepaoro. Ovovouroa rutu-a varao-ia kaureo vovouro vuriara. ¹⁷ ✱ Vearovira rutu rugoo iraopata. Ro ira vearo vovou purasa taraiparo ra viapau vo vovou purareve, ira ita-a eera ira vuri vovou purarevoi.

5

Ro Ira Riroara Rutu-ia Orekerovu Pitupare

¹ ✱ Ragai-a vao vaviopavira visii rutu tavipaavoi oiso-ia, Visii riroara rutu-va orekerovu rutu toupataveira. Visiigoa vo tavakaore rugorugoo iraopata oa karekesa auepai visii-ia. Oa iava uvui iraopatai ra gau iraopata oivepaoro rutu. ² Kotokotoara ora oritoara varao visii varaaro oara rutu eruera, ora varoara tapo varao visii varaaro atarike kare oara rutu aio ovoivora. ³ ✱ Varao golara ora silvaara visii varaaro oara rutu vuri ovoiera. Ovuria eva oa visiipa vuri vovou puravere, ra oisi iava viaevira visii vo vuri vovouroaro karekepere. Uva visii vo ruiparoaro auepa moni oara raga visii kasipaivere oiso rutu osa eto kasi. Visii vao visiigoa riroara rutu orekerovu oisoa gurupata kotokotoara ora moni vo vuutao-ia ovoioapa

✱ 4:12: Mt 10:28; Ro 14:4 ✱ 4:13-14: Pro 27:1 ✱ 4:13-14: Lu 12:16-21; Jop 7:7; Sam 102:3 ✱ 4:17: Lu 12:47; Jo 9:41 ✱ 5:1: Lu 16:19-31 ✱ 5:3: 1 Ti 6:6-11

voki iarepa. ⁴ Vearovira rutu uvu iraota voeao iava kovopa irara oea aio kovo aioaro eriva varuparo vo visii vo kovoaro-ia. Oire uva voeavi keatava vorevira voea vo voriaro-ia pituoro ita. Vo vorio oa ora visii iare vorevira rukutava. Oa-a vao oare voeavi oisoa rirovira rutu visii are ragapaive. Uva vo area vao voea vaaro oa Pauto kokiaro-ia pou piropa ro ira oirara rutupa ora purapurapa irara ensel turaroparoveira. ⁵ ☆ Vokiara rutu-ia vo rasio-ia toupataveira veaopara rutu oupaoro. Oa iava vara-ia rorupaoro toupataveira. Ari ita, rirovira rutu aio iraopataveira, oa iava taoropataveira. Oire uva visii uposapa vokia-a eva oa pou piroi oa-ia visii koriivere oiso osa okarerovu koripaive. ⁶ Visiigoa tore-vokotoa eva gasitava rera uposa. Oa iava visii eaka ragareva. Viapau oiso visii tapo vorevira ora uporoepa.

Uvuipaviei Ra Sopaura Oavi Goru Piepaoro Siraoa Karekepape Rerare Turaro Tuepaoro

⁷ ☆ Uva oisi-a oiso-ia araoko irara oaa visii vao oirao pie vovou irara osa ora visii iava sopaura oavisii goru piepaoro sirao vovouro rutu kaepata rerare Turaro tuepaoro, ovusa vorevira urioro. Ari ita, tarai iraopataveira ro-ia ira vaaro-a kovoa, ira veaoparare

aioara tueparoveira, auere ra aio purape. Uva ora rera iava oisoa sopaua goru piepareve auere tapo kokeva ora ravireo tuepaoro, oisore ra varei rutu uvuvira kovovora, va iava taru aio ouro. ⁸ Oire uva visii tapo uvuipatai ra oisi ora visii iava sopaura oavisii goru piepata tavaka oupaoro. Uvare vao Turaro vo vu-utaaro tutuuvui rutu oa-ia vorerovere. Uva va-a eva oa iava sopaura oavisii uvuipai ra tuvuvira rutu toupave raripaoro.

⁹ ☆ Araoko irara oaa. Opeita oearovure araoko irara oavisiire kasipupata, ora voeare tapo isivavira reopata. Teapi rovirieipato visiire va voriaro vorekuoreverea vurivira ita. Uvu iraopatavoi. Rovirieipato rataoa riaaro-ia toreparoveira Pauto Ovoioipa Vokire tuevira toupaooro. ¹⁰ ☆ Araoko irara oaa, uvuipatai ra voeare profet irara rugoo iraopata oea tuariri Turaro vaisiario iava tavitavi rovoaepa. Keripa irara oeavia-ia vuria puraiva. Ari ita, uva oisoa ora voea iava sopaura rutu goru pie iraopaive vo tavaka eva vo siraoaro kaepaoro. Uva visii uvuipatai ita ra voea vo pitupituroaro sirova ovoovovira oisi rutu utu iraopata. ¹¹ ☆ Uvuta! Vigei oiso purapavioveira, Ora voea iava vovouisiro oaive

☆ 5:5: Amo 6:1; Jer 12:3, 25:34 ☆ 5:7: 1 Ko 7:29-31; Diu 11:14 ☆ 5:9: Je 4:11-12 ☆ 5:10: Mt 5:12 ☆ 5:11: Jop 1:21-22, 42:10; Nam 14:18

rutu goru pieiva tavaka vo siraoaro kaesa. Oa-ia uvuipai ra rorupaive. Ari ita, Jop vo siposipoaro uvutava oa toupaveira Tugoropa Vuku-ia. Vo uvare ora rera iava sopaua rutu goru piereva otavakarovu rutu vo siraoaro kaesa. Uva va-a eva isivaaro iava Turaro vearo vovou rutu karekereva rera-ia. Oa-ia tapo vao-ia taraipavioveira. Iu, osa taraipaviei ita, Turaro vigeipa rirovira rutu sir-aoparoveira vo rara vokiara rutu-ia vigei kavikopareve.

Viapau Uvuipaviei Ra Oiraopa Reo Rutu Purapape Viara Iare

¹² ☆ Ari ita, araoko irara oaa, rovopa rutu-a vao-ia oa-ia uvuipatai ra va purapata. Oa oiso toupai, Opeita vuvuiua vaisipata, eke eake rasito, eke orekerovu vo osa oiraopa reo ovo i rutu purapata viara iare. Ari vosa oiso purapata, “Iu” vo oreovu-ia vearo reo, oire oiso purata “Iu” raga. Eisi osa uvuiei. Ari vosa oiso purata, “Viapau,” oire “Viapau ita” osa ovoiei eisi. Teapi oisi iava eisi Pauto visiipa vuria vo voriaro vore piereverea.

Ro Torevokoto Vo Variriaro Oa-ia Gorua Toupai

¹³ ☆ E irai vai visii iava araokoto oavisii tavaka vo siraoaro vai kaeparevoi, eke? Oire uva uvui iraoparoi ra Pautoa iare variriro. Easi pasi irai vai araokoto oavisii iava sopaua vai rorupaivoi.

Oire uva uvuiparoi ra erava vai-ia eraro Pauto vaisiaro kae pieoro. ¹⁴ ☆ Irai pasi visii iava araokoto oavisii ira upiaparoi vai pasi, raa? Uva uvuiparoi ra lotupa irarapa reipa irarare tuvetuvepa irara keeraro. Ra va iava rera iava varaua-ia korovo ovi tovoive Turaro vaisiaro-ia variria puraoro. ¹⁵ Vosa Pauto oirao pie rovopaoro rerare variriave, oire ra Pauto rera upiapato vorevira porete piereve. Oa iava vorevira ora vearoro ita. Ora vosa vuri vovouara vai pura rovorevora, oara-ia uvuiparoi Turaro ra vara rutu verareve. ¹⁶ ☆ Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ora visii iava vuriara oavisii kosi pie iraopata oearovupa araoko irara oavisii. Oa iava uvuipatai ra Pautoa iare variri iraopata, ra voea araoko irara oavisii tauvapareve. Oa iava Pauto uvuiparoi ra visii vorevira porete piepareve. Vo varirio torevokoto oirato vaaro oa-ia gorua toupaveira. Oa uvui iraopai ra oiratoapa tauva ouve Pauto ruvara-ia. ¹⁷ Ilaija oiso raga-a rera osa vigei. Ira Pautoa iare goruvira rutu variriroepa auere kokeva, oiso ra viapau koveo. Oa iava kokeva viapau koveopa vo rasitoa-ia vo peva rutu uvuiaro-ia aue iva peva ora katai vatara aue kekira. ¹⁸ ☆ Uva vorevira variriroiva, vuvuiua kokeva ita vara pieeva. Oa iava aioara vorevira poreteepa vo

☆ 5:12: Mt 5:34-37 ☆ 5:13: Sam 50:15 ☆ 5:14: Mk 6:13 ☆ 5:16: Mt 3:6;
1 Pi 2:24; Jo 9:31 ☆ 5:18: 1 Kin 18:1, 42, 45

rasitoa-ia.

*Ro Ira Raiva Kavureve
Ira Uvuipai Ra Rera Vorevira
Vorepe*

19 ☆ Araoko irara oaa,
vosa irai visii iava Oiraopa
Reo rutu vo pitupituario
kavureve, oa iava irai
vorevira rera vorereve. 20 ☆
Oire ra rera-ia eera oiso ra-
gavira taraipatai, Vosa vuri
vovoutoa vai tauvarevora,
vuri raiva kavuoro vorevira
vorero Pautoa iare, oire
ra oisi iavirava rera-a eera
rera iava sopaua oureve,
osa iava viapau uvuipai ra
opesi ovoipe opesipa tapi.
Uva vo pitupitu-a eva oa
iavirava Pauto uvuiparoi
ra rera iava riroara rutu
vuriara verapareve.

Evavi raga osa vo pasio pu-
rapaavoi.

Ragai-a vao, Jems.

1 PITA

Irapa Reoro Vo

Vukuo Iava

Pita vo pasio rigatoreva 62 o 64 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva voeaopa rigatoreva oea voraro oisoa toupave Rom gavman vo tokiaro sovara-ia. Oire oa iava Pita vo vaisio-ia Rom urui vaisireva ovoovovira oiso, Babilon urui.

Uva reoreoroepa Pita vo pasio-ia vao iava uvare oisoa voea upopaive voea vuri piepaoro vo teki-ia. Uva oiso puraroepa, Vearopai vosa visii vuri piepaive visii-ia vuri vavataaro tovopaoro. Vearopai ra vara kaepata.

Oreorovu tapo purareva riro goru reoro oreoroa toupai Papara 3. Uva tarai irara viapau taraipai evo reoro vituaro-ia (1 Pi 3:18-21).

Pita vo touoro Rom-ia vao rigatoreva vo osa oisoa Rom reraaro rovpato Niro voea vuri piepareve. Uva tutuupaiva oiso ra Pita kopiiro. Oa iava vao rigatoreva vo osa Niro rera uposa aueparoepa.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-2.
2. Oirao pie vovou irara uvui iraopaai ra airerei vovouvira toupave vearopa viraakoro oupaoro Pauto ruvara-ia, 1:3-2:10.
3. Oirao pie vovouto vo pitupituroaro oara-ia

uvui iraopa ra Pauto roru piepareve, 2:11-4:11.

4. Pauto rera orirureve ro ira tuuvu vovouvira toupave vuri pitupituro purapa arapa, 4:12-5:11.
5. Ovoviopa reoro varao, 5:12-14.

1 ☆ Ragai-a vao Pita Jisas Krai reraaro aposelto. Ragoa vo pasio rigatoavo visii rutupa visiigoa roporeva Pauto ora rera iare. Visiigoa voraro rutu sikasikavira toupataveira vo distrikro-ia voraro oiso-ia, Pontas-ia vo, ora Galesia-ia vo, ari Kapadosia-ia, ora Esia-ia, ora Bitinia-ia. Uvaroare gaurutaepa visii voaaro rutu kavuro. 2 ☆ Pauto Aite visiigoa roporeva ora rera vo vovouaro sirova utuoro, oiso ra oisi eisi touta oiso, Rera voeaaro rutu ro iavirava Tugoropato Uraurato. Osa iava uvuipatai ra Jisas Krai vo reoro uvupaoro va purapata. Eisi osa iava Jisas Krai iava revasiva uvuipaoi ra visii iava sopaura sisigarue pieeve rutu. Uva ragai-a vao variriparai Pautoa iare, oisore ra visii rirovira rutu vatereve vereopa vovou ora gavaure vovou visii tauvapaoro.

Vearo Rutu Tootoa Oa Vigeire Tuepapeira Vuvuiua-ia

3 ☆ Vigei rutu vuurapa vaisi purape Pautoa-ia ro vigei reraaro Turaro

Jisas Krai Aitearo. Osa iava rirovira rutu vigeipa siraooro Airepa Tootoo vatereva. Ootootoa eva vituaro vo goruo oa-ia Jisas Krai vorevira tore pierewa kopii tapi iava. Osa iava ita eisi uvuipaviei ra vigei tapo oisi tootoopaoro rutu tuevira raripavio vore utupaua. ⁴ ☆ Vo uva veaopara ouperea taru Pauto ruvara-ia varao viraakoara oara orirupareveira Pauto voeapa oea rera vo reoaro-ia pitupaive. Oara-a evara vuvuiua sovara-ia viapau uvuipai ra erupape, ora vuripape, ora voa opesipape. ⁵ Uva toupaveira visiipa ovusa Pauto visiiva vurapaoro visii virivaripareveira, vo osa rera vo goruaro-ia raripataveira. Osa iava utupaua Ovoiopa Vuuta-ia viaevira rutu visii ourevereia ora rera iare.

⁶ ☆ Oare eva rugoo iraopaoro roru iraopata. Uvare taraipatai vai pasi oiso, Rovovira vai pasi oiso oaravu tavakaara ou rovota. Osa-a eisi osa siraoa vo vavataaro kae rovoavereia. ⁷ Ari ita, otavakaroa evara oiso toupaveira, Visii varaaro rari vovouro akeakepara vaore, oiso ra oiraopavira rutu karekepape. Uva gol-ia taraipataveira oa opesipapeira. Uva vosa va kasipaive tuitui kasi-ia, ra oisi iava rogetara uvuipai ra va iava opesipape vao

gol. Ra gol viratoaro raga ro-roioaro toupave. Osa-a eisi osa ragavira visii varaaro oirao pie vovouro goruvira toupaveira. Vo uvare evo tavakaro visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goru pie rovovereia. Ovovouroa evara oirao pie vovouro vo voriaro gol vo voriaro-ia pute iraopaveira rutu. Uvare vo vokia eva Jisas Krai ora karekerovereia visii vaisiara kae piesa visii vo vovouroaro oirao pie vovouro kekeoro. Ora visii vaterevereia keraria ora rei vaisi. ⁸ ☆ Oiraopavira, uvare rerapa siraopataveira ro ira viapau oiso kekepata. Uva viapau rera kekepaoro rera oirao piepatavoi vo vokio. Osa iava uvuipatai ra roru iraopata va-ia vao riroa rutu rorua. Uva viapau uvuipatai ra ora visii sopaaro iava va kosi piepaoro va iava roroiovira tavitavipata, uvare riroa rutu-a. ⁹ Ororua vituaro oiso toupaveira, uvare Pauto visii iava sopaura virivaripareveira rutu, vo rara visii varaaro oirao pie vovouro Jisas Krai-ia eveipareve.

¹⁰ Oiraopavira rutu, uvare va-a eva oa vituarore oisoa kasivarivira taraapaive profet irara. Oa-a eva isivaaro iava va iava reo ravaa puraiva oiso puraoro, “Vo vatevateao Pauto oa visiipa vaterevereia.” ¹¹ ☆ Osa eisi taraapaoro rirovira

☆ 1:4: Kl 3:24 ☆ 1:6: Ro 5:2; Jo 16:1-11; Je 1:2 ☆ 1:8: Jo 20:24-31; 1 Jo 4:20

☆ 1:11: Ais 53:1-12

rutu oisoa akeakepaive oiso purapaoro, “Aa vo vuuta rutu-a vao oa-ia uvuipai ra karekepe?” Ora, “Uva apeisi ragavira va purareverea Pauto?” Uva oisi-a eisi osa rirovira rutu oisoa piepaive. Uva vo vuutaore utupa rugorugoopaaepa, ovusa Kraiis reraaro Uraurato voea sopaaro-ia toupavea. Uva va iava voea tavitavireva oiso, “Ovuuta-a eva utupa oa-ia Kraiis riro tavakaro oureverea. Oire ra va isivaaro iava Pauto rera vatereve keraria vorevira rera kae pieoro.” ¹² Uva Pauto profet irara tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso ora visii tauvasa vao-ia reo ravaa ora vatepatai. Viapau. Ari voeaopa va-a utupaua.” Uva ita visii raga-a ita voea evoea. Uva oiraopavira rutu ita oiso profet irara vo reoroaro uvupataveira voeao ruvara-ia oea Vearo Siposipo iava tavitavipaoro vara iava siposipopaiveira, vo rara vo reoro evara kosi piepaive Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava, ro ira Pauto siporeva vuvuiua iava. Ari ita, vo taraio-ia oa oupataveira oiraopa reo rutu vaaro otaraiapa purapurapa irara voeao ensel rirovira rutu ruipa ragapaaveira.

Pauto Vigieire Keera-paroveira Oisore Ra Ora Airereipavio Vuria Pura Arapa

¹³ ☆ Osa-a eisi osa uvui iraopatai ra ora visii vo rugorugooroaro ravaapaoro

tuevira toupata. Viapau uvuipatai ra vovouisiro oavisii iava uusipata. Viapau. Ari kaiporivira rutu varare evara rugorugoo iraopata Pauto oara visiipa vatereverea vo osa Jisas Kraiis ora karekero. ¹⁴ ☆ Goruvira rutu Pauto vo reoaro sirova utupata. Opeita ora visii iava vasepata opitupiturovupa, oisore ra visii ivupaive. Vo pitupituro oara oisoa pura rovopata voari tuariri vo osa rupa vovou-ia oisoa toupata. ¹⁵ Viapau. Ari Pauto vo vovouaro vao tugoropa vioe iraopata oa sisigaruevira toupaveira. Oa iava uvui iraopatai ra oisi airereivira rutu toupata. Opeita okovorovu vuriara purapata. ¹⁶ ☆ Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Ora airerei iraopata vo rara viapau vuriara vai purapata, uvare ragai-a sisigaruetoa rutu.’

Riroa Voria Oa Vatereva Pauto Vigie Vorevira Ousa Ora Rera Iare

¹⁷ ☆ Vo osa Pautoa iare variripaoro oiso rera vaisipata, Igei Aitearo. Osa eisi piepaoro uvuipatai ra visii vo touaro-ia vo rasio-ia vao tavete tou rerapa avivikevira rutu toupata. Eake iava? Uvare rera raga ira vaeavira rutu oirara rovirieireverea voea vo pitupituroaro sirova katakataivira. ¹⁸ Ari ita, vo vori-ia eva taraiapataveira oa iavirava visii oureva Pauto

ora rera iare. Uva visiipa vo vori vatereva, oisore ra va iavirava tuariripa pitupituro oavisii akukupapara kavuta varao oara oisoa oupata visii aao iraraaro ruvaraa. Ovoraa-a eva oa viapau uvuipai ra opesipe oiso osa vareo golarei oarea opesiperea ora silva. ¹⁹ ☆

Viapau. Uvare vao vituaro iava reipai rutu vo vori eva oa purareva vigei ousa. Oiso osa vao-ia osa ragavira Krai viapau vurivira toureva. Ira sisigaruevira rutu touoro ora rera-ia tauoa purareva oiso rutu osa sipsip kakaero oisoa piepaive Jiu-pa irara voari tuariri. Oa-ia visii rutupa ovoovoa purareva, oisore ra va iavirava vuri pitupituro tuariripara kavuta. ²⁰ ☆

Pauto rera roporeva ovusa vo rasio kareke asavira touva voari tuariri rutu. Uva va-a eva isivaaro iava Pauto rera karekereva vao iava ovoioapa vuuta vaore, oiso ra visii tauvareve. ²¹ Ra Krai vo kovoaro-ia taraipaoro Pauto oirao piepata ro ira rera vorevira tore pierewa kopiia iava rera vateoro keraria. Oa-a eva oa iava uvuipatai ra goruvira rutu oirao pie vovou purapata rera raga-ia rari iraopaoro ro-ia Pauto.

Uvui Iraopavio Ra Araoko Irarapa Siraopavio

²² ☆ Oisi-a eisi osa oiraopa reo rutu sirova utupataiva,

visii iava sopaura sisigaruevira toupaveira. Oa iava uvuipatai ra oiraopavira rutu sirao iraopata oearo-vivupa ora visii iava voea oirao pie vovou irara. Uva oisi piepatavora, uvui iraopatai ra vearovira rutu sopaura oavisii rutu iava oearovivu tauvapata voeao ora visii iava voea. ²³ Uvare Airepa Tootoo outavorao vao oa pauakavira toupaveira. Ootootoa vituaro-a Pauto vo rearo ro Aite ira tootovira toupaveira. Ira viapau opesia vaiaro. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Visii-a ita Pauto ovii iraraaro rutu, visiigoa viapau opesia vai. ²⁴ ☆ Tugoropa Vuku iava vo siposipo oiso purapaveira,

‘Ari ita, voeao raga oirara oea oiso rutu toupaveira osa isiso kou. Ora varao oritoara oarapa ruipa-paveira oara oiso rutu toupaveira osa isiso kouro kokookoaro. Ari ita, isiso kouro vokiara rutu-ia kopi-ipaveira. Ra vo kouro kokookoaro tapo erakopaoro opesipape kopii ovoipaoro.

²⁵ ☆ Ari Turaro vo rearo-ia viapau opesia vai.’

Evo reo raga ita oa visii-ia karekepa vo uva oisoa Vearo Siposipo uvupata oearovu ruvara-ia.

☆ 1:19: Eks 12:5; Hi 10:19-25 ☆ 1:20: Ef 1:4; Hi 9:26 ☆ 1:22: Jo 13:34

☆ 1:24: Ais 40:6-8 ☆ 1:25: Jo 1:1

2

Jisas Oiso Toupare Osa Aveke O Iria-ia Tootooa Toupai

¹ Oire uva uvui iraopatai ra vuri vovouro oavisii kavuta. Opeita kuuvu reoro raga purapata ora opitupiturovu kuuvuara. Opeita oearovu varaaro riiriipata orekerovu. Opeita oearovivu takaupata vuri reoro-ia. ² ☆ Uvui iraopatai ra vaopa vearo aio ogoepata Pauto vo reoaro, ra va iava vearoa taraia outa Pauto ruvara-ia. Oa iava uvuipai ra visii varaaro oirao pie vovouro oavisii goruvira forepe tauva oupaoro vo Pauto ruvara-ia. Oiso rutu osa kakae vure vokiara rutu-ia roroo ruipapaaveira aako riakoro-ia goruvira riropaoro. ³ ☆ Aue iava uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Vereopa vovou oisoa sovopata vao Turaro oa purapareva visii-ia.'

⁴ ☆ Turaro iare uriopata ro-ia kataitoa raga. Ira oiso rutu toupaveira osa aveke o iria-ia tootooa toupaveira. Ari ita, oearovu iria o aveke verioro oiso vovouaepa ra oira viki ragaive oiso rutu osa aveke turi raga. Vo osa Pauto oira eira roporeva, oiso ra rera vo kovoaro puraeve. ⁵ Osa ita eisi osa visii toupaveira oiso osa avekeara oara-ia tootooa toupaveira. Ari ita, Pauto uvuiparoi ra visii-ia tugoropa kepa paureve vo rara ora visii iava vasepata

rerapa. Vo osa vo kepa ope-sirevora, uvuipatai ra voa pris kovoro purapata tauoro purapaoro vo kepa sovara-ia. Varao oara-ia uvuipatai ra Pauto roru piepata vo rara vara purapata Jisas Krai vo tauvaaro-ia.

⁶ ☆ Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira Krai iava,

'O ropoava aveke iria-ia riroa voria toupaveira. Uva oira tovoava. Oa iava oiso toupaveira osa kukuuvu tuuta vo Kepao vaaro oa pauava Saion taere-ia vo Jerusalem urui vaore oiso, Irouto ro ira Krai oirao piereve ro rera raga ita aveke, ira viapau uvuiparoi ra ariia vai oureve vo rara oisi piereve eisi.'

⁷ Uva rera iavirava riro tauva rutu visiipa toupavoi visiigoa rera oirao piepata rutu. Ari vosa aa voeao oea viapau rera oirao piepaive, Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira oeare evoea,

'Oire aveke kepa paupa irara iria oisoa veripaive. Uva oira raga ita eira iria vo utupaua oiso rutu karekeoverea, rovopa tuuta rutu kukuuvu tuuta va iava Kepa.'

⁸ ☆ Ora oreoreovu ita Tugoropa Vuku iava oiso purapapeira,

'Iriavu aveke iria iava
tuipaoro oirara posi-
paiveira kovepasa.'

Voeao oea Pauto vo
reoarova kaureopaave osa
toupai vo reo ovoovovira.
Eira aveke iria ovoovovira
toupaveira oiso osa Pauto
vo reoarova. Uvare oirara
vo reo iava posipaiveira
kovepaoro vo rara vava
reasipaave. Uvare Pauto
vare oiraopavira oisi pu-
raroepa.

Vigei Oiso Toupapeira Pauto Voeaaro Oirara

9 ☆ Ari Pauto visii reesireva
oa iava oiso toupataveira,
Visii-a rera voeaaro. Visi-
igoa oiso toupataveira, Pris
irara rera voeaaro ro King
visiigoa sisigaruevira rutu
toupataveira. Oa-a eva vitu-
aro iava oiso toupataveira,
Visii Pauto voeaaro tore-
vokoaro rutu. Oa iava
uvuipatai ra ovovourovu
rutu iava siposipopata varao
vearopara rutu oara oisoa
purapareve visiipa. Osa
raga ita oiso osa visiire keer-
aroepa ora rera iare. Oa iava
rupa vovou kavutava, ovusa
visii oureva vore aviavia-
ia rera vaaro vearo aviavi
rutu. 10 ☆ Ari ita, tuariri oisoa
oiso rutu toupata, Oira turiro
raga. Uva vo vokio oiso
toupatavoi, Pauto voeaaro
rutu visii. Ari ita, voari
tuariri viapau oisoa siraoa
vai oupata Pauto ruvara-
ia. Ari vo vokio-ia vo sirao
outavoi rera ruvara iava.

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Oiso Toupape, Pautoa-pa Kovopa Irara

11 ☆ Vate irara oaa, visii
oiso rutu toupataveira vo
rasio-ia osa sopaipa irara oea
tavetevira toupaveira. Eva
vituario iava visii tavipaavoi
oiso ra visii vo vovouroaro
poreta vo vovouro iava vo
rasio varaaro, oara visii iava
sopaura vuri piepaiveira.
Evo vovouro vuriara oara
vearo vovourova ora upopa-
peira vo visii iava sopaura-
ia. 12 Torevoko vovou raga
purapata oirao pie vovou asa
irara vuutaaro-ia tupaoro.
Eagara vosa vurivira visii
vaisipaive kuuvuvira, vo
osa voeava torevoko vovou
raga purapata. Osa iava eisi
uvuipaai ra visii siituepaoro
oisi iava taraia oupaive. Oa
vai iava uvuipaai vai ra
utupauavi Pauto vaisiario
kae pieive vo vokiri-ia oa-
ia vorevira voreroverea
Turaro.

13 ☆ Gavman irara vo
reoroaro rutu sirova utu
iraopata reo goru, vo uvare
Turaro Pauto vo ruipaaro-a
visiipa. Ora Praim Minista
vo reoroaro tapo uvupata
vara purapasa. 14 Ora turaro
irara tapo vo reoroaro uvu
iraopata. Voeao oearopa vo
kovo vaterevora rovopato
Gavman, oiso ra vuri irara
vo voriaro vateive. Ora
vearo irara vaisiario kae
pieive. 15 Uva eake-a vao
oare uvui iraopatai ra voea
vo reoarova reipa irara sirova
utu iraopata? Aue iava

uvare Pauto vo ruipaaro visiipa oisi oiso toupaveira vaore, oiso ra va-ia tore-voko vovou rutu purapata. Osa iava eisi roruko irara viapau uvuipaa ra visii togapaive oreoroi-ia, evoearo oearoa oearovivu takaupaiveira vuri reoro-ia. ¹⁶ ☆ Ari ita, uvuipatai ra oiso rutu toupata osa voearo oearoa viapau tokipareve irai voea vo kovoroaro-ia voea siituepaoro vo rasio-ia. Uva oiso rutu toupata osa voeao kovopa irara oea tokipareveira Pauto ora rera osireiario-ia. Uva oisi-a eisi osa iava viapau akeakevira raga vuri vovouro purapata vatauvira. ¹⁷ ☆ Oearovu rutu-ia vearo rugorugooro purapaoro voea vaisiario rei piepata. Ora oirao pie vovou iraravi oearoviapa tapo sirao iraopata voeao visii iavapa irara. Pautoa-pa avivikepata. Ora visii reraaro reito gavman vo reoroaro uvu iraopata.

*Uvui Iraopaviei Ra Krai
Vaaro Ovoovoa Sirova Utu
Iraopavio Siitoka Oupaoro*

¹⁸ Visii kovopa irara arovi iraopata voearopa oearoa visiipa reipaoro visii tokipaiveira kave vovou rutu purapaoro visiipa. Voea vo reoroaro uvuta. Eagara vosa visiire kasipuvira reopaave oearovu raga reipa irara, oearoa tapo vo reoroaro-ia uvuipatai ra vara uvu iraopata. ¹⁹ ☆ Osa-a eisi osa

iava uvuipatai ora visii vo voriaro outaverea vo Pauto ruvara-ia, vo rara viapau vearovira visii vo kovoroaro eveipaive. Eake iava?

Uvare Pauto vo vovouaro-ia tarai rovopaoro eva kasipua oupataveira voea ruvara-ia oea visii vurivira tokipaiveira. Vo ovusa

viapau oiso vuri pitupituro vai purapataveira. ²⁰ ☆ Ari ita, vosa vuria purata, ra va-ia tavaka outa vo osa viapau kasipupata. Uva apeisi-

a? E ovoriei va iavirava visiipa? Viapau rutu. Ari vosa vearoa raga purapata, ra va iavirava tavaka outa vo osa viapau kasipupata, osa iava eisi Pauto uvuiparoi ra visiipa vearo vori vatereve.

²¹ ☆ Eva-a Pauto vo ruipaaro visiipa. Aue iava uvare Krai vo ovoovo purareva visiipa riroa rutu upia ouoro evao parikou-ia visii tauvaoro. Osa eisi vo ovoovo eva vioepata. ²² Oiraopavira

rutu uvare eera Krai viapau oisoa vuriara vai purapareve. Ora viapau kuuvu reoro vai oisoa purapareve rera oiraaro iava gisipo irai keakeapasa. ²³ Ari vosa

irai rera takaupareve, uva viapau Krai uvuiparoi ra oisi eisi irai otakuiaro pukooro irai tovireve. Ora vosa tavaka vai oureve irai ruvara-ia, ra viapau oiso iraire oiso puraro, "Vii vuri pieavere rara." Viapau. Ari Pautoa raga-ia oisoa rariparo oiso, Ira raga rerapa va

☆ 2:16: Ga 5:1; 1 Ko 7:22 ☆ 2:17:

☆ 2:20: 1 Pi 3:17 ☆ 2:21: Ais 53:1-9

Ro 12:10; Hi 13:1 ☆ 2:19: Ro 13:5

voriaro eva vuria vatereve. Uvare Pauto ora rera raga torevokovira rutu oirara rutu rovirieireverea voea vo voriroaro voeapa vateoro.

²⁴ ☆ Ari ita, Krai kopiiroepa evao parikou-ia vo uva ora rera iava varaua-ia vigei vo vuriroaro vo voriaro oureva. Uva vigeipa kopiiroepa, uvare oiso ruipaparoveira ra vuri pitupituro kavupape. Oa iava eva uvuipaviei ra tootoovira toupape torevoko vovou raga purapaoro. Oiraopavira uvare vara-a evara rera vo viuparoaro oara iavirava uvuipaviei ra poretevira rutu tootoovira toupape. ²⁵ Voari rovvira rutu uva oisoa virivira raga toupata oiso osa sipsip ragui viri ragapaiveira. Oa isivaaro iava poreta virora visii Tokipatoaaro sirova utusa ro-ia Pauto. Ro ira uvuiparoi ra visii iava sopaura oavisii utopareve vuri vovouro asavira.

3

Vo Toupai Ora Oupa Irarare Vo Reoreo

¹ Visii oirapa riako visiigoa arovi iraopata vatua irara oavisii vo voeapa vateoro. Ari ita, vosa oearovu voea iava viapau Pauto vo reoro oirao piepaive, oea uvuipai ra visii vo vovouroaro veoroara kekepaoro ora voea iava vovouisiro oave porepaoro Pauto oirao pieve, vao iava rara viapau va iava oisi eisi voea tavitavipata.

² Uva ita, uvuipai ra visii vo vovouroaro sisigarue vovouro eveiive vo osa voeapa avivikepata. Oire ra va iava oiso puraave, “O ari oiraopatoa rutu-a Pauto.” ³ ☆ Visii riakora viapau uvuipatai ra varaura raga ratauva oritopata vo pitupituo sirova utupaoro oruara oritopa gol oritoro tovopaoro, ora ooritorovu rutu veoro kekeara varoara, ora aasiara oara-ia riro moni viki ragapataveira.

⁴ Viapau. Asi veoropai vosa sopaura oavisii iava oritopata vao-ia oritoa oa viapau uvuipai ra opesipe. Eva ita kave vovou vo osa ora visii vo pitupituroaro raga sirova veoro vovouro purapataveira. Ooritoa-a eva reia rutu rovopa vo Pauto osireiario-ia. ⁵ Airovu vairo airoa oisoa tuariri rutu riro goruvira rutu Pauto sirova oiso utupaave rera oirao piepaoro, evairo airoava ovoovovira vairo oiso veorovira vo oritoro purapaiveira ora vairo sopaaro-ia vo osa vatua irara oave vo reoroaro uvupaoro vara purapaiveira. ⁶ ☆ Iriavu-a o-ia vairo iava Sera, iria vatuated ro Ebrahim vo reoro uvuoro oiso rera vaisieva, “Ragai reraaro reito.” Uva vo vokio-ia visii riako oiso toupatavoi, Oira ovii riakoro visii, vo rara oira vo vovouaro rutu sirova veorovira utupata, ora vosa viapau uriripata orekerovu avu vaipa.

7 ☆ Visii vatua irara visigoa oiso tavipaavoi, Ora visii vatua riakoroarova toupaooro oiso rutu rugoopata vairore, Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso goruvira rutu toupaveira oiso osa oirara. Ra oisi eisi rugorugoo iraopaoro vearovira vairo tokipata rutu. Eake iava? Uvare Pauto vaeavira vei avukarei rutu tootoo piepareveira vao-ia rera vo vatevatearo. Ari ita, uvui iraopatai ra vokiara rutu-ia vearo vovou rutu pura iraopata vatua riakoro oavisii-ia. Teapi vuriara vai purapata vairo-ia, ra oisi iavirava eisi Pauto viapau visii uvupareve vo osa rera iare variripata.

Uvuipaviei Ra Katai Vovou Rutu-ia Toupape

8 Oire uva oaravu varao oara iava oiso visii tavipaavoi, Katai vovou rutu purapata ora visii rutuva vaeavira oearovivupa sir-aopaoro, oiso rutu osa ora visii araoko irararo rutupa sir-aopataveira. Vereopa vovou rutu purapata oearovivupa ora visii iava. Ra opeita oiso vovoupata ra oearovupa reipata. 9 ☆ Vosa oearoi visii vuri piepaive, opeita voea vo pitupituroaro tuupata. Ora vosa oearoi visii takaupaive, ra opeita voea vo takau-roaro pukopata ita voeare vorevira. Viapau. Ari uvuipatai ra vereopa vovou raga purapaoro voeapa voea

vo pitupituroaro pukopata voeapa sir-aopaoro rutu. Eake iava? Uvare Pauto visii reesireva oearovupa vereopa vovou vatepasa voea tavapaoro. Ra oisi iavirava uvuipatai ra vorerivira vereopa vovou oupata vo Pauto ruvara-ia.

10 ☆ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapa-peira va iava vao oiso, 'Ro oirato ira oiso ruipaparo ra rera vo touaro vearovira karekepape. Ora ro ira oiso ruipaparo ra vearo vuutaro rutu-ia toupaveve. Ira uvui iraoparoi ra ora rera iava gisipo tupa rovopareve vuri reoro pura arapa. Ora ira uvui iraoparoi ra kuuvu reoro kosi pie arapa eaka rovororo.

11 Ira-a eera uvui iraopa ra vuri vovouro arova ora pore rovororo torevoko vovou raga purasa. Ira uvuipa ra akeakevira kave vovoure taraapareve. Oa iava uvuiparoi ra kasivarivira vo vovou sirova gavaurevira oearovu tapo toupaveve.

12 Eake iava? Uvare Turaro oiso voearo siituepareveira voearo oearoa torevoko vovou purapaiveira. Ra oisi iava voea vo variri-roaro uvupareve. Ari ita, voeare kasipupaoro voeare isivaparoveira

oearoa vuri vovouro
purapaiveira.’

*Tavaka Ouoro Uvui
Irapavio Ra Va Iava Roru-
pape*

13 ☆ Vosa vearo vovou raga purapasa ruipa iraopata, uva iroutoa vai uvuiparoi ra oisi eisi oai iava visii vuri pier eve? Eake iava? Uvare viapau oeai oiso eisi piepaiveira voeao vearo irara vuri piepaoro. 14 Ari vosa tavaka outa vearo vovou raga purapaoro, eagara. Oa-ia uvui iraopatai ra oisi va iavirava roru iraopata. Opeita uriripata voeatoropa evoea. Ora opeita rirovira rutu oisi voeare eisi rugorugoo iraopata oearoa visii vuri piepaiveira. 15 Ari Krai vaiario kae piepata ora visii vo rugorugooroaria. Ora vo osa oiraopavira rutu rerare oiso purapata, “Ragaipa turaro iraoparoi rutu.” Ora vaopa tapo vatatopo iraopata vo osa oearoi oiso purapaave visii, “Igeipa visii vo oirao pieroaro aviavi piepata. Uva eake rutu-a vao oare tuepataveira?” Ari ita, vosa ora visii vo rugorugooroaro ravaa rovopata, osa iavirava uvuipatai ra voea vo reoroaro pukopata aviavi pievira. 16 ☆ Uva oisi-a eisi osa voea vo reoroaro pukopaoro uvui iraopatai ra kave vovou rutu purapata voeapa. Opeita voearovi akaipa piepata. Ora

opeita orekerovu vuriara purapata ora visii-ia, ra vara sovopaoro ora visii iava sopaura-ia oiso purapata, “Ae, vuria puraavoi.” Oapa eva vatatopopaoro airereivira rutu torevoko vovou raga purapata voeapa. Oa iava uvuipaai ra oisi vo vovouro eveipaoro ariipaave ora voea raga, voearo oearoa vuri takauro-ia visii vaiario takaupaiveira oiso purapaoro, “Vuri kovo raga eva akukua,” vo osa vearo kovo raga Krai vaaro purapataveira. 17 ☆ Oiraopavira rutu, uvare vearopai rutu vo rara tavaka oupata vearo kovo purapaoro vo osa Pauto vo ruipaaro oisi eisi toupave visii. Ari vosa vuriara purapaoro tavaka oupata, oire uva visii raga auearo-a.

*Krai Kopiiroera Vigei
Varaaro Vuriara Veraoro*

18 ☆ Oa eva vituaro-a vao oiso, Rera raga ita Krai ira kopiiroepa visii tauvaoro. Ira oiso eisi kopii ovoiroepa vigei varaaro-ia vuriara vo voriaro ouoro ovoievira rutu. Ari ita, uvare rera raga-a veartoa rutu ira kopiiroepa oirara tauvasa vuri irara. Osa-a eisi osa iavirava vigei vore piereva Pautoa iare. Oiraopavira rutu oiso osa rera iava varaua kopii ovoiepa, ovusa rera iava uraurato tootovira raga toureva. 19 ☆ Osa eisi urauravira tupaoro avaroepa voearopa uraura

☆ 3:13: Pro 16:7 ☆ 3:16: Hi 13:18; 1 Pi 2:12, 15 ☆ 3:17: Mt 5:10-12; 1 Pi 2:15, 20 ☆ 3:18: 1 Pi 2:21; 2 Ko 13:4 ☆ 3:19: 1 Pi 4:6 ☆ 3:20: Jen 6:1-13

4

irara siposipopasa oearoa tuukea-ia toupaveira. ²⁰ ☆ Voea urauraaro oea rerare Pauto isivaaepa kaure-opaoro voari tuariri rutu vo vuutao-ia oa-ia Noa ateate piepareva Pauto, ovusa aak uvuo purapareva. Uva oisi-a oiso osa iava kataipa irara raga virivarireva rera Pauto vo peva vatara raga, vo osa pirutu paitu raga ivara-ia toupai va-ia uvua aak. ²¹ ☆ Oire uva voari tuariri eva paitu rovu uuko rovu Noa aao kaeva voea tovoa vo oriru tapi. Uva oisi raga ita uukoa-ia Tugoropa Sisu oupape oa vigei kaepaveira vigei tovopasa vo uva oriruvira toupapeira. Aue iavirava rera vo goruaro vao oa Jisas Krai tore pieva vova kopii tapi. Osisua-a eva oa viapau oiso toupai ra va-ia vuivui verapape ora vigei iava varaura oavi iava. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra oisi eisi va purapaoro ora vigei vo ruiparoaro reesipape, vo rara oiso ruipapavio ra vigei iava sopaura oavi sisigaruevira rutu toupave Pauto osireiario-ia vo rara evo gorua ita oupape rera vaaro. ²² ☆ Rera raga Krai ira iparoepa vuvuiua iare vo uva Pauto ruvara-ia oirapapa varata-ia toupaveira. Uva voa-a eva uva tupaoro voea rutupa enselpa irara reiparoveira ora voeo oearoa reipaaveira vuvuiua-ia.

Uvuipaviei Ra Tavaka Vo Upiaaro Oupe Toua Oavi Tavarioro

¹ ☆ Oire uva vo osa oearovu Krai iava varaua vuri pieva rerapa riroa upia vateoro, taraipatai vai pasi osa vai-a eisi oearoi visii vuri piepaveira. Uva vare eva rugorugopaoro oisi eisi uvuipatai ra ora visii iava sopaura oavisii goru piepata rutu vaore, vosa vurua outa oearovu ruvara-ia. Uvare ro ira upia oureve ora rera iava varaua-ia vo rara oearovu rera vuri pieve, ira-a eera ira vuri vovou tokorevere oisi eisi pieoro. ² ☆ Uva eisi piepaoro uvuipatai ra vo rutu tugurata vo vokio-ia oa-ia kopiitavere. Uva vo vuutaro eva oara-ia viapau uvuipatai ra ora visii vo vovouroaro sirova utupata vuri vovouro purapaoro. Viapau. Ari uvui iraopatai ra Pautoa iare ora visii iava vase iraopata rera raga vo vovouroaro sirova utupasa. ³ Ari ita, rovvira rutu oiso oisoa piepata osa voeo oea rupa vovuvira toupaveira, opitupitua eva uvuipai ra opesipe. Osa-a eisi osa tupaoro oisoa rirovira rutu vuri vovouro purapata varao opitupiturovu rutu otopa pitupituro purapaoro. Ora vo osa oisoa spakpasa ruipa iraopata oiso vovoupaoro ra vara iava kokoropaoro opitupiturovu rutu vuriara purapata. Ora oiso osa

☆ 3:21: Ta 3:5; Hi 9:14; 1 Pi 1:3

☆ 3:22: Ap 1:10-11

☆ 4:1: 1 Pi 3:18; Ga

5:24 ☆ 4:2: Ga 2:20; Ro 6:11

tokarasi irara-ia oisoa vuurapa vaisi purapata, varao oarare kasipuparoveira Pauto. ⁴ Uva vo vokio opeita voea tapo ora tавosipata oearoa ora voea iava varaura oaive vo ruiparoaro sirova utupaaveira oisi eisi vo vovouro vuriara purapaoro. Oa vituaro iava visii vo pitupituroaro-ia tavetave iraopaiveira. Oa iava visii tovipaiveira vuri reoro raga-ia visii takaupaoro. ⁵ ☆ Oea-a evoea voari utupaua Pauto osireiario-ia toreaverea rerapa tavitavisa vo pitupituro iava evara voea varaaro. Oire ra evo vuuta raga-ia voea vo vovouroaro rovirieireverea rera ro Pauto ira tuevira toupaveira voea rovirieisa kortua-ia, voearo oearoa tootoovira toupaveira ora voearo oearoa kopiipaaveira. ⁶ ☆ Oa eva vituaro iava voeao oisoa Vearo Siposipo iava siposipopaive voearopa oearoa tuariri rutu oisoa kopiipaave. Osa iava evoea rovirieireva osa vigei vao rovirieireverea vigoa tootoovira toupai vo vokio-ia. Uva vosa vearovira rutu Vearo Siposipo oisoa uvupaivori voeao oea kopi-iaepa tuariri, ra oisi iavirava voea vo urauraroaro tootoo ovoivira rutu toupave oiso osa rera Pauto toupaveira.

*Vearoto Kovopato Ira
Pauto Vo Siraoaro Roo
Piepareveira Oearovivupa*

⁷ ☆ Tutuuvo vuuta vao oa-ia orekerovu rutu opesipere. Oa-ia uvui iraopatai ra ora vatatopo iraopata ora kaipori piepaoro variripasa. ⁸ ☆ Ari rovopa rutu-a vao-ia vo osa oearovivupa siraopaoro voea-ia kaviko vovou rutu purapata. Eake iava? Uvare oearovivupa siraopaoro uvuipaviei ra vuriarare ovaupavio evara oara vigei vuri piepaiveira. ⁹ Vosa oearovivu visii iava visii iare karepaa viro, osa iava uvuipatai ora visii vo keparoaro iare voearovi koata piepata. Uva viapau uvuipatai ra voearovire orugorugoorovu purapata oisi iavirava. ¹⁰ ☆ Pauto ora rera varaaro vatevateara vatepareveira visii rutupa katakataivira vaore, oiso ra vearovira rutu vara tokipaoro vara kovo piepata. Oa iava uvuipatai ra vara-ia oearovivu araoko irara oavisii vara-ia tauvapata. ¹¹ ☆ Oiso osa vo vatevatearo-a varao-ia ropa ira Pauto vo reoaro iava siposipopareve. Osa siposipopaoro uvui iraoparoi ra torevokovira rutu Pauto rera iava reoreoparo. Ari vo vatevateao-a vao-ia ropa ira oearovu rutu tauvapareve. Ira uvui iraoparoi ra oisi eisi vo vatevatea eva kovo piepaoro oirara tauvapareve vo goru iavirava eva oa oupareveira Pauto ruvara-ia. Oire uva oisi-a eisi osa okovorovu rutu purapataveira evara oara

☆ 4:5: Ap 10:42; 2 Ti 4:1 ☆ 4:6: 1 Pi 3:19 ☆ 4:7: Je 5:7-10; Ro 13:11 ☆ 4:8: 1 Ko 13:7 ☆ 4:10: Ro 12:6-8 ☆ 4:11: Ef 6:10, 5:20; 1 Ti 6:16

rutu iavirava Pauto vaisiario kae pieiverea oearovu Jisas Kraís vaisiario iavirava. Vao iava uvare Pauto vareiaro-a vareo keraria ora gorua oarea viapau opesia vai. Ovoiei.

Tavaka Kaepa Vo Vovouaro Kraís Tapo

12 ☆ Vate irara oaa, vokiara rutu-ia tavakaara oupataveira. Uva viapau uvuipatai ra vara-ia tavetave iraopata oiso rugoopaoro, Ae pisaara rutu varao oara vigei-ia karekepapeira.

13 Viapau. Ari roru iraopata vara-ia. Uvare vo tavakaro-a evara oara vaeapaiveira vo tavakaova Kraís oa oureva vo osa rera-ia vuria puraiva. Vosa oisi eisi piepatavora, uvuipatai ra oiraopa roru rutu outa vo osa Kraís ora karekeroverea kerariava viaevira rera vaaro. 14 ☆

Visii rutu oisi eisi touta Kraís vaisiario-ia. Ra oisi visii-ia taraipaoro visii takau-paive. Osa iava uvuipatai ra rorupata. Uvare vo vuria eva oupaoro uvuipatai ra ora visii-ia taraipata oiso, Oiraopavira rutu, Pauto reraaro Uraurato vigei sopaaro-ia toupaveira. Ro Tugoropato Uraurato ir-ia riroa rutu keraria aue gorua touveira. 15 Teapi

oearovu kopii piepata. Ora teapi orekerovu avu vai kavirupata. Ora reo goruro opeita putepata. Ora opeita voraro vokapata oearovu vo rugorugooroaro tore-voko ragapasa ora visii vo

ruiparoaro raga-ia. Vosa oisi eisi piepata, osa ita torevokopai visiipa ra oisi iavirava tavaka oupata. 16 Ari vosa tavaka oupata vo ovusa oearovu visii vaisipaive oiso, Kristento, oire oisi iavirava viapau oiso ariipata. Viapau. Ari uvuipatai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapata. Eake iava? Uvare eisi visii vaisipaoro Kraís vaisiario tovopaivoi visii-ia.

17 ☆ Oire vo vuuta-a vao-ia oa pou piroi oa-ia Pauto rovoroi rovirieia purapaoro. Oa-ia ora rera voeaaro rovvira roviriei rovvoparevoi rutu. Oire vosa vigei oirao pie vovou irara rovo rovvopavio, ra apeisi voeao oirao pie vovou asa irara oea viapau Pauto vo reoaro oirao piepaiveira vo reo sirova utupasa? Uva siraovira rutu-a voeavipa! 18 ☆ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira voeare,

‘Viapau oiso avekatapai rerapa ro veáro vovouto, ra ora rera iava sopaua porereve, oiso ra oisi iava Pauto rera orirureve ora rerapa. Uva apeisi-a? Uva aa vao-a opesia evoea vaaro oearoa vuri vovouro purapaiveira, voeao oea Pauto vo reoaro uvu arapa viapau oiso ruipapaaveira.’

19 Osa ragavira-a eisi osa Pauto ora rera vo ruipaaro

sirova rera voeaaro iava vasepareveira, oisore ra oisi iavirava tavakaara oupaive. Osa iava uvuipaai rutu ra torevoko vovou rutu purapaoro ora voea tootoaro rutu tovopaive Pauto vavaearo-ia. Uvare Pauto vigei rutu purareva ora ragai. Osa iavirava uvuiparoi rutu ra vigei iava sopaura tokipaoro voura orirupareve rutu.

5

Visii Kovopa Irara Uvui Iraopatai Ra Pauto Vo Raguiaro Sipsip Raguiro Toki Iraopata

1 ☆ Goruvira rutu voeare visii tuvetuvepa irara lotupa irara reoparaí. Uvare ragai tapo ita iravu tuvetuvepato. Vo uvare ora ragai osireiario iava Krai kekeava vo osa tavaka vo siraoaro oureva oearovu ruvara-ia. Osa iava eisi ragai tapo va vao keraria ouaverea vo rara vigei iare viaevira rutu pou piro. 2 ☆ Uva goruvira rutu visii tavipaavoi oiso, Oiso rutu toupata osa sipsip tokipa irara oirara rutu Pauto voeaaro tauvapaoro. Oisi eisi vo kovo purapaoro rorupata, uvare Pauto vo ruipaaro-a oisi visiipa. Opeita reasipata oisi pie arapa. Ora opeita oisi eisi vo kovo purapaoro voria ragare rugoopata. Viapau. Ari visii uvuipatai ra evo kovo purapata vo rara visii iava sopaura vo ruiparoaro oisi toupave

oisi vara purapaoro. 3 Opeita oiso vovoupata ra voearoviopa reipata oearoa tokipataveira. Viapau. Uvare uvuipatai ra ora visii-ia ovoova purapata. Osa iava visii vo touroaro vura-paoro vara sirova vearovira rutu utupaavere. 4 ☆ Vosa oisi eisi piepatavora, voari utupaua Rovopatoa rutu Sipsip Tokipato ora karekeroverea ro raga ita Krai. Uva vo vuuta-a eva oa-ia ora visii vo voriaro outaverea vao oa sisikorevira roroverea kerariava, vao oa viapau opesia vai.

Ora Vigei Vo Rugooroaro Rere Pie Rovopape Ra Torevokovira Rugorugoopavio

5 ☆ Osa ragavira eisi osa visii viovoko irara uvui iraopatai ra oira vasi irarapa avivikepata voea vo reoroaro uvupaoro. Ra ora visii raga ora vara piepataera, oisi tupaoro oearovivu tauvapata. Uvare Tugoropa Vuku oiso purapa-peira, 'Pauto voeaopa vairu-paroveira oearoa ora voea ragare oiso purapaaveira, Vearotoa rutu-a ragai. Vo osa voearo oearoa ora vara piepaave, oea-a evoea oepa vereopa vovou rutu vatepareveira.'

6 ☆ Uva oisi-a eisi osa ragavira uvuipatai ra Pauto vavaearo roaro vao riro gorua takuvira toupata.

☆ 5:1: Ro 8:14-25 ☆ 5:2: Jo 21:15-17; 1 Ko 9:17 ☆ 5:4: Hi 13:20; 2 Ti 4:8

☆ 5:5: Je 4:6; Ais 57:15; Pro 6:16-19 ☆ 5:6: Ais 57:15-21; Je 4:6-10

Auere ra vo vavae iava eva oa-ia utupaua oiso visii kae piereverea rara vo vokio-ia oa rera raga reesireva. ⁷ Opeita tavaka vo siraoroaro kaepata ora visii raga. Viapau. Vara tovopata vo Pauto vavaearo-ia. Eake iava? Uvare rera raga-a ira visii kavikopareveira visii tauvapaoro.

⁸ Ora vatatopo iraopata kaiporivira rutu uutupaoro rerare ro Seten visiiva keripatoa rutu. Ira voraro rutu viripareveira oiso rutu osa aakauto ro ira okarerovu ruture taraapaoro viripareveira voea aiopasa. ⁹ Goruvira rutu tore iraopata oirao piepaoro, ra rerare korupaoro isivapata. Uvare taraipatai araoko irara oavisii-ia oirao pie vovou irara voeao oea uvarovu rutu voraro toupaveira. Oea oisi eisi vo tavakaro oupaveira osa vo tavakaroa varao oupataveira visii. ¹⁰ Ari ita, Pauto visii reesireva ro ira vereopa vovou rutu purapareveira oearovu rutupa vaore, oiso ra vo reesiva Krai tapo ora tavosipaoro rerava reipata, vo uvare rera-a Krai ira orekerovu rutupa reiparoverea pauakavira rutu. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra Pauto vaarore vereopa vovou rugoopata, vao oa-ia visii tauvaparevere, vo osa gare vuutavi raga-ia otavakarovu vo siraoroaro oupata oearovu ruvara-ia. Oara isivaaro iava

evara Pauto visii vorevira vearo pierevera vo osa visii iava sopaura goru piereve oiso rutu tore pieoro osa kukuuvu tuuta. ¹¹ Ira-a ro riro gorutoa rutu Turaro. Ira vo goruaro viapau opesia vaiei. Ovoiei.

Vo Toupai Ovoioipa Reo

¹² ☆ Ragai-a vao ragoa vavio poteku pasi puraavoi visiipa osa Sailas va rigatoparevoi ragai tauvapaoro. Rerare rugooparai oiso, Ira ita vigei araokotoaaro. Ira goruvira rutu Pauto vo reoaro-ia pitupaoro vearovira kovopareveira. Uva vo pasi-a vao oa-ia oiso ruipaparai ra goruvira rutu visii iava sopaura varaata pieoro voura goru piea rutu. Ora oiso osa oiso ruipaparai ra ora ragai vo reoaro oirao piea rutu visiipa oiso ragavira. Pauto visiipa vereopa vovou rutu oisoa purapareve. Ovovoua eva oiraopai rutu. Osa iava uvui iraopatai ra va iavirava goruvira rutu torepaata.

¹³ ☆ Ari ita, Pauto visii reeresireva ora rerapa ora voeao lotupa irara oea vo Babilon urui-ia toupaveira uvava visiipa vearo voki purapavoi. Uva Mak tapo ragai oviitoaaro vearo voki puraparevoi. ¹⁴ Oire uva visii rutu sekanta oearovu tapo sirao vovou puraoro.

Uva visiipa Pauto arepaavoi ra gavaure vovou vatereve visiipa visiigoa

Krais tapo ora tavosi-
pataveira.

Eisivi raga osa vo pasio pu-
rapaavoi.

Ragai-a vao, Pita.

2 PITA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Viapau taraipaviei aa vo iava-ia vo pasio rigatoreva Pita, ora irou irara rutupa. Ari taraipavio oiso, Kristen irara varaaro oirao pie vovouro tore piesa vo rigato purareva. Voea tavireva oiso ra vorerivira Vearo Siposipo-ia rugorugopaave vao oiraopa reo rutu (2 Pi 1:12, 3:1-2), ora rera iava Turaro Pauto ira vo reoroaro oiraopara purapareverearea taru vo utupaua voeaopa vearo vovou irara ora voeaopa tapo vuri vovou irara (2 Pi 3:10-13), ora aue iava tapo rigatoreva kuuvu irara tisa irara oiso ra voeapa vatatopopaave voea vo siposipoaro uvu arapa, ora Krai vo vorearo iava voea Kristen irara tavireva. Teapi urioparo osa viapau vatatopopaave rerare Turaro (2 Pi 3:8-13).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-2.
2. Oiraopa taraia vao vova vituaro iava, 1:3-21.
3. Kuuvu irara iava oea ora voea vo voriaro vuri vori oa ouiverearea rara, 2:1-22.
4. Voea tavireva oiso ra tuevira toupave Krai vo vokiare vao vorepa voki, 3:1-18.

1 ☆ Ragai-a vao Saimon Pita Jisas Krai-pa kovopato. Ragoa roporeva Pauto, oiso

ra rera vo kovoaro aposel kovo kaepaa. Ragoa vo pasio visiipa rigatoavoi. Visiigoa oirao pie vovou rutu purapaoro roru iraopataveira, oiso rutu osa igei vao rorupaioveira. Ari ita, vigei rutu katai vovou raga oirao pie vovou rutu pura iraopape vaitereo vo vovouaro iavirava torevokoa Pauto vaio ora Jisas Krai vigei Kae Pietoaaro.

² Visii vaaro taraia aue-ia vereopa vovou ora gavaurea oa uvuipai kaepa piro riropaoro, vo osa topa pievira rutu Pautoa-ia ora Jisas vigei Turaroaro-ia vearo tarai oupata rutu.

Pauto Vigei Reesireva Ora Rerapa

³ ☆ Ari ita, Pauto ora rera vaaro iavirava riroa gorua vigei vatereva orekerovu rutu vigei vo touaro uvui piesa, oiso ra uvuipaviei ra torevoko vovou rutu sirova utupavio vao Pauto vaaro. Aue iava uvare rera-ia taraipaviei ro ira vigei reesireva rera tapo ora tautosipasa vao keraria oupaoro ora vearo vovouro. ⁴ ☆ Osa ita a eisi osa vara varao riropa vatevatearo oupa-peira veaopara rutu varao oarare reo ovoi purareva vigeipa. Ovatevatearo-a evara veaopara oupaoro tauva oupapeira ora vigei raga vo opesiario-ia rugorugopaoro, ra va vatavatape. Vao oa vigei-ia poupa

pirovere vosa vuri vovouro purapape vo rasio raga iava vara. Ari vosa vatevateara kovo piepape rera varaaro, oa iava uvuipaviei taru ra torevoko vovou rutu purapape rera tapo rera vo rugorugooaro sirova.

⁵ Uva va-a eva oa vituaro iava uvuipata ra oirao pie vovou rutu purapaoro vearo pitupitu tapo pura iraopata. Osa iava eisi visii vo vovouroaro vearopara-ia uvuipatai ra vara tapo vao takuvu iraopata vearo tarai rutu oupa vovou. ⁶ Vo osa vo vovou eva vearo tarai rutu oupa tapo takuvupatavora, oisi iavirava uvui iraopatai ra ora airereipaoro ora visii iava varaura vo ruiparoaro tokipata. Osa iavirava uvui iraopatai ra evo vovou tapo takuvupata vaova raverave asa vovou. Ora vo vovou tapo oisi iavirava takuvupata Pauto vo vovouaro sirova utupa. ⁷ Osa iava evo vovou uvuipai ra siraopa vovouva ora takuvupe vao oa purapataveira ora visii araoko iraraaropa, ora vo vovouo oearovu kavikopa vovou.

⁸ Oire uva uvui iraopatai ra evo vovouro rutuva vearopara oisi eisi toupata pute pievira rutu vokiara rutu-ia. Eake iava? Uvare oearovu-ia oisi eisi vo vovouro purapataveira, osa iava uvuipatai ra visii vo tarairoaro oirao pievira rutu kareke iraopata ro iava vigei reraaro Turaro Jisas Krais.

Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra tauvavuvira otarairovu oupata rera iava ita. ⁹ ☆ Ari ro ira viapau oisi vo vovou vearopara purapareve, ira oiso rutu toupareveira, Voosito. Oa-a eva oiso toupai, Ira ikaupavira rutu Krais vo kovoarore ovauparoveira vo kovo oa iavirava rera varaaro vuriara riga piropa varao tuariri oara oisoa pura rovporeve. ¹⁰ Araoko irara oaa, oisi eisi kasivarivira rutu vearo vovou purapata. Osa iava vara iavirava uvuipatai ra ora visii-ia vearovira rutu taraipata oiso, O ari oiraopavira rutu Pauto vigei reesireva. Oa iava ita ora rerapa vigei roporeva. Osa iava uvuipatai ra oisi eisi piepatavora, viapau Pautoa-re isivapatavere kove ovoipaoro. ¹¹ Osa torevokopai rutu eisi visiipa koatasa Jisas Krais vo Saraaro sovara-ia, ro vigei reraaro Turaro ora vigei Kae Pietoaaro tapo, ira vo Saraaro viapau opesia vai.

¹² Osa-a eisi osa vituaro iava vorevoreripavira rutu visii rugoo pie iraopaavere evara iava vearopa vovouro sirova. Ari ita, vara-ia taraitai vo osa Pauto vo reoaro oiraopa visii sopaaro-ia goruvira toupaveira. ¹³ Oiso rugooperai osa torevokopai ragaipa eisi osa visii piepaavere vao iava vo rara tootoovira toupaa vo rasio-ia. Oire ra oisi iavirava visii vo rugoru-

gooroaro tore piepaa vara-
ia evara vorevoreripavira
vearo vovou purapasa. ¹⁴ ☆
Uva oiso taraiparai ora
ragai-ia, Utupaua ora ragai
iava varaua kavuaverea,
osa ragai tavireva vigei
Turaroaro Jisas Krai avia-
pievira. ¹⁵ Osa-a eisi osare
akeakepaavoi rutu oai-
ia, oiso ra oisi oai iava
varare evara vearo vovouro
rugoopataverea ragai vo
kopiiaro isivaaro iava.

Igei Krai Vaaro Keraria Kekeiova

¹⁶ Uva oisi-a eisi osa visii
tavitavipaio vigei reraaro
iava Turaro Jisas Krai ira
vorevira voreroverea rera
vaarova riroa gorua. Uva
viapau rutu vo siposiporo
iava oisoa osiposiporoi kosi
piepaio varao iava oara
oirara raga oisoa purapaive
voari tuariri rutu. Viapau.
Uvare ora igei varaaro
iava osireiara oisoa rera
siituepaio ovusa ora rera
vo goruaro rutu kareke
piepareve riroa. ¹⁷⁻¹⁸ ☆
Uva evo vuuta raga-ia rera
tapo touiova vo pukuio-ia
oa tugoropapeira oearovu
rutupa, oa-ia Pauto Aite
rera vatereva keraria rera
vaisiaro rei pieoro. Uva
oiso puraroepa, “Rera ro-
ia Oviitoa oaa rutu. Ira-ia
rirovira rutu roru iraopaavoi
rera kaviko iraopaoro.” Uva
oisi-a eisi osa puraroepa
rera vaaro-ia reoreoa vao
oa varaepa vuvuiua iava
riroara keraria aviaviaro-ia.

Ari ita, igei tapo vo reo eva
gurukoaro uvuiova vo osa
vuvuiua iava varapaepa.

¹⁹ Uva evo reo iavirava
tarai ovoiiiepa oiso, Oreoa-
a ita eva profet irara vaaro
oreoa oiraopai rutu. Oa iava
visiipa vearopai, ra goruvira
rutu vo reo-ia pitu iraopata.
Eake iava? Uvare oiso
rutu toupaiivoi osa vuravu
roroaro oa roropai aviavi
piepaoro vore rupa tapi vo
tugurasa uva ravireo kaero
virovere ora aviva aaviiko o-
ia iria oiso rutu toupaeveira
osa Jisas ira visii sopaaro
iare aviavia vatepareveira.
²⁰ ☆ Oire uva vare rugoo
iraopata rovopa rutu oiso-
ia, Vosa kataitoa raga-a,
viapau uvuiiparoi ra rera
raga oearovupa oreorovu
rutu aviavi piepareve varao
profet irara vo reoroaro
oara Tugoropa Vuku-ia
toupaiiveira. ²¹ ☆ Viapau.
Uvare profet irara viapau
oiso ora voea raga vo
rugooaro iava oiso vo reo
karekeiva. Viapau. Ari
Tugoropatoa raga Urau-
rato ira voea soporeva
roroio pievira vo reore
rugoosa oreoa vatereva
Pauto voeapa, oisore ra oisi
iavirava torevokovira rutu
vo reo kosi piepaive.

2

Vuri Vovou Voeao Vaaro Profet Irara Riro Kuuvu Irara

¹ Ari voari rutu tuariri
uva riro kuuvu irara oisoa
profet irara karekepaave

tuariripa irara vuutaaro-ia. Uva oisi raga oiso osa katai raiva-ia oearovu riro kuuvu irara otarairovu vatepa irara karekepaavere vo vokio visii iare vatauvira. Varao iava visii tarai piepasa oara uvuipai ra visii kove piepaive vo siposiporo-ia kuuvuara. Oara iava Turaro vo kovoarore oiso puraavere, "Kuuvu kovo vao," ro Turaro ira raiva purarevora voeapa Pauto ruvara iare. Uva oisi eisi piepaoro ikauvira rutu vara-ia ora opesi pie ovoipaa-vere. ² Ari ita, oearovu siposipopaivere, ra va iava oearovu riro irara voea vo pitupituroaro vuriara rutu otopa pitupituro sirova utupaave. Osa-a eisi osa iava oearovu voeava vura-paoro evoea voare oiraopa lotu vo pitupituroaro vuri takauro rutu purapaivere va reroaropaoro. ³ Ari ita, uva moni ou ruipa-ia riro kuuvu irara visiipa oiso ora voea raga vo siposiporoaro vatepaivere vaore, oiso ra vara-ia oisi iavirava vori oupaave ora voeapa. Ari tuariri rutu voea vo voriaro reesireva. Oa iava voea ateate piepaoro voare tuevira toupaveira Pauto uusi asavira rutu. Oa-a eva oa iava voea rovirieipaoro vo voea tovoparevere uva siitokavira toupaveira voea varaaro-ia vuriara.

⁴ Ari ita, Pauto viapau oiso voea vura ragapaveira evoea profet irara kuuvu irara. Uvare turariripa irara-

ia taraipavio oea ita viapau vura ragareva. Oiraopavira rutu, uvare Pauto viapau oiso voeao enselpa irara vura ragareva oea vuri vovou puraiva. Viapau. Oea evoea tovoreva vo eto kasi-ia opesi tapi rutu. Vo rupa tapi uva vo tuukero toupaveira sen iroro-ia vo rutu tugurasa uva taru Pauto voea rovirieirevere. ⁵ * Eisi osa Pauto viapau oiso voeari vura ragareva tuariripa irara. Viapau. Ari pirutu rovu paitua purareva voea opesi piesa voeao oea viapau oisoa Pauto oirao piepaive. Uva Noa aao raga orirureva vo peva vatara (8) rutu evoea oirara, eera Noa ira torevoko vovou rutu sirovava oisoa siposipopareve. ⁶ * Oire uva ouruireivu-a vareo Pauto oareare oiso puraroepa, "Vuri uruirei rutu vareo Sodom uruirei ora vao Gomora urui." Osa iava vo uruirei opesi pie ovoireva varei kasioro riro kasi rutu-ia eto kasi. Osa-a eisi osa evara piepaoro ovoovoa purareva oearovu rutu-ia. Osa ita uvuipaai ra voeao vaaro-ia opesia taraipaave oea viapau Pauto oirao piepaive. ⁷ * Oire Lot raga ro vearo vovouto virivarireva evo uruirei rutu kasioro. Ari ita, rera iava sopauaaro rirovira rutu vavataepa vuri irarapa rirovira rutu siraooro. Vao vituaro iava uvare voea vo pitupituroaro raga-a ita vuriara oara-ia oisoa otopa pitupituro

* 2:5: Jen 6:8-13

* 2:6: Jen 19:24

* 2:7: Jen 19:16

purapaive Reo Taisi gasipaoro. ⁸ Eera Lot vearoto ira oisoa voea vo vuutaaro-ia vokiara rutu-ia toupaveve vo osa rova asavira vo uruirei evarei oisoa toupave. Uva oisoa voea siituepareve ora voea uvupareve tapo. Uva va eva vituaro iava rera vo vovouaro vearo vovou rerare riro vavataepa rutu sirao iraopaoro voea vaaro iavirava riroa rutu vuria. ⁹ Vosa kokarapa vovou karekepe voeao-ia oea Pauto sirova utupaaveira, uva oisi-a eisi osa iava Turaro oiso taraiparoveira. Ra va iava voea vorereve vova kokarapa vovou voea virivaripaoro. Ora oiso taraiparoveira Turaro voea vo pitupituroaro-ia vuri irara, oisore ra voea vo voriroaro vuriara vatereve voeapa, varao vo vokio iarepara ora vo vokiri iare oyokia-ia oirara rutu rovirieireverea Pauto. ¹⁰ Ari ita, oearovu voea iava vuri irara ora voea vo voriroaro pute pievira rutu oupaiverea, voearo-a oearoa rirovira rutu vuri vovouro purapaoro ora voea vo ruiparoaro sirova utupaaveira Pauto vaisiario rei vaisi rutu takau raga-paoro. Voeao-ia riro kuuvu irara oirara tuvetuvepa irara oea oearovivu vaisiario vara piepaiveira vo rara kaureovira rutu ora voea raga vo rugooroaro iava voeapa siposipopaive. Oa-a eva vituaro iava enselpa irara-ia tapo viapau rei

vaisi vai purapaiveira voeao oea vuvuiua-ia reipaaveira. Viapau. Ari uriri asavira rutu voea takau ragapaiveira voeavi akaipa piepaoro. ¹¹ ☆ Oiraopavira rutu, uvare oearovu voeao iava enselpa irara oea vo goruaro riro kuuvu irara vo goruaro-ia pute iraopaiveira, uvare riroa rutu. Osa eisi piepaoro reipa irara enselpa irara viapau oiso takaupaiveira vuri reoro vai-ia vo Turaro osireiario-ia.

¹² Evoea riro kuuvu irara oea oiso rutu toupaveira osa vavarai kare, uvare ora voea raga vo rugooroaro sirova utupaaveira varao voea iava varaura vo ruiparoaro. Evo kare vavarai kare oirara okareroa upopaiveira vo kare aiopaoro voea opesi pie ovoipasa. Osa eisi piepaoro vo reoro-ia vuri reoro takau purapaaveira oreoroa vituaro-ia viapau taraipaave. Oa iava oearovu voea voeao riro kuuvu irara upopaoro voea opesi pie ovoipaiveira oiso rutu osa vo karero vavarai karero opesi piepaiveira. ¹³ Oea-a evoea varaaro vuriara voriaro-a vao-ia riroa tavaka, oa oiso toupai osa va vatepaiveira oearovivupa. Vao-ia osa oiraopavira rutu roruvira vuri vovouro purapaiveira oirara rutu osireiario-ia ravireo vuutaaro-ia varao-ia vuri vovouro voea iava varaura vo ruiparoaro raga. Oara-ia visiipa ariia vatepaiveira. Oara oiso rutu

toupaiveira osa vuivui o iria sisigaruea-ia varoa toupae. Vao vituaro uvare visii rutu tapo aiopaoro ora voea raga vo rugooroaro vuriara sirova utupaaveira visii keakeapaoro. ¹⁴ Vao-ia osa vuravurapaoro otopa riakoro tاراapaoro viripaiveira. Osa eisi piepaoro viapau voea iava osireiara rearea-papeira vuri pitupiturore vuravurapaoro. Uvare voea tuvetuvepaiveira voearo oearoa-ia viapau riro goru oirao piero vai toupaiveira. Vao-ia osa voea kuvera-paiveira voea kove piepaoro, oa iava vuri pitupituro purapaiveira. Osa eisi piepaoro ora voea raga iava sopaura tarai piepaiveira oearovu varaaro riiriipasa. Oiraopavira rutu, uvare voea vaaro vuria voriaro epao Pauto oa vatereverea voeapa taru. ¹⁵ ☆ Ari ita, oea-a evoea torevoko raiva iava piroaepa. Uva eisi pieivoiva, opesikoaepa rutu. Oisi-a eisi osa piepaoro vo raivao sirova utupaaveira oa-ia Belam ro Bio oviitoaaro avaroepa. Ira-a ro ira vo moniro ragare rugooroepa oa uvuiparoi oupareve vuri vovou purapaoro. ¹⁶ Uva va-a vao oa iava iriavu donki rera vo vuriaro roroio pievira rutu karekeeva rera Belam tavitavioro. Eira donki iriavu reo asa kare iava oira okareroa viapau reoreopaave. Ari eira iriavu vo kare iava iria rerare koruoupa oiravira rutu

reoreooro, vo ovusa vuria pura rovasa aueparoepa kokoropa rugorugoo raga sirova.

¹⁷ Voeao riro kuuvu irara, oirara tuvetuvepa irara oea oiso rutu toupaiveira osa tuputupue riku vao oa-ia viapau uukoa vai kaepa piro. Ora oiso tapo toupaiveira osa tuputupue riku vao oa-ia viapau uukoa vai kaepa piro. Ora oiso tapo toupaiveira osa rukuta o iria peopareveira kiuvu. Oa iava viri raga-paeveira. Ra va iava kokeva viapau kovepao rasito kave piepaoro rera tauvapasa. Ari ita, oeapa evoea Pauto ouruivu reesireva tauai rutu vo rupa tapi rutu uva voea tovopareverea. ¹⁸ Voeao-ia oirara riro reo pura irara kokoropavira oea vuri rugorugooro raga-ia reopaaveira. Oa-ia oaravu rutu vuri vovouro otopara purapaiveira varao oara iare oirara ivupaiveira vaore, oiso ra voea sirova utupaave voearo oea airepavira rupa vovouro kavu ragapaiveira. ¹⁹ Voea-a voeao vuri irara oea oiso voea tavipaiveira, “Viapau oiso oavu avu vaiei, ra visii vo ruiparoarore korupape.” Eisi osa pura-paaveira. Oa iava ora voea vo vovouroaro vuriara oara-ia voea raga tuukepaiveira rutu. Uva oisi-a eisi osa vara-ia evara ora opesi pie ovoipaaveira. Ari ita, varao vuriara oara oirato tuukepaive, vo rara rera-ia putepaive rutu vo vovouro

3

evara. ²⁰ Oiraopavira rutu, vo osa vuri vovouro oaive vo rasio iava oara isivaaro iava oisoa Jisas Kraisa tarai rovopaave ro Turaro vigei Kae Piepatoaaro. Eva-a oa-ia oisoa ora voea varaaro vuri vovouro asavira toripaive, varao ovovouroa uvuipai ra voea iava sopaura oaive vuri piepaive. Oire ra ita va isivaaro iava vorerivira ita aia vo vovouro evara vuriara voea tuukeve ita voea-ia puteoro rutu. Uva siraovira rutu-a oisi voeavipa eisi. Ari ita, voari vuriara oaive rovoaro-ia ovuria-ia puteverea vo vurio voea vo opesiario. ²¹ ☆ Osa ita eisi vearopai voeapa oiso vo osa viapau torevoko vovou vo pitupituroaro-ia viapau tarai rovopaaeri. Eake iava? Uvare oisoa-ia Pauto vaaro-ia Reo Taisi rovovira tarai rovoae, oreoa ouiva rera ruvara-ia. Oire uva vare ita vorevira isivaae. Uva va-a eva vituaro iava ora voea vo vuriaro voriaro oupaivera riroa rutu pute pievira rutu. ²² ☆ Oa-a vao vuri pitupitu oa vo ovoovo oirao piepaiveira rutu. Oa oiso purapapeira, 'Kaakau vorevira vo aio aiopaeveira oa oe rovopaeveira.' Ora vo reo oa oiso purapapeira, Koie oisoa sisu rovopaora uuko ovi-ia, vorevira ita sikupasa tuuvua-ia vorepao. Oisi raga ita osa voeao oirara oea vorevira vorepaave ora voea raga vo pitupituroaro vuriara purapasa ita.

Oiraopavira Rutu Turaro Voreroverea Taru

¹ Vate irara oaa, vo pasio-ia eraopa pasi oa rigatoavoi visiipa. Vao iava osa vo pasirei rutu-ia vareo-ia vo reo puraavo visii vo rugorugooroaro tore piesa airerei rugorugooro vo osa vearo vovou ruture visii rugoo piepaavoi. ² Uva oiso ruipaparai ra vo reore rugoopata profet irara oa vateiva visiipa Pauto voeaaro. Ora vao riro goru reo rutu Turaro vaaro vigei Kae Piepato oreoa vatereva visii voeaaro aposel irara gisipoaro-ia. Oreoare tapo eva rugoo iraopata.

³⁻⁴ ☆ Vearovira tarai iraopata vao-ia, uvare voari ovoiopa vuutaro iava vo voki-ro-ia uva oearovu karekeaverea voeao oea ora voea raga vo vovouroaro sirova vuriara utupaaverea. Oa iava visii tovipaoro agesi pievira oiso purapaaverea, "Oiso puraroepa Jisas, *Vorevira voreraverea vuvuiua iava*. Uva apeisi-a? Uva ovu rutu-a vo uva touparevoi vo rasio-ia? Uvare viapau oiso oavu avu vai vo rasio iava ora tavariopaoro voari rutuva rovooro tuariripa vuuta-ia urioepa, uva kopiiiaepa vigei avu iraraaro vo vokio-ia rekasisa ovokia vao-ia. Oiraopavira rutu, uvare orekerovu rutu areiivira toupai voari rutuva rovopaoro uva rasito

rovoroepea.” ⁵ ☆ Uva eisi purapaoro oiso ruipapaaveira ra vaore ovauave Pauto vaaro vo osa reoreoroepa voari tuariri. Vao osa iavirava vuvuiarei ora rasia karekepa, vo rasio-a oa purareva uuko ovi iava, oa iava vo rasiro avakava vuuvuutaaro-ia toupaveira oiso. ⁶ ☆ Ari ita, voari tuariri vo rasi vao opesi pierewa uuko ovi raga-ia vo uva pirutu rovu-ia paitua purareva voari tuariri. ⁷ Ari vo vokio vuvuiarei ora rasito Pauto virivaripareveira rera vo reoaro iavirava. Uva ita, ovokivu epao vo utupavira ovoki-ia rasia opesi pierewerea aue-ia eto kasi vo rasi kasioro. Iu. Varei evarei virivaripareveira vo vokio rutu iare oa-ia oearovu rovirieirewerea rara voea opesi pie ovoiro, voeao oea viapau Pauto vo vovouaro sirova utupaave.

⁸ ☆ Vate irara oaa, viapau uvuipatai ra ovaupata vaore tarai reo oa oiso purapapeira, “Turaro katai voki ovoovopareveira aue-ia, katai tuku (1,000) ivaro. Oiso osa katai tuku (1,000) ivaro ovoovopareveira oiso, katai voki raga. Varei vo vuutareiari rutu areiivira vaeapaoro.” ⁹ ☆ Osa-a eisi osa Turaro viapau oiso garutuvira varao oirao piepareveira oarare vigeipa reo ovoi purareva. Ari ita, oearovu rerare oiso purapaaveira, “Riro garututo eera,” osa viapau. Vo osa

visii ateate piepareveira. Eake iava? Uvare vaopa reasiparoi ra irai oirara rutu iava opesikoro. Ari oiso rutu ruipaparoveira ra oirara rutu voea vo vovouroaro iava vuriara vorevira poreva viro. Eisi osa vituaro iava ateate piepareveira.

Rasito Ora Vuvuiua Opesi Ovoiperea Rara

¹⁰ ☆ Oiraopavira rutu ita, uvare Turaro vo vokiaro-a oa kaviruvira karekeperea oiso osa kavirupato karekeparoveira. Ovoki-a eva oa-ia vuvuiua opesi ovoiperea vo osa riroa rutu gurukoa pura piro. Oa-a vao oa-ia aaviikoara ora orekerovu rutu vuvuiua-ia touara rova ovoiperea opesi ovoiro. Osa raga ita vo rasio tapo pievewa ora orekerovu rutu vara oara voa toupaveira. ¹¹ ☆ Oire vosa vara rutu evara oisi eisi pieve, uva apeisi-a oiso osa uvuipatai ra toupata vo vokiro-ia? Uvui iraopatai ra torevoko vovou rutu airereia purapata ora visii iava vearovira sopaura rutu tovopaoro Pauto vo ruipaaro rutu sirova utupasa. ¹² Oisi eisi piepata vo vokire tuepaoro Pauto vo vokiaro, vo osa Pauto vo kovoaro tapo vearovira rutu pura iraopata. Oa iava uvuipai vo voki eva vagevagevira rutu tutuu pievira karekepe. Uva vo voki-a eva oa-ia vuvuiua rutu rovaoro opesiperea, ovusa riro kasi rutu tuituia

☆ **3:6:** Jen 7:11-24 ☆ **3:8:** Sam 90:4 ☆ **3:9:** Ais 30:18; 1 Pi 3:20 ☆ **3:10:** Mt 24:42-51; 1 Te 5:2; Re 21:1 ☆ **3:11:** Re 20:11-15

karekepe, vao oa vara rutu orekerovu kasiverea, osa vara rutu kasiraopavira paruverea. ¹³ ☆ Ari vare voari tuepavioveira Pauto oare vigeipa reo ovoi purareva oiso-ia, 'Airepaua perea vuvuiua ora airepato rasito vo uva torevoko vovouro raga purapaiverea vokiara rutu-ia.'

Uvui Iraopavio Ra Tuevira Touavio

¹⁴ ☆ Osa-a eisi osa visii vate irara oaa tuevira toupata aireparare kasivarivira rutu sisigaruevira raga toupao Pauto osireiario-ia, vo rara viapau vuriara vai purapata. Osa iava uvuiparo Pauto visii tapo ora agiagipaoro vokiara rutu-ia toupaveve. ¹⁵ Ari ita, taraipataveira oiso osa Turaro visii ateate piepareveira. Uva vo raiva-a eva rera vaaro visiire oa iavirava uvuipatai ra vorevira rera iare ora visii iava sopaura porepata. Oiso osa visiipa vo rigato purareva oisi iavirava ro vigei araokotoaaro rutu Pol. Vo uvare Pauto rera vatereva taraia va iava. ¹⁶ Uvare tavitaviroepa vo raiva iava oisi eisi ora rera vo pasiroaro rutu-ia. Ari ita, oreorovuei vo pasiro sovara-ia evara oreoroa viapau roroiovira tavitavipai. Oreoroa oearovu tarai asa irara ruruvutu vovouvira raga pisavira aviavi pie ragapaiveira. Osa rutu ita-a eisi oreorovu vuri

piepaiveira oearovu voea iava vo Tugoropa Vuku sovara-ia. Vo osa oearovivu piro piepaoro ora vuri pie ovoipaaveira voea raga.

¹⁷ ☆ Vate irara oaa, eva-ia ravaa reo taraitaera. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ora vatatopo iraopata vaopa, teapi voea evoea vuri irara visii ivupaivere ora voea vo vovouroaro raga sirova utupasa. Ari ita, oea-a evoea oea vokiara rutu-ia reo goru putepaiveira. Vosa voea vo pitupituroaro viepaoro oiso vara purapata, oa-ia uvuipatai ra ora vavagisi piepata ora piro piepaoro. ¹⁸ ☆ Ari uvui iraopatai ra vereopa vovou raga vearo pitupitu rutu-ia purapata, ra oisi iava kovapape. Osa iava visii vo tarairoaro uvuipai ra riropape rutu ro iava Jisas Krai vigei reraaro Turaro ora vigei Kae Pietoaaro. Ira vaisiario kae piepaoro uvuipaviei ra rera-ia vuu-rapa vaisi purapape vo vokio ora vokiara rutu-ia opesi asavira. Ovoiei.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavo.

Ragai-a vao, Pita.

1 JON

Irapa Reoro Vo

Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva Efesas urui-ia toupaooro aue 90 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Uva voea rutupa oirao pie vovou irara vo rigato purareva. Ira varao iava siposipoara rigatoreva oara viapau vaeavira toupaveira oiso-ia, aviavia vao ora rupa (1 Jo 1:6-7, 2:8-11), rasito varaaropa ruipa-paoro ora Pauto varaaropa ruipapaoro (1 Jo 2:15-17), Pauto voeaaro ovii irara ora Seten voeaaro ovii irara (1 Jo 3:4-10), siraopa vovou ora kasipupa vovou (1 Jo 3:11-18, 4:7-12, 16-21), Pauto reraaro Uraurato ora Kraiswa keripato reraaro uraurato (1 Jo 4:1-3).

Goruvira rutu oirao pie vovou irara tavireva oiso ra viapau uvuipai ra kuuvu irara tisa irara vo siposiporoaro uvupaive. Voeao oea kuuvuvira siposiporo raga purapaiveira oiso, Viapau uvuipa Kraiis ra varaua-ia kavauo, uvare vo varaua oua-ia toupapeira oa agasipapeira aue-ia vuri pitupituro. Uva vo siposiporopa Jon goruvira oirao pie vovou irara tavireva, oiso ra viapau vara oirao piepaive voea oirao pie vovou irara (1 Jo 4:1-3).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava uvare oiraopa reo

rutu oreoroa iava rigatoreva, 1:1-4.

2. Aviavia-ia vokapaoro uvuipa Kristento ra ora rera vo vovouaro-ia oirao pie vovou taraiparo, 1:5-2:29.
3. Pauto vo vovouaro-ia kaviko vovou toupaooro uvuipa Kristento ra ora rera vo vovouaro-ia oirao pie vovou taraiparo, 3:1-4:21.
4. Uvuipa Kristento orekerovu vuriara-ia putepasa vo osagoruvira Kraiis-ia rari iraoparo, 5:1-12.
5. Pauto Oviitoaaro-ia taraipavio ira uvuipa vigei orirupasa vuri vovouro purapa arapa, 5:13-21.

Tootooa Vatepa Reoaro

Iava Ro-ia Jisas Kraiis

1 * Vao-ia oa oiso ragavira touva voari tuariri rutu rova-ia vo uva vo rasio pura asavira touva. Oa iava igei va uvuiovora, ora va kekeiovora vo ora igei osireiara iava. Ora va vuravuraiovora, ora va-ia tapo pitupituiovora ora igei vavaeoro iava vao-ia Tootooa Vatepa Reo. 2 Oire uva va-a vao Tootooa oa poeravira ora karekeepa, oa iava igei va kekeiovora. Uva oiraopavira va iava siposipopaiovora visiipa va iava vao-ia Tootoo Ovoi rutu. Oa-a vao oa tuariri rutu Aite tapo touva, oa iava poeravira ora karekeera uva va kekeiovora igei. 3 Uva

☆ 1:1: Jo 1:1, 14; 2 Pi 1:16; Jo 20:27

igei va kekeiovora ora va uvuiovora. Oa-a eva oa iava visii siposipopaiovoi, oisore ra va iava vigei rutu uvuipaviei ra katai vovou raga purape Aite tapo ora rera Oviitoaaro Jisas Krai.
 4 ☆ Uva vo reoa vao-ia oa rigatopaiovoi, oisore ra va-ia vigei rutu vukupavio rutu vao-ia rorua.

Uvuipaviei Ra Aviavia-ia Vokape

5 ☆ Vo reo-a vao-ia oa uvuiovora oreoa igeipa vaterevora ro Pauto Oviitoaaro. Oa iava visiipa siposipopaiovoi oiso-ia, Pauto-a aviavia ira-ia viapau rutu rupaa vai toupaveira.
 6 Vosa vigei oiso puravio, “Ragai katai vovou rutu purapaavoi rera tapo,” vo osa rupa vovou vo pitupituaroria vokapape, oire ra oisi iava vo reo oiso pura piro, Kuuvu reo. Ra viapau oiraopa reo vo pitupituaroria vokapape.
 7 Ari vosa rera vo aviaviaroria vokapape vo aviavio oa-ia toupaveira Pauto, eva oa iava vigei rutu katai vovou purapape oearovu rutu tapo araoko irara oavi, voeao oirao pie vovou irara. Oire ra va iava revasiva o Jisas iava Pauto Oviitoaaro vigei iava vuriara oavi verapaeve. Ra va iava sisigaruepavio.

8 ☆ Vosa oiso puravio, “Ragai viapau vuria vaiei,” oire uva vigei raga ora vigei iava sopaaro oavi keakeapai. Ra oisi iava

viapau oiso Pauto vaaro oiraopa reo vigei sopaaro-ia toupave. 9 Ari vosa vigei vuri vovouro oavi kosi piepe vara iava Pautoa-pa tavitavio, eisi osare reo ovoi purareva oiso ra oisi iava oiraopavira oisi piererve vigei-ia. Osa iava uvuiparoi ra vigei iava vuriara oavi verapareve vigei-ia rera vaaro torevoko vovou rutu purapaaro. Eisi osa iava uvuipaviei ra sisigaruevira rutu toupape. 10 ☆ Vosa oiso puravio, “Viapau oiso ragai vuria vai oiraopavira puraavorao,” uva vo reoa eva oa-ia Pauto oiso pie ragapai, Kuuvuto, uvare oiso puraroepa, “Oirara rutu vuri vovou purapaaveira.” Ra oisi iava viapau oiso rera vo reoaro oiraopa reo vigei sopaaro-ia toupave.

2

Krais-a Vigei Tauvapato

1 ☆ Vo rigato puraavoi visiipa kakae vure oaa, auere ra viapau vuri vovou purapata. Oire vosa irai vuria vai purapareve, uva toupape Jisas Krai vigei tauvapatoaaro eera torevoko vovoutoa rutu, ira Aite arepareveira vigei iavirava. 2 Aue vituaro iava uvare Krai raga-a ira raiva purareva vigei vo vuri vovouro oavi vo voriaro opesi pieoro vaore, oiso ra vuriara rutu vera ovoireve vigei iava. Ari ita, uva viapau

☆ 1:4: 1 Jo 2:1; Jo 3:29, 15:9-14 ☆ 1:5: Jo 9:1-7, 39-41 ☆ 1:8: Jop 15:14; Pro 20:9; Je 3:2 ☆ 1:10: 1 Jo 5:10; Ro 3:21-25 ☆ 2:1: Ro 8:31-39; Jo 14:15-26; Hi 7:25

oiso vigei raga varaaro-a vuriara. Ari oearoyu rutu vo vovouroaro-a vuri vovouro voearo voraro rutu.

³ Vosa oiraopavira rutu Pauto vo rearo goru reo rutu sirova vearovira rutu utupavio, oire ra va iava oiso taraipavio, O ari, oiraopavira rutu Pautoa-ia taraipaviei.

⁴ Ari vosa irai oiratoa vai oiso puraro, "Ira-ia Pauto taraiparai," vo osa viapau vearovira rutu Pauto vaaro goru reo sirova viapau utuparo, oire uva rera-a eera riro kuuvuto. Ra viapau oiraopa reo sirova utuparo va-ia taraipasa.

⁵ Ari ro ira Pauto vo rearo uvupaoro va purapareve, eera-a ira vuku iraoparoveira rerapa siraopaoro. Oire uva apeisi ragavira uvuipaviei ra vao-ia taraipavio oiso, Ora tavisiviei rutu Pautoa tapo, eke?

⁶ ✱ Eisi osa-a oiso-ia vosa irai oiso puraro, "Ragai Pautoa tapo tavisivira toupavaoi," uva rera-a eera torevoko pitupitu puraparevoi oiso rutu osa Jisas Kraiis oisoa va purapaoro toupareve vo rasio-ia.

Ro Oirato Ira Araokotoapa Ora Rera Iava Sopaua Rutu Vatepareve, Eera Ira Aviavia-ia Toupave

⁷ ✱ Vate irara oaa, riro goru reo rutu vao-ia oa rigatoavoi visiipa. Uva viapau oiso airepa reoa. Viapau. Ari tuariripa reo rutu-a vao-ia vo reo oa oisoa visii-ia toupave vo osa oirao pie vovouro

oavisii rovoera. Orea raga vao-ia orea vo siposipoaro-a vao oa uvutava voari tuariri rutu. ⁸ ✱ Uva vo reo raga-a vao-ia goru reo oare oiso purapara, Airepa reo. Eake iava? Uvare tutuu pievoi auere ra rupa vuuta opesipe. Uvare oiraopa aviavi rutu voare kaviko vovou vo pitupituaro roroparevoi aviavipaoro. Vao vituaro osa ragavira oirara uvuipaai ra goru reo eveipaive oiso puraro, "Akoea, oiraopa reo rutu-a vao," vo aue iavirava Kraiis vo touaro ora visii vo touaro tapo.

⁹ Ari ita, vosa irai ita oiso puraro, "Ragai aviavia-ia vokapaavoi," vo osa kasipuparo ora rera araokotoare, ira-a eera ira tiovira rutu rupa-ia toupaveira vo rutu vo vuutao rutu-ia rekasisa vo vokio.

¹⁰ Ari ro ira araokotoapa siraoparo, ira-a eera ira aviavia-ia vokapareveira. Eisi osa iava viapau oiso vuria vai rera-ia toupaveira vao oa iava viapau uvuiparoi ra irai vovouaro piro piereve.

¹¹ ✱ Ari ro ira araokotoare kasipuparo, ira-a eera tiovira rutu rupa-ia toupavevoi. Orupaa-a eva oa sovara-ia viri ragapareveira torevoko rugoo arova. Eake iava? Uvare rera osireiario voosi pieva vuri rugoo.

¹² Kakae vure oaa, vo rigato puraavoi visiipa, uvare vuri vovouro oavisii rutu vera ovoireva Kraiis

✱ 2:6: Jo 15:10-14; 1 Pi 2:21 ✱ 2:7: 1 Jo 3:2, 11 ✱ 2:8: Ef 5:8; 1 Te 5:5; Jo 1:9

✱ 2:11: Jo 12:35

visii iava rera vo raivaaro iavirava. ¹³ Aite irara, vo rigato puraavoi visiipa, uvare rera-ia taraipatai ro ira oiso toupaveira voari rutu rova-ia ora vo vokio. Uva visii tapopa viovoko irara vo rigato puraavoi. Vao vituaro iava uvare ro-ia putetavorao rutu tugara kare reitoaaro ro-ia Seten rera vo varivariaro tokooro.

¹⁴ ☆ Oire ragai-a vao vo rigato puraavoi visiipa kakae vure oaa, uvare taraipatai ro-ia vigei Aitearo. Uva vo rigato puraavoi visiipa aite irara, uvare taraipatai rera-ia ro ira voari rutu oisoa toupave rova rutu-ia ora vo vokio. Ora visii vao viovoko irara visiigoapa tapo vo rigato vao-ia puraavoi, uvare goru vovouvira rutu toupataveira, vo osa Pauto vo reoaro kovopaiveira visii iava sopaura sovara-ia. Ora vao tapo iava osa rera-ia ro Seten-ia putetavora rutu rera vo varivariaro tokooro.

Viapau Uvui Iraopaviei Ra Ora Vigei Iava Sopaura Oavi Vatepape Rasito Vo Pitupitu-ropapa

¹⁵ ☆ Opeita varao riiriipata oara rasitoa-ia toupaveira, ora varao oara rasitoa iava ora karekepapeira. Vosa oisi eisi piepata vara ragare rugorugoopaoro rasitoa iava vara, uva viapau uvuipai ra visii-ia toupave vao Aite tapo ora tavosipa vovou. ¹⁶ Eake iava? Uvare

varao oara vova rasitoa-ia ora karekepapeira oiso-ia osa varao oarapa ruipa iraopaaveira oirara vuri vovouro rutu purapaoro. Ora oiso osa vara kekepaoro vara riiriipaiveira. Ora oiso osa vara iavirava oirara ora voea-ia rei vaisi purapaiveira. Ari ita, viapau oiso varao iava oisi oai kareke piepareveira Aite. Ari rasitoa raga aueroaro-a evara. ¹⁷ ☆ Oire uva rera ro-ia rasito ora vara rutu varao oara riiriipaiveira ovatakoroa rutu opesiperea. Ari ro ira Pauto vo vovouaro sirova vearovira rutu utuparo, eera-a ira Opsi Asa Tootoo rutuva toupaveirea.

Keripa Irara Krais-va Kareka Viroi

¹⁸ ☆ Kakae vure oaa, vigei-a vao ovoioapa vuuta-ia toupai. Oire uva vo vuuta eveipai rutu vao-ia. Eake iava? Uvare riro irara rutu-a Krais-va ora keripa irara oea karekarekepaa viroi. Ari ita, tuariri voea iava uvu rovatava oiso, “Ro Krais-va ora kripato ira tapo epao vo vuuta-ia eva uriosa aue-ia ovoioapa vuuta. ¹⁹ Oire uva voea-a evoea keripa irara oea viapau oiso vigei tapo ora tavosiaepa. Eisi osa vituaro iava vigei kavuiva. Vosa oiraopavira rutu vigei tapo ora tavosipaave, osa iava uvuipaai ra touvira rutu vigei tapo toupave. Ari vigei arova avaaepa. Oa iava uvuipaviei ra vearovira rutu

☆ **2:14:** 1 Jo 1:1; Ef 6:10; Jo 5:38 ☆ **2:15:** Ro 12:1-2; Mt 6:24; Je 4:4 ☆ **2:17:** 1 Ko 7:31 ☆ **2:18:** 1 Pi 4:7-8; 1 Jo 4:1, 3

taraipavio oiso, Asi viapau oiso voeao vigei tapo ora tavosiaepa.

20 ☆ Ari ro raga Tugoropato Uraurato ira visii-ia toupaveira, Krai ira vara pierewa visiipa, eera ira iava oiraopa reo rutu-ia vearovira taraipataveira.

21 Oire uva vo rigato pu-raavoi visiipa, aue iava uvare oiraopa reo rutu-ia taraipataveira. Ari ita, viapau vao-ia oiraopa reo rutu tarai asavira toupataveira. Ora vao-ia tapo oiso taraipataveira, Viapau oiso vao kuuvu reo vova oiraopa reo rutu-ia karekepapeira.

22 ☆ Oire uva iroutoa rutu-a rera ro riro kuuvuto? Ari ro raga ira oiso puraparoveira, “Viapau oiso Jisas-a ro Krai ro ira arureva Pauto vo rasio iare. Uva rera raga-a eera Krai-va keripato. Ira vo aaorei rutu ora Aiteto ora Oviito akaipa piepareveira vo aaoreire isivapaoro. 23 Uvare ro oirato ira oiso Oviitoare isivaparo, eera ira Aitetoare tapo isivaparo. Ari vosa irouto ro ira Oviito vaisipaoro oearovupa tavitaviparo oiso, “Jisas-a Pauto Oviitoaaro,” eera ira-ia toupaveira Aite.

*Tugoropato Uraurato
Ira Vigei Tarai Piepareveira
Oiraopa Reo Rutu-ia*

24 Ora vatatopo iraopata, ra vo siposipo oriru iraopata

oa uvutava voari rovoa-ia. Ra goruvira rutu vo siposipo-ia pitupata. Ra va-ia tupaoro uvuipatai ra Oviito tapo ora tavosivira rutu toupata ora Pauto Aite. 25 ☆ Krai reo ovoi rutu vatereva, oisore ra va iavirava Tootoo Ovoi rutu oupape rera ruvara-ia.

26 Ari ita, vo rigato pu-raavoi visiipa voeao iava oea oiso ruipapaaveira rutu ra visii-ia kokarapaave voea vo reoroaro-ia kuuvuara. 27 ☆ Uva viapau oiso torevokopa-peira voearopa oearovu, oiso ra visii tarai piepaive vo reo iava oiraopa reo o vo reo iava kuuvu reo. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato visii-ia toupaveira ro ira vara pierewa Krai visiipa. Rera-a Tugoropato Uraurato ira visii tarai piepareveira orekerovu rutu iava, uvare rera vo siposipoaro-a oiraopa rutu. Viapau oiso keakeapavira oirara tarai piepareveira. Oa iava uvui iraopatai ra rera vaaro oiraopa reo rutu sirova utupata vo osa Krai tapo tavosivira toupata.

28 Ari ita, kakae vure oaa Krai tapo tou iraopata vo vokio iare oa-ia oiso vorevira karekeroverea ita. Uva eisi tuuvu vovouvira tupaoro viapau oiso ra ora vataupavio rerapa ariipaoro vo vokio-ia oa-ia vorevira ora karekeroverea vigei iare. 29 ☆ Oire uva oiso ragavira taraipata, Krai

☆ 2:20: 1 Ko 2:9-16; 2 Ko 1:21 ☆ 2:22: Re 21:8 ☆ 2:25: Jo 3:16-21, 17:3

☆ 2:27: Jo 16:7-13 ☆ 2:29: 1 Jo 3:7, 9, 4:7

torevoko vovouvira rutu toupareveira oa-ia viapau vuria vai. Oisi eisi ragavira rera-ia taraipaoro uvuipatai ra vao-ia tapo vearovira taraipata ro iava oirato ira torevoko vovou purapareve, ira raga ita-a eera Pauto oviitoaaro.

3

Oiso Toupapeira, Vigei Pauto Ovii Iraraaro

1 ☆ Oiraopavira rutu Aiteto-a ira vigei kaviko iraopareveira rutu. Uva pute pie sirao rutu-a rera vaaro oa-ia vigeipa toupareveira. Oa-a vao vituaro iava vo vaisio vigei-ia toupaveira oiso, Vigei-a Pauto ovii iraraaro. Uva ita, oiraopavira rutu uvare oisi ragavira toupapeira. Eva-a oa vituaro iava voea voea vo rasio-ia viapau oiso vigei-ia taraipaaveira vo osa oisi eisi toupape. Uvare viapau oiso Pautoa-ia taraipaaveira. 2 ☆ Kakae vure oaa, oiraopavira rutu osa oiso toupapeira, Vigei vao-ia Pauto ovii iraraaro. Uva tou visivi roroio pievira rutu ora vigei vo touaro-ia taraipavioverea, otoua pura piroverea vovio Pauto vo uruiaro-ia utupa visivi. Ari vo vokio oiso taraipaviei, Oiraopavira Krai vore vorevira karekerverea vigei iare. Oa iava rera kekeperea oiso osa oiraopavira rutu toupareveira. Vo osa

rera-ia oiso taraioro oisi rutu karekerverea osa rera. 3 Eva-a oa iava voea oea Krai-ia rari-paoro toupaveira tuevira vo vuutaore oa-ia vaeavira toupavereira oiso osa rera, vo rara ora voea iava sopaura oaive tokipaive oiso ra roroiovira toupave. Osa iava viapau vuria vai voea-ia, oiso rutu osa Krai ro ira-ia viapau vuria vai.

4 Ari ro oirato ira vuri vovou purapareve, eera-a ira Pauto vaaro reo goru gasipareveira. Eva vituaro-a vao-ia uvare va eva vuri vovou oa sirova reo goru gasipaveira. 5 Oire uva taraipata oiso, Krai oiravira karekeroera vo rasitoa-ia, oisore ra raiva purareve oirara rutu varaaro vuri vovouro verapa raiva. Ora aue tapo taraipata oiso, Viapau rutu vuri vovou oisoa purapareve Krai vo osa oisoa vo rasitoa-ia toupareve. 6 Oire uva voea oea oiso Krai-va ora tavosipaaveira, oea viapau oiso vorevoreripavira vuri vovouro purapaveira. Ari ro ira vuri vovou purapareve vorevoreripavira, eera-a ira viapau oiso Krai vo touaro vituaro eveirevora. Ora viapau oiso Krai-ia tarairoera.

7 ☆ Kakae vure oaa, viapau rutu oiso ra iravupa ora visii iava vasepata, ro ira uvuiparoi oiso ra visii keakeapareve. Vao vituaro iava oiso-ia vo osa

☆ 3:1: Ef 2:1-7; Jo 1:12 ☆ 3:2: 1 Ko 13:9-13; Ro 8:15; 2 Ko 4:17 ☆ 3:7: 1 Jo 2:1, 26, 29; Hi 6:1-9

ro ira torevoko vovou rutu purapareve, ira-a eera ira-ia torevoko vovou rutu toupaveira oiso rutu osa Kraís vo vovouaro. ⁸ Ari ro ira vorevoreripavira vuri vovouro purapareve, ira-a eera Seten reraaro. Uvare Seten vo pitupituario sirova utuparoveira. Evo vovou vuria rutu Seten oa oisoa purapareve voari rutu rova iava, vo osa vo rasio pura asavira touva. Oire uva Pauto Oviitoaaro karekeroepa va vao Seten vo kovoaro opesi piesa. ⁹ Ari ro oirato Pauto reraaro ira viapau oiso vorevoreripavira vuri vovouro vai purapareve. Eake iava? Uvare Pautoa Tootoa rutu vituario. Ovituario-a vao rera vaaro oa rera sopaaro-ia oirato toupaveira. Ari ita, Pautoa eera oirato aitetoaaro. Oa iava viapau uvuiparoi oirato ra vorevoreripavira vuri vovouro vai purapareve. ¹⁰ Oire ra oiso ragavira taraipavio, Pauto ovii iraraaro pisa visivi rutu toupaveira voeopa Seten ovii iraraaro. Vao vituario iava vosa ro ira viapau torevoko pitupitu purapareve, ora viapau oiso ora rera sopaaro vatepare araokotoapa siraopaoro, ira-a eera ira oiso toupave, Viapau oiso rera-a Pauto oviitoaaro.

Oiraopa Vovou Rutu Sopaua Rutu Vatepasa Araokotoa Oaviipa

¹¹ Vo tavitavia-a vao-ia oa iava uvutava voari rova-ia oa oiso purapai, Vigei uvui iraopaviei ra oearovivupa siraopavio ora vigei iava voea. ¹² ☆ Uva viapau rutu oiso uvuipaviei ra oiso piepape osa ro-ia Adam oviitoaaro Ken Seten reraaro. Ira araokoto uporeva rera kopii pieoro. Oire uva eake-a vao oare araokoto upoaro rera kopii pierava? Oa-a vao vituario oiso tupaivoi-ia, uvare rera oisoa vuri pitupituro purapareve, ovusa eera araokoto torevoko pitupituro oisoa purapareve.

¹³ ☆ Araoko irara oaa, opeita oearovu vo vovouroaro-ia tavetave iraopata voeoro vo rasio-ia vo rara visiire kasipu iraopaave. ¹⁴ Ari vigei-a vao vigoa ora vigei araoko iraraaropa sirao iraopavioveira. Eva-a oa iava uvuipaviei ra taraipavio oiso, Va vao kopiipa vovou oa iava iviropavieraoro vore tootoopa vovou-ia. Uva ro oirato ira viapau siraopa vovou purapareve, eera-a ira touvira toupavevoi kopii vovou raga-ia. ¹⁵ ☆ Ro ira touvira kasipu vovou purapareve ora rera araokotoaarore, ira ita oiso toupavevoi osa riro oira upoto. Oa iava rera-ia taraipatai oiso, Viapau oiso ro-ia Tootoo Ovoi vai toupaveira. ¹⁶ ☆ Oire uva apeisi ragavira uvuipaviei ra vearovira rutu va-ia vao

sirao vovou taraipavio? Ari oiso-ia, Krai ora rera iava vasereva oearovupa, oiso ra rera kopii pieive vigei iavirava. Oa iava uvui iraopaviei ra ora vigei iava tootooara oavi rutu vatepape oearovivu araoko irara oavi tauvapaoro. ¹⁷ ☆ Vosa irouto ro ira riroara rutu-ia orekerovu rutu pitupareve, ra varava reasiparo iravivu araokotoaaro tauvapa arapa, vosa eisi piepareve, ra eake iava oiso puraparo, “Ragai Pautoa-pa siraoparai rutu ora ragai sopaaro rutu iava”? Viapau oiso uvuiparoi rutu ra oisi piereve. ¹⁸ Kakae vure oaa, vigei viapau rutu uvuipaviei ra sirao reo purapape vo ragava gisipoara iava. Viapau. Ari vosa sirao vovou rutu purapape, oa iava uvuipaai oearovu va eveipasa, vo rara sirao vovou rutuva kovopaoro oearovivu tauvapape.

Ro Riro Rarito Viapau Uvuipa Ra Uririparo Pautoa-pa

¹⁹ ☆ Uva oisi eisi oearovupa siraopaoro uvuipaviei ra oiso taraipavio ora vigei-ia, Oiraopa vovou purapai va vao Pauto vo vovouaro rutu. Osa iava uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia rasivauru vovouvira rutu toupape. ²⁰ ☆ Vao rutu vituaro iava vosa ora vigei iava sopaura oavi rutu-ia sovopape oiso, O ari vuri pitupitu purapai. Oire uva uvuipaviei ra oiso ragavira taraipavio,

Pauto vo taraiaro vigei vo vovouroaro-ia putepaiveira rutu. Uvare orekerovu rutu-ia taraiparoveira rera Pauto. Eva oa-ia uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia uriri asavira toupape. ²¹ ☆ Oire vate irara oaa, vosa ora vigei iava sopaura oavi sovopaoro oiso purapavio, Asi vigei viapau oiso vuria vai purai, eisi osa iava uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia uriri asavira rutu toupe. ²² ☆ Uva varao oupapeira rera ruvara-ia oarare rera arepapeira. Eake iava? Uvare rera vaaro goru reo uvupapeira oisi va purapasa. Uva va-a eva oa-ia rera roru piepapeira ora vigei-ia. ²³ Uva va-a vao oare vigei tavitavipareveira rera vo reoaro-ia gorua oiso-ia, Rera vaisiario oirao piepape rutu rera Oviitoaaro Jisas Krai. Ra oeavivupa va iava siraopavio voeao vigei iava voea oiso osa Pauto goruvira rutu vigei tavireva. ²⁴ ☆ Oire ro ira Pauto vo reoaro sirova utuparo va purapaoro, Pautoa-va ora tavosiroi, vo osa Pauto rerava ita ora tavosiroi vo rera sopaaro-ia. Uva apeisi ragavira uvuipaviei ra Pautoa-ia taraipavio vo osa toupareve vo vigei iava sopaura-ia? Ari ro raga iavirava ita ro-ia Tugoropato Uraurato Pauto ira vatereva vigeipa.

4

Pauto Reraaro Uraurato

☆ 3:17: Je 1:22-27 ☆ 3:19: 1 Jo 2:21

☆ 3:22: Mt 7:7, 21:22; 1 Jo 2:3 ☆ 3:24: Ro 8:9

☆ 3:20: 1 Ko 4:4 ☆ 3:21: 1 Jo 5:14

Ora Vurito Iravu Uraurato

1 ☆ Avoeao vate irara oaa, opeita oevu oirara vo reoroaro oirao pie ragapata voeao oea oiso purapaaveira, “Ragai-ia Tugoropato Uraurato touparevoi.” Viapau. Ari uvuipatai ra voea kerisi iraopata rerare ro uraurato vo osa voea rovirieipata oiso, Ro Pauto reraaro, ari vo urauraaro vo rasio iava. Aue vituaro iava uvare riro irara rutu profet irara voeao reo topa piepa irara oea voka-paiveira voraro rutu. Oea kuuvuvira Pauto vo kovoaro purapaiveira.

2 ☆ Uva uvuipatai ra vearovira Pauto reraaro evei iraopata, uvare Pauto reraaro Uraurato ro-ia toupareveira ira oirara oiso tavitavipareveira, “Jisas Kraiis oiravira urioroepa vo rasio iare.” 3 Ari ro ira oiso puraproveira, “Viapau oiso Jisas Kraiis-a Pauto Ovi-itoaaro,” eera-a ira-ia viapau toupareveira Pauto reraaro Uraurato. Viapau. Ari iravu raga-a uraurato ira Kraiis-va ora keriparoveira. Ari ita, rera iava uvu rovtava ira iava oiso puraaepa, “Urioroverea.” Uva rera epao ira touparevoi vo rasio-ia.

4 ☆ Oire uva visii-a vao ovii irara oaa Pauto voeaaro visiigoa voeao-ia kuuvu irara profeta irara putetavora, voeao oea visii varaaro oirao pie vovouro oavisii piro pie ragapaivora, osa viapau uvuipaaera. Eake iava? Uvare Tugoropato

Uraurato vo varivariaro visii sopaaro-ia toupareveira, ro ira vurito vo varivariaro-ia putepareveira rutu. Ro vurito ira voeaopa reiparoveira vo rasio-ia. 5 Voea kuuvu irara profet irara oea vo reoro kosi piepaiveira varao iava orekerovu rasito aueroaro. Oa iava oearovu voeao vo rasio iava oearoa voea vo reoroaro uvupaaro oisi vara purapaiveira, uvare voeao tapo ita profet irara vo rasio-ia tou irara. 6 ☆ Ari vigei-a Pauto voeaaro. Uva ro ira Pautoa-ia taraiparoveira, ira ita vigei vo reoroaro uvu-pareveira. Ari ro ira viapau Pautoa-ia taraiparo, eera-a ira vigei vo reoroaropa reasiparoveira. Eva-a oa iava uvuipaviei rutu ra urauratoarei vearovira rovirieipape oisi va iava vaiterei eveipaaro oiso, Iravu-a ro oiraopa rutu vituaro. Ari ro-a ro ira oirara piro piepareveira voea keakeapaaro.

Pauto-a Vereopa Vovou Rutu Vituaro

7 Vate irara oaa, uvui iraopaviei ra ora vigei iava oearovivupa siraopavio, uvare vereopa vovou rutu vituaro-a vao-ia ro-ia Pauto. Uva aa ro-a ro-ia oearovu kavikopareveira? Eera oirato Pauto reraaro ira Pautoa-ia taraiparoveira rutu. 8 Ari ro ira viapau kaviko vovou purapareve, eera ira viapau oiso Pautoa-ia taraiparoi. Eake iava?

Uvare Pauto-a kaviko vovou rutu vituaro. ⁹ ☆ Uva Pauto ora rera vaaro kaviko vovou karekereva, vo uvare ora rera Oviitoaaro Kataito arureva vo rasio iare. Oa iava uvuipaviei ra oiraopa tootoo rutu Tootoo Ovoi oupape vao iava Oviito vo kovoaro. ¹⁰ Oire uva eake rutu-a vao kaviko vovou rutu vituaro? E oiso toupavoi pasi ra Pautoa-pa sirao rovpavio, eke? Viapau. Easi vao-ia uvare Pauto vigeipa sirao rovoroepe rutu. Oa iava Oviito arureva vo rasio iare raiva purasa, oraiva-ia vigei vo vuri vovouro oavi vo voriaro opesi piereva.

¹¹ Vate irara oaa, vosa Pauto oiraopavira rutu eisi vigeipa siraoroepa, uva vigei ita uvui iraopaviei ra oisi oearovivupa sirao iraopavio. ¹² ☆ Ari ita, viapau oiso iraei ro ira Pauto kekereva. Ari vosa oiraopavira rutu ora vigei iava oearovivupa siraopavio, eisi osa iava uvuiparoi Pauto ra vo toupave vigei iava sopaura-ia. Eva-a oa iava uvuipai ra rera vo kavikoaro kovopaive riropaoro vo vigei iava sopaura-ia.

¹³ Uva uvuipaviei ra oiso taraipavio, O ari, Pautoa tapo tavosivira toupapeira. Ora aue-ia tapo osa vigei tavosivira toupaveira, uvare vigeipa Tugoropato Uraurato vatereva. ¹⁴ Ora oiso tapo osa va vao kekeerao ora vigei varaaro iava osireiara. Oa iava uvuipaviei

ra oearovivu oiraopavira tavitavipape oiso-ia, Aiteto Oviito arureva, auere ra oiso rasitoo-ia tou irara vorevira oureve ora rerapa voea varaaro tootooara oaive orirusa. ¹⁵ Ari ro ira oirara tavitavipareveira oiso, “Jisas-a Pauto Oviitoaaro,” eera-a ira sopaaro-ia Pauto toupaveira, ovusa rera ita Pautoa-va tavosivira toupaveira. ¹⁶ Uva vigei tapo ita vo vovou-ia taraipavioveira oa purareva Pauto vigeipa. Ora rera vaaro kaviko vovou oa oirao piepapeira tapo.

Iu, Pauto-a kaviko vovou vituaro. Vosa irouto ro ira vo vovou vituaro sovara-ia toupaveira vo vovou purapaoro, eera-a ira Pauto tapo tavosivira toupaveira, ovusa ita Pauto rerava ora tavosiparo. ¹⁷ Oire uva eake-a vao oare vo kaviko vovou eva kovopaoro riropapeira sopaura oavi-ia? Auere ra va iava tuuvu vovouvira rutu toupape vo vokio-ia oa-ia Pauto oirara rutu rovirieireverea. Rara vearovira rutu ora vigei-ia taraipavio oiso, Akoea, ari vigei vo touaro vo rasio-ia oiso rutu toupai osa Krai vo touaro toupaveira. ¹⁸ Vosa kaviko vovou toupave vo vigei iava sopaura-ia, oa iava viapau uvuipai ra uriri vovou otavukiario toupave vo ora vigei iava sopaura-ia. Viapau. Aue vituaro iava uvare kaviko vovou rutu-a vao oa uririara rutu kosi piepaveira. Oire vosa

uriri vovou vai toupave vo irai iava sopaua vai-ia, ra va iava taraipaave oiso, Asi ro vuria vo voriarore rugorugopaaro. Oire va-a eva uriri vovou oa vituaro iava kaviko vovou viapau uvuipai oiso ra rirope rutu rera-ia.

19 ☆ Siraopavio. Eake iava? Uvare Pauto vigeipa sirao rovoroea. 20 Oire vosa irai oiratoa vai oiso puraro, "Ragai Pautoa-pa siraoparai," vo osa araokotoaaro kasipua rera-ia toupave, oire uva rera-a eera riro kuuvutoa rutu. Oa vituaro iava oiso toupai, Vosa viapau araokotoaaropa sirao rovoparo, ro ira uvuiparoi rera kekepareve, oire uva apeisi ragavira oiso osa iava uvuipa ra Pautoa-pa siraoparo, ro ira viapau uvuiparo ra Pauto kekepareve? 21 Riro goru reo rutu vatereva Pauto vigeipa oiso-ia, "Ro ira Pautoa-pa siraoparo, eera-a ira uvui iraoparoi ora rera araokotoaaropa tapo sirao iraoparo."

5

Riro Oirao Pie Vovouto Ira Rasito Vo Pitupituaro-ia Putepareveira

1 ☆ Vosa irouto oiso oirao piepareve, Pauto Jisas roporevoiva, rera-ia vo vaisio tovoreva, Krai vigei tuvetuvepatoaaro, ira ita-a eera oirato Pauto oviitoaaro. Uva ro ira Aitepa

siraoparo, ira ita ovii irarapa tapo siraoparoveira. 2 ☆

Eisi osa iava uvuipavieira taraipavio oiso, Vigei-a vao Pauto ovii iraraaropa siraopavioveira, uvare Pauto Aite irapa siraopavioveira. Ora rera vo rearo tapo sirova utupavioveira vao goru reo rutu. 3 Vosa vo reo riro goru reo sirova utupavio vo reo orirupaaro vo vigei varaaro-ia sopaura oavi-ia, ra oiso toupape, Vigei ita Pautoa-pa siraopavioveira. Ora vao rera vaaro riro goru reo rutu vao oa viapau oiso vavagisipapeira vigeipa vo osa va purape. 4 ☆ Aue iava uvare voeao oea oiso toupaveira Pauto voearo rera vo rearo purapaaro, oea uvuipaaveira rutu oiso ra rasito vo pitupituaro vo goruaro-ia putepaive. Uva vo goruo-ia putepa vituaro oiso toupai, Eva vigei vaaro oirao pie vovou rutu. 5 Ari ita, irouto-a ro ira uvuiparoi vo goru-ia vao rasito vaaro putepareve? Ari ro raga ira oiso puraparoveira oirao piepaaro, "Jisas-a Pauto Oviitoaaro."

Pauto Roroiovira Taviroepa Oviitoa Iava

6 ☆ Jisas Krai ira raga vo rasio iare urioroea. Oa iava baptaisa oureva uuko ovi-ia. Ora oiso osa ora rera iava revasiva vatereva evao parikou-ia kopiioro. Ari ita, uva viapau oiso vao ragava urioroea baptaisa

☆ 4:19: 2 Ko 5:14-17 ☆ 5:1: 1 Ko 15:1-11; Jo 1:12 ☆ 5:2: 1 Jo 2:5 ☆ 5:4: Hi 11:1-6; Jo 16:33 ☆ 5:6: Mt 3:13-17; Jo 19:34

vo pitupituario aue-ia uukoa. Viapau. Ari varei rutu-a oiso-ia, uukoa vao-ia ari revasiva o. Oarea rutu oirao piepareveira Tugoropato Uraurato, uvare rera raga oiraopatoa rutu. ⁷ Oire uva vo peva rutu-a varao-ia oara oiraopavira rutu tavitavipa-peira Krai iava oiso-ia, ⁸ ☆ Tugoropato Uraurato-a ro-ia, ari uuko-a vao-ia, ari revasiva-a o-ia. Opevaa rutu kataivira rera iava oiraopa reo rutu kosi piepaiveira. ⁹ ☆ Oire uvuipaviei ra vo reoro oirao piepape oara oiraopavira purapaiveira oearovu oirara orekerovu iava. Oiso osa Pauto va vao oirao pie reo purapareveira Oviitoa iava. Oreoa-a eva oiraopa reo oa oirara vo reoroaro-ia oiraopa reoro putepaiveira rutu. ¹⁰ Uva ro ira Pauto Oviitoaaro oirao piepareveira, eera-a ira sopaaro-ia Pauto vo reoaro oiraopa reo rutu toupaveira. Ari ro ira viapau Pauto vo reoaro oirao piepareve, eera-a ita ira Pauto oiso piepare, Riro kuuvuto. Eake iava? Uvare viapau oiso vao oiraopa reo oirao piepareveira rutu vo reo oa purareva Pauto ora rera Oviitoaaro iava tavitavipaoro. ¹¹ Oreoa vao oiso purapai, “Pauto vigei vatereva Tootoo Ovoi vo tootoo-ia oa-ia vituparoveira rera raga Oviito.” ¹² ☆ Ari ita, ro ira Oviitoava ora tavo-

sivira rutu toupareve, eera ita ira-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira. Ari vosa irouto-a ro ira viapau Oviitoava ora tavosivira toupareve, uva rera-ia viapau oiso Oiraopa Tootoo toupavoi.

Vigei Uvuipaviei Ra Taraipavio Oiso, Vigei Tootoo Ovoiva Toupai

¹³ ☆ Vo rigato puraavoi visipa oisore ra vearovira rutu taraipata oiso, Tootoo Ovoiva toupatavoi visii vao-ia visigoa vo Pauto Oviitoaaro vaisiara oirao piepataveira. ¹⁴ ☆ Oire uva uvuipaviei ra tuuvu vovouvira toupape vo Pauto osireiara-ia, uvare taraipaviei oiso, Vigei varaaro variriara uvupareveira, vo osa rera arepapeira rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro. ¹⁵ Ari ita, vigei vo reoroaro uvupareveira, vo osa variripavioveira rera akepaoro. Oa-ia oiraopavira rutu taraipavio. Oire uva va-a eva oa vituaro iava uvuipaviei ra oiso ragavira taraipavio, Varao epao oara vateparevere vigei vo ruipaaro uvui ovoipaoro.

¹⁶ ☆ Oire vosa irai ro ira araokotoaarova siitueparo, ovusa vuria vai purapareve ro oirao pie vovouto, ovuriava eva viapau oiso opesiroverea Tootoo Ovoi ou asavira, uva uvuiparoi ra Pauto arereve rerapa araokoto. Oa iava uvuiparoi

☆ 5:8: Jo 19:31-37; Mt 18:16 ☆ 5:9: Jo 8:17-18; Mt 3:16-17 ☆ 5:12: Jo 3:36

☆ 5:13: Jo 20:30-31 ☆ 5:14: 1 Jo 3:21-22; Mt 7:7 ☆ 5:16: Je 5:15; Hi 6:4-6; 1 Ko 11:23-32

ra tootooa vatereva araoko-toaaropa rera vo rugooaro torevokopaoro. Uva voeaore reoreoparaí oea oiso varao vuriara purapaive oarava viapau oiso opesiaverea Tootoo Ovoi ou asavira. Ari oavuei touvira vuria, ovuria vo vovouaro sirova utupaoro uvuipaai oirao pie vovou irara ra vo vovou iava opesiave Tootoo Ovoi ou asavira. Uva viapau oiso visii tavitavipaavoi oiso ra rerapa Pauto aketa eera ira eisi vo vuri eva purarevora. Viapau. ¹⁷ Oaravu rutu vuri pitupituro oara purapaoro vuri vovou purapapeira. Ari oaravuei varao oara viapau oiso visii oiso piepaiveira ra vara iava opesipata Tootoo Ovoi ou asavira.

¹⁸ Vigei taraipaviei rera-ia oirato Pauto reraaro ira viapau vorevoreripavira vuriara purapareveira, uvare Pauto Oviitoaaro Jisas rera utopareveira. Eva-a oa vituaro iava viapau uvuiparoi Vuritoa rutu Seten oiso ra rera vuri piereve eera oirato.

¹⁹ Oire uva uvuipaviei ra ora vigei-ia taraipavio oiso, Vigei-a vao-ia Pauto voeaaro, vo ovusa riro irara rutu voeao oearovu oea toupai vo rasio-ia, oeapa reiparoveira ro-ia Seten.

²⁰ Uva Pauto Oviitoaaro-ia taraipavio oiso-ia, Ira urioroepa vigei vo rugurgooroaro aviavi piesa, oisore ra va iava aviavi pievira rutu taraipavio Oiraopatoa-ia Pauto. Uvare vigei varaaro

tootooara toupaveira rera raga-ia Oiraopatoa rutu Pauto ro raga ita Oviito Jisas Kraís. Eera raga Oiraopatoa rutu Pauto ira raga ita Tootoo Ovoi rutu vituaro.

²¹ Kakae vure oaa, ora vatatopo iraopata voeaopa riro kuuvu irara pau irara ora varao kuuvu siposiporo. Oara evara uvuipai ra Pauto vo tavukiaro ouve vo visii iava sopaura oavisii-ia.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi visiipa. Ra opesipe.

2 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ro ira vo pasio rigatoreva ira ita opa riakova reesireva ora voeao oira voeaaro ovii irara oiso ra vo reoro vieiive. Ari tarai irara oiso rugorugoopaaveira, Ira ovoovovira oeavu lotupa irara reesireva oira vaisipaoro o riakova. Uva goruvira vo pasio-ia rigatoreva oiso ra oirao pie vovou irara siraopa vovou pura iraopaive oearovivuppa siraopaoro, vo osa Pauto vo reoaro vearovira uvupaive (2 Jo 5-6). Uva ita, voea tavireva oiso, Teapi oeavu kuvuu irara vo siposiporoaro uvupata, voeao oea oiso purapaaveira, Krai viapau oiravira urioroepa vo rasitoa-ia toupasa.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-3.
2. Rovopa reo goru vao oa oiso purapai, Iravivupa sirao iraopau, 4-6.
3. Vatatopo pie reo voeao iava riro kuuvu irara tisa irara, 7-11.
4. Ovoiopa reoro varao, 12-13.

¹ Ragai-a vao-ia reito ragoa vo rigato puraavoi viipa oira vasiva rutu riakova vearovira rutu. Viigoa roporeva Pauto ora vo vureo tapo kakae vure vii voeaaro. Visii rutu eva visiigoa kaviko iraopaaveira.

Uva viapau oiso ragai raga-a, ari oearovu tapo-a voeao oearoa Oiraopa Reo-ia tarai iraopaaveira rutu. ² ☆ Oreoa vao Oiraopa Reo oa vigei sopaaro-ia toupaivoi ora tupaaveira vokiara rutu-ia. ³ Oire uva Pauto arepaavoi ro Aite ora Jisas Krai Aiteto Oviitoaaro, auere ra tauva vatesi vigeipa, ora sirao vovou, ora gavaure vovou viigoa oiraopa vovou-ia taraipavioveira, ora vao-ia kaviko vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Kaviko Vovou Rutu Purape

⁴ ☆ Roru iraopaavoi rutu oearovu vii ovii iraraaro iava kekepaoro voeao oea oiraopa reo rutu sirova utupaaveira, oiso rutu osa evo reo iava vigeipa goru reo vatereva Aite. ⁵ ☆ Oire uva vearovira riakova vii tavipaavoi oiso, Vigei tapo ita uvui iraopaviei ra oearovivu ita kaviko iraopape ora vigei iava voea. Uva viapau oiso airepa reo-a vao-ia oa rigatoavoi viipa. Viapau. Ari aue raga iava-a uvare riro goru reo rutu-a vao oa uvuepa voari rovoa-ia vo uva oirao pie vovouro rovoepa. ⁶ ☆ Oire va vao-ia ora kavikopa vovou oa iava reoreoparai oa oiso ragavira tupaaveira, Uvui iraopaviei ra Pauto vo ruipaaro sirova utupavio. Oiso osa vao riro goru reo oa uvutava voari rovoa-ia oa oiso purapa-peira, Uvui iraopatai ra oiso

toupata kaviko vovou rutu purapaoro.

Uvui Iraopaviei Ra Goru-vira Rutu Krai Vo Reoaro-ia Pitupape

⁷ ☆ ☆ Ari ita, riro irara rutu oirara oea sikasikaaepa uvarovu ruture vo rasio-ia, voeao oea oirara keakea-paiveira oiso purapaoro, “Jisas Krai viapau oiso oiravira urioroepa.” Uvare voea-a riro kuuvu irara voeao oea Krai-va ora keripaaveira. Oea oiso rutu tupaiveira osa ro Vurito Krai-va Keripato. ⁸ ☆ Ora vatatopo iraopata auepa, teapi viapau voria vai oavisii outa vao oare kovopataveira Pauto vo kovoaro purapaoro. Ari vosa ora utopata, oa iava uvuipatai ra ora visii vo voriaro rutu outa vo Pauto ruvara-ia. ⁹ Oearovu viapau oiso Krai vo taraiaro raga sirova utupaaveira. Viapau. Ari osiposiporovu raga oupaoro vara-ia oirara tuvetuvepaiveira. Uva voea-a evoea oea viapau oiso Pauto tapo ora tavosi-paaveira. Ari voea raga oea Krai vo taraiaro sirova utupaaveira, evoea-a oea Aite vaio tapo ora Oviito ora tavosipaaveira. ¹⁰ ☆ Oire vosa irai vii iare karero viro ro ira viapau oiso Krai vo taraiaro ragava urioro, ra viapau oiso rera koata pieri vii vo kepaaro-ia voa rera pau piesa. Viapau. Ari ita, opeita rerava oiso purau, “Vearo voki rutu.” ¹¹ Aue

vituario iava vosa ro ira rerava eera vearo vokireve, ira-a rera vo kovoaro ita eva vuri kovo purareve rerava ora tavosioro.

Ovoioapa Reo Vao-ia

¹² Ari ita, riroara reoreoara rutu epao ragai varaaro tou-vira. Uva reasiparai vara iava visii tavitavi arapa vao-ia pepa ora ing. Viapau. Ari ragai oiso raga rugorugooparai rutu raripaoro, oiso ra visii kekea rutu. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra ora reoreovio. Ra va iava uvuipaviei ra rorupape rutu.

¹³ Oeavu visiiva vearo voki puraivoi, voeao vii taataavaaro ovii iraraaro o iria roporeva Pauto.

Eisivi raga, ra opesipe.

3 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Jon vao rigatoreva vo pe-
vapa pasi rerapa Gaias. Uva
oreoreorovu tapo vatereva
Gaias vaaro oirao pie vovou
goru piesa. Ora Gaias tapo
tavireva ra iravu ro Daiotrefis
verareve lotua iava, uvare
vuri pitupituro oisoa pura-
pareve, ora oisoa ora rera
raga ora ira pieparo rutu.

1. Aviavi pie reoro vo pasio
iava, 1-4.
2. Gaias-ia rorureva Jon
rera vaaro-ia vearo
kovo, 5-8.
3. Daiotrefis vo pitupitur-
oaro iava vuriara rera
tavireva, 9-10.
4. Demitrias ira vearo
kovo pureva, 11-12.
5. Ovoiopa reoro varao,
13-15.

¹ Ragai-a vao-ia reito ragoa
vo rigato puraavoi viipa
Gaias viigoa oiraopavira
rutu kaviro iraopaaveira.

² Vatetoa oaa, variriparai
oisore ra vearovira rutu
toupai. Vao oa iava viapau
oiso oavu avu vai vii iare
uriopere oiso osa upiara.
Ari ita, vearovira taraiparai
vii-ia, uvare viapau oiso
vuria vaiei vii iava sopaua
oara-ia. ³ ☆ Ragai roruavora
rutu vo reo uvuoro araoko
irara oavi gisipoaro iava.
Uvare pou virooro vii iava
ragai tavitaviivora oiso-ia,

“Viapau oiso raveraveparoi
vao oiraopa reo sirova
utupaoro.” Ari ita, vii-a
taraiparaveira, vo uvare
oiraopavira rutu vokiara
rutu-ia riro goru reo sirova
utupauveira. ⁴ ☆ Uva viapau
oiso oaiei oa uvuipai ra vao-
ia putepaive oiso osa ovii
irara oaa iava uvupaoro
rorupaaveira, vao iava
uvare oiraopa reo sirova
utupaaveira rutu.

Gaias Vearo Kovo Oiso Pu- rapareve

⁵ ☆ Vatetoa oaa, kasi-
varivira araoko irara oave
tauvapa kovo purapari. Ari
ita, vosa oearovu araoko
irara oara oea aapaapau-
vira uriopaave vii iare,
uva voea tapo ita touvira
tauvapariveira. ⁶ Uva evoea
araoko irara oave evoava
kareaiva, voeao lotupa
irara tavitaviivora vova vii
vaaro iava vereopa vovou.
Uva vii tavipaavoi oiso ra
touvira voeavi tauvapari.
Ra oisi iavirava topa pievira
ita vokapaivere oearovupa
siposipopasa Pautoa iava.
Oa iava rera roru pierivere
ora vii vaaro iavirava tauva.
⁷ ☆ Aue iava uvare voea
vaaro voka rovoepa Krai-
va kovopaoro voraro rutu.
Uva voa viapau oiso oearoi
oisoa ora voeapa arepaive
orekeroyu avu vaire voeao
ruvara-ia oea oisoa viapau
Krais oirao piepaive. ⁸ Eva-
a oa vituaro iava uvui
iraopaviei ra voea tauvapave

☆ 1:3: 2 Jo 4 ☆ 1:4: 1 Ko 4:15; Fm 10

☆ 1:5: 1 Ti 3:1-2; Ro 12:13; Hi 13:2

☆ 1:7: 1 Ko 9:15-18; Ap 5:41, 20:33-35

evoea araoko irara oave. Oa iava uvuipaveiei voea tapo kovopasa oiraopa reo kosi piepaoro oearovupa ita.

Daiotrefis Vuri Pitupitu Purareva

⁹ Voviri tuaririvi oavivu gareavi pasia rigatoava voeapa lotupa irara. Uva viapau oisoa ragai vo reoroaro sirova utuparo Daiotrefis. Uva oiso raga vovouparoveira ra ora rera raga ora rei vaisi pieparo lotupa irara tuvetuvepaoro.

¹⁰ ☆ Oire vosa poura viro, ra rera vaaro vuria po-
eraavere oiso vara varao-
ia, kiuvu reoa vao-ia oa
viapavira rutu akukuvira
raga purapareveira vigei
toga ragapaoro, ora kuuvu
reoro tapo purapareveira
vigeire, osa viapau vara evoa
rekasipareve. Vo osa oaravu
tapo varao-ia oara pura-
pareveira oiso-ia, Viapau
oiso araoko irara oave koata
piepareveira vo ora rera vo
kepaaro-ia paupasa. Uva ita,
oearovivure koruparoveira
vo osa eisi ruipa ragapaave
oearovivu araoko irara
koata piepasa. Uva rera vo
ruipaaro oiso toupaveira ra
voea kosi piepareve lotupa
irara arova.

¹¹ ☆ Vatetoa oaa, opeita
voeao vioepari oea vuriara
purapaiveira. Ari uvuipau
ra voea raga vioepari oea
vearopara purapaiveira.
Uvare ro ira vearoa pura-
pareve, ira-a eera Pauto
reraaro. Ari vosa ro ira

vuria purapareve, eera-a
ira viapau oiso Pauto vo
vovouaro eveipareveira,
oisore ra oisi va purapareve.

Demitrias Vearo Vovou Oisoa Purapareve

¹² ☆ Riro irara rutu
Demitrias-ia oisoa egaega-
paive rutu. Uva oiraopavira
oisoa vearo kovo rutu pu-
rapareve. Eva-a oa vituaro
iava uvuipaveiei ra vegei
tapo voea vo reoroaro oirao
pieve. Oire ra ragai tapo ita
rera iava oiraopavira tavi-
tavipara. Ari ita, taraipauei
ragai vo reoaro-ia vao
oiraopa.

Ovoioa Reoreo Vao-ia

¹³ Riroara rutu epao reo-
reoara ragai varaaro. Uva
viapau oiso uvuiparai viipa
vara rigatoa aue-ia pentoa
vai ora ing. ¹⁴ Ari rirovira
rutu oiso ruipaparai ra vii
kekea utupa visivi. Oa iava
uvuipaveiei vegei rutu ra ora
reoreove.

¹⁵ Oire uva Pauto
arepaavoi oiso ra gavaure
vovou vatereve viipa. Uva
vate irara oara rutu vo
reo viipa sipopaivoi oiso
purapaoro viire, "Vearo
voki rutu." Ora vii tapo
ita osa varirivira purauvere
voeaore igei vate iraraaro
katakataivira oiso, "Vearo
voki rutu visiipa."

Evavi raga osa vo pasio
opesi piea.

JUT Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oearovu oiso pura-paaveira, Ro Jut ira Jisas araorei ora Jems kokoratoaaro (Mk 6:3; Mt 13:55), vo osa oearovu tarai irara oea oiso purapaaveira, Iravu raga Jut.

Uva vo reoreoro oara toupai vo pasio-ia oreoa vaeapai ora vo reoreoro oara rigatoreva Pita eraopa pasi oaro-ia. Riro goru reo rutu vatereva Kristen irarapa, uvare oearovu vuri vovou irara oea oisoa voea tavitavipaive oiso ra vuri pitupituro purapaive akukuvira raga. Ari ita, kuuvu reoro raga varao-ia. Jut oiso puraroepa, Voeao kuuvu irara oea oiso rutu toupai voi osa oearovu riro kuuvu irara tuariripa irara (Ju 5-16). Uva voea vaisipaoro ovaisirovu oureva vova Jiu-pa irara vo vukuroaro iava, varao oara viapau toupaveira vao-ia vigei vaaro Tugoropa Vuku oa-ia pitupai vigei Kristen irara vo vokie (Ju 9, 14-15).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-2.
2. Tuariripa irara riro kuuvu irara vaisireva voea vo vuriroaro iava tavitavipaoro, 3-16.
3. Uvui iraopaai Kristen irara ra oirao piea-ia uvisivira pitupaive, 17-23.

4. Vearo vaisi vore Pauto, 24-25.

¹ ✧ Ragai-a vao Jut ragoa vo rigato puraavoi Jisas Krais kovopatoaaro, ora tapo Jems araokotoaaro. Uva vo rigato puraavoi voeaopa oearo keeraroepa Pauto, oisore ra rera sirova utuave, evoea oea kaviko iraopareveira Pauto Aite. Oea oriruvira rutu toupaveira, uvare Jisas Krais tapo ora tavosi iraopaaveira. ² Uva Pauto arepaavoi, oisore ra siraopa vovou rutu vatereve ora gavaurea ora kaviko vovou uvuivira rutu.

Vearo Siposipova Keripa Irapa Vo Reoreoroaro Toupai voi

³ ✧ Vate irara oaa, oiso ruipa rovoraera ra visiipa vo rigato puraa vo raivao vituaro iava, oa iava Pauto vigei vorevira ourevere ora rera iare. Oire uva evo rugoo isivaaro iava oiso ora sovorai, oa iava oiso vovouparai ra visiipa taru goruvira rutu vao rigatoa visii vo vovouroaro goru piesa rutu. Eisi osa iava uvuipatai ra uriri asavira vo vovouro vituaro iava reoreopata oara oirao piepataveira. Evara raga oara vatereva Pauto voeaopa rera voeaaro, oiso ra vo vovouro-ia taraipaave. ⁴ Eake iava? Uvare oearovu oirao pie vovou asa irara kaviruvira raga koatapaapea visii tapo toupasa. Voearo oearoa kuuvuvira tavitavipaaveira Pauto vo

siraoaro iava. Evoea oea oiso purapaaveira, “Ea-gara, uvuipaiei ra otopa pitupitu purapaio. Oa-ia Pauto uvuiparoi ra igei vura ragapareve igeipa siraopaoro.” Uva oisi-a eisi osa piepaoro Jisas Krais-re isivapaaveira ro Reito ora Turaro. Vo osa voari tuariri aue-ia Tugoropa Vuku oiso puraepa, “Voea vo voriaro oa ouiverea eva-ia vuria raga.”

5 ✧ Oiraopavira rutu vao-ia taraipataveira. Ari visii rugorugoo piepaavoi, oiso ra vearovira rutu vare rugoopata vao-ia oiso osa ro Turaro voeao Jiu-pa irara oureva Isip iava voea orirusa. Oa isivaaro iava oearovu voea iava opesi pie ovoireva, oea viapau oisoa rera oirao piepaive. 6 ✧ Ora vao tapore rugoopata osa voeao enselpa irara ora voea vaisiaro raga rei pieoro ora voea vo tavukiroaro kavuiva. Oire uva oisi-a eisi osa pieoro ora voea voa arova avaaepa. Uva va-a eva oa vituaro iava voeaei, oea tuukepaai vo vokio sen iro-ia pupurua sovara-ia. Evoa-a uva voea tovo pierewa Pauto vore tuepaoro uva ora voea vo voriaro vuri vori ouiverea rara vo Rei Voki-ia. 7 Uva oiso tapo visii rugoo piepaavoi ra vo uruireore tapo rugoo iraopata Sodom uruirei ora Gomora urui, vo uruiro tapo ouruiroa oisoa vo uruirei ruvara-iavi toupave. Uvare evo uruiro rutu-ia tou irara eisi vo pitupituro oisoa pu-

rapaive otopa pitupituro ora opitupiturovivu, oara tapo viapau oisoa torevokopape, vo rara ora voea ragava oirara toupave otopaoro. Oa-ia ora voea vo voriaro ouiva vao-ia tuitui kasi. Oire uva oisi-a eisi osa pieoro vigeipa vo ovoovo rutu puraiva vo vokio iare vao iava eto kasi oa viapau opesia vai.

8 Oiso osa vo vokio-ia oa-ia oearovu oirao pie vovou asa irara vuri urusiro-ia orekerovu oupaoro vara sirova ora voea iava va-raura vuri piepaiveira vo pitupituro-ia, oara-ia Pauto vo goruarore isivapaaveira. Oa iava voeao takaupaoro oiso purapaaveira, “Voeao reipa irara vuvuiua iava voea-a akuku irara raga.”

9 ✧ Ari ita, ro-ia rovopato enselto Maikel ira viapau oiso eisi oai purareva. Ari vo osa ora uporoepa aueva Seten, vo osa ora kaureosiepa Moses kopii-ia vo rera ousa oiso, “Aa ro-a ro ira rera ouparevoi.” Oire uva Maikel avivikevira rutu rerava ora kaureoparoepa oiso rugoopao, Teapi vuri reoreo vai-ia Seten togareve. Oa-a vao oa iava rerare oiso puraroepa, “Reitoa raga Turaro uvuiparoi ra vii torevokoreve. Ra eakau.” 10 Uva vo vokio-ia voeao vuri irara varao tovipaiveira, oara-ia viapau oiso roroiovira rutu rugorugooapaaveira. Ari vo vovouro vuri vovouro oara sovopaiveira vo ora voea

sopaura raga-ia. Oiso rutu osa vo karero kaakau kare oisi piepaiveira. Oara-a evara uvuipai ra voea opesi pie ovoipaive.

11 ✧ Siraovira rutu voeav-
ipa. Uvare vuri pitupitu sirova oisoa utupaave oa purareva Ken. Oire uva va vao osa moni ou ragare oisoa ruipapaave. Eva vituaro oa iava vuri pitupitu sirova utusa oisoa arovipaave, vao oa oisoa purapareve Belam. Ora kaureo vovouro rutu tapo oisoa purapaive, oiso rutu osa ro Kora ira Moses-
va ora kaureoroepa. Oa iava voea rutu opesi pie ovoireva Pauto, oiso osa Kora opesi pie rovoreva.

12 Oea oiso rutu toupaveira osa varao avekeara oara vatauvira rutu toupaveira vo uva takuvuvira aiopataveira katai vovou raga-ia. Eake iava? Uvare voa-a evoa uva oirara kove piepaiveira aue-ia vuri pitupitu, vo osa visii tapo aiopaive. Oire uva oisi-a eisi osa piepaiveira ora voea raga-ia rugorugopaoro arii asavira rutu. Oea evoea oiso rutu toupaveira osa o rukuta iria-ia viapau kokeva vai oirara tauvapasa. Uvare kiuvu oira pupipareveira uvarovu ruture. Ora tapo uvare oiso rutu toupaveira osa oearovu evaovaro varao oara viapau kuepapeira ora vo evaro vo vuutaroaro-ia. Uva va-a eva oa iava oisoa tate ovoi piropa erako ovoisa

kopii ovoioro vavurupa kaviro rutu tapo. ¹³ Oea oiso rutu tapo toupaveira osa riroa toru kou vo avakava-ia, uvare vuriara purapaiveira vuivuiara. Oa iava ruiruisovira oisoa karekepape vao toru kou vo viara-ia. Ora oiso rutu tapo toupaveira osa varao ruuso aaviikoro oara viripaiveira voraro rutu. Vo osa Pauto varapa uvavu reesireva vara voaaro. Uva uvuipai ra tauai rutuva roropaive rupa rutu-ia tupaoro. Vo uva viapau opesia vaiei.

Vuri Irara Oiso Voea Vo Voriaro Ouiverea

14 ✧ Voari tuariri rutu uva ro oirato Inok oavu ravaa reo ravaavira purareva voeaore vuri irara. Uvare rera ro Inok ira Adam sirova uturoepa katai vatarapa aao puraoro. Ira-a ro ira oiso puraroepa, 'Keketa. Turaro taru urioroverea riro ipuro (tausen) rutuva enselpa irara tugoropa irara. ¹⁵ Oisore ra oirara rutupa voea vo voriaro vatereve. Uva va-a vao oa-ia voea vuri irara togareverea, oea viapau oiso Pauto oirao piepaiveira. Voea raga ita evoa oea vuri vovouro purapaiveira. Oiso vara tovi reoro-a varao oara purapaiveira Pauto tovipaoro. Oara vituaro iava voeare oiso puraroverea, "Visii raga ita vao visiigoa vuri vovou purapataveira." '
¹⁶ ✧ Ari ita, voea vuri irara

✧ 1:11: Jen 4:1-15; Nam 22:1-24:25

✧ 1:14: Jen 5:18-24; Diu 33:2; Dan 7:10

✧ 1:16: 2 Pi 2:18

rirovira kaureopaoro oearo-vivu toga ragapaiveira oirara kuuvu reoro-ia. Vo ovusa ora voea vo vovouroaro vuriara raga sirova utupaaveira. Vo vovouro oara iava ora voea vaisiaro raga riro piepaiveira. Ora oiso tapo osa oearovivu tapo agoagoto iraopaiveira, oisore ra va iava voea vo vovouroaro pura uviropape.

Oirao Pie Vovouro Oavisii-ia Goruvira Pitu Iraopata

17 Ari visii vate irara oaa, opeita vo reore ovau iraopata. Oreoa visiipa vateiva aposel irara ro iava vigei reraaro Turaro Jisas Krai voari tuariri. 18 Uva oiso puraaepa visii tavioro, "Vosa ovoioipa vuutaro pou piroverea, uva oearovu oirara karea viroverea, voea oea oearovu agesi piepaivera visii iavirava visii tovipaoro. Uva voea raga-a evoea oea ora voea vo ruiparoaro sirova utupaaveria Pautoa-re isivapaoro." 19 Evoea raga ita oea lotupa irara roo piepaiveira voeapa orugoovuvu rutu vatepaoro. Vo osa oirara raga vo rugooroaro sirova utupaaveira. Uva va-eva oa vituaro iava viapau oiso voea sopaaro-ia toupareveira ro Tugoropato Uraurato.

20 ✱ Uva visii-a vao vate irara oaa, viapau uvuipatai ra eisi piepata osa evoea. Ari uvuipatai ra ora visii raga ora tore pie iraopata vao-ia

goruvira rutu pitupaoro visii vaaro oirao pie vovou vo Pautoa-ia, vo osa variripata Pautoa-re Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava. 21 Ora oiso osa uvuipatai ra vo touo rutu purata, oa iava uvuipatai ra ora sovota oiso puraoro, "Oiraopavira rutu. Uva Pauto vo siraoaro vigei-ia toupavoi." Uva oisi-a eisi osa tupaoro uvuipatai ra vaore tuevira tupaoro Tootoo Ovoi oupata, oa vatereverea visiipa Turaro Jisas Krai visiipa siraooro rutu. 22 Sirao vovou rutu kareke pie iraopata voeaopa oea vo vovouroaro avavaivira tupaiveira oiso purapaoro, "Aa vao-a vao oa veaorapai? Ari aa vao-a vao oa vuripai?" 23 ✱ Oearovu airerei iraopata voea vorevira kae piepaoro vova tuituia vaopa, teapi rovaave vo vuri tapi. Ora vo osa oearovivupa sirao iraopata vaopa uriripaoro vuri vovou oa purapaiveira. Ari ita, oiraopavira uvuipatai ra voea varaaro varoara veripata, varao oara vuivupaiveira vuriara purapaoro.

Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapaa

24 ✱ Ari Pauto uvuiparoi ra visii utopareve vaopa, teapi koveta. Oa iava eva visii vorevira oureverea ora rera iare, vo rara viapau vuri vovouro vai oavisii visii-ia touve roruvira raga

toupaoro. Ari ita, visii
 tovoreverea vo ora rera
 rutu puaaro-ia, vo uva rera
 vo kerariaro vo aviaviaro
 roropaiverea vokiara rutu-
 ia. ²⁵ ☆ Vearovira rutu
 Pautoa-ia Kataitoa rutu. Ro
 ira vigei kae piepareveira
 ro vo kovoaro iavirava Jisas
 Krai vigei reraaro Turaro.
 Oirara rutu uvui iraopaai
 ra rera-ia vuurapa vaisi
 purapaive. Oiraopavira
 rutu oiso osa Pauto rei
 iraoparoveira oirara rutupa.
 Ira riroparoi rutu oirara
 rutupa. Ira-a ro Pauto oirara
 rutuva vurapareveira voea
 tokipaoro rera vo goruaro
 iava riroa rutu. Ira oisi
 raga oisoa toupareve voari
 tuariri rutu rovoa-ia. Uva
 vo vokio tapo ita oisi raga
 touparevoi. Ora voari tapo
 utupaua uva taru oisi raga
 ita toupareverea. Ovoiei.

Ragai-a vao, Jut.

REVELESEN Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Jon toupareva tuukepa kepa-ia vo Patmos Toko-ia uva voa rigato purareva. Uva 95 o 96 yia puteva Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva vo vuuta-a eva oa-ia Rom gavman vuri pitupituro rutu oisoa purapareve Kristen irara opesi pie ovoipaoro. Eva-a oa iava Jon goru reo vatereva voeapa oiso ra tuuvu vovouvira rutu toupave uriri asavira. Ari ita, viapau oiso rera vo reoroaro rutu-a vara varao. Viapau. Ari Jisas raga ita vo reoro vatereva Jon-pa aue-ia areo uusi. Oa vaisipaiveira popotepa irara vo reoaro-ia oiso, Revelesen.

Uva oreorovu oureva ita varao oara-ia reoreoaepa profet irara voeao-ia, Esikiel, Danyel, ora Sekaraia. Varao oara epao vo vukuo-ia oara poupa pirovere. Ari oaravu karekeperea vo osa voreroverea Oirato Ovi-toaaro Jisas. Uvare Jisas-a ro ira oearovu rerava keripa irara opesi pie ovoireverea, ora vao Seten vo goruaro tapo. Osa iava uvuipaviei vigei oirao pie vovou irara ra goruvira toupape rerare tuepaoro Jisas.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-8.

2. Tavitaviara varao voeapa erao vatara (7) sios oara epao erao

vatara uruiro-ia, 1:9-3:22.

3. Varao iava oara karekeperea vo utupaua oara kekereva Jon aue-ia areo uusi, 4:1-22:5.

a. Vuurapa vaisi pu-raiverea Pautoa-ia vo vuvuiua-ia, 4:1-11.

b. Vuku viko karureverea Sipsip Kakae, 5:1-14.

c. Erao vatara tuukeara kekereva areo uusi-ia, 6:1-8:6.

d. Erao vatara utave iava vo reoro, 8:7-11:19.

e. Erao vatara karero pisa karero rutu, 12:1-14:20.

f. Erao vatara orekerovu vuriara rutu iava varao Pauto vo kasipuroaro, 15:1-16:21.

g. Voeao Babilon oea voea vo voriaro vuri vori ouiverea, 17:1-19:10.

h. Vaiterei kove ovoisiverea vavaraito vaio ora profetato riro kuuvuto, 19:11-21.

i. Seten iava vo reoro vo osa rera tuukeiverea, 20:1-3.

j. Krai turarovira toupareverea reipaoro katai tuku ivaro (1,000 yia) sovara-ia, 20:4-6.

k. Vorevira Seten karuiverea, 20:7-10.

l. Oira rovirieipa voki iava vao rei voki rutu, 20:11-15.

m. Airepaua vuvuiua vouao ora airepa rasi, 21:1-8.

n. Airepa urui Jerusalem urui iava, 21:9-22:5.

4. Ovoioapa reoro vo vukuo iava, ora vo osa Krai oiso puraroepa, Oiraopavira rutu, ikau-

vira urioravere taru,
22:6-21.

1 ☆ Vo reo tuariri rutu oisoa kareke asavira rutu toupave. Oa iava Pauto Jisas Krais-pa poeravira rutu vo reo kareke rovoreva vaore, oiso ra ora rera voearopa kovopa irara vo reo roroiovira kareke pierve. Orekerovu rutu iava vo reo varao oarapa tutuu piepai ra karekepape. Uva vara-a varao oara iava Krais ragai soporevea, ragai rerapa kovopato tarai pieoro. Vao-ia osa ragai iare iravu purapurapato ensel arureva ragaipa vo reo vatepasa. 2 Uva ragai-a vao Jon ragoa vara rutu varao kekeava. Oa iava roroiovira rutu siposipopaa Pauto vo tavitaviaro iava, ora vo reo vao Jisas Krais vo reoaro oa oiraopavira karekereva.

3 ☆ Uva voeao oea ora voea gisipoara oaive iava vo reo vieipaiverea Pauto vo reoaro vo vukuo iava, oea roruiverea rara. Ora voeao oea vo reo uvupaiverea ra vo reo sirova utupaave, oearoa tapo roruiverea. Oea rutu evoea uvuipaa ra vo reo sirova utupaave rutu. Eake iava? Uvare vuuta-a vao oapa tutu-uvai ra karekepe. Ovuuta-ia vara rutu karekepere varao oarare taviroiva Jisas, vo reo rigatoavora vo vukuo-ia.

*Vo Toupai Vo Reo Iava
Vao Oa Rigatoreva Jon Erao
Vatarapa (7) Gururo*

4 ☆ Ragai-a vao Jon ragoa vo reo rigatopaavoi visiipa erao vatara (7) lotupa gururo. Visiigoa evoa toupataveira Esia Provins-ia. Ari ita, Pauto toupareveira oiso osa raga tuariri rutu oisoa toupareve. Osa raga-a ita eisi osa utupavira urioroverea. Ira raga uvuiparoi ra visii rutupa kave vovou rutu vateveve ora gavaure vovou. Ora erao vatara tapo aue uraura irara voeao oea paupa vao Pauto vaaro ruvara—ia toupaveira, oea uvuipaa ra kave vovou vateveve ora gavaure vovou visiipa. 5 ☆ Ari ita, ro Jisas Krais torevokovira Pauto vo reoroaro rutu Vatepato. Eera-a avaiotoa rutu Oviito. Ira vorevira toreroepa kopii tapi iava. Reitoa rutu-a turaro voea rutupa king irara vo rasio-ia tou irara. Ira tapo ita uvuiparoi ra kave vovou vatepareve visiipa.

Eera ira vigeipa sir-aoparoveira. Oa vituaro iava vigei iava vuriara oavi verareva ora rera iava revasiva-ia. 6 Ira oiso vigei pierve ra oiso karekevio, Vigei-a rera vaaro sara, pris irara Pautoa-pa kovopa irara eera rera Aitetoaaro. Ira Jisas Krais kerariava ora gorua toupareveira vao vokiara rutu iarepa. Ovoieia.

7 ☆ Vurata! Ira-a eera rukuta vuutaaro-ia uriosa aueparoi. Oa iava oirara rutu ora voea osireiario-ia rera kekeiverea. Ora

☆ 1:1: Jo 12:49; Re 22:16 ☆ 1:3: 1 Te 5:27; Re 22:6-7; Lu 11:28 ☆ 1:4: Jo 1:1; Eks 3:14 ☆ 1:5: Re 3:14; Sam 89:27; Pro 14:5 ☆ 1:7: Sek 12:10

voeao oea rera togaiva, oea tapo rera kekeiverea rara. Osa-a eisi osa iava oirara rutu vo osararovu rutu iava vo rasio-ia rirovira rutu rera-ia rugorugopaoro gaupaiverea. Oiraopavira ita. Osa eisi vara rutu evara taru karekeperea. Ovoiei.

8 ☆ Uva Turaro Pauto oiso puraroepa, “*Ragai-a orekerovu rutu vituaro. Ora ragai-a orekerovu rutu opesiaro.*” Ira raga ita eera Pauto, ira vo vokio touparevoi oiso osa raga ita tuariri rutu oisoa toupareve. Uva oisi raga ita eisi osa utupaua urioroverea. Uvare rerā raga-a goruara rutu vituaro.

Jon Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto Kekereva

9 Ragai-a Jon visii araoko-toaaro. Uva ita, vigei rutu-a Jisas voeaaro. Uvare visii tapo ora tавosipaoro upiara vo vavataaro oupaaveira. Ora vo osa Pauto vo tokiaro-ia toupaaaveira visii tapo, osa iava vigei rutu tuvuu vovouvira rutu torepavioveira siraoa oupaoro. Ari ita, ragai oisoa Pauto vo reoaro iava siposipopaa ora varao iava oiraopara oara kareke pierewa Jisas. Osa-a eisi osa iava ragai siguivora vo toko-ia ragai tovoa oa vaisipaaveira oiso, Patmos Toko. 10 Vo Turaro vo vokiario-ia Tugoropato Uraurato ragai iava sopaua-ia ora karekeroepa rutu. Uva ora ragai isivaaro-ia ogurukovu

riroa rutu uvuavorao oiso rorovira osa utave. 11 Oreoa vao oiso puraerao, “*Auero rutu kekeparaveira oara rutu-ia uvuipauei ra vara rigatori vukua-ia. Oire ra vo vuku sipori evoeapa erao vatara gururo oiso, evo Sios Efesas-ia oa toupaveira, ora varaopa oara Smena-ia toupaveira, ora Pegamam-ia, ora Taiataira-ia, ora Sadis-ia, ora Filadelfia-ia, ora Leodisia-ia.*”

12 ☆ Oire uva ora poreraerao rera kekesa ro ira ragai tavitaviparevorao. Uva ora pore ovoiraiva, erao vatara (7) aue vuravu kekeavorao oara puraiva aue iava gol. 13 ☆ Uva iravu kekeavorao osa vara vuruvuruaro-ia varao vuravuara touparevorao. Irapa oiso paerao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ira riro kaekaetoa-ia kuvupato kuvupaoro rera rutu tavuruparevorao kokotoarei rutu-ia rekasipaoro. Ora gol iro-ia takipa iro takiparoerao ora rera kopukopuaro rutu-ia vo iro tavurupaoro. 14 Uva rera kukuearo-ia orui popoteparoerao rutu oiso osa sipsip oruaro. Uva oiso tapo popoteparoerao osa popotepava rutu rukuta. Ora osireitoarei aiterea rera iava aroropavira roropasivorao oiso rutu osa tuituia vuvuaro. 15 Kokotoarei tapo rera iava sisikorevira rutu roropaivorao oiso osa bras kasi roropaiveira tuituia-ia, ra utupavira va tuiave

va rekorekooro. Ora rera tapo iava okoe uvuavorao iria rera iava rirovira pokoo viro oiso osa riroa uuko sirisiri oa pokopi. ¹⁶ Uva erao vatara-ia aaviiko pituparevorao oirapapa vavae iava, ora toorio ira-ia varei avuavuarei toupaveira. Ira avuparevorao pitupa iava ora rera iava gisipolia. Ovusa rera iava tapo puaua roro iraopaivorao oiso osa ravireo goruvira roro iraopareveira.

¹⁷ ☆ Uva rera kekeoro koveraerao rera kokotoaro ruvara-ia. Uva ragaipa oiso paerao rutu kopiito. Oa iava ragai-ia ora rera iava oirapapa vavae tovooro oiso puraroerao, “*Opeita uriripau. Ragai-a irapatoa rutu. Ora ragai-a ovoikutoa rutu.*” ¹⁸ ☆ Ragai-a vao tootoovira toupaa ragoa tuariri kopiiraera. Ari ita, ragai kekerivoi ovusa vo tootoo-ia toupavao Opesi Asa Tootoo, ragoa gorua rutuva toupavao vao kopiia vo goruaro vituaro. Osa iava uvuiparai voea tore piepasa vova kopiia iava, ora oearovu tovpasa vo ovoiei kopii-ia. ¹⁹ Osa-a eisi osa iavirava vo reo rigatori vara rutu iava varao oara kekerivoi vo vokio iava vara, ora varao tapo oara karekepaperea voari utupaua. ²⁰ Aue erao vatara aaviikoara kekerivo ovusa ragai iava oirapapa vavae-ia toupavo, ora varao erao

vatara aue vuravu golara. Oara evara oiso toupavo, Reo ruu. Oara porearo vituaro oiso toupavo. Vao-ia erao vatara aue aaviikoara oara oiso toupai, Evoea purapurapa irara ensel erao vatara Siosro voeaaro. Ora varao vuravuara erao vatara, oara oisi raga ita toupavo oiso, Erao vatara aue Siosara.

2

Jisas Jon Tavireva Efesapa Irara Iava

¹ “*Reoara rigatori ensel-toa iare, ro ira Efes-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai erao (7) vatara-ia aaviiko pitupaaveira ora ragai iava oirapapa vavae iava. Ora erao vatara vuruvuruaro-ia aue vuravuara golara voka-paaveira viipa vo reo vao sipopasa.*”

² ☆ “*Ragai vii-ia taraiparai vo vovouro rutu iavirava oara purapariveira ora vii vaaro tapo kasivari kovo. Uva taraiparai oiso, Goruvira rutu torepauei raverave asavira vuri irarapa reasi-paoro rutu. Voeao oea oiso vii tavipaivora, Igei tapo-a aposel irara. Vo osa viapau. Vo uvare voea vo reoroaro tapo rovirieirivora. Oa iava voea vo pitupituroaro iava taraia ourivora oiso, Voea-a riro kuuvu irara raga.*”

³ ☆ Uvare voea-a evoea oea vii kekeivora vo osa ragai vaisiario-ia pituparivora. Oa

☆ **1:17:** Esi 1:28; Dan 8:18, 10:10 ☆ **1:18:** Lu 16:19-31 ☆ **2:2:** 1 Jo 4:1-6; 2 Ko 11:13 ☆ **2:3:** Hi 12:1-3; Ga 6:7-9

iava vii vuri pieivora. Ari goruvira rutu torepauveira vo sirao vavataaro kaepaoro. Uva viapau oiso reasiuera tuuvuvira rutu kovo arapa. Oiso osa vii-ia taraiparai.

⁴ Ari ita, oavivu oa iava vii tavipaavoi. Voari tuariri osa airepavira rutu oisoa oirao piepari, ovuuta-a eva oa-ia oisoa ragai kavikopari rutu. Ari vo vokio, viapau.

⁵ Voari tuariri uva oisoa vearo vovou rutu purapari. Uva ita, va arova koveuerao. Uva oisi-a eisi osa iava oiso vovouparai ra vorevira ora rugoo pieu vo vovoure eva oa oisoa pura rovopari voari tuariri. Oire uva uvuipauei ra sopaua poreri, ra vo vovou eva purari oa oisoa purapari voari rovovira rutu. Ari vosa viapau ora vii iava sopaua poreri, oire uva voa-a evoa uva urioravere vii arova vuravu verasa vova oira vo tavukiaro iava.

⁶ Ari ita, touvira vo vovou eva vii-ia toupavoi, vo uvare keripauveira Nikolaspa irara vo vovouarova. Uva ragai tapo ita voea vo vovouroaro-pa oisi reasi iraoparaveira.

⁷ ☆ “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, eera-a irapa uvuiparai ra vagagaavora, aio ouro vo evaova iava Tootoo Vatepa

Ova. Oeva eva Pauto vo kovoaro-ia toupaveira.

Jisas Jon Tavireva Smena-pa Irara Iava

⁸ ☆ “Reoara vai rigatori enseltoa iare, ro ira Smena-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Irapatoa rutu ora ragai-a Ovoikuto rutu. Ragoa tuariri kopiiraepa. Uva vaviopavira tootoovira toupavoi. Oa iava vo reo sipoavoi vii iare.

⁹ ☆ “Taraiparai vii vo siraoroaro-ia ora upiara varao oara vii-ia karekepa-peira. Osa iava vii-ia taraiparai oiso, Apotavira rutu touparivoi varaopa vo rasio iava. Vo osa vo vuvuiua-ia uva vii varaaro rutuei oara toupavoi. Ora vao-ia osa taraiparai vo reo-ia oa-ia oearovu vii tovipaoro oiso purapaaveira, Igei-a Jiu iava voea. Ari ita, osa viapau oiso Jiu iava voea-a. Viapau. Easi, Seten voeaaro evoea. ¹⁰ ☆ Utupauavi upiara ourivere. Uva viapau oiso uvuipau ra uriripau vava eva. Uvuri! Seten visii iava oearoi tuukerevere rara oea-ia kokarapasa. Oire ra upia oupaive oearoi katai tau [10] rutu-ia aue vokiara. Uva uvui iraopau ra goruvira rutu oirao piea-ia pitupari vo vuutari rutu-ia tugurasa uva kopiuverea. Osa iava vii vateaverea voria vao Tootoo Ovoi rutu.

¹¹ “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra

vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, osa iava eraopa kopii viapau uvuipai ra rera vuri pieve. Viapau rutu.

Jisas Jon Tavireva Pegamam-pa Irara Iava

¹² “Reoara vai rigatori en-seltoa iare, ro ira Pegamam-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Riro kaekaetoa-ia toorio pitupaavo riro avuavuto. Ira-ia varei avuavurei toupai. Oa iava vii iare vo reo sipoavo.

¹³ “Ragai taraiparai vii vo uruiaro-ia ouruia-ia Seten tararovira rutu touparevoi. Ari ita, vo osa goruvira rutu ragai vaisiario-ia pitupariveira ora ragai oirao piepariveira tapo. Uva viapau vo oirao pie eva kavurivora. Ari ita, tuariri ro-ia Antipas eera ragai iava siposipopato visii tapo oisoa tupaoro vearovira rutu ragai gisipoaro oisoa sirova utuparo. Oa iava rera upoiva visii vuutaaro-ia vo urui-ia eva oa-ia Seten toupareveira. Uva vo vuuta-a eva oa-ia tapo viapau oisoa ragai vaisiario vataupata. ¹⁴ ☆ Ari ita,

ragai oreorovuva toupaa viire. Uvare oearovuei vii voeaaro vo Pegamam oea goruvira rutu Belam vo vovouaro-ia pitupaiveira. Vo vovouo-ia Belam vaaro oiso-ia, Voari tuariri uva Belak tarai pierewa vo vovouo iava oirara keakeapa voea Isrel.

Oa-ia voea kove pierewa vuri vovou iare. Oire uva Belak vo siposipoaro iavirava Isrel-pa irara oisoa vuri vovouro purapaive vo osa tauopa varuerero aiopaive, varao oara oisoa tauopaive kuuvu irarapa pau irara. Ora vo osa vao tapo otopa pitupitu oisoa purapaive. ¹⁵ Eisi ita osa raga oearovu epao vii ruvara-ia voea oea goruvira rutu oearovu vo siposiporoaro varao vuri siposiporo sirova utupaaveira voearo Nikolas iavapa irara. ¹⁶ Osa-a eisi osa iavirava ora vii iava sopaua pore iraori. Ari vosa viapau oisi eisi pieri, uva tutuu piepai ra vii iare uriora voea tapo evoa ora uposa rera-ia ro toorio ira ragai gisipoaro-ia touparevoi.

¹⁷ ☆ “Ro ira-ia kokito toupareve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, uva rera-a eera irapa aioara vai vateaverea vuvuiua iava varao oara vatauvira tupaivoi. Ora irapa tapo eera popotepava aveke vateaverea, iria-ia airepa vaisi rigatoavere. Vo vaisio oa-ia viapau irai uvuiparoi ra tarairo. Ari ro raga ira oira eira aveke oureve, ira raga taraiparoverea.

Jisas Jon Tavireva Taiataira-pa Irara Iava

¹⁸ “Reoara vai rigatori en-seltoa iare ro ira Taiataira-ia

lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Pauto Oviitoaaro ragoa iava osireito oiso toupareveira osa aroropa tuituia. Oa goruvira rutu roropaoro vuvupai. Ora ragoa iava kokotoa oiso rutu sisikorepaiveira osa bras. Ragoa vo reo sipoavoi vii iare.

¹⁹ *“Ragai vii-ia taraiparaveira rutu vo vovouro rutu-ia oara purapariveira. Taraiparai vii-ia viigoa oirarapa siraopauveira ragai oirao piepaoro. Ora vo osa okovorovu rutu purapariveira oirara tauvapaoro. Taraiparai vo uvare goruvira rutu torepauveira otavakarovuva ora keevoisipaoro varao oara vii-ia karekepapeira. Ora oiso taraiparai ovovourovu rutu varari oara oisoa pura rovopari vearopara. Oire uva vo utupavira pute pievira rutu okovorovu ita aia vearo pievira puraparivorao.*

²⁰ *✱ Ari ita, ragai-a vao oreovuva viire, uvare o eaka ragapariveira riakova Jesebel iria vii tapo toupaeveira. Eira iria oiso purapaoveira, Ragai-a profetava, ovusa ragai voeaaro kovopa irara tarai piepaeveira otopa pitupituro sirova utupasa, ora tauopara varuara aiopasa varao oara tauopaiveira kuuvu irarapa pau irara. Uva vo vovouroa evara oara-ia voea keakeapaeveira.*

²¹ *Oiso ruipaparai oirapa ra ora oira iava*

sopaua poreeve. Eisi osa iava oira aate piepaaveira, oisore ra ovutaro-ia tou rovoeve. Ari ita, osa viapau ora oira iava sopaua porepaeveira, oisore ra oisi iavirava otopa pitupiturore oira varaaro eakaeve.

²² *Oire uvuri! Ragai riroa siitoka ora upia vateavere oirapa eira. Ora evoea oea oirava vo pitupituro otopara purapaiveira, vosa oisi iavirava viapau ora voea iava sopaura oaive porepaive vo pitupiture eva isivapasa, osa iavirava riroa siitoka voeapa vatepaavere taru.*

²³ *✱ Ora oira ovii iraraaro tapo kopii pie ovoiavere. Osa iava eisi lotupa gururo rutu uvuipaa ra taraiave oiso, Ragai vearovira rutu rugorgooara rovirieipaaveira ora oirara rutu iava sopaura. Osa iavirava vara voriaro visiipa katakataivira kare pieaverea visii vo vovouroarova uvuivira varao oara purapataveira.*

²⁴ *✱ “Uva vaviopavira visii tavipaavoi, Oearovu visiigoa evoa Taiatairai-ia toupataveira visiigoa viapau oiso vo siposipo sirova utupataveira vao vuria rutu. Ora viapau oiso vo voyou iava vao-ia tarai vai outava oa vaisipaiveira oiso, Seten vaaro vatau reo rutu vituaro. Uva ragai oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso visiipa ovavatai vateaverea ita.*

²⁵ *✱ Ari ita, ovovourovu rutu vearopara oara pu-*

✱ 2:20: 1 Kin 16:31-32, 21:25; 2 Kin 9:7 Ap 15:28 ✱ 2:25: Ap 1:11

✱ 2:23: Jer 11:20, 17:9-10 ✱ 2:24:

rapataveira, evara oara goruvira rutu pura iraopata-vere vo rekasisa oyuuta-ia voreraverea. ²⁶ Ari ita, vosa ro ira upoava ora keevoisi iraoro, eera ita ira ragai vo vovouaro rutu sirova utuparoi vo rekasisa uva rera vo vuutaaro opesiperea. Osa iavirava eisi ragai rera rei vaisi pieaverea, ra oirara rutupa reiparo. ²⁷ Uva aintoa-ia tooro pitureve oirara tokipasa rerava. Oiso rutu osa ro ira pitokava ragioro oira garepa visivi kakiakireve. Vo kovo rerapa vateavere oa vaeapai vo kovova Aite ragaipa oa vatereva oirara rutu tokipaoro voeapa reipasa. ²⁸ Ora tapo vo osa rerapa aviva vateaverea aaviiko. ²⁹ Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.

3

Jisas Jon Tavireva Sadis-pa Irara Iava

¹ “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Sadis-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai erao vatarava (7) toupavaovi tugoropa urauraro Pauto voeaaro. Ora varao-ia tapo erao vatara (7) aue aaviiko pitupaavo. Ragoa ita vo reo sipoavo vii iare.

“Uva taraiparai vo vovouro-ia oara pura-pariveira. Oiso purapaaveira

oearovu viire, Vo guruo lotupa irara tootoovira toupaveira. Vo osa viapau, uvare kopiuepa. ² Erao

iraou uusua kavuoro. Vii vo vovouroaro rutu epao touvira raga oara kopiisa auepai. Evara oara vorevira goru pie iraori. Eake iava? Uvare vo vovouro rutu oara oisoa purapari, viapau oiso oai kekepaavo torevokoa vai ragai reraaro Pauto osireiario-ia. ³ ☆

Tuariri vao uvuoro Vearo Siposipo va ouriva. Oire vorevira vare rugoo iraou! Ra oisi iavirava va vearovira rutu tokiri ora vii iava sopaua poreoro. Vosa viapau uusua kavuoro toreu, oire uva oisi-a eisi osa iava vii iare karera virovere oiso rutu osa kavirupato. Ovusa

viapau taraiu vo vuutaopia oa-ia vii iare pouira viro.

⁴ ☆ Ari oearovuei vii iava oea Sadis-ia touvira toupai. Oea viapau oiso ora voea varaaro varoara vuivupaive vuri pitupituro vai-ia. Oea a evoea oea popotepara-ia varoara tuoro ragai tapo vokapaiverea oea vaova uvuipaai. ⁵ Ari ita, vosa ro ira upoava ora keevoisiro, uva rera-a eera ira tuuaverea rara popotepa-ia varoa. Ora ira tapo vaisiario viapau oiso veraaverea vukua iava vari Tootopa. Viapau. Ari ira vaisiario kosi pieaverea Aite oaa puaaro-ia ora enselpa irara puaaro-ia voeari Pauto voeaaro.

⁶ “Ro ira-ia kokito tou-

pareve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.

Jisas Jon Tavireva Filadelfia-pa Irara Iava

⁷ ☆ “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Filadelfia-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Tugoropatoa Rutu ora ragai-a Oiraopa Vovou Rutu Vituaro. Ragoa kii-ia pitupaavoi Devit oiraaro ro ira oisoa turraroparo tuariri. Vosa rataoa karua, ra irai viapau uvuipa ra vorevira va tupareve. Ora vosa vo ratao tupaa, ra viapau oiso irai raga vo ratao ita karureve. Uva ragai raga ita vo reo vii iare sipopaavoi.

⁸ ☆ “Ovovourovu rutu-ia taraiparai oara pura-pariveira. Oire vurari! Rataoa vao viipa karuavoi. Uva viapau irai uvuiparoi ita ra va tupareve. Taraiparai vii-ia gareaviei gorua touvira toupavoi. Ari ita, ragai vo reoaro sirova utupauveira. Osa iavirava viapau oiso ragai vaisiario taeapariveira.

⁹ ☆ Taraipauveira voearo-ia voeao iava Seten voeaaro oea oiso purapaaveira, Igei-a Jiu iava voea. Oea ita-a evoea riro kuvu irara. Oire uvuri! Oea-a evoea oiso pieaverea, ra rekusa urioave vii koko-toaro ruvara-ia. Ra oisi iavirava taraiave oiso, Ragai vii kavikopaaveira rutu. ¹⁰ ☆ Vii ita viigoa ragai vo reoaro

sirova utupauveira. Oa iava goruvira rutu torepauveira tavakaara rutu-ia varao oara vii-ia karekepapeira. Eisi osa iavirava uvuiparai ra vii virivaria vaopa kokara oa karekepe oirara rutu-ia kokarasa. Ra oisi iavirava viapau oiso vii-ia karekepe vii vuri piesa. ¹¹ Ari ita, ragai vii iare ikauvira rutu poura virovere. Vao oa-ia pitupari oa-ia eva uvuipauei ra oriruvira va-ia pitu iraopari. Teapi irai vii vo voriaro veraverareve va kaviruoro. ¹² ☆ Ari vosa ro ira upoava ora keevoisiro, ira-a eera tore pieaverea oiso rutu osa tuuta vo kepa-ia toupasa Tugoropa Pauto vaaro ro ragai reraaro. Ra viapau oiso vorevira vo kepa kavureve Tugoropa Kepa. Viapau rutu. Ira-ia Pauto vaisiario rigatoaverea ora riro urui vaisiario tapo vao ragai reraaro Pauto vo uruiaro. Vo uruio airepa urui riroa Jerusalem, ouruia vuvuiua iava varaperea Pauto ruvara iava. Ora ragai iava vaisia airepa oa tapo rigatoaverea rera-ia.

¹³ “Oire vosa ro ira-ia kokito toupareve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.

Jisas Jon Tavireva Leodisia-pa Irara Iava

¹⁴ “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Leodisia-ia lotupa irara tokipareveira

vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Oiraopa Reo Rutu Vituaro. Ragoa torevokovira Pauto vo reoroaro rutu kosi piepaaveira. Vokiara rutu-ia oiraopa reo raga kosi piepaaveira, ragai orekerovu rutu vituaro Pauto oara purareva. Ragoa vo reo sipovoi vii iare.

15 “Taraiparai ovovourovu rutu-ia oara purapariveira. Taraiparai vii-ia viigoa viapau oiso touparriveira osa vukusi ovi ragaipa reasi-paoro. Ora vo osa viapau oiso touparriveira osa kasirao ovi ragaipa ruipa iraopaoro. Uva oiso ruipaparai ra vukusivira touri, eke kasiraovira touri auepa, teapi avavaiapau vo rugoorei-ia. 16 Ari ita, vo osa viapau. Uva gare visivi raga kasirao visivi touparriveira. Viapau oiso ra kasiraopau rutu. Ora viapau oiso ra vukusipau rutu. Osa-a eisi osa iavirava ora ragai gisipoaro iava vii rui iraoavere vii kosi pieoro. 17 ☆ Viigoa oiso purapauveira, Ragai-a riro monito, ragoava riroara rutu epao. Viapau oiso oavu avu vaipa apotaparaveira. Ari ita, osa viapau, uvare vurivira rutu toupari. Viigoapa uvuipaai oirara ra viipa siraopaave, uvare apotavira rutu touparriveira Pauto vo rugooaropa. Ora uvare voosi osireivira touparriveira. Ora gapuvira touparriveira ovusa vii raga viigoa vao-ia viapau

taraipauveira. 18 ☆ Eisi osa iava vo rugorugoo vateaavoi viipa. Ragai vaaro gol roroio oa-ia uvuipauei ra va voriri eva gol ragai ruvara-ia, ra oisi iavirava riro moniu. Oa iava uvuipauei ra popotepara varoara voriri ora vii iava varaua raku-rakupasa. Ra oisi iavirava viapau oiso oirara uvuipaave ra gapuvira vii kekepaive, ra oisi iava ariipau. Osa iava uvuipauei ra ruvarupara vai marasinara vai voriri ora vii osireiara-ia oarai tovopasa, ra vuravurari ita. 19 ☆ Ari ita, kasivarivira ragai voeaaro torevokopaaveira vo osa ora voea vaaro raga-ia vuria voea togapaa. Eake iava? Uvare voea kaviko iraopaaveira rutu. Eisi osa iava uvuipauei ra rugorugoo iraopau ora vii vo vovouoarore. Ra ora vii iava sopaua pore ovoiri. 20 Kekeri! Rataoa-ia toreparai va to-topaoro. Vosa ro ira ragai gisipoaro eveireve ra vo ratao karureve, oire ra oisi iava koatara rera tapo aiosa. Ra rera ita ragai tapo aioreve. 21 Ari ita, vosa aa ro avu ro ira upoava ora keevoisiro, irapa eera vagagaavora, ragai tapo pauropaupa-ia ragai vaaro. Eisi osa ita ragai tuariri vo upova ora keevoisiraepa. Oa iava Aite tapo pauraepa rera vaaro-ia reia paupa.

22 “Ro ira-ia kokito toupareve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu

☆ 3:17: Hos 12:8; Sek 11:5; 1 Ko 4:8

☆ 3:18: Ais 55:1; Mt 13:44

☆ 3:19: Pro

3:11; Hi 12:5-8

iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi."

4

*Vuvuiua-ia Tou Irara
Pautoa-ia Vuurapa Vaisi
Paurapaiveira*

1 ☆ Evo reo opesieiva, urusia-ia vuvuiua kekeavorao uva rataoa karuvira touvorao. Ora oreovu gurukoaro tuariri ogurukoa uvu rovoavorao oa ragai tavipaivorao oiso gurukopaoro osa utave. Uva vo vokio oiso purae, "Vore ipau, ra vii kareke piea orekerovu rutu iava varao oara utupaua kareke iraopaperea." 2 ☆ Uva ikauvira raga Tugoropato Uraurato goruvira rutu ragai-ia kareke ovoiroi. Oa iava rera vo goruaro iavirava voa vuvuiua-ia paupa reito vaaro kekeavorao ovusa iravu va-ia pauparoerao. 3 Uva ro ira pauparoerao paupa-ia ira kekeavorao osa roroparevorao sisikorepaoro oiso rutu osa aveke o jaspava ora revasipava iriavu aveke konilian-va. Uva iravu govugovuto paupa reito vaaro kovokovoparevorao. Uva ragai rera kekeavorao kokovaravira vo osa oiso roroparevorao osa aveke emeral. 4 Uva erao tau vo resura rutu (24) paupara oara reito vaaro paupa kovokovopaivorao. Ora erao tau vo resura (24) turaro irara oea vara-ia paupaaerao. Uva voea evoea

turaro irara oea popotepara-ia kuvupaaerao. Ora kukuvaiparava toupaiavorao golara. 5 Uva reito vaaro iava paupa varakeoto parakauparevorao. Uva gurukoa karekeerao oa iava varakeoto pokoro virora. Uva paupa ruvara-ia erao vatara (7) ao touro roropaoro toupaiavorao. Uva vo touro-a evara ao touro uraura irara Pauto voeaaro erao vatara. 6 ☆ Uva voa vo paupa ruvara-ia oavu avu epao oa oiso toupaiavorao osa rirova avakava. Oa oiso rutu toupaiavorao osa sisiro roroiova rutu.

Uva okarevu avu vo resura tootoopaoro paupa reito vaaro kovokovopaivorao uva torepaaerao. Uva vo resura eva okarea-ia riroara rutu osireiara toupaiavorao kopukopuara rutu vo kare iava uvui piepaoro ora oisova vo kare isivaaro-ia. 7 ☆ Uva rovopatoa rutu-a ro ira tootoovira toupareveira oiso rera osa laion. Ari eraopatoa-a ro iravu oiso rera osa bulmakau kakae. Uva vo pevapato-a ro iravu oiso puavira touparevorao osa oiratoa iava puaua. Uva vo resurapato-a ro ira oisi touparevorao osa iravu riroto keravo. Ira viara-ia papapareveira. 8 Uva vo resura vao tootoovira toupaveira, oresura rutu-ia katakataivira katai vatara aue putaera toupaiavorao. Ora riroara osireiara oara voea rutu iava varaura rutu-ia uvui pievira toupaiavorao

☆ 4:1: Esi 1:1 ☆ 4:2: Esi 1:26-28; Dan 7:9 ☆ 4:6: Re 15:2; Esi 1:5 ☆ 4:7: Esi 1:10, 10:8-22

ora putaeara reroaro tapo. Uva ravireoura rutu-ia ora vokiara erapaaveira opesi asavira oiso purapaoro,

“Turaro Pauto ira-ia goru-ara rutu toupaveira, eera Tugoropato, eera Tugoropato, eera Tugoropato. Ira tuariri rutu oisoa toupaveira. Uva vo vokio tapo toupaveira. Uva uriosa aueparoi.”

9 ☆ Uva vo kare eva Pauto vaaro iava keraria tavitavipaaveira ira paupaveira reipa paupa-ia tootovira raga tupaoro vokiara rutu-ia. Oa iava rera vaisiara-ia vuurapa vaisi purapaaveira. Ora rera-ia vearo vaisi purapaaveira. Uva vuutara rutu-ia vo resura eva tootovira tupaoro oisi raga piepaaveira eisi.

10 Ovuutaroa-ia voea evoea erao tau vo resura (24) turaro irara rekupaaveira rera ruvara-ia ira paupa-ia pauparoi reito vaaro. Uva rerapa vuurapa vaisi purapaaveira ovusa tootovira raga toupaveira vokiara rutu-ia. Uva kukuvaipara golara ora voea varaaro vikipaaveira, ra vo kovepasa avapape paupa ruvara-ia rera vaaro. Uva oiso purapaaveira,

11 “Turaro. Vii-a igei reraaro Pauto. Viigoa uvuipaveira rutu ra oirara rutu vii vaaro iava keraria tavitavipaave vii

vaisiara kae piepaoro, ora vii vo goruaro tapo reroarovi tupaoro. Uvare vii raga orekerovu rutu purariva ora vii raga vo ruipaaro-ia. Uva vara purarivoiva, karekeepa. Uva vo vokio vara rutu varao toupaveira.”

5

Jon Oavu Vuku Viko Kekereva Oa Tuukeiva

1 ☆ Uva Pauto rera vaaro-ia paupa paupaoro oirapapa vavae iava oavu-ia vuku viko pituparevorao oa kekeavorao. Oa-ia rigatoa tupaivorao sovara-ia ora vova va varaaro-ia. Uva vo viko tuuke-ia erao vatara-ia tep tuukero oara-ia reesiara tupaivorao.

2 ☆ Ora iravu purapurapato ensel gorutoa rutu kekeavorao ovusa paupaoro rirovira takatoparoerao oiso akepaoro, “Iroutoa veaoto ira-ia reesia tupaivoi oa iava uvuiparoi ra tep tuukero tokoreve, oiso ra vuku viko vao karureve?” 3 Ari ita, viapau oiso vuvuiua-ia irai epao, ora vo rasitoa-ia, ora vo rasito reroaro irai epao ira uvuiparoi ra vo viko vao vukua karureve va sovara-ia vuravurasa. 4 Ari ita, viapau oiso irai kekepaivorao ro ira uvuiparoi ra vao vukua karuoro va sovara-ia vuravurareve. Osa-a eisi

☆ 4:9: Sam 47:8 ☆ 5:1: Esi 2:9-10; Ais 29:11; Dan 12:4 ☆ 5:2: Ais 63:4-6; Re 10:1 ☆ 5:5: Jen 49:8-12; Ais 11:1, 10

osa iavirava gau iraopaa-vorao. ⁵ ☆ Uva iravu voea iava turaro irara ira ragai tavirevorao oiso, “Opeita gaupari. Keker! Laion-a ro-ia Juda sara iava rera oirato. Devit aao iraraaro iava rera. Ira viapau vuri vovou vai, uvare upoava ora keevoisiroepa rutu. Osa iavirava eisi uvuiparoi ra vo vukuo iava tep tuukero toko rovorevora, vo viko karureve.”

Sipsip Kakae Kekereva Jon

⁶ ☆ Uva urusia-ia oavu Sipsip Kakae [aue Jisas] oa kekeavorao ovusa torepaoerao oiso osa va upoivoiva, kopiiepa. Oa reito vaaro-ia paupa vuutaarovi-ia torepaoerao ora vo resurao vuruvuruaro-ia, okarea tootoovira toupaveira turaro irara tapo. Okakaea erao vatarava ketaara toupavorao, ora erao vatara aue osireiara. Evoa ita-a erao vatara uraura irara Pauto voeaaro. Pauto oea arureva voraro ruture rasioa rutu-ia. ⁷ Uva Sipsip Kakae avaaerao vo vuku ousa ovusa Pautoa iava oirapapa vavae-ia toupavorao. Vo osa rei-ia paupa pauparoerao rera vaaro. ⁸ Uva vo vuku ouvorao vo kakae ovusa vo resura eva, okarea tootoovira toupaveira, ora erao tau vo resura turaro irara oea rutu rekuivorao vo Sipsip kakae ruvara-ia. Uva voea rutu turaro irara katakataivira orekerovu-ia pitupavorao, oiso roroara

osa gita, ora oaravu disara golar, ora akoroa riro geesia, oa kasipaiveira ra geesipape, oa iava disara agasipaerao. Oara-a evara variriara oirara rutu Pauto voeaaro reesipaivorao. ⁹ ☆ Uva iriavu-ia erava airepava eraaerao. Iria oiso purapaoi, “Vii-ia reesia toupavoi.

Uvui iraopauei ra vukua ouri, ra va iava tuukeara tokori. Uvare vii upoiva oa iava kopiuepa. Oa iava ora vii iava revasiva-ia oirara rutu vorevira voririva Pautoa-pa voea vatesa. Iu. Oirara rutu osararovu rutu iava voririvora, ora oreovu rutu iava, ora ovararovu rutu, ora okantrirovu rutu iava. ¹⁰ Voea oiso pieriva, ra oiso toupave king irara prispaoro Pautoa-pa kovopa irara ro vigei reraaro. Ra oisi iavirava oiso toupave, Voea-a oirara rutupa reipa irara voeao oea vo rasio-ia toupaveira.”

Sipsip Kakae Vaisiaro Kae Pieiva

¹¹ ☆ ☆ Oire uva vorerivira ita oavu kekeavorao. Uva riro irara rutu enselpa irara gisipoaro uvuavorao oea uvuiaro rutu-a voeao oiso uvuipaaerao riroara rutu ipuipuaara (handet milion) ora riroara rutu tukuara (tausen tausen). Oea rutu

☆ **5:6:** Re 4:6; Ais 53:7; Sek 3:8-10, 4:10
Dan 7:10; Hi 12:22 ☆ **5:11:** Dan 7:10

☆ **5:9:** Sam 40:3; 1 Ko 6:20 ☆ **5:11:**

torepaaerao Pauto vaaro paupa kovokovopaoro, ora vo kareo tapo oea tootoovira toupaveira, ora voeao tapo turaro irara. 12 ☆ Oiso erapaoro rirovira rutu raga piepaivorao,

“Vo kakaeo-ia Sipsip Kakae tuariri oa upoivoiva, oa kopiiepa. Ira uvuiparoi rutu ra gorua oureve, ora orekerovu rutu vearopara, ora vearopa tarairo, ora riroa rutu varivaria. Ira uvuiparoi rutu ra oirara rutu rera vaisiara kae pie iraopaive. Ora rera vaaro iava keraria tavitavi iraopaave rera-ia vearo vaisi purapaoro.”

13 ☆ Oire uva orekerovu rutu reoreoaro uvuavorao Pauto oara purareva, varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ora varao oara rasito roaro toupaveira, ora varao oara avakava-ia toupaveira. Iu. Evara rutu oara uvarovu rutu toupaveira ragai oara rutu vo rearo uvuavorao osa oiso puraaerao,

“Pauto rei-ia paupa rera vaaro pauparoveira ora Sipsip Kakae aiterea rutu uvuipasiei ra vuurapa vaisiro rutu ora rei vaisiro ousi, ora keraria, ora varivaria varao vokiara rutu iarepara!”

14 Oire uva evo reo isiyaaro iava vo resurao okarea

tootoovira toupaveira okarea oiso puraaerao, “Ovoiei.” Oa iava turaro irara vaiterei-ia vuurapa vaisi purapaoro rekupaivorao.

6

Sipsip Kakae Katai Vatara
(6) *Tep Iroro Vukua Iava Tokova*

1 Oire uva Sipsip Kakae kekeavorao ovusa vo vukua eva pitupaivorao oa-ia erao vatara tep tuukero toupaveira. Uva rovo tuuke toko rovorao. Oa iava ragai oavu uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa reoreoaro gurukoaro oiso rutu poko virorao osa varakeoto. Oa oiso puraerao, “Uriou.”

2 Oire uva vorerivira ita vuraavorao. Oa iava iriavu popotepava hos kekeavorao ora ro ira oira ivara-ia paupaoro koetava-ia pituparevorao. Uva rerapa kukuvaipa vateivorao. Oa oiso rutu toupai osa vao oa vatepaiveira ropa ira upoava ora keevoisiro. Oire ra vava avaroera upoara purapasa. Oiso ra voea-ia keripa irara putereve upoa-ia.

3 Uva Sipsip Kakae eraopa tuukea vukua iava tokovora. Uva eraopa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” 4 ☆ Uva iriavu revasipava rutu hos kosi virooro karekeorao. Uva ro oira-ia pauparoerao ira gorua oureva upoa

kareke piesa oirara-ia voeao vo rasio-ia tou irara. Ra oisi iavirava ora upopaoro ora kopii piepaave oearovu tapo. Osa-a eisi osa iava rera vateivorao iravu riroto toorio vo kovo vao purasa.

5 ☆ Uva Sipsip Kakae vo pevapa tuuke vukua iava tokovorao. Uva vo pevapa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” Oire uva iriavu rupava hos kekeavorao. Iria ivara-ia iravu pauparoerao. Ira skel-ia pituparevorao orekerovu atepato ora rera iava vavae-ia. 6 Uva ogurukovu uvuavorao oapa oiso paierao oavu reoreoa oa uriopaerao vo resurao vuutaaro-ia okarea tootoovira toupaveira. Oire uva vo reo-a eva oiso puraerao, “Gare pitokavi vai wiŋ ateri aue uvuiaro-ia katai voki voriaro. Ora opevavi rutu gare peva vai rais pitokaro vai ateri katai voki voriaro, uvare viapau riroara aioara epao. Ari opeita oliv ovi korovoaro vuri pieri ora aue tapo wain-ia.”

7 Uva Sipsip Kakae vo resurapa tuuke vukua iava tokovorao. Uva vo resurapa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” 8 Oire uva vorerivira ita vuraavorao. Oa iava iriavu keseva hos kekeavorao ora ro ira oira ivara-ia pauparoerao. Rera vaisiaro ro-ia, Kopii. Ora ro

turaroto kopii urui iava rera ira tapo urioroerao. Aiterea rutu-a evaiterei oirara rutu voeao vo rasio-ia vo resura-ia sara uvuiaro iare voea roo piesiva. Oa iava vo resura iava osaravupa reipasiveira. Oire uva gorua ousiva evo sara kopii piepasa aue-ia toorio upo purapato, ora ogoeto, ora oaravu rutu upiara, ora vo kareo-ia vavarai kare vo rasio iava voea.

9 ☆ Uva Sipsip Kakae vo vavaepa tuukea vukua iava tokovorao. Oire uva oearovu kopii irara urauraaro kekeavorao ovusa eravao alta reroaro toupavorao. Tuariri rutu oea Pauto vo reoaro-ia goruvira rutu pituiva. Oa iava oisoa vo reo iava siposipopaive. Uva va-a eva vituaro iava keripa irara voea kopii pieiva. 10 ☆ Uva voea evoea uraura irara oea rirovira rutu keerapaoro arepaaerao oiso purapaoro, “O Reito Turaro King. Orekerovu rutupa tugorovira toupaveira. Ora vo osa vii vovouaro-a oiraopa rutu. Ovirovu rutu vuuta pute rovoverea, ra tavaa purari kort voeaova oirara oea rasitoa-ia toupaveira. Ra igei revasiaro kare pieri, raa?” 11 Oire uva voeapa popotepa kuvuro vateiva katakataivira oiso voea tavioro, “Rearea rovota. Visii tapo kovopa irara ora voeao araoko irara oavisii oea upoiverea keripa irara oisi ita osa visii upo

rovoiva. Oire ra oisi iavirava visii rutu vieiario uvuivira karekeperea vo vieio oa reesi rovoreva Pauto.”

12 ☆ Oire uva Sipsip Kakae kekeavorao ovusa katai vatarapa tuukea vukua iava tokovorao. Uva vuvuraavorao ita. Oa iava riroto ravurike kekeavorao ira rasitoa rutu-ia karekeroerao. Ovusa ravireo ora poreroerao rupaoro oiso rorovira osa pupurua varoa. Ovusa kekira rutu revasiro virorao rutu oiso rutu osa revasiva. 13 Uva aaviikoara rutu vuvuiua iava kovekoveerao rasitoa iare oiso rutu osa fik kue vao oa viapau viorope. Ra kiuvu va kuki ragareve. Ra oisi iava kovepe. 14 Ora vuvuiua tapo oua vera pirorao oiso rorovira rutu osa urupava mat vikopaiveira. Ovusa pukuiara ora tokotokoara ora vara vo tavukiroaro rutu kavupaivorao ora virupaoro. 15 Oire uva king irara voea vo rasio-ia, ora rei vaisi irara, ora viurupa irara voeaaro kepten irara, ora voeaoro riro moni irara, ora riro varivari irara, ora oirara rutu voeaoro oea akukupapavira kovo ragapaiveira, ora voeaoro oea evoeapa reipaiveira. Evoea rutu oearoa vataupaaerao aveke kakiro sovara-ia vo rasitoa-ia ora oaravu riropara aveke tokutokuro reroaro vagapara-ia. 16 Uva keerapaaerao pukuiara ruture ora avekeara oiso purapaoro, “Igei ivara-ia kovekoveta igei utopaoro Pauto osireiario asavira

ira pauparoi rera vaaro-ia reipa paupa ora Sipsip Kakae tapo vo kasipuaro asavira. 17 Uvare rei voki rutu-a vaiterei vaaro oa-ia riroa kasipua toupavoi vuri vovouro voeapa voriaro tuusa. Ovokia-a vao pou piroi. Uva iroutoa vaiei ira uvuiparoi ra vaitereire korusa keevoisivira torepaa, raa? Easi viapau iraiiei.”

7

Uva Oiso Uvui Irara Isrel Pauto Vo Reesiaro Ouvia 144,000

1 ☆ Vara rutu-a varao oara opesieiva, vo resura purapurapa irara ensel kekeavorao ovusa torepaaerao vo resura rutu roopavira vo rasito vatuaoro iava. Oea vo resurare kiuvu korupaaerao. Ra oisi iava kiuvuara viapau oiso rasito pupive, ora avakava, ora evaoara. 2 Oire uva iravu kekeavora enselto osa vova kaero virorao uvava ravireo kaeparo viroveira. Ira Pauto vo reesiarova toupavevorao, ro Pauto ira tootoovira raga toupaveveira. Ira rirovira rutu keeraparoerao evo resurare enselpa irara, oea gorua ouiva Pauto ruvara-ia rasito vuri piesa ora avakava. 3 Ira oiso puraroerao, “Opeita vagevagepata rasito vuri piepaoro ora avakava ora vegoara. Igei oiso vovoupaiei ra vo reesio tovo rovoio Pauto vaaro rera voeaaro kagavearo-ia kovopa irara. Osa iava

taru utupaua orekerovu rutu vuri pietaverea!” ⁴ ✱ Oire uva voea uvuiaro vaisipaivorao voeao oea-ia vo reesi toupave. Voea uvuiaro 144,000 voeao iava voea Isrel-pa irara. ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava 12,000 Juda sara iava vo reesi ouivorao. Ora voeao Ruben sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Gat sara iraraaro iava voea 12,000. ⁶ Ora voeao Asa sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Naptalai sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Manasa sara iraraaro iava voea 12,000. ⁷ Ora voeao Simion sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Livai sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Isaka sara iraraaro iava voea 12,000. ⁸ Ora voeao Sebyulan sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Josep sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Bensamin sara iraraaro iava voea 12,000. Oea-a evoea vo reesi ouivorao va vao Pauto vaaro.

Riro Irara Rutu Lotupaaveira Pautoa-pa

⁹ ✱ Vara rutu opesieiva, urusia-ia vuravuraavorao ita. Oa iava riro irara rutu kekeavorao ouvurua tupaivorao. Uva viapau irai uvuiaroi ra voea uvuiaro vieireve. Voea rutu-a evoea osararovu rutu iava vo uvuru, ora okantriovu rutu iava voea, ora ovararovu rutu iava voea, ora oreorovu rutu iava voea, oea torepaerao

reito vaaro paupa ruvara-ia ora Sipsip Kakae ruvara-ia. Oea riro kaekaepa kuvuro-ia kuvupaaerao vao popotepa varo. Ora sorapita raoro-ia pitupaivorao ora voea iava vavaeara-ia. ¹⁰ Rirovira rutu raga piepaivorao oiso purapaoro, “Vigei reraaro Pauto ira rera vaaro-ia paupa pauparoi ora Sipsip Kakae tapo aiterea vigei vorevira ousiva. Oa iava oriruvira tupaia.”

¹¹ Uva enselpa irara rutu paupaaro kovokovopaoro torepaerao turaro irara tapo ora vo resurao okarea tootoovira tupaiveira. Uva voea rutu enselpa irara reku-paivorao taku viropaoro Pauto vaisiaro-ia vuurapa vaisi purapaoro. ¹² ✱ Oiso purapaaerao,

“Oiraopavira rutu. Roru iraopai vigei reraaro-ia Pauto. Ora tavitavipaviei rera vaaro iava keraria. Ira-ia veaopara rutu rugorugooara tupaiveira. Osa iava rera-ia vearo vaisi purapai rera vaisiaro kae piepaoro ira riroava gorua touparevoi rutu. Iu. Ira-ia riroa rutu varivarua tupaivoi. Ari ita, vara rutu-a evara rera raga varaaro yokiara rutu iarepara.”

Siitoka Opesiepa Voeao Iava Vearo Vovou Irara

¹³ Uva iravu turaroto voea iava erao tau vo resura (24)

ira oiso ragai akerevorao, “Ovu iava evoea oea riro kaekaepara-ia kuvuparo popotepara kuvupaai? Irou irara-a, raa?”

14 ☆ Uva rera vo reoaro pukooro oiso puraraerao, “Auoro, vii raga oisi voea-ia taraipauei evoea.” Uva ragaire oiso puraroerao, “Oea-a voeao riroa rutu siitoka ouiva ora upiara keripa irara vavaearo-ia vo vuutao-ia vuri vuuta rutu. Oiso osa iava ora voea varaaro kuvupara sisuiva Sipsip Kakae revasiario-ia. Oa iava kuvupara popotevira karekeepa. 15 ☆ Eva-a oa vituaro iava torepaveira paupa ruvara-ia Pauto vaaro. Uva voa-a evoa uva ravireoura rutu-ia ora rupa vokiho rutu-ia Pautoa-pa kovopaiveira rera vo kepaaro-ia Tugoropa Kepa. Uva rera Pauto voa paupaoro uvuipa ra voea tokipaoro voea viri-varipareve. 16 Uva viapau uvuipaai ra vorerivira ogoeave. Ora viapau uvuipaai ra vorerivira uuko regaave. Ora viapau uvuipai ra ravireo voea kaukau piepaoro voea-ia roropareve. Ora viapau oavu avu vai uvuipai voea iava varauro oaive kasikasi piepaive. 17 ☆ Eake iava? Uvare Sipsip Kakae paupa vuutaarovi-ia toupaveira. Eera ira voeapa oiso toupareverea, Voea tokipato. Ira taru voea tuvetuve-

pareverea tuputupue rikuro iare uva Tootopa Uukoara kosipa piroveira. Ora vo osa Pauto voea osireiario iava gau oviro posiposi piereverea. Ra viapau oiso vorerivira gaupaive ita.

8

Sipsip Kakae Erao Vatarapa Tuuke Tokova Vuku Viko Iava

1 Uva Sipsip Kakae erao vatarapa (7) tuuke vuku tuukepa tokovorao. Oire uva viapau oavu avu vai gurukoa vai purapaivorao. Ora viapau reoreoa vai voa vuvuiua-ia katai vuutavi rutu uvuiaro-ia (hap aua). 2 ☆ Uva eva isivaaro iava erao vatara enselpa irara kekeav-orao oea Pauto ruvara-ia torepaveira, vo uva rera ruvara iava erao vatara utaveara ouivorao.

3 Uva iravu enselto eravao ruvara-ia toresa urioroerao plet-ia golava pitupaoro, iria-ia akoroa-ia riipu kupare purapaiveira geesipa. Uva rera vateivorao riroara rutu akoroara riipu kupare geesi purapa vaore, oiso ra va tapo uverereve oirara rutu vo variroaroava voeao Pauto voeaaro. Osa iava tauoa purarevere Pautoa-pa oira-ia eira eravao golava iria torepaveira reito paupaaro ruvara-ia Pauto vaaro. 4 ☆ Uva vo kupare-a vao akoroa vaaro riipu geesi purapa ora variriara oirara varaaro Pauto voeaaro ovatakoa rutu

☆ 7:14: Mt 24:21-31; Sek 3:3-5; Hi 9:14 ☆ 7:15: Ais 4:5-6; Re 21:3 ☆ 7:17: Sam 23:1; Jo 10:11, 14; Esi 34:23-31 ☆ 8:2: 1 Te 4:16; 1 Ko 15:52 ☆ 8:4: Eks 30:7-8; Sam 141:2

eva enselto vavaearo iava ipaerao Pauto ruvara-ia pou virosa. ⁵ ✧ Oire uva enselto plet ourevorao riipu kupare geesi purapava, ora tuituia tapo ourevorao eravao iava. Oa iava vara rutu-ia plet agasi pierevorao. Uva va tuitui kasi vikirevorao rasitoa iare. Uva va vikirevoiva, varakeoto pokoro virorao. Vo osa gurukoa karekeerao. Oa iava rera varakeoto parakauoro rororevorao. Uva va-a eva oa iava rasito ravurikeroerao.

Vo Resura Purapurapa Irara Ensel Utaveara Vuvure-paiva

⁶ Uva voea-a voeao erao vatara enselpa irara oea erao vatara-ia pitupaivorao utaveara vatatopopaoro, oiso ra vara-ia utaveave.

⁷ ✧ Uva rovoto enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Oa iava ais uvere ora tuituia ora revasiva karekeerao rasitoa iare kovesa. Oa-ia rasito reesiivorao rera roo piesa vo peva uvuiaro iare. Oa iava tuitui kasi oavu uvavuva aiovorao vo peva iava va rasia, ora vegoa, osa kokopa kouro rutu varao oara tootoopapeira oara rovaerao.

⁸ ✧ Uva eraopato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Oire uva orekevu vikiivorao oiso roroa osa pukuia riroa opukuia rova-paerao. Uva avakava-ia kovesa varaerao. Oa-ia eva avakava reesivorao ita oira roo pieoro vo peva uvuiaro rutu iare. Oa iava orovuvu

vo peva iava revasivira pore pirorao. ⁹ Uva oisi-a oiso osa okarerovu rutu voeao okarea tootoopaaveira avakava-ia, oea reesireesi-ivorao vo kare rutu roo pieoro vo peva sara uvuiaro iare oiso, Osaravu kopiierao vo peva iava. Ora uvuoara tapo uvuiaro roo pieivorao vo peva sararo uvuiaro iare aue selpa uvuoro. Uva vo peva iava osaravu uvuo sip vurierao.

¹⁰ ✧ Uva vo pevapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Ovusa iravu rirova aaviiko rovaorao rutu oiso osa aoa oa vuvuiua iava koveerao. Uva uukoara rutu roo pieivorao vo peva sararo uvuiaro iare aue uuko. Uva aaviiko koveorao osaravu-ia vo peva iava aue uuko ora vara rutu-ia tuputupue uukoro. ¹¹ ✧ Uva oira vaisiario-a o-ia aaviiko, Itakova iria itakopaoveira. Iria-ia uuko oviro vieiario roo pieivorao vo peva rutu uuko sararo uvuiaro iare. Uva vo peva iava osaravu uuko itakovira ora pore ovoierao. Oa iava riro irara rutu vo oviro-ia ukaiopaaiva, itakopaoro kopii ovoipaaerao.

¹² ✧ Uva vo resurapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Oa iava ravireo, ora kekira, ora aavi-ikoara rutu roo pierevorao vo peva sara rutu uvuiaro iare. Oa iava vo peva iava ovarurovu vurierao oiso, ravireo varu, ora kekira varu, ora ovarurovu

✧ 8:5: Sam 97:1-6; Lev 16:12 ✧ 8:7: Esi 38:22; Re 9:4 ✧ 8:8: Jer 51:25

✧ 8:10: Ais 14:12-17 ✧ 8:11: Jer 9:15, 23:15 ✧ 8:12: Re 6:12-13

aaviikoara rutu iava. Osa a eisi osa iava vara rutu rooaro iava varao avi-avipara ovarurovu rupavira karekeerao. Eisi osa iava vo ravireopa vuuta-ia uva vo resura vuutaro rutu-ia rupaerao. Ora vokiario tapo ita uva viapau aviavia vai vo kekira iava oai ora aaviikoara rutu iava oaviavi vo vo resura vuuta rutu sovara-ia.

¹³ Uva riroto keravo kekeavorao osa papapaoro vuvuiua-ia avaparoerao. Oire uva rera uvuavorao osa rirovira rutu gaupaoro oiso puraparoerao, “Siraovira! Siraovira! Siraovira rutu oiraravipa voeao oea touvira vo rasio-ia toupavereaa. Uvare vo peva enselpa irara oiso vovoupaai ra utaveara oaiye vuvureive. Ra oisi iavirava riro tavaka rutu voea-ia oirara karekepe.”

9

Vo Vavaepato Purapurapato Ensel Utave Vuvurerevorao

¹ Uva vo vavaepato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Oa iava iriavu aaviiko kekeavorao iria vuvuiua iava koveorao vore rasitoa-ia. Uva oira vateivorao kii vaore oira googagare riku oa vituaro-ia viapau rekasia vai. ² ☆ Uva vo riku karuevoiva, kupareto voava vusivusiparevorao riro kasi iava tuituia. Okuparea eva ravireo tavurupaivorao ora vuvuiua. Oa iava ravireo vaio ora vuvuiua rupapasierao. ³ Uva riro

kare rutu tutuvake kare vo kupare iava varapaaerao rasitoa iare. Okarea-ia toupaivoi riroa rutu avuavua oiso osa siikopi ro ira oirara upia piepareveira. ⁴ Oire uva oiso oavu vosi reo uvuavorao vo kareo iava tutuvake kare. Oa oiso pu-raerao, “Opeita isiso kouro vuri piepata eke orekerovu rutu kokopa kouro ora evaoara. Ari visii uvuipatai ra oirara avupata voeao oea kagavearo-ia Pauto vo reesiaro viapau toupave. ⁵ Uvuipatai ra voeapa upia vatepata vo vavae rutu kekira uvuiaro-ia. Ari opeita voea kopii piepata rutu! Viapau.” Eisi osa iava vo kare eva tutuvake kare vuri upiario vatepaivora oirarapa oiso rutu osa siikopi oirara avupaoro voea upia piepareveira. ⁶ ☆ Uva vo vuuta vao vo vavae iava vao kekira oa-ia oirara kopiipa raivare taraa ragapaiverea. Ari ita, ra viapau oiso va kekepaive. Iu. Ruipa irao ragapaaverea oiso ra kopiiave vo osa kopiiia voea asavira toripaive.

⁷ ☆ Uva ragai vo kare eva tutuvake kare kekeavorao oiso osa hos kare upo purapasa auepaaveira. Uva vo kare kukuearo-ia kukuvaipara golara toupavorao. Ovusa vo kare iava puaura oiso toupavorao osa oirara puaaro. ⁸ Ora vo osa voea iava oruara oiso toupavorao osa gegeru, oiso osa riakora

☆ 9:2: Jen 19:28; Eks 19:18; Joe 2:2, 10 2:4; Nea 3:17; Dan 7:8

☆ 9:6: Jop 3:21; Jer 8:3 ☆ 9:7: Joe

oruaro. Ovusa voea iava reuriara oiso toupavoraosa laion reuriaro. ⁹ Uva vo kare kopukopuaro-ia oaravu oiso rutu kekevira toupavoraosa kaapara kuvupara voea utopasa. Ora vo kare putaearo putaputapaoro pokopa virorao oiso osa riroara rutu karis ururo hos kare ivupaoro ikau-paiveira upoa iare avapaoro, ovusa vara karisara ragaragavaopaive pokopoko uviropaoro. ¹⁰ Kookoopiara vo kare iava toupavoraosa oiso osa siikopi, ora rokarokara varao oara-ia kuuva ovi roko piepaiveira avu vuuro iare vituara pukopaoro oirarapa upia vatepasa vo vavae rutu uvuiaro iare kekira. ¹¹ Uva iravu voea reraaro king toupaveira ro-ia enselto, ira googagare rikui-ia tou irarapa reiparoerao o iria-ia viapau rekasia vai. Ira vaisipaiveira Hibru reo-ia oiso, Abadon. Ari Grik reo-ia oiso rera vaisipaiveira, Apolian. Oa porearo-a vao oiso, Orekerovu Rutu Vuri Piepato.

¹² Ari ita, rovo tavaka rutu opesi rovoerao. Oire uvuta! Touvira otavakareivu epao oarea taru utupaua karekeperea.

Katai Vatarapato (6) Pura-purapato Utave Vuvurerevo-rao

¹³ Oire uva katai vatarapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Uva oreovu uvuavorao vatu resura vuvuvuaro-ia aue eravao golava vatuaro iria

Pauto ruvara-ia toupaveira. ¹⁴ ☆ Oa-ia oiso puraerao katai vatarapatoare enselto ira utave-ia pitupare, “Vo resurao enselpa irara oea tuukepaaveira riro kara-ia uuko kara Yufretis. Voea iava vase iraori voea tuukearo karuoro, ra avaave.” ¹⁵ Oire uva vo resura evoea enselpa irara vatatopo ovoiaerao vo vuuta ragare tuepaoro, ora vo vokio raga, ora vo kekira raga, ora vo ivao raga-ia vo kovo vao purasa. Oa iava vo kovo purasa voea karurevorao, oiso ra oirara rutu reereesiive voea roo pieoro vo peva uvuiaro rutu iare sara. Ra osaravu vo peva iava upoive. ¹⁶ Uva viurupa irara uvuiaro rutu-a voeao oea hos kare-ia paupaaerao oiso voea 200 milion. Voea uvuiaro rutu reesiaro iava uvuavorao. ¹⁷ Uva areo uusi-ia vo kare kekeavorao hos kare ovusa vo kare-ia paupaaerao. Uva voea oirara kaapa kuvuparo-ia kuvupaaveira. Uva vara siroviearo revasipavira toupaveira, ora kuuva siroviero, ora kese siroviero. Ovusa hos kare kukuearo oiso osa laion kukuearo. Oire uva tuituiara, ora kupareara, ora aveke vitavokoro solfaara oara rutu vo kare gisipoaro iava kosikosipa pirorao tuituivira pigigiopaoro. ¹⁸ Uva oirara roo pieivorao vo peva rutu uvuiaro iare sara. Oa iava vo peva iava osaravu kopiierao, vo uvare vao tuituiara, ora kupareara, ora aveke

viitavokoro solfaara oara rutu vo kare gisipoaro iava hos kare pigigiovira kosikosi piroiva, kopii ovoiaerao. ¹⁹ Vo kare vo varivararo hos kare oa gisipo-ia toupaveira ora vo kookoopi-ia. Okarea iava kookoopi oiso toupaveira osa rakoru, iria porikearo kukuearo-ia gisipo toupaveira. Iria-ia oirara vuri piepaveira.

²⁰ ✧ Oire uva oearovu rutu oirara viapau oiso kopiiiepa vo peva-ia eva vuri peva, oea viapau ora voea iava sopaura porepaveira, ra varaore ovaupaave oara purapaveira vuriara ora voea raga vavaearo iava. Iu ita, uvare viapau oiso vuri urauraro tugara vuura vaisi purapa vovouro viapau kavupaveira, ora pau irara tokarasi irara voeao oea purapaveira aue-ia gol, ora silva, ora bras, ora aveke, ora evaora. Oara-a rutu evara viapau uvuipapeira ra vuravurapaive, ora viapau uvupaive, ora viapau voka-paive. ²¹ ✧ Oiso osa oearovu voea iava oira upopaveira, ora kavokavopaaveira, ora otopa pitupituro purapaveira, ora orekerovu kavirupaveira. Ari ita, osa viapau oiso ora voea iava sopaura porepaveira, ra vo vovourore evara ovaupaave.

10

Purapurapato Ensel Jonpa Vukua Vatarevoiva, Va

Aioreva

¹ ✧ Vao opesierao, oa iava iravu riro varivarito purapurapato ensel kekeav-orao ovusa vuvuiua iava vararoerao aue-ia rukuta kuvupaoro. Ovusa govugovuto rera kukuearo-ia touparevorao, vo osa rera iava puaua sisikorevira roropaivorao oiso osa ravireo. Vo osa rera iava kokotoa tuituivira toupavorao vuvupaoro. ² Uva oavivu-ia gare viko vukua pituparevorao ovusa karuvira toupavorao vo vuku. Uva oirapapa kokoto iava avakava ivaria-ia tasiparevorao ovusa koike kokoto iava rasitoa-ia tasiparevorao. ³ ✧ Oire uva rirovira rutu keera-paroerao, oiso rutu osa laion gaupareveira. Uva oisi-a eisi osa keera-paroerao uva erao vatara (7) varakeoara rera vo keeraaro pukovorao poko virooro oiso reoreooro. ⁴ ✧ Uva erao vatara varakeo poko virooro reoreoerao. Uva oiso ruipaparai ra vao rigatoa. Ari ita, ragai oreovu uvuavorao oa vuvuiua iava urioerao oiso puraoro, “Evo reo erao vatara varakeoara vaaro oa oriru iraori ora vii iava rugorugooa-ia. Viapau uvuipauei ra va rigatori.”

⁵ Uva ro enselto ira keke rovoavorao ovusa avakava ivara-ia tasipaoro ora rasito ora rera vaaro oirapapa vavae kae pierevorao vuvuiua iare. ⁶ Uva oiso puraroerao, “Oiraopavira rutu vavo oiso viara-ia Pauto

✧ **9:20:** Diu 31:29; 1 Ko 10:20; Sam 115:4, 135:15 ✧ **9:21:** Re 21:8 ✧ **10:1:** Esi 1:26-28 ✧ **10:3:** Sam 29:1-11; Ais 31:4 ✧ **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 9

vaisiaro-ia ro ira tootoovira toupaveira vokiara rutu-ia. Ro Pauto ira vuvuiua purareva ora orekerovu rutu varao oara voa toupaveira. Ira raga rasito purareva ora orekerovu rutu varao voa toupaveira. Ora avakava iria purareva, ora orekerovu rutu varao oara voa toupaveira.” Oire uva enselto oiso puraroerao, “Vuuta opesisa tutuuvoi, ra Pauto viapau tiovira aate piepareve. ⁷ Viapau. Ari utupa visivi erao vatarapato enselto utave vuvurerevere rara. Ra oira gurukoaro karekeo. Ovuuta raga-a eva oa-ia Pauto va vao purarevere oa iava tavi-taviroepa vatauvira vo osa profet irara tavitavireva voeri rerapa kovopa irara.”

⁸ Uva vo reo-a vao voviri uvu rovoavora oa vuvuiua iava urioerao oa ragai tativoroa ita oiso puraoro, “Vuku viko ousa avau eva oa karuvira toupavoi enselto vavaeoro-ia, eera ira avakava ivara-ia tasi-paoro toreparoi ora rasitoa-ia.” ⁹ ✧ Uva enseltoa iare avaraerao. Oa iava rerare oiso puraraerao. “Ragai vateri eva gareavi vuku viko.” Oire uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Va ouri. Ra va aiori. Ra vii sarearo uureo pieve. Ari ita, vo osa vii iava gisipo-ia oiso rutu gavaurepavira vuta rovo pirovere oiso rutu osa koisiva.” ¹⁰ ✧ Uva oisi-a oiso osa puraroiva, va

eva gare vukuvi ouavorao rera vavaeoro iava va aiosa. Uva ragai iava gisipo-ia gavaurepavira rutu vutapa pirora oiso osa koisiva. Uva va kopa ovoiaivoiva, ragai sarearo uureo pievorao.

¹¹ Oire uva ragai taviivorao oiso puraoro, “Siposipo iraorivere ita Pauto varaaro rutu iava, varao oara oirara rutu-ia karekeperea uvarovu rutu okantrirovu-ia, ora oreorovu-ia, ora oearovu-ia tapo riro irara king irara.”

11

Vo Toupai Oiratoarei Iava Siposipopatoarei

¹ Uva ragai vateivorao oavu uvuiua orekerovu uvuipasa oiso roroa rutu osa vokapato tooro. Uva ragai taviivorao oiso, “Toreu, ra Pauto vo kepaaro aue Tempel uvuiro ora eravao vao alta. Ra oirara vieiara tapo vieiri voeao oea Pautoa-pa vuurapa vaisi pura-paveira Tugoropa Kepa-ia. ² Ari opeita uru uvuiro eva ratao Tugoropa Kepa riaaro-ia. Oa-ia uvuipau ra va kavu iraori. Uvare vo uru-a eva sopaipa irara rupa vovou irara vaaro, oea uriopaavere Jerusalem urui vao-ia Tugoropa Urui tasisipaoro va vuri piepasa vo resura tau erao (42) kekiraro rutu uvuiaro-ia. ³ ✧ Uva ragai vaitereipa vaitereo gorua vateavere aiterea ragai vo reoaro iava siposipopasivere bek

✧ 10:9: Esi 2:8-9; Sam 119:103

✧ 10:10: Esi 3:3

✧ 11:3: Dan 7:24-28; Re

karipareivi raga-ia tuupaoro varovira, oiso ra vaiterei vo siraoaro karekepasi. Osa eisi piesiverea oiso vo vokirotu uvuiaro-ia 1,260 vokirotu.”

4 ☆ Aiterea oiso toupasiveira osa oliv ovarei, ora vuravurirei vaireo airea Turaro ruvara-ia toupaeveira ro rasito rutupa reipato. Oara rutu iava rigatoreva Sekaraia.

5 ☆ Uva vosa oearoi vaiterei vuri piesa auepaave, osa iava tuitui kasi vaiterei gisipoaro iava kosikosipa piroverea voea evoea vaitereiva keripa irara kasi ovoisa.

Iu. Oiraopavira rutu, ro ira vaiterei vuri piesa aueparo, ovovoua raga-a eva oa sirova uvuiparoi ra kopii ovoiro.

6 ☆ Aiterea goruava toupasivoi vuvuiare korupasa. Ra viapau rutu oiso aue kokeva vai vo vuutaro rutu-ia kovepao, varao oara-ia Pauto vo reoaro-ia siposipopaoro vokapasi.

Ora goruava tapo toupasivoi oa iavarava uvuipasi ra uuko kararo tuputupueara revasivira poresi. Ora oirara rutu vuri piesi voeao vo rasio-ia orekerovu rutu iavirava vuriara. Ari ita, ovuutaroa evara oara-ia oisi eisi piepasiveira ora vaiterei vo vovoureiaro raga sirova utupaoro.

7 Uva ora vaiterei vo kovoaro opesi pie rovosiverea vao Pauto vo reoaro iava siposipopa. Oire ro vavaraito googagare rikui

iava kosiro viro vaiterei tapo ora uposa. Eera ira vaiterei-ia pute ovoireverea vaiterei kopii pie ovoiro.

8 ☆ Oa iava vo kopiirei riro raiva-ia toupaverea vo raivao vore riro urui-ia Jerusalem vao ouruia-ia Turaro vaiterei reraaro kopiioepa evao parikou-ia. Ouruia vaisiaro ovoovovira oiso vaisipaiveira, Sodom urui, eke vao Isip-ia.

9 Uva oearovu ovararovu rutu iava, ora okantrirovu rutu iava, ora oreorovu rutu iava, ora osararovu rutu iava voeao vo kopiirei keke ragapaiverea rutu varei vura ragapaoro vo peva rutu uvuiaro-ia voki ora ovokipavu.

Uva ora voeareire korupaaverea vaiterei tova arapa.

10 Uva voeao oirara vo rasio iava rorupaiverea vo rara kopiisi. Uva pupipaiverea egae-gapaoro, ora aiopaiverea oearovupa vate irara oaive orekerovu vatevateara vatepaoro.

Eake iava? Uvare vaiterei-a evaiterei profeta-toarei, aiterea upiara vuriara oisoa vatepasi oirarapa voeao vo rasio-ia.

11 Oire uva vo peva voki ora ovokipavu opesi rovoerao. Oa iava Pauto rera vaaro vovoua vovoureva tootoopa vaiterei sopaaro iare vaiterei tootoo piesa.

Uva oisi iavirava toresierao. Oa iava voeao rutu vaiterei kekepaoro uriri iraopaaerao rutu.

12 Uva oreovu uvusivorao oa vuvuiua iava urioerao vaitereire

☆ 11:4: Sek 4:1-14; Sam 52:8

☆ 11:5: 2 Kin 1:9-12

☆ 11:6: 1 Kin 17:1-7

☆ 11:8: Ais 1:9-10; Hi 13:12

rirovira rutu keerapaoro. Oiso puraerao “Vore ipasi!” Oire uva ipa ovoisierao vuvuiua iare rukuta sovara-ia ovusa keripa irara voeao vaitereiva vaiterei siituepaivorao. ¹³ Uva vo vuvutavi raga-ia riroto ravurike vusi ovoirevorao. Oa iava uvayuva oavu riro urui iava urui varu vuri pierevorao ovusa vo resura vatara karutu raga kavu pirorao. Uva voea 7,000 rutu-a oirara oea voa kopiiaraerao rera-ia eera ravurike. Uva ojavu kavua virorao oea rirovira rutu uriri iraopaaerao. Osa a eisi osa iava Pauto vaisiario kae pie iraopaivorao ro oisova vuvuiua-ia.

¹⁴ Oire uva va-a vao erao pie tavaka oa oiso opesierao. Uvu iraota! Gareavi raga, ra vo pevapa tavaka karekepe ita.

Erao Vatarapato Ensel Utave Vuvurerevorao

¹⁵ ☆ Uva erao vatarapato purapurapato ensel rera oiraaro utave vuvurerevorao, ovusa oreorovu vuvuiua iava rirovira rutu keerapaoro oiso purapaerao, “Turaro oavi vaiterei ora Kraisi rera reraaro ira oiso karekeroi, Rasitoa rutu reraaro King. Ira touvira rutu turarovira opesi asavira toupareverea!” ¹⁶ Oa iava voeao erao tau vo resura (24) turaro oea paupaaveira voea varaaro-ia paupara vo Pauto ruvara-ia oea takupaa virorao Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. ¹⁷ Uva oiso purapaerao,

“O Turaro Pauto goruara rutu toupaveira. Viigoa vo vokio toupari, ora tuariri rutu tapo oisoa toupari. Viigoa riroa rutu varivaria ouriva oa iava turarovira toupari

orekerovu rutupa reipaoro. Eisi osa iava vii-ia vearo vaisi purapaivoi. ¹⁸ ☆ Rupa vovou irara kasipu iraopaai vo osa vii vo kasipuario kareke ovoiei. Uva vo vuuta-a vao-ia oa-ia kopii irara rovirieia iare kort karekepaai ovuuta vao-ia vearoa voria vatesapa vii voeaaropa kovopa irara. Evoea ita profet irara, ora voea oirara vii voeaaro, ora voearo oearoa viipa avivikepaoro vii reroarovi toupaveira, ora voeao oea rei vaisirova toupaveira, ora voeao rei vaisi asa irara, oea rutu-a ovuuta vao-ia voeao vuri piesapa oea rasito oiso vuri piepaaveira.”

¹⁹ ☆ Oire uva oisi-a oiso osa reo rovoaiva, Tugoropa Kepa vao Tempel karuivorao Pauto vaaro oa vuvuiua-ia toupaveira. Uva bokis o iria-ia Reo Ovoi purareva Pauto iria viaevira toupaevorao Tempel sovara-ia. Uva varakeoto parakauoro voare pigigiovira avaparoerao, ovusa

☆ 11:15: 1 Ko 15:24-28; Dan 2:44, 7:14, 27

4:6-8 ☆ 11:19: Re 15:5, 8, 8:5

☆ 11:18: Sam 2:1; Dan 7:9-10; 2 Ti

gurukoto karekeparoerao ora varakeoto pokoparo virorao. Uva rasito ravurikeroerao ovusa riroara kokeara ora ais koveerao.

12

Riakova Vaio Iava Ora Dragon

1 ✧ Uva oavu riroa reesia karekeerao vuvuiua iava oiso rorovira osa riakova iria ravireo-ia ora tavurupaoro oiso osa varaoa toupaevorao. Ovusa kekira oira kokotoaro reroaro touparevorao. Uva oira iava kukue-ia katai tau erao (12) toupaivorao aaviiko oiso osa kukuvaipa. 2 ✧ Iria kakae kovuva touevorao, ora upiaorao kakaeto kavausa. Uva vo upia eva vuria rutu oa iava rirovira rutu oivepaoro kakaeto kavausa auepaorao.

3 Oire uva oreesivu ita voava vuvuiua-ia karekeerao, oreesia oiso toupaivorao, Iravu riroto dragon. Ira touparevorao revasipato ira-ia erao vatara kukue toupaivorao ora katai tau keta. Ovusa erao vatara king varaaro kukuvaipara vo kukuero-ia toupaivorao. 4 ✧ Uva rera iava kookoopi osaravu rutu aaviiko guruevorao vara vikisa rasiuaarore, vo uva koveerao ovusa vo sararei raga kavu pirorao vuvuiua-ia. Uva rera-a eera dragon ira riakova ruvara-ia toreparoerao ovusa kakaeto kavausa auepaorao. Ira oira aate pieparevorao, oiso ra

rera aioreve oira reraaro kakaeto. 5 Uva o riakova oira kakae kavauevorao. Uva rera kakaeto ira utupaua ain tooro-ia pitureverea vava oirara rutu tokipasa osararovu rutu iava voea. Oire uva riakova kakaeto kavau ovoievorao. Oa iava ikauvira rera ouivorao viara iare Pauto-a iare rera siposa vo uva pauparoerao rera vaaro-ia paupa. 6 Uva eira riakova torioro avaorao uvavure kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave, vo uva Pauto ora rera vo uruiaro ravaareva oirapa. Oisore ra voa oira yearovira rutu tokipaive oirapa aio vatepaoro vo vokiyo rutu uvuiaro-ia 1,260 vokiyo.

7 ✧ Uva vo vokio riroa upoa rovoei vuvuiua-ia. Oa-ia Maikel ora rera voeaaro enselpa irara dragonva riroto ora upopaai. Ovusa ro dragon ora rera voeaaro enselpa irara oea voeava ita ora upopaai. 8 Ari ita, osa viapau varivaria vaiei voeapa upoava ora poesisa. Osa-a eisi osa iava viapau uvuipaai ra touvira toupave vuvuiua-ia evoea dragon vase. 9 Uva purapurapa irara ensel Pauto voeaaro rera-ia dragon vikiaerao rera kosi pieoro rutu. Eera dragon tuariripatoa rutu ira vaisipaiveira oiso, Seten. Ira oirara rutu iava gasipareveira, ora oirara rutu keakeapareveira voeao vo rasio-ia. Ira vikiivorao rasiuaarore rera voeaaro

✧ 12:1: Jen 37:8-9 ✧ 12:2: Ais 66:7-14; Ga 4:19 ✧ 12:4: Dan 8:9-14 ✧ 12:7: Dan 10:13 ✧ 12:10: Ais 14:12-17; Jop 1:9-11

tapo purapurapa irara.

¹⁰ ☆ Uva oreovu uvuavorao vuvuiua iava oa rirovira rutu oiso puraerao, “Vo vokio-ia vigei reraaro Pauto vigei vorevira ou ovoirevoi. Ora vo osa rera vo varivariaro viaevira rutu ora karekei. Oa iava kingvira toure ora rera reraaro Krai, ira tapo ora rerapa riroa turaro vaisi ourevoi. Eake iava? Uvare ro Seten ira vigei araoko iraraaro iava gasi iraopareveira Pauto osireiario-ia vo ravireoura rutu-ia ora voki ruparo rutu. Uva vo vokio enselpa irara rera kosi pieivoi vuvuiua iava. ¹¹ Voeao araoko irara oavi oea varivaria ouiva ora gorua Sipsip Kakae revasiario-ia, varei ora vao oiraopa vovou rutu oa iavirava rera vo reoaro iava oisoa siposipopaive. Oire uva vo pitupitu-a eva oa sirova upoava ora poesiai keripatoa-ia puteoro rutu. Uvare viapau oiso ora voea vo touroarore veaopara oisoa rugorugopaave varao vo rasio-ia ora voea raga ora orirupasa. Viapau. Ari oisoa ora eaka ragapaave, ra kopiipaave. ¹² Osa-a eisi osa iava vii vuvuiua ora visii rutu visiigoa voa toupataveira eva vuvuiua-ia visiigoa roru iraopata. Ari ita, vo osa visii vao vo rasio-ia tou irara ora vii avakava visiigoa rutu eva vatatopo iraopata. Uva siravira rutu visiivipa, uvare riro siitoka rutu visii-ia karekesa auapai. Aue iava uvare Seten epao

ira visii iare vararoi. Ira riroava touparevoi kasipua, uvare taraiparoi oiso, Rera vaaro epao poteku vuutavi raga.”

¹³ Uva dragon ora rera-ia tarairoerao oiso, Eari, ragai-ia vikiaera vo rasitoo iare. Oire oa iava voa o riakova tarioparevorao iria kakaeto kavauevorao. ¹⁴ Ari ita, uva oirapa riakova veaouarei rutu putaeuarei vateivorao riroto keravo putaearo. Ourea iava uvuipaoi ra papapaoro avao oira voaarore vo rasitoo-ia kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave. Uva uvuipaoi ra toripaoro voa toupave riroto asavira dragon. Ra voa oira vearovira rutu tokipaive aioara vai-ia vo peva ivaro rutu uvuiaro iare ora okurovu. ¹⁵ Uva rera dragon uukoa oerevorao ora rera gisipoaro iava oiso rutu osa uukova iria pirutuvira paruevorao. Oa iava oira tariopaoro utuerao o riakova, uvare dragon oiso vovouparaoerao ra oira turove vo pirutu. Ra opesi ovoio. ¹⁶ Ari ita, vo osa rasia riakova tauvavorao akaoro. Uva vo rasi eva vo pirutu kopavorao oa oe ragarevorao dragon ora rera gisipoaro iava. ¹⁷ ☆ Uva rera-a eera dragon riroto ira kasipu iraoparoerao oirare o riakova. Oa iava avaroerao, oiso ra okakaeroi oira ovii kakaero vaiaro uporeve ita voearo oearoa Pauto vo reoroaro varao reo goruro sirova utupaaveira,

ora Jisas vo reoaro iava siposipopaoro rera tapo sirova utupaaveira. ¹⁸ Uva rera eera dragon rogaraua-ia avakava-ia toreparoerao.

13

*Vaiterei Vavaraitoarei
Aiterea Karekesierao*

¹ Uva iravu vavaraito varuereto kekeavorao, ovusa kosiro virorao avakava iava. Ira-ia katai tau keta toupavorao, ora erao vatara aue kukue. Uva rera iava keta tau kukuearo-ia king vo kukuvairoaro toupavorao voa. Uva rera iava erao vatara-ia kukue oaravu vaisiaro tupaivo-
rao, vo vaisiro otakaurovu rutu vaisiaro varao oara-ia Pauto tovipaoro rera takaupaiveira. ² ☆ Uva rera vavaraito ira kekeavorao ira oiso toupaveira osa lepat laion roroto. Uva rera iava kokotoara oiso tupaivorao osa bea kokotoaro. Ari rera iava gisipo oiso osa laion gisipoaro. Uva rera-
a eera dragon ira ora rera vo varivariaro vaterevorao rerapa eera vavaraito. Oa iava oiso rera tovorevorao rera reraaro king oiso raga ita osa rera. Osa iavirava eisi rerapa riroa rutu gorua vaterevorao orekerovupa reipasa. ³ Uva iriavu kukue
rera iava vavaraito oiso tupaevorao, Iria togaiva oira kopii pieoro. Ari ita, uva kapua viupa rera kukuearo-ia vasavava. Oa iava vorevira kukue vearoopa ita. Uva oisi-a eisi osa iava oirara

rutu vo rasio iava oea rera-ia tavetave iraopaivorao eera vavaraito. Oa iava rera sirova utupaaerao. ⁴ Uva rera reito dragon ira rerapa ro vavaraito gorua vaterevoiva ora rera vaaro, oirara rera-ia dragon vuurapa vaisi purapaivo-
rao. Uva rera tapo-ia eera vavaraito vuurapa vaisi purapaivorao oiso purapaoro, “Iroutoa vai rova vavaraito vaeapare? Iroutoa vai uvuiparoi ra rera tapo ora uporo? Easi viapau iraiei?”

⁵ Uva iravu rerapa eera vavaraito vaserevorao ovusa rirovira takatoporoerao Pauto takaupaoaro. Ari ita, goruava touparevorao vo pitupitu eva purasa vo resura tau erao (42) rutu uvuiaro-ia kekira. ⁶ Uva ora rera iava gisipo aka pieoro rutu Pauto tovipaoro rera takauparevorao, ora rera vaisiaro Pauto, ora rera vo uruiaro Pauto, ora rera vo saraaro Pauto voeao oea vuvuiua-ia tupaiveira. Oara-a varao oara rutu tovipaoro vara takauparevo-
rao vavaraito. ⁷ ☆ Uva iravu rerapa vaserevorao. Oa iava upoa kareke pierevorao Pauto voeaarova. Uva upoava ora poesiroerao. Oa iava voea kove pierevorao, uvare gorua oureva vao oa iavirava uvuiparoi ra reiparo osararovu rutupa, ora okantrirovu rutupa, ora oreorovu rutupa, ora ovararovu rutupa. ⁸ ☆
Oirara rutu voeao vo rasio-

ia oea vaisiaro viapau toupavora o Tootopa Vukuia vo vuutao-ia oa-ia Pauto rasito purareva, oea rera-ia vuurapa vaisi purapaivera eera vavaraito. Ari ita, vuku a eva Sipsip Kakae vaaro vo kakaeo tuariri oa upoivoiva, kopiiepa.

⁹ Ro ira-ia kokito toupave ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve. ¹⁰ Vosa Pauto vo ruipaaro sirova iravu ouive tuukea iare, oire avaro tuukesa. Ora vosa Pauto vo ruipaaro-ia irai upoive toorio vai-ia, oire ra oisi rera upo iraoive rera-ia toorio. Ari ita, vo osa vo pitupitu eva oisi eisi karekepe voea-ia osa iava Pauto voeaaro uvuipaai ra goruvira rutu ora voea vo oirao pie vovouroaro-ia uvisi iraoive.

¹¹ Uva iravu eraopato vavaraito kekeavorao ovusa rasito sovara iava vusirevorao. Ira-ia vaiterei ketatoarei toupasivorao oiso osa sipsip kakae ketaaro. Ira rearopa oiso paerao dragon rearo. ¹² Uva rera ro rovopato ira ruvara-ia oisi raga ita vo gorua oueva vavaraito ro eraopato. Oa iava rera vo goruaro iavirava okovorovu rutu purareva rovopato vavaraito sirovavi. Ira oirara rutu oiso pierewa ora rasito, ra rera raga-ia eera vavaraito rovopato vuurapa vaisi purapaive. Ira-ia tuariri kapua viupa pura piroiva, vasavava. ¹³ Uva rera ro eraopato vavaraito

oaravu rutu ravotoara puraparevorao oravotovu-a vao-ia oiso, vo uvare oirara rutu osireiaro-ia tuituia vara pieravorao vuvuiua iava vore rasitoa-ia. ¹⁴ ☆ Osa iravu rerapa vaserevorao vo osa vo ravotoro rutu evara puraparevorao rovopato vavaraito osireiaro-ia. Oire uva vo pitupitu eva oa-ia oirara rutu voea vo rasio-ia keakearevorao eraopato vavaraito oiso voea tavio, "Ro rovopato vavaraito ira urauraaro purata evaoa vai-ia tokarasivira. Ra rera vaisiaro kae piepata ro vavaraito tuariri toorio ira uporeva. Ari ita, uva tootoovira raga rera toupave." ¹⁵ Uva iravu rerapa vaserevoiva, tokarasi-ia tootoo pieravorao eraopato vavaraito rera iare vavauoro. Oa iava rera eera tokarasi reoreoroerao. Oire vosa viapau oearoi ro-ia tokarasi vuurapa vaisi purapaive, ra rera raga ita voea uporeve.

¹⁶ Uva eera eraopato vavaraito oiso taviroerao. Oa iava oreesivu tovoivorao oirapapa vavae-ia, eke vo kagaveara-ia oirara rutu-ia voea oira akukuro raga, ora voea oea rei vaisivira toupaveira, ora voea monipa irara, ora apota irara, ora voea oea akukupavira kovo ragapaiveira, ora voea oea evoeapa reipaaveira. ¹⁷ Osa-a eisi oiso vosa ro ira-ia viapau vo reesi eva viapau toupave vavaraito vaisiaro iavirava vo reesi, ora rera vaaro

iava vieia vo reesi tapo, ra viapau oaravu avu vai voripareve oearovu ruvara-ia. Ra ita oisi oearovu viapau oaravu avu vai ita voripaive rera ruvara-ia ita ro ira-ia viapau vo reesi toupave.
 18 ☆ Vigei uvui iraopaviei ra vaore vearovira rutu rugorugoo iraopavio, Ro ira vearovira rutu taraiparo ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reesi vituaro rutu-ia vao vavaraitoa iava roroiovira taraiparo. Uvare vo reesia vao-ia iravu oirato vaisiario iavirava vo reesi vao, 666.

14

Voeao Uvuiaro Oiso-ia 144,000 Airepava-ia Eraaepa Erava

1 Uva vorerivira ita vuvuraavorao. Oa iava Sipsip Kakae kekeavorao Saion Pukui-ia, ovusa voeao 144,000 oirara rera tapo vao torepaaerao oea kagavearo-ia Sipsip Kakae vaisiario toupavivora ora Aiteto vaisiario. Vo vaisio oa rigatoreva Pauto voea iava kagavearo-ia. 2 Uva oreovu uvuavorao vuvuiua iava oa oiso rutu gurukovorao osa uuko sirisiri gurukoaro. Ora oiso tapo osa riro guruko varakeo vo osa pokoro viro. Uva vo guruko eva uvuavorao oiso osa riro irara rerevae pievira gitara toipaivorao. 3 Uva iriavu-ia erava eraaerao airepava Pauto vaoro paupa ruvara-ia, ora vo resurao ruvara-ia okarea tootoovira

toupaiveira, ora turaro irara ruvara-ia. Uva voea voeao 144,000 oirara Pauto oea vorireva oirara rutu iava voea vo rasio-ia. Ari ita, voea raga uvuipaai ra taraipaave oira-ia eira erava. Uva viapau oiso irai raga ita uvuiparoi ra oira-ia tarairo.
 4 ☆ Voea-a evoea oirara oea viapau vuriara vai oisoa purapaive riakora tapo. Viapau. Ari sisigaruevira rutu oisoa toupave. Ari ita, uvarovu ruture Sipsip Kakae oisoa avapape, uva voea evoea oisoa rera sirova utupaave Pauto oea vorevira ora rerapa vorireva oirara rutu iava voea vo rasio-ia. Oea oiso rutu toupaveira, Rovopa sara rutu Pauto oea vorevira vorereva ora vaitereipa ora Sipsip Kakae.
 5 ☆ Oea viapau oisoa kuuvu reoro vai purapaive. Ora viapau vuria vai oavu avu vai-ia voea oiario.

Vo Peva Purapurapa Irara Ensel Reoa Puraiva

6 ☆ Uva iravu raga kekeavorao enselto ovusa vuvuiua vuvuvuaro-ia papapaoro avaparoerao Vearo Siposipova vao oa-ia viapau opesia vaiei. Uvare vo kovova toupavevora vao va iava Vearo Siposipo siposipopa kovo oirara rutupa voea vo rasio-ia toupaveira. Uva va iava siposipoparevorao osararovu rutupa voraro rutu okantrirovu rutu-ia, ora voraro oreorovu rutu-ia, ora voraro ovararovu

☆ 13:18: Sam 9:15-20 ☆ 14:4: 2 Ko 11:2; Re 3:4, 5:9; Je 1:18 ☆ 14:5: Sam 32:2; Ef 5:27 ☆ 14:6: 1 Ko 1:18-25; Ro 1:15-18

rutu iava. ⁷ Uva rirovira rutu takatopaoro oiso puraparoerao, “Vuuta vao pou piroi oa-ia Pauto oirara rutu rovirieirevere kortua-ia. Eisi osa iavirava uvuipatai ra rerapa uriripaoro rera vaisiario rei pie iraopata. Ra rera-ia Pauto vuurapa vaisi pura iraopata ira vuvuiua purareva, ora rasito, ora avakava, ora tuputupue rikuro rutu uukoara.”

⁸ Uva iravu raga purapurapato ensel rovoto purapurapato sirova utuoro uri-orerao. Uva eera eraopato ira oiso puraroerao, “Rei urui rutu Babilon urui oa vuri ovoiooro koveei. Iu, vuri ovoiei. Uvare vo uruia vao Babilon-ia oa raga osararovu rutu oirara oiso pieva, ra va raga vo vovouaro goruvira sirova utupaave vao otopa pitupitu vo urui vaaro. Oa-a eva oiso toupai, Riro goru ovi wain, oovi-ia oisoa voea ukaio piepaeve, oa iava oira vo pitupituaro otopa pitupitu puraiva. Uva Pauto vo kasipuario voea-ia pou piropa.”

⁹⁻¹⁰ ☆ Uva iravu purapurapato ensel vaiterei sirova uturoerao uriooro. Uva rera eera vo pevapato rirovira rutu keerapaoro oiso puraparoerao, “Vosa oelai ro-ia vavaraito vuurapa vaisi purapaive ora rera tokarasiaro-ia tapo, ora reesia oureve vao kagave iare, eke vavaea iare tapo ora

voea iava, oire ra voea evoea iriavu-ia ukaioave wain vo waino Pauto vo kasipuario. O wain iria viapau uvere rovoreve Pauto uukoa vaiva tapo oira vo goruaro kopii pieoro. Viapau. Ari eera vo kasipu rutu petoreverea kap iare vuria vo voriaro kare piesa. Ra voea evoea oirara oira-ia ukaio iraoave. Ra oisi iavirava vurivira rutu upiaave riro kasirao kasi-ia tuitui kasi oa vuvupaiveira solfa viitavokoaro-ia vo enselpa irara osireiario-ia voeao tugoropa irara ora vo Sipsip Kakae osireiario-ia. ¹¹ ☆ Uva kupareto kosi-paroverea vo kasi-ia eva oa voea upia piepaiverea, eera ira kaeparo viro rutu vokiara rutu-ia. Ra voeao oea rera-ia vavaraito vuurapa vaisi purapaive ora rera iava tokarasi-ia ora vo rara rera vo reesiario oupaive rera vaisiario-ia, oea-a evoea viapau oiso reareaa vai oupaiverea vo ravireoura rutu-ia ora vokiataro.”

¹² Vo osa vo pitupitu eva karekepaparea osa iavirava uvui iraopaai Pauto voeaaro ra goruvira rutu torepaaverea voeao oea Pauto vo reoroaro reo goruro sirova utupaaveira, ora Jisas oirao piea-ia tapo uvisivira rutu pitu iraopaiverea.

¹³ ☆ Uva oreovu uvuavora oa vuvuiua iava urioerao oiso puraoro, “Vo reoro rigatori, Oirara Turaro oirao piepaoro kopiipaaveira vo

☆ 14:9-10: Re 13:14-16; Jer 25:15-17 15:51-58; Sam 116:15

☆ 14:11: Ais 34:10 ☆ 14:13: 1 Ko

vokio ora ovuutarovu rutu-ia varari utupaua, oea evoea kopii irara uvuipaai ra roru iraoive.” Uva Uraurato-a ro ira tapo oiso puraroerao, “Oiraopavira! Ra vao virikasi kovo kavuive oa oisoa purapaive, ra reareaave. Rara viapau oiso ava ragaave. Viapau. Ari vearo vovouro oisoa purapaive evara oara voriaro-a ovoriroa voea tapo avaperea.”

Aio Oupa Vuuta Vo Rasito

¹⁴ ☆ Oire uva vorerivira ita vuravuraavorao. Oa iava iriavu raga popotepava rukuta kekeavorao osa toupaevorao. Uva iravu pauparoerao oira-ia rukuta oiso rera osa Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ira kukuvaipava gol toupaevorao ora rera iava kukue-ia ora sigoa-ia porokoa pituparevorao riro avuavua rutu. ¹⁵ Uva iravu purapurapato ensel kosi virooro urioroerao Rovopa Kepa Tempel iava roarire rirovira rutu keerasa ira rukuta ivara-ia pauparoerao oiso puraoro, “Aio tokopauei vii vaaro-ia sigoa, uvare aioara rutu varao vo rasio-ia vioroerao. Uva oisi-a eisi osa iava vo voki-a vao vo aioro varao oupasa. ¹⁶ ☆ Oire uva ro ira rukuta ivara-ia pauparoerao ira ora rera vaaro-ia sigoa pitupaoro va-ia tosiparevorao rasitoa-ia aioara tosipaoro varao oara vioroerao.

¹⁷ Uva iravu ita enselto Rovopa Kepa Tempel iava

kosi virooroerao vuvuiua-ia. Ira tapo ita eera oavu-ia sigo poroko riro avuavua pituparevorao. ¹⁸ ☆ Ari iravu raga purapurapato eravao arova urioroerao. Eera purapurapato ensel ira vo kovoaro-a, Pauto vo kasiaro eto kasi tokipato. Ira roarire enselto rirovira keeraparoerao ira sigo poroko-ia riro avuavua pituparevorao oiso purapaoro, “Sigoava uriou eva oa-ia pituparivoi vii vaaro riro avuavua. Ra va-ia aio kuero rutu roturoturi wain iro iava vo rasio-ia. Ra vara gururi, uvare evara aio kuero vioroerao.” ¹⁹ Oire uva rera enselto ira sigoa-ia pitupaoro va-ia tosiparevorao vo rasio-ia aio kuero rutu rotupaoro wain iro kuearo. Oa iava vo kuero guru ovoirevorao. Vo kuero evara rokoroko pieparevorao riro rikui-ia avekea vao wain pigipigipa riku. Oa a eva oiso toupai, Pauto vo kasipuario voeare vuri irara. ²⁰ ☆ Oire uva wain iro kuearo pigipigipaoro va-ia tasiapiavorao riro rikui-ia avekea oa riro urui vatuarovi-ia toupaveira. Oa iava vo tatu uukoaro revasiaro oiso rutu parupaivorao osa oiratoa iava revasiva. Uva aue rutu uvuiaro-ia parupaoro avapaerao 300 kilomita. Uva vorevira vo rovu oiso rutu uvuivira vo rovu torearo kaepa pirorao osa oirato torearo uvuiaro rutu.

15

☆ **14:14:** Dan 7:13; Re 1:13 ☆ **14:16:** Mt 13:36-43 ☆ **14:18:** Joe 3:13

☆ **14:20:** Ais 63:1-6; Hi 13:12; Re 11:8

*Erao Vatara Purapurapa
Irara Ensel Vuriara Rutu-ia
Orekerovu Oisoa Pitupaive*

¹ Oire uva oavu kekeavorao reia rutu reesia pisa oa karekeerao vuvuiua-ia vao erao vatara (7) enselpa irara va eva reesia. Uva rirovira rutu vare rugorugoo iraoparaerao, uvare voeao enselpa irara kekeavorao ovusa voa toupavorao erao vatara-ia orekerovu vuriara rutu pitupaoro oira vuri piepara. Uva vara-a evara ovoikuara rutu. Ra viapau ita vara isivaaro iava oai ita karekepe. Uva vara-a evara vuriara oiso toupai, Pauto vo kasipuario ovoiaro rutu.

² Uva oavu kekeavorao oapa oiso paerao avakava. Oa oiso toupavorao osa sisiro roroiova rutu. Iria uvereiva tuituia tapo vaore, oiso ra oisi iavirava sisikorepaeve. Oire uva voeao tapo voa kekeavorao oea vaitereiriva ora keevoisiaera upoa-ia vavaraito vaio ora rera tokarasiaro, ora vo osa rera vo reesiaro vo goruario opesierao voea-ia. Uva voea evoea torepaerao vo avakava vatuario-ia oea vaitereiva ora keevoisiaera. Uva Pauto voa voeapa oaravu vate ovoirevorao oara oiso toupaveira osa gitara. Oa iava voa vara-ia pitupaivorao. ³ ✱ Uva iriavu-ia erava eraerao Moses oiraaro ro Pautoa-pa kovopato, ora Sipsip Kakae oiraaro tapo iriavu erava o-ia oiso purapaai,
“Turaro Pauto vii goruara

rutuva toupaveira. Ora okovorovu rutu varao oara purariva reipara. Oa iava vara kekepaoro vara-ia rirovira rutu tave-tave iraopaiveira. King Reitoa rutu vii osararovu rutu oirara reraaro. Vii vo vovouroaro tore-vokoara rutu ora oiraopara rutu.
⁴ Turaro vii-a kataitoa raga vi-igoa tugoropavira toupaveira. Osa iava iroutoa vai uvuipa ra viapau viipa avivikeparo? Ora iroutoa vai viapau uvuipa ra vii vaisiaro kae piepareve? Viapau. Ari osararovu rutu uvui iraopaai ra vii-ia vuurapa vaisi purapasa uriopaave. Eake iava? Uvare torevido, vovoutoa rutu-a vii vo vovouo oa poeravira rutu ora karekeerao.”

⁵ Uva eva isivaaro iava vuravuraavorao ita vorerivira vo uva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia toupavorao vuvuiua-ia oa karu pirorao. Eva Lotupa Kepa sel-a Pauto vaaro. Oa-ia Oiraopa Reo rutu karekereva rera vaaro.
⁶ Uvava voeao erao vatara enselpa irara kosia viroiva, erao vatara-ia orekerovu vuriara rutu pitupaivorao varao oira vuri piepara rutu. Uva voea-a evoea oea veaopara rutu-ia varoara

✱ 15:3: Diu 32:3-4; Sam 111:2, 150:1-6; Hos 14:9

tuupaaerao sisigarueara rutu, ora sisikorepara, ora gol iroro-ia takipa iroro ora takipaoro ora voea iava kopukopuara-ia vo iroro tavurupaivorao. ⁷ ☆ Oire uva iravu vo kareo iava rera oresura tootoovira toupaveira erao vatara (7) dis golaro vaterevorao voeapa voeao erao vatara enselpa irara, ora Pauto vo kasipuaro ro ira tootoovira toupaveira vokiara rutu-ia, okasipu-a eva oa iava evara erao vatara dis agasi iraoerao. ⁸ Oire uva keraria iava ora Pauto vo goruaro oa iava kupareto kosiro virorao Tempel agasi piesa. Ra viapau oiso irai uvuiparo oiso ra voeare koataro Tugoropa Kepa-ia. Viapau. Ari uvui iraopaai ra evoeare erao vatara enselpa irara tue rovopaave ovusa vo kovo opesi pie rovoive evara-ia vuriara rutu.

16

Erao Vatara (7) Aue Dis Oara-ia Kasipu Koko Toupai Pauto Vaaro

¹ Uva oreovu uvuavorao oa kosi pirorao Rovopa Kepa Tempel iava. Oa voeaore erao vatara keerapaoro goruvira rutu oiso puraerao, “Ava iraopatai eva erao vatara kasipu kokoro Pauto varaaro petosa. Ra varape rasitoa iare koveoro.”

² ☆ Oire uva rovoto purapurapato ensel ora rera vo kokoarova kasipua

avaraoerao dis-ia rasitoa iare va petopaoro. Oa iava osararovu rutu goru kapuaro karekeerao oirara-ia voeao oea vavaraito vo reesiarova toupaveira, oea raga ita tokarasipa vuurapa vaisi purapaiveira.

³ ☆ Uva eraopato ita purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao avakava-ia. Oa iava avakava revasivira ora poreorao oiso osa kopii irara revasiaro. Oa iava vo karero rutu eva avakava sovara-ia tootoopaaveira kopii ovoiaerao.

⁴ ☆ Uva ita vo pevapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao riropa uukoro-ia ora tuputupue uukoro-ia tapo. Oa iava vara rutu revasivira ora pore ovoierao. ⁵ Uva ragai ro uvuavorao purapurapato uukoara reraaro ira oiso puraroerao,

“Toupari oiso osa oisoa toupari tuariri rutu. Tugoropatoa Rutu-a vii. Vo vii vaaro-ia tavaa kort oa-ia oirara rovirieirivere rutu torevokovira voeao vuri irara.

⁶ ☆ Voeao oea vii voeaaro oisoa upopaive ora profet irara tapo. Oa iava voea iava revasiara oisoa petopa piro. Eisi osa iava revasiva vateparivoi voeapa evoea vuri irara, ra oisi iavirava

☆ 15:7: Ais 6:1-8; 1 Kin 8:10 ☆ 16:2: Eks 9:8-12 ☆ 16:3: Eks 7:17-21

☆ 16:4: Eks 7:17-21 ☆ 16:6: Ais 49:24-26

oira-ia ukaioave. Ra torevokovira voea vaaro vuri vovou vo voriaro ouive.”

7 Uva oreovu uvuavorao eravao iava oa oiso purerao,

“Iu. Oiraopavira rutu, Turaro Pauto vii-ia goruara rutu toupaveira. Vao oa iavirava oirara rovirieipariveira kortua-ia oiraopa vovou rutu sirova vao torevokoa rutu.”

8-9 Oire uva vo resurapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao ravireo-ia. Uva oisi-a eisi osa iava Pauto ravireo eakarevoiva, oirara rutu kasirevorao va-ia vao riroa tuitui kasi ravireo vaaro. Oa-ia vurivira rutu voea evoea kasirevorao. Osa iavirava eisi rera tovipaoro Pauto rera takaupaivorao ro ira-ia gorua toupaveira vara rutu evara vuricara kareke piepasa. Uva viapau oiso ora voea iava sopaura oaive porepaivora rera vaisiaro kae piepasa.

10 Uva vo vavaepato ita purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao rei-ia paupa vavaraito vaaro. Oa iava rupaerao vo sararore oirara oea vavaraito reroarovi toupaveira. Uva rirovira rutu siitoka iraopaaerao upiapaoro. Uva oisi-a eisi osa iava ora voea iava arevuoara oaive kotukotupaivorao vara gatagatapaoro. 11 Uva ora voea vo upiaroarore rugurgoopaoro ora kapuara

Pauto tovi iraopaivorao rera takaupaoro ro vuvuiua iava. Ari ita, vo osa viapau oiso ora voea iava sopaura oaive porepaivorao vo vovoureore evara ovaupaoro oara oisoa purapaive.

12 Uva katai vatarapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao riro kara-ia uuko kara vao-ia Yufretis. Oa iava voava vo kara raaka ovoierao raiva pura ovoioro turaro irarapa king irara, oisore ra voa urioave oisiriva uva ravireo kaeparo viroveira. 13 ☆ Uva vo peva tugara peva kekeavorao oiso rorovira osa rokoroko kare. Oea dragon gisipoaro iava riroto kosa virorao ora vavaraito tapo gisipoaro iava, ora profetato gisipoaro iava tapo ro riro kuuvuto.

14 Opevaa eva uraura peva vuri irara rutu oea oaravu rutu ravotoara purapaiveira. Uva avapaaveira voea iare oirara rutu voeaaro king irara voeao vo rasitoa-ia, voea guru rovopaoro upoa kosi piepasa vo vokio-ia rei voki Pauto vaaro ro ira-ia ogorurovu rutu toupaveira.

15 ☆ “Uvu iraopata! Ra-gai oiso visii iare sita pievira poua viroverea osa kavirupato! Ra rorupareve ro ira uutupaoro viapau uusiparo. Osa iava uvuipa ra vearovira ora rera vaaro-ia varoa tuuro, ra viapau gapuvira vokareve. Ra oisi iava oirara viapau rera iava ari-ipa tavuki kekeive. Osa iava

uvuiparoi ra roru iraoreve.”

¹⁶ Uva voea vuri irara tu-gara uraura irara king irara guruivorao voa evoa oea Hi-bru reo-ia vaisipaiveira oiso, Amagedon.

¹⁷ Uva erao vatarapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao aue-ia kiuvu. Oa iava Rovopa Kepa Tempel sovara iava ora paupa iava Pauto vaaro oreovu rirovira rutu keeraoro oiso puraerao, “Ovoiei rutu.”

¹⁸ Uva varakeoto parakauoro roropaoro avaparoerao, ovusa rera vo gurukoaro karekepavorao, ovusa rera varakeoto pokoparo virorao. Oa iava riroto ravurike karekeroerao. Uva rera-a eera ravurike rirotoa rutu. Ira oravurikerovu rutu-ia puteparevoi varao oara ovuutarovu rutu-ia oisoa karekepape vo osa oirara vo rasio-ia toupave. Viapau oiso oravurikei oisi roroa vai oisi eisi karekepa tuariri osa ro-ia. ¹⁹ Uva va vao riro urui oa rera-ia vo peva puravorao kaku virooro, ovusa otaererovu rutu iava ouruirovu rutu varao riropa uruiro oara opesi ovoipaerao vuri ovoipaoro. Uva Pauto riroa uruire vao Babilon urui rugorugooroerao. Oa iava vo urui ukaio pierevorao o-ia kap iria-ia wain ovi toupaveira. Wain eva-a riroa rutu kasipua Pauto vaaro. ²⁰ Uva tokotokoara rutu rokovorao opesi ovoiro. Oa iava viapau oiso opukui touvorao vorerivira.

²¹ Uva rirova rutu kokeva ais

koveorao. Uva ogagatarovu rutu aisiara riro vavatapara aue-ia uvuipai 50 kilos vara vavataaro katakataivira. Evaisiro aisiroa vuvuiua iava kovekovepaerao oirara-ia. Oa iava oira-ia ais vuri iraoaerao. Uva oisi-a eisi osa iavirava Pauto takau iraopaivorao oirava eira ais iria voea vuri pieevorao.

17

Reiva Turarova Riakova Otopava Iria Vuria Voria Oueva. Oira Vaisiaro, Babilon O Vaisia Porearo, Oloturovu Raga Purapa Irara

¹ Uva iravu purapurapato ensel erao vatara iava oea erao vatara-ia aue dis pitupaivorao ira urioroerao ragai tavisia oiso, “Uriou o tuesa reiva riakova otopava iria uuko karaaro rutu sirova toupaveoi. Iria oira vaaro vuri vori oupae. Uva oiso vovouparai ra oira-ia vii kareke piea. ² Turaro irara king irara voeao vo rasio-ia oea oisoa riro pitupituro rutu purapaive otopara oira tapo riakova. Ora oirara voeao vo rasio-ia oea oirava va vao otopa pitupitu purapaiveira. Oa iava kokoropaaveira oiso rutu osa ro ira spakpaoro kokoroparo.”

³ Oire uva Tugoropato Uraurato ragai-ia riro vari-varivira rutu karekeroiva, eera enselto ragai kaerevo-rao orasivu iare vo uva viapau oiratoa vai toupareve kuvau tapi. Uva-a eva uva iriavu kekeavorao riakova iria revasipato vavaraito

ivara-ia paupaorao. Uva rera-a eera vavaraito ira iava varaua agasi iraopaerao riro vaisiro iava Pauto tovipa vaisiro. Uva rera raga vavaraito ira erao vatarava kukue tourevorao, ora katai tau aue keta. ⁴ Uva oira-ia riakova aitereivu revasipatoarei kuvutoarei toupasivorao, ora ooritorovu rutu golaro, ora oaravu oritopara oara oisoa purapaive veaopara iava avekeara, ora aasi iroro varao pute pie voriara rutu. Uva ora oira iava vavaea-ia kap-ia golava pitupaevorao o iria agasiorao aue-ia opitupiturovu rutu eruara Pauto osireiario-ia, ora opitupiturovu rutu vuivui para otopa pitupituro varao oara oisoa purapaeve. ⁵ ☆ Uva rigatoa oira vaisiario iava oira kagavearo-ia toupai vorao, vo vaisio oa porearo vituaro vatauvira toupai oiso, “Rei Urui Babilon-ia. Oriakorovu rutu otopa riako aakoaro-a vii ora opitupiturovu rutu vuriara varao vo rasio-ia.” ⁶ Iria eira riakova Pauto voeaaro oisoa upopaoro voea kopii piepaeve ora voea oea oisoa Jisas oirao piepaive rera vaisiario iava siposipopaoro. Uva ragai oira kekeavorao osa voea revasiario-ia ukaioorao. Oa iava kokorovira karekeorao. Oire uva va eva kekeavoiva, rirovira rutu tavetave iraopaoro va-ia eva rirovira rugorugoorao.

⁷ Uva purapurapato ensel ragaire oiso puraroerao,

“Eakere rirovira rutu rugorugoo iraopau? Uvuiparai vii soporepaa vatau reo rutu vituaro iava o riakova vaaro ora ro vavaraito ira-ia erao vatara kukue toupaveira ora katai tau keta, ira ivara-ia paupaoveira voraro avapaoro. ⁸ Rera kekerivorao ro-ia vavaraito tuariri ira oisoa tootoovira toupaveve. Uva vo vokio viapau oiso rera epao. Ari ita, uva utupavira vo riku eva kavureverea oa viapau rekasia vai voava kae virooro. Ra oisi iavirava opesiko ovoiro. Ora oearoi oirara vai vo rasio iava voearo oearoa Pauto viapau vaisiario rigatoreva Vukua-ia Tootopa vo vuutari-ia oa-ia rasito purareva. Oea-a evoea oea rera vavaraito kekepaoro rirovira rutu tavetave iraopaiverea. Eake iava? Uvare tuariri oisoa tootoovira tou rovopaveve. Uva vo vokio viapau rera epao ita. Ari vo utupavira ita karekeroverea.

⁹ “Ro ira vearo rugorugoo rutuva toupaveve ira uvuiparoi ra vearovira rutu taraiparo va-ia vao oiso-ia, Varao-ia erao vatara kukuero oara oiso toupai erao vatara pukuiara, oara varaaro-ia riakova paupaoveira voa erao vatara pukuiara. ¹⁰ Uva vara-a varao erao vatara kukue oara erao vatara king irara reipa irara reesipaiveira, oiso vo vavae opesi ovoiaepa osa iravuei kataito ira vo vokio toupavevoi ovusa iravu touvira reipaoro

karekerovere. Oire ra utu-pavira karekero viro, ra oisi iavirava gare vuutavi raga-ia toureve. ¹¹ Uva rera eera vavaraito tuariri rutu ira oisoa tootoovira toupaveve. Uva vaviopavira viapau rera epao ira oiso toupave, Eera vo peva vatarapato reito. Ari ita, uva rera-a voeao saratoaaro erao vatara (7) reipa irara ira ita eera opesi ovoiroverea.

¹² ☆ “Ari ita, katai tau kek-erivora keta oara katai tau reipa irara reesipaivoi oea touvira gorua oupaivera ro ruvara-ia vavaraito. Oire ra reipaoro toupave vavaraito tapo katai vuu-tavi raga uvuiaro-ia. ¹³ Uva voea-a evoea reipa irara oea katai rugorugoo ragava toupaveira. Oa iava vari-variara ora goruara varao oara voea-ia toupaveira evara rutu oiso vateivera rerapa ro vavaraito. ¹⁴ ☆ Uva Sipsip Kakaeva ora upoaverea. Ra oisi iavirava Sipsip kakae voeava ora keevoisioro voea-ia puteve rutu. Eake iava? Uvare rera ira turaroparoi rutu oearovu rutupa turaro irara, ora uvare rera-a king irara rutupa king. Ra oirara voeao oea rera tapo toupaveira rera vo keeraaro sirova utupaave voea oea ora rerapa reesireva. Oa iava rera vo reoroaro vearovira rutu sirova oisoa utupaave oea-a evoea uvuipaa ra vo upova ora keevoisiave rera tapo ro-ia Sipsip Kakae.”

¹⁵ Uva ragai tavirevo-rao oiso, “Vo kararo ita kekerivora roropa kararo uukoara ooviroa sirova paupaoveira oira o otopava. Okararoa osasararoa rutu reesipaiveira ora aue oirara rutu vo okantrirovu rutu-ia, ora ovararovu rutu, ora oreorovu rutu. ¹⁶ Ora evara katai tau keta oara tapo ita keke ovoirivora oara voeao reesipai king irara oea rutu evoea ora rera ro vavaraito oirava eira otopava ora keriaverea. Ra oira vuri pieive rutu oira iava varoara rutu veraoro. Vo osa oira iava tapo varaua iava sopeara aioive oira kasi ovoioro tuitui kasi-ia. ¹⁷ Iu, Pauto voea iava sopaura-ia rugorugooara tovo rovoreverea, ra oisi iavirava va vao puraoro oisi va karekeive. Ari ita, katai rugorugoo ragava toupaveira ora vao gorua oara ouivera, ra vara iavirava oiso touive osa king. Oara rutu evara vateivera vavaraitoapa. Uva oisi-a eisi osa piepaivera vo rutu rekasisa ovuuta-ia Pauto vo reoroaro oiraopavira rutu karekeperea varao iava oara iavirava oisi eisi puraroepa. ¹⁸ Uva eira riakova iria kekerivoi, o-ia vao-ia rei urui oa oiso toupai, Reipa irara rutu iava kukue voea vo rasio-ia.”

18

Babilon Urui Ovoiepa Vu-rioro

¹ Uva vao isivaaro iava iravu raga purapurapato ensel kekeavorao urusia-ia ira vuvuiua iava vararoerao. Ira-ia riroa rutu gorua touvorao ora riroa keraria rera vaaro. Oa iavirava rasito aviavirevorao rirovira rutu. ² ☆ Ira rirovira rutu takatooro oiso puraroerao,

“Reiva Babilon urui iria opesi ovoioi. Iria opesi ovoioi vurioro. Iria oiso karekeoi vo vokio, Oira-a vuri tugaraaro vo uruiaro. Oa-ia toupaveira vuri irara tugara ora vuri kare kokio kare. Oea rutu tapo oira-ia toupaveira.

³ Eake iava? Uvare osararovu rutu oirara oisoa oirava opitupiturovu rutu otopara purapaive. Uvare oiso toupai, Oira ruvara-ia riro gorupa wainro-ia oisoa ukaiopaave. Osa raga ita reipa irara voeao vo rasio iava oirava otopa pitupituro pura-paveira. Ora voeao oirara oea vo rasio-ia sara kovoro purapaiveira riroara oara purapaoro vara-ia riroara rutu moniara oupaveira ovovourovu rutu sirova riopara kau-reo vovouro oira varaaro.”

⁴ ☆ Uva oreovu uvuavorao oreoa vuvuiua iava uriooro oiso puraerao,

“Oirara oaa evo urui iava kosita viro. Teapi oira tapo ora taveopata oira vovouaro-ia vuria. Teapi oira tapo ora taveopata vuri vovou vo voriaro oira vaaro ousa.

⁵ Oira vaaro vuria oa oiso rutu ora gurupapeira osa oavu torearo pukuia oa ipaepa rutu vuvuiua iare rekasisa. Uva Pauto vo vovouro ruture evara vuriara rugooparoveira vo urui eva varaaro.

⁶ Rugoo iraopata vo vovoure eva oira otopava oa purapaeveira. Ra oisi uvuivira rutu oira-ia oisi piepata oiso osa visii piepaeveira. Uvare ora oira vo vovouroaro vuriara tавosipaiveira, oa iava rirovira rutu karekepapeira. Eisi raga ita osa uvuipatai ra oira vo voriaro vuria vao eraopa vori tapokopata vo vorirei rutu pura-paoro oira-ia. Iria eira riro gorupa uukoro porepaeveira kap-ia. Osa ita uvuipatai ra oira vo goruaro vao eraopa goru tapokopata oira vatepasa voreripavira ita. Ra vara-ia ukaiopao varao-ia vuriara.

⁷ Iria oisoa ora oira raga vaisiaro kae piepaeve opitupiturovu rutu purapaoro ora oira

raga vo ruiparoaro
uvui piepasa. Eisi
osa iavirava uvui
iraopatai ra oirapa
riro upiario vai
rutu vatepata oira
vo kaureoroarova
uvuipaoro. Ora oira
tapo rirovira rutu gau
pie iraopata vova oira
iava sopaua-ia uvava
oiso purapaoveira,
Ragai oiso toupaa
Kwin. Ragoa pauparai
Kwin vaaro-ia paupa.
Viapau oiso ragai-
a raroeva. Siraoa
viapau uvuipai ra
ragai-ia karekepe,
ra oisi iava gaupaa.
Viapau rutu.

8 Uva oisi-a eisi osa
iava osasarovv
rutu vuricara oira-
ia karekeperea katai
voki raga-ia. Riro
irara upiapaoro kopi-
ipaaverea. Uva riro
irara rutu vurivira
gaupaiverea ora
riroto ogoeto ira
tapo karekeroverea.
Uva riroa tuitui
kasi Babilon urui
rutu kasi ovoiverea.
Iu. Reito Pauto
oira vo vovouroaro
rovirieireverea rutu
oira vaaro vurica vo
voriaro kare pieoro
oirapa, eera Turaro
Pauto riro gorutoa
rutu.”

Eisi osa puraepa vo reo vu-
vuiua iava va.

9 ☆ Uva voeao reipa irara
vo rasio-ia oea oirava otopa

pitupituro oisoa purapaive
ora oaravu tapo riroara
kaureo vovouro rutu oisoa
purapaive oira tapo ora voea
raga-ia rugorugopaoro.
Eisi osa iava voea reipa
irara kupareto tueiverea
ovusa kaero viro, vo rara
tuitui kasi oira kasiive. Ra
oisi iavirava rirovira rutu
gaupaive siraopaoro. ¹⁰ Uva
uririaverea rutu vaopa vurica
rutu upia oa taru oira-
ia karekeperea. Ra oisi
iavirava oira asavira tauaivi
tupaive oiso purapaoro,
“Siraovira! Siraovira rutu
vii-ia Babilon! Uvare vii-a
rei urui rutu. Ora vo uvare
riro varivari urui rutu-a vii.
Vakoravira raga katai vuuta
raga-ia vii vo vuriaro voriaro
vii-ia kareke ovoiei.”

¹¹ ☆ Ra voeao oea vo
rasio-ia sara kovoro pu-
rapaiveira oea vo uruire
vao rugorugopaaverea.
Ra oisi iavirava vo uruipa
gaupaive rirovira rutu
siraopaoro. Eake iava?
Uvare viapau ita irai epao
ira uvuiparoi ra voea
ruvara-ia kotokoto voriparo
vorerivira. ¹² Vo kotokotoro-
ia aue gol, ora silva, ora
vearopara avekeara, ora aue
aasi riro voricara rutu, ora
vearopara rutu popotepa
varoro, ora osasarovv rutu
revasipa varoro, ora gausisi
varoro, ora oaravu rutu
evaoara vearopa geesiara.
Ora orekerovv rutu oara
purapaiveira elefant iava
ketaara-ia. Ora orekerovv
rutu oara purapaiveira
oevaovu-ia evaova riro vorica
rutu, ora aue bras, ora

ainara, ora aveke koriko-ripa. ¹³ Ora orekerovu rutu varao oiso, vasirere, ora tagotago o aiopava, ora akoroara geesipa kupare purapara, ora osararovu rutu tugara geesipara, ora vearopa sandaro, ora aue wain, ora korovo, ora vearopara aue plaua, ora aue wit, ora bulmakau, ora sipsip, ora hos, ora karisara, ora voeao akuku kovo irara, ora oirara tootooroaro tapo ita. Evara rutu voea vo kotokotoroaro oara-ia sara kovoro oisoa purapaive osa viapau oelai vo vara voripasa. ¹⁴ Oea-a voeao oea sara kovoro oisoa purapaive oea oiso puraaerao oirare, “Varao rutu oarapa vii iava sopaua riiriipapeira rutu varā oupasa oara rutu vii kavuvorao. Oaravu rutu vearopara aioara, ora orekerovu riropa voriara, ora orekerovu rutu vearopa oritoro vii varaaro oara rutu evara vii kavu ovoivorao. Oire uva oirara viapau oiso orekerovu avu vai vearopara vai vii-ia, vorerivira kekepaiverea.”

¹⁵ Uva voeao oea sara kovoro purapaiveira vara-ia rirovira moni oupasa vo urui-ia eva, oea rirovira rutu uriripaaverea vaopa vuri upia oa ouvoi vo urui eva. Osa iavirava vo urui asavira tauaivi oga pievira toupaverea gaupaoro rirovira rutu siraopaoro. ¹⁶ Uva oiso purapaaverea, “Siraovira! Siraovira rutu vo uruivipa vao riro urui! Ouruia

oisoa tuariri vearopa varoro popotepara-ia tuupape ora osararovu rutu revasipa varoro. Ora oiso osa ora vo urui iava varaua oisoa oritopaive aue-ia gol, ora vearopa avekero, ora aasi iroto riro voripara. ¹⁷ Ari ita, vakoravira raga oara rutu evara moniara ora oritoara rutu opesi ovoiei.”

Oire uva kepten irara rutu selpa uvuoro-ia tou irara, ora voea rutu voeao oearoa uvuoaara-ia voripaoro uvarovure avapaaveira, ora kovopa irara uvuoa-ia, ora oearovu rutu voeao oea sara kovo purapaiveira avakava-ia oea rutu Babilon urui siituepaoro tauai torepaverea. ¹⁸ Oea kupareto kekeivere ovusa tuitui kasi vo urui kasive. Ra rirovira keerapaoro oiso purapaave, “Aa vo uruio vai epao oa vo uruiova vaeavira toupai rei urui, raa?” ¹⁹ Uva ora voea kukuearo-ia rasito poupaoro vikipaverea gaupaoro siraopaoro rutu. Ra oiso purapaoro rirovira rutu gaupaive, “Siraovira rutu! Siraovira rutu rei uruipa, oa-ia moni oupaioveira igei vao igoa torevokoaraoro-a uvuoaara. Siraovira rutu! Vakoravira raga opesi ovoiei.” Eisi osa puraaepa selpa uvuoaara-ia kovopa irara.

²⁰ “Vii vuvuiua, ora oirara rutu Pauto voeaaro, ora visii aposel irara, ora profet irara visiigoa rutu uvuipatai ra roru iraota va-ia vao oa vo vokio karekei vo

uruia vao riro urui. Ouruia rovirieirevoi Pauto vo uruipa vuri vovou vo urui vaaro kare pieoro ovovoua eva oisoa purapaive visii-ia.”

²¹ Oire uva vo reo ope-sieiva, iravu riro varivarito enselto iriavu aveke ourevorao rirova rutu wit tatupava. Uva oira kae pieoro oira-ia vikiroerao avakava sovara iare. Uva oiso puraroerao, “Osa oiso vo urui vao rei urui kae pieiverea Babilonia va-ia riro varivarivira rutu vikisa. Ra oisi iavirava oirara viapau vo urui vorerivira kekepaive. ²² Osa a eisi osa iavirava gita guruko ora osararovu rutu pupipara, ora rivu, ora utave ogurukoa rutu evara viapau uvuipai ra vorevira varao uvuive vii iava riro urui. Ora voeao oearoa tarai oupaiveira okovorovu rutu purapasa, oearoa-a evoea viapau uvuipai ra voea vorerivira kekepaive vii-ia. O wit tatupava aveke iria gurukoaro-ia viapau uvuipai ra vorerivira oira gurukoaro uvupaive ita vii-ia. ²³ Ora vuravu aviaviaro viapau uvuipai ra viire aviavieve vorerivira. Ora ro vo reoaro ira airepavira riako oupa, ora o rera oiraaro riakova. Oara rutu-ia evara viapau uvuipai ra vara uvuive vorerivira vii sovara-ia. Voari tuariri vii voeaaro oirara sara kovorova oisoa toupave oiso rutu varava tupaoro reipa irara rutu oirara vo rasio iava voea. Ora oiso osa oisoa oirara rutu

osararovu rutu iava oisoa keakeapari oaravu rutu-ia kavokavoara.”

²⁴ ☆ Uva Pauto vo urui eva kekerevorao ouruia vuriava toupaveira profet irara upopa, ora oirara rutu voeao rera voeaaro oeava oisoa oirara rutu voeao vo rasio-ia keripaave voea kopii pie ovoipasa. Ovuria tapo eva oa voa raga tupaivoi vo-ia Babilon urui raga-ia.”

19

*Oirara Rutu Rorupaiva
Uvare Babilon Urui Vuriepa*

¹ ☆ Vao isivaaro iava ragai oavu riro takato gurukoaro uvuavorao oiso rutu osa riro takato riro irara rutu oirara vaaro voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. Oea oiso puraaerao, “Pauto vaisiario kae piepe vigei reraaro Pauto. Eera-a kataitoa raga ira vorevira vigei ourevoi, rei vaisitoa rutu, ora riro varivarito. ² ☆ Ira kortua-ia oirara rovirieipareveira oiraopavira rutu torevoko vovou sirova. Uva o otopava riakova oira vaaro-ia otopa pitupitu oirara rutu vuri pieeva voeao vo rasio-ia. Eisi osa iavirava Pauto oira vo vuriaro voriaro vorevira kare pierivoi oirapa. Eira riakova iria Pauto kovopa iraraaro upopaoro oisoa voea kopii piepaeve.”

³ Oire uva vorerivira ita oiso keeraoro oiso puraaerao, “Pauto vaisiario kae piepe! Uvare tuitui kasi kuparearo riro urui

kasivoi vao oa vokiara rutu-ia ipapapeira!” ⁴ Oire uva oisi-a eisi osa iava erao tau vo resura (24) turaro irara ora vo resurao vo kareo oea tootoovira toupaveira oea rutu takua virorao kokoto rekuoro Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro, ira pauparoveira rera vaaro-ia paupa. Uva oiso puraaerao, “Oiraopavira rutu Pauto vaisiario kae pie iraope. Vigei reraaro!” ⁵ ☆ Uva voava vo paupa Pauto vaaro oreovu keeraoro oiso puraerao, “Visii Pautoa-pa kovopa irara, visiigoa rerapa Pauto avivikepataveira visii oira akukuro, ora visii visiigoa oearovu rei vaisirova toupataveira. Visiigoa rutu Pauto vaisiario kae pie iraota.”

Riako Oupa Vurei Puraiva Sipsip Kakaepa

⁶ Oire uva oreovu uvua-vorao oa karekeerao riro irara rutu iava oirara oea ora guraerao. Ogurukoa oiso rutu poko pirorao osa riroa uuko sirisiri gurukoaro, ora oiso osa riroto varakeoto poko piearo gurukoaro. Ogurukoa eva oiso puraerao, “Pauto vaisiario kae piepe. Reitoa rutu Turaro eera vigei reraaro Pauto. Ira-ia goruara rutu toupaveira. Ira vo vokio kingvira rutu touparevoi. ⁷ ☆ Uva uvuipaviei ra vo vokio-ia vearo vovou iraovio rera vaisiario kae pieoro. Eake iava? Uvare vuuta karekei Sipsip Kakae vaaro oa-ia

riako oupai. Uvare riakova ora vatatopooro tuepaui, voea raga ita Pauto voeaaro. ⁸ Uva Pauto oirapa popotea varoa vaterevoi vearoa rutu, ora riro aviavia rutu, ora sisigaruea rutu. Uva va-ia tuuoi va vao popotea varoa.” Oa-ia torevoko vovou rutu reesievoi vo vovou oa purapaveira Pauto voeaaro.

⁹ ☆ Uva purapurapato ensel ragai tavirevorao oiso, “Vo reo rigatori oiso, Pauto oevure keeraoi riroa iare ora oupa aio Sipsip Kakae vaaro. Oa-ia uvuipaa ra roru iraopaive.” Uva oiso ragai tavirevorao, “Oreoa vao-ia oiraopa reo rutu Pauto vaaro.” ¹⁰ Uva takura virorao enselto kokotoaro ruvara-ia rera-ia vuurapa vaisi purasa. Uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Opeita eisi ragaire pieri. Uvare ragai-a vii tapo kovopato, ora araoko irara oara tapo. Visiigoa rutu Jisas oirao piepataveira rera vaisiario iava siposipopaoro. Uvuipauei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi pura iraori kataitoa raga. Ari ita, taraipaviei oiso, Tugoropato Uraurato profet irara vo rugorugooroaro oisoa toretore piepareve Pauto vaisiario iava siposipopasa. Eera ira voeao oirara tauvapareveira oea Jisas vaisiario iava siposipopaiveira.”

Oirato Popotepava Kaare Hos Ivava-ia Pauparoepa

☆ 19:5: Sam 134:1 ☆ 19:7: Mt 22:1-10; 2 Ko 11:2; Ef 5:32; Re 21:2, 9 ☆ 19:9: Lu 14:15-17

11 ☆ Uva vuvuiua kekeavorao urusia-ia ovusa karu piroaro. Uva toupaevo-rao kaare hos iria-ia pauparoerao oirato. Ira vaisiario oiso toupare, Eera oirato ira rera vo kovoaro vearovira rutu tokipareveira. Ora, Eera oirato ira ora rera vo pitupituario oiraopa rutu purapareveira. Vosa oirara rovirieireve kortua-ia, ora vosa upoa tore pierveve, oire uva oisi-a eisi osa torevoko vovou raga sirova utuparo-i vara purapaoro. 12 Ira iava osireito oiso roroparevorao osa tuituia vuvuaro, ora riroara kukuvaipara reito varaaro rera kukuearo-ia toupaiavorao. Osa oavu rigatoa rera iava varaua-ia toupaiavorao eva rera vaisiario. Eera kataitao raga ira raga vo vaisi-ia taraiparoveira vo osa oearovu, viapau. 13 ☆ Uva revasiva varoa veuevorao vao oa-ia tuuparoveira. Oa iava oiso rera vaisiivorao, Pauto Vo Reoaro. 14 Uva viurupa irara voeao vuvuiua iava hos kare-ia paupaaerao kaare kare voea voeaaro. Uva popotepa varoro raga-ia tuuro veaopara sisi-garueara rutu rera sirova utuaerao. 15 ☆ Uva ro irapato voea reraaro tooriova touparevorao riro avuavuto ira rera gisipoaro iava kosiparo virorao, oiso ra oearoi uporeve oirara vai rera ro-ia toorio. Ora kakuto ainto kaeparevorao rerava

oirara rutupa reipasa eera kakuto. Ra wain pigireve aveke rikui-ia wain pigipa oa-a eva riroa kasipua Pauto vaaro ro ira ogorurovu rutuva toupareveira. 16 Ira-ia rigatoa toupaiavorao rera vaisiario iava oa varoa-ia toupaiavorao ora rera kokotoaro-ia tapo. Vo vaisio oiso-ia, Kingpa irara rutu reraaro King, ora Turaro irara rutu reraaro Turaro.

17 ☆ Uva iravu ita purapato ensel kekeavorao ovusa ravireo osireiario-ia toreparoerao kokio kare ruture rirovira keerapaoro ovusa vuvuiua vuutaaro-ia papaivorao. Uva oiso puraroerao, “Uriota vo ora gurusa riroa-ia aioa Pauto vaaro. 18 Visiigoa uvuipatai ra kingpa irara varuaro aiota, ora kepten irara tapo varuaro, ora voeao viurupa irara varuaro voeao riro varivaripa irara. Ora hos kare tapo varuaro, ora voea oea vo kare ivara-ia paupaaaveira hos kare. Ora uvuipatai ra oirara rutu varuaro aiota voeao akuku kovo irara, ora voeao oea evoea tokipaiveira, ora voeao oea rei vaisirova toupaveira, ora oira akukuro.”

19 Oire uva rera vavaraito kekeavorao, ora kingpa irara voeao vo rasio iava, ora voea voeaaro viurupa irara oea ora guru ovoiaerao, oiso ra rera tapo ora upoave ro ira hos ivara-ia pauparoerao.

☆ 19:11: Sam 9:1-8; Ais 11:4 ☆ 19:13: Jo 1:14; Ais 63:2-3 ☆ 19:15: Ais 11:1-5 ☆ 19:17: Jop 3:9-17; Sek 14:1-7 ☆ 19:20: Dan 7:24-26

Ora vo osa rera voeaaro tapo viurupa irara ora uposa auepaaerao. ²⁰ ✱ Ari ita, vo osa vavaraito piturevorao, ora profetato riro kuuvuto ira oisoa riroara rutu ravo-toara purapareve vavaraito osireiario-ia.

Opitupitua eva oa-ia oisoa oirara keakeapareve, oiso ra vo reesi ouive eva vavaraito vaaro. Ora oiso ra tokarasipa tapo vuurapa vaisi purapaive. Uva vavaraito vaiterei rutu ora riro kuuvuto profetato aiterea touvira tootoopasiveira aiterea viki-iva rirova-ia rikui, iria-ia riro kasirao kasi tuituia vuvupaiveira solfa-ia aveke viitavoko. ²¹ Uva rera roari ira hos ivara-ia pauparoerao oearovu uporevorao viurupa irara vaiterei voeaaro rera-ia toorio riro kaekaeto ro ira kosiparo virorao rera gisipoara iava. Oa iava vo kare rutu kokio kare urioaerao voea varuaro evoea oirara aiosa. Oa iava vo kare iava kovuara vukuerao rutu.

20

Seten Ira 1,000 Ivaro Rutu-ia Tuukeparoverea

¹ Oire uva iravu raga pura-purapato ensel kekeavorao urusia-ia ovusa vuvuiua iava vararoerao kii-ia pitupaoro rikui karupava, o iria-ia viapau rekasia vai toupaveira. Uva riroa-ia tapo sen iro pituparevorao. ² ✱ Uva rera ro riroto dragon raurevorao eera dragon tuariripatoa

rutu ira oirara rutu iava gasipareveira, ro-ia Seten. Uva oisi-a eisi osa iava rera tuukerevorao sen iroro-ia, oiso ra vo tuukeva toupareve 1,000 ivara rutu uvuiario-ia. ³ ✱ Uva enselto rera vikioro rera roko pierevorao rikui-ia o iria-ia viapau rekasia vai. Oa iava voa rera ururao tupa ovoirevorao goruvira rutu. Osa iava viapau uvuiario ra rera Seten vorerivira oirara vai keakeapareve vo vuutaria vao. Uva evoa uvuiario ra 1,000 ivaro rerare pute rovoe. Oire ra utupavira voava rerare karuive. Ra va iava uvarovu vokareve poteku vuutavi raga-ia oisivi raga.

Jisas Ira 1,000 Ivaro Rutu-ia Turaroparoverea

⁴ ✱ Uva oaravu kekeavorao reipa irara paupara oara-ia paupaaerao oearovu osa Pauto voeapa kovoara vateparevorao oirara vo vovouroaro rovirieipasa kortua-ia. Uva riro irara tapo urauraaro oirara kekeavorao voeao oea Jisas oisoa oirao piepaive rera vaisiario iava siposipopaoro. Ora oisoa goruvira rutu Pauto vo reoaro-ia tapo pitupaive. Oa raga-a eva oapa oisoa keripa irara voea okoearo tokopaive, ra oisi iavirava kopiipaave. Uva tapo voeao urauraaro kekeavorao oea viapau vavaraito-ia vuurapa vaisi viapau oisoa purapaive ora rera tapo iava tokarasi. Vo rara

✱ 20:2: 2 Pi 2:4; Ju 6 ✱ 20:3: Re 12:9

✱ 20:4: Dan 7:9, 22; Ais 11:1-10; Ais

viapau rera vo reesiaro tapo oupaive ora voea kagavearo iare ora vavaeara. Oea-a evoea oea Tootoo Ovoi ouiva. Oa iava reipaoro Krai tapo toupaveira 1,000 ivaro rutu uvuiaro iare. ⁵ ✧ Eva-a rovopa vuuta rutu oa-ia oirara tova urui iava vorevira toreaverea. Uva oearovu kopii irara viapau oiso Tootoo Ovoi ouiva vo vuuta-ia eva. Oea vaore 1,000 ivaro tuepaaveira, oiso ra opesi rovope. ⁶ ✧ Uva voea-a voeari oea vorevira tore rovoaepa rovopa vuuta-ia, oea uvuipaai ra roru iraopaive ora airereipaoro. Osa iavirava eraopa kopii viapau uvuipai gorua vai-ia voea kove pieve. Viapau. Ari evoea taru pris kovia pitupaiverea Pauto vaaro ora Krai, ora tapo reipaoro toupave rera tapo vo ivaro rutu uvuiaro-ia 1,000 ivaro.

Seten Ira Vuri Iraoroepa Rutu

⁷ Utupaua varao 1,000 ivaro opesiperea taru. Ra vara isivaaro iava tuukepa kepa karuive. Ra va iava Seten rera vaaro iava kosi viro tuukea. ⁸ ✧ Uva voava kosi viroverea oirara rutu keakeapasa voeao oea vo resura rasito vatuario-ia toupaveira aue vo saraaro Gok vaiterei ora Megok. Voea rutu voraro rutuva gurureverea Seten upoa purasa. Oea vieiario uvuiaro oiso toupai osa rogaraara

vieiario. ⁹ ✧ Uva ora sikasika-paaerao voraro uvarovu rasitoa-ia Pauto voeaaro vo uruiroaro kovokovopaoro ora vao rei urui Pauto oapa siraoparoveira rutu. Ari ita, tuituia vuvuiua iava varaperea voea evoea viurupa irara kasi iraosa. ¹⁰ Oisi-a eisi Seten voea kea rovorevoiva, Pauto rera vikirevorao rirova sovara-ia gogagare rikui, o iria-ia riro kasirao vuvu toupaveira tuituia aue-ia avekea solfa viitavokoaro, vo uva toupasiveira vavaraito vaio ora profetato riro kuuvuto. Uva vo peva rutu evoea vuri upia rutu siitoka oupaiverea ravireoura rutu-ia ora vokiario rutu vo uva viapau opesia vai.

Riroa Tavaa Kort Oa Karekeperea

¹¹ ✧ Oire uva oavu reia paupa popotea turaro vaaro kekeavorao urusia-ia osa voa toupavorao oa-ia pauparoerao Pauto. Uva rasiarei ora vuvuiua rera asavira toripavorao. Eisi osa iavirava viapau oarei vare iava vorevira kekeivorao. ¹² ✧ Uva kopii irara kekeavorao osa voa toupavorao voeao rei vaisi irara ora voeao akaipa irara oea Pauto vaaro paupa ruvara-ia torepaerao. Ovusa roari ira va-ia paupa pauparo vukuara karukaruparevorao. Uva ovukuvu tapo ita karurevorao eva Tootopa Vuku. Oa iavirava kopii irara

✧ **20:5:** Lu 14:14; Fl 3:11; 1 Te 4:16 ✧ **20:6:** 1 Ko 15:51-57 ✧ **20:8:** Esi 38:2, 39:1; Re 16:14; Hi 11:12 ✧ **20:9:** Esi 38:9, 22, 39:6 ✧ **20:11:** Dan 2:35; Re 12:8 ✧ **20:12:** Lu 10:20

rovirieiparevorao, uvare rigatoara kekeparevorao oara vo vukuro-ia toupaiavorao. Oa iava voea kopii irara rovirieiparevorao voea vo vovouroaro uvuiarova varari oara oisoa purapaive.

¹³ ☆ Uva avakava voea rutu vorevira kopii irara kosi pieevorao voeao oea oira-ia toupaveira. Ovusa Kopii ora vo uva kopii irara toupaveira oa voare vorevira voea rutu kopii irara kosi pievorao. Osa-a oiso osa iava rovirieipato jas voa voea rutu katakataivira rovirieiparevorao voea vo pitupituroarova uvuivira oiso osa vara oisoa purapaive. ¹⁴ ☆ Uva Kopii vikirevorao varei ora vo uva kopii irara toupaveira, oarea rutu vikirevorao rirova-ia rikui iria-ia tuituia toupaveira. Uva oira-a eira rikui iria-ia eraopa kopii toupaveira. ¹⁵ Vosa oirara rovirieipato viapau irai vaisiaro oiratoa vai kekereve vukua-ia vao Tootopa, oire ra rera vikireve oira-ia eira rirova rikui iria-ia tuitui kasi toupaveira.

21

Vo Toupai Airepaua Iava Vuvuiua Ora Airepato Rasito

¹ ☆ Oire uva airepaua vuvuiua kekeavorao urusia-ia ora airepato rasito. Uvare rovopaua vuvuiua ora rovopato rasito oarea opesi rovoepa. Uva avakava tapo

viapau toupaevorao. ² ☆ Uva vao Tugoropa Urui airepa Jerusalem urui kekeavorao oa Pauto ruvara iava vara-paerao vuvuiua iava. Ouruia vearo orito rutuva touvorao oiso rutu osa riakova vearopa orito vatatopovira oisoa purapaeve vatutato ousa, oira reraaro. ³ Uva oreovu uvuavorao reito vaaro iava oa paupa urioerao rirovira rutu oiso puraoro, “Kekeri! Vo vokio Pauto vo kepaaro toupai oirara tapo. Oa voea vuruvuruaro-ia toupaverea, ra oisi iavirava oiso toupave, Rera voeaaro oirara. Iu. Pautoa raga ita ira pere voea tapo, ra oiso toupaverea, Voea reraaro rutu. ⁴ ☆ Ira voea iava gau oviro rutu posiposi piereverea. Ora viapau oiso ra vorerivira ita kopiiave. Ora viapau oiso ita ra vorerivira tavaka vo siraoaro vai oupaive. Ora viapau oiso ra vorerivira gaupaive. Ora viapau vorerivira upiaave. Evara rutu tuariripara oara opesi ovoiei.”

⁵ Uva ro ira reito vaaro-ia paupa paupaoro oiso puraroerao, “Kekeri! Ragai orekerovu rutu airepavira kareke pieavoi.” Uva oiso ita puraroerao, “Vo reoa vao rigatori oiraopa reo rutu, oa-ia uvuipai oirara rutu ra va oirao pie iraoive rutu.” ⁶ Uva ragai ita tavirevorao oiso puraoro vorerivira, “Orekerovu rutu

☆ **20:13:** Re 6:8; Ais 26:19; Re 2:23 ☆ **21:2:** Hi 11:10-16

☆ **20:14:** 1 Ko 15:26; Re 6:8 ☆ **21:1:** Ais 65:17; 2 Pi 3:13 ☆ **21:4:** 1 Ko 15:26; Ais 35:10, 65:19

varao kareke ovoiei! Uva ragai raga-a, Irapatoa rutu. Ora ragai raga-a, Ovoiohoto. Ragai-a orekerovu rutu vituaro, ora okovorovu rutu opesiario. Vosa ro ira uuko regaparo, irapa eera ragai vagagaavere, ra ukaioro tuputupue ovi-ia uuko Tootopa. Oa eua vate ragaa-vere rerapa vatevateavira. ⁷ Vosa ro ira upoava ora keevoisiro, ira uvuiparoi ra eua rutu varao viraakoara ouve ragai varaaro. Ra oisi iavirava ragai oiso rerapa toupaa, Ragai-a rera reraaro Pauto. Vo osa rera oiso toupave, Rera ita-a oviitoa oaa.

⁸ ☆ “Ari ita, vosa voeao oea uriripaaveira vorevira ora ruvupaoro, ora voeao tapo oea viapau oirao piepaiveira, ora voeao oea kaakau kare vo pitupituaro rutu purapaiveira, ora voeao oira upopa irara, ora otopa pitupituro purapa irara, ora kavokavoara purapa irara, ora voeao oea kuuvu irara tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapaiveira, ora kuuvu reoro raga purapaiveira, oearoa rutu-a eoea oea ora voea vo uruiaro ouiverea vo rirova-ia rikui uua riro kasi vuvupaoro toupaveira aue-ia solfa viitarokoaro-ia. Uua va vao-ia eraopa kopii voea vaaro.”

Airepa   Urui   Iava
Jerusalem Urui

⁹ Uua iravu raga ita purapurapato ensel ragai iare urioroero. Eera-a

iravu voeao iava erao vatara enselpa irara oea disara-ia pitupaivorao, varao oara-ia vuriara rutu ovoiopara toupavivoro oirara vuri piepasa. Uua rera enselto oiso ragai tavirevorao, “Uriou! Ra vii kareke piea riakova-ia o Sipsip Kakae oiraaro eira iria ouveo.”

¹⁰ Oire uua Tugoropato Uraurato ragai-ia goruvira rutu ora karekeroero. Oa iava enselto ragai kaero avaroero oavu iare riro pukui riro torea rutu. Uua vo pukui kukuearo-ia tupaoro voava ragai kareke pieparevorao vare vao rei urui Tugoropa Jerusalem urui oa Pauto ruvara iava varapaero vuvuiua iava. ¹¹ Uua Pauto vaaro aua sisikorevira roropaivo rutu vo urui-ia eua rei urui. Oro-roa aviaviaro pisavira rutu tupaivorao oiso rutu osa aveke o riro voriva rutu. Iu. Eisi osa aveke jasma iria oiso rutu roropaveira osa sisiro.

¹² ☆ Uua vo urui eua oa-ia rirova kasura tupaevoro riro torea rutu, okasura-ia katai tau erao (12) rataoara tupaivorao. Uua katai tau erao (12) enselpa irara vara riaaro-ia rataoara rutu uutupaoro torepaaero. Uua katai tau erao (12) sara Isrel-pa irara vaisiario vao tupaivorao rataoaro rutu riaaro-ia. ¹³ Uua kasura iava oiso va uvava ravireo kaeparo viroveira uvava opevavu ratao tupaivorao. Osa opevavu ratao oisova oirapapa varata-ia, ari ope-

vavu oisova koike varata-ia, ari opevavu oisova uva ravireo rokopareveira. ¹⁴ ✧ Uva vo kasura vao rei urui iava va oa-ia katai tau erao (12) toupavora avekeara vo kasura vituaro goru piepasa. Oavekeroa-ia vo vaisiro katai tau erao (12) aposel toupavora Sipsip Kakae voeaaro vaisiaro.

¹⁵ Uva rera raga ita eera purapurapato ensel ragai tapo ora reoparoerao ira uvuia-ia pituparevo gol vo urui vao rei urui uvuipasa, ora vo urui iava rataoara, ora vo urui kasuraaro. ¹⁶ Uva rera purapurapato vo urui uvuiparevorao rera vaaro-ia uvuia. Oa iava vo urui uvuiaro vao-ia uvuipai, 2,400 vuutaro (kilomita) va kaekaearo-ia, ora vo urui kasuraaro parakaaro-ia, ora vo urui toreao uvuiaro oara rutu vaeapaivorao katai uvui raga-ia. ¹⁷ Uva vo urui kasuraaro tapo uvuirevorao, uvare kasura tapo-a riro torevia. Iria aue uvuipaoi 60 mita. Oa-a vao-ia mita oa-ia oirara oiso orekerovu uvuipaive. Uva purapurapato ensel va-ia eva kasura uvuirevorao mita.

¹⁸ ✧ Uva vo kasura eva rei urui iava Pauto oa purareva avekeara-ia varao jaspia. Ora vo urui tapo purareva aue raga-ia gol. Oa iava oiso rutu aviavipaiveira roroiovira roropaoro oiso osa sisiro. ¹⁹ Uva vo urui kasuraaro vituaro oritoreva Pauto osararovu rutu-ia avekeara riro voripara. Uva

rovova rutu vearova aveke vo kasura rutu vituaro-ia toupaeveira o-ia jaspia. Ari eraopava kuuvava iriavu aveke sapaia. Ari vo pevapava popoteva aget. Ari vo resurapava kokovarava emeral. ²⁰ Ari vo vavaepava sadonikis eira revasiva ora popote vatakopava. Ari katai vatarapava revasipava konilian. Ari erao vatarapava keseva krisolait. Ari vo peva vatarapava iriavu kokovarava beril. Ari vo resura vatarapava iriavu keseva topas. Ari katai taupava krisopres iria kokovara vatakovira toupaeveira ora kesevira. Ari katai tau kataipava o-ia iriavu kuuvava haiasin. Ari katai tau eraopava o-ia iriavu revasipava ametis. ²¹ Varao-ia katai tau erao (12) rataoara evara aasiara popotepara riro voriaara rutu. Orataovu purareva aisivu iava katai isi riro isi aasi isi. Ora gol raiva raga vo urui sovara-ia, oa oiso rutu roropaiveira osa sisiro roroiovira rutu.

²² Uva viapau oiso Tugoropa Kepa kekeavorao vao vo uruia oa tavariorevorao Turaro raga Pauto ira-ia goruara rutu toupaveira ora Sipsip Kakae. Aue iava uvare vaiterei raga oiso toupasivorao Tugoropa Kepa ora vaiterei raga-ia. ²³ ✧ Uva vo uruia-a eva oa-ia viapau ravireo roro vai ora kekira roro vai. Viapau. Ari Pauto raga vaaro-a aua,

✧ 21:14: Lu 22:29-30; Ef 2:20

✧ 21:18: 2 Kro 3:3-10

✧ 21:23: Ais 24:23,

60:19-20

oa raga sisikorepaoro voare roropaiveira. Ora vo uvare Sipsip Kakae-a vuravu vo urui oiraaro. ²⁴ Oirara rutu vokapaivera vo urui raga aviaviaro-ia. Ora reipa irara voeao vo rasio iava oea ora voea varaarova oritoara uri-opaave voare riro voripara rutu vo urui-ia. ²⁵ ✧ Uva ravireo-ia viapau uvuipaai ra rataoara tupapaive varao vo urui kasuraaro-ia vo rataoro. Aue iava uvare viapau rutu rupaa vai karekepape vo urui-ia vao. ²⁶ Orekerovu rutu riropa voriara okantrirovu rutu iava oarava koataaverea rera vaisiara-ia vuurapa vaisi purapasa. ²⁷ Ari varao vuiv-uipara, ora voearo oirara oearoa opitupiturovu rutu purapaiveira vuriara, ora voeao oea kuuvu reoro raga purapaiveira, oearo-a evoea viapau oiso koataaverea voare. Viapau rutu. Uvare Sipsip Kakae oearovu raga vaisiara rigatova Tootoopa Vuku-ia. Oea raga-a evoea vo urui-ia koataaverea.

22

*Tootoopa Uukoa Ora
Tootoopa Ova Evaova*

¹⁻² ✧ Uva rera ro purapurapato ensel ragai kareke pierevorao okaravure uuko kara eva Tootoopa Kara uukoa oa oiso rutu roropaiveira osa sisiro. Okara paupa iava Pauto vaaro parupaiveira vaiterei ora Sipsip Kakae raiva rutu

vuutaaro-ia vao rei urui sovara-ia tou raiva. Uva uuko kara vatuaro-ia oisova ora oisiriva uvareava Tootoopa Ova toupaveira. Oeva kuepapeira kekiraara rutu-ia katakataivira katai tau erao (12) vuutaro-ia katai iva rutu sovara-ia. Uva vo eva iava guruvara oirara vearo piepaoro voea ruvaru-para. ³ ✧ Ari orekerovu rutu varao oarare oiso puraproveira, “Vuriara” varapa reasipaoro, oara viapau uvuipai ra vao toupave.

Ari paupa raga Pauto vaaro ora Sipsip Kakae oa uvuipai ra vo urui-ia toupave. Uva Pauto voeaaro kovopa irara vao rera-ia vuurapa vaisi purapaivera. ⁴ ✧ Ora rera tapo puaaro vurapaivera ira ora rera iava vaisia rigatoreverea voea iava kagaveara-ia. ⁵ ✧ Uva viapau oiso rupa vai karekepaperea. Osa iava viapau vuravu aviaviaropa ruipapaaverea ora ravireo vai aviaviaro tapopa. Viapau. Ari Turaro raga Pauto voeare aviavipareverea. Ra turarovira rutu reipaoro toupaveira opesi asavira.

Jisas Ikauvira Raga Uri-oroverea

⁶ Uva purapurapato ensel ragai tavirevorao oiso puraoro, “Oiraopa reo rutu-a vao-ia. Oreoa-ia uvuipaai oirara rutu ra va oirao pie iraoive. Turaro Pauto oisoa Tugoropato Uraurato topatopapareve

✧ 21:25: Ais 60:1-11 ✧ 22:1-2: Esi 47:1-12; Sek 14:8; Re 4:6 ✧ 22:3: Jen 3:17-19; Sek 14:11 ✧ 22:4: Mt 5:8 ✧ 22:5: Dan 7:27

profet irara sopaaro-ia. Oa iava oisoa rera vo reoaro iava siposipopaive. Ira purapurapato rera reraaro arureva rera voeaaro rutu kovopa irara roroio piepasa orekerovu rutu iava varao oara ikauvira rutu karekepasa auepaperea.”

7 ☆ *“Uvu iraori!”* Jisas oiso puraroerao. *“Urioparai ikauvira. Vosa irai Pauto vo reoaro sirova utuparo vo vuku vao iava oreoa karekepapere utupaua, oire uva oisi-a eisi osa iavirava eera oirato uvuiparoi ra rorureve.”*

8 Ragai-a vao-ia Jon ragoa vo reo uvuavoiva, vara rutu varao keke ovoiavorao. Oa iava purapurapato ensel kokotoaro ruvara-ia takura viro, ro ira ragai kareke pierevorao vara ruture evara. Osa iava rera-ia vuurapa vaisi purasa aueparaerao. 9 Ari ragaire oiso puraroerao, *“Opeita eisi ragai piepari, uvare ragai-a vii tapo kovopato, ora araoko irara oaro tapo voeao profet irara. Ora ragai-a voeao tapo kovopato oea vo reo sirova utupaaveira oreoa vo vukuo-ia toupaveira. Ari Pautoa raga-ia kataito vuurapa vaisi pura iraori.”*

10 Uva ragai tavioro oiso puraroerao, *“Vo reo-a vao-ia Pauto vo reoaro oreoa vo vukuo-ia toupaveira, oreoa-ia viapau uvuipauei ra vo reo rukuri. Viapau rutu. Eake iava? Uvare Pauto vo vuutaaro-a vao*

vara rutu evara purapasa oa tutuuvoi. 11 Osa iava ro ira vuria purapare, osa raga ita vara purapareverea vuriara. Ari ro ira rupa vovou purapareve, ira ita vo vovou rupa vovou purapareverea. Ari ro ira torevoko vovou purapareve, ira oisi raga vo vovou purapareverea. Ora ro ira airerei vovouvira toupareve, eera ita oisi raga airerei vovouvira toupareverea.”

12 ☆ Jisas oiso puraroerao, *“Uvu iraori! Ikauvira poua virovere rara oirara rutu vo voriroaro vatesa katakataivira, vo vovouro voriaro uvuiaro oara oisoa purapaive. 13 Uvare ragai raga-a, Irapatoa rutu ora Ovoikutoa rutu. Ora ragai raga-a, Avaioto ora Utupatoa rutu. Ora ragai raga-a, orekerovu rutu Vituaro ora Opesiaro.”*

14 ☆ Voeao oea varoara oaive sisupaive oea uvuipaai roru iraopaive. Vo uvare voea-a evoea oea uvuipaai ra aio oupaave vo evao iava Tootopa Ova. Ora oea uvuipaai ra rei urui iava vo rataoro-ia koataave. 15 Ari voeao oea kaakau kare vo pitupituro purapaiveira, ora voeao oea kavokavo purapaiveira, ora voeao oea otopa pitupituro purapaiveira, ora oirara upopaiveira, ora tokarasipa kuuvuto vuurapa vaisi purapaiveira, ora kuuvu vovoupa ruipapaaveira va

☆ 22:7: Hi 10:36-37; 1 Te 4:13-18

☆ 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10

☆ 22:14:

sirova utupasa, oea rutu-a evoea oea rei uruipa ratau toupaverea Pauto vo uruiaro.

¹⁶ *“Ragai-a Jisas ragoa purapurapato ensel aruavora visii iare. Oa iava visiipa vo reo vao siposiporevora visii lotupa uvururo. Ari ita, uvare ragai-a Ikoto Devit aao-toaaro. Ora vo osa ragai-a, o aaviiko aviva iria sisikorevira roropaeveira.”* Osa oiso puraroepa Jisas.

¹⁷ Tugoropato Uraurato vaiterei ora Sipsip Kakae vatuyaaro aiterea oiso purasiei, “Uriota!” Ra ro ira vo reo eva uvureve ira tapo ita uvui iraoparoi ra oisi raga ita puraro oiso, “Uriota!” Osa iava ro ira uuko regaparo, ira uvuipa ra urioro. Ora ro ira ita ukaio ruipaparo, ira uvuipa ra urioro uukoa Tootoopa ousa oa oiso toupai, Vate raga siraoa Pauto vaaro.

Ovoioipa Reo Vao-ia

¹⁸ ☆ Ragai-a vao Jon goru reo rutu vate iraopaavoi oirara rutupa voeao oea

Pauto vo reoaro uvupaiveira vo vukuo iava. Vosa irai oiratoa vai vo reo siguvareve oreoi raga tapo vo reova vao-ia, oire uva vara rutu-a evara vuriara oarare Pauto oiso reoroepa vo vukuo-ia, rera Pauto orekerovu takutakuvureverea rerapa eera oirato. Ra vara iavirava vurivira rutu siitoka iraoparo. ¹⁹ Ora vosa irai oreoroi verareve vo vuku iava vao, Pauto ira ita taru oisi verareve. Ra viapau oiso aio ouro vo evao iava Tootoopa Ova. Ora viapau oiso vao-ia rei urui tapo toupaverea ouruia iava vo vukuo oiso purapai.

²⁰ ☆ Oire uva Jisas oiso puraroi, *“Oiraopavira rutu, ikauvira urioravere taru.”* Ira-a ro ira varao rutu iava siposiporevora oara vo vukuo-ia toupai. Ari ita, Turaro Jisas uriou!

²¹ Vereopa vovou Turaro Jisas vaaro uvuipai ra visii rutu tapo toupaverea visii tauvapasa vokiara rutu-ia. Ovoiei.

☆ **22:18:** Pro 30:5-6; Diu 4:2; Re 15:6 3:18

☆ **22:20:** Re 1:2; 2 Ti 4:8; Ro 16:20; 2 Te